HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE ASSERTIO LIBRIS SEX COMPREHENSA;

ITEM,

Componendorum dissidiorum & sarciendæ in religione concordiæ ratio,

AVTHORE

ALBERTO PIGHIO CAMPENSE, DIVI Ioannis Vltraiectensis Præposito.

Omnia demum ab ipso authore sub mortem diligenter recognita, nouaq; accessione passim locupletata: & nunc accuratiore diligentia, quam hactenus vnquam, typis excusa.

Vna cum Indice rerum præcipuarum locupletissimo.

Argumenta singulorum librorum versa pagina demonstrabit.

COLONIAE AGRIPPINAE

Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.

Anno M. D. LXXII.

Liber primus ante omnia demonstrationis eorum, quæ ad fidem religionemq; nostram pertinent, certa principia statuit. Insuper & methodum explicat, qua vt in omni exorta quæstione facilè inuenitur orthodoxa veritas, ita omnis hæresis efficaciter conuincitur.

Secundus demonstrat, in quo vnitas consistat ecclesiæ, palam faciens eos, qui ab eadem se separarint ac separent. Eius quoque ordinem sacrum, gradusque & singulorum munia, hæreticorum in his omnibus errores impios secundum explicatam methodum obiter iugulans.

Tertius vnitatem Præsidis asserit in hierarchia ecclesiastica, Petrũ eius caput constitutum à Christo demonstrans, & successores ipsius Romanos pontifices.

Quartus authoritatem ecclesiasticę hierarchiæ pręsidis, & singularem prærogatiuam apostolicæ cathedræ luculenter adstruit.

Quintus cõtrouersias omnes inter regnum & sacerdotiũ, quibus aliquot seculis grauiter exagitata est ecclesia, complectitur. Et Marsilij illius Patauini aduersus authoritatẽ ecclesiasticam in suo, quem inscribit, defensorio pacis, retundit calumnias.

Sextus vniuersam Ecclesiasticorum Conciliorum causam ex certis illis nostræ fidei principijs ita deducit & absoluit, vt omnẽ eorundem varietatem, omnem modum, formam, authoritatem, quæ sit, & vnde pendeat, quiuis clarè possit ac certò intelligere.

BEATISS. IN CHRISTO PATRI PAVLO ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE PRAESIDI EIVS NOminis III. Albertus Pighius Campensis S. D.

VT non video pater beatissime, cui pio Christianoque viro lachrymas extorquere non debeat ea, quæ nunc cernitur, Christianæ ecclesiæ tot schismatibus laceræ, tot hæresibus ac impietatibus fœdæ contaminatæq́;, miseranda sane deplorandaque facies: ita nulli cessandum censeo (qui tamen vere Christianus haberi velit) quo minus in tanto religionis nostræ discrimine pro sua quisq; virili eidem succurrere debeat, quandoquidem is iure meritoq́; reprehenditur, velut ciuis non bonus & desertor patriæ salutisq́; publicæ, qui in publico euidentiq́; eius periculo, non solum sua, sed & seipsum eidē impendere dubitat. Quare cum tanti huius mali eam mihi viderer causam videre, quæ vna fere fuit omnis humanæ societatis exitium, nempe disciplinæ publicæ dissolutum vigorem, quam tot seculis apostolorū ministerio constituta à Christo ecclesiastica illa hierarchia continuit in ecclesia, continuo enim vt eandem nunc tandem prophanis quorundā impijsq́; disputationibus oppugnari, improbis calumnijs, detractionibus, mendacijs, famosisq́; libellis apud imperitam multitudinem talibus facile applaudentem traduci, & despectam vilemq́; fieri, insuper secularium aliquot principum irreligiosa tyrannide opprimi, nostrorū deniq; præsulum (pudet dicere) improba nimis inconsultaq́; ambitione confundi, perturbari, certatimq́; ab omnibus coniuncta velut manu euerti cōspeximus (adeo nemo sui iam memor est ordinis, gradus & officij, quod in Christi ecclesia obtinet) quę non olim dānata impietas ab inferis reuocata est? quæ non derepente monstra ꝓdierunt iam olim iugulata illo beatissimi Petri gladio? vt nusquā substitit perfractis repagulis effusa semel impietas, sed noui semper cōminiscitur aliquid, semperq́; seipsam vincere certat. Cum, inquam, tanti eius mali, quam diximus, causam mihi viderer intelligere, meditabar & ego aduersus hæc aliquid conferre in publicū. Sed grauidum parturientemq́; nescio quid animum diu retinuit ac retardauit aliorum nonnullorum certatim scribentium multitudo ac diligentia, vtq́; diu dubitarem, num locus aliquis hac in re nostro foret officio, effecit, quippe qui alioqui mallem delitescere, si licuisset salua ratione officij, quod Christianus Christiano nomi-

 ni, re-

ni religioni & ecclesiæ debeo, atque vni mihi notus mecum viuere, hanc palmam & gloriam libenter concessurus alijs, quàm me præcipitare in necessitatem, quotidie in totius orbis conspectu aduersus hæc monstra plane tartarea, & quæ plus quàm ferina rabie in caulas dominicas nunc passim desæuiunt, cruentis monomachijs publice decertandi, id quod semel in aciem progressus (vt pugna pugnam lacessit, & velut ansa ansam trahit) omnino deuitare non potest. Sed cum illorum studia, tametsi pia & erudita, nõ admodum profecisse cernerem, causam sollicite perquirenti ipsa medendi methodus à medicorum principe Galeno doctissime tradita mihi suggerere visa est. Nisi enim, cum multi vna morbi grassantur in corpus, diligens nobis ineatur ratio, cui primum & cui secundo loco ac deinceps occurramus, sed vt quisque forte sese obtulerit, illi quamuis cõgruo alioqui pharmaco studeamus mederi, præpostere videlicet curationem aggredientes (id quod hactenus à plerisque mihi factum videtur) vsque adeo non proficimus, vt morborum vires plerunq; etiam valde augeamus. Visum itaq; mihi est ipsam nobis crediti talenti rationem exigere, vt posthabita vitæ studiorumque nostrorum quiete, non solum quicquid dominus nobis conferre dignatus est, sed etiã nosipsos Christiano impenderemus nomini, & pro dignitate, autoritate & salute Christi ecclesiæ. In qua cum vniuersa hæc mala inde mihi viderentur originem trahere, quod hi omnium, qui vnquam fuerunt, hęreticorum pestilentissimi, ipsum vniuersæ religionis nostrę firmamentum, columnam ac robur labefactare aggressi sunt, ipsam videlicet autoritatem traditionis ecclesiasticæ, vniuersam quoque eius hierarchiam è medio tollentes (qua vna ab initio vsque nunc conseruata est in ecclesia Christi vnitas religionis & fidei, cõseruatus vigor disciplinæ ecclesiasticæ, & sine qua prorsus non possit subsistere, multo sane minus, quàm absq; ordine & suis magistratibus vna quælibet communitas aut humana societas) vnã quoq; scripturam, quamuis contra scripturam, omnium controuersiarum & exortarum quæstionum facientes iudicem, quam quisque eorum pro suo captu & arbitrio intelligens, suæ impietati, quãuis inuitam reluctantemq;, famulari cogit, nullo alteri cedẽte, aut cuiusquam hominis autoritati iudiciove in his subesse volente, vnde tot iam inter se pugnantes hæreses exortæ sunt, vt dinumerari vix possint, nec vllum modũ ac finem, nisi opportune occurratur, impietas inueniet. Huic tam fœcundæ malorum omnium radici securim in primis admouere visum est. Ad hanc funditus euellendam putauimus ante omnia necessarium, vt ecclesiasticæ traditionis nihilo minorem, ne dicam multo etiam ampliorem efficacio-

rem-

remq;,quàm scripturarum autoritatẽ existere,clarissimis rationibus demonstraremus. Et nisi hac admissa, aut etiã scripturis præmissa,ne illarum quidem autoritatem satis sibi constare, vt quæ vniuersa inde dependeat.Hanc ipsam præterea solam esse certam & inflexibilem rectæ intelligentiæ scripturarũ amussim, qua illis nõ adhibita,velut plumbeam quandam regulam omni figuræ, ita omni errori easdem haud difficulter accommodari posse,nec errantem illis aliter facile cõuinci. Proinde patres illos nostros sanctissimos,sapientissimosq; viros hoc ipsum iam olim prudenter intellexisse, perniciosam videlicet sine ea existimantes omnẽ de scripturis conflictationem cum hæreticis,& diligenter vitandam orthodoxis,illud ipsum haud obscure docente Apostolo, qui corripi eos vult,non disputatione coargui,& acquiescere nolẽtes,velut plane deploratos,atq; etiã contagione noxios deuitari. Deniq; ostendimus,nostris quoq; temporibus disputationes conflictationesq; cum hæreticis habitas nullum alium fructum peperisse, seu ad nihil aliud profecisse,quàm quod male consopitas sub cineribus hęreticę prauitatis scintillas euentilando excitarunt in apertum hoc grauissimumq; orbis incendium. Ad hæc methodum quandã explicamus,qua vt in quacunq; exorta super rebus fidei controuersa quæstione,quæ sit orthodoxa veritas,facile discernitur:ita omnes omnium seculorum hęreses,etiam quæ adhuc in futurum exoriri poterunt,efficaciter cõuincuntur. Cuius methodi vim & efficaciam,velut in exemplis quibusdam in re tam necessaria exercitatum lectorem reddere cupientes, in decẽ subiectis quæstionibus ostendimus, quibus maximam partem complectimur controuersiarũ, quibus nunc misere exagitatur ecclesia,eandem fidem, quæ nunc est apostolicæ sedis & nostra,ab initio quoq; omnibus cõtinuo seculis vsq; nunc fuisse toto orbe catholicæ ecclesiæ & orthodoxorum omnium,demõstrantes per singulas. Et hęc fere libro primo absoluimus. Ex his insuper iam iactis velut certissimis indubitatisque nostræ fidei,religionisq; fundamentis ac principijs, sacræ, inquã,scripturæ,ecclesiasticæ quoq; traditionis autoritate,totius ab initio catholicæ ecclesiæ cõsensu,recognitione & fide cõsona, demonstrauimus primum,in quo cõsistat ecclesiæ vnitas, vt clarissime intelligi possit, quinam ab ea se separarint ac separẽt. Eius quoque ordinem sacrum,gradusq; & singulorũ munia,hæreticorum in his omnibus prophanas nouitates & errores impios, diligẽter, quamuis obiter,iugulantes secũdum explicatam antea methodũ. Deinde & hierarchiam asserimus ecclesiæ,Christo autore, atq; in eadem beatissimi Petri,vt eius præsidis & sanctitatis tuæ, quæ illi successit in autoritate & officio, cathedræq; apostolicæ principa-

 lem

lem autoritatem & prærogatiuam singularem. Quę vna si restituta esset secundum annos pristinos, & agnosceretur, sicut necessario debet, à Christifidelibus, vniuersam hãc malorum colluuiem, densissimasq; errorum nebulas, quæ nunc faciem occuparunt ecclesiæ, vno velut flatu ac spiritu dissipatas derepente videremus. Et hæc tribus deinceps libris copiose (ni fallor) luculenteq; atq; ex ordine exequimur. Consequenti loco controuersias omnes inter regnũ & sacerdotium, hoc est, autoritatem secularem & ecclesiasticam, quæ aliquot iam seculis grauissimis tragœdijs exagitarunt ecclesiam, ita explicamus, atque ad ipsam lucem certissimorum illorum nostræ fidei principiorum exigimus & absoluimus, vt nihil dubitem lectorem, quantumuis alioqui parum fauentem dignitati ecclesiasticæ, modo veritati faueat, facile intellecturum in singulis, quæ sit veritatis causa & victoria. In quo argumento velut antagonisten quendam delegimus Marsilium Patauinum, quo nemo omnium acrior & infestior fuit hostis autoritatis ecclesiasticæ, nemo causam secularis aduersus eandẽ autoritatis egit vehementius, copiosius atque etiam ingeniosius, eo quod hunc studiose legi & magni fieri cernerem à plerisque, qui principibus secularibus adsunt à consilijs. Ex eodem quoq; magnam pestilentissimi erroris partẽ suxisse Lutherum cum suis, qui abrogata semel omni autoritate sedis apostolicæ, omni forma constitutæ à Christo atque hactenus in ecclesia obseruatæ hierarchię ecclesiasticæ, secedentes ab vnitate catholicæ ecclesiæ, nouas prodigiosasq; ad prophanissimi illius hominis præscriptum sine Christo conãtur ecclesias facere, idque præter omne etiam priorum hæreticorum exemplum. Scripsit autem ille ante annos circiter ducentos in gratiam Ludouici Bauari, qui excommunicatus à Ioanne vigesimo secũdo, aliquanto post crescentibus & contumacia & excessibus, per Clementem sextum priuatus fuit regno & imperio. Postremo ecclesiasticorum conciliorum causam, tractatam equidem à plerisq; magni nominis viris à tempore Constantiensis Basiliensisq; conciliorum, nam antea non magna de illis in ecclesia cõcertatio fuerat, sed à nemine (quantum mihi quidem videtur) imo neq; ab omnibus in vniuersum, absolutam pro dignitate & merito, ita explicamus à capite (quod dici solet) ad calcem ex illis certissimis nostræ fidei principijs deducentes omnia, vt omnem earundem varietatem, omnem modum, formam, autoritatem, quæ sit & vnde pendeat, quiuis clare possit ac certo intelligere. Ne tamẽ, si forte & ego huic tali, tãtoque argumento, quod sex his libris complexi sumus, non per omnia satisfecerim, apud rigidos censores omni venia aut excusatione indignus iudicer, cogor hic dicere, quod alioqui, tametsi hic publi-

publicum ſit,maluiſſem præterire ſilentio, ante hoc bienniũ, pro Chriſti nominis gloria,& eccleſiaſticæ hierarchiæ dignitate atque authoritate aſſerenda,magno hæc confidentiq; animo ac indefeſſo labore aggreſſos,antiqui illius hoſtis machinationibus,tãtis nos derepente tribulationibus perſequutionibusq; implicitos,vt eius temporis ferè dimidium coacti ſimus procul domo & familiaribus libris peregre agere, diſcurrere per curias,& aduerſus eaſdẽ ſurdas aures obtundere. Nec ferè domi interim quietius vllum tempus contigit,ſed tot ſemper difficultatibus inuoluti diſtentiq; fuimus, vt non vnum hominem hæc prorſus occupare potuiſſent, imò obruere,atque adeò ſibi eripere. Quæ tamen vniuerſa ita nihil nos abſterruerunt aut remorata ſunt à cœpto ſemel opere,vt eo etiam plus incitarint eidem pertinaciter inſiſtere, quò ſtudioſiùs ab illo proſequendo & abſoluendo me cernerẽ impediri:videlicet coniecturam hinc faciens,& ſpem magnam concipiens, vtilitatem aliquam allaturũ eccleſię,quod ille omnis boni hoſtis tanto conamine ſatageret ſeu niteretur impedire. Itaque ſeu domi, ſeu peregre, omni contra conatu & ſtudio ſemel cœptum vrgere non deſtiti, & à me ipſo conſtitutum velut penſum quotidianum exigere,donec ipſum qualitercunque abſoluerim: præſertim cùm ad hoc ipſum me incitaret ab ineunte ſtatim pontificatu ſanctitatis tuæ primùm ſpes certa,deinde & promiſsio publica celebrandi vniuerſalis concilij,totiuſque orbis expectatio: poſtremò eiuſdem indictio,quod anteuertere harum lucubrationum noſtrarum editione modis omnibus cupiebam,ita mihi perſuadens requirere vtilitatem publicam. Qua etiam ratione ignoſcere debent cenſores ſeueriuſculi,ſi non prorſus tales fuerint quales fortè exigerẽt. Quas haud dubiè abſolutiores accepiſſent, ſi abſoluere eas licuiſſet per otium quietemq; animi,& tempus opportunius:ſed præcipitationis huius noſtræ iuſtas,ni fallimur, excuſationes has æqui boniq́ue conſulent. Dictionis verò neglectum cultum non admodum deprecabor. Eſt enim plane effuſa atq; extemporanea. Nec dicam, quamuis fortè poſſem,argumentum ipſum haud ferè ſplendorem admittere,quod alienis ſubinde verbis,& multorũ teſtimonijs neceſſario peragẽdum fuerat,in quibus mutari quicquam vetat religio. Alioqui in ea ſemper fuiſſe me fateor ſententia,veritatis inueſtigatricem orationẽ magis luculentam ſimplicitatem,q̃ ſtudioſe ſeu ambitioſe quæſitum cultum,fucumq; rhetoricum poſtulare. Eam igitur ſi præſtitimus, eſt vnde gaudeamus. Sin minùs, nihil dubito lectorem æquum, quicquid hac in parte deſiderari poſsit, facilè condonaturum: præſertim vbi ad difficultates ſuprà memoratas, neceſſariamq́ue editionis præcipitationem reſpicere voluerit,

erit, secumque reputare nos in his magis vtilitatem publicam, quàm nostram gloriam quæsiuisse. Hos igitur ecclesiasticæ nostræ hierarchiæ libros cùm temporis eliceret atque euocaret opportunitas, nec domi suaderet premi & contineri diutiùs, præsertim ad editionẽ eorundem stimulãtibus doctissimis quibusdam nec minùs pijs hominibus, sanctitati tuæ dicãdos cẽsuimus, vt eius authoritate exeuntes in publicum, vniuerso orbi rationem redderent, quàm iniquè, quàm impiè, quantaq; totius ecclesiæ, imò religionis Christianæ iactura hierarchiam eandem labefactare atq; euertere nostri temporis hæretici aggressi sint, quô tibi, eandem totis viribus restituenti (vnde vniuersæ ecclesiæ sua salus, vnitas & syn ceritas fidei & religionis, publicæq; disciplinæ vigor dependet) omnes quoq; pijs votis studijsq; faueant, & pro suo quisq; modulo alacriter succurrant, opemq; ferãt. Quãquam quid alioqui iustius aut consequentius esse poterat, quàm vt ecclesiasticæ hierarchiæ defensio summo ecclesiæ militantis hierarchæ dicaretur? vt interim taceã, quicquid tandẽ à nobis tale seu huius generis ederetur, non alium, quàm patronum benefactoremq; suũ debuisse agnoscere aut requirere: præsertim cùm is vltro obtigerit, cuius est inter mortales summa sacrosanctaq; authoritas. Quam sanè authoritatem non verebor ne cui parum candido maleuoloq; lectori in hoc opere assentationis studio immodicè alicubi extulisse videar. Dedi enim operam, vt res ipsa nos posset ab ea suspicione liberare. Et alioqui nihil vnquam ingenio nostro magis contrarium fuit, quàm priuati gratia commodi, vel summis principibus turpiter assentari. Nec quicquam antiquius, quàm veritatem agnitam, nullius vultum respiciẽdo, ingenuè libereq; profiteri, iuxta illam Aristotelis sententiam: Amicus Socrates, amicus Plato, sed magis amica veritas. Tu igitur beatissime pater, quam nos oratione defendimus, hierarchiæ ecclesiasticæ dignitatem authoritatemq; perge re ipsa asserere, & iactatam diu grauiterq; quassatam B. Petri nauiculam, cui te Christus rectorem præfecit, magno indefessoq; animo in optatum portum dirigere. Non dormitabit neq; dormiet peruigil ille Israelis custos, sed laborantibus vobis, piorum precibus excitatus, aderit etiã, quando videbitur obruta fluctibus, quando humanitus desperata videbuntur omnia, vel quarta ipsa obscuræ noctis vigilia. Fidelis est, nec mentiri poterit, qui Petro nunquã præualituras aduersus eandem inferorum portas promisit. Quem oramus, vt tuam sanctitatem nobis & ecclesiæ suæ diu seruet incolumem, eiusq; salutares conatus feliciter prouehat. Colonię, ferijs beati Gregorij Papæ. Anno à nato saluatore M. D. XXXVIII.

INDEX SENTENTIARVM
RERVMQVE PRAECIPVE INSIGNIVM HISCE DE SACRA ECCLESIAE HIERARCHIA
LIBRIS SEX CONTENTARVM.

A.

E.

sacer-

T.

V.

FINIS INDICIS.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE, VEL DE SACRO ECCLESIAE PRINcipatu.

LIBER PRIMVS.

Catholica Ecclesia quænam sit, & qui ad eam pertineant

CAPVT I.

A TRACTATVRI de catholica ecclesia, eius autoritate & Hierarchia, hoc est, sacro illo principatu, quo eam instituit ordinauitque Christus, prius, quęnã ea sit, definire oportunũ est, atq; inde, quod quæritur, conandum inuestigare & eruere. Quãdoquidem in omni re tractanda, à definitione eius, de quo proposita quæstio est, ordimur auspicatissimè. Nosse enim ante omnia id oportet, vt verissimè inquit Plato, aut prorsus sine scopo aberrabit oratio. Nec vero adeo obuium hoc ac planum esse, docet vetus inter Christianos cõtrouersia, quæ quoties per schismata ac hæreses exagitata est ecclesia, enituit. Nam cum ea sit, & semper fuerit omnium Christi nomen profitentium indubitata fides, vnicam esse Christi ecclesiam, extra quam nulli salus est, adeo vt hoc ipsum omnes planè profiteamur in symbolo Nicænæ fidei (de cuius vnitate, & in quo consistat, post agemus prolixius & enucleatius) necesse est. & schismaticos & hæreticos ab initio semper contendisse & credidisse, apud se esse veram ecclesiam Christi: nisi non errore deceptos, sed aperta malitia, scientes, volentesq; abijsse in præceps voluerimus, quod verisimile non est. Certè Ireneus & Tertullianus temporibus suis, ita sibi persuasisse hæreticos & schismaticos, testes sunt, vt orthodoxã & catholicam ecclesiam ipsi contra deputarent hęreticam & scismaticam. Sic olim, inquit Cyprianus, Nouatianus simiarum more (quæ cũ homines non sint, homines imitantur) catholicæ ecclesiæ autoritatem sibi voluit vendicare. Et cum ipse in ecclesia non esset, sed cõtra ecclesiam rebellis hoc vnum sibi vendicabat, quod cæteros faciens hæreticos, apud se esse ecclesiam, defendere præsumeret. Sic contra Donatistas diuus Augustinus: Controuersia hæc, inquit, inter nos est, vbi vera sit ecclesia Christi, apud vos, an apud nos. Ita & his nostris turbulentissimis sanè deploratissimisq; temporibus, quò quisq; insanit apertius & ab orthodoxa fide, & catholica ecclesia fœdiori lapsu longiusq; recedit, eò intolerabilius in orthodoxam ecclesiã Christi debacchatur, sibiq; persuadet, solum se in eadem regnare. Sic Luthero, & qui eius amentiæ consortes sunt, orthodoxa & catholica christi ecclesia, papistica, antichristiana & sathanica nominatur.

Cypria. in epistola aduersus Nouatianum.

August.

C

Quare operæprecium facturi sumus, si ita ecclesiam christi definiuerimus, vt clarè perspicueq; pateat cuiq;, quænam ea sit, & qui ad eandem pertineant. Nam vna hac veluti machina, vno ictu vniuersa hæc, quæ nunc orthodoxam ecclesiam infestat ac persequitur, hæreticorum schismaticorumq; phalãx arietata, & è Christi ecclesia eiecta, palamq; seclusa, inermis, inefficax, humiq; prostrata videbitur: vt quæ non nisi sub amicitiæ specie & ouina pelle nocere potest, & suum virus diffundere. *Matth. 7.*

D

B

Vt itaq; euidens faciamus, quænã sit Christi ecclesia, ab ipsa nominis notione exordiẽdum est. Ecclesia itaq; Latinè multitudinem, cœtum aut conuẽtum significat, Græca enim vox est. Multitudinem, inquam, nõ qualemcunq;, sed conuenientem, & conciliatam in vnam aliquam societatem. Et quamuis variæ formæ sint humanarũ societatum, vt ob causas finesq; diuersos in vnum conueniunt cõcilianturq; homines, & secundum suam formam, sua cuiq; imposita conueniens nomenclatura. Vt inter se conueniunt homines ad finem supernaturalem assequendum, in fide cultuq; Dei, ac religione & spe salutis inde adipiscendę, eiusmodi hominum societati ecclesiæ vocabulum appropriatum esse, in scripturis ecclesiasticisq; scriptoribus planè intelligimus. Sed quoniam & vera est & falsa de Deo fides, vera falsaq; religio, veri Dei, falsorumq; deorum cultus, hic statim in duo è diametro se secat ecclesia, videlicet in eccle- *Ecclesia quid.*

A siam

siam sanctam, quæ rectam de Deo fidem seruat, A vera religione verum Deum colit & adorat, & ab eo salutem suam expectat: & in eam, quæ dicta omnia non habet syncera ac recta, sed vel in omnibus, vel in aliquo eorum aberrat. Quod tametsi infinitis contingat modis, vno tamen nomine vniuersam illam significamus & comprehendimus, nempe per ecclesiam Sathanę, qui in vniuersa illa, tametsi multiplici & multiformi, ac inter se pungnanti regnat & imperat, & seruos captiuosq; tenet vniuersos, qui aberrant à sancta Dei ecclesia. 1.Tim.2. Hanc ecclesiam impiorum & malignantium Psal.25. subinde etiam nominant sacrę literæ. Quemadmodum & illam sanctam & orthodoxam, nonnunquàm simpliciter ac sine addito, ecclesiam. Vocantur & hæ duę ciuitates magnę, figuratæ in duabus illis ciuitatibus, quarum Gene.4. alteram ædificauit Abel, alteram Cain, de quibus August. prolixè, & toto opere illo, quod inscripsit de ciuitate Dei. Quarum vtraq;, tanquàm corpus quoddam crescit vsq; ad consummationem seculi.

Ad sanctæ verò Dei ecclesiæ certiorem clarioremq; notitiam quò perueniamus, hoc primum de ea præfari conuenit, quod & vna Vna catholica ecclesia. est & catholica, vt de ea profitemur in symbolo Nicenę fidei. Vna, inquã, & vniuersalis, nul B lo certo loco, nulla regione aut patria, nulla gente, natione, aut populo, nullo deniq; tempore conclusa, circumscripta aut determinata. Sed generaliter extendens palmites suos in orbem vniuersum, in tempora quælibet pręterita, pręsentia & futura, secundum seriem successionis nascentium, & decedentium, continuata sub vno duce inuisibili Deo, in vnitate, vt dictum est, fidei & religionis. Totius enim humani generis autor & crea-Ephe. 4. tor Deus, eidem lapso in Adam, & homini-Gene.3. bus omnibus æqualem se exhibuit, omnibus parans remedium & redemptorem, qui recta fide in ipsum tenderent. Vt qui teståte 1.Tim.1. id Apostolo, vult omnes saluos fieri, nec distinctionem facit Iudæi & Gręci. Neq; enim Rom.10. personarum acceptio est apud Deum, sed in omni gente & loco, inquit Petrus, qui timet Acto.10. Deum, is acceptus est illi.

Huius itaq; ecclesię si ortum, ætates, incre-ætates, incrementa, progressumq; catholicæ ecclesiæ. menta, progressumq; diligenter pẽsiculateq; expenderimus, perueniemus ad eius, quam quærimus, Christianę ecclesię distinctam, certamq; notitiam. Cœpit autem ab ipso mundi Gene.3. exordio in Adam & Eua, primis nostris parẽtibus. Qui cum post diuini mandati præuaricationem vnà cũ posteritate sua vniuersa, ciuitate illa cœlesti extorres facti, & paradiso voluptatis in hanc vallem lachrymarum ac miseriæ eiecti, diaboli se nosq; mancipia, & vtriq; C morti fecissẽt obnoxios, à misericordissimo tamen Deo spem venię acceperunt in sanguine mediatoris Dei & hominum Christi, agni 1.Tim.2. immaculati, pro salute humani generis offerendi. In cuius fidei protestationem, etiam ab ipsa mũdi origine agnus ab eis immolatus legitur. Nam cum infinita sua bonitate ab ęterno ita disposuisset Deus rationalem naturam cõdere, quam suę bonitatis, beatitudinisq; faceret participem, & cœlestem quãdam Hieru Gene.4. salẽ ædificare, in qua regnaret filius ille suus, Deus & homo, angelicamq; & humanam iam creasset naturã, vt futuros illius regni ciues, vtq; præordinato tempore, ex radice Iesse & semine Dauid, ille rex ęternę glorię, in vtero Esa.12. pręelectę sibi virginis matris, humanã naturã assumeret: non est credibile hoc ignorasse Adã, quem creauerat Deus perfectę ętatis virum, omni rerum intelligentia perfectaq; co Gene.2. gnitione, omni deniq; sapiẽtia instructum, & quã ob causam ipse creatus esset stirps humani generis, non cognouisse, tametsi id expresse non habeat scriptura. Certè, diuina illa maledictio aduersus illum callidum serpentem, Ibid.3. hoc est, Luciferum, humani generis hostem, matris nostræ deceptorem satis indicat, parẽtibus illis nostris ignotum nõ fuisse, quod ex D sua posteritate ac semine nasciturus esset, qui ipsos atq; adeo humanum genus è diaboli captiuitate redimeret. Quia enim fecisti hanc rem, inquit diabolo in serpentis forma, serpẽtis conditiones habebis. Vt enim pre cunctis Ibidem. animantibus is est abominabilis homini & exosus, ita & tu super omnia creata maledictus & odiosus eris. Pectore super terrã gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitę tuę, hoc est, tota mente ac intentione ad malitiam ac peccatum intendes, absq; vlla spe aut emendę, aut venię. Hoc enim est cunctis diebus, cœlo semper extorris, neq; ad cœlestia vnquàm aspirabit cogitatio tua, sed cum terrenis, immundis sceleratisq; hominibus erit conuersatio tua, eorumq; iniquitate, velut cibo pasceris. Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semẽ illius. Per mulierem hoc loco Christi matrem indubiè intellexit, cœlestis illius regni præelectam reginam, quæ nobis peperit saluatorem, per quẽ ille princeps huius mundi eiectus est foras. Iohan.12. Per semẽ verò serpentis aut Luciferi, omnes complices eius, malignos spiritus, quos secũ vnà pertraxit ille auersos à Deo in perditionem, & interitum sempiternum: sed & homines ipsum sua sponte secuturos. Et ipsa, inquit, conteret caput tuum, virtutem tuam, potestatem tuam, quam in homines exerces Luc.2.

&

A & exercebis, infirmabit, collidet, & ad nihilum rediget, & aduersus venenosum illum tuum afflatum, quo vniuersum humanum genus infecisti, antidotum pariet, illum fructũ ventris sui superbenedictum. Et tu insidiaberis calcaneo eius, quamuis prostratus, quãuis contritus, non cessabis tamen maligna tua voluntate nocere, etsi minus possis contra eam, Matth. 24. aut semen eius præualere. Si non audebis aperto Marte insurgere & congredi, insidiaberis tamen eius calcaneo, venenum tuum fuffundendo, qua parte poteris, per pseudochri Marc. 13. 2. Cor. 11. stos, pseudoprophetas, pseudoapostolos, ministrosq; tuos. Ex his, inquam, à Deo dictis ad Luciferum, qui se transformauerat in serpentem illum, atq; ea, quam indubiè habuerant, suæ conditionis cognitione, nihil dubitandũ est intellexisse parentes illos nostros illum Rom. 1. Deum hominem, regem gloriæ cœlestisq; illius regni præordinatum ab æterno, prędestinatum etiam fuisse reparatorem collapsæ naturæ, & humani generis redemprorẽ. In qua fide nihil dubitabant prędicationis suę pœnitentiam fore salutarem, & se restitutum iri illi, vnde exciderant, cœlesti ciuitati. Eandem hanc fidem etiam filios posterosq; suos docuisse nihil dubitandum est, quam & victimis hostijsq; oblatis Deo significarunt & professi B sunt, ad agnum illum immaculatum respiciẽtes, qui suo sanguine deleturus erat peccata Iohan. 1. Coloss. 2. mundi, & chirographum illud scripti aduersum nos decreti. In qua fide, qui conuenerũt patres ab Adam ad Noë, primam catholicę nostræ ecclesię ætatem, ortum, & (vt sic dicam) infantiam constituerunt, nullis alioqui symbolis aut sensibilibus signis (quod legitur) ab impijs aut ecclesia Sathanæ distincti, nullis peculiaribus legibus constricti, nullá autoritate diuinitus ordinata gubernati, nullis prophetijs aut clarioribus reuelatiõibus illuminati, sed dimissi in manibus consilij sui, vt quisq; Gen. 6. sine æmulo aut vindice sequi posset, quod sibi in oculis suis factum videretur. Ita factũ est, vt paulò longius progressis ab ipso exordio & initio mira sui & Dei irrepserat in oẽs obliuio. Omnis quippe caro corruperat viã suam super terram, ita vt Deum pœnituisse dicat scriptura, quòd fecisset hominem, statuisseq; delere, quem creauerat, à facie terræ, ab vno Noë inuenta gratia apud Deum, quem solum cum tribus filijs eorũq; vxoribus ac sua, hoc est, octo omninò animas ab aquis diluuij seruatos in arca, vt seminarium relinqueretur & stirps humani generis, eadem scriptura commemorat.

Quo tempore vides quàm pusilla & modica fuerit hæc nostra catholica Dei ecclesia, vt non immeritò infantiam eius eousq; se extẽdisse possimus intelligere. Nam inter tres omninò filios illos Noë etiam infamis ille & C impius Cam erat, quem ad Sathanæ, non Dei pertinuisse ecclesiã, satis indicat & sacra ipsa atq; etiam Berosi historia. Nam ad omnem Gene. 9. impietatem ac superstitionem declinasse illum testantur.

A Noë deinceps post diluuium multiplicato hominum genere & crescẽte Dei ecclesia, Gene. 11. ad Abraham vsq; initium pueritiæ eius numerare possumus. Quæ adhuc bruta satis fuit & non longè ab infantia recedẽs, nisi corporeo quodam incremẽto ac robore membrorum, rationis lumine paulò admodum plus se exerente.

At ab Abraham ad Moysen vsq; pueritiæ finem & adolescentiæ initium. Nam sub Abraham non paulò plus luminis & illustrationis accepit, quem vnum ex omnibus, qui tum viuebant, electum, ex cuius semine humanam naturam assumere nascique dignaretur Deus, Gene. 12. 13. etiam familiari suo frequentique colloquio 15. 17. &c. dignum habuit, eductumque è terra sua, è cognatione & domo patris sui in terram, quam ipsi seminique eius daturum se promisit, speciali fœdere sibi sociauit, pactumq; inijt cum ipso & semine eius fœderis sempiterni, vt esset ipsorum Deus. Vtque in semine eius benedictionem ac salutem acciperent vniuersæ D cognationes terræ. Hunc primum cum familia & cum semine suo sensibili signaculo segregauit Deus, non ab ecclesia impiorum ac Sathanæ, sed & à reliqua catholica ecclesia sua vniuersa. Quam eo tempore longè lateque diffusam, & non in vnam Abrahæ domũ coarctatam, clarè indicat scriptura Genesios. Quæ & in domo Nachor fratris eius in Meso Gen. 24. potamia, vnde filio suo Isaac Rebeccam accipit vxorem, & in domo Loth Deo fidelis acceptique, viguisse fidem cultumque veri Dei, attestatur. Sed & Melchisedech, regem Salem sacerdotem Dei altissimi, eiusque benedictionem ad Abraham commemorat. Quod si rex Salem, sacerdos erat Dei altissimi, nec populum cui is imperabat, alienum fuisse à vera Dei fide cultuque, dubitari non potest. Quin & Abimelech, regem Geraræ Palæstinorum cum suis, item & filios Heth, veri Dei cognitionem, fidemque habuisse, nec à catholica Dei ecclesia fuisse alienos, haud obscurè eadem scriptura subindicat. Sed & S. Iob hic Iob 1. possem meminisse, non Israëlitę, sed Idumęi. Qui (vt Origenes, & post illum Augustinus supputant) quinta generatione quàm Abraham, & tertia quàm Iob posterior extitit, quem Deo singulariter placuisse, eiusque

ecclesiæ membrum fuisse non vulgare, toties
A testantur sacræ literæ. Possem quoque & Magorum, quos gentiles non Iudæos, nato nouiter saluatore, ab Oriente mysticis cum muneribus ad eundem adorandum index stella exciuit & produxit, quos à veri Dei fide, cultuque non alienos, neque antè nasciturі, & tunc nati saluatoris mundi, prorsus fuisse ignaros, mystica illa, quæ secum attulerunt, munera attestantur, vnà cum euangelica historia. Quę omnia eò pertinēt, ne in Abrahā, per illud circumcisionis signaculum catholica Dei ecclesia sensibili illo signo distincta fuisse credatur ab ecclesia impiorum & Sathanę: aut solus ille cum suo semine, exclusis cęteris nationibus & gentibus, pertinuisse ad Dei ecclesiam, vt hoc malè crediderūt crassi carnalesque Iudęi, qui vniuersos non suę nationis execrabantur vt immundos & impios, alienosq; à Dei ecclesia. Ita enim contra professionem Nicenæ fidei, vna catholica ac vniuersalis non fuisset ecclesia, sed vnius tantum familiæ aut populi. Quin potius ex vniuersa sua ecclesia, vnum elegit Abraham, & semen eius, in peculiarem sibi populum, ex quo nasci vellet, vt in illo paulatim inciperet erudire, ac pedetentim magis magisque illuminare ecclesiam suam vniuersam. In vno illo
B populo, veluti præludio quodam adumbraturus, & effigiaturus, qualem ipse in terras descendens, ędificaturus esset ecclesiam suam vniuersam. Nam vniuersum illius populi statum, & quæcunque in illo operatus est Deus, adumbrationem quandam fuisse eorum, quę in Christó & eius catholica ecclesia enituerunt, toties clamant & inculcant apostolicæ literæ.

Matth.2.

1.Cor.10.

In Abraham ergo & Patriarchis, ad Moysen vsque finem cœpisse secundam catholicæ ecclesiæ ætatem eiusque pueritiam (vt de ecclesia humano more loquamur) cœpisseque iam adolescere, multiplicato semine Israël sub seruitute Aegyptiaca in multa centena millia, haud incongruenter intellexerimus.

A Moyse verò egressuq; filiorum Israel ex Aegypto, in tot mirabilibus, tot portentis, primum per mare rubrum, deinde per desertum, itinere tot annorum, tam laborioso, tot tentationibus pleno, tot mansionibus distincto, tot regibus deuictis, tot hostibus cæsis, tot bellis confectis, vsq; dum introducti implantatique essent in terram promissionis, adolescentiam catholicæ ecclesiæ non inconuenienter accipiemus. Ea enim ætate incepit se exerere rationis lumen, quemadmodum & tunc ecclesia per Moysen longè plus lucis, fidei accepit. De prioribus em̄ illis patribus,
C atque adeò Abraham, Isaac & Iacob loquens dominus Moysi: Nomen, inquit, meum tetragrammaton non indicaui illis, significans se illud Moysi præ illis indicasse. Cui & loquebatur facie ad faciem, & quemadmodum loqui solet homo ad amicum suum. Sed & adolescentiæ adhibentur pędagogi, præceptores & magistri. Itaq; & huic ecclesię ętati primum adhibuit Deus pędagogum legem, ad coërcendas transgressiones, & ad Christum eiusque ecclesiam, cęremoniarum vmbris multiplicibusq; figuris significandum ac docendū. Ordinato mirabili illo veteri tabernaculo, cum sacerdotio suo, sacrificijs, cęremonijs, ritibusq; vniuersis, quibus veritatē ipsam, quæ sub Christo, & per Christum enituit, præcurrendo adumbrauit, hominumq; mentes ad eandem facilius recipiendam disposuit. Non enim erat lux tanta, nisi præexercitatis & iam paulisper assuetis oculis subito offundenda, alioqui repentino tanti fulgoris obiectu perstrictura, non illuminatura acies humanarum mentium. Non poterant ab initio intendere filij Israël in apertam reuelatamque faciem Moysi, hoc est, in nudam claramque veritatem eorum, quæ per Moysen figuris illis significabantur. Sed necesse habebat velare faciem suam, quoties à conspectu & colloquio
D domini prodibat ad populum. Legem itaque pędagogum nostrum, hoc est, catholicæ ecclesiæ fuisse in Christo Iesu, non sine causa testatur Apostolus. Et rursus: Dico, inquit, quādo tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus & actoribus est, vsque ad præfinitum tempus à patre. Quod cum aduenisset, iam nudus de crucis patibulo coruscabat euangelium, iam illud velum veteris templi discissum est, iam eius abdita & recondita patuerunt.

Exod.6.

Exod.20.

Exod.34.

Galat.4.

Matt.27.

Exod.1.

Exod.12.

Adolescentia autem in iuuentutem transit, vt tandem perueniat ad ętatem perfectam. In qua tametsi longè plus vigeat rationis lumen, à pædagogi tamen cura, præceptorum exactorumque autoritate nondum eximitur.

Ab inducto itaq; implantatoq; per Iosue & sequentes iudices in terrā promissionis Israelitico populo, per reges prophetasq; ad plenitudinem vsq; temporis perfectamq; ętatem, & saluatoris nostri aduentum iuuentutem catholicę ecclesiæ rectè videbimur extendere. Eo enim tempore, quamuis à pędagogi cura nondum exempta, plurimas clarissimasq; de Christo eiusque ecclesia & regno vniuersisque nostræ fidei mysterijs, per Dauid,

Esaiam,

A Esaiam, reliquosque prophetas reuelationes accepit.

Galat.4. At vbi venit, inquit Apostolus, plenitudo temporis, misit Deus filium suum natum ex muliere, natum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret. Lex ergo, vt diximus, pędagogi tantum defuncta officio, neminem ad perfectum adduxerat, nullum iustificauerat, nullum saluauerat. *Hebr.7.* Quandoquidem & qui sub lege erant, redemptore, saluatore, iustificatoreq; adhuc opus habebant, Christo, inquam, Iesu, in quem pendebant patriarcharum omnium vota, & prophetarum oracula, & veteris illius tabernaculi, legisque ritus & cæremoniæ, omnibus gentibus benedictione ac salute in illo repromissa & exhibita. Fundator itaque & sanctificator ecclesię, tunc *Psal.86.* natus est in ea, iuxta regis prophetæ vaticinium. Nam in Sion, inquit, gloria dicetur passim apud omnes, altissimus ille qui condidit ac fundauit eam, natus est in ea. Hic altissimus ille, altissimi Dei filius, qui ab initio vna cum Deo patre suo iustitiæ gratiam operatus est, non tantum in illis veteris legis cultoribus, sed in omnibus hominibus, pia in ipsum fide credentibus, & redemptorem ipsum ex- *Heb.1.* pectantibus. Prius ecclesiæ suę locutus in B patribus & prophetis, nouissimè in sua ipsius persona ipsam inuisere dignatus, tanquam vnus ex nobis, atque adeo frater noster effectus, velamen illud super faciem Moysi positum abstulit, & claram euangelicæ veritatis lucem in veteri illa lege vni Israëli datæ, eiusque cæremonijs ac ritibus, veluti cortice quodam obtectam & inclusam, palàm & ex æquo toti mundo vniuersæque ecclesiæ suę manifestauit. *Coloss.2.* Quam completis nostrę redemptionis mysterijs, persolutisque veteris Adæ peccatorum debitis, deletoque chirographo illo, quod aduersus nos erat, cruciq́ue affixo, reuersus ad patrem, Apostolorum suorum ministerio ex omni, quę sub cœlo est, gente, natione, populo, talem sibi congregauit, construxit & ordinauit, qualem in illa veteri synagoga, tabernaculoq; ac sacerdotio deliniauerat ac adumbrauerat. Nam omnia illa figuram fuisse nostræ ecclesiæ, toties inculcat Apostolus.

Ecclesia Christiana. Hæc est illa, quam inuestigamus, catholica nostra, apostolicaque Christi ecclesia. Quæ tametsi à Christo tum primum incœpisse, & apostolorum suorum ministerio ex Hierusalem in vniuersum orbem propagata, ac proinde noua quædam & à veteri illa catholica Dei ecclesia distincta videri posit, noua lege, nouo sacerdotio, nouis sacramentis acceptis & veteribus illis abrogatis omnibus, præsertim cum idem ipse eius fundator, nobiscum in C mortali carne adhuc agens quasi nondum ędificatam, ædificaturum se super designatam il- *Matth.16.* lam petram promiserit: vnam tamen catholicam ecclesiam profitemur, in quęlibet loca & tempora suos palmites extendentem, & ab ipsa origine mundi, secundum seriem successionis nascentium & decedentium, ad seculi vsq; consummationem cõtinuatam, sub vno duce inuisibili Deo in fidei & religionis vnitate. *Vnitas Christianæ ecclesiæ cũ ueteri.* Itaque non est alia Christiana ecclesia, ab illa veteri, sed & hęc & illa, veluti vna quędam ciuitas magna fundata est super fundamentum prophetarum & apostolorum christum, *Rom.1.* quem patres expectauerunt, prophetæ prędixerunt, apostoli aduenisse prædicauerunt. Ioannes verò demonstrauit præsentem, verum *Ioan.1.* illum agnum esse significans, in cuius sanguinis virtute ab initio dimissa essent peccata mũdi, videlicet alludens ad vetera illa sacrificia, quibus ab ipso mundi exordio, patres suam fidẽ in redẽptorem nostręq; redemptionis modum protestabantur. Vna igitur est ecclesia Christi cum illa veteri, vtramq; connectente *Ephe.2.* illo angulari lapide. Eãdem tamen & nouam esse, & à Christo cœpisse ædificari, & apostolorum ministerio ab Hierusalem in vniuersum orbem propagatam, nihilo minus cũ sanctis patribus confitemur. Quandoquidem impletis euacuatisq; iam veteris illius tabernaculi D vmbris ac figuris, nouo quodam habitu ornatuq; prodijt, noua promissæ olim, nũc autem impletæ, atq; adeo exhibitæ veritatis luce illustrata. Eundem quidem cum prioribus fidei ac vitæ spiritum, sed abundantiori mensura accipiens, quo corda timida subito transformata sunt & imbuta cœlesti mirabiliq; virtute. Qui & noua quædam admirandaq; operatus est in linguis nouis, in prodigijs & signis, in sacramentis nouis, in doctrina noua euangelica, per quam gratia & veritas annunciata est omnibus per Christum Iesum, sublata macerie, qua diuisi fuerant Iudæi à gẽtibus, equatisq; in Christo absq; vlla distinctione omnibus, Domine Deus virtutum, inquit diuinus ille Psaltes, conuertere ad nos, respice de cœ- *Psal.79.* lo & vide ac visita vineam istam, & perfice eã, quam plantauit dextera tua, & super filium hominis, quem confirmasti tibi. Vinea domini Sabaoth, domus Israël est, ad quam tunc Deus virtutum conuersus est, cum in suo filio eandem visitare dignatus est. Virtutum, inquam, Deus, cuius nusquàm mirabilior potentia apparuit, nunquàm maiores magisque stupendas virtutes operatus est, quàm cum verbum eius caro fieret. Tum quoq; ille vir- *Ioan.1.* tutum Deus, infinitæ clementię suæ vultum

ad nos conuertit,& faciem atque adeò imagi
A nem suam viuam ad nos transmisit pijssimo benignissimoque misericordiæ suæ oculo nos respexit, vidit & visitauit, visitauit vineam suam, tametsi illa visitationis suæ tempus non cognosceret. Visitauit, inquam, atq; perfecit, quam exterminauerat syluestris aper,& fera in agro depasta erat. Non ergo eradicata priori, nouam vineam plantauit Christus, sed resectis palmitibus arescentibus, atque eidem trúco insertis nouis, malè multatis agri
Luc.10. colis malis, hoc est, Iudæorum rabinis, sacerdotibus & pontificibus, qui vnigenitum Dei filium, vniuersorum hæredem occiderũt, eandem locauit agricolis alijs, hoc est, apostolis, apostolicisque viris, episcopis & presbyteris, sub quibus dilatata in vniuersum orbem, diligenterque exculta, fructum vberrimum fe-
Rom.11. cit. Non enim, inquit Apostolus, repulit Deus plebem suam, quam præsciuit, sed gẽtilem populum, veluti oleastrum, illi inseruit, tanquam oliuæ bonæ. Qui particeps factus pinguedinis radicis illius, veteribus illis ramis fere arescentibus,& fractis, vberrimè latissimeque excreuit.

Vetus est ergo Christi ecclesia, & quodam
Psal.18.79. modo noua à Christo per Apostolos sumens exordium, & ad terminos vsque orbis & se-
B culi propaganda. Eadem cum priori & quodammodo diuersa, propria videlicet forma sua distincta ac deliniata, vnde & apostolica simul & catholica rectè prædicatur. De cuius vnitate, forma & hierarchia, qua à suo illo autore ac fundatore Apostolorum ordinata est ministerio, priusquàm agere aggrediamur, ante stabilienda sunt futuræ demonstrationis principia. Ita enim expedita magis, dilucidiorque erit subsequens nostra disputatio. Quandoquidem, quæ hactenus certa indubitataque fuerunt, nunc fere in dubium & controuersiam reuocantur vniuersa.

Ex quibus principijs certò demonstrari poßit, uerum esse aliquid, & indubitatò tenendum, in fide & religione Christiana. Cap. II.

QVo hæc esse omninò principia, ex quibus demonstrari possit, quid credere & obseruare debeamus in fide religioneque Christiana, nempe canonicam scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionem, demonstrare iam aggrediemur. Quorum alterũ auferre ac eripere nobis conantes hæretici, ipsam videlicet traditionem ecclesiasticam, adeo confusa, dubia, incertaque reddunt omnia, vt nec ipsa illis constare possit scripturæ autoritas.

Et in media caligine, densissimisque tenebris
C Andabatarum more versantes, etiam nobis conantur verum orthodoxæ fidei lumen extinguere, propter quos aliquanto altius exordiendum est.

Religionem, fidemque Christianam ad supernaturalem hominis finem spectare, & propterea rationis naturalis lumen excedere, sed à lumine supernaturali dependere, nobis omnibus in confesso est, ab ipso, inquam, Deo reuelante & testificante. De quo communi quadam conceptione animi, hoc semper crediderunt omnes homines,& fidelem esse,& veracem, tametsi in veri Dei cognitione aberrauerit mortalium pars multo maxima. Diuinæ ergo infallibilique veritati innititur fides nostra & religio. Diuinæ, inquam, veritati, quæ suum hominibus finem, ad quem conditi sumus, & media, quibus ad eundem pertingeremus (cum ad vtrunque per se infirma esset natura) reuelare, & ordinare dignata est.

Hoc est primum nostræ fidei religionisq; *Primum nostræ fidei principium.*
principium certum & infallibile. Diuina, in- *Gen.1.*
quam, veritas, nec falli potens, nec fallere. Ad quam reducere oportet, quicquid certò creditur ad fidem religionemque nostram necessariò pertinere.

Quod si omnes vocem audiremus, nobis
D intus aut extra loquentis Dei, & docentis necessaria cognitu credituque omnia, certique essemus Deum esse, qui intus nobis loqueretur aut extra, nihil vtiq; hęsitaremus neo testificãti credere, ex illa generali, quam diximus, de Deo prænotione & axiomate. Nec incideret fidelibus vlla aut ambiguitas, aut controuersia, quid ad fidem, religionemq; nostram certò pertinere, necessariò esset tenendum. Nempe omne & solum illud, quod certò nobis constaret reuelatum à Deo.

Sed quoniam non ita per seipsum, nobis omnibus loquitur Deus, docetq; quę nos credere vult necessaria omnia, & multę frequenter in ecclesia de hoc ambiguitati ac fluctuationi, nostræque huius inquisitioni locus factus est. Interim tamen ab illo nostræ fidei religionisque primo principio, non recedemus latum digitum, diuina, inquam, reuelatione, ad quam necessariò reducendum est, quicquid ad fidem religionemq; nostram certò pertinere, credi oportet. In qua tamen reductione ad ipsius fidei nostræ meritum ac profectum, difficultatem nonnullam inesse voluit diuina prouidentia, vt nonnihil ad fidem pius cooperaretur affectus. Nam Deo ita nobis palàm loquenti, testificantique omnino non possemus non credere, illa semel,

A mel,quam diximus, communi de eius certa infallibiliq; veritate prænotione recepta.Nullę enim in eo iam essent partes arbitrij nostri, sed quemadmodum etiam dæmones credũt, & necessariò credunt & contremiscunt.Thomæ post Christi mortem & resurrectionem, nolenti credere condiscipulis testificantibus se vidisse viuentem dominum, nisi suis ipse oculis inspexisset,& manibus pertractasset fixuras clauorum ipsius,incredulitati eius occurrens ac satisfaciens pius dominus,eidemque apparens in aliorum præsentia condiscipulorum: Infer, inquit, digitum tuum huc, & vide manus meas, & adfer manum tuam & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Vides vt ex arbitrio & voluntate nostra quadantenus pendeat fides nostra & credulitas?Noli, inquit, esse incredulus, sed fidelis esse velis. Id enim necessariò subaudiendum est. Credenti deinde, ac dominum Deumque confitenti, quia, inquit, vidisti me Thoma, credidisti. Quid deinde? nunquid propterea illum beatum pronunciauit, quemadmodum ante Simonem credentem, clareque confitentem eum, quem carne mortali obtectum viderat, esse viuentis Dei filium? minimè omnium. Quorum igitur fidem beatitudinis præmio remunerationeque dignam censuit?Beati,inquit,qui non viderunt & crediderunt, quasi diceret: Tu quidem credis,sed quia vidisti, quia palpasti, nihil magnum facis.Sed illi demum beati erunt, illorum fides digna remuneratione & præmio, qui non videntes in me credituri sunt.

Iacob.2. *Ioan.20.* *Ibidem.* *Matth.16.* B

Sed vnde tandem nobis,qui nihil vidimus, qui nunquam audiuimus loquentem dominum,quibus nihil reuelatum est, certò constare poterit reuelatum aliquid à Deo tanquam certa fide tenendum? Multifariam, inquit Apostolus,multisque modis, olim Deus locutus est in patribus & in prophetis,nouissimè verò diebus istis locutus est nobis in filio.Ex scriptura Genesios,autore testeq; Moyse,intelligimus,& mundi & hominis creationem,& ad quid hic conditus fuerit, quo etiam pacto ab illo fœlici,in quo creatus erat,statu & à regno illo fœlicitatis supernæ, præuaricatione sua exciderit cum posteritate sua vniuersa, & pręcipitatus in hanc lachrymarum vallem,miserijs conditionis humanæ, & vtrique morti sit factus obnoxius. Iusto quidem iudicio Dei,spe tamen veniæ accepta, in fide mediatoris Dei & hominum,præordinato tempore ex semine suo nasciturí, & in virtute sanguinis illius agni immaculati,qui ablaturus erat peccata mundi.Quæ vniuersa primos illos parentes nostros suos filios docuisse,& fidem, cultum, timoremque Dei, cum spe certa veniæ, & remissionis præuaricationum suarum,& cœlestis illius regni, ad quod facti erant,& vnde se nosque præcipitauerãt, assequendi,etiam sensibilibus quibusdam signis, oblationibus & sacrificijs ad id significandum, & contestandum institutis, ex eadem scriptura satis intelligimus.Quæ ita continua serie traditionis, à pijs parentibus descendisse in filios,ad Noë,Abraham,ad ipsum vsque Moysen, eidem scripturæ indubitatò credimus. Quæ & specialis reuelationis diuinæ multis in medio patribus, Enoch,Noë, Abrahæ,cæterisq; patriarchis sępe factæ commeminit, extendens eousque ab initio continua successionis serie, stirpem humani generis,& deinceps perscribens vniuersam veteris illius populi,quæ sub ipso eius duce,legislatore & historiographo contigit, historiam.Quibus mirabilibus ac portentis eductus sit ex Aegypto,& digito Dei scriptam legem acceperit,vnà cum veteri illo tabernaculo mirabiliter constructo & ordinato. Quo nostra adumbrata præfigurataque est ecclesia.Post Moysen verò,quæ illi populo contigerunt,quæ insuper iam iam aduẽtante Christo,de eius aduentu redemptioneque per illum totius humani generis, & nouę ecclesiæ statu, nouique regni Messiæ,veluti è propinquo eidem clarius reuelata sunt, in libris Iosue, Iudicum, Regnorum, Paralipomenon, Esaię, Hieremiæ, Ezechielis, Danielis,prophetarum duodecim, reliquisque,qui ad veteris instrumenti canonem pertinent, libris legimus.Itaque ab ipso mundi exordio, quæ à Deo cum humano genere facta gestaque sunt,illis ter mille septingẽtis circiter annis, omnium antiquissimam habemus Moysi scripturam, quo nemo ethnicorum scriptorum extat vetustior.

Heb.2. *Gen.1.* *1.Tim.2.* *Ioan.1.* C *Gen.5.6.* *Exod.8.* *Exo.31.* *Exod.25.* D

Sed hic iam interrogare tempestiuum est istos, qui abrogata semel ecclesiasticæ traditionis autoritate,omnem quæstionem & controuersiam nunc ad scripturas prouocant, vnde nobis certum est, hæc esse Moysi scripta,quæ sub eius nomine legimus, vt qui autographa eius nunquam vidimus? Et si videremus,quis certos redderet Moysi tam multis seculis mortui,ea scripta manu?Deinde vt hoc nobis constaret, quis securos reddidit, vera esse quæ ille scribit omnia? verè sibi apparuisse Deum, & ex ipsius ore ac iussu scripsisse egisseque ea vniuersa? vnde hæc apud nos scriptis eius indubia fides & autoritas? Idem de prophetarum libris reliquisq; veteris testamenti scripturis interrogari potest.

Vnde apud nos constet scripturarum autoritas.

Quam nobis quæstionem si explicare potue-
A rint scripturarij isti (libet enim nouo nomi-
ne noua hæc portenta appellare) & scripturæ
autoritatem sine ecclesiasticę traditionis au-
toritate defendere ac statuere, age herbam il
lis porrigemus.

Si dicant etiam, Christum perhibuisse Moy
si legi & prophetis veritatis testimonium, in-
terrogabo rursus, vnde constet nobis hæc
esse, quę legimus Moysi & prophetarum scri
pta & oracula, etiam vt ex Christi testimonio
certò constaret, illos fideles veracesq; fuisse?
Vnde insuper hoc tibi certum est, quod Moy
si legi & prophetis Christus veritatis perhi-
buerit testimonium, qui prędicantem Chri-
stum nec vidisti, nec audisti? Ex euangelijs,
inquies, apostolicisque literis. Sed iam rela-
bimur in eundem circulum. Nam de euange-
liis rursus pergam interrogare, quî sciant hęc
esse Matthæi, Marci, Lucę, Ioannis, quę sub il
lorum nomine legimus, vt qui autographa
eorum nunquam viderint, & si viderint, non
agnoscerent, & vt certò agnoscerent, quis cer
tos reddidit vera esse, certaque quę scribunt
Lucæ 1. omnia de Christo (præsertim Marcus & Lu-
cas) quę nunquam viderant, sed crediderunt
narrantibus alijs? Idem interrogari potest de
B Matthęo & Ioanne, quibus tametsi in hoc
credamus, quod dictis actisque Christi in-
terfuerunt, non tamen omnibus, quę scri-
pserunt, potuerunt etiam & labi memoria,
2.Pet.1. & mentiri, vt omnis homo falli potest & fal-
lere. Si diuino illos spiritu afflatos dicas
scripsisse sua euangelia, nihil magis expli-
cas. Nam hoc vnum quęritur, vnde nobis cer
tum sit, diuino spiritu afflatos illos scripsisse
sua euangelia: vnde insuper hęc quę legun-
tur, illorum esse germana, non falsata, non
subditia. Nunquam sanè poterunt, quoquo
se verterint, quomodocunque se torserint,
seruare ac defendere sacrarum scriptura-
rum autoritatem, nisi ex autoritate traditiōis
ecclesiasticę. Nos certè regulam nullam ha-
bemus aliam ad internoscendum, quę scri-
pturę diuinam autoritatem habeant, illique
infallibili veritati prorsus innitantur, quę no
bis sint ac esse debeant canonicæ, quàm te-
stimonium ecclesiæ intellectæ secundum
succesionem ab initio patrum & episcopo-
rum ad hæc vsque tempora. Nullam habue-
runt aliam ab initio orthodoxi patres no-
stri, Dionysius, Clemens, Polycarpus, Ignati-
us, Irenæus, Tertullianus. Origenes, Cypria-
nus, Athanasius, Basilius, Hilarius, Chrysosto
mus, Hieronymus, Augustinus, Ambro-
sius, cæterique orthodoxi vniuersi, quàm
ipsam communem sanctorum omnium pa-
trum professionem, communem sensum, se- C
cundum suorum temporum successiones,
magna concordia veritati scripturæ sacrę red
dentium testimonium. Ex quo communi cō-
sensu ipsius ecclesiæ, quæ columna est & fir-
mamentum veritatis, ab initio sic testifican- 1.Tim.3.
tis, indubitatum fideleque colligimus te-
stimonium.

Quod vt paulò explicemus clarius & illu- *De canonicis scripturis testamenti ueteris.*
strius. Scripsit Moyses Pentateuchum. Cuius
tam certa & indubia erat veracitas illi tot cen
tenorum millium, cui præerat, synagogæ ve-
teriq; illi populo, & quod ex ore Dei ea pro-
tulerit, gesserit, scripseritq; omnia, vt omnes
illi viderent & audirent ad ipsum loquen-
tem dominum, qui suæ præsentiæ tot porten
tis, tot signis, tot mirabilibus, indubiam ipsis
fidem faciebat. Iam nunc veniam, inquit Moy
si, ad te in caligine nubis, vt audiat me po-
pulus loquentem ad te, & credat tibi in per-
petuum. Rursus illo ascendente in montem, Exod.19.
vt legem & tabulas acciperet digito Dei scri-
ptas, palàm apparebat dominus ascendenti-
bus cum illo septuaginta senioribus, qui vi- Exod.24.
derunt, inquit scriptura, Deum Isaël. Et ite-
rum: Cum egrederetur Moyses ad tabernacu Exod.33.
lum, surgebat, inquit, vniuersa plebs, & stabat
vnusquisque in ostio papilionis sui, respicie-
bantq; tergū Moysi, donec ingrederetur ten- D
torium. Ingresso autem illo tabernaculum
fœderis, descendebat columna nubis, &
stabat ad ostium, loquebaturque dominus
cum Moyse, cernentibus vniuersis, &c. Sta-
bantque ipsi & adorabant per fores taberna-
culorum suorum. Loquebatur autem domi-
nus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui so
let homo ad amicum suum. Et rursus: Ego, Exod.34.
inquit, inibo pactum, videntibus cunctis si-
gna faciam, quæ nunquam visa sunt super ter
ram, nec in vllis gentibus, vt cernat populus
iste, in cuius es medio, opus domini terribi-
le, quod facturus sum. Vidit prætereа vniuer
sus ille populus redeuntis Moysi à consortio
loquentis sibi domini cornutam faciem, at-
que ita resplendentem, vt in eam non pos-
sent intendere. Ex quibus sanè omnibus ma-
nifestum est, quàm fuerit notum, quàm con-
testatum illi veteri populo ac synagogæ, in
cuius medio erat Moyses, vt ex ore domini
& edixerit & gesserit & scripserit ea vniuersa.
Et qua certitudinis claritate ea à tanta popu-
li multitudine primum recepta fuerunt, à pa-
rentibus in filios continuæ successionis lon-
ga serie, sed æquali certitudine peruenisse,
in admonitoria quadam ad populum ora-
tione, ita orditur diuinus ille Psaltes: Atten-
dite popule meus legem meam, inclinate
aurem

aurem vestram in verba oris mei. Aperiam ad
A parabolas os meum, loquar propositiones ab
Psal.77. initio. Quanta audiuimus & cognouimus ea, & patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occultata à filijs eorum in generatiōe altera. Narrantes laudes domini, & virtutes, & mirabilia eius quæ fecit. Constituit enim fœdus cum Iacob, & legem Israeli tulit, de qua mandauit patribus nostris, notam facere eam filijs suis, vt posteri filij, qui nasciturі & orituri erant, & cognoscerent, & filijs suis exponerent. Post annos mille quingentos
Ioan.9. post Moysen dicebant apud Ioannem scribæ & pharisei illi cæco à natiuitate, qui visum receperat à Christo: Nos scimus, quia Moysi locutus est Deus, hunc autem nescimus vnde sit. Scimus, inquiunt, quia Moysi locutus est Deus. Magna fidei certitudo.

Certè vniuersam ab ea, quę sub Moyse erat ad Christum vsque, sibi continua serie succedentem synagogam eandem fidei certitudinem habuisse de scriptis Moysi, ex posterorum testimonijs euidenter cognoscimus, Iosue, Samuelis, Dauidis, Esaiæ, Hieremię, Ezechielis, cæterorumque prophetarum & pontificum, protracta successionis serie ad tempora vsque Christi. Ex quorum scripturis in-
B telligimus planè, antiquum illum populum, & Dei ecclesiam post Moysen semper credidisse, docuisse, prædicasse, vt vera, vt indubitata, quæcunque in suo volumine ille posteris legenda seruandaque commendauerat. A
August. Moyse, inquit Augustinus, magna diligentia succedētium sibi sacerdotum, in synagoga ac templo integrè seruabatur canon veteris scripturæ ac testamenti, idque ex ipsius Moysi or-
Deut.31. dinatione & præcepto. Ita enim legimus in Deuteronomio: Postquam scripsit Moyses verba legis huius in volumine, & compleuit, præcepit Leuitis, qui portabant arcam fœderis domini, dicens: Tollite librum istum, & ponite eum in latere arcæ fœderis domini Dei vestri. Sic & Iosue post Moysen, o-
2.Petri 1. mnia verba, quæ ad populum locutus est dominus, scripsit in volumine legis domini. Quemadmodum legitur Iosue vltimo. Ita & cæteri secundum successionis seriem prophetici viri, quæ diuino afflati spiritu scripserunt volumina, sub certo indubitatoq; eius quæ tunc erat synagogę testimonio, fideque publica recepta succedentium sibi diligentia sacerdotum, conseruata sunt syncera & germana, etiam autographis ipsis reconditis, vnà cum libris Moysi in arcæ latere. Quæ tametsi Babylonico illo incendio tradant perijsse omnia, eodem tamen, quo scripta erant spiritu, ab Esdra sacerdote post restituta sunt. Itaque diuina prouidentia ac
diligentia sibi ab illo ad Christum vsque suc- C
cedentium sacerdotum, & à Christo ad nos continua serie sibi succedentis ecclesiæ, syncera integraque peruenerunt. In quo & hoc diuinæ prouidentiæ benignitatique ferimus acceptum, quod etiam hostes & inimicos nostros Iudæos certæ fidei, integritatisq; scripturarum nostrarum testes habemus. Qui per vniuersas gentes dispersi, & diuinæ legis prophetarumq; codices proferentes, testimonio nobis sunt, veteris testamenti canonicas scripturas integras apud nos haberi & conseruari, quas tanta quidem diligentiâ illi seruant & custodiunt, vt singula penè verba, quoties quodque eorum in vniuerso veteris instrumenti canone contineatur, in numerato habeant. Sed nobis seruant, non si-
bi, nisi ad iudicium & condemnationem. De- Rom.11.
dit enim illis Deus, inquit Apostolus, spiritum compunctionis, oculos vt non videant, aures vt non audiant, vsque in hodiernum diem, factaq; est mensa eorum coram ipsis in laqueum, in scandalum & in retributionē illis. Seruant itaq; illi diligenter fideliterq; scripturas, sed nobis non sibi. Nec tamen propter
illos scripturis credimus, sed ex ecclesię te- Augu. in epist.
stimonio. Siquidem tot linguarum literis, in- ad Vincen.
quit Augustinus, & ordine ac successione D
celebrationis ecclesiasticæ custodita, certissima fide peruenit ad nos. Libenter tamen etiam ab his, qui foris sunt, etiam ab hostibus & inimicis nostris, contra ipsos accipimus testimonium.

Sed hæc de veteris instrumenti canone, vnde apud nos constet eius indubia ac sacrosancta fides & autoritas. Quam ex nullo alio, quàm vna ecclesiasticę traditionis autoritate quisquam nobis defendere ac statuere poterit. Quæ quidem autoritas traditionis ecclesiasticę in fide, religioneque Christiana longè plus sibi vendicat, quàm in illa synagoga veteri. Quod ita fiet clarius & illustrius, si perpenderimus hanc Mosaicæ &
euangelicæ legis differentiam, quod illa di- Differentia nouæ legis à ueteri, quod illa scripturæ est, hæc traditionis.
ligentissimè perscripta erat à suo legislatore Moyse, sub certo veteris illius synagogæ aut ecclesiæ testimonio, transfusaque in multa certissimę fidei exemplaria, etiam autographo eius maxima cura asseruato in arca fœderis domini. At lex noua tradita tantum est viua voce spiritusque vnctione à Christo, apostolis & discipulis, & ab illis primitiuæ ecclesiæ, à qua continua successione, veluti per manus tradita, ad
nos peruenit. Nihil enim scripsit Chri- Mat.28.
stus, nihil scribendum mandauit aposto-
lis

lis & discipulis. Sed euntes, inquit, docete omnes gentes seruare quæcunque mandaui vobis:& ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, ad seculi vsque consummationem. Et apud Marcum: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti prædicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Vides, vt docere, vt prædicare, non scribere iussi sint Apostoli & discipuli à Christo, quæ ipsis mandauerat. A

Mar.ult.

Hæc enim vna est eaq; insignis, à Hieremia propheta longè ante prædicta, euangelicæ legis ab illa veteri differentia, quòd illa in lapideis tabulis, atq; etiam atramento in charta asseruabatur descripta. At nostra non ita, sed in cordibus hominum. Ecce, inquit, dies venient, dicit dominus, & consummabo super domum Israël testamentum nouum, non secundum testamentum, quod feci cum patribus eorum, in die qua eduxi eos de terra Aegypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo. Quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israël post dies illos. Dabo legem meam in visceribus eorum, & in cordibus eorum scribam eam. Hæc est lex nostra euangelica, quæ nouum testamentum appellatur à legislatore nostro, cum nouissima illa cœna preciosum sanguinem suum discipulis suis commendans & propinans, Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Veteri equidem lecto mandato legis à Moyse vniuerso populo, accipiens, inquit Apostolus, sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea, & hysopo, ipsum quoq; librum, & omnem populum aspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus. At Christus assistens pontifex futurorum bonorum, suam etiam legem, suumque testamentum dedicaturus & confirmaturus in sanguine: Hic, inquit, est calix sanguinis mei, noui & æterni testamenti. Calix sanguinis, secundum parabolam prioris tabernaculi, non tamen vitulorum, aut hircorum, sed sanguinis mei. Non veteris illius, & tunc continuò euacuandi, sed noui & æterni testamenti, nouæ legis, nouo more promulgatæ, ac inscribendæ in visceribus & cordibus hominum. Symbolum fidei, spei nostræ, inquit Hieronymus ab apostolis traditum, non inscribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.

Hier.32. B *Heb.9.* *Hier.ad Pammachium.*

Profecti itaque in orbem vniuersum Apostoli, prædicauerunt vbique euangelium, quod acceperant à domino, cooperante eodem & sermonem confirmante sequentibus signis. Cum euangelium audis, nolo imagineris Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis scripturas, quæ tunc nullæ erant. Nam & ante Christi passionem, indignè ferentibus iacturam vnguenti à Maria effusi in caput ipsius, idem pro ea respondens. Quid, inquit, molesti estis huic mulieri? Amen dico vobis, vbicunq; prędicatum fuerit euangelium hoc in toto mundo, dicetur quod hæc fecit in memoriam eius. Hoc euangelium, inquit, vnicum, solumque designans euangelium esse, non quę nos Matthæi, Marci, Lucæ, Ioannisque dicimus euangelia IIII. Qui nondum cogitauerant de scribendis euangelijs. Sed hoc, inquit, euangelium, quod ascensurus ad patrem, mandauit apostolis prædicare omni creaturæ. C

Matth.26. *Mar.14.* *Vnicum euangelium.*

Si quæras, quodnam illud sit euangelium? Ipsum est salutis & redemptionis nostræ fœlicissimum nuncium. Nam euangelium bonum nuncium significare omnibus notum est. At non pro quocunque bono nuncio ipsum accepit Christus, sed pro nuncio redemptionis & salutis nostræ ęternę, quę promissa quidem fuit patribus, adumbrata significataq; in lege, prænunciata à prophetis, sed tandem in plenitudine temporum exhibita ab vno Christo. Ad quam annunciandam orbi vniuerso mittebantur apostoli. Quibus tametsi etiam præceptum erat, vt omnes docerent seruare quæcunque ipsis mandauerat Christus, illa tamen non erant hoc euangelium, quod idem saluator noster significauit, sed lætum illud redemptionis, salutisque nostræ nuncium, quo per apostolos exhilarauit & impleuit orbem terrarum. Ita enim nato saluatore nostro ad pastores angelus: Ecce, inquit, euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est hodie vobis saluator. Hoc est illud, hoc, inquam, illud lętum est fœlixq; nuncium, hoc euangelium, per apostolos prædicandum omni creaturæ. Proinde & euangelium pacis, reconciliatę videlicet inter Deum & humanam naturam, euangelium regni cœlorum, vnde excideramus, nobis restituti, euangelium gratiæ & misericordiæ Dei, in mysterio redemptionis nostræ nobis tam copiosæ exhibitæ, subinde appellatur in apostolicis literis. Et apud Paulū: Euangelium virtus Dei est, in salutem omni credēti, hoc est, instrumentum virtutis Dei, perinde ac si diceret: Virtus Dei per euangelium operatur salutem omni, tam lęto festiuoque nuncio credenti, & ipsum, vt oportet & decet, amplexanti, quod alibi simpliciter salutem appellat. Ita enim Hebræis scribit. Si qui

Euangelium quid. D *Mat.ult.* *Luc.2.* *Rom.1.* *Hebr.8.*

A qui per moysen dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initiũ accepisset enarrari per dominum ab eis, qui audierũt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis, & varijs virtutibus, & spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem. Hoc itaq; solo & vnico euangelio replerunt orbem apostoli, hoc descripserunt, non in lapideis tabulis, sed in cordibus hominum. Vnde Corinthiorum ecclesiæ scribit Paulus apostolus: Epistola estis Christi ministrata à nobis, & scripta, non atramento, sed spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Itaque & doctrina fidei religionisq; Christianę, maxima parte imbuerant orbem contestante Deo veritatem eorũ, signis euidentibus priusquam scripta essent ea, quæ nos vocamus euangelia.

Corin.3.

Hac itaque fide, euidenti, inquam, contestatione diuinæ veritatis, suam ab initio fidem ab ipsis apostolis accepit ecclesia primitiua, & qua fide accepit, eadem custodiuit, & continua successionis serie, B veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum transmisit ad posteros, transmittetque vsque ad consummationem seculi.

Ex ecclesiasticæ igitur traditionis autoritate magis, quàm ex scripto ad nos peruenit Christi apostolorumq; doctrina. Cum contrà illa Mosaica magis ad nos scripto, quàm traditione peruenerit. Quandoquidem illam descripserat moyses in tabulis lapideis & charta, nostram verò Christus & apostoli in visceribus tantum & cordibus hominum. Tametsi nec scripturæ illius veteris sine ecclesiasticæ traditionis autoritate, quemadmodum suprà demonstrauimus, constare apud nos possit autoritas.

Hiere.31.
Si unicũ euangelium idq; non scriptũ, unde ergo nobis scripta 4.

Sed hic mihi occurret aliquis: Si vnum solum est euangelium, quod saluator noster mãdauit apostolis prædicare orbi vniuerso, non scribere, vnde ergo nobis IIII. eaq; scripta euangelia? Et si viua tantum voce acceptam ab apostolis Christi doctrinam fideliterq; conseruatã, ecclesia primitiua, veluti per manus succedentium sibi episcoporum continua serie integram ad nos synceramq; transmisit, quis ergo canonis noui testamenti scripturarumq; vsus erit?

Hic nobis ante omnia repetẽda est, quam nũc adstruximus, illa nouæ legis à veteri differentia. Quod hæc à suo ipsius legislatore perscripta fuit diligenter, magna etiam cura ac prouidentia adhibita, vt incorrupta perduraret, veniretque ad posteros. Cum nostra C omninò scripta non fuerit, nisi in cordibus hominum, sed, vt diximus, tradita ab apostolis primitiuæ ecclesiæ. Quorum ministerio, cum iam diffusa esset in orbem penè vniuersum, excitauit sacer ille spiritus pro confirmanda fide & deuotione fidelium sanctorum quorundam virorum pium studium, vt literis commendarent & commendarentur, redemptionis nostræ à Christo peractam in terris historiam: ab incarnatione, natiuitateque eius auspicantes, ad gloriosam triumphalemque ipsius ascensionem in cœlum. Non quidem, vt scripta illa præessent fidei religioniq́ue nostræ, sed subessent potius, sicut accesserunt eisdem iam propagatis in orbem, non præcesserunt. Accesserunt, inquam, veluti pia quædam commonitoria excitandæ recordationis eorum, quæ iamdudum viua voce ab apostolis acceperat ecclesia. Neq; etiam eorum omniũ, sed vt diximus, redemptionis nostræ historiæ, & dictorum actorumque à Christo in terris. Quæ tamen ipsa nec subscripserunt velut ex reuelatione, quãuis instigante, & calamum eorum pro suo temperante arbitrio diuino illo spiritu, sed partim ex memoria eorum, quæ viderant & audierant, partim, quæ didicerant referentibus Apostolis, aut alijs. Quæ scripta diuino D equidem spiritu, apud nos tamẽ autoritatem habent: non quidem ex suis autoribus aut scriptoribus, sed propter ecclesiasticæ traditionis autoritatem & testimonium. Qua occasione, & quomodo à Marco scriptum sit euangelium, Clemens Alexandrinus presbyter, apostolicis temporibus proximus, nostræque religionis assertor imprimis eruditus & vehemens, 6. dispositionum libro, & Papias Hieropolites, apostolorum auditor, Ioannis quippe euangelistæ discipulus, attestantur. Quorum ad nos hac de re testimonia, & Eusebius Cæsariensis & D. noster Hieron. certa fideliq; relatione deduxerunt. Hic in scriptoribus ecclesiasticis ille in ecclesiastica, quã describit, historia. In qua clementia prouidentiæ diuinæ, ad vrbẽ Romã aduersus Simonem Magum, ipsis Claudij temporibus deductum scribens apostolorum principem Petrum, qui primus salutaris prædicationis verbo, euangelij sui clauibus, regni cœlestis illic ianuam aperuerit. Romanæ igitur vrbi cum clarum verbi Dei lumen fuisset exortũ, Simonis quidem tenebræ, inquit, cum suo autore restinctæ sunt, sermo autem veritatis & lucis, qui per Petrum prædicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita

Vt scripserint euangelistæ sua euãgelia.

De Marco.

Eusebius ecclesiasticæ historiæ libro 2. & 6.

A ita vt quotidie audientibus nulla vnquam ſatietas fieret. Vnde neq; auditio eis ſola ſuffecit, ſed Marcum diſcipulum eius (vt qui iam olim ſectator ipſius fuiſſet) multis precibus exorant, vt ea quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorum commonitionem habendam, ſcripturæ traderet, quò domi foriſque in huiuſcemodi verbi meditationibus permanerent. Nec prius ab obſecrando deſiſtũt, quàm quæ orabant, impetrarent. Et hæc fuit cauſa ſcribendi, quod ſecundum Marcum dicitur, euangelij. Petrus verò, vt per Spiritum ſanctum religioſo ſe ſpoliatum comperit furto, delectatus eſt, fidem eorum per hæc, deuotionemq; conſiderans, factumq; confirmauit, & in perpetuum legendam ſcripturam eccleſijs tradidit. Hæc poſt Clementem & Papiam ille Euſebius. In quibus audis euangelizã tem Petrum, non Marcũ: vtq; is primus euangelij clauibus ianuam cœleſtis regni Romanis aperuerit, non ſua, aut cuiuſquàm inculcans ſcripta alterius, ſed ſalutaris prædicationis verbo hoc annuncians euangelium, quod iuſſerat Chriſtus prædicari omni creaturæ. Audis quoq; ſcripſiſſe Marcum nõ quaſi ex reuelatione, ſed inſtinctu nihilo minus diuini ſpiritus excepiſſe dicta magiſtri ſui, veluti fidum aliquem notarium, eaq; retuliſſe in codicem. In quibus tametſi (vt credibile eſt) hoc conatus ſit, vt Romanorum religioſo deſiderio ſatisfaciens, ipſis explicaret dictorum actorumq; Chriſti in terris hiſtoriam: non tamen vniuerſam complexus eſt, nec ita viſum eſt diuino ſpiritui, vt ab vno ea abſolueretur hiſtoria. Exorſus ſiquidem ab eius baptiſmate, neq; vniuerſa deinceps dicta, actaq; ipſius exequutus eſt, nec deniq; eo quo dicta geſtáue ſunt ordine, ſed multa pręposterè, quemadmodum eius euangeliũ conferenti cum tribus alijs, conſtat luce clarius. Audis poſtremò, vt quæ viua voce docuerat Petrus, à ſubſequentibus Marci ſcriptis non acceperint autoritatis pondus, aut veritatis teſtimonium, ſed contra magis hæc ab illis, vt quia eius ſcripta apoſtolicæ prædicationi & doctrinæ inueniebantur conformia. Itaq; oculatus fiduſq; omnium eorũ teſtis Petrus, ſua autoritate cõfirmauit ſcripturam, & perpetuò legendam eccleſiæ tradidit, tanquam veram, canonicam & diuinæ illi infallibiliq; veritati prorſus innitentem, non tanquam vniuerſam Chriſti aut hiſtoriam, aut doctrinam integrè & ex ordine complectentem.

Mar. 16.

B

Et hæc, quæ de Marci euangelio diximus, omnia etiam in Lucæ euangelium competere æquè certum eſt. Qui & ipſe non fuit oculatus teſtis eorum, quæ ſcripſit de Chriſto, neq; etiam ex reuelatione, vt Ioannes Apocalypſim ſuam, ea ſcripſit: ſed quæ ab ijs, qui ab initio cum domino verſati fuerant, diligenti inquiſitione potuit intelligere. Cuius idem ipſe luculentiſsimus teſtis eſt. Ita enim pręfatur in ſcriptam à ſe euangelicam hiſtoriam: Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem earum, quæ in nobis completæ ſunt rerum, ſicut tradiderũt nobis, qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerũt ſermonis, viſum eſt mihi aſſecuto omnia, à principio diligenter ex ordine tibi ſcribere optimè Theophile, vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem. Tradunt pleriq; ex ore Pauli deſcripſiſſe Lucam ſuum euangelium. Certè idem ipſe teſtatur ex traditione non vnius, ſed eorum, qui ipſi ab initio viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis, aſſequutum ſe omnia, conatum ea à principio diligenter ex ordine ſcribere. In quo tamen non hoc præſtitit vniuerſum, quod voluti humano conſilio conatus eſt. Prætermiſit enim non pauca, multa etiam non eo, quo dicta geſtáue ſunt, ordine retulit. Id quod cõferenti cum ſuo Matthæi euangelium (qui viſa vt plurimum, non audita retulit) apparebit luce clarius. Quem & ipſum non orbi, ſed Iudæis ſuis in Iudæa Hebraicè ſcripſiſſe Chriſti euangelium, pro perpetua commonitione eorum, quæ ex apoſtolorum pręditatione ac traditione acceperant, poſt Clementem Alexandrinum illis temporibus proximum, affimat Origenes libro commentariorum in illud ipſum Matthæi euangelium, & D. Hierony. in catalogo ſcrip. eccle. Atq; in illo principio, cum necdum Grecè aut Latinè verſum eſſet, certum eſt latius lectũ non fuiſſe, quàm à Iudæis quibuſdam Chriſti fidelibus. Quo tempore cum & Lucas diuerſo orbis loco vni ſuo Theophilo (quamuis aliò reſpexerit diuinus ille ſpiritus) ſuum Græcè ſcriberet euãgelium, & Marcus loco tertio, ab vtroq; eorum diſtantiſsimo, pro Romanorum, vt audiſti, commonitione, & confirmanda memoria ex his, quæ paſsim docuerat prædicaueratq; Petrus, nec quiſquam omnium ſaluatoris noſtri peractam in terris hiſtoriam integrè & ex ordine aſſequutus ſit, non eſt cogitandum ſtudio id factum ab ipſis, quaſi vnus etiam alteri ſcribenda voluerit relinquere, quos veriſimile eſt de ſe mutuo non cogitaſſe, cum eodem fere tempore diuerſiſsimis orbis locis eadem ſcriberent: ſed quemq; pro ſe viriliq; ſua conatum, integrè & ex ordine explicare redẽptionis ſalutiſq; noſtræ à Chriſto ſaluatore noſtro peractam inter homines pro hominibus hiſtoriam, atque eius dicta actaq;

De Luca & eius euãgelio.

C

D

Matthaeus quibus ſuum euangelium cõſcripſerit.

A actaq; omnia, quę vniuersa ad nostrā ædificationem & doctrinam pertinebant, diligenter perscribere. In quo quisq; tantum assequutus est, quantum voluit ille sacer spiritus. Cuius etiam in hoc diuinæ prouidentię & dispensationis munus haud vulgare agnoscimus, vt à multis, nō velut ex cōposito, sed diuersissimis orbis locis, cum vnus nihil cogitaret de altero, sibi tamen mutuo perhibētibus veritatis testimonium, eadem perscripta, certiori fide, non tamen inutiliter legeretur à nobis salutis nostrę historia, quā si vnus aliquis assequutus integrè fuisset, frustra eadem legeretur in alio. Nunc cum omnibus desit aliquid, eandē apud omnes legimus, vt prætermissa ab vno, discam' apud aliū. Itaq; vt reuertamur ad institutum, certum est ab illorū autoritate nōn dependisse ab initio certitudinē nostræ religionis ac fidei, sed contrà magis, illorum autoritatem à certitudine fidei religionisq; nostræ: quemadmodū accesserunt, vt audisti, fidei religioniq; nostræ iam diffusæ in orbem, non pręcesserunt. Nullū adhuc publicè in ecclesia legebatur scriptum euangeliū, cū apostolica autoritas summa cum seueritate decerneret anathema, quicunq; euāgelizaret aliud euangelium præter id, quod in ecclesijs iam euangelizatū erat. Non ergo ex scriptis à Matthæo, Marco, Luca & Ioanne euāgelijs ab initio accepit christi ecclesia, quod crederet, sed B illa ecclesiæ fidei accesserunt, & ab ea suam, quòd ad nos attinet, autoritatē sortiti sunt, aut vt significantius dicam, suæ autoritatis fidem indubiūq; testimonium. Marcum suprà demōstrauimus ex sparsim dictis à Petro suū excerpsisse & collegisse euangelium. Nō quidem sine ope diuini spiritus, quo & Petrum plenū fuisse constat, atq; æquè non destitutū Marcum. Quia tamē nec prophetico se ea spiritu, aut diuina reuelatione scripsisse, certam reddidit primitiuam ecclesiā, quæ fidi tātum notarij eum functum testatur officio, neq; visa à se, sed narrata ab alijs retulit, non potuit ipsemet esse ecclesiæ infallibilis veritatis ac fidei à se scriptorū testis idoneus. Proinde neque à Marco scriptū illud, vt indubitatę canoniceq; fidei accepit ecclesia, sed à Petro, ipsius ecclesiæ summo pastore ac principe, cuius se Marcus in ea scriptura exhibuerat notarium, vt qui illorū omnium oculatus testis fuerat. Cuius etiā ea in re fidem, signis, portentis, & varijs virtutibus primitiuæ ecclesię diuina veritas contestata est. Eadem omnia in Lucam competunt, qui & ipse narrata ab alijs, non visa retulit, & propterea, neq; ipse potuit esse ecclesiæ Christi veritatis ac fidei à se scriptorum testis idoneus, sed contra, ipsa primitiua & apostolica ecclesia, videns eius scripta consonare per omnia, in ipsa rei substātia, ijs quæ docentibus apostolis de Christo acceperat, canonicę veritatis scriptorum Lucæ testis C effecta, eadem sub illo sigilli sui certò testimonio, veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum sibi mutuo & primitiuę ecclesię perhibentium testimonium, certa ad nos fide perduxit.

Marcum & Lucā non fuisse testes idoneos ueritatis scriptorum à se euangeliorum ecclesiæ.

Luc.1.

Itaq; etiā viuentibus Marco & Luca, euangelijs eorum non propter ipsos fides est habita, etiam ab ijs, qui certò sciebāt ea scripta ab illis, atq; adeo, qui eorum habebant autographa, sed propter illam apostolorum ecclesiā, quæ ipsis testimonium veritatis perhibuit. Nos verò non solum, quod vera certaq; Lucas & Marc' de Christo scripserint, sed etiā quod ea, quæ sub eorum nominibus communiter per ecclesiam legimus, siue per omnia consona scriptis eorum autographis, non falsata, non subdititia, vni testificanti ecclesiæ credimus, vt qui manu eorū scripta euangelia nunquam vidimus: & si videremus, minimè agnoscerentur à nobis, vt cōstet rectissimè dixisse illum sanctum Augustinum, euangelio se nō credere, nisi ecclesiæ ipsum ad hoc coegisset autoritas. Idemq; ab omni verè Christiano dici sentiriq; oportere.

Omnem euangeliorum autoritatem nobis dependere ex autoritate ecclesiæ.

Palam est igitur, vt eiusdē Augustini hic verbis dicam, quantū in re dubia ad fidem & certitudinē valeat catholicæ ecclesiæ autoritas, quæ ab ipsis fundatissimis sedibus apostolorum, vsq; in hodiernū diē succedentibus sibi episcopis, secundū seriem successionis, & tot populorum consensione firmatur. In hac ecclesia factis signis & miraculis Deus olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus à Christo missis, accipiētibus visibili signo spiritum Dei, spiritum veritatis, qui & palam doctrinam eorum approbauit sub attestatione signorū & prodigiorum, quemadmodum dicitur Marci vltimo: Illi autem profecti prędicauerunt vbiq; domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Proinde ipsius ecclesiæ veracitas magis tunc erat contestata & manifesta, quàm veritas euangelicæ scripturę: quippe quæ cognoscebatur sacra & vera ex ea, quæ tunc erat ecclesia. Cui ipse Christus perhibuit testimonium, & viua voce, & signorum prodigiorumq; attestatione. Cuius autoritas scripturarum nobis autoritatem statuit, statuit, inquam, nobis, vt quæ nisi ab ecclesia veritatis accepto testimonio, nullam ex seipsis aut suis autoribus apud nos autoritatem haberent.

Aug. cōtra Manichæos.

D

Acto.2.

Ante scripta ab illis euangelia ita decernit Paulus apostolus: Sed licet aut nos, aut ange-

Galat.1.

A rū? Nunquid scripturas? Sunt enim illæ veluti plumbea quędā Lesbiæ ędificationis regula, quę ad sensum, quem quis ante secū pręsumpserit, accommodari se facilè patiantur. Quid igitur? hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ: hęc illa fundatissimæ veritatis regula, hoc illud adamantinum inflexibileq; robur, hic ille inexpugnabilis murus.

Origenes. De canonicis noui testamenti scripturis libro primo commentariorum in euangelium secundū Matthæum ita scribit Origenes: Ex traditione, inquit, didici de quatuor euangelijs, quia hęc sola absq; vlla contradictione suscipi debet in omnibus, quę sub cœlo sunt ecclesijs Dei. Ita enim tradiderunt patres. Et quod primum omnium scriptum sit euangelium à Matthęo, qui aliquādo fuerat publicanus, Hebraicis literis, & traditum his, qui ex circumcisione crediderāt. Secundū verò scriptum esse à Marco, iuxta ea quæ sibi tradiderat Petrus. Tertium esse secundum Lucam, quod Paulus apostolus collaudat tanquā his, qui ex gentibus crediderant, scriptum. Super omnia verò euangelium esse Ioannis. Is verò qui idoneus factus est minister noui testamēti, non literæ sed spiritus, Paulum dico, qui repleuit euangelio omnia ab Hierusalem in circuitu vsq; ad Illyricū, non ad omnes, quas docuerat, ecclesias scripsit, sed quatuordecim

B solas epistolas, & in eis plures breuissimas. Quamuis nōnulli de ea, quę ad Hebræos scripta est, dubitauerint, pro eo quod non videatur in ea seruari illa eius sentētia, quam de se ipse pronunciat, dicens se imperitum esse sermone. Sed ego, inquit, dico sicut mihi à maioribus traditum est, quia manifestissimè Pauli est. Et semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolam susceperunt. Hæc Origenes. In quibus audis, didicisse illum de quatuor euangelijs, ea sola absq; vlla cōtradictiōe suscipi debere in omnibus, quę sub cœlo sunt, ecclesijs. Audis certò affirmātem, epistolam ad Hebræos, de qua dubitatū est à plerisque, manifestissimè esse Pauli. Sed vnde & quo docente aut testificante hoc tam certò didicisti, Adamanti, de quatuor euangelijs, quod ea sola absq; vlla contradictione suscipi debeant in omnibus quæ sub cœlo sunt, ecclesijs? Ex traditione, inquit, hoc didici, nimirū ecclesiastica. Sed epistolā ad Hebræos qua nota internosti? Quo indicio certo manifestissimè deprehendisti esse Pauli, quę Pauli nomē non præfert, & de qua ob characteris diuersitatem dubitarunt non pauci? Sic enim mihi, inquit, à maioribus est traditum, & semper omnes antiqui, maiores nostri, ita eam vt Pauli epistolam receperunt. Leuis hæc Adamantij tibi coniectura videtur, & ob quam nō debeat ita certò definire ac statuere? Tu quisquis es, profer aliam, si potes, notā, aliud indicium, aliud argumentum, quod quas sub Pauli, Petri aut aliorum nomine legimus epistolas, verè illorum sint. Quod hęc euāgelia sint Matthæi, Marci, Lucæ & Ioannis, quodque nihil in se falsi contineant. Et cum te sursum deorsumque verteris, scio aliud nihil te inuenturum.

2.Cor. 11. (margin)

Ecclesiastica traditio qualis. (margin)

C

Creditū euangelijs, nō propter euāgelistas, sed ecclesiam. Scripturis ergo euangelistarum omnium, certam canonicæ veritatis fidem nobis fecit primitiua ecclesia, non ipsi scriptores euāgelistæ, suo videlicet testimonio comprobans, quod consonarēt doctrinę apostolicæ, quam sub certa illa diuinæ contestationis fide acceperat ab apostolis. Quas sub eadē fide & certitudine consignatas, traditionis eius autoritate, per manus succedentium sibi episcoporū & patrum, nos recepimus, credimusque scripturis nostris propter ecclesiam, non contrà ecclesiæ propter scripturas.

Notiorem autoritatem ecclesiæ quàm scripturarum. Habemus igitur, non solum non inferiorē, non solum parem, imo & quodammmodo superiorem, & notiorem ecclesiæ autoritatē autoritate scripturarum. Siquidē scripturis quibusdā, eisq; præcipuis, hoc est, euangelistarū, quam neq; ex se, neq; ex scriptoribus suis apud nos habebant, canonicā impartita est autoritatē, alijs verò quam ex autoribus suis habebant, autoritatem conseruauit, easq; veluti chirographi aut sigilli sui certo testimonio cōmunitas ad nos certa fide deduxit: perinde ac cum ex pontificio, aut imperiali diplomate, per se quidem authentico, sed quod nunquàm ipsi viderimus, ad nos transmitterētur ignota manu descripta exemplaria. Eis siquidem, nisi sub testimonio, chirographo, aut sigillo fide dignæ alicuius publicęq; & notę personæ, quod concordarent cū ipsis originalibus integris, certęq; fidei & authēticis, nulla prorsus fides haberetur, ita verò trāssumptis (etiam vt deinde perirent, nec vsquam extarent autographa, aut ipsæ originales literæ) æqua fides haberetur atq; ipsis, si proferrentur, principalibus, ob notū videlicet sigillum aut chirographū transsumētis, adhibitosq; testes, sub quorū attestatione transsumpta fuere. Ita planè est de scripturis canonicis. Veteris equidē instrumenti canonicas scripturas autographas perijsse vniuersas Babylonico illo incendio vnà cum arca fœderis, in qua asseruabātur, tradit antiquitas. Et si adhuc extarent, nihilo maiorē apud nos inuenirēt autoritatē aut fidē, quàm quæ nunc legūtur eorundē exēplaria, nisi extrinsecus accepto testimonio, quod verè essent illa autographa, D

suo

A suo illo seculo sub certa diuinę attestationis fide tradita tunc viuēti ecclesię, & ita recepta ab eadem. Perinde ēm, ac apud nos prolata instrumenta publica, notarii publici ac authentici subscripta manu, sed quæ nobis vnà cum ipso notario planè esset incognita. Exemplaribus autem illis, quæ habemus & legimus, scripturarum, nulla apud nos maior fides aut autoritas esse posset, quàm quibuslibet scripturis apocryphis, aut quàm esset illi scripturę, cuius paulò ante meminimus, quæ Petri se mentiebatur euangelium, nisi nobis commēdarentur ecclesię testimonio. Nihilo ēm plus illud Petri non esse, quàm hoc esse Matthæi, Ioannis, Marci, Lucę, quā deniq; hęc Moysi, Esaiæ, Hiere. cęterorumq;, quorū titulos pręferunt, nobis posset cōstare. Propter ecclesiā ergo solam, eiusq; autoritatē nunc credimus scripturę vniuersę: partim vt transsumptis ab eadem exemplaribus diplomatum, quorum perierunt originalia: partim vt his, quorū etiam originalibus publicam indubiæ veritatis B fidem autoritatemq; ipsa impartita est.

Quibus veteris testamenti libris vetus illa synagoga autoritatem, quam alias nō habebant, impartita est.

Veteris instrumenti historia, maximè quæ post Iesum Naue accidit, ferè incertis autoribus scripta est, vt libri Iudicum, Ruth, Regnorum, Paralipomenon, Tobię, Iudith, Ester, Iob. In quibus illius temporis synagoga aut ecclesia, non solum sub fide publica transsumentium, & ad nos transmittētium ex autographis publicis & authenticis vice defuncta est, sed & autographis ipsis, quamuis sine nomine & titulo scriptis, publicam autoritatem nobis impartita est. Testis quippe veritatis eorum, quę sibi certò constabant, effecta, sua veluti subscriptione ac testimonio publicas authenticasq; scripturas, quod ex autoribus aut scriptoribus suis, qui ignorantur, non habent, nobis effecit & ad nos trāsmisit. Idem à Christiana ecclesia in euangelistarum scripturis, & pręcipuè Lucæ & Marci factū, suprà demonstrauimus, vt qui à se scriptorum nō fuerunt testes oculati, sed crediderunt narrantibus alijs. At sciuit, quę tūc viuebat apostolica primitiua illa ecclesia, quæ certę veritatis eorundem testis effecta, publicam indubiæ veritatis autoritatem illis impartita est. Omnis ergo, quæ nunc apud nos est, scripturarum autoritas, ab ecclesiæ autoritate dependet necessariò. Neque enim aliter eis credere possemus, nisi quia testimonium illis perhibenti ecclesię credimus.

Omnē nobis utriusq; testamenti scripturarum autoritatem necessariò dependere ab autoritate ecclesiæ.

Palàm igitur est (vt repetitis illis Augustini verbis hic tandem finiamus) palàm, inquam, est ex prædictis, quantum in re dubia ad fidē & certitudinem valeat catholicæ ecclesię autoritas, quę ab ipsis fundatissimis sedib⁹ apostolorum vsq; in hodiernum diem succedentibus sibi episcopis secundum seriem successionis, & tot populorum consensione firmatur. C Quam scripturarū autoritate demonstrauimus in nullo inferiorem, imò quāto eò maior sit, in sequenti ratione conabimur explicare accuratius. Certè ab ea scripturarum omnem autoritatem nobis dependere, & magnam earum partem vniuersam suam autoritatē ab ea accepisse, iam nunc fecimus euidentissimū. Duo proinde nos habere certa principia, ex quibus quid in fide religioneque christiana necessariò tenendum sit, certò demonstrari possit, canonicā videlicet scripturam, & sine scripto ecclesiasticam traditionē. cui qui nunc autoritatem suam detrahere nituntur hæretici, non intelligunt stupidi, cęci & miseri, se omnem prorsus autoritatem canonicarum scripturarum è medio tollere, & vnum hoc conari, vt vniuersum orthodoxæ fidei & veritatis lumen, sibi alijsq; eripiant.

Autoritatem ecclesiasticæ traditionis, in certitudinē quidem ueritatis esse parem autoritati scripturarum, sed eandem notiorem nobis, & ad longè plura se extendere.

Caput III.

QVandoquidem vno hoc fœliciter iacto constitutoq; principio, autoritate, inquam, sacrosancta ecclesiasticæ traditionis, nō solum quę hic demonstranda suscepimus, procedēt nullo negocio, sed etiam vniuersa, quæ nunc in D ecclesiam Christi grassatur, pestilentissimarū hæresium abominanda lues & colluuies, traduci omnibus, & euidenter cōuinci facilè poterit, operępretium visum est, huic aliquantò insistere diligentius. Ita enim luce clarius apparebit, quanta sit illorum insania, qui abrogata ecclesiasticæ traditionis autoritate, alterum tantum nobis relinquunt fidei religionisq; nostrę principium, nempe scripturam canonicam, ad quam nunc omnem quæstionem & controuersiam prouocant, hoc interim non intelligentes stupidi & miseri, etiam eam ipsam se scripturarum autoritatem vniuersam tollere, vt quam omnem, quanta quāta est, nobis dependere ab vna ecclesiasticæ traditionis autoritate, superiori capite euidēter demonstrauimus. Ex quo & hoc consequens est imprimis, scripturarum autoritate eam inferiorem esse non posse. Quæ an par illi sit per omnia, an verò eandem etiam excedat, nunc explicare aggredimur.

Ecclesiasticæ traditionis et scripturarum par autoritas

Parem autem esse ecclesiasticæ traditionis & scripturarum autoritatem, aut potius eandem, in certitudine ac indubię veritatis fide, ex

In veritatis certitudine. A ex his, quæ iam proximè demonstrauimus, facilè cuiq; perspectum fore confidimus. Nam scripturis non nisi testificantis ecclesię fidem autoritatemq; nos credere, nunc fecimus euidétissimum. Par autem, aut potius eadem sit oportet, fides testis & dicti à se testimonij, notarij & instrumenti à se publicati, chirographiq; suo roborati testimonio.

Notior nobis autoritas ecclesiastica, quàm scripturarum. Notiorem tamé nobis ecclesiasticam autoritatem, quàm scripturarũ esse oportere, ęquè manifesto cõsequitur. Si enim scripturis, quẽadmodum demonstrauimus, propter testificanté ecclesiá solá credimus, magis perspecta nobis sit oportet ecclesiasticæ traditionis veritas, quàm scripturarum. Nobis, inquam, qui indicium, aut argumentum aliud nullum habemus, quòd nostra hęc, quę legimus scripturarum exemplaria consonent cum suis autographis, quæ perierunt fortasis vniuersa ante multa secula, quodq; autographa illa, certæ, indubitatæq; fidei fuerunt, vel ab ipsis eorum autoribus, sub manifesta diuinæ contestationis fide, tũc viuenti ecclesiæ tradita, vel tunc viuentis ecclesię certo testimonio roborata. Hæc enim nullo alio argumento aut indicio nobis constant, quàm vnius traditionis ecclesiasticæ, quę (vt illius August. verbis dicam) ab ipsis fundatissimis apostolorum sedibus, vsq; in hodiernum diem succedentibus sibi episcopis, continua serie, & tot populorũ consensione ad nos peruenit. *August. cõtra Manichæos.* B Nota ergo nobis magis sit oportet fides veritasq; traditionis ecclesiasticæ, quàm scripturarum. Quẽadmodum de situ Asiæ, Aphricę, aliarumq; nobis ignotarum regionum, & incolarum moribus, credimus referentibus nobis spectatę fidei testibus oculatis, videlicet ignotis nobis narrationibus, ob notam referentium fidem. Itaq; & in ecclesia, inquit Augustinus, factis signis & miraculis Deus olim demonstrauit se loqui, in apostolis primitus à Christo missis, accipientibus visibili signo spiritum Dei, spiritum veritatis. Qui & palàm doctriná eorum sub attestatione signorum & prodigiorum approbauit, sicut dicitur Marci vltimo. Proinde illius ecclesiæ veracitas magis, inquit, manifesta erat, quàm veritas scripturæ euágelicæ. Quippe quæ cognoscebatur sacra & vera, ex ea quæ tunc erat ecclesia.

Magis vniuersalem esse autoritate traditionis ecclesiasticæ quàm scripturarum Capite 2. Nunc vt illud euidens faciamus, magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritatem, hoc est, latius patere, & ad longè plura se extendere, hoc imprimis admonendum putaui: Nos hic loqui de ecclesia Christiana, vt distinguitur contra illam veterem, initiumq; cœpit à Christo, per ministerium apostolorum propagata in fines orbis & seculi. Deinde repetenda est illa, quã superiori capite demonstrauimus, nouę legis nostræ à veteri differentia. Quod hęc traditionis tantum est non scripturæ, contra verò, illa scripturæ potius quàm traditionis. C Siquidem illa à suo legislatore perscripta fuit diligenter, & sic scripta, magno studio conseruata, & transmissa ad posteros, etiam in arca fœderis domini recondito & custodito eius autographo. At nostra tradita tantum est, primum à Christo, apostolis ac discipulis suis, partim viuæ vocis doctrina, partim spiritus vnctione. *Viua traditione, nõ scripto, vniuersam ecclesiam ab initio suscepisse fidem Christi* Quem etiam visibili attestante signo (quo & ipsis crederetur accepta tradentibus) acceperunt. A quibus viuæ vocis oraculo sub illa, quam diximus, diuinæ veritatis manifesta attestatione, ea accepit primitiua ecclesia. Nihil enim scripsit legislator noster Christus, vt fecerat ille Moyses, nihil mandauit scribendum apostolis. Sed euntes, inquit, in mundum vniuersum docete omnes gentes seruare, quæcunque mandaui vobis, & prædicate euangelium omni creaturæ. Illi autem profecti, inquit Marcus, prædicauerunt, vbique domino cooperante, & sermonem confirmãte sequentibus signis. Itaque audisti suprà Petrum euangelizantem Romæ, non scribentem. *Mar. vlt.* Marcum verò eo inscio, & veluti furtim colligentem, ex prædicatis pasim ab illo, sui euangelij historiam, coactum ad hoc Romanorum Christi fidelium deuotione & pijs precibus pro eorum confirmanda memoria. D Eadem & Lucæ scribendi causa fuit, & alijs. Ita quoque à Iacobo, Petro, Ioanne & Iuda, scriptæ epistolæ illæ, quas vocamus catholicas. Non quidem ad infideles, quos per illas conarentur ad Christi fidem conuertere, sed ad fratres iam Christianos ex viua apostolorum traditione & doctrina. Ita Paulus Romanis scribens, dilectis Dei vocatis sanctis: Primum quidem gratias, inquit, ago Deo meo per Iesum Christum, pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo.

1. Cor. 1. Ita ecclesiæ Dei quæ erat Corinthi, & sanctificatis in Christo Iesu: Gratias, inquit, ago Deo meo semper pro vobis, in gratia Dei quę data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus diuites facti estis in illo, in om̃i verbo & omni scientia. Ita ecclesijs Galatiæ: Miror, quòd tam citò trásferimini ab eo, qui vos vocauit in gratiam christi, in aliud euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, & volunt conuertere euangeliũ Christi. Sed licet nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Ita omnibus

A sanctis qui erant Ephesi,& fidelibus in Christo Iesu: Propterea,inquit,& ego audiens fidem vestram,quę est in Christo Iesu, & dilectionem in omnes sanctos,non cesso, gratias agens pro vobis, memoriam vestri facere in omnibus orationibus meis.Ita quoque omnibus sanctis in Christo Iesu,qui erant Philippis, cum episcopis & diaconis. Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro vobis super communicatione vestra in euãgelio Christi. Ita & eis qui erant Colossis sanctis, & fidelibus fratribus in christo Iesu:Gratias,inquit, agimus Deo,& patri domini nostri Iesu christi, semper pro vobis orantes, audientes fidem vestrã in Christo Iesu. Ita ecclesię Thessalonicensi:Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memores operum fidei vestræ,& laborum, & charitatis, & sustinentiæ spei domini nostri Iesu Christi, ante Deum patrem nostrum. Ita Timotheo iam dilecto filio in fide.quem in hoc constituerat remanere Ephesi, vt docentibus aliter, quàm erãt ab ipso & apostolis edocti,resisteret. Ita postremò & Tito,dilecto filio secundũ communem fidem.Qem in hoc reliquerat Cretę, vt ea quæ illis adhuc deessent, corrigeret, suppleret & constitueret. Ex quibus sanè omnibus luce clarius est videre, non veluti ex B scripto aut commentario primitiuam ecclesiam docuisse apostolos euangelium, quod à Christo docendum prædicandumq; acceperant,& quæcunq; ad fidem,religionemq; nostram pertinebant,sed viua tantum traditione ac doctrina. Nec quæ ita docuerant, reliquisse iam fidelibus & credentibus collecta & conscripta in charta aut tabulis, sed in eorundem cordibus tantum & memoria, quorum tantum ad eosdem scribentes ipsos commonefaciunt.Audis enim Romanorum fidẽ, quam euangelizante eis acceperant, iam annunciatam, diuulgatamq; fuisse per vniuersum orbẽ,priusquam Paulus ad illos scriberet.Audis & Corinthios iamdudũ instructos (viua nimirum traditione)in omni verbo fidei,& scientia salutis,ita vt nihil ipsis deesset, antequam binæ illæ ab Apostolo scriberentur ad ipsos epistolæ.Sic & Galatas sub interminatione admonet,nõ transferri ab eo euãgelio,quod ante ipsis euangelizatum erat,nimirum viuæ vocis oraculo.Ita & Ephesiorũ, & Colossensium,& Thessalonicensium prędicatam fidem, & charitatem suis commendat literis.Philippensium quoq; communicationem in euangelio Christi, quod viua illa traditione iamdudum acceperant, ante scriptas ad ipsos apostolicas illas literas.

1. Thessa.1. — 1. Tim.1. — Marc.16.

C Vides itaq; primitiuæ illi ecclesiæ, traditũ viuę vocis oraculo,non scripto consignatum euangelium Christi,traditam fidem, religionem, doctrinamque Christianam. Quibus accessere illa apostolorum & euangelistarum scripta,veluti excitandæ,confirmandæque viuæ illius traditionis pia quędã commonitoria,aut corrigendi,extirpandiq;, si quid præter illam primæuam traditionem zizaniæ inimici astu superseminatum extiterat, gratia. Thessalonicensibus ita scribit Paulus apostolus:De cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in domino Iesu Christo, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare,& placere Deo,ita & ambuletis vt abundetis magis. Scitis enim quæ pręcepta dederim vobis per dominũ Iesum.Ita ferè nihil facit aliud in epistolis suis vniuersis,quàm quod admonet,rogat, obsecrat eos,ad quos scribit & nonnunquã sub anathemate interminatur, ne ab ea quã semel acceperant,traditione apostolica, & euangelio ipsis prędicato,declinent in nouũ dogma aut peregrinum aliquod,sed primęuę illi traditioni firmiter inhęreant. Quæ tamẽ illa sit, nusquam conatur vniuersam repetere, aut exprimere suis illis literis.Quin potius illius meminisse iubet,vt secundum eum ambulet, D quo Deo placeat.Rogamus,inquit,vos & obsecramus,vt ita ambuletis quemadmodũ accepistis à nobis,quomodo oporteat vos ambulare.Scitis enim,quæ pręcepta dederim vobis per dominum Iesum.Sed pro nata tãtum occasione & necessitate scribit alijs alia.Sic & Corinthijs suis: Ego enim accepi à domino, quod & tradidi vobis, & infrà: Cætera autẽ, cum venero,disponam.Vides iamdudum viuo verbo illum tradidisse Corinthijs de cœna dominica,quæ hic scripto replicat, ad extirpandos subintroductos aduersus traditionem illam errores contrarios.Nec tamen vniuersum illum agendi ordinem explicasse scripto,sed inquit:Cætera,cum venero,disponã. Hinc sanè,inquit Augustinus ad Ianuarium, intelligitur,quia multum erat, vt in epistola totum illum agendi ordinẽ insinuaret,quem vniuersa per orbẽ seruat ecclesia,ab ipso ordinatum esse,quod nulla morum diuersitate variatur.De quo disputare,quin ita faciendũ sit,insolentissimæ insaniæ est.

Postremò & hoc statuẽdum ob oculos est, quod fuerit euangelistis scribendi argumentum,qui scopus. Nam causam occasionemq; scripturæ eorum iam satis indicauimus. Neque enim hoc conati sunt literis commendare,quę pręcepta primitiuæ ecclesiæ dederint apostoli per dominum Iesum, quo ordine,

Quæ occasione prædicatæ iã fidei accesserint apostolica & euãgelistarũ scripta. — 1. Thes.4.

A quo ritu, quibus sacramentis & cæremonijs eandem instituerint, autore doctoreq; Christo, & spiritu sancto. Sed Christi tantum conuersationem in terris, dictorum actorumq; eius, à baptismo Ioannis præcursoris ferè incipientes, ad eius gloriosam ascensionem in cœlos, vtcunq; potuerunt explicare historiã. Quam tamen nec vnus quilibet, neq; omnes in vnum nobis reddiderũt integram. Quemadmodum superiore capite luce clarius demonstrauimus, & ipse Ioannes euangelistarũ præcipuus, qui nouissimus scripsit euangelium, ingenuè confitetur: Sunt, inquit, & alia

Ioan. ul. multa quæ fecit Iesus, quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Ad quæ ad ecclesiæ institutionem, hierarchiam, sacramentaq; pertinent, ad illam historiã non pertinent, sed maxima parte ea acceperũt apostoli vnctiõe spiritus sancti. Quod ne quis à nobis diuinari calumnietur, idem Ioãnes haud

Iohan. 16. obscurè indicat. Ita enim scribit christũ proxima iam sua morte dixisse discipulis: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo, hoc est, nondum estis illorum capaces. Quæ vel maximè fuisse ea, quę ad ecclesiasticam disciplinam, hierarchiam, guber

B nationemq; pertinebant, hoc certissimo constat argumento, quod de ecclesia nullum adhuc verbum sanè intelligebant, alia quædam (qualia adhuc somniat Iudaica cęcitas & obstinatio) carnalia, de Christi regno & Israëlis re-

Matth. 20. stitutione animo concipientes. Id quod indicat euidenter ambitio illa filiorum Zebedæi sedendi in regno eius, ad ipsius dextrã & sinistram: Duorum quoq; discipulorum domini, post eius resurrectionem eũtium in Emaus, cum eodem ratiocinatio, qua communem omnium discipulorum christi sententiam ex-

Lucæ 24. primebant: Nos autem, inquiũt, sperabamus quia esset redempturus Israël. Nos, inquam, discipuli eius. Itaq; etiam ascẽsurum iam iam ad patrem, interrogabant in vnum apostoli, num eò tempore esset restituturus regnũ Israëli. Vides itaq;, quàm nihil sanè intelligebant etiam tum apostoli de regno Christi, quod est eius ecclesia. Itaque quæ ad ecclesię suę disciplinam, hierarchiam, sacraméta, institutionemq; vniuersam pertinebant, tunc nõ docuit carnales adhuc incapacesq; eorũ apostolos, cum ipsis in carne mortali manẽs, sed spiritus vnctiõi ea reseruauerat. Adhuc mul-

Ioan. 16. ta, inquit, habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Itaq; illa tam multa reseruata vnctioni spiritus didicerũt postmodum apostoli, cum eundem spiritũ, sub visibili signo acciperent, C eademq; tradiderunt ecclesijs, quę veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum sibi mutuò & primitiuæ ecclesiæ perhibentium testimonium, certa fideliq; traditione ad nos peruenerunt. Quæ qui ex euangelistarum scriptis sibi velit comprobari, æquè facit absurdè & ridiculè, ac si, quando diuisi à se apostoli, orbem terrarum inter se partiti sunt vomere euangelicæ prædicationis excolendum, quæ inter se tunc constituerint. (Cõstituisse enim inter se plurima pro ecclesiastica disciplina, hierarchia, ordineq; conseruando, certum est. Nã apostolicos canones agnouit vniuersa Christi ecclesia, atq; adeo Nicenum cõcilium) quam quisq; prouinciam sortitus, quid in ea egerit, quo exitu glorificauerit Deum, quid Antiochiæ aut Romæ gesserit Petrus, quo pacto sub Nerone vna cũ Paulo gloriosum ibidem consummauerit martyrium, ex eisdẽ sibi exegerit demõstrari, alioqui nihil omnium eorum crediturus: cum euangelia vnam saluatoris nostri explicare conentur peractam in terris historiam, & inter homines vitam & conuersationem: Ita & apostolicę illæ epistolę pro nata occasione necessitatis vnius aut alterius ecclesiarum particularium scriptæ sunt. Ne quis opinetur, si non D vna, saltẽ vniuersis epistolis suis voluisse apostolum comprehẽdere vniuersa nostræ fidei, Christianæq; doctrinæ præcepta & mysteria. Non enim velut continuum aliquod opus, illas cõtexuit epistolas, sed tanquàm sollicitudinem gerens ecclesiarum Christi, vt audiuit vspiam aliquid exortum scandali, aut superseminatum zizaniæ aduersus primæuam, germanamq; traditionem apostolicam, statim occurrit: fideles magis corroborans in fide, dubios confirmans, errantes seductosque reuocans, seductoribus resistens, vnum hoc vniuersis suis illis epistolis agens perpetuo, ne ab ea, quam acceperant, apostolica traditione declinarent latum digitum. Nec mihi fit verisimile, cum primam earum scriberet, quicquam cogitasse de scribendis reliquis, nondum videlicet enatis scibendi earundem occasionibus & argumentis. Nec scripsisse illas ecclesię catholicę, sed singulas singulis ecclesijs particularibus aut personis, vt quæq; scribendi peculiarem causam exhibuit. Id quod euidenter conuincitur in ea, quę ad Philemonem scripta est epistola. Quæ præter familiarem commẽdationem & deprecationem pro vno Onesimo seruo eius fugitiuo, nihil prorsus continet. quam certum est, in hoc scriptã non fuisse à Paulo, vt publicè legeretur in catholica Christi ecclesia. Obtinuit tamen hoc eius

canones apostol.

A eius in vniuersam ecclesiam sollicitudo, studium, labor, & officium fideliter prędicati lõgè lateq; euangelij, singularisq; autoritas, vt quicquid Pauli certò agnosceretur, ab omnibus religiose, & summa cum veneratione amplexaretur, & tandem publicè legeretur in ecclesia. Quæ quatuordecim illas eius epistolas sub sui chirographi certa fide cõsignatas, nobis legẽdas tradidit, cum alioqui nobis prorsus essent incognitæ.

Ex his euidens factum puto, latius patere, & magis vniuersalem esse ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarum autoritatem: quẽadmodum & nobis est ea notior ac manifestior. Siquidem harum autoritatem ab illius autoritate nobis dependere, suprà euidenter demonstrauimus. Deinde nec continere has ex professo, vniuersam illam Christianæ doctrinæ traditionem, quam ab apostolis primitiua ecclesia acceptam, fideliterque conseruatam, continua successione episcoporum & patrum transmisit ad nos, vt traditione magis, quàm scripto nititur lex euangelica.

Origenes in numer. homilia 5. In Numeros ita scribit Origenes: In ecclesiasticis obseruationibus sunt nonnulla, quæ cum omnibus facere necesse est, non tamẽ eorum ratio omnibus patet. Nam quod (verbi B gratia) genua flectimus orantes, & quod ex omnibus cœli plagis ad solam Orientis partẽ conuersi fundimus orationem, nõ facilè cuiquam puto esse rationem compertam. Sed & eucharistiæ, seu percipiendæ, sed quo ritu geritur explicandæ, vel eorum quæ geruntur in baptismo verborum, gestorumque atque interrogationum ac responsionum, quis facile rationem explicet? Et tamẽ hęc omnia, operta licet & velata, portamus super humeros, cum ita implemus ea & exequimur, vt à pontifice magno Christo, & filijs eius tradita & commendata suscepimus. Hactenus Origenes. Quæ tamen ita velim legas, vt in illis intelligas, non vnius Origenis sensum, sed catholicæ, quę suo seculo fuit, orthodoxęq; ecclesiæ: cuius illis verbis ea de re sententiã exprimit. Ex quibus vides vnde nobis, quas nũc stolidi ac miselli quidam contemnunt, quod in euangelio scriptæ non sunt, cęremonię illæ ecclesiasticæ. A quo suscepit christi ecclesia, quam adhuc retinet formam, ritumq; verborum & gestorum in sacramentis suis, nempe à põtifice magno Christo & filijs eius apostolis, ipso nimirum autore, doctoreq; commendata ac tradita. Neque enim alia ecclesijs tradidisse apostolos, quàm quæ edocti erant vnctione spiritus, aut alia illius spiritus, alia verò Christi esse credendum est. Non enim loquetur, inquit, à semetipso, sed quæ audiet loquetur. Quid est, quod à semetipso C non loquitur? hoc nimirum quod à semetipso non est. A quo ergo audit quæ loquitur? ab eo vtique, à quo & est & mittitur. Ioan. 16. Cum autem venerit, inquit, paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit. Nunquid mittentem non audis, & cuius sit spiritus? nempe veritatis & Christi. Audit ergo à patre & filio, neque alia quàm quæ audit, loquitur. Ibidem. Ille, inquit, me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Vides ergo cui accepta referenda sunt, quæ apostolos docuit vnctio spiritus, & quæ ex apostolica traditione accepit, seruatque sancta mater ecclesia. Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, Origene quidem paulo posterior, tamen eidem contemporaneus, de ablutione pedum, quam die Iouis sancta, ritu solenni, vniuersa seruat ecclesia, audi quid scribat sermone de ea peculiari: Ipse summus sacerdos, sui est sacramenti, eucharistiæ videlicet institutor & autor. In cæteris homines spiritum sanctum habuere doctorem. At sicut par est spiritui sancto & Christo diuinitas, ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit. Manet singulis dignitas propria, & vniformis in suo genere stat autoritas omnium, nihil addi, nihil subtrahi, nihil corrigi potest vel mutari. Hactenus ille Cyprianus. Quo teste, rursus audis catholicæ ecclesiæ, quæ illo seculo viuebat, ad nos prolatam sententiam, ei per omnia consonam, quã & Origene illo, ex altero & diuersissimo orbis loco testificãte, paulo ante audisti, vnde nobis ritus illi solẽnes, quos adhuc hodie obseruat sancta mater ecclesia. Et quod nuper nati non sunt, nec ab homunculis conficti, vt nunc impia temeritate somniant, qui pręcipuum nobis auferre conantur nostræ fidei, religionisq; principium. Sed ex ipsa traditiõe apostolica. Vides quoque apostolicæ traditionis eiusmodi autoritatem, quæ spiritum sanctum doctorem autoremq; habuit. Sicut enim par, inquit, est spiritui sancto, & Christo diuinitas, ita in suis statutis æqua est autoritas & potestas. Nec minus ratum est, quod dictante spiritu sancto tradiderunt apostoli, quàm quod ipse per se tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri præcepit. D

Tertullianus ille sui temporis clarissimus in ecclesia scriptor, Origeni quidẽ contemporaneus sed aliquanto vetustior, Cypriani autem

Ritus, et ceremoniae ecclesiasticae ex traditione apostolorum.

Flectere genua.

Versus ad plagam orientis.

Solemnitas baptismi.

autem illius gloriosi pontificis & martyris
A præceptor, libro de corona militis, scribit in hęc verba: Aquam baptismatis adituri aliquã to prius sub antistitis manu cõtestamur, nos renunciare diabolo, pompis, & angelis eius, & dehinc ter immergimur, & cætera. Eucharistię sacramentum omnibus mandatũ à domino etiam antelucanis cœtibus, nec de aliorum manu quàm pręsidentiũ accipimus, oblationes pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus, die dominico ieiunium nephas ducimus, vel geniculis adorare, eadem immunitate à die Paschæ vsq; in Pentecosten gaudemus, calicis etiam, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxiè patimur, ad omnẽ aditum & exitum, ad vestitum, ad calceatum, ad mensas, ad cubilia, frontem crucis signaculo terimus, & cætera. Istarum & aliarum ecclesiasticarum disciplinarum si expostules legem, nulla legis traditio tibi prętendetur, auctrix est cõsuetudo, & idonea testis est traditionis veteris. Antiquas observationes ecclesiæ, si nulla scriptura determinauit, certè consuetudo roborauit, quæ sine dubio, de traditione apostolica manauit. Hactenus ille. Ex quibus facilè intelligis, q̃ sit ecclesia custos fida traditionis, quam semel recepit, apostolicæ. Quas
B enim ille absq; vllo scripto obseruationes eo seculo, hoc est, annis cẽtum septuaginta post Christum, per vniuersam ab initio ecclesiam commemorat, easdẽ videmus in hodiernum vsq; diem obseruari. Audis insuper, quæ à primitiua ecclesia continua illa obseruatiõe, veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos peruenerunt, quamuis absq; vllo scripto, ex apostolica descendisse traditione.

Irenęum Lugdunensem episcopum Polycarpi auditorem suprà audisti, vt ipse aduersus hæreticos statuat ac demonstret traditionem veram & germanè apostolicam, videlicet, quam ab ipsis apostolis receptam, primitiua ecclesia per continuam successionem episcoporum transmisit ad nos. Satis habens eãdem demonstrare in vna ecclesia Romana, fundata à gloriosissimis duobus apostolis Petro & Paulo. Cui, vt omniũ maximæ & principalissimæ, necesse sit vniuersam ecclesiam cõfirmari & consentire in fide. Cuius vnius fidẽ obseruationemq;, quam habet ab apostolis annunciatam, & per successiones episcoporũ ad nos peruenientem, magna cum fiducia obiectat hæreticis, & confundit omnes, qui fidem aliter quàm oportet, colligunt.

Magnus ille Basilius libro de spiritu sancto ostendit apostolicum esse dogma, nõ scriptis ecclesiæ traditionibus inhærere: Laudo vos, inquit Apostolus, quod per omnia mei C
meministis, & quemadmodum tradidi vobis traditiones, obtinetis, siue per sermonem, siue per epistolam. Dogmatum ergo quę in ecclesia prædicantur, quędam, inquit, habemus è doctrina scripto prodita, quędam rursus ex apostolorum traditione in mysterio, id est, occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatẽ, nec in his quisquam contradicit, quisquis sanè vel tenuiter expertus est. Nam si consuetudines, quę scripto proditæ non sunt, tanquam haud multũ habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea damnabimus, quæ in euangelio necessaria ad salutem habentur, imo potius ipsam fidei prædicationem, ad nudum nomẽ contrahemus. Quod genus est (vt eius quod primum est vulgatissimum, primo loco commemorem) vt signo crucis eos, qui spem collocarunt in Christum, signemus, quis scripto docuit? vt ad Orientem versi precemur, quæ nos docuit scriptura? Inuocatiõis verba, cum ostenditur panis eucharistię & poculum benedictionis, quis sanctorum in scriptis nobis reliquit? Nec enim his contenti sumus, quæ 1 Cor. 11.
commemorat Apostolus, aut euangelium, verum & alia quoq; & ante & post dicimus, tan- D
quam multum habentia momenti ad mysterium, quę ex traditione citra scriptum accepimus. consecramus autem aquam & baptismatis, & oleum vnctionis, ex quibus scriptis? nonne ex tacita secretaq; traditione? Ipsam porrò olei vnctionem quis scripto proditam docuit? Iam ter immergi homines vnde traditum? velut renũciare Sathanæ & angelis eius, ex qua scriptura habemus? nonne ex priuata & arcana hoc traditione? nonne ex doctrina, quam patres nostri in silentio (quod curiosos excitat & ociosos submouet) seruarunt? pulchrè quidem illi, nimirum docti arcanorum venerationem silentio conseruari. Nam quæ nec intueri fas est non initiatis, quì conueniebat horum disciplinam publicitus circumferri scripto? Aut quid tandem sibi vo- Exod. 30.
luit magnus ille Moyses, qui non omnia quę Luce 1.
erant in tabernaculo, passus sit omnibus esse Leuit. 11.
peruia? Sed prophanos extra sacros cancellos statuit, puriora atria purioribus permittens, Leuitas solos dignos censuit numinis ministerio, mactationes, & holocaustomatum oblationes, reliquumq; ministerium sacerdotibus assignauit, atq; vnum ex omnibus selectum recepit, ac ne id quidẽ semper, sed vno tantũ die quotannis: rursus & huius diei certam horã, qua fas esset ingredi, præstitit, quo propter nouitatem & insuetudinem cum stupore intuerentur sancta sanctorum, probè sciens

A sciens pro sua sapiētia, res vsu tritas, & vndecūq; parabiles expositas esse contēptui, quod verò sepositum, quodq; rarum est, huic natura coniunctam summam admirationem. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs ecclesiæ certos ritus præscripserunt apostoli, in occulto, silentioq;, mysterijs suam seruauere dignitatem. Neq; enim omninò mysterium est, quod ad populares, aut vulgares aures effertur. Hęc est ratio cur quędam citra scriptum sunt tradita, ne dogmatum cognitio propter assuetudinē vulgò veniret in contemptum. Aliud autem est dogma, aliud edictum. Nam dogmata silentur, edicta publicātur. Est autem silentij instar obscuritas, qua vtitur scriptura, mentem ad contemplationē dogmatum inhabilem exercens. Idq; ad vtilitatem versantium in scripturis. Post commemoratas deinde & alias plurimas obseruationes, quas ab ipsis apostolorū temporibus, nihil dubium, ex apostolica traditione citra scriptum obseruat catholica Christi ecclesia: Dies, inquit, me deficiet, si ecclesię mysteria vniuersa citra scriptum tradita pergam recensere. Hęc ille verè magnus Basilius. In quibus audis, ad quàm multa se extendat ecclesiasticę traditionis autoritas, ad quæ se non extendunt scripturæ. Audis præterea, cur nō B expediat omnia nostrę religionis mysteria scripto commendari. Audis deniq;, quæ citra scriptū obseruat sancta mater ecclesia, non minorem vim ad pietatem habere, quàm quæ scripta sunt in euangelijs.

Diuum Augustinum superius audiuisti afferentem baptisma paruulorum, nunquid ex scripturis? Paruuli, inquit, baptizati ponūtur in numero credentium, & hoc solum ex consuetudine ecclesiæ antiqua, canonica, fundatissima. Hoc habet, inquit, autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Audis fundatissimæ veritatis canonē, non equidem scripturas, sed ecclesiasticam sine scripto obseruationem.

Hieronymus Vigilantium contemnentē, ridentemq; ritum ecclesiæ in veneratiōe sanctorum, tanquam sub religionis prætextu ex gentilitate introductum, in ecclesijs cereorū moles fulgente sole accendere: & puluerem reliquiarum beatorum martyrum in precioso vasculo circundatum linteo aliquo preciosо osculando adorare, & ęstimare inde honorem competere sanctis martyribus, tanquam nostro lumine illustrādis, quos agnus in medio throni cum omni fulgore maiestatis suæ illustrat. Dicentem insuper, stultè à nobis implorari suffragia sanctorum, vt qui nobis adesse & opitulari non possint. Hunc, inquam, Vigilantium (cuius proh dolor iā multi reuixerunt discipuli, etiam qui egregiè pij videri volunt) quibus tandem armis cōgressus est orthodoxus ille Hieronymus? quibus confecit ac iugulauit telis? Certè scripturas non audies. Nam reijciens ac refellens primò notoriam quam ille orthodoxis catholicę ecclesię filijs intentauit calumniam, impudensque mendacium: Quis, inquit, martyres vnquam adorauit, aut martyrum ossa? Non omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias, nō adoramus. Ipsam venerationem reliquiarum sanctorum martyrum nunc audi, quo adstruat argumento. Si sacrilegi sunt, inquit, qui veneramur illa, ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, ergo omnes ecclesiarum episcopi, non solum sacrilegi, sed & fatui, qui reliquias in serico & vase aureo portauere. Constantinus Imperator Constantinopolim transtulit sanctas Andreæ, Lucæ, & Timothei reliquias, apud quas dæmones rugiunt. Romanus pontifex offert domino sacrificia super mortuorum hominum Petri & Pauli ossa veneranda, & tumulos eorum arbitratur altaria Christi. Hæc quidem ille de veneratione reliquiarum sanctorum martyrum, in quibus audis adamantinum illud robur traditionis ecclesiasticæ, & communis per orbem catholicæ ecclesiæ obseruationis, non euangelicas scripturas. Ritum verò illum, quem Vigilantius ridebat, venerationis per accensos cereos, & id genus alia, hac ratione tuetur: Causabantur, inquit, olim Iudas & apostoli quod periret vnguentum effusum in caput domini, sed voce illius correpti sunt. Neque Christus indigebat vnguento, neque martyres lumine cereorum qui accenduntur, non ad illuminandum martyres, non ad fugandas ab illis tenebras, sed vniuscuiusque deuotio recipitur à Deo, & sub typo luminis corporalis lux æterna ostenditur. Sic per totas Orientis ecclesias quādo legitur euangelium, accenduntur luminaria, iam sole rutilante. Hic nunquid alias scripturas audis? Pro suffragiis verò sanctorum & martyrum nobis magnoperè expetendis. Si, inquit, apostoli & martyres, cum adhuc essent constituti in corpore, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quanto magis orant pro aliis post coronas, post triumphos & victorias? Vnus Moyses sexcentis millibus armatorum impetrauit à Deo veniam. Stephanus imitator domini sui & primus martyr, pro persequutoribus suis veniā deprecabatur. Quomodo minus valebunt cum Christo

Margin: C; D; Apoca. 5.; Matth. 26.; Mar. 14.; Acto. 7.

Handwritten notes: Baptismus puerorum; de Reliquijs Andreæ, Lucæ, et Timothei; Reliquiæ Petri et Pauli; de cereis accensis; suffragia Sanctorum; contra Vigilantij hæretici.

Christo iam regnantes? Hæc ille orthodoxus
A Hieronymus aduersus Vigilantium, quem ipse communem ecclesiæ sententiam, obseruationemq; contemnentem, non dubitauit habere pro hæretico, quamuis scripturis non contradiceret: quemadmodum eundem habuit vniuersa deinceps orthodoxa Christi ecclesia. Ita & in Esaiam scribens, dicit fuisse quosdam hæreticos, qui contemnebant sanctorum martyrum basilicas. Quales, inquit, nuper sub magistro cerebroso in Gallia pullularunt, qui basilicas martyrum declinātes, nos, qui oratiōes ex more celebramus, quasi immundos fugiunt. Audis hęreticos Hieronymo fuisse, qui contemnebant ad basilicas & venerandas reliquias martyrum iuxta morem ecclesiæ orationes celebrare. Quod si orthodoxo illi cōmunicamus in fide, & in beatitudine optamus communicare, nunquid & nobis non sunt hæretici? Sunt planè. Et sunt anathema, quicunq; communi, receptæq; ab antiquo obseruationi & traditioni ecclesiasticæ contradicūt, tametsi nullę scripturę aduersentur apertè.

Audis itaq; istis omnibus, tam multis, tam sanctis, tam doctis patribus, quāto, quàm scripturarum sit vniuersalior autoritas traditionis
B ecclesiasticæ, quàm multa sine scripto ex ea teneant. Et cum Irenæum audis, cum Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, hac de re consonam, imo vnam proferentes sententiam, nolo imagineris totidem hominum, eruditissimorum quidem & sanctissimorum, attamen hominum te audire sententiam, quæ nobis pręiudicare non possit, nec fidei, religionisq; legem pręscribere. Neq; enim eorum tantum, sed totius orthodoxæ per vniuersum orbē tunc diffusę ecclesiæ (cuius & sunt & fuerunt columnę quędam præcipuę) audis sententiam. Quæ per illos ex quatuor orbis terrę cardinibus consonam, imo vnicam suam ad nos profert sentētiam. Neq; enim aliud Irenæum, Tertullianū, Origenem, Cyprianum, Basilium, Hieronymum, Augustinum, de ecclesiasticæ traditionis & obseruationis autoritate, tanto consensu sensisse credendum est, quàm quod communiter sentiebat orthodoxa Christi ecclesia, de qua cuiusq; sententia, non de sua ipsorum, propriè semper loquuntur. Cuius si hac de re propria ipsius voce sententiam adhuc audire desideras, eam audies ex libello professiōis orthodoxæ fidei, sub qua ab illo Orientalium ecclesiarum per Acatium Constantinopolitanum episcopum, excitato schisma te sub Hormisda Romano pontifice, eædem reconciliari meruerunt, & redierunt ad gremium, vnitatemq; matris ecclesiæ. Quam notorium est, fuisse orthodoxæ & catholicę ecclesiæ fidem ac professionem, ad cuius vnitatem ea fidei professione reuertebantur. In quo quidem professionis libello, inter alia multa ita legitur: Quia prima salus est, rectæ fidei regulam custodire, & à patrum traditione nullatenus deuiare. Sed post ei⁹ tragœdiæ plenius explicādę locus incidet commodior, vbi & sub certissima fide proferemus illum professionis orthodoxę fidei libellum. Ex quo hoc interim audis, quę sit & fuerit sentētia ac fides catholicæ Christi ecclesię de traditione patrum & ecclesiastica, nempe hoc esse salutis principium, illi firmiter inhęrere & ab ea nullatenus deuiare. At ecclesię testimonium perhibet & Christus & Apostolus: Quod ipsa sit columna & firmamentum veritatis, secum permanentem habens in æternū illustratorem, doctoremq; spiritum sanctum. Cuius sententiam qui non audit, non amplexatur, non sequitur, ad ouile Christi non pertinet. Sed sit tibi, inquit ipse christus, tanquā ethnicus & publicanus. Quanquam quod ad pręsentem disputationem pertinet, nō puto dubitaturum quenquam, qui quę superiori capite demonstrauimus, diligēter legerit, quin latius longè pateat ecclesiasticæ traditionis, quàm scripturarū autoritas vel eo solo, quod illam ad ipsas etiam scripturas se extendere, & non contrà, fecimus euidentissimum. Scripturis enim non propter vllas scripturas credimus, quæ omnes, quātum ex ipsis est, ęquè nobis ignotę sunt, sed tantum propter testificantem ecclesiam.

1. Tim. 3. Matth. 18. D

Magis idoneam & efficaciorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quàm scripturarum in re dubia, ad fidem, certitudinemq; faciēdam, etiam ubi id, de quo agitur, ex scripturis constare poterit.

Cap. IIII.

Nunc & hoc demonstrandum est, quod magis idonea sit & efficacior ecclesiasticę traditionis autoritas in re dubia, aut quacunque excitata cōtrouersia, ad fidem, certitudinemque faciendam, quàm sint ipsę scripturę. Quādoquidem clariorem esse constat, magisque apertam & planè inflexibilem communem ecclesiæ sententiam, traditionemq; ecclesiasticam. Cum contrà scripturæ plurimum frequenter obscuritatis habeant, & se trahi, accommodariq; in diuersam, & ad eam, quam quis secum ante pręsumpsit sentētiam, & eludi cauta expositione, facilè permittant. Proinde & harum certam, inflexibilemq; amussim

Hereticus qui cum traditionibus ecclesiasticis [marginal handwriting, partly illegible]

A ſum eſſe eccleſiaſticæ traditionis communem ſententiam. Cui quando aptantur, ſi qui locus incidat obſcurior, ſi quid difficultatis occurrat, aberrari à veritate non poſſe certum eſt. Quemadmodum, cum neglecta, contempta, reiectaq; amuſsi illa leguntur & tractantur pro cuiuſque captu & ingenio, fit nobis menſa noſtra in laqueum, in captionem & ſcandalum, & vnde refici inſtruiq; nos oportebat, omnis nobis erroris, omniumq; hæreſium fit ſeminarium.

Sanctus ille glorioſuſq; martyr & pontifex Clemens, beati Petri ſucceſſor, ſcribit docuiſſe Petrum diligenter obſeruandum eſſe, vt lex Dei cum legitur, non ſecundum propriã ingenij intelligentiam legatur vel doceatur. Sunt enim, inquit, multa in ſcripturis diuinis, quę trahi poſſunt ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſque prǽſumit. Et ideo oportet intelligentiam ſcripturarum ab eo diſcere, qui eam à maioribus secũdum veritatem ſibi traditam ſeruat. Vides ſcripturarum amuſſim, eccleſiaſticæ traditionis veritatem à maioribus acceptam. *Scripturarũ obſcuritas.*

Impudentiſsimè iactitant ſuperbi tumidique hęretici, à quibus ſapientiam ſuã abſcondit Deus, omnia ſibi eſſe peruia in ſcripturis,
B non ſe præceptores, non interpretes requirere, non quid eccleſia in ſcripturis ſentiat, ſed ipſas ſibi eſſe per ſe facilimas & ſuiipſi⁹ interpretes. Diſcẽdas ipſas per ſeipſas. Hęc ſibi perſuaſit impurus ille impiuſq; Lutherus, hęc & alijs nititur perſuadere, quò eccleſiaſticæ traditionis autoritatem, vt nullius momenti, vt ſuperuacuã tollat è medio, & nos, eccleſiamq; Chriſti in dẽſiſsimas tenebras, in confuſionẽ pluſquam Babylonicam præcipitaret. At ille orthodoxus eruditiſsimuſq; Hieron. qui ab adoleſcentia (vt de ſe ſcribit) non ceſſauit aut legere vnquã, aut doctos viros ea quę neſciebat, interrogare. (Neq; enim, inquit, meipſum tantum, vt pleriq;, habui magiſtrum. Deniq; nuper ob hanc vel maximè cauſam perrexi Alexandriã, vt viderem Didymum, & ab eo in ſcripturis omnibus, quæ habebam dubia ſciſcitarer.) Hic, inquam, ille Hieronymus ad Paulinũ ſcribens, & difficultatem, obſcuritatemq; ſcripturarum commemorans, oſtendit nos in eiſdem, ſine pręuio & pręmonſtrante doctore, ſemitam ingredi non poſſe. Et impudens os illud ſibi per ſe peruia iactat omnia ſine pręuio duce ac præmonſtrante iter doctore?

Scilicet hi ſunt illi paruuli in oculis ſuis, quibus ſapientiam ſuam reuelauit Deus pater. Eſaiam, Hieremiam, Ezechielem & Danielem, quis (inquit ille) poteſt intelligere vel exponere? Quorum tertius Ezechiel, principia & finem tantis habet obſcuritatibus inuoluta, vt aupd Hebręos ipſæ partes cum exordio Geneſios ante annos XXX. non legantur. In Actibus apoſtolorum ſanctus ille Eunuchus cum legeret Eſaiam prophetam, interrogatus à Philippo, putaſne quæ legis, intelligis? reſpondit: Quomodo poſſum, niſi aliquis me docuerit? Ego, inquit ille Hieronymus, vt de me loquar interim, nec ſanctior ſum hoc Eunucho, qui de Aethiopia, id eſt, de extremis mundi finibus, relicta aula regia venit ad templum, nec ſtudioſior, tãtus quippe amator legis, diuinæque ſcientiæ fuit, vt etiam in vehiculo legeret ſacras literas. Et tu quiſquis es, qui perſuades tibi tam faciles intellectu ſcripturas, vide qua fronte te ſanctiorem, diligentioremque præſumas, aut illo ſanctiſsimo, ſtudioſiſsimo, eruditiſsimoque Hieronymo, aut ſancto illo, quem tantopere præ ſe pędicat, Eunucho? Idem ille Hieronymus, Iacobus, inquit, Petrus, Ioannes & Iudas, VII. epiſtolas æediderunt, tam myſticas quàm ſuccinctas & breues pariter & longas, breues in verbis, longas in ſententijs, vt rarus ſit, qui non in earum cęcutiat lectione. Et quis eſt omnium tractatorum veterum, qui in Paulinis epiſtolis non confiteatur, nimia ſe difficultate & perplexitate tam ſententiarũ quàm ſermonis retineri? Apocalypſis Ioãnis tot habet, inquit ille, ſacramẽta quot verba, imo in ſingulis verbis multiplices latent intelligentię. Hęc eorum de ſacris literis cenſura eſt, quorum omne ſtudium, omnis volũtas ſemper fuit in lege domini, & qui eas vita, moribuſq; expreſſerunt, & inhabitãtis in ſe Chriſti ſpiritus euidẽtiſsima ſigna ędiderũt. Et nũc, ſi dijs placet, derepẽte factæ ſunt intellectu tam faciles, tam apertæ, tam peruię, etiam agricolis, opificibus, nautis & viliſsimę feci ex infima plebe. Qui nihil vnquã minus quàm cogitarunt de Deo, ſed quorum omne ſtudium fuit inter aleam, ceruiſiam & ſcorta, ſub nouo hoc ſuo magiſtro Luthero, nouo ſcilicet paracleto, qui ſuos omnes derepente in alios homines transformat & θεοδιδάκτους facit. Petr⁹ de Paulinis epiſtolis loquẽs: Sunt, inquit, in illis quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perditionem. At iſti nulla in illis difficultate remorantur. Sed videant, ne ipſos veluti digito deſignet Apoſtolus indoctos & inſtabiles, qui deprauent ſcripturas ad ſuam aliorumq; perditionem. Propoſita eſt in commune menſa diuinæ ſcripturę, tã nobis, hoc eſt, catholicæ eccleſiæ filijs, quàm Iudęis & hęreticis. Sed

C — *Actor. 8.* *Eſaiæ 53.* — D — *2. Petri 3.*

nobis ad animæ refectionem, fidei robur & A salutem: Iudæis verò & hæreticis in laqueum, in captionem, in scandalum & in retributionem. Iudæis quidem (vt quibus in hodiernum diem manus plenæ sunt Christi sanguine, quippe consentientibus patrum suorum parricidio, & Christum dominum blasphemantibus) miscuit Deus spiritum soporis in tanti sceleris retributionem, factaque est ipsis scriptura sancta in captionem, in scãdalum & in iudicium proprium. Nos, inquit 2. Cor. 3. Apostolus, spem habentes in Christum, multa fiducia vtimur, & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israël in faciem eius, quod euacuatur, sed obtusi sunt sensus eorum, vsque in hodiernum enim diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non reuelatum, quoniam in Christo euacuatur. Sed vsq; in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad dominum, auferetur velamen. In Christo enim, inquit, euacuatur. Ipse enim est ille, qui vicit Leo de tribu Iuda, radix Dauid, vnus omnium qui in cœlo, & qui in terra inuentus, qui aperiret librũ, & solueret signacula eius, hoc est, reclũderet mysteria legis & prophetarum. Ad quẽ Apoca. 5. B qui ex Iudęis non conuertũtur, ipsis est visio omnium, veluti verba libri signati. Est itaque & nobis & Iudæis communis veteris testamenti scriptura, sed non intelligentia. Est & hereticis vtriusque testamenti communis nobiscum scriptura, quam vtriq; verissimam, & certæ indubitatæq; fidei confitemur, sed discors etiam intelligentia. Siquidem nos eam dirigimus ad amussim illam ecclesiastici & catholici sensus, illi relicta & cõtempta ecclesiasticæ traditionis illa regula, suo eam sensu intelligunt, quam illa amussi non adhibita, tot ferè & tam pugnantibus modis contingit intelligere, quot sunt homines, & quàm diuersi. Neq; ideo sunt hæretici, Nouatianus, Sabellius, Donatus, Arrius, Eunomius, Macedonius, Photinus, Apollinaris, Priscillianus, Iouinianns, Pelagius, Cælestius, Nestorius, & postremò vniuersæ, quę nunc per ecclesiam Christi lõgè lateq; debacchatur, quamuis inter se pugnantissimorum, sub vno tamen magistro Luthero, hęreticorum colluuies, tam varijs & pugnantibus inter se sectis & sententijs, vt dinumerari vix possint. Hi, inquam, vniuersi non ideo sunt hæretici, quia scripturis nõ credũt, sed quia nõ credunt ecclesiæ, quia scripturas suo, non ecclesiæ sensu intelligũt, quia contempta catholica antiquitate ecclesiasticæ traditionis, prophanas dogmatũ suorum nouitates introducunt. Nouitates, inquã, quæ sunt catholicæ vetustati contrariæ, C non quærentes Christum in corpore ecclesiæ, sed in deserto, in angulis, in domorum penetralibus, vbi eodem Christo teste frustra quæritur. Ita nulla vnquam hæresis, nisi sub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit, & prophani alicuius dogmatis nouitatem excogitauit. Nouitatem, inquam, quam antè ignorauerat catholica Christi ecclesia. Quis enim ante sceleratum Arrium indiuiduæ trinitatis vnitatem discindere, quis ante impium Sabellium vnitatis trinitatem cõfundere in ecclesia ausus est? quis ante crudelissimum Nouatianum crudelem Deum dixit, eò quod mallet mortem morietis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante Magum Simonem apostolica districtione percussum (à quo vetus ille turpitudinum gurges ad nouissimũ Priscillianum cõtinua & occulta successione manauit) autorem malorum, id est, scelerum, impietatum, flagitiorumq; nostrorum, ausus est dicere creatorem Deum? Quis vnquam ante prophanum illum Pelagium tantam virtutem liberi præsumpsit arbitrij, vt ad hoc in bonis rebus actus singulos adiuuandum, necessariam Dei gratiã non putaret? Quis ante prodigiosum discipulum D eius Cœlestium, reatu præuaricationis Adę, omne humanum genus denegauit adstrictum? Innumera sunt eiusmodi, quibus cunctis satis euidenter perspicueque monstratur, hoc apud omnes hæreses solenne ac legitimum esse, vt prophanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis scita fastidiant, & per oppositiones falsi nominis scientiæ à fide naufragent. Non desunt illis scripturarum testimonia, vna illis deest amussis, & regula rectę intelligentiæ earundem. Nam si legas, seu veterum, seu recentium hæreticorum opuscula, cernas prope nullam omitti paginam, quę non noui aut veteris testamenti sententijs fucata & colorata sit. Sed tanto magis pertimescendi & cauendi sunt, quanto occultius sub diuinę legis vmbraculis latitant, & sub cœlestis eloquij veluti quodam aromate ac dulcedine, virus suum propinãt incautis. Cuius & ipse saluator nos admonet: Matth. 7. Attendite, inquit, à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestitu ouiũ, abintus autẽ sunt lupi rapaces. Quid autem est vestitus ouium, nisi prophetarum, apostolorum & euãgelistarum proloquia? quę eidem ouili quadam synceritate agno illi immaculato, tanquã vellera quędam intexuerunt. Qui verò lupi rapaces his velleribus obtecti, nisi sensus hæreticorum feri & rabidi, qui caulas ecclesię semper infe-

A infestant,& gregem domini quaqua possunt, lacerant? Sed vt fallacius incautis ouibus obrepant, manente lupina ferocia, deponunt lupinam speciem, & sese diuinæ legis sententijs, quasi velleribus quibusdam obuoluunt, vt cum quisque lanarum molliciem præsenserit, dentium aculeos nequaquam pertimescat. Sed quid ait saluator? Ex fructibus eorum cognoscetis eos, Hoc est: Cum cœperint diuinas illas voces non proferre tantum, sed suis, non Christi dogmatibus accommodare, non tantum iactare, sed suo, non ecclesię sensu eas interpretari & exponere, tunc se prodit illa amaritudo & acerbitas, tunc ferina rabies intelligitur, tunc exhalatur nouitium virus, tunc prophanę nouitates experiuntur, tunc primum scindi sepem videas, tunc transferri patrum terminos; tunc catholicam fidē cædi, tunc ecclesiasticum dogma lacerari. Tales erant hi, quos percutit Paulus apostolus dicens: Nam huiusmodi pseudapostoli, operarij subdoli transfigurāt sese in apostolos christi. Nec mirum est, inquit. Ipse enim Sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non ergo magnum, si ministri eius trāsfigurentur, sicut ministri iustitiæ, si capitis sui callida machinamenta sectentur, quę ille ad nocendum efficacissima nouit.

Ibidem. — 2.Cor.11.

B Nulla enim est alia ad fallendū via facilior, quàm vbi nefarij erroris subinducitur fraudulentia, ibi diuinorum verborum prætendatur autoritas. Quod si ipsum dominum maiestatis non dubitauit his armis appetere, quid non faciet misellis hominibus? Apud Matthęum ita legitur: Tunc assumpsit illum diabolus, id est, dominum saluatorem, & statuit illum supra pinnam templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod angelis suis mādauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. Si, inquit, filius Dei es, mitte te deorsum. Quare? Scriptum est enim, inquit. Hic (quod ille diligenter admonuit) nobis quoque iterum iterumque inculcandum est, vt huius loci doctrinam magnoperè & attendamus & retineamus omnes, quo tanto euangelicę autoritatis exemplo, quando apostolica seu prophetica aliquem verba contra catholicam, vniuersalemque ecclesię fidem proferre viderimus, diabolum per eum loqui nihil dubitemus. Nam quemadmodum tunc caput capiti, ita nunc quoq; membra membris loquūtur, membra scilicet diaboli membris Christi, perfidi fidelibus, sacrilegi religiosis, heretici postremò orthodoxæ & catholicę ecclesię filijs. Et quid tandem dicunt? Si filius Dei esse vis, si hęreditatem regni cœlestis consequi, mitte te deorsum, dimitte te ex arce illa catholicæ ecclesiæ, quę ędificata est vt ciuitas super montem posita, dimissaq; ecclesiasticę traditionis ac doctrinæ antiquitate, nostras adinuentiones sequere, mitte Christum quęrere in corpore ecclesiæ, & nobiscum quære ipsum in deserto, in domorum angulis & penetralibus. Si vnde ita tibi faciendum probet, vnde persuadeat, interroges, statim ille: Scriptum est enim. Et cōtinuò mille testimonia, mille exempla, mille autoritates parat, de lege, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus nouo & malo more interpretatis ex arce catholicæ ecclesiæ in hæreseos barathrū infœlix anima præcipitetur. Iam verò & illis, quæ sequuntur promissionibus, miro modo decipere consueuerunt incautos. Audent em̄ polliceri & docere se Dei legitimos filios esse, & quod in ecclesia sua, id est, communionis suæ conuenticulo, magna & singularis ac planè personalis quędam adsit Dei gratia, adeò, vt sine vllo labore, sine operibus bonis omnibus, qui ad suum numerum pertinent, sola in Christum aut eius promissiones fide, certa sit salus, sine vllo studio aut industria, ipsis cunctis ita diuinitus cuncta dispensentur, vt angelica protectione seruati, nunquam possint ad lapidem offendere pedem suum, nūquam scandalizari.

Math.4.

Si filij Dei est mittere deorsum.

C

D Quid igitur cum ijs facient matris ecclesię filij? Hoc enim primò expediendum est. Post quod explicabimus deinceps, quo pacto facile tuti esse poterūt aduersus illius antiqui hostis tam graues, tam periculosas insidias. Quò modo resistere aduersus illa diuinorum eloquiorum fulmina, quibus sua dogmata hęretici statuūt, tanta aliquando probabilitate, vt etiam eruditissimis magnum facessant negocium. Qua demū via, qua certa methodo exurgentium hæreticorum fraudes deprehendet orthodoxus, & in quacūq; proposita quęstione quocunq; dogmate orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticę prauitatis falsitate discernet. Hæc in sequentibus suo ordine & loco omnia diligenter explicare & demōstrare conabimur. Quod verò nūc est in manib⁹, quid cum hereticis, qui sua nobis contra communē catholicę ecclesię fidem conantur persuadere, faciendum est matris ecclesię filijs? Nunquid ad disputationis certamen in arena cum illis descendendum est, vt scripturarum condentioribus? Tertulliano imprimis non videtur hoc vtile consiliū. Sed nec Paulo apostolo: Hæreticum, inquit, hominem post vnā & alteram correptionem deuita, sciēs quia subuersus est, qui eiusmodi est. Quid est quod ait? Hęreticū de scripturis cōuinces? minimè.

Non est disputandum cum hereticis

Ad Tim. [Tit.]

Imo: Hæreticum hominem deuita, quod di-
A sputando facere non possumus. Sed fortassis post vnam & alteram disputationem? Non sic Apostolus, sed post vnam & alteram correptionem. Corripiendus igitur est, non disputatione conuincendus hæreticus. Et post correptionem alterã deuita, inquit. Sed quid causæ, cur in vno hęretico obseruandus non sit ordo ille correptionis fraternę nobis pręscriptus à Christo? Cur non ante denunciandus ecclesiæ, quàm vitandus à nobis, vt alius quilibet frater, quem tamẽ vt fratrem semel & iterum iubemur corripere? Cur in hoc vno non expectamus, sed præuenimus censuram ecclesiæ? Ipse ad hæc nobis respondeat Apostolus: Sciens, inquit ille, quia subuersus est, qui est eiusmodi. Horrenda profectò sententia, & grauis nimium aduersus hæreticos apostolica censura.

Ideo peccãtem in nos fratrem corripimus & denunciamus ecclesiæ, vt emẽdetur. At de hæreticis post vnam & alteram correptionẽ, omnem nobis spem emendæ præscidit Apostolus: Sciens, inquit, quia subuersus est, hoc est, funditus euersus. Nam à fundamento omnis emendę, & conuersionis (quod est orthodoxa & catholica fides) auulsus, suopte iudicio condemnatus est. Quare in vno hęreti-
B co expectanda nobis non est districtio cẽsurę in ipsum ecclesiasticæ. Sua enim ipsius sententia à communi catholicæ ecclesię sensu recedens, ab eadem se exemit, imo cõtra ecclesiã se statuit. A qua tamen vel recedere, damnari est. Quisquis enim, inquit Cyprianus, ab ecclesia segregatur, adulterę iungitur, & à promissis ecclesiæ separatur. Nec pertinet ad Christi præmia, qui Christi relinquit ecclesiam, alienus est, prophanus est, hostis est. Habere iam non potest deum patrẽ, qui ecclesiam non habet matrem. Si potuit euadere qui extra arcã Noë fuit, & qui extra ecclesiam foris fuerit, euadet. Monet dominus & dicit, qui non est
Luc.11. mecum, contra me est, & qui non colligit mecum, dispergit. Hęc ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex. Sua ergo ipsius sententia, suo iudicio, ac per seipsum damnatus est, qui suum sensum aduersus communem ecclesiæ sensum statuit, atq; ita se vltrò & spõte ab ecclesia separat, quærens Christũ in deserto aut domorum penetralibus, & se diuidens ab eo corpore, ad quod cõgregãtur aquilę. In quo vno Christus est, ad seculi vsq; finem & consummationem. Deuitandũ ergo dicit Aposto-
Mat.ul. lus tanquam deploratum, nec vltrà denunciãdus ecclesiæ, qui ecclesiæ sententiã & iudiciũ nihili facit, sed suũ, aut magistri alicuius sui hæretici sensum eidem præfert. cuius tamen

C autoritas aliis peccatoribus nihilo minus est & manet sacrosancta, & propterea ad correctionem, emendamq; eorum efficax. Deuita, 2.Tim.2. inquit, tanquam deploratum, tanquam pestilentem, tanquam præsentem pestem, nec nouis vocibus eorum aures accommoda, ne & tu quoque eorum contagione inficiaris. Multum enim proficiũt ad impietatem, & sermo eorum velut cancer serpit. Dum ergo (inquit ille Tertullianus) nouis vocibus eorum interdicit aures accommodare, simul & de scripturis cum eis disputationem interdixit, primũ, quod nihil proficiunt, deinde, quod scripturæ ad ipsos non pertineant. Nam cum ex vna ecclesiasticæ traditionis autoritate (quẽadmodum suprà demonstrauimus) nobis cõstet scripturarum autoritas, certũ est ad eos solos pertinere scripturas, qui ecclesiasticam autoritatem agnoscunt. Quam cum contemnant hæretici, nihil eis cum scripturis commune est, nihil ad eos pertinet scripturarum possessio. Quibus meritò dicit ecclesia: Qui estis vos? vnde & quãdo venistis? quid in meo agitis non mei? quo iure syluam meam cæditis? qua licentia fontes meos transuertitis? Mea hæc est possessio. Iam olim possideo, ha-
beo origines firmas. Ego sum apostolorum D
hæres. Ipsi apostoli sicut testamento suo cauerunt, sicut fidei meæ commiserunt, sicut adiurauerunt, ita teneo. Vos certè exhæredarunt semper, & abdicarunt vt extraneos, vt inimicos. Vnde autẽ estis extranei & inimici apostolis? nisi ex diuersitate doctrinæ, quam vnusquisque vestrum aduersus apostolicam doctrinam, quam ab apostolis acceptam catholica seruat ecclesia, de suo sensu & arbitrio profert, scripturas ad suam sententiam attrahens, & diuersis expositionibus & commentis peruertens. quibus super prophanis, inquit ille, dogmatibus suis neutiquã permittenda est ad scripturas prouocatio, quas non ad inflexibilem illam suam amussim, sed ad suum ipsorum sensum intelligũt. Quare quãtumuis in scripturis quis exercitatus, cum illis disputatione congrediens, nihil proficiet, neq; ipsis, neq; audiẽtibus orthodoxis. Quoniam siue defenderis tu quid, siue negaueris, scripturas veluti Lesbiæ ędificationis plumbeam quandam regulam, ingenii versutia, in contrarium sibi accommodabunt. Quos si dixeris vim afferre scripturis, & incongruas expositione torquere, idem occlamabunt tibi à se videlicet veritatem earundem stare, à te verò adulterari easdem. Itaque si tu cum illis in congressum descendas scripturarum propter causam alterius, quem dubitantem in via fidei velis confirmare. Is cum videbit

ex scriptu-

A ex scripturis, nihil aliud quàm hinc inde altercationes fieri, discedet incertior, ignorans quam partem hæresim iudicare debeat, æqua parte videlicet, negandi vtrinq; & affirmandi. Ergo nec ad scripturas prouocandum est, inquit, nec in ijs aduersus hæreticos constituẽdum certamen, in quibus aut incerta aut parum certa est victoria. Hęc ante annos mille trecentos est & fuit illius Tertulliani sententia, atq; adeo Pauli apostoli.

Cum hæreticis igitur quid nobis, hoc est, catholicæ ecclesiæ filijs, faciendum sit, idem clarè nos docuit Apostolus: Quibus post vnã & alteram correptionem nihil vult amplius adhiberi remedij, non informari eos, aut conuinci ex scripturis, non ecclesiæ denunciari, sed deuitari velut planè incorrigibiles, & qui abierunt in profundum malorum: Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi, & tibi ex illo graue imminet contagionis periculũ. Deuita ergo quasi viperã, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te non solum tactu, sed etiã visu afflatuq; percutiat. Quid est deuitare? Cũ huiusmodi nec cibũ sumere. Si quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctrinam non affert. Quam doctrinam? nisi catholicam & vniuersalem, & vnam eandemq; per singulas ætatum successiones, incorrupta veritatis

B traditione manentem, & vsq; in secula sine fine mansuram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere in domum, nec aue eis dixeritis: Qui em̃ dicit illi aue, communicat operibus eius malignis. Sicut prædiximus, inquit, & nunc iterum dico: Si quis vobis, nimirum Christianis & catholicis ecclesiæ filijs, euangelizauerit præterquam quod accepistis, anathema sit, id est, separatus, segregatus, exclusus, ne vnius ouis dirum contagium innoxium christi gregem venenata permixtione contaminet. Vides itaq; quid nos doceant apostolicæ literæ, quo nos pacto erga hæreticos gerere oporteat, ne venenata eorum contagione inficiamur. Certè apostoli, apostolicíq; viri magna cura, summoq; studio (ad nostram nimirum doctrinam & instructionem) sibi cauerũt, ne vel verbo communicarent hæreticis, memores apostolicæ doctrinæ pręfatę. *Galat. 1.*

De sancto Polycarpo beati Ioannis euangelistæ discipulo pontifice & martyre gloriosissimo scribit eiusdẽ auditor sacer Irenęus: Sunt, inquit, qui audierunt eum dicentem: Quoniã Ioannes domini discipulus in Ephesoiens lauari, cum intus vidisset Cerinthum, exilierit de balneo nõ lotus, dicens se metuere, ne balneum cõcideret, cum intus esset Cerinthus, inimicus veritatis. Et ipse Polycarpus Martioni Romæ aliquando occurrenti sibi, ac dicenti, cognoscis nos? respondit, cognosco te primogenitum Sathanæ: Tantum, inquit, apostoli & horum discipuli habuerũt timorem, vt neque verbotenus communicarent alicui eorum, qui adulterarent catholicam veritatem, quemadmodum Paulus ait: Hęreticum hominem, &c. deuita. Hæc ille Irenæus. C *Ad Ti. 3.*

Cuius apostolicæ doctrinę si & nos memores fuissemus, meliore sanè loco essent res christianę. Sed dum ostentãdi ingenij & eruditionis gratia cum Luthero in certamen descenditur scripturarum, dum ad publicas disputationes (quę in eiusmodi ad nihil valent quàm ad subuertenda audientium corda, & ad euentilandas sub cineribus malè consopitas hęreticę prauitatis scintillas) prouocatur, breuiter dum non vitantur hęretici, excitatũ est hoc quod nunc proh dolor videmus incẽdium. Et peruasit hæc pestifera lues & venenata cõtagio, non solum pagos, castellã, oppida, ciuitates, sed regna, nationes, populos, & ab ipsis penè fundamentis orbem Christianum excitauit, concussit & commouit, vt nullo vnquam tempore ab initio fœdior fuerit Christianæ ecclesię facies, magis confusus ordo, cõtemptior ecclesiastica disciplina, neglectior religio, & semel resuscitata ab inferis vniuersa iam olim damnatarũ hæresium prodigia ac portenta. Sed hactenus erga hęreticos ipsos quo pacto nos gerere oporteat. D

Qua uia ac certa regula exurgentium Hæreticorum fraudes facilè deprehendet orthodoxus matris Ecclesiæ filius, & catholicæ fidei ueritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate discernet.

Cap. V.

NOn est leue, quod hic docere aggredimur. Sed vt semper magnoperè ad salutem necessarium, ita hoc periculosissimo tẽpore (quo in errorem, si fieri potest, seducuntur & electi) omnibus qui seduci non volunt, sed in orthodoxæ fidei synceritate fideliter permanere, summoperè attendendum, qua via ac certa regula exurgẽtium hæreticorum fraudes, ne eis seducamur, deprehendendæ sint. Hoc enim primum est, & omnibus necessarium ad salutem, veluti declinare à malo. Quod verò deinceps, & velut secundo loco, posse certa methodo, via, ac ratione catholicę fidei veritatem, in quacunque proposita quæstione & controuersia ab hęreticę prauitatis falsitate discernere ac internoscere, nõ exigitur ęquè ab omnibus, sed his tantum qui præsunt, & quibus plus datum est. Siquidem simplicioribus satis est, fide pasci iuxta arantes boues. *Marc. 13.*

A Omnibus tamen æquè necessarium, à fidei integritate non seduci. Qua itaq; via ac certa regula exurgentium hęreticorum fraudes nobis omnibus deprehendendę sint, quo antidoto, quo vmbone tuti erimus aduersus illorum venena, & periculosas insidias, priusquã publicè innotuit, ipsos esse hæreticos, quomodo deprehendendum latēs venenum sub aromate eloquiorum cœlestium, deniq; qua nota internoscendi nobis sint hæretici, quos iubemur fugere, vt pestilentes, atq; adeo, vt ipsam pestem, ipse nos docet Christus, istorũ nobis aduentum prȩnuncians, & aduersus eorum virus lethale suos præmuniēs. Et multi, inquit, pseudoprophetæ surgent, & seducent multos, tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire, ecce in penetralibus, nolite credere. Audis doctrinam christi saluatoris nostri: Surgent, inquit, multi pseudoprophetę, nunquid mētitus est? nunquid impletum hoc ipsi nō cernimus oculis nostris? Quàm multi nobis de repente nunc prodierunt prophetę? Sed surgent, hoc est, venient, à seipsis, cum dominus non miserit eos. Quanquam & generalius & ad propositum accōmodatius per pseudoprophetas intelligimus eos, qui peruerse in-
B terpretantur scripturas, & suo, non ecclesiæ sensu easdem intelligũt. Hoc enim Paulo est prophetare, scripturas interpretari & exponere. Sectamini, inquit, charitatem, æmulamini spiritualia, magis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, nemo enim audit. Qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem. Et paulo post: Volo autem omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare, nã maior est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretetur, vt ecclesia ædificationem accipiat, &c. Ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur. Prophetę itaque & Paulo & Christo sunt interpretes scripturarum. Pseudo verò prophetę, qui sub velleribus ouium, tecta lupina feritate grassãtur in ouile Christi, qui nefarij erroris fraudulentiã, prætextu autoritatis diuinorum eloquiorum subinducunt, qui scripturas suo sensui accommodant, & non suũ sensum scripturis, breuiter, qui scripturas suo ipsorum, non ecclesiæ catholicę sensu intelligunt. Surgent, inquit, multi pseudoprophetę, sed vnde agnoscemus eos, vt caueamus ac deuitemus? Ab operibus, inquit, eorum agnoscetis eos. At quę tandem hęc sunt opera? seducent, inquit, multos. Quid est seducere? seorsum ducere, abducere à corpore illo ecclesiasticę vnitatis, à doctrina catho-

Matth. 24.

1. Cor. 14.

Matth. 7.

lica & vniuersali, in nouitates prophanas, in C opiniones singulares, in angulos domorum & penetralia. Hęc sunt istorũ pseudoprophetarum opera, à quibus nobis æstimandi & internoscendi sunt. Seducent multos, sed tu caue ne ab illo corpore te seduci permittas. Sed si quis tunc dixerit tibi: Ecce hic est Christus: Ecce illic: Ecce apud nos est vera ecclesia Christi, vera proinde salus, quæ expectatur à Christo, nostræ sententiæ, nostræ fidei & doctrinæ consortibus, nolite, inquit, credere, nolite seduci, nolite exire ab illo corpore. Illius enim solius corporis caput, vita & salus christus est. Ego, inquit, vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem seculi. Itaq; ab illo corpore quisquis te seducere conatur in desertum Iudaismum, in angulos domorum & penetralia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, à communi sensu illius corporis extraneas, & pugnantes cũ doctrina catholicę ecclesię, agnosce iuxta saluatoris nostri doctrinam, pseudoprophetã ex operibus suis, agnosce lupum obtectum velleribus ouium, & caue credas, caue exeas. Si quemadmodum infœlix mater nostra serpenti, ita & tu pseudoprophetæ cœperis adhibere aures, si credideris insuper, si seduci te permiseris, si exieris, nihil ha- D bes quod cuiquã possis imputare, nihil quod errori tuo excusationis prætendere, quasi tibi non sit prædictum satis à Christo, quasi te non satis præmonitum, aut demum, quasi nescias, quid sentiat catholica per orbem diffusa ecclesia, vt cuius vocem & sententiam nunquam audieris. Nam & hanc tuam excusationem præuenit & submouit Christus. Vbicunque enim, inquit ille, fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Vides, quo pacto intelligere possis totius corporis sensum. Nam si non ex totius corporis voce, certè ex congregatione aquilarum. Vbicunque enim illę congregãtur, ibi corpus est, quę est illarum concors sententia, idem totius corporis sensus est. Et quæ tandem illę aquilæ? qui in carne pręter carnem viuunt aut vixerunt, quorum est & fuit, quamuis hic peregrinantium, in cœlis cōuersatio: quorum omne studium, omnis meditatio, omnis voluntas in lege domini, quam & vita, & moribus expresserunt. Qui signa inhabitantis in se Dei spiritus euidentia ediderunt. Vbicunque illæ aquilæ congregãtur, illic certum habe esse corpus illud, cui associari, cui consentire debeas, & in quo Christum & salutem quærere. Nunquid aut obscura aut difficilis est hęc doctrina Christi? Nunquid qui seduci se permittunt à corpore illo in desertum, in angulos

Matt. ul.

Matth. 24.

gulos domorum, & penetralia, qui exeunt, A & seductores sequuntur ac illis credunt, habent quod errori suo excusationis prętexãt? Si opertum est, inquit ille, euangelium nostrum, in his qui pereunt opertum est. Quo- 2.Cor.4. rum Deus excæcauit mentes, vt nõ fulgeat in eis illuminatio euangelij gloriæ Christi. qui exeunt ergo ab illo corpore, qui seductores pseudoprophetas sequuntur vltrò, horum, inquit, excæcauit Deus mentes. Et profectò prodigiosæ cuiusdam cæcitatis est, vnum aliquem carnalem homuncionem sibi persuadere, quod hactenus vniuersa ecclesia Christi non intellexerit euangelium & scripturas, ipse verò eorundem nunc primum verum germanumq; intellectum habeat. Quod catholica ecclesia nescierit hactenus quid credi oporteat, sed credenda vniuersa nunc demum sibi primitus innotuerint. Imo quod mille quingentis fermè annis nulla fuerit ecclesia, in qua esset regnaretque Christus, aduersus fidelem eiusdem promissionem, dicentis ijs, qui ab initio constituebant ecclesiam: Ego vobiscum sum omnibus diebus ad cõsummationem vsq; seculi. A quo tempore certum est non defecisse nec defecturum illud corpus, in quo christus permanet, nisi infidelem & mendacem æternam Dei veritatem facere voluerimus. Quod tamen istis homini- B bus, qui impudentibus buccis assiduè crepãt euangelium, cum nihil minus ad ipsos pertineat, supra annos mille ducentos, trecẽtos & eo amplius nullum fuisse certum est. Nã quibusdam ex his (vt in exemplo quod dixi fiat apertius) nemo est Christianus nisi baptizatus ætate adulta, & cum actuali fide, paruulorum verò baptisma, vt vanum ac nullius momenti rident & contemnunt. Certum est autem supra mille, & tãto amplius annos vix vllos fuisse aliter baptizatos, nisi forte paucos ex Iudaismo aut gentilitate conuersos ad fidẽ Christi. Quare nec vllos verè christianos, vllámue ecclesiam Christi. Quod si negare audeant, proferant nobis, quo orbis loco interim continua serie aliter facti sint Christiani, quàm quemadmodum nos adhuc infantes & paruuli, vt vel fingere possint in aliquo orbis loco conseruatam continuè ecclesiam, quam certum est deficere non posse ad consummationem vsq; seculi.

In omni itaq; hæreticę tempestatis suborto turbine ac procella, quisquis se continet intra arcam illam ecclesiæ catholicæ, atq; eius corpore se firmiter agglutinat, quisquis indubiè obseruat, sequiturq; aquilarum illarum conuẽtum & congregationẽ, illi nihil potest imminere periculi, sed fixus immotusq; permanet. Contrà verò, qui dimissa illa sacra ancora, animo fluctuare incipit, qui aures pręberé C impiorum sermonibus, qui rationibus eorum magna aliquando probabilitate, ex diuinorum eloquiorum autoritate contextis attendere, is paulatim ab illis seduci se permittit, illiq; fit tẽtatio, ad profectum alioqui nostrum à Deo permissa, in captionem & scandalum, sed sua vtique culpa, quia consilio Christi expedito & facili non est obsecutus. Fidele est & planè Christianum illius Adamantij consilium, quod vtinam idem ipse perpetuò secutus fuisset. Quoties, inquit, aduersus ea quæ obseruat vniuersa Christi ecclesia, canonicas aliqui scripturas proferũt, quib' omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis, sed nos illis credere non debemus, nec exire à paterna ecclesiasticaq; traditione, nec aliter credere nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis. Hactenus ille. In quibus audis sacram ancoram, quæ nos stabiliat aduersus omnem fluctuatiõem in suborta tempestate hæretica. Quæ tentationi quidem est omnibus, sed in profectum illis, qui memores doctrinæ Christi se diligenter continent intra tutissimam stationem catholicæ ecclesię, in laqueum verò & scandalum fluctuanti- bus, quibus domi sordent vetusta omnia, sed D vltrò exeuntes, omnem prophanam nouitatem captãt. Scribit in Deuteronomio B. Moy- Deu.13. ses: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium se vidisse dicat, hoc est (vt nostro id accommodemus proposito) magister aliquis in ecclesia, tantę opinionis & autoritatis apud populum, vt diuino propheticoque spiritu docere credatur, & in eius confirmationem prædixerit, inquit, signum atq; portẽtum, & euenerit quod locutus est. Magna profectò doctrinæ commendatio, certò futura prædicere, & re ipsa euentisq; prædictionis veritatem comprobari. Quid deinde? Et dixerit, inquit, tibi: Eamus & sequamur Deos alienos, quos ignoras. Deos autem alienos, etiam aliena nouaq; dogmata allegorico sermone haud incongruenter intelligere possumus. Et seruiamus, inquit, eis, hoc est, credamus eis. Quid ad extremum? Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Sed quid est causę, cur à deo permittatur doceri, quod nõ permittitur audiri? Quia, inquit, tentat vos dominus deus vester, vt palàm fiat vtrum diligatis eũ, an non in toto corde, & tota anima vestra. Audis cur quosdam interdum ecclesiarum magistros, noua quędã dogmata introducere patiatur diuina prouidẽtia, vt tentet, inquit, vos dominus Deus vester. Et profectò

haud est leuis tentatio, ijs præsertim, qui salutare illud christi consilium non semper ante
A oculos statuunt, cum ille, quem tu velut prophetam venerabaris, quem doctorem veritatis putabas, subito latenter sub prætextu & inuolucro eloquiorum cœlestiũ noxios suffundit errores, quos nec tu cito deprehendere valeas, dum antiqui magisterij duceris prę iudicio, nec facilè damnare fas ducis. Quemadmodum cum hinc infœlix Nestorius magna primum gratia omnibus commendatus, magno sacerdotum studio, magno sanctorũ amore, summo populi fauore quotidie palã diuina pertractans eloquia, & noxios quosq; Iudæorum ac gentilium confutans errores. Inde verò Apollinaris haud paucioribus ante commẽdatus nominibus, summo quippe ingenij acumine, singulari eruditione ac doctrina præcellens, & qui insanas Porphyrii calumnias triginta libris doctissimè confutauerat, cum, inquam, hi subito ex pastoribus cõuersi in lupos, hæreseos suę veneno incautos inficerẽt, & de incarnatiõe domini & saluatoris nostri Iesu Christi noua blasphemaq; introducẽtes dogmata, sed sibi mutuo cõtraria: cũ alter ob duas in Christo naturas, duas quoque ex eodẽ personas faceret, alter contrà vt
B vnitatẽ seruaret suppositi, duarum in eodem naturarum negauit veritatẽ. Nunc verò (quorsum istos induximus) quid tandem insani miseriq; Anabaptistæ sibi poterũt excusationis prætexere, qui nulla tentationis vi, sed mera errandi aliosq; seducendi libidine, damnatas iam tot seculis totiusq; catholicæ ecclesię explosas præiudicio, illorum quoq; pestiferas hæreses reuocare conantur ab inferis? quid deniq;, qui iam obscuros quosdã, & indignos qui nominentur, homunculos, nulla autoritatis, nulla meritorum, nulla sanctioris vitæ, etiam quod ad speciem attinet, nulla doctrinæ prærogatiua, in illis iamdudum excussis, & infami nota, maledictoq; inustis, ne quis in ea forte oberrare incautus & incidere posset, hæreticorum antris, angulis, & latibulis monstrantes Christum, contra Christum sequuntur? Quid enim hoc nũc probabilitatis habere poterit, etiam nunc aliquos Nestorii, Apollinaris & similium errores vltrò sequi, longè ante annos mille anathematizatos à catholica Christi ecclesia? & hi cum vtroq; blasphemare malunt Christi incarnationem, quàm cum orthodoxa ecclesia de eadem rectè sentire, cum altero negantes Dei verbum assumpsisse carnem ex Maria virgine, cum altero eã dem esse deiparã aut Θεοτόκον. Nunquid non est hoc scientem volentemq; insanire, & vltrò abire in præceps? nunquid non vltrò recedere à corpore catholicæ ecclesiæ, & Christũ
C contra Christum quærere in deserto, in domorum angulis & penetralibus, vbi idẽ ipse testatur inueniri se non posse? *Matth. 24.* Quis vlla hos dignabitur aut venia, aut misericordia? certè magnæ alicuius autoritatis, eruditionis, doctrinę magistrum sequi, quandiu & vitæ merito commendatur, nec aperta ecclesiæ censura perstrictus est, vtiq; probabilem excusationem recipit, & venia misericordiaq; dignum est. Cum verò iã detracta illi persona est, sub qua fefellerat incautosq; deceperat, cum iam palam est lupum esse, qui se ouem, aut etiam pastorem simulauerat, qui ad illum iam palã rabientem ferocientemq; vltrò accurrerent, relicto ouili, in quo securi custodiebãtur, necesse est aut cæcos esse aut lymphaticos, illorum enim quem non miseresceret, si qui admirabilis illius Origenis autoritatem secuti, in nouum aliquod & alienum dogma prolapsi fuerunt, prȩsertim priusquam aperta ecclesiæ definitione & orthodoxorum sentẽtijs, atro id carbone notatum esset? vt vnum ex plurimis, atq; adeo ex omnibus cõmemorem, in quo plurima, adeo singularia & mira D enituerunt, vt inter initia habendam cunctis assertionibus eius fidem, quiuis ille facilè iudicaret. Nam si genus, si vita, si eruditio autoritatem pariunt, quem illi sanctissimorum facile comparabimus? Qui primum in ea domo natus est, quę est illustrata martyrio, deinde pro Christo non solum patre, sed omni quoque facultate spoliatus, tantum inter sanctæ paupertatis profecit angustias, vt pro nomine dominicę confessionis sæpius affligeretur. Qui puerulus adhuc, in tantum capessendi martyrij ardorem exarserat, vt frequenter sponte se ingereret periculis, atq; alijs in certamine positis, præceps in medium rueret, ita vt insectari ipsam mortem, & rapere velle videretur, qui quod Leonidi patri in martyrio socius non fuit, suæ voluntatis non fuit, sed maternis dolis effectũ est, quæ gloriosę mortis eius desideria impediuit. Siquidem cum primò maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt sibi consuleret, vt parceret matri, & ille ex his precibus inflammatior ad amorẽ martyrij redderetur, maximè ex eo, quod patrem iã teneri cognouisset in vinculis, & ipse properè socius effici vinculorum eius & martyrij festinaret, arte quadam materni affectus inhibetur. Etenim cum maturare eum velle, & antelucanum prorumpere ad agonum certamina præsensisset, noctu cubiculum filij dormientis ingressa, omnia eius indumenta, quibus procedi ad publicũ poterat, furata subtraxit, vt per hoc domi residere necessitate

coge-

A cogeretur. Ille verò maternis impeditus dolis, cũ nihil aliud agere posset, nec tamen mẽs eius quiesceret, audet aliquid supra ætatem. Epistolam scribit ad patrem, se quidẽ maternis artibus detineri, sed illum tenere debere quod cœpit. Et addidit etiam hoc: Vide pater ne propter nos aliud aliquid velis. Hæc fuerunt prima puerilia Origenis rudimenta, hic ludus eius infantiæ, hæc à tenero pietatis & religionis indicia, quę procedẽte magno profectu accumulata sunt. His adfuit ingenij vis tanta, tam profundi, tam acris, tam elegantis, vt omnes pene multum longeque superaret, tanta doctrinę & totius eruditionis magnificentia, vt pauca forent diuinæ, pene fortassis nulla humanę philosophiæ, quę non penitus assequeretur. Cui ingenio cum nõ sufficerent Gręca, Hebręa quoq; elaborata sunt. Eloquentiã verò quid commemorem? Cuius fuit tam amœna, tam lęta, tã dulcis oratio, vt ex ore eius non tam verba, quàm Attica mella fluxisse videãtur. Sed pauca forte scripsit, pauca huius tanti ingenij, tantę eruditiõis, doctrinę, eloquentiæq; reliquit monumenta. Imo nemo mortalium plura, adeo, vt miraculũ sit, non solum scribi ab vno, sed etiam legi ea omnia potuisse. Cui ne quicquam ad scientiæ consummationem deesset, etiam plenitudo exabundauit ætatis. Ex cuius etiam sinu innumeri doctores, innumeri sacerdotes, B confessores, martyres exierunt. Iã verò quanta apud omnes illius admiratio, quãta gratia, quãta gloria fuerit, quis exequi valeat? Quis non ad eũ paulo religiosior, etiam ex vltimis mundi partibus aduolauit? Quis Christianorũ nõ pene vt prophetam? quis philosophorum nõ vt magistrum veneratus est? Quàm autẽ non solum priuatæ conditioni, sed ipsi quoq; fuerit reuerendus imperio, declarant historiæ, quę cum à Mammea matre Alexandri Imperatoris accitum ferunt. Cœlestis vtiq; sapientiæ merito, cuius & ille gratia, & amore illa flagrabat. Sed & eiusdem epistolæ testimonium perhibent, quas ad Philippum Imperatorem, qui primus Romanorum principum Christianus fuit, Christiani magisterij autoritate conscripsit. De cuius incredibili quadam consummataque eruditione ac sciẽtia, si quis referentibus nobis Christianum testimoniũ non accipit, saltẽ philosophis testificantibus, gentilem accipiat confessionem. Ait namq; impius ille religionis nostræ ex professo hostis Porphyrius, se fama ipsius excitum Alexandriam puerum fere perrexisse, ibiq; eum vidisse iam senem, sed planè talem tantumque, qui arcem totius scientiæ conscendisset. Dies profectò me deficeret citius, quàm vt ea

Origenis ad patre in vinculis detẽtum adhortatio.

C quæ in illo viro pręclara extiterunt, aliqua ex parte perstringam.

Quorsum autem hęc dicta sunt omnia? Hũc talem, tanti ingenij, tantę doctrinæ, tantę gratiæ virum. (De quo etiam diui Hieronymi aliquando fuit vox ista: Se cum Origine errare malle, quàm vera sentire cum alijs) quis non facilè, etiam quòuis sequeretur securus? At huius vel vnius exemplo euidenter discimus, nullius omnino hominis ducatum securè nos sequi posse, sed illius doctrinę Christi nos perpetuò memores esse oportere. Nam eò res & in Origene decidit, vt tanti viri, tanti doctoris, tanti prophetæ, non humana aliqua, sed periculosa nimium tẽtatio, ipsum sequẽtes securius & incautius plurimos à fidei integritate seduceret. Quam ob rem hic idẽ Origenes, tantus ac talis, dum gratia Dei insolentius abutitur, dum ingenio suo nimium indulget, dum sibi plus satis credit, & antiquam Christianę religionis simplicitatẽ non satis magni facit, dum se plus cunctis sapere præsumit, dum ecclesiasticas traditiones & veterum magisteria contemnens, quædã scripturarũ capitula nouo more interpretatur, meruit, vt de se quoque diceretur Dei ecclesię: Si surrexerit in medio tui propheta, & paulo post: Non audies, inquit, verba prophetæ illius. Et item: Quia, inquit, tentat vos dominus Deus vester vtrum diligatis eum, an nõ. D Verè non solum tentatio fuit, sed & magna tentatio, deditam sibi, atq; in se pendentem ecclesiam, admiratione ingenii, scientiæ, eloquentię, conuersationis & gratię, nihil de se suspicantem, nihil verentem, subito à veteri religione in prophanam aliquam nouitatem sensim, paulatimq; traducere.

Deut. 13.

Talis notæ magistros, antequam manifestò patuisset lupos obtectos sub velleribus ouiũ, si in nouũ & peregrinũ dogma aliquod, de quo tamen nondum ita clarè audissent catholicæ ecclesię sententiam, sequerentur hi, qui nunc per ecclesiam debacchantur Anabaptistæ, Sacramẽtarii, Lutherani, humanus vtique foret lapsus, graui admodũ tẽtationi succubuisse. At nũc cum apud illos nihil audias, quàm Lutheros, Suuinglios, Brentios, Oecolampadios, & vt breuiter dicã, eiusmodi portenta hominum carnalium, palàm seditiosorum, sceleratę vitæ, & qui volutẽtur in cœno voluptatum carnalium, non dissimulanter, non tectè & callidè, sed palàm auocantes à corpore catholicę ecclesiæ, imo eandem probris, maledictis, execrandisq; conuitiis (quasi aliter non satis pateret, cuius spiritus essent) scurriliter insectãtes, ad ea dogmata, de quib⁹ omibus nota est catholicę ecclesię sententia

tentia & cēsura, imo quæ ante annos plus mille ab eadem cum suis adsertoribus execrata & anathematizata sunt. Qui hos sequitur, dimisso illo corpore catholicę ecclesię, certè nō alicui graui tentatiōe succubuisse, sed datus planè in reprobum sensum, & diuino iudicio excæcatus videtur, vt non fulgeat in eo euangelium gloriæ Christi. Quod si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo Christus est, Christum alibi contra Christum quęreret? quod si quibus forte tētationi est, quod horum plurimi pro suę impietatis defensiōe, non solum patienter, sed etiam alacriter mortē excipere videantur, quod sese in ministros Christi transfigurent, patrem suum vocantes Deum, & pro persequutoribus suis orantes, atque id genus alia quędam, quæ simplicibus quibusdam, sed incautis, imo & doctioribus nonnullis, sed instabilibus in fide, atq; illi ancoræ sacrę non satis firmiter adhærentibus, sunt non tentationi solum, verumetiam scandalo, ij non perpendunt antiqui illius callidique hostis artes & potentiam in eos, quos semel totos obsedit. Neque enim præmonente nos id Apostolo, cuiquam mirum videri debet, cum ipse Sathanas sese transfiguret frequenter in angelū lucis, si ministri eius transfigurentur sicut ministri iustitiæ. Sed ex operibus eorum, inquit doctor & saluator noster Christus, cognoscetis eos. Quę qui perpēdit, nunquid in illis non clarè agnoscit artes, vim & potentiam Sathanę? sed in sua ipsius membra. Vidit nuper ex ijs Amsterdama viros & mulieres aliquot, qui omnis honestatis & pudoris obliti, bacchantium more, nudi, & veluti phanatici ac mente capti horribiliter vociferantes, tota vrbe discurrerent. In quibus erant & vterum gestantes prouectęq; ætatis mulieres quędam, & eleganti forma puellæ aliquot, quę post interrogatę in carcere, quid ita indecorè, ita omnis verecundiæ sui sexus oblitę, inaudito more sic discurrissent nudæ per vrbem, quod honesta mulier sola noctu in suo verecundaretur cubiculo, nihil respōderunt aliud, quàm sensu quodam interno, cui non possent resistere, se ad id fuisse coactas, vt clarè intelligas, hos postquam legitimo abnegato baptismo, Christianitate & orthodoxa fide, se totos diabolo semel permiserunt, fieri instrumenta quædam & organa Sathanæ. Nam & hi etiam tripudiantes, & pro suis interfectoribus orantes ibant ad supplicium.

A — 2.Cor.11. — B — Matth.7.

Ita quoq; his ipsis diebus eadem vidit ciuitas, tam multos ex eis cōiuratos in necem innocentum ciuium, in tam celebris, tam opulētæ vrbis excidium & internecionem. Attamē illi ipsi notorij sicarij, parricidæ & perduelliones, in ipso crimine post armis occupatum nocte intempesta forum & prætorium, post trucidatum cum multis ciuibus consulem, cōprehensi æqua animi (vt ipsi dicerent) constātia & alacritate, perinde quasi nihil cōmisissent mali, quasi pro veritate fidei & religiōis mortem oppeterent, supplicia pertulerunt. Quod quis non videat & clarissimè intelligat excæcatę mentis & diabolicæ obstinationis fuisse duritiem? qua de re audi obsecro, & memoriæ tuæ commenda, quę scribat gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus tractatu aduersus Nouatianum: Cum Deo, inquit, manere non possunt, qui esse in ecclesia Dei vnanimes noluerunt. Ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel obiecti bestijs animas suas ponāt, non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ, nec religiosæ virtutis gloriosus exitus, sed desperationis interitus. Occidi talis potest, sed coronari non potest. Hæc ille Cyprianus. Itaq; nihil est, quòd christi fidelis aliquis vel tantillum inde moueri debeat. Sed si periculosę alicuius tētationis exēplum requiras, eā in Origene explicauimus. Aduersus quam opus erat, & attento arrectoque Moysi illa præmonitione, & præmunito Christi, quam hic explicamus, doctrina admonitioneq; animo.

C — 1.Cor.13. — D

Scribit ad Corinthios Paulus apostolus: Oportet hæreses esse, vt probati manifesti fiant in vobis. Ac si diceret, ob hoc hæreseωn non statim diuinitus eradicantur autores, vt probati manifesti fiant, vt appareat vnusquisque quàm tenax, quàm fidelis & fixus catholicæ fidei sit amator. Et reuera, cum quæque nouitas ebullit, statim secernitur frumētorum grauitas, & leuitas palearum, tūc enim sine magno molimine excutit̄ ab area, quod nullo pondere intra aream tenebatur. Nanq; alij illico prorsus auolant, alij verò tātummodo excussi, sed quia illi sacræ ancoræ non firmiter adhæserunt, alij saucij, semineces ac semiuiui, inter vtrunq; miseranda planè conditione distrahuntur & iactantur. Corpori illi ecclesiæ catholicæ non satis firmiter incorporati sunt, aquilarum cōgregationem, nec obseruant, nec quanti oportet faciunt, præbent autem pseudoprophetis ac seductoribus aures, nec tamen illis prorsus accedunt. Mouentur rationibus eorum & cœlestium eloquiorum autoritate magna aliquando probabilitate contextis, sed non aduertunt ipsis tunc dici: Ecce hic est Christus, ecce illic, nec memores sunt doctrinæ ipsius Christi, iubentis illis non credere, non exire ab illo corpore. Ita fit, vt magnis curarum ęstibus, magnis turbini-

Cur oporteat hæreses esse.

A binibus,frequenter exagitentur.Nunc enim qua ventus ille tentationis impulerit, incitato errore rapiuntur, nunc in semetipsos reuersi, tanquam contrarij fluctus relidun-tur. Nunc temeraria præsumptione, & ea quæ incerta sunt approbant, nunc irrationabili metu etiã, quę certa sunt, expauescũt. Incerti qua eant,qua redeant,quid appetant, quid fugiant, quid teneant,quid dimittant. quæ quidem dubij & malependuli cordis afflictio diuinę erga ipsos miserationis est medicina, si sapiant.Iccirco enim extra tutissimum catholicæ fidei portum diuersis cogitationum quatiuntur,verberantur,ac penè necantur procellis, vt eleuata in altum elatæ mentis vela contrahant & deponant, quę malè nouitatum ventis expanderát, seseq; intra fidissimam stationem placidę ac bonę matris reducant,& deinceps contineát, atq; amaros illos turbulentosq; errorum succos primitus reuomant,vt possint deinceps viuæ & salientis aquæ fluenta potare.

Verè & germanè catholicus quis. Quę cum ita sint,ille demũ verus est & germane catholicus,qui veritatem dei,qui ecclesiam,qui Christi corpus diligit, qui diuinę religioni,qui catholicę fidei nihil præponit,nõ hominis cuiuspiam autoritatem,non amorẽ, non ingenium,non eloquentiam, non philo-B sophiam.Sed cuncta hæc despiciens, in fide fixus ac stabilis permanens,quicquid vniuersaliter antiquitus ecclesiam catholicã tenuisse cognouerit, id solum sibi tenendum credendumq; decernit,quicquid verò ab aliquo deinceps vno præter omnes,aut cõtra omnes sanctos,nouum aut inauditum subinduci senserit,id non ad religionem, sed tentationem potius pertinere nõ dubitat.Quod enim nouum,quod particulare,id catholicũ non esse, quisquis diligenter aduerterit,facile intelligit.A vehementi autem tentationis tempestate ac procella excuti aliquem ex arca illa catholicę ecclesię,& transuersum abripi, miserandum magis ac dolendum quàm mirãdum aut execrandum est. At mirari mecum satis nequeo tantam hac nostra ætate multorum hominum vesaniam,tantam excęcatę mentis impietatem,tantam postremò errandi libidinem,vt vltrò & absq; vlla tentationis vi, tutissimum illum deserant catholicæ fidei portum,ad om̃em prophanam nouitatem accur-*Matth.24. Mar.13. Luc.17.* rant,ad vniuscuiusq; vocem dicẽtis: Ecce hic est Christus,ecce illic,non exeant, sed exiliant.Iubet Christus non exire ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, iubet non credere extra eandem demonstrantibus, aut quærere iubentibus Christum.At isti è diametro om̃ia. Clamat & repetendo clamat,& omnibus, & semper, & vbique per literas suas clamat,ille C vas electionis,ille apostolorum tuba,ille terrarum pręco,ille cœlorum cõscius, vt si quis nouũ dogma annunciauerit,anathemetur.Et *Galat.1.* contra reclamant ranę quędam & cyniphes, & muscæ moriturę: Nobis autoribus, nobis principibus,nobis expositoribus,dãnate quę tenebatis,tenete quę damnabatis,reijcite antiquam fidẽ,paterna instituta, maiorũ deposita,& recipite, quęnam illa tandem? horreo dicere. Sũt enim tam superba,tam impia,tam execranda,vt mihi non modo affirmari, sed ne refelli quidem sine piaculo posse videantur.Et tamen videas iam homines, neglecta tuba illa apostolica, cateruatim ad hos accurrere.Prodigiosa profectò,& plusquam diabolica impiæ mentis excęcatio,Christo de Christo non credere, vilissimis homuncionibus, quàm illi electo apostolo, illi arcanorum cœlestium spectatori,pl' fidei adhibere.Pręmonuit suos Christus de instante hac hæreticorum tentatione & docuit, quo nos pacto ab ea tuti esse possemus,videlicet illi corpori,in quo solo Christus est, firmiter inhærendo,à quo iubet non exire, nec alibi mõstrantibus Christum credere.Isti vltrò aufugiunt ab eo corpore,vltrò accurrunt ad omnes, qui alibi monstrant Christum.

Paulus anathemari iubet omnẽ,qui nouum D dogma annũciauerit pręter id, quod accepit & tenet vniuersalis Christi ecclesia, etiam si ipse,etiam si Petrus,etiã si omnes in vnũ apostoli,deniq; etiam si angelus de cœlo.At hi etiã vilissimis nebulonibus attendunt,annunciantibus non solũ noui aliquid & pręter id, quod hactenus accepit ac tenuit catholica ecclesia,sed etiam quæ illa palam execratur, & ante annos plus mille execrata est. Quid hoc est aliud, quàm mera errandi libido? Quid facias his hominib'? Deuita,inquit Apostolus, *Ad Tit.3.* post vnam correptionem & alteram. Quare? Sciens,inquit,quia subuersus est,qui est eius-*2.Tim.2.* modi.Horrenda sententia, sed nimis quàm vera.Insuper:Et sermo,inquit, eorum velut cancer serpit.Deuita igitur,ne & te venenosa contagione afficiant.

Magno certè metu nobis immutatæ fidei, *Quanto metu immutatæ fidei ac temeratæ religionis piaculum nobis pertimescendum sit.* ac temeratæ religionis piaculum pertimescendum est. Scitum est enim cunctis, quàm grauiter, quàm seuerè, quàm vehementer inuehatur in quosdam beatus Apostolus, qui mira leuitate nimium cito translati fuerant ab eo, qui eos vocauerat in gratiam Christi. Quod non erat aliud, quàm quod coaceruauerant sibi magistros ad desideria sua, à veritate quidem auditum auertentes, conuersi verò ad fabulas, habentes damna-

damnationem, quòd primam fidem irritam A fecissent. Quos deceperant hi, de quibus ad Romanos scribit idem Apostolus: Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos, qui dissensiões & offendicula, præter doctrinam, quam ipsi didicistis, faciunt, & declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo domino non seruiũt, sed suo ventri, & per dulces sermones seducunt corda innocentium, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis. quę ducuntur varijs desiderijs, semper discentes, & ad scientiam veritatis nunquam peruenientes. Vaniloqui & seductores, & qui bonam conscientiam repellentes, naufragauerũt circa fidem. quorum prophana vaniloquia multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorum vt cãcer serpit. Tales quidam circumeuntes prouincias & ciuitates, atq; errores venalitios circumferentes, cum ad Galatas quoq; deuenissent, ijq; auditis illis nausea quadam veritatis affecti apostolicæ catholicæq; doctrinæ manna reuomentes, hereticæ nouitatis sordibus oblectarentur, ita in eos excanduit apostolicę autoritatis seueritas, vt insensatos eos diceret: O insensati, inquit, Galatæ, quis vos fascinauit non obedire veritati? iamdudum traditæ, iamdudum receptæ? Insuper ęquali ve- B hementia addidit: Sed licet, aut nos, aut angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit. Nec contentus, semel cõtra nouatores ita intonuisse, sed idem iterum repetendo. Sicut, inquit, prędiximus, & nunc iterum dico. Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit, vobis, inquit, non Galatis tantum, sed Christianis & catholicę ecclesiæ filijs vniuersis, si quis annũciauerit pręter id, quod didicistis in sancta & catholica ecclesia, præter id quod ex apostolica traditione, primitiua illa ecclesia acceptũ, veluti per manus succedentium sibi episcoporum & patrum ad vos transmisit, præter id quod accepistis, anathema sit. Vides apostolicę autoritatis seueritatem, nec sibi pepercit, nec coapostolis, nec deniq; angelis de cœlo, si contra facerent. Non quod sancti cœlestesq; spiritus peccare iã possint. Sed hoc est quod ait, etiam si fieret, quod fieri nõ potest. Quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema sit.

Gal. 1. Rom. 16. 2. Tim. 2. Galat. 3. Galat. 1.

Beatus Iudas apostolus admonens nos apostolicæ prædictionis ac præmonitionis de temporibus ac seductoribus istis: Vos autẽ, inquit, charissimi, memores estote verborũ, quæ prędicta sunt à sanctis apostolis domini nostri Iesu Christi. Qui dicebãt vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores, secundum desideria sua ambulãtes in impietatibus. Hi sunt qui segregãt semetipsos C animales, spiritũ non habentes. Nunquid non graphicè tibi depinxisse videtur beatus apostolus nostri temporis prophetas & hęresium magistros? Veniẽt, inquit, illusores. An tibi tales non vidẽtur? Ita apud miseros, quos deceperunt, fingunt miseriores, à Deo patre sibi reuelari, quæ circulatorio quodam artificio apud se composuerunt. Quæ quisquis sanæ mentis oculis aspicit, intelligit meritissimas esse illusiões, & veluti miserorum hominum fascinationes. Sed quorsum tendent illæ illusiones ac fascinationes ipsorum? nimirum vt ambulent in desiderijs suis. Venient, inquit, illusores secundum desideria sua ambulantes. Lutherum quid impulit impugnare apostolicæ ecclesię statuta & traditiones? quid apostatare à Deo, à fide ac religiõe christiana? Quid, inquam, nisi vnum illud, vt ambularet secundum desideria sua, vt volutaretur in cœno carnalium voluptatum, vt sacrilegam incestamq; libidinem suam matrimonij titulo palliaret? Quid quosdam principes nostrę ætatis, aduersus matris ecclesię & apostolicæ sedis armauit autoritatem, cuius se solebãt gloriari defensores ac propugnatores? quid impulit prodigiosam & crassissimã hæresim, qua seipsos faciunt capita ecclesiæ sub D Christo? quid in immanem & plusquam Neronicam rabiẽ, qua in viros doctissimos, sanctissimos, & de se, ditiõibusq; suis optimè meritos tam crudeliter sęuierunt? nimirum hoc vnum, hoc solum, vt ambularent secundum desideria sua, vt cupiditates suas Christianæ religionis titulo honestarent. Breuiter, quid hos vniuersos? quàm vt ecclesiarum, monasteriorum, honestiorumq; ciuium opes fortunasq; inuaderent, vt viuerent licẽter, sine vindice, nullis legibus, nulla superioris autoritate constricti? vt ambularent secundum desideria sua in impietatibus. Quid est pietas? An non diuinus cultus, quem Gręci εὐσέβειαν vocant? dicta (vt doctissimi veteres tradiderũt) quod quæ in ea sunt, penitus & in penetralibus recondantur. Nũquid ergo cuiquam obscurum est, an hi in impietatibus ambulent, qui vniuersum semel diuinum cultum tollunt è medio. Sed qua propria nota, istos facile internoscam, priusquam se palàm prodidit obtecta sub velleribus ouium lupina feritas? Hi sunt, inquit, qui segregãt semetipsos. Hoc est primum, ac proprium istorum opus. Sed vnde segregant semetipsos? nimirum ab illo corpore ecclesiæ catholicæ, ad quod congregantur aquilæ, & in quo solo, Christo teste, Christus inueniri potest.

Graphicè descripti à Iuda nostri téporis hæresiarchæ.

Notum

A Notum est & illud beatissimi Pauli apostoli, quo omnes omniũ hæreseωn sceleratæ nouitates, veluti quodam gladio spiritali, sæpè truncatæ, semperq; truncandę sunt: O Timothee depositum custodi, deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ. Quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Et post hęc inueniũtur aliqui tanta inueteratę frontis duricia, tã pręfractæ indurateq; impudentiæ, tam adamantinæ pertinacię, qui tantis eloquiorum cœlestium molibus non fatiscant, tantis ponderibus non succumbant, tantis malleis non conquassentur, tantis postremò fulminibus non conterantur? Deuita, inquit, prophanas vocum nouitates. Non dixit antiquitates, nõ dixit vetustates, imo planè, quid econtrariò sequeretur ostendit. Nam si vitanda est nouitas, tenenda est vetustas. Si prophana est nouitas, sacra est vetustas. Et oppositiones, inquit, falsi nominis scientiæ. Verè falsum nomen apud doctrinas hęreticorum est, vt ignorantia scientiæ, caligo serenitatis, densissimę ac planè palpabiles tenebrę noui luminis, pestilentissimę hæreses euangelicæ doctrinæ appellatione fucentur. Quam quidam, inquit, promittentes, circa fidem exciderunt. B Quid promittentes exciderunt? nisi nouam nescio quam, & à catholica ecclesia ignoratam doctrinam. Audias enim quosdam ipsorum dicere, venite ô insipiẽtes & miseri, qui vulgò catholici vocitamini, discite veram fidem, quam pręter nos nullus intelligit, quæ multis ante seculis latuit, nuper verò nobis reuelata & ostensa est. Sed discite furtim, delectabit enim vos, & cum didiceritis, latenter docete, ne mundus audiat, ne ecclesia sciat, paucis nanq; concessum est, tanti mysterij capere secretum.

1. Tim. 6.

Sed libet ob nouatores istos, hũc Apostoli locũ pertractare paulo diligentius, aut potius, quemadmodum à vetustis autoribus diligenter excussum inuenio, hic inculcare. O Timothee, inquit, depositũ custodi. In primis exclamatio ista magni aliquid portẽdit, & attentionem legentis excitat, ad grãde aliquid magniq; momenti. O Timothee. Quis hodie est hic Timotheus? nisi vel generaliter vniuersa ecclesia, vel specialiter omes pręposĩti, qui integram diuini cultus scientiã habere ipsi debent, & alios docere. Depositũ custodi, custodi, inquit, propter fures, propter inimicos, ne dormientibus hominibus, superseminent zizania super illud tritici bonum semẽ, quod seminauerat filiꝰ hominis in agro suo. Depositum, inquit, custodi, quid est depositum? id est, quod tibi creditum est, nõ à te inuentum, quod accepisti, non quod excogitasti, rem non ingenij, sed doctrinæ, non vsurpationis priuatę, sed publicę traditionis, rem ad te perductã, non à te prolatam. In qua non autor esse debes, sed custos, non institutor, sed sectator, non ducens, sed sequens. Depositum custodi, catholicę fidei talentum, inuiolatum, illibatumq; cõserua. Quod tibi est creditum, hoc apud te maneat, hoc à te tradatur. Deuitans quasi viperam aut basiliscum, prophanas vocum nouitates. Quid est prophanas? quę nihil habent sacri, nihil religiosi ab ecclesię penetralibus, quæ est templũ Dei, penitus extraneas. Prophanas, inquit, vocũ nouitates. Vocum, id est, dogmatũ, rerũ, sententiarum, nouitates, quę sunt vetustati, quę vniuersitati cõtrarię. Quæ si recipiantur, necesse est, vt fides beatorũ patrũ, aut tota, aut certè magna ex parte violetur. Necesse est, vt omes omniũ ętatũ fideles, omnes sancti, omnes casti, continentes, virgines, omnes clerici, Leuitę, sacerdotes, tanta confessorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorũ celebritas & multitudo, tot nationes, gẽtes, prouinciæ, regna, totus postremò Christianus orbis, per catholicam fidem Christo capiti incorporatus, tanto seculorum tractu, ignorasse, errasse, blasphemasse, nescisse, quid crederet, dicatur. Necesse est mendacem fuisse Christum, qui iam ascensurus ad patrem, promisit se deinceps non deserturum ecclesiam suã, sed cum ea, & in ea se permansurum continuò, ad seculi vsque consummationem. C D

Custodire depositum quid.

Matth. 28.

Sed forsan hic nobis occurret aliquis: Si nihil vnquam licuit aut licet recipere noui in fide religiõeq; Christi, pręter id, quod ab initio ex apostolica traditione accepit primitiua Christi ecclesia, nunquid ergo simul tradita ab initio fuerunt omnia? Nunquid cum Iudęis à principio conuersis ad Christum nõ conniuerunt apostoli, vt se suosq; circuncidere permitterent, obseruareq; veteris legis cæremonias? nunquid non simularunt etiam ipsi se seruare easdem? Nunquid Corinthijs suis non dicit Paulus: Ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis? Et vt dicam semel, nullus ne ergo in ecclesia Dei profectus habitus est, aut habebitur fidei, religionisq; Christianæ? Habeatur planè vel maximus. Quis enim ille est tã inuidus hominibus, tam inimicus Deo, qui istud prohibere conetur? Sed ita tamen, vt verè profectus sit ille fidei, non permutatio. Siquidem ad profectum pertinet, vt in semetipsa

Vt fidei religionisq; profectus semper sine nouitate fuerit.

1. Cor. 3.

A metipsa vnaqueq; amplificetur. Ad permutationem verò, vt aliquid ex alio in aliud transuertatur. Crescat igitur oportet, & multum vehementerque proficiat, tam singulorum quàm omnium, tam vnius hominis, quàm totius ecclesiæ, ętatum ac seculorum gradibus, intelligētia, scientia, sapientia. Sed in suo dūtaxat genere, in eodem scilicet dogmate, eodem sensu, eademq; sententia. Imitetur animarum religio rationem corporum. Quæ licet annorum processu suos numeros explicent & absoluant, eadem tamen quæ erant, permanēt. Multum interest inter pueritię florem, & senectutis maturitatem. Sed ijdē ipsi fiunt senes, qui fuerant adolescentes, vt quāuis vnius eiusdemq; hominis status habitusq; mutetur, vna tamen nihilo minus, eademq; natura, vna eademq; persona sit. Parua lactentium membra, magna iuuenum, eadem ipsa sunt tamen, quot paruulorum artus, tot virorum. Et si quæ illa sunt, quę æui maturioris ætate pariuntur, iam in seminis ratione proserta erant, vt nihil nouum postea proferatur in senibus, quod non in pueris iam ante latitauerit. Vnde dubium non est hanc esse legitimam & rectam proficiendi regulā, hunc certum atque pulcherrimum crescendi ordinem, si eas semper in grādioribus partes ac formas numerus detexat ætatis, quas
B in paruulis creatoris sapientia præformauerat. Quod si humana species, in aliquam deinceps non sui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam, aut detrahatur membrorum numero, necesse est, vt totum corpus vel intercidat, vel prodigiosum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam religionis dogma sequatur, has decet profectuum leges, vt annis scilicet consolidet, dilatetur tēpore, sublimetur ætate, incorruptum tamen, illibatumque permaneat. Et vniuersis partium suarum mensuris, cūctisq; quasi membris ac sensibus proprijs plenum atque perfectum sit. Quod nihil pręterea permutationis adimat, nulla proprietatis dispendia, nullam definitionis sustineat varietatem. Seuerūt maiores nostri antiquitus in hac ecclesiastica segete triticeę fidei semina, nūquid non valde iniquum foret & incongruum, si nos eorum posteri, pro germana veritate frumenti, subdititium zizaneæ eligeremus errorem? Nunquid non hoc rectum potius & congruum est, vt primis extremisq; sibi non discrepantibus, de incrementis triticeę institutionis, triticei quoque dogmatis frugem demetamus? vtq; quod ex illis seminum primordijs accessu temporis excreuit, & nunc excolat quoq; ac dilatetur? ita tamē vt nihil de germinis proprietate mutetur interim. Addatur licet species, forma, C distinctio, eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Absit enim, vt rosea illa catholici sensus plantaria in carduos, spinasq; degenerent. Absit, inquā, vt in isto spiritali paradiso, de cynamomi & balsami surculis, lolium repente ac aconita proueniant. Quodcunque igitur in hac ecclesię Dei agricultura, fide patrum satum est, hoc idem filiorum industria decet excolatur, & obseruetur hoc idem, floreat & maturescat, hoc idem proficiat & perficiatur. Fas est etenim, vt prisca illa cœlestis philosophię dogmata processu temporis excurentur, limentur, poliātur, sed nefas est, vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt mutilentur. Accipiant licet lucem, euidentiam, distinctionem, sed retineant necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. Si te diuinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatiōe, doctrina, esto spiritalis tabernaculi Bezelehel, preciosas diuini dogmatis gēmas exculpe, fideliter coapta, adorna sapienter. Adijce splendorem, gratiam, venustatem. Intelligatur te exponente illustrius, quod ante obscurius credebatur. Per te posteritas intellectum gratuletur, quod ante vetustas non intellectum venerabatur. Eadem tamen quę didicisti doce, cum dicas nouè, non dicas D noua. Sed hactenus ista aduersus nouatores plus satis.

Alteracollatio ad sementē & messem.

Exod. 31.

Ex Christi itaq; & apostolorum doctrina satis, ni fallor, euidēs fecimus, quo pacto quiuis facile posit exurgentium hæreticorum fraudes declinare, & aduersus eorum insidias & venena tutus esse, videlicet si se firmiter contineat in illo corpore ecclesię catholicæ, ad quod congregantur aquilę. Ita enim neq;, si erret, quicquam illi oberit ad salutem. Operæprecium mihi videtur hoc loco meminisse memorabilis cuiusdam exempli, quod olim puer audisse memini. Eximius quidam sacrarum literarum professor, cum in simplicissimum quendam, qui sibi videbatur, incidisset hominem carbonarium, animi causa, & curiositate quadam tentandi simplicitatem hominis, percunctabatur illum de sua fide, quid crederet. Qui cum præter generales illos articulos fidei de Deo, quos frequenter audiēdo in ecclesia didicerat, ac memoriæ commēdauerat, ad cætera interrogata omnia nihil respōderet aliud, quàm hoc se credere, quod ecclesia crederet. De ecclesię tamen fide nihil habens definiti ac expliciti, interrogātem de ea, velut circulo quodam eludebat. Hoc enim de singulis vltra interrogatus, ecclesiā aiebat credere, quod ipse crederet, & hoc se quod ecclesia: fit postea, vt idem Theologus

A gus ex grauißimo morbo decumbens, & in vitæ periculum incidens, astu suggestuq; Sathanæ grauiter tentaretur de fide. Vnde sese aliter explicare non potuit, quàm recordatione simplicis quidem, sed tutißimæ fidei illius carbonarij, ad quam in æstu illo tentationis, conquassatus vehementer, & distractus, veluti ad securißimum quendam portum confugere coactus fuit, ita vt subinde clara voce exclamaret, vt carbonarius. Mirabantur aßidentes, & ex vi morbi delirare hominem, & aliena loqui credebant. Quem postea conualescentem interrogant, quid sibi voluisset in illo agone suo, ita frequenter & vehemēter exclamans, vti carbonarius. Ille verò vniuersam illis rem explicat ordine. Et quod in illa agonia sua, quemadmodum ille carbonarius, ad fidem catholicę ecclesię, velut ad tutißimum aßylum semper confugisset. In qua vna in eo neceßitatis articulo plus inuenisset præsidij, quàm in omni, quam tota vita meditatus fuerat, exercitatione scripturarum, diuinę misericordiæ hoc acceptū referens, quod incidisset in simplicem illum carbonarium. Cuius nisi succurrisset sibi exemplum, magnum se discrimen & periculum aditurum fuisse. Magnus est antiqui illius cal-B lidiq; serpentis astus, & graues periculosæq; insidiæ: Quas nunquam non struit nobis, sed tunc maximè, cum periculosißimè illis capimur, hoc est, in ipsa hora instantis mortis. Fides verò, vt omnibus æquè est ad salutem necessaria, ita quò est quisque excellentiori perspicatiorique ingenio, eò arietatur & vehementius & facilius, nisi quis magna attentione & custodia intellectum suum captiuum teneat intra arcam illam catholicę ecclesię, in qua sola saluamur ab aquis inundantis diluuij. Multa enim suggeruntur nobis, quę incōstantem, mobilemq; natura animū transuersum abripiant, si semel illis incipit attendere, & nisi veluti clausis ad omnia oculis, & obturatis auribus sese abscondat, ac veluti in tutißimo aßylo firmiter cōtineat in fide catholicę ecclesię, atq; ad omnē eiusmodi suggestā tentationem clamet cum illo, vti ille carbonarius. Quod dum facit, nihil illi est periculi, etiam si humano more erret in aliquo, quod ad fidem religionemq; pertinet, quod equidem fieri potest, quamdiu, quid de eo sentiat ac teneat catholica per orbem ecclesia, ita certum definitumq; non est. In exēplo aliquo ecclesiastico, quod dico, erit illustrius. Agrippinus quondam Carthaginensis episcopus, primus omnium mortalium rebaptizandum cēsebat. Quæ eius prēsumptio tantū mali inuexit, vt non solum hęreticis formā sacrilegij,

Continenti se firmiter in fide catholicæ ecclesiæ nihil esse periculi, etiam si erret in fide.

sed etiam quibusdam catholicis (qui ad apostolicam illam, quam explicauimus atq; adeo Christi doctrinā, ea in re nō attēderant satis diligenter) occasionem præbuerit erroris, adeo, vt etiam sanctum illum pontificem & martyrem Cyprianum, vnà cum vniuerso illo suo Aphricano concilio traxerit in consensum erroris. Magna enim vis ingenij, magna eloquentię, magna similitudo veri, magnus adsertorū numerus adfuit nouitiæ illi adinuentioni, tāta verò diuinæ legis oracula, sed planè nouo ac malo more intellecta, vt omnis illa conspiratio nullo modo destrui posse videretur, nisi vno illo ariete, & veluti apostolico mucrone, quo ille pręcipit depositum custodiri, & deuitari prophanas nouitates. Itaque cum vndique ad nouitatem rei reclamarent plerique, & quaquà versum plurimi sacerdotes pro suo quisque studio renite rentur, beatæ memorię papa Stephanus, apostolicæ sedis antistes, apostolico illo quem dimus gladio, errorem illum succidit vniuersum, ac funditus resecauit, his verbis sanciens in epistola, quæ ea de re tunc in Aphricam missa est: Nihil, inquit, nouandū est, præter id quod traditum est. Intelligebat sanè vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi vt omnia qua fide à patribus essent suscepta, eadem fide filijs consignarentur, nosq; religionem non quà vellemus ducere, sed poti⁹ quà illa duceret, sequi nos oportere. Idq; esse proprium Christianæ modestiæ & grauitatis, non sua posteris tradere, sed à maioribus accepta seruare. Ipsius itaque Aphricani concilij decreta, quibus nouitia illa Agrippini confirmabatur adinuentio, vniuersa tanquam falsa, tanquam somnia, tanquam fabulæ abolita, antiquata, calcata sunt, & retenta ecclesiasticæ traditionis antiquitas. Et (quorsum hęc adducta sunt oīa) mira quadam rerum conuersione, autores eius falsi & impij dogmatis, catholici, consectatores verò iudicantur hæretici, absoluuntur magistri, condemnantur discipuli. Conscriptores librorum opinionis erroneæ, filij regni sunt, assertores vera gehenna suscipiet. Nam quis est ille tam demens, tam temerarius, qui illud sanctorum omnium, & episcoporum & martyrum lumen Cyprianum, cum cæteris collegis suis in æternum dubitet regnare cum Christo? Aut quis contrà tam sacrilegus, tā impius, qui Donatistas ac cæteras pestes, quæ illius autoritate concilij rebaptizare se iactitāt, in sempiternū neget arsuros esse cum diabolo? Si causam quęras, cur absoluantur magistri erroris, & damnentur discipuli, ea est, quam suprà indicauimus. Nam C D

Vt hæretici sint discipuli & sectatores impij dogmatis, ubi tamen magistri sunt catholici.

A illi tenacissimè semper adhęserunt illi sacræ ancoræ, atq; intra arcam catholicę ecclesiæ & eius septa diligenter se continuerũt. A cuius fide & communi sensu, tametsi humano lapsu dissentirent imprudẽtes, & catholicæ ecclesiæ fidem ea in re non satis perspectam habentes, suam tamen fidem ecclesiæ fidei semper submiserunt. Vnde quod post plenius audies, decreta sui concilij miserunt ad beatum Stephanum Romanæ & vniuersalis ecclesiæ pontificem, vt eius autoritate aut probarentur, aut infirmarentur. At postquam ea re semel in quæstionem deducta, palàm innotuit, quænam esset catholicę ecclesię de eadem fides ac sententia, qui ea dimissa, in deserto, in domorum angulis, Christum contra Christum pergerent quærere, quid nisi dati in reprobum sensum eiusmodi dici possunt, vt non fulgeat ipsis illuminatio euangelij glorię Christi?

Qua certa uia, ratione ac methodo orthodoxæ fidei ueritas in quacunq; proposita quæstione, quocunq; dogmate ab hæreticæ prauitatis falsitate discernenda sit. Cap. VI.

HOc secundum est eorum, quæ proximè demonstranda suscepimus ijs, qui piè viuere volunt in Christo, qui in fidei & religionis eius

B synceritate firmiter permanere, vt semper magnopere, ita hoc tempore, quo omnes omnium seculorum hęreses ab inferis resuscitatæ, & in ecclesiam Christi magna rerum & ordinum omnium confusione, effractis repagulis effusę, liberè debacchantur, maximopere necessarium. Qua certa via, ratione ac methodo, in quacunque proposita quæstione, quocunque dogmate, orthodoxæ fidei veritatem ab hæreticæ prauitatis falsitate possimus discernere. Quod tametsi superiori disputatiõe* virtute satis sit traditum, operępretium tamen est, eidem aliquanto insistere diligentius, & exemplis ecclesiasticis ipsum magis magisq; illustrare, vt exercitatum reddamus lectorem in re pręcipuè necessaria. Demonstratum à nobis est, duo nos habere principia, ex quibus in fide religioneq; Christiana, quid verum aut falsum sit, certò cognosci posit, nempe diuinæ scripturę canonem, & ecclesiasticam traditionem. Vtriusq; autẽ eorum parem quidem esse autoritatem, quantũ ad indubię veritatis certitudinẽ attinet. At ecclesiasticam traditionem, in re dubia ad fidem, certitudinemq; faciendã esse magis idoneam. Quandoquidem ecclesiastica traditio, vbi de ea constat, plana est & aperta, nec flecti torquerive potest in hanc aut illam sentẽtiam, quare & columnam & firmamentum

*Alias acutè.

veritatis ecclesiam Christi prędicat Paulus apostolus. Cum contra scripturas pro suo plerique arbitratu interpretantes, varias inde opiniones, erroresq; concipiant. Neque vsquam tam sunt apertę & expositę, vt se trahi in diuersam sententiam callida expositione non facile patiantur, adeo, vt qui in eis errare noluerit, necesse habeat illis adhibere, velut inflexibilem quandam ipsarum amusim ac regulam, ecclesiasticæ traditionis autoritatẽ, easq; secundum vniuersalis ecclesiæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regulas intelligere ac interpretari. Itaq; quemadmodum ille damnabiliter errare non potest, etiam si erret in fide, qui intra arcã catholicę ecclesiæ se continet, qui illi ancorę sacrę firmiter adhęret, ita ille in omnibus orthodoxã rectamq́ue fidem tenet, qui hoc credit de singulis, quod credit catholica Christi ecclesia. Hic itaque est scopus ille, in quem respicere oportet, quoties emergit nouitas aliqua, quoties controuersia aut quęstio in fide, religioneq́; cõsurgit. Quid de eo teneat aut credat illa inflexibilis colũna, illud firmamentũ veritatis, catholica ecclesia. Hoc enim solùm verum, ac germanum est. Quicquid autem illi aduersatur, etiam quibuscunq; diuinarum scripturarum adumbretur, pallietur & adstruatur oraculis, falsum, nothum, prophanum, impium & iure merito execrandum. C

In quem scopum in omnĩ emergente cõtrouersia respicere perpetuo oporteat, ut orthodoxã ueritatem assequamur. D

Hoc ergo hic nunc agẽdum est, quo pacto de quocunq; proposito dogmate, de quacunque quęstione & controuersia scire & certò inuenire possimus, quid credat ac sentiat catholica Christi ecclesia. Quod postquam cõstat, qui nihilo minus dubitat, & multo magis, qui sentit diuersum, iam sese pręcipitauit extra arcam catholicæ ecclesiæ, iam se diuisit ab illo corpore, in quo solo Christus est & veritas, & suo ipsius iam condemnatus iudicio. Quid verò de quocunq; dogmate ac proposita quęstione catholica ecclesia sentiat, non in omnibus ęquè expositum ac manifestum est, nec æquè inuentu perspectuq; facile. Quędã enim sunt, de quibus expressam distinctamq́ue fidem omnes habent, etiam simplices atque adeo vulgus Christianorum, de quibus, quis sit communis catholicę ecclesię sensus & consensus, non est difficile perspicere. Cuiusmodi sunt, qui in apostolico symbolo articuli fidei continentur, & alia pleraque, de quibus mox audies. Quædam verò simplicium captum superant, vt indiuiduæ trinitatis, incarnationisq; mysteria, & quę eius generis sunt. De quibus quoniam nihil distinctè & explicitè credit vulgus Christi fidelium (quibus in eiusmodi satis est, vt pascantur iuxta arantes

A arantes boues, & se contineant intra septa catholicæ ecclesiæ) non æquè notum ac perspectum est, quæ in iis sit communis fides vniuersalis ecclesiæ. Quare in eis quęstioni ac dubitationi sæpè locus incidit. Quæ tam diu probabilis esse potuit, quàm diu non certò constitit, quid de eiusmodi sentiret & crederet orthodoxa ecclesia. At postquam id innotuit, iam nō probabilis, sed damnabilis & execrabilis habetur, iam hæresis est error eiusmodi: & hæreticus, qui dimissa communi ecclesiæ sententia, suam illi aut alicuius magistri sui sententiam præfert. Catholicam autem christi ecclesiam, intelligo ecclesiam vniuersalem, non tantum quæ nunc est, sed quæ à Christo cepit initiū, & per apostolos in totum orbem propagata, continua succedentium sibi patrum & episcoporum serie, eadem ad nos vsque perdurat, & perdurabit in finem. Quæ huius totius ab initio ad nos vsque fides est, eam catholicam esse, ipsa indicat nominis ratio. Sed & vera eadem & orthodoxa sit necessariò oportet, nisi mentiatur Apostolus ecclesiam columnam esse, firmamētumq; veritatis. Imo, nisi falsus & infidelis sit Christus, qui promisit se māsurum in eadem
B continuò, atq; omnibus omnino diebus ad seculi vsq; consummationē. quicquid verò sub certo nomine, certo autore, certo tempore, certo loco nouitatis vsquam ebulliuit, id constat catholicum & vniuersale non esse, proinde nec verum aut orthodoxum: sed erroneum, falsum, hæreticum. Itaque si se particula aliqua ecclesiæ ab vniuersalis fidei communione præciderit, quid orthodoxo Christiano faciēdum sit, haud obscurum est. Pestifero enim, corruptoq; membro sanitatem vniuersi corporis anteponet. Quod si nouella aliqua contagio, non iam portiunculá tantum, sed totam pariter ecclesiam commaculare conetur, nec tunc obscurum est, Christianum orthodoxum quid sequi oporteat, nempe antiquitati inhærere, & custodire depositum, & iuxta apostolicum præceptum deuitare prophanas nouitates. Exemplis quod dico illustrandum est, & paulò exaggerandum vberius,

Tempore Donati, à quo Donatistę, cum sese multa pars Africæ in erroris illius furias pręcipitaret. Cumq; immemor nominis, religionis, professionis, vnius hominis sacrilegā temeritatem ecclesiæ Christi pręponeret, tùc quicunq; per Africam constituti prophano schismate detestato, vniuersis mundi ecclesijs associati sunt, soli ex illis omnibus intra catholicę fidei sacraria salui esse potuerunt. Nobis egregiam formam relinquentes, quē-

Exemplū nouitatis penè in uniuersa.

admodum scilicet & deinceps bono more, vnius aut certè paucorum vesanię, sanitas vniuersitatis anteferretur. Item, quādo Arrianorum venenum, non iam portiunculam quandam, sed penè totum orbem cōtaminauerat, adeo vt cunctis penè, non solum Oriētis, sed & Occidētis episcopis, partim vi, partim fraude deceptis, caligo quędam mentibus offunderetur, quidnam potissimum in tāta rerum confusione sequendum foret. tunc quisquis verus Christi amator & cultor extitit, antiquam fidem nouellę perfidię pręferēdo, nulla contagij ipsius peste maculatus est. Cuius equidem temporis periculo, vt inquit ille, satis superq; monstratum est, quantum inueha tur calamitatis nouelli dogmatis inductiōe. Tunc siquidem non solum paruę res, sed etiam maximę labefactatę sunt. Nec enim tantū affinitates, cognationes, amicitiæ, domus, verumetiam vrbes, populi, prouincię, nationes, vniuersum deniq; Romanum imperium funditus cōcussum & emotum est. Namque cùm prophana illa Arrianorū nouitas, velut quędam Bellona & furia, capto prius omniū imperatore, cuncta deinde palatii culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit vniuersa miscere atq; vexare, priuata & publica, sacra prophanaq; omnia, nullū boni & veri gerere discrimē, sed quoscūq; collibuisset tanq̃ de superiori loco percutere. Tūc enim, veluti in publico totius orbis aduersum se bello, temeratæ cōiuges, populatæ viduæ, prophanatæ sanctimoniales, tunc dilacerata monasteria, disturbati clerici, verberati leuitæ, eiecti suis ecclesiis ac sedibus & acti in exiliū sacerdotes & episcopi, oppleta sanctis ergastula, carceres, metalla: quorum pars maxima interdictis sibi vrbibus protensi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, saxa, nuditate, fame, siti, contumeliis etiam verberibusq; affecti, contriti & tabefacti sunt. Nullā equidē aliam ob causam, q̃ quòd pro cœlesti dogmate humanas introductas superstitiōes suscipere noluerūt, quàm quòd benè fundatā antiquitatem, scelesta subrui nouitate, quòd superiorum instituta violari, rescindi scita patrum, conuelli definita maiorum non permiserunt. Quòd extra incorruptæ sacratæq; vetustatis limites, extra arcam catholicæ ecclesiæ in deserto aut domorū penetralibus christū noluerunt quærere, nec eò sequi, quò pertrahebat prophanæ ac nouellæ curiositatis libido, præclaro sanè in posteros edito exemplo, videlicet quo nos docerent, ne à defensione fidei maiorū vlla nos vis depelleret, non minæ, non blandimenta, nō palatium, non satellites, non imperator, non imperium, non

C

D

vita, non mors, non homines, non dęmones,
A nō angeli deniq; de cœlo, si anunciarēt aliter. Dignos herclè viros, per quos diuina misericordia prostratas restauraret ecclesias, extinctos spiritales populos viuificaret, deiectas sacerdotum coronas reponeret, nefarias nouellæ impietatis, non literas, sed lituras infuso cœlitus episcopis fidelium lachrymarum fonte deleret, vniuersum postremò iam pene mundum sæua repentinæ hæreseos tempestate perculsum, ad antiquam fidem, à nouella perfidia, ad antiquam sanitatem, à nouitatis vesania, ad antiquam lucem, à nouitatis cæcitate reuocaret. Vnde & ad tātam illi gloriam peruenire meruerunt, vt non solum cōfessores, verumetiam principes confessorum iure meritoq; habeantur. Magnum hoc igitur eorundem beatorum exemplum, planeq; diuinū veris quibusq; christianis, vt semper, ita hoc potißimum tempore, qui periclitari noluerit, inter tot, tam varias, tam discrepantes, tam prodigiosas per ecclesiam christi debacchantes errorum hæreses, iugi, indefessaque meditatione recolendum. Clarißimam siquidem posteris illi formā præmonstrarūt, quonam modo deinceps per singula quæq; errorum vaniloquia, catholicę veritatis sacrataeq; vetustatis autoritate, impiæ singularitatis pręsumptio, & prophanæ nouitatis conteratur audacia. B

In omni genere incidentiū controuersiarum ut certo inueniri posset catholicæ ecclesiæ sententia.

Sed, inquies, iamdudum nihil dubitare te, quin catholicę ecclesię fidē, cōmunemq; sententiam, per omnia sequi oporteat. Sed quomodo de quacunq;, quę inciderit quæstione & contrauersia, ea certò cognosci poßit, nondum te satis intelligere. Quandoquidem catholica ecclesia longè, lateq; in orbem diffusa est, & in omnes se retrò ętates extēdit. Cuius vniuersę tam latè patentis communē sententiam, cuius pręconis vocem vt audias, & certò agnoscas, vt clarius tibi demōstremus, fortaßis efflagitas.

Mos tibi gerendus est petenti vtilia, & digna quæ pertractentur diligētius & vberius. Non tamen hic statim à principio ista agam tecum (quamuis iustè possem) quemadmodū fecer ille Irenæus apostolicis temporibus proximus (Polycarpi quippe beatißimi Ioannis discipuli auditor,) egit aduersus Valētinum, cęterosq; sui seculi hereticos. Aduersus quos quum sanè intelligeret, parum efficacem esse ex scripturis pugnam & conflictationem, atque adeo etiam inutilem (quod & superius demonstrauimus) apostolicam traditionem affert & obijcit. Non tamen ex scripto, sed ex obseruatione, consensu, fideque vniuersalis ecclesiæ. Quam obseruationem ac fidem demonstraturus, quum (vt inquit) prolixum esset & operis infiniti, discurrere per vniuersas orbis ecclesias, vnam ex omnibus, & pro omnibus affert Romanam ecclesiam, eius fidem & traditionem ab apostolis per continuam in ea succeßiōem episcoporum incorruptam ad nos peruenisse affirmans. Cuius, inquit, ecclesiæ fidem, traditionemq; proferentes (vt cui omnes alias ecclesias conuenire, consentireq; necesse sit) cōfundimus omnes, qui quoquo modo fidem præterquam oportet, colligunt. Verißimè quidem ille, & quo pacto etiam nos tuæ quęstioni breuiter satisfacere possemus, videlicet hoc de singulis tenere & credere catholicam christi ecclesiam, quod tenet & credit Romana ecclesia. Cuius fidem, traditionemq; per singula non est difficile ostendere, nec si dubitaremus, consulere eandem. C

Sed quoniam etiam Romanę ecclesię autoritas, dignitas, & prærogatiua nūc reuocatur in dubium, sed ab ijs, qui omnia etiam ante mille annos certa ac definita nunc impugnāt ac rejciunt, & econtra statuunt, quæ hactenus aut nō nouit, aut etiam damnauit & execrata est catholica Christi ecclesia, aduersus quos instituta est pręsens nostra disputatio, ita hic nunc agam tecum, vt non sit aut cauillationi aut subterfugio locus. D

Vnam esse Christi ecclesiā ab illo ipso per apostolorum ministerium in omnem terram propagatam, & in fines orbis terrę & seculi propagandam continua serie succeßionis nascentium & decedentium sub vno capite duce, ac imperatore nostro Christo, in fidei & religionis vnitate, suprà demonstrauimus. Sed de eius vnitate & integritate in quo consistat, & vt conseruetur, nondum disputationem absoluimus. Quod tamen conferret nō parum ad id, quod nunc agimus. Interim tamen craßiori, quod aiunt, minerua vnitatem catholicæ ecclesiæ intelligentes, eius fidem de quacunque proposita quæstione intelligimus, quæ est singulorum Christi fidelium, non tantum, qui nostro seculo viuūt, sed etiam qui seculis superioribus ad Christū vsq;. Eorum tamen, quos constat in catholicæ ecclesię communione & communi fide permāsisse. Duo autem esse genera eorum, quæ in fide ac religione in quęstionem aut controuersiam reuocari possunt, paulo ante indicauimus: alterum eorum, de quibus etiam vulgus christi fideliū explicitam, distinctamq; fidem aliquam habet, alterum eorum, quę à captu vulgi sunt remotiora, sed ad altiora, recōditioraq; fidei mysteria pertinent. In his quęstionibns, quæ ad primum genus pertinent,

A non est difficile, imo paratum & cuiq; obuium inuenire catholicę ecclesię fidem, consensum & sententiam, percurrenti ecclesiam vniuersam, eiusque partes præcipuas, tam secundum loca, quàm tempora. Exclusis tamē semper ab eiusmodi consideratione ijs, à quibus nouitas aliqua aduersus communem antiquamq́; fidem aut inuecta est aut asseritur. In altero genere quandoquidem ad doctores, magisq́; illuminatos in fide, ac spiritaliores eorum explicita, distinctaque fides pertinet, quos Christus aquilarum appellatione designat, eorum consensum, communemq́; sententiam inuestigare oportet. Vbi enim illæ cōgregātur, quicquid illi omnes pariter, vno, eodem consensu, apertè, frequenter, perseueranter tenuisse, scripsisse, docuisse cognoscū-tur, ille totius corporis sensus & consensus est, illic Christus & veritas, hoc sciat quisq; & intelligat absq; vlla sibi dubitatione sequendum. Sed in exēplis illustriora hęc faciamus. Primi itaq; generis eiusmodi nunc introducuntur quęstiones.

In altero genere, ut ex aquilarum consensu catholicæ ecclesiæ fides certo cognoscitur.

Vtrum baptisma collatum paruulis sit efficax ad salutem, an verò necesse sit baptizari adultis & cum actuali fide, illo quod infantibus nobis collatum est, baptismate abrogato & pro nihilo habito.

B Vtrum in eucharistia sub speciebus panis & vini, sint verè & realiter corpus & sanguis redēptoris nostri Iesu Christi, an verò velut in signo tantum aut symbolo aliquo illa repræsententur.

Vtrum viuorum suffragia defunctis animabus prosint, an verò sint inutilia, vt quia post hanc vitam nō sit purgationi peccatorum locus, sed mox decedentes sint, aut in damnatione, aut in beatitudine, aut medio quodam ad futurum iudicium loco.

Vtrum diui regnantes cum christo sint colendi, eorumq́; reliquię cum veneratione & honore apud nos habendę, eorundem apud Deum nobis imploranda suffragia, an verò hæc omnia superstitiose & inutiliter fiant à nobis, imo cum derogatione cultus soli Deo à nobis debiti.

Vtrum sancti amiciq; Dei statuis, imaginibus & picturis à nobis honorandi sint, eorū-que tropheą & gloriosa certamina per hęc statuenda continuè ob oculos, an verò hæc non solum inutiliter, sed & gentiliter fiant, & idololatrię speciem referant

Vtrum templa, vniuersaq́; illa diuini cultus, qui in eis peragitur, exterior facies, ad veram pietatem conferant, an verò, veluti laruas quasdam & facies Antichristi aboleri magis expediat omnia.

Vtrum cæremonias ritusq́;, quos toto orbe seruat ecclesia, dies item festos, quibus redemptionis nostrę mysteria, anniuersaria solēnitate recolimus, ieiunium quadragesimę, cæteraq́; eiusmodi, quæ toto orbe obseruat Christiana ecclesia, veluti ex apostolica Christiq; institutione à nobis necessariò obseruari oporteat, an verò hæc veluti indifferentia habenda sint, & cuiusq́; relinquēda arbitrio, eò quod in euangelio aut apostolicis literis præcepta non inueniantur. C

Vtrum indecens sit totius ecclesię ritus, in decantandis publicè in ecclesia psalmis & hymnis ecclesiasticis, atq; in eo sacerdotes Baal imitetur, an verò decens, pius & ad exemplar cœlestium illorum spirituum, in illa Hierusalem cœlesti.

Vtrum benedictionum & cōsecrationum ecclesiasticarum in chrismate, aut oleo sacro, in aqua benedicta, in locis, templis, altaribus, vestibus, vasis, diuino cultui mancipatis, sit aliqua efficacia & vtilitas, an verò nulla sacri sit & prophani distantia, & hæc non solum inutiliter, sed etiam superstitiose fiant ab ecclesia.

Vtrum antiquum, pium & sanctum sit monasticum institutum, votaq́; monastica accepta Deo, & coram eodem obligatoria, an verò hęc diaboli instinctu nuper sint introducta in orbem, in captionem & laqueū fidelis populi, votaq́; monastica sint stulta & impia, vtpote impossibilia & libertati Christianæ contraria. D

Hæc ferè sunt, aut eiusmodi quęstiōes, quibus (proh dolor & pudor) adeo miserè nunc exagitatur, & pene à fundamentis concutitur ecclesia Christi, ob hæc ex arca catholicæ ecclesię vltrò scientes volentesq́; se pręcipitant miseri in barathrum damnationis æternæ, & summo studio stupenda & plusquàm diabolica animi obstinatione obfirmata, in mortes, in laqueos, ignes, cruces atq; omnia suppliciorū genera, hoc agūt, vt alios quàm plurimos secum pertrahāt in perditionem pręcipites, omniaq́; confundant, diuina, humana, sacra, prophana, orbemq́; cōmisceant cęde & incendio. In quibus omnibus, cum sit luce meridiana clarius, quæ sit fides, quæ sententia catholicæ & orthodoxę Christi ecclesiæ, quæ hæc est excæcatæ mentis vesania, illi non credere, illi se nolle conformare, imo eam palàm oppugnare, & aduersus illius catholicā fidem, suam aliquem opinionem statuere? præsertim qui Christianos se haberi volunt, & nihil quàm euangelicas, apostolicasq́; scripturas iactitant. In euangelio apertè nos docet Christus, vt audiamus ecclesiam, obau- *Matth. 18*

 dien-

dientemq́;,habeamus vt publicanū,vt ethnicum. A Et hi contra è diametro omnes audientes,consentientesq́; ecclesię,atq; adeo ita pręcipienti Christo,ἀθέους vocant, & pro ethnicis & publicanis ducunt. *Matth.16.* Promisit christus ecclesię suę non pręualituras vnquam aduersus eam inferorum portas,hoc est, infidelitatem aut erroneam fidem. *Luc. 22.* Quin potius,ne vnquā deficeret eius fides,sua illi oratione impetrauit,securamq́; fecit se permāsurum in eadem continuò,atq; omnibus diebus vsq; ad seculi consummationem. *Matth.ul.* Et hi perinde ac si iam annis pl' mille nulla fuisset orthodoxa & catholica Christi ecclesia, ac si falsus & infidelis Christus,& suę ecclesiæ tam longo tempore desertor, nouam nunc ecclesiam congregāt, nouam fidem,noua sacramenta, noua sacerdotia, nouam religionem, nouam salutem docent.

Affirmat ille magister gentium, ille conscius cœlorum,& qui in cœlis didicerat quæ in terris doceret, ecclesiam non tantum veracem esse,sed columnam inflexibilem,sed certum firmamentum & sustentaculum omnis veritatis,quæ ad fidem,religiōem, salutemq́; pertinet. *1.Tim.3.* Et isti mendacissimam, fallacissimā que faciūt ecclesiam vniuersam, quę fuit abhinc multis seculis, & miserandis deceptam, B inuolutamq́; erroribus.

Sed dicet quispiam,& verū fortassis dicet, istis perspicuum non esse,de his qui introducunt noua,contra communem,receptamq́ue sententiam,quænam sit vniuersalis per orbē ecclesiæ catholicę fides,quorum videlicet occulto suo,iustoq; iudicio excæcauit Deus mētes,vt non fulgeat in ipsis illuminatio euangelij glorię Christi,vt clarissimam lucem nō videat. *2.Cor.4.* Alioqui quis est,cui oculus fidei euulsus aut excæcatus non est,qui non clarissimè videat & intelligat,quid de his sentiat & credat catholica Christi ecclesia?

Explicatur traditæ methodus in prædictis controuersijs. Et vt ordiamur à baptismate paruulorum, quod nobis omnibus est salutis quoddā exordium, & Christianitatis symbolum, quis non videat,quid de eo credat & credidit catholica Christi ecclesia,antequam eadem nuper per Lutherum oppugnata & patefacta semel ad omnem impietatem ianua (dum liberum cuiq; fecit id sentire & credere,quod sibi ex scripturis videretur aut probari posset) inuecta est etiam in orbem,atq; ex illo veluti Troiano equo prosilijt ista Anabaptistarū furia,omnem secum impietatem trahēs, omnem pietatem eliminans, omnem ordinem perturbans,omnia confundens rapinis, sacrilegijs,parricidijs,incendijs.Nec tamē per hos aliter credite, q̄ semper credidit. Sed hoc dico, quod ante hos toto orbe terrarum de paruulorum baptismate iam annis plus mille,nemo vel tantillum hæsitauerat. C Percurre ecclesiam vniuersam per suas partes, Italiam, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Sarmatiā, his adde insulas quaquà versum in mari Oceano,in quibus viget & viguit fides, religioq́; Christiana,Angliam, Scotiam, Hyberniam, Gothiam,Suueuiam,Noortuuegiam,ex Oceano septentrionali,Siciliam,cretam,cyprum, Rhodum,Sardiniam,Corsicam,cæterasq́; Mediterranei maris insulas Christianas. Adde insuper Græcos & Moscos, tametsi iam diu schismaticos, & varijs implicitos erroribus, tamen hac in re à fide catholicæ ecclesię non dissentientes. Adde etiam quotquot adhuc in Syria & Armenia Christi nomen profitentur. Adde postremò numerosissimos illos,toto pene orbe à nobis disiūctos Indorum populos sub illius,quem Presbyterum Ioānem falso appellare consueuimus, degentes imperio, apud quos ab initio ad hunc diem cōseruatam fuisse fidei,religionisq́; nostræ integritatem,vt alias frequenter & pene quotannis ex ijs,quos illinc per immensa terrarum, mariumq́; spacia,pium religiosumq́; sancta loca visendi votum,primum Hierosolymam, & inde Romam(cuius Pontificem, vt caput vniuersalis ecclesiæ venerantur)perducit,ita abhinc biennio,ab illorum Imperatore,ad Clementem VII. Pontificem Maximum missa Bononiam,pręsente ibidem Imperatore nostro Carolo,solenni legatione planè compertum est. D Quæ & fidem,religionemq́; suæ gētis,nostræ per omnia consonam coram eodem Pōtifice in publico cardinalium consistorio exposuit,eidemq́; vt summo vniuersalis ecclesiæ episcopo & capiti sui imperatoris & gentis nomine reuerentiam,obedientiamq́; detulit. Apud hos omnes,ad pręsentem vsq; na tam aut excitatam insaniam, nemo ex Christianis parētibus natus,aliter fit christianus, quàm baptismate collato paruulo, nemo factus est à maioribus nostris,annis abhinc cētum,ducentis,trecentis & supra mille. Nunquid ergo non est euidentissimum hac de re quis sit sensus & consensus,quę fides catholicę ecclesiæ? Aduersus quam omnibus notoriam & perspectam,nunquid non est euidentis insanię,Christianum aliquem, qui se videri & nominari voluerit,suam opinionem statuere ex aduerso,ob vnum aliquem aut alterum scripturæ locum, quasi illā hactenus aut non legerint, aut non intellexerint omnes orthodoxi patres nostri,omnes fideles, omnes sancti,martyres,pontifices, confessores, quasi deniq; tot seculis obdormisset Christus,

A stus,& aduersus suam ipsius promissiōem neglexisset & deseruisset ecclesiam suam ille fidelis & verax? Quid insanius cogitari potest ab homine Christianum se profitente? Ad eūdem sanè modum, consonam toto orbe terrarum, eandemq; omnium christi fidelium fidem, de omnibus, quas supra memorauimus quęstionibus & controuersijs, clarissimè, apertissimeque inuenies. Quam quod insani quidam & Sathanæ mancipia, tanto nunc tumultu, tanta totius orbis confusione, obstinatissimè oppugnant, & execrandas blasphemias suas aduersus eandē introducere conantur, ita vt penè à cardinib⁹ & fundamentis cōcutiant christi ecclesiā, ego sanè quid sit intelligere nō possum, nec mecum satis admirari.

Fuerūt etiā prioribus temporibus, qui dati in sensum reprobum, & excęcati diuino iudicio, eiusmodi prophanis, impijsq; nouitatib⁹ niterētur conturbare ecclesiam, & in desertū, & angulos, penetraliaq; domorum, ab illo corpore ad quod aquilę congregantur, & in quo Christus perpetuò manet & inuenitur, abducere incautos, & parum stabiles in fide, quiq; illi sacrę ancorę non satis firmiter adhęrebant. Sed eiusmodi semper execrata est catholica ecclesia, & iuxta apostolicā doctrinā anathematizauit cum adinuentionibus suis. *Matth.24. Luc.14.* *Galat.1.*

B Diui Bernardi temporibus, annis abhinc quadringentis, & eò amplius, etiā surrexerāt nonnulli eiusdem amentiæ homines, qui cōmunem catholicæ ecclesię fidem in pręd ictis pene omnibus euertere niterentur, & suam impietatem simplicibus & incautis persuadere. De quibus (ne isti nunc glorientur se inuentores istarum hæreseωn, sed vt intelligatur quos pręceptores, & magistros sequātur) audi quid scribat idem vir sanctus: Se dicūt, inquit, esse successores apostolorum & ecclesiam, non habentes, videlicet neque agros, neque possessiones: Ecclesiam autem habentem agros & possessiones, non esse christi ecclesiam. Irrident nos quod baptizamus infantes, quod oramus pro mortuis, quod suffragia sanctorum postulamus. Non credunt ignem purgatorij restare post mortē, sed animam à corpore solutam, statim vel ad requiem, vel ad damnationem transire. Ecclesiam non agnoscunt, & iccirco ordinibus ecclesiæ detrahunt, & eius instituta non recipiunt, eius sacramenta contemnunt. Mandatis episcoporū non obediunt. Peccatores enim, inquiunt, sunt apostolici, archiepiscopi, episcopi, presbyteri, & per hoc nec dandis sacramētis, nec recipiendis idonei. Multa quidem & alia huic populo stulto & insipienti à spiritibus erroris in hypocrisi loquentium mendacia persuasa sunt. Nec rationibus conuincuntur, quia non intelligunt, nec autoritatibus C corriguntur, quia non recipiūt, nec flectūtur suasionibus, quia subuersi sunt. Probatū est, *1.Tim.4.* mori magis volunt, quàm conuerti, horum finis interitus, horum nouissima incendiū manet. Mirabantur, inquit, aliqui quōd non modo patienter, sed & læti (vt videbatur) ducerentur ad mortem. Sed non inde mirandū, si aduertatur quāta sit potestas diaboli, nō modo in corpora hominum, sed etiam in corda, quæ semel permissus possederit. Nonne plus est hominem sibimet inijcere manus, quàm id libenter ab alio sustinere? Hoc autem potuisse diabolum, frequēter experti sumus in multis, qui semetipsos aut submerserunt in aquis, aut fecerunt ex sublimi pręcipites, aut laqueo se suspenderunt. Nihil ergo simile habent constantia martyrum, & pertinacia hereticorū. Quia in illis pietas, in istis cordis duricia contemptum mortis operatur. Proinde, inquit, opus non est multa aduersus homines stultissimos & obstinatissimos dicere. Sufficit innotuisse illos, vt vitētur. Melius tamen foret procul dubio, quod coërcerentur gladio illius, qui non sine causa gladium portat, quàm vt multos in suos errores attrahere permittantur. Hæc atq; eiusmodi ille Bernardus vir planè apostolicus, & plenus Dei spiritu. D Quem suo seculo diuina misericordia, etiam prænuncio ostento ac prodigio, cum adhuc gestaretur in materno vtero, singulariter in hoc excitasse videtur, vt feruore fidei eius mundum torpentem excitaret. Per quem intelligis eādem quæ nunc est, & quæ ante nos patrum nostrorum (ex quorum traditione veluti per manus catholicam fidem suscepimus) fuit, etiam illo seculo, hoc est, annis ante nos quadringētis, fuisse catholicę ecclesię, de quęstionibus supra dictis orthodoxam catholicamq; fidem, eandemq; nec nouam tūc fuisse, nec aliā ab ea quam ipsi didicerant in catholica ecclesia, & à patribus ac maioribus, sibi ab initio continua serie succedentibus acceperant. Sed nouas tūc fuisse eorum quas commeminit blasphemias, aduersus antiquam, catholicamq; fidem. Quorum qui nūc easdē interim sepultas & extinctas resuscitare conantur discipuli, vides vt in nullo ab egregijs suis illis magistris & præceptoribus degenerent, vt qui à spiritibus erroris (quibus abnegato baptismo & Christianitate se totos permiserunt) planè obsessi, abierunt in profundum impietatis & obstinationis. Quæ vna causa est, vt & ipsi, quemadmodum illi præceptores ipsorum, illatas sibi mortes, non solum patienter, sed etiam alacriter exci-

pere

pere videantur, transfigurantes se in prophe A tas, in apostolos, in euangelistas, in martyres Christi. Sed mirum non est, inquit Apostolus, cum ipse etiam Satanas se transfiguret in angelum lucis, si ministri eius transfigurentur, sicut ministri iustitiæ. Itaque quibus ea res est tentationi aut scandalo, illi sacræ ancoræ satis firmiter inhærere mihi non videntur, nec stabiles admodum fideles, fixiq; esse catholicæ fidei zelatores

2. Cor. 11.

Quod si etiam ante diui Bernardi secula ad initium vsque religionis nostræ, de quæstionibus suprà memoratis, catholicæ ecclesiæ fidem ac sententiam demonstrari tibi exegeris: quanquam ita possem respondere, alio ad id demonstrandum argumento opus nos non habere, quàm quod ecclesia catholica, quæ nunc est, ita credat & sentiat (. Nam vna eademq; necesse est, quæ nunc est fides eius, etiam semper fuerit, si modo vna sit catholica ecclesia, ab initio haud interrupta, imo cõtinua successionis serie ad seculi vsque consummationem vnitatem suam conseruans, vnam autem necessariò esse suprà demõstrauimus) tamen vt vna eademq; opera, & tibi morem geramus, vt in prædictis, quibus nũc exagitamur quæstionibus, etiam hoc ipsum clarè demõstremus, vnam eandemq; ab initio ad præsens perdurare fidem catholicę ecclesiæ. Hoc imprimis nobis omnibus est manifestum & notorium, quod nos de prędictis quæstionibus vniuersis in catholica didicimus ecclesia, idem didicisse & credidisse etiã patres nostros, longa retrò seculorum serie. Qui si nunc reuiuiscerent, stuperent ad impias has, quæ nunc passim afferuntur & occurrunt nouitates. Idem quoq; creditũ fuisse annis ante nos quadringentis, diui Bernardi temporibus, illo ipso fideli teste, iamdudum intellexisti. Neq; enim ipse ijs in rebus suam opinionem singularem, sed vniuersalem catholicæ ecclesię fidem, sententiáq; exprimit. Eos insectans vt impios & hæreticos, qui aduersus catholicam totius ecclesiæ fidem, prophanas suas, impiasq; assertiones conabãtur inducere. Neq; etiam, quæ erat eo seculo catholicæ per orbem ecclesię communis fides, tum primum nata est, sed ea demum erat, quã à maioribus suis fideli traditione acceperant. Nam eandem fuisse de ijs omnibus communem, vniuersalemq; totius ecclesiæ fidem, trecentis, quadringentis, sexcentis, octingentis, & eo amplius annis, ante diui Bernardi tempora, ex eorum seculorum scriptoribus est videre luce meridiana clarius. Siquidem Augustini, Chrysostomi, Hieronymi, Ambrosijq; temporibus, hoc est, annis ante nos supra mille, centum, ducentis, æquè vt nostris, ęquè vt Bernardi tẽporibus, atq; interim cõtinuè semper vniuersa Christi ecclesia baptizauit infantes. In eucharistia sub speciebus panis & vini, verũ corpus & sanguinem domini nostri Iesu christi firmiter credidit, orauit pro defũctis, diuos cũ Christo regnantes religioso cultu prosecuta est, in eorum venerationem dedicauit basilicas & altaria, eorum implorauit suffragia, reliquias fidelibus venerandas exhibuit, quadragenariam abstineniam, & redẽptionis nostræ anniuersarias solennitates, cęremonias præterea, ritusq; ecclesiasticos eosdem prorsus, quos in præsentem vsque diem per vniuersam ecclesiam obseruari videmus, veluti ex apostolica traditione, doctore spiritu sancto primitiuæ ecclesię traditos, religiosissimè & summa cum veneratione obseruauit, monasticum institutum probauit vt piũ, sanctum, & salutiferum. Atq; ea omnia neq; etiam tunc excogitauit nouiter, aut ab inuentoribus nouitatum accepit. Semper enim memor grauissime illius apostolicæ censurę & comminationis: Si quis vobis euangelizauerit quicquam præter id, quod accepistis, anathema sit, accepta à maioribus atq; ab illis tradita diligẽter conseruauit. Itaq; etiam ante hos ad ipsum vsq; Christianæ religionis initium, eandem prorsus fuisse de prædictis omnibus, quę nostro, quę diui Bernardi, quę illorum seculis, catholicæ ecclesię fidẽ & sententiam, ex eorum temporum scriptoribus luce clarius inuenies.

B C D

Galat. 1.

De paruulorum baptismate diui Augustini seculo quid crediderit catholica per orbẽ Christi ecclesia, idem ipse clarissimis verbis attestatur. Nam aduersus Donatistas hæreticos (ex quorum cineribus nouum hoc & grauissimum resuscitatum nunc videmus incendium) exigentes, qua scripturæ autoritate stabiliri possit baptismum prodesse paruulis, qui nondum possunt corde credere ad iustitiam, cum scripturæ promittentes regnũ Dei baptizatis, planè loqui videantur de his, qui iam credunt euangelio, & ex fide baptisma suscipiunt. Aduersus hos, inquam, diuus Augustinus nihil profert aliud, quàm communem fidem & autoritatem catholicę ecclesię. Hoc, inquit, habet autoritas matris ecclesiæ, hoc fundatissimæ veritatis obtinet canon. Quod enim vniuersa tenet ecclesia, nec in cõcilijs statutum, sed semper retentum est, non nisi apostolica autoritate traditum, rectissimè creditur. Audis itaq;, de paruulorum baptismate quid tunc crediderit vniuersa per orbem ecclesia, nempe idem, quod hoc nostro seculo credit, & quod interim credidit semper.

De baptismate paruulorũ secundum dictam methodum exactius demonstrare fidem catholicæ ecclesiæ. Lib. 4. c. 21. & 22.

A semper. Audis pręterea, quid nobis respondendum sit hæreticis, horum omniũ ex scripturis demonstrationem exigentibus. Hoc nempe vnum respondere satis est, quod ita habeat, ita teneat sancta mater ecclesia. Cuius autoritas, & communis obseruatio fundatissimæ nobis veritatis canon est. Sed & ante Augustini tempora, annis fermè ducentis, Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, suo tempore nouitiam quandam adinuentionem, & tunc exurgentem hęresim ex Iudaico illo fermento, videlicet quod instar veteris illius circuncisionis, etiam nostri paruuli non ante octauum diem baptizari deberent, magna vehementia & autoritate repressit, contendens idem sanctissimus martyr & pontifex, aduersus antiquam ecclesiæ obseruationem & consuetudinem nihil nouari debere. cuius etiam diuus Augustinus meminit, de immortalitate animæ, scribens ad Hieronymum. Ante Cyprianum etiam ille sacer Irenęus libro secundo aduersus Valentini hæreses scribit in hæc verba: Omnes Christus per seipsum saluare venit, omnes, inquã, qui per illum renascuntur in deum, infantes & paruulos, pueros, & iuuenes, & seniores, Ideoq; per omnem ætatem venit. Infantibus factus, est infans, sanctificans infantes: paruulis fa-

Eadem tempore Irenæi.

B ctus paruulus: iuuenibus iuuenis: senioribus senior, vt omnes sanctificaret. Hęc ille Irenęus beatissimi Polycarpi Ioannis euangelistæ discipuli auditor. His libet adscribere ex Origene luculẽtum adeo testimonium, vt vnum illud sufficeret expungere vniuersam hanc, quæ baptismo paruulorum detrahit, impiissimam hæresim, clarissimè enim demonstrat traditionem, quam de hoc ipso ecclesia accepit ab apostolis. Hic itaq; lib. 6. commentariorum, in epistolam Pauli ad ROMANOS ostendens corpus nostrum, corpus peccati & mortis sæpè appellari in diuinis scripturis: Deniq;, inquit, & in lege pro illo, qui natus fuerit, iubetur offerri hostia, par turturũ aut duo pulli columbini, ex quibus vnus pro peccato, & alius in holocaustomata. Pro quo peccato offertur hic pullus vnus? nunquid nuper æditus paruulus peccare potuit? & tamen habet peccatum, pro quo hostia offerri iubetur, à quo mũdus negatur quis esse, etsi vnius diei fuerit vita ei⁹. De hoc ergo Dauid dixisse credẽdus est illud, quod suprà memorauim⁹. quia in peccato concepit me mater mea. Secũdum historiã enim nullũ matris eius declaratur peccatum. Pro hoc & ecclesia ab apostolis traditionẽ suscepit, etiam paruulis baptismũ dare. Sciebant enim illi, quibus mysteriorum sceretа cõmissa sunt diuinorũ, quia essent in omnibus genuinæ sordes peccati, quæ per aquã & spiritum ablui deberẽt. Hactenus ille. C
Ex quo intelligis, etiã illo seculo in ipsissima primitiua ecclesia eandẽ ex apostolorum traditione, ab ipso initio semper baptizasse paruulos, ita vt ex his luce clarius constet, eandẽ quę nũc est, ab initio & inde continuò & semper fuisse catholicę ecclesię de paruulorũ baptismo fidem & sententiam, vt nõ immeritò ita definitum fuerit in Lateranensi concilio, quod celebratũ est sub Innocentio tertio: Sacramentũ baptismi, quod ad Dei inuocationem & indiuiduę trinitatis, videlicet patris & filij & spiritus sancti cõsecratur in aqua, tã paruulis quàm adultis, in forma ecclesię à quocunq; collatum, proficit ad salutem.

Definitio Lateranensis cõcilij.

Non possum committere, quin hic adscribam, quæ diuus ille Bernardus aduersus hos scribit pro catholicę ecclesiæ fide ac sentẽtia: Irrident, inquit, nos, quia baptizamus infantes, quòd oram⁹ pro mortuis, quod sanctorũ suffragia postulamus. In omni genere hominũ, atq; in vtroq; sexu festinant proscribere Christũ, in adultis & paruulis, in viuis & mortuis, &c. Sed absit, inquit, non em̃ relinquet dominus plebem suã, quæ est sicut arena maris: nec contentus erit paucitate hæreticorũ, qui omnes redemit: Neq; enim parua, sed planè copiosa apud eũ redemptio. Quantus verò numerus istorũ ad magnitudinẽ precij? Sed magis precio fraudãt, qui ipsum euacuare conantur. Quid enim, si infans pro se loqui non potest, pro quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris clamat ad deũ de terra? Astat & clamat nihilo minus mater ecclesia. Quid tamẽ infans? Nõne & ipse videtur tibi inhiare quodammodo de fõtibus saluatoris, & vociferari ad deũ, suisq; vagitibus clamitare: Domine vim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Itaq; ergo clamant hæc omnia sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri, miseria destituti, & clamatur ad patrẽ. Porro pater seipsum negare non potest, pater est. Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impartit suam, inuoluens * illi in sacramẽto, quousq; idoneus fiat proprio, nõ tãtum sensu sed assensu euolutã puramq; percipere. Nunquid breue est pallium, vt non possit ambo⁹ cooperire? Magna est ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Chananææ mulieris, quam constat & filiæ sufficere potuisse & sibi? Ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, & animæ illi D

Al. illum suo.

Matth. 15.
Matth. 9.

&

& corporis ſimul obtinuere ſalutem? Deniq;
A habes:Quorum fidem, vt vidit, ait paralytico:Confide fili,remittuntur tibi peccata tua. *Ioan.5.* Et paulo poſt:Tolle grabatum tuum & ambula.Qui hæc credit,facilè huic perſuadebitur,meritò eccleſiam præſumere,non ſolum paruulis baptizatis in ſua fide ſalutem,ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam martyrij.

Quæ cum ita ſint,nullum præiudicium ſuſtinebunt regenerati,de eo quod dictum eſt: *Hebr.7.* Sine fide impoſsibile eſt placere Deo,cum ſine fide non ſint,qui in teſtimonium fidei baptiſmi gratiam perceperunt.Sed neq; de eo, *Mar.ul.* quod item dictum eſt:Qui verò non crediderit,condemnabitur. Quid enim credere eſt, niſi fidem habere? &c. Propter hoc quoq; & infans natus eſt, & per ſingulos ætatum gradus profecit in virum, vt nulli deeſſet ętati. Hactenus ille Bernardus.

Quanquam autem ſingula fermè chriſtianę religionis catholica dogmata hęreticorũ prophanis nouitatibus & impijs adinuentionibus ſępè,multumq; exagitata inueniamus,vt qui Chriſtum,ſalutem,& fidei,religioniſque ſynceritatem non quęrebant vbi oportebat, in illo corpore catholicę eccleſię,ſed in angulis & penetralibus domorum,hoc eſt,in proprijs ſuis & ſingularibus, quas ſibi quiſq; ex
B ſcripturis fingebat,opinionibus, vnum tamẽ inter omnia euchariſtiæ ſacramẽtum,tametſi omnium ferè quæ in fide,religioneq; noſtra habentur creditu difficilimum, & à captu humanæ rationis longiſsimè abſcedens, minus tamen patuit hæreticorũ vexationibus, blaſphemijs & iniurijs.Siquidem ante quendam Berengarium Andegauenſis eccleſiæ archidiaconum (cuius impietas ſub Leone pontifice eius nominis nono, anno quinquageſimo primo ſupra milleſimum Vercellenſi cõcilio damnata eſt)nulla omnino de ea hæreſis legitur.Sed omnium tam orthodoxorum, quàm hæreticorum,de vno hoc ſacramento, vna ſemper fides extitit,videlicet, conſecratis in menſa dominica per ſacerdotum miniſterium pane & vino.diuina virtute verti eorum ſubſtantias in verum Chriſti corpus & ſanguinem.Opinor,propter tam clara Chriſti verba,quæ deſcribuntur ab euangeliſtis & apoſtolo.Quippe qui nouiſsima cœna, accepto & benedicto pane,illum diſtribuens diſcipulis,& ſacramentum commendans:Accipite,inquit, & manducate, hoc eſt enim corpus meũ,quod pro vobis tradetur. Similiter de calice:Hic eſt ſanguis meus noui teſtamẽti,qui pro multis effundetur in remiſsiõem peccatorum.Accepit panem & vini calicem, at diſcipulis ſuis,non panem & vinũ,ſed corpus & ſanguinem ſuum tradidit.Accipite,inquit:Hoc enim eſt corpus meum,hic ſanguis meus.De quibus prædixerat apud Ioannem: C
Caro mea verè eſt cibus , & ſanguis meus eſt verè potus. Primus itaq;, vt dixi,Berengarius omnium , qui ante ſe fuerũt,hęreticorum impijſsimus & præſumptuoſiſsimus, circiter annum domini M.L.aduerſus tam clara, tam aperta cœleſtium eloquiorum teſtimonia, tã antiquam,tam conſonam totius ab initio eccleſiæ,& omnium Chriſti nomen profitentium fidem & ſententiam,nouitiam ſuam adinuentionem attulit: Et blaſphemo pollutoq; ore primus omnium mortalium ſacroſanctæ euchariſtiæ dignitatem eleuare,& apud ſuos traducere conatus,affirmauit, poſt conſecrationem panis & vini in altari, æquè vt prius manere eorundem ſubſtantias. Chriſti verò ea carnẽ & ſanguinẽ propterea vocari, quod in memoriam crucifixæ carnis eius,& de latere effuſi ſanguinis in eccleſia celebrentur. Aduerſus quem eo tempore ſcripſit Lanfrancus quidã,archiepiſcopus Cantuarienſis,vir non minus pietate,quàm eruditione inſignis, ſed tanquam aduerſus notoriam , manifeſtamq; omnibus impietatem,breuiter ac compẽdiariè nec multum accuratè,& veluti epiſtolari, vt dicit,anguſtia perſtringens nonnulla,quæ ſufficere exiſtimabat. Orditur autem ad ipſum ſcribens in hunc modum (libuit enim verba eius adſcribere,nam ex ipſa phraſi ſcripturæ eius,catholicæ eccleſiæ,quæ tunc erat, communem fidem, ſententiamq; planè perſpicies)Lanfrancus,miſericordia Dei catholicus,Berẽgario catholicæ eccleſiæ aduerſario: *Lanfranci aduerſus Berengarium epiſtola catholicæ, quæ tunc erat, eccleſiæ fidẽ clariſsimè demõſtrãs* D

Si diuina pietas cordi tuo inſpirare dignaretur,vt mecum loqui velles,locumq; opportunum,in quo id competenter poſſet fieri,ſalubri deliberatione eligeres,multum fortaſsis tibi,procul dubio autem plurimum his conſuleres,quos decipis,deceptos verò ac morte præuentos in pœnas ęternas tranſmittis.Etenim cooperãte ſpiritu,qui vbi vult ſpirat,eueniret è duobus alterutrum ,videlicet, aut tu ipſe depoſito ſuperbiæ faſtu,quo plenus cõtra orbem terrarum ſentire cœpiſti, autoritati totius eccleſiæ ſanctæ, rectiſq; ſanctarum ſcripturarum expoſitionibus acquieſceres, ac ſic te & ſequaces tuos de tenebris erroris ac profundæ iniquitatis erueres,aut te in tua pertinacia perſiſtente,ipſi auditis rationibus miſerante Deo reſipiſcerent, & ad veram fidem,quam ſancta eccleſia Dei prędicare non ceſſat,conſilio meliore redirent.Expoſita deinde fide catholicæ eccleſiæ de ſacramento euchariſtiæ:Quæ,inquit,credit terrenas illas

ſubſtan-

A substantias, quæ in mensa dominica per sacerdotale ministeriū diuinitus sanctificātur, ineffabiliter, incōprehensibiliter & mirabiliter operāte superna potētia, conuerti in essentiā dominici corporis & sanguinis, reseruatis ipsarū rerum speciebus & qualitatibus, ne videlicet in proprio illo suo modo ac genere ea percipiētes christi fideles, cruda & cruēta horrescerēt, & vt credentes fidei pręmia ampliora perciperēt, ipso nihilo minus dominico corpore permanēte in cœlestib⁹ ad dextrā patris, inuiolato, integro, incōtaminato, illęso, nēpe impassibili & immortali, vt verè vtrū que dici possit, & ipsum corp⁹, quod de virgine sumptū est, atq; ipsum sanguinē, qui in ara crucis pro nobis effusus est, sub speciebus panis & vini non sumere, & quodā modo non ipsum, ipsum quidē, quantū ad verę vtriusq; naturę essentiā, proprietatē & virtutem, non ipsum autē, si modum illū ineffabilē spectes, quo sub alienis speciebus mirabiliter & incōprehensibiliter latitat. Hac, inquā, fide catholicę ecclesię per Lanfrancū illū exposita: quā, inquit, tenuit à priscis tēporibus & nūc tenet ecclesia, quę per totū orbē diffusa catholica nominaŧ, atq; è religiōe explicata illi cōtraria assertiōe hęretica Berengarij: Igitur, inqt, si verū est, ꝙ tu credis & adstruis, falsum est quod
B ab ecclesia vbiq; gentiū ea de re credit & adstruitur. Oēs enim, qui Christianos se esse, dicią; lętātur, verā christi carnē, verūq; eius sanguinē, vera vtraq; sumpta de virgine in hoc sacramēto se percipere gloriātur. Interroga oēs, qui Latinę linguæ nostrarumue literarū notitiā perceperunt, interroga grecos, Armenos, seu cuiuslibet natiōis quoscunq; Christianos hoīes, vno ore hāc se fidē testabūtur habere. Porro si vniuersalis ecclesię fides falsa existit, aut nunquā fuit catholica ecclesia aut perijt. Nihil nāq; efficacius ad interitū animarū, ꝙ perniciosus error. Sed nō fuisse, aut perijsse ecclesiā, catholicus nemo consenserit. Quam vnā catholicā haud interrupta continuę successionis serie à Christo & apostolis perduraturā in fines seculi catholica fide profitemur.

Nā quod dicitis, prędicatum quidē in omnibus gentibus euangeliū & iamdudū credidisse mundū, atq; vberē fructum fecisse seminatum verbū, & inde excreuisse in ecclesiā toto orbe diffusam, sed eandem imperitia malè intelligētium scripturas & euangeliū, aberrasse ac perijsse postea, & in vobis & sequacibus vestris tandē resuscitatā remanere, cōseruariq; in terris, eā sacrilegā vanitatē euertit, inquit, euangelica veritas, & prophetarū atq; sanctorum patrum nō violanda autoritas. Vnde ecclesiæ suę sanctæ dominus in euangelio pollicetur, dicēs: Ecce ego vobiscū sum omnibus diebus, ad consummationē vsq; seculi. Quod minimè diceret, si ecclesiā suam ante cōsummationem seculi perituram pręnosceret. Et alibi: Tunc si quis dixerit vobis, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in deserto, nolite exire, ecce in domorum angulis & penetralibus, nolite credere. Sed vbicunq; corpus est, illic cōgregantur & aquilæ. Corpus autē, inquit Augustinus, est ecclesia, nō ista aut illa, sed toto orbe diffusa. Est enim Christus spes omnium finiū terrę, nō vnius anguli, nō vnius Iudæę, non spes solius Africę, Oriētis, aut Occidentis, sed spes omniū finium terræ, & in mari lōgè. Hęc enim, inquit, prophetia propter eos pręmissa est, qui putant religionē nominis Christiani, vsq; ad certum tēpus in hoc seculo duraturā, & postea nō futuram. Permanebit aūt cum sole, hoc est quādiu sol oritur aut occidit, quandiu tēpora ista voluentur, nō deerit ecclesia, id est, corpus Christi in terris. Domū tuā, inquit Psaltes ille dominicus, decet sanctitudo in longitudine dierum, hoc est, quandiu durabūt dies & tēpora. Domum tuam, inquit, non hic aut illic, sed domum tuam totam per totum orbē terrarum. Quare per totum orbem terrarum? Quia correxit orbem terræ, qui non commouebitur.

Matt. ul. C

Mat. 24.

Psal. 92.

D *Psal. 95.*

Quid igitur est (subdit Augustinus) quod dicis hęretice iā perijsse ecclesiā de omnibus gentibus? Ergo vsq; in finem seculi erit ecclesia in omnibus gentibus, vbi sunt qui dicunt perijsse de mundo ecclesiā, quando nec inclinari potest? Ex his itaq; aduersus Berēgarium ita tandē cōcludit ille Lanfrancus: Falsum igitur est, inquit, quod de corpore Christi à te creditur. Ergo vera est eius caro quam accipimus, & verus sanguis quē potamus. Hęc ideo nō piguit adscribere aliquāto prolixius, quò palam faceremus, quæ semper fuerit catholicę ecclesię de ineffabili hoc eucharistię sacramēto fides & sentētia. Eandē enim, quæ nostra omniū ad pręsentes vsq; Sacramentarios est & fuit, ille, tanquā totius per orbē diffusę catholicę ecclesiæ per Orientē, Occidentem, Meridiem, Septentrionē, & quàcunq; tunc patebat nomē christianū, suo seculo, hoc est, ante annos quingentos, Berēgario obijcit. Qui omnium, vt dixi, mortaliū primus veritatem corporis & sanguinis Christi negauit in eucharistia. Adeo cōsona ante illū annis pl⁹ mille fuit omnium Christi nomē profitentiū ea de re vox & sentētia, & nihilo minus mansit etiā post execrandū illum ad nostra vsq; tempora. Nullos enim post se perfidiæ suę sectatores & assertores inuenit pręter Ioannē quēdam Vuiclefum, & Ioannē Hussitam eius discipu-

Vuiclefus, Hussita & Lutherus, Berengarij impietatem resuscitarunt, sed non ex integro.

ſcipulũ longo ſatis poſt ipſum tẽporis interuallo damnatos Cõſtantienſi cõcilio, qui im- A pietatem eandẽ,nõ tamen qua parte erat peſſima,reſuſcitare conati ſunt.Cõcedentes nãque veritatẽ corporis & ſanguinis Chriſti in euchariſtia,negarũt verti in ipſa panis & vini ſubſtãtias,quin potius cũ eiſdem vt ante permanẽtibus,ſubingredi corpus Chriſti & ſanguinem. Quorum diſcipulus Lutherus,quẽadmodum impię doctrinę pręceptorum ſuorum nõnihil abſurditatis ſuperaddidit,ita etiã & ipſe genuit ſe nequiores diſcipulos plurimos. Nam panis & vini ſubſtãtias permanere poſt conſecrationẽ,etiã ipſe,vt Vuiclefus & Huſsita,affirmat,ſed hoc inſuper in ſe repugnantiam & contradictionẽ includens, dicit panem eſſe corpus Chriſti , & vinum ſanguinem.Diſcipuli autem eius Oecolampadius, Zuuinglius,& alij nonnulli Sacramentariorũ antiſtites,deteſtandi illius Berẽgarij blaſphemiam reſuſcitarunt ex integro,ſtupẽda profectò cæcitate & cęca arrogantia,ęquè aduerſus apertiſsima & clariſsima chriſti ipſius verba(quibus quantũuis impius Lutherus,&qui omnia nouare ſtuduit,nõ tamen eſt auſus cõtradicere)atq; aduerſus totius ab initio eccleſiæ cõſonam,imo vnam eandẽq; ſententiam. B Quorum ſi ſit vera opinio(quod Lanfrancus ille aduerſus Berengarium non malè ſubinferebat) neceſſe eſt ab initio ad illũ ipſum vſq; Berengarium,nullã fuiſſe catholicam chriſti eccleſiã,neceſſe quoq; & in ipſo rurſus ſubito defeciſſe,annis circiter quingẽtis,& in his denuo renaſci & reuiuiſcere.Nã qui execrandã illius impietatem interim continuo ſecuti ſint,nullo Chriſtiani orbis angulo proferẽt. Quanquã non in angulis & domorũ penetralibus,ſed in ipſo corpore catholicæ per orbẽ eccleſiæ,quęrendam eſſe Chriſtianę fidei,religioniſq; veritatẽ ipſe nos Chriſtus doceat. Cuius quæ ſit hac de re cõmunis fides & ſententia,ſi quis vniuerſam in ſuas partes diſtributam percurrat, & attentè cõſideret, nemo erit niſi planè cæcus,qui non clariſsimè perſpiciat.Eandẽ enim prorſus inuenies, ſeu Italos,ſeu Hiſpanos, ſeu Gallos,ſeu Germanos, ſeu Græcos,ſeu Armenios,ſeu deniq; extremos Indos perconteris,quã ante annos quingentos,vt totius per orbem eccleſiæ Lanfrancus obijcit Berengario,& Vercellenſe,Turonenſeq; conciliũ adſerit, & Chirographi ſui teſtimonio aduerſus prophanas hęreticorũ, iampiaſq; nouationes cõſignauit.Et quęcũq; tunc fuit,ſicut neq; in apice neq; in iota interim immutata eſt,ita eadẽ prorſus fuit cũ ea, quę ab initio fuit,atq; adeo eadẽ,vt nec ab hęreticis vnquam antea exagitatam fuiſſe vlla controuerſia,etiam ſi omnes retrò ſcriptores C eccleſiaſticos percurras & excutias , vſquam inuenies.

Quod vt verum eſſe intelligas, audi quid aliquot annorum centenarijs, ante dictũ Berẽgarium & Vercellenſe conciliũ ſcribat Theophylactus ille Bulgarorum epiſcopus,exponens illud Ioãnis:Panis quem ego dabo , caro mea eſt,quam ego dabo pro mũdi vita: Attende,inquit, quod panis qui à nobis in myſterijs manducatur,non eſt tantum figuratio quędam carnis domini,ſed ipſa caro domini. Nõ enim dixit,panis quem ego dabo, figura eſt carnis. Trãſformatur enim arcanis verbis panis ille,per myſticam benedictionem,& acceſsionẽ ſpiritus ſancti in carnem domini.Et ne quem conturbet, quod credendus ſit panis caro.Etenim in carne ambulãte domino, & ex pane alimoniam admittente , panis ille qui mãducabatur in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ eius carni,& in augmẽtum & ſuſtentationẽ conferebat,iuxta humanum morem.Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur.Et quomodo,inquit, nõ apparet nobis caro,ſed panis?vt non abhorreamus ab eius eſu.Nam ſi quidem caro appatuiſſet,inſuauiter affecti eſſemus erga communionem.Nũc autem condeſcẽdente domino noſtræ infirmitati,talis apparet nobis myſticus cibus,qualib⁹ alioqui aſſueti ſumus. Hęc D ille Theophylactus Bulgarorum archiepiſcopus,trecentis circiter annis ante Berengariũ & Vercellenſe concilium. Floruit enim ſub Nicolao primo Romano pontifice, tempore octaui vniuerſalis concilij,in quo damnatus extitit Photius Cõſtantinopolitanæ ſedis occupator.Audis itaq; hoc referẽte, quid eo ſeculo,hoc eſt,ante annos octingẽtos,de ſacramento euchariſtiæ crediderit Græcia, Thracia,Bulgaria,quamuis iam declinarent ad ſeditiones,& ſchiſmata.Cœpit enim eo tempore exitioſum illud ſchiſma excitatum per illum,quẽ diximus Photium , quod vniuerſo pene Orienti cauſa fuit ruinæ & interitus,donec exterminaret eos aper de ſylua,&ſingularis fera depaſceret eos,vt eſt dies hodierna.

Trãſformari panẽ per myſticam benedictionẽ in corpus domini. Cur non appareat caro,ſed panis.

Sed & alium audi æquè Gręcum,Ioannem Damaſcenum Theologum inſignẽ,illo Theophylacto circiter ducentis annis antiquiorem.Qui ſuo tempore vniuerſa pene Chriſtianæ religionis dogmata & ſententias, magna diligentia explicans libris quatuor,quos intitulauit de fide orthodoxa, quoniam catholicę eccleſię orthodoxam de hoc ſacramẽto fidem luculentiſsimè & admodum piè explicat,non piguit eius verba adſcribere , aliquanto prolixius, nec te pigebit legere Chri

ſtiane

A stiane lector. Hic itaq; libro quarto orthodoxæ fidei, de sacrosanctis his tractans mysterijs, scribit in hæc verba:: Bonus atq; adeo supra quàm bonus deus, imo totus existens bonitas, per superabūdantes diuitias bonitatis suæ non est passus solum esse bonum, id est, suam ipsius naturam, à nullo participatum. Huius gratia fecit primū quidem intellectuales & cœlestes virtutes, deinde visibilē & sensibilem mundum, mox & intellectuali & sensibili natura hominem. Cuncta igitur quæ ab ipso facta sunt, participant eius bonitatē secundū esse, quia & ab ipso & in ipso sunt omnia, non modo quia ex nihilo ad esse ea deduxit: sed quia sunt ipsa eiꝰ actio & factura, quæ ab ipso facta sunt conseruat & continet. Ex abundanti autem animalia, nam secundum esse, & vitam participando communicant bono. Rationalia verò & secundum prædicta, sed non solum, verum & secundum rationē. Et hæc magis familiaria quoquo pacto sunt ad ipsum: quanquam omnibus improportionabiliter superemineat. Cæterū homo rationalis & arbitrio liber factus, potestatem accepit vehementer per propriam electionē vniri deo, si permansisset in bono, hoc est, in creantis obedientia. Postquā verò eius, qui illū fecit, transgressus est præceptum, & morti & B corruptioni succubuit, factor & opifex generis nostri, propter viscera misericordiæ suæ, similis factus nobis secundū omia, factus homo est sine peccato, & naturæ nostrę vnitus. At verò, quia tradiderat nobis propriam imaginem, & proprium spiritum, & non custodiuimus, ipse pauperem nostram & imbecillem assumpsit naturam, vt nos repurgaret & incorruptibiles faceret, rursusq́ue deitatis suæ participes restitueret. Atqui oportebat non solum primitias nostræ naturę in participationem venire melioris, sed & totum hominem secunda natiuitate renasci, & nutriri cibo nouo illi natiuitati conuenienti, atq; ita peruenire ad mensuram perfectionis. Per suam itaq; natiuitatem, id est, incarnationē, baptisma, passionem & resurrectionem, liberauit naturam nostram à peccato primi parentis, à morte & corruptione, & resurrectionis primitię factus, viam, formam & exemplum seipsum constituit, vt & nos vestigia eius sequentes efficiamur adoptatione, quod & ipse est natura, filij & hęredes Dei & sui cohæredes. Dedit igitur nobis, ceu iam dixi, secundam natiuitatem, vt quemadmodum nati ex Adam assimilabamur ipsi, ita & ex eo nati assimilemur ei, & hæreditate adipiscamur incorruptionem & benedictionem, & gloriā eius. Et quia ipse spiritualis est Adam, decuit & natiuitatem spiritualem fore, similiter autem & cibum. C Natiuitas igitur per aquam nobis & spiritum donata est, per sanctum dico baptismum, cibus verò ipse panis vitæ dominus noster Iesus Christus, qui de cœlo descendit. Nam suscepturus voluntariā pro nobis mortem ea nocte, in qua seipsum obtulit, testamentum nouum disposuit sanctis discipulis & apostolis, & per ipsos omnibus alijs in ipsum credentibus. In cœnaculo igitur sanctæ & gloriosę Sion, antiquum pascha cū discipulis suis manducans, & implens instrumentum antiquum, lauit pedes discipulorū, signum sancti baptismatis prębens. Deinde frangens panem, dedit illis, dicens: Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur in remissionem peccatorum. Similiter accipiens calicem ex vino & aqua, tradidit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic est sanguis meūs noui testamenti, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Hoc facite in meam commemorationem, quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem hunc bibetis, mortem filij hominis annunciatis, & resurrectionem eius confitemini, donec veniat. D Si igitur verbum Dei viuens est & efficax, & omnia quęcunque voluit Deus fecit, si dixit, fiat lux & facta est lux, fiat firmamentum, & factum est, si verbo Dei cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum, si cœlū, terra, aqua, ignis & aër, & omnis ornatus eorum verbo Dei perfecta sunt, & homo ipse vbique diuulgatum animal, si volens ipse Deus verbum factus est homo, & ex sanctæ virginis purissimis & illibatissimis sanguinibus in seipso, sine semine carnem sustentauit, nō potest panem suum ipsius corpus facere? & vinum & aquam sanguinem? Dixit in principio Deus: Producat terra herbam virentem, & vsque nunc pluuia facta producit germina diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, & hoc facite in meam commemorationem, & omnipotenti eius pręcepto, donec veniat, efficitur, sic enim dixit, donec veniat, & fit pluuia nouę huic agriculturę per inuocationē spiritus sancti obumbrans virtus. Nā quemadmodum omnia quę fecit Deus, spiritu sancto cooperante fecit, sic & nunc spiritus sancti operatione hęc supra naturam operatur, quæ non potest cognoscere nisi sola fides. Quomodo fiet mihi istud, dicit sancta virgo, quoniam virum non cognosco? Respondit Gabriel archangelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obūbrabit tibi. Itaq; si & nūc interroges, quomodo

Argumentis cõfirmat, Dei uerbum posse panem suum ipsius corpus, & uinum sanguinẽ facere.

A do panis fit corpus Christi, & vinum & aqua sanguis Christi? Respondeo & ego tibi: Spiritus sanctus obumbrat, & hæc supra sermonem & intelligentiam operatur. Panis autem & vinum transsumuntur. Nouit enim Deus humanam infirmitatem, quod auersetur inusitata, molestè ferens. Assueto igitur condescensu vsus, per consueta naturæ ea fecit, quę sunt supra naturam. Et quemadmodũ in baptismate, quia consuetudo est hominibus in aqua lauari & oleo vngi, coniunxit aquæ & oleo gratiam spiritus sancti, & lauacrum regenerationis illud instituit, hunc in modũ, quia mos est hominibus panem manducare, & vinum aquamq; bibere, coniunxit his ipsis suam diuinitatem, & fecit hęc suum corpus & sanguinem, vt per assueta & quæ sunt secundum naturam, in his quæ sunt supra naturam collocemur. Corpus enim secundum veritatem coniunctum est diuinitati, quod ex sancta virgine corpus est, nõ quod ipsum corpus assumptum ex cœlo descendat, sed quod ipse panis & vinum transmutantur in corpus & sanguinem Dei. Si autem modum requiras, quo hoc fiat pacto, sat tibi sit audire, B quoniam per spiritum sanctum. Quemadmodum ex sancta Deipara seipso & in seipso dominus carnem sustentauit, & nihil de eo amplius cognoscimus, quàm quod verbum Dei verum est, & efficax & omnipotens, modus autem nobis est inscrutabilis. Neque & hoc etiam dictu promptum est, quomodo naturaliter per comestionem panis, & vinum atque aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, & non fit aliud corpus præter id quod erat prius. Sic & propositionis panis, vinumque & aqua, per inuocationem & aduẽtum spiritus sancti, transmutantur in corpus & sanguinẽ Christi, & non sunt duo, sed vnum & idem. Fit igitur ijs, qui fide dignè assumunt in remissionem peccatorum, & vitam ęternam, & custodiam animæ & corporis, ijs autem, qui in infidelitate indignè participant, in punitioem & supplicium. Quemadmodum & Christi mors, credentibus facta est vita, & incorruptibilitas in fruitiõem beatitudinis sempiternæ, infidelibus autem & domini interfectoribus, in supplicium & pœnam sempiternam. Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit eñ hoc credere) sed est ipsum corpus domini deificatum, ipso dicente: Hoc est meum, non corporis mei figura, sed corpus, non figura sanguinis, sed sanguis. Et ante hoc ipsis Iudæis. Quoniam nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Caro mea verus est cibus, C & sanguis meus verus est potus. Proinde omni cum timore & conscientia pura, & indubitabili fide accedamus, &c. Et veneremur ipsum omni puritate animi & corporis, accedamus ei desiderio ardenti, manus in modum crucis formantes, crucifixi corpus suscipiamus, & apponentes oculos, labia & frõtem, diuinum carbonem concipiamus, vt ignis in nobis desiderij, sumens ex eo carbone ignitionem, comburat peccata nostra, & illuminet corda nostra, & participatione diuini ignis igniamur & deificemur, &c. Pane & vino suscepit Melchisedech Abraham ex cæde alienigenarum reuertẽtem, qui erat sacerdos Dei altissimi. Illa mensa hanc mysticam præfigurabat mensam, veluti & sacerdos ille Christi veri sacerdotis figuram prę se ferebat & imaginem. Tu es, inquit, sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Hũc panem panes figurabant propositionis. Hæc est pura illa hostia & incruẽta, quam ab ortu solis vsque ad occasum, ipsi offerri per prophetam dominus loquitur, corpus videlicet & sanguis Christi, in stabilimẽtum animę nostræ & corporis inconsumptum & incorruptũ, non in secessum iens (absit enim eiusmodi imaginatio) sed in nostram sustẽtationem D & conseruationẽ; omnimodi nocumenti reparatio, sordis omnis purgatio, &c. Per illud purgati vnimur corpori domini, & spiritui eius, & efficimur corpus christi. Iste panis est perceptio quędã futuri illius panis, qui & est supersubstantialis. Supersubstantiale enim significat, aut eũ qui futurus est, id est, venturi seculi, aut eum qui ad conseruationẽ nostræ substantiæ sumitur. Siue igitur hoc, siue illo modo corpus Christi accommodare dicetur. Nam spiritus viuificans est caro domini, quia ex viuificante spiritu concepta est, quod enim natum est ex spiritu, spiritus est. Hoc autem dico, non auferens corporis naturam, sed viuificationem & diuinitatem eius ostendere volẽs. Etsi quidam exemplaria corporis & sanguinis domini panem & vinum vocauerunt, vt deifer vocauit Basilius, non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant. Quæ & participatio etiam dicitur, nam per ipsam Iesu diuinitatem participamus. Dicitur & communio, & est reuera, quia per ipsam cõmunicamus Christo, & participamus eius carne & diuinitate, & quia communicamus & vnimur inuicem per illam. Nam quia ex vno pane participamus, omnes vnum corpus christi, & inuicem membra efficimur, incorporati Christo existentes. Hæc ille Damascenus.

Nõ figuras, sed uerum à nobis corpus Christi et sanguinem sumi.

A nus. In quibus clarissimè audis, quæ fuerit orthodoxa catholicæ ecclesię fides de sacramẽto eucharistiæ ante annos mille. Eadem nempe, quam ante annos quingentos Berengario Lanfrancus obiecit, & Vercellense, Turonenseq; aduersus eundem concilia adseruerunt, & quam nos quoq; didicimus à patribus nostris in catholica ecclesia. Cui interim nec iota vnum additum aut detractum est. Audis non esse figuras tantum & signa, quemadmodum impij nunc Sacramentarij post suum Berengarium blasphemant, sed verum in ea corpus & sanguinem domini nos sumere. Audis etiam transsumi panem & vinum transmutari in corpus ipsius & sanguinem, atq; adeo panem fieri Christi corpus, & vinum sanguinẽ, nec remanere id quod prius fuerunt, tametsi remaneant species, vt confundatur impudẽs os illud Lutheri, qui sola impudentia, pro singulari eruditione & doctrina apud suos abutens, non veretur affirmare, recens hoc esse scholasticorum Theologorum, de versione aut transmutatiõe panis & vini in corp⁹ christi & sanguinem, atq; adeo intra annos trecẽtos inuentum.

Nota identitatem fidei catholicæ ecclesiæ de eucharistia & hoc tẽpore & ante annos mille

Quod si ab illo Damasceno adhuc pergas procedere altius per vniuersos retrò scriptores ecclesiasticos, ad originem vsq; religionis B nostrę, eandem semper fuisse, per omnes catholicę ecclesię & ætates & partes, certissimè inuenies. quod ne cõfidentius à nobis, quàm verius iactari existimes, breuiter efficiam, vt clarissimè intelligas.

Beatus Gregorius Romanę sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopus, catholicæ fidei fidelis doctor, in homilia paschali his verbis suæ fidei admonet fidelem populum: Quid nanque sit, inquit, sanguis agni, non iam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super vtrunque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Idem exponens illud Iob. 6. Nunquid rugiet onager cum habuerit herbam: Natus dominus in præsepe ponitur, vt significaretur, quod sancta animalia, quæ ieiuna diu apud legem inuenta sunt, incarnationis eius fœno satiarentur. Præsepe enim natus impleuit, qui cibum semetipsum mortalium mentibus prębuit, dicens: Qui comedit carnẽ & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. Hęc ille Gregorius, qui inter prędictos Theophylactum & Damascenum intercessit medius. At ille beatiss. Leo, eiusdem sedis ecclesiæ catholicæ episcopus, dicto Damasceno aliquanto antiquior, electus nanque in Romanum pontificem anno CCCC. XLIII. audi, quam fidem catholicam vbique prędicet. Ita scribit in epist. ad Constantinopolitanos: In ecclesia C Dei omnium ore tam consonum est, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter communis sacramenta fidei taceatur. Quia in illa mystica distributione, spiritalis alimoniæ hoc impartitur, vt accipiẽtes virtutem cœlestis cibi, in carnẽ ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus. Audis consonam totius ecclesiæ confessionem, etiam infantium linguis prędicatam. Rursus in sermone de ieiunio mensis septimi: Hanc, inquit, confessionem dilectissimi toto corde promentes, impia hęreticorum commenta respuite, vt ieiunia vestra, & eleemosynę nullius erroris contagio polluantur. Tunc enim & sacrificij munda est oblatio, & misericordiæ sancta largitio, quando hi qui ista dependũt, quod operantur, intelligunt. Nã dicente domino, nisi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, sic sanctæ mensę communicare debetis, vt nihil prorsus de veritate corporis Christi & sanguinis ambigatis. Hoc enim ore sumitur, quod fide creditur, & frustra ab illis amen respondetur, à quibus contra id quod accipitur, disputatur. Et in sermone de dominica passione: Fefellit, inquit, diabolum malignitas sua, intulit supplicium filio Dei, quod cunctis filijs hominum in remedium verteretur, fudit sanguinẽ iustum, qui D reconciliando mundo & precium esset & poculum. Item in epistola ad Anastasium Thessalonicen. episcopum, suum per Orientem legatum: Aliter enim in ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostræ proprietate naturę verus nos pontifex reconciliet, verus immaculati agni sanguis emundet. Qui licet in patris sit dextera constitutus, in eadem tamẽ carne quam sumpsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur. Hæc ille beatiss. Leo, cui ter sancto ab vniuersa chalcedonen. synodo sexcentorum triginta ex toto orbe episcoporum acclamatum est. Qui catholicę, quam concionibus & scriptis suis instituebat, ecclesiæ nihil inculcabat aliud, quàm syncæram orthodoxamq́ue fidem, eandem aduersus Euthicetis (quæ tunc enascebatur) blasphemiam & pestilentissimam hæresim, munire satagens, quæ veritatem humanę naturę negabat in christo, carnẽ verò quam verbũ assũpserat de virgine, cõuersam in ipsam verbi naturam, impiè asserebat. In cuius confutationem ille profert veritatẽ (quæ tunc omnibus erat in cõfesso, atq; adeo infantiũ linguis prędicata) corporis & sanguinis domini in sacramento, quod Eucharistię dicimus.

Nota consonam ecclesiæ confessionem etiam infantium linguis prædicatam.

Eucharistia oblatio & sacrificium.

Sanguis domini & preciũ redẽptionis et uitæ poculũ.

A Iam & in diuo Augustino, qui illum Leonem aliquantum præcessit, eandem audi catholicę ecclesię fidem & sententiā, quam passim vbicunq; tulit occasio, scriptis suis infulsit: Hic homi. 2. in psal. XXXIII. scribit in hęc verba: Accesserunt Iudæi ad Christum, vt crucifigerent. Nos ad eum accedamus, vt corpus & sanguinem eius accipiamus. Illi crucifixo domino obtenebrati sunt, nos manducando crucifixum & eius sanguinem bibendo, illuminamur, &c. Verè magnus dominus & magna misericordia eius, qui nobis verè dedit manducare corpus suum, in quo tāta perpessus est, & sanguinem bibere. Eandem sententiam & confessionem inculcat, homilia in psalmum XLV. & in psalmum LXV. & in psalmum XCVIII. Quæro, inquit, quid sit scabellum pedum eius? Et dicit mihi scriptura: Terra scabellum pedum meorum. Fluctuans conuerto me ad Christum, qui ipsum quæro hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit, & quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit. Et paulo post: Tunc autem quando dominus hoc commendans, de B carne sua locutus erat & dixerat: Nisi quis manducauerit carnem meam, non habebit in se vitam æternam, scandalizati sunt discipuli eius quidam ex LXX. & dixerunt: Durus est hic sermo, quis potest eū intelligere? & recesserunt ab eo, & amplius cum eo non ambulauerunt, durum illis visum est, quod ait: Nisi quis manducauerit carnem meam, non habebit vitam æternam. Acceperunt illud stultè, carnaliter illud cogitauerunt, quòd præcisurus esset dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis, & dixerunt: Durus est hic sermo. Ipsi erant duri, non sermo. Non hic præteribo, quod præmissis paulo post subnectens, in suę blasphemię & impietatis confirmationem nunc rapiunt hæretici, quasi & Augustinus ipsis consenserit, & secum negarit veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia. Subdit enim, veluti ex persona Christi ad scandalizatos ex ipsius sermone discipulos. Spiritualiter, inquit, intelligite, quod locutus sum. Non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent. Hic attollunt cristas, hic exultant, & vociferantur pro se stare Augustinum. Quem quia credibile non est de tanto sacramento non tenuisse orthodoxam catholicæ ecclesię fidem, quid ex eius subscriptione & testimonio collectum velint, & à se deceptis persuadeant, facile intelligis. Sed quid est, C quod hic detorques, quod hic deprauas hęretice? Quid ex his verbis sanctum illum & singularem catholicę ecclesiæ columnam Augustinum, tecum blasphemare catholicam fidem colligis? Cuius si quæras vt sequaris, nō vt insidieris, non vt depraues sentētiam, nunquid non audisti toties inculcantem in eucharistiæ sacramento, nos corpus & sanguinem domini sumere? verè nobis manducandum dedisse suum corpus, quod de Mariæ carne suscepit, in quo nobiscum hic ambulauit, in quo tanta est perpessus, & suum sanguinem bibendum propinare? Qui in sermone ad neophytos (quos de fidei sacramentis, non per figuras aut ęnigmata, sed simplicissimis quantum potest, verbis & clarissimis instruit) ita loquitur: Hoc accipite in pane, quod pepēdit in cruce, hoc accipite in calice, quod effusum est de latere Christi. Erit enim illi mors non vita, qui mendacem putauerit Christum. Qui denique libro 4. de trinitate: Quid, inquit, tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quàm sine vlla contagione carnalis concupiscentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam gratè offerri & suscipi posset, quàm caro sacrificii nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? Nunquid D dubitare potes, quæ sit huius de sacramento eucharistię sententia, qui tam clarè, tam constanter vbique prædicat & inculcat fidem, quam supra demonstrauimus, catholicæ ecclesiæ? Sed dicit, inquiunt, non hoc corpus, quod viderunt discipuli, nos manducare, nec illum sanguinem bibere, qui à crucifigentibus effusus est. Dicit quidem, sed non sic, quē admodum tu detruncas & deprauas impiè, imo quemadmodum ille præmisit, scandalizatos ex verbis Christi discipulos hoc intellexisse. Quasi, inquit, præcisurus esset dominus particulas quasdam de suo corpore, atq; illis daturus. Non sic impij, non sic carnales. Non ita comedimus visibile corpus Christi, aut sanguinem bibimus. Sed potius id sumimus, & id credimus, quod non videmus, vt eius quoq; valeat esse fides, quod corp' & sanguinem domini sumimus, quæ nulla prorsus esset, si eadem visibiliter sumeremus. Vnde exponens mox illud, quod obscurius ab eo dictum videri posset. Etsi, inquit, necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen inuisibiliter intelligi. Existimabant namq; illi, quòd preciperet eis dominus suum corpus quod videbāt, ita corporaliter se habēs, belluino more ac rictu deuorare, & sorbere sanguinē, quem crucifigentes effusuri erant. Quam corum

Cauilli hæreticorū ex August. uerbis remotio.

Eucharistia sacrificium.

A eorum carnalem intelligentiam apud Ioanné redarguebat Christus, dicens: Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam. Quod exponens idé Augustinus: Quid ergo est, inquit, non prodest quicquam caro? Non prodest quicquam, sed quomodo illi intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur. Hoc est quod supra apud Theophylactũ, deinde apud Ioannem illum Damascenum audisti. Quomodo, inquit ille, non apparet nobis caro, sed panis? vt nõ abhorreamus ab eius esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuauiter affecti essemus erga communionem. Nunc auté condescendente domino nostræ infirmitati, talis apparet nobis mysticus cibus, qualibus alioqui assueti sumus. Quod idem his verbis dicit ille Damascenus: Nouit enim Deus humanam infirmitatem, quod auersetur inusitata. Assueto igitur condescẽsu vsus, per consueta naturæ ea fecit, quę sunt supra naturam. Hoc idem ille Lanfrancus in expositione fidei catholicæ de hoc sacramento aduersus Berengariũ, qui eo modo corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento affirmat nos sumere, vt verè dici possit, & ipsum corpus quod de virgine sumptum est, nos su-

Quomodo intelligendum: Spiritus est qui uiuificat, caro non prodest quicquã.

B mere, ipsumq; sanguiné preciosum, qui pro nobis in ara crucis effusus est, & quodammodo non ipsum. Ipsum quidem si essentiam & veræ vtriusq; naturę proprietatem, & virtuté spectes, nõ ipsum autem, si ad modum illum ineffabilem, quo sub panis viniq; speciebus illa mirabiliter & nobis incomprehẽsibiliter latitant, respiciamus, vt clarè intelligas eandé fuisse D. Augustini de ineffabili hoc sacramé to fidem, quæ & catholicæ ecclesiæ, eandemque catholicę ecclesię, quę Augustini seculo extitit, quæ interim semper, & quæ nostro hoc seculo existit.

Quod ipsum vt alio quoq; ęquè idoneo teste, & ex alio orbis cardine intelligas, perlege, obsecro te lector, diui Cyrilli Alexandrini episcopi in Ioannem commẽtariorum librũ tertium ab eius capite 34. vsque ad 24. libri sequentis, quibus verba Christi, quæ de hoc sacramento describuntur à Ioanne, magnifico illo suo spiritu & orthodoxo catholicoq; sensu explicat. Certò scio quòd laboris illius te non pœnitebit. Intelliges enim huius sacramẽti, non solum veritatem, sed & viuificã efficaciam. Et quàm impiè deprauent scripturas, qui vniuersa illa detorquent aliò, & quocũq; malunt pertinere, quàm ad sacrosanctum hoc eucharistiæ sacramentum. Interim tamen illius sententiam in compendium hic contrahemus, quò & illis cõsulamus, quibus

Ioan. 6.

hoc promptum non est, aut certè (quod dici solet) mihi & Musis. Dicentibus itaq; Christo Iudæis, quod ergo tu signum facis, vt videamus & credamus tibi? Patres nostri manducauerunt manna in deserto, sicut scriptum est: Panem de cœlo dedit eis mãducare. Perinde ac si dicerent: Honoratur à nobis meritò beatus ille Moyses, acceptus Deo, atq; inter eũdem & homines mediator. Dedit enim huius rei hoc pręcipuũ signũ, quòd pauit cœlesti cibo aut mãna annis quadraginta, quotquot secũ fuere in deserto. Tu verò, qui maiora quàm ille exigere videris, qui illius pręcepta mutare, quo eiusmodi miraculo ad nouam nos tuam doctrinam adducis? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nõ Moyses dedit vobis panem de cœlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Non fuit ille eius, aut alterius cuiusquam miraculi patrator, quemadmodum illi non solum stultè, sed & impiè tribuitis, sed pater meus, & tunc dedit patribus vestris illud manna (non quidem qualem facitis, cœlestem aut angelorum panem, sed eius figuram tantum) & nunc dat vobis panem de cœlo verum. Nunc, inquam, quando figurarum tempus exactum est, & veritas adest in ianuis, dat vobis panem de

C

Cap. 33.

Cap. 34.

D cœlo, non vmbraticum, aut alterius melioris significationis tantum causa, sed ipsum verũ. Ille enim vni tantum populo corporale corruptibileque nutrimentum ad tempus exhibuit, at panis iste verus, qui de cœlo descendit, dat vitam (quod ex ipso est) mundo vniuerso. Non fuit ille verus panis cœlestis, sed ipse vnigenitus patris est panis ille verus, qui cum sit ex substantia patris, naturaliter vita est, viuificans cuncta. Vt enim terrestris hic panis imbecillitatem corporis nostri sustinet & conseruat, ita & ipse per spiritum sanctum viuificat spiritum nostrũ, & corpus à corruptione liberat. Respondentibus auté ad hæc Iudæis: Domine da nobis semper panem hunc, dixit Iesus. Ego sum panis vitæ.

Quanquam consueuerit Christus ænigmaticè quodammodo, nec minus apertè exponere mysteria, hic tamen & propter imperitiam audientium, & simul propter necessitatem eius, quod docebat, omni orationis figura semota, dilucidè breuiterq; vniuersam mysterij vim incipit explicare. Multis enim verbis vltrò citroq; habitis, quibus obliquè subindicabat, ineffabile mysteriũ, postquam illos nihil eius intelligere videbat, apertissimis tandé verbis: Ego, inquit, sum panis ille vitæ, nõ corporeæ tantum fami (vt vetus illud mãna) remedium afferens, sed qui totum simul hominem ad vitam ęternam reformo, & mor-

Cap. 36.

te superius facio. Quibus verbis ostendit san A ctissimi sui corporis & sanguinis gratiam & vitam, qua in nobis vnigeniti proprietas, id est, vita & ingreditur & permanet. Magna est igitur huius veri panis & illius Mosaici differentia. Qui enim venit, inquit, ad me, nō esuriet, & qui credit in me, non sitiet vnquam. Dederit ergo (vt & hoc vobis concedatur) Moyses manna, tamen qui comederunt, esurierūt iterum. Produxerit copiosa ex lapide flumina, sed qui bibebant, rursus sitiebant. Qui verò ad me venit, nunquam esuriet, & qui in me credit, nūquam sitiet. Vides, quam benedictionem Christus credentibus polliceatur, quam, inquit, communicatione corporis & sanguinis sui assequimur. Vnde ad eam incorruptionem integrè reducemur, vt cibo & potu corporali non indigeamus, viuificat enim corpus Christi, & ad incorruptionem sua participatione reducit. Non enim alterius cuiusdam, sed ipsius vitæ corpus est, virtutem incarnati verbi retinens, & plenum potestate illius, quo vniuersa & viuunt & sunt.

Cap.37.

Lib.4.cap.9. Cū ergo murmurassent Iudæi de illo, quia dixisset, ego sum panis qui de cœlo descendi, & respondisset Iesus aduersus incredulitatem eorum pleraq;, & inter cætera eorundem tarditatem & infirmitatem ad fidem eri B gens & propositis velut iureiurando pręmijs ad se attrahens, postquam dixisset: Amen amē dico vobis, qui credit in me habet vitam ęternam, subiungit repetendo iterum, quod paulo ante dixerat, vnde sibi credens eam vitam esset petiturus: Ego sum panis vitæ, patres ve Cap.10. strị manducauerunt manna, & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit non morietur. Ego, inquit, sum panis vitæ. Itaq; si credis Christo, scis quo pacto mortem possis effugere, quomodo vitam æternam adipisci, nempe ex hoc pane manducando, qui solus mortem & interitum destruere potest. Mortui sunt, inquit, maiores vestri, quamuis Mosaicum illud mānna manducauerint, quia nullam inde virtutem vitæ perpetuæ acceperunt, nam præter quòd erat figura & significatio melioris, famem solummodo corporalem leuabat ad tēpus. Qui verò panem vitæ suscipiunt, immortalitatem consequentur, & omnia interitus Cap.11. mala effugient, cū Christo æternaliter victuri. Ego em̄ sum, inquit, panis viuus qui de cœlo descendi, si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Eadem dicit iterum atque iterum, vt intelligeremus, quātopere nobis esset necessarium intelligere, vnde nobis vita petenda sit, expers corruptionis, & quo pacto primæuę integritati restitui possemus. C Antiquus ille panis figura, imago vmbraque solūmodo fuit, nec quicquā præterea, quàm quòd corruptibili corpori corruptibile nutrimentum ad modicum tempus exhibebat. Ego verò sum ille panis viuus & viuificās in ęternū. Et panis quē ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mūdi vita. Vides, vt pau Cap.12. latim magis magisque se aperiat & explicet mirificum hoc mysterium. Dixit se panem viuum & viuificantem, qui se manducantes faceret corruptionis expertes, & donaret immortalitate. Nunc dicit panem illum carnem suam esse, quam daturus erat pro mūdi vita, & per quam nos illa participantes, viuificaturus. Siquidem verbi viuificans natura, illi ineffabili illo vnionis modo coniūcta, viuificātem eandem effecit, & propterea participātes viuificat ista caro, eijcit enim ab eis mortem, & interitum penitus expellit. Sed hic forte obijciet aliquis: Nunquid ergo ipse Christus *Dissonantia* sua est ipsius caro? Hic mirè statim incipiens *prædictorum* tibi respondebit euangelista: Et verbum caro *composito.* factum est. Non enim in carnē venisse ipsum, Cap.15. sed vt mirabilem ineffabilemq; vnionē osten Ioan.1. deret, carnem factum esse, dicere non dubitauit. Itaque quæ paulo ante Christus de se toto dicit, mox suæ carni attribuit. Quanquā non carnem nudam intelligat. De ea enim sic D intellecta, idem paulo post dixit Christus: caro nō prodest quicquam, sed spiritus est qui viuificat. Nam secundum se intellecta, nos vi Cap.25. uificare nō potest, sed viuificāte alio opus habet. Sed si ad incarnationis mysterium respicias, quamuis per seipsam nihil posit caro, viuificam tamen factam nihil dubitabis. Est enim non cuiusuis caro, sed ipsius vitæ, saluatoris nostri Iesu Christi, in quo deitatis plenitudo corporaliter inhabitat. Spiritum verò seipsum appellat, quoniam Deus spiritus est. Et, vt ait Paulus: Dominus spiritus est. Litiga Ioan.4. bant ad hæc Iudęi, adinuicem dicentes: Quo 2. Cor.3. modo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandū? Ita facit animus arrogās & malignus, quęcunq; eius captū superant, tanquā friuola aut falsa mox reijcit. Oportuisset sanè eos, qui diuinam saluatoris virtutem ac potestatem, tot signorum miraculo perceperunt, eius sermoni credere, & si qua difficilia videbātur, humiliter inquirere, & petere eorum elucidationem. At contrà, hi de Deo non sine magna impietate conclamāt: Quomodo hic potest carnem suam nobis dare? nec in mentem venit, nihil esse impossibile apud Deū. Animales homines spiritualia intelligere nō poterant, imo fatuitas quędam tam magnum mysterium ipsius videbatur. Sed nos magnū quæso,

A quæſo, à peccatis aliorum profectum faciamus, & firmam fidem myſterijs adhibentes, nũquam in tam ſublimibus rebus illud, quo modo, aut cogitemus, aut proferamus. Iudaicum enim hoc verbum eſt, & extremi ſupplicij cauſa. Aliorum igitur culpa perdocti, non quæramus quomodo, ſed operis ſui viam & ſcientiam illi ſoli concedamus. Nã quemadmodum, quamuis nullus nouit, quidnam ſecundum naturam ſit Deus, iuſtificatur tamen per fidem, cum credit prẽmia illũ redditurũ quærentibus eum, ſic etſi operum eius rationem ignoret, ſi certa tamen fide omnia illum poſſe non dubitet, non contemnenda probitatis huius præmia conſequetur. Qui enim ſapientia & virtute adeo excellit, quomodo nõ operabitur ita miraculoſe, vt operum eius ratio mentem noſtram effugiat? Nonne vides, etiam humano ingenio & induſtria facta ſæpenumerò captum noſtrũ ſuperare? Quę alioqui incredibilia nobis viderentur, niſi ſępius facta conſpiceremus. Quomodo igitur extremo ſupplicio digni non erunt, qui rerum omnium opificem Deum ita contemnunt, vt quomodo, in operibus eius dicere audeant? quem totius ſapientię largitorem non ignorant, quem omnia poſſe, ipſa nos docuit ſcri-

Quantopere nobis fugiendum Iudaicũ illud, quomodo, in diuinis operibus.

B ptura? Si verò tu o Iudęe, quomodo etiã nũc clames, hãc tuam imperitiam ego quoq; ſecutus, libenter quomodo ex Aegypto exiuiſti, rogabo? quomodo in ſerpẽtem Moſaica fuit virga conuerſa? quomodo lepra manus affecta, vno temporis momento in priſtinum ſtatum reſtituta fuerit? quomodo in naturã ſanguinis aquæ tranſierũt? quomodo patres tui per media maria vt per aridã effugerunt? quomodo per lignum amaritudo aquarũ in dulcedinem recidit? quomodo è lapide fontes aquarum fluebant? quomodo ſtetit Iordanis? quomodo ſolo clamore inexpugnabilis Hiericho cecidit? Innumerabilia ſunt, in quibus ſi quomodo quæras, vniuerſam tibi ſcripturam euertere neceſſe erit, prophetarum doctrinam & ipſius Moyſi ſcripta contemnenti. Quare & Chriſto magis credidiſſe vos oportuit, & ſi quid arduum videbatur, ab eo humiliter petere, quàm velut temulentos exclamare: quomodo hic poteſt nobis carnem ſuam dare?

Sed audiamus iam, iſtorum incredulitati quid reſpõderit mitiſsimus & miſericors dominus. Certè non iurgatur neq; cõtendit, ſed viuificantis huius myſterij cognitionem, iterum iterumq; mentibus eorũ ſtudet inſerere. Et quomodo quidẽ daturus erat carnem ſuã ad manducandum, non docet, quia intelligere non poterant. Sed quàm magna bona

Cap. 14.

ſint amiſſuri, niſi cũ fide mãducauerint, quid contrà ita manducando adipiſcentur, id iterum atq; iterum aperit, dicens: Amen amẽ dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Contrà verò, qui manducat meã carnem, & bibit meum ſanguinẽ, habet vitam æternã, videlicet ipſius vitę æternę naturali deſiderio eos ad fidem attrahẽs, per quam etiam hoc ipſum quod quęrebãt, doceri facilius poterant. Sic enim Eſaias ait: Si non credideritis, non intelligetis. Oportebat ſanè primùm fidei radices in animo iacere, deinde ea quærere, quę quærenda videbãtur. Illi verò contrà, antequam crederent, importunè quærebant. Hac igitur de cauſa dominus, quomodo id fieri poſſet, non enodauit, ſed certa fide id credẽdum hortatur. Credentibus verò diſcipulis fragmenta panis dedit, dicens: Accipite & manducate, hoc eſt enim corpus meum. Similiter & calicem circũtulit, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro multis effundetur in remiſsionẽ peccatorum. Itaq; ſine fide quęrentibus myſterij modũ nequaquam explanauit, credentibus autẽ etiam non quęrentibus expoſuit. Audiãt hęc increduli: Niſi man- C

D ducaueritis carnẽ filij hominis, nõ habebitis vitã in vobis. Non enim poſſunt beatæ vitæ participes fieri, qui per myſticam benedictionem (ita euchariſtiã appellat) Ieſum nõ ſuſceperunt. Vita enim ſecundũ naturam ille eſt, qui ex viuo patre eſt genitus. Sed non minus caro quoq; eius viuificat, tanquã coniuncta verbo Dei, à quo cũcta viuificantur. Quam cũ comedimus, tunc vitam habemus in nobis, illi cõiuncti, quæ viuifica effecta eſt. Quam ob cauſam in exuſcitandis mortuis, non ſolum verbo & imperio, vt Deꝰ vtebatur, verũetiam carnem ſuam, vt cooperatricẽ, nonnunquàm adhibebat, vt reipſa comprobaret, carnẽ quoque ſuam, quoniã ſibi cõiuncta eſt, viuificam eſſe. Ita principis ſynagogę filiolã apprehẽſa manu erigens, & verbo, & viuificę carnis ſuæ tactu excitauit. Ita & ciuitatẽ Naim ingrediens adoleſcẽtis, qui mortuis efferebatur, corpus tetigit, dicens: Adoleſcens tibi dico ſurge. Nõ ergo ſolum verbo, vt diximus, verum etiam tactu mortuos excitauit, vt oſtenderet corpus quoq; ſuum viuificare poſſe. Quod ſi ſolo tactu ſuo corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus, qui carnẽ illam & guſtamus & mãducamus? Reformabit certè ad immortalitatem participes ſui. Hoc enim eſt, quod dicit: Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinẽ, habet vitam æternã, & ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die. Ego, inquit,

Caro Chriſti ut uiuificet.

inquit, verbum factũ caro, comedentes meam carnem resuscitabo ad vitam beatam & immortalem. Nec velis Iudaicè, quomodo, quærere, sed recordare, quàmuis naturaliter aqua frigidior sit, aduentu tamen ignis, frigiditatis suæ oblita æstuat. Hoc sanè modo etiam nos, quàmuis propter naturam carnis corruptibiles sumus, participatione tamen vitæ ab imbecillitate nostra reuocati, ad proprietatem illius, ad vitam reformamur. Oportuit enim certè, vt non solùm anima per spiritum sanctum in beatam vitam ascenderet, verùm etiam, vt rude atque terrestre hoc corpus cognato sibi gustu, tactu, & cibo ad immortalitatem reduceretur. Nec putet ex tarditate mentis suæ Iudæus, inaudita nobis excogitata esse mysteria. Videbit enim, si attentius quærat, hoc ipsum à Moysi temporibus factitatum fuisse. Quid enim maiores eorum & à morte & à pernicie Aegyptiaca liberauit, quando mors in primogenita Aegypti desæuiebat? Nonne omnibus palàm est, quia diuina institutione perdocti, agni carnes mãducarunt, & postes ac superliminaria agni sanguine perunxerunt, propterea mortem ab eis diuertisse? Pernicies nanq;, id est, carnis huius mors, aduersus humanum genus propter primi hominis trãsgressionem furebat: Terra enim es, & in terram reuerteris, propter peccatum audiuimus. Verùm quoniam per carnẽ suam Christus atrocem hunc euersurus erat tyrannum, propterea id mysterio apud priscos obumbrabatur, & ouinis carnibus & sanguine sanctificati, Deo ita volente, perniciem effugiebant. Quid igitur ô Iudæe turbaris, præfiguratã diu veritatem iam videns? Cur, inquam, turbaris, si Christus dicit: Nisi mãducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, quum oporteret Mosaicis te legibus institutum, & priscis vmbris ad credendum perdoctum, ad intelligenda hæc mysteria paratissimum esse? Vmbram & figuram nosti, disce ergo ipsam rei veritatem. Caro enim mea, inquit, verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Rursus distinguit inter mysticam benedictionẽ, & manna, aquarum fluenta ex lapide, & calicis sancti communicationem: ne magis mannæ miraculum admirentur, sed ipsum potius suscipiant, qui cœlestis panis est, & æternæ vitæ largitor. Mannæ nanque alimentum non æternam vitam, sed breue famis remedium attulit. Nõ erat ergo ille verus cibus, sanctum verò Christi corpus ad immortalitatem & vitam æternam nutriens cibus est. Aqua etiam illa è petra ad momentum corporalem sitim leuabat, nec quicquam afferebat præterea: nõ erat ergo potus ille verus, sed verus potus est sanguis christi, quo radicitùs mors euertitur, & destruitur. Non enim hominis simpliciter sanguis est, sed eius, qui naturali vitæ coniunctus, vita effectus est. Preterea corpus & membra Christi sumus, quia per hanc benedictionem mysterij, ipsum Dei filium suscipimus. Sed quoniam res ardua est, & fide magis quàm ratione suscipienda, ideo multis varijsque modis mirabilem eius vtilitatẽ exponit, fundamentum & basim fidem esse confirmãs: Itaq; qui manducat, inquit, carnẽ meam, & bibit meũ sanguinem, in me manet, & ego in illo. Sicuti enim, si quis liquefactæ ceræ aliam ceram superinfuderit, alteram cum altera per totum commisceat, oportet: Ita si quis carnem & sanguinem Domini recipit, cum ipso ita coniungatur, necesse est, vt Christus in ipso, & ipse in Christo inueniatur. Et sicut parùm (vt ait Paulus) fermenti totam massam fermentat, sic paruula benedictio (Eucharistiam intelligit) totum hominem in seipsum attrahit, & sua gratia replet. Et hoc modo in nobis manet Christus, & nos in Christo: verè enim totum fermentum in totam massam pertransit. Sicut, inquit, misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem: & qui manducat me, ipse viuet propter me. Cùm missum se dicit filius, nihil aliud quàm incarnatum se vult significare. Consueuit autem Christus, quę vim excedunt humanam, ea patri tribuere. Humiliauit enim seipsum factus homo, & ideo conuenientem homini mensuram non recusat: Pater, inquit, qui manet in me, ipse facit opera. Patri ergo etiam incarnationis operationem, quoniam vim excedit humanam, vt solet, accommodat. Hoc ergo est, quod dicit: Quemadmodum ego factus homo sum voluntate patris, & viuo propter patrem, quia videlicet è vita, quę secundum essentiam est, naturaliter emanaui, & genitoris naturam ad vnguem conseruo, vt & ego naturaliter vita sim: Ita qui manducat carnem meam, ipse viuet propter me: totus ad me reformatus, qui vita sum, & viuificare possum. Se verò manducari dicit, cùm sua caro manducatur: quia verbum caro factum est, non naturarum confusione, sed ineffabili illo vnionis modo. Concludẽs tandem de ineffabili hoc & sacrosancto mysterio sermonem: Hic, inquit, est panis, qui de cœlo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum. Non est, inquit, vulgaris hic panis, sed qui ex Deo procedit, qui de cœlo descendit, qui ęternam comedentibus vitam elargitur:

Confirmatio ueritatis ex figura ueteri

Cap.17.

Christo nos uniri participatione corporis eius & sanguinis, & quomodo.

Cap.18. Quo missus à patre filius uiuificat se mãducantes.

Cap.19. A elargitur: vita quippe existens à patre. Nõ autem sicut illud manna, quod mãducantes patres vestri mortui sunt. Sed lex ista vt magna in paruis figurabat. Vmbram enim & imaginem futurorum bonorum, non ipsam eorundem veritatem exhibebat. Itaq; in alimento mannæ benedictio Christi figurabatur & futura denotabatur.

Cap. 21. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt: Durus est sermo hic, quis potest eum audire? Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Audientes enim: Nisi comederitis carnem filij hominis & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis, ad immanes ferarum mores vocari se à Christo arbitrabãtur, incitariq;, vt vellent crudas hominis carnes manducare, & sanguinem bibere, quæ vel auditu sunt horrenda. Nondum enim mysterij huius formam & dispensationem pulcherrimam, (quam nouissima cœna suis discipulis tradidit & commendauit) cognouerant. Adhęc cogitabãt, quomodo caro huius hominis ęternam nobis vitam largietur? aut quomodo mortalis ad immortalitatem adducere poterit? Quæ cum intelligeret is, cuius oculis omia nuda sunt & aperta, aliare mirabili ad fidẽ illos impellit. Hoc, inquit, vos scandalizat? Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius? Quasi dicat: Si propter verba mea, quæ vestrum captũ superant, conturbamini, nunquid eis credetis, quando oculis ipsi vestris cernetis ascẽdentem filium hominis in cœlum? Nã qui terrestre hoc corpus cœleste faciet, is & viuificũ effecit, quamuis natura sui corruptibile fuerit. Spiritus est qui viuificat, caro nõ prodest quicquam. Non prodest, inquam, si per se sine spiritu intelligatur. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt. Totũ corpus suum viuifica spiritus virtute plenũ esse ostendit. Spiritum enim hic ipsam carnem suam nuncupauit. Nõ quia carnis naturam amiserit, & in spiritũ mutata sit, sed quia summè cum eo cõiuncta, totam viuificandi vim hausit. Nec indecenter hoc dictum quisquam existimet. Nam qui domino conglutinatur, vnus cum eo spiritus est, quomodo igitur caro sua vna cum eo non appellabitur? Huiusmodi ergo est, quod dicitur: Putatis me dixisse, viuificũ natura sui esse terrestre & mortale hoc corpus, ego verò de spiritu & vita loquutus sum. Non enim natura carnis secundum se viuificare potest, sed virtus ipsius spiritus viuificantem carnem reddidit. Verba ergo quæ locutus sum, id est, ea de quibus locutus sum vobis, sunt spiritus & vita, qua ipsa etiam caro mea viuit & viuifica est.

Cap. 22.

B

Cap.23.

Cap.24.

Hæc est sana & orthodoxa verborum christi de sacramẽto sui corporis & sanguinis sententia, exponente beatissimo & doctissimo Cyrillo. Quam ideo nõ piguit adscribere aliquanto prolixius, quàm requirat institutum negocium, quod vniuersa illa Christi verba, quibus energiam & efficaciã sacrosancti huius mysterij clarissimè explicat, aliò nunc detorqueantur ab hęreticis. Quæ quòcunq; magis, quã ad ineffabile illud preciosi sui corporis & sanguinis sacramentum, spectare cõtendunt, & impijs suis detortisq; expositionibus persuadent indoctis. confido autẽ, quòd nec te pigebit legisse. Siquidem clarissimè intelliges, quam dictorũ Christi verborum intelligẽtiam, ante annos mille, atq; adeo ab ipso religionis nostræ initio in catholica ecclesia didicerint, quam docuerint orthodoxi sanctissimiq; patres nostri, vt confundatur os loquentium iniqua. C

Non possum committere, quin adscribam eiusdem sanctissimi patris piam & verè christianam exhortationem ad frequentem communionem & participationem huius sacrosancti mysterij aduersus eos, qui ex cõsciẽtia indignitatis suę se ab eodẽ diutius abstinẽt. Lib.3.c.56. Quãdoquidem viuificat corpus Christi, hoc sciant, inquit, baptizati omnes, & diuinæ gratiæ participes facti, si rarius in ecclesiã proficiscantur, & longo temporum spacio propter simulatam religiõem (videlicet conscientiã) aut reputationem indignitatis suæ, mysticè cõmunicare Christo recusent, ab æterna se vita procul depellere. Quippe recusatio eiusmodi quãuis ex religiõe proficisci videatur, & scandalum facit, & laqueos struit. Quare oportet omnibus viribus à peccato mundari, & rectè viuẽdi iactis fundamentis, magna cũ fiducia ad sumendam vitam concurrere. Sed variæ sunt diaboli ad decipiendum insidiæ. Nam primum ad viuẽdum turpiter inducit, deinde, cum malis onerati fuerint, tunc abhorrere à Christi gloria persuadet, qua possent à turpitudine voluptatis, quasi ab ebrietate reuocari. Quare oro, demus operam, vt vinculis eius abruptis & iugo seruitutis peccatorum excusso, in timore domino seruiamus, carnisq; voluptate per continentiam superata ad cœlestem gratiam, ad recipiendam benedictionem libenter concurramus, & corporis Christi participes efficiamur, si æternam vitam consequi, si largitorem immortalitatis in nobis desideramus habere: Caueamusq; ne loco laquei dãnosam religionẽ diabolus prętendat. Sic enim, sic inquã, & ipsum diabolum fugabimus, & diuinę naturæ participes effecti, ad vitã & incorruptibilitatem D

ascen

Li.4.cap.17. A ascendemus. Obijciens perinde sibi ex persona timoratorum & eorum, qui in peccatis iacentes, diutius ab hoc viuifico sacramento se abstinēt. Sed dices, inquit, rectè quidem nos admonere, simul tamen scriptum te nō ignorare, iudicium sibi comedere & bibere illum, qui de pane illo comedit, & de calice bibit indignè. Ego igitur probo meipsum, & indignum inuenio. Quando igitur, quicunq; tu es, qui ista dicis, dignus eris? quando Christo teipsum offeres? Nam si peccando indignus es, & peccare non desinis (quis enim delicta intelligit, secundum psalmistam) expers omnino eris viuificæ huius sanctificationis. *Quid in nobis operetur communio.* Quare pias, quæso, cogitationes suscipias, studiose sancteq; viuas, & benedictione particeps: Quæ mihi credē, non mortem solum, verum etiam morbos omnes depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, sæuientem membrorum nostrorum legem, pietatem corroborat, perturbationes animi extinguit. Nec in quibus sumus peccatis, considerat, sed ægrotos curat, collisos redintegrat, & sicut pastor bonus, qui pro ouib⁹ suis animam suam posuit, ab omni nos erigit casu. Hęc ille beatiss. Cyrillus Alexandrinus patriarcha. Cuius præcipuum studium, singularem strenuamq; operam pro defensione orthodoxæ fidei aduersus Nestoriū, cæterosq; sui seculi hæreticos, experta est, & probauit B Christi catholica ecclesia. Cuius sanctam & veræ consolationis plenissimam exhortationem vt amplectamur, omnibus nobis meritò curandū est, quibus salutis suæ, & vitę ęternę cura est. Audis autē quæ eius fuerit, imo quę catholicæ ecclesiæ (cuius fidem reddidit) de sacrosancto hoc dominici corporis & sanguinis sacramento sentētia. Quod ille nunc gratiam (nos eucharistiam, hoc est, bonam gratiam) nunc vitam, nunc benedictionem simpliciter, nunc mysticam benedictionem, aut benedictionem mysterij, nunc viuificam sanctificationem, aut viuificas mysterium appellat. Quæ deniq; eius nobis percipiendæ sit vtilitas, imo necessitas. Quanquam autem hi sufficere possent, quos induximus, testes, ad demonstrandam catholicæ ecclesiæ de ineffabili hoc sacramento fidem & sententiam, præsertim cum de eo non sit instituta nobis præsens tractatio, sed incidenter tantum, & veluti exempli gratia in ipsum inciderimus, quia tamen de re tanta, tam salutifera, tam necessaria, nullam omnino hæsitationem, nullū scrupulum in pectoribus Christi fidelium reside re fas est, etiam aliorum sanctissimorum patrum (quos ea de re certum est nihil credidisse aliud, quàm quod credidit catholica Christi per orbem ecclesia, cuius extitere membra non vulgaria, imo præcipua, imo colūnæ quę C dam) idem cōprobare visum est testimonio, vt ex omni seculo, omni ætate, omni loco orbis, consonæ huius, imo vnius orthodoxę catholicæque fidei indubitatum accipias testimonium.

Diui itaque Ioannis Chrysostomi, Antiocheni quidem natione, sed Constantinopolitani episcopi, perlege obsecro homilias libro super Matthæum, & in eundem de cœna domini, & in caput 9. epistolæ ad Hebręos, & clarissimè intelliges, idem tunc Antiochiæ, Constantinopoli, & toto Oriente credidisse Christi fideles, imo toto orbe terrarū credidisse catholicā Christi ecclesiam, de ineffabili hoc sacramēto corporis & sanguinis domini, quod nos in catholica didicim⁹ ecclesia, & quod suis tēporibus credidisse eandē superioribus illis testificātibus audiuisti, videlicet semel passibiliter in cruce oblatum Christū à nobis quotidie offerri aut sacrificari in altari. Iccirco, inquit, cum manum videmus porrigentis nobis corpus domini sacerdotis, arbitrari nos oportet, non sacerdotis, sed christi manum ad nos porrigi, dicentis: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Et homilia decimaseptima in dictam epistolam ad Hebræos: Hoc, inquit, sacrificium nostrum exēplar est illius semel oblati in cruce. Idipsum D autem semper offerimus, nec nunc quidem alium agnū, crastino alium, sed semper idipsum. Nec quia multis locis offerī, multi sunt Christi, sed vnus vbiq;, & hic plenus existēs. *Eucharistia sacrificium.* Rursus homilia LX. de indignè sumentibus sacrosancta mysteria, docet per res sensibiles, donari nobis res intelligibiles & spiritales à Christo, vt per sensibilē & exteriorē baptismum, intus fieri intelligibilem regenerationem ac renouationem. Atq; in eo, quod dicit: Accipite & manducate, hoc est corpus meum, ipsum dare nobis seipsum, atq; in eo credere nos illi oportere, licet cogitationibus & oculis nostris aduersari id videatur. Eadē inculcat homilia subsequente. Et in oratione de beato Philogenio, dicit mensam dominicam vicem præsepis explere, nam & in hac reponi corpus dominicum, non quidem fascijs inuolutum, sed spiritu sancto vndequaque conuestitum.

Eiusdem fidei catholicæ ecclesię diuus quoque Hieronymus testis est, ad Hebidiam, quęstione 2. scribens in hæc verba: Nos autem audiamus, inquit, panem quē fregit dominus, deditq; discipulis suis, esse corpus domini saluatoris, ipso dicente: Hoc est corpus meum, accipite & comedite. Et calicē illum, de quo iterum

A iterum locutus est:Hic est sanguis meus noui testamenti,qui pro multis effundetur.Iste est calix,de quo in propheta legimus: Calicem salutaris accipiam. Et alibi, calix tuus inebrians quàm præclarus est,&c.Non Moyses dedit vobis panem verum, sed dominus Iesus,& ipse conuiua,& conuiuium, ipse comedens,& qui comeditur,illius bibimus sanguinem,& sine ipso potare non possumus. Et quotidie in sacrificijs eius,de genimine vitis veræ,& vineæ Sorec (quæ interpretatur electa)rubentia musta calcamus, & nouũ ex his vinum bibimus de regno patris,nequaquam in vetustate literæ, sed in nouitate spiritus, cantantes canticum nouum,quod nemo canere potest,nisi in regno ecclesię,quod est regnum patris. Hęc fuit fides orthodoxi illius, sanctissimiq; Hieronymi,quam in catholica didicerat ecclesia,eadem per omnia cum illa, quam & nos à patribus nostris in eadem didicimus & accepimus.

Idem D. Amb. confirmare testimonio. Iam & D. Ambrosium audiamus, quã ipse fidem didicerat in catholica ecclesia, quam doceat initiandos & nouitios in fide. Ita habet in sermone,de mysterijs fidei ad Neophytos,sacramentum hoc nostrum cõparans illi suæ figuræ veteri: Considera nunc, inquit,
B vtrum pręstantior sit panis angelorum, an caro Christi,quæ vtiq; corpus est vitæ? Manna illud è cœlo,sed hoc supra cœlum illud cœli, hoc domini cœlorum, illud corruptioni obnoxium, si in alterum diẽ reseruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicunque religiose gustauerit, mortem sentire nõ poterit:illis aqua fluxit è petra, tibi sanguis è Christo, illos ad horam satiauit aqua, te sanguis Christi diluit in æternum:Iudæus bibit & sitit,tu cum biberis,sitire non poteris,& illud vmbra, hoc autem in veritate. Et paulo post. Potior itaque est lux quàm vmbra, veritas quàm figura, corpus autoris, quàm mãna è cœlo. Obijciẽs deinde sibi ipsi, veluti ex persona Neophytorum, humanæ apparentiæ & incredulitatis in contrarium argumenta:Forte dicas,inquit, aliud video, quomodo tu mihi asseris, quòd corpus Christi accipiam?Et hoc nobis ergo superest, tibi vt probemus. Quantis igitur vtimur argumentis, corpus hoc non esse id quod natura formauit,sed quod benedictio consecrauit, maioremque vim esse benedictionis quàm naturæ? Quia benedictione, inquit, etiam ipsa mutatur natura, virgam tenebat Moyses, proiecit eam, & facta est serpens, rursus prendit caudam serpentis,& in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur prophetica gratia his mutatam esse naturam, & serpentis & virgæ? Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu,& subito de fontium venis sanguis cœpit erumpere. Non erat potus in fluuijs, rursus ad prophetæ vocem cessauit cruor fluminum,aquarum natura remeauit.His atque alijs eiusmodi miraculis, quæ ineffabili diuinitatis operatione fiunt, enarratis, post aliqua subiungit: Aduertimus igitur maioris virtutis esse gratiam quàm naturam.Et adhuc tamen propheticæ tantum benedictionis numeramus gratiam.quod si tantum valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret,quid dicemus de ipsa consecratione diuina,vbi verba ipsius domini saluatoris operantur?Nam sacramentum illud quod accipis,Christi sermone conficitur. Quod si tantum valuit sermo Heliæ, vt ignem cœlo deuocaret,non valebit Christi sermo,vt species mutet elementorum? De totius mundi operibus legisti,quia ipse dixit & facta sunt, ipse mãdauit & creata sunt.Sermo ergo Christi, qui potuit ex nihilo facere, quod non erat, non potest ea quæ sunt, in id mutare, quod non erant?Non enim minus est nouas rebus dare, quàm mutare naturas. Si argumentis vtimur,suis proprijsque vtamur, incarnationisque exemplis huius mysterij adstruamus veritatem. Nunquid natura operata est,cum dominus Iesus nasceretur ex Maria virgine?Si naturæ ordinem quærimus,viro mixta fœmina generare consueuit: Liquet igitur,quod pręter naturæ ordinem virgo generauit. Et hoc quod conficimus corpus,ex virgine est. Quid hic quæris naturæ ordinem in Christi corpore, cum præter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine?Audis hic,quam ille catholicam fidem doceat initiandos in fide,nõ tropis,figuris, aut circumlocutionibus verborum,sed planissimo,quantum fieri potuit,apertissimoq; sermone.Audis in hoc sacramento veram Christi carnem,verumque sanguinem. Audis ineffabili Dei potentia mutari naturas panis & vini in id,quod non erant,hoc est,in corpus domini nostri Iesu & sanguinem, quod posteriores haud insignificanter transsubstantiari dixerunt, nouo quidem vocabulo, sed antiqua catholicæ fidei sententia.Rursus libro IIII.de sacramentis: Tu forte dicis, inquit,meus iste panis est,& vsitatus.Est quidẽ panis iste qualem dicis,ante verba sacramentorum, vbi autem accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. Et paulo post: Cœlum non erat,mare non erat, terra non erat, sed audi dicentem Dauid: Ipse dixit & facta sunt,ipse mandauit & creata sunt. Ergo tibi vt respondeam:Non erat corpus Christi ante conse-

Humanæ incredulitatis argumenta in contrarium soluit.

Benedictione mutari naturam.

C D

F

consecrationem, sed post consecrationem, dico tibi, quia iam est corpus Christi. Ipse enim dixit, & factū est, ipse mandauit & creatū est. Et post aliqua: Antequam consecretur, panis est, vbi autē verba Christi accesserint, corpus est christi. Audi enim dicentem: Accipite & edite ex eo omnes, hoc est enim corpus meum. Et ante verba christi calix est vini & aquę plenus, vbi verba Christi operata fuerint, ibi sanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte, inquit, quantis generibus potens sit sermo Christi vniuersa cōuertere. Deinde ipse dominus Iesus testificatur nobis, quod corpus suū accipiamus, & sanguinē, nunquid debemus de eius fide & testificatione dubitare? Ex libro sexto de sacramētis: Sicut verus est, inquit, Dei filius dominus noster Iesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius in substantia patris: Ita vera eius caro est, sicut ipse dixit, quā accipimus, & verus sanguis eius est, quem potamus. Hæc ille Ambrosius, catholicæ fidei doctor & assertor fidelissimus. cuius, vt audisti, non captauimus trūca verba, nostroq; ea sensui (quæ hæreticorum sunt artes) seruire coegimus, sed planissimis verbis, frequenter, & constanter eandē quam nos, orthodoxam catholicamq; fidem docere, prædicare, & vbiq; inculcare, fecimus euidentissimum.

Eadem ferè tempestate, quamuis ante Ambrosium, diuus ille Hilarius Pictauorum episcopus, orthodoxæ & catholicę fidei strenuus propugnator, atque eo nomine ab impio Constantio relegatus exilio: audi, in illo ipso exilio, quod pro Christi fide constanter fortiterq; pertulit, quid scribat libro octauo de trinitate: Vbi probans vnius substantiæ & naturę filium, cum patre, ex illis Christi verbis apud Ioannem: Ego & pater vnum sumus, aduersus hęreticorum prauā detortamq; expositionem, qua Christi illa verba, ad voluntatum vnionem mutuamq; dilectionem referebant, etiam dominicis verbis, quæ alibi apud Ioannem legimus, hoc cōprobantes. Si quidem pro salute fidelium suorum patrem exorans: Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi vt sint vnū, sicut & nos, &c. Sicut & tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, &c. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Putant autem nullam inter nos, aut cum Deo habere nos realem vnitatem, aut quę sit per veritatem naturæ, quam ille naturalē appellat, sed per animorum concordiam & mutuam charitatem tantum. Quare nec filij ad patrē, aliam ex dictis verbis vnitatem comprobari posse cōtendunt. Aduersus hanc, inquā, hæreticorum calumniam, quę prima facie nonnihil probabilitatis habere videtur, agens sanctus & orthodoxus episcopus, & catholicæ ecclesię sanam intelligentiam adstruens: Eos nunc, inquit, qui inter patrem & filium voluntatis tantum ingerunt vnitatem, interrogo, vtrumne per naturæ veritatem hodie Christus in nobis sit, an per concordiam tantū voluntatis? Si enim verè verbum caro factū est, & nos verè verbum carnem cibo dominico sumimus, quomodo nō naturaliter in nobis manere existimandus est, qui & naturam carnis nostræ iam inseparabilem sibi homo natus assumpsit, & naturam carnis suæ ad naturam æternitatis, sub sacramento nobis cōmunicandæ carnis admiscuit? Ita enim omnes vnum sumus, quia & in Christo pater est, & Christus in nobis est. Quisquis ergo naturaliter patrē in Christo negabit, neget prius, naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse. Quia in Christo pater & Christus in nobis, vnum in his esse nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosq; verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus & per hoc vnū erimus, quia pater in eo est, & ille in nobis, quomodo voluntatis vnitas asseritur, cum naturalis per sacramentum proprietas, perfectæ sacramentum sit vnitatis? Non est humano aut seculi sensu in Dei rebus loquendum, neq; per violentiam atq; impudentem prædicationē cœlestium dictorum sanitati, alienæ atq; impiæ intelligentię extorquenda peruersitas est. Quæ scripta sunt, legamus, quæ legerimus, intelligamus, & tunc perfectæ fidei officio fungemur. De naturali enim in nobis Christi veritate quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stultè atq; impiè dicimus. Ipse enim ait: Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus. Qui edit carnem meā, & bibit sanguinem meum, in me manet & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis, non est relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipsius domini professione, & fide nostra verè caro est, & verè sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiūt, vt & nos in Christo, & Christus in nobis sit. An ne hoc veritas nō est? &c. Quod autem in eo per sacramentum communicatæ carnis & sanguinis simus, ipse testatur dicens: Et hic mundus iam me non videt, vos autem me videbitis, quoniam ego viuo, & vos viuetis, quoniam ego in patre meo, & vos in me, & ego in vobis, &c. Quod autem in nobis naturalis hæc vnitas sit, ipse ita testatus est: Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. Non

Nos communione corporis & sanguinis Christi eidem & Deo uniri naturaliter, hoc est, uerè & realiter.

A Non enim quis in eo erit, nisi in quo ipse fuerit, eius tantum in se assumptam habens carnem, qui suam sumpserit. Perfectæ autem huius vnitatis sacramentum superius docuerat, dicens: Sicut misit me viuens pater, & ego viuo per patrem, & qui manducat meã carnem, & ipse viuet per me. Viuit ergo per patrem, & quo modo per patrem viuit, eodem modo nos per carnem eius viuemus. Omnis enim comparatio ad intelligentiæ formam præsumitur, vt id de quo agitur, secundum propositum exemplum assequamur. Hæc verò vitæ nostræ causa est, quod in nobis carnalibus manentem per carnem Christum habemus, victuris nobis per eum ea conditione, qua viuit ille per patrem. Si ergo nos naturaliter secundum carnem per eum viuimus, id est, naturam carnis suæ adepti, quo modo non naturaliter secundum spiritum in se patrem habeat, cum ipse viuat per patrem? Hæc ille sanctus Hilarius. Ex quo identidem intelligis, non modo orthodoxam catholicę ecclesiæ de veritate corporis & sanguinis domini in sacramento hoc ineffabili, indubiamq; fidem & sententiam, verumetiam verborum Christi, quibus energiam, virtutemque eius indicat, veram sanamque intelligentiam, quam eandem, & à Damasceno, & Cyrillo superius audiuisti.

Eucharistia perfectæ unitatis nostræ sacramentum cũ Christo.

B Admonet tamen nos locus iste, vti (quemadmodum idem ille Cyrillus alio loco) prędicta christi apud Ioannem verba, modò ab Hilario tractata, paulo clarius explicemus. Siquidem commentariorum in Ioannem libro nono dictam Christi pro fidelibus suis orationem: Rogo vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus, explicans, cum præmisisset de vnione inter nos consensus & mutuæ charitatis posse intelligi, quasi charitatis, pacis & concordię nobis vinculum petijsset Christus, quo ad tantam spiritalem vnionem perduceremur, vt naturalis, consubstantialisque in patre, filio atque spiritu vnionis similitudinem ea ipsa quodammodo imitaremur. Verum, inquit, quoniam propositi textus vis sublimiora dicere cogit: Saluator quoque inuitat, dicens: Sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint, considerandum est, si ad vnitatem consensus & voluntatis, naturalem etiam inuenire possimus, per quam nos inter nos, & omnes Deo colligemur, &c. Age igitur cum trinitas vnũ natura sit, cõsideremus, quomodo etiam nos ipsi inter nos corporaliter, & cum Deo spiritualiter vnum simus. Ex Dei patris substantia vnigenitus prodiens, & totam in sua genitoris naturam possidẽs, caro factus, seipsum naturæ nostræ ineffabiliter coniunxit & vniuit, verus Deus simul & homo, quæ plurimũ inter se secundum naturam distant, in vno seipso coniunxit, & naturæ diuinæ participes nos effecit, &c. Qui vt inter nos & Deum, singulos nos vniret, quamuis corpore simul & anima distemus, modum tamen adinuenit consilio patris & sapientiæ suæ congruentem. Suo enim corpore credentes per communionem mysticam benedicens, & secum, & inter nos, vnum nos corpus effecit. Quis enim eos, qui vnius sancti corporis vnione in vno Christo vniti sunt ab hac naturali vnione alienos putabit? Nam si omnes vnum panem manducamus, vnum omnes corpus efficimur, diuidi enim atq; seiungi Christus non patitur. Iccirco etiam ecclesia corpus Christi effecta est, & nos singuli membra Christi, secundum Paulum, vni enim Christo per corpus suum coniuncti, quoniam in nobis illum, qui est indiuisibilis, accipimus, ipsi potius, quàm nobis membra nostra commodãtur. Quod enim ecclesia corpus Christi sit, ex singulis hominibus tanquam membris compositum, Paulus ostendit, dicens: Vt veritatem sequentes in charitate crescamus in illo per omnia, qui est caput, christus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit, in ædificationem sui in charitate. Quod autem corporalis hæc vnio ad Christum participatione carnis eius acquiritur, ipse rursus Paulus de mysterio pietatis differens testatur: Quod alijs, inquit, generationibus non est agnitum filijs hominum, sicut nunc reuelatũ est sanctis apostolis eius, & prophetis in spiritu esse gentes cohæredes, & concorpores, & comparticipes promissionis in christo. Si autem omnes inter nos in Christo vnum corpus sumus, nec inter nos solum, verumetiam cum eo, qui per carnem suam ad nos trãsiuit, quomodo vniuersi & inter nos, & in Christo vnum non erimus? Christus enim est vnionis huius vinculum, qui Deus simul & homo est. Sed de vnione, inquit, corporali satis. De spiritali autem eandem viam sequẽtes dicimus. Quia spiritu sancto recepto & inter nos quodammodo, & cum Deo vnimur. Nam sicut virtus sacratissimæ Christi carnis vnum corpus facit participantes, eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis Dei spiritus inhabitat, eos omnes ad vnitatem spiritalem conducit, &c. Ergo, inquit, in patre, filio & spiritu sancto omnes vnum sumus. Vnum autem dico, habitudine & affectu, vnum pietatis consensu, vnum sanctę Christi carnis communione,

Qualem in nobis unionẽ operetur communio corporis & sanguinis Christi, tam cum ipso & Deo, quàm cũ proximo.

C

Ephe. 4.

D

vnum vnius ſancti ſpiritus participatione. Et
A ego claritatem, inquit, quam dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnũ, ſicut & nos vnum ſumus. Ego in eis, & tu in me, vt ſint conſummati in vnum. Naturalem, conſubſtantialemq́; vnionem cum patre, quamuis vnigenitus habeat, propter noſtram tamen ſalutem, à ſua illa dignitate, gloria & claritate quaſi exiuit (hoc eſt ſignificat: Exinaniuit ſemetipſum) atque ideo accepit rurſus cum carne claritatem & gloriam, quam ſemper vt Deus habet. Quoniam enim templum, quod à virgine accepit, quamuis conſubſtantiale Deo patri nõ ſit, vnum tamen cum Deo verbo eſt, datum ſibi vnigenitus ait, quod templo ſuo datum eſt. Datum ſibi à patre per ipſum in ſpiritu. Hanc igitur claritatem, inquit, & gloriam pater, quam mihi dediſti, quæ eſt, vt tecum vnum ſim, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut nos vnum ſumus. Vniuntur enim inter ſe fideles illis modis, quos iam expoſuimus, vniuntur etiam Deo, & modum ipſe ſaluator aperuit, dicens: Ego in ipſis, & tu in me, vt in vnum ſint conſummati. Corporaliter enim filius per benedictionem myſticam nobis vt homo vnitur, ſpiritaliter autem vt Deus, ſui ſpiritus gratia noſtrum ad nouam vitam
B & diuinæ naturę participationem ſpiritum redintegrans. Nexus igitur vnionis noſtrę ad Deum patrem, Chriſtus eſt, nobis quidem vt homo, Deo autem patri, vt Deus naturaliter vnitus. Non enim erat poſsibile corruptioni ſubiectam hominis naturam, ad immortalitatem conſcendere, niſi natura immortalis atque incommutabilis ad eam deſcendiſſet, ac communione participationeque ſui, à mortalitatis noſtræ terminis ad ſuum bonũ reformatos eleuaret. Conſummati ergo ſumus, reductique ad vnionem Dei patris, mediatione ſaluatoris, id eſt, Chriſti, filium enim Dei natura patri vnimur corporaliter, ſubſtantialiterq́; (vt dictum eſt) accipientes, clarificamur, glorificamurque ſupernæ facti naturæ participes. Hæc ille Cyrillus. Imo hęc catholica Chriſti per orbem eccleſia, cuius communem ſenſum & catholicam audis fidem, tot orthodoxis, tot ſanctiſsimis patribus, eiuſdem columnis pręcipuis, ex quatuor orbis terræ cardinibus conſona voce profitentibus. Idque eo ſeculo, quo pene ſimul effulſerũt in eccleſiam, tot illa luminaria, quot nunquam ante aut poſtea. Quorum adhuc lumen ita præfulget nobis, vt in eo ambulantes impingere non poſsimus. Dico illum orthodoxum Hieronymum, illum ſanctum Ambroſiũ, illos glorioſos orthodoxæ fidei propugnatores, Hilarium, Auguſtinum, Ioãnem Chryſoſtomum, Ioannem Damaſcenum, illos catholicæ eccleſię antiſtites, Leonem ter C
ſanctum (quo elogio adhuc viuũ honorauit vniuerſa Chalcedonenſis ſynodus) illũ quoque ſanctum Gregoriũ. Quorum (vt audiſti) non captauimus trũca verba, eaq́; noſtro ſenſui (qui hæreticorum mos eſt) ſeruire coegimus, ſed quos vno ore vnam fidem ex diuerſiſsimis orbis terrarum partibus, de veritate corporis & ſanguinis Chriſti in altaris ſacramento audis clariſsimè proferentes, irreuincibili ſanè teſtimonio catholicæ fidei eius, quę tunc erat per orbem eccleſię. Et quęcũq; tunc erat, tum non cœpiſſe, ſed eandẽ fuiſſe à principio certum eſt. Nunquam enim ceſſat clamare apoſtolica illa tuba: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepiſtis, anathema ſit. Et in Timotheo ſuo ſemper inculcat eccleſiæ aut præpoſitis eius. O Timothee, depoſitum cuſtodi, deuitãs prophanas vocum nouitates. O Timothee, ô ſacerdos, ô tractator ſcripturarum, ô doctor, depoſitum cuſtodi, catholicæ fidei talentum illibatum, inuiolatumq́; conſerua. Quod tibi creditum eſt, hoc à te tradatur, quod creditũ, inquam, non quod à te inuentum, quod accepiſti, nõ quod excogitaſti, quod ad te perductum eſt, non quod à te prolatum. Cuius tu nõ autor, D
ſed cuſtos eſſe debes, deuitans prophanas nouitates. Itaq; quæcunq; tunc fides catholicæ eccleſiæ fuit, noua non fuit, ſed quam à maioribus velut per manus accepit, quemadmodum eandem & ſucceſſoribus tradidit, & conſignauit. Quod tametſi aliter probare non oporteat, prœſertim cum ab illis ad nos eãdem permanſiſſe clariſsimè demonſtrauerimus, percurrenti tamẽ etiam ab illis retro eorum ſcriptorum eccleſiaſticorũ monumenta, qui ea ſecula præceſſerunt, ad ipſum Chriſtianæ religionis initium, Cyprianum dico, Origenem, Tertullianum, Irenæum, Ignatiũ, Dionyſium, eandem per omnes, & apud omnes fidem catholicæ eccleſiæ fuiſſe, erit meridiana luce clarius. Sed non vacat hic hærere prolixius, nimis enim vni huic (quod exempli tantũ cauſa aſſumpſimus) immorati ſumus. Vnũ hic Tertull. pręterire non poſſumus, vt cuius alicubi verba ad ſuam impietatem detorquent hæretici. Ita autem ſcribit aduerſus Martionẽ lib. IIII. Profeſſus itaq; ſe concupiſcentia concupiſſe edere paſcha, vtiq; ſuũ (indignum enim vt quid alienum cõcupiſceret Deus) acceptum panem & diſtributum diſcipulis corpus ſuum illum fecit, hoc eſt corpus meum dicendo. Hactenus ille. Cui nõ aduerſatur, quemadmodum volunt hæretici, id quod velut exponendo prædicta, continuo ſubiun-

Quomodo claritatẽ, quam Chriſtus accipit à patre, dederit nobis, ita ut unum ſimus, ſicut ipſe & pater unũ ſunt.

Quomodo mortalis natura ad immortalitatem conſcendat.

A subiungit, id est, figura corporis mei. Nam figura non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Siquidem res vacua, quod est phantasma, figuram capere non potest. Hæc namq; Tertulliani velut expositiua adiectio, non refertur ad illud, quod ante absolutè pronūtiauit, videlicet, acceptum & distributum discipulis panem, suū corpus eum fecisse, sed ad id quod proximè præcedit (hoc est corpus meum) verè equidem fecit, & non figuratiuè panem suum corpus. Nihilo minus hoc ipsum eius corpus, vt ex pane, vtq; est in sacramento eucharistiæ, simul est figura sui vt immolatum est, & pependit in cruce, atq; in eius memoriam iussum est à Christo in ecclesia celebrari & offerri. Quare nihil à veritate orthodoxæ fidei ea in re alienum dixit Tertullianus affirmans Christum acceptum panem suum corpus fecisse, & nihilo minus hoc ipsum fuisse eiusdem sui corporis vt in cruce tum immolandi figuram. Ita & diuus Augustinus, quem toties audiuisti veritatē corporis Christi in eucharistia prædicare, nihil veretur idipsum etiam figuram dicere. In prologo Psalmi III. de proditore Iuda loquens: Cū, inquit, Christus eius cogitationes non ignoraret, eum tamen adhibuit ad conuiuium, in quo sui corporis & sanguinis figuram discipulis commendauit. Vides etiam Augūstinum hic dicere figuram corporis & sanguinis domini, quod alibi toties verum corpus & sanguinem eiusdem affirmat, verè suum corpus, quod de Marię carne suscepit, in quo hic nobiscum ambulauit, in quo tanta perpessus est, nobis manducandum dedisse, & sanguinem in cruce effusum, bibendum propinasse. Quod verò indubia fuerit & Tertulliani, & catholicæ ecclesiæ eiusdem seculo sententia & fides de veritate corporis & sanguinis Christi in eucharistia, idem ipse clarissimè demonstrat in libro de carnis resurrectione. In quo postquam multis carnem nostrā extulit præconijs, videamus, inquit, nunc de propria etiā Christiani nominis forma, quanta huic substantiæ friuolæ ac sordidæ apud Deum prærogatiua sit. Et si sufficeret illi, quod nulla anima salutem possit adipisci, nisi dum est in carne, crediderit, adeo caro salutis est cardo, de qua cū anima Deo alligatur, ipsa est quę efficit, vt anima Deo alligari possit. Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur, caro vngitur, vt anima cōsecretur, caro signatur, vt & anima muniatur, caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu illumine tur, caro corpore & sanguine Christi vescitur, vt anima de Deo saginetur. Audis hic clarissimè Tertulliani atq; adeo catholicæ, quæ

B

tunc erat ecclesię, confessionem & fidem de veritate corporis & sanguinis christi, quibus pascimur in eucharistia. C

Non possum, quantumuis abrumpere orationem quæro, hoc loco præterire diui Irenæi (qui & ipso Tertulliano fuit antiquior) de fide catholicæ ecclesiæ, sua illa ætate, hoc est, in ipsissima primitiua ecclesia, luculentissimum hac de re testimonium. Hic Valentinianos, atq; illius seculi hæreticorum portenta, cap. XXXIIII. lib. IIII. aduersus eosdem audi obsecro, vt aggrediatur atq; etiam conficiat ex sententia catholicæ ecclesię de eucharistia. Quomodo autem, inquit, cōstabit eis, eum panem, in quo gratiæ actę sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatoris mundi filium dicāt, id est, verbum eius, &c. Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem deuenire, & non percipere vitam, quę à corpore domini & sanguine alitur? Ergo aut sententiam mutent, vt abstineant ab offerendo, quæ prędicta sunt. Nostra autem consonans est sententia eucharistiæ, & eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. quemadmodum enim qui ex terra est panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipiētia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei, non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi eius sanctificantis creaturam. Quemadmodum enim Deus non indiget eorum, quæ à nobis sunt, sic nos indigemus offerre aliquid Deo, sicut Salomon ait: qui miseretur pauperis, fœneratur Deo. Qui enim nullius indigens est Deus in se, assumit bonas operationes nostras ad hoc, vt præstet nobis retributionem bonorum suorum, &c. Hæc ille Irenæus gloriosus Christi confessor & pontifex. Ex quo clarissimè intelligis etiam illo seculo, in illa ipsa primitiua ecclesia, adeo indubitatam cōfessamque omnibus Christi fidem professis, seu orthodoxis, seu hæreticis, veritatem corporis & sanguinis christi in eucharistia, vt ex ea prodigiosam & pene palpabilem impietatem Valentini & suorum redarguat, velut sibi non constantem. Nam cum illi ipsi, quantumuis impudenter impij, veritatem tamen corporis & sanguinis domini, etiam infantiū linguis toto orbe decantatam in ecclesia confiterentur in altaris sacrificio: Quomodo, inquit, constabit eis, panem, in quo gratiæ actæ

D

 sunt,

A sunt, corpus esse domini sui, & calicem sanguinis eius, si non ipsum fabricatorem mundi filium dicant, id est, verbum eius? Quomodo preterea negant carnis resurrectionem ad vitam immortalem, quę corpore domini, & sanguine alitur? Et adhuc dubitari poterit, quæ fuerit illo seculo catholicę per orbem ecclesię hac de re certa indubitataq; fides & cõfessio, adeo vt nec hęreticissimi ea de re dubitare auderẽt, quos vide vt vrgeat. Aut ergo, inquit, sententiã mutent, aut abstineant ab offerẽda eucharistia. Quin & hoc perpẽde, quod sequitur: Nostra autẽ sententia est consonãs eucharistię, & eucharistia rursus cõfirmat nostram sententiam. Probãtur controuersa aut dubia ex consonantia eorum cum certis, cõfessis ac indubijs, atq; id, per quod confirmatur aliquid, debet esse aut certius aut notius eo, quod per ipsum confirmatur. Dicit autem suam illã, quam aduersus hæreticos adstruit, sententiam consonare eucharistiæ, & eucharistiam eius veritatem confirmare. Sed quę tandem erat illa eius sententia, quam dicit confirmari per eucharistiam? Hæc nempe, Iesum Christum dominum nostrum esse filium Dei creatoris cœli & terræ. Item, eundem in veritate assumptæ naturę & carnis nostrę postimpleta redẽptionis salutisq; nostrę mysteria verè resurrexisse à mortuis, primitias resurgentium, quæ tunc negabantur ab impijs hæreticis. Ergo his ipsis magis tunc indubitata veritas corporis & sanguinis Christi in euchari stia, in qua cum negare non auderent, dicit eos secum non constare. Offerimus enim, inquit, ei quę sunt eius, congruenter communicationem & vnitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim, qui ex terra est panis, percipiens inuocationem Dei, iam non communis panis est, sed eucharistia ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: Sic & corpora nostra percipientia eucharistiam, iam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habẽtia. Et te non pudet impie Sacramentarie nunc demum in dubium reuocare, nunc demum negare veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, quam vides in primitiua ecclesia magis consonanter atq; indubitanter creditam, quàm assumptam à verbo veritatem carnis nostræ, quàm Christum filium creatoris cœli & terræ? quàm deniq; carnis nostræ resurrectionem? Non vos pudet impudentissimi Lutherani ita impudenter nunc insultare missæ sacrificio, quod vides quàm certa, consona atq; indubitata fide toto orbe ab initio obtulit catholica christi ecclesia? Proinde, vt hic tandem concludamus, clarissimè demonstratum existimo, eandem quę nunc est, fuisse ab initio, & deinceps

B

C continuò catholicæ ecclesiæ fidem de sacramẽto eucharistię, ita, vt hoc ferè vnum omnium nostrę fidei mysteriorum nullis vnquam hęreticorum prophanatum, vexatum aut ęxagitatum fuerit nouitatibus ante illum prodigiosę, impięq; temeritatis Berengarium. Demirari satis mecum non valeo tantã istorum hominum excæcatę mentis impietatem, tantam errandi libidinem, vt dimissa clarissima & apertissima fide catholica, Christum contra Christum, in angulis domorum ac penetralibus obfirmata duritia, ac animi obstinatione pergant quærere.

Sed forte hic nobis occurret aliquis aduersus id quod diximus, ante primum Berengariũ nullis vnquam hęreticorum nouitatibus exagitatam fuisse fidem catholicã circa vnum sacramentum eucharistię, videri enim ex epistola primi Ephesini concilij ad Nestorium, etiam tunc eodem autore exortã fuisse impiam quandam circa idem hoc sacramentum sententiã, non quidem negantium veritatem corporis & sanguinis filij hominis in euchari stia, vtpote dicente Christo in euangelio: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ non habebitis vitam in vobis, sed dubitantium, quisnam esset ille filius hominis, adeo, vt quem supra memorauimus, Lanfrancus, vir alioqui & eruditus & emunctæ satis naris, coniecerit ex verbis illius epistolæ, quę mox subijciemus, & censura prędicti concilij, duas circa hoc exortas fuisse hæreses, quibusdam arbitrantibus filium illum hominis oportere intelligi vnũquemlibet hominem, in cuius carnem & sanguinem cõuersa panis & vini substantia sumeretur à nobis in remissionẽ peccatorũ, alijs ęquè hæretica pertinacia cõtrà contendentibus, non hunc esse de turba quemlibet hominem, sed virum iustum, sanctificatum, à communi hominum vita per suæ vitę celsitudinem segregatum, qui templũ Dei esset, qui diuinam in se habitationem verisimè possideret. D

Sed salua tanti viri reuerẽtia, ipse potius ex illis verbis imaginatus est illas hæreses, quarum nemo vnquam assertor extitit, nec inuenitur apud aliquem eorum, qui nobis hæreseωn perscripsere catalogos. Quanquã sint inter eos, qui illius autoritate decepti, post eundẽ has percenseant inter hæreses. Quis enim dubitare posset, modo credẽs Christi verbis, & ob ea, in corpus & sanguinẽ filij hominis, panis & vini substantias conuerti, non dubitans, quisnam esset ille filius hominis? Cum idem ipse pręmittat Christus: Ego sum panis vitæ: Ego sum panis viuus, qui de cœlo descẽdi. *Dictæ opinionis cõfutatio.*

A di. Si quis mãducauerit de hoc pane, viuet in æternum. Et panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo Iudęi adinuicem (inquit Euangelista) dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum? Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nõ habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habebit vitam æternam. caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, &c. In his Christi verbis nunquid vlla est dubitandi occasio, ei modo, qui Christo credit & euangelio, quisnam ille sit filius hominis, de cuius carne à nobis manducanda, & bibendo sanguine loquatur, qui suam ipsius, non alterius carnem dicit esse illum panem vitæ & viuificum, suum ipsius sanguinem illum potum vitalem?

Cõfessio Ephesinæ synodi, de ueritate corporis, & sanguinis Christi in eucharistia.

Verba verò epistolæ Ephesini concilij ad Nestorium, quibus ille imaginatur damnatas eiusmodi, quas fingit hæreses, hęc sunt: Necessariò igitur & hoc adijcimus, inquiunt: Annunciantes enim secũdum carnem, mortem vnigeniti filij Dei, id est, Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in cœlos ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in ec- B clesijs sacrificij veritatem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis, & preciosi sanguinis Christi omnium nostrum redemptoris effecti, non vt communem carnem percipientes (quod absit) nec vt viri sanctificati, & verbo coniuncti secundum dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vt verè viuificatricem, & ipsius verbi propriam factam. Vita enim naturaliter vt Deus existens, quia propriè carni vnitus, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quãuis dicat ad nos: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nõ tamen, vt hominis vnius ex nobis æstimare debemus. Quomodo enim secundum naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit? Sed vt verè propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est, & vocatus. Ex his verbis illius cõcilij Lanfrãcus ille duas apud se eiusmodi finxit hęreses, quasi contra eas illa dicerentur, & nõ aduertit omnia illa dicta aduersus Nestorium, non equidem, quod ille dubitaret panem & vinum in sacramento altaris conuerti in Christi corpus & sanguinem, sed quod asserebat Christum natura esse purum hominem, vt vnumquemlibet ex nobis, quẽ postea inhabitasset Dei verbum. Aduersus cuius execrandam, impiamq; blasphemiam, C sanctum concilium etiam hoc vtitur argumento, quod Christus affirmat carnem suam mãducatam à nobis viuificatricem esse, & immortalitatis in nobis effectricem, quod non habet communis hominis caro, sed solũ Dei verbi, qui est vita per naturam & essentiam. Vnde post finem epistolę subnectunt articulos aliquot, qui consequebantur ad impiam assertionem ipsius Nestorij, à se subiectos anathemati, inter eos hic est penultimus: Si quis non confitetur carnem domini viuificatricem esse, tãquam propriam ipsius Dei verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum cõiuncti quidem ei secundum dignitatem, seu solam diuinam inhabitationem habentis, & nõ potius viuificatricem, sicut diximus, quia facta est propria verbi omnia viuificare valentis, anathema sit. Hunc anathematismum diuus ille Cyrillus Alexandrinus, cuius præcipuè autoritas vigebat in eo concilio, aduersus Nestorium, interpretatur hoc pacto: Sanctam & viuificatricem & incruentam immolationem in ecclesijs celebramus, nõ vnius secundum nos, hominisq; communis corpus, quod offertur, esse credẽtes. Similiter autem & preciosum sanguinem, suscipientes autem potius, tanquam proprium corpus factum, D nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest, & in hoc testis est ipse saluator, dicẽs: caro non prodest quicquam, spiritus est qui viuificat. Quia enim verbi propria facta est, iccirco intelligitur & est viuificatrix, sicut ait ipse saluator: Et sicut misit me viuens pater, & ego viuo propter patrem, & qui comedit me, & ille viuet propter me. Quia verò Nestorius & qui eius sapiunt sectas, indoctè virtutem destruunt sacramẽti, iccirco rectè anathematismus hic factus est. Hactenus Cyrillus. Ex quibus clarè constat, non in confictas illas à Lanfranco hęreses, sed in Nestorium ea dicta fuisse à sancto cõcilio, cuius impia de Christi humanitate opinio etiam huius sacramẽti virtutem destruebat, quamuis ipse hoc non animaduerteret, nec negaret verè à nobis manducari Christi corpus, & bibi sanguinem. Id quod ex eiusdem Nestorij clarissima confessione constat. Ita enim aduersus dictũ anathematismum scribens & suam ipse exponens sententiam: Audite, inquit, verba respicientes: Qui manducat meam carnem. Memoramini quia de carne sermo est, & quia nõ à me adiectũ carnis nomen, ne videar apud eos malè interpretatus: Qui comedit, inquit, meam carnem, & bibit meum sanguinem, nũquid dixit: Qui comedit meam diuinitatem?

Etiam Nestorij cõfessione in eucharistia uerè sumi corpus Christi et sanguinem.

tem? Qui comedit meam carnem,& bibit me
A um sanguinem,in me manet & ego in eo. Me
moramini quia de carne est quod dicitur. Sed
forsan malè interpretor. Audiamus ex reli-
quis: Sicut misit me viuens pater. Ille dicit di
uinitatem,ego humanitatem. Videamus qui
malè interpretetur. Sicut misit me viuens pa-
ter. Dicit hæreticus hic diuinitatem,dicit,mi
sit me Deum verbum viuens pater. Secūdum
illos,& ego Deus verbum viuo propter pa-
trem. Deinde post hoc, & qui manducat me,
& ille viuit. Quem comedimus? diuinitatem,
an carnem? Hactenus Nestorius. Quem audis
clarè confitentem nos comedere Christi car
nem,sed quæ non Dei verbi esset propria ca-
ro,sed Christi hominis,& puri, quantum ad
naturam attinet hominis. Aduersus quem ad
caliginosos sensus scelestè(vt inquit)protra-
hentem mentes fidelium, & humanis cogita
tionibus conantem subijcere,quæ sola & ex-
quisita fide percipiuntur,diuus ille Cyrillus
orthodoxam sancti concilij & catholicæ ec-
clesiæ sententiam asserens & inculcans: Per-
scrutantes, inquit, apostolatus modum, qui
in hoc dicitur, ex diuinis scripturis hunc
sensum colligimus. Ait enim per Esaiæ
Esa.61. vocem: Spiritus domini super me, propter
quod vnxit me,euangelizare pauperibus mi
B sit me,prædicare captiuis remissionem,& cę-
cis illuminationem. Missum itaq; christum à
Deo patre,factum hominem. Decet enim sa-
tis rectæ exinanitionis mēsuris apostolatus,
id est,missionis,& nomen & res. Missum au-
tem est,non nudum & sine carne ex Deo pa-
tre verbum,sed magis natiuitatem pręferens
secundum carnem,seu corpus sumens ex san
cta virgine,& hoc ineffabiliter & inconfuse
sibi vniens illuxit nobis Deus dominus secū
dum scripturas, quoniam verò vita secun-
dum naturam est ex Deo patre verbum,viui-
ficatricem ostendit suam carnem, iccirco fa-
cta est nobis benedictio viuificans. Denique
dicebat Christus: Amen dico vobis, ego sum
panis viuus,qui de cœlo descēdi, & vitam de
di mundo. Et rursus: Panis autem quem ego
dedero,caro mea est pro mundi vita. Et ite-
Vt Christus suam se carnē dicat. rum: Qui manducat meam carnem & bibit
meum sanguinem,in me manet & ego in eo.
Considera itaq; quemadmodum se vbique
suum corpus quod ex muliere est, nominat,
propter summam vnitatem hanc habēte my-
sterio rationem,&c. Quanquam autem diui-
nitatis non comedatur natura,non tamē pro
pter hoc sanctum Christi corpus commune
esse credendum est,sed proprium omnia viui
ficātis verbi. Quoniam verò est corpus vitæ,
viuificans est. Per ipsum namq; mortalibus
corporibus vitā elargitur, vt etiam destruat
mortis imperium. Hæc aduersus expositio- C
nem Nestorij Cyrillus.

Et hactenus quidem de fide catholicę eccle
siæ,circa sacramentum eucharistiæ. In qua ex
plicāda sentio quidem præter institutum me
prouectum longius. Nam exempli tātum cau
sa hæc commemoranda assumpsimus, vt in
vno exemplo & altero exercitatus lector in
promptu haberet de quocunq; dogmate in-
uenire catholicæ ecclesiæ fidem & sententiā.
Quia tamen ea ad hoc exēpla delegimus,quę
nostri temporis requirebat calamitas, & hu-
ius sacramenti(vnde præcipuè nobis salus vi
taq; dependet) synceram fidem constitui ad
uersus Sacramentariorum insaniā (quorum
proh dolor, adhuc est infinit⁹ numerus)sum
mopere erat necessariū, corroborariq; Chri
sti fidelium fidem aduersus errores eorū pe-
stilentissimos,visum est non sine operæ pre-
cio illi aliquanto institisse prolixius & accu-
ratius.

Quod si hoc pacto per singulas catholicæ
ecclesiæ ætates ad suum initium vsq; percur-
rens,de singulis prædictis quęstionibus,eius-
dem catholicam fidem & sententiam perscru
tatus fueris, eandem prorsus fuisse cum ea,
quam nos à patribus nostris in eadem eccle- D
sia didicimus & accepimus, clarissimè inue-
nies,atq; hoc perpetuò verum esse,re ipsa do
cebere, quemadmodum vna ab initio ad
consummationem vsque seculi perdurat ca-
tholica ecclesia,ita & fidei catholicæ vnitatē
necessariò conseruari,adeo,vt hoc ipso satis
probatum cuiq; esse debeat,quid crediderit
catholica ab initio ecclesia,de quacunq; quę
stione proposita,si constiterit,vel in pręsen-
tiarum ita credere eandem, vel ita credidisse
aliquo seculo.

De viuorū suffragijs an prosint defunctis, *Catholicæ ecclesiæ fidem de suffragijs uiuorum pro mortuis, deq; igne purgatorij demonstrare.*
& an post hanc vitam sit purgationi peccato-
rum locus,quid teneat quæ in præsentiarum
est catholica per orbem ecclesia, nulli dubi-
um esse potest, vt quæ toto orbe terrarum
quàcunq; patet nomē Christianum, orat pro
defunctis, & altaris offert pro eis sacrificiū,
anniuersarias quoq;, solennesq; pro eisdem
supplicatiōes instituit. Ita fecit & patrum no-
strorum temporibus,à quibus catholicam fi-
dem didicimus & accepimus,ita ante nos an-
nis plus quadringentis diui Bernardi seculo,
qui nonnullos suo tempore catholicæ eccle-
siæ fidem ea in re contemnentes & deriden-
tes,vt insanos & hæreticos insectatur,quem-
admodum eodem referente audisti superius,
ita credidit & fecit ante nos annis mille ducē
tis,trecentis quadringentis.

Isido-

A Isidorus ante annos D.CCCC.ecclesiasticorum, quę tunc per orbem vniuersum obseruabantur, officiorum rationem explicans, tradit ex apostolica institutiōe hoc ab initio recepisse ecclesiam, vt pro requie defunctorū altaris sacrificium offerat, idq; hoc argumento, quoniam, inquit, per totū orbem semper à temporibus apostolorum hoc custoditum est, credimus ab ipsis apostolis esse traditum. Audis quo ille ante annos nongentos argumento vsus sit, quod ex apostolica institutione hoc obseruarit ecclesia. Quoniam per totum orbem ita obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Neque (vt mox audies) hoc mentitus est. Nā idem ducentis circiter annis ante illum affirmauit Augustinus libro de cura agēda pro mortuis: Per vniuersum, inquit, orbem ecclesia pro defunctis supplicare consueuit. Siquidem in precibus sacerdotū, quæ domino Deo ad altare funduntur, locum suum habere commendationem mortuorum, quin & ante Christum antiquis patribus eandem hac de re ostendit fuisse fidem & sententiam ex libro Machab. & probat iuxta catholicæ ecclesiæ obseruationem sepulturis & exequijs honoranda esse defunctorum corpora, quibus vsus est spiritus sanctus ad omne opus bonum, quæ & in resurrectione futura sunt gloriosa. Et pium esse obsequi desiderio morientium, vt in huius aut illius martyris basilica tumulentur. Rursus homilia LXXXIIII. super Ioannem: Ad mensam domini nō sic sanctos martyres commemoramus, quemadmodū illos, qui in pace requiescunt, vt etiam pro eis oremus, sed magis, vt orent ipsi pro nobis, eorūq; suffragijs adiuuemur. Idem alijs locis innumeris inculcat. Et libro de hæresibus, capite LV. enarrat Aërij cuiusdam suo seculo hæretici prophana dogmata, quę confinxit contra fidem catholicam, vt eo pacto dolorem suum vlcisceretur, quod episcopatum, quē impotenter ambierat, assequi non poterat. Docuit autem, inquit, non oportere nos nec orare, nec offerre oblationem pro mortuis, nec solenniter celebrare statuta ieiunia, sed cum quisq; voluerit, ieiunandum esse, ne videatur esse sub lege, & presbyterum ab episcopo nulla differentia discerni debere. Hæc recitante Augustino, fuere Aërii illius hæreses. Constat ergo, quæ fuerit illis è diametro catholicę ecclesiæ fides & cōfessio. Idem libro IX. confess. matrem suam commendat, quod instante resolutionis die, non de sepulchri honore, nec de funeris pompa, sed solum de hoc vno esset sollicita, vt frequens ipsius memoria fieret ad altare, in quo sciret dispensari victimam illam sanctā, qua deletum est chirographum peccati.

B

Cur sepulturis et exequijs honoranda defunctorū corpora.

C Confirmat idem eodem seculo, quamuis ex alio orbis terræ cardine, sanctus ille Chrysostomus homilia LXIX. earum, quas Latinitate donauit Bernardus Brixianus. Non enim temerè, inquit, ab apostolis hæc sancita fuerunt, vt in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciebant enim illis multum inde contingere lucrum, vtilitatem multam. Cum enim totus populus constiterit extensis manibus, & sacerdotalis plenitudo, ac tremendum propinatur sacrificiū, quomodo Deum non exorabimus pro his supplicātes? Rursus super Ioan. homilia LXXXIIII. fidelem populum ad hanc erga defunctos pietatem exhortans: Eam, inquit, morientium curam habeamus, quæ & nobis & illis cōferat ad gloriam Dei, largas pro his eleemosynas faciamus, & mittamus ei pulcherrima viatica.

D Ille sacer Ambrosius ad Faustinum in consolatoria super morte sororis epistola: Ego, inquit, nō tam deplorandam quàm orationibus prosequēdam reor, non mœstificandam lachrymis, sed magis oblationibus animam eius domino commendandam. Idem in oratione funebri pro Theodosio imperatore, de exitu vitæ & virtutibus eius hanc pro eodem precationem ad Deum inseruit: Tu domine da defuncto seruo tuo Theodosio requiem, quam præparasti seruis tuis, vt illò conuertatur anima eius vnde descenderat. Dilexi eū, & idcirco prosequor eum vsq; ad regionem viuorum, nec deseram, donec fletu, precibusq; inducam virum, quò illum sua merita vocant, in montem domini.

Diuus Hieronymus aduersus Vigilātium eiusdem fidei catholicæ ecclesiæ, non solum testis, sed etiam assertor & propugnator est. Nam & ille inter cætera blasphemiarum suarum portenta, quæ eructabat aduersus catholicam ecclesiam, etiam hoc asserebat, viuētes tantum nos mutuo pro nobis orare posse, at postquam mortui fuerimus, nullius, inquit, pro alio est exaudienda oratio.

Ita & magnus ille Athanasius quæstione XXXIIII. ad Antiochū principem, docet defunctorum animas sentire beneficia viuentium, cum super ipsis fiunt conuentus & peractiones bonorum operum. Nā si in nullo, inquit, beneficia nostra participarent, nō fieret in cura pro mortuis, & exequijs eorundem cōmemoratio. At sicut, inquit, vitis florescit in agro, & odorem eius sentit in vase vinum reclusum, sicque conflorescit etiam ipsum, ita intelligimus defunctorum animas participare aliqua beneficia ab incruenta immolatio-

latione,& gratificatione pro ipsis facta, sicut A solus ordinat & præcipit, qui viuorũ & mortuorum potestatem gerit Deus noster. Hęc ille Athanasius. Cyprianus ille ante hos annis ferè ducentis, non ita multum distans ab origine Christianæ ecclesię, de Victore quodam scribens, quod aduersus episcoporum decretum, presbyterum quendam rerum suarum actorem testamento constituerat, prohibet pro eius dormitione oblationem fieri, aut deprecationem aliquam in ecclesia. Cuius verba sunt hæc: Iampridem, inquit, in concilio episcoporum statutum est, ne quis de clericis & de ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, quia singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari, sacrificijsque deseruire, precibusq; & oratiõibus vacare debent. Scriptum est enim: Nemo militãs Deo, implicat se negocijs secularibus. Quod cũ de omnibus dictum sit, quãto magis de his, qui diuinis rebus, & spiritualibus debent esse occupati, vt sunt episcopi & sacerdotes? cui[9] ordinationis formam prius in lege tenuerunt Leuitæ, qui altaribus, ministerijsq; diuinis vacantes, alijs terram colẽtibus, decimas ab eis percipiebant, vt nulla re auocarentur, nec cogitare aut agere secularia cogerentur. Quod B episcopi antecessores nostri religiose considerantes, salubriter statuerunt, ne quis frater excedens de seculo ad tutelam vel curam clericũ nominaret. Quia si quis hoc fecerit, non offeratur pro illo, nec sacrificiũ pro eius dormitione celebretur. Neq; enim ad altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui sacerdotẽ ab altari voluerit reuocare. Et ideo Victor cum contra formam nuper à sacerdotibus datam Geminium Faustum presbyterum ausus sit actorem constituere, non est, quod pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua in ecclesia eius nomine frequentetur, vt sacerdotum decretum religiose & necessitate factum seruetur à nobis, simul & cæteris fratribus detur exẽplum, ne quis sacerdotes Dei ad seculares molestias deuocet. Hactenus Cyprianus. Vides itaq; etiam eo seculo catholicæ ecclesiæ morem, pro requie defunctorum per sacerdotes offerri ad altare preces & sacrificium. Vides vigorem ecclesiasticę disciplinę, vtque in aliorum exemplum & terrorem interdictum sit à sanctissimo pontifice & martyre pro eo defuncto preces offerri in ecclesia, aut eius ad sacrum altare vllam mentionem fieri, qui Dei sacerdotes seculari vlla grauarit molestia, quos liberos à munijs illis omibus voluit esse domin[9]; quod sacrosancto altari suo deseruire ac vacare possint liberius. Idem epistola C ad Antonianum, præmittens ecclesiam adulteris & mœchis concedere pœnitentiæ tempus: Sed aliud est, inquit, ad veniã stare, aliud ad gloriam peruenire, aliud missum in carcerem non exire, donec soluat nouissimũ quadrantem, aliud statim accipere fructum atq; virtutum mercedem, videlicet, suam sententiam de peccatorum post hanc vitam purgatione significans: Quanquam ea ad priorem sententiam necessariò consequatur.

Lib.1.epist.9

Catholicæ ecclesiæ fides Cypriani seculo, eiusq; testimonia.

Eandem planè sententiam apud Origenẽ, Tertullianũ & Dionysium illum Areopagitam inuenies, atq; ita inuenies, vt clarissimè testentur catholicæ per vniuersum orbem ecclesiæ eam fuisse fidem & sententiam. Apud Tertullianum libro de Monogamia. Item de corona militis: Oblatiões, inquit, pro defunctis, pro natalitijs annua die facimus. Et inter antiquas ecclesiæ consuetudines numerat, quibus tribuit apostolicam autoritatẽ. Apud Origenem ita frequẽter, vt plus nimio. Nam & damnatorum statum, post hanc vitam nihil aliud quàm peccatorum purgationem quandam esse censet. Tamen Homilia XV. in Exodum & Homilia III. in Psalmum XXXVI. cõformiter sententiæ catholicæ ecclesiæ, exponit illud Apostoli I. ad Corinthios III. (Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, sic ta D men quasi per ignem) de igne, qui post hanc vitam purgabit leuia peccata. Similiter in Leuiticum Homilia VIII. Dicendum secundò de illis ipsis peccatis, quæ nobiscum transeunt. Significari intelligendum est esse in ipsis quædam ita animabus infixa, vt nequeãt aboleri, alia verò, quæ purgationem possunt recipere, secundum inspectionem & iudicium illius pontificis, quem occulta latere non possunt. Dionysius verò capite VII. ecclesiasticæ suæ hierarchiæ describit etiam cæremonias, quas suo tempore in exequiis defunctorum obseruabat ecclesia: Accedens, inquit, deinde venerandus antistes, precem suam super mortuum peragit, postque precem & ipse præsul eum salutat, & suo deinceps ordine qui adstant omnes. Precatur oratio illa diuinam clementiam, vt cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, eũque in luce statuat & regione viuorum, in sinibus Abrahæ, Isaac & Iacob, in loco vnde effugit dolor, tristitia & gemit[9]. Hæc ille Dionysius Areopagita, in ipso nascentis ecclesiæ exordio.

Cum his itaq; aquilis quisquis consentire, quisquis congregari recusauerit, ad illud corpus ecclesiæ catholicæ, sed potius sequitur seducentes ab eodem Donatos, Vigilantios, Aërios,

Conclusio.

A Aërios, Iouinianos, Berengarios, Lutheros, Oecolampadios, & eiusmodi pestes, monstrantes christum in deserto, in angulis & domorum penetralibus, atque illic Christum contra Christum pergit quærere, num sanæ tibi mentis videtur? num planè excæcatus & datus in sensum reprobum, vt non fulgeat in eo illuminatio Euangelij glorię Christi?

De cultu diuorum catholicæ ecclesiæ fidem demonstrare.

De cultu diuorum regnantium cum Christo, & de veneratione sacris eorundem reliquijs exhibẽda, quid sentiat catholica per orbem ecclesia quæ nunc est, quid ante nos senserit & crediderit ab initio, si homines tacerent, si scriptorum monumentis ad nos perlatum non esset, res ipsa eloquitur, testantur basilicæ, & templa antiquitatis venerandæ. Quæ toto orbe terrarum ante annos mille, magnifico opere in eorundem honorem extructa adhuc visuntur. Clamant gloriosi eorũdem natales, quos ab antiquo sancta instituit & obseruauit vniuersa Christi ecclesia. Cui nunc occinunt obscuri quidam & vesani homunculi, non esse honorandos diuos, scriptum enim: Dominum Deum tuũ adorabis, & illi soli serujes. Et apud Paulum: Regi seculorũ immortali, inuisibili, soli Deo honor & gloria. Deinde frustra etiã à nobis implorari illorum opem, & apud Deum suffragia, cũ B aduocatum habeamus Christum apud patrẽ, per quem nobis ad illum patet aditus, & in cuius nomine postulantibus nobis idem ipse promisit negaturum nihil, sed omnia concessurũ. Postremò internũcijs aut intercessoribus opus nos non habere, qui vota nostra Deo exponant, siquidem ipsum scrutari corda nostra & renes, ipsum nosse quorum indigeamus.

Solutio.

O cæcitatem prodigiosam, & impudẽtiam cæcam. Quasi catholica ecclesia ignorarit hactenus, quid scriptum sit in lege aut euangelio. Imo quasi hactenus nulla fuerit Christi ecclesia, & falsus mendaxq; Christus, qui promisit se continuo & omnibus omnino diebus ad consummationem vsq; seculi permansurum in eadem. Tota per orbem catholica ecclesia veneratur, & ante annos quaterdecies centenos, & interim semper venerata est sanctos regnantes cum Christo, & tu hoc dicis idololatriam esse, contra primũ illud & præcipuum legis pręceptum: Dominũ Deum tuũ adorabis, & illi soli seruies? O plusquam sacrilegam temeritatem. Quid his hominibus facias? Qui cum se solos christianos haberi volunt, & nos catholicæ ecclesiæ filios pro hæreticis, imo & ethnicis ducunt, Christo tamen de seipso non credũt. Pręmonuit nos ille, ne alibi quàm in corpore catholicę ecclesię monstrantibus Christũ credere-

mus, sed sequeremur aquilarum illarum consensum. At hi è diametro omnia, & non solum excidunt aut elabuntur incauti ex arca illa catholicę ecclesiæ, sed exiliunt, sed aperta insania impugnant eandem, & probris, maledictisq; lacerant. Sed scriptum est, inquiunt: Dominum Deum tuum adorabis & illi soli seruies. Ita & nos scriptum nouimus, ita quoque etiam ante nos scriptum sciuit vniuersa Christi ecclesia. Nunquid propterea non est venerata diuos regnantes cum Christo? Adorari scriptura solum Deum voluit, nõ solum venerari. Neq; enim omnis qui colit ac veneratur aliquid, mox illud adorat. Veneramur martyrum reliquias (inquit Hieronymus aduersus Vigilantium) non adoramus. Quanquam etiam generalius vtatur scriptura adorationis vocabulo, vt non soli Deo, sed etiam à mortalibus hominibus sibi mutuo, & angelis, diuisq; impenditur. Ita Iacob adorauit septies obuiantem sibi fratrem suum Esau, ita Nabuchodonosor adorauit Danielem, ita Bethsabee adorauit regem Dauid, ita Iudith adorauit Holofernem in conopœo sedentẽ, ita quoq; & Abrahã, & Iosue, & alij quàm plurimi angelos adorasse leguntur. Quid igitur prohibet etiam hoc pacto diuos adorari à nobis? Si autem absque distinctionis & sanæ intelligentiæ condimento illa legenda existimes, facis sibiipsi repugnantem scripturam, quemadmodum & in illo, quod mox subditur: Et illi soli seruies, & in illo Pauli citato loco: Soli Deo honor & gloria. Nam & idem Paulus: Gloria, inquit, & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Græco. Neq; etiam hominibus seruiri idem interdicit, quin potius, vt serui omni diligẽtia seruiant suis dominis, præcipit cum timore & tremore, non ad oculum, sed quasi Christo, dicens illam esse voluntatẽ Dei. Si ergo adorationis, si honoris, si seruitutis distinctiõe opus est, cur simpliciter pronũcias, quod est variũ & multiiugum? cur in vnum sectionis membrum sic inclinas, vt reijcias alterum? cur secum pugnantes facis sacras literas? Si rationẽ audire vis, ea est, quoniam non ad amussim illam suam easdẽ intelligis, quia non respicis ad aquilarum illarum consensum & congregationem, quia tuo, non catholicæ, quam oppugnas, ecclesiæ sensu scripturas interpretaris. Ita tibi factę sunt in laqueũ, in captiõem, in scandalum. Illa enim solum Deũ adorat, vt omnium creatorem, vt dominum, vt redemptorem ac saluatorem, vt remuneratorem, ita & illi soli seruit, vt tali congruentem honorem soli defert, & nihilo minus etiam diuos adorat ac veneratur vt Deo amicos, proximos,

Inter adorationem & uenerationem differentia.

Gene. 33. Daniel. 2. 3. Reg. 1. Iudith 10.

C D

A mos, & illius diuinæ excellentiæ quodammodo consortes: Quos & ille diuinus Psaltes Deos vocat, & filios excelsi omnes, quos Deus prędestinauit conformes fieri imaginis filij sui, quos deniq; Christus suos fratres, sorores & matres appellat. Digni sanè honore maximo, vt quos rex ille regum voluit honorare. Si quis, inquit, mihi ministrauerit, honorificabit illum pater meus. Illud adorationis genus ab aquilis illis, & sacrosanctis ecclesiæ doctoribus λατρεία, hoc verò δουλεία appellari consueuit. Quæ tu scire contemnens mauis errare in tenebris, quàm sequi Christum in luce, quæ in catholica ecclesia fulget.

Psalm.8. *Roma.8.* *Matt. 12.* *Marc.3.* *Ioan.12.*

De venerãdis reliquijs sanctorum.

Sed cineres & reliquiæ martyrum te offendunt, & doles, quod eas precioso vasculo aut velamine inclusas seruamus reuerenter, & nō potius abijcimus in sterquilinium. Quid hic, te rogo, offendit, honorificentius haberi à nobis sanctorum venerandas reliquias? Quid sacra à nobis ossa venerari, quibus corpus compaginatum fuit inhabitantis Christi domicilium, & templum spiritus sancti? Quibus olim diuina virtute rursus coeuntibus, redintegratum corpus simul cum anima beatitudinis particeps erit? Quæ Deus ipse in sanctis suis mirabilis existens, à nobis velut re-
B uerenter, honorificenterque haberi, vt qui frequenter sanctis episcopis eorundem defossas reliquias indicauit, iussitq; effossas honorificentius collocari, & euidētibus signis, miraculisque attestatus est, sibi se ferre acceptum, quod illis venerationis impenditur. Qua in re vt prætercam innumera certissimę fidei exempla, ipse de se testis est D. Ambrosius, diuina sibi reuelatiōe indicata fuisse corpora beatissimorum martyrum Geruasij & Protasij defossa sub terra duodecim pedum altitudine. Quæ & effodere iussus est, & ad venerationem fidelis populi decenter collocare, prosequente Deo honorem martyrū suorum euidenti miraculo. Siquidem concurrēte venerationis causa ad eorum corpora vniuerso populo cæcus illuminatus est, visumq; recepit. Cuius etiam D. Augustinus, beatissimi tunc Ambrosij auditor, & spectator & testis luculentissimus factus est, vt in ore duorum vel triū staret omne verbum. Qui libro XXII. de ciuitate Dei, huic rei his verbis perhibet testimonium: Miraculum quod Mediolani factum est, cum illic essemus, ad multorum noticiam potuit peruenire, quia vniuerso populo teste res gesta est, concurrente ad corpora martyrum Geruasij & Protasij, quæ cum penitus nescirentur, episcopo Ambrosio reuelata, reperta sunt, vbi cæcus depulsis veteribus tenebris diem vidit. Refert idē, Victorianę (quæ villa est ab Hippone XXX. millibus passuum) ad memoriam eorūdem martyrum adolescentem quendam liberatum à dæmonio, restituto illi euulso oculo, perfectæque sanitati reddito. Plurima deinde narrat facta ad memoriam aut reliquias gloriosi protomartyris Stephani. Nā primò ad aquas Tibilitanas, cum sacrū pignus deferret Proiectus episcopus, mulieri cæcæ visus restitutus, cum oculorum vestigijs flores à sacris reliquijs adhiberet, videntibus & stupentibus, qui aderant omnibus, & Deum in sanctis suis glorificantibus. Lucillum episcopum eiusdē piæ sarcinę gestatione curatum à fistula, qua molestissimè laborauerat. Martialem quoq; virum quendam primarium, cum ægrotaret ad mortem, & à nostra religione abhorreret, nec posset aut filiæ aut generi fidelium precibus, aut persuasiōe ad fidem induci, eiusdem meritis subito & miraculose cōuersum, dum gener pro eodem fusa ad beatissimi martyris memoriam oratione, ablatos ex altari flores dormientis soceri capiti supposuisset, cōtinuo enim expergefactus, clamat accersi episcopum, qui mecum, inquit Augustinus, forte tunc erat apud Hipponem, quem vt absentem audiuit, postulauit presbyteros, quibus venientibus, fidelem se professus est, & effuso omnium gaudio sacrum baptisma suscepit, totoque ægritudinis tempore (vnde paulo post decessit) illam deinceps extremā beatissimi martyris in suo supplicio vocē quamuis eius fuisse ignoraret, in ore habebat: Domine Christe accipe spiritum meum. Rerfert præterea, quinque mortuos resuscitatos, Anduri puerum oppressum vehiculo, cū ad memoriam eiusdē beatissimi martyris delatus esset à matre. Et sanctimonialem quandam in possessione Caspaliana ad contactum vestis à beatissimi martyris memoria relatæ. Idem contigisse & eodem prorsus modo Bassi Syri cuiusdam apud Hipponem filiæ. Et Hyrenæi cuiusdam filio, quem oleo eiusdem martyris reliquijs contactu perunxerant fideles quidam. Et filio infantulo Eleusini viri Tribunitij, qui positum super memoria eiusdem martyris mortuum, post orationem viuum recepit. Et præter innumera alia, scribit de duobus germanis fratre & sorore, matris maledicto toto corpore & membris omnibus deformissimè tremulis, curatis sub sua & totius sui populi præsentia, ad memoriam eiusdem gloriosissimi martyris. Hæc & eiusmodi plurima certissimæ fidei refert Augustinus loco memorato. Et te non pudet irreligiose diuorum contemptor, in eorundem cineres

C D

A heres repositos nobiscum, confingere mordacem iocũ, & linguam coinquinatam exerere? Ecclesiæ catholicæ atq; eius antiquissimę obseruationi, cuius Deum autorem habet, impudentissimè insultare, atque vnus, veluti impurus ille Goliath, exprobrare agminibus Dei viuentis?

Quare uenerandi diui regnantes cũ Christo, quia honore digni sunt, ut eos intercessores habeamus.

Honorat catholica per orbem ecclesia diuos iam regnantes cum christo, & dies festos in eorundem venerationem quotannis celebrat, partim, quia honore digni sunt, vt quos rex ille seculorum immortalis voluit honorare, partim etiã, vt eos intercessores pro nobis habeamus apud Deum, quem etiam hoc ipso in suis sanctis solum adoramus, soliq; seruimus illo latrię cultu, siquidem ad illũ omnia referentes, & propter ipsum amicos & proximos eius honore prosequentes. Gratiori nimirum, & magis accepto illi cultu, quo magis sub eo ita humiliamur, reputantes nos indignos, qui sine medio ad illam maiestatem accedamus, quàm si per nosipsos ad illũ rogaturi præsumamus accedere. Decet namq; peccatoré iam tantę maiestatis reum, tot mortibus obnoxiũ, profundè humiliari sub manu omnipotentis Dei, iudicis sui tremendi, à quo eò plerunq; maiorem consolationem impetrat, B quò ab altitudine illa maiestatis tantæ, quam peccatis suis tam grauiter, tãq; multipliciter offendit, veluti in seipsum, suamq; indignitatẽ refugiens, cum illo publicano retrò se recipiat, non audens præ verecundia vel ad cœlum attollere oculos, sed vel dicat cũ Petro: Exi à me domine, quoniam homo peccator sum ego, vel cũ muliere Chananæa procuret sibi apud Christũ amicos eius intercessores. Quos aut nolle, aut non posse opitulari necessitatibus nostris, vtrunq; æquè sentire est impium. Si enim (vt aduersus Vigilantium dicit Hieronymus) apostoli & martyres cũ adhuc essent in corpore constituti, potuerunt orare pro cæteris, quando adhuc pro seipsis debebant esse solliciti, quãto magis orãt pro alijs post coronas, post triumphos & victorias? Vnus, inquit, Moyses sexcentis millibus armatorum impetrauit veniam à Deo, Stephanus imitator domini sui, & primus martyr pro persecutoribus veniam deprecabatur, quomodo minus valebunt iam regnantes cum Christo? Et diuus ille Ambrosius tractans illud Lucæ quarto, Cum Socrus Simonis magnis febribus cruciaretur, Petrus & Andreas rogauerunt pro illa: Habes, inquit, proximos qui Deo pro te supplicent, habes apostolos proximos, martyres proximos, si ipse martyribus deuotionis societate, misericordiæ quoq; muneribus appropinques. Petrus

Luc. 18.
Luc. 9.

& Andreas tunc sancti cum viuerent, poterãt rogare pro viduis, nũc omnia possunt pro no C bis & pro omibus impetrare. Lucas testis est, mortua Thabita, discipulos præsentes grauiter ferentes eius mortem, vt cuius sanctis existimabant necessarium ministerium, non tamẽ immediatè ad Deum, sed ad Petrum cucurrisse. Hunc orant venire & Deum rogare, vt illam resuscitet, de propriæ orationis efficacia tantum non præsumentes, & impetrant oratione aliena, quod non fecissent propria. Hoc ipso, istorum superbissimam de se præsumptionem confundens sacer spiritus, & catholicum hac de re sensum explicans Christi fidelium ab initio. Theodosius ille Christianissimus imperator aduersus Eugenium tyrannum, paganitatem reducere satagentem bellum gesturus, nõ tam armorum telorumque (inquit Ruffinus) quàm ieiuniorum, orationumque subsidijs, nec tam excubiarum vigilijs, quàm obsecrationum pernoctatione munitus, circuibat cũ sacerdotibus & populo omnia orationum loca, ante martyrum & apostolorum thecas iacebat cilicio prostratus, & auxilia sibi fida sanctorum intercessione poscebat. Ita omnibus faciendum Cyprianus gloriosus martyr passim prædicat & inculcat. Ita etiam ante illum Origenes, qui D tractans illud Matthæi: Rachel plorans filios suos, &c. Benè, inquit, quod secundum Dei voluntatem horum innocentium memoriam sancti patres celebrare mandarunt, sempiternam in ecclesijs veluti pro domino morientium, vt primorum martyrum pro domino occisorum, vt ipsis parentibus intercessio filiorum apud Deum plurimum prodesset. Eiusdem seculo aduersus hanc ipsam, quam hic traducimus magis quàm oppugnamus, hæresim scripsit Tertullianus vir eruditus insigne volumen, cuius etiam D. Hieronymus aduersus Vigilantium meminit. Quo intelligas, eandem hanc semper fuisse ab initio catholicę ecclesię de cultu diuorum fidem, quam & nos didicimus in eadem ecclesia, & à patribus nostris veluti per manus accepimus, nec iota vnũ illi aut additum, aut subtractum. Nam quæ in angulis & penetralibus mussant aut latrant hæretici, Vigilantij, Vandenses, Vuiclefistæ, Hussitæ, Lutheri, Oecolampadii, & eiusmodi pestes humani generis, ac Dei diuorumq́; hostes, ad catholicã ecclesiam, aut eius fidem non pertinent. Nobis certè valde honorati sunt amici tui Deus. Certè quid hac de re senserint, non solũ christianæ religionis duces & antistites ab initio, quod iam satis superq; demonstrauimus, sed & sancti illi & gloriosi in generatiõibus suis

 patriar-

A patriarchæ nostri, tam sub lege, quàm ante legem, imo quid Deus ipse & illos & nos sentire voluerit, testimonio est ille Moyses, qui ita refert ad Isaac loquutum dominum. Ne, inquit, descenderis in Aegyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi, & peregrinare in ea. Tibi enim, & semini tuo dabo vniuersas regiones has, complens iuramentũ, quod spopondi Abraham patri tuo, &c. eò quòd obedierit Abraham voci meæ, & custodierit præcepta & mandata mea, & cæremonias legesque seruauerit. Si propter Abraham benefecit Isaac, & tot benedictionibus repleuit, qui adhuc à regno illius cœlesti extorris agebat, propter superbenedictam, & gloriosissimam matrem suam cœlestis aulæ reginã, propter sanctissimos apostolos & martyres suos, qui suum pro eo sanguinem effuderũt, aliosque nunc sibi amicissimos, & regnantes secum nihili faciet? Itaque & Iacob diuinum implorans auxilium aduersus timorem Esau fratris, per memoriam Abraham & Isaac patrũ suorum, quos sciebat placere & placuisse Deo, non ignorauit illud ipsum implorandum, & obtinuit. Ita quoque & ipse Moyses orans pro præuaricato illo populo, cum ob crimen adorati vituli aurei internecioni destinaretur à Deo: Recordare, inquit, domine

B Abraham, Isaac & Iacob, seruorum tuorum. Vides, vt etiam hic per memoriam eorum, quos amicos sciebat Deo, tametsi illi nondum coniuncti essent in gloria, orauerit, atque etiam impetrauerit veniam tot centenis millibus, aduersus quos alioqui pro grauissimo idololatrię peccato decreta fuerat iræ & furoris domini sententia. In eundem modũ, tres illi Hebraici pueri ab impio rege Babylonico in ardẽtem fornacem missi, diuinam implorarunt misericordiam. Ne auferas, inquiunt, à nobis misericordiam tuam, domine Deus noster, propter Abraham dilectum tuum, & Isaac seruum tuum, & Iacob sanctum tuum. Itaque & Ezechiæ regi Iuda, rebus humanitus desperatis, ad diuinum confugienti auxilium, hoc per prophetam est responsum à domino: Protegam, inquit, vrbem hanc, & saluabo eam propter me, & propter Dauid seruum meum. Et nos nihil diuorum meritis & precibus feremus acceptum? frustra nobis implorari dicis eorũ apud Deum fida suffragia & auxilia.

Sed forte dicet aliquis, non inueniri in lege veteri sanctorum iam vita functorum à quoquam implorata suffragia, tametsi per eorum memoriam supplicatum Deo fuerit. Nihil sanè hoc mirandum est, nec tamen minus vtiliter hoc fit à nobis. Tunc equidem frustra eorum fuissent implorata suffragia, vtpote nondum coniunctorum cum Deo in gloria, sed reconciliationem & regni apertionem per sanguinem redemptoris Christi, loco quodam ordinato à Deo adhuc expectantium, & propterea non percipientium orationes & vota viuentium. Attamen Deum propter eorum merita contulisse viuentibus beneficia, ipso fideli teste, & mortalium tunc certa & indubia fide per eorum memoriam diuina beneficia implorantium, certum atque indubitatum est. Quæ equidem merita, si speciali eorundem iam summa charitate coniunctorum Deo & secum triumphantium in gloria intercessione adiuta fuissent, tanto vtique efficaciora haud dubiè extitissent. Qua in re nostra est, quàm illorum veterum tunc fuit, conditio fœlicior. Siquidem diui iam regnantes cum Christo, etiam nostras preces, votaque exaudiunt, ea omnia in verbo velut speculo intuentes clarissimè. Nec minori, imo longè vberiori fructu, eorum nunc imploramus apud Deum suffragia & auxilia, quàm si adhuc nobiscum hic viuerent, tanto, inquam, vberiori, quanto ardentiori charitate illi iam coniuncti in gloria, plus apud ipsum valent, nec minori erga nos affecti amore ac beneuolentia, nempe conscij, ac velut compatientes nostræ miseriæ, vnde iam erepti sunt. Animę, inquit ille, sanctorum, nõ clamorem vocis, sed cordis exaudiunt, & se fideliter inuocantibus subueniunt. Quare non cessat catholica ipsa & sancta mater ecclesia, nec cessauit ab initio, neq; etiã cessabit, quàm diu erit in hac militia, diuorum suffragia, vt rumpantur ilia eorundem hostibus & impugnatoribus, pia quotidie deuotione implorare. — C — D — *Aug. lib. de cognitione ueræ uitæ ca. 39*

Hac itaq; & iustissima sanè ratione catholica Christi ecclesia, postquam ille morte sua deuicta iam morte gloriosus triumphator ascendens in cœlum; suis regni cœlestis aperuit aditum, sanctorum vita functorũ, velut iam regnantium cum Christo, nostraq; vota exaudientium implorat suffragia, quod ante christum non fiebat in veteri ecclesia, quamuis per memoriam eorundem & merita, vt ostendimus, Deo supplicandum non ignorarent, quemadmodum neque solennibus etiam gaudijs, vt nunc, celebrabant iustorũ exitus. Quod indignum arbitrarentur quantumlibet laudabili morti, quæ Christi mortem præcederet, diem festum impendere, prę sertim cum ante illam salutiferam passionẽ non festiua gaudia, sed claustra tenebrosa morientes quosque exciperent. At pòst non solum eorum, qui Christum subsequuti sunt, sed

A ſed etiam eorum, qui præceſſerunt, glorioſos natales, Chriſti eccleſia celebrabat, Ioannis Baptiſtæ, ſanctorum innocentium, Machabæorum martyrum, & aliorum nonnullorum, qui etſi ſuis ſeculis morientes tranſierunt ad inferos, poſt Chriſtum tamen paſſum, & cum Chriſto migrauerunt in cœlum. Itaque tametſi ante Chriſti aduentum plerique fuerint glorioſi martyres, haud incongrua tamen ratione, in beati Stephani ſanguine primitias martyrum dedicauit eccleſia, quod ipſe primus fuit, qui peracto ſuę paſsionis triumpho, non ſicut pręcedentes ipſum, deſcendit ad inferos, ſed mox migrauit in cœlos, proinde in ipſo agone irruentium eiaculatorumq; in ſe lapidum, ait: Video cœlos apertos & Ieſum ſtãtem à dextris Dei. Sed hæc de venerandis diuis, & implorandis eorum ſuffragijs ſatis multa.

Affinis dictorum inſaniæ eſt impugnantium ſacras imagines, & non ferentium ea in re conſuetudinem conſenſumque Chriſtianæ eccleſiæ. Quam idololatriæ ream agunt, quaſi contra præceptum ſibi faciat & adoret ſculptile aut conflatile, homines reprobi, & mentis excæcatæ, qui veram ſcripturarum intelligentiam faſtidiunt, & contemnunt humiliter diſcere in catholica eccleſia, quæ horum damnauit præiudicium & amentiam in
B VII. vniuerſali concilio, Niceno II. Quod celebratum eſt ſub Adriano Romano pontifice, inſtantibus Conſtantino VI. imperatore, & Hyrene eius matre. In quo cum declaratum eſſet, eum ab initio fuiſſe catholicæ per orbem eccleſię morem, ab ipſis vſq; apoſtolorum temporibus ad nos cuſtoditum, vt diuorum imagines in veneratione haberentur, earundem impugnatores perpetuò anathemati ſubiecerunt. Nam ex quo eccleſiæ Chriſti quietis & pacis apertę ſunt fores, conſtat depicta fuiſſe oratoria, baſilicas, templa, & exornata diuorum ſtatuis & imaginibus, quas illis honoris cauſa ponimus. Hoc enim veluti præcipui cuiuſdam honoris inſigne ab antiquo habuit conſenſus mortalium. Itaque ſolebant de publico benè meritis, ſeu viuẽtibus, ſeu mortuis, in publico ſtatuas ponere. Neque id ſine cauſa aut inutiliter, ſed velut ſtimulos intuentium ad virtutem, cui publico mortalium conſenſu tantum honoris deferri cernerent. In illis etiam legit vulgus illiteratum, & aliquanto quàm in ſcripturis efficacius, fortia facta, glorioſoſque triumphos & agones ducum noſtrorum. Grę cè enim pictura ζωγραφία, id eſt, viua ſcriptura vocatur. Proinde, quem imaginibus ſacris impendimus honorem, non ipſis impendimus picturis aut ſtatuis, ſed illis, quos nobis referunt, & vt D. Baſilij verbis dicam, refertur is ad prototypum. Illum, inquit ſanctus Gregorius, in toto corde diligis, cuius imaginem præ oculis habere deſideras. Neque enim ante imaginem, quaſi ante diuinitatem proſternimur, ſed illum adoramus, quem per imaginem, aut natum, aut paſſum, aut in cœleſtis gloriæ throno reſidentem recordamur. Et dum ipſa pictura, quaſi ſcriptura quædam, nobis ad memoriam filium Dei reducit, animum pium de paſsione demulcet, ac de reſurrectione lætificat. C

Per imagines honorari illos, quorum ſunt.

Proinde picturas paſsionis domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctorum martyrum, in templis, in oratorijs, in cubiculis ſuis, duplici (vt indicauimus) cauſa, magnaque vtilitate cuſtodit Chriſtianus populus, & illis virtutum, victoriarum, & triumphorum, veluti trophæa quædam honoris cauſa ſtatuens, & in eiſdem, ceu ſcripturis aut ſignis quibuſdam, redemptionis noſtræ myſteria, operaque ſanctorum martyrum, patriarcharum & apoſtolorum, quę imitetur legens, & aſsiduè ob oculos mentis ſtatuens. Ita magnus ille Conſtantinus, primus Romanorum principum, religionem noſtram honorare cupiẽs, crucis ſignum ſummo honore proſequutus eſt, ipſo & militaria ſigna exornans, & numiſmata ſignans, & præcipua quæque imperialia inſignia in ſpeciem dominicæ crucis transformans. Quin & ſtatuæ ſibi de Maxentio triumphanti à S. P. Q. R. erectæ in dextera aptari iuſsit vexillum crucis dominicæ, hoc ſubtus adiecto elogio: Quia in hoc ſigno ſingulari, quod eſt veræ virtutis inſigne, vrbem Romã, Senatumque & populum Romanum iugo tyrannicæ dominationis ereptum priſtinæ libertati, nobilitatique reſtituit. Itaq; quæ ſacris imaginibus irrogatur ab impijs contumelia & ignominia, nõ ad imagines pertinet, ſed ad eos, quorum honori illæ dicatæ & erectæ ſunt. D

Sacrarũ imaginũ & picturarum duplex utilitas.

Chriſtianiſsimus ille cordatiſsimuſq; Theodoſius imperator quàm indignè tulerit, ab Antiochenis populari ſeditione ob imperata grauius tributa, deiectam & contumelia affectam ſtatuam Placillæ coniugis ſuæ, laudatiſsimæ fœminæ, paulo antè defunctæ, teſtatur vindicta, quam idem meditabatur, atque etiam ſeriò comminabatur vrbi florẽtiſsimę, quam & priuilegijs mulctare, & in vici formam redigere cogitabat. Sed placatus libertate Macedonij eremitæ viri ſancti, reſcribẽs ad eoſdem, remiſit quidem vindictam omnem, iuſtam tamen ſuæ tam grauis indi-

A gnationis causam aperiens: Non enim oportebat, inquit, me peccante mulierem omni fauore dignissimam, post mortem tantam contumeliam sustinere. Aduersum me nanque furorem indignantes decebat armare. Vides ad quem pertineat contumelia illata imagini? Quod ipsum etiam communis hominum sensus comprobat. Quis enim imperatori aut principi non iudicaret irrogatam contumeliam, qui eius imaginem in publico ignominiæ causa, vel euerteret, vel atro colore obliteraret, aut luto, stercoréue impeteret, fœdaret, & conspurcaret? Quis illum negaret læsæ maiestatis reum, & iusto ob idipsum supplicio affici? Quanto grauiori supplicio digni sunt, qui domini maiestatis, regis regum, & omnium nostrûm imperatoris immortalis, & amicorum suorum iam secum regnantium, ignominiæ causa, aut euertat, aut obliteret luto, stercoreque commaculet ipsis positas aut erectas honoris causa imagines sacras aut statuas? qui illud crucis trophæum à religiosissimo imperatore tanto in honore habitum confringat, & pollutis pedibus proterat? Certè non esse nouitium inuentum, qualia sunt hæreticorum omnia, vsum in ecclesijs imaginum, sed ab ipsis apostolorum temporibus continuo ad hęc tempora decursu seruatum, Cæsariensis Eusebius luculentissimus testis est. Qui in ecclesiastica sua historia, postquam in Cæsareæ Philippi mentionem incidisset: Verum, inquit, quia huius vrbis mentionem fecimus, iustum videtur commemorare etiam illud in ea, quod historia dignum duximus. Mulierem, quam sanguinis profluuio laborantem, à saluatore curatam euangelia tradiderunt, huius vrbis ciuem constat fuisse, domusque eius in ea ętiam nunc ostenditur. Pro foribus verò domus ipsius basis quodam in loco æditiore collocata monstratur. In qua mulieris ipsius veluti genibus prouolutæ, palmasque suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Adstat verò alia ęre nihilo minus fusa statua, habitu viri, stola comptè circundati, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedem statuę, è basi herba quędam noua spe cie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrescere vsque ad stolæ illius æreæ indumenti fimbriam solet, quam cũ summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirit, ita, vt quęcunque illa fuerit infirmitas corporis, hausto exiguo madefacti salutaris graminis depellatur, nihil virium gerens, si antequam æreę fimbrię summitatem crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad

Vsum sacrarũ imaginũ, ab initio fuisse in ecclesia ab ipsis apostolorum temporibus. B

Vis uiuifica & salutaris herbæ concepta attactu statuæ.

similitudinem vultus Iesu formatam tradebant, quę permansit ad nostra vsque tempora, sicut ipsi oculis nostris inspeximus. Et nihil mirum, si hi qui ex gentilibus crediderãt, pro beneficijs, quę à saluatore fuerant consecuti, huiusmodi velut munus videbantur offerre, cum videamus etiam nunc apostolorũ Petri & Pauli, & ipsius saluatoris imagines designari, tabulasque depingi. Sed & antiquas ipsorum imagines à quibusdam conseruatas nos vidimus. Quod mihi videtur ex gẽtili consuetudine indifferenter obseruatum, quod ita soleant honorare, quos honore dignos duxerunt. Insignia enim veterum seruari ad posterorum memoriam, illorum honoris, horum verò amoris indicium est. Hactenus ille Cęsariensis archiepiscopus eruditissimus, simul & studiosissimus nostrę religionis assertor, quem habes horum testem oculatum. Qui tametsi dicat, sibi ita videri ex gentili consuetudine introductum (vt & alia nostra pleraque) vti saluatorem nostrum amicosque eius positis statuis & imaginibus honoremus, illum tamen honorem Deo esse fuisseque acceptissimum, euidenti, quod adscribit, diuino miraculo comprobat. Eandem hanc statuam Iulianus imperator apostata inuidens honori & glorię Christi saluatoris nostri, aliquandiu postea deiecit, & suam eodem in loco reposuit. De quo Socrates eorũdem temporum scriptor in hæc verba perhibet testimonium: illud quoque, inquit, quod sub Iuliano accidit, non silebo. Fuit enim signum quidem virtutis Christi, & indicium contra principem irę Dei. Cum enim cognouisset in Cęsarea Philippi ciuitate Phœniciæ, quam Paneada vocabant, insigne Christi esse simulacrum, quod mulier illa sanguinis liberata profluuio cõstituerat, eo deposito suam ibi statuam collocauit, quę violento igne de cœlo cadente circa pectus eius diuisa est, & caput cum ceruicis vna parte deiectum & in terra fixum, reliqua verò pars hactenus superfuit, & fulminis indicium reseruauit. Statuam verò Christi, tunc quidem trahentes pagani confregerunt, postea verò Christiani recolligentes in ecclesiam condiderũt, vbi hactenus reseruatur. Audis impie, quot miraculis euidenter sit attestata diuinitas, gratum sibi honorem, qui per statuas & imagines à catholica per orbem ecclesia Christo diuisque impenditur. Sed illi qui te exagitat, spiritui, omnis honor impensus Christo & amicis eius, ingratus est. Quem hoc malè habet, translatum à se honorem illum, quem cæca & pręstigijs eius capta illi impiè impẽderat mortalitas, Deo verò Christo saluatori nostro, & sibi

C

D

A sibi coniunctis charisq; meritò deferri.

De cultu diuino & cæremonijs ecclesiasticis Lutheri sententia.

Ex eadem radice procedit, quod nunc illius apostoli, ipso nimirum incentore, sed præcentore & magistro Luthero, vniuersum omnino Dei cultū abolere nituntur. Nā & templa & monasteria simul cum omnibus, quæ in illis cultus diuini causa peraguntur, meras esse laruas & facies Antichristi, impurus ille ante annos plus XII. docuit, & in eorum excidium seditiosos, & per se malè religioni christianæ affectos instigauit atq; armauit, quos & charos Dei filios, & veros prædicat Christianos, si in illud sacrilegij barathrum se eousque præcipitent, vt se, vitam, fortunasq; in hoc deuoueant. Hi omnes omnino ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat Christi ecclesia, & ex apostolica institutione seruauit ante nos omnibus retrò seculis ab initio, contemnunt, rident, & vt veræ pietati officientes obliterare omnibus modis satagunt. Hoc nimirum per suos satellites agens antiquus ille humani generis hostis, vt pietatem omnem (quæ cæremonijs eiusmodi fouetur, nutritur & conseruatur) tollat è mentibus hominum. Aufer enim cæremonias ab ecclesia, & apud maximam Christianorum partem (quod ille vnum agit) Dei cultum extinctum videbis, fac ne quisquam orādo ad cœlū oculos aut manus leuet, nec flectat genua, nec pectus tundat, ne humi prostratus adoret, ne caput orās detegat, ne cum legitur euāgelium, audientes erecti stent in pedes, ne eucharistia cum ostenditur populo, omnia reuerentiæ & honoris signa exhibeantur (vtq; id genus cætera prætermittantur omnia) & intra paucos dies, quod illis vnicè cordi est, omnem pietatem & quam vocamus deuotionem, quæ ritibus modisque eiusmodi & excitatur, & fouetur augeturque, penitus extinctam videbis in pectoribus hominū, & prorsus frigere Dei cultum. Nos verò, qui sumus catholicę ecclesię filij, diligenter reuerenterque obseruabimus, quicquid ab illa toto orbe terrarum obseruari videmus, nec ab eius sententia, consensu ac traditione, etiam si ex euangelistarum scripturis, aut apostolorum, quas legimus, epistolis ortum ea habere non videantur, trāsuersum (quod aiunt) digitum discedemus, hoc nimirum scientes, antiquiorem esse Christianam religionem, quàm sint illæ scripturæ, antiquiorem ecclesiam, antiquiorem eius fidem, traditionem & obseruationem, antiquiorem deniq; atq; etiam magis vniuersalem, nec minus ponderis habentem ecclesiasticæ traditionis autoritatem,

Lutheranæ perfidiæ impugnatio, & catholicæ fidei assertio.

B

quàm scripturarum eiusmodi, quemadmodum superius demonstrauimus, nec quicquam dubitantes (vt illius ter sancti Leonis verbis dicamus) quin omnis Christianæ ecclesię cōmunis obseruantia sit eruditionis diuinæ, & quicquid ab ecclesia in consuetudinem est deuotionis receptum, de apostolica traditione & spiritus sancti prodire disciplina. De qua etiam ille ecclesiæ catholicæ per omnia consentiens Augustinus ad inquisitiones Ianuarij, dicit insolentissimę esse insanię, reuocare in dubium, quæ tota per orbem frequentat ecclesia, aut de his disputare, num facienda sint. Illa enim, quæ in canonicis scripturis non continentur, sed tradita custodimus, quæ quidem toto orbe terrarum obseruantur, datur, inquit, intelligi vel ab apostolis ipsis, vel à plenarijs concilijs (quorum est in ecclesia saluberrima autoritas) commendata atque statuta retineri. Sicuti quod anniuersaria solēnitate celebratur dominica passio, resurrectio, ascensio in cœlum, spiritus sancti aduentus de cœlo, & si quid tale occurrerit, quod obseruatur ab vniuersis, vt quod corpus sanguinem Christi vnusquisque ieiunus accipiat, obseruatio diei dominicæ post sabbatum, & quadragesima, quam Christus suo exemplo docuit, & ecclesiæ consensus roborauit. Hactenus Augustinus. Quanquam, quæ hic exempli causa commemorat omnia obseruata citra scripturam ab vniuersa per orbem ecclesia, nō ex vniuersalibus, aut (vt ipse loquitur) plenarijs ortum habuisse concilijs, sed ex apostolica traditione ab initio, à primitiua ecclesia veluti per manus succedentium sibi patrum & episcoporum ad nos deriuasse, certum est, quemadmodum & cęremonias ecclesiasticas vniuersas, & ritus quos in cultu diuino, in ecclesiasticis sacramentis, cæterisque adhuc generaliter obseruari videmus in vniuersa Christi ecclesia. Siquidem longè ante, seu plenaria, seu vniuersalia dicere velis, concilia omnia, quorum primum Nicęnum extitit, Basilio, Cypriano, Origene, Tertulliano, Dionysioque testibus, ab illo ipso nascentis ecclesiæ exordio, veluti ex apostolica traditione obseruata ea omnia, etsi aliud agētes, superius demonstrauimus. De quibus ille Origenes, quamuis aperta ac velata, ita vt eorum ex scripturis rationem ignoremus, dicit nos ea portare super humeros, cum ita ea implemus & exequimur, vt à pontifice magno christo, & filijs eius tradita commendataq; suscepimus. Et Tertullianus affirmat antiquas eiusmodi catholicę ecclesię obseruationes vniuersas de traditione apostolica emanasse. Additq; Cyprianus, ęquam his esse autoritatem

C

D

A (vt quæ dictante ſpiritu ſancto eccleſiæ tradi derũt apoſtoli)atq; illis ,quę ipſe immediatè ac per ſe inſtituit Chriſtus,& ab euangeliſtis deſcripta legũtur.Quid igitur?vniuerſa chriſti eccleſia hęc piè & religioſe obſeruat & honoris veneratiõiſq; Deo impẽdit obſequia,& ſuos filios ad veram pietatem atq; internam animi deuotionem his prouocat & excitat,& veneranda reuerendaque vulgò his exhibet ſalutaria ſacramenta, quæ nuda alioqui frigerent & venirent in contemptum. Ita obſeruauit & fecit ante nos ſemper ab ipſis eccleſiæ naſcentis incunabulis, ex inſtitutione nimirum apoſtolica, quam ſanctiſsimi patres haud minoris cenſent autoritatis & ponderis, quàm quæ perſcripta ſunt in euangelijs. Contrà, Lutherus cum ſuo Vuicleffo dicit hæc omnia meras laruas & facies Antichriſti. Nunquid hic dubitabit vllus Chriſti nomen profeſſus, cui aſſertioni credendum ſit?

nota argumẽtum, Eccleſia probat, Lutherus improbat, cui ergo credendum.

Eodem carbone ab illis notantur,quæcunque ſine ſcripto ex apoſtolica traditione ſeruauit ab initio,& interim continuò obſeruat tota per orbem eccleſia,eò pertinẽtia,vt à nobis aſsiduè honoretur & laudetur Deus, vtq; maiori cum reuerentia & decentia cultus ille à nobis Deo impendatur, & ſacramenta nobis ad remedium & ſalutem data ſalubrius
B ſuſcipiantur.Et quæcunque in varios nobis vſus ſub diuini nominis inuocatione ſanctificata & conſecrata commendat, quæ & efficacia experiuntur, qui fide ſimplici & bona illis vtuntur. Hoc vnum agens ille paracletus, qui illos inſtigat & exagitat,vt aboleatur cultus omnis diuinus, vt pietas extinguatur è mentibus hominum, vt religio Chriſtiana ad nudum & inane nomen recidat, id quod facilè & citò ſuccederet, ſi per hos ſuos nuncios & apoſtolos omnibus perſuaderet.

Itaque in primis illi rident eccleſiaſticum cantum,ſacerdotes Baal nos interim facientes.At cõtrà Chriſti eccleſia docta ſancto ſpiritu,& memor propheticę illius exhortationis,Cantate domino canticum nouum, benè pſallite ei in vociferatione,dicit cum eodem propheta:Bendicam dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Et filios ſuos ad idem excitãs:Magnificate, inquit,dominum mecum,& exaltemus nomen eius in idipſum.Atque eodem doctore ſpiritu ordinauit,vt in templis,conuentibus & monaſterijs eſſent chori,qui omnibus horis vicibus alternis, ſancta quadam æmulatione laudes Deo concinerent, cœleſtem illam Hieruſalem hac parte quadantenus referẽtes. In qua ſcribuntur duo Cherubim clamare alter ad alterum:Sanctus, ſanctus, ſanctus dominus, C
Deus Sabaoth, plena eſt omnis terra gloria eius.Ad idem angelico partim prouocata exemplo,qui nato ſaluatore laudabant Deum & gloriæ canticum illi concinebant, dicẽtes, Gloria in excelſis Deo.Partim verò diſcipulorum Chriſti,eo Hieroſolymam introeũte à ſuſcitato Lazaro, qui cœperunt (vt inquit Lucas)gaudentes laudare Deum ſuper omnibus,quas viderant,virtutibus,dicentes,Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in cœlo,& gloria in excelſis. Quod quũ moleſtè ferrent phariſęi, quemadmodum nunc iſti Sathanæ & Antichriſti apoſtoli,& dicerẽt domino, vt increparet diſcipulos ſuos, illis ipſe reſpondit:Dico vobis, quia ſi hi tacerẽt, lapides clamarent.certè hunc ab initio fuiſſe catholicæ eccleſiæ morem vel ab ipſis eius incunabulis, clariſsimè atteſtatur Philo ille Iudæus in libello,quem inſcribit de vita contemplatiua ſupplicũ, quod videlicet cœleſtia contemplarentur,& ſemper Deum orarẽt, vt libri titulũ interpretatur diuus Hieronymus. In quo vir ille eccleſiaſticæ inſtitutionis initia,& originem apoſtolicę atq; euãgelicę traditionis,vt inquit Euſebius,intexuit, ſed fidei noſtrę myſteria perſpecta planè non habens,ſuæ genti id noſtræ laudis ducebat glorię,vnde videbatur primitiua illa noſtra eccleſia traxiſſe originem.Eſt,inquit,in multis orbis partibus hoc hominum genus: Oportebat namque perfecti huius boni participem fieri omnem Græciam,omnemq; Barbariam. In Aegypto tamen maior eſt copia per ſingula quæq; territoria,præcipuè autem circa Alexandriam,&c.Eſt autem in ſingulis apud eos locis conſecrata,inquit,domus, quæ appellatur Conuentus,aut Monaſterium.In quo ſecedentes,honeſtæ & caſtę vitę myſteria celebrant.Et pòſt multis de vitæ eorum inſtituto,exercitijs & ſtudijs, quod ad propoſitum attinet:Non ſolum, inquit,ſubtilius intelligunt hymnos veterum,ſed ipſi faciũt nouos in Deum,omnibus eos & metris & ſonis,honeſta ſatis & ſuaui compage modulantes.Addens deinde eius modulationis morẽ,dicit, vt vnus ex omnibus conſurgens, in medio pſalmum honeſtis modulis concinat,vtq; pręcinenti ei vnum verſiculum, omnis multitudo reſpondeat.Hęc ille Philo de noſtrę eccleſię(vt ita dicam)infantia,qui chriſti & apoſtolorum vixit temporibus.Idem ęquè comprobatur Plinij ſecũdi teſtimonio. Qui cum ſub Traiano in prouincia, quam adminiſtrabat, ſecundum edicta principalia,per magiſtratus locorum plurimi quotidie Chriſtianorum

Eccleſiaſtici cantus antiquitas Philonis teſtimonio.

Eccle. hiſtor. lib. 2. cap. 17. D

tru-

A trucidarentur, eundem eius admonuit, testimonium dans innocentiæ eorum, & scribens multa quotidie hominum millia obtrũcari, in quibus nihil omninò sceleris deprehenderetur admissum, neq; aliquid contrarium Romanis legibus, nisi hoc vnũ, quod sacrificare nollẽt, & antelucanis cœtibus hymnos Christo cuidã canerent Deo, alioqui suo ipsorum instituto propriè abhorrentes ab omni crimine & scelere, homicidijs, furtis, adulterijs, latrocinijs, & his similib⁹. Vides impie, quàm non nuper hæc cœperit consuetudo canendi psalmos & hymnos Deo in ecclesia? Quæ interim semper obseruata est, & eò viguit magis, quanto maior religioni Christianæ concessa est libertas se explicandi. Flebam, inquit Augustinus, vberrimè in hymnis & cantibus, suaue sonantibus, ecclesiæ vocibus vehementer affectus, voces quidẽ influebant in auribus meis, & veritas eliquabatur in cor meum. Et diuus ille Ambrosius in quadam oratione aduersus Maxentium, de basilicis tradendis: Itaque & hodie, inquit, cum laudatur Christus, Arrianorum amentia verberatur. Gezareni præsentiam Christi ferre non poterant, isti nec laudationem christi sustinere possunt. Videntes pueros Christi gloriam concinentes, quia scriptum est: Ex ore B infantium & lactentium perfecisti laudem, irrident istam ætatulam fidei plenam, & dicunt: Ecce quid clamãt. Sed respõdit ijs christus: Si tacuerint hi, lapides clamabunt, hoc est, fortiores clamabunt, clamabunt & iuuenes, clamabunt & maturiores, clamabunt & senes. Hactenus Ambrosius. Vides itaque etiam hac in re obseruationem catholicæ ecclesiæ sibi per omnia consonam. Et quemadmodum nunc ad præsentem vsque tempestatem per hæreticos hos excitatam toto orbe terrarum, quàcunque patet nomen Christianum, obseruari videmus, idem obseruatum fuisse à patribus nostris, à quibus fidem didicimus in catholica ecclesia, idem obseruatum temporibus Augustini & Ambrosij, idem quoque ipsis apostolorum temporibus.

Rident impij Vuiclefistæ, quod catholica per orbem ecclesia aquam sale exorcizet in vsus varios, quod baptismi fontem sanctificet & benedicat, quod baptizatos & ordinatos in sacerdotes, aut episcopos inũgat chrismate aut sacro oleo, quod templa, altaria, & vniuersa diuino mancipata cultui, benedictionibus sanctificet ac dedicet, nec rident tantũ, imo vt impia, & necromanticæ artis vestigium referentia execrantur. Ex quorum fontibus hausit execrandus ille Lutherus venenum, quod propinauit orbi, vtq́ue suos doceat sacro chrismate (quod fœtidum rancidumq́; oleum appellat) inungere calceos, aquam benedictam fœdare stercore, fontem baptismatis sanctum effundere velut noxium, & absq; oleo sancto aut chrismate infantes aqua communi in derisum catholicæ ecclesiæ baptizare, breuiter nullam sacri & prophani habere distãtiam. Ex cuius schola prodierunt nobis hi Anabaptistę, qui hęc omnia, sed aliquantò impudentius & efferacius prędicant, atq; etiam manu asserunt. Sed hęc Vuiclefistę, Lutherani, Anabaptistę, & eius farinę hęretici. Contrà, ex ecclesiæ catholicæ traditione vera pietate homines Dei, aëream potestatem, inimicam contrariamq́ue pietati, exorcizando eijciunt, non placando, omnes tentationes aduersitatesq́ue eius vincunt, orando, non ipsam, sed Deum suum aduersus ipsam. In eius ergo nomine vincitur, qui hominem assumpsit, egitq́; sine peccato, vt in ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum. C

Itaq; de aqua benedicta scribit ille sanctus Alexander, eius nominis primus, qui sub Traiano Romanæ ecclesiæ præfuit. Aquam, inquit, sale conspersam, populis benedicimus, vt ea cuncti aspersi sanctificentur ac purificẽtur, quod & omnibus sacerdotibus faciendũ esse mandamus. Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atq; mundabat, multò magis aqua sale aspersa diuinisq; precibus sacrata, populum sanctificat & emundat. Et si sale asperso per Helizęum prophetam, sterilitas aquæ sanata est, quanto magis diuinis precibus sacratus sterilitatem aufert rerum humanarum, & coinquinatos sanctificat, mundat & expurgat, & cætera bona multiplicat, & insidias diaboli auertit, & à phantasmatis & versutiis eius homines defendit? Nam si tactu fimbriæ vestimenti saluatoris saluatos infirmos non dubitamus, quanto magis virtute sacrorum eius verborum diuinitus sacrantur elementa, quibus sanitatem corporis & animæ humana percipit fragilitas? Hæc illo tempore, ille Alexander catholicæ ecclesiæ episcopus. *Antiquissimus usus aquæ benedictæ.* D

De sacris vestibus, pallis & vasis, qua reuerentia contrectari debeant, scribit beatus Clemens martyr, & pontifex, beati Petri in Romana ecclesia successor. Fuisse quoque, ab ipsis apostolorum temporibus toto orbe, Deo dicatas ædes & oratoria, in quibus conuentus & collecta fieret populi per vnam sabbathi ad audiendum verbum Dei, & percipiendum domini *Antiquissimus usus cõsecrationis sacrorum locorum, uestiũ, uasorum.*

ci corporis & ſanguinis ſacramentum, vel ex A ipſius Philonis(quod ſupra citauimus)euidēs eſt teſtimonio,& apoſtolicę confirmant epiſtolæ,& ſanctorum omnium monumenta atteſtantur. Quę licet ſalibus exorcizabantur, nondum chriſmate inungebantur,nec ſtabat erectum altare in titulum, in figura domini noſtri Ieſu Chriſti,qui eſt altare noſtrum,ſacerdos & hoſtia.At poſtquam per Conſtantinum cōfirmata eſt pax eccleſiæ,Syluester papa primus publicè conſecrauit Lateranenſem eccleſiam,& alteram in honorem principis apoſtolorū Petri,in qua ſuper corpus apoſtoli erexit altare lapideū, & chriſmate perunctū benedixit & conſecrauit,moremq; illum obſeruandum ſanciuit paſtoribus eccleſiarum omnium. Quod tamen epiſcopalis tantū eſſe muneris,ex veteris tabernaculi figura beatiſſimus Damaſus & Leo illius Syluestri ſucceſſores definiuerunt.

Iā & baptizatos inungi chriſmate,ſeu oleo in altari ſanctificato,aquam etiam fontis baptiſmalis conſecrari,non nuper cœpiſſe, ſed ab initio in eccleſia ex apoſtolica traditione obſeruatū fuiſſe,antiquiſſimos & omni exceptione maiores teſtes habes, Dionyſium in hierarchia eccleſiaſtica,Clementem in recognitionibus,Cyprianum in epiſtola ad Ianua B rium,Origenem in epiſtolam ad Romanos, Magnum Baſilium libro de ſpiritu ſancto,cuius ſuperius audiuiſti teſtimonium.

Dies feſtos pręcipuè autem,quibus redemptionis & ſalutis noſtræ annua celebritate recoluntur myſteria incarnationis, natiuitatis, paſsionis,reſurrectionis, aſcenſionis in cœlum,demiſsi in diſcipulos ſpiritus ſancti.Prętерea diem dominicum per hebdomadas ſingulas(ita vocantes primam ſabbati)in memoriam reſurrectionis dominicæ, ex apoſtolica traditione, quæ ſpiritum ſanctum haud dubiè doctorem habuit,ab initio magna cū veneratione religioſe obſeruatos fuiſſe ab vniuerſa Chriſti eccleſia, teſtes ſunt, in primis ipſe Ioānes euangeliſta,qui dominicę diei in Apocalypſi meminit. Deinde glorioſus ille martyr, & à beato Petro ſibi in Antiochena eccleſia ſucceſſor conſtitutus Ignatius,qui in epiſtola ad Magneſianos docet, in locum ſabbati apud nos ſucceſsiſſe dominicū diem, in memoriam & honorem reſurrectionis dominicæ.Quo die iubet omnem populum vnanimiter concurrere in eccleſiam Dei.In epiſtola ad Philippenſes,quadrageſimæ & hebdomadæ paſsionis ſpecialiter meminit.Et de celebrando paſchate, non cum Iudæis quarta decima mēſis primi, ſed dominica proxima. Vtramque verò hanc epiſtolam illius indubitatò eſſe,B.Hieronymus affirmat in ſcriptori C bus eccleſiaſticis.Idem Origenes locis quàm plurimis.In Matthæum autem nō ſolum prædictas noſtræ redemptionis annuas ſolennitates,ſed etiam ſanctorum quorundam teſtatur obſeruatas fuiſſe ab initio eccleſiæ.Siquidem ſanctorum Innocentum memoriam ſempiternam dicit à ſanctis patribus mandatam celebrari in eccleſijs. Idem ex Maximo, Cypriano,Baſilio,Ambroſio,Hieronymo,Auguſtino,Chryſoſtomo,Theophilo Alexādrino,& alijs euidentiſsimum eſt videre, quorū extant plurimæ conciones,quas per ſingulas anni feſtiuitates habuerunt ad populum, qui etiam omnes quadragenarium ieiunium nobis commendant, non tanquam ab hominibus conſtitutum,ſed diuinitus conſecratum, nec terrena cogitatione initiatum,ſed cœleſti maieſtate præceptum, apoſtolorum ordinatione ac miniſterio. Quod tametſi quidam tradant à Theleſphoro inſtitutum,qui ſeptimus à beato Petro catholicæ eccleſiæ præfuit,hoc ita accipiendum eſt,non quaſi autor ipſe,ſed exactor fuerit,ſuoque decreto negligētiores ac deſides coegerit obſeruare,quod ante ipſum veluti ex apoſtolica inſtitutione, tota eccleſia certum eſt obſeruatum fuiſſe. Contra impij iſti omnia hæc rident,contem- D nunt,& abolere conantur,quia pręſcripta nō inueniuntur in euangelio & apoſtolicis literis.quid igitur?Nunquid dubitabit vllus, qui Chriſtianus haberi voluerit, ſequetur ne catholicæ eccleſiæ traditionem, obſeruationē & ſententiā?An verò execrandos illos,& iam dudum à catholica eccleſia execratos,& anathematizatos,Vuiclefum,Lutherum, & cęteras peſtes eiuſmodi?

Quadragenarium ieiuniū diuinitus conſecratū,& apoſtolorū ordinatione traditum.

De votis monaſticis quid ſentiat catholica per orbem eccleſia, haud obſcurum cuiquam eſſe poteſt,cum videre ſit eiuſce inſtituti homines toto orbe Chriſtiano, non ſolum apud eos,qui Romanam agnoſcunt,& ſequuntur eccleſiam, ſed etiam apud Græcos, Aſiaticos,Armenos,Indos,breuiter quàcunque patet nomen Chriſtianum.Neq; cœpiſſe nuper,ſed fuiſſe ab initio naſcentis eccleſiæ, certum eſt.Cuius rei Philo ille, quem ſupra citauimus,luculētiſsimum perhibet teſtimonium eo libello, quem inſcribit de vita contemplatiua ſupplicum,quorum inſtitutū, vt pium,vt ſanctū,& in primis fructuoſum,ſemper probauit Chriſti eccleſia. Et quo pacto poſſet à quoquam ſanę mentis non vehementer probari,vt iuxta Ioannis euangeliſtæ conſilium, abrenunciato mundo hoc fallaci & nequam,ſpeciali ſe voto & ſacramēto adſtringat aliquis aſsiduè ſtare in procinctu,in acie,

De uotis monaſticis catholicæ eccleſiæ ſententia.

A aduerſus inimicas phalanges, quibus ille nos quotidie oppugnat & oſcitantes ſecuroſq; capit, concupiſcẽtiam dico carnis & oculorum, & ſuperbiam vitæ, hostes ſanè quàm infeſtiſſimos, atq; aduerſus illos, obedientię, caſtitatis, & paupertatis ſe votis adſtringat, ſuperbiam vitæ, obedientiæ vinculo coercens, per quam quis ſemetipſum prorſus abnegat, ac ſe infra ſe deiicit, ſuperioriſque arbitrio totum committit, carnis verò concupiſcentiam fręnans & alligans voto perpetuæ caſtitatis, & ſemetipſum caſtrans propter regnum cœlorum. Inſatiabilem verò illam concupiſcentiam oculorum circunſcribens, & prorſus eruens voto voluntariæ paupertatis, & omnium rerum huius mundi abdicatione. Sed nõ eſt omnibus datum aſſequi optima, qui verò poteſt capere, capiat, qui non poteſt, ſaltem ſuam ipſius imperfectionem agnoſcat & doleat, ſaltẽ admiretur meliora, & æmulari, quà poteſt, ſtudeat. Sed poſtquam quis appoſuit manum ad aratrum, ſi inſtar vxoris Loth reſpiciat retrò ad Sodomam, quam reliquit, vt ſe ſaluaret in monte, ſi quę diſtinxerunt labia ſua, fecit irrita, iam non eſt aptus regno Dei, ſed ſibi parauit damnationem, quia primam fidem irritam fecit, inquit Apoſtolus. Si enim nolueris polliceri, abſque peccato eris, quod autẽ ſemel egreſſum eſt de labijs tuis, obſeruabis & facies, ſicut promiſiſti domino Deo tuo, & propria voluntate, & ore tuo locutus es, ſiquidem requiret illud dominus Deus tuus. Hęc eſt, & ſemper fuit catholicę eccleſię de votis monaſticis & religioſorum inſtituto ſententia. Quam & pleriſque concilijs aduerſus prophanas hęreticorum nouitates, etiam per ſcripturę chirographum Chriſti fidelibus conſignauit, vt Carthaginenſi quarto, capite vltim, decretorum ſuorum, ſimiliter Toletano IIII. cap. XLVIII. LI. & LV. Item concilio Valentino, cap. vlti. Et Auraicenſi cap. XVII. Elebertino cap. XIII. Eandem hãc ſententiam in omnibus orthodoxorum, qui ab initio fuerunt, patrum ſcriptis, quorum pars non exigua eiuſdem inſtituti ſectatores & aſſertores fuêre, inuenies Dionyſio, Ignatio, Cypriano, Baſilio, Ambroſio, Hieronymo, Chryſoſtomo, Auguſtino, Gregorio, breuiter omnibus. Ex quibus prolixitatem fugientes, libet Auguſtini ad quendam Armentanum (qui abrenunciato mundo vnà cum vxore ſua ſe voto adſtrinxerat) verba adſcribere: Priuſquam, inquit, eſſes voti reus, liberum fuit quo eſſes inferior, quamuis non ſit gratulanda libertas, qua fit, vt non debeatur, quod cum lucro redditur. Nunc verò, quia tenetur apud Deum ſponſio tua, non te ad magnam iuſtitiam inuito, ſed à magna iniquitate deterreo. Non enim talis eris, ſi non feceris quod vouiſti, qualis fuiſſes, ſi nihil tale voluiſſes. Minor enim tunc eſſes, non peior. Modo autem tanto (quod abſit) miſerior, ſi fidem Deo fregeris, quanto beatior, ſi perſolueris. Nec ideo te vouiſſe pœniteat, imo gaude iam tibi ſic non licere, quod cum detrimẽto tuo licuiſſet. Aggredere itaque intrepidus & dicta imple factis. Ipſe iuuabit, qui vota tua expetit, fœlix eſt neceſſitas, quę ad meliora compellit. Hæc ille Auguſtinus. Imo hæc illi quos citaui, vniuerſi, ſed libuit communem omnium ſententiam his Auguſtini verbis referre.

1. Tim. 5. *Deut. 23.* B

Concors ſententia patrũ.

C

Aduerſus hanc catholicę eccleſię ſententiam inſurgit impurus ille & omni execratione ac odio dignus Lutherus, monaſtici inſtituti ſecundum regulam dicti beatiſsimi patris Auguſtini profeſſor. Qui pœnitens emiſſi ante annos quàm plurimos voti, reuertenſque velut canis ad vomitum, & cum vxore Loth reſpiciens retrò ad Sodomam quam reliquerat, & ſanctimoniali (quam miſeram ſecum pertraxit in perditionem & interitum) incœſta copulatus libidine, vt & illius & ſuæ cauteriatæ conſcientiæ blandiretur, & vlceri obduceret cruſtam (an ſibi perſuadeat, neſcio) ſaltem prædicat & docet, vota quæ diximus monaſtica, obedientiæ, perpetuæ caſtitatis, & voluntariæ paupertatis eſſe ſtulta & impia, vtpote impoſsibilia, & libertati Chriſtianæ contraria, & propterea nec obligatoria coram Deo, hoc vnum omnibus viribus agens, vt quàm plurimos vnà ſecum in perditionem pertrahat. Qui quàm multos hac peſtilentiſſima ſua doctrina & perſuaſione vtriuſque ſexus attraxerit ex ſancto inſtituto in fornices & proſtibula, & Deo mancipata vaſa conſpurcarit fœdiſsima libidine, in qua volutatur velut ſus in volutabro luti, horret meminiſſe animus, & reperiri pudet Chriſti nomen profeſſos, qui huius tam prodigioſam, tam inſanam impietatem ſequãtur, relicta clariſsima atq; omnibus nota ſententia catholicę eccleſiæ & aquilarum eius. Non pudet cynicum & impurum illum publicè aſſerere, æquè non eſſe arbitrij ſui, vt ſe ſeruet ab vſu & commixtione fœminę, quàm non eſt ſui arbitrij, mas ſit an fœmina. Credo ſanè illũ de ſe iam verè dicere, & quandoquidem ſe totum mancipauit Sathanę, non eſſe illum amplius ſui arbitrij, ſed ſeſe illi exhibere organum per omnia obſequentiſsimum. Sed abſit hæc impuritas, non dicam à Chriſtianis mẽtibus, ſed à caſtis pudiciſque auribus. Ille Philo de primis huiuſce inſtituti cultoribus in ipſo naſcentis

Lutheri impijſsima de uotis monaſticis ſententia.

D

A ſcentis eccleſiæ exordio: Cum viris, inquit, quos dicimus, ſunt autem & fœminæ, in quibus plures iam grandæuæ ſunt virgines, integritatem caſti corporis, non neceſsitate aliqua, ſed deuotione ſeruantes, dum ſapientiæ ſtudijs ſemet geſtiunt, non ſolum animo, ſed & corpore conſecrare. Indignum ducentes libidini mancipare vas ad capiendam ſapientiam præparatum, & edere partum eas, à quibus diuini verbi concubitus ſacroſanctus & immortalis expetitur, ex quo poſteritas relinquatur corruptelæ mortalitatis obnoxia. Hoc ille Philo prædicat eo tempore vulgare per orbem inſtitutum fuiſſe, quod hi impoſsibile faciunt. Sed non obijciam impuro illi noſtras virgines, quæ ſequuntur agnum, quòcunque ierit, & quarum apud nos celebratur glorioſa & ſempiterna memoria, ſed ethnicas proferre poſſum innumeras, quæ aduerſus illum conſurgent in iudicio. Quid de Veſtalibus Romanis dicet hoc libidinis mācipium, quarum inſtitutum durauit tot ſeculis, & præuaricatio mortis animaduertebatur ſupplicio? Viuæ ſiquidem defodiebantur, ſi quę ſe polluiſſent incœſtu. Si illæ puellę, & mulierculæ dęmoni dicatam ſponte caſtitatem corporis ſeruare poterant, non potuerunt nec poſſunt hoc viri & B fœminæ, qui ſe dicauerunt Chriſto & diuino cultui manciparunt? Illius præſertim adiuti auxilio, apud quem omnia ſunt poſsibilia, & qui ſuos ſibiq; fidentes nunquam deſerit? Quàm multæ ſine Chriſto, etiam aduerſus barbaricam & hoſtilem vim vi ſibi illata vindicauerunt pudicitiam & caſtitatem corporis, ita mori prędeligentes, quàm vt vel inuitę paterent virorum libidini? Et hic ille euangelicæ caſtitatis præco, abſque vlla prorſus verecundia mittit ſanctimoniales omnes, & monachos, qui Deo ſe conſecrauerunt, in fornices & proſtibula, nempe ad opus (vt dicit) magis neceſſarium, quàm ſit edere aut bibere, quàm ſcreare, expuere, aut ventrem exonerare, quàm dormire aut vigilare. Et hactenus quidem, ſed fortaſsis prolixius quàm requirebat inſtituti ratio (dum veluti catena quadam peſtilentiſsimarum hæreſium, quibus infœlici tempeſtate noſtra iactatur & miſerabiliter diuexatur eccleſia, trahor per ſingula erratorum capita) velut in multis exemplis exercitatum te reddere ſtudui, Chriſtiane lector, quo pacto per ſingulas quaſque, quę circa fidem religionemque noſtram incidunt, controuerſias, certò inuenire poſsis ipſius catholicæ eccleſiæ, quam ſequi debeas, fidem & ſententiam, eamque ab hæreticę prauitatis impietate diſcernere. Sed in altero tantum genere, quæ incidere poſſunt, quæſtionum & controuerſiarum, nempe de quibus etiam vulgus Chriſtianorum explicitam aliquam diſtinctamq; fidem habet. In quo hoc interim, velut vſuræ ſorti acceſsit, quod clariſsimè intellexiſti, eandem quęcunq; nunc eſt, etiam ſemper fuiſſe catholicę eccleſię de quocunq; dogmate fidem & ſentētiam, nec quicquam temporis proceſſu vnquam recepiſſe aut ſuperaddidiſſe noui, ſed diligenter cuſtodiuiſſe ſemper depoſitū. Et quodcunq; ex apoſtolica ab initio traditione acceperat, quamuis politum aliquando, diſtinctum, explicitumq; magis, idem tamē, immutatumq; tranſmiſiſſe ad poſteros. C

Peroratio de inuenienda orthodoxa fide in controuerſiis primi generis.

In altero autem genere, eorum videlicet, quæ à captu vulgi ſunt remotiora, ſed ad reconditiora fidei noſtrę myſteria pertinent, vt in ſingulis catholicæ eccleſię fidem ac ſententiam inuenias, & ab hæretica falſitate diſcernas, aquilarum, vt ſuperius diximus, noſtrarum conſenſum vt exquiras, neceſſe eſt. Vbi enim illæ congregantur, ibi corpus eſt, ibi Chriſtus, & veritas. Quarū conſenſus eſt communis ipſius eccleſiæ ſenſus, cuius illæ ſunt columnæ quædam, & membra præcipua, prę cæteris donata abundantiori menſura ſpiritus, & ſubtiliori quodam ſenſu prædita, ita vt in illis vniuerſi corporis ſenſus præcipuè D vigeat. Ab hoc tamen ipſo labore in omnibus ferè, quæ ſuboriri poſſunt, quæſtionibus, iam dudum ipſa nos liberauit eccleſia, & in ſanctis concilijs aduerſus impia pleraque hæreticorum dogmata, de ſacroſanctis & ineffabilibus illis noſtræ fidei, indiuiduæ (inquam) trinitatis & incarnationis alijſq; myſteriis, quæ velut zizania quædam inimici illius aſtu triticeæ fidei ſeminibus ſuperſeminata fuerūt, hoc pro nobis ſubiit & deſudauit laboris, vt obſeruata aquilarum congregatione, quis earum, atque adeo catholicæ eccleſiæ de ſingulis conſenſus fuerit, ſcripturæ ſuæ chirographo nobis conſignauerit. Quod quotieſcunque factum inuenerimus, nihil dubitabimus ſequi, quicquid vniuerſalis concilii autoritate ritè decretum fuerit. Si quid verò nouæ quæſtionis exurgeret, vbi id factum minimè reperiretur, tunc tibi id laboris deſudandum erit, & recurrendum ad ſanctorum patrum ſententias, eorum duntaxat, qui ſuis quique temporibus & locis in vnitate communionis & fidei permanentes, magiſtri probabiles extiterunt. Et quicquid vno ſenſu & conſenſu tenuiſſe inueneris, eum catholicæ eccleſiæ verum catholicumque ſenſum, veram ſententiam, veram fidem abſque vllo ſcrupulo teneas. Quod ipſum quoque

A quoq; vt ecclesiastico tibi exẽplo aliquo cõprobẽ, ex quo & certò simul intelligere possis veram inuestigandæ sententiæ ac fidei catholicæ ecclesiæ nos explicasse methodum, & formã habeas, quam huiusmodi in re absq; scrupulo sequi posis & debeas, clarius nullum adhibere poterimus, quàm sancti illius Ephesini cõcilij, quod sub cœlestino Romano pontifice, anno nostræ salutis quadringẽtesimo tricesimo quarto celebratum est, ob Nestorij Cõstãtinopolitani episcopi, de verbi diuini incarnatione execrandam blasphemiam, qui Christum ex Maria purum hominem, non Deum natum, diuinitatem verò illi pòst dono collatam, velut pro merito, prophana impiaq; nouitate adserebat. Vbi cum de sanciendis antiquis & sacrosanctis fidei dogmatibus ageretur, ne qua forte etiã illic obreperet prophana nouitas in modum Ariminẽsis perfidiæ, vniuersis sacerdotibus, qui illò circiter ducenti numero conuenerant, pene ex maiori parte Metropolitani episcopi, tantæ eruditionis & doctrinæ, vt penè omnes idonei essent, qui possent disputare de dogmatibus, vt tamen non solum in pręsenti rem benè disponerent, verum & posteris exẽpla profutura relinquerẽt, hoc fidelisimum B atq; optimum factu visum est. Quandoquidem diuinæ scripturę verba (quæ perperam intellecta etiam iactabantur ab hęreticis) pro suo pleriq; arbitratu interpretantes, varias inde opiniones erroresq; conciperent, vt in medium sanctorum patrum proferrẽtur sententiæ, quorum alios martyres, alios confessores, omnes verò catholicos sacerdotes fuisse & permansisse cõstaret, vt scilicet ritè & solenniter ex eorum consensu atq; decreto, & diuinę scripturę rectè intelligerentur proloquia, & antiqui dogmatis regula confirmaretur, condemnareturq; prophanæ nouitatis blasphemia. Quorum & nomina, & numerũ, ne quid ad fidem rerum deesset, nobis ædiderunt, & scripto reliquerunt illi patres nostri, qui tempore eiusdem celebrati concilij florẽtes, posteritatis curam habuerunt, atq; eiusdẽ concilij saluberrimum exemplũ, vt fidisimũ & securisimũ in omni exorta nouitate hęretica imitandum nobis proposuerunt. Fuerũt ergo hi viri, quorum in illo concilio seu tanquam iudicum, seu tãquam catholicę fidei & sentẽtiæ testium scripta prolata sunt, sanctus Petrus Alexandrinus episcopus, & martyr beatisimus sanctus Athanasius eiusdem ciuitatis antistes, & confessor, multis hæreticorũ persequutionibus probatus & exercitus, sanctus Theophilus, eiusdem item vrbis episcopus, vir fide, vita & doctrina clarus. Cui suc- C cesit venerandus cyrillus, qui tunc Alexandrinam illustrabat ecclesiam, atq; illi cõcilio præsidebat, à quo illius, quamuis viuẽtis suffragium ob singularem eius vitæ, fidei, doctrinæq; pręeminentiam, cęteris adnumerari meruit. Et ne forte vnius ciuitatis aut prouincię fides, quatuor his testibus explorata, pro catholica fide imprudenter velut subdita putaretur, adhibita sunt etiam illa Cappadocię lumina, sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Basilius, Cæsareæ, Cappadocię episcopi & confessores, sanctus item alter Gregorius Nyssenus episcopus, fidei, conuersationis, integritatis & sapiẽtiæ merito Basilio fratre dignisimus. Sed ne aut Gręcia sola, aut Oriens tantum, verum etiam Occidentalis & Latinus orbis ita semper sensisse probaretur, lectę sunt quoq; ibi quędam ad quosdam epistolę sancti Fœlicis martyris, & sancti Iulij vrbis Romę episcoporum. Et vt non solum caput orbis, verumetiam & latera, illi iudicio testimonium perhiberent, adhibitus est à Meridie beatisimus Cyprianus Carthaginensis episcopus & martyr, à Septentrione sanctus Ambrosius Mediolanẽsis episcopus. Hi sunt D igitur omnes apud Ephesum sacrato decalogi numero, Magistri, Conciliarij, Iudices, testesq; producti, quorũ beata illa synodus doctrinam tenens, concilium sequens, credens testimonio, obediẽs iudicio, absq; tædio aut præsumptione de fidei regulis pronunciauit. Et quanquam multò amplior numerus adhiberi potuerit, posteris tamen in hoc formam & exemplum relinquentes, illis paucis cõtenti fuerunt, vt quos non aliud ita consonãter sensisse de mysterijs catholicæ fidei, quàm cæteros collegas suos omnes, quàm deniq; catholicam ecclesiam vniuersam, nemo dubitabat, quorum deinceps exemplũ in omnibus subsequentibus concilijs saluberrimo exemplo semper secuti fuêre. Id quod & nobis eorundem posteris & legitimis filiis diligenter sequendum atq; obseruandum est, si quid noui prius non definitum emerserit. cuius post in processu instituti operis subinde exhibebimus exemplum. Nunc verò ad ecclesiam, eiusq; vnitatem, hierarchiam & formam redeundum est.

Clarisimum exemplũ Ephesinæ synodi, et merito imitandum.

FINIS LIBRI PRIMI.

HIE.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER SECVNDVS.

Vnitatem catholicæ ecclesiæ non consistere in vinculo charitatis aut gratiæ, quo membra eius sibi inuicem colligentur & capiti, Cap. I.

A Constitutis iam, constabilitisq; principijs, quibus in subsequenti, atq; adeo in omni, quæ de fide ac religione Christiana est, disputatione nobis vtendum est, vtpote, ex quibus omnis ea quæstio certò resolui demonstrarique posit, redeundum est ad id, quod proposuimus à principio, videlicet ad catholicam Christi ecclesiam, eius formam, vnitatem, hierarchiam, qua eandem instituit, ordinauitq; Christus. De qua hoc primum inuenimus, esse multitudinem, cœtum, aut sotietatem quandam Christi fideliũ, sub vno inuisibili duce & capite Christo, apostolorum ministerio propagatam in fines orbis & seculi, eandemq; hanc esse cum illa priori catholica Dei ecclesia, & quodammodo diuersam, veterem, & quodammodo nouam, à Christo per apostolos sumentem exordium, & propria sua forma distinctam & deliniatã. Cuius quoniam tam omnibus est confessa ac
B cãtata, quàm necessaria vnitas, de ea prius agẽdum est. Ex ea enim inuestigatione deducemur ad propriam eius formam, vnde vt & alterius cuiusq; rei, etiam ipsius vnitas dependet. Scribit de ea gloriosus ille Cyprianus martyr & pontifex, quod eius vnitatẽ quisquis deserit, legem Dei non retineat, non teneat patris & filij fidem, vitam non retineat nec salutem. Sententiam hanc æquè probant omnes, tã catholicæ ecclesiæ filij, quàm schismatici & hæretici, quisq; confitetur, ecclesiæ vnitatem nisi damnabiliter scindi non posse, & æquè nullum nunc extra ecclesiam saluũ fieri, quàm dudum extra arcam illam à diluuio. Sed quisq; contendit vnitatem se seruare ecclesię, & intra eius gremium permanere. Quam apud se esse volunt tam schismatici, quàm hæretici, nos verò catholicæ ecclesiæ filios ab eadem extorres agere. Controuersia hæc inter nos est, inquit Augustinus aduersus Donatistas, vbi vera sit ecclesia Christi, apud vos, an apud nos. Hoc igitur expediendum est, quo vinculo in vnitatem catholicæ ecclesiæ colligentur Christi fideles, ipsius ec-

Quo uinculo colligentur fideles in unitatem catholicæ ecclesiæ.

C clesiæ membra. Quod si notum erit, quisnam abrupto hoc vinculo ab eius vnitate se diuidit, latere non poterit.

Donatus quidam Afer, aduersus quẽ suo tempore decertabat diuus Augustinus, cum Ceciliano Carthaginensi episcopo infensus esset, & eius promotionem cõfictis aduersus eum criminibus frustrà impedire moliretur, se diuidens à catholica ecclesia, & magnam Africę partem in sui erroris consensum attrahens, docebat apud se solum & quos deceperat, remansisse veram Christi ecclesiam. In diuersa verò, quæ toto orbe erat, parte, quoniam Ceciliano communicabat, perijsse eandẽ. Siquidem malos, qualem videri & haberi volebat Cecilianum, contendebat minimè pertinere ad ecclesiam, bonos verò malorum cõmunione pollui, & ob id vnà cum malis extra ecclesiam fieri. Ex cuius schola prodierunt etiam Montenses, Rogatiani, Circumcelliones, & id genus monstra alia. Aduersus quorum errorem pro veritate & vnitate catholicæ ecclesiæ pręcipuè decertauit diuus Augusti- D
nus, plerisque suorum operum tractatibus, vt aduersus Vincentium Donatistam. Itẽ aduersus Fulgentium quendam eiusdem farinę hominem, præcipuè autem aduersus Petiliani epistolam, ostendẽs illum lapidem de mõte abscissum sine manibus non includi in vnum aliquem Africæ angulum, quandoquidem ipse factus mons magnus impleuit vniuersam terram. Habet, inquit ille, & semper habebit Christus integram hæreditatem suam, & possessionem suam terminos terræ. Se verò huic hæreditati potius subtrahunt, qui illam Christo conantur detrahere. Non enim relinquet dominus plebem suã, quę est sicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui venit omnes redimere, neque enim parua, sed planè copiosa apud eum redemptio est. Quantus est verò istorum numerus, ad magnitudinem precij. Quo se magis fraudant, qui ipsum euacuare conantur. Ex dictorum etiam fontibus suam quoque impietatem hausit Ioannes ille Hussita, damnatus Constantiensi cõcilio. Cu

A ius (vt in alijs vniuersis) Lutherum quoque suum assertorem inuenit. Hic tamen, non vt illi, charitate & gratum faciente gratia (vt dicam scholasticè) secundum præsentem iustitiam, sed gratia prędestinationis, velut vinculo quodam colligari dicit corpus Ecclesię, & quodlibet eius membrum, ipsi suo capiti indissolubiliter vniri. Hic itaq; non peccatores solũ, sed & præscitos omnes (tametsi sint in charitate Dei & gratia secundum præsentem iustitiam) eliminat ab catholica Dei ecclesia, nec vult eius partem vllatenus posse fieri.

Horum omnium intelligere non possum impia magis, an stultior sit assertio, qua inter nos dicunt plusquàm Cimmerias tenebras, vt nec mutuò nos, nec catholicæ ecclesiæ ministros, Prælatosq; nostros, nec ipsam deniq; ecclesiã, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quid est ergo, quòd Christus nos iubet denunciare ecclesiæ, si peccãs in nos frater correptione nostra emendari noluerit? vbi hanc requiremus? vt agnoscemus? Certè non talem ecclesiam suam ipse nobis depinxit eius autor, cùm eam assimilaret sagenæ missæ in mare, & ex omni genere pisciũ congreganti: Quam, inquit, cùm impleta esset, educentes ac secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt: Sic erit in consummatione sæculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mit- B tent eos in caminum ignis. Vides in ecclesiæ sagena malos & bonos contineri ad consummationem vsq; sæculi. Rursus, & nuptiarum illa parabola (quas filio suo apparabat Rex ille Regum, quibus suum intra nos regnum, hoc est, ecclesiã suam idem filius iterum nobis explicat) etiã clarissimè significat bonos & malos permixtim contineri in eadem, ad tempus vsque iudicij, & donec ingrediatur Rex videre discumbentes. Nam cùm inuitati Iudæi, quorum erat adoptio filiorum, & gloria, & testamẽtum, & legislatio, & obsequiũ, & promissa, quorũ patres, ex quibus est Christus secundum carnẽ, super omnia Deus benedictus in sæcula: Cùm, inquam, inuitati illi non solùm venire contemnerent, sed etiam conuocantes ipsos ad nuptias summi illius Regis filij (hoc est, vt idem ipse exponit, ad ecclesiam suam) seruos eius retinerẽt, & contumelijs affectos occiderent, præcepit Rex seruis, quandoquidem inuitati illi indignos se reddiderunt, qui inducerentur, vt irent ad exitus viarum, hoc est, in fines orbis vsque, & quoscunq; inuentos vocarent ad nuptias. Et egressi, inquit, serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos, & impletę sunt nuptię discumbentium.

Peccatores esse membra Ecclesiæ.
Matth.13.
Matth.22.

C Vides iterum, bonos & malos congregatos ad nuptias, quibus regnum cœlorum, hoc est, ecclesiam suam, nobis Christus explicat. Et ne cauilleris hoc pertinere ad vocationis initium: intus verò solos bonos inueniri, illam tuam cauillationem quasi præuidẽs ac præueniẽs idem exclusit Christus, ita subiungens in eadem parabola: Intrauit autem Rex vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Cui ait: Amice quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Vidit ibi, hoc est, in ipsis nuptijs, in sua ecclesia: id quod clarius indicat subsequens illa interrogatio: Amice quomodo huc intrasti? Et ne peccatorẽ illum fuisse dubites, carentem veste nuptiali gratię & charitatis, quæ operit multitudinem peccatorũ, ligatis manibus & pedibus, iussit illum mitti in tenebras exteriores: vbi erit fletus & stridor dentiũ. Iterum comparauit idem regnũ cœlorum, hoc est, ecclesiã suam huius status & temporis, decem virginibus, quarũ quinq; erant fatuæ, & ob stultitiam suam exclusæ à nuptijs sponsi & sponsę. Quare in magna domo ecclesiæ non solùm vasa aurea & argentea, sed etiam lignea & fictilia esse prædicat Apostolus: & quędam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

Matth.25.
2.Tim.2.

Sed dicet aliquis, ecclesia vnum quoddam corpus est, cuius caput Christus, & nos sin- D guli eius membra de carne eius, & de ossibus eius, vt docet Apostolus. Non est autẽ membrum corporis, quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite, aut membris eius cæteris, nullam cum eis conspirationem habet aut consensum. Si enim gaudet vnum membrum (inquit Apostolus) congaudent omnia membra: si patitur vnũ membrum, compatiuntur omnia membra. Et rursus ad Ephe.4. Veritatẽ facientes, crescamus in illo per omnia qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactũ & connexum, per omnem iuncturã subministrationis, secundum operationem in mensuram vniuscuiusq; membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate. Ex quo constat, vt à capite illius mystici corporis per mẽbra eius vniuersa vitalis quidam spiritus discurrat, per quem arcano quodam instinctu sympathian & conspirationem inter se habeant. Sed peccatores, præcipuè mortali peccato obnoxij, vitæ illius spiritualis expertes sunt, nullum influxum recipiunt à capite aut membris cęteris, nec vllam cum eisdem conspirationem aut consensum habere possunt. Quare non videntur pertinere ad corpus illud mysticum ecclesię, nec eius vllo pacto

Ephe.5.

A membra esse: nisi planè mortua ac putrida, quæ reuerà membra dici non possunt: non magis quàm homo mortuus, homo. Prętereà dicit idem Apostolus, Christum se tradidisse pro ecclesia, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquę in verbo vitę, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt esset sancta & immaculata. Ex quo cōsequens videtur, mortalis peccati maculam esse non posse in ecclesia: quæ vtiq; inesset, si essent in ea peccato mortali obnoxij.

Ephe.5.

His vt respondeamus: Si dixerimus, inquit Ioannes, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est: adeò, vt nemo sit nostrûm, qui opus non habeat quotidie pro suo ipsius peccato veniā precari. Christus, & in sagena illa, & in nuptijs, & in virginum illo denario (quibus assimilauit, nobisque expressit ecclesiam suam) malos vnà cum bonis inesse affirmauit ad sęculi vsq; consummationem, & dum ingrediatur Rex videre discumbentes, aut sponsus suam sponsam introducat in thalamum, atq; eius coniungatur amplexibus. Quòd si non possunt esse peccatores in ecclesia, quorsum attinet id, quod præcipit Christus, vt peccantem in nos fratrem corripiamus, primùm secretò & absque arbitris; vt eius parcamus & famæ & verecūdię: deinde adhibito vno teste B aut altero: & postremò si ita emendatus non fuerit, vt eū denunciemus ecclesię? De fratre enim loquitur ac membro ecclesiæ, non de eo qui foris est. Eiúsmodi enim nō iubet denunciari ecclesię. Quid enim mihi (inquit Apostolus) de ijs qui foris sunt, iudicare? Nōne de ijs qui intus sunt, vos iudicatis? (ecclesiæ Dei loquitur, quæ Corinthi est) nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Si peccatores non sunt in ecclesia Dei, quid igitur Paulus scribens ecclesiæ Dei, quæ erat Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, hoc est, per baptismū regeneratis in Christo, eosdem de multis, etiam minitabundus redarguit? Cùm enim sit inter vos, inquit, zelus & contentio, nónne carnales estis? nonne secundum hominē ambulatis? Et iterum: Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? Si peccatum nullum erat in ecclesia Dei, quid virgā minitatur Apostolus? Et rursus: Omninò auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes. Inter vos, inquit, quos paulò ante ecclesiam Dei nominauit, & sanctificatos in Christo Iesu, quos etiam ob id redarguit, quòd eum, qui eiusmodi fornicationem commiserat, nimia conniuentia tam diu intra se passi essent, & non potiùs eiecissent extra ecclesiam. Quare vt peccator extra ecclesiam fiat, necesse est, vt inde eijciatur. Idque aut ipsius ecclesiæ autoritate & iudicio, aut propria peccantis amentia & peruicacia, qua sese extra ecclesiam præcipitet vltrò. Quod fieri in peccato schismatis & hæresis certum est. De correpto à nobis fratre & deinde denunciato ecclesiæ, si ecclesiā, inquit Christus, non audierit, sit tibi tanquā ethnicus & publicanus. Vides ecclesiæ iudicio fratrem peccatorem ab ecclesia eijci, & velut ethnicum fieri. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionem deuita, inquit Apostolus, sciens quia subuersus est, qui est huiusmodi, & suopte iudicio condēnatus, hoc est, sua ipsius sententia extra ecclesiam factus. In schismatico idem esse indicat ipsa ratio nominis: sed quandiu non constat in quo cōsistat ecclesiæ vnitas, nec quis schismaticus dici mereatur, potest esse perspicuū: hoc tamē constat interim, esse peccatores in ecclesia, donec inde eijciantur, aut sese ipsos inde præcipitent.

Manere peccatores membra ecclesiæ, quousq; ab ea præcidantur.

1.Cor.5.

C

Quod ergo ex apostolo dicitur: Ecclesiam vnum quoddā esse corpus, cuius caput Christus, & nos singuli membra eius, de carne & ossibus eius, libenter amplectimur. Quod verò subiungitur, non esse corporis membrum quod nullum habet vitæ officium, nullum influxum recipit à capite aut membris cæteris, nullam cum eis conspirationem aut sympathian habet, neq; hoc diffitemur, sanè intellectum: præsertim, si de viuo corpore sermo fiat, quale suo modo intelligimus mysticum hoc nostrū corpus ecclesiæ. Sed quando subsumitur: Peccatorem vitæ spiritalis mystici illius corporis prorsus expertem, nec vllum à capite aut membris cæteris influxum recipere, aut conspirationē cum eisdem consensumque habere, hoc prorsus negamus. Neq; enim intelligendū est, vniuersum illud corpus, quatenus eiusmodi, viuere vita charitatis, aut gratū facientis gratiæ. Hæc enim singulorum, nō totius est, ad quam, quæ toti illi vt eiusmodi conueniunt, tanquam ad finem proximū ordinata sunt. Sed alia quædā vita intelligenda est illius corporis, quam ad ædificationem totius, influit membris eius caput Christus per spiritum suum, quo facit totius connexionem & compaginem quandam, in vnum fidei sacramentum, vnum gregem, vnum ouile, sub pastore vno, & cuique membro propriam conuenientemque operationem distribuit, ad totius augmentum, in ædificationem cuiusque membri in charitate. Sicut, inquit Apostolus, in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra

D

Peccatores nō esse expertes vitæ corporis illius mysticæ, & membris eius caput Christus per spiritum sanctum influit.

Rom.12.

A bra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo,singuli autem alter alterius membra, habentes donationes secundum gratiam,quæ data est nobis,differentes,siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando. Et rursus: Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: & diuisiones ministrationum sunt,idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem autem Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem totius corporis: alij quidem per spiritum datur sermo sapientiæ, alij autem sermo scientię secundum eundem spiritum, alteri fides in eodē spiritu,alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult,& efficiens vt quodque membrum indigeat opera alterius:ne esset schisma in corpore, sed in idipsum pro inuicē solicita essent membra, & compaterentur congauderentq; inuicem. Et quosdam,inquit,posuit Deus in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas,tertiò Doctores, deinde virtutes,exinde gratias curationum, opitulationes, gu-

1.Cor.12.

B bernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. Audis itaq; corpus ecclesiæ & eius membra, audis eorundem membrorū functiones, quas à capite in ea influit ille Christi vitalis spiritus. Nunquid autem hæ functiones vniuersæ necessariò præsupponunt & requirunt in suis illis,quorū sunt, membris vitam charitatis & gratiæ? Posuit, inquit,Deus in ecclesia sua,primùm Apostolos.Sed nunquid etiam Iudas non erat Apostolus? & licet sceleratus & auarus, in hoc electus à Domino fortè, vt istorum, quam præuiderat,impietatem confunderet. An tu(inquit ille Bernardus) de illius apostolatu dubitas,quem Dominus elegit? Nónne ego,inquit, vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus est? Audis eundem electum Apostolum & extitisse Diabolum: & negas posse esse qualecunq; membrū ecclesiæ, quod non viuat vita charitatis & gratiæ? Nunquid Petrus Apostolatu excidit, postquam suum ter abnegauit Dominum? Posuit, inquit, Deus in ecclesia,primùm Apostolos,secundò Prophetas,tertiò Doctores,deinde virtutes, exinde gratias curationum. Sed nunquid non sunt multi dicturi in die illa:Domine Domine,nónne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo Dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc,

Matth.7.

C inquit,confitebor illis, quia nunq̄ noui vos. Discedite à me operarij iniquitatis. Nūquid ergo adhuc dubitas, diuisiones ac donationes illas gratiarum, quas ad totius corporis vtilitatem, membris ecclesiæ ille spiritus influit,etiam malæ vitæ,& operarijs iniquitatis distribui, & per eosdem si non in suam, in aliorum tamen vtilitatem exerceri? Itaque & Pontifices & Sacerdotes omnes,legitima ordinatione sedentes in Apostolorū cathedra, aut ab eadem ordinationem habentes,quàm diu suam stationem retinent,& in sua quisq; vocatione permanet membrum ecclesiæ,nec ab eius vnitate se separat,recipiunt influxum sancti illius spiritus,quo per eorum ministerium in ecclesia remittuntur peccata:tametsi ipsi mali sint, & iniquitatis operarij,audituri in die illa à Christo:Discedite à me,quia nunquā cognoui vos. Ad omnes enim illos pertinet illud Christi verbum: Accipite spiritum sanctum,quorum remiseritis peccata,remittuntur eis. Accipite,inquit,spiritū sanctum, non quo vos sancti sitis,sed per quē ministerio vestro aliorū peccata remittātur:vt doceret,non ministrorum merito,qui plerunque mali sunt,sed per eorum ministerium (quod idem est & bonorum & malorum omnium) spiritus sancti operatione, qui & ipse idem est,hæc fieri in salutem fidelium,& augmen-

D tum corporis ecclesiastici, & in ædificationē vniuscuiusque membri in charitate. Alioqui si ministrorum merito, valerent ministrata per eos sacramenta, à Christo relicta & commendata ecclesiæ in salutem fidelium ea suscipientium, tanta erit in accipientibus baptismorum (vt exempli causa dicam) varietas, quanta in ministris diuersitas meritorum. Meliorem igitur baptismum dedit Paulus quàm Apollo, qui meritis inferior erat Paulo. Hoc autem falsum est, & eiusdem Pauli doctrinæ contrarium, qui de huiusmodi errore Corinthios arguit: Cùm enim sit inter vos,inquit,zelus & contentio,nónne carnales estis? & secundum hominē ambulatis? Cùm enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli,hoc est,baptizatus à Paulo,alius autem:Ego Apollo,nónne homines estis? Ago gratias, quòd neminem vestrûm baptizaui, ne quis dicat, quòd in meo nomine baptizati sitis. Non est ponēda spes in homine, inquit Augustinus, sed in eo de quo dicitur:Hic est qui baptizat. Non est melius sacramentum, quod per meliorem datur, nec deterius quod per deteriorem. Neque enim qui plantat aliquid est,neque qui rigat, sed qui incrementū dat Deus. Maledictus homo, qui spē ponit in homine.

Sacramentorum efficaciā nō dependere à ministrorū merito.

A Quid eſt Paulus? quid Apollo? quid alius Sacerdos quilibet? niſi miniſtri eius, qui intus lauat, intus incrementum donat. Talis ergo, inquit, baptiſmus eſt, qualis eſt ille in cuius poteſtate datur, non qualis ille per cuius datur miniſterium. Non ergo exhorreat columba miniſterium malorum, ſed Domini reſpiciat poteſtatẽ. Ego, inquit, dico, & nos dicimus omnes, quia iuſtos oportet eſſe omnes, per quos baptizatur. Iuſtos oportet eſſe tanti iudicis miniſtros, ſi miniſtrare iuſtè voluerint. Si noluerint eſſe iuſti, qui in cathedra Moyſi ſedent, ſecurum me facit magiſter meus, de quo ſpiritus eius dicit: Hic eſt, qui baptizat. Hæc Auguſtinus. Falſum eſt ergo, peccatorem non eſſe capacem influxus illius ſpiritus, qui à capite corporis illius myſtici diffuſus, membris ſingulis ſuas functiones tribuit, nullum vitę habere officium, nullam conſpirationem, conſenſum aut ſympathian cum membris reliquis. Sympathian ſiquidẽ illam facit identitas fidei, cohærentia inſuper illa, & colligatio, qua in vnitatem vnius veluti corporis redigũtur glutino quodam, quod nunc venamur & inueſtigamus: ſed in excuſsis à nobis his Donatiſtarum, Huſsitarum, atque eius farinæ Hæreticorum angulis, penetralibus aut latibulis nõ inuenimus. Quare & alibi donec aſſequamur, pergendũ B eſt inueſtigare & quærere.

Ad id verò quod ſecundo loco adducitur ex Apoſtolo, quòd Chriſtus ſeipſum tradiderit pro eccleſia, vt illam ſanctificaret, mũdando eã lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipſi ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam aut rugam, ſed vt eſſet ſancta & immaculata: non diffitemur illa feciſſe Chriſtum eccleſiæ ſuæ, & pro eccleſia ſua, vt tandem exhiberet eam ſibi glorioſam, non habentem maculam nec rugam. Non quidem in pręſenti, quàm diu eſt in hac militia, quàm diu ſtat in procinctu, in acie, non ſolùm aduerſus carnem & ſanguinem, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus Dominos mundi, rectores tenebrarum harum, aduerſus ſpiritales aſtutias in cœleſtibus, hac ſaucia, illa cicatricoſa, obſita ſudore & puluere, & à ſolis æſtu decolorata: quàm diu, inquam, hîc expurgatur ab illa ſcoria peccati, & malos vnà cum bonis intra ſagenam ſuam permixtim incluſos retinet, neque vllos perpetuò bonos, ſed velut in lubrico decertantes, nũc cadentes, nunc reſurgẽtes. Sed facta tandem ſeparatione in littore maris angelico miniſterio, & recollectis bonis piſcibus in vaſa, foras abiectis malis, accipiet iam illam vir ſuus Chriſtus glorioſam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid eiuſmodi, ſed C ſanctam & immaculatam. Vide, inquit Hieronymus, quãta habeat loca eccleſia, & quomodo illud apoſtolicum, vt ſit ſine macula & ruga, in futuro & in cœleſtibus ſeruetur. Audis angulos, audis ſcabiem, audis ruinas & cineres: & de tua virtute & impeccantia gloriaris?

Quando eccleſia erit ſine ruga & macula.

In Hieremiã cap. 31.

Et hactenus quidem, quòd charitas, aut gratia, ſeu gratum faciens ſecundum præſentem iuſticiam, ſeu prædeſtinationis, non ſit illud glutinum aut vinculum, quo in vnitatem myſtici corporis membra eccleſiæ & inter ſe & cum ſuo capite colligantur: vt non minùs ſtultè, quàm impiè aduerſus catholicę eccleſiæ ſententiam, & clariſsimam euangelicæ lucis veritatem opinati ſunt Donatiſtæ, Huſsitæ, & eius farinæ, aut potiùs amentiæ homines, ſatis ſuperque demonſtrauimus.

Vnitatem catholicæ Chriſti eccleſiæ, in eius ordine neceſſariò conſiſtere & conſeruari.

CAP. II.

Non eſt eccleſia occulta aut abdita, in angulis, in domorum penetralibus, in deſerto & inuio, quæ inueniri facilè aut adiri nõ poſsit: qualem illi imaginantur, quorũ impietatem pręcedenti capite conuicimus: quum ad eã quotidie nobis ſit habendus recurſus, imò cum D omnibus qui ab aquis myſtici illius diluuij ſaluari cupiunt, intra eius ſepta & vnitatem ſe continere neceſſe ſit. Proinde, nec in angulis aut penetralibus domorum, nec in deſerto monſtrãtibus Chriſtum credere, ipſe nos Chriſtus docuit, qui eccleſiam ſuam comparauit inſigni alicui ciuitati ſupra montem poſitæ, quæ abſcondi non poteſt, ſed facilè ab omnibus conſpici. Quinimò eccleſiam Chriſtianam eſſe cœtum & ſocietatem Chriſti fidelium ab ipſo Chriſto, Apoſtolorum & Diſcipulorum eius miniſterio, ex omni gente, lingua, natione & populo congregatam, & propagatam in fines orbis & ſæculi, ſuperiùs demonſtrauimus. Quam & in indiuiduam quandam vnius veluti corporis vnitatem redactam eſſe, quæ ſcindi ſe omninò non patiatur, apoſtolicis æquè literis, & catholicæ fidei profeſsione, quã quotidie decantamus in eccleſia, manifeſtum eſt. Nam tametſi ab eius vnitate ſe quidam abſcindant, vt hæretici & ſchiſmatici faciunt, alij ipſius eccleſiæ autoritate & cenſuræ diſtrictione abſcindantur ab eadem: eccleſię nihilo minùs in ſe manet vnitas: ſiquidem abſciſſa illa putrida mẽbra, amplius ad eccleſiam non pertinent. Vna eſt,

Indiuiduã eccleſiæ vnitatem nõ ſcindi per Hæreticos aut ſchiſmaticos, tametſi ipſi ab ea ſe diuidãt.

A est,inquit ille Cyprianus, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur:quomodo solis radij multi, sed lumen vnum,& rami arboris multi,sed robur vnum tenaci radice fundatum. Et cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate: vnitas tamen seruatur in origine. Auelle radium solis à corpore,si potes: diuisionem lucis vnitas non patitur. Ab arbore frange ramum,præcisus arescet:Sic & ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit: vnum tamen lumen est,quod vbiq; diffunditur, neq; vnitas separatur corporis: ramos tamē suos in vniuersam terram copia vbertatis extendit, profluētes largiter riuos latiùs expandit,vnum tamen caput est,& origo vna, & vna mater fœcūditatis successibus copiosa. Et quisquam credit, hanc vnitatem de diuina firmitate venientem, sacramentis cœlestibus cohærentem, scindi in ecclesia posse, & voluntatem collidentium dissidio separari? Haud sanè ita credimus, ô gloriose martyr & pontifex:quin potiùs,indiuiduam planè eius vnitatem permansuram in fines seculi.

Quo tamen vinculo, tam immensa, tam diffusa illa multitudo,in tam arctam,tam indiuiduam colligata sit vnitatem, id nunc explicandum est. Neque enim id esse charitatē, aut gratiam,seu gratum facientem,seu prędestinationis (quā nemo hic mortalium posset nec in seipso nosse, cùm nesciat homo, odio aut amore dignus sit,& multo minùs in alio) sed potiùs sensibile quippiam,per quod sese mutuò, qui ad eandem pertinent, atq; ipsam etiam ecclesiam, possint facilè agnoscere,ex his quæ superiùs demonstrauimus, confido cuique perspectum fore.

B Cyprianus ille prædictis verbis haud obscurè subindicat, in quo consistat hæc vnitas & requirenda sit. Hoc tamen certiùs ita cognoscetur,si antè demōstrauerimus immutabili lege sanciuisse naturā,vt omnis multitudo, si subsistere debeat, necessariò ordinetur per aliquod vnū quod principatum obtineat (ἡγεμονικὸν id Græci vocant)vnum esse ordinē, nō solùm qui speciē det rebus & decorē, sed etiā per quē sese mutuo cōplexu, velut vnius alicuius animātis mēbra,fouēt,alunt,conseruāt & sympathian quandā,cōsensumq; obtinent. Quod quando demonstratum erit, ne hoc quid diffusam illam toto orbe multitudinem, in vnitatem redigat, quid tueatur & conseruet, in obscuro remanebit.

Ad ipsam itaque nos rerum naturam admonentem,docentemq;, si attollamus mentem & oculos,hoc planè inculcant,docentq; C omnia,siue vniuersam complexus fueris,siue in quamcunque eius te partem conuerteris. Sic enim videmus corporum omnium illa elementa,sic totam hāc diuersissimorum corporū sub cœlestem machinā, vt miro quodā ordinis concētu,in quo suā quodq; stationē perpetuò retinet, inter sese contemperari, & inuicem(alioqui inter se pugnantia)ad totius decorem & conseruationem conciliari, ita superiorum cœlestiumq; corporum virtute sustineri,vegetari & gubernari. Sed & cœli enarrant hanc legem Dei, & firmamentum insigne opus manuum illius. quòd si animos oculosque nostros ab terrenis his sordibus auocare,& in se aliquādo conuertere potuit, sit ille diuinus verè ornatus mundi, sui illius opificis maiestatem haud obscuris vocibus prædicans, ille tot sempiternorum ignium speciosissimus fulgor, tam varius,tam mirabilis,tā ordinatus incessus,& vix comprehensibilē suam velocitatem, sub specie statis immotiq; operis abscondens, tantamq; rerum molem certa mirabiliq; lege,serie, connexione,sub silentio illo suo euoluens secum,statisq; temporibus ac limitibus dispensans & adducens orbi,oculos,mentemq; tuam perstrinxit vnquam: scio nobiscum cōfitebere, vt nihil iucundius aut mirabilius,ita nihil te spectasse ordinatius illo ordine cœlestis militiæ. D Quam verè militiam esse nō diffiteberis, si consideres comprehendasque animo, quemadmodum inter VII. illos errantiū(vt vocāt)syderum orbes, veluti in quodam exercitu,haud secus quàm dux quidam & imperator,sol medius incedat, reliquis omnibus, quasi ratione vterentur suorum motuum, progressuum, regressuū, stationumque certas velut leges præscribens,quas præuaricari non audeant. Adeò videmus illos, nō nisi ad certam quandā præscriptamq; cum sole cōfigurationem tanquā accepto ab imperatore suo militādi signo,omnes motuum suorū varietates,numerosq; absoluere, & nunc quasi aduocatos occurrere,nūc festinare peregreq; velociùs q̄ cœperāt, nūc ad aliud signū remorari incessum, nūc gradum sistere, nūc etiam regredi,& venienti è regione soli pergere in occursum, & quasi honoris officijque causa obuiā procedere. A quibus,si adhuc altiùs mētem attollamus & oculos, etiam hæc omnia, quamuis ordinatissima,à maiori quadam superioriq; vnitate cōtineri,gubernariq; videbimus,cui obediant & obsequantur inferiora vniuersa. Vt enim illud primum, omniaq; continens cœlū, vno semper, maximè simili, regulari irrequietoque motu,ab exortu per

Ordo & militia cœlestium corporum.

A ſummum cœlum in exortum recurrens, diei vnius ſpacio immenſum illũ ſuum circulum abſoluit: ita vniuerſos ſub ſe Planetarum orbes, imò & inferiorum corporum machinam vniuerſam, ad infimam vſq; immotamq; terram, tantillo temporis ſpacio circunducit ſecum, vt planè ſit videre inferiorum multitudinem vniuerſam, ſupremũ illud ſequi, vniq; primo, primęq; vnitati ſemper eidẽ ac ſimili, cuncta tamen mouenti, parere obſequiq; alia vniuerſa: ita vt in vniuerſo hoc rerũ ordine, præcipuè appareat vnitatis quidam motus, quædam vis & energia ab ipſo primo & ἡγεμονικῷ veluti maximi cuiuſdã animantis capite, diffuſa in corpus vniuerſum, per quam membra ſingula contineantur, & conſpirent in vnum, vegetentur ac moueantur. Et hæc num clariſsimis tibi & ab omnibus intellectis vocibus loqui & atteſtari videntur, omnem neceſſariò multitudinem ordine contineri, in quo ſit vnũ aliquod primum & præcipuum? Nam ſi nec illa cœleſtia non tam numeroſa corpora abſque mirabili illo ordine eſſe potuerunt, nunquid diſsidentiũ hominum innumeram turbam abſque ordine ſubſiſtere poſſe ſperabimus? Quòd ſi corpoream quoq; machinam vniuerſam animo tranſcẽdere, & cum Paulo ad tertium vſque cœlum euolare potueris: videbis cum eodem etiam in ſacris illis ſpiritibus, cœleſtem illam, vereq; ordinatiſsimam hierarchiam: videbis in illis quoq; B præfecturas, principatus & poteſtates, dominationes quoq; & virtutes. Aut ſi acies noſtra caligat ad tam clarã lucem, ſi in ſolares radios non ſit aſſueta intendere, aut in ea quæ vel ipſo ſole ſunt clariora natura, ſed lucifugarum inſtar in hæc tantùm obſcura, craſſa, tenebricoſa ac terrena: agè, in aliud quoduis conuertamus intuitum. Quòcunque enim reſpexeris, ſiue in teipſum, ſiue in ea quæ quaquà verſum ſunt in circuitu: videbis vbique in omni multitudine, quam conciliauit natura, ordinem, & in omni ordine primũ aliquid & pręcipuũ. Et ne putes huius rei longè petenda, aut diligenter perquirenda argumenta, paſſim & quotidie incurrunt in oculos, niſi dormiamus animo. In proxima quæque, aut potiùs in teipſum inſpice. Eſt enim & in nobis quoq; multitudinem quandam cernere, ſed haud numeroſam, ſi ad primas cõpoſitionis noſtræ partes reſpexerimus. Nam animo tantùm, corporeque componimur: nec tamen hæc ipſa ſubſiſtebat dualitas, ſi non huic ille pręeſſet imperio, illi verò hoc obſequeretur. Nunquid enim & manus, & pedes, & oculi, & totum corpus animo non gerunt negocium? nunquid illius nõ iacemus iuſſu? illius & in

Hierarchia & ordo cœleſtium ſpirituum.

quieti diſcurrimus? nunquid nõ ad illius im- C periũ, ſi eſt auarus Dominus, terras, mariaq; lucri cauſa ſcrutamur? ſi ambitioſus, dextram obijcimus flammis? breuiter, quid non agit, obſequiturq; corpus, etiam nulla ſui habita ratione, vbi inſtat ille, exigitq; vehementiùs & importuniùs? Quòd ſi rurſus ſingulã quanque harum per ſe expenderis partium, immutabili lege naturæ ſancitum, vt quæcunque multa in vnum coaleſcere, coireq; debeant, ordine quodam inuicem concilientur, & in idem conſpirãtia fiant, clariſsima intuebere. Erat corpus noſtrum ex multis membris, organiſq; neceſſariò componendũ, vt ſeruiret animo. At inter illa ipſa, quædam principatũ obtinere videmus, ex quibus videlicet deferretur animalis illa vis, qua & ſentimus, & moueamur, in corpus vniuerſum, alia deputauit natura ad miniſterium principantium. Et quoniam nõ eſt bona multitudo dominantium, niſi & illa moderetur & concilietur in vnum ſuperiori quodam vnius imperio: inter has ipſas principes noſtri corporis partes, conſtituit vnam præcipuam, pro qua non dubitant cæteræ certo etiam diſcrimini ſe exponere. Ita enim videmus natura conſtitutum in brutiſsimis etiam animantium (ne rationis id potiùs, quàm naturę inſtinctus eſſe putes) vt cuncta membra ſe deuoueant ac obijciant pro vno capite, eiusque ſalutem propria ſua chari- D orem habeant: neque enim alia ratione hæc tam multa in vnum erant coitura. Ad animũ nunc conuerte intuitum, eſt enim & ipſe ex quibuſdam veluti partibus, ratione & appetitu. Inter quas eadem rurſus lege hic erat ordo neceſſarius, vt præeſſet ratio, ſubſequeretur verò appetitus. Qui ſi ab illa deſciſcat (vt ſancti illius Baſilij verbis dicam) non ſolum animum in præceps, ſed & corpus trahit. Breuiter ne fruſtrà te morer pluribus, ſi per ſingulas rerum naturæ partes hoc pacto philoſophari libeat, in omni multitudine conſpirante in vnum aliquod, neceſſarium ordinẽ, in omni ordine inuenies aliquid, quod præſit ἡγεμονικὸν. Sic & brutis quoq; animantibus, quæcũq; nõ degunt ſolitaria, ſed cõueniunt, aggreganturq; inuicẽ, communis vtilitatis & reip. aliquẽ ſenſum, curãq; prouida ingenerauit natura, ordinẽq; docuit, & obſequi inuicẽ, & præeſſe, ducẽq; ſequi. Quorũ vt paſsim innumera nec iniucũda occurrũt argumẽta, quibus eſt ſtudium animantiũ ingenia, naturaſq; perſcrutari: ita minutiſsimorũ quorundã & nuſquam non obuiorũ animalculorum nobis propoſuiſſe videtur exemplũ, quibus noſtrã induſtriam prouocaret, noſtrã nobis exprobraret ſocordiã, cęcitatem, & amentiã.

Quid

A Quid enim formicis minutius, ad quas subinde nos remittit scriptura? at iisdem quid laboriosius? quid magis industriũ? Sed & quæ in illis, quàm manifesta reip. cura & ratio? Nullæ sibi, sed in commune laborãt omnes. Et in opere qui tandẽ labor? quæ sedulitas? quàm mira operarum, officiorumque distributio? Sed & apum illo regno quid mirabilius? quid ordinatius? quid iucundius? seu dum ipsæ è folijs natos & suauibus herbis ore legunt, ipsæ sibi Reges, paruosque quirites sufficiunt, & cerea regna refigunt? seu dum suas illas ciuitates intus ædificijs vario miroque ordine extruunt? foris propugnaculis, portisq; muniunt? In quo vno omnibus obuio, minimoque insectili ipsa rerũ natura, aut eius autor & opifex, qualis humana vita politica esse deberet, miro quodam, stupendoque modo diligẽtissimè expressisse videtur. Quarum seu industriam, seu officiorum, operarumque ordinatissimam distributionem, seu publicam, eamq; exactissimam disciplinam consideres, absolutum planè quoddam humanæ politiæ simulacrum inuenies. Qua profectò non tantùm nullius vnquam rei publicæ, sed nec monastici vllius cõuentus, ad priscum illum morem religiosissimè viuentis disciplina, perfectè aut præstitit, aut exhibuit. Nunquid autẽ aut de formicis aut de apibus tanta hæc cura B fuit Deo? An non potiùs ad nos erudiendos hæc effinxisse credendũ est? Mihi sanè rerum omnium parentis in homine erudiendo diligentiã hanc fuisse videtur. Quæ non ad alios nos præceptores remisit, ne queri possemus, quod per Prophetã in persona inertis & ingratę multitudinis dicitur: Quis ostendit nobis bona? Signatum est enim lumen vultus tui super nos Domine, aperti vndique libri quoquò cõuerterimus oculos, nõ à Socrate, Platone, aut Aristotele: sed ab ipsa rerum natura diligentissimè perscripti. In quibus, quę lex ipsa naturæ nobis præscribit ad benè viuendũ necessaria, nisi ociosi, oscitantesq; aut cæci potiùs spectatores fuerimus, haud obscurè descripta conspicimus, clarissimè autẽ ea, quæcũq; erant maximè necessaria. Quare cùm absq; ordine, absque magistratibus, supereminentique vna aliqua potestate, nullus planè futurus erat conuentus, nulla societas, aut potiùs nulla vita hominũ, nihil fecit magis obuium, nihil inculcauit frequentiùs, nihil docuit euidẽtiùs, quàm nullam in vnum conuenire multitudinem absq; ordine, atq; in eo principante aliquo. Quem cùm non in brutis tantùm animantibus, sed etiam in inanimis corporibus, in ipsis quoq; cœlestibus orbibus: prætereà & in illis supercœlestibus

Quibus nos aut libris aut præceptoribus ipsa rerum natura erudiat.

C spiritibus esse necessarium, & ab ipso rerum opifice diligentissimè sapientissimeque constitutum demonstrauerimus: quo non bruto erit insensatior, qui hominũ conuentus absque ordine principalique aliquo, quo contineatur imperio, subsistere posse existimat? Aufer à ciuitatibus, cæterisque conuentibus hominum magistratus, potestatesque publicas, atq; inter eas supereminentem aliquam, quę moderetur, & in officio contineat cæteras: & quid relinques, quàm fœdissimas seditiones, rapinas, cędes, & horrẽdos quosdam, confusosq; tumultus? Numerosum aliquem si contempleris exercitum, in quo vigeat militaris illa disciplina, in suos illos manipulos, centurias, cohortes, legiones ritè distributus, & per suos decuriones, centuriones, primipilos, tribunos, cæteraq; militaris dignitatis, disciplinæq; officia ita ordinatus, vt vnius Imperatoris iussa & sentiant omnes, & exequantur. Quid eo aspectu pulchrius? quid expeditius? quid validius? quid terribilius? A quo si mens illa imperij vnius subtrahatur, quid est eo informius? quid perplexius? quid imbellius, quid deniq; magis iniurię obnoxium? Quæ si perpẽdas, an tibi non videtur hoc in exercitu esse Imperator, cuius imperio, ductuq; cõtinetur, regitur & mouetur multitudo tam immensa, quod caput in homine, in quo viget mens & ratio? Illa verò D militaris disciplinæ officia, illi gradus & ordines, quod neruorum à capite in corpus distributio, per quos sibi inuicẽ & capiti cohærent continuanturq; membra, animalisq; ille spiritus, ab eodẽ capite defertur in corpus vniuersum, per quem, vt rationis imperia etiam extremæ corporis partes, quãuis longissimè sitæ à mentis domicilio, vno tamẽ veluti momento & percipiũt, & exequũtur. Ita in quantũuis magno exercitu, in officijs ordinibusq; tot millibus vndiq; pręsens est imperator, vndiq; sentitur, & exequutioni mandatur vnius eius imperium. Et nunquid hoc veluti vinculo non cohæret, sustentatur & mouetur, multitudo tã immensa, alioqui seipsam staura, suo pondere, suisq; se viribus oppressura? Regi incolumi, mẽs omnibus vna est, amisso rumpere fidem. Ex quibus sanè omnibus ipsa luce clarius est, quemadmodum ipsa nos rerum parens natura clarissimè doceat, nullã omnino multitudinem cõuenire posse absq; ordine, qui sit ad vnum aliquid, quod præsit, præcipuum: sine quo nec vlla vnquã fuit humana societas. Neq; in eas nunc descendimus disputationum angustias, vní ne, an pluribus supremã illam in rep. aut alia quauis societate potestatẽ, committi magis expediat. Hacte-

A nus enim hoc demonstrasse suffecerat, absq; principio & capite nullum esse ordinẽ, absq; ordine nullam omnino subsistere multitudinem. quam etiam certum est, eo conuenire & conuiuere fœliciùs: quãto est disposita ordinatiùs, & in arctiorem vnitatem redacta. Neque enim vnius modi est omnis humana societas, neque in qualibet optimè degũt homines. Qualiscunque tamen est, ordine aliquo contineri & suprema aliqua autoritate eam gubernari, necesse est. Quæ tametsi pluribus commissa fuerit, quia tamen suprema est, nisi vnica esse nõ potest. Quanquam hoc interim certum est, si ipsam rerum rationem contemplemur, si cœlestium illorum corporum, quem memorauimus ordinem, si illam hierarchiam cœlestem, si ipsam denique totius vniuersi naturam, & totius naturæ tenorem consideremus attentiùs, omnem eo rectiùs, fœliciùsq; multitudinem degere, quo magis per vnius imperium in arctissimam quàm fieri potest, redigatur vnitatẽ. In quo societatis genere si quid occurrat nonnunquam, quod posset offendere, ac reprehensione dignum sit, ex hominum vitio, qui optimis etiam quibusque abuti possunt: non autem ex ipsa societatis ratione, quam nihil dubium est esse perfectissimam, id oriri certum

Perfectissimæ societatis ratio.

B est. Principium enim malorũ, inquit ille Origenes, est multitudo & diuisio: principium verò bonorum, vnio, & à turbis, à multitudine in vnitatem redactio. Itaque nos omnes si saluari velimus, ad vnionem niti necesse est. Proinde verissima est sancti illius Dionysij pontificis sententia, ad hoc diuinæ dispensationis prouisione, gradus diuersos & ordines distinctos esse constitutos in humanis rebus, vt dum reuerentiam inferiores superioribus exhiberẽt, & vicissim isti illis dilectionis, necessariæque gubernationis impenderent officia: vna concordiæ fieret ex diuersitate connexio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim alia vniuersitas, inquit, potuit ratione subsistere, nisi huiusmodi eam magnus differentiæ ordo seruaret. Quòd verò creatura in vna eademque æqualitate viuere non potest, cœlestis militiæ exemplum nos instituit. In qua dum sunt angeli, sunt & archangeli, liquet, quia non æquales sunt, sed potestate & ordine differunt alter ab altero. Si ergo inter eos qui sine peccato sunt, cõstat istam esse distinctionem, quis hominum abnuat huic se libẽter dispositioni submittere? Hinc enim & pax & charitas mutua se vice complectuntur, & manet firma cõcordię in alterna & deo placita dilectione synceritas. Hæc ille Dionysius.

Et hactenus quidem satis demonstratum C existimo, immutabili lege sancitum à natura, vt omnis multitudo, si subsistere debeat, necessariò redigatur in vnitatẽ, ordinis aliquo vinculo, quod tueatur & cõseruet vnius alicuius ἡγεμονικοῦ principatus: atque inde ad humanas societates facto transitu, vt omnis illa necessariò ordinata est, & suo quodã modo in vnitatem redacta, per supremam aliquã in vnaquaq;, qua continetur, gubernatur & dirigitur, autoritatem: ita requirere rationem societatis perfectissimæ, vt ad exemplar cœlestis illius militiæ, atq; adeò totius, quam memorauimus rerũ naturæ, ordine diligentissimè constituto, per supremi vnius pręsidentis imperium in vnitatẽ redigatur arctissimam.

Ex quibus ad id quod inuestigamus, proximus gradus iactus est, quo videlicet vinculo contineatur in vnum catholica Christi ecclesia. Quæ cùm sit immensa quædam infinitorum hominũ societas, non terrenæ aut externæ alicuius vtilitatis causa, ab ipsis inter se cõciliata hominibus, sed finis illius supernaturalis, salutis videlicet animarũ nostrarum, cœlestisq; illius hæreditatis assequendæ gratia, ab ipso conciliata Dei filio (qui hanc sibi communitatem, hoc in quo super nos regnaret, regnum elegit, imò precioso suo sanguine, & amarissima morte redimendo conqui- D siuit, & de manibus infernalium potestatum eripuit) omninò dubitari nõ potest, quin ordine diligẽtissimè constituto, per vnius in ea præsidentis imperium in arctissimam, quàm fieri poterat, vnitatem debuerit redigi, atque adeò ab ipso suo autore redacta fuerit. Si enim in vniuersa rerum natura nulla omnino multitudo absq; ordine in vnũ conciliari potuit, & in hominum societate nec imaginari quidẽ sit aliam quàm ordinis vnitatem, sine qua nec vna domus aut cognata familia vel tantillũ posset subsistere: ipsa Christiana ecclesia ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationũ, linguarumq; diuersitate congregata, quàm diligenti ordine disciplinaq; per vnius principalis autoritatis potestatẽ in vnum continenda & gubernanda erat, si modò ex tãta, tam multiformi disparitate aliqua futura erat vnitas, quis nõ intelligit? Quòd si insuper, & autorẽ quoq; eius ęstimemus christum, cuius debebant esse perfectissima opera, & finem eius illum supernaturalem, qui omniũ humanarum societatũ fines longissimè superat, cui formã speciemq; congruentẽ à suo illo autore sortiri vtiq; debuit, quis nõ videat ad illius cœlestis hierarchię exemplar ecclesiasticam quoque hierarchiam effigiari debuisse, atq; ordine diligẽtissimè cõstituto, per

Concluditur ex prædictis, quo uinculo in unum contineatur catholica ecclesia.

A per vnius in eadem præsidentis imperium, in perfectißimam vnitatem redigi, atque adeò redactam esse, nisi illum cuius vbiq; perfecta sunt opera in vno hoc opere, quod omniũ illi operum suorum causa extitit, propter quod cœlum, terram & omnia quæ in eis sunt condidit, suijpsius oblitũ voluerimus? Sed si oblitus fuero tui Hierusalem, inquit ille, obliuioni detur dextera mea. Certè tali quadã specie longè antè pręuiderunt spiritu sancto inspirati prophetæ, & sub nomine illius Hierusalem nobis eam expresserunt. Ad quam aspirabat & animo gestiebat diuinus ille Psaltes, cùm ita de ea præcineret: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus: stent pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, quę ædificatur vt quælibet nobilißima ciuitas, cuius ciues in vnum coëunt. Ita elegantiùs & significantiùs expreßit quidam veritatem Hebraicam: in quam ascendunt tribus, tribus Domini, cœtus Israëlis, ad confitendũ laudem nomini Domini. Istic enim consistit iudicij solium. Sed hæc paulò pòst explicabimus clariùs. Interim hoc audis, ædificatam nostram Hierusalem instar ciuitatis nobilißimæ, cuius ciues in vnum coeunt. Quam verò diligenti magistratuum & officiorum ordine, ordinatã oportet esse in-B stitutã optimè ciuitatẽ, nulli obscurũ est, docente id omniũ sæculorum, omniũ se oculis vbiq; ingerente experiẽtia. De eadem etiam ita loquitur excelsus ille, qui eam condidit, ac deinde in eadem natus est: Quid videtis in Sunamite nisi cohors castrorum? Et rursus: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgẽs, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis velut castrorũ acies ordinata? Sed quali eam ordine constituerit, & in vnitatem redegerit ille eius conditor & opifex, iam nunc videbimus. Certè ex his quæ nunc diximus, satis demonstratum existimo, ordine diligentißimè constituto in arctißimam, quàm fieri potuit, vnitatem redigi oportuisse.

Ecclesia expressa à Propheta sub nomine Hierusalem.

Canti. 7.

Sacrum ecclesiæ ordinem discriminari à prophana multitudine, nec esse ociosorum & ignorantium hominum figmentum, ut impiè blasphemat ille Lutherus, sed diuinum omninò opificium.

CAP. III.

INuentum est iam nunc illud vinculũ, quo in mystici corporis redigatur vnitatẽ immensa illa multitudo, toto orbe diffusa, Christi fideliũ, atq; inuicem colligẽtur eius mẽbra & suo capiti, nẽpe ordinis, sine quo nulla potest multitudo subsistere. Qui qualis sit Christi ecclesiæ, ita perspiciemus clariùs, si vmbram corpori, & figuræ suam vnitatem accommodauerimus. Superiùs enim docuimus, vniuersam formam, ac statum Christianæ Ecclesiæ illum eius architectum, antequàm eam conderet, velut prẹludio quodam adumbrasse & deliniasse in veteri illo populo, eius lege, sacerdotio ac tabernaculo. Lex, inquit Apostolus, vmbram habet futurorũ bonorum, non ipsam imaginem rerum. Ab vmbra autem ad suum corpus, ab imagine illa ad ipsam sibi correspondentem rei veritatem, secundum eiusdem Pauli dialecticam, efficax argumentationis locus est. Qui approbaturus diuini euangelicique iuris esse, vt qui Euangelium annunciant, poßint de Euangelio & viuere, atque ita ordinatum fuisse à Christo: nullis tamen id Christi ipsius verbis propriè adstruit, sed adducens primùm probabilia quędam ad id argumenta, quòd ita deceat. (Quis enim militat, inquit, suis stipendijs vnq? quis plantat vineam, & de fructu eius non edit?) diuinę Christique institutionis nullum argumentum affert aliud, quàm quòd ita erat ordinatum à Domino in vmbra & figura veteri, & propterea ita etiam sit in sibi correspondente solida veritate. Quare post dialectica illa argumenta, quòd sic exigat & requirat ratio, ita subiungit: Nunquid secundum hominem hęc dico? hoc est: An humanis tantùm rationibus id adstruo? An & lex hæc non dicit? D Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os boui triturãti. Nunquid de bobus hæc cura est Deo? An propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtique scripta sunt. Quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod idẽ rursus paulò pòst cõfirmat ex vmbra sua veteris illius tabernaculi: An nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quę in sacrario sunt, edunt? & qui altario deseruiunt, cum altario participant? Ita & Dominus ordinauit his, qui Euangelium annunciant, de Euangelio & viuere. Hactenus Apostolus. Audis itaque, quo pacto hic ostendat diuini iuris esse, & ita constitutum à Domino, vt viuant de Euangelio, qui annunciãt Euangelium: quandoquidem qui in veteri illo tabernaculo operabãtur, viuebant ex tabernaculo: & qui deseruiebãt altari, participabant ex altari, perinde ac si diceret: Fuit in vmbra & figura, ergo est in corpore & veritate.

Agè itaque ipsam paulisper vmbram, & figuram complectemur aliquanto exactiùs, & ab ea ad solidam rei veritatem transferamus oculos, suam cuiq; aptantes particulã. Quod enim in vtroque correspondenter se habere videbimus, nihil dubitabimus eiusdẽ id esse opificis in ipsa rei veritate, cuius fuit ea deli-

niatio

A niatio in vmbra & figura. In primis videmus in veteri illa synagoga, distinctionē prophanæ multitudinis ab his, qui numinis dicati mancipatique erant ministerio. De Aaron & filijs eius notum est, vt separati fuerint à vulgo filiorum Israël, & sanctificati oleo vnctionis sancto, consecratique Domino. De Leuitis idem testatur vetus scriptura. Tribum Leui, inquit Dominus Moysi, noli numerare, neq; pones summam eorum cum filijs Israël: sed constitues eos super tabernaculum testimonij, & cuncta vasa eius, & quicquid ad cæremonias pertinet. Ipsi portabunt tabernaculum & omnia vtensilia eius. Quisquis externorum accesserit, occidetur. Vides, quanto discrimine hi segregātur ab externis, & prophana multitudine. Et rursus, descripto ritu consecrationis & sanctificationis eorūdem: Statues, inquit, Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos Domino, & separabis de medio filiorum Israël, vt sint mei, & posteà ingrediantur tabernaculum fœderis, vt seruiant mihi.

Distinctio prophanæ multitudinis ab his, qui diuino cultui mancipati sunt.

Num. 1.

Num. 8.

Deinde bipartitum illic sacerdotalem videmus ordinem, nempe & Aaronem Sacerdotem & filios eius. Sed ille non solùm Sacerdos, sed etiam Pontifex, hoc est, Sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est sanctæ vnctionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecratæ sunt: filij autem B eius inferioris gradus Sacerdotes, quorum manus tantùm, non etiam capita, oleo sanctæ vnctionis in sacerdotio consecratæ sunt. Quin & sacer ille vestitus eorūdem, pontificalis eminentiæ à gradu sacerdotali euidentē differentiam indicat. Nam illius vnionis ex auro, hyacintho, purpura, gemmisq; preciosissimis refulgens ornatus, omnium excellentissimorum artificum exercuit & stupefecit manus & ingenia: cùm filijs Aaron inferioris gradus Sacerdotibus, lineæ tantùm paratæ essent tunicæ.

Leuit. 21.

Leuiticus autem ordo, tametsi vno consecrationis ritu sanctificaretur Domino ad excubias & ministerium eius tabernaculi: varijs tamen officiorum & ministeriorum ordinibus distinctus, & in tres ordines sub suis capitibus ac principibus distributus, & suus cuiq; locus in excubijs & ministerio assignatus est. His quidem, hoc est, filijs Caath, sub principe Helisaphan, sacratiorum cura ministerioque demandatis, interiorum videlicet tabernaculi, hoc est, sanctuarij, arcæ, mensæ sacræ, candelabri, altarium, & vasorum, vniuersæque supellectilis ad prædicta pertinentium. Alijs, hoc est, filijs Gerson, sub suo principe Heliasaphan, externorum tabernaculi cura commissa est, cooperimentorum, in quā C eius cortinarum atrij, & tentorij in introitu atrij, atque id genus vtensilium. Alijs verò, hoc est, filijs Merari sub principe Suriele tabulamenta, vectes, columnæ cum basibus, paxillis, & funibus suis, tam tabernaculi, quàm atrij per circuitum gestanda, reponenda, erigendaque commissa fuerunt.

Princeps autem principum Leuitarum, inquit, Eleazar filius Aaron Sacerdotis, erit super excubitores custodiæ tabernaculi. Et hic quid videtis in Sunamite, nisi choros castrorum? Sed nunquid veteris illius tabernaculi, in quo nihil, quàm quod manu & opere humano fabrefactū fuerat, præter lapideas illas tabulas, cuius sanctificatio in cruore asperso animantium & cinere vitulæ, cuius hostiæ, mactatio boum, vitulorum, hircorum, arietum: Illius, inquam, tabernaculi, nunquid propter ipsum tanta hæc cura fuit Deo: & nō potiùs propter nos vniuersa hęc ita & acta & scripta sunt? Et quemadmodum diximus in principio, vt in vno illo ex omnibus electo populo adumbraret, & velut præludimento quodam ostenderet, qualem in plenitudine temporum descendens ipse in terras, catholicam suam toto orbe diffusam ædificaturus esset ecclesiam: vt vera sit apostolica illa, quā citauimus sententia: Legem vmbram futurorum bonorum habere, non ipsam rerum imaginem. Et quod iterum idem affirmat Apo- D stolus: Omnia illis in figura cōtigisse, scripta verò ad eruditionem nostram.

Ordinem veteris tabernaculi nihil fuisse, q̄ præludium quoddā ordinis nostræ ecclesiæ.

Quid ergo hic dicturus est effrons ille & omni execratione dignus Lutherus, excæcatus odio, quod exercet aduersus catholicam Christi ecclesiā, plusquā diabolico, cui omnē suum decorem, omnem ordinem, quo velut castrorum acies quædam ab illo suo opifice ordinata est, ille auferre nititur, & confusissimam quandam Babylonem facere? Nunquid enim soliditatem vmbratici illius ordinis veteris tabernaculi diligentissimè constituti à Deo, non oportuit in Christiana esse ecclesia? Nunquid abbreuiata fuit manus Domini, aut infirma omnipotens illa sapientia, quæ attingit à fine ad finem fortiter, quò minùs disponeret etiam suauiter omnia? quò minùs talem potuerit formare ecclesiam suā, qualē adumbrauerat ac deliniauerat in veteri illo populo & tabernaculo? Nunquid indignā existimauit ille eius architectus & opifex, in qua ordinanda & ornanda tantum laboraret, quantū in synagoga illa veteri? Hanc, inquam, quā nō hircorū aut vitulorū, vt illam, sed proprio suo preciosissimo sanguine, sua deniq; morte sanctificauit, sibiq; dedicauit?

Certè

A Certè diligit Dominus portas Syon super omnia tabernacula Iacob. Aut fortè nullo hic ordine opus erat, cùm vetus illa synagoga non posset absque ordine diligentissimè constituto subsistere? Quasi non luce clarius demonstrauerimus, nullam omninò multitudinem in vniuersa rerũ natura, absq; ordine in vnum conciliari potuisse, aut subsistere, & multo minùs hominum: inter quos nec imaginari est aliam vnitatem, quàm ordine. Sine quo cùm nõ possit nec domus vna subsistere, aut cognata familia, quàm diligenti ordine ipsa Christi Ecclesia, ex tam dispari multitudine, tanta populorum, nationum, linguarum diuersitate congregata in vnum contineri, gubernarique debuerit, quis non intelligit? Certè tanto præ illa veteri, exactiori hæc ordine constituenda necessariò, ordinandaq; fuerat, quanto indiuiduam vnitatem & concordiam difficilius est seruare in tam dispari toto orbe diffusa multitudine, quàm in vno, cognatoq; populo eisdem semper & moribus & ritibus assuefacto. Et in hoc vno tantoperè necessariò, nunquid defuisse illi autor ille suus credendus est? Nunquid nõ perfecta est ab eodem illa hierarchia sua, sine qua non solùm imperfecta, imò nulla futura erat ecclesia? presertim, quam idem ipse, B & vnam & perfectam predicat, nõ confusam, velut Babylonem quandam, sed decoram sicut Hierusalem, cuius ciues in vnum coëunt, & tanquam castrorum aciem ordinatã? Certè non dormitauit neque dormiet illa omnipotens sapientia, quæ & ab initio condidit, & nunc etiam custodit Israël.

Tametsi autem quod ad Lutherum attinet, scio me surdo canere, quandoquidem iamdudum subuersus est, & datus in sensum reprobũ, non quidem meo, sed apostolico prejudicio: mirari tamen mecum satis non possum, qua fronte, quantumuis effrons sit, ab vmbra illa ad solidam (quæ in nostra ecclesia est) veritatem respiciens, & singula conferẽs, dicere audeat, ecclesiæ Christianæ ordinem sacrum nihil aliud esse, quàm merum figmentum hominũ ignorantium, nec de sacramento, nec de re ecclesiastica quicquã intelligentium, Christo autore, non esse in ecclesia, dignitatis & autoritatis imparitatem, omnes eandem à christo potestatem habere, omnes in eodem gradu consistere, omnes æquè Sacerdotes esse, viros, mulieres, pueros, nulla status, sexus, ætatis discretione facta, nullam esse sacri & prophani differentiam. Tametsi nolit licere omnibus illa potestate vti, sed his tantùm, quibus à communitate & populo hoc committitur. Quid igitur? Vilius est C & indignius, quod summa cum veneratione ac reuerentia tractetur, illud quod à nostræ legis Sacerdotibus offertur sacrificium, illa preciosissimi corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi hostia, veteris legis illis hostijs & sacrificijs: taurorum, inquam, hircorum, & vitulorum sanguine & cadaueribus? Ozias Rex Iuda leprà percussus est à Domino, quòd sacerdotalis ordinis munus vsurpare præsumpsit, & offerre incensum super altare thymiamatis: & iam cuiusuis erit, etiam ex infima fece plebis, etiam mulierum & puerorum, offerre illam sacrosanctam & verè salutarem corporis & sanguinis redemptoris nostri hostiam: hoc incensum, quod ille pro totius mundi salute adoleuit in ara crucis? Non licebat cuiquam in vmbra illa veteri vasa sanctuarij nuda tangere, nec Leuitis ipsis, etiam primi ordinis, nisi solis Sacerdotibus, à quibus præcipiebantur inuoluta tradi filijs Caath, qui ad ea portanda destinati fuerant, ne fortè ea nuda tangentes morerentur: & vasa, quibus nos vtimur in sacrosanctis nostris, tremendisque mysterijs, quibus excipitur & reconditur sanctissima eucharistia, communia, prophana & immũda erunt, & absque vlla reuerentia vilissimorum quibusque contrectanda manibus? Balthasar ille Rex temulentus, bibens ex sacris vasis templi, ilicò vindicem Dei manum sensit, vita simul mulctatus & regno: & impio illo doctore & suasore, calices & patinæ, quibus corpus & sanguis Dei & redẽptoris nostri excipiuntur, in eiusdem ignominiã ac contumeliam à prophanis & sceleratis hominibus tractantur indignissimè. Ozam percussit Dominus, quòd inclinatam arcam & minitantem ruinam sustentaret, et laicas ad illam manus extenderet: & panis ille qui de cœlo descendit, & dat vitam mundo, quorumlibet cõtrectari debet manibus? O frontem effrontem & perfrictam. In veteris tabernaculi vmbra clarissimè expressum videt, quàm diligenti ordine nostra formanda erat ecclesia. Videt adscriptos omnes altaris & tabernaculi ministerio, consecrari Domino, & segregari à reliqua prophana multitudine. Videt eiusdem tabernaculi sacrificia solis commissa Sacerdotibus, & sub pœna mortis interdictum, ne quis vltra suam sortem, suumque gradum, quid præsumeret, quod esset alterius, nec cuiquam impunè vnquam cessisse præsumptionem huiusmodi, sed præsenti vltione tanquam se irreuerentiùs habitum, contemptumque vindicasse Dominum. Requirebat ratio nostræ legis sacrificiorum, maiori longè apud nos ea haberi veneratione, & reue-

2. Par. 26.

Num. 16.

D

A & reuerentia, quàm illa in vmbra veteri. Constat autem communi omniū sensu, quæ communia sunt, & exposita omnibus, vilescere & in contemptum abire. Videmus prætereà, id quod requirebat necessariò ratio, quod expressum erat in illa vmbra veteri, nunquam defuisse nostræ Ecclesiæ: sed fuisse in eadem ab initio ab ipsis Apostolorum temporibus, & in hunc vsque diem toto orbe terrarum, quàcunq; patet nomen Christianum, adhuc conseruari, videlicet prophanæ multitudinis à clero, hoc est, Leuitico & sacerdotali ordine discriminationē. Quid est ergo, quod hic quisquā aut requirere aut dubitare poterit? Absque ordine illo sacro esse aut subsistere omninò non poterat Christi ecclesia. Quam talem longè antè, quàm faceret, deliniauit & expresit omnipotens illa sapientia. Ordinatam prætereà videmus eandem varijs sacrorum ministeriorum gradibus correspondenter ad vmbrā illam veterem: & dè autore eius ordinis quisquam dubitat? Toto orbe terrarum hunc ordinem agnoscit, & agnouit ab ipso sui initio vniuersa Christi ecclesia: quē ergo autorem alium habere potuisset, quàm Christum ipsum autorem Ecclesiæ per Apostolorum doctrinam & ministerium? Cuius alterius hominis traditionem tanto consensu recepisset, & tam diu retinuisset B orbis vniuersus? Fuisse autem ab initio ex Apostolorum doctrina & traditione in Ecclesia, fidem faciunt in primis Apostolorum canones, præsertim XLII. & XLIII. Beatus itē Ignatius S. Ioannis Euangelistæ Discipulus, gloriosus martyr & Pōtifex, quem cathedræ suæ Antiochenæ beatus Petrus præfecit in locum Enodij, in epistola sua ad Trallianos, & rursus in altera ad Antiochenos. Deinde beatus Anacletus sanctisimus martyr & Pōtifex etiā à beatisimo Petro ordinatus presbyter, & pòst ex interuallo eiusdē successor effectus in Romana ecclesia, in epistola sua, de Patriarchis, Primatibus & reliquis Episcopis, cuius partē pòst inseremus opportuniùs. His consonant & subscribunt subsequentes orthodoxi vniuersi, absque vlla prorsus aut hæsitatione aut dissonātia, & in omnium sanctorum patrum, ex omni ætate, omni totius orbis regione & loco scriptis, ac monumentis, eandem fidem & sententiam, clarisimè adest perspicere.

Non est ergo humanum figmentum, vt blasphemat ille, sacer ordo ecclesiæ, sed eiusdem opificis, cuius & ipsa ecclesia. Nec communitatis electione aut consensu, confertur sacerdotalis muneris exercitium: sed ab ipso Deo per suorum Sacerdotum & Pontificum ministerium. Sicut in corpore nostro, inquit C sanctus ille Gregorius Naziāzenus, alia sunt membra, quæ regunt corpus, atq; omnibus eius motibus præsident, alia quę reguntur & obsequium rectoribus præbent: ita & in ecclesia statuit Deus, æquitatis eam legem dispēsans, & per diuinam prouidentiam suam, quæ vniuersa componit, meritorum temperans priuilegia, alios constituit regi & gubernari, quibus hoc vtilius est, vt verbo & opere rectorum ad id quod expedit, imbuantur. Alios pastores dedit & doctores ad perfectionem Ecclesiæ. Et hi, inquit, præ cæteris virtute animi præditi, familiariùs Deo asistūt, & id officij in ecclesia gerunt, quod vel anima in corpore, vel mens & ratio operatur in anima, vt vtraq; pariter compaginata, & sibi inuicem mixta, in quo quid deest, & in quo abundat, velut in membrorum diuersitate consonantia facta per spiritum, perfectum & integrum, atq; ad omnia aptum corpus existat, & dignum quod christum habeat caput. Hactenus ille Gregorius. Vides itaq;, cuius opificis figmentū sit sacer ille ordo ecclesiæ. Ita, inquit, & in ecclesia statuit, non homo, non communitas, sed Deus. Similiter beatus Chrysostomus nostri sacerdotij dignitatem efferens: Agitur quidem, inquit, in terris, sed *Lib. 3. dia. ca. 4.* officiū eius cœlestibus negotijs continetur. Non homo, non Angelus, non Archangelus, non virtus, non alia quæuis creatura: sed ipse D Spiritus sanctus hoc munus instituit, atque adhuc manentes in carne ministerio pręstitit fungi Angelorum.

Paulus Apostolus effectus est & primi ordinis Sacerdos, nunquid commisione seu electione communitatis aut populi? Certè Galatis ipse scribēs testatur se non ab hominibus neque per hominem, sed per Iesum Christum, & Deum patrē constitutum fuisse Apostolum. Deinde etiam ipse multos alios ordinauit Sacerdotes & Pōtifices. Inter quos Titus & Timotheus, qui non plebis electione aut consensu: sed vt idem ipse Paulus testatur, suarum manuum impositione, Sacerdotes ac Pontifices effecti sunt. Ita enim scribit ad Timotheum: Noli negligere gratiam, *1. Tim. 4.* quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cū impositione manuum presbyterij, aut (vt fortè significantiùs vertit Erasmus) autoritate sacerdotij. Vides non plebis alicuius, sed diuina autoritate Timotheum Sacerdotem factum & Episcopum, per ipsius Pauli ordinationē & ministerium. Qui & in altera ad illum epistola eundem admonet, vt adsit gratię diuinę, quam in ea ordinatione acceperat: Vt resuscites, inquit, gratiam, quę est in *2. Tim.*

A te per impositionem manuum mearum. Similiter ad Titum scribens, suique illum officij admonens: Huius, inquit, rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quę desunt corrigas, & cõstituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides vt ex eius dispositione & ordinatione Titus primi ordinis sacerdotiũ adeptus sit. Vides non plebis autoritate aut electione, sed episcopali ordinatione constituendos esse per ciuitates sacerdotes aut presbyteros. Quòd si insuper ab vmbra & figura ad solidam ipsam rei veritatẽ respicias, num te pudebit Luthere impij tui figmenti, quo sacerdotium nostrum facis figmentum hominum? Illic non à plebis, sed Dei electione erat, tam Leuitici ordinis ad ministeria tabernaculi adscriptio, quàm sacerdotalis ad illius legis sacrificia, propitiationes & hostias, vt Exodus, Leuiticus, & Numerorum libri demonstrant. Et Hebræis scribens Apostolus: Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo, quẽadmodum Aaron.

Num.16. Imò, quàm nihil ea in re plebẽ, reliquamq; multitudinem voluerit autoritatis habere, in Chore, Dathan, & Abiron, complicibusq; eorum, tam euidenti, quàm horrendo memorabilique in posteros exemplo ostendit. Qui cùm insurrexissent aduersus Moysen & Aaron, B alijque filiorum Israël ducenti quinquaginta viri Proceres synagogę, & qui tempore concilij per nomina vocabantur, & præsumerent (quemadmodum & nũc isti) vniuersam multitudinem sanctificatam esse, nec solùm Aaron cum filijs suis, sed etiã ipsos ad munia sacerdotalia admitti debere, dicentes: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, cur eleuamini super populum Domini? Respondissetque eis Moyses, Dominum facturum iudicium in crastinum, & demonstraturum, quos sanctificasset, vt sibi fungerẽtur sacerdotio. Nõ defuit iuxta verbũ illius diuinũ iudicium: sed Chore cũ ducẽtis quinquaginta illis synagogę proceribus, qui ad sacerdotalis dignitatis munus ausi sunt se ingerere, egressa à Domino vltrix flãma absumpsit: Dathan verò & Abyron dictis Moysi inobedientes, rebelles, seditiosos, & schismaticos, inaudito à seculis supplicio, dehiscens sub pedibus eorum terra, cum omnibus, quę ad eos pertinebant, viuos absorbuit, demisitque ad inferos. Vides vt nihil permiserit populo ac multitudini in sacerdotio illius veteris manufacti & vmbratici tabernaculi. Et nostrum hoc christi sacerdotium (cuius tantum significandi & præcurrendi causa illud vetus erat, tanto vtique præ illo augustius, quanto potioribus nos litamus hostijs & sacrificijs) hoc inquam, nostrum, velut ethnicum, aut idolorum C sacerdotium in manu erit & potestate prophanæ multitudinis, vt cuiuscunque illi collibitum sit de nouissimis populi implere manum, ille sit Christi sacerdos, vt quondam suos sacerdotes excelsorum constituebat ille 3.Reg.13. Hieroboam? Vt ergo illud vetus vmbra, hoc solida rei veritas? & non potiùs vice versa, illud plus habebit solidæ dignitatis & nostro erit augustius?

Sed dicis ad omnes Christianos pertinere, id quod dicit Petrus: Vos estis genus electũ, regale sacerdotium, gens sancta. Scio ego ita scriptum à Petro, sciuit hoc ipsum ante nos vniuersa Christi ecclesia: nemo tamen ab initio ante prophanum hunc & impium Lutherum prophanauit propterea Christi sacerdotium, nemo omnes sacerdotes fecit, etiã mulieres & pueros, nemo non discriminauit sacerdotes à laicis. Vnde ergo huic ex illis Petri verbis tam noua & hactenus inaudita hæc opinionum portenta? Quia christum contra Christum quærit in deserto, in angulis domorum & penetralibus: non in illo catholicę ecclesiæ corpore, ad quod congregãtur aquilæ, quia suum in scripturis, non catholicę ecclesiæ sensum sequitur. Sed mirum est, eum qui nihil quàm scripturas vbiq; iactat, vbiq; crepitat, ad solas eas prouocat, solas obijcit D communi, receptæque per orbem sententiæ catholicæ ecclesię, quasi aut primus aut solus legerit in dictis verbis Petri, ex quibus tam absurdam, tam nouam, atq; omnibus seculis inauditam, omniumq; consensu damnatam opinionem statuere ac stabilire nititur, adeò dormitasse supinè, in quibus plus omnibus videre debuisset, nec semel respexisse retrò ad ea, quæ in Exodo describuntur à Domino veteri illi populo dicta verba, quæ Petrus inde sumpta nobis accõmodauit. Ex illis enim & veram horum intelligentiã, & suæ sententiæ falsitatem, impietatemq; facilè potuisset discere & cognoscere. Moysi ita dictum legitur à Domino: Hęc dices domui Iacob, & annunciabis filijs Israël: Vos ipsi vidistis, quę fecerim Aegyptijs, quomodo portauerim vos super alas aquilarum, & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meũ, eritis mihi in peculium de cunctis populis (mea est enim omnis terra) & vos eritis mihi in regnũ sacerdotale, & gens sancta. Hæc sunt verba, quæ loqueris ad filios Israël. Hic nota verba, & signa mysteria. Veteri illi populo dictum est à Domino: Vos eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Quod ipsum alijs verbis nobis dicitur à Petro: Vos estis genus electũ. Illis additur, & eritis mihi in

Sana intelligentia uerborũ Petri, vos estis regale sacerdotium. *Exod.19.*

A in regnum sacerdotale, gens sancta. Nobis verò sacerdotium regale, gẽs sancta. Hoc itaq; in primis animaduertendũ est, vniuersæ multitudini, seu cõmunitati collectim, vtrũq; dici: illud veteri illi synagogæ; hoc verò nostræ Christianæ ecclesiæ, & non vnicuilibet nostrûm. Nemo enim nostrûm, est gens sancta. Quare sicut ex illis Domini verbis dictis veteri synagogæ nõ poterat vnusquilibet è plebe se regem facere, aut sibi regnum præsumere, sed alius erat rex, alius illi subiectus populus: ita neq; ex his nobis dictis à Petro, potest vnusquilibet sibi vendicare sacerdotiũ: imò alius apud nos est sacerdos, alius prophanus populus. Sumus tamen nos, hoc est, vniuersa collectim Christi ecclesia, genus electũ & gens sancta, habens in se regale sacerdotium aut honestata regali sacerdotio. Hoc insuper ociose transeundum non est, sed diligenter notandum, quòd veteris illius populi status regnum dicitur sacerdotale, noster verò non regnum, sed sacerdotium: nõ qualecunque, sed regale, vt dignitatem ostenderet, & efferret nostri sacerdotij. Illius siquidem populi status regnum magis dicitur quàm sacerdotium: quia in illo regalis dignitas præfulgebat sacerdotali, quàmuis essent vtriusq; distincta munia. Rex imperabat sacerdotibus eorum, & Leuitarum ordines in sua officia distribuebat. Insuper illius synagogæ aut

Cur ueteris populi status regnũ sacerdotale, noster uerò sacerdotiũ regale dicatur.

3. Reg. 2.

1. Paral. 6.

B populi vnitas à regni, quã sacerdotij, vnitate magis pendebat. Quare illic schismatici & velut ethnici habebãtur, non si qui sacerdotij, sed qui regni vnitatem diuisissent: nõ Annas & Caiphas partiti summum sacerdotiũ, quod per vices (quàmuis cõtra legem) annuum gerebant, sed decem tribus, quòd se diuisissent à domo Dauid, & regno Iuda. Et indignatus est, inquit, Dominus omni semini Israël, & demolitus est eos, & dedit in direptionem, donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israël à domo Dauid, & constituerunt sibi regem Hieroboam filium Naboth. Quin & ipse Dominus in euangelio, eosdem velut ethnicos & gentiles habendos censuit, & clarissimè indicauit. Nam Discipulis, quum primùm in salutis ministeriũ eos mitteret, hoc in mandatis dedit: In vias gentium, inquit, ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorũ ne ingrediamini, sed ite potiùs ad oues, quę perierunt domus Israël. Vides missos ad oues perditas domus Israël, & nihilo minùs prohibitos ire ad Samaritas, hoc est, reliquias decẽ illarum tribuum. Nõ ergo putauit illos pertinere ad domum Israël, quàmuis essent Israëlis pars multo maxima, nẽpe tribus decem ex duodecim, eò quòd diuisi fuissent à rege

C Iuda, suo capite, & Hierosolymis relictis secessissent in Samariam, sed cum gẽtibus eos connumerauit. At nostrę ecclesiæ status, non regnum, sed sacerdotium regale dicitur, à sacerdotio enim dependet præcipuè: & eius vnitatem, qui conatur scindere, non verò, qui regni aut imperij Christiani, ille apud nos est schismaticus, & velut ethnicus ac infidelis, iure merito habendus.

Episcopatus apud nos vnus est, inquit ille Cyprianus, cuius à singulis pars tenetur in solidum: quomodo solis radij multi, sed lumen vnum, & rami arboris multi, sed robur vnum tenaci radice fundatum, fons vnus, sed riui plurimi. In quibus omnibus numerositas licet diffusa sit exundãtis copiæ largitate, vnitas tamẽ seruatur in origine, à qua si præscinditur seu radius, seu ramus, seu riuulus, mox perit præcisum, ac arescit: Sic in ecclesia Domini vnum sacerdotium est, quod tametsi per orbem vniuersum suos radios porrigit, vnum tamen lumen est, quod vbique diffunditur, vnum caput, & origo vna, vnus siquidẽ pastor & grex vnus. Sed in quo cõsistat sacerdotij nostri vnitas, atq; adeò gregis Christi, seu Christianæ ecclesiæ, pòst erit euidentius. Interim causa à nobis explicata est, quur veterem synagogam dixerit Deus, regnum sacerdotale, nostram verò Christianam ecclesiam Petrus Apostolus non regnum, sed sacerdo- D tium, tamẽ regale, hoc ipso dignitatem Christiani sacerdotij præ veteri illo significans. Illud enim seruiebat & obsequebatur regali dignitati, vt euidenter demonstrat regnorum sacra historia. Nam Salomon eiecit Abiathar, vt non esset Sacerdos Domini, hoc est, ne amplius fungeretur sacerdotali officio, sed iussit secedere in Anathoth agrum suum, & posuit pro eo Sadoc summum sacerdotẽ. Constituit insuper iuxta dispositionem patris sui Dauid, officia sacerdotum & Leuitarum in ministerijs suis, in ordine suo. Neç prætergressi sunt, inquit, de mandatis regis tam sacerdotes quàm Leuitæ ex omnibus quę pręceperat. Nostrũ verò sacerdotium tanto augustius est ab illo veteri, quãto potius est nostrũ preciosissimi corporis & sanguinis Dei & redemptoris nostri sacrificium illis veteribus hostijs & sacrificijs, quanto nostra sancta sanctorum prę illis veteribus sacratiora sunt. Proinde regale est nostrum sacerdotium, nec vt illud, subiectum regibus aut principibus: sed cui etiam principes, reges & imperatores non dedignãtur sua sceptra submittere, & ad ipsos vsq; pedes sacerdotum nostrorum exosculandos se humiliare. Quem honorem si non requirunt merita personarum, ipsi tamẽ regali

In sacerdotij unitate præcipuè consiste re unitatẽ nostræ ecclesiæ.

3. Reg. 2.

2. Para. 8.

A regali ſacerdotio impendere non dedignantur. Et hactenus quidem ſatis, ni fallor, ſuperque demonſtratum eſt, quàm turpiter hallucinatur prophanus execrandusque Lutherus, qui ex prædictis verbis Petri ſacrum eccleſiæ ordinem, quo velut caſtrorũ quædam acies ab illo opifice ſuo cõſtituta & ordinata eſt, prorſus abolere conatur, & è medio tollere, figmentum ipſum faciens imperitorum hominum: omnes docens æquè ſacerdotes eſſe, viros, mulieres, pueros, nulla cõditionis, ſexus, ętatis diſcretione facta, nulla ſacri prophaniúe differentia. quanquam eadem Petri verba ad myſticũ quendam ſenſum, myſticũ ſacerdotiũ & regnũ referant alij, quemadmo- *Lib.4.cap.1.* dũ & illa Ioãnis in Apoc. Redemiſti nos DEO in ſanguine tuo, & feciſti nos Deo noſtro regnũ & ſacerdotes. Ita ſanè ſacer Ambroſius libro de ſacra: Quid hoc ad populum, ſi virga ſacerdotis aruerat, & refloruit? populus ipſe quid eſt niſi ſacerdotalis? quibus dictum eſt: Vos autem genus electum, regale ſacerdotium, vt ait Petrus: Vnuſquiſque vngitur in ſacerdotium, vngitur in regnũ: ſed ſpiritale regnum eſt, & ſacerdotium ſpiritale. Hactenus Ambroſius. Quanquam (vt ſuprà dixi) nulla ſit neceſsitas hîc ad myſticam vllam intelligentiam recurrere, vt ſaluemus diſtincti- B onem auguſtiſsimi ordinis à prophana multitudine. Siquidem (vt ſuprà diximus) de eccleſia vniuerſa collectim loquitur, non de vnoquolibet noſtrũm: collectiua enim nomina hæc ſunt, genus, regnum, ſacerdotium. Neq; vnicuilibet noſtrũm hæc conueninut, ſed eccleſiæ. Illa enim eſt gens ſancta, & regnum Chriſti, ſacerdotio ſancto ornatum: in quo idem rex & pontifex ſuper nos regnat.

De gradibus ſacri ordinis eccleſiaſtici.
CAP. IIII.

EAdem qua cœpimus via pergendũ eſt, & vmbra cum ſolida ipſa rei veritate conferenda diligenter. Ita enĩ quod quærimus, inueniemus faciliùs, & rectè nos inueniſſe certiores erimus. Demonſtratum iam eſt, eſſe in eccleſia ſacrum quendam ordinem, diſcriminatum à prophana laicaque multitudine: eumque nõ eſſe commentum hominũ, ſed diuinum planè inſtitutum & opificium. Quoniam autem omnis ordo ex multis neceſſariò cõſiſtit gradibus, eiſque imparibus, aut inæqualibus, vnius enim ordo non eſt, ſed plurium, non eodem gradu, ſed conſequenter ſe habentium, in quibus aliquod eſt primum, aliquod ſecundum, & ita deinceps: Inueſtigandum nunc eſt, qui & quot gradus ſint ſacri ordinis C eccleſiaſtici, vt veniamus tandem ad ſacroſanctum regalis noſtri ſacerdotij ordinem, gradus, munia propria, ſacrumq; qui in eodem conſiſtit, principatum. Ipſam itaq; vmbram & figuram conſiderãtes attentiùs, tres in eadem gradus ſacri illius ordinis demonſtrauimus, Leuiticum, ſacerdotalẽ & pontificium. Leuiticum ſub ſacerdotali, & ſacerdotalem *Num.3.* ſub pontificio. Tribum Leui fac ſtare, inquit, in conſpectu AARON ſacerdotis, vt miniſtrent ei. Et rurſus: Princeps autem principum Leuitarum Eleazar filius Aaron ſacerdotis. Sacerdotali æquè gradui præerat pontifex, hoc eſt, ſacerdos maximus inter fratres ſuos. Eſſe hos gradus ſacri ordinis, & diſtinctos, æquè manifeſtũ fecimus: primùm, quòd ſine conſecratione ad hos gradus nemo adſcriptus ſit. Deinde, quòd ſuo cuiq; gradui proprius ſuus diſtinctusq; conſecrationis ritus extitit. Ritus ſiquidem conſecrationis gradus Leuitici deſcribitur Numerorum octauo capite: Statues, inquit, LEVITAS in conſpectu Aaron & filiorum eius, & conſecrabis oblatos DOMINO, & ſeparabis de medio filiorum Iſraël, vt ſint mei, & poſteà ingrediãtur tabernaculum fœderis, vt ſeruiant mihi: ſicque purificabis & cõſecrabis eos, &c. Sacerdotes illis etiam ampliùs conſecrari ſunt Domino. Induti equi- D dem ſacro illo ſuo veſtitu, initiabantur manus eorũ, & conſecrabãtur ſacro chriſmate, iuxta ritum qui in Exodo & Leuitico deſcri- *Exod.29.* bitur. At Aaron maximus ſacerdotum & pon- *Leuiti.21.* tifex præ his eodem chriſmate ſacro inungebatur & caput. Quin & habitus ſacerdotalis, vt longiorem eorundẽ, non ſolùm à prophana multitudine, ſed etiam à Leuitis diſtantiam, diſcriminationemque indicat: Ita & pontificius ille ornatus, eius gradus ſuper ſacerdotalem excellentiã clariſsimè demonſtrat.

Agè ab ipſa hac vmbra ad ſolidam veritatem conuertamus oculos, atq; eam præcipuè eius partem, quæ tractatæ iam à nobis illius vmbræ particulæ è regione reſpondet. Gradus hic inueſtigamus & inquirimus ſacri ordinis eccleſiaſtici: quem autore Chriſto eſſe in eccleſia diſtinctũ à prophana multitudine ſuprà demonſtrauimus. In vmbra autem tres vt minimùm gradus dictos inuenimus, Leuiticum, ſacerdotalem, & pontificium. EOſdem nunquid nõ videmus in ipſa ſoliditate Chriſtianæ Eccleſiæ? Siquidem & apud nos Diaconi ſunt, Leuitis illis è regione reſpondentes: quorum & nomine nominantur ſubinde ob officij miniſterijq; correſpondẽtiam. Sunt & ſacerdotes, ſunt & pontifices, quos & epiſcopos, functionis magis quàm gradus nomine

 dicimus.

A dicimus. Hæ partes, hi gradus sunt sacri apud nos ordinis: nō hominum figmenta, vt blasphemat ille, sed eiusdem planè opificis, cuius ipse ordo sacer, atq; adeò ipsa christi ecclesia, eodem autore per Apostolorū suorum constituti ministeriū. Constat enim diaconatus ordinem ab ipsis celebratū Apostolis, quando (vt in Actis legitur) septem viros plenos spiritu sancto, ad hūc elegerunt gradum ministerij, & oratione præmissa manus eis impo suerunt, consecrationis eorundem formam tradentes & relinquentes posteris. Vnde & consuetudo inoleuit, vt in omni matrice ecclesia septem diaconi, quasi septem columnę circa aram Christi assistāt. Quin & Paulus ad Timotheum, post deliniatum & suis virtutū coloribus expressum, qualē requirebat episcopum, etiā diacones quales esse oporteat, subijcit. Nec est, vt ęquè incircunspectè ac impiè post Lutherum affirmat Cardinalis Caietanus, suo q̄ catholicæ ecclesiæ sensui, (quod est omnis hæreticę prauitatis initium) nimio plus indulgens ac tribuens, in dictam Pauli scribens epistolam, diaconos institutos ab Apostolis, non altaris, sed mensarum prophanarum ministros, & qui temporalibus tantummodò mensis in cōmuni viuentium pręessent: argumentum hinc sumens, quòd Hie-

Improbatur Lutheri & cardinalis Caietani sententia, qui diaconatum prophanum ministerium faciunt.

B rosolymis, vbi communiter viuebant Christiani, diacones illi septem mensis legantur præfecti, & curæ administrandorum temporalium illius ecclesiæ. Quandoquidē Paulus Philippensibus scribēs, in salutatione diacones subiūgit episcopis dicens: Omnibus sanctis qui sunt Philippis, cum episcopis & diaconibus. Et in epistola ad Timotheum, qui Ephesinæ præerat ecclesiæ, describit quales eligere deberet diacones. At nec Philippis, nec Ephesi, vt Hierosolymis, communiter vixisse Christianos, vt mensarum illic indigerent diaconibus, certum est, nec ecclesiam eo tempore in communi possedisse temporalia, quorum administrandorum cura requireret præfectos diaconos. Quare altaris & sacri ministerij illic describit diacones. Quanquā & in eo satis crassè fallitur idem reuerendissimus, quòd existimat mensas illas, quibus præfecti leguntur Hierosolymis primi illi septem diaconi, fuisse absque sacramento & sacrosancto sacrificio. Nā quum id nondum liceret nouellæ illi ecclesiæ, litare, & de eodē commmunicare in templo, adhuc seruienti vmbræ veteri ac Mosaicę, aut in alijs publicis locis, quæ nondum ei mysterio dicata & consecrata habebātur, per domos & mensas frangebant panem illum sacrosanctum & viuificum. Et perseuerabant, inquit Lucas, in

C fractione panis. Et Apostolus in prima ad Corinthios Dominicam cœnam vocat, quando conueniebant ad participandum corpus & sanguinem Domini: vnde & ordinat, quomodo in ea se habere honestè ac decenter debeant. Diaconi ergo illi sacrosancti mysterij erāt ministratores. Alioqui quàm est indignū, tam graues, tantique testimonij viros, ea cum solennitate, per ieiunia, per orationes, per apostolicarum manuum impositionem, præfectos fuisse tam vili prophanoq; ministerio, & quemadmodū imaginatur ille, ad fercula mulierculis ministranda paranymphos pocillatoresque factos. Nec tamen etiam temporalium rerum, ecclesiæ curam administrationemque, quô sacerdotes forent liberiores, illis creditam fuisse, quando etiam illis cœpit abundare ecclesia, ad formam & exemplum illorum primorū, qui constituti fuerant Hierosolymis, imus inficias. Certè non prophano, sed sacro præcipuè ministerio adscriptos ab initio fuisse diacones, testatur Ignatius gloriosus martyr & pontifex, & Dionysius ille Areopagita, ambo Apostolorū Discipuli. Ille in epistola ad Hieronem diaconum scribens in hæc verba: Sine episcopis nihil agas: sacerdotes enim sunt, tu verò minister sacerdotū. Illi enim baptizant, sacerdotiū agunt, ordinant, manus imponunt: tu verò eis mi- D nistras, sicut sancto Iacobo Stephanus. Dionysius verò in ecclesiastica sua, vt mox audies, hierarchia. In ea insuper, quę ad Demophilum est epistola, in qua scribit in hæc verba: Si distinctiones ordinesque confundere sacratissimas Dei sanctiones iuraque transgredi est: omni profectò ratione caret, Dei causa peruertere traditum diuinitùs ordinem. Et paulo pòst, gradus ordinis diuinitùs instituti subiungens: Neq; enim, inquit, sancta sanctorum simpliciter omnibus sunt inaccessa: verùm ijs appropinquat magis pontificum sacra distinctio, deinde sacerdotū ordo, quos deinceps diaconorū seu ministrorum ordo sequitur. Vides hoc teste, qui ab Apostolis eruditus est, diuinitùs institutum sacrum ordinem, cum suis etiam diaconorum seu ministrorum gradibus & ordinibus. Quod tametsi factum sit per Apostolorum ministerium, quos ad id maturandum excitauit & coegit communis vitæ, quæ tunc inter fideles Hierosolymis obseruabatur, necessitas: autorem tamē hoc ipsum habebat Christum, doctoremque sacrum spiritum, cuius ordinatione & instigatione etiam per vniuersas orbis ecclesias, in quibus ea necessitas, hoc non requirebat, contiuuò diacones, cum presbyteris & episcopis ordinati sunt, quemādmodum

A dum apostolicæ hoc testantur epistolæ.

Quanquam autem diaconus propriè ministrum significet, adeò vt Timotheo scribens Apostolus, & muneris sui (qui tamen episcopus & pontifex extitit) ipsum admonés, illud ipsum diaconium aut diaconatum appellet. Quod enim nos legimus: Ministerium tuum imple, eius loco Græcè διακονίαν legitur, hoc est, diaconatum tuum, ministerium vocans offitium episcopi: ecclesiæ tamen vsus obtinuit, vt certo gradui ordinis sacri, immediatè deputato ad sacerdotalis ordinis ministerium, vt quondã ille Leuiticus appropriaretur illa diaconatus appellatio ac denominatio.

Diaconus generis uocabulum, uniuersum ordinem ministrãtium complectitur

Porro Leuiticum gradum in vmbra veteri, haudquaquam simplicem, indiscriminatum, indistinctumque fuisse, sed in tres primum veluti classes aut ordines sub suis principibus distributũ, suprà demonstrauimus. Ex quibus quidam proximiores erant illis sacratioribus, alij ab ijsdem magis distantes ac remotiores. Deinde postquam per Salomonem ædificata esset domus domini, nec vltrà per Leuitas portari oporteret tabernaculum, atque eius vasa suppellexque circumferri, rursus ad eandem rationem sortitò diuisi sunt per domos, familias familiarumque principes adscriptiq; suis quique ministerijs in tres similiter classes & ordines. Nam ex his
B adscripti sunt in opera ministerij domus Domini, alij in cãtores & psaltes, ad confitendũ & canendũ Domino, in organis musicis quæ fecerat Dauid, tam manè quàm vesperi, alij verò in ostiarios & ianitores domus Domini. Et prætereà ob honorem ordinis constituti ex Leuitis, scribę & prępositi regiorum negociorum, & toto regno super populũ iudices, numero sex millia. Hac etiam parte vmbræ suæ & figuræ veteri pulchrè ipsa respondet veritas. Nam adscriptorũ ad sacra ministeria sub ordine sacerdotali, haudquaquã simplex æqualisúe apud nos gradus est, sed secundũ incumbẽtia sibi ministeria decenter ornati. Sunt enim primo loco, quos appropriato vocabulo & velut per excellentiam quandam diacones, atq; etiam Leuitas dicimus, deinde hypodiaconi, aut, vt nos dicimus, subdiaconi. His vasorum sacrosancti sacrificij & materiæ, ex qua id conficitur, cura ordinatè commissa est, sub suis principibus, nempe archidiconis & archisubdiaconis. Quos filij Caath referebãt in vmbra illa veteri. Post quos sunt acolyti, quasi sequentes dicas, quos & cereferarios adpellant. Deinde exorcistæ, lectores, ostiarij, & postremò clericorũ vulgus, quos & clericos, tanquam diuinæ sorti ac ministerio adscriptos: & cantores, à Psalmodijs in ec-

2. Par. 24.

Septẽ gradus ordinis ministrantium sub sacerdotio.

clesia decantandis, quin & psalmistas inuenimus antiquitùs appellari. Hi sunt septem gradus ordinis sacri sub regali eoque bipartito sacerdotio: quos ab initio ex apostolorum doctrina & institutione, autore nimirũ Christo & sancto spiritu agnouit, quibusq; velut castrorum quædam acies ordinata est Christi ecclesia, ad exemplar quod illi monstratum est in monte, illius (inquam) hierarchiæ cœlestis, nouẽ Angelorum ordinibus sub principe ac rege seculorum immortali Deo ordinatissimè ordinatæ: quemadmodũ iamdudũ deliniata & adumbrata fuerat in illa sua vmbra & figura veteris tabernaculi. Qui quòd plures cernantur, & distinctiores in ipsa solida rei veritate, quàm in eius vmbra, nihil mirandum est, nusquam enim vmbra distinctionem particularum sui solidi corporis assequitur. Certè testantur in primis apostolici canones, deinde sanctissimorum patrum monumenta, omnes hos gradus sacri ordinis fuisse ab initio in primitiua ecclesia. Nam XLII. & XLIII. apostolicorum canonũ, discrimen inter episcopum, presbyterum, diaconum, subdiaconũ, lectorem, & cantorem indicant. Et sanctus ille Ignatius Ioannis Euangelistæ discipulus, gloriosus martyr & pontifex, in epistola ad Antiochenos suos: Saluto, inquit, sanctum presbyterũ vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, can- D tores, ostiarios, laborantes, exorcistas atque cõfessores. Sic & beatissimus Cyprianus scribens ad Cornelium Romanum pontificem, meminit eius literas se accepisse per Satyrum acolytum suum. Quin & idẽ sanctissimus põtifex & martyr Cornelius in sua ad Flauianũ Antiochenũ episcopũ epistola, qua de Nouato singula quęque edocet, quis, qualis fuerit, vel vita vel moribus, & quomodo ab ecclesia Dei episcopatus, ambitione & impotenti cupiditate desciuerit, faciem illius primitiuæ ecclesiæ in dictis omnibus gradibus ordinis sacri, clarissimè explicat, & velut oculis subijcit, tametsi obiter & agens aliud. Is ergo, inquit, qui euãgelium vendicabat, nesciebat in ecclesia catholica vnum episcopum esse debere, vbi videbat esse pręsbyteros quadraginta & sex, diaconos septem, subdiaconos septẽ, acolytos quadraginta & duos, exorcistas & lectores cum ostiarijs quinquaginta & duos, viduas cum indigẽtibus mille quingẽtas, quos omnes Deus alit in ecclesia sua. Hactenus ille Cornelius. Audis itaq; illius primitiuæ ecclesię faciem, quando sub impijs ac paganis idololatrisque oppessa imperatoribus, decorem suum nondum penè explicare potuit. Ad hęc vetustissimam ecclesię ab initio

A de his obſeruationem, traditionem,& conſecrationis ritum,quartum Carthaginẽſe concilium comprobat,& velut chirographi ſui confirmatione conſignatum(ne quid hominum temeritate in diuinis rebus temerè mutaretur) tradidit poſteris. Omnes enim gradus prædictos ex antiquiſsima eccleſię obſeruatione,quæ per continuam ab initio eccleſiaſticæ traditionis ſucceſsionem ad ipſos peruenerat,& ſingulorum ordinationis ritum, ab epiſcopo ad nouiſsimum oſtiarium, nouẽ primis decretorum ſuorum deſcribit canonibus. Sed de inferioribus his ſacri miniſterij gradibus, ſingulorumq; officijs ac munijs proprijs nõ vacat feſtinãti ad inſtitutam nũc de eccleſiaſtica hierarchia,quæ in ſacerdotali præcipuè ordine conſiſtit,tractationem exactiùs perſequi,vt quæ ab alijs piærìſq; explicata ſunt diligẽter, & in forma ordinationis vniuſcuiuſque clarè eſt perſpicere. Tantùm conferenti (ad demonſtrandum id quod inſtitutum eſt) eccleſiam noſtram cum vmbra ſua & figura veteri, obiter hæc percurrenda fuerant,vt clariſsimè intelligeretur vmbram ſuæ ſoliditati,& veritati figuram exactiſsimè reſpondere per omnia.

De euangelico ſacerdotio, & eius muneribus, & in primis de eius ſacrificio.

CAP. V.

B

Translationẽ legis cõſequi ad translationem ſacerdotij.

PAulus ille gentium doctor,veteris legis imperfectionem approbaturus Iudæis, & propterea vt in perfectionem neceſſariò commutãda fuerat, oſtẽdit prouidiſſe in ſpiritu diuinum illum Pſaltem, ſurrecturum ſacerdotium nouum ſecundum ordinem Melchiſedech. Si enim conſummatio,inquit,per ſacerdotium Leuiticum erat, quid neceſſe erat ſecundum ordinẽ Melchiſedech adhuc alium ſacerdotem ſurgere, & non ſecundum ordinem Aaron dici? Trãſlato autem ſacerdotio,neceſſe eſt vt legis tranſlatio fiat. Perſuaſione hac ex ſuis ipſorum ſcriptis opus habebant illi,quibus nondum illuxerat lumen veritatis euangelicæ,quibus adhuc erat velatus Moyſes, vt qui ignorabãt vmbræ ſe & figuræ ſeruire cœleſtium, veteraq; illa omnia adumbrationes quaſdam potiorum fuiſſe: eorum,inquã,quę ſunt exhibita ſub luce euãgelica.At nos huic luci aſſueti facilè credimus affirmanti Apoſtolo, vniuerſum illũ ſtatum veteris populi, vmbram fuiſſe eorum, quæ exhibita ſunt in Chriſti eccleſia. Et quemadmodum trãſlata vetus illa lex eſt in nouam & potiorem, ita tranſlatum & illud ſacerdotium in aliud auguſtius & multo excellentius.Veteris autem C illius ſacerdotij munera erant, offerre varia ſacrificiorum genera,holocauſta,hoſtias pro peccato,prætereà panes ſanctos & mundiſsimos Deo, eoſque proponere in menſa propoſitionis,incẽſum inſuper ſuper altare thymiamatis in odorem ſuauitatis: quorũ ritus in Exodo & Leuitico longè lateq́ue deſcribuntur.Quorum omnium quàm multiplicium, tam imperfectorum loco,in euangelico ſacerdotio vnicum tantùm,ſed perfectum ſacrificium, vnica, ſed munda ſucceſsit hoſtia & oblatio, corporis, inquã,& ſanguinis agni illius verè immaculati,qui tollit peccata mũdi.Hanc veteris ſacerdotij in noſtrum longè excellẽtius tranſlationem, veterum multiplciumq; ſacrificiorum in hoc vnum ſolum & perfectum commutationem, ex cuius virtute illa vetera omnem ſuam efficaciam habuerũt,ſpiritu afflatus Malachias,clariſsimè prędixit,atq; adeò per os prophetæ ſui ipſe Dominus, veteris illius tabernaculi ſacerdotibus loquens:NON eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum,& munus nõ ſuſcipiã de manu veſtra.AB ortu enim ſolis vſq; ad occaſum magnum eſt nomen meũ in gentibus, & in omni loco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, quia magnum eſt nomen meum in gentibus,dicit DOMINUS exercituum.Audis primùm denunciari veteris illius, quod ſecundum ordinem Aaron erat, ſacerdotij oblationem ſuccedente nouo (de quo Apoſtolus)ſecundum ordinem Melchiſedech: Nõ eſt,inquit,mihi voluntas perpetua in vobis,vobis,inquam,Aaroniticis ſacerdotibus,nec vltrà ſuſcipiam munus aut ſacrificia de manibus veſtris.Quid ita?Quoniam non tantùm in vno hoc populo Iſraël,cui ſeruiebat illud vetus ſacerdotiũ,ſed in omnibus gentibus, ab ortu ſolis vſq; ad occaſum magnum erit nomen meum.Neq; ex vna hac familia Aaron,ſed ex omnibus gentibus nouos mihi ſacerdotes deligam, nouo ordine, abrogato veteri.Nec vetera illa vobis conſtituta & in vno loco offerenda ſacrificia ampliùs de manu veſtra ſuſcipiam: ſed in omni orbis loco ſacrificabitur, & offeretur nomini meo oblatio munda: propheta enim de futuro,ob certitudinem,vt ſolent,in pręſenti loquitur: non ſacrificia multa, ſed vna & ſola munda oblatio.Quid enim,vt Auguſtini verbis dicam, tam mundum pro mundandis vitijs mortaliũ,quàm ſine vlla contagione carnalis concupiſcentiæ caro nata in vtero & ex vtero virginali? & quid tam gratè offerri & ſuſcipi poſſet,quàm caro ſacrificij noſtri,corpus effectum ſacerdotis noſtri? Nullam imaginari

Veteris ſacerdotij & ſacrificiorum eius translatio, in nouum, auguſtius & unicũ perfectum ſacrificium.

D

ginari

A ginari est oblationem mūdam aliam,quę per ecclesiam offertur in omni orbis loco, quàm in eucharistiæ sacramēto caro & sanguis agni immaculati. Nam ieiunia,eleemosynę,orationes,sacrificium cordis contriti, breuiter vniuersæ iusticiæ nostræ, sunt veluti pannus menstruatæ.

Hic iam rursus aduersus Christi ecclesiam insurgit ter execrandus ille Lutherus,eamq; preciosissimo illo omniumq; perfectissimo sacrificio spoliare contendit, vt quam etiam sacerdotio suo spoliare conatus est, nulllam sacri inter nos prophanique relinquens distantiam. Qua in re tametsi impietas impietatē velut ansa ansam trahat,satis tamen oculatus extitit, ad consequentiam attendens, & rectè intelligens hæc duo sese consequi, sacerdotium,inquam, & sacrificium,vt hoc ipsum clarè attestatur Apostolus: Omnis nāq; vt pontifex,ita & sacerdos,ad offerendū munera & hostias constituitur: vnde necesse est & hunc habere sacrificium aliquod quod offerat.Itaq; vt primum abstulit à Christi ecclesia,ne statim ipse pugnaret secum, & se euerteret, consequentiam in hoc rectè obseruās, etiam secundū auferre conatus est, quàmuis aduersus clarissimum, vt iam demonstrauimus, scripturæ testimonium,totius ab initio B Christianæ ecclesiæ,eandemq; fidem & confessionem, quæ sacrosanctū hoc sacrificium in omni orbis loco quotidie offert Deo patri, sacrificium equidem laudis & gratiarum actionis, pro beneficijs, quæ per Dominum Iesum christum saluatorem nostrum accepimus:& in honorem sanctorum omnium: salutem quoq; nostram & peccatorum remissionem,& viuis hoc ipsum prodesse credens, & mortuis. Hæc est per totum orbem catholicæ Christi ecclesiæ sentētia,fides & confessio,hęc & fuit ab initio,si modò vna vsq; nūc ab initio fuit catholica ecclesia. Cui consona voce testimoniū perhibet vniuersus ille sanctissimorum ab initio patrum sibi succedentium venerabilis chorus. Beatus Ignatius,Ioannis Euangelistæ Discipulus, in ea quæ est ad Smirnenses epistola,sacrificij nostri,quod immolatur quotidie à nostris sacerdotibus & episcopis in ecclesia, meminit. Clemens quoq; beatissimi Petri in apostolica cathedra successor,in ea,quam superiùs citauimus,decretali epistola,sacrificium offerre prohibet, & missas celebrare nisi in locis,in quibus episcopus iusserit. Sanctus Irenæus beatissimi Polycarpi Ioannis Euangelistæ discipuli auditor,aduersus insana Valentini dogmata,sacrosanctā eucharistiam offerre nos Deo affirmat,nō quasi indigenti, sed quasi donationi

Catholicæ ecclesiæ de sacrificio nostræ legis sententia asseritur.

eius gratias agentes. Iesum siquidem Dominum nostrū,acceptum panē in suum corpus, C & vini calicem vertēdo in suum sanguinem noui testamenti,nouā docuisse dicit oblationem,quā ecclesia ab Apostolis accipiēs,in vniuerso mundo offert Deo, de quo Malach. Ab ortu solis vsq; ad occasum magnū est nomen meū in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio mūda. Hæc ille Irenęus Apostolis proximus,& quo tēpore adhuc viuebant,qui cū Apostolis vixerant,à quibus ille affirmat institutā à christo noui testamenti nouam oblationē accepisse ecclesiā, & offerre in vniuerso mundo iuxta pophetæ vaticiniū. Alexander item eius nominis primus, cōtinuò post Apostolorū tempora,sub Traiano videlicet,etiam apostolicę cathedræ præsidens, in decretali quadam de nō vexandis sacerdotibus: Cyprianus quoq; gloriosus martyr & pontifex in epistola ad Cecilium,& in sermone de cœna Domini,eidē catholicæ veritati testimonium perhibet. Gregorius ille Naziāzenus,in præclaro quodam de sacerdotali dignitate carmine, inter cętera ita cecinit:O sacrificia mittentes incruenta sacerdotes,ô animarū custodes gloriosi, ô magni figmentum Dei vestris in manibus ferentes. Hilarij,Ambrosij,Hieronymi,Augustini,Chrysostomi,Cyrilli,Leonis,Damasceni,Gregorij, frequentiora passim occurrunt in hanc sententiam testimonia,quàm vt D hic anxiè corroganda sint. Ex quibus vnum illud chrysostomi hic libet adscribere,quod in posteriorem ad Timotheum epistolā scribit in hæc verba: Volo quidē adijcere planè mirabile, & nolite mirari,neque turbemini. Quid verò istud est? Sacra ipsa oblatio, siue Petrus, siue Paulus, siue cuiusuis meriti sacerdos offerat,eadē est,quam dedit Christus ipse Discipulis,quamq; sacerdotes modò cōficiūt.Nihil habet ista prę illa minus.Cur ita? quia non sanctificant hāc homines, sed Christus,qui antè sacrificauerat.Et paulo pòst:Et hoc igitur Christi corpus,& illud est. Qui autē hoc illo minus aliquid habere putat, ignorat Christū esse,qui etiā nunc adest atq; operatur. Hęc ille Chrysostomus.Breuiter,in his omnibus catholicæ ecclesiæ columnis & mēbris pręcipuis,eorundē monumenta diligenter euoluēti (ne hic sim in citādis dictis eorū prolixior) catholicæ ecclesiæ de veritate sacrosancti excellētissimiq; sacrificij nostri cōmunē fidem & confessionē clarissimè adest perspicere. Quā si malueris totius ecclesiæ voce audire & intelligere,audi confessionē sanctiss. illius Ephesini primi vniuersalis cōcilij, quod ante annos 150. sub Celestino,vt suprà

 diximus

A diximus, Romano pontifice celebratum est, præsidente in eodem Cyrillo sanctissimo & doctissimo Alexandrino pontifice. Hoc in synodali ad Nestorium epistola (aduersus cuius impietatem præcipuè congregatum extitit) scribit in hæc verba: Necessariò igitur & hoc adijcimus. Annunciantes enim secundũ carnem mortem vnigeniti filij Dei, id est, Iesu christi, & resurrectionem eius, & in cœlos pariter ascensionem confitentes, incruentam celebramus in ecclesijs sacrificij veritatem, si etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes facti corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris effecti. Audis ex toto orbe in vnum conuenientium sanctorum pontificum, atq; adeò vniuersæ simul in eis Christi ecclesiæ confessionem: nos celebrare incruentam in ecclesijs sacrificij veritatem, sancti (inquam) corporis & preciosi sanguinis Christi omnium redemptoris nostri. Et diuus Cyrillus, cuius in eo concilio pręcipuè enituit autoritas, adiectum in fine eiusdem synodalis epistolę anathematismum, in penultimum inter alios articulorum ad præfati Nestorij assertionem impiam consequentium, aduersus detractores asserens, & eiusdem sancti, cui pręfuit concilij, atque adeò catholicæ ecclesiæ sententiam clariùs explicãs: Sanctam, inquit, & viuificatricem & incruentam immolatio-

Ex testimonio catholicæ ecclesiæ in Ephesina synodo.

B nem in ecclesijs celebramus, nõ vnius secundum nos corpus hominis quod offertur esse credentes, similiter autem & preciosum sanguinem, suscipientes autem potiùs tanquam proprium corpus factum, nec non & sanguinem omnia viuificantis verbi. Communis enim caro viuificare non potest. Hęc ille ex dicti concilij, atque adeò totius christi ecclesię sententia. Cui per omnia consonat definitio Lateranensis concilij sub Innocentio tertio, in hęc verba: Vna est fidelium vniuersalis ecclesia, extra quam nullus saluatur omnino. In qua idem ipse sacerdos est, & sacrificium Christus Iesus, cuius corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continentur, &c. Et hoc vtique sacramentum nemo conficere potest, nisi solus sacerdos, qui ritè fuerit ordinatus secundum claues ecclesiæ, quas ipse concessit Apostolis eorumque successoribus. Audis impie, audis impure, Christianæ ecclesiæ & sacrificium & sacerdotium. Idque ipsius catholicæ Christi ecclesię cõfessione, & clarissimo testimonio. Cui quòd impudenti sacrilegoque ore insultas, quòd detrahis, quòd repugnas, quid aliud facis, quàm quòd te hæreticum esse omnibus palàm facis, nec pertinere ad Christi

corpus, nec sacrosancti sacrificij eius promissionumq; participem fieri? C

Sed dicis ita scriptum ab Apostolo, vt Christus perfectorum bonorũ pontifex per proprium sanguinem semel introierit in sancta æterna redemptione inuenta: vt deinceps appareat vultui Dei pro nobis: neq; vt sæpè offerat seipsum, qui semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata, & nos sanctificaret per oblationem corporis sui semel: vna enim oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Si autem vnica semel oblata à Christo hostia consummauit in ęternum sanctificatos, si negat Paulus sæpiùs offerri Christum: quis igitur, inquis, tam multis missis, tam multis sacrificijs, tam multis eiusdem semel sufficienter oblatæ atque immolatæ hostiæ repetitis oblationibus locus est? Quasi contra claram doctrinam Apostoli non sufficeret semel oblatam esse in cruce, nisi instar veterum illarum hostiarum repeteretur, ac offerretur, nõ solùm per annos singulos, sed etiam infinitis penè locis per dies singulos. Hi fumi sunt, quos Christi fideliũ mentibus offundere conaris ex verbis Apostoli. Deinde ingeris etiam scrupulos huiusmodi: Non inueniri scilicet scriptũ ab Euangelistis, ꝙ in vltima cœna Deo patri se Christus obtulerit, sed in cruce. Quòd si tunc sacrificiũ nõ fuerit, nihilo magis nũc esse in missa, in qua sacerdos dominicã illam cœnã refert. Quòd verò D ibi Christus nõ se obtulerit patri, videtur ex dictis verbis Apostoli, quibus affirmat semel tantùm seipsum obtulisse Christum. Addis ex verbis Euangelistarũ magis apparere missam aut eucharistiam, esse testamentum nouum, quàm sacrificiũ. Nam de calice dicit Lucas: Hic est calix nouum testamentum in meo sanguine. At diuersa sunt toto genere testamentũ & sacrificium. Siquidem testamentũ promissio est, aut vltima voluntas testatoris, eius morte confirmata, qua bonorum suorũ, quos vult, hæredes instituit, vt etiam ad Hebræos innuit Apostolus. Inde & ridiculũ vis videri ecclesiæ catholicæ morem & fidẽ, quo missæ sacrificium pro vniuersa catholica ecclesia, & viuis offert atque mortuis, eisdemq; prodesse fideliter credit: cùm non sit aliud (vt tu existimas) quàm aut promissio, aut donum & sacramentum Dei. Sed sacramenta nõ prosunt alijs, quàm ea sumentibus, quemadmodum baptismi efficacia vltra baptizatum non extenditur. Nemo enim baptizatur pro alio. Similiter nec alteri prodest alterius laici communio. Postremò, neque hæc cohærere existimas, sacramentum eucharistiæ, in missa offerri Deo, esseq; sacrificium: attamẽ totum insumi

Rationes Lutheri aduersus ueritatem nostri sacrificij.

Cap. 22.

Cap. 9.

A insumi à sacerdote: cùm hoc(vt tu dicis)magis sit à Deo accipere nobisque tribui, quàm ipsi offerre aliquid. Huiusmodi ratiunculis impudens ille audet lacessere communem totius catholicæ Christi ecclesiæ fidem & sententiam, audet solus velut alter Goliath exprobrare agminibus Dei viuentis.

Quibus priusquàm respondeamus,ad memoriã tibi reuocare volui lector Christiane, fidele illud & planè Christianum illius Origenis consilium ,quod homelia quadam in Matthæum his verbis inculcat: Quoties, inquit,aduersus ea quę obseruat vniuersa Christi ecclesia,canonicas scripturas aliqui proferunt, quibus omnis Christianus orbis consentit & credit, videntur dicere: Ecce in domibus est verbum veritatis.Sed nos illis credere non debemus,nec exire à paterna ecclesiasticaque traditione,nec aliter credere,nisi quemadmodum ecclesiæ tradiderunt nobis. Huius,inquam,fidelis sanctique consilij admonitum te volui lector, ne si fortè aut ego, aut alius quiuis, in diluendis his similibusq; hæreticorum obiectionibus,iudicio tuo minùs satisfecerimus, ne vel tantillũ propterea apud te periclitetur catholica veritas, ne de communi catholicę ecclesiæ fide & sententia propterea quicquã hæsites,nec propter quãB cunque, quæ tibi fortè videretur aut scripturarum aut rationum in contrarium euidentiam,à paterna ecclesiasticaq; traditione exeas,ne credas aliter,quàm didicisti in catholica ecclesia.Cuius certã indubiamq; hac de re sententiam diuinis concordantem eloquijs, tam commune eiusdem in sanctissimis vniuersalibus concilijs cõuenientis voce, quàm membrorum eius præcipuorum, atque adeò columnarum eius,quæ fuerunt ab initio, ex omni orbis loco, omni ætate & seculo consona confessione clarissimè demonstrauimus. Et quæ obsecro, vel fingi à quoquam potest alia munda oblatio,succedens in locũ omnium illarum veterum, quam inter gentes in omni orbis loco sacrificãdam & offerendam propheta affirmat, quàm ea quæ offertur in missæ sacrificio? Si dicas illã qua Christus semetipsum semel in cruce obtulit,vnaq; consummauit in æternum sanctificatos: certum est illam,non inter gentes,nec in omni orbis loco,sed in vna Iudæa,in vnico orbis loco fuisse oblatam. At illa,de qua propheta,sacrificatur in omni orbis loco, & offertur nomini Domini.Si cordis cõtriti,humiliati & sanctificati,sacrificium dicas prophetã intelligere, quod etiam omni orbis loco nunc offertur Deo:illud equidem non despiciet misericors Dominus: sed non est illa munda & perfecta oblatiò, succedens in priorum sacrificiorum C locum,de qua propheta.Siquidem vetera illa omnia, ad agnum hunc verè immaculatũ respiciebant: quæ sola veritas suam figurã euacuat. At nostri cordis sacrificiũ, & quicquid ex nobis Deo offerre possumus, indignum planè est, quod ita simpliciter mũda dicatur oblatio:quandoquidẽ iusticię nostræ omnes sunt velut pãnus sordidatus mulieris immũdæ,quæ menstruum fluxum patitur.Deinde, vt veritas figuræ suæ respõdeat, totius catholicæ ecclesiæ cõsensu & Apostoli testimonio certum est, illum agnũ paschalem veterem, typũ fuisse agni nostri verè immaculati, qui tollit peccata mundi.Pascha nostrum,inquit ille,Christus est. Nõ solùm vt semel in cruce oblatus est,sed etiã vt à nobis in missæ sacrificio offertur quotidie. Siquidẽ ille non immolabatur tantùm, sed edebatur etiam: qui nostri,vt in missę sacrificio typus est.De quo catholicæ Christi ecclesiæ ille eius pontifex sanctissimus Leo, ita non minùs eleganter, quàm verè in sermone quodam paschali loquitur:Vt vmbræ cederent corpori, & cessarẽt imagines sub præsentia veritatis,antiqua *Serm.7.* obseruantia nouo tollitur sacramẽto, hostia in hostiam transit,sanguis sanguinem excludit, & legalis festiuitas dum mutatur,impletur.Constat autem præceptum fuisse à Domino in lege veteri, vt typicus ille agnus antè D immolaretur, deinde ederetur. Ita enim in Exodo scriptum legitur: Immolabitque eum *Cap.12.* vniuersa multitudo filiorum Israël ad vesperam.Et rursus de eodem:Ite tollentes animal per familias vestras,& immolate phase.Et iterum victima dicitur transitus Domini. Itaq; à sacerdotibus nostris verus ille agnus offerri immolariq; antè debet, deinde & comedi.

Quanquam autẽ luce clarius demonstrata sit à nobis catholicæ fidei hæc veritas & confessio, committere tamen non possum,quin hic velut auctarij loco adscribam beatissimi Apostoli Andreæ clarissimum testimonium: *Testimonio beatissimi Andreæ Apostoli.* quod,si non scripturæ,at sanguinis sui chirographo nobis cõsignauit. Et quàmuis à Luca perscriptum non sit,vt cui vnius Pauli,quàm diu illi adhæsit comes indiuiduus,magis quã in vniuersum apostolicorum actorum studium fuit perscribere historiam: vniuersus tamen ordo sacerdotum Achaiæ,qui spectatores & testes extiterunt gloriosi eius martyrij, literarum suarum certa fide,& tunc vniuersę Christi ecclesiæ perhibuerunt fidele testimoniũ, & transmiserunt ad posteros. Autor est Philatetus, ecclesiasticarũ rerũ scriptor anti- *Philatetus cap.39.* quus.Aegeę itaq; dicẽti beatissimo apostolo, nisi cõsentias Dijs immortalibus sacrificare,

in

A in ipsa quam laudas cruce fustigatum te affigi præcipiam, ita illis testificantibus respondit Andreas: Ego omnipotēti Deo, qui vnus & verus est, omni die sacrifico, non thuris fumum, nec hircorum aut taurorum sanguinē, sed immaculatum agnum quotidie in altari sacrifico. Cuius carnes, postquàm omnis populus credentium manducauerit & eius sanguinem biberit, agnus qui sacrificatus est, nihilo minùs integrè perseuerat, & viuus: & cū verè sacrificatus sit, & verè eius carnes manducatæ sint à populo, & verè eius sanguis haustus: tamen, vt dixi, integer permanet, & immaculatus, & viuus. Hæc fuit illius, hæc & Apostolorum omnium fides, doctrina & confessio. Quam vt tradiderunt primitiuæ illi ecclesiæ sub manifesta diuinæ virtutis attestatione, & sanguinis sui sigillo consignauerūt: ita ab eo tempore vsque nunc immutatā permāsisse cernimns. Nam quòd tu & similes tui aliquot, eandem allatratis, canes rabidi & ferino morsu appetitis, vestro hoc malo, in vestramq; facitis perniciem, quæ non expectat. Nam inferorum portę aduersus eandem nunquam præualebunt. Aduersus quam cùm Apostolum & scripturas inducis, & hic & alibi sępè mecum mirari cogor, quidnam tibi persuadeas: An solum & primum te legisse scripturas, an solum te rectè eas intellexisse & intelligere? Nam alterum est necessarium, vtrunque autem æquè nō dicam temerarium, B impudentiæ, impietatis & arrogantiæ plusquàm diabolicæ, sed stultitiæ, amentiæ, & euidentis insaniæ plenissimum.

Quàm sit euidētis insaniæ aduersus communem catholicæ ecclesiæ sententiā scripturis certare.

Ignorare non potes, etiam si velis, communem per orbem ecclesiæ de missæ sacrificio sententiam, assertioni tuæ contrariam, sanctissimos prætereà doctissimosq; patres ab initio vniuersos, consensisse huic catholicæ fidei: & tuam, quam ex Apostolo stabilire conaris, damnare assertionē, qui potes nescire tantus doctor & magister in Israël, qui solus plus omnibus sapis? Ignatium dico, & Clementem pontifices & Christi martyres Irenæum, Alexandrum primum, & ipsum apostolicæ sedis Episcopum, Cyprianum etiam martyrio gloriosum pontificē: Gregorium prætereà illum Nazianzenum, quem præ cæteris Theologi cognomine, eruditissima illa dignata est antiquitas: Hilarium insuper, Ambrosium, Hieronymum, Augustinum, Chrysostomum, Cyrillum, Damascenum, Gregorium alterum, & quotquot deinceps subsequuti sunt. Vniuersos denique totius orbis orthodoxos episcopos, qui aut congregati fuerunt in sancto illo Ephesino vniuersali concilio, aut eidem consenserunt & subscripserunt: qui omnes vno ore affirmāt nos offerre quotidie hostiam illam mundam & viuificatricem preciosi corporis & sanguinis omnium redemptoris nostri, & incruentam celebrare in ecclesijs sacrificij veritatem. Aduersus quos omnes cùm tu inducis Apostolum, quid aliud dicis, quàm vni tibi tandem illuxisse veram Apostoli & scripturarum intelligentiam, quam nemo illorum omnium assequutus sit? Quod ipsum quis sanę mentis feret, etiam priùs quàm è propinquo discutiatur ea de qua agitur sententia? Quis non statim te explodet, exibilabit, execrabitur, vt hostem catholicæ ecclesię? vt pertinacem hæreticum? C

Sed quid obsecro aduersus communem hanc totius ecclesiæ fidem dicit Apostolus? Christus, inquit, perfectorum bonorum pontifex, per proprium semel sanguinem introiuit in sancta, vt deinceps appareat vultui Dei pro nobis. Nō sępè offerens semetipsum, sed semel oblatus, ad multorum exhauriēda peccata, semel nos sanctificauit per oblationem corporis sui, vnaq; oblatione consummauit in ęternum sanctificatos. Et nos quidem hęc legimus in Apostolo, legerūt & sancti illi doctissimiq;, quos memorauimus, patres: nihil tamē in his contrarium fidei catholicæ ecclesię intelleximus, ęquè nos, ęquè & illi omnes cum catholica Christi ecclesia credimus, nos D celebrare incruentam sacrificij veritatem, & sanctam viuificatricemq; nos offerre hostiā. Sed negat, inquit, Apostolus, vt sępè seipsum Christus offerat, sed vna oblatione affirmat consummasse sanctificatos. Et nos consentimus Apostolo. Et nos quoq; negamus Christū sæpiùs obtulisse seipsum, hoc enim semel in ara crucis fecit: Sed nos ipsum quotidie offerimus in ecclesia. Non negat Apostolus ipsum sæpiùs offerri, sed negat sępè offerre seipsum. Deinde & vnitatē apud nos salutaris hostiæ adstruit. Vmbræ enim illius veteris hostiæ, repetitæ sunt in annos singulos, quoniā nihil in se perfecti habebant, nec mundabant, nec consummabāt accedentes. Nā si vna earū fuisset perfecta aliqua ad remittēda peccata, consummandosq; accedētes, nihil opus erat succedente & repetita altera. At nos, inquit, sanctificati sumus per oblationē corporis Iesu Christi semel, qui vnam pro peccatis offerens hostiā, in sempiternū sedet ad dexteram Dei, vna enim oblatione cōsummauit in æternum sanctificatos. Vides, quorsum vnitatem hostiæ semel oblatæ à Christo commēdet Apostolus, nēpe à plenitudine & perfectione. Vna enim illa satis est delendis ab initio totius mūdi peccatis, vna cōsummauit in

Christum semel quidē seipsum offerre, at nos ipsum offerre quotidie.

A in æternum eos, qui sanctificantur. Nulla alia opus est, neque vt iterum sese Christus offerat, sed nobis tantùm opus est, vt plenitudinis illius participes efficiamur. Nihilo plus faceret, si iterum in terras descendens, rursus se crucifigi permitteret, si iterũ se Deo patri offerret in ara crucis, nihilo plus sibi aut nobis mereri posset. Totum promeruit, quicquid mereri potuit, semel oblata illa hostia, quæ satis est, & sufficit totius ab initio mundi peccatis omnibus, imò infinitorum, si essent, mundorum. Quid igitur? Nunquid vna illa oblata hostia, totius mũdi peccata deleta sunt? nunquid sanctificati & consummati in æternum omnes? Non hoc dicit Apostolus, sed vna oblatione cõsummasse aut perfectos fecisse dicit in æternum omnes, qui sanctificantur. Sed nunquid etiam infideles & increduli Iudęi, Saraceni, & gentes idololatrę, quę ignorãt Deum, vna illa oblatione omnes sanctificati sunt? Nunquid etiam sanctificati omnes qui credunt in Christum, etsi sint adulteri, fures, homicidæ, sacrilegi? Certè de his affirmat Apostolus, quòd regnum Dei non possidebunt. Nunquid propterea nõ est perfecta illa hostia? Nunquid amplius his fieret, si quotidie Christus seipsum pro illis offerret in cruce? Certè, quantum ad hostiæ illius perfectionem attinet, inexhaustæ plenitudinis est, omnibus patet, omnibus sufficit, nunquam exhaurietur eius meritum, nec altera aut iterata hostia opus est, sed per nos stat, quo minùs plenitudinis illius efficiamur participes. Quæ cùm tantùm fluat in Christi mystico corpore, in eius mẽbra à capite, necesse est ante omnia, membrum sit illius corporis, qui plenitudinis quę consistit in capite, & ab eo in membra influit, particeps esse voluerit. Deinde, ne eiusmodi influxui ponat obstaculum, suisque ipsum peccatis excludat. Duo enim sunt, quæ impediunt influxum à capite in membrum aliquod corporis. Vnum, si diuisa sit eius ad caput continuitas, secto videlicet neruo per quem continuatur & coniungitur capiti: alterum, si saluà ea continuitate neruus ille, per quem à capite animalis facultas in mẽbrum influit, impeditus sit, hoc est, vel obstructus, vel oppressus: ita vt influenti (quantum in ipsa est) parti principi seu capiti facultatiq; transmissę nõ pateat aditus. quod fit, si vel hamo, laqueoúe comprehensus adstringatur fortiter, alioqui sanus neruus & integer. Videbitur enim statim membrum hoc, quod per eũ neruum cõtinuatur capiti (quemadmodum in anatomicis Medicorum experimẽtis videre est) sensu & motu repentè destitui. Idẽ accidit, si viscoso aliquo crassoque humore neruus constipetur immodicè, aut si aliqua sui parte, phlegmone aut scirro proprio occupetur, aut vicinæ partis affectu eiusmodi ipse veluti ab incumbente sibi onere comprimatur extrinsecùs, aut vbi luxatis fractisúe ossibus, meatus per quos incedũt, arctiores reddũtur. His omnibus modis principiò exigua admodũ facultatis portiuncula influentis à capite, admissa ad mẽbra, ob impeditũ transitum, eadẽ redduntur stupida: deinde aucto noxio affectu, excluso planè influxu à capite, sensu omnino motuq; destituuntur. Nominatur à medicis paralysis eiusmodi eorum vicium. Quod si diutiùs hęreat, ipsa etiã membra exclusa diutiùs à cõmercio & influxu capitis, proprium vicium contrahunt, tandem planè irremediabile, etiã vt primum illud, quod in neruo eatenus hæserat, amoliri potuisset. Idem ad rationẽ accidit in corpore christi mystico. In primis hoc per se notum est, neminem participem fieri vitalis illius, salutarisque influxus à capite, nisi qui eius corporis membrũ est, & qui manens in vnitate ecclesię, eius capiti suo illo modo cõtinuatur & coniungitur. Potest tamen etiam salua illa vnitate & connexione, influxũ capitis excludere, vt si illi ponat peccati mortalis obicẽ. Quem nisi amoueat, nisi fenestram & meatum aperiat, per quẽ influxus ille ad eum ingrediatur à plenitudine capitis, non potest D eius particeps fieri. Non quidem ob defectũ virtutis & plenitudinis, quæ exundat in capite: sed, quia obstructo meatu, excludit eandem. Qua si diutiùs careat, etiam peiorem affectum contrahit, per quem prorsus fit alienus à salutari illo viuificoq; influxu à capite. Peccator enim cùm in profundũ venerit, cõtemnit. Corpori Christi mystico incorporamur per baptismũ, sacramentum fidei, quod prima ianua est aut fenestra, per quam salutaris illius hostiæ participes efficimur, per quã plenitudo illa meriti Christi & gratię, ad nos influit à capite. In cuius innocentia quandiu permanemus, ea nos sanctificat & perfectos efficit. Quòd si fenestram illam obturauerimus, per mortalis peccati obicẽ, necesse est, vt relictis peccatis ad salutaria, quæ supersunt, & nobis à Christo ad remedium & salutem relicta sunt, sacramenta confugiamus, quibus amoliamur positum obicem: necesse est, vt ieiunijs, eleemosynis, orationibus & sacrificio cordis contriti, noxium quẽ contraximus, amouere studeamus affectum, vt nos rursus exhibeamus aptos & idoneos influxui meriti ac plenitudinis illius salutaris hostiæ à Christo capite: necesse est, vt illum nostra culpa à nobis auersum, diuinæ misericordiæ prouoca-

Sacramẽtum baptismi prima ianua, per quam plenitudo illius hostiæ & meriti passionis Christi in nos influit.

(Margin letters: B, C)

A prouocatione rursum allicere,& ad nos conuertere studeamus. Ad quod cùm multa nobis remedia reliquerit diuina benignitas,nullum certè efficacius, quàm quòd eiusdem illius hostiæ mundæ Deo patri gratissimæ illius inæstimabilis sacrificij(quod anteà in ara crucis ille ipse summus sacerdos noster & pótifex eidem obtulit) quoties placeret, etiam nobis eidem offerendi potestatem copiamq; fecit. Quæ plenitudiné sui,vt semel in cruce oblata est,ad nos refundit,diuinamq; ad nos benignitatem deuocat, & nos Deo eiusdem salutaris hostiæ glutino, ineffabili quodam modo coniungit,atque ad caput nostrum mirabilem quandam cognationem familiaritatemq; tribuit,atq; eius influxibus percipiendis, quàm aptissimos paratissimosq; reddit. Vides, quàm pulchrè nobis conueniat cum Apostolo. Quem quòd tu aliter, quàm nos, intelligis, hinc est, quia tuum,non Apostoli, non scripturarum sensum quæris in scripturis & Apostolo. Is enim scripturarũ verè germanus sensus est, qui est communis catholicæ per orbem ecclesiæ. Ad quem perpetuò respicit, quisquis in tractandis scripturis hallucinari noluerit.Nihil ergo mirum,si tu contempta vnica illa infallibilique rectæ scripturarum intelligentiç amussi,tuorum somnio-B rum portenta impia,pro scripturis eorumq; natiuo sensu intrudis.

Sed iam reliquum rationum tuarum, quibus communem ecclesiç fidem conaris euertere,expendendum est.

An Christus etiam in nouissima cœna se sacrificauerit.

Dicis nó esse scriptum in euangelijs, quod Christus in nouissima cœna se sacrificauerit aut obtulerit Deo patri. Sed etiã hoc scriptũ meministi in euãgelio,multa fecisse Christũ quæ in euangelio scripta non sunt. Itaq;hac tua collectione per se infirma, & quam riderent atque etiam exibilarent ac exploderent dialectici,q̃ nihil,non dico,demonstras,imò quàm nullam veri simitudinem facis,primo libro clarissimè demonstrauimus. Itaque si hic dixero, quod ab alijs ante nos orthodoxis dictum inuenio,trifariam seipsum obtulisse Christum. Primùm typicè, in agno paschali ex ritu veteri,vt qui implere & consummare venerat legem,non soluere: deinde in sacramẽto,vt completa iam illa legali hostia, noua succederet, nouumq; quod tunc instituit sacedotium(dicendo, hoc facite in meã commemorationem)nouum haberet iugeq; quod offerret sacrificium: postremò, in ara crucis de qua Paulus ad Hebræos, quod vna illa sic oblata hostia consummauit in æternũ eos qui sanctificantur.Si,inquam,ad hũc modum, nec improbabiliter distinguerem de

Trifariam se obtulisse christum.

Christi sacrificio,de tertio hoc intelligens lo C qui ad Hebræos Apostolũ, alijs quàm adhuc audierim, rationibus conuincendus essem. Certè verborũ, quibus hoc nobis mysteriũ euangelistç explicant, energia manifestè hoc innuere videtur, vt in nouissima illa cœna Christus seipsum verum & innocentissimũ agnum,sub specie panis & vini immolauerit, iuxta ritum noui sacerdotij secundum ordinem Melchisedech.Iurauit enim ille deus pater, quòd sacerdos esset secundum ordinem Melchisedech,cuius in pane & vino oblationem fuisse testatur scriptura. At nusquam alibi,quàm in nouissima cœna hoc sacrificij genus obtulisse & consummasse Christus legitur,quãdo sub panis & vini specie suum corpus & sanguinem cum gratiarũ actione Deo patri obtulit, simul & sumenda Discipulis distribuit. Ita iam verè exercens nouum illud sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, & nouo instituto adimplens figuram phase illius veteris.Ita enim recumbens cum apostolis suis duodecim,loquitur apud Luc. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequàm patiar. Hoc pascha,inquit,non illud vetus, typicum & veruecinũ, in quo nihil dignum erat tanto Christi desiderio,sed nouum illud,quod in locum veteris substituit. Hoc certè diligẽter annotauit D ille Tertullianus aduersus Marcionem, scribens in hæc verba: Professus est itaq; se concupiscentia concupisse edere pascha,sed suũ: indignum enim, vt quid alienum tantoperè concupisceret Deus,acceptumq; panẽ, distributumque Discipulis,corpus suum illum fecit. Vides, quod pascha ille tanto desiderio desiderauit manducare cum Discipulis suis, priusquàm pateretur, nempe sub nouo sacramento, suũ corpus & sanguinẽ. Tot antè annis Iudæorũ pascha manducauerat, etiam cũ Discipulis manducauerat, & semel & iterum atque iterum. Quare de eo minimè loquutum, certum est. Nouum ergo verumque illud erat,quod tantoperè desiderabat cum discipulis comedere. Si autem pascha, ergo vt responderet figuræ suæ adumbrationiq; veteri,immolari priùs, deinde & mãducari debuit. Hic enim veteris illius phase ritus præscriptus fuerat à Domino. Ita sanè ante nos hoc intellexerunt sancti patres nostri, quos si in hoc imitabimur, nihil profectò aberrabimus.In primis sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & pontifex ita docuit fidelem populum,in sermone de cœna Domini.Cœna itaq; disposita, inquit ille, inter sacramentales epulas, obuiauerunt sibi instituta antiqua & noua, & consumpto agno quem anti-

qua

A qua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Nec iam ad elaborata impensis & arte conuiuia inuitantur populi, sed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differens, corporalis substantię retinens speciem, sed virtutis diuinæ inuisibili efficientia probans adesse præsentiam. Significata olim à tempore Melchisedech prodeūt sacramenta, & filijs Abrahæ, facientibus opera eius, summus sacerdos panem profert & vinum. Hoc est, inquit, corpus meum. Mauducauerāt & biberant de eodem pane secundum formam visibilem, sed antę verba illa, cibus ille communis tantummodò nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis subsidium ministrabat. Sed postquam à Domino dictum est, hoc facite in meam commemorationem, hęc est caro mea, & hic est sanguis meus, quotiescunque his verbis & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis vitam salutemq́; proficit, medicamentnm & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens. Hactenus Cyprianus. In quibus verbis hoc primùm annotabis, quod in illa cœna dicit obuiasse sibi instituta antiqua & noua in figura veteri, & in eius exhibita veri
B tate, pascha vetus, & pascha nouum. Deinde ꝙ clarè affirmat nouū hoc pascha in eucharistiæ sacramento, duplicem habere rationem, & medicamenti ad sanandas infirmitates, & holocausti ad purgandas iniquitates. Eodem modo hoc intellexit diuus Hieronymus in commentarijs in caput vigesimum sextum Matthæi, in hæc verba scribens: Et finem carnali festiuitati volens imponere, vmbraque transeunte, paschæ reddere veritatem, dixit: Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum, antequàm patiar, etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Hæc Hieronymus. Eodem quoque modo hoc ipsum Augustinus intelligit libro II. aduersus Petiliani epistolā: Aliud, inquit, est pascha quod Iudæi de oue celebrabant, aliud quod nos in corpore & sanguine Domini accipimus. Eandem sententiam Chrysostomus in concione quadā inculcat fideli populo: Et ideo, inquit, in ipsa mensa, vtrunque pascha & typi & veritatis celebratū est. Nam sicut pictores pingendam tabulam vestigijs quibusdam adumbrare consueuerunt, & sic colorum varietate perficere: ita & Christus fecit in mensa, & typū paschæ descripsit, & pascha veritatis ostendit. Ille etiam Leo sanctiss. pontifex, in his quæ paulo antè citauimus paschalis cuiusdā sermonis verbis: Vt, inquit, vmbræ cederent

Chrysostom. home. de proditione Iudæ

corpori, & cessarent imagines sub præsentia C
veritatis, antiqua obseruātia nouo sacramento tollitur, hostia in hostiam transit, sanguis sanguinem excludit, & legalis festiuitas dum mutatur, impletur. Vides vmbram paschæ veteris, & respondēs sibi corpus noui paschatis quod cum discipulis edere tantoperè desiderauerat Christus. Vides imagines excludi præsentia veritatis, antiquam obseruantiam nouo sublatā sacramento, & hostiam transire in hostiam, & excludi sanguine sanguinem. Hostia ergo etiam tunc fuit pascha illud nostrum. Ita sanè etiā hoc ipsum catholica Christi intelligit ecclesia: quę toto orbe terrarum post prolata illa mystica consecrationis verba (Hoc est corpus meū, hic est calix sanguinis mei. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis) ita subiungit: Vnde & memores Domine nos tui serui, sed & plebs tua sancta eiusdem Christi filij tui tam beatæ passionis, &c. offerimus præclaræ maiestati tuæ de tuis donis & datis hostiam puram, hostiam sanctam & immaculatam. Vides, quid sibi præceptum intelligat ecclesia à Christo dicente in illa cœna nouissima. Hoc facite in meam commemorationem, cuius se memorem esse testatur: nempe, vt offerat diuinæ maiestati hostiam illam sanctam & immaculatam, quemadmodū Christus suo præmonstrarat & instituerat exemplo. Vbi ergo tuæ D
illæ frigidæ, nugacissimæq́; ratiunculæ, quibus hunc communem ecclesiæ sensum, communemque fidem conaris euertere? Scilicet, non esse scriptum in euangelio, quòd in illa nouissima cœna ipse sese obtulerit christus? O impietatem cæcam, & cæcitatem impudentissimam. Quanquam vt daremus, non significatum hoc ab vllo Euangelistarum, quòd Christus in illa cœna sub nouo sacramento habuisset etiam rationem hostiæ, quemadmodum neque hoc satis clarè explicant, quibus ipse verbis consecrauerit, imò vt etiam hoc daremus, quòd Christus sese non obtulisset, tunc in sacramento, nondum videlicet oblatus in cruce, sed tantùm se exhibuisset suis discipulis, vt panem viuificum, vt medicamentum ad sanandas eorum infirmitates, vt immortalitatis arrabonem, vt pignus immensi sui erga nos amoris, sicut cùm veluti communio exhibetur laicis: quid obsecro impediret, quo minùs nobis posset habere rationem sacrificij? Nunquid res ipsa talis nō est, quæ possit diuinæ maiestati offerri? Nunquid quæ accepta non est? Nunquid non est illa vna & sola Deo placens perfectissimaq́; hostia? Nunquid nō ille agnus immaculatus, qui tollit peccata mundi? Cuius cùm miseri-

Ex catholicæ ecclesiæ sententia.

Etiam ut non obtulisset se Christus in sacramento, à nobis nihilo minus posse offerri.

A cordißimus Deus infinita bonitate sua nobis quotidie copiam faciat, cùm in nobis nihil inueniamus, quod tantę maiestatis oculis dignè offerre possumus, quin sua sibi dona & munera, sibique gratißimam hostiam offeramus, quid quæso impedimenti est? Quid, inquit Augustinus, magis gratum vel à nobis offerri, vel à Deo suscipi posset, quàm caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri? An quia ipse nobis donauit, donatq; seipsum, ideo ipsum diuinæ maiestatis oculis offerre non possumus? Num quid habet homo à Deo, quod non acceperit? In manu tua, inquit ille fidelis Dauid, magnitudo & imperium omniū, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. An quia semel in cruce oblata est sacrosancta hæc hostia, iteratò à nobis offerri non potest? Quid obest obsecro, quando semel oblatum, nobis redditur integrū, quo minùs iteratò poßit offerri à nobis? Ille opus non habet seipsum offerre sępiùs, quandoquidem vnius suæ oblationis inexhausta meriti plenitudo in æternum permanet. At nos opus habemus, vt fontem illum meritorum oblationis illius perennem ad nos deriuemus, ad nos aduocemus, auersum à nobis ac repulsum mole peccatorum nostrorum, B quā illi frequenter obijcimus, qua influxum in nos eius excludimus.

Tanti fermè, aut minoris etiam ponderis est, quòd nugaris consequenter, missam testamentum potiùs nouum esse, quàm sacrificium, cùm apud Lucam ita Dominus loquatur de calice: Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Sed impudentiam tuam satis mirari mecum nō possum, qui tot sanctißimorum catholicæ ecclesiæ præsidum, tot doctißimorum patrum Christiani orbis luminarium, totius deniq; ecclesiæ consensum communemq; sententiam pluris non facias, quàm vt illum eiusmodi nugis & ineptijs audeas lacessere & conuellere. Nam testamentū pro lege accipi in sacris literis, si nescias, miserandum: si sciēs dißimulas, ridendum sanè est te omnes adeò existimare stupidos, vt nemo intellecturus sit. Testamentum enim lex quædam est testatoris. Vnde prior, vetus testamentum dictum est, & lex noua, testamentum nouum. Quoniam autem nec primum quidem testamentum sine sanguine dedicatū est. (Lecto enim, inquit Apostolus, omni mandato legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinē vitulorum & hircorum cū aqua, & lana coccinea, ipsum quoque librum & omnem populum conspersit, dicens: Hic est sanguis testamenti, quod mādauit ad vos Dominus.) Ad eundem modū, vt figuræ sua

Testamētum quid.

responderet veritas, nouum etiam testamentum, nouamq; legē suam, Christus dedicaturus in sanguine, vini calicem conuertit in suum ipsius sanguinem, quo nō aspersit: sed potauit suos Apostolos, dicens: Bibite ex hoc omnes, hic enī est sanguis meus noui testamēti, qui pro multis effundetur in remißionem peccatorum. Ita loquitur apud Matthæum & Marcum. Ex quibus clarè constat, qua locutionis figura hoc intelligendum sit apud Lucam & Apostolū, qui ita referunt dixisse Dominum: Hic calix, aut hoc poculum, nouum testamētum in meo sanguine, aut per meum sanguinem. Hoc est, hic calix, aut hoc poculum, confirmat nouum testamentum in meo sanguine. Aut vt illi dicunt: Hic est sanguis meus noui testamenti confirmatiuus. C

In quo verò sacrificij nostri efficaciam conaris circumscribere, ne alteri prosit seu viuenti seu mortuo, quàm instar baptismi, & reliquorum sacramentorum vel illi à quo sumitur, quàm quæso ridiculum teipsum facis, & malignitate stupidum? Adeò nō intelligis de ratione sacrificij esse, vt offerri poßit pro alio? Omnis pontifex, inquit Apostolus, ex hominibus assumptus, pro hominibus cōstituitur in his, quæ sunt ad Deū, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Qui condolere poßit ijs, qui ignorant & errant, quoniam & ipse circundatus est infirmitate: & propterea debet quemadmodum pro populo, ita & pro semetipso offerre pro peccatis. D

Stupida Lutheri impietas, qua uirtutem nostri sacrificij euacuat, nec aliquàm sumēti uult prodesse.

Quàm insuper etiā illud ridiculū, imò stupidū & planè pudendū, quòd putas nō cohærere, vt eucharistia in missa sacrificij rationē habeat, & insumatur à sacerdote. Videris enī eiusmodi afferens, nunquā legisse sacras literas, quas tamen tibi solus vendicas. Perlege Exodum & Leuit. sacros libros, & vide à quibus edebantur victimarum, hostiarum, & sacrificiorum carnes. Videbis sanè, quàm consona, q̄ expedita illi sint in scripturis omnia, qui suam illis amußim adhibet, nēpe catholicæ ecclesię communem sententiam, atq; ad illam perpetuò respicit. Et quibus contrà errorū tenebris, quibus perplexitatibus inuoluatur, qui illa regula aut neglecta aut contēpta suo fidit ingenio, suum sensum sequitur. Sed hęc de noui sacerdotij nostri nouo sacrificio, eiusq; veritate, aduersus Lutherū eiusq; impietatis & amentiæ sectatores plus satis.

De efficacia sacerdotalis orationis pro populo, inter quem & Deum sacerdos mediator quidam constitutus est: utq; eiusdem sit populo benedicere & inuocare nomen Domini super eum.

CAP. VI.

Omnis

A OMnis sacerdos ex hominibus assumptus, pro hominibus cõstituitur in his, quæ sunt ad Deũ. Quod tametsi de pontifice dicat Apostolus, de sacerdotio tamen in vniuersum hoc ipsum intelligere, idem ille ipse haud obscurè significat, ad Christi hoc sacerdotium applicans. Nam cùm subiungeret, honorem sacerdotij neminẽ sibi vsurpare posse, sed qui vocatur à Deo, quemadmodũ Aaron. Sic, inquit, & Christus nõ semetipsum clarificauit, vt põtifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodũ & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Vides, vt de põtificio & sacerdotio indistinctè illic loquatur Apostolus. Omnis itaque sacerdos constituitur pro hominibus in his, quæ sunt ad Deum, vt sit velut mediator quidam inter Deum & populum. Quod autem hominum ad Deum est, nequaquam simplex est, nec vnius generis, sed multa & varia, vt plurali locutione ipse etiam Apostolus indicat. In eis, inquiens, quæ sunt ad Deum, non in eo quod ad Deum est. Quorum primum est, offerre diuinæ maiestati pro peccatis tam viuorum, quàm mortuorum sacrificium. Deinde orare pro eisdem. Hæc in veteri vmbra fuisse sacerdotalis muneris, vniuersa penè eiusdem testatur historia. B Si peccauerit omnis turba filiorum Israël, oblata pro eius peccato iuxta ritum præscriptum constituta hostia, & rogante pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. Hęc Dei ipsius verba sunt: Similiter si peccauerit seu princeps seu vnusquilibet è populo, oblata pro eius peccato ad pręscriptum ritum constituta hostia, rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Audis sacerdotale officium, audis quoq; nec frustrà illum suo defungi officio. Rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hoc dicit illa æterna veritas, cuius verba cœlo, terraq; firmiora sunt: cuius non imputare peccata, est eadem esse remissa. Beatus equidẽ vir, cui non imputauit Dominus peccatum. Sed nunquid etiam sanctus est omnis sacerdos, vt ob vitæ sanctimoniã præ cæteris mereatur pro aliorum peccatis, eius exaudiri oratio? Nam & ipsum infirmitate & peccatis circundatum si fortè dubitas, testatur Apostolus. Et propterea, inquit, debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Quid igitur? Orabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Ideo dimittetur, quia orat sacerdos, non quia vir sanctus, nulli peccato obnoxius. C Itaque cùm post diuinam vltionem in Chore, Dathan, Abiron, & complices synagogæ proceres præsumentes vniuersam multitudinem sanctificatam esse ad sacerdotium, imputasset populus ipsis Moysi & Aaroni, tot virorum optimatum necem, quasi pro sua ipsorum dignitate zelantibus, & obid aduersus eos tumultuarentur, & seditionem commouerent, dicens: Vos interfecistis populum Domini: egressaque à Domino plaga ea propter grassaretur in populum, & iacerent tam Moyses quàm Aaron proni in terra, orantes coram Domino, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens citò ad populũ, vt roges pro eis. Iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desæuit. Quod cùm fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stãs inter viuos & mortuos, pro populo deprecatus est, & cessauit plaga. Vides, quàmuis vitæ merito & specialis gratiæ prærogatiua apud Deum magis valeret Moyses, quàm Aaron, atque etiam hoc ipsum videret in spiritu, quod latebat Aaronem, vltricem flammam iam in populum egressam à Domino: tamen vt sacerdotalis autoritatis dignitatem & efficaciam commendaret, ac demõstraret posteris, Aaronem iussit currere ad populũ, & orare pro eis. Quod cùm fecisset, & misso incenso pro eis deprecatus esset, plaga substitit. D

Sacerdos mediator quidã inter Deũ & populum.

Sacerdotalia munia.

Sacrificium.

Oratio.

Leuit. 4.

Num. 16.

Et quanquam de viuis tantùm hęc dici videãtur, quibus prosit sacerdotale sacrificium & oratio, etiã defunctis efficaciter prodesse, sacra testatur Machabæorum historia, de fortissimo Iuda Machabæo scribens, vt pro his qui ceciderãt in prælio, propterea quòd contra legem se polluissent in anathemate, & sustulissent de idolorum donarijs, à quibus lex prohibet Iudæos, conuersus ad preces cum suis, Deum rogauerit, vt id quod factum erat delictũ, obliuioni traderet. Et facta, inquit, collatione, duodecim millia drachmas argẽti misit Hierosolymã, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium. Vides etiam ante Christum, fide illorum veterum sacerdotale sacrificium, tametsi vmbraticum, & orationem prodesse ac profuisse etiam defunctis. Neque est, quòd autoritatem librorum Machabæorum hic quisquam in dubium reuocet, eo quòd reijciantur ab Hebræorum canone. Indubiam siquidem illis autoritatẽ tribuit ecclesiæ Christi autoritas, vnde scripturarum omnium autoritatem nobis dependere, libro primo luce clarius demonstrauimus. De quibus Diuus Augustinus libro XVIII. de

A ciuitate Dei, hoc ipsum quod nunc diximus, constantissimè affirmat: Machabæorum libros, inquit, non Iudæi, sed ecclesia Christi pro canonicis habet. Nec temerè aut ex suo capite hoc de illis sanctissimus episcopus & singularis ecclesiæ doctor confinxit testimonium, sed catholicæ ecclesiæ sensum consensumq; expressit. Nihil ipse presumit definire de scripturis canonicis, sed ecclesia, inquit, Christi pro canonicis habet. Non vt nunc miseri homunciones quidam execranda impudentia Aristarchos se constituũt diuinarum scripturarum omnium, atque adeò sacri spiritus, easque pro suo spiritu & ingenio, in classes describunt ac distribuunt, quasdam etiam ad viuum resecãt, alias eorum autorum pernegant, sub quorũ titulo ante annos mille legũtur à catholica ecclesia, homines vt in alijs plerisq; corrupti mente & reprobi circa fidem, ita hac in re intolerandæ temeritatis, præsumptionis & superbiæ exagitati spiritu. Ita Erasmo plus ponderis habet vnus quàm alius canonicæ scripturæ liber, etiam quem nihil dubitat esse de canone. Eidem non videtur prima illa epistolarum canonicarum esse Iacobi Apostoli, nec referre maiestatem illam aut grauitatem apostolicam. Hoc

Libros Machabæorũ esse de canone Christianæ ecclesiæ, cap. 37.

B præcentore hic subsultat Lutherus, & obelisco hanc epistolam iugulat (ô definitores temerarios, & ex suo spiritu metientes apostolicum spiritum) indignam affirmantes, quæ profecta sit ab apostolico spiritu, quòd ipsius impietatem per eandem euidẽtissimè conuellit diuinus ille spiritus. Petri epistolã secundam tametsi à canone non amoueat, Petri tamen esse non credit. Sed mirum est, virum tantum, & qui censorem diuinarum scripturarum omnium agere non erubescit, tam ridiculè & pueriliter labi, nec consequentiam attendere, sed sibi euidenter contradicere. Nam in vna hac epistola euidentissimè sequitur, si Petri non sit, canonicam esse non posse. Imò impostoris alicuius & mendacis hominis necessariò fuerit oportet, si Petri non sit: cùm autor Simonem Petrum & Apostolum Iesu Christi se faciat, affirmetque se fuisse cum Domino Iesu in mõte sancto, speculatoremq; eius maiestatis & gloriæ, audisse cœlitùs delapsam illam patris vocem: Hic est filius meus dilectus. Aut ergo canonicam neget oportet, aut veracem fuisse eius autorẽ, qui se Simonem Petrum affirmat, Iesu Christi Apostolum, & qui præsens interfuit cum Christo, cùm transfiguraretur. Ita quoque epistolam ad Hebræos Pauli esse non credit, sub cuius nomine & titulo, longè ante mille annos, & inde continuò legitur ab vniuersa

C Christi ecclesia. Sed de eius, inquit, autore, vt ingenuè fatear, adhuc dubito, dubitaturus, donec expressum super hac re iudicium ecclesiæ videro. Neq; enim Nicenũ concilium aut Carthaginense ex sese obligabat vniuersam ecclesiam. Hæc ille ad verbum in supputationibus. Sed miror, quale hic iudicium ecclesię, cui acquiescat, expectet, cui nõ videtur definitio Niceni concilij esse iudicium ecclesiæ. Quo enim pacto aliter posit videre iudicium ecclesię, nisi vel in totius ecclesiæ cõsensu (quẽ alicubi facilè adest perspicere, & præsertim in eo, de quo ipse expectat iudiciũ ecclesiæ, siquidem toto orbe terrarum epistolã ad Hebręos legit sub nomine Pauli Apostoli) aut in definitione vniuersalis concilij legitimè cõgregati & celebrati. In quo vnà cũ suo capite, vniuersalis ecclesiæ antistite, aut eius legatis congregantur, & conueniunt ex toto orbe terrarum ecclesiarum antistites. Aut ex definitione catholicæ ecclesiæ præsulis, quæ ex cathedra Petri profertur. Quo, inquã, pacto aliter, quàm aliquo horum trium modorum, quisquam posit videre iudicium ecclesiæ, ego sanè nõ intelligo. Ipse si quem alium modum expectet, per quem videat iudicium ecclesiæ, eũ doceat nos oportet. Nobis certè vt nullus constat modus alius, ita quilibet eorum satis est ad vidẽdum ecclesię iudicium.

D Quod enim toto orbe terrarum videmus ecclesiam tenere & credere, quî dubitari potest hoc esse ecclesiæ iudiciũ? Quod insuper vniuersi ex toto orbe terrarum, aut saltem præcipui & saniores ecclesiarum antistites vnà cũ suo totius ecclesiæ præsule credunt & definiunt: an non ipsius ecclesiæ hæc est fides, hæc sententia, hoc iudiciũ? Sed de duabus his vijs ad intelligendã ecclesię fidem, sententiam ac iudiciũ, lib. I. prolixiùs egimus. Tertiam verò viam magis expeditã & æquè certã, lib. IIII. euidenter adstruemus. Cui verò his modis compertũ esse non potest ecclesiæ de re quacunq; iudicium, sed expectat, vt vniuersa ecclesia, toto orbe diffusa aliter, quàm vt dictũ est, sibi loquatur, suumq; sibi iudicium exprimat, hærebit perpetuò, necesse est: nam aliter iudiciũ ecclesię non intelliget. Nos verò illis valere iussis, certi de iudicio ecclesię (vt redeamus ad id, vnde nos distraxit istorum impia temeritas) dicimus cum Augustino Machabęorum libros, non equidem Iudęos, sed ecclesiã Christi pro canonicis habere. De cuius hac de re sententia, si nihil aliud, certos nos reddidit definitio III. Carthagineñ. concilij, cui idem B. Augustinus interfuit, cuius decreto XLVII. vterq; Machabæorũ liber inter canonicas & diuinas scripturas connumeratur.

Sed

Certa fides catholicæ ecclesiæ de efficacia sacrificij, & orationis sacerdotalis pro defunctis

A Sed quomodocunque autoritatem sacræ Machabęorum historiæ quisquam aut posset aut vellet reuocare in dubium, dubia esse nõ potest catholicæ per orbem ecclesiæ (quam velimus nolimus confiteri oportet columnã & firmamentum veritatis, & cuius vnius autoritas scripturarum nobis omnium autoritatẽ statuit) de hoc ipso de quo agitur, catholica fides & sententia. Quæ non solùm nunc, sed annos mille, atq; adeò à sui initio, ex apostolica traditione sacrificiũ hoc nostrum agni immaculati in missa offert pro viuis & defunctis: quemadmodum lib. I. cùm de viuorũ suffragijs, an defunctis prodessent, catholicæ ecclesiæ explicauimus sententiam, ex Isidoro, Augustino, Chrysostomo, Ambrosio, Cypriano, cæterisq; clarissimè demonstrauimus. Et cuiq; sacerdoti in sua ordinatione dicit ecclesia: Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, missasq; celebrandi pro viuis & defunctis in nomine Domini.

Iam & sacerdotalis muneris esse, benedicere populo, & inuocare nomen Domini super eũ, vt in sacerdotio Melchisedech (quod fuit singularis quędam, expresiorque nostri sacerdotij figura, hoc testãte Apostolo) ostendit vetus scriptura: ita in ordinatione nostrorum sacerdotũ clarissimè indicat sancta mater ecclesia. B De Melchisedech, cùm Abraham victor, & opimis spolijs onustus à cæde regum illorum Orientalium reuerteretur, ita habet scriptura: At verò Melchisedech rex Salem proferens panem & vinum (erat enim sacerdos Dei altissimi) benedixit Abrahæ & ait: Benedictus Abraham Deo excelso, & benedictus Deus excelsus, quo protegente, hostes in manibus tuis sunt. Et dedit ei Abrahã decimas ex omnibus. Vides sacerdotalis muneris esse, benedicere populo. Melchisedech benedixit Abrahę. Quare? quia erat sacerdos Dei altissimi. In ordinatione quoque vniuscuiusq; sacerdotis sancta mater ecclesia ordinandum, vt tam sublimẽ gradum dignè suscipiat primũ admonẽs, quæ eius munera sunt, subijcit dicens. Oportet enim presbyterum offerre, benedicere, præesse, prædicare & baptizare. Deinde sancto oleo manus ordinandorum consecrans, dicit: Consecrare & sanctificare digneris Domine manus istas, per istam vnctionem, & nostrã benedictionem, vt quæcunque benedixerint, benedicantur: & quæcunq; consecrauerint, consecrentur, & sanctificentur in nomine Domini Iesu, amẽ. Quem equidem ordinationis ritum, ex apostolica traditione acceptum toto orbe seruat sancta mater ęcclesia. Qui quòd Deum Christumq; autorẽ habeat (vt omnis ab Apostolis

Gene. 14.

C accepta & ab ecclesia conseruata traditio) clarissimè demõstratur ex illa eius vmbra in tabernaculo veteri. Siquidẽ ad Moysen ita locutus est dominus: Loquere filijs Aaron & dices ad eos: sic benedicetis filijs Israel, & dicetis eis: Benedicat tibi Dominus, & custodiat te, ostendat Dñs faciem tuam tibi, & misereatur tui. Conuertat Dominus vultum suum ad te, & det pacem tibi. Inuocabuntque nomen meum super filios Israel, & ego benedicam eis. Vides sacerdotalis muneris esse benedicere populo, & inuocare nomen Domini super eum. Vides insuper Deum neque hac parte sacerdotũ suorum deesse functioni, neq; inefficax, aut vanũ destituere sacerdotiũ suũ. Quin potiùs ipso se teste & sponsore fideli, ad sacerdotalem benedictionem, etiã diuinam benedictionẽ subsequi. Itaq; & per Ezech. ita præceptũ est à Domino: Primitiua ciborum vestrorũ dabitis sacerdoti, vt reponat benedictionem domui tuæ. Quid autem nobis cum sacerdotali benedictione, si quàm alterius cuiusuis è populo nihilo esset efficacior, & nisi ad eandẽ subsequeretur benedictio Domini? Sed hæc de sacerdotalis orationis, benedictionisq; efficacia hic in transcursu dicta sufficiant.

Num. 6.

Efficacia benedictionis sacerdotalis.

Cap. 42.

D *De sacerdotali quadam diuina potestate super remittendis peccatis, utq; sit omnibus à Christo imposita necessitas sacerdotũ suorum medio ac ministerio per humilem distinctamq; peccatorum suorum confeßionem, sacerdotalemq; absolutionem eorundem quærere & impetrare remißionem à Deo.*

CAP. VII.

Tametsi in vmbra sit videre effigiem sui solidi corporis, nulla tamẽ vmbræ ad suũ corpus est ratio aut proportio. Ita sanè in vmbra sacerdotij veteris videmus nostri haud obscuram, sed expressam, claramque quandam effigiem. At soliditas, si rationem ineas, absque vlla ratione vmbram suam excedit, & figurã veritas. Veteris sacerdotij sacrificia, tauri erant, vituli & bruta pecora: at nostri, munda illa, perfectaq; oblatio agni illius verè immaculati, qui tollit peccata mundi. Cuius ad illa vetera, quæ comparatio? Ita & reliqua nostri sacerdotij vniuersa tãto certum est excedere sibi respondentia in illo veteri, quanto solidam ipsam rei veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere.

Collatio umbræ et figuræ ad solidam ueritatem.

Erat veteris illius & vmbratici sacerdotij officium, inter sanctum & prophanum, inter mundum & pollutum, inter lepram & non lepram dijudicare ac discernere. Habebat

A equidem vetus illud tabernaculũ ſuum ſanctum ſeculare,& iuſtificationes culturę,vt dicit Apoſtolus, ad cuius miniſteria nihil prophani admitti fas erat. Inſuper & lex à quibuſdã vt immũdis abſtinere iubebat, quorũ non ſolùm eſu,ſed fortuito etiam polluebantur contactu. Erant præterea & immundicię quędam legales,nonnullæ quidem leuiores, ad quarum purificationem ſacerdotali miniſterio opus non erat, ſed à quibus quiſq; ſemetipſum emaculare & abluere poterat: aliæ à quibus non niſi ſacerdotali miniſterio, ſacrificio & oratione purificari poterãt. Primi generis eiuſmodi erant, quas euitari vix erat poſsibile,vt quas cõtrahebat quis ex alterius immundi vel fortuito contactu, item mulier ex fluxu mẽſtruo,& ex emiſſo ſemine coitus, vir & mulier. Ab his atque eiuſmodi, ſeipſos veſtimentaque ſua lauantes mundificabantur, poſt præſcriptum ad rationem cuiusque immudiciæ tempus. Ad ſecundũ genus pertinet, quam contrahebat ex partu mulier,ſiquidẽ poſt expleta à partu purificationis ſuæ tempora, iuſſa eſt ad oſtium tabernaculi adducere ſacerdoti hoſtiam: qui,inquit,offeret illam coram Domino,& rogabit pro ea:& ſic mundabitur à profluuio ſanguinis ſui. Vir B item & mulier à fluxu ſeminis & ſanguinis. Deinde omnis lepræ contagio in ſex ſuas ſpecies à legiſlatore ordinatè diſtincta. In quibus vt vmbram & imaginẽ habentibus eorũ, quæ in euãgelica luce clarè & maniſeſtè ſunt exhibita, cuicunq; de lectione veteris teſtamenti velamen abſtraxit Dominus, cui apparent illa mirabilia ſub cortice literæ clauſa in lege Domini,ad quæ cernẽda oculos ille ſibi aperiri poſtulabat à Domino,vnamquamque peccatorum ſpeciẽ, & animarum noſtrarum lepram & vlcera, maculasq; quas ex peccatis contrahimus,deinde vt ab illis emundari,purificarique oporteat, is clarè perſpicit ac intelligit. Leproſus primùm,in quo contumaciter adhuc viget,dominaturque leprę contagio, ad ſacerdotis arbitrium ſeparatur & eijcitur extra caſtra,communionemq; eccleſiæ. Quòd ſi non ampliùs efferbuerit leprę virus, ſi reſederit vitium, ſi ſanitati quoque redditus fuerit:non ſuffecerit illi,ſuæ ea in re conſcientiæ teſtimonium, nec propria ſua autoritate,ſeu temeritate potiùs,ad caſtra regredi poterit, ſed ad ſacerdotem adducitur, vt ab eodem mundetur, primùm ligno cedrino, cocco torto,ſeu vermiculo & hyſſopo. Indiget enim, vt per lignum cedrinũ purificetur, is qui purificandus eſt. Impoſsibile namque eſt,ſine ligno crucis, peccati leprã poſſe purgari, impoſsibile,inquam,niſi adhibeatur &

Leuit.12.

Lepra animæ ut emundãda ſit figuræ ueteris ad ſuam ueritatem accommodatio.

C lignum,in quo,ſicut Apoſtolus dicit,exuit & ſpoliauit principatus & poteſtates triũphans eo in ligno. Iungitur ad huius lepræ emundationem etiam coccum tortum, ſeu vermiculus, ſociatur & hyſſopus. Coccum tortum figuram ſacri ſanguinis continet,qui de agni illius immaculati latere per lãceæ vulnus effluxit, ſine cuius virtute nulla emaculari poteſt lepra animæ, nullius fit peccati remiſsio. Et hæc ad emundationem & purificationem eius,qui leprę contagioni fuit obnoxius,adhibentur ſacerdotali miniſterio. Siquidem per adhibita ab illis ſacramẽta,quæ ſuæ Chriſtus reliquit eccleſiæ,virtus nobis applicatur paſsionis Chriſti, & nos aſpergimur ſanguine illius ſalutaris hoſtiæ. Ad lepræ tamen emundationem neceſſariò ahhibetur & hyſſopus. Hyſſopi ſiquidem naturam hanc tradũt Medici, vt extenuare & diluere craſſum,lentumque humorem, qui hęret in præcordijs, vniuerſiſque viſceribus, atq; illum educere vel in primis ſit idonea. Quare eius decoctũ D peripneumonicis,diuturnę tuſsi,ſuſpirioſis, orthopnoicis,& in vniuerſum,quibus à lento, noxioque humore occupãtur præcordia, mirè auxiliari,Dioſcorides autor eſt,& quotidiano experimento cognitum. Itaq; ad expurgationem peccatorum neceſſariò & huius graminis figura ſuſcepta eſt. Oportet nãque, vt quia lepra animæ ſacerdotali miniſterio emundanda eſt, eijciat vomicam, quæ recluſa latet in viſceribus: vt noxiũ humorem vniuerſum, qui obſidet & grauat præcordia, per os reijciat,vt deducat latentia omnia ſub ſacerdotis noticiam,vt illi per humilem,apertam,integramque latentium delictorum ſuorum confeſsionem, ſe nudum clarè inſpiciendum, contemplandum,dijudicandumque exhibeat. Intuebitur,inquit ille,eũ ſacerdos, hoc eſt, intùs tuebitur etiam latentia quæq;. Quem ſi quicquam celare conabitur, ſe,non ſacerdotẽ decipit, & pro expectata quam per eius miniſterium accepturus erat, ſalute & mundicie, inſuper grauioris peccati ſe inuoluit contagio. Siquidem Deus ſacerdotũ prorſus hac in re nos ſubiecit iudicio. In vmbra illa veteri, vmbratica illa lepra exhibebatur neceſſariò ſacerdotis oculis & examini,ad vnius eius ſeparabatur arbitriũ, ſi digna ſeparatione illi videbatur cõtagio: etſi ſanitatem recepiſſe videretur plaga, ad eius tamẽ ſolius iudicium reddebatur mundiciæ. Si fortè recruduerat curata ſemel plaga,ſacerdotalique luſtrata ac mundata miniſterio,iterum ad ſacerdotis iudicium adductus eiuſmodi condemnabatur immundiciæ. Et contaminabit, inquit, eum ſacerdos,vt intelligas à ſacerdotibus

Leuit.13.

tibus

A tibus hac in re aliquid fieri in partem vnam & alteram. Quod ipsum, an tibi in luce veritatis euangelicæ, cùm veteri legi detraheret velamen literæ, non luce clariùs expreßisse videtur saluator noster, suorum sacerdotum autoritatem illam supra humanam consummans ac statuens, cùm ita eosdem post resurrectionem suã alloquitur: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt? Nam quod tunc ille dixit præsentibus, quotidie per ecclesiam suam dicit ordinatis ab eadem sacerdotibus omnibus. Nunquid hic non audis, quid absque omni inuolucro imaginum & figurarum, clarißimis apertißimisq; verbis dicat æterna veritas? Nunquid non vides detracto velamine literæ Mosaicæ legis, clarißimã, quæ sub illo veteri purificationis leprosorum ritu latebat, relucẽtemq; veritatem? Vtq; purificatio lepræ animarum nostrarum à sacerdotibus necessariò requirẽda sit? Illis siquidem suam ipsius potestatẽ Christus impartitus est, remittendi videlicet peccata hominibus, eademq; retinendi, vt aptißimè respondeant figura & veritas.

Clara lux ueritatis euangelicæ tecta sub cortice legis ueteris.

Hic iam prodeat aut Vviclefista, aut Lutheranus, aut alius quilibet ex hæreticorum antris & latibulis, atque hac etiam in re Christum quærat proscribere, & fidelibus suis oblatã ab eo certißimam suorũ peccatorum & contagionis spiritalis lepræ medicinam, subdola (vt antiquus ille serpens) persuasione conetur eripere, dicẽdo, non esse diuinum, sed humanum institutum, vt latentium peccatorum maculas sacerdoti ostẽdamus, vt ei animæ nostræ vulnera, & vniuersam lepræ contagionẽ detegamus. Cuius enim est obsecro ea vox apud Ioannem: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt? An non Christi? Et quibus dicta? nunquid alijs, quàm Apostolis & discipulis illis suis, quos coadiutores, ob meßis magnitudinem, suis Apostolis Christus elegerat, hoc est, quàm suis presbyteris & sacerdotibus? Dicit ergo Christus sanatam illi & mundatam plagam lepræ, illi remissa peccata à Deo, cui remissa erunt sacerdotali autoritate ac ministerio. Affirmat ille retentũ à Deo, quod ab eis remissum non est. Idque verbis tam claris & apertis, vt nihil præ se ferant dubij, nihil vnde cuiquam suboriri poßit vel tenuißima figuratæ alicuius locutionis suspicio. Imò, quòd tantam, qualem præ se ferunt verba, & planè diuinam autoritatem suis sacerdotibus illis ipsis verbis tribuere volebat Christus, hoc est, remittendi peccata, quod alioqui solius Dei est, & nobis imponendi neceßitatem, vt qui C Deo eiusq; præceptis elatæ mentis superbia subijci nolẽtes, eius offensam, indignationẽque incurrimus, pro eius venia impetranda, non solũ sub Deo, sed etiã sub mortali homine nos submittamus ac humiliemur: vtq; ab illis peccatorum nostrorũ remißionem humiliter quæramus & impetremus, retenta denuncians, quæ sacerdotali non remitterẽtur ministerio: ipsius Christi verbis & actu, insuper & tempore quo illa dixit discipulis, clarißimè nobis expreßit euangelista. Neque enim in mortali carne cum eis manens (cùm etiam de ipsius illa tanta potestate, atq; adeò diuinitate, nec ipsis fortaßis discipulis omnibus, firma omninò fides haberetur, cũ multa illis diceret in parabolis & prouerbijs) sed postquã resurrexerat à mortuis, quando iam clarè viderent circumuestitũ immortalitatis gloria, mortalis carnis iã remoto velamine, sub quo antè latitauerat diuinitas, quum iam transijsset parabolarum tempus, cùm iam venisset illa hora, quando non ampliùs in parabolis se illis locuturum, sed clarè, idem ipse pollicitus fuerat. Tũc, inquam, dixit eisdem: Sicut misit me pater, ecce ego mitto vos. Vides in primis, cuius defungantur legatione sacerdotes, nẽpe Christi, sicut ipse Dei patris sui legatione defunctus est. Quid deinde? Et D hæc, inquit, cùm dixisset, insufflauit, & dixit eis: Accipite spiritum sanctũ. Magnum profectò subsequuturum aliquid ostendit magnificum eiusmodi præmissum procemium. Insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum. Nunquid eousq; planè destituti fuerãt Apostoli, atq; illi eorum coadiutores discipuli, spiritus sancti gratia? Nunquid etiã paulo pòst frustrà demisit in eosdem eundem illum sacrum spiritũ? Quid igitur hoc est, quod cum eiusmodi insufflationis actu dicit: Accipite spiritum sanctũ? Sed hic nobis succurrit Apostolus, dicens esse diuisiones gratiarum eiusdẽ spiritus, non omnia tribuentis omnibus, sed vnicuiq; illius mystici corporis membro suam facultatẽ influentis, per quam propriam functionem suam exerceat: Quemadmodũ in humano corpore animalis ille, qui in vniuersum corpus à capite influit spiritus, non vnam & eandem, sed suam cuique membro & organo propriam facultatem inuehit, per quam suum quodq; opus proprium exerceat, oculis facultatem visoriam, olfactoriam naribus, auribus verò per quam audire poßint, & sonorum diuersitatem omnem percipere, linguæ & palato, per quam saporum discernere differentias, atque vniuerso penè corpori sensum & motũ tribuit. Idem

Ioan. 14.

Quomodo cũ insufflatione dederit discipulis spiritũ sanctum, quẽ antè acceperant, & paulo pòst iterũ acceperũt in die Pentecostes.

1. Cor. 12.

B

A tamen hic ſpiritus eſt (ſi Galeno credimus, non medicorum tantũ, ſed philoſophorum naturaliũ facilè principi) qui in diuerſis mẽbris & organis adeò operatur diuerſa. Itaq; etiã hic cũ ſuis Chriſtus Apoſtolis cũ præuio ſenſibili illo inſufflationis ſigno dixit: Accipite ſpiritum ſanctũ, quem iamdudum quãtum ad iuſtificationis gratiam, haud dubiè acceperant, hoc vtiq; ſignificauit, quo ad nouæ facultatis, nouæque functionis & operationis gratiam, eundem iam tribuere denuò. Quemadmodũ cùm non multo pòſt iam iam aſcenſurus ad patrem, pręcepit eiſdem, vt expectarẽt Hieroſolymis promiſſum patris ſpiritum ſanctum, quo, inquit, baptizabimini nõ poſt multos hos dies, quo & repleti ſunt completis diebus pentecoſtalibus. Nõ quòd alium tunc acceperint ſpiritum, quàm iamdudum acceperant, quàm hic cum inſufflatione eiſdem tribuerat: ſed aliam gratiam, alia dona eiuſdẽ ſpiritus, quæ & in ſignis quę aderant, ſenſibilibus ſignificarentur, nempe in linguis igneis ſuper eoſdem viſibiliter apparentibus, in repentino ſonitu facto de cœlo. Nam quia eoſdẽ inde miſſurus erat in orbem terrarum vniuerſum, quem velut ingẽti tonitru de cœlo facto ſua prædicatione con- B cuſſuri erant, opus habebant in primis intelligentia myſteriorum nouæ legis omnium, quæ eatenus intelligere non poterant, opus quoque noticia linguarũ omnium & vſu expedito, vt omni in omnem terram, quo mittebantur creaturę euãgelizare, eſſent idonei: opus denique virtute & conſtantia, vt eſſent velut murus ęneus aduerſus gentes & regna, principes & poteſtates, & mundi Dominos. Hæc partim antè promiſerat ſe daturum eiſdem vnctione ſpiritus, partim præſentibus, vt dixi, ſignis dare atteſtatus eſt. Omniũ ſcitu neceſſariorum intelligentiam illis promi- *Ioan.14.* ſit à cœna nouiſsima, dicẽs: Hæc locutus ſum vobis, apud vos manens, paracletus autem ille ſpiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcunque dixero vobis. Hæc, inquit, locutus ſum vobis apud vos manens. quaſi diceret: Neq; omnia locutus ſum, neque hęc ipſa quæ locutus ſum, aut intellexiſtis, aut meminiſtis. Quod in eodẽ ſermone paulo pòſt claris verbis expreſsit, dicens: *Ioan.16.* Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed nõ poteſtis portare modò. Cũ autẽ venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatẽ. De dono conſtãtię & virtutis promiſſum acceperant ab iam aſcenſuro ad patrem: Ego, *Luc.24.* inquit, mittam promiſſum patris mei in vos. Vos autem ſedete in ciuitate, quoaduſq; induamini virtute ex alto. Donis linguarũ ad- C erat ardentium linguarum ſuper eos viſibile ſignum. Hæc itaq; dona, hæc chariſmata, muneri cui deſtinabãtur neceſſaria, eis tunc contulit idem ille, quem iamdudum acceperant, quo iamdudum ſanctificati fuerant, ſacer ſpiritus. Quid itaque noui doni, nouæ gratiæ, nouæ facultatis, autoritatis, functionis illius ſacri ſpiritus etiam hic ſuis Apoſtolis & Diſcipulis Chriſtus tribuerit, cùm eos deſignaret legatos ſuos, cùm eiſdem cum inſufflatione diceret: Accipite ſpiritum ſanctum, continuò exprimit, dicens: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. Quaſi diceret: Ad hoc nũc accipite ſpiritum ſanctum, vt per vos peccata remittat. Magna planè & diuina autoritas cõmunicata & tributa hominibus dimittendi peccata. Ob quam cùm ſibi oblato paralytico diceret Chriſtus: Fili remittuntur tibi peccata tua, blaſphemare eũ blaſphemabant impij Iudæi, elatæ mẽtis excęcati ſuperbia. quid inquiunt, hic loquitur? blaſphemat. Quis po- *Marc.2.* teſt dimittere peccata niſi ſolus Deus? At nobis Deo agendæ gratiæ ſunt, qui poteſtatem talẽ dedit hominibus. Nunquid enim & nos dubitabimus increduli cum Iudæis incredulis, an ſuis ſacerdotibus talem poteſtatẽ com- D municare potuerit Chriſtus? Potuit certè, ſi ipſi credimus. Siquidem qui apud Matthæum vicariam illam pro ſe (quam diximus) legationem, eiſdem illis committens, præmiſit dicens: Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra, is ille ipſe eiſdem dixit: Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorũ retinueritis, retenta ſunt: & quiſquã qui credit Chriſto, de poteſtate eorũ dubitat? Quanquam vicaria hæc ſit, qua hac in re ſacerdotes defungũtur, poteſtas & autoritas. Remittunt equidem peccata, & verè, efficaciterque remittunt. Quis enim hoc audebit negare, quod affirmat ęterna veritas? Quorũ, inquit, remiſeritis peccata, remittuntur eis. Proinde quiſquis laboras ſub peccatorum mole & ſarcina, cuicunq; ſaucia eſt & vulnerata conſcientia, cui lepræ alicuius contagio infecta anima, breuiter, quiſquis tibi conſcius es offendiſſe Deum, quiſquis remiſsione peccatorũ indiges, arripe præſens, quod tibi Chriſtus auxilium offert, confuge ad medicum, quem tibi ille conſtituit animę tuę, cui medicinam, quam tibi exhibeat ſalutarẽ, impartitus eſt, ſubmitte & humilia te ex animo ſub Chriſti ipſius vicario, quàmuis mortali homine. Nec tibi ille vilis ſit, cuiuſcunq; alioqui tibi precij videatur, miſelluſque homuncio, quem Chriſtus ſuum non dedignatur vicarium.

A Illi tua vulnera detege, lepram ostende, peccata, quibus Deum offendisse tibi cõscius es, humiliter, fideliterq; confitere, & corde contrito ac humiliato remisionẽ expete, & fidelis Christi verbis cõfide, quæ ille, qualis qualis alioqui fuerit, sua illa legatione defungẽs tibi remiserit, hoc remissum fore apud Deũ. Ille enim suæ fidei deesse nõ poterit, non magis falli, quàm fallere. Ipse iudex noster erit. Remissum ipse refert, quod eius nomine sacerdos remiserit. Ipse enim est, qui dixit remissa fore illorum omnium peccata, quibus à sacerdotibus suis remissum est. Diuus Ambrosius aduersus Nouatianos disputans, qui negabant in sacramento pœnitentiæ remitti peccata à sacerdotibus: Cur, inquit, baptizatis, si per hominẽ peccata dimitti non licet? In baptismo vtique remisio omnium peccatorum est. Quid interest, vtrum per pœnitentiam, an per lauacrum, hoc ius sibi datum sacerdotes vendicent? vnum in vtroque ministerium est. Sed dices: Quia in lauacro operatur mysteriorum gratia. Quid in pœnitẽtia? nónne Dei nomẽ operatur? Quid ergo? Vbi vultis, vendicatis vobis Dei gratiam: vbi vultis, repudiatis? Hęc ille Ambrosius. Audis itaque, quæ ante annos mille ducẽtos de sacerdotali autoritate, quo ad remittenda pœnitentibus peccata, fuerit orthodoxa catholicæ ecclesiæ sententia, quam ille sanctissimus episcopus aduersus hęreticam perfidiam defendit & asserit.

Lib. 1. de pœniten. cap. 7.

B Sed dices, audisse equidem te autoritatem à Christo datam suis sacerdotibus, audisse dictum illis: Quorũ remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorũ retinuetitis, retenta sunt. At confesionis latentium peccatorum tuorum sacerdoti necessariò faciendæ hic nullã mentionem fieri.

Non occludam hic os tibi, quàmuis verè possem, illis Iacobi verbis: Confitemini alterutrum peccata vestra. Et eo quod eòdẽ pertinet dictum à Ioanne: Si confitemur peccata nostra, fidelis est Deus, qui remittat nobis. Nam de confesione sacerdoti necessariò facienda locutos hos Apostolos, pòst luce clarius intelliges. Quin tu ipse vide, quemcunq; momorderit serpens in silentio, cuicunq; lethali peccato, quod intra secreta cordis tui commisisti, saucia & vulnerata est consciẽtia, cui infecta latente in animo qualicunq; contagione lepræ. Tu, inquam, vide, vt illati vulneris, latentisque plagę tibi sanitatem procures, & peccati à Deo remisionem impetres. Quod quo pacto facere posis & debeas, modum audisti tibi pręscriptum à Christo. Nam ille promittit remissum fore, si suus sibi sacerdos remiserit: negat remissum, etiã quicquid tu feceris, quod per sacerdotes suos retentum est, hoc est, remissum nõ est. Torque te vt volueris, ascende in cœlum, descẽde in abyssum, & aliam post baptismum tibi relictã tabulam non inuenies, qua te posis subducere à naufragio, nec aliam viã, qua posis tuorum peccatorum veniam, ac remisionem consequi, quàm si corde contrito ac humiliato à sacerdote Christi ea tibi remitti impetraueris. Tibi itaque incumbit, tuæ partes illæ sunt, vt latentium in corde tuo delictoru m à sacerdote remisionem impetres. Ille equidem potestatem ea tibi condonandi accepit à Christo, sed tibi incumbit, vt remitti ea fideliter & humiliter saltem postules. Quod quo pacto facias, nisi illi quæ tibi soli nota sunt, indicaueris? nisi illi aperias & confitearis te cõmisisse, quod remitti ab illo postules? Aut quomodo ille, vt tibi remittat, diuinabit, quæ tu solus in secreto cordis tui cõmiseris? Quomodo latenti in intimo conscientiæ tuæ plagæ malagma salutare imponet, nisi eam aperias medico, nisi te nudum sacerdoti ostenderis? Hic nemo tibi persuadeat, aliam nobis viam patere, qua veniã & remisionem peccatorum nostrorũ posimus consequi, quàm per sacerdotale ministerium: nẽpe, si coram Deo de commisis peccatis ingemuerimus, si sacrificium illi cordis contriti & humiliati obtulerimus, si toto ad illũ corde cõuersi fuerimus. Scriptum equidem per prophetam: Quacunq; hora ingemuerit peccator pro peccatis suis, & conuersus fuerit, omnium iniquitatum eius non recordabor ampliùs. Et rursus: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum ac humiliatum Deus non despiciet. Itaq; non esse nobis necessarium, peccatorum nostrorum remisionem impetrare à sacerdotibus, tametsi illi autoritatem ea remittendi à Christo habeant: proinde nec illis confiteri, nisi quando eorum opera vti voluerimus, & per ministerium eorundem, peccatorum nostrorum remisionem cõsequi. Sed cùm eius etiam alia nobis via pateat, in nostra dimissum hoc electione & arbitrio, hac an illa vti voluerimus. Nemo, inquam, his similibusque verbis sibi aut alijs persuadeat, sed Christo potiùs, eiusque verbis credat. Voluit mitis & humilis magister noster nos humiliari, non solùm sub potenti manu Dei, sed etiam sub manu mortalis hominis, sui tamen sacerdotis & vicarij, eidem sibi datam à Deo patre suo potestatem dimittendi peccata, committens, & communicans: atque ita communicans, vt planè testetur à se quoque reseruatum iri, quicquid

Demõstratur confesionis peccatorũ sacerdoti faciẽdæ à Christo nobis imposita necessitas.

C D

A quicquid non quæsieris remitti illius ministerio, quo ita magis frangeretur nostra elatę mentis aduersus Deum sese efferentis superbia, & quo rubore & verecundia confusi, detegere cogeremur sacerdoti & presbytero, mortali alioqui & nullius precij homini, quibus diuinæ maiestatis oculos offendere non erubuimus. Quo igitur pacto cor contritum ac humiliatum exhibebis Christo, si obstinatæ mentis superbia, recusas vltrò oblatam ab eo salutē, ab eius sacerdote requirere? Si hoc verecundiæ & ruboris deuorare non vis, vt illi tua peccata detegas, quo possit remittere, si ab illo peccatorum tuorum remissionē humiliter postulare contemnas: quæ obsecro erit hæc contriti cordis humiliatio? quæ totius ad Deum nostri cordis conuersio?

Contritioni suæ neminem cōfidere posse, ut sufficienti ad peccatorum remissionem impetrandam.

Non imus inficias, quin ob humiliati cordis vehementē contritionem, sacerdotū suorum remissionem aliquando pręueniat Dn̄s, sed tunc, quādo illa verè humiliati cordis cōtritio, saltē virtute includit votū impetrandę à Christi sacerdote, quā primùm oportunum fuerit, remissionis huiusmodi. Nec debet sibi quisquā facilè persuadere, se merito propriæ contritionis, impetrasse à Deo remissionem eiusmodi, sed cum sancto illo Iob veteri omnia opera sua, & ne quid minus fecerit, antequàm per sacerdotem remitti sibi impetrauerit: nisi impossibilitas eius oportunitatē B excludat. Quo articulo misericordiæ Dei fidendum est, vt ipse suppleat, quod nostra ex parte minus est. Alioqui vbi & certum & facile remedium ad manum est, qui suæ contritioni & conuersioni ad Deum fidens, illud negligit, an ille salutem suā videtur magni facere? Non ex nostro merito, nostra contritione, nostra ad Deum conuersione: sed ex merito & virtute illius salutaris pro nobis oblatæ hostiæ, illius immaculati agni, atque aspersione eius sanguinis, fit peccatorum nostrorum remissio. At sanguine illo sacerdotū nos ministerio aspergimur: quemadmodum demonstrat vmbra & figura veteris illius tabernaculi. Meritum siquidem illius hostiæ, per sacramenta sua, quæ nobis reliquit & instituit Christus, & quorū sacerdotes ministri sunt, veluti per canales quosdam ad nos deriuare, & influere ordinauit ęterna illa Dei sapientia. A nostro ergo merito, nostra contritione, nostra conuersione, contempto agni illius immaculati sanguine, quo per Christi sacramenta aspergimur, peccatorum nostrorum remissionē, salutemq; nostram expectabimus. Nunquid tantillum nos pudoris impediet, quandoquidem cisternæ nostræ aquā non continēt, quo minùs etiam cum gaudio hauriamus aquas salutares de fontibus salua C toris? Et hæc nunquid aut nostra est, aut à nobis excogitata in dictis Christi verbis sententia? Certè si noua esset, & non potiùs ea quam ab initio accepisset, & intellexisset in eisdem catholica christi per orbē ecclesia, mea ipsius ante omnes damnaretur subscriptione, & iudicio, etiam quantumuis mihi probabilitatis habere videretur. Quo animo vtinā fuissent omnes, qui nunc tractant sacras literas, vtinam perpetuò memores illius apostolicę censuræ: Si quis vobis euangelizauerit noui aliquid præter id quod accepistis, anathema sit, & non paulo tranquilliores nunc essent res Christianæ. Non videremus vna hac tempestate nostra, tot simul prophanis nouitatibus tot impijs, execrandisq; hæresibus, exagitari ecclesiam Christi, quot nunquā retrò seculis vniuersis. Sed vnde certiùs intelligemus catholicæ ecclesiæ hac de re, quam tractamus, sententiam & fidem, quàm ex ore eiusdem catholicæ ecclesiæ episcopi, apostolicæ illi cathedræ præsidentis: pro cuius vnius, vt pòst audies, fide, ne deficeret ad confirmandos toto orbe christianos fratres in fide, si quando (quod sæpissimè vsu venit) hæreticę alicuius tempestatis procella ea tentaretur, ille rogauit, qui exauditus est pro sua reuerentia? Sed cùm plurimos eodem ex hoc albo proferre possemus eius, quam hic statuimus, fidei & D sententiæ catholicæ testes indubitatæ fidei, vnum pro omnibus proferemus Leonem, illum, inquam, cui ab vniuerso illo, atq; omnium, quæ vnquam extiterunt, frequētissimo, œcumenico Chalcedonensi concilio (cum in eodem pulcherrima illa, & verè digna pręsule catholicæ ecclesiæ, de incarnatione verbi, aduersus Euthiceten, ad beatum Flauianum Constantinopolitanum episcopum recitaretur eius epistola) ter sancto acclamatum est, vt custodi & assertori orthodoxæ ac syncerræ fidei, qua velut aureum quoddam flumen vniuersam irrigasset ecclesiam. Hunc, inquam, aut potiùs Christum ipsum per os eius nobis loquentem è nauicula & cathedra Petri audiamus, quid scribat ad Theodorum Foroliuiensem episcopum: Multiplex, inquit, misericordia Dei ita lapsibus subuenit humanis, vt non solùm per baptismi gratiam, sed etiam per pœnitentiæ medicinam spes vitæ reparetur æternæ, & qui regenerationis dona violassent, proprio se iudicio cōdemnantes, ad remissionem criminum peruenirent: sic diuinæ bonitatis præsidijs ordinatis, vt indulgentia Dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc

Catholicæ ecclesiæ sententiam de necessitate confessionis demonstrare ex patrum concordi testimonio.

Leonis.

Epistola LXIX.

A hanc præpositis ecclesię tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentiæ darent,& salubri satisfactione purgatos,ad cōmunionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.Cui vtique operi ipse saluator interuenit, nec vnquam ab his abest, quæ ministris exequenda commisit,dicens: Ego vobiscum sum ad consummationem vsque seculi: vt si quid per seruitutem nostram bono ordine & gratulando impletur affectu,non ambigamus per spiritum sanctum fuisse donatum. Hactenus ille. Quem audis prædicantem diuinæ bonitatis ita ordinata præsidia,vt indulgentia Dei,nisi supplicatione & interuentu sacerdotū nequeat obtineri. Ne quisquā tibi persuadeat,in remissione peccatorum obtinenda, sacerdotali ministerio opus te non habere.

August. Quin & Augustinum interrogemus,quam & ipse fidem didicerit in catholica ecclesia, quam docuerit fideles sibi commissos populos:quos in homelia quadam ita alloquitur: Qui post vxores vestras vos illicito concubitu maculastis,si præter vxores vestras cum aliqua concubuistis, agite pœnitentiam,qualis agitur in ecclesia, vt oret pro vobis ecclesia. Nemo sibi dicat,occultè ago,apud Deum ago, nouit Deus,qui mihi ignoscit,quoniam in corde ago. Ergo sine causa dictū est: Quæ B solueritis in terra,soluta erunt in cœlo?Ergo sine causa datæ sunt claues ecclesiæ Dei?Frustramus euangelium Dei, frustramus verba Christi,promittimus nobis,quod ille negat, nónne nos decipimus?Et rursus libro secundo de visitatione infirmorum: Sunt, inquit, c.IIII. quidam, qui sufficere sibi existimant,si soli Deo,cui nihil occultum est,quem nullius latet conscientia,sua confiteantur crimina.Nolunt enim, aut erubescunt,siue dedignantur ostendere se sacerdotibus:quos tamen inter lepram & nō leprā discernere per legislatorē constituit Dominus.Sed nolo,vt ipsa decipiaris opinione,quatenus confundaris confiteri coram Christi vicario, tabescens præ rubore,vel ceruicosus prę indignatione.Nā ipsius humiliter subeundum est iudicium, quem Dominus sibi non dedignatur vicarium.Ergo ad te venire roges sacerdotē, & fac ipsum conscientiarum tuarum penitùs participem. Non te seducat somniantium illa superstitio, quæ in visitādo confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad Deum peccatorum confessio. Nos autem non abnegamus, quin sit ad Deum frequenter referenda peccatorum confessio. Beatus etenim,qui tenebit & allidet paruulos suos vel maximos ad petram, petra autem Christus est. Sed testamur & testatur & illud sana doctrina (ne tibi applau- C dentium faueas auribus)quoniam priùs eges sacerdotis, qui mediator sit ad Deum tuum, salubri iudicio. Alioqui & sub lege & sub gratia:Ite & ostendite vos sacerdotibus,responsum diuinū quomodo consummaretur?Confitemini alterutrū peccata vestra, quomodo compleretur? Audis, quam & ille fidem orthodoxus, doctissimusque pontifex didicerit in catholica Christi ecclesia,quam docuerit sibi commissum fidelem populum?Euangelium Dei & verba Christi frustrare, se,aliosque decipere, sibi promittere quod negat Christus, qui persuadent sibi aut alijs peccatorum se remissionem consequi,qui non humiliter se submiserint sacerdotis iudicio,qui aut dedignantur aut erubescunt se illi ostendere, sua illi peccata confiteri, suam aperire conscientiam. Hoc,inquit,testatur, sana doctrina, catholicæ videlicet ecclesiæ,quòd sacerdote opus habeas,qui inter Deū & te mediator sit: hoc Dominum in vmbra & figura illa veteris tabernaculi,hoc docuisse Christū in luce veritatis euangelicæ, qua illam ipsam figuram expressit, hoc continere apostolicū præceptum, quo iubet nos confiteri peccata nostra,nō Deo tantùm, sed confratri mortali homini.Hoc enim significare volebat Apostolus,dicens:Confitemini alterutrum peccata vestra,hoc est, frater fratri:homo homini: D sed presbytero, quem accersi iussit ad infirmum.Et ne nos remoraretur verecūdia,subiunxit eiusmodi confessionis fructum :Vt, inquit, saluemini. Quasi diceret:Ita facite, si modò saluari volueritis.

Eodem sanè modo hoc ipsum intellexit Magnus ille Basilius, libro quem scripsit de institutione Monachorum, docēs nobis necessariò confitēda esse peccata,non quibuslibet: quemadmodum nunc quidam affirmāt intelligenda verba Iacobi: sed ijs,quibus dispensatio mysteriorum Dei credita & commissa est.

Eandem fidem,& apostolicorum & Christi verborum intelligentiam in catholica didicit Christi ecclesia sanctissimus eruditissimusq; ille Chrysostomus,eandem docuit fidelē sibi commissum populū, quem in homi. quadā seu concione ita alloquitur: Cōfessio peccatorum,testimonium est conscientiæ timentis Deum.Qui enim timet iudicium Dei peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit,non timet, perfectus enim timor soluit omnem pudorem.Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij pœna non creditur. Nūquid nescimus, quia confessio peccatorum habet pudorem:

&

A & quia hoc ipsum erubescere, inquam, pœna est grauis? Sed ideo magis iubet Deus confiteri peccata nostra, vt verecundiam patiamur pro pœna. Audis, quid vir ille in dictis Christi, apostolicisque verbis intellexerit, nempe necessitatem nobis confitendi impositam, & non positã confessionem in nostro arbitrio: quasi aliud nobis post baptisma relictum sit assequendæ remissionis peccatorum nostrorum remedium. Sed ideo, inquit, magis Deus iubet confiteri peccata, vt verecundiam patiamur pro pœna. Cuius vnius testimonio, & Antiochenæ (in qua nomẽ Christo dedit, in qua & presbyterij honore postmodũ sublimatus erudiendæ plebis eiusdẽ ecclesiæ prouinciam, quod plurimæ eius homeliæ testantur, cum laude & fructu exercuit) simul & ecclesiæ Constantinopolitanæ (cuius deinceps episcopus factus est) fidem, quã hac de re eo seculo, hoc est, longè ante annos mille habuerint, discimus.

Eandem catholicæ ecclesiæ sententiam etiam ex verbis diui Ambrosij superiùs recitatis partim audiuisti. Quam adhuc clariùs explicat lib. II. de pœnitentia. Idem docet Cyrillus ille Alexãdrinus episcopus (vt ex omni orbis loco catholicæ ecclesiæ fidei testimonium audias) exponens illud Leuitici 5. Anima quæ iurauerit & protulerit labijs suis, vt vel malè quid faceret aut benè, & nõ fecerit, pronunciet, seu confitebitur peccatum quod peccauerit. Ita ipse legit iuxta veritatem Hebraicam. Quem locum ipse detorquet ad peccatorum confessionem, quæ nunc agitur, ita etiam tunc peragebatur in ecclesia. Ex illo confirmans esse necessariũ, vt omnia peccata nostra pronunciemus, aut confiteamur, neq; vllum celemus, si modò Diaboli voluerimus accusationem effugere. Cùm Cyrillũ audis, cùm Leonem, Chrysostomum, Augustinum, Ambrosium, Basilium, suis quemque temporibus docentem Christi ecclesiam, nolo imagineris, totidem hominum, sanctissimorum quidem & doctissimorum patrum, attamen totidem hominum te audire sententiam: (Quanquam nec parui momenti tot aquilarum congregatio & conuentus nobis habendus est, si modò fidem habuerimus Christo, ibi esse corpus, vbi aquilæ congregãtur) quin potiùs ita cogita, per vnumquemque eorum ipsius ecclesiæ catholicæ te fidem audire & sententiam. Certum est enim tales, tantosq; patres & sanctissimos episcopos nihil aliud credendum inculcasse & docuisse fideles, quibus præerant, populos, quàm quod sciebant credi ab orthodoxa & catholica Christi ecclesia.

B (margin letter)

Concluditur ex dictis fides catholicæ ecclesiæ de confessione peccatorũ.

Obiectionum quarundam aduersus iam demonstratam necessitatem confessionis peccatorum sacerdoti faciendæ dissolutio. C

CAP. VIII.

Sentio me hic remorari diutiùs, quàm pro instituto. Sacerdotalia enim munia hic percurrere magis, quàm exactè asserere decretum fuerat, quo citiùs perueniremus, quò properamus, ad hierarchiam ecclesiasticam. Sed retinet me zœlus domus Domini, vt videlicet diligentiùs expungerem receptam plerisq; pestilentissimam opinionem, quam hauserunt, & adhuc hauriunt indies ex scriptis Erasmi Roterodami, hominis quidem eruditissimi: sed qui in tractandis sacris literis fuit liberiore quàm fas est iudicio, nec satis didicit religione captiuare intellectum suum in obsequium fidei. Qui in plerisq; annotationibus suis in diuum Hieronymum omnes coniecturas captat, quibus persuadeat, Hieronymi tempestate & anteà, fuisse quidem confessionem nonnullam, sed tantùm apertam, eamq; in genere, nec exactam à quoquã, sed cuiusq; permissam arbitrio. Eam verò, quæ nunc recepta est, clancularіam & in aurem, natã sibi videri ex priuatis consultationibus, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Et in methodo, D quam docet studij Theologici (quam vtinam didicisset feliciùs, antequàm docuisset alios) ridet Theologos quasi suum dogma ingerentes: Confessionem, quoniã necessaria est ad consequẽdam remissionem peccatorum per sacramentum pœnitentiæ, institutam à Christo, & non à patribus aut ecclesia. Et prætereà in libello, quem scribit de cõfessione, ita de ea agit, trutinatis hinc inde veluti in bilance eius commodis & incommodis, vt planè declaret, tametsi sub inuolucro verborum, in quam partem suo iudicio lanx præponderet. Contendens equidem probari non posse institutã à Christo, ita dubitat, an humana constitutione tantum onus imponi potuerit hominibus, vt clarè subindicet imponi non potuisse, & cùm sit impositum, præstare rursus aboleri, eo quòd plus officiat, quàm conducat pietati. Addens oneris eiusmodi impositionem aduersari charitati fraternę, quæ suadet, vt aliorum potiùs onera subleuemus: adductis etiam Apostolorum Petri & Pauli exemplis, quorum hic (vt ait) indulgens infirmitati hominum etiam remisit aliquid de præcepto Domini, ille nõ est passus iugum legis Moysi imponi gentibus. Qua igitur fronte, qui cum Petro, inquit, & Paulo comparandi non

Erasmi de confessione peccatorum sententia.

A non sunt, imponunt talem sarcinam confessionis vltra legẽ Domini? Interim tamẽ nihil hic vult videri velle asserere, sed alijs cogitãdi ansam suggerere. Quin & dialogis plerisq; quos scribit rudi illi imperitæque ætatulæ, nunc hoc insinuare & inserere puerilibus animis suo illo artificio nititur, sufficere videlicet Deo confiteri, qui solus remittit peccata, nunc etiam petulantiùs confessionem traducit, & ridiculam facit pueris. Quibus sanè dialogis (vt dicam ingenuè, quod sentio) nihil ad noxam religionis excogitari potuit à Diabolo efficacius, non solùm ob vnũ hoc, de quo nunc agitur (tametsi hoc ipsum satis graue & magnum sit) sed ob eiusdem impietatis plurima, quæ illic sub compositæ & elegantis orationis lenocinio mira verborũ festiuitate ætati propinat incautę, melle oblitũ scilicet venenum lethale, & animæ toxicum. Quo semel imbuta recens testa, ad quos sit vsus valitura in posterũ, quos deinceps promittat fructus præoccupata semel eiusmodi seminibus noxijs indoles tenera, quis non videat? Meo sanè iudicio minùs lęderent vniuersi blasphemiarum libri ter execrandi illius Lutheri, quibus ex professo, & aperto Marte exporrectaque fronte conuellit vniuersa dogmata hactenus recepta catholicæ Christi B ecclesiæ, si legantur à viris, quibus vel tantillum est iudicij (quàmuis penè nullis non sit periculosa eiusmodi lectio, quæ ferè affricat contagionis & scabiei aliquid, & noxios aliquos scrupulos relinquit in animis legentiũ, vt de certis discant ambigere) minùs, inquã, læderẽt vniuersa hęc lecta ijs, quibus est rationis & iudicij aliquid, quã dialogi eiusmodi lecti pueris, & illi cui scripti sunt ætati teneræ: ex quibus religione soluti eorum animi, qua maximè eam ætatem cõstringi oportuit, discant deinceps de rebus diuinis, de ecclesiasticis dogmatibus & institutis, liberè iudicare ac pronunciare, pro suo quisque captu & ingenio: discant flocci pendere, contemnere, deridere. Ex qua semente, quam messem factura propediem sit Christi ecclesia, quis non intelligit? Vtinam nõ solùm pontificio, sed etiã imperiali edicto & anathemate exularent perpetuò à ludis literarijs omnibus, aut ita emacularentur, vt absq; pietatis periculo & iactura legi possent à pueris. Et quod nunc fit à quibusdam ludimagistris, qui selectos aliquot legendos pueris exhibent, reliquos vt noxios subtrahunt, ita in vniuersum fieret.

Voluissem sanè Erasmum hîc pręterire silẽtio, si tulisset instituti ratio, ne qui eius studiosiores, mortuo detrahere nos calumnientur, quod viuo nõ auderemus. Sed quoniam C noui plurimos eius lectione persuasos (vt cætera taceam) negligere & contemnere vnã solamq; nobis post baptisma relictam à Christo salutis tabulã, per quam enatare & saluari possimus è naufragio, sacramẽtum, inquam, pœnitẽtię, per quod solum remissionem peccatorum sacerdotali ministerio cõsequimur, & quotidie, quã velim, magis experior. Quorum causa, quod hic obiter transire & percurrere requirebat susceptum negocium, cùm sim coactus tractare exactiùs, & demonstrare aliam salutis & assequendæ remissionis peccatorum viam post baptismum nobis non patere, nec relictam à Christo, quàm si humili confessione præuia eam impetremus à Christi sacerdotibus, sicut necessariò & inuitus in eius mentionem incidi, ita dolorem meum dissimulare non potui, neq; de eo nõ liberè, quod sentio, proloqui. cui si adhuc satis probatũ non sit, confessionem institutam à Christo, & non superimpositam nobis ab hominibus, nescio quando quid satis probatũ esse poterit, quod ipse non improbauerit.

Aduersus Erasmi opinionem de confessione peccatorũ catholicæ fidei assertio.

Demõstrauimus libro priore, duo nos habere certa indubiaq; principia, quibus veluti à Christo traditũ aliquid necessariò nos credere & tenere oportere in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, certò demonstrari D possit, nempe scripturam canonicam & ecclesiasticæ traditionis autoritatem. Quam in eo consistere etiam demõstrauimus, non solùm si ecclesiæ proceres in generali aliquo conuentu quippiam definiant velut ex Christi traditione tenendum: tametsi non possit ita euidenter deduci ex sacris literis, vt proteruus nihil habeat, quod contrà diceret: sed etiã, si sine scripto, qualia sunt plurima, velut ex apostolica traditione ita obseruauit, tenuit & credidit catholica per orbem ecclesia. Quandoquidem certum est, non omnia fidei nostræ mysteria scripta ab euangelistis, neq; etiam in paucis illis, quæ leguntur, Apostolorum epistolis. Et æquè certum est, quicquid primitiuæ ecclesiæ tradiderunt Apostoli, autore Christo, & doctore spiritu sancto, qui eorum doctrinam & traditionẽ confirmauit signis, prodigijs, & varijs virtutum operationibus, tradidisse eosdem. Apostolicę autem traditionis eiusmodi hoc certum esse documentum & infallibile, quod magno consensu ita tenuit & obseruauit per orbem vniuersum catholica ecclesia, priusquã daretur facultas ecclesiæ proceribus & episcopis conueniendi in vnũ generale concilium. Nam quæ concilia præcessisse inueniuntur communis per orbem consonæque obseruationis ecclesiæ,

A eorum præsertim quæ in scripturis non continentur euidenter, nec imaginari est aliud, quàm apostolicæ traditionis fuisse initium. Nos verò ex vtroque hoc principio demonstrauimus, confessionem peccatorum sacerdoti faciendam, velut ex Christi institutione necessariò tenere nos oportere. Primũ, quoniam ille non solùm sacerdotibus suis remittendorum peccatorum potestatem apud Ioannem impartitus est: sed etiã clarissimè affirmauit, nisi illorum ministerio eorundem remissionẽ nos minimè consequi, dicens apud Deum retentum fore, hoc est, minimè remissum, quicquid ab illis remissum non fuerit. Sed sine præuia humili confessione sacerdos suo defungi non potest officio. Necesse est enim, vt sciat, quid tu tibi remitti postules, aut quid ipse remittere debeat. Constat ergo ex dictis verbis Christi, confessionis sacerdoti faciendæ necessitatem nobis impositam. His addidimus & alteram demonstrationem ex secundo illo, quod stabiliuimus, principio. Ostendimus enim magno consensu tenuisse & credidisse catholicam Christi per orbem ecclesiam, quòd sacerdotibus necessariò facienda esset peccatorum confessio, priusquàm per ecclesiæ proceres de confessione facienda vllum esset verbum statutum in vllo concilio. B Eiusmodi autem consonæ obseruationis & fidei aliã causam, aliudúe initium, nec proferri, nec imaginari posse, quàm traditionem apostolicam, quæ vniuersa Christum autorem habeat. Fidei verò & obseruationis eiusmodi testes produximus, in primis sanctũ illum Leonem vniuersalis ecclesię pontificẽ, etiam apostolicæ, in qua sedit, cathedræ suffultum priuilegio: Cui ab Occidente adiunximus sanctissimum Ambrosium Mediolanensem episcopum: à Meridie ex Africa beatissimum Augustinum: ex Alexandria & Aegypto beatum Cyrillum, catholicæ fidei fortissimũ propugnatorem: ex Antiochia Constantinopoli, atque adeò vniuerso Oriente, beatum Ioannem cognomento Chrysostomum: ex Cappadocia & Septentrione, illum Magnum Basilium: qui omnes hoc ipsum crediderunt, & Christi fideles hoc credendum tenendumque docueruut, sacerdoti necessariò faciendam confessionem peccatorum nostrorum, vt eius ministerio eorundẽ remissionem assequamur: imò docuerũt hoc ita constitutum & ordinatum à Domino. Sic enim, inquit ille, diuinæ bonitatis sunt ordinata præsidia, vt indulgentia Dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei & hominum homo Christus Iesus hanc præpositis ecclesię tradidit potestatem, vt & confitentibus actionem pœnitentię darẽt, & salubri satisfactione purgatos ad communionẽ sacramẽtorum, per ianuam recõciliationis admitterent. C Habes autorem huius institutionis Christum Iesum, qui hanc ecclesiæ præpositis potestatem tradidit, vt confitentibus actionem modumq; pręscriberent, & per ianuam reconciliationis aut remissionis peccatorum ad salubrium sacramentorũ, corporis nimirũ & sanguinis dominici, communionem admitterent. Et quanquam hi, quos produximus, testes fidei catholicæ per orbem ecclesię diuersis locis sanctissimi episcopi, nõ pręcesserint vniuersa generalia concilia, quorum primum Nicenum extitit, sed illud sint paulo pòst subsequuti: nihil tamen quod ad hoc, de quo agimus, perinde est, ac si pręcessissent omnia, nec in Niceno concilio, nec in vllo alio conciliorũ omnium ante ipsos, nec iota quidem vllum de cõfessione facienda statutũ legitur. Quare concordis eius per vniuersam ecclesiam obseruationis & fidei, non constitutio synodica, sed consona & conformis toto orbe traditio apostolica causa extitit, neq; vel imaginari potest vlla alia. Tametsi ijdem illi non tantùm necessariò faciendæ confessioni testimonium perhibeãt, sed etiam dicta Christi apud Ioannem, deinde Iacobi verba ita intelligũt, quasi in illis sit D instituta à Christo, & in his inculcata & tradita ab Apostolo. At aquilarũ eiusmodi congregationem in subortis his tẽtationibus sanè quàm periculosissimis, in quibus multi surgunt pseudoprophetę quęrẽtes abducere incautos & simplices ab orthodoxa fide catholicæ ecclesiæ, in desertum, in angulos domorum & penetralia, dicentes: Ecce hic est Christus, ecce illic, ipse nobis Christus certũ orthodoxæ & catholicę veritatis, infallibileque signum cõstituit: quemadmodum libro præcedenti demonstrauimus.

Aduersus hæc omnia quid tandem habet Erasmus, quod ipsum dubitare cogat, aut potiùs credere, confessionem peccatorum sacerdoti faciendã introductam constitutione hominum? Sibi ipse persuasit, non esse antiquum institutum confessionis huiusmodi. Itaq; quoties in veteribus, præsertim Hieronymo occurrit locus, vbi confessionem peccatorum vt necessariam exigũt, ille Theologos nostros taxat, quasi parùm attentos, qui eiusmodi intelligunt de confessione, qualis modò peragitur in ecclesia: quæ eo tẽpore in vsu nõ fuerit, sed ipse ad publicam quandam & generalem detorquet. Quam nihil putat fuisse aliud, quàm signis quibusdã & piaminibus ab episcopo indictis aliquẽ se peccatorẽ

Imaginatio Erasmi nulla, nec ullis argumentis fulta.

A & sacramentorum communione indignum agnoscere. Eiusmodi quædam in scholijs primi tomi in Hieronymum infulcit. Nec his dissimilia in annotationibus. Nam cùm negare non possit antiquissimum fuisse confessionis institutum in catholica Christi ecclesia: non tamen sustinet eam fuisse, qualis modò exigitur, distinctã, & sacerdoti factam in aurem: sed planè diuersi generis, apertam videlicet quandam, & (vt ipse dicit) in genere. Nec ipsam, inquit, legimus exactam abs quoquã. Cæterùm, quę nunc recepta est, clãculariam, natam videri ex consultationibus priuatis, quæ solent apud episcopos fieri, si quis scrupus cuiusquam vrgeret animum. Illa verò Iacobi Apostoli: Confitemini alterutrum peccata vestra, non pertinere ad confessionem ecclesiasticam. Sentire siquidem Apostolum de quotidianis offensis Christianorum inter ipsos, quos continuò vult reconciliari, alioqui, inquit, si de illa quam partem sacramẽti dicimus, intellexisset, non addidisset, vobis inuicem, sed sacerdotibus. Et hæc quidem atque eiusmodi Erasmus.

Falsitas opinionis Erasmi de cõfessione.

Tu verò ex ijs quæ superiùs demonstrauimus, animaduertes Christiane lector, Erasmi hæc esse haud sana somnia: quibus ne seduceremur, admonitos cautosq; reddidit sanctus B ille orthodoxę fidei Doctor Augustinus. Nõ te seducat, inquit, somniantium illa superstitio, quæ in ægroto visitando confirmat, quia saluat sacerdote inconsulto ad Deum peccatorum confessio. Et paulo pòst: Testamur, inquit, & hoc ipsum testatur sana doctrina catholicę ecclesię, quòd sacerdotis egeas, qui mediator sit ad Deum tuum salubri iudicio: alioqui, & sub lege & sub gratia: Ite & ostẽdite vos sacerdotibus, respõsum quomodo cõsummaretur? Cõfitemini alterutrum peccata vestra, quomodo compleretur? Audis quàm graphicè hic nobis explicarit Erasmi somnia. Sed quàm falsò somniarit Hieronymi temporibus aliam confessionẽ in vsu non fuisse, quàm publicam quandam & generalem, qua tantùm se peccatorem quis confitebatur, idẽ tibi Augustinus testis est, qui fuit Hieronymo contemporaneus. Pręterea ex ijs, quos suprà induximus, Ambrosius, Basilius, Chrysostomus, qui omnes Hieronymo contemporanei, testimonium perhibent fuisse tunc in ecclesia receptum vsum confitendi, non illum qualem Erasmus somniat, in genere, sed quo detegãtur secreta conscientiæ. Qui quoniam erubescẽtiam necessariò habet comitẽ, adhibet aduersus illam Chrysostomus timorem diuini iudicij. Illic enim, inquit, turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij

Lib. 2. de visitat. infirmor. cap. 4.

pœna non creditur. Quin & ipse Hieronymus multis locis falsam diuinationem Erasmi coarguit. Ita scribit in XVIII. caput Ecclesiastes: Si quem serpẽs Diabolus occultè momorderit, & nullo conscio eum veneno peccati infecerit, si tacuerit qui percussus est, & non egerit pœnitentiam, nec vulnus suum fratri & magistro suo voluerit confiteri, magister qui linguam habet ad curandũ, ei prodesse non poterit. Si enim erubescit ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, nõ curat. Vides hic, qualem confessionem Hieronymus doceat faciendam illi, quem serpens momorderit in occulto, qui peccati veneno infectus est nullo conscio, nempe talem, per quã hoc ipsum latens conscientiæ suæ vulnus detegit: non Deo, cui nihil occultum est: sed fratri & magistro, sacerdoti videlicet, quem nobis Christus animarum nostrarum constituit medicum: denuncians, nisi illi confessus fuerit, curationem minimè recepturum. Si tacuerit, inquit, qui percussus est, & non egerit pœnitentiam. Vides illũ clarissimè significare confessionem necessariò prærequiri ad pœnitentiam peragendam. Nec semel hoc dixisse contentus, continuò ipsum repetit, & alijs verbis iterum inculcat: Si vulnus, inquit, suum fratri & magistro suo noluerit confiteri, ille cui à Christo data est medicandi, hoc est, peccata remittendi potestas, prodesse ipsi non poterit: si erubescat ægrotus vulnus confiteri medico, quod ignorat medicina, non curat. Vides vt hic doceat nõ generalem, sed specificam vulneris cõscientiæ detectionem, alioqui ipsum curari non posse pœnitentiæ medicamento, & remissionis curatione, quam impartit animarum magister & medicus. Quòd si adhuc persistas cum de publica confessione loqui, nihil promoues. De ea enim loqui certũ est, per quam cordis intima deteguntur animarum medico: non tantùm, qua se quis peccatorem cõfitetur in genere, sed speciatim, quę in secreto cordis sui sola cogitatione perpetrauit, aperit, non Deo, sed fratri, mortali homini, non qualicunque, sed magistro spirituali. Eiusmodi confessionem ille docet & exigit, vt quis dignè pœniteat, & commissorum veniam ac remissionẽ possit percipere. Quæ si malis publicè & sub multorum testimonio confiteri, per me licet vt facias: modò ita exigat aut peccati qualitas, aut aliorum tuaque ædificatio. Neque enim ex parte confitentis omninò est de necessitate cõfessionis secretum, sed est necessarium, vt secreta sacerdoti palàm facias, quò te possit impartiri absolutionis ac remissionis eorundẽ beneficio. Sed

C D

A vt secretò atq; vni in aurem cõfiteri satis sit, nostræ hoc verecũdiæ datum est. Nam graue nimiùm esset & plenum euidentibus periculis, si publicè secreta quęque nostra confiteri cogeremur, neque vnquam hoc exactum est à quoquam, cuius occultũ peccatum extitit.

Quid ergo sit, quod ille somniat, Hieronymi tempore non fuisse, nisi publicam generalemq; confessionem quandam, eamq; nec exactam à quoquam, haud sanè intelligo, nõ quòd receptarum opinionũ nostrarum imagines nõ solùm per quietem & insomnium, sed & vigilantibus sæpè occurrũt, etiamsi nihil sit, quod eiusmodi suggerat. Quemadmodum febrienti, cui gustandi sensorium flaua bile infectum est, etiam dulcia quæq; amara vidẽtur. Sed non sentit is, quod in re ipsa est, sed noxium humorem, qui linguam suam palatumque occupauit.

Quod ante Hieronymi tẽpora, ab initio Ecclesiæ usitata, & ut necessaria exacta fuerit peccatorum etiam occultorum distincta coram sacerdote cõfessio

Imò quòd non solùm Hieronymi, sed etiam Cypriani, Origenis, Tertulliani, & Dionysij temporibus, hoc est, annis circiter ducentis ante Hieronymum, vsitata in ecclesia, & tanquam necessaria exacta fuerit peccatorum, quantumuis occultorũ distincta, & non illa generalis, quam Erasmus somniat, coram sacerdote confessio, idem ipsi luculentissimi testes sunt. Cyprianus ille sanctissimus martyr & pontifex sermone quinto de lapsis, de his loquens, qui in corde tantùm lapsi sunt:

Cypriani testimonio.

B Hi, inquit, quàmuis nullo sacrificij aut libelli facinore constricti sunt, quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confiteantur, exomologesim conscientiæ suæ faciant, animi sui pondus exponant, salutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirant. Et paulo pòst: Confiteãtur singuli, quęso vos fratres, delictũ suum, dum adhuc qui delinquit, in seculo est, dum admitti confessio eius potest, dũ satisfactio & remissio per sacerdotem, apud Dominum grata est. Hactenus Cypria. Et adhuc illum non pudebit sui eius insomnij, quòd diui Hieronymi temporibus, nondum fuerit in ecclesia, nisi publica & generalis quædam confessio, eaq; nec exacta à quoquam? Cùm Cyprianus ferè ducentis ante Hieronymum annis, doceat sola cogitatione lapsos, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliciter confiteri debere, & obsecrando exhortetur omnes, delictum quemque suum, dum tempus habet, dum remissio per sacerdotem facta, apud Dominum grata est, cõfiteri. Ante hunc etiam Origenes ille audi quale confessioni ecclesiasticæ, qualis vsque nunc celebratur, perhibeat testimonium. Ita scribit in psalmum tricesimumseptimum: Vide, inquit, quid nos edocet scriptura diuina. Quia oportet peccatum non celare intrinsecùs: fortasis enim sicut hi, qui habẽt intùs inclusam escam indigestam, aut phlegmatis humorem stomacho grauiter, & molestè imminentem, si vomuerint, releuãtur: ita etiã hi qui peccauerunt, siquidem & occultãt & retinent intra se peccatum, intrinsecùs vrgentur, & propemodùm suffocantur à phlegmate aut humore peccati. Si autẽ ipse sui accusator fiat, dum accusat seipsum & confitetur, simul euomit delictũ, atq; omnem morbi digerit causam. Tantummodò circunspice diligentiùs, cui debeas confiteri peccatũ tuum, proba prius medicũ, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi & compatiendi nouerit disciplinam: vt ita demùm, si quid ille dixerit, si quid cõsilij dederit, facias & sequaris. Et si intellexerit & præuiderit talem esse languorẽ tuum, qui in cõuentu totius ecclesiæ exponi debeat & curari, ex quo fortassis & cæteri ædificari poterunt, & tu ipse facilè sanari, multa hoc deliberatione & satis perito medici consilio procurandum est. Vide, vt hic doceat quodcunque delictum lethale in animi penetralibus latẽs euomendum per confessionem, si modò sanari peccator voluerit: quod quàm diu factũ nõ est, miseram intùs vrgeri & suffocari conscientiã.

Origenis testimonio.

C

D Vide insuper, & diligenter attende, quàm hic clarè distinguat publicam (non tamen qualem ille somniat) confessionem & pœnitentiam à priuata & in aurem, quę quotidie de omni lethali delicto facienda est. Nã de priuata & clancularia hoc nos admonet, vt circunspiciamus cautè, cui credamus secreta nostra, vt antè probatus nobis sit medicus, cui exponamus languorẽ nostrum, qui sciat condolere & compati infirmitati alienæ. De publica verò docet, non facilè nec temerè ad ipsam veniendum esse, nec nisi præuia confessione priuata apud sacerdotem peritum, & de eius matura deliberatione & consilio. Idque ob causas, quas idem commeminit, videlicet si peccatũ eiusmodi sit, vt & tua correctio & aliorum ędificatio publicam tuam requirere pœnitentiam videantur: vt publicè commissum homicidium, stuprum aut adulterium notoriũ, item si qui in persequutione suppliciorũ aut mortis metu Christi nomen abnegarũt. Si qui seducti in schisma aliquod aut hæresim, à catholica se diuiserunt ecclesia. In ijs atq; eiusmodi, tamen iuxta consiliũ prudẽtis medici & sacerdotis, cui secreta primùm facta est peccatorum cõfessio, publica pœnitentia in totius ecclesiæ conspectu imponenda

Ob quas causas imponenda et peragenda publica pœnitentia.

A ponenda est, vt qui scandalizati sunt de peccato, emendentur de correctione & pœnitentia. Quin & in epistola Dionysij ad Demophilum monachū, clarissimè est videre eundem ritum confessionis secretæ, qui adhuc hodie obseruatur in ecclesia. Ita enim scribit inter cætera: Tu verò vt tuæ literæ indicant, procidentem sacerdoti impium (vt ais) atq; peccatorem, nescio quo pacto contra ordinem disciplinæ adstās, calce abiecisti: quum ille quidem verecundè, quod oportuit, fateretur se ad peccatorum remedia quærenda venisse. Neque exhorruisti insuper sacerdotem optimum lacerare conuitijs, miserabilem eum dicens, qui pœnitentem atque impium iustificasset. Hactenus ille. In quibus verbis hoc in primis notandū est, quòd Demophilum grauiter arguat, quòd cùm in ordine sacerdotali non esset, contra ecclesiasticæ disciplinæ ordinē adstitisset sacerdoti, cùm ante eum pœnitentiæ causa procideret peccator peccatorum suorum quærens remedia: clarè indicās ordinem ecclesiasticæ disciplinæ etiam tunc in pœnitentia & confessione secretum requisisse. Deinde, & illud obseruandū, quòd scribit peccatorem ante sacerdotem procidisse, peccata detexisse, veniam eorundem postulasse, eademque deinde à sacerdote fuisse re-B missa. Ob quod ille etiam sacerdoti conuitium fecit, quòd iustificasset impium, sed pœnitentem, & pecccatorum suorū remedium, remissionemque humiliter expetentem: qui manifestè etiam nostratis confessionis, vt hodie celebratur in ecclesia, ritus est.

Hæc itaque eiusmodi, mallem annotasset ille, & vbiq; inculcasset, pro confirmāda fide catholicæ per orbem ecclesiæ, quàm aduersus eam etiam vi detorsisset omnia, quę tamē nihil contrà faciunt, & arma studiose subministrasset ijs, qui nunc impiè lacerant & proscindūt sacramēta, & dogmata vniuersa ecclesiæ, & prætereà imposuisset simplicioribus, quos parùm cautos aduersus tētationem huiusmodi, nec satis memores Mosaicæ illius, quam libro primo inculcauimus, Christique aduersus eandem præmonitionis & doctrinæ, cepit sua illa suadela & compositæ orationis dulcedine. Quibus persuasum est, quicquid annotat aut obseruat Erasmus, ipso Euāgelio esse certius, & temerarium, atq; adeò nephas esse illi contradici à quoquam. Non quòd hoc ipsum dicam requisisse ab alijs, sed ꝙ plurimis ex ijs eius sectatoribus ita persuasum esse re ipsa quotidie experior. Tanto equidē cautiùs exulcerato hoc seculo sibi scribendum fuerat, quanto maiori applausu sua sciebat à plerisque recipi, quanto etiam videbat ad nouitates & hæreses hāc tempestatem C procliuiora habere ingenia.

Non possum hic aut dissimulare aut præterire quorundam, qui ex eadem lacuna cœnosam turbidamque hauserunt aquam, aduersus antiquitatem (quam demōstrauimus) concordem ecclesiasticæ obseruationis, circa confessionis, qualem adhuc hodie obseruamus, ritum detortas violentasq; annotationes ex Tripartita, quam vocant, historia: hoc est, centone ecclesiasticæ historiæ ex tribus Græcis autoribus, Theodoreto Cyri episcopo, Socrate quodam Constātinopolitano, & Zozomeno. De quibus hoc in primis præfari cōuenit, Cassiodori studio versos à quodam Epiphanio, vtriusq; linguę haud satis perito, qui in plerisque suam diuinationem, non autorum illorum sententiam, pro germana lectione lectori supposuit. Deinde illos ipsos autores præfato Cassiodoro minutatim concisos, & trūcatim commixtos in continuum (vt ipse vocat) historię compendium, adeò vt in plerisq; ob concisionem truncationemq; eiusmodi meritò dubites, quænam fuerit citati autoris certa sententia, quod ex præcedentibus sequentibusq; verbis (dū breuitati studet) resectis, certiùs clariusq; apparuisset.

Nunc vt veniamus ad id, de quo agitur, dicta quædā Socratis & Zozomeni, quibus antiquissimum ritum nostratis & clanculariæ confessionis clarissimè ea adstruunt, detorquent quidam ad confessionem publicam, quasi eam solam agnouisset primitiua ecclesia, eamque ipsam nec ab initio, sed quasi introductā primùm post Nouatianorum schisma & hæresim. Ita autem loquitur Socrates de tempore, quo Nectarius Constantinopolitanę pręerat ecclesiæ, anno circiter quadringentesimo, cùm diuus Augustinus floreret in Africa: Hoc porrò tempore placuit, vt presbyteri, qui erant super pœnitētes constituti, remouerentur ob causam huiusmodi (quam priusquàm explicet, antiquitatem repetens ritus confitendi, tūc per eam occasionem eo tempore aboliti Constantinopoli) Ex quo, inquit, Nouatiani ab ecclesia sunt diuisi, cum ijs qui deliquerant sub persequutione imperatoris Decij communicare nolentes, ex illo tēpore episcopi pro ecclesiastica regula presbyterū super pœnitentes esse constituerunt. Ex quibus verbis demonstratum volūt, tum primùm cœpisse & inoleuisse ritum confitendi in ecclesia. Sed hic memineris lector, truncate verba audire illius Socratis, de initio (vt istis videtur) ac institutione confessionis peccatorum, qualis in ecclesia peragitur, videlicet per occasionem schismatis & hæresis No-

Quo argumēto cōfessionis ritum primū introductum volūt post Nouatianorum schisma & hæresim. D

A uatianorum, quæ ipsius tempora penè ducentis annis præcesserat, sub Cornelio Romano pontifice, & Cypriano Carthaginensi gloriosis martyribus initium capiens. Ex quibus quod notat illi qui confessioni ecclesiasticæ, quasi humana constitutione introductæ detrahũt, quòd ante illud schisma non fuerint super pœnitentes presbyteri (quod tamen & ipsum, nisi de publicè pœnitentibus nolunt intelligi aut veritatẽ obtinuisse) tametsi nullum ex dictis Socratis verbis consequatur, vt tamen vtrunq; adstrueret, ex his quæ præmisimus, facilè quiuis iudicabit, quantum id haberet põderis & autoritatis. Cùm ex Cypriano, Origene & Dionysio clarissimè demonstrauerimus, falsum esse vtrunque, imò ante Nouatianorum hæresim consueuisse pœnitentes peccata sua distinctè & secretò confiteri. Quod verò innuit Socrates per occasionem sæpè dictę hęresis constitutum fuisse, vt super pœnitentes episcopi presbyterũ in ecclesijs constituerent, quantum ex verbis Zozomeni (quibus cœptam illius verbis narrari prosequitur & absoluit historiam) cõiectare licet, id est huiusmodi. Siquidẽ Nouatus Romanæ ecclesiæ presbyter, elatione quadam tumidus, & post baptismum lapsis, etiam si dignè pœniteamus, spẽ penitùs salutis crudeli

B præsumptione nobis adimens, princeps hæresios Nouatianorum factus est, qui separati ab ecclesia, superbo nomine seipsos, καθάρους, id est, mundos appellarũt. Potuit igitur fieri, vt in condemnationem superbissimæ, inhumanissimæ & crudelis eius impietatis, ex decreto Cornelij, vrbis Rom. pontificis, & cõcilij secum congregati (de quo tamẽ nullum extat decretum eiusdem pontificis aut concilij) per catholicam ecclesiam publicè ordinati constitutiq; sint ab episcopis per singulas quasque ecclesias presbyteri conuersationis honestæ & scientes seruare secretum. Quos ad hoc specialiter deputatos publicè in ecclesia, vt etiam nunc fit, veluti in theatro sub testimonio ecclesiastici populi audirent pœnitentes, delicta sua tamen secretò & in aurem confitentes, recipiensque secũdum modum culpę iniunctam pœnitentiam, vt hæc ex Zozomeni verbis clariùs intelliguntur. Hoc, inquam, est, quod per occasionem illius schismatis & hæresis hac in re noui introductum videtur, vt in singulis quibusq; ecclesijs vnus aut plures, velut ex officio publicè præessent pœnitẽtibus, vt nunc parochiarum pastores singularum, quos audire tenerentur, cùm antea fortè liceret, aut mos esset etiam in locis priuatis cuicunq; liberet sacerdoti confiteri. Hæc inquam, solennitas tunc ordinata videtur, cùm ob causam quam diximus: vt sic catholica per orbem ecclesia peccantes quoslibet & pœnitentes sub conspectum omnium ad pœnitentiam recipiens, re ipsa vbique & publicè detestari videretur crudelem Nouatianorum amentiam: tum etiam ob vitanda pericula & scandala, quæ ex pœnitentium confessionibus in priuatis locis aut ædibus presbyterorum accidere poterant. Imò nouum tunc non fuisse, quòd pœnitentes se submitterẽt sacerdotibus, idem ipse eisdem truncis verbis satis innuit Socrates, dicens illud tunc ita ordinatum fuisse pro ecclesiastica regula, circa pœnitentes nimirum, meliùs & commodiùs implenda. Quæ ita se habere, quemadmodum diximus, ex verbis Zozomeni, quæ in eadem cõtinuò subijciuntur historia, clariùs est intelligere. Scribit autem in hęc verba: Quoniam omnino non peccare, diuinum & vltra humanam naturam esse cognoscitur, peccantibus autẽ & pœnitentiam agentibus veniã dari deus præcepit: qui verò cõfiteri refugiunt, maius peccatorũ onus acquirunt: propterea visum est antiquis pontificibus, vt velut in theatro sub testimonio ecclesiastici populi delicta pandantur, & ad hãc rem presbyterum bonæ conuersationis, seruantemque secretum ac sapientem virum statuerunt, ad quem accedentes hi qui deliquerant, delicta propria fatebãtur: at ille secun-

D dum vniuscuiusq; culpam indicebat & mulctam. Quod etiã hactenus diligenter in Occidentalibus seruatur ecclesijs. Hæc Zozomenus, veluti prolixiùs clariùsq; exponẽs illud, quod ex Socrate concisiùs obscuriùsq; relatũ fuerat. In quibus verbis clarissimè distinguit ordinationem diuinam ab ecclesiastica: Diuinam ordinationẽ requirere significans, vt peccantes per humilem confessionem peccatorum suorum recurrant ad pœnitentiam: apertè affirmans eos, qui refugerent confiteri peccata sua, grauius onus peccatorũ incurrere. Quod minimè esset, nisi ad confessionẽ obligaremur. Et ob eam causam visum est, inquit, antiquis põtificibus, super hoc edere ordinationem ecclesiasticam, per quam Dei ordinatio impleretur decentiùs, & minori confitentium periculo, electis ad id muneris presbyteris bonæ cõuersationis, sapientibus & prudentibus, & continentibus secretum: qui non in suis ædibus priuatis (ne hoc prætextu matronis & virginibus machinari aliquid posset periculi) sed velut in theatro & sub testimonio ecclesiastici populi (quô abesset omnis mali aut species aut suspicio) confitentium peccata audirent, & salutarem eis pœnitentiam iniungerent. Vides quàm clarè hic

Antiquitas eius confessionis clanculariæ, quæ adhuc hodie seruatur.

A hic explicet eundem confeſsionis ritum, qui adhuc hodie obſeruatur per catholicam eccleſiam, ab antiquis pontificibus ordinatum fuiſſe. Vides inſuper, vt apertiſsimè loquatur de confeſsione ſecreta, non publica, quando illi pręfectus erat ſacerdos ſciens ſeruare ſecretum, cui in eo quod detectũ eſt confeſsione publica, quis locus eſſe poſſet? Fuiſſe tamen præter quotidianam illam priuatamque confeſsionem & pœnitentiam, etiam aliam in vſu ſolennem quandam & publicam, ſed hoc ſolùm in quibuſdam caſibus & criminibus publicis, ſuprà ex Origene annotauimus & demonſtrauimus. Ad quam pertinent, quę ſubijcit Zozomenus de eo modo pœnitẽdi, quem ſcribit etiam tum obſeruari in Romana eccleſia: ſignificans tamen Conſtantinopoli aut Orientalibus illis non ita vſitatum fuiſſe, ſed tantùm illam ſecretam, tamen publicè ſuſceptã à presbytero ſub teſtimonio eccleſiæ. Iam cuius occaſione altiùs illi hæc repetita fuere, hiſtoriam, quæ ſub Nectario accidit, ſubijciens: Porrò, inquit, Conſtantinopoli presbyter ſuper pœnitentes fuit vſq; ad illud tempus, quo quædam mulier nobiliſsima, cùm ſua peccata fuiſſet confeſſa, & ei à presbytero præceptum vt ieiunaret, & Deo operibus ſupplicaret, cùm hoc obſeruaret, B crebriùs in eccleſia cum diacono ſe concubuiſſe confeſſa eſt. Hæc cùm populus cognouiſſet, ſæuiebat in ſacerdotes, quaſi per eos facta fuiſſet iniuria eccleſiæ. Tũ Nectarius epiſcopus amouit diaconum ſceleratum, & quibuſdam ſuadentibus, vt ſingulos ad communicandum iudicio conſcientię ſuę relinquęret, etiam presbyterum nequaquam ſuper pœnitẽtes eſſe præcepit. Ex illo tempore antiquitatis conſuetudo ſublata eſt, cũ, vt arbitror, minora peccata præ pudore confeſsionis & ſubtilitate examinantiũ perpetrarentur. Hactenus Zozomenus. Vides itaque, quòd ille refert de ſublata vetuſta confitendi conſuetudine, factum nõ per catholicam eccleſiam, ſed in vna Cõſtantinopolitana ciuitate. Idq; quorundam conſilio, an ſatis ſano, ipſi viderint: factum à Nectario, vt occurreret furori tumultuantis populi. Vides inſuper, nec ipſi Zozomeno probari illud conſilium auferendæ neceſsitatis confitendi, & relinquendi vnumquemque ſuæ conſcientiæ iudicio, cùm ipſe arbitretur pauciora ob pudorem neceſſariæ confeſsionis, patrari peccata. Et quemadmodum illi non probatum eſt hoc conſilium, ita nec probatum eſt epiſcopis, qui Nectarium ſubſequuti ſunt, ſub quibus antiqua catholicæ eccleſię conſuetudo & obſeruatio etiam illic reuocata & exacta fuit. Quod ex

Antiquã confitendi cõſuetudinẽ etiam Conſtantinopoli continuò poſt Nectarium reuocatã et exactã per Chryſoſtomũ

beati Ioannis Chryſoſtomi, qui Nectarium C continuò ſubſecutus eſt, verbis quę ſuperiùs citauimus, luce clariùs eſt cernere. Et hactenus obiectionibus quorundam aduerſus neceſsitatem confeſsionis peccatorum noſtrorum ſacerdoti faciẽdę, plus ſatis, & quàm pro inſtituto, reſponſum eſt.

Bipartitum æquè nouæ legis ac illius ueteris, diſcriminatumq; diuina ordinatione eſſe ſacerdotium, & quæ pontificalis propriè ſint muneris & officij.

CAP. IX.

VEteris vmbraticiq; illius ſacerdotij, ſi formam, ſi dignitatem autoritatemque (vt pręmiſſum eſt) conſideremus attentiùs, & ab eodem ad noſtræ legis Chriſtianũ ſacerdotium, velut ab vmbra ad ſolidum corpus, à figura ad ipſam veritatem, mẽtis noſtræ conuertamus oculos: haud puto cuiquã dubium fore, quin admirabilis quædam excellentiſsimaq; ſit eius dignitas, quæ tanta cernitur in illa vmbra & figura veteri, & ſingulari quadam autoritatis prærogatiua dotatũ & inſignitum à Chriſto. Cuius vt apud nos gradus clarè conſpiciatur, quo inter ſe pacto diſcriminentur, vtq; ſuæ etiam vmbræ exactiſsimè reſpondeant: in primis & apud nos quoque bipartitum videre eſt, ſacerdotalem gradus inferioris, qui D genericum nomen retinet, & pontificium. Quorũ tametſi hic etiam illum includat, inſuper & vltra aliquid continet. Vterque etiam inſtar illius veteris, viſibili quoque ordinationis & conſecrationis ritu cõfertur, ſed ſuo quiſq; & proprio. Viſibilibus enim ſacerdotibus opus habem⁹, quos poſsimus internoſcere & requirere in his quæ eorum ſunt officij. Sacerdotibus manus initiantur in ſacerdotio, & cõſecrãtur ſacræ vnctionis oleo, pontificibus etiam caput inungitur: quin & propria horũ præ ſacerdotibus munia ſunt. Ad hos enim pertinet ordinare & cõſtituere cęteros in ſuis gradibus ordinis eccleſiaſtici: confirmationis quoq; ſacramẽto baptizatis abundantiorem ſpiritus gratiã tribuere, prętereà dedicare & conſecrare templa, altaria, & vaſa, & quæcunq; diuino mãcipata cultui, adhæc ſacræ vnctionis chriſma, cuius in illis omnibus vſus eſt, cõficere & cõſecrare: inſuper & oleũ ſanctificare ac benedicere in varios vſus eccleſiæ. Hæc magno totius per orbẽ cõſenſu eccleſiæ, pontificalis tantũ apicis munera ſunt: nec aut requirũtur, aut adminiſtrãtur ab inferioris gradus ſacerdotibus. Neq; hoc epiſcoporũ faſtu & vſurpatione potiùs q̃ iure factum eſt, vt blaſphemant impij pleriq;

A quibus aduersus catholicam ecclesiam & hierarchiam eius exitiale bellum est. Sed quod hac in re toto orbe terrarum nūc seruat Christi ecclesia, hoc ipsum eodem inconcussoque tenore omnibus retrò seculis obseruauit ab ipsis apostolorum temporibus. Quod vt demonstremus per singula, ab ipso sacro chrismate exordiendū est, cuius & in cæteris pontificijs muneribus penè omnibus necessarius vsus est.

Sacri chrismatis consecrationem ex apostolica traditione ab initio accepisse ecclesiam, ex Dionysio capite 4.

Diuus ille Dionysius beati Pauli Apostoli auditor & discipulus, autore Christo, doctoreq; spiritu sancto, testatur eius institutionē factam per Apostolorum ministerium. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Alia est, inquit, venerāda confectio vnguenti seu chrismatis, consecrationē eam vocant præceptores nostri, &c. Vnde opinor iuxta sacratiorem sensum traditione diuina sancti nostrę sacerdotalis functionis duces, honestissimū istud vnguenti consecrandi munus, teleten, hoc est perfectionem, & sanctificationem, ab effectu rei, quæ in eo perficitur, nominant. Et ibidem ritum describens, quo sanctum illud chrisma apostolicis primisq; illis temporibus conficiebatur & sanctificabatur à pōtifice: Vbi, inquit, præcessit pontificis circa omnem phani ambitum redolens thure profe B ctio, psalmorumq; modulatio, & lectio diuinarū scripturarum, sumptum deinde vnguentum sacrum imponit altaribus, duodecim sacris alis tectum, resonantibus omnibus voce sanctissima melos sacrū, quod diuinitùs afflati prophetæ cecinerūt (hoc est, illud angelicū apud Esaiam canticum: Sanctus, sanctus, sanctus dominus Deus sabaoth) completa super eo oratione solenni, in sanctissimis consummationibus eo vtitur, ad omnē fermè sacerdotalis officij functionē. Audis quid scribat sacer ille Dionysius, videsq; in sacris illis cæremonijs, quas magno cōsensu adhuc obseruat tota per orbem ecclesia, nihil esse immutatum ab ipsis vsq; Apostolorū temporibus. Eodē enim modo ac ritu & nunc sacrū chrisma à pontificibus cōsecratur, quo ille describit ex apostolica traditione tunc consecrari consueuisse. Huic & alter accedit æquè idoneus testis, sanctissimus Fabianus martyr & pontifex, qui annis circiter ducētis post christum Romanæ & vniuersali ecclesiæ præfuit. Hic iuxta morē ecclesiasticę disciplinæ super ecclesiasticis quibusdam negotijs consultus ab Orientis episcopis, eisdem respondens, etiam hac de re inter cætera scribit in hæc verba: Literis vestris inter cætera insertum inuenimus, quosdā regionis vestræ episcopos nō per singulos annos in cœna Domini chrisma conficere, sed duos aut tres annos confectio- C nem sancti chrismatis semel actam conseruare. Errant, qui talia excogitant. Siquidem in illa die Dominus Iesus, postquàm cœnauit cū discipulis suis, & lauit pedes eorū, sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisq; reliquerunt, chrisma conficere docuit. Cuius diei solennitas sicut per singulos annos est celebrāda: ita ipsius sancti chrismatis confectio per singulos annos est peragenda: quia nouum sacramentum est per singulos annos, & iam dicto die innouandum, & vetus in sanctis ecclesijs cremandum. Ista à sanctis Apostolis & eorum successoribus accepimus, vobisque tenenda mandamus. Hæc sancta Romana & Antiochena ecclesia à temporibus Apostolorum custodit, hæc Hierosolymorum & Ephesiorum tenet, in quibus Apostoli prędsidentes hæc docuerūt. Hæc ille Fabianus. Quæ epistolæ eius verba suæ cōpilationi Gratianus inserit. Literis, de consec. dist. III. Audis itaq; quid ille tanquā vniuersalis ecclesiæ episcopatum gerens martyr sanctissimus Orientis episcopos doceat ex apostolica eatenùs traditione & doctrina tenuisse & custodisse Romanā ecclesiam, Antiochenam, Ephesinā, & Hierosolymitanam, in quibus præfuerūt Apostoli, atq; adeò ecclesiam D catholicam, quid deniq; illis velut ex eadem traditione tenendum præcipiat, idq; eo tempore, quod non multum distabat ab illo ipso nostræ religionis initio, & quo apostolicę illius traditionis tam lōgè lateq; patentis nōdum obliterata esse poterat memoria. Vides insuper atq; ex his clarissimè perspicis, quàm sit fida custos apostolicæ traditionis catholica ecclesia. Nā quod ille annis ante hac mille trecētis prædicauit obseruatum ab initio, etiam hodie, eodem tenore & consensu obseruatur ab vniuersa per orbem ecclesia.

Hic iam prodeat catholicę ecclesiæ hostis, contemptor irrisorq; Lutherus, eidemq; insultans, sacrum chrisma, rancidum oleum appellet, & suos doceat ex eo inūgere calceos: Sacerdotes nostros, quòd hoc chrismate vncti sunt, vnctos rasosque nominet, à quo etiam hoc expectamus propediem, vt Christianos omnes per derisum, lotos lymphatosq; appellet: & sacrum etiam baptisma, quòd visibili & exteriori peragatur corporis absolutione, irrideat: & in his omnibus sectatores inueniat æquè vt ipse est impios, & excæcatos diuino iudicio. Quid tandē his perficit aliud, quàm vt clarissimè ostendat se nō pertinere ad catholicā ecclesiam, sed eius se esse hostē & persequutorē, cui insultat suis cōuitijs?

In vmbra veteri, quę efficacia fuerit sanctę illius

Demõstratur efficacia sacri chrismatis ex umbra ueteri.

A illius vnctionis olei sacerdotali ore benedicti & consecrati, testatur sacra vetus historia. Siquidem illo inuncti sunt reges à sacerdotibus ad gubernationẽ populi. Illo & sacerdotes & pontifices, ad sua quique, quæ suprà explicauimus, obeunda perficiendaq; munera. Neq; vana fuit aut inefficax eiusmodi vnctio, nec nugator Deus, qui eandem instituit & pręcepit fieri. Quin potiùs internam spiritus gratiam ad opus, cui destinabâtur, ac ministerium contulit. Itaque mox vt à Samuele

1.Reg.10. inunctus esset in regem Saul, immutauit ei Deus cor aliud. Similiter cùm idem in regem vnxisset Dauid in medio fratrum suorũ: Di-

1.Reg.16. rectus est (inquit scriptura) spiritus Domini à die illa in Dauid & deinceps. Vides vnctionis illius efficaciam & effectum. Quàmuis de vngendis regibus nihil specialiter constitutum ordinatumq; legatur à Domino, nec pro illis principaliter instituta sacra vnctio, sed tantùm, quo sacerdotalis ordinis nobis commendaret excellentiam, dignitatem, & efficaciam, quos ad regale fastigium sublimabat, aut populi sui eligebat gubernationem & ducatum, sacerdotali inunctione, aut manuum impositione adiutrice spiritus gratia, nempe sapientiæ aut fortitudinis, ad tantum onus subeundum cõfirmabat. Ita moriturus Moy-

Num.27. ses, cùm oraret Dominũ loco sui prouidere

B tantę multitudini de duce idoneo, dixit Dominus ad eum: Tolle Iosue filium Nun, virũ in quo est spiritus Dei, & pone manum tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine, & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partem gloriæ tuę, vt audiat eum omnis synagoga filiorũ Israel. Pro hoc si quid agendum erit, Eleazar sacerdos consulet Dominum, ad verbũ eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filij Israel cum eo. Audis Moysen summum sacerdotem Domini, per impositionem manuũ suarum dedisse Iosue, quem sibi successorem in ducatum populi, non autem sacerdotio suo (in quo nullum successorem habuit) delegerat Dominus partem glorię suæ. At quæ nam esset ea pars gloriæ suæ, eodem exponẽte in-

Deut.ult. telliges. Ita enim hoc ipsum in Deuteronomio replicatur: Iosuæ verò filius Nun, repletus est spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Audis, quam partem gloriæ suæ Moyses dederit manuum suarum impositione. Repletus est, inquit, spiritu sapientiæ is, in quo tamẽ antè erat spiritus Dei. Audis quoq; efficaciam impositionis manuũ sacerdotalium. Dabis, inquit, illi partem gloriæ tuæ: hoc est, spiritum sapientiæ. Nunquid Moyses dedit Iosue spiritum sapientiæ? nunquid non Dei solius hoc est? Tamen vt impo- C sitionis manuum sacerdotalium, suiq; sacerdotij efficaciam dignitatemque nobis commendaret Deus, ita loquitur, quasi à sacerdote fieret, quod solus operatur Deus ad sacerdotum suorum ministerium. Quòd si tantũ valuit illa sacra vnctio in vmbra veteri, nunquid in ipso corpore ac veritate in Christiana ecclesia, ex ipsius Christi institutione per apostolicam traditionem & ministerium, per per diuini nominis inuocationem sanctificatum à pontificibus nostris sacrũ chrisma vanum erit, & omni effectu vacuum? nunquid rancidum id oleum ab eo qui christianum se profitetur, per contemptum appellari feret Christianus animus? quin audiat ille, quo pacto de eo loquatur sanctus ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex, vt confundatur os illud impudens & blasphemum. Nõ hæc, inquit ille, medicis corporibus est vnctio instituta: quia sanctificatis elementis iam non propria natura præbet effectum, sed virtus diuina potentiùs operatur, sed adest veritas signo, & virtus sacramento, vt & ipsis rerum efficiẽtijs gratiæ dignitas pateat, & interiori homini quãta ex his detur autoritas, Deiformi conuersatione & sanctis moribus innotescat. Hoc oleo antiquitùs sacerdotes sacrabantur & reges, & ipsi altarium lapides delibuti spiritalem intelligi volebant sacris D mysterijs inesse pinguedinem, & sicut oleum fluidis & humidis quibuslibet superfertur: ita excellentia sacerdotalis & regiæ dignitatis secundum formam Dei & Christi sub se omnia continens regimen & munimen tam actiuæ quàm contemplatiuæ vitæ continet, & ex hoc humore constat descendere omnes gratiarum diuisiones, quas spiritus sanctus, prout vult, singulis distribuit & largitur. Hęc ille Cyprianus. Audis itaq; irreligiose, Christorum Domini hostis, irrisor & cõtemptor, quàm diuersa sit à te sanctissimi illius Christi sacerdotis & martyris, atque adeò catholicæ ecclesiæ, de sacro chrismate sententia. Quod tametsi tu irrideas, & mordacibus infecteris dicterijs, nos minimè erubescimus, sed seriò gloriamur illo nos perũctos in christos Domini, scientes, quẽ habeamus nostræ dignitatis assertorem & vindicem. Qui enim vos tangit, inquit ille, tangit pupillam oculi mei. Et per diuinũ illum Psaltem: Nolite tangere Christos meos. Sed de chrismate sacro ab episcopo consecrando, hæc satis superq;.

Iam & solius pontificalis esse muneris, cõfirmare baptizatos ad percipiendam abundantiorem spiritus gratiam, æquè docet communis per orbem ecclesiæ obseruatio,

Ex apostolica traditione ad solos episcopos pertinere, confirmare baptizatos, ex actis Apostolicis.

A quæ ex apostolica traditione ab ipsis ecclesię incunabulis ad nos perducta est. In ipsis siquidem actis apostolicis legitur: Cùm audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm venissent, orauerunt pro ipsis, vt acciperent spiritum sanctum, nōdum enim in quenquam eorum superuenerat, sed baptizati tantùm erant in nomine Iesu. Tunc imponebāt manus super illos, & accipiebant spiritum sanctum. Vides apostolicarum demū manuum impositione, illos baptizatos à Philippo diacono accepisse spiritum sanctum. Cuius tametsi gratia non omninò destituti essent, ritè percepto baptismate Christiano, haud tamen perceperant ea plenitudine, quę etiam sensibilia sui signa exhibebat. Ita & Paulus baptizatis in nomine Iesu postquam imposuisset manus, venit, inquit, spiritus sanctus super eos, & loquebātur linguis, & prophetabant. Itaq; in illo nascentis ecclesiæ principio à nemine præsumptum est confirmare credentes, quàm à solis apostolis. quare beatus Damasus ante annos mille & fermè ducentos, ita scripsit in epistola de coepiscopis. Quòd autem solis Apostolis eorumque successoribus proprij sit officij tradere spiritum sanctum, liber actorum apo-
B stolicorum edocet, præsertim cùm nullus ex LXX. discipulis, quorum officium presbyteri in ecclesia gerunt, legatur donum spiritus sancti per manus impositionē tradidisse. Et Innocentius hanc confirmationem, & quam Lucas manuū impositionem indistinctiùs vocat, vsitato tunc vocabulo, consignationē appellans, ex ritu quo tunc vsa est, & etiam nūc vtitur in confirmatione Ecclesia, consignando videlicet frontem confirmati signo crucis ex sacro chrismate, qua ratione ab alijs etiam chrismatio dicitur: ita scribit ad Decentium Egubinum episcopum: De consignandis verò infantibus, manifestum est ab alio fieri quàm episcopo non licere. Nam presbyteri licet sint sacerdotes, pontificatus tamen apicem non habent: hoc autem pontificibus solis deberi, vt vel consignent, vel spiritum paracletum tradant, non solùm ecclesiastica consuetudo demonstrat, verùmetiam & illa lectio actorum Apostolorum, quæ asserit Petrum & Ioannem esse directos, qui iam baptizatis traderent spiritum sanctū. Nam presbyteris cùm baptizant, chrismate baptizatos vngere licet, sed quod ab episcopo fuerit cōsecratum: nō tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis episcopis debetur, cū tradunt spiritum paracletum. Hactenus ille Innocentius ante annos vndecies centenos. Vides autem quam ille ecclesiasticam obserua- C tionem & consuetudinem, quæ ad hodiernū diem perpetuo tenore obseruatur, ab apostolica traditione & doctrina dicit traxisse originem. Idem docet & inculcat Leo primus, sanctissimus pontifex in epistola ad Germaniæ & Galliæ episcopos, qui LXVI. est in ordine. Et ante hos aliquot annorum centenarijs, Vrbanus papa, sub Alexandro Mammeæ glorioso cōsummatus martyrio, in sua quadam decretali epistola: Omnes, inquit, fideles per manus impositionem episcoporum spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniātur. Idem ante hunc docuit & inculcauit Clemens ille beatissim⁹ Petri discipulus & successor, tā in apostolica cathedra, quàm in glorioso, quo consummatus est, martyrio, in epistola ad Iulium & Iulianum episcopos: Omnibus festinandum est, inquit, sine mora renasci Deo, & demū designari ab episcopo, id est, septiformem spiritus sancti gratiam percipere, quia incertus est vniuscuiusq; exitus vitę. Cùm autem regeneratus fuerit per aquā & postmodùm septiformi spiritus gratia ab episcopo, vt memoratum est, confirmatus (quia aliter perfectus esse Christianus nequaquam poterit, nec sedem habere inter perfectos, si non necessitate, sed incuria aut voluntate reman- D serit) vt habeat quod à Petro accepimus, & cæteri sancti Apostoli præcipiente Domino docuerunt, &c. Hæc ille Clemens. Idem docet eiusdē contemporaneus, sanctus Dionysius, beati Pauli Discipulus capite quarto hierarchiæ suę ecclesiasticę, simul vniuersum ritum explicans, quo tunc in ecclesia confirmabantur baptizati. Vt confundatur impius ille Vviclefus iustissimè damnatus Constantiensi concilio. Cuius hic inter cæteros illic memoratur erratorum articulus; Confirmatio iuuenum & clericorum ordinatio, locorum consecratio, reseruantur papæ & episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris. Qui error ex alio pendet magis pestifero, vt qui hierarchiam vniuersam tollit Christianę ecclesiæ. Affirmat enim is post Vvaldenses suos, pontificum & reliquorum sacerdotum nullum esse discrimen in christi ecclesia. Cui sententiæ vtraque manu subscribit inexhaustum illud impietatum omnium velut barathrum quoddam Lutherus. Quin & longè nequiorem commentus est, veluti vniuersos certans impietate vincere. Non enim inter sacerdotes tātùm & pontifices, sed etiam inter sacerdotes & prophanam multitudinem, omne discrimen tollit è medio. Hoc vbiq; contestatus sibi admodū placere, si quid

Eiusdem impietas, quod pontificum et reliquorū sacerdotum nullum sit discrimen in ecclesia Christi.

A si quid vsquam in quibuscunque hæreticorum antris, penetralibus ac latibulis potest offendere, dissidés à communi sensu, fide & sententia catholicæ ecclesiæ: sed ipsum pudere aliorum tantùm esse sectatorem & discipulum, & semper vti inuentis. Quare impijs aliorum inuentis ipse magis impia vbiq; superaddere conatur. Sed magna iam parte detecta & traducta est horum impietas, eritque luce meridiana clarior, postquàm præsentem tractationem absoluerimus. Ad pensum itaque redeundum est.

Pontificalis insuper esse muneris constituere, ordinare, & consecrare eos, qui singulis perfungantur gradibus sacri ordinis ecclesiastici, æquè docet catholicæ ecclesiæ perorbem obseruatio, ab ipsis vsque Apostolorum tẽporibus eodem tenore ad nos obseruata. Quòd enim ea etiam in re, vt in omnibus, suũ morem seruarit ecclesia, apostolicæ semper doctrinæ memor, hoc est, quòd diligẽter custodierit depositum ab Apostolis, nec quicquàm præterea noui admiserit, certò cognosces, si obseruationem, quam nostro & patrũ nostrorum seculo per vniuersam ecclesiam adest perspicere, ad eam contuleris, quæ fuit in primitiua illa ecclesia, recẽter erudita doctrina ac traditione apostolica. Quam ex beato B Dionysio illo Pauli Discipulo luce clariùs est intelligere. Ita enim scribit in sua hierarchia ecclesiastica: Pontificum ordo sacratior primus est diuina speculantium ordinum, idemq; & summus & vltimus, quippe in quo desinit sacerdotij nostri omnis distinctio. Porrò pontificalis ordinis virtus in sacris omnibus distinctionib⁹ capitur, & per omnes sacros ordines operatur propria hierarchiæ mysteria. Et paulo pòst: Et quàmuis à sacerdotibus perficiantur quædam venerabilia signa, nunquam tamen diuinam regenerationẽ sine sacratissimo consummabnnt vnguento: neq; sacrosanctæ communionis sacramenta perficiẽt, nisi signis tanti mysterij altaribus venerandis impositis: ne ipse quidem sacerdos erit, nisi pontificalibus officijs ad hoc promotus fuerit. Audis Dionysij, atque adeò apostolorum temporibus morem Christianæ ecclesiæ, vt sacerdotes diuinæ regenerationis sacramẽta sine sacratissimo vnguento, hoc est, chrismate, nõ cõsummauerint, cuius cõfectionem & consecrationem quoniã ille pontificij muneris esse premiserat, ex eo confectum volebat, etiam in conferendo baptismate episcopalis autoritatis indigere sacerdotes. Idẽ in eucharistiæ sacramento illis vsu venire declarat. Neque enim, inquit, sacrosanctę communionis sacramenta perficient, nisi C signis tanti mysterij altaribus venerandis superimpositis, hoc est, nisi altare ad hoc dedicatum consecratumque à pontifice habuerit, sacrosancta illa mysteria & sacrificia sacerdos non perficit. Imò hoc ipsum, quod sacerdos est, totum debet, & acceptum fert pontificali officio. Itaq; Apostoli ordinarunt primũ per loca oportuna pontifices aut episcopos, qui similem ordinandorum aliorum, seu episcoporum, seu presbyterorum potestatem obtinuerũt. Ita Paulus Timotheum & Titum ordinauit episcopos: cuius idem ipse testis est, cum eadem, quam diximus, autoritate & potestate. Quibus etiam præscribit, quales ipsi debeant ordinare episcopos, presbyteros & diaconos. Noli, inquit, negligere gratiã, quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cũ impositione manuum presbyterij. Et rursus Admoneo, inquit, te, vt resuscites gratiam, quæ in te est per impositionẽ manuum meorum. Et ad Titum: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. Vides, cuius sit cõstituere presbyteros aut sacerdotes, reliquosque in suis gradibus ecclesiastici ordinis. Nõ equidem prophanæ multitudinis: quæ ea in re (vt superiùs demonstrauimus) nihil potestatis, autoritatisq; obtinet, quemadmodum illi persuadere conatur ille Christi ecclesiæ infestissimus D Lutherus: sed pontificum, aut episcoporum: Tito, nõ Cretensi alteriúe populo hoc muneris iniũgit Apostolus: & sine episcopali, non autem plebeia promotione affirmat ille sacerdotem non fieri.

Ex actis Apostolicis.

1. Tim. 4.

2. Tim. 1.

Cap. 1.

Neque huc pertinet, quòd non solebat antiquitùs sine plebis assensu electio fieri, ad quã impius ille diuino iure, vniuersum hoc ius eligendorum & ordinandorũ episcoporum & presbyterorum pertinere contendit. Siquidem ordinationem ab electione aliam esse non vult, consecrationem etiam deridet & abominatur. Electionẽ verò ad ius populi pertinere, cõfirmare nititur ex Origene, qui in Leuiticum scribẽs, affirmat in ordinando sacerdote requiri & pręsentiã populi, vt sciãt inquit, omnes & certi sint, quia qui est præstãtior ex omni populo, qui doctior, qui sanctior, qui in omni virtute eminentior, ille eligitur ad sacerdotium: & hoc adstãte populo, ne qua postmodùm retractatio cuiquam, ne quis scrupulus resideret. Sed hic aut ignorat, aut dissimulat ille, longo hæc interuallo distare, eligere & electioni assensum ac bonum testimonium perhibere, electũ deniq; ordinare aut consecrare in gradu, ad quem electus est, potestatemq; & autoritatem gradui, officioque

A officioq; suo congruentem tribuere. Siquidem sancti patres nostri considerantes spiritalem profectũ Christianę plebis hoc requirere, vt sacerdotes & episcopos suos omni, non solùm honore, sed etiam amore prosequerentur, hoc in primis etiam sacris sanctionibus prouidendum curauerũt, ne quis inuitis obtruderetur episcopus. Ne, inquit ille, ciuitas episcopum non optatum contemnat aut oderit, & fiat minùs religiosa, quàm conuenit, cui nõ licuit habere, quem voluit. Itaque non plebis, sed cleri erat eligere, gratum tamen, acceptumq; plebi: cuius erat, electioni consentire, & bonum electo perhibere testimonium. Et hoc est quod significauit Origenes, requiri præsentiam populi, non vt eligeret, sed vt electo perhiberet bonum testimonium: vt sciãt, inquit, omnes & certi sint, quia qui præstantior est ex omni populo, ille eligitur ad sacerdotiũ, vt sciant eligi præstantiorem, non vt eligant. Cuius nobis formam in Saulis electione sacra exhibet historia. Electus siquidem ille à Deo est, & sacerdotis sui visibili consecratus ministerio. At iam electum statuit Samuel in medio populi, dicens ad eum: Certè videtis quẽ elegit Dominus, quoniam non sit similis illi in omni populo. Quanquam & plebis posteà desierit consensus expeti, eam ob causam, ob quã diuus Augustinus viuens sibi in coadiutorem & successorem in episcopatu suo assumpsit Eradium. Quã ob causam idem ipse expresit quadam sua epistola: Scio enim, inquit, post obitus episcoporum per ambitiosos aut contentiosos solere perturbari ecclesias: quod sæpè expertus sum, & doleo. Attamen nec illa ipsa cleri electione, nec plebis assensu, sed sola põtificali ordinatione ac cõsecratione quisquã fit sacerdos aut pontifex. Cui non homo, sed Deus ipse sacerdotalem, pontificalemq; autoritatem planè diuinam tribuit. quare non ab homine, sed à Christo ipso & sacro spiritu, tametsi humano ministerio, sacerdotes pontificesque cõstitui affirmant sacrę literæ. Paulus ipse & Timotheus, ac Titus per ciuitates ordinarunt episcopos, quibus tamen idem dicit Paulus: Attẽdite vobis atq; omni gregi vestro, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Domini Iesu. Vides quos ille dicat spiritum sanctum posuisse episcopos ad regẽdam ecclesiam Dei. Itaq; pontificali ministerio ordinati & consecrati in sacerdotes & episcopos, à Deo vocati ad honorem huiusmodi dicuntur ab Apostolo. Nec quisquam, inquit, sibi sumit honorẽ, sed qui vocatur à Deo, quemadmodũ & Aaron. Quo verbo, neq; ordinatis à se Tito & Timotheo,

Sacerdotalē autoritatem à Deo tribui, quàmuis hominum ministerio. Autoritate Apostoli. Heb. 6.

C neque eis etiam, qui ab illis vlteriùs ordinati sunt, honorem de quo loquitur, pontificium aut sacerdotalem abrogat. Sed quemadmodũ illos, quàmuis humano ministerio, tamen à spiritu sancto constitutos episcopos affirmauit, ita eosdẽ hic significat vocatos à Deo. Dignũ est igitur, inquit ille gloriosus martyr Ignatius, & ipse Apostolico plenus & imbutus spiritu, vos obedire episcopo vestro, & in nullo ei contradicere. Terribile enim est tali cõtradicere. Nõ enim istũ visibilem quis spernit, sed illum inuisibilẽ in eo contemnit, qui nõ potest à quoquã contẽni: hic enim nõ ab homine, sed à Deo habet promotionẽ. Vides illũ rectè intellexisse ex prędictis verbis Apostoli, episcopũ quàmuis ordinatũ & consecratũ humano ministerio, tamen à Deo, non ab homine promotionẽ habere. Eodẽ sanè pacto idem intellexit eruditiss. ille Origenes. Quid, inquit, loquar de parentibus & filijs? Si Iesus Dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ, ego nõ subijciar episcopo, qui mihi à Deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatione præpositus est? Et ille gloriosus Christi martyr & pontifex Cyprianus ad Pupianum, etiã diuinitùs sibi reuelatum testatur: quòd qui Christo non credit, sacerdotem facienti, posteà tandem & serò incipiet credere sacerdotem vindicanti, D pro fide sibi factæ reuelationis ad Dei tribunal prouocans. Ex quibus quilibet facilè intelligit, qualis, quantique momenti sit pontificalis ordinatio, per quam Deus ipse ad sui sacerdotij honorem ordinatos eligit, & spiritus sanctus constituit episcopos & presbyteros ad ecclesiæ Christianæ regimen. Et hos execrandus ille polluto blasphemoque ore vnctos & rasos per contemptum appellabit? Cur nõ & lotos, lymphatosq; derideat Christianos vniuersos, si adeo nihil in exteriore corporis seu ablutione seu vnctione existimat inesse energiæ & viuæ virtutis?

Sed dicet aliquis: Ordinationis in apostolicis literis, non per consecrationem, vnctionemque sacri chrismatis, sed tantùm per impositionẽ manuum mentionem fieri. quemadmodum Titum Paulus admonet resuscitare gratiam, quam per manuum suarum impositionem susceperat, de chrismate aut consecratione nulla mẽtione facta. Et Timotheum, nõ temerè quenquam ordinandum docens ad sacerdotium, sed maturo, exactoque iudicio: Manus, inquit, citò nemini imposueris, neq; communicaueris peccatis alienis.

Hic si nihil dicam aliud, quàm quod primo libro demonstrauimus, magis ex traditione, quàm scripto pendere religionem Christianam

A nam & legem Euangelicam, factũ satis cuiq; piè affecto Christiano nihil dubitauerim. Nihil enim scripsit legislator noster, nihil scribendum mandauit Apostolis, sed euntes, inquit, in mundum vniuersum, prędicate Euangelium omni creaturæ. Quod illi etiam strenuè executi sunt, viuæ vocis doctrina, non scripto commendantes primitiuæ illi Ecclesiæ quæ didicerant à Christo & sacro spiritu. Nam nec Euangelistas quatuor, nec Petrum, Paulum, Iacobum, Ioannem, Iudam, illis suis Epistolijs complexos vniuersa nostrę fidei mysteria, imò plurima & grauissima quęque sola nos Ecclesiasticæ traditionis autoritate & successione accepisse, superiùs luce clariùs demonstrauimus.

Deinde hoc etiam certum est, in rudi illo Christianitatis initio, nondum videlicet ordinata & constituta Hierarchia & disciplina Ecclesiastica, plurima perfunctoriè ex quadã spiritus sancti dispensatione pro necessitate illius temporis peracta fuisse ab Apostolis. Quæ paulo pòst eodẽ ductore & autore spiritu, qui suis quęq; dispensat vniuersa temporibus, eorundem Apostolorum traditione & B ordinatione præscriptam, certamq; formam receperunt. Quam videmus ab ipsis Apostolorum tẽporibus continua Ecclesiasticæ traditionis succcessione, eodem tenore, toto orbe terrarum ad nos vsq; seruatam. Certè sacri chrismatis inunctione, eodem quo nunc ritu etiam ab ipsis Apostolorum temporibus ordinari consueuisse Sacerdotes & Episcopos, Dionysij illius Pauli discipuli luculentissimo demonstrauimus testimonio. Cui accedit & alter æquè testis idoneus, beatissimus Clemens Papa & martyr, æquè Apostolorũ, atq; adeò beatissimi Petri discipulus, & ab eodem in Apostolica Cathedra sibi designatus successor. Hic itaque quemadmodum de Ecclesiasticæ Hierarchię ordinatione à spiritu sancto cõstituta à tanto præceptore edoctus fuerat, ex Apostolica Cathedra etiam alios docens & instruens, in hæc verba scribit cunctis Episcopis & vniuersis ordinibus Ecclesiasticis: Primus põtifex Aaron chrysmate compositionis perunctus, princeps populi fuit, & tanquam rex primitias & tributum per capita accepit, & iudicãdi populos sorte suscepta, de mũdis immmundisq; iudicabat. Sed & si alius ex ipso vngento perunctus est, virtute inde concepta, etiam ipse Rex aut Propheta, aut Põtifex Sacerdósue fiebat, &c. Quid autẽ in præsenti seculo Propheta gloriosius, Pontifice clarius, Rege sublimius? Omnis enim Pontifex sacro chrysmate perunctus, & in ciuitate constitutus, scripturis

Ex patrũ testimonio ab ipsis Apostolorum temporibus.

sacris eruditus, charus & pretiosus, hominibus oppidò esse debet: Quem quasi Christi locum tenentem honorare omnes debent, eique seruire & obedientes ad salutem suam existere, scientes, quòd siue honor, siue iniuria, quæ ei defertur, in Christum redũdat, & à Christo in Deum, &c. Hæc ille Clemens Apostolorum discipulus & in Cathedra successor. In quibus audis etiã tunc ab ipsis Apostolorum temporibus, atq; adeò ex Apostolica traditione sacro chrysmate inunctos fuisse Sacerdotes & Pontifices. Eiusdem successor Anacletus, æquè Petri discipulus, in Epistola ad vniuersos Episcopos per Italiam, scribit in hæc verba: Ordinationes Episcoporũ autoritate Apostolica ab omnibus, qui in eadem prouincia fuerint Episcopis, aut saltem nõ minus quã à duobus aut tribus, reliquis omnibus assensum præbentibus sunt celebrandę. Qui simul conuenientes scrutinium diligenter agant, ieiuniumq; cũ orationibus celebrent, & manus cum sanctis Euangelijs quæ prędicaturi sunt, imponentes, Dominica die, hora tertia orantes, sacraq; vnctione, exemplo Prophetarum & Regum capita eorum, more Apostolorum & Moysi vngentes, quia omnis sanctificatio cõstat in sancto spiritu, cuius virtus inuisibilis sancto chrysmate est permixta. Et hoc ritu solennẽ celebrẽt ordinationem. Audis ritum ordinationis Episcoporum ab ipsis Apostolorum temporibus. Consona sunt his quæ libro de vnctione chrismatis scribit sanctus ille Cyprianus gloriosus martyr & Pontifex, & ante hunc Tertullianus, libro quem de carnis resurrectione edidit. Breuiter huic obseruatiõi vno consensu testimonium perhibet venerabilis ille sanctorum patrum omnium chorus, ipsa rei euidentia, & totius orbis consensus & cõcors obseruatio subscribit. Vmbra & figura veteris illius tabernaculi atq; eius sacerdotij, suo corpori, solidæq; veritati adstipulatur & consonat. Quid igitur hîc dubij aut scrupuli cuiquam Christiano esse pòterit, haud sanè intelligo.

Anacleti.

C

D

Postremò, pontificalis propriè muneris & hęc esse, templorum, oratoriorum, altarium, vasorum diuino cultui mancipatorum, reliquiq; ornatus sacri dedicationes & consecrationes, testis est communis per orbem Ecclesiæ concors obseruatio, quam non cepit ab heri aut nudiustertius, sed sicut ab initio normam fidei Christianæ suscepit, ita immutatã fideliter cõseruauit. Cui rei sanctus ille Leo Apostolicæ cathedræ, atque adeò vniuersali Ecclesiæ præsidens luculentissimum perhibet testimonium, ad vniuersos Germanię &

A Galliæ ecclesiarum episcopos, scribens in hæc verba: In diuinis scripturis, præcipiente Domino, solus Moyses in tabernaculo dei erexit altare, solus vnxit, qui vtique summus sacerdos Dei erat, sicut scriptum est de eo: Moyses & Aarō in sacerdotibus eius. Ideoque id quod tantùm facere principibus sacerdotum iussum est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, omnino decretū est, presbyteri, quorū filij Aaron gestabant figurā, arripere nō præsumant. Hæc ille Leo ante tot secula nouellæ Christi per Germanias & Gallias plantationi suggerit, & inculcat antiquam obseruationem catholicæ ecclesiæ, & quid ad quenque gradum ecclesiasticum propriè pertineat.

Hæc autem de muneribus pontificalibus, aduersus hostes catholicæ ecclesiæ, & impugnatores hierarchiæ, quę à Christo ordinata, & ornata est, ideo tractauimus aliquātò prolixiùs, quò clarius pateret etiam hac parte ab vmbra & figura sua non dissidere solidā rei veritatem. Quin & apud nos quoque discriminatum ac bipartitum esse sacerdotalem ordinem, quemadmodum fuit in vmbra veteri, & in sublimiori gradu sacræ ordinationis cōstitutos pōtifices & episcopos prę sacerdotibus. Id tam ex ritu consecrationis, quæ vt B illic, ita etiam hîc, illorum propria est præ sacerdotibus (quemadmodum conferenti nostrum hunc, quem ab initio obseruatum demonstrauimus, ad illum veterē, erit luce clarius) quàm ex proprijs plerisq; horū officijs, quæ simplicibus sacerdotibus non conueniunt. Idq; attestante totius catholicę ecclesię (quæ columna & firmamentum veritatis est) consensu & obseruatione, vt vniuersali, ita antiqua ab ipsis vsq; Apostolorū temporibus ad nos deducta.

Rationes quasdam dissoluere, quibus conantur hæretici pontificalis & sacerdotalis gradus discrimen tollere. CAP. X.

Aerij hæresis, quòd nullum sit discrimen pontificis & sacerdotis simplicis.

DIVVS Augustinus scribens de heresibus, quę catenus Christi ecclesiam exagitauerant, inter cęteros hæresiarchas meminit & Aerij cuiusdam, qui cùm episcopatum impotenter & frustra ambiuisset, auersus à catholica Christi ecclesia in hæresim Arrianam prolapsus est, & ne in vulgo tantùm hæreticorum latere videretur, etiam ipse Arrianæ impietati impia plura dogmata superaddere conatus est. Quorum hoc vnum fuit & præcipuum: Nullum esse discrimen simplicis sacerdotis, seu presbyteri & episcopi. Ita se studens vindicare de catholica Christi ecclesia, quòd illum dignata non esset pontificali illo honore & ordine. Sed cū paucissimos aut C nullos impiæ illius suæ & totius Christianæ ecclesiæ communi sensu consensuque explosæ assertionis sectatores & assertores inuenisset illo suo seculo: impij tandem idiotæ stupidique Vualdenses (quos & pauperes de Lugduno appellant) inter cætera execranda impietatum suarum portenta, etiam hoc illius Aerij dogma impium ab inferis resuscitare conati sunt. At cùm nec tum latiùs serperet ea impietas, sed in illis ipsis penè suis rursus extingueretur professoribus, vt quibus velut idiotis & simplicibus nec arma suppeterent, nec ingenium, quibus persuaderent alijs paulo cordatioribus: tandem ex busto & cineribus extincti tot seculis Aerij venenatissimus quidam serpens prodijt Iohannes Vuiclefus in Anglia, qui venenoso suo afflatu infecit plurimos, & multis pestilentissimis librorum suorum voluminibus persecutus est Christi ecclesiam. Quibus dogmata impia plurima, de diuino & humano iure, de ecclesia & eius hierarchia, de cæremonijs ecclesiasticis, de statu monastico, de subditorum erga prælatos & superiores suos obedientia, vulgo persuadere conatus est, & velut classico ad seditionem commouere populos. Abusus ad hoc opportunitate tem D poris, quo multis annis sub schismate laborauerat Christi ecclesia, incerta quem cathedræ Apostolicæ præsidentem pastorem suum sequi deberet, cùm simul se tres gererent pro summis pontificibus, & eorum quisque suos sectatores haberet. Qua temporum iniquitate ille ad suam impietatem abusus, non parua clade affecit Christi ecclesiam. Fuit enim vir, vt natura seditiosus, ita ingenio acer ac vehemens, & pro sua illa ætate satis disertus ac eloquens. Nam circa annum Domini octuagesimum supra mille trecentos vexauit Christi ecclesiam. Exagitauerat autem illū idem ille superbiæ & ambitionis spiritus, qui suum illum præceptorem Aerium. Nam cùm & ipse assequi non posset episcopatum Vigoriensem, quem impotenter ambierat, aggressus est se vindicare de Christi ecclesia, Vualdensium illorum impias hæreses resuscitans: & quod illi non poterant, scripturarum eas colorauit & adstruxit testimonijs. Itaque inter cætera discrimen auferens inter presbyteros & episcopos, atque vniuersam inde ecclesiasticam hierarchiam tollens è medio, vnde magnum impietati suæ profectum videbat, ex Apostolicis literis hoc ipsum persuadere conatus est, inter sacerdotes olim nullum fuisse discrimen; sed huma-

Vualdenses discipuli Aerij.

A na demum ordinatione illud ipsum introductum, tanquam ad tollenda schismata necessarium. Siquidem Paulus ad Timotheum scribens, episcoporum & diaconorum tantùm meminit, illos officij sui admonens, & quales esse debeant præscribens: presbyterorum nulla ibi facta mentione. Quare videtur duos tantùm eo tempore fuisse gradus sacri ordinis ecclesiastici, vlteriorem autem eius distinctionem postea superinductam ab hominibus. Idem innuere videtur Philippensibus scribens. Siquidem in salutatione episcopos coniungit diaconibus, sacerdotum aut presbyterorum nulla mentione habita. Quorum tametsi meminerit alibi, vt in epistola ad Titum, tamen eodem loco eorundem & episcoporum appellationem in idem confundit. Quos enim primò vocat presbyteros, eosdem continuò dicit episcopos. Huius, inquit, gratia reliqui te Ephesi, vt cõstituas per ciuitates presbyteros. Qui quales esse deberent cùm adscriberet, subiungit: Oportet enim episcopum sine crimine esse. Idem facit apud Lucam in Actis: Nam vocatos ad se Ephesinæ ecclesiæ presbyteros, mox episcopos appellat: Attendite, inquiens, vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Ex quibus locis etiam Diuus Hieronymus hoc annotasse & intellexisse videtur, olim inter presbyteros & episcopos nullum fuisse discrimen: sed humana postmodum ordinatione illud ipsum, quod nunc cernimus, introductum. Ita enim scribit in dictam Apostoli ad Titum epistolam: Idem ergo olim presbyter, qui episcopus: & antequam diaboli instinctu studia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, ego verò Cephæ, communi presbyterorum consilio ecclesiæ gubernabantur. Postquam verò vnusquisque quos baptizauerat, suos putabat esse, non Christi, in toto orbe decretum est, vt vnus ex presbyteris electus superponeretur cæteris, ad quem omnis ecclesiæ cura pertineret, & scismatum semina tollerentur. Sicut ergo presbyteri sciunt ex ecclesiæ consuetudine ei, qui sibi fuerit præpositus, esse subiectos: ita episcopi nouerint se magis consuetudine, quàm Dominicæ dispensationis veritate presbyteris esse maiores, & in communi debere ecclesiam regere. In eandem sententiam idem scribit ad Euagrium: A principio nullum discrimen fuisse episcoporum & presbyterorum: quòd autem postea vnus electus est, qui præponeretur cæteris, in schismatum remedium esse factum, ne vnusquisque ad se trahens ecclesiam Christi, eius rumperet vnitatem, Nam & Alexandriæ, inquit, à Marco Euangelista vsque ad Esdram & Dionysium episcopos, presbyteri vnum semper ex se eligebant & in superiori loco collocabant, quem nominabant episcopum: quomodo si exercitus sibi imperatorem faciat. Quid enim facit, excepta ordinatione, episcopus quod non facit presbyter?

1.Tim.3. Philip.1. Act.20. B

D. Hieronymi opinio, quòd olim inter presbyteros & episcopos nullũ fuerit discrimen

C

Quibus priusquam respondeamus, repetenda sunt breuiter argumentorum capita, quibus bipartitum apud nos sacerdotalem ordinem demonstrauimus, & catholicam ab initio Christi ecclesiam ex Apostolorum doctrina & traditione agnouisse & recepisse discrimen pontificum, seu vt nunc dicimus, episcoporum à sacerdotibus & presbyteris. Et primum ab vmbra & figura ad solidam suam euangelicę lucis veritatem arguendo, imitantes in hoc Pauli Apostoli dialecticam. In veteri tabernaculo bipartitum illum ordinem suprà demonstrauimus, tam ex distincto consecrationis ritu, quem specialem præ cæteris sacerdotibus requirebat pontifex, quàm ex sacro eius ornatu, qui multis parasangis sublimiorem eius gradum, dignitatemque demonstrabat, præ sacerdotibus reliquis, & postremò ex proprijs quibusdam eius munijs, quę vni competebant pontifici, & non reliquis sacerdotibus. Quòd si in vmbra hæc est distinctio, necesse est eandem aut etiam maiorem esse in solida veritate: quum rerum natura non capiat, vt distinctior sit vmbra quàm ipsa veritatis soliditas. Deinde ex totius catholicæ Christi ecclesiæ communi consensu & obseruatione, non eius tantùm quæ nunc est, sed etiam eius quæ fuit ab initio. Quæ vniuersa ex Apostolica doctrina & traditione hoc discrimen agnouit inter pontifices & inferiores sacerdotes. Ad illos solos credens pertinere confectionem chrismatis sacri, confirmare baptizatos, ordinare ministros ecclesiæ in singulis gradibus ecclesiasticis, templa, altaria, & cætera diuino cultui mancipata consecrare & benedicere: prętérea & specialem ritum habuit consecrationis episcoporum præ sacerdotibus reliquis. Quare si verè affirmauit Apostolus ecclesiam columnam esse veritatis, si superiori etiam libro rectè demonstrauimus, non inferiorem esse ecclesiasticæ traditionis autoritatem, quàm sanctarum scripturarum, si non malè hoc intellexerunt sanctißimi patres nostri, qui columnæ quædam præcipuę fuerunt catholicæ ecclesiæ, & viua templa inhabitantis in eis sacri spiritus, quod quicquid ante omnia vniuersalia concilia per vniuer-

D

niuersum orbem tenuit Christi ecclesia, ab A Apostolica id venerit traditione & discipli na (Quæ certò est doctrina Christi, quamuis non habeatur in Euangelio, vt qui vnctione sacri spiritus omnem illos veritatem docuit) certum vtique & indubitatum est Christo autore, doctoreque sacro spiritu ex Apostolica traditione, discrimen pontificum & sacerdotum intellexisse & accepisse Christi ecclesiam. Quæ enim eius præsentis per orbem diffusę & aliquot ante nos seculis sit hac de re sententia, quæ obseruatio secundum eam, quam libro I. explicauimus, methodū, cuique adest luce clariùs perspicere.

Et quanquam etiam illic demonstratum sit, catholicam ecclesiam fidelissimam esse custodem depositorum ab initio apud se dogmatum, nec quicquam præterea noui admisisse, illius Apostolicæ censuræ perpetuò memor, qua vniuersis, qui præter id quod à principio accepit ecclesia, noui quicquam annunciant & superinducere conantur, anathema denunciat idem Apostolus. Id quod multis exēplis velut inductiuè demonstrauimus, adeò, vt eo ipso satis demonstratum sit, quid & ab initio tenuerit catholica ecclesia de quacunque quæstione proposita, si certum sit quid nostro seculo teneat. B Nihilominus etiam in hoc ipso de quo agitur, sui semper fuisse similem, testantur illæ, quas suprà citauimus, ecclesiæ columnæ, illæ aquilæ, in quibus præcipuè viguit sensus ecclesiastici corporis, in quo Christus est. Imò maiorem fuisse Apostolorum autoritatem (qui primi fuere nostræ religionis pontifices & quibus successerunt reliqui episcopi) præ illis septuaginta duobus discipulis, quos Dominus deputauit in Apostolorum suorum adiutorium, & ante se præmisit binos & binos in omnem locum, quò ipse erat venturus, quorum formam presbyteri nobis exhibent, planè attestatur euangelica historia, nec minùs Lucas in Actis Apostolicis. Quòd enim non eadem fuerit Apostolica & illorum autoritas, ordo vocationis eorum à Christo indicat, & deinde confirmat Lucas in electione Mathiæ. Primùm designauit Dominus Apostolos duodecim, nec maiore numero, nec plures, quamdiu in terris ageret, in eundem acciuit ordinem: sed longè post electos illos designauit & alios septuaginta duos, non Apostolos, sed Apostolorum sub eisdem coadiutores, formam exhibens eisdem ordinandorum sub se presbyterorum, maiore numero pro plebium & fidelis populi necessitate, remanente tamen Apostolica illa episcopalique autoritate (ne

Ostenditur differentia inter autoritatē Apostolicā & discipulorū LXXII.

Luc. 10.

C frequentia vilesceret) apud non ita multos. Itaque cùm ex hoc ordine præuaricatus excidisset Iudas, Petrus velut Apostolici illius ordinis princeps, post Christi ascensionem in cœlum, exurgens in medio Apostolorum & discipulorum vnà congregatorum, dixit de proditore, qui connumeratus fuerat inter Apostolos, & sortitus sortem eius ministerij, vt suspensus crepuerit medius, vtque secundum prædictionem spiritus sancti per os Dauid, episcopatum eius alter accepturus esset: Oportet ergo, inquit, ex his viris qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph cognomento iustum, & Mathiam, & orantes dixerunt: Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus accipere locum ministerij huius, & Apostolatus, de quo præuaricatus est Iudas, vt abiret in locum suum, & dederunt sortes eis, & sors cecidit super Mathiam, & annumeratus est cum vndecim Apostolis. Hactenus Lucas. In quibus verbis hoc primùm notandum est, quòd Petrus Apostolicum gradum & ordinem, episcopatum dixerit. D Deinde, quòd ex illis septuaginta duobus discipulis, qui vnà cum Apostolis semper sequuti fuerant Dominum, vnum sortitò elegerunt in locum Apostolatus, aut episcopatum Iudæ. Notum est autem ex inferiori gradu ad superiorem electionem fieri. Ex quo constat Apostolos præ illis septuaginta discipulis maiori, hoc est, pontificali aut episcopali autoritate fuisse prędítos à deo. Quod ipsum discrimen etiam in eo adest perspicere, quòd quamuis cæteri Apostolico ordini additi à principio, coadiutores illi septuaginta duo presbyteri, deinde & septem illi electi diaconi, etiam prædicarent verbum Dei, etiam plurimos Christo lucrifacerent, & baptizarent ad fidem conuersos, sacrosanctum, viuificumque illum panem per domos ac mensas Christi fidelium frangerent, cæteraque necessaria sacramenta administrarent. Attamen baptizatos confirmasse dono sancti spiritus soli leguntur Apostoli, quamuis in rudi illo principio nondum constituta ab illis forma hierarchiæ ecclesiasticæ (quam constituerunt deinceps priusquam à se diuisi orbem terrarum inter se partirentur aggrediendum & excolendum euangelicę prędicationis vomere) quamuis, inquam, in primo illo initio religionis nostræ pleraque adhuc agerentur ab illis perfunctoriè, & promiscuè, dispensatione quadam sacri spi-

Acto. 1.

spiritus, pro necessitate illius temporis: quæ A deinceps eodem doctore & autore spiritu, decentiùs ordinata sunt, & suum cuique prescriptum officium, quod non liceat transgredi: attamen illius confirmationis sacramentum nulli vnquam præsumpsisse leguntur, quàm soli Apostoli. Quæ autem constituta iam per Apostolos forma hierarchiæ Ecclesiasticæ, hac etiam de re fuerit Apostolica doctrina & traditio, quæ illius primitiuæ Ecclesiæ communis sententia & obseruatio, attestantur Apostolici Canones: quorum plurimi euidens discrimen indicant inter episcopum, presbyterum & diaconos, seu ordinem ministrãtium. Nam primus iubet episcopum non nisi à duobus aut tribus episcopis ordinari: cùm presbyterorum ordinatio non nisi vnum requirat episcopum, iuxta decretum secundi canonis. Quintus euidẽter indicat, vnius ecclesię nõ nisi vnum esse episcopum: cùm tamẽ multos presbyteros habeat. Quintus decimus ostẽdit presbyteros & inferiores omnes esse sub potestate sui episcopi. Breuiter, vniuersi pene omnes gradus sacri ordinis ecclesiastici in tres dirimunt, episcopos, presbyteros & diacones, sub his vniuersum inferiorem ordinem ministrantium & seruientium comprehendẽtes. Nec est, quod

Differentia episcopi & presbyteri ex canonibus Apostolicis ostenditur.

B Apostolicorum canonum autoritatem quis eleuet, aut nothos, subditicios & ab aliquo quouis impostore confictos, non autem ab Apostolis quis dicat editos: vt istos homines nihil pudet cõminisci, quantùmuis sit impudẽs, quiduis dicere, reijcere, asserere pro sua temeritate & arbitrio. Primũ, quoniã ex ijs solis nõ pẽdet negotiũ, quãdoquidem (vt mox audies) suppetũt testes alij & plurimi & irrefragabiles: sed tantũ ad maiorẽ veritatis cõfirmationẽ eos canones adduximus. Deinde, horum canonũ autoritatẽ receptam per eclasiam ab ipsis mox Apostolorum temporibus, probat Anacletus beati Clementis successor, & beatissimi Petri Apostolorum principis discipulus, atq; ab eodem, vt idem ipse testatur, ordinatus presbyter in epistola, quã scribit episcopis omnibus catholicę ecclesię. Huius quoq; successor Euaristus in epistola ad Aegyptiorum episcopos, Sixtus item eius nominis primus in sua ad episcopos per catholicam ecclesiam, Victor præterea in epistola sua ad Theophilum Alexandrinum & Aegyptiorum episcopos, Sixtus quoq; eius nominis secundus, in epistola ad Gratum episcopum, rursus in altera ad episcopos per Hispaniam, Marcellus etiam ad episcopos Antiochenæ prouinciæ, Apostolicorum canonum autoritatem proferunt. Quibus omnibus præter vitæ meritum, & quod glorioso ferè consummarunt martyrio, etiam cathedræ Christi & Apostolicæ in qua resederunt, adfuit priuilegium. C Quæ maiori haud dubiè priuilegio à Christo dotata est præ illa Mosaica. Cui tamen præsidentibus etiam sceleratis & impijs, iubet Christus credere & obsequi per omnia in his quæ illius legis & religionis fuerant. Ne quis de fide illorum, quæ tam consonanter ab illis affirmantur, quicquam dubitare possit. Quorũ hac de re testimonia postea afferemus opportuniùs.

Idem demonstrare ex concordi patrũ testimonio.

Clementis.

Præterea testes sunt fidei, sententiæ & obseruationis illius primitiuæ recens ab Apostolis institutæ ecclesiæ. In primis Clemens B. Petri discipulus & successor, qui in epistola ad Iacobum scribit ex eiusdem Petri traditione & doctrina, in singulis ciuitatibus singulos, non binos aut ternos constituendos episcopos, quibus per omnia subsint presbyteri. Porrò episcopos vicem Apostolorũ gerere, at illorum LXX. discipulorum presbyteros, atque hoc ipsum docuisse dominum. Quin & ex Anacleto huius in Apostolica cathedra successore, atque B. Petri discipulo proprium, distinctumq; ritum consecrationis episcopi, & inferioris gradus sacerdotis aut presbyteri intellexisti superiùs: Quorũ D discrimen in eadem epistola adstruit ex vmbra legis veteris. Primus, inquit, Aaron in lege sacerdotale nomen accepit, primusq; pontificali stola indutus victimas obtulit, iubente domino & loquente ad Moysen: Accipe, inquit, Aaron & filios eius, & applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cumque laueris patrem cum filijs aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est, lineam tunicam & superhumerale & rationale, quod constringes baltheo, & pones thyaram in capite eius, & laminam sanctam super thyaram, & oleum vnctionis fundes super caput eius, atq; hoc ritu consecrabitur domino, filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesq; baltheo Aaron & liberos eius, & impones eis mitras, eruntque mihi sacerdotes religione perpetua. Quo loco cõtemplari oportet Aaronem summum sacerdotem, hoc est, episcopum fuisse: porrò filios eius presbyterorum demonstrasse figuram. Hoc enim interfuit inter Aaron summum sacerdotem, & filios eius, qui sacerdotes erant, quòd Aaron super tunicam accipiebat poderẽ, stolam sanctam, & coronam auream, mitram & zonam aureã, & super humerale & reliqua quę p̃fixa sunt: filij autem Aaron super tunicas lineas cincti tantummodo & thyarati assistebant sacrificio domini. Hactenus ille. Vides comparando

Anacleti.

Exod. 29.

 do

A do vmbram & figuram ad ſuam ſolidam veritatem, quantum ex ipſa dei lege ſit diſcrimen epiſcoporũ & presbyterorũ noſtrorũ, & quæ fuerit ea de re ipſius primitiuæ eccleſiæ ſententia & obſeruatio. Qui & in alia epiſtola, quã ſcribit de hierarchia eccleſiaſtica: Sacerdotum, inquit, ordo bipartitus eſt, & ſicut dominus illum conſtituit, à nullo debet perturbari. Vides à domino, nõ hominibus bipartitum eſſe ſacerdotalẽ ordinem. Idem confirmat ſacer ille Dionyſius. Qui, vt ſuprà oſtẽdimus, diuina ordinatione à ſanctis noſtrę ſacerdotalis functionis ducibus, hoc eſt, ab ipſis Apoſtolis, dicit eandem recepiſſe ritum conſecrationis ſacri chriſmatis, à ſolis pontificibus peragendum. Quibus & cętera, quæ ſuprà memorauimus, põtificalia munia, non autem presbyteris conuenire affirmat. Quin & proprium, diſtinctumq; ritum conſecrationis vtrorumq; explicat. Ignatius itẽ & ipſe Apoſtolorũ diſcipulus & auditor in ea, quæ eſt ad Smyrnenſes epiſtola, clarè diſtinguit hos gradus ſacri ordinis. Omnes, inquit, epiſcopum ſequimini, ſicut Chriſtus Ieſus patrem: presbyteros ſicut Apoſtolos: diaconos autem veneramini, ſicut Dei mandato miniſtrantes. Vides ex comparatione, quantum & quàm immenſum ille diſcrimen indi-

Dionyſii Hierarchiæ eccleſiaſticæ ca. 4. & 5.

Ignatij.

B cat inter epiſcopos & presbyteros. Omitto hîc citare ſubſequẽtium ſanctiſsimorum patrum, Irenæi, Origenis, Cypriani, eorumq;, qui deinceps magno numero ſubſequuti ſunt, eiuſdem indubitatæ ſentẽtię certiſsima teſtimonia. Quandoquidem quos iam citauimus, idẽ quod nunc diſcrimẽ ſeruat & agnoſcit inter epiſcopum & presbyterum vniuerſa per orbem Chriſti eccleſia, etiam obſeruaſſe primitiuam illam recens ab Apoſtolis inſtitutam eccleſiam, velut ex Chriſti inſtitutione & magiſterio, certum & indubitatum faciunt, certamq; & indubiam veritatem demonſtrant eius, de qua nũc agitur, veritatis catholicæ. A qua quoniam diſſentire non poteſt, eiuſdem ille magnificus præco, aſſertor doctorq; Apoſtolus: nunc vidẽdum eſt, quantum idem pro Aerio, Vualdenſibus, Vuiclefo, Luthero, cæterisq; eius farinæ hæreticis faciat, quandoquidem illius autoritatem etiam nobis & vniuerſæ Chriſti eccleſię ſacroſanctam ſuæ impietati nituntur prætexere: atq; eorundẽ aduerſus catholicam hãc, orthodoxamq; veritatem diluẽdæ obiectiones & calumniæ.

Ad rationes ex uerbis Apoſtoli quibus etiam Hieronymus tollere uidetur diſcrimen epiſcoporũ & presbyterorum.

Quod priuſquàm facio, ſi fortè id minùs accuratè facero, nec omnium in eo iudicio ſatisfecero, iterũ meminiſſe te cupio Chriſtiane lector, fidelis illius & planè Chriſtiani cõſilij, quod ex Origine ſuperiùs inculcauimus. Quo idem nos admonet, ne ab ijs, quę C obſeruat catholica Chriſti eccleſia, vlla canonicarum ſcripturarum, quę nobis fortè videretur, euidentia aut apparentia nos abduci ſinamus. Quæ quoties inducuntur aduerſus communem obſeruationem eccleſiæ, ea nos tentatione pulſari putemus, de qua nos cautos, præmonitosq; fecit Chriſtus, nobisque monſtrari Chriſtum, quamuis contra Chriſtum, in deſerto aut domorum penetralibus: qui ſeipſo teſte non eſt, niſi in corpore catholicæ eccleſiæ. Sed nos, inquit ille, credere illis non debemus, neq; exire à paterna eccleſiaſticaq; traditione, neq; aliter vnquam credere, niſi quemadmodum eccleſiæ tradiderunt nobis: hoc eſt, ſucceſsio illa eccleſiaſtica. Quo verè fideli, ſanctoq; cõſilio tuę commendato memoriæ, iam quem ex Apoſtolo fumum aduerſus præaſſertam catholicam veritatem fidelium mentibus offundere nituntur hæretici, clarę veritatis luce diſcutiamus.

Cùm dicitur, ex eo ſignificari nullum fuiſſe diſcrimen epiſcopi & presbyteri, quòd Paulus Timotheo ſcribens Epiſcoporum tantùm & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla facta mentione: illos tantùm officij ſui admonens, & quales eſſe de- D beant, deſcribens.

Leue hoc admodum, neque vrgens argumentum eſt, & quale riderent & exploderẽt Dialectici: Vno hoc loco duorum tãtùm graduum ſacri ordinis Paulus meminit, ergo non fuit tertius. Ego verò omnium, quos ſuprà explicauimus, ſacri ordinis eccleſiaſtici graduum, & non duorum aut trium illic meminiſſe Apoſtolum, nihil dubito. Siquidem omnes gradus ſacri ordinis eccleſiaſtici in duo omnino genera diuiduntur, in principantes aut ſuperintendentes ac miniſtrantes. Primum genus tametſi bipartitum ſit, vno tamen generico vocabulo propriè epiſcoporum dicitur. Siquidem epiſcopus Græca vox ſuperintendentem ſignificat. Vtriuſque autem eſt, hoc eſt, & pontificis & ſacerdotis, præeſſe populo, atque eius curę, regiminique ſuperintendere: ordinatè tamen, quemadmodum ſuperiùs etiam ex vmbra veteris tabernaculi demonſtrauimus. Ad vniuerſum ergo hoc genus pertinent, quæ illic deſcribit Apoſtolus: Oportet epiſcopũ irreprehenſibilem eſſe, &c. Secundum etiam genus graduũ ſacri ordinis eccleſiaſtici, tametſi in multas inſuper ſpecies ordine ſe habentes diſtributum (quemadmodum etiam in vmbra ſua cernebatur expreſſum) ſuperiùs demonſtrauerimus: omnes tamen illas ſub vna hac

Apoſtolum omnes gradus ordinis eccleſiaſtici ſub epiſcopi & diaconi uocabulis comprehendere.

hac generica appellatione contineri certum A est, diaconorum, inquam: Diaconus enim & ipsa Græca vox, propriè ministrum significat, adeò vt Timotheum etiam pontificem & episcopum Paulus admoneat implere diaconatum, seu diaconium suum. Ita enim Grę cè dicitur. Cuius loco interpres noster ita vertit: Ministerium tuum imple. Quare quæ de diaconis ibi dicit Paulus, nõ ad solos eos, quos nunc generico vocabulo ad pręcipuam specierum appropriato, diacones dicimus, sed etiam ad subdiaconos, reliquosque ministrantes sacri ordinis gradus pertinẽt, quamuis ad principaliores præcipuè. Itaque Pauli illa instructio & doctrina haudquaquam diminuta aut manca est, imò vniuersos sacri ordinis gradus comprehendit sub duobus illis capitibus & vocabulis genericis, & sufficienter præscribit, quales esse debeant constituendi in singulis gradibus ordinis ecclesiastici. Quòd verò ita sit vsus Apostolus his vocabulis episcoporum & presbyterorum, vt genericis, inquam, nõ vt appropriatis, quemadmodum postea vsus obtinuit, idem ad Philippenses clarè attestatur, scribens in hæc verba: Paulus & Timotheus serui Iesu Christi, omnibus sanctis in Christo Iesu, qui sunt B Philippis, cum episcopis & diaconibus, gratia vobis & pax. Constat autem secundi ordinis sacerdotes (quos presbyteros magis appropriatè, quàm propriè dici vsus obtinuit) non pontifices, quos nunc solos episcoporum dignamur vocabulo, illic per episcopos Paulum intellexisse. Quandoquidem vnius ciuitatis neque nunc est, neque tunc fuit nisi vnus pontifex, seu, vt nunc loquimur, episcopus: quemadmodum confirmant Clemẽs, Anacletus, Dionysius, Ignatius, Apostolorum discipuli & proximi successores, & breuiter, omnis ille sanctorum patrùm venerabilis chorus. Hanc episcopi, presbyteriq́; genericam, indiscretamq́; appellationẽ in prædictis verbis Apostoli mihi animaduertisse & notasse videtur Theophylactus ille, scribens in primum caput epistolæ ad Philippenses, atque exponens ilud: Cũ episcopis, & diaconibus: episcopos, inquit, sacerdotes dicit. Neq; enim plures pręter vnũ erant episcopi, qui singulis ciuitatibus pręsiderẽt. Quippe, cùm nondum essent huiusmodi nomina dispartita: sed episcopi tantũ, diaconi & presbyteri dicebantur. Hactenus Theophylactus, cui vides, vt etiam suboluerit in Paulo indiscreta illa & confusa, genericaq́; dictorum vocabulorum appellatio. Eodem respexisse mihi videtur Augustinus in quadam ad diuum Hieronymum epistola, qua scribit in hæc verba: Quanquam enim secundum honorũ vocabula, quæ iam Ecclesiæ vsus obtinuit, episcopatus presbyterio maior sit: tamen Augustinus Hieronymo minor est. C Quibus verbis clarè innuit, non ex propria vocabulorũ ratione episcopatum presbyterio esse maiorem, cùm sit vtrumque genericum, & ex sua ratione æquè latè patens vocabulum, quorum vsus indiscretus extitit ab initio, & indifferens, communisq́; vtriq; gradui sacerdotalis ordinis: quemadmodum iam nunc demonstrauimus: Sed vsu ecclesiæ introductum postea, vt alterum vni eius speciei appropriaretur, & alteri aliud, hoc est, pontificali gradui episcopi, & inferioris ordinis sacerdotij, vocabulum presbyteri. Itaque ex vsu vocabulorum quem iam obtinuit ecclesia, non autem quem obtinuit ab initio, episcopatus presbyterio maior est. Idq́ue propterea, quòd per vsum loquendi sunt appropriata speciebus diuersis, quarũ altera non ex vsu loquendi tantùm, sed re ipsa altera maior est. Itaque in distinctis ab initio ex ratione propria vocabulis, per abusum & appropriationem ad res diuersas, facta est distinctio. Hæc qui non obseruant in verbis Apostoli, inuoluuntur difficultatibus vnde se facilè extricare non possunt. Itaque etiam sacer ille Ambrosius dicta Pauli verba satis absurde interpretari cogitur, quasi Paulus & Timotheus secum & cũ suis ministris pacem & gratiam imprecarentur Philippensibus. Ita enim ait: Cum episcopis & diaconibus, hoc est, cum Paulo & Timotheo, D qui vtique Episcopi erant, simul & significauit diacones, qui ministrabant eis. Ad plebem enim scribit: nam si Episcopis scriberet & Diaconibus, ad personas eorum scriberet. & loci ipsius Episcopo scribendum erat, non duobus vel tribus, sicut & ad Titum & Timotheum. Hæc Ambrosius. Quem non animaduersa generica illa Episcopi appellatio familiaris Apostolo, & ad eam, quam pòst vsus obtinuit, appropriatam respicientem (ne euidentem falsitatem cogeretur admittere) videlicet, eiusdem Pauli temporibus vnius ciuitatis plures fuisse Episcopos, id est, Pontifices, ad absurdam illam, extraneamq́ue expositionem declinare coegit. In hoc vtique commendandus, quòd Adamantij illius, atque adeò Christi consilij memor, ob nullam quantumuis apparentem difficultatem ex scripturis, aduersus ea, quæ tenet communis per orbem ecclesiæ obseruatio quicquam admisit scrupuli: sed conatus est quacunque potius expositione lenire inge-

Non animaduersa illa generica episcopi & presbyteri appellatio, quã multos difficultatibus inuoluit, & inter hos Ambrosium.

stam ex scripturis difficultatem, quam ob A quamcunq; scripturarum in contrarium, vt cuiq; videretur, euidentiam, communem ecclesiæ consensum & obseruationem reuocare in dubium. Quàm enim nihil tollat ingestam ex Apostolo difficultatē dicta Ambrosij expositio, si nō aduertas genericam illam, propriamq; rationē episcopi, secundū quam in Apostolicis literis, quoties episcopi atque etiam presbyteri fit mentio, semper accipiũtur hæc vocabula, eiusdē Pauli apud Lucam verbis manifestū est. Quandoquidem vocatos ad se Ephesinę ciuitatis presbyteros, eosdem mox episcopos appellat, dicens: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos posuit spiritus sanctus episcopos, regere ecclesiam dei. Quod enim de inferioris gradus sacerdotibus (quos nunc presbyteros vocari vsus obtinuit) illic loquatur Apostolus, certum est, cùm non possint vnius ciuitatis esse plures pontifices, aut (vt nūc loquimur) episcopi. Eadem ratione, primum hoc genus graduum sacri ordinis principatium aut superintendentium, secundum totam illam genericam suam latitudinem, antiquitas illa appellauit presbyteros, honoris potiùs, quàm aut officij aut proprij gradus nomine: perinde quasi aut patres aut seniores dixeris. Presbyter enim Gręca vox est, Latinè seniorē significans, hoc est, honoratiorē. Quandoquidem B honor ille etiam qui prudentiæ, sensuumq; maturitati, & morum integritati competit, illo senioris aut presbyteri significatur vocabulo: Senectus, inquit ille, venerabilis est, nō diuturna, neque annorum numero supputatata. Cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Et rursus: Consummatus in breui compleuit tempora multa. Itaq; Timotheus non solùm sacerdos aut presbyter, sed etiam pontifex, & (vt nunc dicimus) episcopus, haudquaquam ætate senex erat, eodem teste Apostolo, qui ita scribit ad eundem: Nemo adolescentiam tuam cōtemnat. Quòd autem Apostolus secundum eam genericam indifferentiam vsus sit hoc presbyteri vocabulo, & nō quemadmodum nos, vni ipsum speciei sacerdotij applicātes, idem ipse testis est, qui nunc inferioris ordinis sacerdotes vocat presbyteros, nunc episcopos, vt nunc loquimur, hoc est, pontifices. Primū facit apud Lucam Actorum vigesimo: A Mileto enim mittens Ephesum vocauit presbyteros (ita Græcè legitur, quod noster vertit, maiores natu ecclesiæ) qui cùm venissent ad eum & simul essent, dixit eis inter cętera: Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos spiritus sanctus posuit episcopos. Presbyteros illic appellat secundi ordinis sacerdotes, quos nunc solos presbyteros dicimus, vt C quos plures vna capit & capiebat ciuitas, tamen sub vno pontifice. Rursus etiam pontifices, aut (vt nunc dicimus) episcopos presbyterorum nomine appellari à Paulo, idem ipse ad Titum scribens clarissimè attestatur, cùm ait: Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros. Nam præcipiens cōtinuò, quales vellet ordinari & constitui presbyteros, nēpe, si quis sine crimine est, vnius vxoris vir, filios habens fideles, nō in accusatione luxurię, aut nō subditos, subiungit: Oportet enim episcopū sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, cōtinuò episcopum vocans, quem antè presbyterum. Quòd enim illic de constituēdis episcopis, hoc est, pontificibus præcipuè mandauerit, Diuus Chrysostomus in eundem locū scribens, & post eum Theophylactus diligenter annotauit. Nolebat enim Apostolus immensam, populosissimāq; Insulam, cētum quōdam vrbibus nobilem, vnius tantum episcopi, sed plurium per opportunas ciuitates dispositorum demandari curæ & regimini, hoc magis existimans fore è re Christi fideliū, religionis ac fidei, vt insignis quæq; ciuitas suū haberet episcopum. Ita & Petrus Apostolorum princeps & Chri D stianorum pontifex primus (vt verè dicit Cę sariēsis ille Eusebius) presbyterum se vocat, dicens: Presbyteros ergo qui in vobis sunt, 1. Pet. 5. obsecro compresbyter. Similiter & Ioannes Apostolus in secunda sua epistola: Presbyter electæ dominæ & natis eius. Et rursus in tertia: Presbyter Gaio charissimo.

Acto. 20.

Presbyter uocabulū genericum demonstratur.

Hanc itaq; genericā, indiscretamq; horum vocabulorū, episcopi & presbyteri, ad bipartitum sacerdotalem ordinē, & vtrumq; eius gradū cōmunem, indistinctamq; appellationem, qui obseruat in Apostolo, nulla in verbis eius hærebit difficultate, nec ob indiscreta vocabula, in vnum cōfundet gradus, quos demonstrauimus distinctos, sacri illius ordinis ecclesiastici. Quę non animaduersa etiam diuum Hieronymum inuoluit perplexitatibus, vnde se extricare non potuit. Cùm hinc staret communis ecclesię sensus, inde & in diuersum sibi trahere viderentur verba Apostoli. Imò nec secum ipse consentit, sed nunc discrimen tollit inter presbyteros (vt nunc loquimur) & episcopos, nunc rursum statuit, ipsa rei veritate coactus, & communi consensu ecclesiæ. Itaq; causam explicans, quare ad Timotheum scribens Paulus, tantùm episcoporum & diaconorum meminerit, presbyterorum nulla mentione habita: Cur, inquit, Pau-

Vt hæret Hieronymus in uerbis Apostoli ob non animaduersam genericā appellationē episcopi & presbyteri.

A Paulus de presbyteris nullam facit mentionem, sed eos in Episcoporum numero comprehendit? Quia secundus, imò penè vnus gradus est. Sicut ad Philippenses Episcopis & Diaconis scribit, cùm vna ciuitas plures Episcopos habere non posset. Vides eum hîc fateri etiam Apostolorum temporibus discrimen inter presbyteros (vt nunc loquimur) & Episcopos. Cùm vna ciuitas plures habere non potuerit Episcopos, at benè presbyteros: item quia secundus gradus presbyterorum est in sacro ordine Ecclesię: primus ergo sit Episcoporum, necesse est, & à secundo distinctus. Quod addidit, imò penè vnus, fecit respiciens ad illam ingestam sibi perplexitatem ex non obseruato indiscreto vsu horum vocabulorum in Apostolo. Non tamen vnum dicere illic ausus est, qui iuxta Ecclesię consensum eosdem vt duos, distinctosque gradus apertissimè distinxerat, sed addidit, penè vnus, vicinitatem eorundem, non identitatem significans. Itaque in epistola ad Euagrium, tametsi ad refrenandam Diaconorum quorundam insolentiam, qui presbyteris se ęquare, aut pręferre etiam nitebantur, immodicè gradum eorundem efferat, in hoc abusus dictis verbis Apostoli, per quæ (cùm in confesso esset omnibus Episcoporum excellentia & sublimitas, vt ita presbyterorũ quoque dignitatem & excellentiam contestatam B faceret, Diaconorumq; illorum insolentiam magis deprimeret) inter presbyteros & Episcopos nullam olim distinctionẽ fuisse contendit: sed pósteà in schismatum remedium esse factum, vt ex presbyteris electus vnus præponeretur cæteris: ne vnusquisque ad se rapiens Ecclesiam Christi, eius vnitatem rumperet: quomodo si exercitus sibi imperatorẽ faciat. Mox tamen ipsa rei veritate & communi consensu (qui illi reclamabat) Ecclesiæ coactus, & veluti sibi ipsi contrarius subiungit: Quid enim faceret, excepta ordinatione, Episcopus, quod non facit presbyter? Si ordinationem excipis, confiteris vtique eandem à solo Episcopo & non presbyteris posse fieri. Magnum ergo discrimen inter Episcopos & presbyteros statuis, idque diuina etiam ordinatione, Dei enim sacramenta hæc sunt, & ex diuina, non humana ordinatione sortiuntur ministros, à quibus cõferri possint, proprios. Quod ipsum etiam in fine eiusdem epistolæ eadem veritate coactus, rursus confitetur: Et vt sciamus, inquit, traditiones Apostolicas sumptas de testamento veteri. Quod Aaron & filij eius, atq; Leuitæ in templo fuerũt, hoc sibi Episcopi, presbyteri & Diaconi vendicent in Ecclesia. Quod idem affirmat in epistola ad Nepotianum his verbis: Quod C Aaron & filios eius, hoc Episcopum & presbyteros esse nouerimus. Si vmbræ suæ, vt hîc affirmat Hieronymus, etiam hac parte respondet veritas, si hoc sunt in Ecclesia Christi Episcopi, vt nunc loquimur, presbyteri & Diaconi, quod in veteri illo tabernaculo Aaron, filij eius & Leuitæ, constat autem, & luce clariùs à nobis suprà demonstratum est, inter Aaronis pontificatum, & filiorum eius sacerdotium, ex diuina institutione interfuisse plurimùm: nihilominùs certum est, ex Christi institutione tantundem, aut etiam plus interesse inter pontificalem apud nos, & sacerdotum inferiorum ordinem: seu, vt nunc dicimus, inter Episcopos & presbyteros.

Iam verò neque hoc secum mihi quadrare videtur, sed multas rimas ducere, vnde coargui facilè possit, quòd in epistolã ad Titum scribens, idem ait Hieronymus, olim idem fuisse presbyterum & Episcopum, & antequàm Diaboli instinctu studia in religione fierent, diceretur que in populis: Ego sum Pauli, ego Apollo, communi presbyterorum consilio Ecclesias gubernatas: postquàm autem vnusquisq; eos, quos baptizauerat, suos esse putabat, non Christi, in toto orbe decretum fuisse, vt vnus ex presbyteris electus su- D perponeretur, ad quem omnis Ecclesiæ cura pertineret, vt scismatum semina tollerentur. Quod ipsum tamen Ecclesiæ magis consuetudini, quàm diuinæ dispensationis illic tribuit autoritati. Hæc, inquam, minimè secum mihi cohærere videntur. Libenter enim interrogarem Hieronymum, aut si quis alius hac in re eius assertor esse voluerit, quando fuerat illud olim, aut quàm diu se extenderat, quando dicit nullum fuisse discrimen Episcopi & presbyteri, sed communi presbyterorum cõsilio gubernatas Ecclesias: Quandoquidem quæ Diaboli instinctu studia in religione facta sunt, ita vt diceretur in populis: Ego Pauli sum, ego Apollo, aut Cephæ, ad quæ tollenda necessariò introductum fatetur discrimen inter Episcopum & presbyteros, statim ab initio Christianę Ecclesię introducta sunt. Scriptam enim primam illam epistolam ad Corinthios, qua eos eiusmodi studiorum arguit: circa annum quartum aut quintum Claudij, certum est, quo fames illa Agabi prophetia prædicta totum orbem inuaserat, ob quam pro subuentione eorũ qui Hierosolymis in commune viuebãt Christi fidelium, collectas per Ecclesias Achaiæ, Galatię, & Corinth. idẽ ordinauerat Apostolus, de quibus in eadẽ epist. mentionẽ facit: hoc

est,

eſt,annis tredecim aut quatuordecim a Chriſti aſcenſione in cœlum. Exiguum ergo eſt, & momētaneum penè illud olim, antequam diaboli inſtinctu in religione fierent ſtudia, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo, aut Cephæ. Nam ab eo tēpore quod introductum eſt, & toto orbe ordinatum & decretum, ab ipſis haud dubiè decretum eſt, & ordinatum Apoſtolis, autore nimirū Chriſto & doctore ſacro ſpiritu. Nam eo tēpore quî aliter per vniuerſam toto orbe eccleſiam conſonanter decerni id ordinariq́; potuerit, niſi conſona traditione Apoſtolica, nec imaginari quidem eſt. Quomodo ergo diuinæ hoc diſpenſationis fuiſſe quiſquam negare poterit, haud equidem intelligo. Inſuper cùm idem ipſe rei euidentia conuictus fateatur Hieronymus, ad ſchiſmata tollenda ab eccleſia Chriſti neceſſariò introductū diſcrimen presbyterorum & epiſcopi, idq́ue ab ipſo ſtatim initio & vſq; nunc conſeruatum tenore perpetuo, certumq́; eſt non defuiſſe Chriſtum ſuæ dilectiſsimæ ſponſæ in neceſſarijs: quo pacto cuiquā credibile videbitur, eundem non fuiſſe autorem huius tam neceſſarij diſcriminis atq; ordinis inter presbyteros & epiſcopos, ſine quo non ſubſiſtebat eccleſiæ vnitas neq; ad modicum? præſertim ſi ab illa vmbra tabernaculi veteris (in quo hoc diſcrimine hunc ordinem à Deo prouidentiſsimè, diligentiſsimeq́ue conſtitutum demonſtrauimus) ad Chriſti eccleſiam transferamus oculos.

In hæc itaq; abſurda, perplexa, minimeq́; cohærentia, atq; adeò inter ſe pugnantia delapſus eſt vir alioqui doctiſsimus & eruditiſſimus, dum ſcripturarum, quàm eccleſiaſticæ traditionis autoritati nimio plus tribuens, in eorundem vero germanoq́; intellectu (in quo facilis & procliuis lapſus eſt, prȩſertim ſi quis proprio fidat ingenio, & ad amuſsim illam rectæ intelligentiȩ ſcripturarum non ſatis reſpiciat) ob non obſeruatam, quam demonſtrauimus, indiſcretam, genericamq́; vocabulorum epiſcopi & presbyteri ſignificationē in Apoſtolicis literis, in eiſdem hallucinatus eſt. Et quis omnibus horis ſapit? Ab illo itaq; vno diſſentire, quô vniuerſæ Chriſti eccleſiæ conſentiamus, nullū cuiquam piaculum videri debet. Et hæc ad hæreticorū aduerſus catholicam veritatē argumenta & obiectiones, quibus diſcrimen epiſcoporum & presbyterorū auferre nituntur, atq; adeò vniuerſam hierarchiam eccleſiæ è medio tollere, ſatis ſuperq́; multa.

Hactenus de vnitate eccleſiæ, quòd in ordine conſiſtat, & quis ſit ille ordo ſacer, quo conſtitutus autore, qui eius gradus, quȩ ſingulorum munia propria, ſatis (ni fallor) dilucidè à nobis demonſtratum eſt.

LIBRI II. FINIS

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER Tertius.

Eorum, quæ deinceps tractabuntur, ordo conſtituitur. Cap. I.

VNAM eſſe catholicam eccleſiam, omnibus in confeſſo eſt, & Niceno decātatum ſymbolo. Nec prȩterea aliud quàm ordinis eſſe vinculum, quod in vnum cōciliet tam immēſam multitudinem, etiam demonſtratum eſt. Sacrum inſuper ordinem illum eccleſiæ, à Deo conſtitutum, in ſuos gradus partiti ſumus: quô tandem perueniremus ad hierarchiam, hoc eſt, ſacrum illum principatum eccleſiæ. Inuenimus autem duos gradus principantium, nempe presbyteralem, vt nūc loquimur, & epiſcopalem. Quorum hic tametſi primus ſit, iſq́ue vnus gradus, non ſinit tamen natura Chriſtianæ eccleſiæ hac in re, vmbræ ſuȩ veteri cōformari exactè: ſed maiorem diſtinctionem requirit veritas corporis, quàm ſit in vmbra aut figura cernere. Veteris ſiquidem illius ſynagogæ paucitas, vt vnius tantum cognatiq; populi, vni tantum templo, vni altari, tabernaculoq́ue deſeruiens, vnico pontifice contenta erat. Quare illic in gradu pōtificali ſuperuacuum erat alium ordinem quȩrere. At veritati cedente vmbra veteri, cùm iam non vno tantum in templo, vno altari, vno orbis angulo, ſed in omni loco, iuxta Malachiȩ vaticinium, offertur Deo oblatio illa mūda, cum ſuum quęq; ciuitas pōtificem, ſeu epiſcopum, ſuos presbyteros requireret, æquè erat neceſſarium epiſcoporum penè infinitam illam multitudinem in vnum contineri & redigi, ne vnuſquiſque ad ſe rapiens eccleſiam Chriſti, eius vnita-

Epiſcopatum unicum eſſe, primūq; gradum ordinis eccleſiaſtici.

Epiſcoporum multitudinē neceſſariò ordinatam eſſe debere.

vnitatem scinderet. Quæ enim requirebat A necessitas, particularis vnius ecclesię eum ordinem, vt vni vnus præsideret episcopus, atque ad eum eius cura pertineret præcipua, eadem & multo maior eam requirebat vnitatem catholicæ ecclesiæ, eum ordinem, vt sibi mutuo præessent & subessent tam multi episcopi, atq; omnibus vnus pręsideret ac superintenderet: alioqui quo non pacto vnoquoque ad se rapiente Christi ecclesiam, tot derepēte enata forent schismata, quot essent pastores & episcopi?

Itaq; si superiùs rectè à nobis demonstratum est, nullam omnino in vnum conciliari posse multitudinem absque ordine ad vnum aliquod ἡγεμονικὸν: si omnem humanam societatem aliquo ordinis vinculo necessario contineri, & in vnitatem redigi per superintendentem aliquam, qua dirigitur ac gubernatur, autoritatem: insuper hoc requirere rationem societatis, vt maximæ, ita perfectissimæ, nempe Christianæ ecclesiæ, vt ordine perfectissimo, ac diligentissimè constituto, per supremi vnius præsidentis imperium, in vnitatem redigatur arctissimam: idque siue hinc ad figuram atq; vmbram eius veterem, siue illinc ad ipsum eius exemplar (quod imitatur, & ad quod effigiata est) hierarchiæ cœlestis, siue ad finem, siue autorem eius respiciamus, omnipotentem illam dei patris B sapientiam Christum (cuius vt debebant esse perfectissima opera, ita effusissimum sui in eandem amoris pretiosi sui sanguinis & amarissimæ mortis, documentum certissimum præbuit) dubitari omnino non potest, quin ita ab eodem constituta sit Christo, & velut castrorum quædam acies ordinata sicut eam ab initio perdurasse videmus, sacro illo presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, primatumq; ordine, per loca opportuna Apostolico ministerio distributo & disposito: per quos ad vnum caput, vnā Petri cathedram, vnū summum pontificem, totius ecclesiæ cura ordinatissimè deferretur & cōflueret. Hunc enim ordinem talem ab initio viguisse in ecclesia, omnes ab initio ecclesiastici scriptores testimonium perhibent. Id quod libet vnius aut alterius verbis hic breuiter adscribere, ne preter necessitatem sim prolixior: nam exactiùs hæc deinceps demonstranda sunt. Occurrit autem inter cæteros beatissimus ille Leo in hæc verba scribens ad Anastasium: Sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi sumus vnum corpus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hęc connexio totius quidē corporis vnitatē requirit, sed pręcipuè exigit concordiam sacerdotū. Quibus C tametsi sacerdotij sit dignitas communis, nō est tamen ordo æqualis. Quoniā & inter beatissimos Apostolos, in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, vni tamen datū est, vt cæteris pręemineret. De qua forma episcoporum quoq; est orta distinctio & necessaria dispensatione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarēt, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti, sollicitudinē susciperēt ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura confluerent. Hæc ille Leo. Ex quibus intelligis ecclesiasticam, quam diximus hierarchiam, non solū suis illis temporibus, hoc est, ante annos mil le centum, sed ex ipsa Apostolorum institutione ab initio viguisse in vniuersa Christi ecclesia. Quod ipsum si alio quoq; teste ęquè aut etiam magis idoneo audire volueris, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum, Anacletum accipe, illum beatissimi Petri discipulum, atq; ab eodem ordinatum presbyterum, quiq; eo seculo in ea ecclesia dignus inuentus est, cui vniuersalis ecclesię cōmitterentur gubernacula: Hunc, inquam, Anacletum audi, non præcedentium seculo- D rum, aut longè ante se gestam historiam, sed cuius aut ipse pars fuit, aut quę à beatissimo Petro audiuit, scribentem in hæc verba.

Ab initio ecclesiæ uiguisse in ea illum sacrum ordinem.

Anacletus seruus Iesu Christi, in Apostolica sede à domino cōstitutus, & à sancto Petro Apostolorum principe presbyter ordinatus, omnibus episcopis & reliquis Christi fidelibus salutem. Deinde continuò post exordiū epistolæ: De primatibus, inquit, charissimi super quibus me quidam vestrûm consuluerunt, & Apostolicæ autoritatis (qua licet indigni Domino dispensante fungimur) decretum postularunt, si esse deberent an secus, quantum hactenus de his à beato Petro & reliquis Apostolis, ac à beato Clemente sancto prædecessore nostro & martyre nouimus statutū, denegare vobis minimè possumus, &c. Sacerdotum, fratres, ordo bipartitus est: & sicut Dominus illum cōstituit, à nullo debet perturbari. Scitis enim à Domino electos & constitutos Apostolos, & postea per diuersas prouincias ad prædicandum dispersos. Cùm vero messis cœpisset crescere, videns Dominus paucos esse operarios, ad eorum adiumentum elegit septuaginta discipulos. Episcopi verò Domini Apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum

Anacleti De ordine ecclesiarum, qui fuit à principio.

locum

locũ obtinent. Et paulo pòst: Amplius quàm A hos duos ordines sacerdotum, nec Christus nobis contulit, nec apostoli docuerunt. Episcoporum verò ordo vnus est, licet sint primates illi, qui primas ciuitates tenent: qui & in quibusdam locis patriarchæ à nonnullis vocantur. Illi autem qui in metropoli à beato Petro ordinante domino, & à prædecessore nostro prędicto sancto Clemente, seu à nobis constituti sunt, non omnes patriarchæ aut primates esse possunt: sed illarum vrbiũ, quæ priscis temporibus primatum tenuêre, episcopi, primatum aut patriarcharum: reliquæ verò metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, non autem primatũ aut patriarcharum vtantur nominibus, &c. Aliæ autem primæ ciuitates (quas vobis conscriptas in quodam tomo mittimus) à sanctis Apostolis, & à beato Cleméte, siue etiam à nobis primates prædicatores acceperunt. Hæc verò sancta Romana & Apostolica ecclesia, non ab ipsis Apostolis, sed ab ipso domino saluatore nostro primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super ecclesias vniuersas, & totum populi Christiani gregem assequuta est. Sicut ipse dixit beato Apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebũt aduersus eam: & tibi dabo claues regni B cœlorũ, & quæcunq; ligaueris super terram, ligata erũt & in cœlis: & quæcunq; solueris super terram, soluta erunt & in cœlis: &c. Prima ergo sedes est cœlesti beneficio Romanę ecclesiæ, quam beatissimi Apostoli Petrus & Paulus suo martyrio cõsecrauerũt, &c. Secũda autem sedes apud Alexãdriam beati Petri nomine, à Marco eius discipulo & euãgelista consecrata est. Qui in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro prædicauit & gloriosum suscepit martyrium. Tertia verò sedes apud Antiochiam eiusdem beati Petri Apostoli nomine habetur honorabilis. Quia illic priusquàm Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopum cõstituit. Illic etiam primum Christianorum nomẽ nouellę gentis exortũ est. Reliquas verò (vt prædiximus) primates sedes prolixitatem vitantes epistolæ, in quodam tomo vobis conscriptas direximus. Hoc ipsum namque & beati Apostoli inter se statuerũt, vt episcopi singularum scirent gentiũ, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum potior eorum sollicitudo pertineret. Nã & inter beatos Apostolos quędã fuit discretio potestatis. Et licet oẽs essent Apostoli, Petro tamẽ cõcessum est à dño, & hoc ipsum inter se ipsi voluerũt, vt reliquis omnibus pręesset Apostolis, & Cephas existens, principiũ & caput teneret Apostolatus. Ha- C ctenus ille Anacletus. Quem audis affirmantem, vt ab Apostolis, atq; adeò principe Apostolorũ Petro & successoribus eius, se & Clemente cõstituta sit hierarchia inter reliquas ecclesias, earumq; antistites sub vna Romana ecclesia, eiusq; põtifice. Vtq; eadem ipsa Romana ecclesia, eiusq; põtifices, veluti beatissimi Petri in ea successores, non ab hominibus, nõ ab Apostolis, sed immediatè ab ipso dño saluatore nostro, super omnes omnino ecclesias, & vniuersum Christiani populi gregem, primatum obtinuerint, & eminentiam potestatis. Qui & in alia epistola, quam scribit catholicæ Christi ecclesiæ: Si, inquit, difficiliores ortæ fuerint quęstiones, aut episcoporum, vel maiorũ iudicia, aut maiores causæ, ad sedem Apostolicam, si appellatum fuerit, referãtur. Quoniam Apostoli hoc statuerunt iussione saluatoris, vt maiores & difficiles quæstiones semper ad sedem deferantur Apostolicam, super quam Christus vniuersam struxit ecclesiã, dicente domino ad beatum principem apostolorum Petrum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meã. Vides itaq; quo autore, & per quorum ministerium ordinata & cõstituta sit ecclesiastica hierarchia, ad quod caput vniuersa referenda sit. De quorum indubia fide cer- D taq; veritate, tametsi nemo possit meritò ambigere (omniũ siquidẽ ab initio, & totius ecclesiæ Christianæ consensu, illi perhibente testimonium) nihilominus propter catholicæ ecclesiæ, atq; eius hierarchiæ hostes & aduersarios, quibus vilis est & nullius ponderis autoritas traditionis ecclesiasticæ, scripturas autem ad suum sensum detorquent, & earum verum germanumq; sensum adulterãt, presiùs, articulatiùs, distinctiusq; hæc nobis demonstranda sunt. Quandoquidem in his pendet caput & cardo totius rei ecclesiasticę.

In primis itaq; luce clariùs demonstrabimus, Petrum constitutum à Christo Apostolici illius chori principem, atq; adeò vniuersæ ecclesię pastorem summum & pręcipuum, aduersariorum simul machinationes & argumenta diluentes in contrarium. Deinde, qui Petro successerint in illo primatu ecclesiastico, quandoquidem & hoc nunc in dubiũ reuocant. Tertio loco, quam autoritatem conueniebat habere totius ecclesię pręsidem. Et quòd eadem ipsi Petro & successoribus eius singulari prærogatiua à Christo collata fuerit. Postremò, de conciliorũ autoritate disputabimus, qualẽ quantamq; habeant: & an ea subiecta sit capiti hierarchię ecclesiasticæ, an verò contrà. Quæ vbi modũ finemq; congruentem

Romanã ab ipso Christo obtinuisse primatum.

Cap. Apo. 35.

Capita argumentorũ quæ hoc libro explicantur.

A entem fortita fuerint, haud longè à suo scopo ad præsens instituta aberrarit tractatio.

Petrum constitutum à Christo, Apostolorum atq; adeò totius hierarchiæ ecclesiasticæ caput & principem. CAP. II.

Tametsi ex his, quæ superiùs demonstrata sunt, satis clarè pateat veritas eius, quod hic demõstrandum assumitur. Quandoquidem cùm absque diligentissimè constituta hierarchia ecclesiastica ordinataq; per vnius præsidentis supereminentem autoritatem, nec ad momentum subsistere potuisset ecclesia, & testes sunt omnes ab initio scriptores ab ipsis omnino Apostolorum temporibus ita constitutam ab initio, nec aliud caput, alium suũ præsidentem recognouisse, quàm Romanos pontifices, velut successores Petri, nullum etiam nec ab ipso initio se gessisse pro eiusmodi, nullum hæreticum aut schismaticum quantumuis arrogantem, sibi præsumpsisse autoritatem huiusmodi. Vniuersos autem ab initio Romanos pontifices, quo supra nomine, magna confidentia exercuisse eandem super vniuersam ecclesiã. Idq; recognoscente & approbante eadem, quacunq; patebat, catholica Christi ecclesia (quod partim testificantibus Anacleto & Leone B sanctissimis põtificibus paulo antè intellexisti, & pòst luce clariùs intelliges) cuius communem sensum & consensum ea perpetua successionis serie ad nos deductum, haud minorem ipsis euangelicis literis autoritatem habere, libro primo euidenter demonstrauimus. Quis dubitabit illam ecclesiastici primatus autoritatem à Christo cõmissam Petro, & successoribus eius, Romanis pontificibus: nisi si quis fortè dubitet eodem autore esse aut fuisse ecclesiã? Nicolaus ille sanctissimus pontifex beati Petri in apostolica cathedra successor, ad Michaelẽ imperatorem aduersus eiusdem autoritatem ferocientem, ante annos circiter septingentos, scripsit in hæc verba: Priuilegia istius sedis perpetua sunt, diuinitus radicata atque plantata sunt, impingi possunt, transferri non possunt: quę ante imperium vestrum fuerunt, & permanent (deo gratiæ) hactenus illibata, manebuntq; post vos, & quousque Christianum nomẽ prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt immutilata. Ista igitur priuilegia huic sanctæ ecclesiæ à Christo donata sunt, à synodis donata non sunt, sed celebrata ac venerata solummodo: per quæ non tam honor quàm onus nobis incumbit. Licet ipsum honorem non meritis nostris, sed ordinatione gratiæ dei per beatum Petrum, & in beato Petro simul adepti, nos cogũt, nosq; compellunt omnium habere sollicitudinem ecclesiarum Dei. Hæc ille Nicolaus imperatori tunc se efferenti aduersus huius sanctæ sedis autoritatem, cõfidentissimè obiecit. Hæc eadem comprobata videlicet circiter septingẽtorum deinceps annorũ continua successione, aduersus gigãtes istos, qui Christo, eiusq; vicario, ecclesiasticę hierarchię præsidi interniciale bellum inferre nõ cessant, & lacerare sacrosanctam illam autoritatẽ, multo obijciemus cõfidentiùs: Ante vos fuerũt, etiã nunc permanẽt, etsi vos ruperitis, permanebuntq; post vos huius sanctę sedis illa priuilegia, nec quousq; prędicatum nomen Christianũ fuerit, eadem cessabunt immutilata subsistere.

C

Sed quoniam ijdem illi sacrosanctæ maiestatis gigantei oppugnatores ecclesiasticã autoritatem nullius faciunt, nihil recipiũt nisi demõstratum ex sacris literis: quas tamen & ipsas pro suo sensu & arbitrio probãt, reprobant: & si quãdo suæ impietati aduersari manifestè videntur, ex albo submouent & exautorant, proscindunt, lacerant, torquent, adulterant. Et impudenti ore, omnibus retrò scriptoribus, & vniuersæ ab initio Christi ecclesię reclamantes, nullum in euangelicis aut Apostolicis literis verbum inueniri contendunt, quod pro Petri & successorum eius in ecclesiastica hierarchia primatu faciat: quô cæcam eorundem impudentiam magis traducamus, si quo modo vt resipiscant, confundi poterunt, vtque medeamur infirmioribus in fide, quibus illi de certis, & tot seculorum totius ecclesiæ consensu firmatis, vel scrupulum ingesserunt, vel etiam secum pertraxerunt in barathrum impietatis & perfidiæ: ipsæ nobis euangelicæ Apostolicæq; literæ hic excutiendæ sunt, & videndum, num quid in eis deprehẽdi possit, quod pro Petri in ecclesiastica hierarchia primatu faciat. *Ex euangelicis scripturis demõstrare primatũ Petri in ecclesiastica hierarchia.*

D

Mihi verò ita consonanter omnia huic vni perhibere testimonium videntur, ita diligenter & accuratè, cùm in carne cum carnalibus adhuc ageret Apostolis, eundem constituisse & subinde repetisse & inculcasse Christũ, vt nihil omnium maiori sibi curæ fuisse videatur. Spero autem etiam te, quisquis es lector, modò æquum nobis animum tantisper acommodare volueris, idem nobiscum iudicaturum.

Quod priusquam demonstrare aggrediamur, hoc te præmonere voluimus, pleraque inter illos adhuc rudes & carnales Apostolos dixisse, egisseque Christum, quibus latentis aliquid sacramenti significare & commen

dare eisdem volebat: quorum tamẽ illi adeò nondum intelligebant mysteria, vt etiam in apertissimis eius sermonibus vel ipsa luce meridiana clarioribus frequenter hallucinarentur, quemadmodum vniuersa fermè attestatur historia euangelica. Quare toties audiũt: Adhuc & vos sine intellectu estis? Nondum cognoscitis & intelligitis? Adhuc cæcatum habetis cor vestrum? Oculos habentes non videtis, & aures habentes non auditis. Sic & Petro recusanti sibi lauari pedes, dictũ est: Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Hæc itaq; vniuersa, quamuis carnalibus adhuc nec intelligentibus, ideo tamen inculcabat præceptor optimus, vt eorũ omnium recordarentur postea, induti ex alto virtute spiritus, qui eosdem & mysteria simul edocuit, omnemque rectæ intelligentię eorundem veritatem. Qua de re, cùm proxima iam morte in custodia sermonum suorum doceret esse salutem, ne ex hoc turbarẽtur, quòd eosdem nec fideli mãdassent memorię, nec sanè intellexissent, subiunxit pius & misericors Dominus: Paracletus autẽ spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quęcunq; dixi vobis: ille me clarificabit, hoc est, præstabit meorũ & dictorũ & actorum omnium intelligentiam veram.

Matt.15. Marci 8. Ioan.13. Ioan.14.

Itaq; si dictorum actorumq; Christi omnium rationem mysteriaq; diligenter perquisieris, facilè confido te inuenturũ nobiscum quod pro Petri primatu in ecclesiastica hierarchia faciat, imò vbi idem designarit Petrũ ecclesiæ suæ caput & principem. Mihi sanè videtur hoc ipsum fecisse, cùm nomen illi mutaret, ac de suo illud petræ saxiq; imponeret. Neque enim frustra, aut sine magno mysterio mutatum alicui nomen in scripturis inuenimus. Sic Abrahę confœderato iam sibi magnifico illo gloriosoq; fœdere: Ego, inquit, sum, & ponam pactum meum tecum, erisq; pater multarum gentium: nomen imposuit, quod hoc ipsum significaret. Nec, inquit, vltrà vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te: faciam te crescere vehemẽtissimẽ. Ita & Sarai, Isaac, Iacob, Salomoni, Ioanni quoq; pręcursori cęterisq;, ne sim prolixior, non sine grandi mysterio aut commutatum nomen, aut nascituris impositum legimus. Quare neque hîc suum defuisse mysterium confidendum est. Sed non vni, inquies, Petro inter Apostolos mutatum nomen à Christo: quin & Iacobo & Ioanni filijs Zebedæi. Et imposuit illis, inquit, nomina Boanerges, quod est, filij tonitrui. Et his quoq; fatemur nouum nomen impositum à Christo, aut potiùs commune quoddam cognomen additum veriùs, quã mutatum principale ac proprium. Nusquam enim aliter q̃ prioribus illis suis appellantur nominibus, neq; etiã huius cognominis vsquam fit mentio, nisi vbi hoc illis imponitur semel omnino apud Marcum. Nec tamẽ vel huius cognominis additio singulari carebat prærogatiua & mysterio. Nam & hos duos vnà cum Petro ad secretissima quęq; admisit, vnde excludebat reliquos, hos solos adduxit secũ in montem, & regni sui, suæq; gloriæ prægustamentum quoddam eisdẽ exhibuit, speculatoresque fecit illius magnificæ gloriæ. Vnde hanc cœlitus delapsam vocem audierũt: Hic est filius meus dilectus, &c. Cũ ingrederetur quoque archisynagogi illius domum suscitare mortuam puellam, nõ permisit vt quisquam se sequeretur, inquit euangelista, præter Petrum, Iacobum, & Ioannem. Ab illa etiam nouissima cœna cùm exiuisset orare in prædium, cæteris quidem discipulus dixit: Sedete hîc, donec orem. Assumpto autem Petro & duobus filijs Zebedæi, cœpit pauere, tœdere, cõtristari & mœstus esse, atq; ait illis: Tristis est anima mea vsq; ad mortẽ: vt quibus suæ glorię in carne mortali gustũ quendam prębuerat, suę etiã infirmitatis præ alijs testes magis familiares haberet. Nec his dixit, vt cęteris, Sedete hîc, donec orem, sed sustinete hîc & vigilate mecum. Ex quibus facilè intelligis, nec Zebedęi filijs absq; speciali aliqua prærogatiua magnoq; mysterio fuisse illam additionem noui cognominis.

Gene.17. Marci 3. Matt.17. Marci 5.

Sed sicut diuersa hæc sunt, Petri, inquam, & Boanerges vocabula, ita sua cuique mysteria, quæ ipsis nominibus significantur. Hos quidem tonitrui cognominauit filios, velut ad diuinorum secreta mysteriorum euolaturos altiùs. At nec res defuit cognomini. De Iacobo equidem qualis fuerit inter Apostolos, facilè indicat illa Herodis in ecclesiam recens natam mota persequutio, quam incepit à Iacobo, tanquam ab eo qui esset singularis cuiusdam prærogatiuæ & dignitatis inter Apostolos, ab eo ad Petrum continuè veniens totius ecclesiæ principem. Ioanne verò quis euolauit sublimiùs? cũ ad ipsum Dei verbum non tam audaci, vt inquit ille, quàm felici temeritate prorumperet, ac cœlesti reuelatione saturatus, illud procœmium cœlo veniens eructaret: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum: hoc erat in principio apud Deum. Nunquid non audis hîc tonitrui filium? At Simoni alia est ratio noui nominis, quod illi à seipso deri-

Mysteriũ nominis Cephæ aut petri.

A deriuatum imposuit, nempe Cephæ, hoc est, lapidis aut petræ. Petra enim erat Christus, inquit Apostolus, ac proinde à Christo petra dictus est Petrus, vt hac ipsa sui nominis communicatione, suas quoq; vices gesturum ipsum in ecclesia, atque eius pro se caput futurum significaret, vnde vniuersa ecclesia dependeret, haud secus quàm à fundamento ædificium. Hoc enim illius ex multis sibi conuenientibus electi singularis nominis mysterio clarè significauit, vt super ipsum, velut super saxum aliquod totius ecclesiasticæ structuræ, construenda foret ædificatio. Quomodo de Iosua prædicit Iacob suo filio Ioseph ex ipso egressurum illum pastorem & lapidem Israel. Itaque vt primùm adduxisset illum eius frater Andreas ad Iesum, vt qui prior secutus erat Dominum iamdudum Ioannis discipulus, quem de illo dicentem audierat: Ecce agnus Dei: intuitus eum Iesus dixit: Tu es Simon filius Iona, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus aut lapis. Intuitus est eum, inquit ille Cyrillus, vt Deum decebat, qui corda & renes scrutatur, videtq;, qui nihil ignorat, ad quantam & fidem & virtutem discipulus peruenturus sit, & antea quàm aliquid de eo quæsiuisset, tã ipsum, quàm patrem eius nomine appellat, & hac re discipulum instruit illum, se esse qui cuncta B etiam antequam fiant, nouit, nec Simon iam fore nomen sibi, sed Petrus, prædicit, vocabulo ipso commodè significans, quòd in eo tanquam in petra lapideq; firmissimo suã esset ædificaturus ecclesiam. Hæc ille Cyrillus. Audis itaq; huius cognominis mysterium. Sed & Chrysostomus eundem locum exponens: Aduertendum autem, inquit, quod non omnia, quæ ventura erant ei, hoc primo cõgressu prædixit: non enim appellauit eũ Petrum, non dixit super eam petram ædificaturum se ecclesiam suam, sed dixit: Tu vocaberis Cephas, adhuc in futurum hoc differens, maioris enim erat autoritatis & potestatis nomẽ. Ea enim Christus nunc continuit, humiliùs à principio loquitur. Cùm vero diuinitatem suam monstraret, maiora narrauit, inquiens: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: Audis & hîc ex Chrysostomo maioris esse autoritatis ac potestatis nomen Cephæ aut Petri. Et nunquid vanus fuit aut nugator Christus, vt non tribuerit hoc ipsum Petro, quod in promisso illi tam auspicato nomine euenturum significauit, nempe maiorem illam, vt Chrysostomus loquitur, & vicariam pro se autoritatem & potestatem? vtque super ipsum tanquam super petram & solidissimum saxum non construxerit ecclesiam suam? nunquid mẽdacem illum faciemus, qui dixit, nõ præterituram generationẽ illam, donec omnia, quæ dixisset, implerentur? C

Ioan. 1.

In Ioan. homilia 16.

Sed quoniam iuxta sententiam præfatam Chrysostomi, in primo illo congressu nondum imposuit illi hoc tam augustum & magnificum nomen Petri, sed tanquam in futurum respiciens dixit: Tu vocaberis Cephas, maiori adhuc merito illud ipsum reseruans: tẽpestiuũ videtur, vt ad ipsum accedamus locum vbi illi hoc impositum est de præsenti, plus fortè lucis ibidem inuenturi, atque ab ipso eius autore energiam quoq; eius ac mysteria intellecturi planiùs. Habet itaque Matthæus in hunc modum: Cùm venisset Iesus in partes Cæsareæ Philippi, interrogauit discipulos suos dicens: Quem me dicũt homines esse filium hominis? Illi verò dicebant: Alij quidem Ioannem baptistam, alij autem Heliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex prophetis. Dicit illis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Simon Petrus dixit: Tu es Christus filius Dei viui. Et respondẽs Iesus dixit illi: Beatus es Simõ Bar Iona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus, qui in cœlis est. Et ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum in cœlis, & quodcunque solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Hactenus verba euangelistæ. In quibus audis primùm, quali merito ille Simon Ioannis tam augusto Petri nomine donatus fuerit, quanta cum commendatione, quamq; magnificis ipsum promissis eidem sit impositum: vt vel ex eo quiuis facilè intelligeret, non vulgare in eo contineri mysterium. Quod tametsi ipsa ratio nominis per se satis clarè indicet, ne tamen in re tantopere necessaria, cuiquam esset seu dubitandi seu hallucinandi locus, idem ipse nobis Christus clarissimè explicauit, dicens: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Audis quid nomine illo Cephæ, hoc est, Petri aut lapidis, illi imposito, omnibus inculcare volebat Christus, nempe super ipsum, veluti solidum quoddam fundamentum suam ædificatam ecclesiam, quæ haud secus ab eo dependeret, quàm à suo fundamento ędificium. Vt futura, inquit ille Chrysostomus, ecclesia, tot tantisq; fluctibus impetu irrumpẽtibus, immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis, terrarum orbe reluctante, adamantis naturam

Matt. 16.

D

In Matt. homil. 55.

turam firmitate superet. Et hæc omnia Christus, quæ solius Dei sunt, pollicetur se daturum Petro. Ita quoq; & pater ad Hieremiam dicebat: Sicut columnam ferream & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater, hunc autem vniuerso orbi terrarum Christus præposuit, &c. Tu verò (lectori ait) mecum ex ijs omnibus quanta sit Petri potestas, intellige: Ego, inquit, dico tibi: Tu es Petrus, & super te ędificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Hactenus ille. Audis itaque mysterium augustissimi nominis, audis piscatorem hominem caput hîc & pastorem cōstitutum ecclesiæ, audis vniuerso orbi terrarum prępositū, totius deniq; ecclesiastici ædificij, velut fundamētum quoddam, in se molem sustinens, ac continens compaginis vnitatem.

A

Orthodoxæ sanæq; intelligentiæ dictorum Christi uerborum ad Petrum assertio aduersus deprauationem hæreticam.

CAP. III.

VIdeo hîc veritatis hostes laborare plurimum, eidemq; quantum possunt, manibus pedibusq; repugnare, & dicta Christi verba torquere, retorquere, ac sursum deorsumq; miscere & confundere omnia, quò Petro diuinitus sibi tributum honorem eripiant. Principio itaq; hæc tam magnifica Christi verba ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequūtur cætera, nihil propriè aut peculiariter ad Petrum pertinere contendunt: sed vel ad omnes æquè Apostolos, vt quos vniuersos interrogauit, quid de se sentirent: pro quibus omnibus suo illo more, in persona ac veluti organum omnium respondisse vnum Petrum, quemadmodum & diuo Hieronymo alicubi visum est. Vel ad ecclesiam ipsam, cuius sunt illę claues promissę Petro, vt qui eius velut in figura videtur gessisse personam, vt nonnusquam Augustinus affirmat.

B

Deinde, nec per petram, super quam ædificaturum se ecclesiam suam promisit Christus, vlla ratione Petrum volunt intelligi. Sed nonnulli ipsam Petri confessionem aut fidem, quemadmodum Hilarius & Augustinus cæteriq; nonnunquam loqui videtur. Alij verò, nec Petrum, nec fidē eius: sed Christum ipsum, idq; eiusdem Augustini autoritate, cui alicubi visum est hunc locum etiam hoc pacto posse intelligi, perinde ac si dixisset: Tu es Petrus, & super hanc petram, quam confessus es, super hanc petram, quā cognouisti, dicens: Tu es Christus filius Dei viui, ædificabo ecclesiam meam. Super me ædificabo te, non me super te. Cui sententiæ adstipulari volunt etiam illud Apostoli: Fundamentum aliud nemo potest ponere præter quod positum est, quod est Christus Iesus, qui & idem est caput ecclesię suæ. Non potest autem duo fundamenta habere ecclesia non magis, quàm bina capita, nisi monstrum quoddam eam facere voluerimus. Et hęc atque eiusmodi obganniunt aduersarij.

C

1. Cor. 3.

Nos verò à planissima verborum Christi intelligentia nec latū digitum recedentes, ad vnum proprijssimè Petrum hæc eiusdē Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & cætera quæ sequuntur, pertinere contendimus, qui de sua tantū ipsius fide interroganti saluatori respōdit id quod sibi reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus filius Dei viui. Illum ipsum verè esse eam petram, super quam fundata Christi ecclesia, nullis inferorum potestatibus cedit. Eidem illi promissas datasq; claues regni cœlorum, & præpotētem illam etiam cœlos penetrātem ligandi soluendiq; autoritatem. Et ne quis hanc nobis verā orthodoxamq; verborum Christi sententiam vlla vi quòcunq; torquendo possit auertere, primū ex illis ipsis Christi verbis clarissimā hāc esse, quam protulimus, germanamq; eorundem intelligentiam, ostendere conabimur. Deinde eisdem adhibebimus inflexibilē illā rectæ scripturarum intelligentiæ amussim, nempe communem orthodoxæ ecclesiæ sensum: quem (vt primo libro demonstratū est) in sanctorum orthodoxorumq; patrum (in quibus eundem illum Christi viguisse spiritum certum est, quem & illa columna, illud firmamētum veritatis ecclesia instructorem nacta est) concordi sententia clarissimè licebit perspicere.

Ad unum propriè Petrum pertinuisse illa Christi uerba: Beatus es Simon Bar Iona, &c.

D

Primum itaq; haud sanè intelligo, quid hîc dubitari possit, si quis ipsam Christi interrogationem paulo perpendat attentiùs, quin pro vno se illa respōderit Petrus dicēs: Tu es Christus filius Dei viui, cùm certum sit, si quis eius, quod interrogabatur, naturā perpendat, ipsum pro nullo alio respondere potuisse. Nam interroganti antè de vulgi turbæque sententia, poterant communiter respondere, vt alios alia loquentes audierant. Quare etiam communiter ac pluraliter tunc responderunt, dicentes: Alij quidem Ioannem Baptistam, alij verò Heliam, Hieremiam, aut ex illis antiquis prophetis aliquem. At rursus interrogati, quid sentirent ipsi de Christo, hoc est, quisque secum ac in corde suo, iam non erat ampliùs in commune respondendi locus, neque enim vna erat eorum omnium communisq; de Christo sententia.

Ex ipsis Christi uerbis demonstrare.

Quæ

A Quæ etsi fuisset,nemo tamen fidei conscientięq; alterius testis esse poterat,nemo videre de alio,quàm vno se respondere quid crederet.Hîc iam tacentibus cęteris pro seipso respõdit vnus Petrus:Tu es Christus ille filius Dei viuentis. Fortassis verum est quod scribit Hilarius apud reliquos nondum constitutam illã firmamq; fuisse de Christo sententiam,vt quæ communem fidem Iudæorum, etiam de suo illo quem expectabant, Messia superabat:supra quem non est incredibile illos adhuc nihil sensisse de Christo altius aut magnificentius. At Petro sublimius aliquid reuelauerat cœlestis pater: quemadmodum ipsa Christi verba clarissimè attestantur.Vtcunq; tamẽ illud se habeat,hoc certo certius est,vnius Petri hanc pro seipso fuisse confessionem. Quo enim pacto alienæ fidei,eiusq; fidei quæ communem omnium de Messia fidem superabat, potuisset perhibere testimonium,qui corda cogitationesq; aliorum intueri non poterat? quãdoquidem latet fides in intimis cordium penetralibus. Nisi fortè inter se habuisse quis dicat deliberationem in commune de quæstione proposita: quam nullam præcessisse,clarè demonstrat euangelicæ lectionis series. Siquidem continuò,vt de sua sunt interrogati sententia,non respexit ad alios Petrus, non ad carnem & sanguinem:sed moræ impatiens pro suo consueto ac familiari in Christum feruore continuò pręsiliuit,& alios anteuertẽs,nec ab eis,quid sibi respondendum foret, expectans, in gloriosam illam confessionem prorupit, quam vni sibi singulariter præ alijs reuelauerat cœlestis pater: Tu es Christus ille, &cæt. Cuius tam gloriosæ confessionis merito, vnus quoque audiuit à Christo: Beatus es Simon fili Ioannis.

B

Non erat illi satis hîc Simonem dicere,nisi & patris proprij cognomẽ adijceret. Ergóne fuit alius quisquam Apostolorum Simon Ionæ filius? Quia caro, inquit, & sanguis non reuelauit tibi,sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit,non vobis omnibus. Ex quibus verbis,vt satis clarè constat,eo tempore nullum cæterorum Apostolorũ ad tantam fidei sublimitatem peruenisse:ita omnino certũ est, nec tunc,nec longè postea fuisse vnam illam Apostolorum omnium de Christo sententiam, quum illum Satanam ac proditorem Iudam inter illos fuisse, inficiari non possis. Qui si aut tunc,aut etiam postea, certò credidisset esse illum Messiã, Dei viuentis filium, nunquid Dominum gloriæ prodidisset ad mortẽ? certè incredibile ipsum videtur Paulo Apostolo. Sed quid opus est hac coniectura,tametsi euidẽtissima, hoc colligere,cuius ipse nobis Christus luculentissimum perhibuit testimonium?Cùm enim scandalizati essent etiam discipulorum eius pleriq; ob ea, quæ dixerat de carne sua manducanda & bibendo sanguine,ad eosdem conuersus: Sunt quidam, inquit, ex vobis, qui non credunt. Et quòd inter hos non credentes, notauerit etiam Iudam,quamuis Apostolum,continuò explicat euangelista dicens: Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent credentes in eum, & quis traditurus esset eum.Vides ergo Iudam illum non credidisse in Christum. Quomodo igitur pro Apostolis omnibus hîc responsisset Petrus id,quod certum est non omnes sensisse de Christo? C Iohan.6.

Iam & sequentia expende verborum Christi,ex quibus nihilominus est euidens hęc omnia pertinere ad vnũ proprijssimè Petrum. Nam postquam beatum pronunciasset, non Iudam Ischariotis, non Iacobum aut Ioannem Zebedęi,sed Simonem Ionæ filiũ,quem ad tam excellentem fidem illuminauerat cœlestis pater,subiungit:Et ego quoque dico tibi,quòd tu es Petrus. Dixerat illi in primo illo cõgressu,cuius Andreas frater suus dux & procurator fuerat:Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus,hoc est,lapis.Nunquid idem dixit venienti ad se Andreæ, Iacobo, aut Ioanni Zebedæi filijs? Vocaberis, inquit, veluti prænuncians,nondum vocaris, aut es. Augustius enim erat hoc nomen, quemadmodum ex Chrysostomo paulò antè audiuimus, maiorisque autoritatis ac dignitatis, quàm vt sine insigni merito esset tribuendum. Nunc verò cũ eius diuinitatem monstrauit, & tacẽtibus cæteris, & vt par credere est, nondum credentibus, clarè, constanter, promptissimeque confessus est confessionem illam gloriosam eximio veluti pręmio remunerans, promissum implet, nunc dicit illi non vt prius,tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Petrus,sed tu es Petrus, aut lapis, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Perinde ac si diceret: Tametsi ego sim natura illa inuiolabilis & firma petra,cui ecclesiastica inędificata domus aduersus ingruentem vim omnem inconcussa & stabilis permanet: ego ille lapis angularis, qui totius ædificij vnitatem contineo:ego quoque illud fundamentum,pręter quod nemo potest aliud ponere, & in quo omnis constructa ędificatio crescit in templum sanctũ in Domino: ego habeam clauem illam Dauid,qui aperio & nemo claudit, claudo & nemo aperit: tibi nihilominus mecum participatione communia hæc erunt D

 omnia,

omnia, quæ mihi sunt naturalia. Nam & tu petra es, super quam inędificata ecclesia, nec infernalium potestatum vim pertimescet: tu lapis ecclesiastici ædificij compaginis vnitatem continens: tu denique fundamentum etiam ecclesiæ. Et tibi quoque dabo claues regni cœlorum, atque eam autoritatem, vt quicquid hic ligaueris aut solueris in ecclesia, hoc ipsum ratum firmumque habeatur in cœlis. Hæc est verborum Christi ad Petrum, non contorta, non adulterata, non vi inducta, sed plana, germana, natiuaque & ex ipsis verbis nascens intelligentia, sibi vndiq; consona, & cui tam præcedétia, quàm subsequentia omnia perhibent testimonium.

Scripturas ab hæreticorũ ui & iniuria se prorsus uindicare nõ posse.

Sed quoniam nullus scripturæ locus ita planus est aut apertus, qui ab hæreticorum scripturas adulterantium, torquentium, & ad suum sensum deprauantium, vi & iniuria se prorsus vindicet. Sunt enim illæ (vt non minùs verè, quàm festiue dixit quidam) velut nasus cereus, qui se horsum, illorsum, & in quam volueris partem, trahi, retrahi, fingique facilè permittit: & tanquam plumbea quædam Lesbiæ ædificationis regula, quam non sit difficile accommodare ad quiduis volueris. Suam illis amussim adhibere oportet, non plumbeam aliquam & æquè facilè flexibilem: sed firmam & rigidam, sed illam columnam, illud firmamentum veritatis, catholicæ, inquam, ecclesiæ communem sensum & sententiam. Tum demum certi securique de genuina veraque earundem intelligentia, si illi per omnia consonet, quæ vt canonicam scripturis autoritatem impartita est, ita veræ orthodoxæque earundem intelligentiæ Lydius lapis est. Eam autem ex concordi sanctorum orthodoxorumque ab initio ad nos vsque patrum sententia certò colligendam suprà demonstrauimus. Vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas: non autẽ in hęreticorum desertis, antris, penetralibus & latibulis.

Agè itaque in concilium conuocemus illarum aquilarum & sanctissimorum patrum nostrorum venerabilem illum chorum, & per singulos ipsorum de Christi verbis propositis ad Petrum, sciscitemur sententiam. Quæ si explicatæ paulo antè à nobis concordare inuenta fuerit, de orthodoxa eius veritate securi, hæreticum illum pronunciare, quisquis eidem studiose aduersatus fuerit, nihil dubitabimus.

Interrogemus autem in primis gloriosum illum Christi martyrem & beatiss. Petri successorem & discipulum Clementem, quam ipse de prædictis Christi verbis intelligentiam à suo illo præceptore didicerit, quam docuerit catholicam, cui præsidebat, ecclesiam. Hic in epistola prima ad Iacobum fratrem Domini, quam ante annos mille & circiter ducentos, è Græco in Latinum vertit Ruffinus ille Toranus, tot insignium autorum interpres, Origenis, inquam, Xisti philosophi, Eusebij Cæsariensis, Gregorij Nazianzeni, Basilij Magni, Pamphili martyris, Euagrij quoque, Theologicæ rei è Græcis, quod in confesso est, facilè principũ, ne quis (vt nunc certissima omnia in dubium reuocantur) de eius fide & antiquitate dubitet. In hac, inquam, epistola in ipso statim initio affirmat, Simonem Petrum veræ fidei merito fundamentum definitum esse ecclesiæ. Qua, inquit, de causa etiam Domini ore diuino cognominatus est Petrus, qui fuit primitię electionis Domini, Apostolorum primus, cui & primo Deus pater filiũ reuelauit, cui & Christus competenter beatitudinẽ contulit. Hæc ille Clemens. A quo audis confirmari per omnia, quam antè statuimus, de pręd ictis Christi verbis sententiam, vni Petro singularem illam beatitudinem collatam à Christo, vni primo reuelatum à Deo patre filium, vnum gloriosæ illius confessionis merito honoratum illo Petri augustissimo cognomine, ac definitum esse fundamentum ecclesiæ.

Anacletit[...] monio Petrũ caput ecclesiæ & pontificẽ primũ dictis uerbis cõstitutum à Christo.

Iam & huius successorem ęquè in glorioso martyrio, atq; in cathedra Apostolica Anacletum proximo loco interrogemus, etiã B. Petri discipulum, & quem idem presbyterum ordinauerat, quam & ipse de prædictis Christi verbis intelligentiã ab illo suo præceptore didicerit, quam docuerit catholicã, cui pręsedit, ecclesiam. Scribit hic in epistola ad episcopos per Italiam paulo vltra mediũ: In nouo autem testamento post Christum Dominũ à Petro sacerdotalis cœpit ordo, quia ipsi primo pontificatus in ecclesia datus est, dicente Domino ad eum: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non pręualebunt aduersus eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Rursus in epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos, affirmãs & inculcans Romanam ecclesiã non ab Apostolis, sed ab ipso Domino, saluatore nostro obtinuisse primatum & eminentiam potestatis super alias ecclesias vniuersas, & totius Christiani populi gregem, hoc ipsum dictis Christi ad Petrum comprobat: Sicut, inquit, ipse beato Petro Apostolo dixit: Tu es Petrus, & super hanc ædificabo ecclesiam meam. Vides itaque etiam ex huius sententia non solùm ad vnum propriè Petrum & successores eius Romanos ponti-

A Pontifices pertinuisse prædicta Christi verba: sed & Pontificem primum, pastoremque summum & caput per ea constitutum Ecclesiæ.

Nunc Tertullianum etiam & ipsum apostolicis temporibus proximum, audiamus, quid sentiat, aut potiùs, quam ipse de Christi verbis sententiam, velut communem, vulgatam, & omnium cõsensu celebratam subindicet: Latuit, inquit, aliquid Petrum ædificandæ Ecclesię petram dictum, claues regni cœlorum consecutum, & soluendi & ligandi in cœlis, & in terris potestatē? Audis, de qua petra sit locutus christus, cùm dixit Simoni: Tu es Petrus, & super hãc petram ædificabo Ecclesiam meam? ipse velut supponit communem, atque omnibus notoriam Ecclesiæ sententiam: Cui datæ claues regni cœlorum, & supereminens illa ligandi, soluendique potestas?

Sequenti hinc loco mirabilem illum Origenem rogemus suam proferre sententiam, aut potiùs, quæ suo tempore communis fuerit catholicę Ecclesię. Scribit hic in Matthæū de canone noui Testamenti loquens in hæc verba: Petrus verò (super quem Christus fundauit Ecclesiam) duas tãtummodo epistolas scripsit: è quibus à nonnullis de secunda dubitatur. Rursus in cap. sexto episto. ad Rom.

B Petro, inquit, cùm summa rerum de pascendis ouibus traderetur, & super ipsum tanquã super terrã fundaretur Ecclesia, nullius confessio virtutis alterius, nisi charitatis exigitur. Iterum homilia V. in Exodū, magno illi Ecclesiæ fundamento petræq; solidissimæ, super quam Christus fundauit Ecclesiam suam, vide quid dicatur: Modicæ fidei quare dubitasti? Audis, vt hîc dicat super Petrum fundasse Christum Ecclesiam suam? Non herclè tanquam aliquod controuersum, dubium aut obscurum, quod alios docendum existimet: sed tanquam suo illum vbique designans cantato omnibus recepto communi Ecclesiæ sensu elogio.

Hos continuò subsequitur gloriosus ille martyr & pontifex Cyprianus. Quem audi idem passim significantem, quod ille Origenes, nempe eam, quã suprà adstruximus, indubiam suo seculo fuisse totius Ecclesiæ de Petro sententiã. Is libro de simplicitate Prælatorum causam docens, cur se, aliosque decipiant Hęretici subuertentes fidei veritatem, & corporis Christi vnitatem corrumpentes, rapientes videlicet de Ecclesia Christi homines, etiam eos, qui sibi non videntur deserere Christi Ecclesiam. Et cùm nec cum Christo, nec cum illius lege, nec Euangelio reuerà

C consistant, existimãtes tamen se habere Christi doctrinam, veramque Euangeliorum fidem, & apud se esse sanctam & apostolicam Ecclesiam. His, inquam, cur se, aliosque inuoluant fallacijs explicans, docensque hoc inde prouenire, quia non respiciunt, non assurgunt ad ecclesiasticæ vnitatis originem, nec caput quærunt, quod tamen clarissimè doceat doctrina cœlestis Euangelij cuique obuia. Eam hanc tandem profert: Loquitur, inquit, Dominus ad Petrum: Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam, & portæ inferorum nõ vincēt eam. Tibi dabo claues regni cœlorū, & quæ ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, & quæcunq; solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Et eidem post resurrectionē suam dicit: Pasce oues meas. Vides quod ille & ex quibus verbis Euãgelij ostendat caput ecclesiasticæ Hierarchiæ, atq; vnitatis eiusdem originem? Qui hoc ipsum in epistola ad Iubaianum adhuc clariùs explicat.

Petrus caput Ecclesiæ, & ecclesiasticæ unitatis origo.

Manifestum est, inquit, vbi & per quos remissio peccatorum dari possit. Nam Dominus primùm Petro, super quē ædificauit Ecclesiam suam, & vnde vnitatis originem instituit & ostendit, potestatem istam dedit. Et infrà in eadē: Christus Ecclesiam suam quæ vna est, fundauit super vnum. Et in epistola ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum Dominus elegit, & super quem ædificauit Ecclesiam suam, cùm Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, siue aliquid insolenter aut arroganter sibi sumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potiùs oportere. Iterum ad Corneliū: Petrus, super quē ædificata ab eodem Domino fuerat Ecclesia, vnus pro omnibus loquēs, & Ecclesiæ voce respondens, ait: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus & cognoscimus, quia tu es Christus filius Dei viui. Hactenus ille. Quam eandē sententiam etiam plerisque alijs locis inculcat & repetit. Ex his itaq; clarissimè perspicis etiam illius Cypriani sententiam, nostrę quam suprà adstruximus, per omnia consonam, videlicet Christum elegisse ex omnibus Petrum, qui primus esset, & primatum obtineret in Ecclesia: super illum fundasse Ecclesiam suam: illi dedisse claues regni cœlorum, potestatemq; illam magnificam ligandi & soluendi. Quòd si & ipsam his omnibus locutionis figuram aut energiam attendas, facilè intelligis, ita hæc dicta ab illis tanquã notoria atq; omnibus confessa, & quæ habebat communis consensus catholicæ Ecclesiæ.

Super petrã fundatam à Christo Ecclesiam.

D

A Sed iã reliquos adhuc audiamus, qui prædictos deinceps subsecuti sunt,& eundẽ cum illis Christi spiritum habentes, idem etiam hac de re concorditer loquũtur & sentiunt. Magnus ille Basilius aduersus Eunomium, de quibusdam signis Petrum exprimentibus verba faciens: Per hanc, inquit, vocem intelligimus Ionæ filium, qui fuit ex Bethsaida, Andreæ fratrem, qui ex piscatore in apostolatus ministerium vocatus est. Qui quoniam fide præstabat, Ecclesiæ in se ædificationem suscepit. Nunquid etiam hîc non vides illam petram, super quam Christus ædificauit Ecclesiam, videlicet Ionæ filium, & Andreæ fratrem?

Petrum in se suscepisse ædificationem Ecclesiæ.

Huius contemporaneus Diuus Hilarius gloriosus Christi confessor suam nunc sententiã proferat, aut potiùs catholicæ sententiam Ecclesiæ. Hic in Matthæum scribens, dicta Christi verba explicat hoc pacto: Editis itaque quæ diuersæ de eo erant, hominum opinionibus, quid ipsi de se sentiant, quęrit. Petrus respondit: Tu es Christus filius Dei viui, &c. Et dignũ planè confessio Petri præmium consequuta est, quia Dei filiũ vidisset in homine. Beatus hic est, & vltra humanum modum oculos intendisse & vidisse laudatus est, nõ id quod ex carne & sanguine erat con tuens, sed Dei filium cœlestis patris reuelatione conspiciens, dignusque iudicatus, qui B quod in Christo Dei esset, primus cognosceret. O in nuncupatione noui nominis fœlix Ecclesiæ fundamentum, digna ædificatione illius petra, quæ inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur. Cuius terrestre iudicium pręiudicata autoritas fit in cœlo: vt quæ in terris ligata sint aut soluta, statuti eiusdem conditionem obtineant & in cœlo.

Idem rursus lib. VI. de Trinitate: O miseræ, inquit, stultitiæ furor impius, non intelligens beatæ senectutis fideique martyrem, & martyrem Petrum, pro quo pater rogatus est, ne fides eius in tentatione deficeret, qui iterata à se dilectionis in Deũ postulata professione, tentari se tanquam ambiguum & incertum tertia interrogatione congemuit. Per id quoque à Domino post tertiam tentationis infirmitatem, pasce oues meas, ter meruit audire. Qui in cunctorum Apostolorum silentio, Dei filium reuelatione patris intelligẽs, vltra humanæ infirmitatis modũ, supereminentem beatę fidei confessione locum promeruit. Hactenus ille. Audis hîc, vt in cunctorum silẽtio vnus Petrus Dei filium reuelatione patris intellexerit? vt vnus dignus sit habitus, qui quod in Christo Dei esset, primus cognosceret? vt beatæ huius fidei C confessione, vltra humanæ infirmitatis modum, supereminentẽ in Ecclesia locum promeruerit? Audis denique mysterium augustissimi nominis sibi impositi, quod suo effectu nequaquam destitutum est. Vtq; in nuncupatione noui nominis factus felix Ecclesię fundamentũ, dignaq; illius ædificatione petra, & inferni leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissoluens, vt eius arbitrio, tanquã cœli ianitori, claues aditus regni cœlorum committuntur. Vt eius terrestre iudicium pręiudicata sit in cœlis autoritas. Audis inquam, quę sit dictorum Christi verborum orthodoxa, genuina, eaque planissima & simplicissima intelligentia, & quæ, qualis, quantaque beato Petro his ipsis sit contributa autoritas.

Iam & eius, qui hunc continuò subsequitur sacri illius Ambrosij, audiamus sententiam, an sit conformis prædictorum omnium. In sermone, quem habuit ad sibi commissam Ecclesiam, de natali Petri & Pauli: Diximus, inquit, frequenter ipsum Petrum à Domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meam. Rursus sermon. XLVII. de fide Petri disserens: Petrus denique pro soliditate deuotionis Ecclesiarum petra dicitur, sicut ait Dominus: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo Ecclesiã meam. Petra enim dicitur, D quòd primùm in nationibus fidei fundamẽta posuerit, & tanquam saxum immobile, totius operis Christiani compagem molemq; cõtineat, &c. Rectè ergo meretur consortiũ nominis, qui consortium meretur & operis. Iterum de vocatione omnium gentiũ lib. II. Vbi postquã de Petri pugna multa disseruit, scribit in hęc verba: Quis ambigat, quis ignoret hanc firmissimã petram, quæ ab illa principali petra conditionem & virtutis sumpsit & nominis, hoc desideriũ semper habuisse, vt sibi moriẽdi pro Christo daretur constantia? Audis, quid ille frequẽter dixerit in suis ad fidelem populum concionibus (cui non controuersa aut ambigua inculcantur, sed quæ habet communis fides Ecclesiæ) ipsum Petrum videlicet illam petram nuncupatum à Domino, quę totius Christiani operis compaginem, molemque velut quoddam saxum immobile contineat, cùm diceret eidem: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.

Petrus petra super quã fundata Ecclesia.

Cap. 9.

Diui nunc Hieronymi, qui illum cõtinuò sequitur, tempestiuum est etiam perscrutari sententiam. Eam clarè explicat, scribens in Matthæum

A Matthæum,& dicta Christi verba expendens & ponderans: Ego,inquit,dico tibi,quid est quod ait, & ego dico tibi? quia tu mihi dixisti:Tu es Christus filius Dei viui:& ego dico tibi,non sermone crasso,nec vllum opus habẽte,sed dico tibi, quia meum dixisse fecisse est:quia tu es Petrus,& super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Sicut ipse lumen Apostolis donauit,vt mundi lumen appellarentur,cæteraq; ex Domino sortiti sunt vocabula: ita & Simoni, qui credebat in Christum,Petri largitus est nomen,ac secundum Metaphoram petrę rectè dicitur ei: Aedificabo Ecclesiam meam super te. Hæc ille Hieronymus.Cuius plurima eiusdem sententiæ testimonia pòst audies,cùm ad obiectionem quam ex eiusdẽ autoritate nobis faciunt aduersarij,respondebimus:ex quibus clarè apparebit,ipsum constantissimè sensisse nobiscum. Interim vides, cuius erat illa gloriosa confessio,& ad quem pertineant dicta Christi verba, quibus eandem remunerat. Vides illam petram,super quam ædificata est Christi Ecclesia.

Augustinus tametsi ferè non persistat vbique in eadem sententia, sed tentat, rimatur, subodoraturq; omnia, & quicquid vel probabile occurrit alicubi, amplectitur, alicubi placet,quod rursus pòst displicet. Quemad-B modum in his verbis Christi ad Petrum,modò Christum vult esse illam petram, super quam idem dixit se ædificaturum Ecclesiam suam, modò Petrum, modò neq; Christum, neque Petrum, sed fidem Petri. Tamen in omnibus suis ad fidelem populum concionibus, ab illa, quam hactenus adstruximus, orthodoxæ Ecclesiæ communi sententia nõ recedit. Eamq; nec tanquam ambiguam profert, sed tanquam notoriam omnibus & confessam. In hæc enim verba loquitur in sermone de cathedra Petri, qui in eiusdem solennitate communiter legitur in ecclesiasticis lectionibus: Institutio solennitatis hodiernæ à Senioribus nostris cathedræ nomen accepit,ideo quòd primus Apostolorum Petrus hodie episcopatus cathedram suscepisse referatur. Rectè igitur Ecclesiæ natalem sedis illius colunt, quam Apostolus pro Ecclesiarum salute suscepit, dicente Domino: Tu es Petrus,& super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam. Petrum itaque Ecclesiæ fundamẽtum nominauit:& ideo dignè hoc fundamentum Ecclesia colit, super quod ecclesiastici ædificij altitudo consurgit. Vnde conuenienter Psalmus,qui lectus est,dicit:Exaltent eum in Ecclesia plebis,& in cathedra Seniorum laudent eum. Bene ergo Deus cum in Ecclesia exaltari præcepit, quia dignũ est, C vt fundamentum hoc in Ecclesia honoretur, per quod cœlum ascenditur.

Rursus in alio sermone dicit in hæc verba: Primum signum mirabile beatus Apostolus Petrus fecit, claudo pedum restituendo vestigia. Audistis frequenter ipsum Petrum à Domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus,& super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam.Si ergo Petrus petra est,super quam ædificatur Ecclesia, rectè priùs pedes sanat:vt sicut in Ecclesia fidei fundamentum continet,ita & in homine membrorum fundamenta confirmet. Rectè, inquam, pedes Christiano curat, vt iam non trepidus quis nec imbecillis posit supra petram Ecclesiæ stare,sed robustus & fortis incedere. Hactenus ille. Vides itaque & clarissimè ex his verbis perspicis communem hunc fuisse totius Ecclesiæ de Petro sensum.Dicit eos frequenter audiuisse tanquam rem vulgatam,confessam & notoriam, ipsum Petrum à Domino nuncupatum petram, super quam ædificaturus esset suam Ecclesiam.Eandem fermè sententiam alio sermone inculcat XVI. de tempore.Et iterum sermone CXXIIII.

Credendæ, inquit, erant Petro Apostolo claues Ecclesię,imò creditę sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoque erat ei populorum innumera multitudo,quę esset pro suæ naturæ vitijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis.Denique sic ad eum Salvator D dicit: Tibi,inquit, dedi claues regni cœlorũ: deinde sequitur,dicens: Quæcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis: videlicet vt in clauibus fidelis esset ianitor, & in sententijs clementissimus dispensator.Erat enim reuerà hic Petrus paulo durior & seuerus, sicut eius austeritatem truncata ob Christi iniuriam serui Principis sacerdotum declarat auricula.Hic tam durus,tamque seuerus, si donum non peccandi fuisset adeptus à Domino, quæ venia commissis populis donaretur? Sed idcirco diuinæ prouidentiæ secretum ita temperauit, atque permisit, vt primus ipse laberetur ac rueret in peccatum, quò erga peccantes duriorem sententiam proprij casus intuitus temperaret.Quãtum igitur diuini muneris erga salutem hominum,quantũ curæ fuit, quantumq; sollicitudinis impẽditur,aduertite. Totius corporis morbum in ipso capite curat Ecclesię,& in ipso vertice componit membrorũ omniũ sanitatẽ.In ipso cõfessionis Christi crepidine, in ipso immobili fidei fundamento,in Petro scilicet illo, qui dixerat:etiãsi oportuerit me mori tecũ, non te negabo.Hæc ille Augusti.

Petro creditas claues regni cœlorum, & super oẽs iurisdictionis autoritatem.

Audis

A Petri, & in quam, vt ipsi dicũt, irruperint conniuentia, aut potiùs oscitantia vniuersæ Ecclesiæ. Posteriorũ frustra exquireremus sententiã, quæ vt est omnium vna & indubitata: ita tantorum, quos citauimus, patrum obscuraretur splẽdore & autoritate. Quos omnes si Deus aliquis in vnum aliquod concilium reuocet, vt de proposita, de qua agimus, controuersia suam inter nos proferrent sententiam (de vero, inquam, genuinoque intellectu verborum Christi ad Petrum, quem tu contra vim verborum inferre alium, violenterq; intrudere conaris: audires autem concordem, atque adeò vnam omnium, quam iam audisti superiùs) nunquid post talium, tantorumque definitionem, quorum nemo fuit, in quo non erant euidentissima signa inhabitantis Christi spiritus cernere, adhuc dubitare auderes, adhuc hæsitare, nũ ea esset Christi, spiritusque sententia, quam ita concorditer protulissent tot illi pleni sancto spiritu? Nunquid tibi non videretur arrogantię & præsumptionis plusquã diabolicæ, vt sibi quis vni plus arrogaret in scripturarum intelligentia, quàm fuisset in illis tam multis, tam doctis, tam sanctis Patribus, quorum omnis & meditatio & voluntas, diu noctuq; fuit in lege Domini, quam nõ secùs vita sanctissima ac in terris conuersatione penè angelica expresserunt? Quantę ergo autoritatis istorum omnium habenda erit tam concors sententia, quam non communi inter se tractatu habito, sed è remotissimis orbis partibus, aliquot etiam à se seculis distãtes, tanta tamen concordia protulerunt? Hoc ipso videlicet euidentissimè demonstrãtes, totius, quacunque patebat, catholicæ ecclesiæ communé istam semper fuisse sententiam: à qua tam multos, tam sanctos, doctosque patres, quos tanquam præcipua membra vniuersa Christi colit & veneratur Ecclesia, in tanta inter se concordia non discrepasse certum est. Cùm enim catholicæ ecclesiæ ille orthodoxus, communisque sensus sit, quem fidelium mentibus inserit ille sacer spiritus, cuius vocem intima quadam eius perfusione agnoscit omnis, qui ex spiritu natus est, & à voce alienorum, hæreticorumque refugit: vnde quæso clariùs perspicere illum poterimus, quàm in talium, tantorumque patrum, qui non qualiacunque membra Ecclesię, sed eius columnæ quædam insignes extiterunt, & primitias Christi spiritus acceperunt, tam consona confessione ac sententia?

B

Ex prædictis concludere eandem catholicæ Ecclesiæ per orbẽ sententiam.

Conclusio.

Tenemus igitur illam sacram ancoram, illud fixum, inflexibileq; robur ac firmamentum veritatis, illum murum inexpugnabilẽ, nempe communem sensum catholicę Ecclesiæ, qui pro nobis hanc profert sententiam, videlicet quòd Petrus à Christo constitutus sit caput totius Ecclesiæ, cùm & nominis sui, & suæ potestatis illi consortium, communionemq; faceret, dicens eidem: Tu es Petrus, hoc est, lapis, & super hanc petram, id est, super te, ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, videlicet quæ super te constructa erit. Ad Ecclesiã verò Christi non magis pertinere, quicũq; ab hoc se diuiserint capite, quàm quod à suo fundamento diuellitur ac dissoluitur ædificium, quod mox dirui ac comminui certum est. Datas quoque eidem Ecclesię capiti claues regni cœlorum, supereminentemque illam, quę totius præsidi necessaria erat ligandi, soluendique, & cęteram omnimodam potestatem, de qua pòst agemus accuratiùs. Ab hoc ergo veritatis firmamento quisquis recesserit, quisquis huic orthodoxæ Ecclesiæ sensui refragatus fuerit, ad Christi ouile nõ pertinere, sed Hæreticum esse non dubitabimus: si is rectè Hæreticus suprà definitus est, cui non placet communis sensus orthodoxę Ecclesiæ ab illo Christi spiritu influens, sed singulare ac proprium aliquid eligit, quod illi è diuerso statuat: sua ipsius se damnãs sententia, nempe seiungens se ac separans à catholica Ecclesia, à qua se separare dãnari est. D Proinde tanquam deploratum hunc, aut potiùs, tanquam pestilentem, Apostolo hoc nos admonente, deuitabimus.

Obiectionum quarundam aduersus præassertam (de Christi uerbis Petri primatum in ecclesiastica Hierarchia statuentibus) orthodoxam catholicæ Ecclesiæ intelligentiam dissolutio.

CAP. IIII.

Præmuniti christiani lectoris aduersus Hæreticorũ argutias.

Vetus hoc est hostis humani generis commentum, sub ipso Christiani nominis titulo incautos fallere, & sub fuco eloquiorum cœlestium subuertere veritatem fidei, & ecclesiastici corporis vnitatem corrumpere, dum per suos illos Apostolos, hęreticos & schismaticos Christum demõstrat in deserto, in angulis domorum ac penetralibus, quò abducat à vero illo Christi corpore, rapiens videlicet de Ecclesia homines, qui sibi videntur non deserere Ecclesiam. Sed nos aduersus horum insidias Christi doctrina, præmonitioneque cauti, ab illo corpore abduci nos non sinemus, etiamsi canonicas illi scripturas proferant, non recedemus à communi orthodoxæ Ecclesiæ sensu, etiam quicquid illi obganniant. Ne tamen frustra sibi blandiantur

A diantur de victoria, & scripturarum peritia se efferant, eorum obiectionibus paucis respondendum. Ita enim illustrior erit veritatis victoria.

Primùm itaque, quòd contendunt prædicta Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona, & quæ sequuntur, ad vnum Petrum propriè non pertinere, sed vel ad omnes Apostolos, quorum omnium nomine responderit interroganti omnes Christo, dicẽs: Tu es Christus, &c. Vel ad Ecclesiam vniuersam, cuius nonnusquam videtur Augustino tunc gessisse figuram: satis, ni fallor, demõstrauimus suprà, tã ex planissimis Christi verbis, quàm ex totius orthodoxæ Ecclesiæ communi sensu (quem in tantorum, quos audisti, sanctissimorum patrum tam concordi sententia euidentissimũ est perspicere) verba illa Christi ad vnum proprijssimè pertinere Petrũ. Qui de nullius alterius, quàm de sua ipsius sentẽtia, sibi cœlitùs reuelata, respõdit ipsum esse Christum viuentis Dei filium, cæteris Apostolis de ipso adhuc nihil sapientibus altius aut sublimius, quàm vulgo Iudæorum credebatur de suo, quem expectabant, Messia: si tamen talis, tantaque de ipso fides fuerat illorum omnibus: quod equidem haud sanè crediderim, quandoquidẽ & proditorem illum Iudam vnum fuisse ex illis, certum est. At ipB sum esse viuentis Dei filium, quem conspiciebant mortalem hominem, humanam omnino excedebat intelligentiam. Quare vni Petro continuò respondit Dominus: Beatus es Simon Bar Iona, quoniã non caro & sanguis hoc reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis. Tibi, inquit, nõ vobis. Beatus ergo tu Simon Ioannis fili.

Petri singularis & pro uno se diuini tatis Christi confessio.

Non consequi autem manifestum est: Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent & crederẽt, ergo responderunt omnes, aut vnus pro omnibus Petrus. Poterãt enim & tacuisse, tanquam dubij quid responderẽt: tacuisse autem certum est ex Euãgelio: æquè certum est Petrum pro nullo alio respõdere potuisse, quàm pro vno se, quid quisque de christo in corde suo sentiret & crederet. Nec cuiquam mirum videri debet, quòd non responderent, quàmuis interrogati, quando quod responderent, certum, constitutumq; non habebant.

Sed & frequenter interrogatos inuenies, nihil respondisse, vt cùm post trãsfigurationem descenderet Iesus de monte: Veniens, inquit Marcus, ad Discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & scribas conquirentes cum illis, & confestim omnis populus videns Iesum, obstupefactus est, & expauerũt, & accurentes (nimirum Discipuli) salutabãt eum, & interrogauit eos: Quid inter vos conquiritis? Habes hîc interrogationem christi, attamen nec Discipulorum quisquam, quos certum est interrogatos fuisse, tanquam primos ac præcipuos inter occurrentes & salutantes (si tamen quisquam cum illis occurrit salutator alius) nec scribarum aliquis, quos vidit conquirentes cum Discipulis, vllum illi respondit verbum. Pudebat enim eos, suas illi indicare disceptationes. Vnus autẽ quidam de turba respondens, dixit: Magister attuli filium meum ad te, habentem spiritum mutum, & dixi Discipulis tuis, vt eijcerent illum, & non potuerunt. Rursus quod paulo pòst est apud eundem: Venerunt, inquit, Capernaum, qui cùm domi essent, interrogabat eos: Quid in via tractabatis? At illi tacebant, siquidem in via disputauerant, quis eorum maior esset. Audis itaque, qualis sit illa argumẽtatio: Interrogauit omnes Christus, quid de se sentirent: ergo responderunt omnes, aut vnus Petrus pro omnibus.

Marc. 9.

C

Neque est, quòd propterea ad omnes pertinuisse quis putet, id quod vnus responderat Petrus, quia pro suo illo quem inter omnes gessit primatu, ipse alicubi nomine omnium & respõdisse & interrogasse legatur. Neque enim hoc illis fuit perpetuum, sed frequenter & interrogarunt, & responderunt, D aut per se vnusquisque, aut pluraliter & communiter omnes: quemadmodum & hoc ipso quem tractamus, loco, quàm diu de vulgi sententia interrogabantur, omnes responderunt, dicentes: Alij Ioannem Baptistam, alij alium. Cùm verò de sua eos rogaret (vt Chrysostomi verbis dicam) præsiliuit Petrus, & alios præueniens, ait: Tu es Christus, &c. Ita & alibi bis decies eos fecisse reperies. Ne ita os & organum omnium existimes fuisse Petrũ, quicquid responderunt interrogati à Christo, id respõderint voce vnius Petri: aut quicquid dixit, responditq; Petrus, id fuerit continuò Apostolorum omnium. Quod etsi in alijs omnibus ita fuisset, in vna hac interrogatione fieri non poterat, qua cùm interrogarentur de sua quisque, quam in corde suo de Christo habebat, fide ac sententia, nemo pro alio, quàm vno se respondere poterat.

Qui verò Petrum hîc figuram gestasse volunt Ecclesiæ, non multũ eis repugnabo. Nõ enim alienum est allegorijs, tropologijsque haud ineptè excogitatis, in scripturis ludere, & in varios easdem sensus ducere, modò ipsam nobis historiæ veritatem non euacuent. Ita & Abel ille à sanctis patribus Saluatoris nostri figuram gestasse dicitur, siquidem & virgo

Ob nullam figuram imaginatam in Petro euacuandam euangelicæ historiæ ueritatem.

A virgo, & ſacerdos, & martyr fuiſſe videtur. Non tamen propterea negabimus Abel reuerâ fuiſſe illum protoplaſti filium, paſtorem ouium, interfectum à Cain fratre ſuo. Sina & Sion figuræ ſunt apud Apoſtolum, & de Sara & Agar ab eodem typicè quędam dicuntur: figura etiam petra illa, quam percuſsit Moyſes, ex cuius latere fluxerunt aquæ in ſalutem, refectionemque populi. Bibebant, inquit, de ſpiritali conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. Nec minùs & in virga qua percuſsit, & in aqua quę effluxit, & in Moyſe, Aaroneque, qui addubitarunt, figura poteſt intelligi. Sed nũquid propterea ſacræ illi hiſtoriæ ſua ad literam non conſtabit veritas? Ita & Iſaac holocauſtum, ſibi ipſi portans ligna: Iacob qui lippientem Lyam, hoc eſt, cæcam ſynagogam, & decoram Rachaelem iuniorem ex gentibus coniugio ſibi copulauit Eccleſiam: Ioſeph à fratribus venundatus in multorum, atque adeò humani generis ſalutem: Samſon meretricem ex gentibus deperiens, qui moriens, quàm viuus maiorem multo ſtragem hoſtium edidit, geſſerunt Saluatoris noſtri typum haud obſcurũ: nihilo tamẽ minùs reuerâ geſta ſunt in proprijs illorum perſonis, quæ de eiſdem narrat ſacra hiſtoria. Breuiter, vniuerſa illa veteris ſynagogæ hiſtoria vmbra quędam eſt & figu-

B ra futurorum bonorum, quæ ſub euangelica veritate enituerunt: Non tamen propterea illi negabimus ſuam veritatem hiſtoricam. Quare neque ſi quis & in Petro hîc qualemcunque figuram intelligat, propterea negabimus veritatem Euangelicæ Hiſtoriæ, non dicemus illi Simoni Ioannis filio non dictum à Chriſto: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Petrus, & ſuper te petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni, cæteraq; quæ ſequuntur. Quorum ad literam, hiſtoricamque veritatem, ſi quis qualicunque in Petro excogitata figura euacuare conatus fuerit, dicemus illi cum orthodoxo illo Hieronymo, vt eorum deliramenta conticeſcant, qui vmbras & imagines in veritate quærentes, ipſam conantur euertere veritatem.

Quin potiùs, qui Eccleſiæ figuram imaginantur in Petro, propter primatum quem idem geſsit in Eccleſia, eandem figuram intelligunt: quare orthodoxam (quam hîc adſtruimus) veritatem dupliciter comprobare intelligendi ſunt. Non minùs, inquam, ex ea quam fingunt figura, quàm ex Euangelicæ veritatis hiſtoria. Ita Diuus Auguſtinus ſcribens in Pſalmum centeſimum octauum. Sicut, inquit, quædam dicuntur, quæ ad Apo- C ſtolum Petrum propriè pertinere videntur, nec tamen habent illuſtrem intellectum, niſi cùm referuntur ad Eccleſiam, cuius noſcitur in figura geſsiſſe perſonam, propter primatum quem in diſcipulis habuit, ſicut eſt: Tibi dabo claues regni cœlorum, & ſi qua ſunt eiuſmodi. Hæc ille. Audis itaque, cur in Petro hîc intelligat figuram Eccleſiæ. Quanquam ego, quòd Auguſtino videatur Petrum eccleſiæ figuram hîc geſsiſſe, & hæc Chriſti ad illum verba: Tibi dabo claues regni, &c. magis illuſtrem intellectum habere relata ad Eccleſiam, quàm ad perſonam Petri, eò pertinere crediderim, quòd hunc, quem in ipſo Petro inſtituit, monarchicum Eccleſiæ primatum, illas claues regni cœlorũ, illam magnificam poteſtatem alligandi & ſoluendi, non vult reſpexiſſe vnã perſonã Petri, ſed permanſiſſe ac permanere in Eccleſia, etiam poſt Petrũ & trãſijſſe ad eius ſucceſſores. Hac quippe ratione magis ad Eccleſiã pertinuiſſe hæc tam magnifica Chriſti dona, promiſſaque, quàm ad vnam perſonam Petri certum eſt: ſed tamen non niſi mediante Petro, atque in Petro hæc accepit, habetque Eccleſia, à qua continua Epiſcoporum catholicæ Eccleſiæ præſidentium ſucceſsione, in finem vſque propagabuntur. Non enim præteribit generatio hęc, continuaque in cathedra Petri catho- D lica Epiſcoporum ſucceſsio, donec omnia fiant. Illi ſiquidem vni, quemadmodum euidentiſsimè demonſtrauimus, ſingulariter dixit Chriſtus: Ego dico tibi: Tu es Petrus. Ab illo fecit Eccleſiæ ſuæ exordium. Super te, aut ſuper hanc petram, inquit, ædificabo Eccleſiam meam.

De obiurgatione Petri à Christo, ut ea non euacuauerit effectum uerborũ Christi præcedentium.

Sed inſtant rurſus: Si, inquiunt, ad Petrum propriè pertinebat illa Chriſti commẽdatio, qua beatum eum pronunciauit, vt cui reuelauerat pater ipſum eſſe viuentis Dei filium: quomodo ergo pòſt audiuit, cùm eundem à ſua paſsione auocare & abſtrahere moliretur: Vade poſt me Satana, ſcandalum mihi es, non enim ſapis ea quæ Dei ſunt? Quia enim hîc eſt vituperatus tanquam Dei ignarus, demonſtratum volunt ſuperiorem illum Petrũ, qui Chriſti ore beatus pronunciatus eſt, tanquam cœleſti illuſtratus reuelatione, cui promiſſę ſunt claues regni cœlorum, nõ fuiſſe illum Simonem Bar Iona, (vt proprijs illorum verbis dicã) ſed Eccleſiam verbo Dei genitam.

Sed hîc oro te, vt ſis prudẽs lector, & cum beato Hieronymo inquiras & conſideres, ſi potes, quomodo poſt tantam beatitudinem: Beatus es Simõ Bar Iona: Et: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã, & tibi

A & tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris aut solueris, &c. nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Nam & illi doctissimo Hieronymo hoc in primis admirabile, & dignum consideratu videtur. Quòd si nondum possis intelligere sensum Domini aut consiliorum, operumq; eius ratione perspicere, noli, inquit Apostolus, altum sapere: sed time, sed sustine, noli inniti prudentiæ tuæ, sed captiua interim intellectum tuum in obsequium fidei, si fortè dignabitur & tibi Dominus reuelare: noli interim ex tuo capite negare illud quod clarissimè affirmat veritas, quæ beatum pronunciauit, non mathematicum aliquem, aut fictitium Petrum, sed Simonem Ioannis (ne errares) filium, cui dicit cœlitùs à patre suo reuelatã diuinitatem suam, cui & petræ nomen de seipso imposuit, super quem Ecclesiam suam ædificaturum se promisit, cui & claues regni cœlestis elargitus est.

Quòd si me interrogare pergas: quomodo ergo post tantam beatitudinem continuò audiuit, vade post me Satana, & post illam cœlestis patris reuelationem dicatur non sapere, quæ Dei sunt: quid si non intelligerem diuinorum hæc operum admiranda mysteria, si nescirem eorundem tibi ratione explicare, nunquid propterea aduersus Euangelium & B Christum negabo eundem illum Petrum, illum, inquam, Simonem Bar Iona, Christi ore pronunciatum beatum? nunquid factam illi cœlitùs reuelationem? nũquid Petri nomen impositum? Hoc scio cum illo Origene, non ante Christi passionem perfectos fuisse Apostolos, sed erat omnium (vt habet Hilarius) trepida fides ad resurrectionis vsq; tempus, quam in Domino contuentes, expectationis suæ securitate firmati sunt. Hinc & illud à Christo dictum: Tristis est anima mea vsque ad mortem, intelligit non propter mortem suam dixisse illum: sed quia Apostolorũ metus per humilitatem passionis exortus (adeò vt firma illa superædificandæ Ecclesiæ petra trepidaret) post mortem & resurrectionem Domini desineret. Icciirco vsque ad mortem tristis est, postquam trepidantis fidei essent securitate firmandi.

Hom. 3. in Matth.

In Psal. 141.

Chrysostomi sententia de illa obiurgatione Petri.

Fortassis autem interrogationi tuæ satisfaciet Diuus Chrysostomus, ita scribens in hunc locum Matthæi, homilia XV. Non intelligentibus, inquit, Discipulis passionem, resurrectionemque Christi, timebant eum interrogare. Petrus autẽ iterum ex feruore solus audet ea de re quicquã dicere: neque id palàm, sed sigillatim, ac seorsum ab alijs Discipulis. Propitius, inquit, tibi esto, nec fiat tibi hoc. Quid nam hoc est, ô Petre? tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam citò adeò grauiter lapsus cecidisti? Et respondens sibi in persona Petri: Cur mirum tibi videtur, inquit, si in ea re id passus, de qua mihi nihil reuelatum est? Hinc certè clarè videmus, non ex seipso, sed ex reuelatione illa dixisse. Quia in his quæ reuelata non sunt, turbatur, & centies audiendo non sentit, quod dicitur. Didicit certè, quia filius Dei est, quid autẽ mysterium crucis & resurrectionis sibi velit, nondum didicit. Erat, ait, occultus ab eis hic sermo. Perspicis, quia iure mandauit, ne in publicum hæc efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus hæc necessariò committuntur, quid non facerẽt cæteri? Ipse vt ostenderet se sponte sua ad passionem venire, increpauit Petrum, & Satanam appellauit. Audiant quicunque passionis Christi crucem verecundantur. Nam si Apostolorum vertex etiam, antequam crucis mysteriũ disceret, Satanas vocatus est, quam veniam impetrabunt, qui vbiq; prædicatam crucem Christi negare audent? Nam si qui ex Deo beatificatus fuerat Petrus, qui & ex reuelatione fuit veritatem confessus, sic acriter increpatur, quo nõ supplicio cruciabuntur, qui crucis mysteriũ non suscipiunt? Hæc ille Chrysostomus. Quem audis nihil dubitasse, D quin Petrus Apostolorum vertex, paulo antè, quàm tali hîc cõuitio exciperetur, beatus Christi ore pronunciatus fuerit, quin idem ille cœlitùs illuminatus à patre, primùm diuinitatem Christi & cognouerit, & confessus fuerit, quin idem acceperit claues regni cœlorum. Audis deniq;, quid pro Petro tuæ quæstioni respondeat. Quòd si vnus tibi nõ sufficiat Chrysostomus, etiam Hilarium audiamus, quid sentiat, & num ad eundem Petrũ pertineat hæc tã grauis obiurgatio Christi, ad quẽ pertinuit paulo antè præmissa illa tam magnifica commendatio.

Scribit autem in illum versiculum Psalmi CXXXI. (Sicut iurauit Domino, votũ vouit Deo Iacob) vniuersum de Christo intelligẽs, in hæc verba: Sacramenti, inquit, mentio ad professionem volũtatis assumitur, & nescio an vnigenitus iurauerit: certè ita gessit, & locutus est omnia, vt sacramento religionis satisfacere videretur. Namq; cùm quædam de passione sua ad Discipulos locutus fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc Dei filio detestatus esset, Petrum, cui claues regni cœlorum dederat, super quem Ecclesiam suam ędificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel soluisset,

 vel

A vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent. Hunc, inquam, tali conuitio, detestantem sacramentũ passionis, excepit: Vade post me Satana, scandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis salute patiendi, vt Petrum primam dei filij confessionem, ecclesiæ fundamentum, cœlestis regni ianitorem, & in terreno iudicio cœli iudicem, Satanæ conuitio nuncuparet, &c. Hactenus Hilarius, qui eandẽ ferme sententiam repetit de trinitate libro decimo. Idem ferè est & apud Augustinum legere libro secundo aduersus Parmeniani epistolam.

Origenis sententia de eadem.

Origenes verò hanc Petri à domino obiurgationem eleuat & extenuat, nec tam grauem fuisse vult, quàm nobis fortè videatur. Siquidem conuersus Iesus ad Petrum dixit: Vade post me Satana: Beatus, inquit, is fuerit ad quem conuertitur Christus, etiam si corripiendi causa conuertatur, sicut hic conuersus est ad Petrum, quemadmodum & post eiusdem trinam abnegationem. Et conuersus, inquit, dominus respexit Petrum, qui continuò reuersus ad se, & recordatus verbi Iesu, egressus foràs, fleuit amarè. Deinde vult semper in bonam partem accipi, quoties dicitur à domino: vade post me. Bonum est enim, quando quis post dominum vadit: contrarium verò, quãdo quis reijcit sermonem domini post se, & vadit post concupiscentias
B suas. Vnde & Helias tertio Regum libro dicit ad populum: Vsq; quo claudicatis vos vtrisque pedibus vestris? Si deus dominus est, ite post eum: si autẽ Baal, ite post illum. Hæc itaq; huiusmodi Origenes.

Vides itaq; quemadmodũ & illis doctissimis, sanctissimisq; patribus dignum in primis consideratione atq; admiratione visum est, quòd Petrus post tam magnificam illam Christi commendationem, post cœlestem illam adeò sublimen reuelationem, post acceptum à Christo nominis, potestatisq; consortium, continuò pòst audiat: Vade post me Satana, &: Non percipis ea quæ dei sunt. Non tamen dubitant, quin idem ille hæc audierit Petrus: Ille, inquã, primus diuinitatis Christi confessor, illud ecclesiæ fundamentum, cœlestisq; regni ianitor, & in terreno iudicio cœli arbiter. Cum quibus neque etiam nos contra euangelium, imò contra clarissimam vocem Christi, nouum aliquem fingemus, imaginariumq; Petrum, præter illum Simonem Bar Iona, qui Christum confessus sit, sed admirandam potiùs mysteriorum diuinorum operum dispensationem humiliter inquiremus & contemplabimur.

C Quòd verò Petrus sit ea petra, super quam suam Christus fundauit ecclesiam, tam ex ipsis Christi verbis, quã ex infallibili illa rectæ intelligentiæ scripturarũ amussi, catholicæ ecclesiæ communi sententia euidentissimè demonstrauimus: à qua nullæ nos abducent hæreticorum argutiæ.

Non tamen ob id imus inficias, etiã Christum dici, esseq; & fundamentũ & caput ecclesiæ, vtrumque de ipso affirmante Apostolo. Fundamentum equidem, quod propria sua virtute contineat ædificium, compaginemque membrorum ecclesiæ, ipsamq; firmam, stabilem, immobilemq; in se efficiat. Caput verò, vnde vitalis ille influxus, spiritusq; deriuatur in membra reliqua. Nec tamen propterea bina ecclesię fundamenta facimus, bina capita, monstrosamq; (vt illi volunt) ecclesiam, cùm alia ratione, & sub Christo Petrus sit caput ecclesiæ, super Christum quoq; fundatus ipse, ecclesiæ in se ædificationem recipit. Erat Christo redeũdem ad patrem post peracta salutis nostræ, redemptionisq; mysteria. At eius ecclesia, quæ ex omnibus populis, nationibus, linguis, apostololorum suorum congregãda erat ministerio, requirebat necessariò secum manens in terris caput congeneum, quod gubernaret atq; in vnum contineret molem, compaginemq; D tam vasti illius immensiq; corporis, sine quo (quemadmodum suprà demonstrauimus) nulla prorsus futura erat ecclesia. Quare magis Petrum, quã seipsum pronũciauit Christus suæ fundamentum ecclesiæ.

Cur Petrum magis quã se Christus pronũciauit fundamentũ ecclesiæ.

Collatio vmbræ synagogæ veteris ad solidã ipsam nostræ ecclesiæ veritatẽ.

Sed ne quid nouum hac in re aut ab hominibus commentum te audire existimes, & nõ potiùs, quæ longè antè, quàm fierent, ita vt facta cernuntur, futura prænunciata præfiguarataq; fuerunt, vmbrã ipsam paulisper nobiscum contemplare synagogę veteris, in qua nostræ ecclesię haud obscuram aut confusam, sed expressam, distinctamq; est videre imaginem, adeò vt conferenti vmbram vniuersam ad suum corpus, partesq; partibus, haud sit difficile & iuuenire & cernere, illius quam quæque partem figuret, adumbret, & exprimat nostræ ecclesiæ. Nam si Pharaonem illum, si captiuum Iudęorum populum, si durissimam illam seruitutem Aegyptiacam, si exitum ab Aegypto, si agnnm & phase, si mare rubrum, si iter per desertum annorum XL. laboriosissimum sanè, & tot calamitatibus, tot tentationibus, tot afflictionibus, tot pugnis plenum, si denique ipsam promissionis terrã considerauerimus, requiramusq; eorũ singulorum solidã veritatem, quam exprimunt in corpore nostrę ecclesiæ, clarissi-

A clarißimè quodque, quemadmodum in vmbra ac figura expressum est, ac distinctißimè cernitur. Quare & Moysen legislatorem illius populi, & Aaronē summum sacerdotem, à quo in ea synagoga cœpit sacerdotiū, quid exprimant, adumbrentque solidæ veritatis in nostra Ecclesia, nunc considerandum est. Sed nec difficile inuentu est, adeò distinctè, exacteq; reddit hæc vmbra suam illā sibi respondentem soliditatem: siquidem & nobis legislator Christus est, quod illis Moyses. Nobis quoque, quod illis Aaron, summus sacerdos Petrus, à quo sacerdotalem ordinem in sua Ecclesia Christus & inchoauit, ac instituit. Super te, inquit, ædificabo Ecclesiā meam. Fuit nihilo minùs & in veteri illa synagoga sacerdos Moyses, quemadmodū testatur propheta, dicens: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius. Et quàmuis summus sacerdos Aaron, non tamen sub Aarone Moyses, quin potiùs cōtrà, cùm tam illū sacerdotem summum, quàm filios eius inferioris ordinis sacerdotes, ipse consecrauerit: suæ verò ordinationis non aliū, quàm Deum autorem habuerit. In omnibus quoque quæ ad Deum attinebant negotijs, ipse prior erat, Deoq; proximior, ac velut inter Aaronē & Deum mediator quidā, & internuncius. Sed & paßim
B scripturæ hunc illi præferunt, quemadmodū & in alio loco apud eundem prophetam: Deduxisti, inquit, populum tuū in manu Moysi & Aaron. Summus ergo vterque sacerdos, si summus Aaron, quàmuis sub Moyse Aaron. Attamen non à Moyse, sed ab Aarone ducitur illius sacerdotij principium, indeque porrigebatur continua serie, nec sacerdotij Moysi, sed Aaronis successores sequentes ex ordine facti sunt. Ita & nobis pontifex Christus. Habentes enim, inquit Apostolus, pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostræ confeßionem. Non enim habemus pontificem, qui nō poßit cōpati infirmitatibus nostris. Sed & nobis pōtifex Petrus, & pōtifex summus, quemadmodum suprà demonstratum est. Non tamen sub eo, sed supra eum Christus, qui non semetipsum clarificauit, vt pontifex fieret, sed ille, qui dixit ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum & in alio loco dicit: Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Hic itaque à solo Deo patre pontificatum, sacerdotijque honorem adeptus, Petro pro se vicarium sacerdotij honorem contulit, quē in Ecclesia gererent, tam ipse, quàm qui ei legitima ordinatione succederent. Quem nō à se, sed à Petro potiùs inchoauit, atque ab

Christianum sacerdotium inchoari à Petro, nō à Christo.

illo eius originem deriuari voluit. Nō enim dixit: Super me ædificabo Ecclesiam meam, sed: Tu es Cephas, tu saxum, aut lapis, & super hunc lapidem, super te, ædificabo Ecclesiam meam. Vides ergo & in nostra Ecclesia Moysen, vides Aaronem, vtrunque sacerdotem, vtrunque summum, sed maximum illum, qui à Deo patre suo clarificatus, vt esset pontifex & sacerdos in æternū. qui hunc pro se nobis constituit vicarium, cū nomine suo etiam potestatis participem faciens, ipse reuersus ad patrem, vt esset nobis apud eum & & aduocatus & mediator. Itaque iam, opinor, intelligis, in noua lege à Petro initium fecisse Christu sacerdotalis dignitatis, quēadmodum in veteri ab Aarone Moysen: quis & in illa supra Aaronē etiā sacerdos Moyses, & in hac nostra quoq; supra Petrū sacerdos, pontifexque Christus. Quod tamen nec illam veterem synagogam, nec nostram Ecclesiam bicephalem facit: sed sub Christo caput Petrus, imò Christi apud patrem existentis vices inter nos gerit Petrus. Quēadmodum idem ipse Christus in nomine illi de seipso imposito, cæterisq; illis tam magnificis, quæ audisti, verbis euidentißimè significauit.

vid. Roffensis contra Luther. art. 25 fol. 258. et 261. 268.

Ad obiectiones ex uerbis Diui Hieronymi *&* *Augustini, quæ prædictis repugnare uidentur, respondere.* D

CAP. V.

Qvandoquidem nō orthodoxum, sed hæreticum suprà contendimus, quisquis prædictę verborum Christi ad Petrum sententiæ, quā æquè ex Euangelicę historię planißimo contextu, atque ex communi catholicæ Ecclesiæ sententia, clarißimè demonstrauimus, Diui nobis Hieronymus & Augustinus ab hac nota & iniuria vindicandi sunt, & quos orthodoxos haud dubiè sanctißimosque patres in sua castra pertrahere, & aduersum nos statuere moliuntur Hæretici, quòd prędicto asserte veritati non solùm non aduersentur, sed vnà cū orthodoxa Ecclesia modis omnibus consentiant, eandemque vbique aperta, clarißimaq; confeßione confirment & prædicent, iam nunc demonstrandum est. Quanquam autem (quod ferè moris est scripturarum tractatoribus, & his duobus præcipuè) nonnusquam etiam diuersam aliquā à communi, etsi non repugnantem in illis scripturarum verbis sentētiam inquirere visi sunt: hoc tamen tentandi magis, excutiendique omnia, quàm adstruendi studio eos fecisse certum est. De quo hoc in primis te admonuisse conuenit, nihil esse aut mirum, aut

A absurdũ, si ex illo profundo, fertilissimoq; diuinarum scripturarum pelago, plures, eosque non incongruentes expiscati fuerimus sensus. Quandoquidem diuina scriptura (vt pulchrè habet Origenes) nõ solùm sacramẽtorum debet continere sententiam, verùm etiam mores, gestaque informare discentiũ. Ipsa enim per Salomonem diuina sapientia sese ipsam nobis dupliciter, tripliciterq; descripsisse affirmat. & Noe præcepit Dominus arcam bicameratam ac tricameratam constitui. Hinc est (quod frequentissimè euenire videmus) vt eundem scripturæ locum idem sacri tractatores, nunc aliter aliterque interpretentur, atq; etiam allegorijs, tropologijs, anagogicisque interpretationibus vertant in aliam aliamque faciem, & accommodent ad instructionem audientium. Manet tamen firma & vnica illa germana primitiuaq; scripturarum intelligentia, quam primò in eis intendit ille sacer spiritus. De qua si fortè ambigitur, si ipsa scripturarum verba per se obscuriora dubitationem nonnullam inserant, eã esse indubiè putãda est, quam communis tenet Ecclesiæ sententia, & in quam orthodoxi, sanctique patres magis conuenisse deprehenduntur. B In prædictis autem Christi apud Matthæum verbis, ex quibus Petrum caput, fundamentumque Ecclesiæ suprà demonstrauimus, adeò nulla est aut obscuritas aut ambiguitas, vt omnes, tam Græci quàm Latini orthodoxi patres, maximo inter se consensu conuenisse in eam sententiã, quam dudum audisti, inueniantur. A quibus non disscordasse Hieronymum & Augustinum, sed vt spiritu, ita & sensu quàm maximè cõsensisse, nunc euidens faciemus.

Perpetuò sibi cæterisq; orthodoxis consentiens Hieronymus in intelligentia verborum Christi ad Petrum.

De Hieronymo autem adeò nulla est ambiguitas, vt nusquam ferè vel commemorarit diuersam sententiã. Vnde in hunc ipsum Matthæi locum scribens, audisti suprà quo pacto hæc Christi verba explicauerit: Ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quid, inquit, est quod ait: Ego dico tibi? Quia tu mihi dixisti: Tu es Christus filius dei viui: ego vicissim dico tibi, ego, inquam, cuius dixisse, fecisse est, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Et sicut ipse lumẽ apostolis donauit, vt lumen mundi appellarentur: ita & Simoni, qui credebat in Christum, Petri largitus est nomen, & secundum Metaphoram petræ rectè ei dicitur: ædificabo ecclesiam meam super te. Hæc ille. Rursus eodem loco, explicans illud quod continuò apud eundem euangelistam sequitur, vbi Petrus mox à tam sublimi reuelatione patris, tam gloriosa confessione, tam magnificis acceptis donis promissisq; Satanæ conuitio excipitur: Multi putant, inquit, quòd nõ Petrus correptus sit, sed aduersarius spiritus, qui hæc dicere suggerebat apostolum. Sed mihi hic error apostolicus, de pietatis affectu veniens, nunquam incẽtiuum diaboli videtur. Diabolo dicitur: Vade retro Satana. Petrus audit: vade retro me, hoc est, sequere sententiam meam, quia non sapis ea quæ dei sunt, sed quæ hominum. Meæ voluntatis est & patris, cuius veni facere volũtatem, vt pro hominum salute moriar. Tu tuam tantũ considerans voluntatẽ, non vis granum frumẽti in terrã cadere, vt multos fructus afferat. Subdit: Prudens lector inquirat, quomodo post tantam beatitudinem: Beatus es Simon Bar Iona. Et: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non preualabunt aduersus eam. Et: Tibi dabo claues regni cœlorum. Et: Quod ligaueris aut solueris super terram, erit ligatum vel solutum in cœlis: nunc audiat: Vade retro me Satana, scandalum mihi es. Hactenus Hieronymus. Idem in Ezechielem scribit in hęc verba: Apostolus Petrus, super quẽ dominus fundamẽta ecclesiæ solidauit, trãscendit in cœnaculum. Rursus in Esaiam capite secundo, de ecclesia catholica loquens: Hæc, inquit, domus ædificata est super fundamentum apostolorũ & prophetarum, qui & ipsi montes sunt, quasi imitatores Christi. De hac domo & Hierusalem Psalmista conclamat, dicens: Qui confidunt in domino, sicut mons Sion, non commouebitur in æternum, qui habitat in Hierusalem. Montes in circuitu eius, & dominus in circuitu populi sui. Vnde & super vnum montium dominus fundauit ecclesiam, & loquitur ad eum: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Hactenus ille. Vides itaque hîc ex Hieronymi sententia, ad quem propriè pertineant illa Christi verba: Beatus es Simon Bar Iona: vides petram ecclesiæ fundamentum, vides cœlestis regni clauigerum, vides iudicem, cuius autoritas, sententiaque etiam in cœlis alligat.

Vides pręterea vt clarissimè distinguat inter Christum fundamẽtum apostolorum & prophetarum, super quem ędificata est ecclesia, & inter vnum illorum mõtium, super quem idem ipse Christus etiam suam fundauit ecclesiam, cui dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Quod idem ad Montanum in epistola ad Mar-

A Marcellam etiam repetit. Habes itaq; & secũ, & cum orthodoxis patribus omnibus cõmuniq; sensu ecclesiæ, vbique consentientem illum verè orthodoxum Hieronymum. Apud quem haud temerè te inuenturum crediderim, vbi hæc Christi verba ad Petrum, aliter intelligat.

D. Augustinus varius & inconstans in scripturarũ expositione.

In Augustino maior fuit varietas, quę huic in scripturarum expositione penè familiaris est. Nusquam hæret, nusquam figit pedem, sed vbiq; explorat, vbiq; tẽtat, subodoraturque omnia: & quicquid vel probabile occurrit, alicubi amplectitur, quod continuò pòst displicet & rursus retractatur. Quemadmodum in his Christi verbis ad Petrum, plerunque consentit communi orthodoxorum patrum, quam audisti, sententiæ, per petram, super quam Christus dixit ædificaturum se ecclesiam suam, Petrum intelligens: alibi verò, non Petrum, sed fidem eius: rursus alibi, nec Petrum, nec eius fidem, sed ipsum Christum. Sed aliud est, aliquid adstruere & docere tanquam certum & indubium: aliud verò, velut inuestigando tanquam probabile referre. Hoc fit, cùm in otio apud nos scripturas excutiẽdo, quicquid meditãtibus occurit, chartis illinimus: illud verò, quoties docemus nobis commissum populum, cui non nisi explorata, certaque tradere certum est, eaq; in

B primis, quæ habet communis traditio ecclesiæ. Itaq; si D. Augustini ad populum cõciones excutias, nusquam ferè à cõmuni, quam audisti, orthodoxorũ patrum & ecclesiæ sententia latum digitum recessisse inuenies: quemadmodum superiùs ex aliquot eius sermonibus luculentissimè demonstrauimus. Vnde in sermone illo solennitatis cathedræ Petri: dicit Petrum ecclesiæ fundamentum nominatum à Domino, & super eum fundasse Christum ecclesiam suam: proinde meritò ecclesiam suum fundamentum colere, per quod cœlos ascendit. Rursus in altero sermone de sanctis, dicit fidelem (cui loquitur) populum audisse frequenter, Petrum à Domino petram nuncupatum, super quam fundauerit ecclesiam suam, sicut ait: Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo ecclesiam meam. Iterũ in alio sermone, dicit eum ecclesiæ caput & verticem, immobile fidei fundamentum, cui creditæ erant claues regni cœlorum, cui commissa populorum innumera multitudo, qui acceptis clauibus fidelis factus est ianitor, in sententijs clementissimus dispensator, &c. Hæc itaq; docentis Augustini sunt, docentis, inquam, sibi commissam ecclesiam. Cui nõ temerè quæuis vtcunq; visa & apparentia, sed certa explorataque, & communi orthodoxæ ecclesiæ sensui

C congruẽtia tradidisse, nihil dubiũ est. Quem vt in alijs fortassis quis sit, non ita facile est intelligere: sic nec si quis ab eo diuersum quid doceat, tam facilè deprehenditur. At de capite ecclesiæ vt Christianos omnes, quantumuis simplices certum est aliquem sensum habere: ita haud difficulter deprehenditur, quod hac in re à communi sensu orthodoxorum discrepat. Quanquam & ipsa vis & energia verborum Augustini in his sermonibus clarissimè indicat, quis fuerit communis sensus orthodoxi populi, & ecclesiæ. Frequenter, inquit, audistis in ecclesia, ipsum Petrum à Domino petram nuncupatum, super quẽ fundauerit ecclesiam suam. Hæc igitur (vt diximus) docentis Augustini sunt: ea verò, in quibus ab his diuersam aliquam imaginatur sententiam, otiose secum inquirẽtis & tentantis omnia. In qua disquisitione nunc hoc, nunc illud arridebat: frequentissimè tamen hoc ipsum commune ac catholicum. Vnde in suis enarrationibus in psalmos, frequentissimè communem hanc sententiam adstruit: vt in Psalmum XXX. in Psalmos quoque XXXIII. & XXXIX. Item in epistolis suis frequẽter. Libro quoq; II. Quęst. ad Simplicianum. Rursus aduersus epistolam Donati, & alijs locis plerisq;. In Re

D tractationibus autem huius suæ inconstantiæ memor, postquam meminisset libri à se scripti aduersus epistolã Donati, subiũgit in hæc verba: In hoc libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quòd in eo tanquã in petra fundata sit ecclesia, qui sensus etiã cantatur ore multorũ in versibus beatissimi Ambrosij in matutinis laudibus, quibus de galli cantu loquẽs: Hoc ipso, inquit, petra ecclesiæ canente culpam diluit. Sed scio me postea sæpissimè sic exposuisse, quod à Domino dictũ est: Tũ es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meã, vt, super hanc, intelligeretur quam cõfessus est Petrus: Tu es Christus filius Dei viui: ac si Petrus ab hac petra appellatus personam ecclesiæ figuraret, quæ super petram ædificatur, & accepit claues regni cœlorum. Nõ enim dictũ est illi: Tu es petra, sed tu es Petrus, petra aũt erat Christus, q̃ cõfessus Simõ, sicut eũ tota ecclesia profitetur, dictus est Petrus. Harũ autẽ duarũ sentẽtiarum quæ sit probabilior, eligat lector. Hactenus ille. Vides itaq; Augustinum non asserendi, sed inquirẽdi studio diuersam hanc à cõmuni expositionem verborum Christi ad Petrũ induxisse, lectori relinquens iudicium, vtra sit probabilior. Quod nũquid dijudicare difficile est? quãdo in alteram cõuenit omnium

A orthodoxorum patrum & communis ecclesiæ sententia, cuius & ipse, vt audisti, Augustinus etiam in his ipsis verbis perhibet testimoniũ, vt quam fatetur celebrari & publicè decãtari per ecclesias, in versibus beatissimi Ambrosij, quemadmodũ ab eo tẽpore in hodiernum vsque diem cõtinuò decantata est. Altera verò nullum vnquam assertorem inuenit, nec ipsum quidem (vt vides) Augustinum. Deinde cùm & contorta euidenter appareat hæc expositio, atque adeò ipsis verbis Christi manifestè aduersaria. Nam cùm primùm adduceretur Petrus per Andream fratrem suum ad Christum, dixerat ei Iesus: Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas, quod (inquit euãgelista) interpretatur πέτρος. Quem locũ ita nobis reddidit Erasmus: Tu vocaberis Cephas, quòd sonat (si interpreteris) (lapis, πέτρος enim lapidem aut saxum significat, estq; cum petra eiusdem planè significationis. Quomodo Isaac & Isaacus, tametsi alterum accipiat propriam viri terminationem. Imò vocabulum Cephas non quemlibet lapidem, sed ingentem aliquam petram, & velut scopulũ aut rupẽ significare, cui arx aut graue quoddam ædificium possit superstrui, clarè ex Iosephi historia intelligitur. Nam scopulosus ille collis, vnde Hierusalem ab obsidentibus Romanis possit conspici, Cephas, inquit, dicebatur. Illud autem nomẽ

Cõtorta expositio Augustini, qua per petrã super quã ædificata est ecclesia, Christũ, non Petrũ intelligit

B Cephæ, quamuis in primo illo cõgressu mox Simoni destinauerat Christus, maiori tamen merito reseruauit in futurum, vsque dum cœlitus illumitatus à patre, eius diuinitatem & agnosceret & confiteretur. Tunc autem dixit illi, non in illo congressu primo, tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas: sed tu es Cephas. Quod ille, quisquis fuit Matthæi interpres, expressit vocabulo πέτρον, dicens: Ego dico tibi, quòd tu es πέτρος, & super hãc petram ædificabo, &c. Qui si seruasset illud Hebraicum aut Syriacum Cephæ, quo haud dubiè vsus est Christus, quemadmodum clarissimè indicat Ioannes, scribẽs eum dixisse illi primùm ad se venienti: Tu vocaberis Cephas, quod idem Græce interpretatur πέτρος: nobis autem interpretatum sonat saxum, aut lapidem. Si, inquam, proprium illud Cephæ, quo Christus vsus est, seruasset vocabulum, quemadmodum quamuis Græcè scribens, fecit Ioannes adiecta eius interpretatione, iã omnis prorsus ansa huius interpretationis ablata foret, nec fuisset vlla aberrandi occasio. Quis enim si ita reddidisset interpres ille (quisquis fuit) Matthęi, qui eius euangelium ex Hebræo sermone, in quo primo scriptum nõ solùm Hieronymus, sed etiam Origenes,

C eius quoq; præceptor Clemens Alexandrinus proximus Apostolorum tẽporibus, Irenæus quoquæ ille, qui Polycarpum beatissimi Ioannis euangelistæ audiuit discipulum (quicquid nunc nugantur & somniant quidam, qui nouitatum titillantur prurigine) velut vno ore testantur. Quis, inquam, dubitaret, de qua petra locutus est Christus, si ille interpres Ioannem imitatus, hoc pacto reddidisset hunc locum: Ego dico tibi, quòd tu es Cephas, quod interpretatum sonat saxum aut petram, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam? Nunc verò dum omnia reddere voluit Græcè, & loco nominis Cephæ, Petri nomen adaptat Simoni (cuius significationem veluti clariùs exprimens, cõtinuò id reddidit ac mutat per petræ vocabulum, dicens: Et super hanc petram, &c.) data est Augustino huius, quamuis parum congruæ, expositionis occasio, in qua pleraque sunt quæ meritò reprehẽdi posse vidẽtur. Dicit enim, nõ esse illi dictum à Christo: Tu es petra, sed tu es Petrus. Ego verò neq; vnum, neq; alterum verbum à Christo dictum illi certò affirmare non dubitauerim: aut sicut vnum, ita & alterũ. Non enim Gręcè illi loquebatur Christus, neq; etiam Græcè scripsit Matthæus: sed quemadmodum clarè constat ex Ioanne, dictũ est ei à Christo: Tu es Cephas, quod Græcis sonat Petrum, nobis saxum aut lapidem.

D Quare in forma neutrũ, in virtute verò æquè vtrumq; ei dictum est, cũ sit vtriusq; eadem planè significatio, reddens vim & energiam illius nominis Cephæ. Quare & orthodoxi illi patres, quos suprà adduximus, nõ solùm Petrum, sed & petram eum vocatũ affirmant à Christo. Ita Tertullianus: Latuit aliquid Petrum ædificandæ ecclesię petram dictum? Ita Origenes: Magno illi ecclesiæ fundamento, petræq; solidissimæ, super quã Christus fundauit ecclesiam suam, &c. Ita ille orthodoxus Hieronymus: Non solùm, inquit, petræ Christus, sed & Apostolo Petro donauit, vt vocaretur petra. Quam sententiam diuersis locis bis decies inculcat. Ita quoque sacer Ambrosius: Petrus pro soliditate deuotionis ecclesiarũ Petra dicitur, sicut dicit Dominus: Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Ita & alij vniuersi. Sed quid opus est aliorum aduersus Augustinum requirere testimonia, quem possumus de suo ipsius ore conuincere: qui in sermone quem citauimus suprà, in hæc verba loquitur sibi commissæ ecclesię: Audistis frequẽter ipsum Petrum, à Domino petram nuncupatum, sicut ait: Tu es Petrus & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam. Si audierunt frequenter

A ter in ecclesia Christi fideles,quod tu ipse testaris,ipsum Petrum,à Domino petram nuncupatum, cùm ei diceret: Tu es Cephas aut πέτρος, & super hanc petram ædificabo,&c. Quid ergo negas dictum illi à Domino,tu es petra,sed tantùm: Tu es Petrus? Sed hæc aduersus Augustini illam expositioně, qua per petram illam, super quam Christus dixit se ædificaturū ecclesiam suam,non Petrum,sed ipsum Christum voluit intelligi,satis fortassis superq; fuerit.

Illa verò altera eius expositio, qua per petram illam,iam neq; Christum,neq; Petrum, sed fidem Petri imaginatur intelligi, prꝑter hoc quòd euidētissimè coarguitur ipsis christi verbis,qui non de fide,sed de fideli Petro loquitur dicens: Beatus es Simon Bar Iona, tu es Cephas,& super hāc petram ædificabo, &c. Tibi dabo claues, &cæ.etiam in se multo est absurdissima,nec digna aduersus quā agamus pluribus. Quis enim nesciat ecclesiam ædificium quoddam, ex viuis rationabilibusq́; cōstructum lapidibus, quod nimirum fundamentum requirit sibi congeneum. Est autem fides toto genere diuersa res ab illis, ex quibus construitur hoc ædificium, nempe qualitas quædam necessaria quidem non fundamento soli, sed & omnibus eius structuræ lapidibus, qua qui caret,ad hoc ædificium

B nequaquam pertinere certum est: at fundamentum vt sit, fieri non potest. Nam cuius obsecro omniū hominum fidem fundamentum faciemus ecclesiæ? Nunquid Petri? ille enim iamdudum credere desijt, videns facie ad faciem. Cuiuslibét ne igitur Christiani? mirum ergo monstrosumq́ue faciemus ędificiū,cuius omnis lapis totius ædificij fundamētum est, aut potiùs in quolibet lapide continetur fundamētum vniuersum. Aut fortè mathematicam aliquam & per se sine subiecto intellectam fidem fundamentum dicemus ecclesię? hoc est,tantæ talisq́ue structuræ, cuius in cœlum conscendit sublimitas,id quod nusquam est gentium,sed planè fictitium & imaginarium. Quis nam hæc si perpendat, minimè cohærere hanc expositionem non intelligat? Et quanquam inueniantur & alij sancti patres nonnunquam ita locuti, vt dicant orthodoxam fidem esse fundamentum ecclesiæ: non tamen ita loquentes respiciunt ad illā petram superędificandę ecclesię,sed hoc tantùm significare voluerūt, orthodoxam fidem esse planè necessariam omni membro ecclesiæ, & hæreticos,eosq́ue qui rectæ fidei non sunt, non pertinere ad Christi ecclesiam,nec participes esse ecclesiasticæ illius autoritatis, datæ Apostolorum

Quomodo sane intelligi possit fidē esse fundamentum ecclesiæ.

C principi pro vniuersa ecclesia.

Stat ergo firma & immobilis euangelica illa rupes, illa petra, quæ Simonem Ioannis filium ob patris cœlestis sublimem illam reuelationem beatum pronunciauit. Stat verbum Domini in æternum, quo eundem etiā Cepham,hoc est, saxum aut petram affirmauit, super quam ædificaturus erat ecclesiam suam. Et vt illius beatissimi Leonis verbis concludamus: Manet in æternum dispositio veritatis.Sicut enim permanet,quod in Christo Petrus credidit:ita permanet quod in Petro Christus instituit: & B. Petrus in accepta fortitudine petrę perseuerans suscepta ecclesiæ gubernacula non reliquit. Sic enim præ cæteris est ordinatus, vt dum petra dicitur, dum fundamentum pronunciatur, dum regni cœlorum ianitor cōstituitur,dum ligandorum soluendorumq́; arbiter mansura etiam in cœlis subditorum suorum functione præficitur,qualis ipsi cum Christo esset societas,per ipsa appellationum eius mysteria nosceremus. Hæc ille Leo.

Vniuersam penè euangelicam historiam primatui Petri in ecclesiastica hierarchia consonanter perhibere testimonium.

CAP. VI.

D Q Vantopere necessaria esset hierarchia Christianæ ecclesiæ, qua per vnius in eadem prꝑsidentis supereminentem autoritatem contineretur in vnitate & officio, & sine qua nec ad momētum substitisset: quam tamen ille eius autor permansuram cum sole & ante lunam in fines seculorum,& quousq; voluūtur tempora,instituerat & destinauerat,satis superq́; à nobis superiùs demonstratum est. Huic igitur tam necessario eius ordini pro suo in eandem singulari studio & amore prouisurus Christus, non satis habuit semel designasse eius caput & principem, & supereminentem sacrosanctamq́; eiusdem constituisse autoritatem, per quam inferiores omnes ordines disponeret, & in officio contineret. Quandoquidem prꝑpotētium illorum verborum ad Petrum nondum planè mysterium intelligebant carnales adhuc Apostoli, qui aliud quoddam imaginabantur regnum Christi, de ecclesia eius nullum verbum sanè intelligentes.Quare & infirmitati eorum occurrēs pius præceptor,atq; eius,cuius iā caput instituerat,ecclesiasticæ hierarchiæ singularē necessitatem nobis curamq́; cōmendans,idem sæpius tam factis quàm verbis & inculcauit

&

& repetiuit: nunc illud ipsum à se constitutũ caput singulari honore sibi quodámodo adæquans, alijsq; venerandum insinuans: nunc reliquorum discipulorũ ambitionem reprimens, eisdemq; significans, quem vellet vice sua præesse cæteris: nunc eidem præsentibus audientibusq; reliquis Apostolis & discipulis eorundem & totius ecclesiæ curam committens. Itaq; in ea, quæ mox post designatũ ecclesię caput & principem Petrum, sacrosanctamq; illius constabilitam autoritatem, didrachmatis solutione apud eũdem Matthæum sequitur, re ipsa comprobat, quod suis illis præpotentibus efficacibusq; verbis paulo antè adstruxerat. Siquidem cùm iam Romanis subiecti penderent tributa Iudæi, quę didrachmatis valore constituta erant in singula familiarium capita, venissentq; publicani illi tributiq; exactores ad Petrũ percunctari, num magister eius esset persoluturus tributum, ipse veniẽtis ob id ad se Petri verba prę- ueniens, cùm se priùs liberum demõstrasset à tributo: Verum, inquit, ne scandalizemus eos, profectus ad mare, mitte hamum, & eum piscem qui ascenderit primus tolle, & aperto ore illius inuenies staterem, acceptũ illum da illis pro me & te. Quíd nam hoc est obsecro? quæ noua hæc Christi in soluendo tributo quamuis indebitò liberalitas? Exigũt publicani, non à Petro, nec pro Petro, sed à solo Christo, tanquam Apostolici illius gregis patrefamilias ac magistro didrachma solũ. Neque enim dicebant Petro, nùm tu? num socij tui? sed, num magister vester didrachma persoluit? At Christo satis non erat pro se simplex didrachma (quantum videlicet exigebatur) persoluisse, sed inuenies, inquit, staterẽ, quod est didrachma duplum, quẽ acceptum da illis, nõ pro me solo, sed pro me & te. Quo facto nunquid obscurum est, quid significarit? Neq; enim vel imaginari est aliud hîc egisse Christum, quàm vt intelligerẽt Apostoli, non frustra se imposuisse illi nomen de seipso, non vano aut crasso sermone illi dixisse: Tu es Petrus & super hanc petram, hoc est, super te ædificabo ecclesiam meam, &c. Tibi dabo claues regni cœlorum. item: Quodcunque ligaueris aut solueris super terram, ligatum, solutumq; erit in cœlis: vt quẽ viderent hîc sibi associare, & adæquare quodammodo in cura & honore patrisfamilias ecclesiasticæ domus, & planè significare, non solum se, sed & ipsum pro se Petrum totius illius cõgregationis magistrum, quem pro se constituerat cæterorum caput, totius Dominici gregis pastorem, & fundamentum ædificandæ ecclesiæ, siquidẽ & pro ipso, sicut pro se iussit persolui didrachma, quod à solo magistro, solo exigebatur congregationis capite. Et quanquam diuo Augustino libro quæstionum veteris & noui testamenti quæstione LXXV. videantur illi tributi exactores, non à solo Domino & magistro exegisse didrachma, sed ab Apostolis singulis: cuius contrariũ (vt ostendimus) indicat ipse euangelicę contextus historiæ, fuissetq; tributum eiusmodi graue nimis & intolerabile, prę sertim tenuioribus, si census eiusmodi in singula cõstitutus fuisset humana capita. Nec fit verisimile, si tredecim didrachmata debuissent habere publicani illi à Christo, vtpote pro ipso, & duodecim eius Apostolis, quod aut ipsi cum duobus pro tredecim contenti esse voluissent, aut minus exoluere voluisset Christus, cui nihilo plus negotij tredecim erat, quã bina soluere: præsertim cũ ne scandalizaret eos, quamuis alioqui à tributo esset liber, communi legi subdi voluit. Nihil tamẽ minùs hoc facto apud eundem autoritatis dignitatisq; recognoscitur in Petro. Scribit enim in hæc verba: Dicũt didrachmatis exactores ad Petrum Apostolũ: Magister vester num soluit didrachma? quo dicto magistrũ, vt pro omnibus solueret discipulis, conuenerunt. Saluator autem, cùm pro se & Petro dari iubet, pro omnibus exoluisse videtur: quia sicut in saluatore erant omnes magisterij causa: ita & post saluatorem in Petro omnes continẽtur. Ipsum enim constituit caput eorum, vt pastor esset Dominici gregis. Nam cæteris dicit discipulis: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Petro autẽ dicit: Ecce Satanas expostulauit, vt vos ventilet sicut triticum: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu tandem cõuersus confirma fratres tuos. Hæc Augustinus. Vides itaq; etiam apud hũc, cur staterem iusserit pro se solui & Petro: nempe quoniam ipsum constituerat Apostolorũ caput & Dominici gregis pastorem. Et sicut in Christo omnes continentur magisterij causa, ita & post Christum eadem causa in Petro omnes contineri.

Sed nec huius facti mysterium tunc prorsus latuit, quamuis rudes carnalesq; Apostolos, sed subintelligebãt sibi prępositũ Petrũ, quẽ viderant à Christo sibi in ecclesiasticę illius domus magisterio quodámodo adęquatũ. Hinc & illa inter ipsos continuò suborta est ambitiosa disceptatio, quísnã primas teneret in regno cœlorum. Quorũ carnalem adhuc ambitionẽ, aduocato ad se puello, compescens Dominus, docuit eum quidem maximum fore in regno cœlorum, quisquis ad paruuli illius exemplũ in suis oculis hîc esset mi-

In didrachmatis solutiõe cõprobari à Christo primatũ Petri.

Matt. 17.

A minimus. Suæ tamen hîc familię, suiq́; gregis fore pastorem, quē antè designauerat Petrū.

Vt contēdentibus de primatu Apostolis, Christus indicarit Petro eū se commisisse.

Quemadmodum rursus, cum & post illam mysticam peractam cœnam, iam iam transituro ex hoc mundo Christo in eandem iterum contentionem recidissent, quísnam eorum videretur esse maior (adeò est mortalibus insita quædam superbia & ambitio) illos quidem primū ad modestiam suo reuocauit exemplo, docens, quàm non esset ipsis ambiendum vt præessent: plurimum siquidem interesse inter huius mūdi (quem adhuc imaginabantur) & ecclesiasticum illum, quem ipse instituerat, principatū, & cuius sese formam exhibuerat & exemplum, tum in alijs quàm plurimis, tum in lauandis (quod continuò fecerat) pedibus eorundem. Nam reges, inquit, gentium dominantur eis, vos autem non sic. Subindicans deinde, quam ipse in ecclesia sua disponebat hierarchiam, nihil obfuturam subditis, quo minùs, si pares maiorésue meritis forent præpositis suis, eisdem ipsis aut æquarentur, aut præferrentur etiam in regno illo cœlorum. In quo quisque seu superior, seu inferior gradum locumq́; obtineret, non secundum dignitatem, quam hîc gessit, sed secundum opera sua, vtq́; hîc gessit impositam sibi à Deo personam, qualiscunque denique ea sit. Quô animæquiores

B redderet, repromittit tandem ipsis omnibus in illo regno vberrimam retributionem, quòd secum hîc permansissent in tentationibus suis. Quem autē hîc vellet vice sua

Ioan. 6. pręesse iterum repetēdo significans, ait Simoni: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vides hîc quo pacto Apostolis tunc ambitiosulis & de primatu (quem non intelligebant) more puerorum contendentibus, iterum clarè significauerit, quē inter ipsos vellet vice sua pręesse cæteris: eundem namq; illum, cui antè dixerat, super te ædificabo ecclesiam meam. Nam vniuersis eatenus loquens, ad solum hîc Petrum sermonem conuertit. Quem quamuis singulariter proprio nomine compellet, non tamen dicit: ecce Satanas expetiuit te, sed expetiuit vos vt cribraret sicut triticū: vt quem totius gregis sui constituerat pastorē, admoneret & sollicitudinem gerere pro vniuersis, illi vni denunciato communi & omnibus imminente periculo, ad quem vnum totius ecclesiæ cura præcipuè pertinebat. Itaque & subiunxit: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Vides hîc, cui fratrum

C & totius ecclesiæ cura singulariter commendetur. Vides, vt hic noster Moyses, Aaronis quoque nostri gesserit negocia apud Deum, vtq́ue illi vicissim suas vices commiserit ad populum. Ita enim Moysi illi à Deo constitutum legimus: Ipse pro te loquetur ad populum, & erit os, tu autem eris ei in his, quæ ad Deum pertinent.

Denunciat Christus Petro expetitam à Satana vniuersam suam ecclesiam, vt eam cribraret sicut triticum. Ego autem, inquit, rogaui pro te, nimirum cœlestem patrem, ne deficiat fides tua. Ecce, vt eius apud Deū gesserit negocium. Sed & suas illi vices ad Ecclesiam nunquid obscurum est ipsum commisisse, cùm dixit: Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos? Nunquid non illi mandatæ sunt vices Christi, cuius nunquam defectura fides singulari priuilegio conseruatur ad confirmandos fratres in fide? Nunquid ob aliud magis in hunc mundum venit Christus, q̃ vt credamus & confiteamur, quoniam Dominus Iesus ipse est in gloria Dei patris?

Quā diligenter ascēsurus ad patrē Christus, uni Petro sui gregis curā commiserit.

Iam & illud rursus expende, quàm diligenter post resurrectionem suam, iam iam ascensurus ad Patrem vni Petro totius gregis sui curam iterum iterumq́ue commiserit, vtq́ue illum præsentibus Apostolis reliquis declarauerit suarum ouium pastorem, rectorem & principem.

D

Ioan. 21. Cùm iuisset piscatum Petrus & cum eo nonnulli ex Apostolis & discipulis, & cognouisset ex Ioannis admonitione stantem in littore Christum, alijs paulatim nauigantibus ad terram, vnus ipse non patitur moras: sed tunica accinctus statim se præcipitat in fluctus, ac natando festinat ad Dominum, pro cuius affectu & amoris ardore nimis tardè incedebat nauicula. Cùm autem prandissent vnà, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me, plus his? dicit ei, etiam Domine, tu scis quòd amem te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? ait illi, etiam Domine, tu scis quòd amem te. Dicit ei: Rege oues meas: ita enim est Gręcè: ποίμαινε τὰ πρόβατά μου. Dicit ei tertiò, Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quòd dixisset sibi tertiò, amas me? dixitq́; ei: domine, tu omnia nosti, tu scis quòd amem te. Dicit ei Iesus: Pasce oues meas. Hîc nota diligenter verba, & signa mysteria. Constituerat antè & cæteros Apostolos suos velut legatos in orbem vniuersum, dicens eis: Euntes in mundum vniuersum, prædicate euangelium omni creaturæ. Dederat & illis potestatem, vt quorum dimitterent peccata, dimitterētur eis, & quo-

rum

rum retinerent, retinerentur. Ne quis itaque
A per hæc derogasse quicquam ei, quam dispo-
suerat & cuius iamdudum caput toties desi-
gnauerat, ecclesiasticæ hierarchiæ fortè ar-
bitraretur, aut Apostolorum omnium imagi
naretur æqualitatem, iterum designat eũ, ad
quem, tanquam eius legationis caput & prin
cipem vniuersæ ecclesiæ suæ curam prçcipuè
referri vellet: In aliorum præsentia vnum sin
gulariter appellans Petrum, nõ quidem illo
pleno mysterij Petri nomine, ne quis in eo
& hîc figuram vllam posset confingere: sed
illo suo proprio à parentibus indito, Simo-
nis, inquam, etiam patris adiecto cognomi-
ne, quô manifestiùs vnius personæ eius sin-
gularitatem exprimeret. Cuius vt præscius
horum temporum, præcipuam mihi curam
ille sacer spiritus habuisse videtur, quoties
euangelistæ tradunt aliquid ad Petri præemi
nentiam primatumq; pertinẽs. Neq; hoc con
tentus, sed ab alijs ipsum Apostolis vnà præ-
sentibus, etiam comparatione seiungit, atq;
illis è diuerso constituit, dicens: Simon Ioan
nis, diligis me plus his? Perinde ac si diceret:
Diligũt quidem & isti, sed à te plus est quod
exigo. Te ijs plus amare conuenit, quem præ
ijs, & super hos pastorem ouilis mei consti-
tui. Respõdente autem, quòd amaret, Petro,
& sui amoris non alium, quam omnia scien-
tem Christum testem citante, dicit ei: Pasce
B agnos meos, rege, pasceque oues meas. Et ne
suspicari quis posset, ob trinam illius negati-
onem irrita se fecisse verba sua, quibus antè
ob gloriosam illam suę deitatis confessioné,
eundem pronunciauerat esse illam petram,
super quam fundaturus erat ecclesiam suã,
etiam tertiò ecclesiæ suæ curam illi commi-
sit. Itaq; Diuus Chrisostomus hunc locũ ex-
plicans: Quid tandem est, inquit, quòd omis-
sis alijs duntaxat affatur Petrum? vt ei osten-
deret iam habendam fiduciam: tanquã enim
negationis obliuisceretur, fratrum ei curam
committit, neq; negationis meminit, nec ex-
probrat: tantùm dicit: Si amas me, fratrum cu
ram suscipias, & quomodo in omnibus dile-
ctionẽ ostendisti, & qua delector nunc osten
de, & animam, quam pro me te positurũ di-
xisti, hanc pro ouibus meis trade. Vides cur
præsentibus alijs vni duntaxat Petro ouilis
sui curam tertiò commiserit, ne quis fortè ar
bitraretur ob trinam Domini sui abnegatio-
nem excidisse illum à sibi antè collato in ec
clesia principatu, quẽ promeruerat contraria
illa gloriosa cõfessione. Vides quàm diligen
ter occurrit istorum impietati, & cauillatio-
nibus prophanis, qui ecclesiasticã hierarchiã
vnà cũ religione Christiana euertere & fun-
ditus extirpare omni studio moliuntur.

Quid autem significet illud ποίμαινε τὰ πρό- E
βατά μου, Theophilus ille in Ioannem scribẽs
hoc pacto explicat: Postquã, inquit, finitum
est illis prandiũ, Petro præposituram ouium
orbis terrarum tradidit (ita enim habet Græ-
cè: προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων) nec alij
sed isti ipsam dedit, primus quidẽ omnium
electus, & os chori totius. Cui ostendens po-
stea quod oporteret confidere, tanquam ne-
gatione abolita, negationem non profert,
nec exprobrat. dicit autem: quòd si amas me,
προΐστασο τῶν ἀδελφῶν, hoc est, præsis fratribus,
& feruentem amorem, quem dicebas habere
erga me, vt & mori mea causa velles, amodo
ostende. Interrogat autem ipsum tertiò, si-
mul ostendens quantam habeat curam cre-
dentium, & quòd tantum diligat oues, vt sit
hoc signum amoris erga ipsum, ouibus præ-
esse. Hactenus ille. Cui vides quid visum sit
significare: Pasce agnos meos, rege, pasceque
oues meas, hoc est, prçesto fratribus: vtq; hîc
intellexerit præposituram ouium orbis ter-
rarum vni Petro commissam à Christo.

Quamuis autem Græcum illud verbum
ποιμαίνω ambiguæ sit significationis & ad id
quod propriè dicimus pascere, & ad regere,
gubernare, præesseque cum autoritate & im-
perio: hîc tamen in secũda significatione ac-
cipi ab euangelista, ex eo manifestũ est, quòd D
mutauerit verbum. Primùm enim cũ agnos
suos ei pascendos committeret, βόσκε verbo
vsus est, quod propriè pascere significat, hoc
ipso significans agnos suos nouellos teneri-
oresque molliùs dulciusque tractandos. At
cùm ouium illi curam secundò commisit,
mutauit verbum, & ποίμαινε inquit, quod
non temerè aut frustra fecisse illum, certum
est. Fecisset autem frustra, nisi hîc quid aliud,
quàm pascere significare voluisset, atque ali-
ter quodammodo tractandas oues iam robu
stas, aliter verò tenellos agniculos. Pascere
igitur hos præcipit: illas verò & regere seue-
riùs, si quando hoc exigit ecclesiasticæ di-
sciplinæ vigor, aliorumque & exemplum &
confirmatio, etiam in virga ferrea. Alioqui
& has ipsas mitiùs tractandas docens, nisi
aliud suadeat, aut harum ipsarum, aut publi-
ca vtilitas, tertiò earundem curam illi com-
mendans ad pascendi verbum reuertitur.
Quam mutationem, certum est non carere
suo mysterio.

Quòd verò noster interpres hanc Christi
verborum non explicuit differentiam, neq;
illam eorundem energiam ita clarè reddidit,
ex eo factum arbitror, quòd etiam pascendi
verbum duplicem illam apud nos significa-
tionem

A tionem obtinuit: alteram quidem propriam, & per translationem alteram, adeò vt cùm ad rationalem gregem transfertur, idem ferè sit pascere, quod regere gubernareq; cum autoritate, potestate & imperio: quemadmodum regum, principum, magistratuumq; proprium est, quos ob id & pastores subinde appellat scriptura. Vnde congregatus, inquit, omnis Israel ad Dauid in Hebron dixit: Ecce os tuum & caro tua sumus. Heri quoque & nudiustertius, cùm adhuc regnaret Saul, tu eras qui educebas & introducebas Israel. Tibi enim dixit Deus tuus: tu pasces populum meum Israel, & tu eris princeps aut dux super eum. Audis hîc quid sit populum pascere. Rursus Ezechielis XXXIIII. Et suscitabo, inquit, super pecora mea pastorem vnum, qui pascat ea, seruum meum Dauid, & ipse pascet ea, & ipse erit eis in pastorem: ego autem ero eis in Deum, & seruus meus Dauid princeps in medio eorum. Vides vt etiam hîc idem sit princeps & pastor. Loquitur autem de Christo, qui dixit: Ego sum pastor bonus, & ad patrem reuertés, ouilis sui Petrum pro se pastorem substituit. De quo etiam ita præcinuit Micheas: Et tu Bethlehem Effrata, paruulus es in millibus Iuda: ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel, & egressus eius ab initio à diebus æternitatis, &cæ. & stabit & pascet in fortitudine domini. Quem locum ita expressit Matthæus: Ex te mihi egressurus est dux, qui reget populum meum Israel. Quod dixit propheta, qui erit dominator, reddidit euãgelista, ὅστις ποιμανεῖ, quod noster interpres vertit: Qui reget, quemadmodum & alijs plerisq; locis fecit, vt psalmo II. Et reges eos in virga ferrea: & Psalmo XXIII. Dominus regit me, nihil mihi deerit: & Psalmo LXVII. Ipse reget nos in secula: & LXXIX. Qui regis Israel, intende: & alijs locis sexcentis. In quibus Græcus eodem vocabulo perpetuò vtitur, noster autẽ variat, & nunc per regendi, nunc per pascendi verbum idipsum indifferenter exprimit. Sicut & fecit in priori Petri epistola, ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ χριστοῦ. Vbi dicit noster: Pascite quod in vobis est, gregem Christi. Rursus & regem pastorem appellat scriptura, vt Esaiæ XLIIII. Qui dico Cyro, pastor meus es. Huiusmodi ergo pastor à Christo constitutus est Petrus super ouile suum, hoc est, super catholicam ecclesiam. Eiusdem illius omnipotens filius, qui antè dixerat Dauid: Tu pasces populum meum Israel, nunc dixit Petro: Tu pasce oues meas, non vnius populi Israel, sed simpliciter vniuersas & totius (vt Theophilus ille exprimit) orbis terrarũ. Hũc

Quid pascere populos, & qui pastores. *2. Reg. 3.*

Cap. 5.

B

Cap. 2.

Cap. 5.

C ille verus Dauid princeps pastorũq; noster iã iam reuersurus ad patrem suum inter nos cõstituit vicarium, gregemq; illi suum trina (vt audisti) cõmẽdatione commisit. Ne vel hac parte inanis esset illa eius veteris synagogæ vmbræq; particula, qua vetus ille Moyses iam conscensurus in mõtem, vt cum Deo loqueretur pro populo, Aaronem illum post se reliquit, cui super gubernando populo suas vices committeret. An non hæc omnia conquadrant exactissimè, veritas cum figura, sequentia Christi verba cum præcedentibus, & secum vniuersa vndiq; euãgelica historia? Conscendit ille Moyses in montem Sinai, vt cum Deo tractaret negocia populi. Conscendit noster Iesus in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis, atq; vt esset aduocatus noster apud patrem. Eoq; iam iam ascensurus, tam seriò (vt audisti) gregem suum nostro Aaroni, nostro pontifici primo summoq; commendauit Petro. Itaq; vt hîc concludamus, habes iã, vt caput fundamẽtumq; sit ecclesiæ Christus: caput etiam fundamentumq; Petrus. Nec eapropter monstrosa ecclesiam esse forma, quin potiùs decẽtissima, & vt effigiata deliniataq; erat illa synagoga & vmbra veteri. Est manetq; in æternum sacerdos Christus, iam pontifex immortalis factus, caput ecclesię nostrę, qua re nec sibi successorem vllum instituit. Sed quoniam necesse erat, vt vnde venerat reuerteretur, nostrũ D pro nobis apud patrem acturus negocium, suum pro se nobis reliquit vicarium mortalem Petrum, qui inter mortales nos, suũ deique ageret negociũ, & ab eo nostræ militantis ecclesiæ, ex viuis quidẽ, tamẽ mortalibus cõstructæ lapidibus, sacerdotiũ inchoauit, & per mortales homines, donec omnes immortalitatem induerimus, successione continua ad finem vsque geri, propagari, conseruariq; voluit. Vides vt in his omnibus, nihil sit inæquale, nihil contortum, sed planissima & sibi vndique consonans veritas, quam prædicat & confitetur communis mater orthodoxa per orbem ecclesia.

Aptissima correspondẽtia figuræ & veritatis.

Rationes explicare, quibus Petrum in ordinem cogere nituntur hæretici, Apostolorumq; omnium æqualitatem statuere, & aduersus easdem orthodoxam veritatem asserere.

CAP. VII.

Q Vemadmodũ catholicam orthodoxamq; veritatem de Petri in ecclesiastica hierarchia primatu, tã euidẽti scripturarum testimonio,

 quàm

A quàm orthodoxorum patrum, atq; adeò catholicæ ecclesiæ consensu luce clarius demonstrauimus: ita nunc hæreticorum aduersus eandem machinæ & explicandæ & dissoluendæ sunt, quas ex scripturis partim euangelicis, partim Actorum Apostolorum, partim verò ex Paulinis contexunt epistolis. Magna quidem ad speciem probabilitatis apparentia, & quibus malè affectis facilè persuadeant id, quò vltro inclinat & propendet impietas: simplicioribus verò & incautis saltem scrupulos ingerunt.

Conantur itaq; persuadere, pares fuisse in Apostolica dignitate omnes Apostolos, ęquè oẽs œcumenicos, hoc est, vniuersalis ecclesiæ curæ regiminiq; præpositos, parẽ deniq; autoritatẽ potestatemq; sortitos à Christo.

Ratio prima qua omnium Apostolorũ æquè illimitata probari uidetur autoritas.

Siquidem æquè immediatè omnes à Christo Apostolicam illam autoritatem accepisse videntur. Omnes quoq; æquè videtur ille misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam: hoc enim sonat Apostoli vocabulum, nempe nuncium aut legatum. Itaq; dixit vniuersis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Et rursus: Euntes in mundum vniuersum, prędicadicate euangelium omni creaturæ. Quare æquè illimitatam sortiti videntur omnes autoritatem super vniuersam ecclesiam Christi:

B non autem, quales nunc sunt episcoporum diœceses, certis limitibus circunscriptam, quemadmodum ex illius primo nascentis ecclesiæ & Actorũ Apostolicorum est videre historia. Quã enim laboribus trophæisq; Pauli in ecclesia Christi metam præscribemus? qui ab Hierosolymis per Illyricum in circuitu ad vrbem vsque Romam euangelij sui luce omnes illustrauit ecclesias, etiam Hispanias meditans & concipiens animo, quemadmodum idem ipse in sua ad Romanos testatur epistola. Sed & omnium ecclesiarum solicitudine se premi, etiam in alia attestatur epistola. Proinde haud rectè dictum videri, quòd cæteri episcopi Apostolis reliquis, Petro autem in autoritate successerint Romani pontifices: quum horum certis limitibus circumscribantur diœceses, potestas & autoritas, Apostolorum verò nullis circumscripta limitibus, sed in ecclesiam vniuersam. Siquidẽ in mundum vniuersum illos misit Christus prædicare euangelium omni creaturæ.

Iam & parem omniũ autoritatem volũt, & nihil præ cæteris accepisse Petrũ, tametsi vni specialiter dictũ sit à Christo: Tibi dabo claues regni cœlorũ: & quodcunq; ligaueris super terram, & cætera quæ sequuntur. Siquidem promissionis tantùm ea verba esse: quæ etsi vni facta sit Petro, non tamen suo solius, sed omnium, & totius ecclesiæ nomine, quo vnitatis sacramentum cõmendaretur: quæ enim illic vni promittũtur Petro, omnia absque vllo prorsus discrimine aliquanto pòst vnà cum illo etiam reliquos accepisse Apostolos. Claues quidem Ioannis penul. Postquam dixisset eis: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite, inquit, spiritũ sanctum: quorum remiseritis peccata, remittũtur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Illam verò ligandi soluendiq; autoritatem, paulo pòst promissionem illam factam Petro Matthæi decimo octauo, vbi dixit Apostolis vniuersis: Amen amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, ligata erunt & in cœlo, & quęcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Nihil ergo aut potestatis aut autoritatis præ cæteris Apostolis videri accepisse Petrum.

Sed nec legimus, inquiunt, in Actis Apostolicis, vllam superiorem autoritatem super cæteros Apostolos exercuisse Petrum: quin contra potiùs, quemadmodum Actorum octauo: Cùm audissent Apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrũ & Ioannem. Constat autem quòd maior non est qui mittitur mittente, sed potiùs contrà, iuxta verbum Christi: Non est seruus maior domino suo, nec Apostolus eo, qui mittit illum. D

In illo quoq; Apostolorum cõcilio super quæstione legalium videtur Iacobus maiori quadam præ Petro autoritate vsus fuisse, in cuius, non Petri sententiã cõclusit cõcilium.

Præterea Paulus in nullo se submittit Petro aut inferiorẽ facit, sed parẽ se illi asserere videtur, scribens ad Galatas. Dicit nanq;, nec Petrum, nec cæteros qui Hierosolymis erãt Apostolos sibi quicquam contulisse: sed contrà, inquit, cùm vidissent quòd creditum est mihi euangelium prępputij, sicut & Petro circuncisionis (qui enim operatus est Petro in Apostolatũ circuncisionis, operatus est mihi inter gẽtes) & cũ cognouissent gratiã quę datã est mihi, Iacobus & Cephas, & Ioãnes, qui videbantur colũnę esse, dexteras mihi dederũt & Barnabę societatis, &c. Ex quib9 verbis videtur, nõ solũ nõ superiorẽ Paulo fuisse Petrũ, sed tantũ fuisse circũcisionis Apostolum, quemadmodum & Paulus gentium. Rursus, quum venisset, inquit, Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quoniam reprehensibilis erat, & simulatione sua cogẽs gentes Iudaizare. Quod ipsum nõ videtur fuisse subditi erga suum superiorẽ, sed potiùs erga fratrem

fratris aut socij officium. Hæc ferè sunt, quæ iactantur ab aduersarijs, quibus conantur ecclesiasticam hierarchiam persuadere esse cōmentum hominum, Petro sibi datum diuini tus honorem, principalemq; illam autoritatem eripere, & æquare cæteris Apostolis.

Orthodoxæ ueritatis de primatu Petri assertio.

Sed quoniam vt clarè hæc diluantur, singula quæq; obiectionum capita, suo ordine prolixiùs distinctiusq; necessariò pertractanda, diligenterque excutiēda sunt, ne vllus ex eis hæreat ambiguitatis scrupulus. Priùs tamen quā id facimus, meminisse te volo Christiane lector eorum, quæ iam antea demonstrauimus, simul & salutaris illius Adamantij consilij te commonefacere, quod superiùs non semel à nobis inculcatum est. Quæ si memoria retinueris, scio nec tātillum te mouebunt vniuersa, quęcunque aduersus catholicam orthodoxamque, quam demonstrauimus, veritatem, quacunque apparentia quibuscunq; fucata scripturis afferri poterunt. Demonstrauimus enim, fuisse omnino necessarium Christianæ ecclesiæ, vt hierarchia sua contineretur per vnius in ea præsidentis superеminentem autoritatem, sine quo nec ad momentum potuisset subsistere. Ita quoque deliniatam fuisse illa sua vmbra veteri: ita requirere exemplar, ad quod effigiata est, hierarchiæ cœlestis: ita materiam ex qua constructa, nempe infinitorum hominum toto orbe diffusam multitudinem: ita finem: ita quoque eius autorem: quibus omnibus ipsa subscriberet rei euidentia, quæ demonstrat, ita quoque eam fuisse ab initio & vsque ad nos perdurasse. Ipsa præterea sibi vndiq; consonans euangelica historia, in qua (vt audisti) Petrum Apostolorum omnium & totius ecclesiæ caput, pastorem, & principem designauit Christus, super ipsum totam, quanta quāta erat, constructurum se promisit ecclesiam suam: cuius pars, imò præcipua pars & colūnæ quædam fuère Apostoli. Ab eius iurisdictione neminem prorsus ostendit fuisse exemptum. Quodcunque, inquit, ligaueris super terram, erit ligatum & in cælis. Ipsum in solutione didrachmatis, in magisterio ecclesiasticę domus sibi quodammodo adęquasse Christum. Ipsi vni cōtendentibus inter se de primatu Apostolis, totius ecclesiæ & fratrum coapostolorum curam commissam. Vni pręsentibus cæteris & Apostolis & discipulis, ab ascensuro iam iam ad patrem Christo etiam tertiò dictum, pasce regeq; oues meas. Inter quas nihil dubium est comprehensos cæteros Apostolos. Inter quos vnius illius primatum miro studio maximoque consensu, veluti horum temporum præscij, omnes euangelistæ mihi expreßisse videntur. Qui omnes quoties Apostolorum duodecim, aut aliquot ex eis, inter quos ipse interesset Petrus, mentionem faciunt, vno ore, & tanquam ex condicto, semper primo ipsum loco constituunt. Quod ne casu factum quisquam cauillari posset, cur id omnes fecerint, Matthæus duodecim Apostolorum nomina recensens, in hunc modum clariùs explicat: Duodecim autem Apostolorum nomina hæc sunt: Primus Simon, qui dicitur Petrus. Vides cur primo inter Apostolos loco ab omnibus euangelistis statuatur Petrus: quia ipse erat omnium Apostolorum primus. Quod ne ad vocationis ordinem referre poßis, ipse tibi occurrit Ioannes, qui Andream fratrem Petri asfirmat fuisse vnum ex duobus illis discipulis, qui audierant de Iesu dicētem Ioannem: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: & ob id ipsum eundem secuti fuerant. Inuenit autem hic primum fratrem suum Simonem, & dicit ei: Inuenimus Meßiam, adduxitq; eum ad Iesum: qui intuitus eum, dixit: Tu es Simon Ionæ filius, tu vocaberis Cephas, &cæt. Priùs itaque, inquit ille D. Ambrosius, sequutus est Andreas saluatorē, quā Petrus: & tamen primatum non accepit Andreas, sed Petrus.

Cap. 10.

In cap. 12. secūdæ ad cor.

Et quanquam fuisset etiam vocatione primus inter Apostolos Petrus, qui primus erat dignitate & autoritate: tamen ad vocationis ordinem certum est non respexisse euangelistas: alioqui conuenirent etiam in reliquorum ordine, cùm certus constitutusq; fuerit vocationis ordo & inter cæteros. In quibus tamen omnibus variantibus per omnia. Siquidem Andream Simonis fratrem, quem secūdum enumerat Matthæus: Marcus & Lucas in Actis Apostolicis posuerūt quarto loco: Iacobus autem Zebedæi, qui quintus est Matthæo, Marco secundus est, Lucæ autem tertius: & Ioānes eius frater, qui apud Matthæum quintus est, apud Lucam in Actis est secundus, apud Marcum tertius, quartus etiam apud Lucam in euangelio. Ita & in reliquis videbis apud illos variari ordinem. Et quod poßis mirari magis, vnum Lucam non solùm dissentire à cæteris in ordine reliquorum Apostolorum à Petro, imò & à seipso, cùm eos in actis enumerat, & cùm in euangelio. Illic enim quartum Andream facit: hic autem cum Matthęo secundum. In Ioannis etiam ordine, nec cum vllo cæterorum euangelistarum, neque secum ipse consentit. Nam secundum hunc numerat in Actis, in euangelio quartum: quem tertium Marcus, sextum autem Matthæus facit. Similiter & in

Bartholomæo,& in Thoma, & in Matthæo, A nec ſecum,nec cum cæteris conſonat. Vnum autem Petrum omnes vbique, ſeu cum omnibus, ſeu cum aliquibus tantùm nominatur, veluti ex condicto vno ore primo loco conſtituunt, tanquam caput & ducem cæterorum: hoc nimirum clariſsimè ſignificãtes, inter cęteros Apoſtolos non fuiſſe à Chriſto in Apoſtolatu ordinem conſtitutum, propterea non admodum retuliſſe, quo ordine recenſerentur. At Petro, quem coryphæum & verticẽ Apoſtolici chori non ignorauerũt, ſuũ vbiq; locũ & honorẽ maximo cõſenſu tribuerũt. Quẽ & alia elocutionis figura nõnunquã efferunt, ſolũ ſubinde ſeorſum à cæteris Petrum ex omnibus nominantes, quando tamen de omnibus communiter loquuntur. Ita enim apud Lucã, cùm illa ſanguiflua à XII. annis, quę nulla medicorum opera curari poterat, ingeſsiſſet ſe inter turbas ad tangendam retrò fimbriam veſtimenti ſaluatoris, atque ita confeſtim ſanitati reſtituta fuiſſet: Percunctante Ieſu quis eum tetigiſſet, & negantibus omnibus, dixit Petrus & qui cum illo erant: Præceptor, &cæ. Rurſus apud eundem Acto. II. Stans, inquit, Petrus cum vndecim, & Acto. V. Reſpondens autem Petrus & Apoſtoli, dixerunt, &c. Quid igitur eſt, quòd vnus ex omnibus nominatim exprimitur Petrus, non Iacobus, non Ioannes, B & reliqui eidem collectim adiunguntur, ſi non ipſe fuit caput & princeps Apoſtolici chori? Qui mos admodum familiaris eſt ſcripturæ, cùm multitudinis alicuius mentionem facit, principem eius, & caput exprimere nominatim, reliquam multitudinem ſecundum hanc locutionis formam illi adiungendo. Ita toties Moyſen, Ioſue, Dauid, Machabæos, atque alios etiam populi principes nominans, etiam hoc pacto illis multitudinem aſſociat.

His omnibus ſubſcribit ſanctorum omnium ab initio patrum, vt audiſti, communis concorsq; ſententia, quæ Petrum confitetur caput fundamentumq; eccleſiæ, cui ſingulari priuilegio datæ ſint claues regni cœlorũ, atq; omnibus ſupereminens illa ligandi ſoluendiq; poteſtas. Hoc ipſum probat & confitetur totius ab initio catholicæ eccleſiæ ſtatus, quæ primò Petrum, deinde ſucceſſores eius Romanos pontifices recognouit totius eccleſiæ pręſides, atq; eiſdem ſacroſanctam illam ſupereminentemq; autoritatem vni Petro ſingulariter datã a domino venerata eſt: quemadmodum audiſti ſuperiùs beatiſſimi Anacleti, Athanaſij & vniuerſæ cum eo conuenientis Alexandrinæ ſynodi, Leonis quoque & Nicolai teſtimonio: & pòſt vniuerſa totius prmitiuæ eccleſiæ comprobante hiſto C ria, luce meridiana clariùs intelliges.

Aduerſus quæ omnia cùm audiemus nobis ingeri ſcrupulos, cùm induci canonicas ſcripturas, vt nos ſeducant ab illo corpore catholicæ eccleſiæ, vt in ſuos angulos & penetralia pertrahant, meminerimus ex pręmonitione Chriſti tunc nobis dici: Ecce hîc eſt Chriſtus, ecce illic. Meminerimus & doctrinæ eiuſdem aduerſus tentationes ſuggeſtioneſque eiuſmodi. Sed nolite, inquit, credere, aliter videlicet, quãm illud corpus, ad quod congregantur aquilæ, in quo verè Chriſtus eſt: nolite exire è ſeptis catholicæ eccleſiæ: & aduerſus noxias venenataſque ſuggeſtiones eiuſmodi ſepi aures tuas ſpinis, ne ſis pruriens auribus, quemadmodum illi, de quibus Apoſtolus. Captiua te, intellectumq; tuum in obſequium fidei, & ad omnem impietatis ſuggeſtionem, vnde aliter te extricare non poſsis, velut obturatis auribus clama cum illo, cuius libro primo meminimus (vti ille carbonarius.) Hoc ergo ſaluberrimum & fidele illius Adamantij conſilium omnibus amplexandum firmiterque tenendum ſuadeo: iijs præſertim qui continua iugique meditatione, exercitationeque ſcripturarum nõn eò profecerunt, vt poſsint earũdem verum germanumq; ſenſum vbiq; D depromere. Quin & eruditiſsimis freq̃uẽter vſu venit, vt ad hoc veluti tutiſsimum aſylum ſacramque ancoram aduerſus antiqui illius callidique hoſtis ſuggeſtiones ſit neceſſe confugere, niſi velint agi præcipites in impietatis perditionisque barathrum, vno hoc vmbone impenetrabili aduerſus ignea illius iacula ſe tueri. Ne tamen illi, vt faciunt, non ceſſent ſine fine & modo nobis inſultare ſcripturis, quas, vt inquiunt, contra nec Angelis de cœlo credendum ſit, ſimplicioribus autẽ ingerere ſcrupulos, per ſe verò malè pietate affectis anſam præbere ſuæ perditionis, & arma ſubminiſtrare impietati ac iniuſtitiæ: ad diſſolutionem obiectionum iam veniendum eſt.

Rationes diſſoluere, quibus perſuadere conantur fuiſſe pares omnes in Apoſtolica dignitate Apoſtolos, & æquè œcumenicos, hoc eſt, uniuerſalis eccleſiæ curæ regiminiq; præpoſitos.

CAP. VIII.

QVandoquidem ſcripturæ omnes diuinitus inſpiratæ, dictatæ ſunt eodem illo veritatis ſpiritu: non poteſt eiſdem ineſſe cõtrarietas.

Siqui-

A Siquidem omne verum omni vero cõsonat. Quæ si quando ad speciem appareat, necesse tunc est ad inflexibilem illam rectę intelligentiæ earundem amussim recurrere, ad illam columnã, illudq; robur firmamentumq; veritatis, nempe ad catholicæ ecclesiæ communem orthodoxamq; sentẽtiam: vt qua testificante scripturis credimus, eidem testificanti credamus, quæ vera sit earundem germanaq; intelligentia. Id quod ad sequentia omnia in vniuersum dictum sit. Quod itaq; dicitur, Apostolos omnes æquè immediatè suam illam Apostolicam autoritatem accepisse à Christo, eamque parem cum Petro. Illum siquidem omnes æquè misisse legatos suos in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam, ædificandam & gubernandam, fuisseque illorum omnium autoritatem, non certis diœcesium limitibus circumscriptam, sed super vniuersam æquè ecclesiam, quẽadmodum acta Pauli probare videntur.

Quamuis Apostoli oẽs missi sint à christo eius legati in orbẽ uniuersum, ex eo tamen nõ consequi, omniũ autoritatẽ fuisse œcumenicã & æqualem.

Hic fatemur primùm Apostolos omnes Apostolicam illam autoritatem æquè immediatè accepisse à Christo, nec solùm Apostolos, sed & septuaginta duos illos discipulos, qui presbyterorũ nobis ordinẽ referũt, suã quoq; autoritatẽ æquè immediatè ab eodem accepisse Christo, eosdem quoque missos in orbem euangelizare euangelium regni vnà cum Apostolis. Siquidem & illos designatos B ipse adhuc in terris agens misit binos & binos ante faciem suam, dicens eisdem: Messis quidem multa, operarij autem pauci: rogate ergo Dominum messis, vt mittat operarios in messem suam. Ite, ecce ego mitto vos, &c, eadem vniuersa ad illos repetens, quæ paulo antè dixerat ad Apostolos, cùm eos mitteret prædicare regnum Dei, etiam illud subiungens in fine: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Dedit quoque & illis potestatem calcandi super serpentes & scorpiones & super omnem virtutem inimici: & nihil, inquit, vobis nocebit. Sed & post resurrectionem suam eisdem illis vnà cum Apostolis præsentibus dixit: Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Quæ cùm dixisset, insufflauit & dixit eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Nam quòd non solis Apostolis ea dicta fuerint à Christo, sed etiam discipulis vnà præsentibus, manifestè indicat euangelista præmittens in hæc verba: Cùm ergo sero esset die illa vna sabbatorũ, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli cõgregati propter C metum Iudæorum, venit Iesus & stetit in medio & dixit eis: Pax vobis, sicut misit me pater, & ego mitto vos: Accipite spiritum sanctum, &c. Vides non solis Apostolis, sed & discipulis vnà congregatis hæc dicta fuisse. Vbi, inquit, congregati erant, non Apostoli, sed discipuli ob metum Iudæorum. Consueuisse enim tunc non solos Apostolos seorsim segregari à discipulis, sed vnà cum eis ob metum Iudæorum, manifestè indicat Lucas Actorum primo. Sed nec dubitari quicquam potest, ista non solis Apostolis, sed etiam discipulis dicta fuisse, ad quos vnà cum Apostolis indifferenter pertinuisse sequẽtia Christi verba, quibus dedit eis potestatem dimittẽdi retinendiq; peccata hominibus, certum est. Omnibus enim sacerdotibus (qui illis septuaginta discipulis succedũt) in sua ordinatione dicitur ab ecclesia: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt.

Quare si ex hoc, quòd omnes Apostoli æquè immediatè à Christo sortiti sunt Apostolicam dignitatem, missique ab eodem in orbem vniuersum ad ecclesiam suam ex omnibus gentibus congregandam ac ædificandã, nec fuerit eorum autoritas certis conclusa limitibus aut diœcesibus: demonstratum putas pari eos cũ Petro potestate fuisse. Hac sanè ratione non solos Apostolos, sed & disci- D pulos illos septuaginta duos eidem Petro æquauerimus, qui & ipsi sacerdotalem, vt audisti, autoritatem non à Petro, sed immediatè à Christo sortiti sunt. Missi quoque & ipsi euangelizare in orbem vniuersum, quod munus sibi commissum eorum plurimi haud segniter obierunt. Vnde ex prædicatione Philippi, non Apostoli, sed vnius ex discipulis, recepit Samaria verbum Dei: qui baptizauit quidem Samaritas, sua prædicatione conuersos, sed supra ordinem suum nihil sibi vsurpauit: vnde ad eosdem spiritus sancti traditione confirmandos, quod episcopale & primi ordinis sacerdotum munus erat, venerũt Petrus & Ioannes. Similiter & in alijs locis per discipulos prædicabatur verbum Dei cũ fiducia, & prosperabatur opus Domini in manibus eorum. Sed nunquid propterea non subijciemus discipulos illos, non solùm Petro, sed & cæteris Apostolis? nunquid propterea non acceperunt etiam Apostoli autoritatem alios quoque ordinandi presbyteros, qui similem æqualemque cum discipulis illis potestatem in ecclesia obtinerẽt? Acceperunt itaque illi suam autoritatem immediatè à Christo: attamen & à Petro, & etiam à cęteris Apostolis, nisi eos præuertisset

 Christus,

Christus, eandem accipere potuissent. Quòd A si tempora prudenter distinxeris, facilè concordabis scripturas. Erat siquidem tunc messis plurima, operarij verò admodum pauci. Erat tunc tempus quomodocunque congregangi in horrea. In quod illi tunc à Christo electi operarij, operam strenuissimam nauauerunt, vtcunque & vndecunque potuere. Attamen iam congregata in horrea disponebat ac ordinabat ille, quem hîc reliquit Christus super vniuersam familiam suam, & cui totius ouilis sui curam specialiter demandauerat, Petrus eiusque in primatu ecclesiasticę hierarchię successores. Nō erat opus vnius Petri, vniuersum aggredi terrarum orbem, & in ouile sibi commissum cogere, sed multorum ad hoc opera erat necessaria. Quare ad hoc misit non solùm Apostolos, sed & illos septuaginta duos discipulos, misit & alios quos ad hoc munus etiam post ascensionem suam speciali gratia & illuminatione selegit, quemadmodum & Paulum & Barnabam Actorum decimoquinto, & alios plerosque: nec certos eis limites suorū laborum pręscripsit, quin potiùs misit in orbem vniuersum, vndecunq; poterant colligere & cōgregare. Qua quidem in re tametsi Apostolorum omnium æqualis quodammodo videri possit commissio: non tamen tam erat hæc autoritas vniuersalem Ecclesiam gubernandi, B quàm congregandi in ouile Christi, cuius summus pastor cōstitutus erat Petrus & successores eius. Neque enim Babylonem quandam per illos ædificare volebat Christus, quin potiùs ordinatissimam quandam ciuitatem, secundum exemplar, quod videret apud patrem, illamque supercœlestem Hierusalem hîc in terris effingere, cuius esset, non secus, quàm aciei castrorum ordinatissima graduum ordinumque distributio, per quos ad vnum caput ac præsidem ordinaretur tanta multitudo, atque vnius contineretur, sustentaretur, gubernareturque autoritate & imperio.

In comment. epistolæ ad Ephesios. Inter initia fidei, inquit Diuus Ambrosius, omnes docebant, omnes de clero baptizabant, quibuscunque diebus & locis & temporibus fuisset occasio. Neque Philippus tēpus quæsiuit aut diem, quo Eunuchum baptizaret, neque ieiunium interposuit: adhuc præter septem diacones nullus fuerat ordinatus: vt ergo cresceret & multiplicaretur ecclesia, omnibus de clero inter initia concessum est & euangelizare & baptizare & scripturas in ecclesia explanare. At vbi omnia loca circumplexa est ecclesia, ex tunc sunt constituta conuenticula, & rectores & officia in ecclesia subordinata: vt nullus de clero C qui ordinatus non esset, præsumere auderet officium, quod sibi non esset creditū & concessum. Ea ita cœpit alio ordine & prudentia gubernari ecclesia. Quia si omnes eadem possent, irrationabile esset, & vulgaris res vilissimaq; videretur. Hinc est, vt nunc neq; diaconi in populo prædicent, neque clerici, neque laici baptizent. Hactenus Ambrosius. Itaque qui prudenter distinguit tempora, facilè hac parte cōcordabit scripturas, & intelliget illimitatam illam Apostolorū autoritatem magis fuisse ad congregandum omnes in ouile Christi commissam Petro, quàm ad illud ipsum ouile gubernandum.

Quòd si cęteros quoque Apostolos etiam regiminis autoritatem vis habuisse super ecclesiam, quam congregassent Christo: vt hoc donemus, ex eo tamen consequens non est, vt cuiusquam eorum autoritas fuerit super ecclesiam vniuersam, quādo nemo vnus congregauit vniuersam. Quin potiùs testantur historiæ, cùm diuiderentur à se Apostoli in orbem vniuersum, suam cuiq; deputatam prouinciam, quam vomere suæ prædicationis excoleret, & Apostolica autoritate gubernaret. Nulli autem commissam totius orbis curam, quàm vni Petro. Cuius autoritate vnà cum senatu illo Apostolico constitutum tūc illum ordinem sacrum ecclesiæ, qui D ab eo tempore perdurat hactenus, sedium quidem principalium in honorem vnius Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis: deinde & reliquarū primatum ac metropolitanarum, prout locorum hoc desiderabat opportunitas, & ecclesiæ totius hoc expostulabat necessitas: vt totius quanta esset, per orbem ecclesiæ cura ad vnam sedem Petri ordinatissimè referretur, atq; eius vniuersam vicissim deferretur autoritas, tam immensæ multitudinis corpus in vnum continens: omnino certum est, attestante hoc in primis ipsa rei euidentia, deinde illius sanctissimi Anacleti Petri discipuli & in cathedra successoris quam suprà citauimus, epistola, qua vniuersos toto orbe Christi sacerdotes & episcopos de Apostolica hac ordinatione instruit.

Iam vt etiam hoc donaremus, Apostolorum omnium illimitatam atq; œcumenicā autoritatē fuisse in ecclesiam vniuersam, nec in illa diuisione partitā certis limitibus: nihil tamen hoc ipsum derogaret autoritati Petri super cæteros vniuersos. Non magis, inquam, quàm si nunc intelligeremus à Romanis pontificibus mitti aliquos suos legatos ad ecclesiasticam disciplinam toto orbe collapsam, vbiq; reformandā, & in pristinū statū

A reuocandam, idque quocunque accederent, cum potestate plenissima: non, inquam, magis quàm legatorum eiusmodi autoritas derogaret autoritati Romani pontificis. Nam quàmuis & isti vterentur potestate illimitata & œcumenica, eaque plenaria: tamen sub Romano pontifice, & dependenter ab eodem. Et quemadmodũ non insignificanter dicerent scholastici, essent quidem hi, quàm diu duraret illa eorum legatio, æquales Romano pontifici, quantum ad præsentem administrationem attinet: nequaquam tamen in ipsa fontali autoritatis plenitudine. Ita & de Apostolis ac Petro dicendum esset, vt daretur illorum omnium vniuersalem fuisse autoritatem & œcumenicam.

Sed Christi, inquies, nõ Petri legati fuere Apostoli: ab ipso Christo, non à Petro suam illam autoritatem, potestatemque acceperunt. Esto, acceperint à Christo, non à Petro suam potestatem Apostoli. Ita & illi septuaginta duo Discipuli, suam quoque potestatem æquè immediatè acceperunt à Christo, & ab eodem etiam missi sunt in orbem vniuersum, prædicare Euangelium omni creaturæ: nihil tamen dubium est illos subfuisse Apostolis, & in primis Petro, à quorum autoritate non minùs eorum dependebat autortias, quàm si ab eisdem & ordinati & missi B fuissent, quorum ordinandorum plenissimam potestatem acceperant. Nam quàmuis illos primos, tanquã Apostolos suos instruens, & imitationis exemplum præbens, per seipsum instituerit Christus: attamen ordinatos instituit, vni capiti totius Ecclesiæ pastori subesse voluit, vni illi inniti, & quasi fundamento firmiter adhærere, super quem ædificauit Ecclesiam suam. Non enim dissensionis Christus autor fuit, sed pacis, concordiæ, vnitatis, quæ in immensa multitudine absque ordine diligentissimè constituto, omnino seruari non potuit: nec voluit Babylonem quandam ædificare, sed cœlestem illam Hierusalem in terris effingere. Neque per hoc, quòd illi immediatè à Christo ordinati fuerunt, quicquam acceperunt amplius præ ijs, quos ordinarunt Apostoli. Ita quoq; Apostolis, eorumq; autoritate & Petro haud dubiè existimãdum est, ęquè autoritatem eorum plenariam & illimitatam (si tamen talem acceperunt) ad ædificationem, gubernationemque vniuersalis Ecclesię, subfuisse Petro, ac ab eodem dependisse, penes quem erat ecclesiasticæ potestatis plenitudo, haud secus, quàm si eandem ab ipso accepissent Petro, à quo haud dubiè eam accipere potuissent, nisi accepissent à Christo. Quemadmodum (vt in exemplo rem clariùs intelligas) C si ipse Romanus pontifex, quod nunc fieri quotidie videmus, episcopi alicuius in sua diœcesi ordinationem præueniens, alicui eius plebi instituat presbyterum, quem alioqui ordinaria autoritate instituere debuisset Episcopus: ille nihilo minùs ęquè subiectus est suo Episcopo, ac si ab eodem constitutus ordinatusq; fuisset, nec minùs subordinata est Episcopo eius autoritas: Ita & de septuaginta duobus illis Discipulis sub Apostolis, & de Apostolis sub Petro pariformiter intelligendũ est. In quibus ordinem illum subiectionis prælationisque nihil prorsus variat, quòd in eorundem ordinatione ordinariam ipsam autoritatem (quæ summa penes Petrũ extitit) sua ordinatione pręuenerit christus.

Proinde verissimum est id, quod scribit beatissimus Leo ad Episcopos per Viennensem prouinciam constitutos: Diuinę, inquit, cultum religionis, quem in omnes gentes, omnesque nationes Dei voluit gratia coruscare, ita dominus noster Iesus Christus humani generis saluator instituit, vt veritas, quæ antea legis & prophetarum præconio continebatur, per Apostolicam tubam in salutem vniuersitatis exiret, sicut scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terrę verba eorum. Sed huius muneris sacramentum ita dominus ad omnium D Apostolorum officium pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret: vt ab ipso veluti à quodã capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, & exortem se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium indiuiduæ vnitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicẽdo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam, vt æterni ędificatio templi, mirabili munere gratię Dei in Petri soliditate cõsisteret, hac Ecclesiam suam firmitate corroborans, vt illã, nec humana temeritas posset oppetere, nec portę contra illã inferi prędualere. Verùm hanc petrę istius sacratissimæ firmitatem, Deo ędificante constructam, nimis impia vult præsumptione violare, quisquis eius potestatem tentat infringere. Cui cùm prę cęteris soluẽdi & ligandi sit tradita potestas: pascendarum tamẽ ouium cura specialiùs mandata est. Cui quisquis principatũ ęstimat denegãdum, illius quidem nullo modo minuere potest dignitatem, sed inflatus spiritu superbię suæ, semetipsum ad inferna demergit. Hęc ille ter sanctus Leo.

Leonis verissima sententia.

Per hęc itaq; abundè mihi satisfactũ videtur

A tur primæ illi aduerſariorum rationi, qua Apoſtolorum omnium æqualitatem ſtatuere conantur, ex eo quòd omnes acceperint ſuam illam autoritatem æquè immediatè à Chriſto, & quòd omnes miſsi fuerint in orbem vniuerſum cum poteſtate illimitata & œcumenica ſuper vniuerſam Eccleſiam.

Rationes diſſoluere, quibus Apoſtolorum & Petri parem inter ſe autoritatis plenitudinē ſtatuunt.

CAP. IX.

Bifariam intelligi, æquā aut parē eſſe aliquorū autoritatem.

BIfariā intelligi poteſt æquā aut parē eſſe aliquorū autoritatē: vel quòd ęquè latè pateat, hoc eſt, ęquè multis præſit: vel vt ipſa in ſe conſideretur poteſtatis menſura ac plenitudo, quam ex proprijs eius actibus & effectibus eſt intelligere: vt ſi eadem prorſus omnia poſsit hæc & illa, ęquè diuitem in ſe, plenāque poteſtatem, atque hac ratione parē, haud incongruè intellexerimus. Qua quidem in re poſſet ſtare æqualitas, vbi ſecundū priorem rationem eſſet longa imparitas, vt duorum epiſcoporum, quorum vnius arcta eſt, alterius latè patens diœceſis. Duorum item legatorum à latere Romani pontificis: vnius quidem ad vnam aliquam, exiguamque prouinciam: alterius ad plures, easq; longè, lateque patentes: vbi tamen æquè plena eſſet ipſa eorum in ſe facultas. Hanc differentiam ſuo more explicauerint ſcholaſtici: nobis loquendum eſt, vt intelligamur ab omnibus. Superiori autē capite rationes diſſoluimus, quibus perſuadere conantur, æquè longè lateque patuiſſe autoritatem Apoſtolorum aliorum & Petri, æquè nullam diœceſium coarctatam limitibus, æquè omnium œcumenicam. Quicquid enim ea in re conātur de Apoſtolis ſtatuere, neceſſe eſt eadem prorſus ratione, vt de ſeptuaginta Diſcipulis ſtatuāt. Quorum tamen antoritatem, certū eſt & notorium, fuiſſe ſub autoritate Apoſtolica: ſicut hanc ſub autoritate illa ſupereminenti capitis totius Hierarchiæ eccleſiaſticæ.

Ad ipſam nunc in ſe poteſtatis eorundem menſuram, plenitudinemq; venientes, tametſi libro ſequenti eandem exactiùs explicabimus & demōſtrabimus: interim tamen hîc rationes diſſoluendę ſunt, quibus parem hac ratione Apoſtolorum omnium cum Petro autoritatem ſtatuunt: quandoquidem hoc etiam ante explicatam exactè eiuſmodi in ſe autoritatis menſuram fieri poterit.

Cùm itaque dicitur, Petrum nihil præ cæteris accepiſſe Apoſtolis, neque etiam claues regni cœlorum, neque illam iuriſdictionis ſoluendi alligandiq; poteſtatem. Nam quantum ad claues attinet, non datas ſpecialiter vni Petro, quum ſuperædificandæ Eccleſiæ fundamentum pronūciaretur à Chriſto, ſed promiſſas tantùm. Nam dabo, inquit, tibi claues, non do: quas poſtea dedit indiſcriminatim omnibus, Ioannis penultimo dicens: Accipite ſpiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittūtur eis: quorum retinueritis, retenta ſunt. Similiter dicunt de poteſtate iuriſdictionis, quæ tametſi data videatur ante alios Petro: tamen continuò pòſt data eſt etiam Apoſtolis omnibus, Matth. XVIII. vbi omnibus loquens: Quæcunq;, inquit, alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo, &c. Ad hæc dicimus, & primùm de clauibus, quòd earum nulla vnquam apud Euangeliſtas fit mentio, neq; Ioannis penultimo, nec vſquam alibi, quàm Matth. XVI. vbi vni ſingulariter Petro promittūtur. Pertinuit fortaſsis & illa poteſtas dimittendi hominibus peccata etiam ad claues regni cœlorum, veluti pars quædam earundem: ſed ampliorem longè, magnificentioremque poteſtatem mihi importare videntur, aut potiùs ipſam totius eccleſiaſticæ poteſtatis plenitudinem, quanta decebat illum, qui Chriſti in Eccleſia vices gereret, vniuerſa ea comprehendens, quæcunque ad finem eccleſiaſticæ ſocietatis aſſequendum erant neceſſaria. Cuius menſuram libro ſequenti inueſtigabimus. quam in metaphora clauium regni cœlorum expreſsit, eius veluti maieſtatem commendans, ſignificansque etiam regni cœleſtis poteſtatem ipſum habiturum in terris. Quas claues, ſicut vni ſingulariter promiſit Petro, ita vni ſingulariter dedit.

Quid per claues regni intelligendum ſit.

Quòd verò promiſſas tantùm illi claues volunt nō datas. Ego verò, ſi promiſſæ hîc ſunt nō datæ, ab illo promiſſas ſcio, cuius nomen eſt fidelis & verax, imò qui eſt ipſa æterna veritas, cuius dixiſſe, feciſſe eſt: ille dixit vni Petro: Tibi dabo claues regni cœlorū. Quare audiſti ſuprà in illius Athanaſij & Alexandrinæ ſynodi tot ſanctiſsimorum Epiſcoporum epiſtola, quid dicant ſucceſſori Petri: Tu, inquiunt, es, ſicut veraciter diuinum teſtatur eloquium, Petrus, & ſuper tuum fundamentum Eccleſiæ columnæ ſunt confirmatæ: Tibi claues regni cœlorum commiſit, ac ligare & ſoluere poteſtatiuè, quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt, promulgauit, &c.

Quòd ſi non tantùm promiſſas, ſed etiam datas hîc vni Petro claues illas cōtenderem, haberem non parui nominis ſuffragatores, per quos hanc tuerer ſententiam, à quibus haud ſcio, an diſſentire tutum ſit. Illic enim corpus eſt, illic Chriſtus & veritas, vbi congregantur,

A gregantur aquilæ. Et primò Tertulliani hæc fuit certissima sententia, qui libro de præscript. hæreticor. de Petro ita interrogat: Latuit aliquid Petrum ædificandæ Ecclesiæ petram dictum, claues regni cœlorum consequutum, & soluendi ac ligandi in cœlis & in terris potestatem? Loquitur autem de eo, quod pòst audiuit à Christo: Quòd ego facio, tu nescis modò, quo tempore iam antè fatetur accepisse illum claues regni cœlorũ. Quare vnà cum promissione etiam accepisse illũ claues credidit, cùm alibi, vbi accepisset, nusquam inueniatur. In eadem sententia est Diuus Ambrosius, quod in Lucam scribens testatur, dicẽs: Resurrectionis tẽpore præsto sunt mulieres, & cùm viri fugarentur, solæ tamen ab Angelo, ne timeant, admonentur. Petrum euocant, studio priores, sed posteriores fiducia: denique ille sine metu aduenit, & incunctanter, qui posterior venerat, primus ingreditur, quasi qui claues regni, vt alijs aperiret, acceperat. Vides & huius sententia etiam ante passionem & resurrectionẽ Domini Petrum claues accepisse regni cœlorum, non autẽ pòst, cùm diceretur omnibus: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur, &c. Hoc idem affirmat libro de Isaac & anima: Petro, inquit, dicenti, quò vadis, respondit verbum Dei: non potes me sequi modò, sequêris autem postea. Claues antè commiserat regni cœlorũ, & sequendo imparem iudicauit? Si claues iamdudum illi commiserat, certum est verborum illorum effectum (Tibi dabo claues, &c.) non fuisse dilatũ in futurum, sed simul præsentem secũ habuisse effectum. Id quod adeò non dubitat etiam Diuus Augustinus, vt hoc verbum Christi apud Matthæum (Tibi dabo claues) ipse nonnusquam verterit verbo præteriti temporis, perinde ac si dixisset Christus: Tibi dedi claues regni cœlorum. Ita enim habet sermone CXXIIII. de tempore: Credendæ erãt Petro claues Ecclesiæ, imò creditæ sunt ei claues regni cœlorum, credenda quoque erat ei populorũ innumera multitudo, quæ esset pro suæ naturę vitijs ac passionibus, culpis inuoluta & peccatis: denique sic ad eum ait: Tibi dedi claues regni cœlorum, deinde sequitur, dicens: Quęcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis, videlicet, vt in clauibus fidelis ianitor, & in sentẽtijs esset clementissimus dispensator, &c. Vides hîc affirmare Augustinum, imò docere sibi commissam Ecclesiam, quòd Christus dixerit Petro: Tibi dedi claues regni cœlorum. Non quòd ignorauerit legi apud Matthæum: Tibi dabo, sed quoniam certam habebat illam promissionem Christi, quam Euangelista explicat verbo futuri temporis, non solùm certum, sed etiam secum pręsentem habuisse effectum. Quare etiam libro secundo aduersus Gaudentij epistolam scribit In hæc verba: Nunquid melior Rasias quàm Apostolus Petrus? Qui vbi dixit: Tu es Christus filius Dei viui, tam beatus à Domino pronunciatus est, vt claues regni cœlorum mereretur accipere. Nec tamen creditur imitandus, vbi mox eodem momento reprehensus audiuit: Vade post me, &c. Eandem sententiam probat & sequitur scribens in Ioannem Tractatu quinquagesimo.

Ambrosij sententia.

CIII.

B

Augustini cõcors sententia.

C

CXXIII.

Eodem prorsus modo intellexit hoc ipsum sanctus Hilarius. Siquidem in Matthæum hæc ipsa Christi ad Petrum verba explicãs, subiungit in hæc verba: O in nũcupatione noui nominis felix Ecclesiæ fundamentũ, dignaque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis claustra dissolueret. O beatus cœli ianitor, cuius arbitrio claues regni æterni aditus traduntur, cuius terrestre iudicium præiudicata autoritas fit in cœlis. Vides etiam huius sententia traditas vnà cum promissione claues à Christo. Et in Psalm. LII. Conscius Dominus infirmitatis humanæ, cùm Apostolis dixisset: Omnes vos scandalum patiemini in me nocte hac: & beato Petro ter, non ad denunciationem damnatæ negationis, sed quia per timorem carnis demutabilis homo, id quod negaturus esset admonito, negãti quidem claues cœlorum non ademit. Supponit ergo iamdudum accepisse eundem claues, ita vt intelligatur præcedens clauiũ promissio, præsentem secum habuisse effectum. Rursus in Psalmo CXXXI. Cùm quædam, inquit, de passione sua ad Discipulos locutus fuisset, & Petrus tanquam indignum hoc Dei filio detestatus esset, cui superiùs claues regni cœlorum dederat, super quem Ecclesiam ædificaturus erat, aduersus quam portæ inferi nihil valerent, quæque in terris vel soluisset, vel ligasset, ea in cœlis vel soluta vel ligata persisterent: hunc, inquam, tali conuitio, detestantem sacramentum hoc passionis excepit: Vade post me Satana. Audis itaq;, quàm constanter vbique sentiat hîc Hilarius, non promissionis tantũ de futuro verba illa christi fuisse ad Petrum: Tibi dabo claues, &c. sed quæ præsentem habuerunt cum promissione effectum. Nam illo conuitio exceptum Petrum continuò post dicta illa ad se verba Christi testatur Matthæus: at iam superiùs datas illi claues affirmat. Datæ ergo sunt vnà cum promissione. Eiusdem

D

omnino

Chrysostomi consona sententia.

A omnino sententiæ est Diuus ille Chrysostomus, quam & alibi plerunque & hunc ipsum Euangelij locum explicans, clarissimè significat, vbi cōtinuò post illa magnifica Christi verba ad Petrum, cùm de passione sua quædam subiunxisset, moliretur que Petrus eum auertere à passionis ignominia, dicens: Propitius tibi esto, nec fiat tibi hoc, ita interrogat: Quid hoc est ô Petre? Tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues regni cœlorum traditæ, tam citò adeò grauiter lapsus, cecidisti? Vides non promissas tantùm, sed & traditas fuisse claues regni cœlorum.

Soluuntur argumēta in cōtrarium.

Ab his tātis patribus dissentire, haud scio an satis tutum sit, præsertim cùm ipse testetur Christus congregationem aquilarum nobis certò indicare, vbi sit corpus, vbi Christus & veritas. Nec quicquam nos debet aduersus hæc mouere verbum futuri temporis apud Euangelistam, cùm non ignoremus esse morem scripturæ admodum familiarem, & modum pro modo ponere, & tēpus pro tempore. Ita enim quęcunque Ezechielis XXXI. capite dicuntur de rege Assyriorum futuro tempore, à LXX. (quemadmodum etiam testatur Hieronymus) quasi transacta memorātur. Sic & de cruce & passione Domini diu B antè prędictum fuerat: Foderunt manus meas & pedes meos. Et alibi: Quasi ouis ad victimam ductus est. Et rursus: Et liuore eius sanati sumus. Et iterum: Ab iniquitatibus populi mei ductus est in mortem. Quid igitur mirum, si & hîc pro tempore tēpus, pro præsenti futurum posuerit, velut ad vsum & exercitium iam tum datarum clauium respiciens, quemadmodum tot sancti, orthodoxiq; patres intellexerunt: adeò vt Diuus Augustinus nihil dubitet, sicut audisti, nō solū præsens, sed etiam præteritum pro futuro hoc loco ponere, ac dicere, sic dixisse Christum ad Petrum: Tibi dedi claues regni cœlorum? Quòd si tot orthodoxis, sanctisque patribus omnino reclamare pergas, si congregationem illarum aquilarum, nos ducentium ad verum sensum ecclesiastici corporis contemnere nō erubescis, si attendere monstrantibus Christum in angulis & penetralibus contra Christum omnino decretum est, ita vt prorsus contēdas promissas hîc tantū claues Petro, non etiam datas: vt hoc tibi donaremus, certè, quin dederit aliquādo ille fidelis & verax, quod tam seriò, tam solenniter repromisit, omnino negare non poteris: & si non antè, saltem tunc, cùm post resurrectionem suam iamiam rediturus ad patrē, constituit illū super vniuersam familiam suam, C suumque ouile illi tertiò gubernandum cōmisit: dedisse eidem etiam iamdudum promissas illas claues regni, hoc est, potestatem plenissimam ac pro se vicariam, sine qua regere Ecclesiam, & in finem suum dirigere cōuenienter non poterat.

Non datas illas claues regni Apostolis omnibus, Ioānis penultim. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.

Quod insuper dicitur, datas claues indiscriminatim Apostolis omnibus, cùm illis apud Ioannem diceret Christus: Accipite spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c. Respondemus clauium illic nullam mentionem fieri. Illud enim dictum fuisse non solis Apostolis, sed & Discipulis vnà præsentibus, atque in eis sacerdotibus omnibus, qui eandem potestatem remittendi peccata accipiūt. Quibus omnibus si claues illæ regni cœlorum absq; discrimine committūtur, quorsum ergo ab orthodoxis patribus omnibus, atque adeò vniuersa Christi Ecclesia, Petrus dicitur ianitor cœli, & regni cœlestis clauiger? Quorsum illa Alexandrina synodus cum mirabili suo gloriosissimo christi confessore Athanasio scribūt Petri successori: Tu es, sicut veraciter diuinū testatur eloquiū, Petrus, & super fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ sunt confirmatæ: Tibique claues regni cœlorum commisit, ac ligare & soluere potestatiuè, quæ in cœlis & quæ in terris sunt, promulgauit? Vides non vnicuilibet sacerdoti, non cuilibet Episcopo, sed Romano pontifici Petri successori, commissas claues regni cœlorum. Idque tot sanctissimorum, eruditissimorumq; pontificum, pro defensione orthodoxę fidei synodicè congregatorum testimonio. Nec tamē imus inficias, quin & cæteri Episcopi & presbyteri easdē claues quadantenùs participent: tamen ordinatè, & omnes sub vno ecclesiasticæ Hierarchiæ capite. Ita huius muneris sacramentum Dominus ad omnium Apostolorum officium (vt beatissimi Leonis verbis dicam) pertinere voluit, vt in beatissimo Petro omniū Apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso veluti à quodā capite, dona sua velut in corpus omne diffunderet, vt exortē se mysterij intelligeret esse diuini, qui ausus fuisset à Petri soliditate recedere. De potestate verò illa iurisdictionis, alligādi & soluendi, quam parem cum Petro volunt accepisse etiam reliquos Apostolos, Matth. XVIII. vbi dictum est omnibus: quæcunq; alligaueritis super terrā, erūt ligata in cœlo: & quęcunq; solueritis super terrā, erūt soluta & in cœlo. Quemadmodū paulo antè dictum erat Petro: Quodcunq; ligaueris super terrā, &c. Dico primùm, mihi ita videri, verba illa Matth. XVIII. Quæcunque alligaueritis,

D

A ueritis, &c. nō pertinuisse propriè ad Apostolos, sed ad ecclesiā, cuius Petrus caput erat & fundamentum. Quare quancunque illic autoritatem dederit, eam non posse referri ad Apostolos, qui non erant Ecclesia, sed pars Ecclesiæ: præsertim, si eos non solùm collectim, sed etiam sigillatim intelligas. De secundo: Quòd ad quoscunque pertineant verba illa Christi, seu ad Ecclesiam, seu ad Apostolos omnes, & singulos: nō tamen illis datam esse tantā iurisdictionis autoritatem, quantā antè dedit vni Petro. Quin potiùs ex eo ordine, quod priùs, magnificentiusq; eam dedit vni Petro: deinde autem, seu Ecclesię seu Apostolis, vtcunq; volueris, omnibus & singulis, euidentissimè significari, hanc illi subiectam esse oportere.

Quòd autē illa verba Christi Matt. XVIII. ad Apostolos non pertineant, maximè si eos sigillatim intelligas, sed ad Ecclesiam, quàmuis illic solis Apostolis locutus videatur, euidenter mihi ostendere videtur ipsa verborū Christi series, si diligenter conferamus vniuersa. Nam cùm ordinem correptionis fraternæ illic nos docuisset (quam non ad solos Apostolos, aut eorū in apostolica autoritate successores Episcopos, sed ad omnes æquè Christi fideles pertinere certum est) insuper & iussisset fratrem, si nostra correptione nō emendaretur, Ecclesiæ denunciare, quo nobis eiusdem Ecclesię in suis iudicijs cōmēdaret autoritatem, & nos doceret obedientiam, subiunxit: Quòd si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquā ethnicus & publicanus, pro ratione subijciēs: Amen dico vobis, quęcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo: & quęcunque solueritis, soluta. In quibus verbis hoc animaduertendum est, quòd quàm diu docuit, quemadmodum peccantem in nos fratrem corripere ac reducere debeamus, tāquam vnumquemlibet nostrū singulariter appellans, dixit: Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum, &c. Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, &c. Quòd si nō audierit eos, dic Ecclesię. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, &c. Hactenus enim cuiuslibet nostrûm officium instruit, & æquè hæc pertinent vniuersa ad vnumquemlibet Christianum. At cùm ecclesiastici nobis iudicij autoritatem commendat, denuncians ipsum in cœlo ratum fore, quô Ecclesiam iudicantem, alligantemque, hoc est, congregationem, cœtumque Christi fidelium indicaret apertiùs, & non vnumquemlibet ligatorem, vnumquemlibet Apostolum, mutat numerum, neciam ampliùs vt priùs singulariter loquitur, sed dicit: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, & quæcunq; solueritis, soluta. Quę si quis ita vellet dicta cōmuniter ad omnes, ad quos ille Christi sermo dirigebatur, vt etiam singulos eorū per se ac sigillatim accepisse contendat illam ligandi, soluendique potestatem, vnicuilibet nostrûm, & non solis Apostolis & eorum successoribus hāc potestatem attribuet, & vnusquisq; alium ligabit, & soluet. Siquidem ad omnes in vniuersum Christi fideles, & ad vnumquemlibet nostrûm dirigitur vniuersa illa præcedentium Christi verborum series: Si peccauerit in te, &c. Si te non audierit, &c. Si Ecclesiam non audierit, &c. Quæ verò sequuntur, nequaquam ad alios conuersa oratione refert, quàm quibus eatenùs locutus est, sed eisdem ipsis dicit: Quæcunque alligaueritis, non vnusquilibet vestrûm, sed congregati in nomine meo, & Ecclesiam constituentes, hoc est, quęcunque alligauerit Ecclesia, cuius iudicio pręcepi vnumquemlibet vestrûm obedire, erunt ligata in cœlo, & quæcunque solueritis, soluta. Quòd enim de Ecclesia, & Christi fidelium congregatione hęc locutus sit Christus, præter ea quæ iam diximus, euidenter id demonstrātia, etiam clarè indicant & confirmāt ea, quæ continuò subiungit: Iterum, inquit, dico vobis, si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est: vbi enim sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vides itaque hîc Ecclesiæ & congregationis Christi fidelium prærogatiuam, vides & autoritatem. Vnde Diuus Hieronymus de ecclesiastica domo loquens: Accepit, inquit, & hæc domus potestatem alligandi & soluendi: hanc domum, si quis corrigentem, corripientemque contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Audis cui illic à Christo ligandi, soluendique potestas contributa sit, non Andreæ, non Iacobo, aut Ioannni, sed ecclesiasticæ domui. Quòd si ecclesiastica domus hîc ligandi, soluendiq; potestatem acceperit, qua ratione vnumquēlibet Apostolorum eam potestatem hîc accepisse velint, haud sanè intelligo, cùm Ecclesiam collectiuum nomen esse, nec vni personæ conuenire, certum sit. Hoc omnino certū est, attestante Euangelista, non solis Apostolis duodecim, sed in vniuersum Discipulis suis, quorum præter Apostolos, iam septuaginta duo mittebātur, bini & bini ante faciē eius, toto eo sermone locutum fuisse Christū. Quare qua ratione ad omnes & singulos Apostolos

Ecclesiasticæ domui data ligandi, soluendiq; potestas.

B C D

A Apostolos pertinuisse vis illa verba Christi: Quæcunque alligaueritis, &c. necesse est, fatearis æquè pertinuisse ad omnes & singulos Discipulos, atque ita ad omnes æquè sacerdotes & presbyteros, qui in ordine & autoritate succeduut septuaginta duobus Discipulis.

Quanquam non eam inficias, Apostolos, eorumque successores Episcopos, vt Ecclesiarum particularium capita (de quibus, non auté de vniuersali Ecclesia hîc propriè loqui Christum, suo pòst loco demonstrabimus) includẽdos esse in Ecclesia, vt hanc alligandi soluendiq; potestatem habeat, ac posśit exercere. Quibus seclusis, reliquam multitudinem alligare aut soluere posse haud sanè crediderim. Est enim à Christo ecclesia non informis aut confusa multitudo, sed velut castrorum acies decentiśsimè ordinata.

Itaque in primitiua Ecclesia, quemadmodum attestantur Dionysius, Tertullianus, Origenes, Cyprianus, Basilius, cæteriq; eius temporis scriptores, imò vsque post Augustini tẽpora, denunciatio illa correpti fratris fiebat Ecclesię, non Episcopo seorsum ab Ecclesia, sed vnà cum pręsente Ecclesia: quam corripientem contemnens, habebatur tanquam ethnicus & publicanus. At successu tẽ-B poris, vt omnis vigor Christianæ, ecclesiasticæque disciplinæ elanguit ac remissus est: ita & mos ille correptionis, denunciationisque fraternę verè Euangelicus obsoleuit, & loco Ecclesiæ nunc solis seorsum Episcopis, aut etiam Archidiaconibus, aut substitutis ab eis Officialibus fit denunciatio ista, haud scio, an satis Euangelica, apud quos etiam ex tacito consensu, aut conniuentia Ecclesiæ est nunc exercitium huius potestatis soluendi, ligandique, datæ à Christo Ecclesiæ. Quam tamen haud temerè inuenies vsquam sibi vsurpasse Apostolos, nisi vbi se coniungunt cum Ecclesia. Quemadmodum fecit Paulus in excommunicatione Corinthij illius fornicatoris: quam ipse, non sua singulari & velut apostolica in eum autoritate solus protulit, sed se coniunxit cum Corinthiorũ Ecclesia. Quam primùm redarguens, quòd fornicatorem illum tulissent tam diu, & non eiecisśet de medio sui: hoc ipso demonstrãs, ad cuius id pertineret autoritaté, ita subiunxit: Nam ego quidem absens corpore, præsens auté spiritu, iam decreui tanquam præsens, vt is qui hoc patrauit, in nomine Domini Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, vnà cum potestate Domini nostri Iesu Christi, tradatur Satanę in interitum carnis, quô spiritus saluus sit in die Domini Iesu.

C Certè nullum, scio, verbum inuenies in vniuerso Euangelio, per quod vna aliqua singularis persona, hanc sibi ligandi, soluendiq; potestatem arrogare posśit, quàm vnus Petrus, & qui illi in hac autoritate legitima ordinatione succedunt. Vni siquidem Petro dictum est: Quodcunque ligaueris, aut solueris super terram, ligatum, solutumque erit & in cœlis. Deinde etiam dictum est congregationi ecclesiasticæ aut Ecclesijs, quarum iudicio nos obedire præcepit, hoc est, vnumquélibet suæ: Quæcunque alligaueritis, aut solueritis, ligata, solutaque erunt. Nulli verò reliquorum Apostolorum de hac potestate vllum dictum verbum reperies. Itaq; & Petrus sicut singulariter potestaté illam singularem accepit à Christo: ita quoties ipse tulit sententiam, nõ (velut Paulũ audisti) se coniungit aut cum Ecclesia, aut cũ Apostolis cęteris, quàmuis præsentibus, sed singulari quadam autoritate semper vsus est, semper velut ex sua & própria autoritate loquitur. Ita Ananiã fraudantem de pretio agri venditi, ponentemque partem eius ad pedes Apostolorum, ipse vnus nõ communicato cum alijs, quàmuis præsentibus Apostolis consilio, primùm conuicit mendacij, deinde & horribili mortis sententia vltus est, ita vt oriretur timor magnus super vniuersam Ecclesiam. Simili autoritate Simonem Magum offerentem Apostolis pecuniam pro dono sancti spiritus, nõ ipsi Apostoli, sed vnus singulariter Petrus condemnauit, dicens: Pecunia tua tecum sit in perditioné, &c. Quare in primitiuæ illius Ecclesiæ historia haud ferè inuenies Episcoporum vllum, quàmuis primarum sedium, hanc sibi autoritatem singulariter vsurpasse proferendi in aliquem anathematis sententiam. In vno autem Romano pontifice tanquam Petri successore, eiusdem quoq; autoritatem recognitam ab vniuersis, quam & liberè exercuisse inueniuntur in Ecclesiam vniuersam: Idque approbante orbe vniuerso. Itaque audisti, quemadmodum ille Athanasius vnà cũ vniuersa illa tot sanctisśimorũ Episcoporũ Alexandrina secum congregata synodo scripserint Romano pontifici, velut successori Petri & ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidi: Tibi, inquiũt, claues regni cœlorum commisit Christus, & ligandi, soluendique & in terris & in cœlis potestatem. Et rursus: Semper fuit vestræ apostolicę sedis potestas, iniustè dãnatos vel excõmunicatos, potestatiuè autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosq; qui omnes condemnauerũt, aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiã nostris & anterioribus cognouimus

Singularis potestas Petri, & successorũ eius.

D

A Cognouimus actum temporibus. Hęc illi tot sancti Episcopi ex Alexandrina & Oriente, & vltra vasta interiacentia maria ad Romanum pontificem: ne qua tibi hîc sit adulationis seruilis suspicio. Sed pòst luce clariùs ista faciemus ex totius primitiuæ Ecclesiæ toto orbe diffusæ historia.

Iam vt etiam hoc tibi donaremus, non ad congregationem aut domum ecclesiasticam, sed ad omnes & singulos Apostolos, eorumque successores Episcopos, pertinuisse illa verba Christi, Matthęi decimo octauo: Quęcunq; alligaueritis, &c. tametsi contrarium, ex illis ipsis verbis luculenter demonstrauimus: vt, inquam, hoc donaremus tibi, parùm tamen tuæ suffragatur sententiæ. Nam hoc nobis confitearis, necesse est, priùs atque etiam magnificentiùs datam vni Petro totius Ecclesiæ capiti, supereminentem illam ligandi, soluendiq; autoritatem à Christo, quàm seu Ecclesiæ, seu Apostolis postea diceret: Quæcunque alligaueritis, &c. Illi vni post traditas claues regni cœlorum, iam dictum erat: Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit & in cœlis: cùm pòst aliquanto diceretur ecclesiasticæ congregationi, seu, vt tu vis, Apostolis singulis: Quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata in cœlo. Illic plurium, atque adeò omnium cœlorum & in clauibus, & in alliganda, soluendaque B potestate fit mentio: hîc vnius cœli tantùm, idque in vna alligandi, soluendique potestate. Quam verborum Christi differentiam non esse otiosam, certum est, nec suo carere mysterio: præsertim cùm ab eodem Euangelista, eodem penè loco vtraq; referantur: sed magnificẽtius aliquid significare voluisse Christum, cùm diceret: Quodcunque ligatum à Petro, fore ligatum in cœlis omnibus, quàm cùm postea diceret, de ecclesiastica domo & congregatione, ligata ab eadem, fore ligata in cœlo, tanquam vno ex multis, hoc ipso vniuersalem Petri autoritatem, in vniuersum Christi ouile significans, quod regnum cœlorum toties dicitur à Christo, vt cùm regalibus nuptijs, cùm sagenę missę in mari, cùm decem virginibus ab eodem comparatur: particularem autem domus aut congregationis ecclesiasticæ, in eos tantùm, qui sibi subiecti sunt, non autem qui subiecti sunt congregationi alteri: vt Traiectensis Ecclesiæ in Traiectenses solummodò, non in Leodienses etiam. Hanc verborum Christi primò ad Petrum, deinde ad congregationem ecclesiasticam, cui iussit denunciare peccantem in nos fratrem, nostra correptione non emendatum, differentiam non tulit vt

Vniuersaliorem Petro datã autoritatẽ ligandi q̃ congregationi ecclesiasticæ.

C otiosam præterire diligentissimus ille scripturarum excussor Origenes: subindicans quidem latere magni aliquid mysterij, tamẽ quid hoc ipsum sit, non satis explicans. Siquidem homilia sexta in Matthæum scribit in hæc verba: Sed quoniam, inquit, oportebat aliquid maius habere Petrum, præ illis, qui ter arguerunt, ideo illi quidem sic dicit: Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quæcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis: & quęcunque ligaueris super terram, erunt ligata & in cœlis. Non ergo modica differentia est, cùm Petro quidem datæ sunt claues, non vnius cœli, sed multorum cœlorum: & quæcunque ille ligauerit super terram, sunt ligata non tantùm in vno cœlo, sed in omnibus cœlis. Ad eos autẽ, qui multi sunt ligatores & solutores, sic dicit, vt soluant & alligent, non in cœlis, sicut Petrus, sed in vno cœlo: quia non sunt in tanta perfectione sicut Petrus, vt alligent & soluant in cœlis omnibus. Hactenus Origenes. Audis itaque huius testimonio, illam ligandi, soluendique potestatem, ampliorem antè datam vni Petro, quàm pòst multis ligatoribus & solutoribus, hoc est, congregationi ecclesiasticæ. Eamque ipsam ibi datam Petro, vbi docuit super ipsum fundari vniuersam Ecclesiam, vt intelligerẽt omnes, à basi aut fundamento ecclesiasticæ Hierarchiæ, à capite D & vertice hanc potestatem ad singulorum membrorum vtilitatẽ & ædificationem profluere in corpus vniuersum, quàm diu illi suo capiti indissolubili connexionis vinculo cohæreret, à quo quicquid separatur, protinus ruina est, protinus mortuum, ac iners truncus.

A Christo ergo data est hæc alligandi, soluendique autoritas, & capiti Hierarchiæ ecclesiasticæ, & domui seu congregationi ecclesiasticæ: vel, vt tu vis, Apostolis, eorumq; successoribus Episcopis: sed ordine quodam, vt à capite secundum ordinatissimam rerum natura distributionem, omnem vim & energiam profluere intelligeremus. Longissimè abest igitur, vel hac ligandi, soluendique autoritate, vel vlla prorsus re alia, quæ ad præsidentis in ecclesiastica Hierarchia autoritatem pertineret, reliquos Apostolos Petro adæquarit Christus, cui omnes subesse præcepit.

Rationes dissoluere, quibus ex actis Apostolicis contendunt non apparere, maiorem super cæteros Apostolos autoritatem exercuisse Petrum, sed contrà potiùs.

CAP. X.

Q Quemad-

A

Acta, quæ dicimus Apostolorum, magis esse commentariũ peregrinationis Lucæ cũ Paulo, quàm in vniuersum, aut actorum apostolicorũ, aut etiam unius Pauli.

Qvemadmodum Petro suam illam inter Apostolos singularem autoritatẽ vindicauimus aduersus hæreticorum, schismaticorumque calumnias: ita quòd eandem ipse nec ignorauerit, nec immemor eius fuerit, quoties hoc ipsum res & causa postularunt, aduersus eosdem palàm nunc faciemus. Qui contendunt non reperiri in Actis apostolicis, ipsum se vspiam extulisse super Apostolos reliquos, aut superiorem vllam autoritatem exercuisse. Quin contrà potiùs, missum vnà cum Ioanne ab Apostolis in Samariam, cùm euangelico testimonio minor sit mittente, qui mittitur. In illo quoque Apostolorum concilio, super quæstione legalium, videri maiorem quandam Iacobi enituisse autoritatẽ, quàm Petri. In eius siquidem, nõ Petri sententiam conclusum fuisse ab illo concilio.

His tamen priusquam respondeamus, hoc in primis admonitum te volui lector, quòd nolim quis Petri gesta ad eam paupertatem, angustiamque redigat, vt nihil illi concedat, quàm quæ in Actis perscribũtur à Luca. Quę si quis excusserit, expenderitq; diligentiùs, clarissimè intelliget nõ tam apostolicorum Actorũ, quàm vnius Pauli, cuius erat comes indiuiduus, texere studuisse historiam. Quã tametsi paulo altiùs repetit, ab ipso videlicet nascentis Ecclesiæ exordio: quòd tamen vnius Pauli, quam commentabatur historiæ occasione, hoc ipsum fecerit, re ipsa testatus est in prosecutione historiæ. Siquidem postquam ad eius vsque conuersionem & vocationem ad munus apostolicum perduxit illius primò nascẽtis Ecclesiæ historiam, eiusdem vnius deinceps acta describit, & persequitur, nec vllius reliquorum Apostolorum omnium meminit, nisi semel omnino, vbi actorum Pauli hoc requirebat ratio, in illo videlicet Apostolorum & presbyterorũ concilio, quod eiusdem occasione celebratum fuerat, super quæstione legalium, ob quam tumultuante Antiochena Ecclesia, inde Hierosolymam destinati erant idem Paulus & Barnabas. Præter quem locum nullum planè verbum inuenies de vllo Apostolorũ, à principio capitis decimi tertij, vbi Paulus vocatus est ad munus apostolicum, ad finem vsq;, quàm de vno Paulo, & comitibus eius. Itaq; nec de mora Petri, & cathedra eius apud Antiochiam vllum verbum. Nec de diuisione Apostolorũ, aut quando inter se partiti sunt orbem terrarum, quò se quisque contulerit, quas gentes conuerterit ad fidem Christi, quo martyrij triumpho glorificarit Christũ. Sed vnius, vt diximus, Pauli est commentus historiam. Quam tamen ipsam plurimùm abest vt absoluerit, adeò vt videri possit suę tãtùm cum eodem peregrinationis scribere voluisse commentarios. Nam ibi continuò desinit, & magis abrumpit, quàm finit historiam, vbi ipse vnà cum Paulo Romam peruẽnit: quemadmopum diuus Clemens nonnullam suæ peregrinationis partem cum Petro, à Cæsaria videlicet vsq; Antiochiam, decem illis libris recognitionum commentatus est: illis ipsis clarissimè demonstrans, quàm multis voluminibus opus fuisset ad vniuersa vnius Petri gesta explicanda.

B

Ex quibus facilè intelligis, quàm sit friuolum argumentum: Non legitur apud Lucam in Actis, quòd Petrus autoritatem superiorem exercuerit super cæteros Apostolos: nõ exercuit igitur.

Petri inter cõfratres modestiam non cõuerti debere in autoritatis suæ iniuriã.

Deinde, vt daremus Petrum in illo nascentis Ecclesiæ primordio erga confratres suos se gessisse submissiùs, memorem doctrinæ præceptoris sui: Qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator, vt seipsum formam exhiberet præpositis omnibus, quemadmodum beatissimus Cyprianus de eo testatur ad Quintium: Nec Petrus, inquit, quem primum Dominus elegit, & super quem ędificauit Ecclesiam suam, cùm Paulus de circuncisione postea disceptaret, se vindicauit, seu aliquid insolenter aut arroganter assumpsit, vt diceret se primatum tenere, & obtemperari sibi à nouellis ac posteris potiùs oportere. Nolim tamen hanc Petri modestiam & humilitatem cõuerti in autoritatis eius iniuriam, cuius nihilo minùs memor erat, quoties hoc requirebat Ecclesię vtilitas, aliorumq; ædificatio. Testantur hoc satis (ni fallor) Ananias cum vxore Saphyra, in quos exiguę pecunię fraudem, in aliorum exemplũ, horribili mortis sentẽtia vltus est.

D

Postremò, tempora nobis distinguenda sunt, vt scripturas concordemus. Non tam erat in illo principio nascentis Ecclesiæ tempus moderandi, ordinandiq; Ecclesiam illa Hierarchia, quam disposuerat sacer spiritus, & cuius caput Petrum iamdudum constituerat Christus: quàm congregandi Ecclesiam illa Hierarchia ordinãdam, & in quam Petri autoritati, eiusq; exercitio locus fieret. Quare & omnes tũc manibus, pedibusque (quod dicitur) in hoc annixi sunt, vndecunque potuerunt, dispersas palantesque oues congregare in ouile Christi commissum Petro. In quas iam congregatas & introductas, locus erat exercitio autoritatis Petri.

Hæc quanuis sufficerent ad illam obiectionem, qua dicitur non reperiri, quòd se extulerit

A extulerit ſuper alios Apoſtolos Petrus, tanquam ſuperiorem ſuper eos autoritatem obtinens: nihilo minùs, tam ex Euangeliſtis, quàm ex Luca in Actis ſatis cõſtare dicimus, quod tam ante paſsionem, quàm poſt aſcenſionem Christi ad patrem, ita ſe inter Apoſtolos geſſerit, tanquam princeps & caput collegij. Ita ferè pro omibus interroganti Chriſto reſpondet, & pro omnibus interrogat, & loquitur, quod nemo reliquorum inuenitur ſibi vnquam vſurpaſſe. Itaque apud Matthęum, cùm adoleſcentem illum perfectionis viam docuiſſet Chriſtus, vt diuẽditis omnibus, & diſtributis in pauperes, ſe ſequeretur, ſubiunxiſſetque aduerſus diuites illa paradoxa, vnus pro omnibus interrogat Petrus: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? Apud Lucam quoq; poſt enarratam à Chriſto parabolam de patrefamilias, ait ei Petrus: Ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Et apud Ioannem, cùm ſcandalizati eſſent etiam Diſcipulorum Chriſti nõnulli, ex ipſius ſermonibus de ſua carne manducãda, & bibendo ſanguine, abiiſſentq; iam retrò, nec ampliùs ipſum ſequerentur, dixiſſetq; ad duodecim: Num & vos vultis abire? Reſpondit ei Simon Petrus: Domine ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, & nos credimus, & cognouimus, quòd

Vt ſemper ſe geſſerit Petrus inter Apoſtolos, tanquã caput collegij apoſtolici.

B tu es Chriſtus filius Dei viui. Quid cauſæ igitur, quòd magis pro omnibus & reſpondet & interrogat Petrus, quàm Iacobus, aut Ioannes, aut cæterorum aliquis, niſi quia ille erat caput apoſtolici chori? Vnde beatus cyrillus dictum Ioannis locum explicans, ſcribit in hæc verba: Reſpondet Simon Petrus: Domine ad quem ibimus, &c? Per vnum, qui præerat, reſpõdent omnes, ſanctam profectò, ſanctisque congruentẽ diſciplinam optimè conſeruantes, & poſterioribus prudentiæ atque modeſtię laudabilia prębentes exempla. Decet enim non omnes confuſe, nec proſilientes impudenter quaſi rapta vti oratione, ſed cedere his, qui & cõſilio & ordine ſunt præpoſiti, &c. Opus erat diuinitùs comprobatæ prudentiæ ſoli reſponſionem committere illi, qui ordine maior erat. Vides itaque Petrum reſpondiſſe pro Apoſtolis omnibus, tanquam qui ordine omnibus præemineret, eſſetque caput totius conſortij. Ita & Theophilus dictam Petri interrogationem explicans: Domine ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? Petrus, inquit, cui iam cõmiſſa Eccleſia fuerat, quaſi omnium curam gerens, inquirit, an ad omnes Dominus parabolam protuliſſet. Sed non erat locus exercitio autoritatis Petri, quàm diu vnà cũ illis in carne

C verſaretur Chriſtus. Siquidem præſente principe, ceſſat vicarij eius autoritas. At poſtquam ab eis aſſumptus eſt Chriſtus, reuerſusque ad patrem, commiſſa cura familiæ ſuæ Petro, non ignorauit autoritatem ſuam, neque illi defuit: id quod multo nobis eſſet euidẽtius, ſi res, actaque Apoſtolorum omnium, tam diligenter proſecutus eſſet Lucas, quàm vnius Pauli. Attamẽ etiam ex his, quæ ab illo quaſi obiter memorãtur de Petro, haudquaquam obſcurum eſt, illum ſe geſsiſſe velut caput inter Apoſtolos. Itaque cùm à Chriſti aſcenſione reuerſi Hieroſolymam Apoſtoli, manerent vnà in cœnaculo, perſeuerantes vnanimiter in oratione, & expectantes promiſſum ſpiritum cum Maria matre Ieſu, nõ alius quiſquam, ſed Petrus exurgens in medio Diſcipulorum, qui erant ſimul ferè centum viginti, autor fuit alium ſubſtituẽdi in locum proditoris Iudæ, dicens: Viri fratres, oportuit impleri ſcripturam hanc, quam prædixit ſpiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Ieſum, qui cooptatus erat in numerum noſtrum, & ſortitus ſortem miniſterij huius, &c. Oportet ergo ex ijs viris, qui nobiſcum verſati ſunt toto tempore, quo Dominus Ieſus perpetuam vitę conſuetudinem egit nobiſcum, exorſus à baptiſmo Ioannis, vſque ad diem, quo re-

Vnus Petrus autor eligendi Mathiam in locum Iudæ, Acto. 1.

D ceptus eſt à nobis, vnus quiſpiam conſtituatur, qui ſit vnà nobiſcũ teſtis reſurrectionis eius, &c. Audis hìc Petri inter Apoſtolos autoritatem. Non propoſuit in commune deliberandum, num eſſet eligendus aliquis in locum Iudæ, nec reliquorum de hoc aut expectauit, aut expetiuit iudicium: ſed ſuam ipſe ſententiam, tanquam autoritatem habens, & totius familiæ curam gerens, ſtatim interpoſuit, dicens: Oportet, vt ex his viris, &c. Rurſus cùm die Pentecoſtes repleti Diſcipuli ſpiritu ſancto, cœpiſſent loqui alijs linguis magnalia Dei, dicerenturque ab irridentibus muſto pleni, ſtans vnus ex omnibus Petrus, eleuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Hieroſolymis vniuerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea. Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt, &c. Quibus auditis, compuncti corde, dixerunt quidam ad Petrum, & reliquos Apoſtolos: Quid faciemus viri fratres? Vnus tamen Petrus pro ſua inter cęteros autoritate reſpondit: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrûm in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionem peccatorum veſtrorum, &c. Et acceſſerunt illo die ex ſermone eius, animæ circiter tria millia. Deinde cùm aſcendiſſet cum Ioanne in templum

Acto. 2.

Acto. 3.

A ad horam precationis nonam, & claudus ille ab vtero matris in vtrunque intendens, rogasset ipsos eleemosynam, respōdit vnus Petrus: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula: & apprehensa manu eius dextra, erexit eum, &c. Hîc animaduerte obsecro, num tibi videntur hęc verba maiorem quandam præ Ioanne, qui tamen & ipse erat inter primos Apostolos, autoritatem ac potestatem præ se ferentis? vterque est rogatus eleemosynam, in vtrunque iussit aspicere Petrus: attamen non dixit quasi communiter pro vtroque: Argentum & aurum non est nobis, quod autem habemus, tibi damus: Sed tanquam principalem & singularem quandā autoritatem præ se ferēs, ait: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do. Itaque & ipse vnus concurrentem ad eos, & stupefa-
Acto.4. ctum hoc prodigio populum facundissima oratione alloquitur. cōgregatis deinde principibus, senioribus, & scribis, & ipsos in medio constitutos interrogātibus, in qua virtute fecissent illud: repletus tūc spiritu sancto Petrus, ita illis respōdit, vt mirarētur omnes, comperto, quòd homines essent idiotæ, &
Acto.5. sine literis. Iterum, cùm multitudinis credentium esset cor vnum, & anima vna, nec quis-
B quam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed essent illis omnia communia, vendentibus agros ac ædes, quotquot erant possessores, & diuenditorum pretia ad pedes Apostolorum afferentibus distribuenda in commune, prout cuique opus erat, Ananiam & vxorem eius, fraudantes de pretio agri diuenditi (ne tam sanctum violaretur institutum, exemplique pernicies inficeret etiam alios) primùm fraudis, mendacijque coarguit coram omnibus, deinde terribili mortis sententia perculit. Simili autoritate singulariter vsum in Simonem Magum, suprà indicauimus.

Tu igitur quisquis es, qui autoritate, potestateque pares fuisse Apostolos omnes cōtendis, alium (si potes) mihi profer Apostolum, qui præsente Petro aut dixerit, aut fecerit aliquid, quod pręferret singularem aliquam autoritatem ac potestatem eiusmodi, qualem in dictis actisque Petri omnibus in omnium Apostolorum præsentia, nunc audisti. Cuius si mira perpendas opera, videbis vt autoritate ac potestate: ita miraculorum prodigiorumque virtute supereminentem omnibus, mirabilioremque fuisse, vndique comprobante Deo, & honorabilem reddente datum illi à se primatum. Nam quàmuis

Acto.5. Etiam miraculorum prodigiorūq; uirtute oēs excelluisse Petrū.

C per manus Apostolorum ederentur signa & prodigia multa in populo, Petri tamen adeò sublimis erat inter cæteros Apostolos apostolica maiestas, vt in plateas exportarent infirmos, ac ponerent in lectulis ac grabatis, vt transeuntis eius vel vmbra obumbraret aliquem illorum: conueniebatque Hierosolymam, & vicinarum ciuitatum multitudo, afferens ægros, ac vexatos à spiritibus immundis, & sanabantur omnes. Legimus quidem & de Paulo, quòd à corpore eius deferrentur sudaria, & semicincta super infirmos, & recederent ab eis morbi, & spiritus mali egrederentur. De saluatore etiam nostro, quòd sanguiflua illa tactu vestimenti eius curata fuerit. At quòd cuiusquam vmbra ita passim curarit ægrotos omnes, nec de ipso quidem Saluatore nostro legimus, sed de solo Petro, quem ita mirabiliter super omnes alios exaltauit Deus. Sed hæc (vt diximus) multo illustriora, augustioraque viderentur, si acta ipsius Petri, in illa primitiua Ecclesia, tam essent perscripta à Luca, quàm sunt ipsius Pauli. Qui neque Petri, neque vllius reliquorum Apostolorum, nisi obiter meminit: vnius tantùm Pauli, aut potiùs suæ cum eodem peregrinationis (vt superiùs indicauimus) commentatus historiam.

D Quod verò obijcitur, Petrum missum cum Ioanne ab Apostolis in Samariam, mihi adeò nihil derogare videtur autoritati Petri inter Apostolos, vt eandem etiam apertissimè comprobet. Nam licet prædicante Philippo recepisset Samaria verbum Dei, & per eundem multa ibidem signa ederentur nondum tamen spiritum sanctum acceperant. Quod cùm audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, miserunt ad eos Petrum & Ioannem, vt maiori quadam autoritate confirmarentur nouiter conuersi ad fidem. Miserunt autem, veluti si decerneret Senatus, fore ex Republica, vt non Prætor, non Legatus, non Proconsul, sed ipse per se Consul, Senatus, Princeps administret difficilem periculosamque aliquam prouinciam, aut bellum gerat. Quod nequaquam fuisse insolens aut nouum, Romanæ docent historiæ. Nec tamen propterea non erat inter Senatores maior, imò suprema, consularis potestas & autoritas. Quod idem, si ex sacra tibi malis comprobari historia, audi ergo, quid scriptum sit Iosue vigesimo secundo: Cùm reuerterentur filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Manasse à filijs Israel de Sylo, vt intrarent Galaad, terram possessionis suę, quam obtinuerant iuxta imperium Domini, in

A in manu Moysi vltra Iordanē, cùm venissent ad tumulos Iordanis in terram Chanaan, ędificauerunt iuxta Iordanem altare magnitudinis infinitæ. Quod cũ audissent filij Israel, & ad eos certi nuncij detulissent, conuenerunt omnes in Sylo, vt ascenderent, & dimicarent contra eos: & interim miserũt ad illos in terram Calaad Phinees filium Eleazari sacerdotis, & decē principes cum eo, singulos de singulis tribubus. Vides hîc à populo & multitudine filiorum Israel mitti Phinees, sacerdotem magnũ in lege, filium Eleazari, filij Aaron, maximum & dignissimum in populo, & cum eo decem principes de singulis tribubus. Nunquid propterea desijt Phinees esse (quod de eo scribitur) dux eorum coram Domino: aut nunquid illi decem principes tribuum propter hoc principes non fuerũt, quòd à tribubus missi sunt? Quare nec Petri autoritati quicquã derogat, quòd hoc pacto missus fuerit cum Ioanne ab Apostolis: præsertim si etiam hoc cogites, quòd vnà manentes, & necdum à se diuisi Apostoli, communi consilio administrabant Ecclesiã, cuius tametsi esset caput Petrus, modestia tamen ac humilitate æquabat, atque adeò submittebat se omnibus, nisi vbi opus erat meminisse autoritatis suæ. Illud verò, quod ex Ioanne adducitur: Non est seruus maior Domino, nec Apostolus eo, qui mittit illum, facilè intelligis non pertinere ad propositum. Non enim ita missus est ab Apostolis Petrus, tanquam eorum Apostolus aut nuncius, sed tanquam honoratissimus apostolici senatus, & princeps Ecclesiæ.

B

Restat nunc paucis respõdere de Iacobo, quem in illo Apostolorũ concilio super quęstione legalium, volunt se extulisse super Petrum, à quo tota abfuit diametro. Fuit quidē hic vir admirabilis, tantæ sanctitatis ac opinionis in populo (quod de eo testatur Diuus Hieronymus) vt fimbriam vestimēti eius cuperēt certatim attingere. Attamen quís nam hunc Hierosolymorum constituerit Episcopum, si Chrysostomum interrogas, respondebit tibi, à Petro totius orbis magistro illũ constitutum fuisse, tantum abest, vt ipso fuerit superior. Ita enim scribit homilia octuagesima septima in Ioannem: Si quis, inquit, à me percũctaretur, quomodo Iacobus sedem Hierosolymis acceperit, responderem ego hunc totius orbis magistrum præposuisse Petrum. Quod ipsum etiam attestatur beatus Anacletus martyr beatissimi Petri Discipulus, & in cathedra successor, in epistola ad Episcopos per Italiam, tametsi Petro hac in re etiam Iacobum & Ioannem Zebedæi filios

Iacobus constitutus Episcopus Hierosolymorum à Petro.

adiungat, vt tunc communi adhuc Apostolorum nondum à se diuisorum consilio gubernabatur Ecclesia. Confirmat quoque (vt pòst audies) Etherianus ille. Quibus facilè crediturus es, si & alia Petri acta perpéderis, quæ quàmuis ex plurimis paucula, & velut obiter perstringat Lucas, satis tamen ex eis constat, se inter Apostolos gessisse Petrum, tanquam ad quem præcipua totius Ecclesiæ cura pertineret: præsertim si illam Mathiæ electionem in sortem Apostolatus, in locum proditoris Iudæ, consideres attentiùs. Nam quãuis non per homines, sed per ipsum christum primi illi eligendi fuerant in apostolatus ministerium, quos sibi & actæ vitæ, & resurrectionis suæ testes habere voluisset, ea propter nec suffragijs sit electus Mathias, sed constitutis duobus, Domino tota est cõmissa electio, missis sortibus. Attamen huius talis electionis, quantum ab humano opere pendebat, vnus (quemadmodum superiùs audisti) fuit autor Petrus. C

Sed operæpretium est audire, vt Iacobum supra Petrũ se extulisse videri velint, in illa ad Apostolorum ac presbyterorum, qui Hierosolymis erant, iudicium relata quæstione. Nam ex gentibus cõuersi ad Christum, legalibus onerandi essent oneribus, Petrus prior suam dixit sententiam, eos in totum liberos pronuncians: Iacobus deinde confirmauit eandem, etiam prophetico testimonio. Sed vt Iudæi Christi fideles faciliùs coalescerent cum conuersis ad Christum ex gentibus, restringendam nonnihil libertatem illam censuit, & paucula quædã onera illis imponere. In cuius sententiã itum est à concilio, & scripta ad gentes epistola. D

Hîc te interrogo: Cùm in concilijs quædã discutienda proponuntur, nunquid non est vsitatũ & commune, vt honoratior, & cuius inter omnes est maior autoritas, primus suam dicat sententiam, & qui sequuntur eandem, aut approbent, aut mutent, aut addant aliquid, prout cuiq; visum fuerit? Plus enim vidēt multi, q̃ vnicus: alioqui si autoritate tãtùm maiore definiéda erant proposita, quid opus erat concilio? Nunquid ergo illius continuò maior est inter omnes autoritas, cuius fortè sententia (quod frequenter nouissimo accidit) probabilior est visa concilio? Petrus cùm magna esset inter Apostolos & presbyteros disceptatio super quęstione proposita, pro sua inter omnes autoritate, prior dixit sententiam: cui si quædam addenda visa sunt Iacobo approbante concilio, nunquid propterea Iacobi maior erat, quàm Petri autoritas? Quòd si insuper vtriusque perpendas

 senten-

A sententiam, inuenies illam Petri continuò pòst præualuisse in orbem vniuersum: Illam verò Iacobi, quæ tunc placebat concilio, vix ad modicum perdurasse, sed mox fuisse abolitam, ita mirabiliter approbante vbique & confirmante Deo Petri super omnes autoritatem. Petrus siquidem Christi fideles conuersos ex gentibus à legalibus oneribus liberos in totum pronunciauit, dicens in hęc verba: Viri fratres, vos scitis, quòd ab antiquis diebus Deus inter nos elegit, vt per os meũ audirent gentes verbum Euangelij, & crederent: & qui nouit corda Deus, testimonium perhibuit illis, dans illis spiritum sanctum, sicut & nobis, nihilque discreuit inter illos & nos, quum fide purificauerit corda illorũ. Nunc ergo quid tentatis Deum, vt imponatur iugum super ceruices Discipulorũ? quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus, sed gratia Domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos futuros, quemadmodum & illi. Tacentibus autem cunctis ad hãc orationem Petri, & narrantibus Paulo & Barnaba, quãta per ipsos fecisset Deus inter gentes, Iacobus Hebræorum Episcopus, non ita liberos esse voluit conuersos ex gentibus, sed censuit scribendum ad eos, vt abstinerent ab immolatis simulachris, suffocatis & sanguine: quô faciliùs conglutinarentur Iudæis, qui inueterata ex lege consuetudine, ab his abhorrebant vehementer. In quam sen-

Acto.15.

B tentiam placuit concilio ad cõuersos ex gentibus scribere. Tu itaque nunc vide, ac diiuca, an Iacobi & illius concilij, an verò vnius Petri per orbem obtinuerit sententia. Nunquid enim à sanguine & suffocato deinceps abstinuerunt Christi fideles, & non potiùs omnem creaturam Dei bonam existimarunt, quæ cum gratiarum actione percipitur, tanquam iuxta Petri sententiã, liberi in vniuersum ab oneribus legalibus? Quare non multo post illius concilij decretum Corinthijs suis ita scribit Paulus: Omne quod in macello venditur, edite, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini siquidem est terra & plenitudo eius. Quòd si quis vocat vos infidelium ad cœnam, & vultis ire, quicquid apponitur vobis, edite, nihil interrogantes propter conscientiã. Porrò conscientiam dico, non tuam, sed alterius. Cur enim libertas mea iudicatur ab aliena conscientia? Quòd si ego cum gratia participo, cur ob id mihi maledicitur, pro quo gratias ago? Rursus Tito suo: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Iterum ad Romanos decimo quarto capit. Scio, & confido in Domino Iesu, quia nihil est

C commune per ipsum, nisi ei, qui existimat quid commune esse. Et ad Colossenses: Nemo vos iudicet in cibo & potu, aut parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum: hoc est, nemo vos veluti Iudæos in his discernat ab ijs, inter quos habitatis. Et hæc ferè continuò post illius decretum concilij docuit, & prædicauit Apostolus: vt intelligas, non Iacobi & illius concilij, sed vnius Petri sententiam, etiam tunc statim obtiuisse per Ecclesiam. Ita re ipsa comprobauit & confirmauit Dominus, quòd non frustra pro fide vnius Petri rogauerit, pro confirmatione aliorum in fide.

Quæ ex Paulo obiiciuntur, dissoluere.
CAP. XI.

NVnc ad ea, quæ de Paulo obiecta sunt, nonnihil dicẽdum est: Tria autem sunt, quæ obijciuntur. Primùm, quòd in nullo concesserit Petro, cùm scribat Galatis suis, nihil sibi contulisse nec Petrũ, nec cæteros Apostolos, qui erant Hierosolymis. Secundum, quòd Petro restiterit in faciem. Tertium, quòd illum circuncisionis tantùm, se verò gentium videatur facere Apostolum.

Ad primum itaque, quod dicitur Paulum in nullo concessisse Petro, hoc planè falsum est. Concessit Petro haud dubiè plurimum, vt meritò debuit, adeò vt eius spectandi cupiditate Hierosolymam ascenderit, cuius idem ipse testis est. Non equidem humanum aliquid in eo passus. Neque enim puto, inquit Hieronymus, apostolicæ fuisse grauitatis, vt post tantam triennij præparationem, humanum aliquid in Petro voluerit aspicere, sed his oculis aspexit eum, quibus & modò in epistolis suis videtur. Iuit autem non quidem discendi studio, qui & ipse eundem habuerat Doctorem, & magistrum sanctum spiritum: sed honoris deferendi gratia: adeò (inquit Theophylactus in dictam Pauli epistolam) illum venerabatur, & coluit. De qua eius profectione in eandem epistolam ita scribit sacer Ambrosius: Dignum fuit, inquit, vt cuperet videre Petrum, quia primus erat inter Apostolos, cui & delegauerat Saluator curam Ecclesiarum: non vtique, vt ab eo aliquid disceret, qui iam ab eodem autore didicerat, à quo ipse fuerat instructus Petrus: sed propter affectum apostolatus, & vt sciret Petrus, hanc illi datam licentiam Euangelium prædicandi, quam ipse acceperat. Veniens ergo ad eũ, hospitio receptus est, & mãsit apud eum diebus quindecim, tanquã vnanimis Apostolus.

Quòd Paulus plurimũ concesserit Petro

D

Hoc

A Hoc ideo manifestat, vt ostendat se concordiam cum Apostolis habuisse, nec in aliquo ab eis dissensisse, sicut de eo susurrabāt pseudapostoli, vt eum apud gētium diffamarent ecclesias, & sua mala simplicioribus insererent, dicentes ea cōuenire cum doctrina maiorum Apostolorum. Hactenus Ambrosius. Vides itaq; quàm sit falsum, Paulum in nullo concessisse Petro, quem è tam longinquo visitauit honoris deferendi gratia, tanquam primum inter Apostolos, cui delegauerat saluator curam ecclesiarum omnium.

Quod verò ipse dicit: sibi nihil contulisse Petrum aut reliquos, qui Hierosolymis erāt Apostolos, hoc voluit significare, se quoque Christum, nō Petrum aut Apostolos habuisse sui Apostolatus autorem, atq; etiam euangelij, quod prædicabat, doctorem, quemadmodum & cæteri Apostoli.

Ad secundum autem, quòd se dicit Antiochiæ restitisse Petro in faciem. Scio hîc affirmari à Clemente illo Alexandrino Origenis præceptore, non fuisse illum Petrum Apostolorum principem, cui Paulus se restitisse scribit in faciem, sed ex LXX. discipulis aliquem. Cuius ita meminit Eusebius libro primo historiæ ecclesiastic. Clemens verò, inquit, in
B quarto dispositionum libro Cephæ mētionem facit, de quo Paulus dixit: Cùm autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, & dicit eum vnum esse ex LXX. discipulis cognomine Petri Apostoli. Hæc Eusebius. Fuit autem ille Clemens doctissimus diligētissimusq; nostrę religionis assertor, Apostolicis tēporibus proximus, ea ferè scribens quæ ab Apostolorum auditoribus ipse acceperat. Siquidem σιρωματῶν libro primo enumerans, quos Apostolicæ prædicationis viros repererit, ad quos se contulisset discendi studio, & apud Achaiam, & apud Syriam, & in Oriente, & apud Palestinam, ad vltimum autem, inquit, in Aegypto magisterio vsus sum viri virtutis & sciētiæ merito omnibus pręferendi (Pantenum intelligit) Et illi quidē diuinæ doctrinę veritatem, quæ sibi ab ipsis statim primis autoribus Petro, & Iacobo, & Ioanne, & Paulo sanctis Apostolis tradita fuerat, tanquam patres filio commēdarunt. Sed pauci patribus similes filij, tamen Deo fauētę per ipsos in nobis germinis Apostolici plātata sunt semina. Hæc idem ipse Clemens. Qui dignus habitus est in ea ecclesia, cui secundo post Apostolos loco apud Alexādriam ecclesiasticę scholæ cōmitteretur magisterium, vt doctoris eidē pręesset officio post Antęnum, cui primò post Apostolos id mandatum erat officij. Habuit autem & discipulum & cathedræ suæ successorem illum verè admirādum Origenē. Quæ ideo hîc libuit adscribere, ne leue putes huius viri hac de re testimonium.

Deinde, vt donemus fuisse illum Petrum Apostolū: Diui Hieronymi aduersus Augustinum haud improbabilis sentētia est, simulatam fuisse illam reprehensionē Pauli. Nam quemadmodū Petrus cæteriq; Apostoli, atq; ipse etiam Paulus, ob scandalum Iudæorum simulatè seruarunt legalia: ita cùm ex ea simulatione, quæ erat necessaria ad seruandos Iudæos à scandalo, scandalizarentur gentes, ei scandalo gentium Paulus simulata reprehensione occurrit, non quidem pręsentibus illis Iudęis, sed gētibus ex Petri simulatione scandalizatis. Quo pacto vtrorumque scandalum excluserunt: Iudęorū sua simulatione Petrus, gentiū Paulus illa simulationis simulata reprehēsione. Nam quòd eodem cōcilio ipse etiam Paulus coram Iudæis simulauit se seruare legalia, quanuis liberrimus alioqui euangelicę libertatis vindex & assertor, testatur Lucas Actorum XVI. Peruenit, inquit, in Derben & Lystram, & ecce discipulus quidā erat ibi, nomine Timotheus filius mulieris viduæ fidelis, patre gentili, cui bonum testimonium perhibebant, qui in Lystris erant & Iconio fratres. Hunc voluit Paulus proficisci secum, & assumens, circuncidit eum propter Iudæos, qui erant in illis locis: sciebant enim omnes, quòd pater eius erat gentilis. Vides hîc Paulum videri voluisse Iudæis nō solùm ipse seruare legem, sed etiam gentes, quas cō uertit ad Christum, docere ac persuadere Iudaismum. Quòd autē simulatè ob scādalum Iudæorum vitandum, & vt hoc pacto magis se illis insinuaret, & non seriò id fecerit, satis indicat Lucas, dicens eū hoc fecisse propter Iudæos, qui erant in illis locis: atq; idem ipse luculentissimus testis est, qui toties clamat, toties inculcat: Si circuncidemini, Christus vobis nihil proderit. Eadē ratione, eodemq; consilio totunderat sibi caput in Cenchreis tanquam persoluens votum. & rursus Actorum XX. Cùm venisset Hierosolymam, salutatoque Iacobo & fratribus, narrasset illis quæ per eius ministerium fecisset Deus in gentibus, responderunt illi dicentes: Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderūt, & omnes æmulatores sunt legis: audierunt autem de te, quòd discessionem doceas à Moyse, eorū qui per gētes sunt Iudæorum, dicēs: nō debere eos circūcidere filios suos, neq; secundū cōsuetudinē ingredi. quid ergo erit? Oportet vtiq; cōuenire mulitudinē, audient enim te superuenisse. Hoc ergo fac quod dicimus. Sunt nobis viri quatuor votū D

Hieronymi, Chrysostomi, & Theophylacti sententia, nō fuisse serià illam reprehensionem.

A habentes super se: his assumptis sanctifica te cum illis, & impende in illis, vt radant capita, & scient omnes, quia quę de te audierunt, falsa sunt: sed ambulas & ipse custodiens legem, &c. Tunc Paulus assumptis viris postera die purificatus cum illis intrauit in tēplum, annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorũ ablatio, &cæ. Vides hic ex quorum consilio, & qua ratione ductus ipse coram Iudæis seruarit legalia. Non equidem seriò, sed specie tenus & simulatè: quô fidē faceret Iudæis falsam quidem, attamē pro eo tempore ipsis vtilem, falsa esse quæ de ipso audierant, quæ tamen non erant omnino falsa, quemadmodum eius epistolæ, maximè autē quæ ad Galatas, testantur: & quod ambularet etiam ipse custodiens legem, quam tamē certũ est eum non seruasse. Si itaq; etiam Paulus ob scandalum Iudæorũ declinandum toties inuenitur simulasse, non solùm se obseruare legem, sed etiam gentes ad Iudaismum attrahere, vt in circuncisione gentilis Timothei, cùm tamen reuerâ oppositum faceret è diametro, qua fronte ipse hanc simulationem reprehendisset in Petro, nisi (vt diximus ex Diui Hieronymi sententia) & hæc quoque simulata fuisset reprehensio ad medendum scandalo gen-
B tiũ nato ex illa simulatione Petri? Quæ sicut ad hoc valebat cũ fieret, ita quoque eius commemoratio, perinde quasi seria fuisset, non erat inutilis Galatis, quos nonnulli pseudapostoli Iudaizare cogebant. Eadem est Chrysostomi sentētia, in dictam Pauli epistolam: Qui hoc ipsum quod dicit Paulus: In faciem illi restiti, ita legit Græcè, κατὰ πρόσωπον, id est, iuxta faciem, perinde quasi dixisset: In speciem. Etenim, inquit, si verè fuisset inter ipsos contentio, nequaquam præsentibus discipulis se inuicem increpassent, &cæt. Nũc autem vtilis erat, palam in speciem adhibita dissensio. Eidem sententiæ etiam Theophylactus subscribit in eādem Pauli epistolam. Postremò, quamuis etiam hoc daremus, quod tantopere volunt, nec nos omnino reprehendimus, Petrum illum Apostolorum principem seriò reprehensum à Paulo, nihil tamen hoc eius derogaret autoritati. Neque enim incōueniens existimamus superiores ac præpositos nostros si aut aberrent in fide, aut alios verbo vel facto aberrare faciāt, admonere & charitatiuè corripere, aut etiam publicè eis verbo resistere, si hoc causa fidei postulet: quēadmodũ postulabat in proposito, seu seriam, seu simulatam eam reprehēsionem voluerimus. Ad quod induci exemplum hoc Pauli, haud grauatim admittimus.

C Ad tertiũ verò illud, quod ex Paulo obijcitur, Petro commissas fuisse non oues vniuersas, sed eas tantùm quæ ex circuncisione. Siquidem circuncisionis ipsum Apostolum Paulus vocat, se verò gentium.

Dicimus Petro vniuersas Christi oues cōmissas, non solùm, quæ ex Iudæis, sed multo magis, quæ ex gentibus, quas iam ascensurus ad patrem tertiò illi cōmendauit, dicens: Pasce agnos meos, rege, pasceq; oues meas. Nullas omnino excepit, sed vniuersas eius regimini commisit, super quem ædificauit ecclesiam suam vniuersam. Cuius autoritati omnes subiecit, quotquot essent in terris, dicēs: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: vbi dicitur: quodcunq;, ibi excipitur nihil. Quare beatus Chrysostomus tractās dicta verba Christi ad Petrum: Tu es Cephas, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: Et quodcunque ligaueris super terram, &c. Hęc, inquit, omnia quę solius Dei sunt, Christus pollicetur se daturum Petro. Ita & pater ad Hieremiam dicebat sicut columnam ferream, & sicut murum æneum posui te. Sed ipsum quidem gentium pater: hunc autem vniuerso orbi terrarum præposuit Christus. Idem in Ioannem dicit totius orbis curam Petro commissam à Christo. Similiter ille ter sanctus Leo sermone tertio de passione dominica (quod & superiùs audiuisti) vnus, inquit, de toto mundo eligitur Petrus, qui & vniuersarum gētium vocationi, & omnibus Apostolis cunctisq; ecclesiæ patribus præponatur: vt quanuis in populo Dei multi sint sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter regit & Christus. Magnũ & mirabile huic viro dilectissimi consortium potētiæ suæ diuina tribuit dignatio, vt si quid commune cum eo cæteris voluit esse principibus, nunquam nisi per istum dedit, quicquid cæteris non negauit, &c. Diuus quoque Gregorius: Cunctis, inquit, euangeliũ scientibus liquet, quòd voce dominica sancto & omniũ Apostolorum principi Petro totius ecclesiæ cura commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Quem euangelistæ locũ tractans & explicans ille Theophilus: Cùm, inquit, finitum esset illis prandiũ, Petro præposituram ouium orbis terrarum tradidit. Rursus in illud, quod Petro percunctāte de Ioanne, continuò pòst respondit Christus: Sic eum volo manere, &c. Tu me sequere: Te nanq;, inquit, nunc dimitto ad orbis pontificatum, & in hoc me sequere. Sed & sanctissimi quoq; Bernardi hîc libet verba adscribere. Cuius viri inter antiquos illos verè ortho-

Vniuersas oues Christi cōmissas Petro.

D

A thodoxos scriptores memoriam libenter insero, quod in eo in nouißimis his tẽporibus planè Apostolicũ spiritũ renouasse Deus,& exuscitasse videtur, haud minora per manus eius operatus signa ac prodigia, quàm dudum per illos suos Apostolos.

Hic libro secundo de consideratione ad suum Eugenium, inter cætera scribit in hæc verba: Agè, inquit, indagemus adhuc diligenter qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hęres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, ordine Melchisedech, dignitate Aarõ, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctiõe Christus, &c. nec modò ouiũ, sed & pastorũ tu vnus omniũ pastor. Vnde id probẽ quęris? ex verbo Dñi. Cui enim nõ dico episcoporũ, sed etiã Apostolorũ sic absolutè & indiscretè totę cõmissę sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Et paulo pòst: Cui nõ planũ est, oẽs oues designasse? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Rursus post alia pleraque: Inde est quòd alij singuli singulas sortiti sint plebes scientes sacramentũ, deniq; Iacobus, qui videbatur colũna vna ecclesię, vna cõtentus est
B Hierosolyma, Petro vniuersitatẽ cedẽs. Tandem cõcludens ait: Alij in partem solicitudinis, tu in plenitudinẽ vocatus es potestatis: aliorũ potestas arctatur certis limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatẽ super alios acceperũt. Nónne si causa extiterit, tu episcopo cœlũ claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, etiam & tradere Satanę potes? Stat ergo incõcussum priuilegiũ tuũ, tam in datis clauibus, q̃ in ouibus cõmendatis. Hactenus ille. Nõ igitur circũcisionis tantùm, sed ouiũ vniuersarũ, nec ouiũ modò, sed & pastorũ, vnus oĩm pastor cõstitutus est Petrus. Quem vniuerso orbi terrarũ, cũctarumq́; gentiũ vocationi, omnibus deniq; Apostolis cunctisq́; ecclesię patribus, vt iã audisti, pręposuit Christus. Cur verò circũcisionis Apostolus ipse dictus sit à Paulo, qui se gentiũ gloriatur Apostolũ, haud difficulter intelliges, si perpẽdas, & quod de seipso testificatus est saluator noster, dicẽs: Nõ sum missus, nisi ad oues quę perierũt domus Israel. Et quod Apostolis duodecim præcepit, cũ eis daret potestatẽ spirituũ immundorũ, & vt curarẽt omnẽ languorem, & omnem infirmitatẽ, videlicet ne abirent in vias gẽtium, nec Samaritanorũ ingrederentur ciuitates: sed ite, inquit, potiùs ad oues perditas domus Israel. Quas suũ populũ, & oues gregis sui peculiariter sępe vocat Deus in scriptura. Quorum Christi mãdatorum memores Apostoli, etiam diu pòst acceptum spiritum sanctum, existimauerũt solis

Cur Petrus circũcisiõis Apostolus dicatur a Paulo se gloriante Apostolũ esse gentium.

C Iudæis missum fuisse verbũ salutis, idq́; tandiu vsq; dum viso admonitus Petrus, primũ omnium susciperet Cornelium Centurionẽ gẽtilẽ & incircũcisum hominẽ ad baptismũ. Ad hoc igitur vsq; temporis, tam Petrus, quã vniuersi cum eo Apostoli, solis Iudæis euangelizabant verbum fidei. Vnde nihil mirum, si Petrus eatenus circuncisorum præcipuè diceretur Apostolus, ad quos solos missum se dixerat Christus, missi etiam principio Apostoli, ita quidem vt diu eis non reuelaret spiritus sanctus, etiam gẽtibus communicandum euãgelium in salutem. Cuius cùm tempus iam adesset opportunum & placitũ Deo, siquidem Iudæis iam satis diuulgato euangelio, nõ Paulo, non Iacobo, nõ Ioanni, sed Petro, totius nimirum ecclesiæ summo pastori (quæ eatenus circuncisionis tantùm fuerat) apparuit visio de cœlo, quã pòsitus in mentis excessu vidit apertum cœlum, atq; inde vas quoddam veluti linteum magnum quatuor initijs alligatũ demitti in terram, in quo erãt omnis generis quadrupedia terræ, bestiæq́; & reptilia & volatilia cœli, & facta est vox ad eum: Surge Petre, occide & manduca. Quo viso, vt pòst intellexit, admonebatur etiam gentes incorporare Christo: gentiũ enim im-
D mundiciæ per quadrupedia terræ, bestias, reptilia, volatiliaq; significabantur. Quas Deus intra linteũ ecclesiæ recipere iam existimans opportunum, Petro præcepit primùm, vt eas mactaret verbo Dei quouis gladio vtrinque incidente penetratiori: deinde vt manducaret, hoc est, cibi more in ecclesiæ corpus traijceret, sibiq; conglutinaret vt ecclesiæ fundamento. Et ne quis eum teneret scrupulus, ita etiam tertiò est admonitus: & continuò post visionem venerunt à Cornelio quidam eius accersendi gratia, quatenus ipsum erudiret in ijs, quæ salutis suæ erãt. Cum quibus proficisci iussus à spiritu, vt accesisset ad Corneliũ, eidem cum omni domo sua annunciauit regnũ Dei, hunc in modum exorsus: Re ipsa comperio quòd non sit personarũ respectus apud deũ, sed in omni gẽte, qui timet ipsum, & operatur iustitiã, hic acceptus est illi. Sermonẽ, inquit, quẽ misit Deus filijs Israel, annuncians pacẽ per Iesum, ipsi nostis, &c. huic omnes Prophetæ testimonium ferunt, quod remißionem peccatorum accepturus sit per nomen eius, quisquis crediderit in eum. Et cùm adhuc eo loquente excidisset spiritus sanctus super omnes qui audiebãt sermonẽ, obstupefactis miraculo his, qui ex circuncisione venerant cũ Petro, iußit eos baptizari in

no-

nomine Domini. Per hunc itaq; Petrum totius ecclesię caput & magistrũ, didicerunt primo & cęteri Apostoli, quòd & gẽtibus cõcesserat Deus pœnitentiã ad vitã. Quare & exorta posteà disceptatione non exigua, an gẽtes onerandi essent oneribus legalibus, in Apostolorum desuper habito concilio, surgens Petrus dixit ad eos: Viri fratres, vos scitis quòd ab antiquis diebus Deus inter nos elegit, vt per os meum audirent gentes verbum euangelij & crederent.

Audis quid hîc dicat Petrus, Deum videlicet ab antiquis diebus elegisse, vt per os ipsius inter omnes Apostolos audirent gentes verbum euangelij & crederent, vt qui antea fuerat solius circuncisionis pastor & Apostolus, quippe quæ sola in ouili dominico eatenus cõtinebatur, efficeret etiã pastor gentiũ, quas, cũ placuisset Deo, etiam in ouile suum adducere, & ad agnitionem veritatis venire, elegit hoc fieri ministerio Petri, vt velut prępuidens istorum calumnias, dominici gregis magis cõmendaret vnitatem, contestatumq́; faceret vnicum ouile sub vnico pastore esse oportere. Quòd vero Paulus se gentium, Petrum verò circuncisionis facit Apostolum, non eò pertinet, quasi gentibus tantùm ipse euangelizauerit. Siquidem & ipse primum semper euangelizauit Iudæis per synagogas, sed cũ penè vbiq; ab illis cõtradiceretur sibi, dixit vnà cũ Barnaba: Vobis oportebat primũ loqui sermonẽ Dei, sed quoniã repulistis illum, & indignos vos iudicatis æterna vita, ecce conuertimur ad gentes. Meritò igitur se gentium gloriatur Apostolum, in quas præcipuus laboris eius fructus enituit. De Iudęis gloriari non audet, à quibus penè vbiq; malè acceptus est. At Petro, cui totius ouilis cura commissa est, æquus penè fructus fuit, & in Iudæis & in gentibus. Sed quoniam Iudæis primũ loqui oportuit verbum Dei, primus quoq; labor eius ad eos in ouile Christi sibi commissum introducendos maximo cũ fructu ac prouentu desudauit, adeò vt vnico primoq́; eius sermone, quem ipso die Pentecostes habuit, tria millia circiter animarũ conuerterẽtur ad Christum. Quare ea ratione in illo principio meritò vocatus est à Paulo circuncisionis Apostolus: in qua tum fructus eius cernebatur maximus. Sed postea nihilo seciùs nec minori fructu laborauit in gentes, quàm antè in circũcisionem fecerat. Cùm enim (vt beatissimi Leonis verbis dicamus) Apostoli duodecim accepta per spiritũ sanctum, omnium locutione linguarum, imbuendum euangelio mundum distributum sibi terrarum partibus suscepissent, & beatissimus Petrus princeps Apostolici ordinis, iã populos qui ex circuncisione erant, erudierat, Antiochenam ecclesiam, vbi primũ Christiani nominis dignitas est orta, fundauerat, & Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam atque Bithyniam legibus euangelicæ prædicationis impleuerat, ad arcem Romani destinatur imperij: vt hîc sicut esset terrenus imperator & rector orbis, ita & ibidem pręsideret hîc pastor, qui præsul esset & caput ecclesiæ totius. Qua de re in hæc etiam verba scribit ille Cæsariensis Eusebius, Simonis magi ex Iustino & Irenæo enarrans historiam, & quemadmodũ maleficis suis artibus ita dementauerat Romanos, vt diuinos sibi honores impenderent. Sed nõ in longum, inquit, permanet fraude quæsita diuinitas. Cõtinuò nanque in ipsis Claudij temporibus, clementiæ diuinę prouidentia, probatissimum omnium Apostolorum & maximum fidei magnificentia, virtutis merito primorem principem Petrum ad vrbem Romam, veluti aduersus humani generis communem perniciem repugnaturum deducit, ducem quendam & magistrum militiæ suæ, scientem diuina prælia & virtutum castra ductare. Idem in chronicis suis in Claudij Cæsaris annum secundum scribit his verbis: Petrus natione Galilæus, Christianorum pontifex primus, cùm primùm Antiochenam fundasset ecclesiam, Romam proficiscitur, vbi euangelium prædicans viginti quinq; annis eiusdem vrbis perseuerat episcopus. Audis itaque Christianorum omnium, non Iudæorum pontificem primum Petrum, qui Romanę vrbis, orbis & gentium Dominę, annis XXV. episcopatum tenuit. Cuius curæ vt vniuersa Christi ecclesia commissa est, ita vt in vniuersam se extenderit, adhuc volo ex Hugonis Etheriani verbis clariùs intelligas, qui Emanuelis Constantinopolitani imperatoris temporibus suos Græcos à scismate ad matris gremium reducere satagens, de Petro & eius successoribus Romanis pontificibus scribit in hæc verba: Ex ipsa, inquit, rei euidẽtia liquidò apparet, quòd Petrum eiusq; successorem Christus principem & caput non modò Latinorum, Græcorum, Occidentis & Septentrionis vniuersi: verùm Armeniorum, Arabum, Iudæorum, Madianitarum, Amalechitarum, & totius Orientis & Meridiani climatis in perpetuum cõstituit. Ob quam rem occidui solis limites vniuersi Petri successorem vsq; nunc sibi Dominũ recognoscunt, & sub illo præsule diriguntur. Quod omnem ab vtero & gremio matris errantem facere opportunum est. Petrus enim magnus Christi Apostolus,

In sermone de Petro & Paulo.

Ecclesi. historiæ lib. 2.

A stolus, in omnibus ferè ciuitatibus, Syriæ, Cappadociæ, Phrygiæ, Macedonię, Ellades, Epyri, Siciliæ, Italię, Gallię, Hispanię ac extremitatum episcopos ordinauit: etenim Iacobus eius fauore Hierosolymorum thronum tenuit: deinde Enodium Antiochiæ ordinauit: Tharsi Vrbanum, Epaphrodytum Lycię, Figellum Ephesi, Smyrnæ Apellem, Philippis Olympam, Thessalonicæ Iasonem, Sylam Corinthi, Patras Erodiana, Taurominij Magnum, Alexandriæ Marcum. Ampliùs autem in Niceæ, Nicomediæ & Thraciæ partibus, similem apparatus est ordinem, te eadem factum iri suis successoribus cõmendauit. Hactenus Etherianus ille.

Cuius pium studium vtinam æmulari potiùs conarẽtur nostrates homines, quàm addere ignem incendio, & labefactatam vnà cũ ecclesiasticæ hierarchiæ vigore religionem Christianam funditus euertere, prudẽtes facti illorum miserando deplorandoq; exemplo, quos iamdudum dedit Dominus in direptionem nationum barbararum, & in conculcationem omnium bestiarum agri: & abiecit à facie sua, eo quòd deseruerũt ecclesiastici ædificij fundamentũ, quòd separati sunt à cathedra Petri, sicut quondam Israel à domo
B Dauid. Sed hæc satis superq; ad dictam obiectionem fuerint. Nam quòd totius ouilis dominici pastor constitutus sit Petrus, & qua ratione in illo principio nõ incongruè dictus sit à Paulo circuncisionis Apostolus, ex his satis perspicuum arbitror.

Aduersus illorum calumnias, qui Petri cathedram eiusq; in ecclesiastico primatu successores nobis in dubium reuocant, catholicæ ueritatis assertio.

CAP. XII.

Mirum est, quàm nihil non permittat sibi quorundam impudentia, qui excæcati odio plusquam diabolico in hierarchiã ecclesiæ, nullum non mouent lapidẽ, quô turbent & confundant omnia. Qui cùm vident sibi non succedere de Petro, vt eum redigere possent in ordinem, saltem cathedram eius, & qui sibi successerunt in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu, in dubium nobis reuocare conantur. De quo tamen ad hæc vsq; secula dubitauit nemo. Vt enim fuerit, inquiũt, ecclesię Christi necessariũ sua hierarchia contineri, in qua vnius supereminẽti summaq; autoritate, inferiores omnes in officio continerẽtur, sitq; ea data Petro à Christo: quid hæc tandem ad Romanam ecclesiã, & eius pontifices, de quibus nullum verbum dixit aut cõstituit Christus? Quin potiùs videri ad Hierosolymitanã

Rationes, quibus cathedra Petri nobis reuocatur in dubium.

C ecclesiam (si ad quam omnino) hoc pertinere priuilegium, quã prę Romana multo potioribus prærogatiuis à saluatore nostro decoratam cõspicimus: vt in qua Dñs noster Iesus Christus salutem humani generis operari dignatus est, in qua primùm de crucis patibulo coruscauit euangeliũ, in qua idẽ ipse dux & legislator noster suam legem docuit, docuêre etiã primũ omniũ omnes Apostoli, & primam illam sanctissimamq; Christo cõgregarunt ecclesiam. Videri siquidem ex his rationibus illi magis deberi ecclesiasticæ hierarchiæ primatum, quã Romanæ ecclesiæ: præsertim quum de illa longè antè prædictũ sit per Prophetam: De Sion exibit lex, & verbũ Domini de Hierusalem. Et hactenus quidẽ illos obijcientes audire tolerabile est, & respondere operæpretium. Siquidem rationẽ à nobis exigunt, cur potiùs Romanos, quàm Hierosolymitanos aut Antiochenos episcopos (quãdoquidem Antiochiæ suam Petrus cathedram primùm tenuit) dicamus successores Petri in ecclesiasticæ hierarchię primatu, illaq; principali ecclesiastici regiminis autoritate: cùm de Romana ecclesia eiús ue priuilegio, nihil vnquam specialiter statutum videatur à Christo.

D Sed illorum planè intolerabilis est cęcitas & impudẽtia, qui tot retrò seculis, toti ab initio vsq; nunc ecclesiæ impudentissimè reclamare non erubescunt, & plusquã prodigiosa temeritate ac pertinacia affirmare, quòd Petrus Romæ nunquam fuerit, quô Romanis põtificibus Petri successionẽ autoritatemq; derogẽt, atq; ita oẽm ecclesiasticã hierarchiã omnem superiorem autoritatẽ tollant è medio, & ex ea, quam Christus instar castrorum ordinatam instituit, ecclesia nobis Babylonem ædificent. Itaq; prioribus illis haud irrationabiliter quærentibus antè respondentes, dicimus: Quòd si ex ijs atq; eiusmodi rationibus, quas ijdem commemorant, constaret in ecclesiastica hierarchia priuilegium & autoritas, haud esset improbabilis eorũ sententia, nec immeritò Roma Hierosolymæ cederet. Sed non ab his rebus parari prærogatiuam & priuilegium loci aut ecclesiarum, certum est: sed Dei verbo atque ordinatione, cuius iudicia sunt abyssus multa. Neque enim ignoras in illa lege veteri, quàm miranda fecerit Deus: primùm in Aegypto, cùm inde educeret populum suum in manu forti & brachio excelso: deinde illis quadraginta annis in deserto, qualia non fecit in terra promissionis, non Hierosolymæ, sed in monte Sinai tradidisse legem

A gem, tanta cum maiestate, in tot prodigijs & signis, & illic construxisse vetus illud tatabernaculum, totamq; eam faciem illius synagogæ decentissimè sapientissimeq; ordinasse. Attamen non in Aegypto, non in Arabiæ desertis, non in monte Sinai erat locus ille, cui cathedræ illius synagogæ (quam pòst audies) prærogatiuam cõstituerat Dominus: sed vbicunque cum tabernaculo & arca fœderis resideret summus eorum sacerdos & pontifex.

Vt comprobetur in Romana ecclesia hæreditario quodã iure cõseruari Petri autoritas.

Cùm itaq; dicis Romanæ ecclesiæ nullam mentionem factam à Christo, per quã se possit efferre super omnes totius orbis ecclesias, & hunc sibi vẽdicare primatum, tanquam ipsa sit ea cathedra Petri, in qua hæreditario quodam iure dicta Petri conseruetur & perpetuetur autoritas: oblitus hîc mihi videris eorum, quæ primo libro demõstrauimus de autoritate traditionis ecclesiasticæ, aut consensus ecclesiastici: quæ sicut scripturarum omnium nobis autoritatem statuit, ita quæ sine scripto nobis commendat ad nos perducta ab initio, non minoris apud nos sunt põderis & fidei, quã si perscripta essent ab Euangelistis omnibus.

Superiùs audiuisti & pòst luce clariùs adhuc intelliges, eum fuisse totius initio catho B licæ ecclesiæ sensum, eam sententiã de cathedra Petri & eius successoribus in ecclesiasticę hierarchiæ primatu. Hoc enim omnes ab initio recognouerunt semper in Romana ecclesia & pontificibus eius, quibus ea in re ab initio ad nostrã hanc vsq; ętatem nulla vnquam controuersia facta est.

Quod itaq; dicis, Romanę ecclesiæ à Christo nulllam factam mentionem: quî scis obsecro? Quia, inquis, non legitur apud Euangelistas, aut Lucam in Actis. Ipsius iam euangelij parũ hîc meminisse videris, in quo testatur Euangelistarum pręcipuus, plurima & præcipua quæq; fidei mysteria non docuisse Apostolos in carne cum eis manentem (quæ sola persequuntur Euangelistę) sed reseruasse vnctioni spiritus: vt non dicam cũ eodem Euangelista, nec omnia dicta actaque Christi in terris perscripta ab eisdem.

Quî igitur nosti, hoc non fuisse vnum vel ex præcipuis (vt ex quo totius ecclesiæ pendet vigor, disciplina & vnitas) quæ Christus docuit apostolos vnctione spiritus? Præsertim cùm ea de hoc fuerit totius ab initio ecclesiæ concors sententia. Scribit, vt audisti, ille Anacletus beatissimi Petri discipulus, & tam in eius cathedra, quàm glorioso martyrio successor, Romanam ecclesiam non ab apostolis, sed ab ipso Christo saluatore nostro

Romanæ ecclesiæ ab Christo stabilitum primatus priuilegium.

C primatum obtinuisse & eminentiam potestatis super omnes ecclesias vniuersumq; adeò gregem Christi. Ad eius pontifices tanquam successores Petri pertinere illa vniuersa, quę eidem Petro dicta sunt à Domino. Illa quoque Alexandrina synodus tot sanctorum episcoporum cũ suo Athanasio Romano pontifici tanquam Petri successori scriberet: Tu es, inquiunt, Petrus (potestate videlicet) tibi claues regni cœlorum commisit, & ligandi soluendiq; in terris, & in cœlis potestatem. Et tu negas Romanæ ecclesiæ à Christo vllam factam esse mentionem?

Pręceptum erat illis in synagoga veteri, vt difficile & ambiguum iudicium referrent ad locum, quem inter eos elegisset Dominus, & facerent iuxta omnia, quæ inde annuncia-rentur, & quæ præciperet ille, quisquis pro tempore illi loco præsideret. Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Referebat ergo & illos magnoperè, scire, quis esset ille locus eiusmodi inter eos prærogatiua priuilegioq; sublimatus, & cui talẽ reuerentiam, tamq; districtam obedientiam debebant. Neque tamen etiã ibi in vniuersa lege vsquam hic erat nominatim cõstitutus à legislatore, sed is erat locus ille, in D quo cum arca fœderis residebat summus sacerdos, vbicunq; tandem fuisset ille, qui nec Hierosolymis fuit ab initio, sed aliquot annorum centenarijs permansit in Sylo.

Hoc tamen erat diligentissimè constitutũ in lege, quís nam summo sacerdotio perfungi deberet, nempe Aaron & qui de semine eius legitima illi ordinatione succederet. Ita & in nostra ecclesia, non Romæ, sed Petri à legislatore nostro, diligentissima mentio facta legitur. Ipse cõstitutus inter nos summus sacerdos & põtifex. Quare & locus ille, cui is præsidebat, eiusque cathedra insignita est illo singularis supereminentisq; autoritatis priuilegio. Cũ Petro venit loco autoritas vbicunq; tandem is resideret, non Petro à loco. Romanę tamen ecclesiæ (quam sibi in totius orbis domina ille totius orbis magister, vt beati Chrysostomi verbis dicam, sedem elegit, & in qua ille Christianorũ põtifex primus, vt loquitur Cęsariensis Eusebius, postquam Antiochenam fundasset ecclesiam, viginti quinq; annis prædicãs euangeliũ Christi, episcopus perseuerauit) in morte cũ suo sanguine confirmauit ac stabiliuit dignitatẽ illam, & Clementi successoribusq; in eadem suis, eãdem autoritatem potestatemq; tradidit, quam acceperat ipse à Christo. Cuius is

A ille ipse Clemens haud vanus testis est, ad Iacobum fratrem Domini, ad quem scribēs de Petri excessu, suæ etiā ipsius ordinationis his verbis meminit: Symon, inquit, Petrus vbi finem vitę suę adesse sensit, in corona fratrum positus, apprehensa manu mea: Hūc, inquit, episcopum vrbis constituo, &cæ. Ipsi trado à Domino mihi traditam potestatem ligādi & soluendi: vt de omnibus quæcunq; decreuerit in terris, hoc decretum sit in cœlis. Itaque B. Innocentius ad Alexandrū Antiochenum episcopum, de priuilegio loquens sedis Antiochenæ, ex antiqua patrum atq; Apostolorum cōstitutione: Vnde, inquit, aduertimus, non tam propter ciuitatis magnificentiā hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi Apostoli sedes esse mōstratur, vbi & nomen accepit religio Christiana, & quæ conuētum Apostolorū propter se fieri celeberrimum meruit, quæq; vrbis Romæ sedi nō cederet, nisi quod illa in trāsitu meruit, ista susceptoapud se consummatoq; gauderet. Et B. Ambrosius, dicēs Romani imperij latitudinem diuina prouidentia præparatam vocandis in vnitatem Christi corporis nationibus, nō tamen contentam fuisse Christianā gratiā, eosdem quos Roma limites habere affirmat, vt B quę iam tum multos populorū sceptro Christi subdiderit, quos armis suis illa non domuit. Quæ tamē, inquit, per Apostolici sacerdotij principatū amplior acta est arce religionis, q̄ solio terrenæ potestatis. Vides quomodo dicat ille, Romæ Apostolici sacerdotij residere principatū, & per illum factū longè ampliorem arce religionis, quā vnquam fuerit solio imperialis aut terrenæ potestatis.

Cur uerò Romæ quàm Hierosolymæ potiùs voluerit esse Christus sedē cathedramq; Petri, in qua velut hæreditario quodam iure successione perpetua continuaretur illa Petri autoritas: quis cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Fortè id factū est propterea non solùm, quoniam in vltionem mortis Christi erat euertēda funditus, nec relinquendus in ea lapis super lapidem: sed etiam quô cæcam illam & carnalem confunderet Iudæorum peruicaciam, expectantium Mesiam suum regnaturum in Hierusalem. In quo errore fuisse etiam ipsos Christi Apostolos, tam post, quàm ante eius passionem & resurrectionem, indicat illa filiorum Zebedæi ambitio in regno eius sedendi ad dexteram & ad sinistram. Verba quoq; discipulorum eūtium in Emaus ad Christum: insuper Apostolorū omniū interrogatio, qua iam ascensurū ad patrem percūctabantur, nū in eo tēpore esset regnū restituturus Israeli?

Sed quid hîc verbis pugnare opus est, cùm res ipsa loquatur, & euidentissimū de se perhibeat testimonium? Certum est enim Hierosolymitanam sedem ex Apostolorum ordinatione nō solùm inter principales nullum ab initio locum accepisse, sed subiectam fuisse metropolitano Palestinæ prouinciæ Cæsariensi episcopo. Id quod decretū Niceni concilij adhuc testatur, & clarissimè indicat. In quo dum sanctiss. illi patres Hierosolymitanam sedem honorare vellēt ob loci reuerentiam, antiquam tamen illam Apostolorū ordinationem inuertere, nefas existimarunt, sed statuerunt in hunc modum: vt episcopo Hierosolymorum antiquitus tradita honoris prærogatiua seruetur, manente nihilominus & metropolitani ipsius prouincię dignitate. Audis vt ab antiquo Hierosolymitana ecclesia subdita fuerit Palestinę metropolitano Cæsariensi episcopo, qui tamen nec ipse erat inter principalium sedium antistites. C

Quòd si rem ipsam perpendas diligentiùs, clarissimè intelliges oēs illas primas principalesq; sedes, quas ex apostolorū ordinatione primitiua agnouit ecclesia, nō nisi ex vnius Petri autoritate tanquam ecclesiasticę hierarchiæ principis, prę cęteris accepisse dignitatis prærogatiuam & excellentiam: cæterorum Apostolorum, quamuis ex communi omnium ordinatione nullam prorsus ea in re rationem habitam. Tres equidem sedes principales ac patriarchales fuisse legūtur illa prima ætate nascentis ecclesiæ, ex ordinatione Apostolica. Romana prima, cuius ad mortē vsq; Petrus perseuerauerit episcopus. Alexādrina secunda, cui idē ipse de latere suo Marcum transmisit episcopū. Antiochena tertia, cui etiam ipse aliquandiu præsederat, & primam in ea cathedram suam tenuerat. In qua deinde, Romam profectus, Enodium pro se substituit episcopū, atq; eo sublato sanctum Ignatium. Tu igitur mihi respōde, quid causæ, quòd post Romanā ecclesiam, totius semper orbis cōsensu prælatam omnibus, vt cui ille totius ecclesiæ summus pontifex præsidens Petrus, moriens suo sanguine eā dignitatem stabiliuit, nō Ephesus, in qua tot annis pręsedit ille tonitrui filius, ille discipulus, quem singulari amoris prærogatiua dilexit Dominus, Ioannes qui supra pectus eius in illa sacra cœna recubuit, non Hierosolyma, cui præfuit ille mirabilis Iacobus frater Domini, & ipse vnus ex columnis (vt Paulus loquitur) & Apostolorum præcipuis, non reliquarum vlla ciuitatū, quibus cæteri præfuere Apostoli: sed Alexandria cum Marco, non Apostolo, sed Petri discipulo honorē secun- D

A dum,& Antiochia cum Enodio tum Ignatio tertium locum inter omnes totius orbis acceperũt ecclesias? Mihi sanè nihil aliud hinc datur intelligere, quàm hac sua ordinatione diligentissimè voluisse in vnum Apostolos, omnem in posterum de principatu in ecclesiastica hierarchia ambiguitatem & contentionem tollere, dum ex vnius Petri autoritate viderét omnes, omnem esse in ecclesijs omnibus dignitatis & prerogatiuæ præeminẽtiam. Et hactenus nõ irrationabiliter querẽtibus de sede & cathedra Petri, cur eam Romanam ecclesiam tota ab initio tenuit & confessa est Christi ecclesia, eiusq; põtifices, tanquam Petri in autoritate & primatu ecclesiastico successores, rationem reddidimus.

Aduersus eorum impudentiam, qui negant Petrum Romæ fuisse, catholicæ ecclesiæ consensum asserere.

CAP. XIII.

Stupẽda impudentia hæreticorũ nostri temporis.

NVnquam puto eò se prorupisse amentiæ vniuersos in vnum omnibus retrò seculis hæreticos, vt pro sua statuenda impietate quisquam ausus fuerit negare certissimam omnium seculorũ, omniũ scriptorũ, omniũ nationum & gentium consensu celebratam & comprobatam historiã, cuius in hodiernum vsque diem certa visuntur vestigia, extantq; B præclara venerandæ vetustatis, & quę omniũ totius orbis celeberrimo loco lõgè ante mille annos celebrata sunt, certissima monumenta. Quod nunc audent quidam omnium mortaliũ impudentissimi, negantes Petrum vnquam fuisse Romæ, quò Romanis pontificibus (cũ vident omnia alia non succedere) Petri illam successionem autoritatemq; derogét. Quod si obtinerent, omnem ecclesiásticam hierarchiam, omnem superiorem autoritatẽ è medio sustulisse confidunt, & (quò tendit vniuersus eorũ conatus) omnem planè religionem è mentibus hominũ. Id quod consequi continuò necesse est, si ab ecclesia suum tollas ordinem, suam illam superemineniem vnius autoritatem, si faciamus licere cuique id sentire ac dicere, quod sibi visum fuerit. In qua licẽtia quid vsquam erit inter nos consonum? & non potiùs tot de religione sententię, quot capita? Vbi, quæso, se sistet hominũ impudentia, postquam semel refractis modestiæ claustris, contempta autoritate ecclesiæ quisq; præ alio comminisci conatur absurdius ac magis impiũ aliquid? Ita nunc videmus omnia illa pestilẽtissimarum hæresiũ portẽta cateruatim ac certatim proruere, reuocariq; ab inferis, quin & noua, ma

C gisq; horrenda emergere quotidie. Imò hîc vide, obsecro, quò tãdem hoc malũ euaserit? vt illos nihil pudeat tanto cõsensui, tot seculorũ totius orbis, tot scriptorũ, tot historiarũ indubitatę per tot secula fidei se obijcere, & cõtra statuere, quicquid vel ebrijs vel somniantibus apparuit. O impudentiam cæcam & impudẽtissimam cęcitatẽ, vt semel perfractis pietatis religionisq; legibus, in profundũ præcipitata nullum ampliùs modũ nosti, nusquã subsistere, sed prolabi semper in peius & in deterius? Et hi sunt illi noui scilicet Euãgelij pręcones, apud quos prę se desipiũt sanctissimi illi, quotquot fuerũt, doctissimique patres nostri, orthodoxę ecclesię proceres & colũnę, quibus errauerũt quotquot fuerũt, sacrosancta illa œcumenica cõcilia, quæ vniuersa Romanos põtifices recognoscũt & venerantur vt successores Petri (quẽadmodum suo loco vbi de cõcilijs pertractabimus pòst commodiùs audies) & post tot secula, in se solos iam tandẽ peruenisse regnũ Dei, & totas miserationũ Dei diuitias gloriãtur. Hi sunt, inquã, qui apud rudẽ indoctumq; populũ, leuesq; mulierculas plenis buccis vociferãtur: Verbum Domini, verbum Domini: Euangelium, Euangeliũ, cui è diametro aduersantur homines vanissimi & ignorantissimi, quos D excęcauit superbia. Quorum fructus proh nimis iã sunt manifesti. Nõ illi spiritales, digni deo, sed carnales, sed diabolici: nẽpe detractiones seditiões, blasphemię, rapinę, sacrilegia, stupra, incendia, strages hoĩm infirmorũ, qui eorũ opera suffocati sunt in sceleribus suis: ita prouidẽte suis infinita misericordia Dei, & dante metuentibus se signum, quò fugere possint, saluariq; à facie arcus.

Sed fortè, inquies, necessaria ratione, aut euidenti scriptura, aduersus cuius autoritatẽ nec angelis quidẽ de cœlo, si aliter annunciarẽt, credi voluit Apostolus, tot retrò actis seculis & scriptoribus reclamare coacti sunt, & dissentire à tota, quæ hactenus fuit, Christi ecclesia.

Nõ licere ob ullã scripturarũ aut rationũ euidentiã dissentire à communi, qui ab initio fuit consensu ecclesiæ.

Ego verò nulli omnino hominum licere existimo, ob quascunq; euidentes (vt sibi viderentur) scripturas dissentire à cõmuni qui hactenus ab initio fuit, consensu ecclesiæ, & propriũ aliquid nouũq; inducere. Hoc enim est in deserto Christum quærere aut in latibulis domorumq; penetralibus: vbi, eodem teste, frustra quæritur, sed inuenitur in corpore catholicæ ecclesiæ, atq; eius consensu, quem nobis indicat (vbi is aliâs parũ pateret) illarum aquilarum consensus & cõgregatio: vbi enim illæ congregantur, ibi corpus, ibi Christus & veritas.

Nec

Nec de ſcripturis quicquam loquitur Apoſtolus, ſed de eccleſiaſtica traditione, quam ab Apoſtolis acceptam, velut per manus ſuccedentium ſibi patrum & epiſcoporum continua ſucceſsionis ſerie ad nos tranſmiſit illa primitiua Chriſti eccleſia. Aduerſus hãc, nec Apoſtolis, nec Angelis de cœlo, ſi aliter annunciarent, quicquam vult credi Apoſtolus. Non enim dixit: Si quis præter id quod nos, aut Matthæus, Marcus, Lucas, Ioannes, cæteriq; Apoſtoli ſcripſimus, ſed: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepiſtis, ex traditione nimirũ noſtra & Apoſtolica, præter id quod euangelizauimus vobis, viua videlicet traditione (nam eatenus nihil ſcripſiſſe legitur Galatis quos alloquitur) anathema ſit. Vides itaque, non loqui illum de ſcripturis Apoſtolorum aut Euangeliſtarum: ſed de viua ſua & Apoſtolorum traditione: quã ſine ſcripto ad nos perlatam libro primo demonſtrauimus.

Et quæ tandem eſſet pluſquam diabolica hæc arrogantia, & ſuperbiſsima de ſe præſumptio, aliquẽ ſibi perſuadere, vnum ſe rectiùs intelligere ſcripturas, quàm eas vniuerſa ab initio intellexit orthodoxa eccleſia? quã inflexibilem columnã, roburq; & firmamentũ veritatis prędicat Apoſtolus: & cũ ea

B tot illæ ſecũ cõgregatę aquilę, tot ſanctiſſimi doctiſsimiq; patres? quorũ omne ſtudium, omnis meditatio, omnis volũtas diuq; noctuque fuit in lege Domini: in quibus viguiſſe eundẽ illũ Chriſti ſpiritum, quo ſcripturę dictatæ ſunt, idem ipſe Chriſtus certiſsimus teſtis eſt, qui per manus eorũ innumeras virtutes & miracula edidit: teſtis quoq; vita eorũ planè Euangelica, ſpiritualis in carne, & in terra cœleſtis conuerſatio. Sed ſuprà frequẽter audiſti, quís nam ſit hæreticus, quem tanquã deploratum ac irremediabilem, imò tanquã certam contagioſamque peſtem vitare iubet Apoſtolus, nempe qui à communi eccleſiæ ſententia propriam ac diuerſam, quam è regione ſtatuit, eligit.

Sed vt intelligas, quã nugacibus, futilibuſque ratiunculis audeant hi vniuerſæ eccleſię ſe opponere (ſcripſit enim quidam ex his Antichriſti Apoſtolis non exiguum hac de re libellum) hęc ſumma eſt nugaciſsimorum, quę ineptiſsimè profundit, verborum, quamuis mortalium omnium longè ſapientiſsimus, doctiſsimusq; ſibi videatur. Non meminit, inquit, Lucas in Actis Apoſtolicis aduentus Petri in vrbem Romã. Quin potiùs ex eodẽ conſtat illum interfuiſſe Hieroſolymis Apoſtolico illi concilio ſuper quæſtione legaliũ, quod minimum XVII. aut XVIII. annis poſt

Rationes, quibus perſuadẽt Petrũ nõ fuiſſe Romæ.

aſcenſionẽ Chriſti celebratũ eſt. Ante quod ſi vera eſſe debeãt quę de eo ſcribuntur, iamdudum debuerat fuiſſe Romæ. Sed nec Paulus aut ad Romanos, aut Romæ ſcribens Petri vllam mentionem facit. Præterea & inter ſcriptores, quo primùm tempore eo peruenerit, haud ſatis cõuenit: ſed hi in vnum, alij in alterum Claudij annum tradunt hoc accidiſſe. At cõſtat, inquit, diſcordiam in ſcriptoribus falſitatis eſſe argumentum, vt cõtrà eſt veritatis concordia. Hæc, inquam, ſumma eſt ſcripturarum & rationum omnium, quibus fulti audent reclamare tot ſeculis, tot ſcriptoribus, tanto totius orbis conſenſui, audẽt dicere viri ſcilicet modeſtiſsimi & prudentiſsimi, mentitos Clemẽtem & Anacletum Petri diſcipulos & in cathedra ſucceſſores, quæ de ſuo nobis magiſtro prodiderunt: Ignatium quoq;, Polycarpum, Dionyſium, Papiam Hieropoliten, etiam Petri & Apoſtolorum diſcipulos: Egeſippum inſuper, Dionyſium alterum, Irenæum, Clementem Alexandrinum, Tertullianum, & quotquot illo ſeculo vixerunt, patres ſanctiſsimos & doctiſsimos: qui aut viderunt ipſi in humanis Apoſtolos, aut non ſupra vnius hominis ætatem ab eis abfuerunt. Mentitos etiam poſt illos & Origenem, & Cyprianũ, & Athanaſium: Euſebium quoq; Cæſarienſem, Ambroſium, Hieronymum, Auguſtinum, Chryſoſtomum, Leonem, Gregorium: breuiter vniuerſos, quicunque hac de re prodiderunt aliquid. Decepta preterea tot ſanctiſsimorum patrum œcumenica concilia, quæ (quod pòſt clariùs intelliges) Romanam eccleſiam, Petri cathedram in qua hæreditario quodam iure ſuprema illa eccleſiaſtici regiminis autoritas, & alligandi ſoluendiq; poteſtas perpetuo ſeruaretur, ſemper cognouerunt. Et ſi his credimus, à morte Petri in hunc vſque diem ignorauit orbis vniuerſus, vbi nã mortuus ſit ille Apoſtolorum omniũ princeps, ſcilicet inter Apoſtolos adeò obſcurus & ignobilis, & ignotiſſimo aliquo, neſcio quo, orbis angulo delitecẽs ac trucidatus, vt nec vitę, nec mortis eius certũ vllum ad nos peruenerit indiciũ: & adhuc miſerè deciperemur omnes, niſi iſti pluſquam Argi ac Lyncei, propicijs tandem ſuperis nũc demũ nobis ſuccurriſſent, clariùs nimirum nunc intuẽtes tot retrò actis ſeculis, & tam longè nos pręcedentẽ hiſtoriã, quàm qui aut pręſentis, aut proximi eidẽ affuere. A quibus propediem expectamus, & nouam geneſeos huius mũdi enarrationem. Quandoquidem æquè credibile eſt, & illum Moyſen cæcutiuiſſe ob ſenectutem, neq; tam longè, neque tam acutè retrò ac poſt ſe cernere po-

D

A tuiſſe, quam nunc iſti vident.

Quos ſi quis percũctari pergat, vnde ergo hæc tam impudens in orbem introducta ſit fabula, aut quis eam ita perſuaſerit mortalibus omnibus, eadem modeſtia & ſapientia reſpondent nobis confictam fuiſſe à Romanæ curiæ palponibus: qui Romanam eccleſiam, mediante Petro, primatum accepiſſe ſuper omnes mundi eccleſias videri volunt, repugnantibus (vt dicunt) omnibus ferme hiſtorijs ipſiuſmet Chriſti voce, eccleſię quoq; primitiuæ ritu & exemplo. Quod tamen ita nihil mirum, nec incredibile videri volunt, quandoquidem in recenti adhuc memoria, vnde hic primatus Romanæ eccleſiæ cœpit exordium: certũ eſt tamen inuenire non paucos, qui eundem ab initio fuiſſe contendant, atq; pro eo quaſi pro re ſeria, & magnopere ad noſtram religionem pertinẽte, non ſecus ac pro aris & focis digladiantur.

Hæc ſunt Chriſtiane lector, hæc, inquam, ſunt argumenta, hæ ſcripturę demonſtrationes, quibus hi nitũtur aduerſus totius orbis conſenſum, tot ſeculorum fidem, tot ſanctiſſimorum patrum & totius eccleſiæ autoritatem. Aduerſus quam cũ nulla ſcripturarum euidentia, ſed nec angeli de cœlo nobis valere deberet autorias, iſti impudentiſsima ſua ſomnia obijcere ac ſtatuere nõ verentur. Cõtra quos ſufficeret ſanè illud Euſebij Cæſarięſis, qui ante annos mille ducẽtos circiter, cùm à Nerone Paulũ capite in ipſa vrbe Roma, Petrum verò crucis patibulo condemnatum referat: Horũ, inquit, teſtimonia extrinſecus quærere ſuperfluum puto, cùm rem geſtam vſq; in hodiernum diem ſplendiſsima eorum monumenta teſtentur. Veruntamen ſcribit de his etiam Gaius quidam ſcriptor antiquus, qui ſub Zepherino epiſcopo Romano, aduerſus Proculũ quendam Cataphrygam diſputans, hęc de Apoſtolorum commemorat locis: Ego, inquit, habeo trophæa Apoſtolorum, quæ oſtendam. Siue enim via regali pergas, quæ ad Vaticanum ducit, ſiue via Oſtienſi, inuenies trophęa defixa, quibus ab vtraq; parte ſtatutis Romana cõmunitur eccleſia. Hactenus ille. Fuit autem prædictus Zepherinus ſub Seuero centum triginta tribus annnis poſt Petri & Pauli exceſſum, quo tempore quæ Apoſtolorum trophæa defixa cernebantur in Vaticano & via Oſtienſi, eadem eiſdem in locis in hodiernum diem perſeuerant.

Quanquam autem non merebantur hi, vt ſingulari cum eis cõgrederemur certamine, vt quorum toto hoc opere noſtro ſatis redarguitur cæcitas & impietas, præcipuè autem ex his, quæ deinceps tractaturi ſumus: ex quibus vniuerſam ab initio eccleſiam recognouiſſe Romanam eccleſiam pro cathedra Petri, eiusq; pontifices pro Petri ſucceſſoribus, erit euidentiſsimum. Vt tamen breuiter intelligeres lector, quam ſint hi, vt impietatem taceam, omnis etiam (qua ſe iactant) ſcripturæ, omnis antiquitatis, omnis veteris hiſtoriæ ignorantiſsimi, in quibus etiam communem ſenſum deſideres, ſola auditorum auribus prurientium (quorum affectibus ſe accõmodant) leuitate & ignorãtia abutẽtes: & quô ex hoc vno æſtimationem facias, qualia ſint reliqua eorum vniuerſa, quæ tamen magno applauſu excipiuntur à pleriſque, quibus deprauatus eſt animus, pauliſper hîc immorabimur impudentiſsimam horum cæcitatem paulo clariùs traducturi.

Quod vt fiat, in primis reuocãdum eſt ob oculos, quale ſit quod nunc tandem reuocatur in dubium. Eſt autem, non quidem abditum aliquod noſtræ fidei myſterium, ſed quæ in conſpectu totius orbis eſt acta hiſtoria, talisque hiſtoria, quæ non die vnico, non menſibus aliquot, ſed annis peracta eſt plurimis in celeberrimo totius orbis loco, inter perſonas toto orbe notiſsimas. In qua non video, quis fictioni aut mendacio locus eſſe potuerit. Hoc nunc quæritur, num Petrus Romæ fuerit? Num ibidem primus epiſcopatum geſſerit? Num ſub Nerone martyrium fecerit, quemadmodum omnes vnà ſcriptores, tam Græci, quàm Latini magno conſenſu affirmant, & vniuerſa confitetur Chriſti eccleſia. Itaque ſi & locum & perſonas perpenderimus huius hiſtoriæ, nempe Petrum Apoſtolorum & totius Eccleſię principem, Romanorum, imò Chriſtianorum omnium pontificem primum: Neronẽ quoq; non minùs ſceleribus, quàm imperio notiſsimum: Romam inſuper orbis terrarum Dominam, & tunc veluti commune omnium nationum hoſpitium: facilè intelligit quiuis, quòd non potuerit in vtramuis partem ea tunc latere hiſtoria, ſed neceſſe eſt toti orbi fuiſſe notiſsimam, & qualiſcunque tunc fuerit, magna celebritate perueniſſe ad poſteros. De qua cùm idem tradant & qui pręſentes eam viderunt, & qui eo vixerunt ſeculo, & qui continuò ſubſecuti ſunt, ſitque de eadem omnium ſcriptorum, omnium nationum, & totius orbis conſenſus: an non prodigioſæ tibi videtur, cæcitatis dicam, an peruicaciæ, an amentiæ (neq; enim dignum huic peſti vocabulũ inuenio) tot tantorumq; ſcriptorum fidem, qui ſuorum temporum eamq; talẽ & tali concordia pro-

Ex om̃ ſcriptorũ, atq; adeò totius orbis cõſenſu.

A prodiderũt historiam, tot seculorum, totius orbis consensu probatam, tot antiquissimis celeberrimisque monumentis contestatam conuellere, & nũc demum post mille quingentos annos nouam confingere?

Sed quoniam totius orbis consensum sentimus quique aduersus obstinatos quàm demonstramus faciliùs, quanquàm hac de re & hunc ex eis, quæ deinceps tractaturi sumus, euidentissimum faciemus: quod nunc magis in promptu est, veterum illorũ scriptorũ breuiter memorabimus, qui veritati huius historię luculentissimũ testimonium perhibent: quamuis obiter & velut aliud agẽtes. Notior enim erat omnibus, q̃ vt de ea quisquã ex instituto scriberet, nisi quibus eorũ temporũ propositum erat commentari historiam.

Clementem itaq; iamdudũ audisti hac de re perhibẽtem testimonium, cuius ipse pars fuerat, videlicet se iam iam morituro Petro vrbis Romæ constitutum episcopũ, suamq; ipsi cathedram commendatam, & quam ipse à Deo acceperat, ligandi soluendiq; potestatem traditam.

B Anacletum etiam successorem Clementis à beatissimo Petro ordinatum presbyterum audisti non semel affirmãtem, quo pacto Romana ecclesia mediãte Petro totius orbis primatum acceperit. Qui & passionis eiusdem vnà cum Paulo his verbis meminit: Adhibita est etiam societas in eadem vrbe Roma beatissimi Apostoli Pauli vasis electionis, qui vno eodemq; tempore gloriosa morte cũ Petro sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo sanctam Romanã ecclesiam consecrarunt, alijsque omnibus vrbibus in vniuerso mundo sua præsentia atq; venerando triumpho eam prætulerunt.

Euaristus quoq;, Alexander & Sixtus, sanctissimi pontifices, qui & ipsi Petrũ in humanis videre potuerunt, eadem de illo & Romana cui prę sederunt, ecclesia, suis scriptis & epistolis attestati sunt: quemadmodum, quanuis in alia causa, pòst audies opportuniùs.

Polycarpi item Smyrnei episcopi, Ioannis euangelistæ discipuli, qui & ipse vixit Petri temporibus, sequẽti libro in historia Pij pontificis (ob cuius decretũ ex Asia Romã profectus est) prolixiorem narrationem faciemus. Papias etiam ille Hieropolites, qui & ipse vixit vnà cum Petro & Apostolis (Ioannis quippe & Apostolorum discipulus) affirmat priorem illam Petri epistolam ad aduenas dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, Bithyniæ, scriptam ex vrbe Roma: quam tropicè Babylonem nominauit. Et hi omnes fuêre testes oculati. Nãm tali sanè in re ac historia, quotquot eo tempore vixerunt alicuius C nominis in ecclesia, etiamsi Romæ non fuissent præsentes, eius tamen testes oculatos dicere non dubitauerim, quum tales latere fuerit impossibile, vbi resideret ille tam mirabilis Petrus, totius ecclesiæ pastor & pontifex, & in quem respiciebãt toto orbe Apostoli & Christi fideles vniuersi. Illius autem Papiæ hac de re testimonium tam Clemens ille Alexandrinus, quã Victor Antiochenus presbyteri, non minùs religione, quàm eruditione insignes ad nos pertulere: quorum iste in Marcum scribens, ita vtriusq; meminit: Fuit, inquit, Romæ Marcus cũ Petro, quemadmodum in priori eius epistola scribens ait: Salutat vos ecclesia, quæ in Babylone est electa, & Marcus filius meus. Clemens item Alexandrinus presbyter sexto informationũ libro hunc librum Marci euangelistæ cõmendat, cui attestatur Hieropolites episcopus nomine Papias: Romæ verò Petrus creauit eum episcopum, & in Aegyptũ transmisit, vbi ecclesiam Alexandrię confirmauit. Hæc ille Victor. Cui per omnia consentit D. Hieronymus in Marci vita scribens in hæc verba: Marcus discipulus & interpres Petri, iuxta quod Petrum referentem audierat rogatus Romę à fratribus, breue scripsit euangelium: quod cùm Petrus audisset, probauit, & ecclesię legendum sua autoritate edidit, sicut Clemens in sexto dispositionum libro scribit, & Papias Hieropolitanus Episcopus. Meminit D huius Marci & Petrus in epistola sua prima sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans. Salutat vos quæ in Babylone electa est ecclesia, & Marcus filius meus. Assumpto itaq; euãgelio quod ipse confecerat, perrexit in Aegyptum & primus Alexandrię Christũ annuncians constituit ecclesiam. Hactenus Hieronymus. Eusebius, quoque ille Cæsariensis libro secundo ecclesiasticę historię scribẽs, vt Petrus ipsis Claudij tẽporibus Romã venerit, & salutaris ibi prædicationis verbo, euãgelij sui clauibus, regni cœlestis ianuã primus aperuerit, hac de re subiũgit in hęc verba: Sermo autẽ, inquit, veritatis & lucis qui per Petrũ prędicabatur, vniuersorum mentes placido illustrauit auditu, ita vt quotidie audientibus nulla satietas fieret. Vnde neque auditio eius sola suffecit, sed Marcum discipulum eius omnibus precibus exorant, vt quæ ille verbo prædicabat, ad perpetuam eorũ commonitionẽ habendã scripturæ traderet: & hæc fuit causa scribẽdi quod secundũ Marcum Dei euangelij. Petrus verò vt per spiritũ sanctũ religioso se spoliatũ furto cõperit, delectatus est, fidem eorũ per hęc deuo-

Priorẽ Petri epistolã scriptã Romæ, quam tropice Babylonem appellat.

A tionemq; cõſiderans, factumq; cõfirmauit, & in perpetuum legendam ſcripturam eccleſijs tradidit. Clemens, inquit, in ſexto diſpoſitionum libro hęc ita geſta deſcribit. Cui ſimile dat teſtimonium Hieropolites epiſcopus nomine Papias, qui & hæc dicit, quòd Petrus in prima epiſtola ſua, quã de vrbe Roma ſcripſit, meminerit Marci. In qua tropicè Romã Babylonem nominauerit, cùm dicit: Salutat vos ea quæ in Babylone eſt electa, &c. Hæc ille Euſebius ad verbum. Qui iterum libro ſexto eiuſdem hiſtoriæ refert eundem illum Clementem de ordine euangeliorum ſcribere, à presbyteris & ſenioribus Apoſtolorum auditoribus ſe accepiſſe, quòd priora fuiſſent euangelia, quæ de generationibus continent, id eſt Matthæi & Lucæ. Cauſam verò Euangelij ſecundum Marcum fuiſſe huiuſcemodi: Cum Petrus Romæ publicè prædicaſſet verbum Dei, & in ſpiritu expoſuiſſet Euangelium, auditores rogaſſe Marcum, qui iam ſectator ipſius fuiſſet, conſcribere, quæ ſciebat prædicata ab Apoſtolo. Cumq; id factum Petrus poſtmodum cognouiſſet, licet fieri non iuſſerat, attamen factum non prohibuiſſe. Hęc ille Clemens Alexandrinus presbyter, de Marco primo Alexandrinorum epiſcopo, eo tempore, cùm viuerent plerique Marci auditores & diſcipuli: ſiquidem & ipſe (vt ſuprà audiuiſti) teſtatur ſe præceptores habuiſſe auditores Apoſtolorum, Petri, Iacobi, Ioannis & Pauli. Quæ ideò aliquanto

Quale fuerit Clement. de Marco & Petro teſtimonium.

B ſtudioſiùs accumulauimus teſtimonia, quoniã ex illa priori epiſtola argumentum ſumunt, in Aegyptiaca Babylone Cayro eã ſcriptam fuiſſe, atq; ex eadẽ, non ex vrbe Roma Marci mentionem facere, ridentes tropum quem intelligunt ac docent tot taleſq; ſcriptores, & quos latere non potuerit eius rei veritas. Cui etiam Irenæus Polycarpi auditor, beatiſſimi Ioannis Euangeliſtæ diſcipuli, æquè clarum perhibet teſtimonium. Siquidem de ordine euangeliorum ſcribens libro tertio aduerſus hæreticos: Matthæus, inquit, Hebręis ipſorum lingua ſcripturam edidit euangelij cùm Petrus & Paulus Romæ euãgelizarent, & eccleſiæ inibi fundamenta locarent: deinde & Marcus diſcipulus & interrogatio Petri, & ipſe quæ à Petro nunciata erant, nobis tradidit. Poſtea Ioannes diſcipulus Domini, qui ſupra pectus eius recumbebat, & ipſe edidit euangelium, Epheſi Aſiæ commorans. Et quidem obiter illa de Petro, Paulo & Marco. At paulo pòſt idem rurſus nõ iam obiter, ſed velut ex inſtituto copioſiſsimè idẽ proſequitur, enumerans omnem epiſcoporum in Roma eccleſia à beatiſsimo Petro ad Eleutherium ſui temporis pontificem, ſucceſsionem. Idq; eo (vt dixi) tempore, quo ea ignorari non potuerunt, nempe qui in principe orbis Romana eccleſia eouſque præfuerint epiſcopi, quando poſt mortem Petri, parum ſupra annos C. durauerat. Quòd ſi inſuper perpendas quorſum ille enumeret ſucceſsionem eiuſmodi, certiſsimò intelliges, quòd eſſe non potuerit aut ficta aut dubia. Nam eam adducit, vt argumentum certum contra hæreticos conſeruatæ in Romana eccleſia integritatis ac veritatis traditionis Apoſtolicæ: quæ eiuſmodi continua ſucceſsione ad ea vſque tempora perduraſſet. Hac, inquit, ordinatione & ſucceſsione ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio in eccleſia, & veritatis pręconiſatio peruenit vſq; ad nos, & eſt pleniſsima hæc oſtenſio, vnam & eandem nunc viuificatricem fidem eſſe in eccleſijs, quæ ab Apoſtolis fuit tradita, conſeruatamq; in veritate. Hæc illæ Irenæus. C

Egeſippus præterea etiã Irenęo aliquanto vetuſtior (quẽ ſub Aniceto Romam veniſſe vnà cum Polycarpo Ioãnis diſcipulo, ex eodem de ſe referente teſtis eſt D. Hieronym.) lib. III. Hieroſolymitani excidij, latè deſcribit Apoſtolorũ exceſſum, vtq; dato à Nerone vt comprehenderentur præcepto, Petrus ſit rogatus à fratribus aliò ſe cõferre. Reſiſtebat, inquit ille, dicẽs nequaquã ſe facturum, vt metu mortis territus ceſsiſſe videretur: Bonũ eſſe pro Chriſto pati, qui pro omnibus ſe morti obtuliſſet: nõ mortem illam, ſed immortalitatẽ futuram. Iamq; indignũ vt ipſe fugeret, qui multos doctrina ſua cõpuliſſet ſe hoſtiã pro Chriſto offerre. Deberi ſibi ſecundum Domini vocẽ, vt & ipſe in paſsione ſua Chriſto gloriã & honorem daret. Hæc & alia Petrus obtexere: ſed plebs lachrymis querẽs ne ſe relinqueret, & fluctuantẽ inter procellas gentilium deſtitueret, obteſtari: victus fletibus Petrus ceſſit, promiſit ſe vrbem egreſſurũ proxima nocte: ſalutatis fratribus & celebrata oratione proficiſci ſolus cœpit. Vbi ad portam ventum eſt, videt ſibi Chriſtum occurrere, quem adorãs, dixit: Domine quò venis? Dicit ei Chriſtus: Iterũ venio crucifigi. Intellexit Petrus de ſua id dictum paſſione, quòd in eo Chriſtus paſſurus videretur: qui patitur in ſuis, non vtiq; corporis dolore, ſed quadam miſericordi compaſsione, aut gloriæ celebritate: & cõuerſus in vrbem redijt, captusq; à perſequutoribus, crucique adiudicatus, popoſcit, vt inuerſis veſtigijs cruci affigeretur, quòd indignus eſſet qui ſimili modo crucifigeretur, vt paſſus eſt Dei filius. Quo impetrato, vel quia ita debebat fieri D

vt

A vt Christus prędixerat, vel quia persequutor non inuitus indulget pœnarum incrementa, & ipse Paulus, alter cruce, alter gladio necatus est. Hęc Egesippus de Petro scribit eo tẽpore, quo supererant plurimi, qui & viuentem audierant, & morientem viderant.

Eodem ferè tempore etiam Dionysius ille Corinthiorum Episcopus, quem sub Sotere clarum fuisse constat, ex vrbe Roma, ad quã velut ad communem matrem, & magistram omnium, qui vbique sunt, Christi fidelium, ecclesiastica ipsum negotia pertraxerant, Ecclesiæ suæ scribens, huius de Petro historiæ tanquam omnibus notorię obiter meminit, & clarissimum illis perhibuit veritatis testimonium. Cuius hæc verba Eusebius ille Cęsariensis suæ historiæ inseruit: Vos, inquit, à Petro & Paulo commonitionem habẽtes, & Romanæ & Corinthiorum Ecclesiæ plantationem coniunxistis. Ambo enim aduentantes, & in nostra Corinthiorum docuerunt Ecclesia, & per omnem Italiam, atque in hac vrbe simul docentes, etiam martyrio pariter vno, eodemque tempore coronati sunt. Hæc ille Dionysius.

Eadem quoque tempestate Tertullianus ille florens Carthaginẽsis presbyter, omnium Ecclesiarum sermone (quod Eusebius de eo testatur) celebratissimus, libro tertio de
B Hæreticorum præscript. scripsit in hæc verba: Percurre, inquit, Ecclesias apostolicas, apud quas ipsæ adhuc cathedrę Apostolorum suis locis præsidentur, apud quas ipsæ autenticæ literæ eorum recitantur, sonantes vocẽ, repræsentantes faciem. Proxima est tibi Achaia, habes Corinthum: si non longè abes à Macedonia, habes Philippos: si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiam adieris, habes Romam: vnde nobis quoque autoritas præsto est, statuta felix Ecclesia. Vbi Petrus passioni dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur. Idem libro quarto aduersus Martionem dicit, Petrum & Paulum reliquisse Romanis suo sanguine obsignatum Euangelium, & hi omnes vnius circiter hominis ætatem scripserunt à morte Petri. Quo tempore impossibile est non toti Ecclesiæ notissimam fuisse Petri historiam, pro eius singulari in Ecclesia autoritate & principatu. Hos cõtinuò subsequuti sunt eruditissimi illi, sanctissimique Ecclesię proceres, Adamantius Origenes, & Cæcilius Cyprianus, quorum ille libro tertio explanationum Genesis, Petrum post prædicatum Euangeliũ in Ponto, Galatia, Bithynia, Cappadocia, ad vltimum in vrbe Roma commoratum scribit, ibiq; crucifixum inuersis vestigijs: hoc ita fieri eo precante, ne Domino suo æqualis videretur. At Cyprianus ille gloriosus martyr & pontifex, vbi non cognoscit cathedram Petri? vbi non prædicat, non inculcat singularem eius in Ecclesia autoritatẽ? Qui Romę docet exortã sacerdotalis dignitatis vnitatem, ob Petri & successorum eius Romanę Ecclesiæ Præsulum, in ecclesiastica Hierarchia primatum, per quem ecclesiastici, sacerdotalisq; ordinis vnitas & conseruatur, & subsistit. Quam ob rem dicit vnitatem Ecclesię ab vnitate episcopatus Petri pendere, à quo exordium Ecclesiæ post Christum, tanquã ab vnitate quadam profectum affirmat. Similiter in epistola ad Corneliũ Romanum pontificem scribit se nõ priùs quosdam, qui negarunt Romani põtificis primatum, intra Ecclesiam suam admisisse, quàm suum illum errorem publicè reuocantes, primatum eundẽ denuò solenniter fuissent confessi in hæc verba: Nos, inquiunt, Cornelium Episcopum sanctissimæ catholicæ Ecclesiæ, erectũ à Deo omnipotenti, & Christo Domino nostro scimus. Nos errorem nostrum confitemur. Circumuenti sumus perfidię loquacitate factiosa amantes, videbamur quasi quandam communicationem cum schismatico homine habuisse, syncera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit, nec ignoramus vnũ Deum esse, & vnum Christum esse Dominum, quẽ confessi sumus, vnũ spiritum sanctũ, vnum Episcopum in catholica Ecclesia esse debere. D

Quale fuerit præcedẽtium testimonium de Petro.

Nota, qualẽ confessionem exegerit Cyprianus ab his q̃ detraxerãt primatui Romani pontificis.

Post hos tales & tantos, & qui tam propinqui apostolicis temporibus in recentissima earum rerum memoria scripserunt (nam horũ nouissimus Cyprianus, vix centũ & quadraginta annis subsecutus est Petrum) quid adhuc posteriorum meminisse attinet? Quid Athanasij Alexandrini? quid Ioannis Chrysostomi Constantinopolitani Episcoporum? qui principalẽ illam Petri in Romanos pontifices successione deriuatã super omnes Ecclesias autoritatẽ non solùm scripto confessi ac venerati sunt, sed & facto aduersus persequutores suos eam toties implorarunt, atq; ad eandem tanquam ad sacrã ancoram (quod pòst intelliges) in huius pelagi tẽpestatibus confugerunt.

Quid præterea Eusebium Pamphili, non Romanum, sed Cæsariensem pontificẽ commemorasse opus est? Qui scribit Petrũ omnium Apostolorum principem & Christianorum pontificem primùm venisse Romam secundo anno Claudij, vbi post gestum ibidem episcopatum annis viginti quinque, vnà cum Paulo glorioso sit coronatus martyrio. A cuius pontificatu per successionem

A Episcoporũ in Romana Ecclesia temporum suorum continuam historiam texuit. Quid deniq; diui Aurelij Augustini, non Romani, sed Afri, Hipponensis Episcopi, post tantam præcedentium scriptorum multitudinẽ adhuc refert audire testimoniũ? Qui aduersus Petilianum cathedrã apostolicam (vt hi nũc faciunt) blasphemantem, scribit in hæc verba: Si omnes per totum orbẽ tales essent Episcopi, quales tu vanissimè criminaris, quid tibi fecit Ecclesiæ Romanæ cathedra, in qua Petrus sedit, & in qua Anastasius sedet? vel Hierosolymitanæ, in qua Iacobus sedit, & in qua hodie Ioannes sedet? quibus nos in catholica vnitate connectimur, & à quibus nefario furore vos separastis. Quare appellas cathedram pestilẽtiæ cathedram apostolicam? Si propter homines, quos putas legẽ loqui, non facere: nunquid Dominus Iesus Christus Pharisæorũ (de quibus ait: Dicunt enim, & non faciunt) cathedrę, in qua sedebant, illã fecit iniuriam? nónne illam cathedrã Moysi commendauit, & illos, qui non seruabant cathedrę honorem, redarguit? Hæc si cogitaretis, non propter homines, quos infamatis, blasphemaretis cathedram Apostolorum, cui non communicatis. Hæc ille Augustinus. A quo vide, quàm hi dissentiãt tota diametro. Fatetur ille (aduersus Manichęi epistolã scribens) in catholicæ Ecclesiæ gremio se præcipuè retentum successione continua Episcoporum in sede & cathedra Petri: Cui, inquit, Dominus post resurrectionem suam pascendas oues suas commendauit, ad sui temporis episcopatum, quem Anastasius gessit. Quam eandem successionem ille, vt audisti, sacer Irenæus magna cum fiducia obiectat Hæreticis, plenissimam eam demonstrationem affirmans, quòd in Romana Ecclesia eadem conseruata sit fides, quę tradita est ab Apostolorum principibus. At hi vniuersam illam successionem commentitiam affirmãt. Necesse est ergo rei omnino friuolæ, imò falsissimæ fidem, salutemq; suam acceptam referre sanctissimos illos, doctissimosque patres, eaq; vt irreuincibili argumento orthodoxę fidei aduersus perfidos vti, aut hos esse falsissimos perfidissimosque.

B

Postremò, quid post istos omnes, in quos nulla prorsus cadit suspicio, quòd in gratiã Romanę Eccclesię finxerit aliquid de Petro, quid, inquam, etiam nostrorum, hoc est, Hilarij, Ambrosij, Hieronymi, Gregorij, Orosij, Lactantij, Eutropij, & sexcentorum aliorum oportet colligere testimonia? Qui tamen omnes, ante mille, vndecies, duodecies, tredeciésue centenos annos eadem de Petro, atq; eius sede Romana Ecclesia prodiderunt. Et C nunquid hi omnes à Romana curia conducti, tanquã venales quidam Gnatones ac adulatores, certo mentiendi, decipiendique studio hæc omnia (quô offerrent autoritatem Romanæ Ecclesiæ) de suo capite confinxerunt? Quid ille orthodoxus Hieronymus, mendacij alioqui hostis, & persecutor acerrimus, à tam impudenti (vt hi dicerent) mendacio ecclesiasticorum scriptorum auspicatur exordium? Simon, inquit, Petrus, filius Ioannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaida, frater Andreæ Apostoli, & princeps Apostolorum, post episcopatum Antiochenæ Ecclesiæ, & prædicationem dispersionis eorum, qui de circuncisione crediderant, in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia, secundo Claudij anno, ad expugnandum Simonem Magum Romam pergit, ibiq; viginti quinq; annis cathedram sacerdotalem tenuit, vsque ad vltimum annum Neronis: id est, quartum decimum, à quo & affixus cruci, martyrio coronatus est, capite ad terrã verso, & pedibus eleuatis in sublime, asserẽs se indignum, qui sic crucifigeretur, vt Dominus suus. Quid illum etiam fascinauit sanctum, doctissimumque Ambrosium, vt nodos in scirpo quæreret, & in ea veluti toti orbi nota historia, latentium quorundam mysteriorum rationẽ, fideli sibi commisso populo: hoc est (vt isti dicerent) nugas in fabulis, his verbis explicaret? Non enim, inquit, sine causa factum putamus, quòd vna die, vno in loco, sub eodem persecutore passi sunt (de Petro & Paulo loquitur) vna die, vt ad Christum pariter peruenirẽt: vno in loco, ne alter deesset Romæ: sub vno persecutore, vt æqualis crudelitas vtrunque constringeret. Dies ergo pro merito, locus pro gloria, persecutor pro virtute. Et quo tandem loco martyrium pertulerunt? In vrbe Roma, quæ caput & principatũ nationũ obtinet: scilicet vt vbi caput superstitionũ erat, illic caput quiesceret sanctitatis: & vbi gentiũ principes habitabãt, illic Ecclesiarũ principes morarentur. Hactenus ille. D

Audis itaque, quis sit istorum omniũ consensus, quæ concordia. In quibus totius ab initio Ecclesiæ sensum, facile adest intelligere ac perspicere. Aduersus quos, quem vel vnum, vel obscurum tu nobis profers autorẽ, qui tradat Petrũ non fuisse Romæ, non gessisse ibi episcopatum, nec coronatum sub Nerone martyrio? Dicis Lucã te afferre, qui multorum, imò omnium illorum instar sit, atque adeò præponderet. Meliora verba, quæso. Ego sanè (quod de Euangelio dixit Augustinus, eidem se non crediturum, nisi Ecclesiæ ipsum

Euidẽtissimè demonstratur stupida ignorantia dictorum de Petro & Romana Ecclesia.

A ipsum coegisset autoritas) nec Lucæ crederē, si dissentiret à prædictis omnibus, atq; adeò à catholica Ecclesia. Sed absit, vt ab illis omnibus dissentiat Lucas, aut illa à Luca. Qui tametsi non scribat Petrum fuisse Romę, nō tamen negat: non magis quàm ipsum etiam fuisse Antiochiæ, cuius æquè non meminit, etsi Paulus eius apud Antiochiam mansionis perhibeat testimonium: quemadmodum vniuersa Christi Ecclesia, quæ ante annos mille trecentos, & eo amplius, ad præsentem vsq; diem, solennitatem cathedrę eius primò ibidem collocatæ anniuersariam celebrat. Et de tam multis, talibus, tantisque patribus quid dices? Nunquid certo mentiendi studio illa prodidisse de Petro, quô efferrent, aut stabilirent Romani pontificis tyrannidem? Indignū sanè hoc viris talibus. Aut nunquid hæc scripsisse deceptos etiam à Romanæ curiæ palponibus? Et quæ, obsecro, erat eo seculo Romana curia, cui tales, tantique seruierunt palpones, qui tam multis, tam sanctis, tam eruditis patribus, toti deniq; orbi potuerunt imponere, quando Romanus pōtificatus nihil erat, nisi labor immensus, & certum martyrium? Aut quis hîc fictioni locus, aut mendacio? nempe in successione ex ordine Episcoporum, in principe ac nobilissima totius B orbis Ecclesia: quam, si quid aliud, diligentissimè semper annotare consueuerunt sui temporis quique, & certa fide transmittere ad posteros: eo præsertim tempore, quod non ita longè aberat ab initio: & cùm adhuc superessent plerique, qui & Petrum, & omnē illam ab eo successionē Episcoporum, quam memorabant illi, & certissimo autoritatis loco obijciebant Hæreticis, videre potuissent? Quid Petro, Neroneq; suo illo tempore notius? Quid Roma celebrius? Quid igitur incredibilius, quàm vt statim post vtriusq; mortem, & viuētibus adhuc plurimis, qui vtrunque viderant, in principe orbis Roma, de orbis & Apostolorum principibus, tam impudens sit receptum mendacium, quòd Nero Petrum Romę cruci affigi iusserit, quem nec viderat Nero, nec Roma? Iactat Alexandria Marcum Petri Discipulum suum primum Episcopum. Antiochia Enodium & Ignatium sibi datos à Petro, ac pro se substitutos veneratur ac prædicat, & ab eis suorum Episcoporum initium numerat. Hierosolyma Iacobū agnoscit fratrē Domini, & ipsum sibi datum à Petro totius orbis magistro. Et vna Romana Ecclesia, ad quam semper ex toto orbe respexerunt Christi fideles omnes, tam repēte obliuisci potuit sui capitis & principij? Non potuit suos ab initio numerare Episcopos, C quando supra vnius hominis ætatem vix durauerat? Et quid illa continua successione Episcoporum à Petro in Romana Ecclesia Augustinus fatetur se retentū in gremio catholicæ Ecclesiæ? quid eadem ille sacer Irenæus conuincit Hæreticos, si adeò incerta, si adeò fallax, imò mēdacissimè conficta fuerit? Breuiter, planè impossibile est, vt non fuerit toti Ecclesiæ notissima, seu mors, seu vita, seu sedes, aut cathedra Petri, pro singulari eius in Ecclesia dignitate & primatu, vbicunque tandem is moratus fuerit, & qualiscunq; fuit ab initio, celebritate per vniuersam Ecclesiam maxima transmissa ad posteros. Quòd si non Romæ, sed Hierosolymæ, aut in Aegyptiaca Babylone Cayro, vt hi nūc somniant, ad vltimū vitæ præsedit, & passus sit Petrus, cur nulla alia Ecclesia in hanc vsque horam venerandos exhibuit sacratissimos eius cineres? Cur principalem illam autoritatem, & ecclesiasticæ Hierarchiæ primatum, quem à Christo datum Petro suprà demōstrauimus, nulla alia Ecclesia velut ex successione Petri sibi vsurpare tētauit? Aut nunquid post Petrū nulla fuit Hierarchia ecclesiastica? Nullus ordo in Christi Ecclesia? nemo, ad quem ouilis dominici cura pertineret præcipua? An verò non multo magis hæc erant necessaria, quan D do in totum latissimè orbem terrarū se diffudit Christiana religio, quàm in illo exiguo adhuc, pusilloque grege primò nascentis Ecclesiæ? & nunquid vltra Petrum suæ Ecclesię nō prouidit Christ⁹, sed eā cōtinuò post illū, Babylonē quandā esse voluit, absq; vnitate, absque Hierarchia, absque pastore & capite? Audis horum hominum, quàm sit cæca impietas, quos excęcatos odio plusquam diabolico, nescio an in Romanam Ecclesiam (quēadmodum præ se ferunt) an potiùs in Christianam religionem (aduersus quam internitiale bellum gerunt) non pudet quiduis comminisci, quiduis dicere & asserere quantūuis absurdum, quantumuis repugnans, & secum & rei euidentiæ, aduersus tot seculorum totius orbis consensum, & indubitatam fidem, tantorum taliumque scriptorum autoritatem.

Prædictorum calumnias breuiter diluere.

CAP. XIIII.

QVanuis certò confiderem, tametsi nihil diceremus ampliùs, dictorum cauillis ac ratiunculis neminem bene affectum attenturum, qui modò legisset, quæ præmisimus, neque vllo ex eisdē scrupulo affectum iri: tamen vt breuiter illas ipsas diluamus calūnias, sic ferè ratiocinan-

A ratiocinantur: Non meminit, inquiunt, Lucas in Actis apostolicis aduentus Petri in vrbem Romam, & cæteri scriptores, qui de eo prodiderunt, non consentiunt de tempore. Solet autem falsitatis argumentum esse discordia, vt est concordia veritatis. Hactenus illi. Tu nunc audi, quo pacto ex eisdẽ principijs demõstrabimus propositum. Si autorum de de quacunque consentiens & concors traditio veritatis indubium argumẽtum est, quo pacto non erit vero verius, Petrum fuisse primum Romanorum pontificem, & à Nerone vnà cum Paulo Romæ glorioso coronatum martyrio? Hoc enim scriptores omnes vno tanquã ore affirmãt, hoc tot seculorũ totius orbis tam pertinax consensus, tot publica ac vetustissima probant monumenta.

Non discordare scriptores uetustos de tẽpore, quo Petrus Romã profectus est.

Quòd verò dicunt discordare scriptores de anno, quo primùm Romam profectus est, dicam primùm, mihi nondum contigisse videre eam discordiam, præsertim inter autores illos vetustos ac præcipuos. Siquidem Eusebius Cæsariensis, temporum & rerum Ecclesiasticarum scriptor diligẽtissimus, secundo anno Claudij dicit ipsum profectum Romã aduersus Simonem Magum. Idem ad verbum affirmat Diuus Hieronymus. Quibus consentit Orosius, tametsi hunc cum illis velint pugnantem facere. Non enim certum aliquem annũ iste tradit, sed circa initium imperij Claudij scribit ipsum aduentasse Romam. B Quòd si vniuersum eius imperiũ (quod quatuordecim circiter annos durauit) partiare in principiũ, medium & finem, certum est circa principiũ imperij eiusdem accidisse, quę acciderunt anno eius secundo. Et certò scio huius notæ scriptorum neminem inuenturos, qui hac de re prodiderit aliter: tametsi posteriorũ nonnulli sua ingesserint somnia, quemadmodum illi commemorãt de nescio quo fasciculo temporũ, cui respondere prorsus indignum sit.

Bedam etiam non ignoro (tametsi in supputandis temporibus singulariter elaborauerit) longè lateque dissentire ab Eusebio, Hieronymo, Orosio, imò à publica, recepta, veraque ratione temporum, per annales historiographosque annis imperatorum sibi succedentium digesta. In quẽ errorem incidisse mihi videtur, dum ex nostris, quæ absq; temporũ digestione scripta sunt, suo quasi Marte eruere conatur tẽpora, & ad illa, quæ sibi inuenisse videtur, publicam, receptam, indubitatamque apud omnes temporum fidem, non tam accommodare, quàm mutare & corrigere, seu potiùs deprauare. Siquidẽ ex incerto & dubio rectificare conatur id, quod est longè certius, cùm cõtrà potiùs oporteat. C Itaque quoniam Petrum post illud Apostolorum & presbyterorum concilium, de quo Lucas in Actis meminit, Romam profectum existimat, multa cõminiscitur, vt habeat annos ab illo viginti quinq;, quibus Romanis Episcopus præfuit, plurimaq; connectit absurda, & non cohęrentia, in decimum quintũ caput Actorũ scribens in hæc verba: Scimus, *Acto. 15.* inquit, Petrum & Paulum Apostolos anno post passionem Domini trigesimo octauo, id est, vltimo anno Neronis, passos fuisse martyriũ, & beatum Petrũ Romæ viginti quinq; annis episcopalem rexisse cathedrã. Viginti quinq; autem, & quatuordecim, non triginta octo, sed triginta nouem faciunt. Sequitur ergo, vt beatũ Petrum eodẽ decimo quarto post Domini passionem anno, quo eum Hierosolymis alloquitur Paulus, hoc est, quarto anno Claudij Romam venisse credamus. Simulque, nisi fallor, ex hac positione beatum Paulum Apostolum, eodem quo Dominus passus est & resurrexit anno, ad fidem venisse probatur. Hæc ille. In quibus primùm noua confingit imperatorum tempora, aduersus omnium historiographorum & annaliũ publicam, receptamq; fidem. Nam à Christi morte & ascẽsione, hoc est, decimo octauo anno Tiberij, ad quartũ decimum Neronis, annos triginta octo computat: cùm certum sit non D integros triginta septem interuenisse. Siquidẽ Tiberius imperauit annis viginti tribus, aut, vt alij volunt, viginti duobus tantùm. Caius annis quatuor non integris. Claudius annis tredecim, mensibus nouem. Quibus si addas Neronis quatuordecim, non habebis triginta septem annos integros post decimũ octauum Tyberij, aut triginta quinq; tãtùm cum aliquot mensibus, si (vt plerique tradũt, & dubitat Eusebius) viginti duobus tantùm annis imperauit Tiberius.

Deinde, quòd vult celebratum fuisse illud Apostolorum concilium circa initium decimi quarti anni ab ascensione Domini, ita vt ille annus counumerari & adscribi posset episcopatui Petri in vrbe Roma, quô constẽt anni eius viginti quinque, vsque ad Neronis vltimum: Item, quòd Paulus eodem anno, quo Dominus resurrexit, ad fidem cõuersus fuerit, neque cum Luca consonant, neque cum Paulinis epistolis. Nam si perpenderis vniuersa, quæ Lucas accidisse scribit ab ascẽsione Christi ad Pauli vsque conuersionem, & octo capitibus prolixè commemorat, vix credibile alicui videbitur, omnia illa in primum, vnicumque annum incidere potuisse: ordo enim & series eorum omnium erat nõ pauci

A pauci temporis. Iamque longè, lateque propagatum Euãgelium, & per Samariam, & per Damaſcum, aliasq; vicinas ciuitates, iam diu antè conſtituta Hieroſolymis forma vitę cõmunis inter Chriſti fideles, iam deinde electi illi ſeptem diaconi, quibus committebatur eccleſiaſticarum etiam rerum diſpenſatio: iam lapidatus Stephanus, & excitata illa perſequutio Eccleſię, quæ omnia non fuerũt exigui temporis: & ſi darentur incidiſſe in primum illum annum, illud omnino dubitari nõ poterit, conuerſionẽ Pauli, quæ dicta omnia ſubſecuta eſt, ſaltem nõ niſi in finem anni illius potuiſſe incidere: ſi tamen (quod vix eſt credibile) in primum illum annũ includi potuerit. At poſt annos tres à ſua conuerſione, idem ſcribit ſe veniſſe Hieroſolymã videre Petrũ, & deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendiſſe Hieroſolymam, cauſa quæſtionis illius: Num ex gentibus cõuerſi ad chriſtum eſſent onerandi legalibus: ob quam celebratum eſt memoratum concilium. Habes ergo, ipſo teſte Paulo, inter conuerſionem eius, & celebratum illud concilium annos vt minimùm decẽ & ſeptem, ſi tres illos cum quatuordecim coniunxeris. Quòd ſi hîc rurſus ſubterfugias, dicasque tres illos priores annos, à cõuerſione Pauli, poſt quos venit videre Petrũ, includi oportere in illis

De tẽpore celebrati Hierosolymis concilij apoſtolici.

B quatuordecim, poſt quos dicit ſe ſecundò aſcendiſſe Hieroſolymam. Quanuis hîc verba Apoſtoli apertiſsimè tibi reclamare videantur: ſaltem negari omnino non poteſt, concilium illud celebratum fuiſſe aliquanto poſt annos quatuordecim ab eius cõuerſione. Siquidẽ ſuis Galatis fidem facturus, quòd nõ ab homine, neq; ex aliorum Apoſtolorũ traditione, ſed per reuelationẽ acceperat, quod eis prædicauerat Euangelium, breuiter commemorat, vbi & quæ illi fuerat à ſua conuerſione cum cęteris Apoſtolis conuerſatio, ſcribens in hęc verba: Notum vobis facio fratres Euangelium, quod à me euangelizatum eſt, quia nõ ſecundum hominem eſt, neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici, ſed per reuelationem Ieſu chriſti. Audiſtis enim conuerſationẽ meam aliquãdo in Iudaiſmo, &c. Cùm autem placuit ei, qui me ſegregauit ex vtero matris meę, & vocauit me per gratiã ſuam, vt reuelaret filiũ ſuum in me, vt euangelizarem illum in gentibus: continuò non acquieui carni & ſanguini, neque veni Hieroſolymã ad anteceſſores meos Apoſtolos, ſed abij in Arabiam, & iterum reuerſus ſum Damaſcum, deinde poſt annos tres veni Hieroſolymã videre Petrum, &c. Vides, vt hos tres annos computet, vel à tempore, quo ex Arabia Damaſcum reuerſus ſit, aut ſaltem nõ longiùs, quàm à ſua conuerſione. Subiungit: Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ, &c. Deinde poſt annos quatuordecim iterum aſcendi Hieroſolymam cum Barnaba, &c. Quanquam itaque hos annos quatuordecim computare videatur poſt primum illum ſuum cũ Petro congreſſum, dicens, deinde, id eſt, poſt ea, poſt præmiſſa videlicet, hoc eſt, poſt profectionem in Arabiam, & reditum in Damaſcum, primumq; congreſſum cum Petro, peragratamq; Syriam & Ciliciam. Hoc enim indicat vocabulum, deinde, hoc eſt, poſt ea, quę præmiſſa fuerãt annis quatuordecim. Vtcunque tamen hæc torſeris, violenterque ad tuum ſenſum traxeris, hoc omnino certum eſt, non poſſe eorum initium altiùs repeti, quàm ab eius conuerſione, vnde numerare cœpit, quibus in locis, & quando, quantùmue cum Apoſtolis conuerſatus fuerit. Fuerunt ergo vt minimùm trãſacti anni quatordecim à ſua conuerſione, priuſquàm ſecundò aſcenderet Hieroſolymam: fuit autem Pauli conuerſio poſt aſcẽſionem Domini vt minimùm vnius anni tempore. Quam ſi in primo anno includi volueris (ſi modò aliquam præcedentis hiſtoriæ rationem habueris) ſaltem non niſi in fine illius anni accidere potuiſſe cõfitebere. Quare inter aſcenſionem Domini, & illud Apoſtolorum concilium, etiam hac ſupputationis ratione vt minimũ annos quindecim interueniſſe certum eſt. Inter quæ Beda ſolùm tredecim annos computat. Nam in principio decimi quarti concilium illud celebratum fuiſſe credit, adeò vt eundem annum epiſcopatui Petri in Romana Eccleſia connumeret. Quem tamẽ poſt illud concilium, primò illuc profectum affirmat. Præterea ſi conſideremus, quòd poſt illud concilium Paulus adhuc conuenerit Petrum Antiochiæ, quemadmodum ipſe teſtatur in epiſtola ad Galatas: quod tamen non accidiſſe continuò poſt illud concilium certum eſt, à quo cum Paulo & Barnaba miſsi ſunt in Antiochiam Iudas & Sylas, non Petrus. Si inſuper horum locorum, nempe Hieroſolymæ, Antiochiæ, & vrbis Romæ diſtantiam cogitauerimus, quæ immenſa eſt. Si denique, quod Petrus in illo ſuo cum Paulo congreſſu, non tanquam ex itinere curſim, raptímue Antiochenam ſalutarit Eccleſiam: ſed multum in eadem temporis commoratus fuerit, ita vt illuc ad eum ex Hieroſolymis, à ducentis circiter miliaribus, Iacobus quoſdam mitteret, tanquam ad illum, ad quem pertineret cura totius Eccleſiæ: Id quod idem Paulus atteſtatur: ſiquidem illorum cauſa fuit ea,

quam

A quam reprehendebat Petri simulatio, scandalũ præbens conuersis ex gentibus. Si postremò etiam hoc perpendamus, quòd & apud alias Ecclesias, per quas illinc Romã profecturus erat, pro commissa sibi omnium Ecclesiarum cura, atq; omnium erga ipsum singulari deuotione ac reuerẽtia, moram haud exiguã necessariò facere debuerit. Si, inquã, hæc contuleris vniuersa, vix vnquam crediturus es Petrum eodem illo, quo Hierosolymis celebratum fuit illud Apostolorum concilium, anno, Romam peruenire potuisse. Tamen, vtcunque contraxeris hæc tempora omnia, necessariò fateberis, satis superque habuisse negotij, si in fine eius anni eò peruenire potuit. Qua ratione ac supputatione, ab ascensione Domini ad Petri aduentum in vrbem Romam, si eò post illud concilium primò profectus fuerit, sedecim vt minimũ anni inuenientur. Quibus si viginti quinque adiungas, quibus illic rexit episcopalem cathedram, prouenient anni quadraginta & vnus, quibus vixisset post ascensionẽ Domini: à qua tamen triginta septem annos illum nõ superuixisse certò cõperies, si à decimo octauo anno Tiberij ad decimum quartum Neronis, imperatorum tempora diligenter supputaueris. His itaque rationibus ductus Bedam in tẽpore aduentus Petri ad vrbem Ro- B mam, ab Eusebio, Hieronymo, cęterisq; dissentiẽtem, aberrasse à veritate nihil dubitauerim: sed aduentasse ipsum ad vrbem, vt illi tradunt, anno Claudij secundo.

Discordiam scriptorum in tempore non infirmare fidẽ rei gestæ, quæ inter omnes conuenit.

Vt itaque daremus, non conuenisse inter omnes scriptores de tempore & anno, quo Petrus Romam primò venerit: attamẽ inter omnes conuenit, quòd Romã venerit, quòdque ibidem post gestum annis plurimis episcopatum sub Nerone glorioso sit consummatus martyrio.

Ita & inter scriptores vniuersos non conuenit de tempore, quo aut natus, aut crucifixus est Saluator noster. Siquidem Tertullianus aduersus Iudæos asserit natũ fuisse anno Augusti quadragesimo primo, passum autem anno quinto decimo Tiberij, qui Lucæ, nobisque Christo fuit tricesimus, Tertulliano autẽ tricesimus primus. Idem sensisse Appollinarem Hieropolitanum Episcopum Diuus Hieronymus in Danielem autor est. Quibus consentit Lactantius, cuius libro quarto diuinarum institutionum hæc verba sunt: Sub imperio Tiberij Cæsaris, eius anno quinto decimo duobus geminis Consulibus, ante diem decimum calendarum Aprilium Iudæi Christum cruci affixerunt. Ignatius verò in epistola ad Trallianos triginta annos agentem Christum baptizatum scribit à Ioanne, C & tribus annis prædicasse Euangelium. At tricesimus eius annus erat quintus decimus Tiberij, teste Luca. Chrysostomus verò homil. decima super Matth. post triginta annos tradit venisse ad baptismum, legem veterem soluturum. Beda in exordio anni tricesimi baptizatum supputat cum Luca & Ignatio, at post baptismum superuixisse aliquanto plus annis quatuor, ita scribẽs ad verbum in suis temporibus: Habet enim, ni fallor, Ecclesiæ fides, Dominum in carne paulo plus annis triginta tribus superuixisse.

Augustinus cum Ignatio consentit per omnia, nempe baptizatum Christum exordio anni tricesimi, & anno deinceps tertio passũ. At libro de doctrina Christiana, affirmat plerosque credidisse quadraginta sex annos vixisse Christum in terris, iuxta numerum annorũ, quibus ædificatũ erat templum, quod Dominici corporis volunt gessisse imaginẽ, atque ita passum anno ætatis suæ quadragesimo sexto. Vides igitur, inter quales, quantosque scriptores, quàm parùm conueniat in temporibus, non qualiscunque historiæ, sed eius, ex qua pendet summa religionis, fideiq; nostrę, nẽpe natiuitatis, baptismi, passionisq; redemptoris nostri. Nunquid propterea natum, baptizatum, crucifixum pro nobis Christum dubitabimus? Et quis tandem extrica- D bit pugnam, quæ est in supputatione temporum sacræ veteris testamenti historiæ, in qua inter se variãt septuaginta interpretes, & Hebraica (vt ipsi volunt) veritas, in aliquot annorũ centenarijs? Nunquã tamẽ propterea in dubium aut quæstionẽ reuocata fuit fides sacræ illius historiæ. Quandoquidem hoc omnes facilè intelligunt, temporum, quemadmodum & numerorum omnium annotationem lubricam esse admodum, in qua sit lapsus facillimus: siquidẽ vno inuerso aut transposito apiculo, errorem statim oriri immensum: & qui ex præcedentibus, subsequentibusque non ita facilè restituitur, quàm si in re ipsa esset multorum versuum. Quare nihil mirum est de remotissimis nobis temporibus parùm conuenire inter scriptores. Quos tamen cùm minimè pugnarent ab initio, pugnantes frequenter fecit librariorũ incuria.

Lubricam tẽporum & numerorum annotationem.

Expungũtur aduersariorũ calumniæ.

Quòd obijciunt Lucam nõ meminisse aduentus, actorumque Petri in vrbe: similiter neque Paulum in epistolis suis, seu quas Romæ, seu quas Romanis scripsit, vllam mentionẽ fecisse Petri: eiusmodi argumẽta sunt, quæ exploderentur à pueris in scholis dialecticis. Scribit Paulus in epistola ad Galatas, vt statim post conuersionem suam abierit in Arabiam,

A Arabiam, atq; inde sit reuersus Damascum: & quòd deinde post triennium profectus sit Hierosolymam, causa visendi Petri, apud quem manserit diebus quindecim, & quòd rursum illum conuenerit Antiochiæ, atque in faciem eidem restiterit. At horum omnium nullum est omnino verbum apud Lucã, tametsi Pauli acta ita prosequatur, vt eius solius causa magis, quàm actorum reliquorum Apostolorum videatur texuisse illam historiam. Vides ergo, quale illud sit: Lucas non meminit actorum Petri in vrbe: ergo ibi nõ fuit. Multæ etiam causæ incidere potuerunt, cur Paulus scribens Romanis, aut è Roma, non meminerit Petri. Nam aberat tunc fortè alio orbis loco, tanquam totius Ecclesiæ curam gerens, cùm ad Romanos scriberet. Inde verò scribens, quod eius, quanuis fortassis vnà præsentis, non meminerit in salutationibus familiaribus, honoris gratia fortè factum est. Quandoquidem in eiusmodi salutationibus familiaribus, familiarium tantùm nostrorum meminisse solemus, non etiam prępositorum nostrorum aut principũ. Quæcunque verò illi eius causa fuerit, ob captatas persuasiunculas eiusmodi, quę nihil efficaciter concludunt, omnium scriptorum ecclesiasticorum ab initio, omnium sanctorũ patrum autoritatẽ, totius orbis consensum,
B vetustissima ac celeberrima actæ rei monumenta impugnare & conuellere, euidentis mihi insaniæ videtur.

Ad illud verò, quod dicitur Petrus interfuisse illi Apostolorum concilio celebrato Hierosolymis, post quod nõ supersunt anni viginti quinque ad decimum quartum vsq; Neronis, videtur sanctæ memoriæ reuerendissimo Domino Ioanni Roffensi, sanctę Romanę Ecclesiæ presbytero Cardinali, qui nõ ita nuper pro synceritate orthodoxæ fidei glorioso consummatus martyrio, prædictorum etiam calumnijs responderat vnà cum Beda, celebratum fuisse illud concilium principio anni decimi quarti ab ascensione Domini, post quod ad Neronis decimum quartum adhuc viginti quinque annos superesse computat. Atque ita, nihilo minùs constare sibi existimat omnia, quanuis post illud concilium se Petrus primùm Romã contulerit. Sed nobis cur minimè probetur illa Bedæ sententia, paulo antè indicauimus: multa enim parùm consona, imò manifestè falsa & pugnantia in se complectitur.

Quare dicimus cum Cæsariensi Eusebio, & Diuo Hieronymo, Petrum venisse Romã anno secundo Claudij, hoc est, post Christi ascensionem vndecimo. Concilium autem illud celebratum circa nonum annum Claudij, qui post ascensionem Domini decimo octauo extitit, quemadmodum ex Luca & Paulinis epistolis supputat Hieronymus. Nam inter ascensionem Domini & Pauli conuersionem vt minimùm annus vnus interfuit, postquam triennio ascendit Hierosolymam videre Petrum, & postea post annos quatuordecim secundò illuc ascendit ad illud concilium. Nihil autem neque pugnans, neque absurdum est, quòd Petrus illi concilio interfuerit, & nihilo minùs iam ante septennium, hoc est, secundo anno Claudij Romam venerat. Imò consonum, tam Lucæ, quàm prophanis historijs. Suetonius siquidem in Claudio autor est, Iudæos circa ea tempora, aut paulo antè, quàm illud concilium celebratũ diximus, principis edicto vrbe expulsos. Quod idem confirmat Lucas Acto. decimo octauo. Post hęc, inquit, Paulus digressus Athenis, venit Corinthum, & nactus quendam Iudæum nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priscillam vxorem eius, eo quòd pręcepisset Claudius, oẽs Iudæos Roma decedere, &c. Quid igitur mirum est, aut quo non pacto verisimillimum, & huic narrationi consonũ, etiã Petrum (qui iam annis sex aut septem præfuerat Romanę Ecclesię) edicto principali obtemperantem (quandoquidem non religionis, aut Christianę fidei, sed gentis, nationisque peculiaris erat ea persecutio, eiusq; adhuc vita Ecclesiæ esset omnino necessaria) vnà cum cæteris Iudæis decessisse Roma, demãdata eius Ecclesiæ cura Lino & Cleto presbyteris, quos in partẽ pastoralis solicitudinis iam dudum assumpserat, & reuersum ad suos Hierosolymam, videre quid profecissent in fide Christi? Quem alioqui existimandum non est, ita perpetuis viginti quinque annis desedisse Romę, vt vrbis portas egressus nunquam fuerit ad alios quoque instruendos & confirmandos in fide, qui non vnius Romę, sed totius dominici ouilis pastorem constitutum se meminerat à Christo: quemadmodum & de suo Paulo, vt ferè in perpetua peregrinatione vitam exegerit, testatur Lucas. Concludendum itaque nobis est, Romanam Ecclesiam, totius orbis cõsensu, & catholicæ ab initio Ecclesiæ confessione ac recognitione esse indubitatam cathedram Petri, & Romanos pontifices Petri in primatu ecclesiasticæ Hierarchię, illaq; regiminis ecclesiastici principali autoritate successores.

C (margin) D (margin) *Suetonius.* *Conclusio.*

*

LIBRI TERTII FINIS.

A G

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVARTVS.

Quàm districtam subditi obedientiam debeant in ecclesiastica Hierarchia sibi præpositis.

CAPVT PRIMVM.

HActenus demonstrauimus, vt sacri ordinis vinculo, in vnum corpus connecti necessariò debuerit Christi Ecclesia, ex infinita alioqui toto orbe diffusa multitudine, ex omni gente, lingua, natione, & populo congregata, regique, & gubernari sua illa Hierarchia, aut sacro principatu. Cuius caput Petrum designatum à Christo euidenter etiam demonstrauimus. A quo vnà cum cæteris Apostolis autore nihilo minùs Christo, doctoreque sacro spiritu constituta sit reliqua sub ipso ecclesiasticæ Hierarchię facies, Episcopis, Archiepiscopis, primatibusque per loca opportuna ita dispositis, vt B ad vnum caput, vnam Petri cathedram, eiusque præsidem catholicæ Ecclesię pontificem, totius quoque Ecclesiæ cura ordinatissimè, decentissimeque referretur, atque confluerent. Demonstrauimus insuper Romanam Ecclesiam esse illam cathedrã Petri, in qua ille ecclesiasticę Hierarchię primatus, illaque ecclesiastici regiminis supereminens autoritas & potestas alligandi atq; soluendi super Ecclesiam vniuersam post Petrum perpetuò resideret. Eiusque pontifices, veluti catholicæ etiam Ecclesiæ Episcopos, in eandem per omnia autoritatem, quasi hæreditario quodã iure Petro succedere. Simul clarissimè diluentes vniuersas calumnias, quibus Hierarchiam Ecclesiasticam impugnare conantur Hæretici, atque adeò ex Christi Ecclesia per suum illum architectum, ad instar illius ciuitatis Hierusalem diligentissimè constructa, decentissimeque ordinata, Babylonem quandam facere: & quod est necessariò consequens, omnem religionem tollere è mentibus hominum. Quæ tamen vniuersa etiam ex ijs, quæ deinceps demõstrabimus, euidentissimè confirmabuntur.

Restat nunc tractare aliquanto exactiùs de ipsa potestate & autoritate ecclesiastica, quæ, qualis, quantaque erat necessaria ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidi. Quod quum inuenisse videbimur, respiciendum erit ad vmbram & figuram illam nostræ Ecclesiæ, synagogam veterem. In qua si etiam hoc ipsum diligenter constitutum, ordinatumque à suo illo legislatore inuenerimus, & nobis confidendum erit, neque Christum ea in re suæ defuisse Ecclesiæ: sed tanto hoc in ea constituisse diligentiùs, & accuratiùs, quãto idipsum huic, quàm illi erat magis necessarium, quantoque ipsam solidam veritatem suam vmbram in omnibus par est excedere. Conandumque deinceps ex duobus illis, quæ antè constituimus, omnis nostræ disputationis certis principijs idem inuestigare, asserere, demonstrare, atque euidens facere. Quod tamen priusquam aggrediamur, antè demonstrandum erit, quàm districtam obedientiam debeamus in ecclesiastica Hierarchia nobis prępositis. Id quod hoc pacto fiet euidentiùs, si aliquanto ordientes altiùs, ad ipsas humanorum conuentuum & societatum varias species in vniuersum respexerimus. Vt enim absque ordine nulla subsistit humana societas, nec ordo sine principio & capite: ita cuique societati suus ordo, & cuique ordini suum principium erat necessarium: vt in domo priuata paterfamilias: in ciuitate Consules, Prætores, Magistratus summi, quocunque tandem nomine illi nominentur: in dominijs, prouincijs, regnis, Barones, Comites, Duces, Reges, Imperatores: in voluntarijs hominum conuentibus, sui Patres, sui Abbates, & prępositi: Ita quoque & in catholica Christi Ecclesia summus pontifex, sub quo per prouincias Primates, Archiepiscopi, deinde Episcopi per singulas diœceses, & sub eis singularum plebium presbyteri. Neque enim, nisi diligenti membrorum omnium cõnexione hoc tam immensum corpus in vnum cohærere, contínerique potuit. Vt

D *Quàm districtã obedientiã debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis prępositis.*

A Vt autem ſocietatum hæc ſunt diſtincta genera, atque inter ſe differentia, ita alia in eis, aliaq; præſidentium autoritas: tam cuiq; ſua, cui inferiores omnes, quiſq; in ſuo ordine, obedire tenētur. Hoc enim ipſa dictat recta ratio, atque adeò lex naturæ inſcripta humanis cordibus: hoc ipſum confirmant diuinæ, ſacræque literæ. Non ſunt audiendi quidam Satanæ Apoſtoli, ſed vitandi, veluti humani generis certa peſtis, certū exitium, qui omnē humanam ſocietatem, omnem ordinē euertere conantur, & ſubditos committere aduerſus ſuperiores ſuos, eiſque pro obedientia debita rebellionem perſuadere, docentes humanorum præceptorum tranſgreſſores haudquaquam peccare corā Deo, ſed legales tantùm (ſi quæ ſtatutæ ſunt) pœnas incurrere, quaſi non debeat obedientiam homo homini, ſed ſoli Deo. Qua doctrina non video, quid eſſe poſsit pernicioſius, quid denique falſius, quum ipſa (vt dixi) euidentiſsima naturæ lex, rectaque ratio hoc dictet, in ſuo quenque ordine ſuperioribus ſuis obedientiā debere: eadem, inquam, quę hos ordines inter homines cōciliauit, & conſtituit. Hoc enim neceſſariò habet omnis ordo, vt præſit, & vt ſubſit aliquid. Quum autem quenque in ſuo ordine, in quo à Deo
B conſtitutus eſt, impoſitam ſibi perſonam rectè peragere oporteat, euidens eſt, ſuperioribus ſubditos obedientiam debere, ſine qua & omnis ordo, & omnis humana diſſoluetur ſocietas, atq; adeò nec humana ipſa vita ſubſiſtet. Quid enim, ſi homo ex diuina lege nō debet obedietiam homini, toties diuina clamat ſcriptura: Filij obedite parētibus veſtris, & ſubiacete eis? Quid rurſus? Serui, obedite Dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis, ſicut Chriſto: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes: ſed vt ſerui Ieſu Chriſti, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate ſeruientes, ſicut Domino, & non hominibus.
Ephe.6. Coloſs.3. Hęc Apoſtoli ipſius verba ſunt. In quibus audis, vt Dei voluntas ſit & præceptum, ſeruos dominis obedire, & ſeruire illos doceat Apoſtolus: non ad oculum, aut pœnæ tantùm timore, ſed ex animo, quaſi Deo, non hominibus, qui hanc illis perſonam impoſuit. Ita & publicis poteſtatibus, magiſtratibusq́;, tametſi ab infidelibus gererentur (quando in eo loco atque ordine conſtituti eſſemus à Domino) obediendū vbiq; clamant, admonēt, inculcātque apoſtolicæ literæ. Oīs anima, in-
Rom.13. quit Paulus, ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, non eſt enim poteſtas niſi à Deo: quę autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit: qui autem reſiſtūt, ipſi ſibi damnationem acquirunt, &c. Ideoq; & neceſsitate ſubditi eſtote, C
non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam. Audis itaque non ſolùm propter ciuilem in tranſgreſſores pœnam: ſed etiam propter conſcientiam, magiſtratibus ac publicis poteſtatibus ſubditos nos eſſe oportere. Petrus autem vno verbo complexus vniuerſa: Subditi, inquit, eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum. 1.Pet.2. Omni humanæ creaturæ, inquit, cui videlicet nos ſubiecit, ſeu ipſa naſcendi ſors noſtra, ſeu rerum publicarū ſtatus & conditio, ſeu ipſa noſtra voluntas. Neque æquè hîc Dominos ſuis ſeruis ſubeſſe præcepit, nec reges aut magiſtratus vnicuilibet è populo: ſed contrà, quid intelligat, cōtinuè explicat. Siue Regi, inquit, tanquam præcellenti, ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſsis, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorū, quia ſic eſt voluntas Dei, &c. Serui ſubditi eſtote in omni timore Dominis, non tantùm bonis, ſed etiam diſcolis, &c. Similiter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis. Vides, quo pacto in omni ordine obedientiam quiſque & ſubiectionem debeat, non ſoli Deo, ſed & omni humanæ creaturę, cui nos ſubdidit, ſeu voluntas propria, vt viris ſuis mulieres: ſeu quæcunque noſtra, ſeu publica, ſeu priuata cōditio. Publica nos ma- D
giſtratibus, priuata ſeruos Dominis. Nūquid igitur non graphicè deſcripſiſſe illos tibi videtur idem Petrus, qui velamē facientes malitiæ Chriſtianam libertatem, nullis ſuperiorum pręceptis nos adſtringi volunt, quando 2.Pet.2.
nos admonet & fuiſſe Pſeudoprophetas in populo, & futuros etiam in nobis magiſtros mēdaces, qui introducturi eſſent ſectas perditionis, ſeducturique plurimos. Sed nouit, inquit, Deus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diē iudicij ſeruare cruciandos: magis autem eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, ſibi placentes, ſectas non metuunt introducere blaſphemantes. Audis, quo loco hic habeat dominationem contemnentes, nempe inter iniquos, quos Deus cruciandos ſeruat in diem iudicij. Qui vt gradibus quibuſdam iniqui ſunt, & vnus magis præ alio: ita inter hos principem iſtos locum habere Apoſtolus indicat: Magis, inquit, eos, qui poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt. Duo hæc non ſine cauſa coniungit Apoſtolus, quandoquidem hæc ferè omnibus cauſa eſt contēptus ſuperioris autoritatis, proprijs cupiditatibus indulgere,

quibus non patiuntur sibi fręna imponi à
A suis, quibus obedire tenentur, præpositis & superioribus, sed sibi sternunt cubile, in quo molliter cubent in peccatis & concupiscentijs suis, Christianam libertatem.

Ex comparatione demonstratur, q̃ arctam obedientiã debeamus in ecclesiastica hierarchia nobis præpositis.

Quòd si in humanis societatibus, quas propter humaniorem conuictum, atque operæ mutuæ indigentiam, necessitudinemque ipsi inter se mortales contraxerunt, aut in quas nos quomodocunque coniecit, seu publica, seu priuata sors nostra & conditio, suã quemque stationem tam diligenter seruare, & recta nos doceat ratio, & naturæ simul lex, diuininæque scripturæ præcipiát: quid in Ecclesia Christiana, eiusque Hierarchia nobis faciendum est, quam non ipsi inter se homines hnmani conuictus gratia, sed fidei, religionisque inter nos conseruandæ, imò æternę vitæ, salutisq; animarum nostrarum, ipse Dei filius Christus instituit? & qua obsecro cura? quo studio? quo labore? suo videlicet pretioso sanguine, acerbissima denique & ignominiosissima morte, gloriosam sibi Ecclesiam faciens: sibi regnum in quo dominaretur comparans. Christi enim hoc regnum est, non Romanorũ, non Macedonum. Christiana hæc est, Christi, inquam, ipsius hæc est Ecclesia, in quam redemptos nos suo ipsius
B sanguine, è Pharaonis durissima seruitute, ex infinita misericordia sua conuocauit. In hac igitur Ecclesia Christiana, in hac, inquã, domo Dei viuentis, quanto timore, tremoreque nobis conuersandum est? Quanto studio, quanta sollicitudine suam quemque stationem, in qua constitutus est à Christo, obseruare conueniet? Si seruos carnalibus Dominis obedire cũ timore, & tremore, in simplicitate cordis, sicut Christo, doceat Apostolus: qualem tandem, quàm humilem, quàm solicitam obedientiam nostris, quos in illo suo regno, in sua Ecclesia Christus præfecit, præpositis nos debebimus? Si prophanis magistratibus, publicisque potestatibus, etiam infidelibus, quas humanæ leges, ciuilesque respublicæ, quieti inter homines conuictus gratia constituerunt, ipsa lex Dei & naturæ nobis diligẽter subesse præcipit: quid sacrosanctis magistratibus, quos æternæ salutis animarum nostrarum causa, in sua Ecclesia cõstituit ipse Dei filius? Si parẽtibus carnalibus tam diligenter debent subesse filij, quantopere nos Episcopis nostris, quos patres nobis ipse Christus, autor & vitæ nostræ & salutis constituit? Si Reges, humanæque politiæ principes omni nos honore oportet prosequi, ipsum igitur Christianę Ecclesiæ principem, Romanum pontificẽ, quem ipse pro se nobis Christus vicariũ in hoc suo regno con- C
stituit, quo non prosequemur honoris genere? Quę tametsi non demonstraremus aliter, nunquid vlli possent esse dubia? Audi tamen ipsum legislatorem nostrum, & Ecclesiasticę Hierarchię autorem christum, quo pacto ad suum id contemptum pertinere arbitratur, cũ ordines, magistratusq; in Ecclesia ab ipso constitutos, cõtemnimus. Ita enim loquitur ad Apostolos, atq; eos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt, Episcopos: Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Qui vos, inquit, spernit, me spernit. Vides, ad cuius contemptũ pertineat, cùm mortalẽ hominem contẽnimus Episcopũ. Quid ergo si ꝑpiscoporũ omnium principẽ? Scriptũ est in lege Moysi: Si quis superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Dño Deo tuo, morietur homo ille, & auferes malũ de Israel, cunctusq; populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Si ergo in vmbra illa nostrę Ecclesię synagoga veteri tãta erat dignitas, tam sacrosancta autoritas eius, qui pręsidebat vmbratico illi tabernaculo, vt sub horribili mortis pœna præceptũ fuerit absq; vlla contradictione illi obedire per omnia: nunquid ex comparatione non facilè intelligimus, quãta D
sit dignitas catholicæ Ecclesię Christi præsidis? quàm sacrosancta autoritas? quàm districta illi à nobis debeatur obedientia?

Scribit ad Magnesianos ille gloriosus Christi martyr & pontifex Ignatius: Dignum est, inquit, vos obedire Episcopo vestro, & in nullo ei contradicere: terribile enim est tali contradicere: nõ enim istum visibilem quis spernit: sed illum inuisibilẽ in eo contemnit, qui non potest à quoquam contemni. Hic enim non ab homine, sed à Deo habet promotionem. Dicit enim Dominus Samueli de contemptoribus eius: Non te spreuerũt, sed me, ne regnem super eos. Nam & Moyses populo aduersum se murmurãti dicit: Non aduersum me murmurastis, sed aduersus dñm Deũ. Nec quisquã inultus remãsit, qui se aduersus potiores extulit. Siquidẽ & Dathã & Abiron Moysi resistẽtes, viui descenderũt ad inferos. Sed & Chore, & qui conspirauerãt cũ eo aduersus Aarõ 250. viri cœlesti igne consumpti sunt. Ozias quoq; factus est leprosus, qui cõtra sacerdotes sacerdotiũ sibi ausus est arrogare. Saul etiam sacrificare pręsumens, regali dignitate dehonoratus est, quòd nõ expectauerit principem sacerdotum Samuelem, &c. Hæc ille Ignatius, quem ipse beatissimus Petrus post se Antiochenæ pręfecit Ecclesiæ.

Quis

Quis igitur nõ horreat Christianus animus?
A quis ferat ter execrãdi illius Lutheri, & suorum plusquam diabolicam maledicẽtiam & impietatem? qui ipsum Christianæ Ecclesiæ principem, & qui Christi in hoc eius regno pręcipuum inter nos agit vicarium, atq; adeò ipsum in eo Christum in faciem cędunt, tot execrandis, intolerandisq́; maledictis, probris, contumelijs incessunt, lacerant, vt non credam ipsum per se Satanam vnquam ausurum, quod pro ludo & ioco agunt hæc eius mancipia. Si mortis reus erat, qui in illa vmbra nostræ Ecclesiæ recusabat obedire summi illius, vmbratici licet, sacerdotalis imperio, qui pro tempore ministrabat Domino, quo non supplicio, quot non mortibus dignos iudicabimus, qui ipsius catholicæ Christi Ecclesiæ summo sacerdoti ac põtifici contumacissimè resistunt, cõtumeliosissimè reclamant, & subditorum aduersus ipsum seditiones concitant?

Dathan & Abiron, quòd murmurarẽt aduersus Moysen, eiusq; pręceptis obedire cõtemnerent, dicit scriptura blasphemasse contra Dominum, quos & in testimonium eius blasphemię deglutiuit terra, viuosq; demisit ad inferos. Quo igitur loco horũ statuemus blasphemias? quod his dignũ quisquã excogitabit suppliciũ? Mirũ sanè vel solo hoc nomi-
B ne, nõ statim hos agnosci à christianis omnibus, non intelligi, quis per hos loquatur spiritus, non statim explodi atq; abijci, tãquam certo infectum veneno & toxico, quicquid sub horũ nomine circũfertur, aut prodit in publicũ, vt quos constat Christianæ Ecclesię esse hostes iuratissimos, atque omnium infensissimos.

Sed moribus, inquiunt, præsidentium, vitaque offendimur. Neq; enim Christum aut Petrum, sed Annam potiùs & Caipham referunt. Et tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, & Domino suo cadit. Tu autẽ ouis es (inquit ille sanctissimus Cyprianus) noli discutere pastorẽ, ne eius quoque criminis reus tenearis, noli te iudicẽ Dei cõstituere & Christi, qui dicit ad Apostolos, & per hoc ad omnes præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum, qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata oborta sunt, & oriuntur, nisi dũ episcopus qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundã præsumptione contemnitur, & homo Dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille gloriosus martyr & pontifex, à quo vide, quantũ tu dissentias.

Iob 34. Si mali tibi videantur præpositi, tu fortè peior es. Fortè tua culpa mali sunt, siquidem propter peccata populi regnare facit hominem hypocritam, & principes sanctos contaminat. Ita cùm addidisset furor Domini irasci contra Israelem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Israel. Nos ergo ipsos iudicemus potiùs, accusemus propria peccata, quibus iratus Dominus, labi permittit pastores nostros, & adhęrere facit linguam palato eorum, vt sint muti, nescientes loqui, mandatq́ue nubibus, ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans. Interim tamen scis, quid præceperit Christus: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, seruate & facite, secundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt. Audis hîc, quid præcipiat nobis legislator noster. Certè homines sumus tam præpositi quàm subditi: ex hominibus Ecclesiam suam congregauit, constituitq́ue Christus. Adhuc grauamur corpore mortis huius, & sub hoc pondere ingemiscimus, labimur, surgimus, manibus pedibusq́; reptamus, etiam qui primitias inter nos spiritus acceperunt. Et nunquid malo patri, si nihil malè præcipiat, non debet obedire filius? nunquid non discolis etiã dñis serui? nunquid non Christiani infidelibus etiam, si ita fors tulerit, magistratibus? nunquid sancti erãt omnes illius veteris tabernaculi pontifices, quibus sub mortis pœna obedire lex pręcepit? Nunquid non erat inter illos Iudas ille proditor, quibus dixit Dominus: Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo aut ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris? Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorræorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. Iam & hoc quid tibi videtur, quòd ipse Apostolorũ omnium & totius Ecclesiæ princeps Petrus, post susceptum ecclesiasticę Hierarchię primatum, post acceptas claues regni cœlorum, potestatemq́ue illam terrificam ligandi soluendiq́ue & in terris & in cœlis, ter suum abnegarit Dominum? Num tibi sine causa hoc permisisse videtur Christus? Mihi sanè ad eruditionẽ omnium nostrorum ita factum videtur, vt disceremus ferre, compatique inuicem, & vt obstruerentur istorum ora loquentium iniqua. Et cur non potiùs cũ illo Origene & sentimus, & dicimus? Quid loquar, inquit, de parentibus & filijs? Si Iesus Dei filius subijcitur Ioseph & Mariæ: ego nõ subijciar episcopo, qui mihi à Deo ordinatus est pater? non subijciar presbytero, qui mihi Dei dignatione præpositus est? Videat ergo

C Esa.4.

Atque malis præpositis obediendum.

D

A vnusquisq; quòd sæpe melioribus præpositus est inferior, & nonnunquã accidit, vt ille, qui subiectus est, melior sit eo, qui præpositus esse videtur. Quod cũ intellexerit dignitate sublimior, nõ eleuabitur superbia ex eo, quòd maior est, sed sciat ita sibi meliorẽ esse subiectũ, quemadmodũ Iesus subiectus est Ioseph. Hæc ille Origenes. Et hacten' quidẽ, quam districtã obedientiã debeamus præpositis nostris in Hierarchia ecclesiastica.

Qualem, quantamq; autoritatem conueniebat habere ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidem, ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuestigare.

CAP. II.

Qvàm districtam obedientiam debeamus his, qui in ecclesiastica nobis Hierarchia sunt præpositi, ex eo fecimus euidentius, quod & in alijs humanis societatibus atq; couuẽtibus, quos humani cõuictus gratia excogitauit ratio & necessitas, necessariò vnus pręesset alteri, atq; vnus alteri obedientiam deberet. Idq; clamãte tam iure naturali inscripto humanis cordibus, quàm diuinis, apostolicisque literis. Etenim in omni humana societate suus ordo est necessarius, in omni ordine suũ caput, cui reliqui (quisque in suo ordine & gradu) subesse, obedireque tenerentur. Sed cùm B sint varia humanarum societatum genera, vt sua cuiq; est forma propria, suus ordo, & proprium suum cuiq; ordini caput ac principiũ: ita sua in vnaquaque præsidenti erat necessaria autoritas, non eadem omnibus, sed tamẽ cuique sua: quæ simili ratione inter se differũt, qua ipsæ inter se societates. Alia est enim domus, alia ciuitatis, alia regni, alia exercitus militiæque, alia verò Ecclesiæ forma ac species. Domus partes sumus, quatenus patres, matres, filiíue familias, famuli, ancillę, serui. Quos ea ratio in vnum cõciliat, vt in vna domo, eisdemque parietibus & tectis inter se conuiuãt commodiùs. Ad quem finem quæcunque recta præscribit, dictatque ratio, ad patrisfamilias autoritatem pertinent. In quibus reliquos eiusdem familiæ omnes, in suo quemque gradu ac ordine illi obedire oportet: nempe si vxori præcipiat, quæ vxorem non dedeceant: si filijs, si famulis, si seruis, omnes dicto eius audientes esse conuenit, & naturali, diuinaq; lege, quemadmodum demonstrauimus, adstringuntur. Secùs verò, si omnino iniqua pręciperet, aut etiam, si suæ autoritatis limites planè excederet. Iniqua præcipere intelligendus est, non solùm cùm superioribus, quibus & ipse subest, potestatibus contraria præcipit, hoc est, Deo, Ecclesiæ, & quibus subijcitur ciuilibus magistratibus: sed etiam si ordinis, personarumq; rationem non obseruat: vt si vxori præcipiat, quæ seruorũ sunt, si seruis, quæ aut non ferrent vires, aut ab humana abhorrent conditione. Omnino autem limites suę autoritatis transgreditur, si quid iubeat, quod planè sit præter rationem domesticam. Nec refert, malum id sit, an non sit, neq; quod ab alia potestate, aut alio superiori idem imperatum teneremur exequi: nec denique, quod etiam de se bonum sit id, quod præcipitur. Vt si filio præcipiat pater vim huic aut illi inferre, armis congredi, ferire, cedere, quæ imperatore in acie præcipiente teneretur exequi, non debet iubente patre, vt huiusmodi. Rursus si vxori, familiæque aut ieiunia, aut eiusmodi opera pœnitentię pręscribat præter ea, ad quæ lege Dei aut Ecclesiæ adstringuntur, quanuis de se bona sint: præcipienti tamen patrifamilias obedientiam non debent. Hęc enim ad sacerdotes & Episcopos pertinent.

Quando præsidens in quacũq; societate intelligendus est iniqua præcipere.

Huiusmodi itaque qualia sint, in singulis humanis societatibus, & quid in quoque ordine nostris debeamus superioribus: neque enim idem omnibus ipsam formã, speciemq; societatis, in qua superiores sunt, æstimanti secundum hoc exemplum, non est difficile dijudicare, quando rationis regulam non obliquat deprauatus affectus. Suam autẽ cuiq; D formam ac speciem societati pręscribit finis, ob quem ipsa cõtracta est societas. Qui quidem finis est, & regula, & scopus, in quẽ perpetuò respicere debet præsidentis autoritas, adeò vt quicquid non dico, illum scopum non attigerit (id enim in omnibus est difficilimum, ne dicam, mortalibus impossibile) sed quicquid manifestè præter illum scopũ est, multo magis, si ab eo abducat etiã, manifestum est ad eam autoritatẽ non pertinere, nec eidẽ præcipiẽdi obedientiã in eo deberi.

Quòd si hîc percontari me pergas: quandoquidem in omni societate humana, superiori, qua gubernatur, autoritati in his, quæ ad finem suę, cui præest, societatis pertinent, iustè, riteque pręcipienti ex lege diuina & naturæ obedientiam debere omnes subditos iam nunc cõtendimus: an ergo omnis in his inobedientia & præuaricatio mortale peccatum sit? Quod videtur consequi, præsertim cùm eam non excusat aut ignorãtia aut subreptio, cùm scienter, volenterque mandata Dei & naturæ transgredi mortale peccatum videatur. Quòd si fit inter tot, tam varios superiores, tot leges humanas, ecclesiasticas, ciuiles, œconomicas, tot statuta, tot præcepta, quæ nam esse posset salus hominis?

Tametsi

A Tametsi hæc quæstio (vt pòst intelliges) plus habeat in secessu, quod vt pertractatiōe exquisita dignum est, ita est alterius & loci & negocij: breuiter tamen eidem respōdentes dicimus, neq; omnem, neq; nullam inobedientiam & prȩuaricationem eiusmodi mortale peccatum esse. Quare & methodo, qua hȩc discernātur, opus nos habere. In primis hoc planè certum est, non omnem prȩuaricationē legis diuinȩ & naturalis esse mortale peccatū, etiamsi nec ignorantia, nec subreptione excusetur. Prohibet enim lex Dei & naturæ in vniuersum omne mēdacium: tamen iocosum, & multo magis officiosum, quo nemo lȩditur, imò quo & iuuatur aliquis, nemo inter delicta mortalia connumerat. Similiter præscribit nobis lex naturȩ & diuina, in cibo & potu obseruare medium ac regulam temperantiȩ, quȩ in eo consistit, vt tātum & non vltra sumatur, quantum exigit necessitas aut vtilitas corporis: cuius transgressio, gula videlicet, etiam inter capitalia septem cōnumeratur peccata. Attamen frequenter, ne dicam penè quotidie, trāsgredimur illam regulam satis notabili magnoq; excessu, dum vel consuetudini, vel societati, vel amicis morem gerimus, nec quisquā excessum eiusmodi, nisi sit planè immodicus, inter mortalia peccata B statuit. Eadē nobis lex naturæ ac diuina præscribit, vt in omnibus & factis & dictis obseruemus, vt suo modo & in suum finē tendant omnia, eoq; dirigatur vniuersa hominis intentio, ne quid non solùm indecorè, sed nec otiose aut frustra fiat à nobis. Quandoquidem & de omni verbo otioso reddituros nos rationem affirmat Christus in die iudicij. Absit tamen, vt in his omnibus esset mortalis præuaricatio.

In eundem modum, nec omnis inobedientia aut præuaricatio humanorum præceptorum, mortalis censenda est. Sed æquè hic vt in præuaricatione mandatorum Dei, & naturæ distinctione opus est.

Omnem contemptum autoritatis superioris mortale peccatum esse.

Deinde etiam hoc certum est, si non omnem inobedientiam, tamen omnem contemptum autoritatis superioris, mortale peccatum esse. Id quod apertissimis verbis in vniuersum nos docet Petrus, qui contemnentes dominationē aut superiorem autoritatē statuit inter illorum iniquorū præcipuos, quos Dominus cruciandos seruat in diem iudicij. Nouit, inquit, Deus pios de tentatione eripere, iniquos verò in diē iudicij seruare cruciandos, magis autem eos, qui post carnē in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemq; contemnunt.

Vt autem, quid cōtemptum intelligamus, intelligas, distinguit quidē Aristoteles tres C eius species, despectum, detractionem, contumeliam: despectum definiens, dum quis aliquem nihili pēdit, existimans rei dignum nullius. Detractionem, dum alterius voluntati quispiam impedimento est, non vt sibi, sed ne illi. Cōtumeliam verò, damno atq; dolore in his afficere, in quibus turpe est patiēti. Nos tamen ex vsu scripturarum, etiam contumaciter resistere, & nolle obedire superioris autoritati, mortalem, quem diximus cōtemptum appellamus. Quod ipsum tamen ferè videtur saltem re ipsa despectus & nihilipensio autoritatis superioris. Ita dicit scriptura: Quasi peccatū ariolādi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Ita & Paulus resistentes potestati publicȩ in ciuili politia, dicit sibi damnationem acquirere. Ita Christus se quoque sperni testatur, cùm quis spernit Dei ordinatione in ecclesia sibi præpositos. Et in vnaqualibet superioritatis specie, morte expiabatur contemptus hic in lege veteri: vt filius proteruus & cōtumax, inobediens patris & matris imperio, & qui coercitus obedire contempserat, obrui lapidibus à populo ciuitatis iussus est. Similiter, si quis ex superbia recusabat obedire sacerdotis imperio, qui tabernaculo præerat, aut loco quē elegerat Dominus, aut etiam iudicis pro tempore, morti erat obnoxius. Et morietur, inquit, homo ille, & auferes malum de Israel. D Reliquæ verò duæ contemptus species, quas describit Aristoteles, subditorum erga superiores suos, nusquā memorantur à scriptura. Neq; enim ad humanam, sed diabolicam malitiā pertinent, qualis est Lutheri & suorum.

In his verò, quȩ nō ex contēptu procedūt, transgreſsionibus humanorum prȩceptorū, vt cùm quis seu ex negligentia, seu ignauia, aut socordia, non implet superiorum prȩcepta & imperia, aut trāsgreditur etiam, vt morem gerat desiderijs suis & concupiscentijs, methodo quadam, vt dixi, ac regula opus est, qua venialem inobedientiam à mortali valeamus discernere. Nam æquè falsum est, & omnem, & nullam transgressionem eiusmodi, mortalem dicere: quemadmodum etiam in transgreſsionibus diuinæ & naturalis legis ostendimus. Qua verò methodo hȩc discerni poſsint in singulis, exactoq; iudicio pōderari singulorum peccatorū grauitas, prolixioris hoc esset operȩ, & alterius negocij, nosq; ab instituto lōgiùs protraheret. Alioqui in inuestigationibus nostris circa definitiones ac sententias theologicas, hoc ipsum diligentiùs & pleniùs explicauimus, quas si Deus & vitam concesserit & otiū, aliquando

pietatis

pietatis studiosis communicabimus.

A Ex fine tamen autoritatis in quam cōmittimus, veluti ex scopo, hæc ęstimanda sunt omnia. Siquidem & fines harū autoritatum ordinatè se habere certum est, nec esse vnius momenti & ponderis. Quare nec ęquè graue quod abducit ab vno, & quod abducit ab alio. Iam nec est ęqualis recessus præuaricationum omniū à suo scopo, sed vna plus, alia minùs recedit: quemadmodum quæ imperata sunt magis aut minùs, aut non magnopere necessaria sunt pro attingēdo fine, ad quem ordinatur præcipientis autoritas. Ex quibus vir prudens poterit horum omnium coniectare atq; ponderare grauitatem in rectę rationis trutina & examine. Sed hæc vt exactiùs hîc pertractentur à nobis, non est instituti præsentis. Quò vt recurrat oratio: de societate catholicæ Christi ecclesiæ iā propriè inquirēdum est, quę sit ea, qua gubernatur, autoritas. Quæ cùm in quacunq; humana societate ex propria eius forma ac specie, quā sortitur ex suo fine, pręscribatur atq; ortum habeat, perpendere in primis oportet, & huius societatis formam, & finem, ob quem in eandem conciliati sumus. Formam indicat ipsa ratio nominis, nempe Christi fidelium omnium, quatenus Christiani sunt, societatem,

B varijs presbyterorum, episcoporum, archiepiscoporum, primatuumq́; ordinibus (vt in tam immenso corpore omnino erat necessarium) ad vnum summum pōtificem, ecclesiæ præsidem, decētissimè ordinatam. Finis eius est, quò legem fidemq́; Christi, quam edocti à spiritu sancto Apostoli, viua voce tradiderunt ecclesijs, quemadmodum tradita est ab initio, incorruptam cōseruemus, vt non sint in nobis schismata, sed idem dicamus sentiamusq́; omnes, assequamurq́; per hęc vnà cœlestem illam, ad quā per Christum vocati sumus, & cuius ipse nos sibi cohæredes effecit, hæreditatem. Ergo apud ecclesiasticæ hierarchię pręsidem eorū omniū debuit esse autoritas, quę ad conseruandā hanc ecclesiasticam societatē in sua vnitate, suoq́; vigore, eandemq́; dirigendā efficaciter in illū suum finem erant necessaria. Necessarium autē ante omnia, vt omnes nos homines sumus, & inter homines viuimus, suboriri subinde de ecclesiasticis rebus ordinibusq́; contentiones, idq́; non solū inter inferiorioris gradus Christianos, sed etiam inter ecclesiarū pręposITOS, quemadmodū penè ab initio factum vidEn fait: demus. Quare ne dissidētibus inter se ecclesiarum prępositis, vnusquisque ad se rapiens ecclesiam Christi, eius vnitatem scinderet, hoc erat in primis necessariū, vt eorū omniū

Autoritas iudiciaria ecclesiæ.

summa potestas esset penes vnū totius ecclesiæ pręsidē, ad quē tandem referretur omnis quæstio & cōtrouersia, quęcunq; inter pastores rectoresq́; ecclesiarū exoriri cōtingeret, C cuius sacrosanctū, irrefragabile atq; vltimū apud oēs haberetur iudiciū. Hanc autē iudiciariam ecclesiæ potestatē appellamus, cuius summa quidem, vt dixi, est penes ecclesiasticæ hierarchię præsidem autoritas, atq; inde ordine quodam trāsit etiam in reliquos sub ipso ecclesiasticæ hierarchię præpositos. Cui subditi sunt Christiani oēs, quatenus Christiani sunt & ecclesię filij. Causę vero quæ ex natura sua ad eandem peculiariter pertinent, sunt quæcunque de ordinibus, gradibus, sacramentis, obseruationibus, alijsq́; rebus ecclesiasticis quæstiones & controuersię, quicquid deniq; inter quoscunq; Christianos ortū habens ex aliquo quod specialiter ad ecclesiam, legē, fidém ue Christianam pertinet. Quam quidem autoritatem esse in ecclesia, & eius summam penes ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, haud foret aliter probari necesse, quā ex eo quòd est ecclesia, quę esse cōstareque non posset absque autoritate huius modi: quemadmodū & in alijs humanarum societatum generibus, quas excogitauit conuictus humani ratio, seu regna sunt, seu respublicæ, ciuitates, castella, domus, suus cuiq; ordo est necessarius, & in quoque ordine suum caput, cui & sua est autoritas necessaria, D per quam ea constet modereturq́; societas, eademq́; ratio quæ societates illas inuenit, autoritatem illam suo cuique asseruit capiti. Quas tametsi ipsi inter se constituerunt homines, docente nimirum eos natura, vsu & ratione, nisi sic conciliatis in vnū vitam humanam non posse subsistere: ęquè tamen Dei ordinationi resistere, grauiterq́; peccare, qui suis superioribus (in suo quisq; ordine) resistunt, non cessant clamare diuinę Apostolicæq́; literæ. Id quod nihilo minùs ante omnes diuinas scripturas, omnemq́; scriptam legem verum extitit. Ne quis hinc potiùs, quā ex sua cuiusq; forma depēdere autoritatem, qua gubernetur, existimet. Neq; enim Paulus nouam vllam legem promulgauit, quum diceret: Omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit, &: Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit, & sibi damnationem acquirit. Sed antiquā ea in re legem naturę, quæ fuit ab initio, obscuratam fortassis peccatorū demerito in quorūdam cordibus, ob oculos reuocat & inculcat. Itaq; & ante Paulum semper subditi obedientiā debebant publicis magistratibus, filij parentibus, vxores maritis suis, famuli & ancillæ Dominis.

Quæ causæ ad eandē pertineant.

Itaq;

A Itaq; si sit & esse debeat Christiana ecclesia, ea autem (quemadmodũ demõstrauimus) sine prędicta autoritate non subsisteret, sicut nec sine sua quęque aliæ, æquè est hæc in ecclesia, sicut in domo patrisfamilias, in ciuitate & regno sua polytica ciuilisq; autoritas necessaria. Pendet enim hæc atq; oritur ex ipsa ecclesię forma & essentia, quã sortitur ex fine ob quem hæc cohæret societas: vt & sua quæque in societatibus alijs. Qui cũ vnicuiq; autoritati suam metam, suos præscribit limites, agè ex eodem pergamus, vt cœpimus, inuestigare vniuersam ecclesiasticæ autoritatis substantiam.

Diximus ecclesiasticæ autoritatis finẽ esse, vt rectè nos habeamus in his quæ ad Christũ & Deum sunt, hoc est, vt legem fidemq; Christi, quam docti à spiritu sancto Apostoli viuę vocis doctrina ecclesijs tradiderunt à principio, incorruptam intemeratamque conseruemus vsque in finem seculi, idem in ea dicentes sentientesque omnes, absque sectis inter nos, aut schismatibus: vtque tandem per hæc regni illius cœlestis, ad quod vocati sumus, à Christo hæreditatem consequamur. Qui equidem finis, vt illam formam ecclesiasticæ hierarchiæ constituit, qua in vnum contineretur tã immẽsa multitudo, sentiretq; vnius præsidentis autoritatem & imperia: ita tantã B præsidenti potestatem autoritatemq; attribuit, quanta illi erat ad dirigẽdam efficaciter ecclesiam ad hunc suum finem consequendum necessaria. Erat autem in primis ad pacificam inter se Christianorũ conuersationem tanta illi iurisdictionis autoritas necessaria, quantã iam demonstrauimus, qua omnes inferiores gradus atq; ordines, Christianosque vniuersos contineret in officio, in vnitate & concordia. Sed non videtur hæc sola sufficere. Neque enim (vt diximus) ob id solùm cõstituta est Christianæ ecclesiæ societas, vt inuicem conuersaremur pacificè, nec interturbarentur ecclesiastici ordines: sed multo maximè, vt in lege, religione, fideq; Christi idẽ dicamus & sentiamus omnes. Itaq; etiam si scripto nobis commendasset legẽ suam Christus, quemadmodum veteri synagogæ illam suam Moyses, suboriri subinde ex scripturis de lege, fide, religioneq; dubitationes, quæstiones & controuersias nihilo minùs fuisset necessarium. Quare & eas (si modò inter nos futura erat fidei vnitas & concordia) præsidentis autoritate necesse erat terminari, definiriq; iudicio.

Nec est quod ad scripturarum iudiciũ quisquam dicat referendas quæstiones & controuersias eiusmodi. Primùm, quoniam scripturæ sunt muti iudices: quare ęquè foret necessarium, vt quisquam ex scripturis huiusmodi proferret iudicium, quod necesse esset omnibus absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi videretur de huiusmodi iudicio. Deinde, quum pars vtraq; pro suo, quem adstruit, sensu scripturarum adferat testimonia, & partis alterius scripturas expositione sibi accommodet & contorqueat, quis hos in suo sensu vtrinque pertinaces cõciliabit inuicem, si in his non subijciemur præsidentis iudicio? Quis tandem dubitationum, quęstionum & altercationum finis erit? An nõ continuò videres tot de scripturis, & tam discrepantes sententias ac interpretationes, quot sunt hominũ & quàm diuersa capita? Sunt enim (vt superiùs demonstrauimus) scripturę, velut Lesbiæ cuiusdam ædificationis plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiã trahi se facilè patiuntur: si quis veram illam, rigidam, inflexibilemq; earundem amusim, nempe ecclesiasticæ traditionis autoritatem & sensum illis minimè adhibeat. Quam ob causam sanctis illis patribus, nostræ religionis antesignanis & ducibus, nequaquam visum est, ad scripturas prouocationem concedi hæreticis, vt quas non ad illam suam amusim, sed ad suũ ipsorum sensum intelligunt & accõmodant. Quare quantumuis in scripturis quis exercitatus cum illis disputatione congrediens (vt ante annos mille trecẽtos verissimè tradidit ille Tertullianus) nihil proficiet, neq; ipsis, neq; auditoribus Christi fidelibus, sed oberit potiùs. Quandoquidem seu defenderis tu aliquid, seu negaueris, scripturas veluti plumbeam quandam, vt dixi, regulam, ingenij versutia, facilè vertent & accõmodabunt quocunque voluerint. Quas si tu dicas torqueri ab eisdẽ expositione incongrua, idem occlamabunt tibi, à se stare earum veritatem, per te adulterari easdem. In hũc modum, cùm sine modo & fine processerit altercatio, etiam audientibus ingeritur scrupulus, quid verum aut falsum habere debeãt, atq; ipsi tãto obstinatiores discedunt, quanto viderint orthodoxos minùs promouisse. Hæc, inquam, atque eiusmodi ante tot secula ille Tertullianus docuit, & verissimè docuit. Cui vtinã plus attendissent pleriq; nostrûm, & minùs in disputationem scripturarum descendissent cum hæreticis, & meliore sanè loco se haberet Christiana religio. Iam & illud omnino certũ est, non esse cuiusuis, nec facile, veram inuenire scripturarum intelligentiam, ex quibus dum eas quique pro suo sensu intelligere conati sunt, tot pestilentissimas hęreses ortum traxisse

Cur sanctis patribus haud uisum est ad scripturas prouocationẽ concedendam hæreticis.

C D

A xisse videmus. Sunt enim, inquit Petrus, de Paulinis epistolis loquens, in illis quędã difficilia intellectu, quę indocti & instabiles deprauãt, sicut & cęteras scripturas ad suã ipsorum perditionem. Et inter has tot difficultates, tot ambiguitates, tot altercantes, quò saltem confugient, quò se vertent simplices miserique Christiani, vt sciant quid verum sibiq; sequendũ in eo, in quo errare dãnari est?

Docuimus quidem libro primo, quo pacto quisq; apud se de quacunq; proposita quæstione inuenire poterit orthodoxæ fidei veritatem indubiam. Sed hoc paci & vnitati catholicæ ecclesiæ non sufficit: quin & aduersantium sanę fidei altercationes reprimi, impiam doctrinam, quæ velut cancer serpit & obrepit incautis & simplicioribus, compesci coercerią; erat necessariũ. Quare præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessaria erat & ea autoritas, vt altercationes eiusmodi & ad ipsius referri iudicium & definitione terminari oporteat. Ita sanè (quemadmodum pòst audies) non ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, & summi inter eos pręsidentis iudicium, in quęstionibus & altercationibus eiusmodi etiã suos illos remisit Moyses. Vnde nec nobis minùs erat necessariũ subortas cõtrouersias & dubitationes eiusmodi præsidẽtis autoritate definiri, etiãsi scripto suam nobis legem cõmendasset Christus, quemadmodum suam illam veterem Moyses.

Moysen in quæstionibus eiusmodi remisisse suos nõ ad scripturas sed ad sacerdotale & præsidentis iudicium.

B Quoniam autem non de humanis hîc legibus agitur, quas posset ciuilis societatis princeps interpretatione sua aut moderari, aut mutare etiã pro ratione locorũ & temporum: sed de diuinis, de quibus nec apicẽ nec iota pręterire oportet, & quas omnino ab hominibus immutari non licet, neq; à præside: erat & hîc planè necessarium speciali aliquo priuilegio, quo dirigeretur à Deo præsidentis illius autoritas, nec aberrare sineretur ab eius quod dubitabatur iudicij veritate: ne forte malũ pro bono nobis statuens, aut lucem tenebras, dux cęcus cęcis factus, eos vnà secum pertraheret in foueam.

Et hæc quidem nobis cum veteri illa synagoga communia erant omnia, nisi quòd horum omnium in ecclesia Christi tanto maior erat necessitas, quanto est difficilius in tam dispari multitudine, ex nullis non gentibus, nationibus, linguisq; cõgregata, atq; in vniuersum terrarum orbem dispersa, seruari indiuiduam vnitatẽ, & in fide religioneq; concordiã, quàm in illa synagoga veteri, in vno cognatoq; populo, eisdẽ semper & moribus & ritibus assuefacto. Quæ tamen cùm omnia diligentissimè prouisa ordinataq; à suo illo legislatore videbimus in vmbratico illo tabernaculo veteri, nihil meritò dubitabimus à Christo tanto etiam diligentiùs ordinatiusq; prouisa suæ ecclesiæ, quanto vtiq; ipsam solidam veritatẽ par erat suam vmbram omni perfectione excedere, quanto etiã hęc præ illa veteri Deo charior & pretiosior extitit, vt cuius gratia nõ Moyses aliquis, nõ Angelus de cœlo, sed ipse missus venit Dei filius seruilem formã accipiens, & non hircorũ aut taurorum, sed suo pretiosissimo sanguine & morte acęrbissima eandem consecrans & sanctificans: quanto deniq; vniuersa hæc ecclesiæ Christi, quàm synagogæ veteri, magis demonstrauimus necessaria. C

Erat præterea & aliud quiddam nostrę ecclesiæ peculiariter necessarium, cuius nullus vsus fuerat in synagoga illa veteri: hinc exoriente inter illos nosq; hac diuersitate: quòd nostra lex Euangelica, viuę traditionis magis est quàm scripturæ, vt vetus scripturæ, non traditionis. Siquidem illis, hoc est, vni cognatoq; populo diligentissimè perscriptam legẽ suã tradidit Moyses. Nobis verò, hoc est, orbi vniuerso, atq; omni, quæ sub cœlo est nationi, legislator noster Christus legem suam viua tantùm Apostolorum traditione, quos neq; scripto, nec de omnibus viuo verbo, sed multo magis spiritus sancti vnctione eandẽ ipse docuerat. Attamen hanc nostram, multo magis perdurare intemeratã, incorruptã, immutatamq; ad finem vsq; seculi, erat necessarium, quemadmodum tradita est ab initio: quàm veterem illam & vmbraticam, nõ multo pòst euacuandam, succedente eidem nostræ legis luce & veritate. Legem tamen diligenter perscriptam, atq; ita, vt dictum est, vni cognatoq; populo traditã, perdurare in longum tempus, conseruariq; immutatam, non est adeò operosum & difficile. At quæ viua tantùm voce tradita est, nec tradita paucis, neq; vni tantùm cognatoq; populo, sed dispersa in orbem vniuersum, in omnes gẽtes, nationes, populos, tam dissonis institutis moribusq; viuentes, quàm linguis vtentes, eandem vbiq; in finem vsque seculi conseruari, vt idem prorsus in ea dicamus sentiamusque omnes, planè stupendum est, atq; omnem omnino humanum captũ superat. Qua equidẽ in re singularem quãdam miramq; suæ legis præ alijs omnibus prærogatiuã, vim & energiam demonstrare voluit Christus. Tamen vt cõseruari potuerit inter tot hæreticæ persecutionis fluctus, turbines, & tempestates, quibus (quod pòst clariùs intelliges) totus aliquando orbis penè à fundamentis concussus est, Satanasq; ille euentilauit ecclesiam, D

sicut

A ficut qui cribrat triticum, nec imaginari est, nisi in vna aliqua eaq; principali totius orbis sede, in qua præcipuè resideret, & perpetuò cõtinuaretur ecclesiasticæ hierarchiæ prima summaq; autoritas (quam Romanam ecclesiam suprà demonstrauimus) singulari priuilegio conseruasset eandem. In qua nunquam interrupta episcoporũ successione ad finem vsq; seculi propagaretur, ad quam in eiusmodi fluctibus tempestatibusq; respicientes orthodoxi à naufragio eripere se, saluariq; possent, & in tutum velut portum recipere.

Hæc sunt quæ nostræ ecclesiæ in præside hierarchiæ suæ, atq; eius cathedra videbãtur omnino necessaria, ita vt sine his in finem suum congruè non posset dirigi. Quæ an prouisa diligenter nobis omnia sint à Christo, iam nunc inquirendum est.

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi talem tantamq; iurisdictionis autoritatem competere, qua vniuersam sibi commissam ecclesiam in officio cõtinere possit. Insuper & definiendi controuersias omnes, quæ in fide, religione, legeq; Christi emergunt. Cuius sit ultimum iudicium, quod omnes sine contradictione sequi oporteat, ex umbra synagogæ ueteris demonstrare,

CAP. III.

Repetitio proximè demõstratorum cum transitu ad sequentia.

B Svperiori inquisitione ex ipsa ecclesiasticæ societatis forma & specie, atq; eius fine inuenimus, præsidenti in ecclesiastica hierarchia necessariam in primis talem tantamq; iurisdictionis autoritatem, qua ordines ecclesiasticos inferiores omnes, vniuersamq; sibi commissam ecclesiam in officio cõtinere possit, ecclesiastici status perturbatores coercere, publicè in legem Christi delinquentes corrigere, cæteraq; exequi omnia, quæcunque ad finem suum consequendum sunt aut necessaria, aut opportuna & congrua. Deinde vt penes eundem summa esse debuerit subortas inter nos de fide, religione, legeq; Christi quęstiones & cõtrouersias definiendi autoritas. Cuius sententiã non secùs, quã Christi ipsius (cuius nobis vices refert) sequi omnes tenerentur. Sine quo inter nos conseruari prorsus nõ posset fidei vnitas, tam ad ecclesiasticam vnitatem, quàm ad finẽ ecclesiasticę congregationis consequendũ, vel in primis necessaria. Ex consequẽti autem circa eorundem pręsidentiũ, sententiam definitionemq; & iudicia singulare quoddam diuinę assistentiæ priuilegium: ne fortè si pro iusto iniquũ, pro luce tenebras nobis statuerint, cæcique cęcis ducatum præbuerint, vnà cum eis præcipitaremur in foueam.

Et quoniam hæc vniuersa nostræ ecclesiæ cum sua illa vmbra synagoga veteri, ad proportionem fuere communia, nisi quòd tanto maior horum omnium apud nos erat necessitas, quanto difficilius est multitudinem adeò immensam ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis, in tã solidam vnitatem cõtineri, quàm vnum cognatumq; populum, qualis maximè fuit Hebræorum. Ad illam ipsam nunc vmbram primò respiciendum est. In qua, si hæc omnia diligenter prouisa ordinataq; à suo illo legislatore inuenerimus, nihil vtiq; dubitamus, neq; Christum in re tam necessaria defuisse suæ sponsæ charissimæ ecclesiæ, etiam si nullum de hoc verbum legeretur apud Euangelistas: pręsertim quando hæc omnia fuisse in ecclesia, res ipsa testaretur ab initio. C

Quòd autẽ dicta omnia diligẽtissimè prouisa fuerint illi vmbrę & synagogæ veteri, testatur scriptura Deuteronomij in hæc verba: Si difficilẽ & ambiguum apud te iudiciũ esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variare, surge & ascende ad locum, quem elegerit dominus Deus tuus, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcunq; dixerint, qui pręsunt loco, quẽ elegerit Dominus, sequerisq; sententiãm eorum, nec declinabis ad dexteram, neq; ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel. Cunctusque populus audiens timebit, vt nullus deinceps intumescat superbia. Hic audis in primis in subortis dubijs & controuersijs, quę per singularum ciuitatum iudices expediri non poterant, ad quos suos illos altercantes remiserit Moyses. Certè non ad scripturas, sed ad sacerdotes Leuitici generis, qui præsunt loco quẽ elegerit Dominus. Audis item quid promittat, nempe inuenturos ibi dubij iudicij, aut motæ controuersiæ ueritatem. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatẽ. Audis prætere, quàm districtè præcipiat illorum obedire iudicio, nec de eorum sententia inquiri ampliùs. Et facies, inquit, quodcunq; dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus. Sequerisq; sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram neq; ad sinistram. Audis postremò, vt contumacia aduersus præsidentis sacerdotis autoritatem, expianda necessariò fuerit mortis supplicio. D

Sed

A

Sed video hîc quid dicturi sint veritatis hostes & aduersarij, nempe suis se artibus à nobis peti. Non enim citari à nobis, vt sunt, integra legis verba, sed exceptis eis, quæ proposito nostro erant cōmoda, omissum id, quod fuit caput & cardo & vnde planè cōuincimur, etiam iudicij pręsidentium loco, quem elegerit Dominus, sacerdotum, iudicem esse debere scripturam. Non enim ita dictum simpliciter, quemadmodum nos citauimus: & facies quodcunque dixerint, qui pręsunt loco, quē elegerit Dominus, sed additam hanc velut restrictionem: & docuerint te iuxta legē eius. Ergo, inquiunt, nisi nos docuerint iuxta legem Domini, non tenebimur tenere aut facere, quod docent aut præcipiunt. Quo pacto etiam illud legislatoris nostri dictum in euangelio intelligi volunt: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergò quæcunque dixerint vobis, facite: hoc est, quæ dixerint aut docuerint secundum cathedram. Et quo tandem pacto, an secundum legem aut cathedram doceant, nisi ex lege scripturaque dijudicandum est? Quæ si ita se habeant, an non planè ridiculus videbitur, seu ille Moyses, seu sacer spiritus, & non prorsus lusisse operam, quòd dubitantes nos legis scripturarumq; occcasione, remittit ad sacerdotale, præsidentisq; iudicium? Nam si per me mihi constabat quid esset secundum legem, vnde dubium? quorsum ad pręsidentium remittor iudicium? Si eorum rursus sententia & iudicium, nobis ad examen iudiciumq; reuocandum est, quid erat necesse eorum iudicium & sententiam exquirere, & non potiùs nostro contentos stare iudicio, quibus adhuc de illorum iudicio, an secundum legem sit & scripturas, dijudicandum est? Quid est ergo quod præcipit facere absque discrimine, quodcunq; illi dixerint? Quid eorum sententiam prorsus atq; indiscusse sequi, nec ad dexteram ab ea declinantes, nec ad sinistram? hoc est, qualiscunq; tandem nobis visa fuerit, nec ad dexteram quidem, hoc est, ad eam partem quæ nobis fortè æquior videret. Quid postremò, quod mortis supplicio mulctabat lex inobedientiam erga sacerdotem pręsidem, absq; vlla omnino exceptione, nullum relinquēs inobedientiæ palliū, nullum subterfugiū superbis & contemptoribus sacrosanctæ autoritatis, quasi possent sacerdotale & pręsidentiū iudicium suo rursus submittere iudicio? Hæc, vt verum fatear, primò mihi scrupulum ingesserunt de hac clausula (& docuerint te iuxta legem eius) vt quæ nec pręcedentibus, nec sequētibus vllo pacto cohęrere videretur: sed inconcinnè intrusa & assuta à nescio quo, suspectumq; reddiderūt hoc loco nostrum interpretem, quicunq; tandem is fuerit, admonueruntq; primū ad septuaginta interpretes, deinde etiā ad fontē ipsum, hoc est, Hebraicā veritatē recurrere, à quibus plurimum variat nostra vulgaris ędítio, cuiuscunq; tandē autoris sit. Quod vt intelligas, apud 70. interpretes ita hîc locus redditus est Græcè:

Coarguitur falsitas lectionis uulgaris Deu. 17. Si difficile, &c.

C

Ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ῥῆμα ἀπὸ σοῦ ἐν κρίσει ἀναμέσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀναμέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀναμέσον ἁφὴ ἁφῆς, καὶ ἀναμέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας, ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευΐτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν, καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, καὶ φυλάξεις σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι κατὰ τὸν νόμον, καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν εἴπωσι ἄν σοι ποιήσεις, οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος οὗ ἂν ἀναγγείλωσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λιτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖται τὸ πονηρὸν ἐξ Ἰσραήλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι. *Quæ Latinè sic ferè ad uerbum exprimuntur:* D

Si autem impossibile fuerit verbum à te in iudicio, inter sanguinem & sanguinem, & inter iudicium & iudicium, & inter lepram & lepram, & inter contradictionem & contradictionem, verba iudicij in ciuitatibus tuis: surges & ascendes in locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, vt inuocetur nomen eius illic. Et venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & exquirentes annunciabunt tibi ipsum iudicium. Et facies secundum verbum, quod annūciabunt tibi ex loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. Et custodies valde, vt facias iuxta omnia, quęcunq; sancita fuerint tibi. Iuxta legē quæ fuerit, secundum iudiciū quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo quod annūciauerint tibi ad dexteram nec ad sinistrā. Et homo qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem ad ministrādum in nomine Domini Dei tui, aut iudicem qui fuerit in diebus illis, morietur homo ille, & auferes malum ex Israel. Hactenus hîc locus iuxta septuaginta interpretes penè ad verbum expressus est.

Hic uide, quā districtè præcipiat lex obedire iudicio sacerdotali & sentētiæ præsidentium cathedræ.

He-

A Hebraicam verò veritatē hoc loco ita nobis ad verbum dudum reddidit vetus sodalis & amicus, cùm vnà in vrbe viueremus, Ioannes Stunica Hispanus, vir trium linguarum peritia insignis, at Hebraicæ in primis linguæ peritissimus.

Cùm abscondita fuerit à te res, deducta ad iudicium inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter lepram & lepram, verbaq; contentionū in portis tuis: surges & ascendes ad locum, quem elegerit Dn̄s Deus tuus in eo, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & ad iudicem, qui fuerit in diebus illis, & requires, & annunciabunt tibi verbum iudicij. Et facies iuxta verbum, quod annunciabunt tibi, de loco quem elegerit Dominus, & custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint. Iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo quod annunciauerint tibi, ad dexteram aut sinistram. Et vir qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotem stantem, vt seruiat ibi Domino Deo tuo, aut iudicem, morietur vir ille, & auferes malum de Israel.

Hęc est eiusmodi loci iuxta Hebraicam veritatem ad verbum expressa sententia, editioni septuaginta interpretum per omnia consona, nisi quòd est aliquanto clarior & B apertior. Interpretatio verò Chaldaica Pentateuchi, iuxta translationem, quā imprimendā curauit reuerēdissimus quondā D. Frācis cus cardinalis Toletanus, habet in hęc verba:

Si difficile tibi fuerit verbum iudicij inter sanguinem & sanguinem, inter causam & causam, inter plagam lepræ & plagam lepræ, & fuerint verba iudicū discordantia in ciuitatibus tuis, consurges & ascendes in locū, quē elegerit Dominus Deus tuus, & venies ad sacerdotes, Leuitas, & iudicem, qui fuerint in diebus illis, & quæres ab eis, & annunciabūt tibi verbū iudicij. Et facies secundum pręceptū & verbum, quod nunciauerint tibi de loco, quē elegerit dominus. Et custodies vt facias iuxta omnia quę docuerint te. Iuxta pręceptum legis quod docuerint, & secundū iudicium, quod dixerint tibi, facies. Non declinabis à verbo, quod indicauerint tibi, ad dexteram neq; ad sinistram. Vir autem qui malignè egerit, vt nō obediat sacerdotibus, qui stant ibi vt ministrent coram Domino Deo tuo, aut iudici, occidetur vir ille, & auferes facientem malum de Israel. Et omnis populus audient & timebunt, & nō agent impiè deinceps. Vides in his omnibus clarissima legis verba, quæ superbis inobedientibusq; nullā excusationē relinquunt. Quin diligenter occurrere videtur horū pernitioso admodum errori, qui pulcherrimum illum tabernaculi ordinem inuertere moliūtur, & subditos ar- C mare aduersus sacrosanctos magistratus sibi prępositos & cōstitutos à Domino: imò verò vnumquemlibet è populo cōstituere iudicē Dei & Christi. Tanquā pręuidēs spiritus hęc nouissima tēpora, in quibus doctrinam sanā reiecturi essent homines, & ad sua desideria coaceruaturi sibi magistros prurientes auribus. Et facies, inquit, iuxta verbū, quod annūciabunt de loco, quem elegerit Dominus, & custodies valde, vt facias secundum omnia, quę te docuerint. Vides quantam à nobis in obedientia solicitudinem ac diligentiam requirat. Neq; addit hîc tuam illam restrictionem, tuum inobediētiæ subterfugium, vt ea tantùm iubeat facere, quæ nos docuerint iuxta legē Domini, sed simpliciter iubet diligenter valde obseruare, vt faciamns secundum omnia, quæ nos docuerint. Ibi enim dinisa est sentētia, tam apud 70. quā in Hebraica veritate. Statuit autem vbiq; duo hęc è regione, ea coniungens diuersitatis copula, videlicet vt faciamus iuxta verbū, hoc est, præceptum aut iudicium, quod nunciauerint, & iuxta doctrinam, q̄ docuerint. Quorum primū ad supremam illam iudiciariam autoritatem pertinet: secundū verò ad illam definiēdi incidētia circa legem religionemq; dubia. Nec contētus semel hęc dixisse, iterū vtrunq; D inculcat ac repetit: Iuxta legē, inquit, quā docuerint, & iuxta iudicium, quod dicent tibi, facies. Quandoquidem de legis præceptis cęremonijsq; est quæstio & ambiguitas, tunc iuxta legem, quam docuerint, facies, hoc est, quicquid illi legis esse docuerint. Cùm verò ambiguum aut difficile est iudiciū cuiuscūq; alterius negocij, quod intra portas tuas ritè expediri nō potuit, quodcunq; tunc ius aut iudicium dixerint, aut sancierint, facies, nihil tuo in his omnibus reseruādo iudicio, nihil tuę sententiæ. Nec enim declinabis, inquit, à verbo, quod dixerint tibi, ad dexterā aut sinistram. Vt aūt istorū, seu iudicium, seu doctrinā perinde à nobis accipi voluerit, tanquam suū ipsius de loco illo per os eorū nobis loquentis, indicat horribilis pœna, q̄ in inobediētes cōstituit: Et vir, inquit, qui fecerit in superbia, ne audiat sacerdotē stantē, vt seruiat ibi Dn̄o Deo tuo, seu vt habet nostra translatio: Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tēpore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.

Nota diligēter legis verba, ut simpliciter ac diligenter obsequi iubeant & præcepto & definitioni ac doctrinæ præsidum.

Vides vir bone, nō tuis te artibus petitum, non truncata à nobis, aut vi obliquè detorta legis verba, sed simplicem, synceram germa-

A namq; citatam lectionem: eliminatum autem expunctumque id, quod erat subdititium & adulterinum, & à tibi simili aliquo, nescio quo, malè infartum, ansam inobedientiæ & contumaciæ præbẽs superbis, & quod rapiũt impij ad suam aliorumq; perditionẽ. Tu autem iam audisti Christiane lector, queãdmodum illi veteri synagogæ diligentissimè prouisum fuerit à Deo de vtraq; illa autoritate, quam ostendimus in ecclesiastica hierarchia necessariam. Vna, ad quam referretur omne difficile negocium, cuius esset vltimum, ratũ & sacrosanctum apud omnes iudicium. Altera, qua definiretur omnis de lege aut scripturis orta quęstio, altercatio & contentio. Omnibus imposita necessitate, absq; vlla cõtradictione aut exceptione, sequendi sacerdotis præsidentis loco quẽ elegisset Dominus, doctrinam, sententiam & imperium.

Sed nunquid, inquiunt, etiam si legi Dei repugnantia docuerit & præceperit? Hîc respõdet ille tibi, cuius verbo cœli firmati sunt, & cui nemo dicere potest, quare sic præcepisti? te diligẽter custodire debere, vt facias secundum omne quod te docuerint, néue declines aut discedas à verbo, quod annunciauerint tibi ad dexterã aut sinistrã. Hæc enim ipsa sunt legis verba, de quibus nec apicem, nec iota pterire oportet. Sed idẽ ille, qui hoc tam districtè exigit, tuę illi interrogationi occurrit. Siquidem securos nos reddidit de veritate doctrinæ, & æquitate iudicij eorum, quæ ex illo loco docẽtur & sanciuntur, qualescunq; tandem essent ei præsidentes. Hæc est enim illa pręrogatiua cathedrę & loci, quẽ elegit dñs, cui semper adest singulari priuilegio, atq; ita dirigit sentẽtiam & iudicium eidem pręsidentium, vt suum magis, quàm illorum hoc nobis habendum sit, nec de eius veritate & rectitudine quicquam hęsitandum. Et indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem, aut vt habent 70. ipsum iudicium, videlicet quod quærebatur. Hęc ille dixit, cuius dixisse fecisse est, & qui non potest nec falli, nec fallere. De cuius fide nunquid dubitabimus? qui si de veritate iudicij eorũ nos securos reddidit, quid adhuc discutimus? quid hæsitamus sequi eorum sententiam, quam ille tantopere, tam districtè nos sequi præcipit? Adhuc timemus, ne fortè sequẽdo errabimus? Certè si errauerimus, nõ dubitabo ego cum Augustino dicere: Tu domine decepisti me. Quod si vita te offendat præsidentiũ, habent illi iudicem suum. Tu verò audisti quid te oporteat facere. Nec propter vitam illorũ suæ fidei deerit ille fidelis & verax, quin tibi iuxta ipsius verbum sint indicaturi iudicij veritatem. Idq; non ob merita sua, sed partim ob sacerdotalis dignitatis pręrogatiuam, partim ob cathedrę lociq;, quem elegerit Dominus, priuilegium.

Diuinæ assistentiæ singulare priuilegiũ cathedræ & eidẽ præsidentiũ in his, quæ eorũ sunt officij.

B

C

Suprà explicauimus varia sacerdotalia munia, ad quæ consecrantur sacerdotes, visibili quidem cõsecrationis ritu, & per hominum ministerium, cui tamen diuina virtus inuisibiliter adest, ordinatis ipsis virtutem potestatemq; tribuens efficaciter implendi quæ eorum commissa sunt officio, cui tali ordinatione consecrationeq; præficiuntur: nisi inanem quandam inefficacium cæremoniarum pompam, & ordinationis cõsecrationisq; in sacerdotium vanum inefficacemq; ritum per Moysen illũ in vmbra veteri, & per Apostolos in Christi ecclesia institutum volueris ab omnipotente illa sapientia. Quæ etiam prophanioribus ministerijs quoscunq; specialiter addixerat & adscripserat, gratiam tribuit eiusmodi ministerio cõgruam. Itaq; etiã mechanicis illis artificib⁹, quos elegerat ad perficiendum cõsummandumq; opus tabernaculi, quod designauerat Moysi, spiritu Dei impleuit, quo sapientiam artemq; eorundẽ perfecit, & ad mechanica illa opera auctiorẽ efficacioremq; reddidit. Ecce, inquit, vocaui ex nomine Beseleel filium Huri, filij Hur de tribu Iuda, & impleui eum spiritu Dei, sapiẽtia, & intelligentia, & scientia in omni opere ad excogitandum quicquid fabrefieri potest ex auro, & argento, & ære, marmore & gemmis, & diuersitate lignorum, dediq; ei sociũ Ooliab filium Achisamech de tribu Dan, & in corde omnis eruditi posui sapientiam, vt faciant cuncta quæ præcepi tibi.

Exod. 31

D

Audis spiritum Dei illos impleuisse sapientia, intelligentia & scientia, non ad gubernandum populum illum Domini, non ad docendam legem & eius cæremonias, sed ad excogitandum in opere mechanico, quæ fabrefieri possent ex auro, argẽto, reliquaq; ad vsum tabernaculi & ornatus eius necessaria materia. Rursus, cùm grauaretur Moyses regimine tantę, cui præerat, multitudinis, nec solus ferendo esset tam immenso oneri, petijssetq; à Dño sibi ea in re dari coadiutores socios. Congrega, inquit illi dominus, mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti, quòd senes populi sunt & magistri, & duces eos ad ostiũ tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum, vt descẽdam & loquar tibi, & auferam de spiritu tuo, tradamq; eis, vt sustentent tecũ onus populi, & tu non solus graueris. Vides, & hos electos à Moyse coadiutores ad ciuile regimẽ, gubernationemq; populi; accepisse etiã gratiã spiritus, nõ ad quiduis sed

Num. 11

A sed ad illud propriè officium implendum, ad quod specialiter assumpti sunt. Tradam, inquit, eis de spiritu tuo, vt sustentent tecum onus populi. Et iterum, Iosue cum committeretur ducatus populi, repletus est, inquit, spiritu sapientiæ, quia Moyses posuit super eum manus suas. Vides vnicuique membro mystici nostri corporis, à capite influi specialem energiam & efficaciam ad suã propriam functionem, vnicuique distribui specialem gratiam spiritus ad opus ministerij & officiũ cui deputatus est. Ita quoque deinceps à sacerdotibus inuncti sunt reges sacro oleo super populum Domini. Nec vana fuit eiusmodi vnctio, neq; nugator Deus, qui eandẽ fieri præcepit & instituit, sed internã spiritus gratiam per eam contulit adiutricem & directricem ad regimen cui præficiebantur populi. Itaque mox vt à Samuele Saul inunctus esset in regẽ, immutauit, inquit, ei Deus cor aliud. Similiter, cùm idem vnxisset Dauid in regẽ in medio fratrũ suorum, directus est, inquit, spiritus Domini à die illa in Dauid, & deinceps.

Deut. ult.

Quòd si Deus ad mechanica illa opera deputatos præuenit spiritus gratia ad ea congrua, si electos ad prophanum populi principatum gerendum repleuit spiritu sapientiæ & fortitudinis per impositionem manuũ sacerdotalium, aut vnctionem sacri olei: nunquid inanes reliquit sacerdotes suos, quos tã diligẽti sanctæ consecrationis ritu adscripsit & sanctificauit ad munia sacerdotalia? Nunquid vanũ esse voluit illũ tam diligenter à se institutum sanctificationis ritum, qui solam sacerdotalium manuum impositionem tam efficacem esse cõtestatus est? Certè idem ipse testis est fidelis & verax, minimè inefficacem esse & fuisse ordinationem & cõsecrationem eiusmodi, sed cõtulisse semper internã spiritus gratiam ad efficaciter peragenda, quæcunque tanti sunt ministerij. B

Sacerdotalis officij & muneris hæc esse supra ostendimus, offerre hostias & orare pro populo & peccatis eius. Eidẽ benedicere & inuocare nomen Domini super eum: præterea & mundare tunc lepram corporis, nunc lepram animi. Atq; in his omnibus simul & sacerdotalis dignitatis efficaciam demõstrauimus. Itaq; ad sacrificãtis sacerdotis orationem promisit Deus propitiũ se futurũ populo & dimissurum peccatũ eius. Si, inquit, peccauerit omnis turba filiorum Israel, oblata pro peccato eius constituta hostia, roganteq; pro eis sacerdote, propitius erit eis Dominus. Similiter, si vnusquilibet è populo, seu princeps, seu alius peccauerit, oblata pro peccato eius hostia cõstituta: rogabit, inquit, pro eo sacerdos, & pro peccato eius, & dimittetur ei. Hæc Dei ipsius verba sunt, qui æquè non potest falli ac fallere. Ita quoque suam benedictionem ad sacerdotalem benedictionem certò subsecuturam promisit, dicẽs: Loquere Aaron & filijs eius: Sic benedicetis filijs Israel, &c. Inuocabuntq; nomen Domini super filios Israel, & ego benedicam eis. Audis quid repromittat æterna veritas. Cui si non credimus, propter infidelitatẽ nostram, nõ autem ob sacerdotalis benedictionis inefficaciam, eius effectum non percipimus. Ille certè negare seipsum non potest. Anna sterili in amaritudine animæ suæ orante Dñm, & Heli sacerdotis eius haud alioqui laudati benedictionem humiliter expetente, ad benedictionem eiusdẽ obtinuit quod petiuit, & concepit, peperitq; Samuelem filiũ. Et rursus, cùm illũ obtulisset Domino, benedixit, inquit, Heli Helcanę & vxori eius, dixitq; ei: Reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro fœnore, quod commodasti Domino. Visitauit ergo Dominus Annam, & concepit, & peperit tres filios & duas filias. Vides quàm diligenter exprimat scriptura, vt fidelibus non sit vana benedictio, quamuis illaudati & reprobati à Deo sacerdotis. Ita quoq; nec inefficacẽ esse sacerdotum nostrorum autoritatem, super mundanda lepra animæ, eadem testatur æterna veritas, quæ affirmat omnibus illis remissa peccata coram Deo, quæ remissa sunt sacerdotali ministerio, remissum negãs, quicquid ab illis remissum nõ est. Quorum, inquit, remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retẽta sunt. Et in his omnibus nunquid nos vitam sacerdotis discutiemus, & non nisi à sanctis & vitę inculpatæ horum omniũ expectabimus efficaciam? Nũquid inefficax erat baptisma, vana hostia & eucharistia, inanis absolutio & peccatorũ remissio sacerdotis peccato obnoxij?

Leuit. 4. C *1. Reg. 1.* D

Sacerdotalis etiã officij esse pręter ea, quæ cõmemorauimus, docere populũ, quæcunq; ad cultum Dei pertinent, ritus cęremoniarũ, & legitima vniuersa, testatur Dñs ad Aaron: Vinũ, inquit, & omne quod inebriare potest non bibetis tu & filij tui, quãdo intrabitis in tabernaculum testimonij, quia pręceptũ sempiternum est in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisq; filios Israel omnia legitima mea. Et rursus in Deuterono. Accedent, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus vt ministrent ei, & benedicant in nomine eius, & ad verbum eorum omne negotium pendet: & quicquid mundum est vel im-

Leuit. 10. *Deut. 21.*

A immundũ iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populum meum docebunt, quid sit inter sanctum & pollutum, inter mundum & immundum ostendent eis. Et cùm fuerit controuersia, stabunt in iudicijs meis, & iudicabunt.

Audis in his omnibus sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum quæ ad legem Dei, cæremonias, diuinumq; cultũ pertinẽt. Et in his solis quæ grauissimi maximiq; omnium sunt momẽti, inefficax & inanis eorum erit autoritas? nihilo hìc plus habebunt adiutricis gratiæ, quàm prophanus quilibet è populo? Mechanici illi opifices, pręfecti cõstructioni & operibus vmbratici illius tabernaculi, ad ea ritè perficienda, repleti sunt ex gratia spiritus, sapientia, intelligentia & scientia: & sacerdotibus, quibus commissum est munus docendi, quæ absq; vlla comparatione maioris momenti sunt, nempe legem Dei, atq; eius colendi ritum & sacras cæremonias, iudicandi quoq; in his exortas quæstiones & controuersias nulla præ alijs in his aderit prerogatiua spiritalis gratię, & directricis in his sapientiæ? Duces, regesq; prophanos, quò sufficere possent imposito ipsis gubernãdi populi officio, per sacerdotaliũ manuum impositionem, sacrámue vnctionem, repleuit spiritu sapientiæ, & fortitudinis: & sacerdotes præfectos non solùm populo, sed etiã

B regibus, in ijs, quæ ad Deum sunt, & naturale rationis lumen excedũt, destituit omni prorsus adiutrice ad hęc gratia? Certè, qui præcepit in his recurrere ad sacerdotũ iudicium, & ab eo non declinare, nec ad dextrã, nec ad sinistram, idem securos fecit de iudicij eorũdem veritate: & indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Habes sponsorem fidelem, qui sibi permittet imputari, si eius præcepto obtemperans, in subortis controuersijs & quęstionibus erraueris, sacerdotum secutus sententiam & iudicium. Hoc siquidem est illud pactum, quod per prophetam indignis sacerdotibus exprobrat se pepigisse cũ Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine (nam Leui aliquot annorum centenarijs præcesserat vniuersum illud vetus sacerdotium) quod illi, quantum in ipsis erat, faciebant irritum. Pactum meũ fuit cum Leui, dicit Dominus exercituum, pactum meum fuit cum eo vitæ & pacis. Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius, in pace & ęquitate ambulauit mecum, & multos auertit ab iniquitate, labia enim sacerdotis custodient scientiam, & legẽ requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.

Legẽ veritatis semper fu

Vides ex pacto Dei, legem veritatis fuisse in ore sacerdotũ Leuiticę tribus, nec iniquitatem inuentam in labijs eius. Non dicit in manibus eius, sed in labijs: Labia enim sacerdotum custodire scientiam, vnde & legem requirendam ex ore eius, non autem ex operibus. Quod ipsum vide quo pacto clarissimè explicet saluator noster in Euãgelio præcipiens, vt faciamus quęcunq; nobis dicunt, qui in cathedra Moysi resident, etiamsi sint vitæ perditę. Nam multa dicens in scribas & pharisęos, & væ iterum, iterumq; eis commi natus, ne tamen existimaremus eorũ demerita quicquã detrahere aut priuilegio cathedrę, cui pręsidebant, aut prerogatiuę, autoritatique sacerdotalis officij, quod indigni tenebant, adiũgit: Super cathedrã Moysi sederunt scribę & pharisęi: omnia ergo quęcunq; dixerint vobis, seruate & facite: secundũ opera verò eorum nolite facere, dicunt enim & non faciũt. Vides ex ore & labijs, nõ ex operibus sacerdotũ discendam esse Dei legem. Vides nihil derogare nec prærogatiuę cathedrę cui præsident, nec autoritati sacerdotalis officij, vitę eorundẽ indignitatẽ. Aequè illos tibi annunciare quæsiti iudicij veritatẽ, æquè te sequi oportere eorum sententiã, & facere iuxta omnia, quæ dixerint aut docuerint. Omnia, inquit, quęcunq; dixerint vobis, seruate & facite. Non suffecerat illi dixisse omnia, sed addidit, quæcunq;, vt omnem semel exceptionem excluderet. Et quid causæ, cur magis iubeor seruare & facere quæ dicunt illi, quàm quæ alij illis fortassis longè doctiores & meliores? Quoniam super cathedram sedent. Hanc causam saluator noster in Euangelio clarissimè explicat. Nam scribas & pharisæos suis depictos antè coloribus, affirmat tamen super cathedram Moysi sedere, & subiungit: Omnia ergo quæcũq; vobis dixerint, seruate & facite. Ideo seruate, non quia scribæ & pharisęi, non quia tales, quales descripserat: sed quia supra cathedram sedent.

C *Ipse in ore sacerdotũ præsidentiũ cathedræ, etsi non semper in manibus.*

D *Nota ut cathedræ priuilegiũ statuerit, nobisq; cõmendauerit Christus.*

Notabis autẽ in præmissis, & ecclesiasticæ hierarchię ordinem nobis diligenter cõmendari, & cathedrę, cui pręsidet summus pro tẽpore sacerdos & pontifex, singulare priuilegium adstrui, & stabiliri clarissimè. Audisti enim pertinere ad sacerdotalis dignitatis officium, etiam legem Dei docere populum, & quid sit inter sanctum & prophanum, pollutum & mundum: & cùm fuerit super his controuersia, stabunt, inquit, in iudicijs meis, & iudicabunt. Qui etsi passim habitãtes in suis vrbibus, distributis in vniuerso Israel, non destituebãtur quidem autoritate sui officij, non tamen subleuabantur illa prærogatiua cathedræ. Itaque etiam ad ipsos relatas quæstio-

A stiones & iudicia, in suis quique ciuitatibus, definiebant quidem pro suo captu & modulo: sicubi tamen eorum discordabant sententiæ, necesse tum erat recurrere ad supremum tribunal, & iudicium, & ad locum quem elegerat Dominus, tunc iubebatur referri quæstio ad sacerdotes, videlicet Leuitas, qui pro tempore in eo ministrabant Domino. De his autem dicitur: Et indicabunt tibi iudicij veritatem. Itaq; hîc demũ animaduertis cathedræ priuilegium, quo sustentabantur pro tẽpore, quãdiu in ordine vicis suę in loco illo ministrabant Domino.

Priorum tamen iudiciũ non fuit planè destitutum officium auxilio supernæ gratię: attamen, quia subalternum, non erat omnino firmum & sacrosanctum. At horum vltimorum vt prouocationem vlteriorem non admittebat, sed omnimodam exigebat obedientiam, ita & certę veritatis testimonium accepit à Deo, ob singulare cathedrę priuilegium. Itáq; dignum notatu est, quod dignũ audisti à Christo, ideo oportere nos esse audiẽtes per omnia eorum doctrinæ, sententiæ & iudicio, quia super cathedram sedent. Quanuis autem multorum, atq; adeò omniũ sacerdotum, qui pro tempore ibi ministrabãt Domino, ad vltima eiusmodi iudicia adhibebatur cõsilium: tamen vnius in eo vigebat summi sacerdotis & pontificis autoritas. Itaq; iudicium illud, aut sententia ac definitio, nunc multorum, nũc vnius dicitur: multorũ, si respicias ad sacerdotale, quod adhibebatur, cõcilium: vnius, quantum ad autoritatem, qua proferebatur pręsidẽtis cathedrę, aut summi sacerdotis & pontificis. Quare controuersiã inter se habentibus, quæ inferiorum iudicũ terminari non potuit iudicio, dicitur, vt ascẽdant ad locum, quem elegerit Dominus, vtq; ibidem interrogent sacerdotes Leuitas. Qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Explicans deinde cuius autoritate subsistat hoc iudicium, reuertitur ad singularem vnitatem præsidis. Qui autẽ, inquit, superbierit, nolẽs obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hîc iam nõ plurium sacerdotum, sed vnius, pręsidis videlicet, mẽtionem fieri, cuius censeatur illa sententia & iudicium, & aduersus quem inobedientia morte plectenda sit. Non enim dicitur: Si quis superbierit inobediens sacerdotum Leuitarũ imperio, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi Domino Deo tuo, vt habet Hebraica veritas, simul & editio 70. interpretum, stantis, inquam, super alios, ac loco illi præsidentis. Sed hæc pòst suo loco explicabuntur vberiùs & commodiùs. C

B

Interim hîc nunc clarè demonstrauimus, vt veteri illi synagogæ diligenter prouiderit Deus, tam de autoritate iurisdictionis, per quam terminaretur omne difficile & ambiguũ iudicium, quàm de autoritate definiẽdi omnem ex lege & scripturis exortam quæstionem & controuersiam, cuius sententiam & iudiciũ absq; vlla exceptione aut discussione sequi omnes necessariò oporteret. Vtranque autẽ residere in cathedra cui pręsideret summus sacerdos & pontifex, loco videlicet, quem elegit Dominus, atq; adeò in ipso summo sacerdote & pontifice. Nam aduersus illum commissa inobedientia, mortis expiabatur supplicio. Quare nihil dubium est, ecclesiæ suæ de vtraque tanto etiam diligentiùs prouidisse Christum, quanto vtriusque maiorem hîc suprà ostendimus necessitatem, quàm in synagoga veteri: quanto præterea, quàm vmbra & figura potior est solida ipsa rei veritas: quãto deniq; nostram ecclesiam, præ illa synagoga veteri pretiosiorem, chariorem q; habuit.

Autoritatem omnem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, quam ex ipsa primum ratione societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius umbra & figura synagogæ ueteri competere ipsi demonstrauimus, ipsius Christi uerbis confirmare & adstruere. D

CAP. IIII.

Duabus vijs, quæ quantaq; autoritas ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cõpetat, iam demonstrauimus. Primùm ex ipsa ratione societatis ecclesiasticæ, vti alterius cuiusque societatis humanæ sua præsidi propria, ex ipsa eius societatis ratione stabilitur autoritas, cõfirmata quidem, & elucidata sacris literis, sed quæ ante omnes literas, tam sacras, quàm prophanas ex ipsa societatis ratione & essentia, suam firmitatem obtinuit. Deinde ex ipsa eius vmbra veteri, vnde ad solidam euangelicæ lucis veritatem efficax argumentum est, testante hoc Paulo & Apostolis, quos haud temerè inuenies alijs argumentis aut scripturis comprobare nostræ fidei dogmata & mysteria. Itaq; Paulus approbaturus diuini, Euangeliciq; iuris esse, vt qui euangelium annunciãt, possint de Euangelio & viuere, atq; ita ordinatum fuisse à Christo legislatore nostro: Scriptum est enim, inquit: non alligabis os boui trituranti. Nunquid autem de bobus cura est Deo? an propter nos vtiq; hæc dicit? Nam propter nos vtique scripta sunt, quoniam debent in spe, qui arant, arare. Quod ipsum rursus confirmat hoc argumento à simili,

Recollectio supra demonstratorum cũ transitu ad sequentia.

A mili, ab vmbra videlicet ad suã soliditatẽ: Nescitis, inquit, quoniam qui in sacrario operantur, quæ in sacrario sunt, edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinauit his, qui Euangeliũ annũciãt, de euãgelio & viuere. Vides dialecticã & locos argumentationũ Pauli, quibus approbat institutum quid à Christo: quibus, & nec ferè alijs, vtuntur Apostoli, & vniuersi illi scriptores veteres. Non dicit: Ita apud Matthæum, Lucam, Marcum aut Ioannem dixisse Dominũ, sed ita constitutũ fuisse in vmbra veteri: proinde extare eiusdẽ soliditatẽ in luce Euangelicæ veritatis, & Christiana ecclesia. Quæ ideo inculcaui & admonui, ne quis parui momenti existimet argumẽtum illud à simili ab vmbra illa veteri ad suam soliditatẽ, à figura ad sibi è regione correspondẽtem Euangelicæ veritatis claram lucem. Et cuínã obsecro, leue hoc argumentum videri poterit? De vtraq; hac autoritate, tam iurisdictionis, quàm definitionis, diligenter prouisum erat vmbræ & synagogę veteri. Et vtraq; longè magis ecclesiæ Christianæ fuit necessaria. Ergo Christus nec suæ defuit ecclesię, sed de vtraq; prouidit sufficienter. Quod ipsum nũc clarissimis Christi verbis comprobare conabimur, & adstruere.

Itaq; cùm Petrũ Christus suę caput & fundamentum pronunciaret ecclesiæ, aduersus

B quam inferorum portæ nunquam essent pręualiturę, ne ipsi, vt eiusmodi capiti, deesset efficax & necessaria autoritas, continuò subiungit: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Porro claues illas regni cœlorum tunc seu datas, seu promissas Petro, intelligũt omnes vniuersam ipsam ecclesiasticam potestatem, quæ vniuersa illa comprehendat, quæcunq; nobis fragilibus, & sub peccato venundatis hominibus, vt efficaciter dirigeremur ad cœlestem illam hæreditatem cõsequendam (qui finis est & societatis hierarchiæ ecclesiasticę) fuerant necessaria: ligandi, inquam, & soluendi, dimittẽdi & retinendi peccata hominibus, cæteraque vniuersa quæcunq; ad cõseruandam catholicam Christi ecclesiam in vnitate religionis & fidei, eandemq; dirigendam in finem suum, quem diximus, fuerunt necessaria. Quæ qualia sint, partim continuò pergit explicare Christus, partim alibi per opportunitatem explicat. Quare & claues regni cœlorum appellat à fine, vt diximus, tã congregationis, quàm autoritatis ecclesiasticæ: simul & augustam eius potestatem, magnificentiamq; hac veluti elocutionis metaphora explicans: vt quæ in terris existens, etiam in regnum cœlorum vim suam exerat, eoque nos dirigat, promoueat & introducat. C

Has, inquam, claues regni ipsius cœlestis, vni promisit deditq; Petro, nulli autem reliquorum Apostolorum, quamuis præsentibus vniuersis, non etiã ecclesiæ ædificatæ super Petrum, sed tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum. Ecclesiæ quidem super ipsum tunc construendæ, nunc verò constructæ, quod inferorum aduersus ipsam portę præualituræ non essent, promisit. Illi tamen promissioni nequaq̃ de clauibus addidit, quòd ipsi easdem esset daturus: sed tibi, inquit, ecclesię capiti, & fundamẽto, aut basi dabo claues regni cœlorum.

Claues regni cœlorum uni promissas datasq; Petro, non reliquis Apostolis aut ecclesiæ, ex ipsis uerbis Christi.

Quamuis autem D. Augustino alicubi videatur, has claues magis pertinere ad ecclesiã, quàm ad Personam Petri. Id quo pacto sanè, recteque intelligi possit, suprà indicauimus: non enim datas vni personæ Petri certũ est, sed etiam post Petrum perpetuò conseruari in eius cathedra, & hæreditaria quadam successione transire in eius successores: non tamen illas habuit aut habet ecclesia, nisi mediante Petro, & in successoribus eius ecclesiasticę hierarchię pręsidibus. Si enim ecclesię eas immediatè conferre voluisset Christus, quorsum ergo cũ continuò loqueretur de ecclesia addidissetq; magnificam illã promissionẽ ad eadẽ pertinentem: Et portę inferorũ nõ pręualebũt aduersus eam, nõ tamen continuauit de ea loqui, neq; dixit: Et illi dabo claues, sed reuersus ad petram fundamentũ ecclesię: Et tibi, inquit, dabo claues regni cœlorum? Quis hîc non videat, nõ ipsi immediatè ecclesiæ, sed eius capiti Petro, promissas, datasque illas claues cœlestis regni? Et quòd hic verus sit, germanusq; dictorũ christi verborum sensus, ex ipso sensu & consensu catholicę per orbem ecclesię, ex ipsa videlicet certa, infallibiliq; rectę intelligẽtię scripturarum amussi, paulo pòst intelliges. D

Iam illam velut potestatem clauium particulatim explicare incipiens, iudiciariã in primis aut iurisdictionis eius autoritatem statuit, subiungens cõtinuò ad Petrũ: Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunq; solueris super terram, erit solutum & in cœlis. Quibus verbis non video quid dici potuerit efficacius, augustius aut magnificentius. In primis autoritatem eius & imperium nulla coarctauit certa diœcesi, nullis circunscripsit limitibus, sed quicquid ligaueris, inquit, super terram, orbem videlicet terrę vniuersum eius autoritati subijciẽs & imperio. Deinde non restrictã ad vnum aliquid aut alterum, sed vniuersalem

A falem illi omnium,quę in ecclesiastica domo dispensanda,constituenda,ordinandaque forent, autoritatem attribuit, dicens: Quodcunq; ligaueris,ligatũ erit. Qui dicit, quodcunque, nihil excipit omnium. Ligat autem nos ecclesiasticæ domui præsidens, non funibus aut catenis, sed vinculo obligationis & pręcepti. Quod ille tanquam commodum & vtile ad ecclesiasticæ societatis finem constituit, præcipit atque ordinat in ecclesiastica domo: hoc ipso obligamur omnes, qui eiusdem sumus ouilis Christi & familiæ: quemadmodum suo quodammodo in domo priuata patrisfamilias præceptum ligat omnes, qui ad eam domum & familiam pertinent. Si quid verò antè laudabiliter constitutum, temporum pòst occasione aliud exigēte, soluitur ab ecclesiasticę Hierarchię pręside, hoc ipsum iam liberũ factum est, cùm priùs obligaret. Et ne quis tanquam humanas tantùm eiusmodi obligationes parui penderet, vt ex quibus nihil præter humanas offensas, legalesque aut canonicas (si quæ statutæ essent) pœnas nobis metuendum foret, affirmat in cœlo, hoc est, coram Deo ligatum, quicquid ligauerit Petrus, coram Deo eiusdẽ nos obligari vinculis & præceptis, eisdem nos obedientiam debere. Nec est, quòd quisquam imaginetur, aut de potestate excommunicandi,
B aut dimittendi hominibus peccata, eademq; retinendi hîc loquutum Christum. Quãdoquidem illa excommunicandi potestas non est alicuius singularis Ecclesiæ autoritas, sed consequitur ex hac, quam hîc adstruimus, vniuersali potestate clauium. Nam in excommunicatione nihil aliud facit Ecclesia, quàm quòd putrida membra sua, hoc est, ecclesiasticę autoritati contumacia, ordinẽ eiusdem & disciplinam dissoluentia, & quæ nolunt obedire monenti, præcipientique Ecclesiæ, à se abscindit, simul interdicendo suis fidelibus, ne eisdem communicent, quô confundantur, coganturque reuerti ad cor, & ecclesiasticæ se disciplinæ humiliter submittere. Quæ equidem includuntur vniuersa in illa vniuersali potestate clauium, hoc est, autoritate eius, qui præsidet ecclesiasticæ domui. Qui sicut pro ecclesiasticæ societatis fine interdicere illis potest, qui intùs atq; eiusdem domus sunt, ne communicent ijs, quos ipse notauerit, tanquam domesticæ tranquilitatis, & disciplinæ perturbatores: ita potest & alia vniuersa, quecunq; ad eundem finẽ pertinent. Quod ipsum clarissimè innuit Christus Matth. 18. vbi & Ecclesiæ similem quandam autoritatem nobis commẽdat, modum docens, & ordinem præscribens corripiendi in nos peccantis fratris, quem nostra correptione nõ emendatum iubet denunciari Ecclesiæ: Si, inquit, Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus: autoritatem hoc ipso nobis commendans præcipiẽtis Ecclesiæ, & suo præcepto nos constringentis ad aliquid: Si, inquit, Ecclesiam non audierit, hoc est, præcipienti Ecclesiæ non obedierit. Sed quare nobis vt ethnicus, publicanusque habendus est, si quis contumaciter est inobediens Ecclesię, ipse tibi respondet Christus: Quia, inquit, quæcunque alligaueritis vos, Ecclesiam constituentes & repræsentantes: hoc est, quęcunque alligauerit Ecclesia suæ præceptionis vinculo (neque enim alios funes habet, alia vincula, quibus fideles alliget) alligata erunt & in cœlo. Quasi diceret: Non solũ hac in re Christianus quilibet obedientiam debet Ecclesiæ, sed in omni præcepto. Non enim solùm quod hac in re ligat, sed quæcunque alligat, coram Deo etiam ligata sunt. Quæcunque, inquit: subintelligendum, ad ecclesiasticę societatis finem consequendum ordinata & commoda. Nos tamen præcipienti Ecclesiæ simpliciter in omnibus obedire tenemur, & non de præceptis eius, an ad finem suum conducãt, superbiæ & rebellionis inflati spiritu, temerè iudicare. Quare & à nobis obedientiam erga pręcipientem Ecclesiam exigens, nihil prorsus D
excepit: sed quęcunque, inquit, alligaueritis vos existentes Ecclesia, ligata erunt & in cœlo. Quanq̃ vt ordinatè se habeant & hæc Ecclesiæ & illa ecclesiasticę Hierarchiæ pręsidis autoritas, partim à nobis suprà indicatũ est, & sequenti libro adhuc explicabitur clariùs.

Ad potestatem verò dimittẽdi peccata hominibus, quam & Apostolis, & Discipulis omnibus indifferenter post resurrectionem suã contulit, non pertinere prædicta Christi verba ad Petrum, æquè clarum est.

Porrò vt basi & capiti ecclesiasticę Hierarchię autoritatem necessariam contulit ad gubernandam sibi commissam domum ecclesiasticam, affirmans toto orbe Christi fideles illius præceptis ligari, etiam coram Deo & in cœlis. Omnibus verò Apostolis & Discipulis, hoc est, sacerdotibus omnibus, potestatem illam dimittendi peccata, cuius quotidie inter oẽs Christianos, & vbiq; est & vsus mutuus, & necessitas, postea indifferẽter tribuit. Cuius ab illa Petri, vt est toto genere diuersa substantia, ita diuersa vtriusq; opera, ipsius Christi verba clarissimè explicant. Illius autoritatis Petri, ecclesiasticę hierarchię capitis opus pręcipuũ est ligare: huius peccata remittere: illi quasi priuatiuè opponitur soluere: huic

Differẽtia lõga inter potestatẽ ligandi & soluẽdi, & dimittẽdi peccata & retinendi.

A huic verò retinere, hoc est, non remittere. Vides, vt hæc toto genere diuersa sint. Hanc autoritatẽ sacerdotibus omnibus competere, certum est: illam datam vni Petro, testatur communis fides, & consensus catholicæ Ecclesiæ, illa videlicet columna, illud robur, & firmamentum veritatis. Quod vt pòst clarissimè intelliges, ita nunc breuiter tibi ad memoriam reuocabimus consona confessione & testimonio tot Episcoporum orthodoxorum totius Aegypti, Thebaidos & Libyæ, vnà cum glorioso illo Christi confessore, & orthodoxo fidei assertore Athanasio: quorũ, vt frequenter meminimus, fidem consonam atque adeò eandem, testatur omniũ nomine scripta ad Felicem Romanum pontificem epistola, in qua scribunt in hæc verba: A sanctis, inquiũt, patribus in Nicena synodo congregatis, definitum est consonâter, vt si quis Episcoporum, aut Metropolitanum, aut cõprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam appellet sedem: cui ab ipso Domino potestas ligãdi & soluendi, speciali est priuilegio super alios concessa. Hæc illi tam multi, tam sancti patres: quorũ confessione vides, non ad quoslibet sacerdotes, sed ad vnum Petrum, eiusque in Ecclesiastica Hierarchia successores, pertinere illa verba Christi ad Petrum: vni illi Apostolorum omnium, & successoribus eius, speciali

B priuilegio concessam à Domino superemin entem illam ligandi, soluendique super omnes autoritatem. Et hactenus quidem illã regiminis ecclesiasticæ domus, iurisdictionisque principalem autoritatem, datam Petro, & successoribus eius, ecclesiasticę domui præsidentibus. Et qualis, quantaque ea sit, ipsis Christi verbis satis explicauimus.

Iam & eiusdem autoritatis esse, subortas de fide & religione controuersias, quæstionesq; dogmaticè definire, & cathedræ Petri ea in re singulare priuilegium, in eisdem, quę suprà memorauimus, verbis haud obscurè innuit Christus, & alibi adhuc clariùs exprimit. Siquidem contendentibus inter se Apostolis, quis eorum esset maior, cùm pleraque dixisset ad omnes, quibus carnalem adhuc ambitionẽ eorũ exprimeret, dicit vni Simoni Petro: Simõ, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticũ: ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hîc tu nota nobiscum verba, & signa mysteria. Vni, vt audisti, Simoni denunciat commune fratrum & Ecclesiæ periculum. dicit enim: Ecce Satanas expetiuit non te, sed vos, vt ventilaret. Et quãuis omnes sint expetiti à Satana, pro vno tamen Petro singulariter rogauit, dicens: Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Non dicit, rogaui pro vobis, vt non deficiat fides vestra: sed vnius ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidis, atque eius cathedræ singulare ea in re priuilegium statuit. Subiungens itaque, cuius esset in subortis eiusmodi dubitationum fluctibus, & hæreticæ persecutionis tempestatibus ac procellis cõfirmare fluctuantes fratres in fide: Et tu, inquit, aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Vides itaque, ad cuius autoritatem Christus voluerit pertinere, dubia, controuersiasque, quæ inter nos de fide, lege, religioneque Christi quomodolibet oriuntur, definiri, ad cuius iudicium in omni ambiguo, difficilique negocio nobis recurrendum sit: nempe eiusdẽ illius, cui claues regni cœlorum credidit, cui commisit Ecclesię suæ gubernationem & regimen, & super eandem plenissimam autoritatem impartitus est. Vides denique, quód nam vni Petro, atque eius cathedræ sua Christus oratione priuilegium impetrauerit: ne videlicet ad fratres confirmandos in fide deficeret eius fides. Quæ tamen Christi oratio haudquaquam pro illo statu & tempore ad Petrũ pertinuisse videtur, ex quo continuò pòst ipsum ter abnegauerit: sed magis ad sequẽtem statum Ecclesiæ, cùm abiens à nobis Christus in cœlum, illum super vniuersam familiam suam pastorem constituit, quam eius curæ etiam tertiò repetita diligenter cõmendatione commisit. Quod ipsum eisdem ipsis verbis satis innuit, dicens: Et tu aliquando conuersus, innuens videlicet, cum priùs defecturum in fide: sed deinceps eius fidem, eius, inquam, & qui locum eius tenerent, ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidum, non defecturam aliquando ad Ecclesiæ confirmationem: nisi vanam, inefficacemque illam Christi orationem esse voluerimus: quem tamen Paulus exauditũ affirmat pro sua reuerentia.

D

Sed dices etiam pro alijs Apostolis rogasse Christum, cuius orationis effectum haud dubiè impletum cur non porrigimus etiam ad successores eorundem, Episcopos reliquos, quemadmodum prædictæ de non defectura fide Petri, ad ipsius quoque successores? *Obiectionis remotio.*

Facilis hîc est, certaq; responsio. Nam quęcunque dixit Christus aut Petro, vt ecclesiasticæ Hierarchiæ principi, aut Apostolis, cæterisque Discipulis, ad officij, gradus, & ordinis eorundem autoritatem pertinẽtia, æquè ad successores eorundem pertinent. Vt illud dictum Apostolis omnibus: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.

Et rursus, quod indifferenter dictum est Apo-

A Apostolis vnà, & Discipulis illis septuaginta duobus: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Et quęcunque Petro dicta sunt, tanquã basi & capiti Ecclesię. Non enim illius pusilli gregis tantummodo curam certum est habuisse Christum: sed multo magis suæ huius Ecclesiæ in orbem dispersæ & propagatæ. Non voluit cõtinuò post Apostolos derelinquere Ecclesiam suam, sine ordine & Hierarchia à se disposita, tumultuantem velut Babylonẽ quandam: quæ quanto magis cresceret, & latiùs diffunderetur, tanto magis opus habebat suo ordine & Hierarchia in vnitate contineri, & in finem suum dirigi. Itaque & hoc vnum esse eorum, quæ ad caput ecclesiasticæ Hierarchiæ pertinent, videlicet vt eius inobliquabilis conseruaretur fides, cuius sententia in subortis de fide dubitationib⁹, alijs esse debebat certæ rectæque fidei regula, tam ex ratione ecclesiasticæ societatis, quam ex eius vmbra & figura synagogæ veteris suprà demonstrauimus. Quod ipsum cùm hîc Christus oratione sua, veluti singulare priuilegium, vni inter Apostolos, quanuis vnà præsentes, Petro ecclesiasticæ domus velut patrifamilias impetrauerit, nunquid dubitabimus ad successores eius porrigere? Certè quòd hîc pro vno inter Apostolos Petro vt capite B & basi ecclesiastici ædificij rogauerit Christus, idem ipse tibi testis est. Qui in omnium præsentia vni Simoni dixit: Ecce Satanas expetiuit ventilare vos, confratres nimirũ indicans. Attamen non dicit se rogasse pro illis, sed pro te, inquit, rogaui, ne deficiat fides tua, vt tu illos confirmes. Vides hîc singularẽ pro vno Petro orationem, vides illi tanquã omniũ pastori impetratũ speciali priuilegio, ne vnq̃ fides eius aut deficeret, aut titubaret.

Confirmatio à testimonio Alexandrinæ synodi sub Athanasio.

Itaque illa Alexãdrina (vt audisti) synodus trecentis & eo ampliùs annis post Petrum, Romano pontifici scribens, affirmat ipsi cathedræ Petri, Romanæ Ecclesiæ hęreditario quodam, perpetuoque iure constabilita vniuersa, quæ ad ecclesiastici regiminis principalem autoritatem pertinent, & in primis ligandi illam, quam explicauimus, super alios concessam ab ipso Domino. Ipsam constitutam lucidissimam formam Christianæ religionis & fidei. Ipsius pontificem dicit & confitetur esse Petrum, autoritate videlicet & officio, ita testante diuino eloquio: Tu es, inquit, sicut veraciter diuinum testatur eloquium, Petrus, tibique claues regni cœlorum commisit, & ligandi, soluendiq; super alios potestatem. Item: Tu prophanarum hæresium, & imperitorum atque infestantium omnium depositor, tu princeps & caput omniũ, doctorq; C orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei existis. Et ad finẽ epistolæ: Vos ergo, qui in summa specula gratia Dei positi estis, oramus, vt minimè despiciatis humilitatis nostræ, & omnium Orientalium orthodoxorũ sacerdotum & populorum afflictiones, & deprecationes cum lachrymis oblatas: sed sicut luminaria vniuerso mundo verbum vitæ retinẽtes, introductas extinguite tenebras nefandissimorum insidiatorum, temporibus nostris procaciter germinatas: quatenus funditùs extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctissime pater, & dogmatica definitio omnes letificans, quã gloriosi Ecclesiæ sancti patres per propria pijssimè dogmata in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur, &c. Vides hîc tantę synodi, tot sanctissimorum Episcoporum & Christi confessorum ex secunda ipsa totius orbis Ecclesia è medio Oriente & Meridie, immensis terrarum mariumq́ue spacijs distantium à cathedra Petri, atque adeò Orientalium omnium orthodoxorum, tam sacerdotum, quàm populorum confessione (quam nihil dubium est fuisse & esse catholicæ confessionem Ecclesiæ) quæ nam à Christo dicta ad Petrum, pertineant etiam ad successores eius, Romanos pontifices, & in eius cathedra, Romana Ecclesia singulari priuilegio perpetuò conseruẽtur, nempe claues regni cœlorum. Illa supereminens gubernandi ecclesisticam domum autoritas, omnesq́; D toto orbe terrarum Christi fideles, ligandi & soluendi. Item in subortis hæresium tempestatibus & procellis, docere orthodoxam doctrinã, & immaculatã fidem. In qua ne errarent, Christi oratione impetratum ipsis singulari priuilegio, vt verbũ vitæ fideliter retineant, & conseruent ad aliorum confirmationem in fide. Ad eosdem etiam pertinere, cõdemnare hęreses, & omnem altitudinem extollentem se aduersus orthodoxam Christi fidem & religionẽ, deijcere. Iam & illud perpende, quid Simoni dixerit Christus, cũ magnificum illud Cephæ, aut Petri illi nomen imponeret, & basim, caputque pronunciaret ecclesiastici ædificij: Ego, inquit, dico tibi, quòd tu es Cephas, hoc est, lapis aut petra, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferorũ non præualebunt aduersus eam. Potest autẽ hoc relatiuum, eam, tam petrã illam, Ecclesiæ caput & fundamentum, quàm Ecclesiam ipsam desuper ædificatam intelligi referre. Quanquam si sermonis proprietatem spectes, ad petram, velut principale antecedens, vnde sermo orditur,

& pro

A & propter quam susceptus est potissimùm, quòd necesse habent reliqua subsequi, & nõ ad Ecclesiam, cuius obiter mentio intercidit, magis referendum intelliges. Alioqui potiùs aduersus hanc dicendũ fuisset, quòd hanc propinquiùs, eam remotiùs mõstret. Vtcunque autem hoc ipsum intelligatur, siue quòd promiserit non præualituras infernales portas aduersus petram illam superædificandæ Ecclesiæ fundamẽtum: pro cuius fide, ne deficeret, sed integra, synceraque semper perduraret, ad aliorum confirmationem, vt iam audisti, singulariter rogauit omnipotentem patrem: siue ad Ecclesiam super Petrum ædificatam intelligatur pertinere illa promissio, vtroque modo certum est, etiam ad petram illam Ecclesiæ fundamentum pertinere eandem. Nam si nunquam pręualituræ sint inferorum portæ aduersus Ecclesiam, quæ Petro vt capiti adhæret, & connectitur, eidemque veluti fundamẽto innititur, certum est multo minùs aduersus fundamentum illud præualituras easdem. Siquidem fundamento euerso, necesse est corruere & ædificium: non autem è conuerso, sed posset subsistere fundamentum, etiam diruto ædificio. Quare si syncera, orthodoxaq; semper permanebit fides Ecclesiæ, quę Petro capiti indissolubili vnitate cohæret, ipsius quoq; capitis fidẽ multo magis necesse est perdurare integram.

B Cùm autem non præualituras infernales portas aduersus Ecclesiam super Petrum ædificatam specialiter promiserit Christus, quód nam illis impenderet exitium, qui ab hoc se capite & fundamẽto separassent, haud obscurè significauit, & innuit. Quare & orthodoxus ille Hieronymus ad Damascum Romanum pontificem scribens: Ego, inquit, nullum primum nisi Christum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam Ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus est. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnãte diluuio. Et nunquid mentitus est vir ille sanctissimus? An tibi præualuisse non videntur inferorum portæ aduersus omnes Ecclesias, quæ ab hoc fundamento se separauerũt? Nunquid illud inundationis diluuium iam nõ absorbuisse videmus, ac meritò dolemus, quoscunque extra hanc arcam, extra naviculam Petri inuenit? Vbi nunc sunt illæ quondam superbæ Oriẽtis Ecclesiæ? Vbi illa Constãtinopolitana Romanæ autoritatis æmula, & quæ collatũ diuinitùs Petro priuilegiũ, toties frustrà in totius Orientis ambiuit perniciem? Vbi centum illæ & quinquaginta tres cathedrales Ecclesiæ, quæ olim sub vno Antiocheno fuisse commemorantur? Vbi tot illæ Asię, Syriæ, Cæsareæ, Palestinæ, tot Damasci, tot Apamearum quondam florentissimæ Ecclesię? Vbi illa Alexandrina cum Aegypto vniuersa, vtraque Arabia cum tot Thebaidis, Libyęque Ecclesijs? Vbi illa Carthaginensis? Et in Africa, Numidia, Mauritania, vbi nunc tot Episcoporum cathedræ, ex quibus Africanorum illorum & Carthaginensium conciliorum autores, tam multi præsules in vnũ conuenêre? Et vt propiùs ad nos accedam: vbi nunc illa Thessalonicensium, Corinthiorũ, Athenarum, cum Græcia vniuersa? Nunquid non est demolitus eas aper de sylua, & fera pessima depasta est? Cuius si causam diligenter, prudenterque perquisieris, haud aliam inuenies, quàm quòd se diuiserunt à fundamento ecclesiastici ædificij. Solas autem, atq; adeò illas omnes ex hoc diluuio superesse videmus, quas saluauit nauicula Petri, & quæ ecclesiastici ędificij fundamento firmiter inhęserunt. In cęteras desęuit eadem diuina vltio, quę in illas tribus decẽ, quòd se separauerant à Iuda & Beniamin. Et indignatus est, inquit, Dominus, omni semini Israel, & demolitus est eos, & dedit in direptionem: donec abijceret eos à facie sua, quia dissipatus est Israel à Domo Dauid. C

D Quòd si non verbis tantùm, sed & factis suis nos instruxerit Christus, facilè perspicis nec illud carere mysterio, quod tam diligenter exprimunt Euangelistę: videlicet quòd turbas docturus, in vnius Petri, non alterius nauiculam ascenderit, de qua loqueretur populo: hoc nimirum significans, quòd de nauicula, cathedraq; Petri perpetuò nobis esset locuturus ad finem vsque seculi, qui se eousque nobiscum esse, foreque promisit. Hanc solam, inquit, sacer ille Ambrosius, Ecclesię nauem ascendit Dominus, in qua Petrus magister est constitutus, hęc semper supernatat in altum huius seculi: ita vt pereunte mundo omnes quos suscepit, seruet illęsos. Illi siquidem promissum est, quòd portę inferorum non pręualebunt aduersus eam.

Sed nec illud mysterio vacuum est, quòd vnus ex omnibus Apostolis Petrus ad Christi diuinitatem & cognoscendam, & prędicandam, cœlestis patris reuelatione illuminatus est, cùm superędificandę Ecclesię petra & fundamentum constitueretur à Christo. Mihi certè etiam hoc ipso clarè significasse videtur, ecclesiasticę Hierarchię capiti ac pręsidi, quantum ad confessionem, doctrinamque syncerę fidei attinet, singulariùs pręalijs adesse diuinam illuminationem, & linguam eius

Cur Petrus, cum Ecclesiæ fundamẽtum pronunciaretur à Christo, cœlitus illuminatus est, ad diuinitatẽ Christi præ alijs confitendam.

A eius fieri mirabilis illius scribæ calamum velociter scribentis: quantumuis moribus, vitaque permittantur cadere.

Itaque vt hîc tandem finiamus: Habes, cui claues regni cœlorum Christus commiserit, cui crediderit regendam, gubernandamque suam Ecclesiam, quam illi autoritatem obligandi vniuersos vinculis pręceptionum suarum dederit, affirmans coram Deo illis nos obligari. Habes quoque, ad cuius autoritatē pertineat definire subortas inter nos dubitationes & controuersias. Habes deniq; tam cathedræ Petri, quàm in eadem præsidentiũ impetratum oratione Christi, eiusque fideli promissione constabilitum singulare priuilegium, ex dictis actisque christi non minùs euidenter demonstratum, q̃ ex ipsa eius vmbra & figura in synagoga veteri, ex ipsa denique ecclesiasticę societatis ratione antè demonstratũ est. Quod etiam ipsum cùm subsecuta (vt paulò pòst audies) comprobet rei ipsius euidentia, nec minùs catholicæ Ecclesiæ communis, consonaque confessio: qui huic derogat, haud dubiè ad arcam illam non pertinet, in qua sola salus est à diluuio huius seculi: ab ea se iam separauit Ecclesia, aduersus quam non præualent inferorum portæ: iam auulsus à basi ædificij ecclesiastici, in se collapsus corruit, & per seipsum, suoque ipsius
B iudicio damnatus est.

Quæ de autoritate ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidis, et singulari priuilegio eius cathedræ triplici iam medio demōstrauimus, ex communi catholicæ Ecclesiæ fide & confeßione, ipsáq; attestante rerum fide, adhuc euidens facere.

CAP. V.

AVtoritatem ecclesiasticæ Hierarchiæ pręsidis ex ipsa ratione ecclesiasticæ societatis inuentã, & tam ex vmbra & figura in synagoga veteri, quàm clarissima luce veritatis Euangelicæ, ipsisque Christi verbis, gestisque comprobatam, vnà cum cathedræ tam Mosaicæ, quàm apostolicæ singulari, sed suo cuiusque priuilegio, nunc ex ipsa etiam totius catholicæ Ecclesiæ communi fide confessioneque, ipsa quoque euidenti attestante rerum fide, demonstrare conabimur. Tunc enim securi, certiq; esse possumus, veram nos inuenisse in scripturis, germanáq; earum intelligentiã, si adhibita illis sua illa amussi & inobliquabili regula (cōmuni, inq̃, catholicæ ecclesiæ sensu & sentētia) illi per oĩa cōsonet id, quod in scripturis rectè intellexisse, inuenisseq; cōfidim⁹.

Et quanquã catholicę per orbem Ecclesię hac de re communē sententiam, attestantēq; eidem ipsam rei euidētiam ex vniuersis, quæ C hoc libro deinceps tractabũtur, euidens erit cernere: hîc tamē ex tenore professionis orthodoxæ fidei ipsius catholicæ Ecclesiæ, sub qua reuertētes à schismate, ad gremiũ & communionē catholicæ Ecclesię, in extremo Oriēte, septētrione & meridie, ante annos 1000 recepti sunt: ex ipsa quoq; Alexandrinæ synodi synodali epistola hoc specialiter demonstrare conabimur. In illo Orientaliũ Ecclesiarũ schismate, quod per Acatium Constantinopolitanũ Episcopum excitatum est (cuius pòst audies longã tragœdiam, euidentiùs cō probantē, quod hîc paucioribus demōstrare conamur) cùm illius successor Ioãnes, seu fidelis populi votis (qui ęgerrimè ferebat se diuisum à fundamento ecclesiastici ędificij, cōmunioneq; sedis apostolicę) seu Iustini imperatoris zelo fidei prouocatus, ad catholicæ Ecclesiæ vnionem reuerti cuperet, reunirique suo căpiti, ecclesiasticę Hierarchiæ pręsidi libellũ professionis & fidei orthodoxę & catholicę Ecclesiæ propriæ suæ manus subscriptione roboratũ, etiam dicto in seipsum anathemate, seu cùm vnq̃ transgrederetur in posterũ, misit ad B. Hormisdã ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidē, quô mereretur ab eo in cōmunionē recipi. Cuius tenor ad verbũ insertus legitur in eiusdem Ioannis ad eundē beatiss. Hormisdã epistola, quam ad rei fidē hîc D adscribere libuit: Redditis, inquit, mihi vestræ sanctitatis literis, in Christo frater charissime, nuper per Gratũ clarissimũ comitē, nunc verò per Germanũ & Ioannē reuerendiss. Episcopos, & Felicē, & Dioschorum sanctissimos Diacones, & Blandũ presbyterum, lætatus sum de speciali charitatis vestræ sanctitate, quòd vnitatem Ecclesiarũ Dei secundum veterũ patrum requiris traditionē, & dilaceratores rationabilis gregis Christi, amore pulsare festinas. Certus igitur scito per oĩa sanctissime, quia secundum quod vobis scripsi, tecum cũ veritate consentiēs, omnes à te repudiatos Hæreticos renuo, &c. Omnibus actis à sanctiss. quatuor synodis, Nicena, Cōstantinopolitana, Ephesina, & Chalcedonēsi de confirmatione fidei, instituta esse Ecclesiæ assentior, & nihil titubare de bene iudicatis patior, sed & conãtes in ipsis vsq; ad vnũ apicem placitorũ turbare, lapsos esse à sancta Dei generali & apostolica ecclesia scio. Et tuis verbis rectè dictis euidēter vtens, per præsentia scripta hæc dico: Quia prima salus est, rectæ fidei regulã custodire, & à patrum traditione nullatenus deuiare. Et quia nō potest Dñi Iesu pretermitti sentētia, dicētis: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo Ecclesiam meã, & por-

& portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Atque hæc ipsa, quæ dicta sunt, rerũ comprobantur effectibus. Quoniam in apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Hęc igitur fides est, à qua nec cadere cupientes, sed patrum sequẽtes in omnibus constituta, anathematizamus omnes hæreses, & pręcipuè Nestorium Hæreticum, qui quondã Constantinopolitanę vrbis fuit Episcopus, damnatum in concilio Ephesino, à beato Celestino Papa vrbis Romæ, & à venerabili Cyrillo Episcopo Alexandrinæ ciuitatis, & vnà cum illo anathematizamus & Euticetem, & Dioschorum Alexandrinæ ciuitatis Episcopum, damnatum in sancta synodo Chalcedonensi, quam venerantes sequimur, & amplectimur, quæ sequens sanctam Nicenam synodum, apostolicam fidem prædicauit. His coniungentes Timotheum parricidam, Hellurum cognominatum, anathematizamus, & huius Discipulum, & sequacẽ in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter Acatium, quondam Constantinopolitanæ vrbis Episcopum, complicem eorum & sequacem factum, nec non perseuerantem in eorum communione & participatione. Quorum enim quis communionem amplectitur, eorum etiam similẽ adiudicationem in condemnatione consequitur. Simili modo & Petrum Antiochenum condemnantes, anathematizamus cum sequacibus suis, & omnibus supradictis. Vnde probamus & amplectimur epistolas omnes beati Leonis Papę vrbis Romę, quas cõscripsit de recta fide. Quapropter sicut prædiximus, sequentes in omnibus sedem Apostolicam, prędicamus etiam omnia, quæ ab ipsa decreta sunt. Et propterea spero in vna communione vobiscum, quam apostolica sedes prędicat, me futurum, in qua est semper integra deuotio Christianæ religionis, & perfecta soliditas. Promittẽs in sequẽti tempore sequestratos à communione Ecclesiæ catholicæ, id est, in omnibus non consentientes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra nõ esse recitanda mysteria. Quòd si in aliquo à professione hac mea deuiare tentauero, his, quos condemnaui, etiam per condemnationem propriam, consortem me esse profiteor. Huic verò professioni subscripsi manu mea, & direxi per scripta tibi Hormisdæ sancto & beatissimo fratri & Papæ magnę Romę, per supradictos Germanum & Ioannem venerabiles Episcopos, Felicem & Dioschorum Diacones, & Blandum presbyterũ. Huic suæ professioni propria manu subscripsit in hæc verba: Ioannes misericordia Dei Episcopus Constantinopolitanę Ecclesię, nouella Romę, huic meę professioni consentiens omnibus supradictis, subscripsi sanus in Domino. Dat. mense Martio, die 28. Indictione 11. Consulibus Domino Iustino imperatore August. & Heradio 4. CC. Eiusdem libelli professionis & fidei catholicæ Ecclesię tenorem, idem Hormisda inseruit suis literis ad Hispaniarum Episcopos: vt si quis (super quo consuluerant) Orientalium clericorum à prędicto schismate veniens, ecclesiasticam ab eis communionem posceret, secundum eius formam admitteretur, secundum quam & de Thracię & Scythię, Illyricique partibus, similiter & Syrię affirmat multos fuisse receptos, gaudentes ad recta confluere, & deuia declinasse. Vides itaque, quę sit & fuerit fides catholicę per orbẽ ecclesię, videlicet, vt salus nostra pręcipuè cõsistat in custodia rectę fidei, & traditionis paternę, seu ecclesiasticę: vt infallibilis illa christi sententia, qua Simonem petram constituit, & fundamentum superędificandę Ecclesię, nunquam deficiat in eius cathedra, eiusdemque pręsidibus & pontificibus, comprobãte hoc ipsa rei euidentia, subsecutisque effectibus, vt eius decretis & pręceptis omnes obedientiam debeant, vt in omnibus sequi eius fidẽ: in qua est, & conseruatur integra, inuiolabilis, perfectaque Christianę religionis & fidei soliditas, cuius eandem agnoscunt, & prędicant ducem & magistrum, vt apostolicę sedi non consentientes, sequestrati sunt à communione catholicæ Ecclesię. Simili ferè tenore Carthaginensis Ecclesia sub Bonifacio secundo reconciliari meruit, quę sub Bonifacio primo & beato Celestino, aduersus Romanam Ecclesiam ceruices suas erigere cœperat, autore Aurelio Carthaginensi Episcopo: cui graue videbatur, quòd à transmarinis illis Ecclesijs Episcoporum iudicia ad huius sedis examẽ referri oporteret. Volebat enim comprouincialiũ ea in re vltimum, ratumq; absq; ratractatione manere iudicium. Cuius occasione etiam in sexta Carthaginensi synodo, illa de Niceni concilij canonibus disceptatio exorta est: præsertim super eo, quo id expresse constitutum fuerat ab illis sanctissimis patribus, quam pòst latiùs explicaturi sumus tragœdiam. Itaque cùm etiam post illum Aureliũ, nonnulli eius in Carthaginensi Ecclesia successores, exempli quoque imitatores fierent, debitamque & consuetam obedientiem detractarent Romanis pontificibus, prolaberenturque ob id in multos, variosq; errores, qui semper vnà cum schismate veniũt, & dissoluto ecclesiasticæ disciplinę

Nota cõfessionem catholicæ Ecclesiæ.

vigore,

vigore, in Africana illa ecclesia, magna iam exorta esset omnium ordinum confusio, tot, tantisq; prædecessorum suorum, & totius illius ecclesię malis edoctus Eulalius Carthaginensis episcopus, vnà cum cæteris Africanę ecclesiæ episcopis, ad gremium matris ecclesiæ, & Apostolicę sedis obedientiā supplices recurrerunt, & cōmunionem humiliter expetentes, eam obtinuerunt à præfato Bonifacio, sub huiusmodi suæ professionis libello. Prima salus est, rectę fidei regulam custodire, & à patrum cōstitutis nullatenus deuiare. Et quia non potest Domini nostri Iesu Christi pretermitti sententia dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiā meā, & portę inferorum non preualebunt aduersus eam: & hęc quę dicta sunt, rerum comprobātur effectibus, quia in sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. De qua spe & fide minimè separari cupientes, & patrum sequēs constituta, anathematizamus omnes, qui contra sanctam Romanam & Apostolicam ecclesiam superbiendo suas erigunt ceruices, sequentes in omnibus Apostolicam sedem, & prędicantes eius omnia constituta: & per omnia spero, vt in vna communione vobiscum, quam Apostolica sedes pręedicat, esse merear. In qua est integra & vera Christianæ religionis & perfecta

B soliditas. Promittens sequestratos à communione ecclesiæ catholicę, id est, non consentiētes sedi Apostolicæ, eorum nomina inter sacra non esse recitanda mysteria. Quod si in aliquo à professione mea deuiare tentauero, his quos damnaui, complicē me esse mea sententia profiteor. Hanc autem professionem meam mea manu subscripsi, & Bonifacio sancto venerabili papæ vrbis Romæ direxi: damnans & antecessores, & successores meos, & omnes, qui sanctæ Romanæ & Apostolicę ecclesiæ priuilegia cassare nitūtur. Hactenus libelli tenor.

Hæc autem ita gesta, euidenter comprobat eiusdem Bonifacij ad Eulalium Alexandrinum epistola, qua Carthaginensis illi ecclesiæ reconciliationem significat, cui prædicti libelli tenorem ad verbum inseruit, quam ad veritatis fidem visum est haud alienum adscribere.

Bonifacij Roman. pōtificis ad Eulaliū Alexand. epistola, historiæ prædictæ testimonium perhibens.

Bonifacius episcopus Eulalio episcopo salutem. Olim, & ab initio tantam percepimus à beato Petro Apostolorum principe fiduciam, vt habeamus autoritatem vniuersali ecclesiæ auxiliante Domino subuenire, & quicquid nocium est, autoritate Apostolica corrigere & emendare. Ad hoc enim diuinæ dispositionis prouisio gradus & ordines constituit esse distinctos, vt dum reuerentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderēt, vna concordiæ fieret ex diuersitate connexio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim vniuersitas alia poterat ratione subsistere, nisi huiusmodi magnus eam differentiæ ordo seruaret, & cæt. Quia igitur vnumquodque salubriter tunc completur officium, cùm fuerit vnus ad quem recurri posit præpositus, vota nostra charitatem tuam latere noluimus, ne qui particeps fuit solicitudinis, gaudiorum fructus reddatur extorris. Et ideo Carthaginensem ecclesiam ad communionem nostram rediisse, Domino propitiante, præsentibus significamus alloquijs, & mādatorum, quæ legatis nostris dedimus, seriem in omnibus fuisse completam. De qua parte vt ad dilectionem tuam plenius perfectè gaudium perueniret, libellum Eulalij fratris & consacerdotis nostri, Carthaginensis episcopi, & Iustiniani clementissimi principis Orientis sacrarum literarum exemplaria, pariter credidimus destinanda, indicantes nihilo minùs per Orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest, vt à nobis competentibus precibus exorata diuinitas concedat, quatenus de aliarum quoq; ecclesiarum redintegratione gratulemur. Aure- D lius enim prædictæ Carthaginensis ecclesiæ olim episcopus cum collegis suis instigante diabolo, superbire temporibus prædecessorum nostrorum Bonifacij atq; Celestini contra Romanam ecclesiam cœpit. Sed videns se modo peccatis Aurelij Eulalius à communione Romanæ ecclesiæ segregatum, humilians recognouit se, pacem & cōmunionem Romanæ ecclesiæ petens. Et subscribendo vnà cum collegis suis damnauit omnes scripturas, quæ aduersus Romanæ ecclesiæ priuilegia quoquo ingenio factę fuerūt. Exemplar autē precum & libelli eius hoc est: Prima salus, &c. quemadmodum à nobis adscriptum est. Committit deinde eidem Eulalio Alexandrino suas vices in reliquis (si qui adhuc extra essent, & ad gremiū catholicę ecclesiæ humiliter recurrerent) reconciliandis & recipiendis, forma illi præscripta, quam obseruare deberēt, quædam illius prudentiæ plenariè committens, quędam etiam suo iudicio reseruans, quę volebat ad huius sedis notitiam specialiter referri. Vides & hîc rursus catholicę per orbē diffusę ecclesiæ orthodoxam fidem. In sede Apostolica fidem catholicam extra maculam semper conseruari, atque integram, veram, perfectamq;

A Christianæ religionis soliditatem. Vides anathema effici, nec ad corpus catholicæ Ecclesiæ pertinere, quisquis superbiendo aduersus Apostolicam sedem atque eius, quæ suprà adstruximus, singularia priuilegia suas ceruices erigit. Vides vt eandem omnes sequi oporteat, & omnia eius decreta & præcepta obseruare. Et verissimum esse quod dixit ille Bonifacius, non aliter multitudinem in officio cõtineri posse, nisi sit vnus ad quẽ recurratur præpositus. Eandem planè catholicę ecclesiæ confessionem orthodoxę fidei de prædictis omnibus est perspicere in illa Alexandrinæ synodi orthodoxorum episcoporum (cùm Arrianorum graui persecutione premerentur) ad Felicem Romanum pontificem suprà citata subinde à nobis synodali epistola. Quæ quoniam prolixa est, totaq; conformis in eandem, quam audisti, sententiam, ex ea sequentia decerpsimus, vt ex quibus totius catholicæ & orthodoxę per orbẽ ecclesiæ sententiam possis euidenter intelligere. Est autem in hæc verba:

Domino beatissimo & honorabili, sancto patri Felici, sanctę sedis Apostolicę vrbis Romæ papæ, Athanasius, & vniuersi Aegyptiorum, Thebaidorum & Libyorum episcopi, in sancta Alexandrina synodo, gratia Dei cõgregati. Deinde post pleraq;: Quia Apostolicis vestra beatitudo visceribus commota per B tribulationem nostram, nos omnes hortata est ad tuitionem catholicæ & Apostolicę ecclesiæ in vnum cõuenire, & de nostra oppressione, canonicè & vnanimiter tractare, satagentes ne aliqua de eis, quæ nobis creditæ sunt, ratiõabilibus ouibus à bestijs capiatur. Ideo pater beatissime, quia semper antecessores nostri, & nos à vestra apostolia sancta sede auxiliũ hausimus, & nostri vos curam habere cognouimus, præfatam Apostolicam & summam sedem, iuxta canonum decreta expetimus, vt inde auxilium capiamus, vnde prædecessores nostri ordinationes & dogmata acceperunt. Ad eam quoq; quasi ad matrem recurrimus, vt eius vberibus nutriamur. Quomodo non potest mater obliuisci infantem suum: sic & vos nolite obliuisci nos vobis commissos, quoniam non leuibus nos inimici nostri implicauerunt, & quotidie magis implicare moliuntur afflictionib, ferroq; constringere minitantur, nisi eorum consentiamus opinionibus: id quod nequaq̃ vobis inconsultis agere præsumimus, canonibus quippe iubentibus, de maioribus causis nos absque Romano pontifice nihil debere decernere. Ideoque ad propositum recurrentes, &c. vestræ Apostolicæ sedis imploramus auxiliũ, quia vt credimus, non despexit Deus preces cum lachrymis sibi oblatas seruorum suorum, sed ob id vos, prædecessoresque vestros Apostolicos, videlicet præsules, in summitatis arce constituit Dominus, omniumq; ecclesiarum curam habere præcepit: vt nobis succurratis, nos tuentes (cui omne episcoporum iudicium est cõmissum) liberare ab hostibus nostris non negligatis. C

Nã scimus in Nicena magna synodo 318. episcoporũ ab omnibus cõcorditer esse roboratum, non debere absque Romani pontificis sententia concilia celebrari, nec episcopos damnari. Licet hæc & alia quàm plura necessaria ab hæreticis (qui nos quotidie infestãt, & perdere nituntur, vt faciliùs non capere possint) sint synodica capitula incẽsa, nobisque sublata. Qua de re, hac inuenta occasione indifferenter omni canonica & Apostolica postposita autoritate, nos vi à proprijs, vobis inconsultis, illicitè expellunt sedibus, ouesque nobis à Christo Domino, apostolica commissas gratia, inuadunt, gradibus priuant, & quod pessimum est, & omnibus Christianis legibus inimicum, perdere decertant. *Niceno cõcilio cõfirmatos antiquos canones, ne præter sententiã Romani põtificis aut celebrentur concilia aut damnẽtur episcopi.*

Vos ergo, vt semper vestrę sanctę sedi consuetudo fuit, periclitantibus subuenite, oppressos roborate, taliaq; prohibete, & leges imponite, vt Apostolica doctrina, quæ in vobis est, citò ad uictoriam iudicium perducere valeat nostrum, nosq; Apostolorum suffragante principe Petro ab imminentibus periculis liberare. D

Deinde memorantes etiam statuti Niceni concilij de ordine & modo obseruãdo in accusationibus episcoporũ: Similiter, inquiũt, & à suprà dictis patribus est definitum consonanter, vt si quisquam episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vestram sanctam Romanam interpellet sedem, cui ab ipso Domino potestas ligandi & soluẽdi, speciali est priuilegio super alios concessa. Ipsa enim firmamentum à Deo fixum & immobile percepit, quoniam ipsam formam vniuersorum titulorum lucidissimam Dominus Iesus Christus vestram Apostolicam constituit sedem. Ipsa enim est sacer vertex & cardo, in quo omnes vertuntur, sustentantur & releuantur.

Deinde ipsum affirmantes (vt superiori capite audiuisti) Petrum autoritate & officio, & basim, caputq; ecclesiastici ędificij, cui commissæ sint à Christo claues regni cœlorum, & illa supereminens ligandi, soluendiq; potestas. Ad quem pertineat & hæreses damnare, & orthodoxam omnibus, sanamq; fidem docere & præscribere. *Appellatiões ex toto orbe ad sedem Apostolicam.*

Igitur

A Igitur, inquiunt, ne despicias pater tuorũ patrum pietatem, bonamque intentionem: sed sicut illi patres, prædecessoresq; nostros à multis liberauerunt oppreßionibus & angustijs: ita & nos liberare digneris.

Nam fuit semper vestræ apostolicæ sedi potestas, iniustè damnatos, & vel excommunicatos, potestatiuè autoritate sua restituere, & eis sua omnia reddere, illosque, qui eos condamnauerunt, aut excommunicauerunt, apostolico punire priuilegio: sicut etiam nostris & anterioribus cognouimus actum temporibus. Deinde post pauca in hæc erumpunt verba: O sanctißime pater patrum, abscinde blasphemias, & iactantiam vaniloquorum, & insidiantium infestationes, nos & fratres nostros opprimentium, & perdere volentiũ, qui ad vos quasi ad caput confugimus, vt vestro fulti auxilio liberemur, & vobis, nobisque commissas Christi oues, à luporum ore, Domino adminiculante, antequam deglutiantur, eripiamus.

Neque enim fas est apostolicæ sedi, supplicum scripto, aut sine scripto, oblatas preces despicere: sed vt condecet, & priuilegium vestræ sedis est, & nos & illi nostri aduersarij, regulariter conuocemur, & ante vos de nostris obiectionibus cum omni probitate concertemus: sicut prædecessores nostri penes

B vestros fecerunt antecessores, & sicut canonica in prædicta sancta synodo docēt instituta.

Antiquis enim regulis sancitũ est, vt quicquid quāuis in remotis & longè positis prouincijs super Episcoporum querelis & accusationibus ageretur, non priùs accipiendum esset, quàm ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset pronunciatio prolata, quæ firmaret, aut infirmaret, &c. ne paßim ab accusatoribus, aut calumniatoribus columnæ conuellerentur Ecclesiæ.

Ecce enim Dei Ecclesia non leuiter perturbatur, columnæque eius nimis infestantur, atq; à prauis hominibus amoueri nituntur. Christianorum verò voces & gemitus Episcoporum, longè lateq; resonant, nouitates insurgunt, calũniæ crescunt, persecutio grassatur, perditio fit populorum. Vestrum itaq; est, nobis manum porrigere, quia vobis commissi sumus: vestrum est nos defendere & liberare, nostrumque est à vobis auxilium expetere, vestris parēre iussionibus. Tandem concludentes epistolam, orant eum in summa Ecclesiæ specula Dei gratia positum, non despicere, non solùm ipsorum, sed & Orientalium omnium orthodoxorum, tam populorum, quàm sacerdotũ deprecationes oblatas cum lachrymis: sed sicut, inquiunt, luminaria vniuerso mundo verbum vitæ retinentes, introductas extinguite tenebras nefandißimorum temporibus nostris procaciter germinatas, quatenus funditus extincta huiusmodi caligine, lucifer nobis resplendeat per vos sanctißime pater, & dogmatica definitio omnes lætificans, quam gloriosi Ecclesiæ sancti patres in æternæ vitæ firmam hæreditatem prædicasse noscuntur. C

Incolumem te & beneplacitum Deo sanctißime pater patrum, orantem pro nobis, Dominus custodiat in æuum.

Hæc non Romanus, sed Alexandrinus secundæ sedis pontifex: neque is qualiscunq;, sed sanctus ille, vereq; magnus, & gloriosus Christi confessor Athanasius, cuius fides tot persecutionibus, tot exilijs probata est: neq; is vnus, sed vniuersi vnà Aegyptiorum, Thebaidorum, & Libyorũ orthodoxi Episcopi. In quibus nunquid dubitabimus viguisse illum Christi spiritũ? tam multis? tam sanctis? tot persecutionibus pro Christi nomine, eiusque orthodoxæ fidei confeßione, tanquam aurum in igne probatißimis, & in hoc vnum congregatis & conuenientibus, vt orthodoxam fidem aduersus Arrianam tuerentur perfidiam, cùm ipse Christus affirmet etiam, duobus aut tribus in nomine suo congregatis se interesse medium? Nunquid hos ista confinxisse adulationis studio vlla suspitio est? Nunquid vt Romanæ Ecclesiæ (cùm re vera non esset) autoritatem supra se efferrent, & statuerent? Nunquid alia prædicasse quàm ipsa erat rei veritas, quàm ipsa tenebat catholica & orthodoxa per orbem Ecclesia? *Quanti facienda sit prædicta confeßio.* D

Audis autem, quàm nō obscurè, quàm nō dubiè, sed veluti omnibus notoriam, vniuersoque orbi confessam ac recognitam, ecclesiasticæ Hierarchiæ præsidis, atque apostolicæ eius sedis autoritatem, & quale suprà adstruximus, singulare priuilegium, quàm recurrāt supplices ad cathedram Petri, ad summam & apostolicam sedem, tāquam ad vbera matris Christianitatis vniuersæ, tanquam ad sacrum verticem, & caput Hierarchiæ Ecclesiasticæ: inde auxilium expetētes, vnde fatentur suos prædecessores, & ordinationes, & dogmata, & subleuationes accepisse.

Audis hos confitentes, ac prædicantes, quòd canones ecclesiastici, omnes maiores ecclesiasticas causas, huius sedis discußioni reseruarint. Et propterea in summitatis arce constitutos à Domino Romanos pontifices, omnium illis Ecclesiarum cura demandata, vt per præsidentis vnitatem & autoritatem pax & vnitas Christiana conseruaretur in Ecclesia: ne qui opprimerentur iniustè, ne Ecclesiarum

A siarum pastores aduersum sese tumultuarentur,& tot fierent schismata,quot sacerdotes: ne ille sacer ordo cōfunderetur ecclesiæ:fuisseq; semper ab initio eā huic sanctæ sedi cōsuetudinem, vt subueniret periclitantibus, releuaret oppressos,legesq; præscriberet per quas malorum cohiberetur improbitas,& triumpharet doctrina apostolica.

Audis insuper apostolicæ sedis semper eā fuisse autoritatem, iniustè damnatos,sua autoritate potestatiuè restituere,& iudices iniquos apostolico punire priuilegio.Id quod testantur etiam suis,etiam anterioribus factū temporibus.Vt nunquam licuerit appellationē seu verbo, seu scripto ad Apostolicā sedem cuiquam contemnere, aut ei non reuerenter deferre. Vt eius iuris & priuilegij fuerit, quosuis inter se concertantes è toto orbe terrarum,etiam vltra marinis partibus, etiam primarum sedium antistites, coram se euocare, vtq; sic euocati quemadmodum tenebantur,ita etiam comparere consueuerint & suas inter se querelas coram eadem sede canonicè prosequi, atq; inde suum reportare iudicium.Sicut, inquiunt, prædecessores nostri, penes vestros fecerunt antecessores. Cuius veritatem adhuc pòst clarius in-
B telliges.

Audis præterea,vt ante mille ducentos annos testati sint illi tot tantiq; pontifices,non tunc nuper & à recenti eorum memoria, sed ab antiquis temporibus,antiquis regulis sancitum fuisse in ecclesia Christi: vt quicquid quamuis in remotis longinquisq; prouincijs super quorumlibet episcoporū querelis ageretur,non ante firmitatem & robur obtineret,quàm ad huius sedis esset relatū notitiā, etiam firmatum aut infirmatum autoritate & iudicio,quod etiā in cœlis ratū haberi ipse nobis Christus attestatus est.Vt cōfundatur cęca Lutheri & suorū impudētia & impudentissima ignorantia (si tamen confundi & erubescere poterunt)qui nō ita nuper,atq; adeò à nostra memoria dicunt Romanam se extulisse ecclesiam,& sibi vendicasse primatum super alias ecclesias. Idq; contra omnem antiquitatē vetustamq; historiam, quam nec salutasse vnquam mihi videntur à limine,contra primitiuæ ecclesiæ ritum & exemplum, contra ipsam deniq; Christi vocem.Quorum hominum prodigiosa dicā impudentia,an ignorantia,in progressu adhuc erit illustrior.

Audis denique vt ab vno Romano pontifice eiusq; cathedra,expectetur ab orbe toto dogmatica veræ fidei definitio, omnes lætificans,per quam extincta hęreticæ prauitatis caligine orbi lucifer resplendeat. Vides sacram ancorā, ad quā in quacunq; aduersarij machinatione exorta hæreticę impietatis tēpestate sancti patres omnes & toto orbe orthodoxi semper confugerunt: vt in qua extra maculam semper sit conseruata fides catholica,& integra,vera, perfectaq; Christianæ religionis soliditas. C

Fidem,sententiam ac definitionem Apostolicæ sedis semper concordare cum orthodoxa fide & sententia catholicæ ecclesiæ.Proinde ipsam esse tertium indubiæ ueritatis eorum, quæ certa nobis fide tenenda,credendaq; sunt, principium.

CAP. VI.

Demōstrauimus libro primo duo nos habere certa nostrę fidei principia,& ex quibus certò demonstrari possit, quid ad fidē nostrā religionemq; pertineat, nempe canonicam scripturam & ecclesiasticæ traditionis autoritatem,quam euidenter sit perspicere, etiam sine scripto,etiam absque definitione synodica,in consona videlicet fide atque obseruatione totius ab initio ecclesiæ,vt quam certū est descēdisse ex viua traditione Apostolica. Et quoniā scripturas suo quilibet sensu intelligit, nec vsquā ita sunt apertę,vt ab hæreticorū vi fraudeq; se prorsus vindicēt, vt quouis flecti,trahi, detorquerive, nō se patiātur à callido versutoq; ingenio:in omni fluctuatione, dubitatione,exortaq; nouitate hæretica ad catholicæ ecclesiæ communem sensum, velut ad sacram ancoram, velut ad inflexibilem colūnam, roburq; & firmamentum veritatis, velut ad indubitatam orthodoxæ veritatis regulam, & magistram rectæ intelligentiæ scripturarum omnium, quàm ad ipsas scripturas potiùs confugiendum docuimus. D

Ecclesiasticæ traditionis autoritas, & in quo ea consistat.

Sed quoniam inter illos hæreticæ persecutionis turbines, tēpestates & procellas,quibus ab ipsis penè fundamentis vniuersum ferè terrarum orbem concussum aliquando, paulo pòst clarissimè intelliges, non erat quorumlibet, nec in singulis facilè illū perspicere atq; intelligere. Itaque ne inter eiusmodi turbas & fluctus incerti fluctuarentur Christi fideles,circunferrenturq; omni vento doctrinæ,ecclesiæ suę prouidēs misericordissimus Dñs, speculam quandam inter nos cōstituit,cathedram videlicet Apostolorum, & totius ecclesiasticæ hierarchiæ principis Petri,ad quam facilis cuiq; pateret recursus, quam in omni dubitatione posset facilè cōsulere. In ea singulari priuilegio incorruptā semper seruans Apostolicā illam doctrinam

&

A & traditionem, quam viua voce ab initio ab ipsis accepit Apostolorum principibus, ipsamque catholicæ fidei & Christianæ religionis integritatem ac soliditatem, continuaq; orthodoxorum in ea Episcoporum successione propagaret ad finem vsq; seculi, ad quã inter fluctus & turbines eiusmodi, velut ad certam orthodoxę veritatis magistram, & regulam respicerent, quam sequerentur quicunque errare nollent Christi fideles: & vnde omnium ad eandem relatarum quæstionum certa omnibus veritas expectãda foret. Quod cùm Mosaicæ illi cathedræ diligenter prouisum fuisse à Domino, suprà demonstrauerimus, nunquid suæ Christũ Ecclesiæ tãta in re defuisse credẽdum est? præsertim quem audisti rogasse singulariter pro fide Petri ecclesiasticæ Hierarchiæ capitis, ne vnquã deficeret ad confirmãdos fratres in fide. De quo si insuper certam semel acceperimus catholicę per orbem Ecclesiæ confessionem & sententiam, iam tertium nobis partum, demonstratumq; erit indubiæ veritatis eorum, quæ certa fide tenenda, credendaque nobis sunt, principium, nempe fides, sententia ac definitio sedis Apostolicæ. Ita enim quamcunque huius fidem intellexerimus, definitionem, &

B sententiam, eandẽ catholicæ esse Ecclesiæ iã certi erimus. Quanquã autem catholicæ per orbem Ecclesiæ, certam de hoc fidem, confessionem, & sententiam, præcedenti capite euidenter demõstrauerimus ex tenore professionis orthodoxæ fidei, sub qua toto Oriente, Meridie, & Septẽtrione, à schismate reuertentes, meruerunt ad communionem apostolicæ sedis, & catholicæ Christi Ecclesię recipi (quã eiusdem catholicę Ecclesię fuisse fidem & confessionem nihil dubitandũ est. Nam quos separauerat fidei, confessionisq; diuersitas, eosdem catholicæ Ecclesię rursus reconciliauit fidei, confessionisque vnitas.) Quę, vt audisti, clarissimè affirmat, infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem, petram, fundamentumque superędificandæ Ecclesię constituit, nunquam deficere in eius cathedra & successoribus, hoc ipsum cõprobante rei euidentia, subsecutisq; effectibus, quòd aduersus illam cathedram portæ inferorum nunquam præualuerunt. Imò quòd in eadem fides catholica extra maculam semper conseruata sit, & Christianæ religionis integra, vera, perfectaque soliditas. Idem cõprobat tot orthodoxorum & sanctissimorũ Episcoporum in Alexandrinã synodum conuenientium synodalis epistola, qua omnes illi attestantur, & confitentur, verbum vitæ in ea cathedra fideliter retineri ad aliorum

Apostolicæ sedis autoritatẽ esse orthodoxæ fidei regulam, ex catholicæ Ecclesiæ fide & cõfessione demõstrare.

C confirmationem, atque ad extinguendas vbique exortas Hæreticorum tenebras. Indeque à toto orbe expectari dogmaticam definitionem exortarum vbicunque controuersiarum & dubitationum, quam omnes sequi oporteat. Cui etiam vniuersam (quam pòst explicabimus) primitiuę Ecclesię intelliges attestari historiam. Hîc tamẽ aliquot sanctorum patrum, in quibus illum catholicę Ecclesię communem sensum facilè erit intelligere ac perspicere, addemus hoc ipsum confirmare, & adstruere testimonijs.

Irenęus ille beatissimus Polycarpi Ioãnis Discipuli auditor, aduersus Valentinum, cęterosque sui seculi Hęreticos (vt primo libro explicauimus) ostendens, quæ nam esset vera Apostolorum doctrina, affirmat eandẽ perspici in Ecclesijs vniuersis, quæ (modò orthodoxę sint, & membra catholicę Ecclesię) adhuc hoc ipsum obseruant, quod ab initio traditum receperũt ab Apostolis. Aduersus Hęreticos tamen, vt inefficacem, aut vt infinitũ per vniuersas Ecclesias discursum fugiens, vnam ex omnibus & pro omnibus profert maximam, vt dicit, antiquissimam, atque omnibus cognitam Romanam Ecclesiam, atq; eius fidem proferens, confundit vniuersos, qui scripturis confundi non possunt, Hęreticos. D

Quoniam igitur, inquit, valde longũ esset omnium hîc Ecclesiarum enumerare successiones, maximæ & antiquissimę, ac ab omnibus cognitę, à gloriosissimis duobus Apostolis, Petro & Paulo fundatę Ecclesię, eam quam habet ab Apostolis & annunciatam omnibus fidem, per successiones Episcoporũ ad nos vsque peruenientem iudicantes, confundimus omnes, qui quoquo modo, vel per sui placentiam, vel vanam gloriam, vel per cęcitatem & sententiam malam, pręterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatẽ necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt vbiq; fideles, in qua ab his, qui sunt vndique, conseruata est ea, quę ab Apostolis traditio. A quibus enumerans deinceps sucsionem in Romana Ecclesia Episcoporum vniuersam ad Eleutherium vsq;, qui tũc prędebat sedi Apostolicę: Hac, inquit, ordinatione Episcoporum & successione, ea quę est ab Apostolis traditio in Ecclesia, & veritatis pręconizatio peruenit vsq; ad nos, & est plenissima hęc ostensio, demonstrans vnam & eandem viuificatricem fidem esse, quę in Ecclesijs ab Apostolis est tradita, & vsque nunc conseruata in veritate.

Audis, quid dicat ille sanctus Irenęus, vix vnius hominis ętate post Apostolorum tempora

A pora vniuersam toto orbe Ecclesiã,& eos qui sunt vbiq; fideles,necessariò cõuenire debere ad Romanam Ecclesiã, propter potentiorẽ eius principalitatẽ,hoc est,ob primatum quẽ obtinet,& etiam tũc(vt vides)obtinuit inter Ecclesias.Quẽ à recenti atq; adeò nostra memoria,isti sacrosanctæ maiestatis & autoritatis ecclesiasticę gigantei oppugnatores,dicũt eandem sibi vsurpasse, & vt similes habẽt labra lactucas,inueniũt, quib' hoc persuadeãt.

Audis, quid ille velut adamantinum murum confidentissimè obijciat Hęreticis, quô confundat eorum,qui confundi alioqui nesciunt, peruicaciam,nempe Romanæ Ecclesiæ fidem: in eadem incorruptam conseruari affirmans apostolicam ab initio doctrinam & traditionem: idem videlicet,quod in libello illo professionis orthodoxæ & catholicæ fidei capite præcedenti, iterum iterumque audiuisti.

Audis deniq;, vt eadem perueniat ad nos, haud equidem scripto, sed continua in eadẽ sede ab Apostolis orthodoxorum Episcoporum perenniq; successione, quam in vna hac sede ab ipso Petro ad Paulum vsq; tertium, qui eidem nunc cathedræ præsidet, certum est non defecisse.Quã & ille plenissimę probationis loco statuit conseruatę integritatis, vnitatisque fidei in eadem cathedra, ab Apostolis ad nos vsque. Cuius etiam Diuus Augustinus in se virtutem fatetur & efficaciam, per eandem se retentum affirmans in catholica Ecclesia,ita scribens aduersus Manichæi epistolam:In catholica Ecclesia,atq; eius gremio me iustissimè tenet ab ipsa sede beati Petri Apostoli,cui pascẽdas oues suas dominus commendauit, vsque ad pręsentem episcopatum successio sacerdotum,tenet & ipsum catholicæ nomen,quod non sine causa inter tã multas hęreses sic ista obtinuit. Vides itaque etiam Augustinum, quid retinuerit in catholicæ Ecclesiæ gremio. Vides inter tot vndiq; exortas hæreses, vnam Petri sedem catholicę nomẽ semper cum fide retinuisse,nec frustrà pro eo rogasse Christum, ne deficeret fides eius ad alios confirmandos in fide.Quod vide, quoties in facie totius orbis iactitent, & tanquam notoria,perspectaque omnibus rei euidentia comprobatum proferant sanctissimi illi pontifices.

Sedes apostolica cur catholica.

Lucij testimonio.

Lucius ille gloriosus martyr & pontifex, ante annos mille & circiter trecentos,ad consulta Occidentalium per Gallias & Hispanias Episcoporum ex autoritate apostolicæ sedis respondens, post explicatam de omnibus eiusdem sedis sententiam, eamque viuam,nõ scriptam traditionẽ Apostolorum affirmans, subiungit in hæc verba:Hæc sancta & apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia,per omnipotentis Dei gratiã,à tramite apostolicę traditionis nunquam errasse probatur,nec Hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit:sed vt in exordio normam fidei apostolicæ percepit ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus,illibata fine tenus manet secundum ipsius Domini Saluatoris nostri diuinam pollicitationem,qui Discipulorum suorum principi in suis fatus est Euangelijs:Petre,inquiens, ecce Satanas expetiuit,vt cribraret vos,sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua:& tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hactenus ille.

Audis, quid dicat gloriosus ille martyr & pontifex,quo tempore, & quibus dicat,non in angulis domorũ aut penetralibus, sed in facie totius Ecclesię,omnibus Galliarum,Hispaniarumque Episcopis,& tanquam rem omnibus confessam & notoriam. Dicit autem idem, quod iam ex Irenæo,& paulo antè ex confessione orthodoxæ fidei catholicæ toties audiuisti, nempe vnam hanc sedem à tramite apostolicæ traditionis nunquam aberrare,nunquam pollui Hæreticorum prophanis nouitatibus: sed normam fidei vt ab initio accepit ab Apostolis, ad finem vsque seculorum conseruare incorruptam. D

Eadem prorsus scribit ille Felix eidem cathedræ pręsidens ad Benignum Episcopum, respondens literis eius, quibus apostolicam sedem super quibusdam quęstionibus & dogmatibus fidei consuluerat. Post cuius explicatam sententiam dicit, quod ille Lucius, eam esse Apostolorum viuam traditionem.In cuius confirmationem subiũgit dicta verba antè vsurpata à Lucio. Hæc enim,inquit,sancta & apostolica mater omnium Ecclesiarum Christi Ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam àtramite apostolicę traditionis nunquã aberrare probatur. Et cætera,vt ex Lucio citata sunt.Additq́ deinceps: Quoniã Dominus & saluator omnium,cuius fides,&c.& qui fidem Petri non defecturam promisit,confirmare quoque eum fratres suos admonuit, quòd apostolicos pontifices,meę exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse semper, cunctis est cognitum: quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio cupit pedissequa existere. Hæc ille Felix non longè post Lucium.Marcus pręthereà,eiusdem sedis & vniuersalis Ecclesiæ Episcopus, ad beatissimum Athanasium, & vniuersos Aegyptiorum Episcopos,respondens,de quibus consultus

Marci pontificis.

A sultus erat decretis Nicenæ synodi, quæ Arriani per vniuersum Orientem autentica curauerant aboleri incẽdio, affirmat in primis scriptorum ab ipsis veritatem diligenter se inuestigasse ac didicisse à suis qui eidem etiam interfuissent concilio: Non, inquit, quasi nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quia nos, & vos, aliosque absque vlla in posterum titubatione, vnum sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quę semper immaculata mansit, & Domino prouidente, & beato Petro opem ferente in futuro manebit, sine vlla hæreticorum insultatione, firma & immobilis omni tẽpore persisteret. Deinde post consignatam eisdem Apostolicę sedis autoritate fidem & veritatem capitulorum aut decretorum Nicenorum, quę ipsis per copiam aut trãssumptum mittebat, de eiusdẽ sedis autoritate & priuilegio subiungens: Hęc, inquit, sancta & Apostolica mater omnium ecclesiarum Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam, à tramite Apostolicę traditionis nũquam aberrasse probatur. Et cætera omnia eisdem verbis, vt à Lucio & Felice ea antè dicta fuerunt.

Ante hunc Eusebius eiusdem Romanę & vniuersalis ecclesiæ sanctissimus pontifex, B in Epistola ad vniuersos per Campaniam & Tusciam episcopos, inter alia docens, vt diligenter obseruent decreta sedis Apostolicæ, subdit in hęc verba: Prima enim salus est rectę fidei regulas custodire, & à constitutis patrum nullatenus deuiare. Nec potest domini nostri Iesu Christi prætermitti sententia, dicentis: Tu es Petrus, & super hanc petrã ædificabo ecclesiam meam. Et hæc quæ dicta sunt, rerum comprobantur effectibus: quia in sede Apostolica extra maculam semper est catholica seruata religio. Vides vt hac ipsa rei euidentia, quòd videlicet in sede Apostolica semper extra maculam seruetur Christiana religio, comprobet, eius decretis obediendum esse, vt eius super quam suo modo constructum sit vniuersum ædificium ecclesiasticum. Eandem catholicæ ecclesiæ de hac Apostolica sede sententiam in illius magnæ Chalcedonensis synodi sexcentorum triginta episcoporum ad beatissimum Leonem synodali epistola, qua actis definitionibusque suis Apostolicæ autoritatis robur impartiri postulabat, adest perspicere. In qua inter cætera, gratulantes eidẽ sedi tam doctum, tamque sanctum pontificem: Non desinimus, inquiunt, Domino Deo nostro gratias agere & pariter supplicare aggratulantes, quod tantę sanctitatis, tantę fidei, tantæque doctrinę, Apostolici sedi, vnde religionis nostrę fons

Synodi Chalcedonensis testimonio.

C & origo manat, antistitẽ dederit. Audis quid illi DC.XXX. patres, imò verò quid vniuersa de Apostolica sede sentiat Christi ecclesia, nempe vt inde in ecclesiam vniuersam, velut perennis quidam fons & origo religionis nostrę syncerissimos riuos deriuet. Atq; idẽ vniuersos de ea orthodoxos sanctosque patres sensisse inuenies.

Hinc & ille orthodoxus doctissimusque Hieronymus, in Oriente prope Antiochiam habitans, nõ confidens de his quas pertractabat fidei scripturarumq; quęstionibus, quisnã certus esset catholicę ecclesię sensus, inter tot tumultuãtes Orientis ecclesias inuenire posse ac perspicere, vltra tã vasta terrarũ mariumq; spacia apud vnam Petri cathedrã eundem requirendũ cẽsuit, in hæc verba scribẽs ad Damasum Romanum pontificem.

Quoniam vetusto Oriens inter se populorum furore collisus, indiscissam Domini tunicam, & desuper contextam minutatim discerpit, & Christi vineam exterminãt vulpes, vt inter lacus contritos, qui aquam non habent, difficilè, vbi fons signatus & hortus ille conclusus sit, possit intelligi: ideo mihi cathedram Petri, Apostolico ore laudatam, censui consulendam, inde nunc animæ meæ postulans cibũ, vnde olim Christi vestimẽta suscepi. Neq; verò vastitas tanti elemẽti liquentis, & interiacens latitudo terrarum me à pretiosæ margaritæ potuit inquisitione prohibere. Vbicunq; fuerit corpus, cõgregabũtur & aquilæ. Profligato à sobole mala patrimonio, apud vos solos incorrupta patrum seruatur hęreditas. Ibi cespite terra fœcundo dominici seminis puritatem centeno fructu refert, hîc obruta sulcis frumenta, in lolium auenasq; degenerant. Nunc in Occidente sol iustitię oritur: in Oriente autem Lucifer ille qui ceciderat, super sydera posuit thronũ suum. Vos estis lux mundi, vos sal terrę, vos vasa aurea & argẽtea: hîc testacea vasa & lignea, virgam ferream, & æternũ opperiũtur incendium. Quanquam autem me tua terreat magnitudo, inuitat tamen humanitas. A sacerdote victimam salutis, à pastore pręsidiũ ouis flagito: facessat inuidia Romani culminis: recedat ambitio. Cùm successore piscatoris & discipulo crucis loquor: Ego nullũ primum nisi Christum sequẽs beatitudini tuę, id est, cathedrę Petri, communione consocior. Super illam petram ædificatam ecclesiam scio. Quicunque extra hanc domum agnum comederit, prophanus. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnãte diluuio. Hæc ille Hieronymus. Qui rursus ad eundem, post expositum à se symbolum fidei, subiungit in D

A hęc verba: Hęc est fides, Papa beatissime, quã in catholica didicimus ecclesia, quamq; semper tenuim⁹. In qua si minùs peritè, aut parũ cautè fortè aliquid positum est, emendari cupimus à te, qui Petri sedem & fidem tenes. Si autem hæc nostra confessio Apostolatus tui iudicio comprobatur, quicunque me culpare voluerit, se imperitum, vel maleuolũ, vel etiam non catholicum, sed hæreticum cõprobabit. Hæc iterum ille Hieronymus. Qui etiam aduersus Ruffinum scribens huius sedis fidem etiam angelis de cœlo pręfert, si aliter annunciarent. Nunquid igitur etiam in orthodoxo hoc Hieronymo nõ perspicis quisnam semper fuerit ac sit catholicæ & orthodoxæ Ecclesiæ sensus & consensus: idem nempe, quem toties ex totius ecclesiæ confessione audisti superiùs, & pòst adhuc clariùs intelliges. Vt ad illam tanquam orthodoxæ veritatis regulam ac magistram, suboriente aliquo hæretici flatus turbine sit confugiendum. In qua sola seruatur, inquit, incorrupta illa patrũ hæreditas. Viua illa Apostolica traditio, quam ab initio ab ipsis Apostolorum principibus accepit. Illa orthodoxa catholicæ ecclesiæ fides, quam etiam Angelis de cœlo, si aliter annunciarent, pręferre non dubitat. Vt ad illam necesse sit omnem ecclesiam conuenire, & eos qui sunt vbiq; fideles, B à qua quisquis diuisus fuerit, quisquis extra eam agnũ comederit, prophanus est, inquit, extra arcam illam est, quæ sola saluat: & peribit, inquit, ingruente diluuio. Quare & alibi etiam dicit: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est. Vitalem non nosco, Melitũ respuo, Paulinum ignoro, vt qui ab huius sedis communione se separaueruut. Vides vt etiam nõ catholicum sed hęreticum pronunciare noñ dubitet, quisquis huius sedis damnat, impugnátue iudicium.

Episcoporum Terraconẽsis prouinciæ cõmuni testimonio.

Eundem catholicæ ecclesiæ orthodoxum sensum vide num prospicias in illis Terraconensis prouinciæ vniuersis episcopis, qui exortas inter se dubitationes ad Petri cathedrã referentes, ante annos vndecies ferè centenos in hæc verba scripserunt ad B. Hilarium Romanum põtificem: Etiamsi, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinę, expetendúm nobis reuerâ fuerat illud priuilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus, post resurrectionem saluatoris per totum orbem beatissimi Petri singularis prædicatio, vniuersorum illuminationi prospexit. Cuius successoris principatus, sicut eminet, ita metuẽdus est ab omnibus & amãdus. Proinde nos demum in vobis primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam: inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Hactenus illi. Mihi sanè idem fuisse & in illis videtur, quem antè audiuisti, de sede Apostolica communis catholicæ ecclesiæ sensus, vt agnouerint huius sedis singulare priuilegium, vt non ignorauerint, vnde in occurrentibus dubijs deberent respõsa petere, vnde Christus ipse, tanquam de nauicula Petri, nobis perpetuò respõdeat. In primis enim fatentur ecclesiasticę disciplinæ hoc necessitatẽ requirere, vt quicquid toto orbe mouetur, vnde oritur aliquid turbationis aut scãdali in ecclesia, ad apostolicam sedem hoc referendum sit. Quæ, inquiunt, etiamsi non vrgeret necessitas, tamen illius sedis priuilegium omnibus merito expetendum esset & consulendum pro discutiendis dubitationum ac nouitatũ exortis tenebris, quo vniuersorũ Christus illuminationi prospexit. Deinde principatũ ecclesiæ agnoscentes & confitentes in successoribus Petri, omnibus reuerendum atq; amandum, ad fidem recurrunt eius cathedræ, vnde nihil errore, sed pontificali totum deliberatione præcipitur.

Episcoporum Numidiæ cõmuni testimonio.

Idem fecisse & sensisse vniuersos Numidię episcopos, testis est beatissimi Damasi ad eosdem epistola illa de corepiscopis: Nõ probare, inquit, non possumus vestram diligentiã D circa instituta maiorum, qua cuncta quæ possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput (vt semper fuit consuetudo) deferre non desinitis, vt inde capiatis responsa, vnde accepistis institutionem & normam rectè viuendi. Vnde nec immemores vos canonũ esse recordamur, qui & ipsum fieri pręcipiunt. Non quasi vobis sciẽtiæ ecclesiasticæ regulæ aliquid desit, sed vt autoritate sedis Apostolicę fulti in nullo ab eius deuietis institutis. Hæc ille Damasus. In quibus audis, quid ante mille ducentos annos, requirebat antiqua & semper ab initio obseruata ecclesiastica consuetudo, quid regulę aut canones ecclesiasticæ disciplinæ: nempe vt ad caput referretur omnis vbique orta quæstio, dubitatio, aut controuersia.

Et quando ex vniuersis, quæ tractabimus deinceps, non erit obscurum intelligere catholicæ ecclesiæ consensum de illo singulari priuilegio, quod hîc adstruimus cathedrę Petri: vnum adhuc adiungere prædictis libuit ex Oriente testimoniũ, sed quod multorum instar erit, & in quo non erit difficile totius etiam catholicæ ecclesiæ consensum perspicere, Iustiniani, inquam, gloriosissimi & verè orthodoxi

A orthodoxi imperatoris. Qui, cũ in Oriẽtalibus partibus quidam Nestorianam renouarent perfidiam, audi quàm religiosa, quanta cũ reuerentia id tulerit ad cathedram Petri in hæc verba scribens ad Ioannẽ Romanum pontificem per suos ad ipsum oratores Hypatium & Demetrium.

Victor Iustinianus, &c. Reddentes honorem debitũ Apostolicę sedi, & vestræ sanctitati, quod in votis nobis fuit, & est, & vt decet tanquam patrem honorãtes vestram beatitudinem, omnia quæ ad statũ ecclesiarum pertinent, festinamus ad notitiam deferre vestræ sanctitatis. Quoniam magnũ semper nobis fuit studiũ autoritatẽ vestræ Apostolicæ sedis, & statum sanctarũ ecclesiarum Dei custodiri, quẽ hactenus obtinet, & qui incommotè permanet, nulla intercedente contrarietate. Ideoq; sacerdotes omnes Orientalis tractus, & subijcere, & vniri sedi vestræ sanctitatis properauimus. In pręsenti ergo, quoniã ita cõmodum est, tametsi manifesta videantur, quæ nunc mouẽtur, & secundum Apostolicæ sedis vestræ doctrinam ab omnibus semper sacerdotibus custodita, & pędicata, necessariũ tamẽ duximus ad notitiam vestræ sanctitatis peruenirè. Neq; patimur quicquid quod ad ecclesiarũ statũ pertinet, quãuis manifestũ & indubitatum sit quod mouetur, vt
B nõ etiã vestrę innotescat sanctitati, quia caput est omnium sanctarũ ecclesiarũ, cui per omnia studemus honorẽ & autoritatem accrescere. Subiungens deinde, quemadmodũ à quibusdam monachis renouaretur olim dãnata Nestoriana perfidia: Rogamus ergo, inquit, vestrum paternum affectũ, vt vestras ad nos destinetis literas, & ad sanctissimum episcopum huius almæ vrbis vestrum fratrẽ (quoniam & ipse per Hypatium & Demetriũ scribit ad vestram sanctitatem, festinans in omnibus sequi sedẽ Apostolicã beatitudinis vestrę) quibus manifestũ nobis faciatis, quòd omnes qui prædicta rectè cõfitẽtur, suscipit vestra sanctitas, & eorum qui Iudaicè ausi sunt negare fidẽ rectã, cõdemnat perfidiam: plus enim ita, & circa nos omnium amor, & vestræ sedis crescet autoritas, & quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur, quando per vos didicerint omnes beatissimi episcopi, eorum, quæ ad vos relata sunt, synceram vestræ sanctitatis doctrinam, &c. Diuinitas te seruet per multos annos, sancte & religiosissime pater. Hactenus ille Iustinianus. Sed hæc paulo citra mille annos scripta sunt, inclinante iam orbe ad scismata & seditiones grauissimaq; scandala, Constantinopolitanorum pręcipuè episcoporum ambitione excitata, qua se inter Orientis ecclesias supra modum suum efferre conati sunt,
C Labefactato quoq; iam plurimum ecclesiasticæ hierarchiæ vigore. In qua, quo versus illã primitiuam ecclesiam ascenderis altiùs, tanto semper sedis Apostolicę dignitatem autoritatemq; magis viguisse inuenies, quãto magis ipsa viguit Christiana religio. Attamen illo ipso seculo vides, vt verè orthodoxus imperator statũ sanctarum ecclesiarum, qui eatenus inconcusse durauerat ab initio, conseruari cupiens & studens, vniuersos Orientalis tractus sacerdotes & episcopos, qui per pręcedentia (de quibus pòst audies) schismata excitata per Acatiũ Costantinopolitanũ & alios qui adhuc extra cõmunionẽ remãserãt catholicæ ecclesiæ & sedis apostolicæ, eidem sedi subditos rursus & vnitos facere sedulò curauerit. Vtq; (quod diligenter notandum est) fateatur velut toti orbi euidens & notorium, vnitatem sanctarum dei ecclesiarum cõsistere in earum vnitate ad Romanum pontificem. Ita enim, inquit, quæ ad vos est, vnitas sanctarum ecclesiarum seruabitur. Præterea, vt nihil ad statum sanctarũ ecclesiarum pertinens, quamuis manifestum & indubitatum videretur, moueri permiserit, incõsulto Romano pontifice omnium, vt dicit, ecclesiarũ
D capite. Vt doctrinam huius sanctæ sedis (de quo nunc præcipuè agimus) tanquam magistræ rectę fidei toto orbe tenuerint, crediderint, & confessi fuerint omnes orthodoxi sacerdotes & episcopi. Vt non satis habuerint Constantinopolitanus & Orientalium sedium orthodoxi episcopi quosdam damnatæ olim in Ephesina synodo Nestorij impietati communicare, ad hoc vt à communione excluderentur fidelium, nisi suis literis eis significasset Romanus pontifex, se quoq; tales à sua communione alienos habere, secùs autẽ sentiẽtes recipere, vt huic orthodoxi illius Hieronymi (quã suprà audisti) catholicæ sententiæ: Si quis cathedræ Petri iungitur, meus est, animo fideliter acquiescentes: ita magnopere metuentes, ne quos inconsulta temeritate damnarent, quos non damnasset Apostolicę sedis iudicium.

Apostolicæ sedis, ut magistræ rectæ fidei doctrinã secutos semper orthodoxos omnes.

Vides postremò vt nõ dissimulãter habuerit prudẽtissimus alioqui victoriosissimusq; imperator, sibi quoq; subditorũ erga se aĩos & amorẽ hinc aucupari, quod suo studio Romani põtificis literis innotesceret oĩbus apostolicę sedis, de quibus cõsuluerat, sentẽtia.

Epilogus demonstratorũ hactenus.

Itaque vt hîc tandem concludamus: Habes iam multifariam demonstratum cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis singulare priuilegium. Primùm ex ipsa ra-

ratione societatis ecclesiasticę, quæ sine hoc omnino subsistere nõ poterat, nec ad suum finem attingere. Deinde ex ipsa ecclesiæ nostrę vmbra,&figura in synagoga veteri,à qua ad correspondentem sibi euangelicæ lucis soliditatem efficax esse argumentum ostendimus.

Præterea ex ipsis scripturis euãgelicis,fidelibusque Christi ipsius verbis. Postremò ex ipsa rectę intelligẽtię scripturarũ amussi, certaq; regula,videlicet catholicę ipsius ecclesię consensu apertaq; confessione.

Habes insuper illam Christi fidelem promissionem:Et portæ inferorum non preualebunt aduersus eam, non minùs pertinere ad caput fundamentumq; ecclesiæ, atq; eius cathedram, quàm ad catholicam desuper ædificatam ecclesiã:sicut nõ potest fundamento euerso subsistere ædificiũ,hoc ipsum comprobante rei euidẽtia subsequutisq; effectibus: æquè non posse illius fidem deficere. In qua perpetuò conseruatur Apostolicæ traditionis fideiq; integritas atq; integra patrum hæreditas,nulla vnquam infecta contagione prauitatis hęreticæ, nunquam maculanda.

Habes postremò demonstratum constabilitumq; tertium indubiæ veritatis eorũ, quæ certa fide tenenda nobis credendaq; sunt, principium,nempe fidem,sententiam,definitionemq; sedis Apostolicæ: quę certa est orthodoxę veritatis magistra& regula,talemq; semper se exhibuit in omni turbine tempestateq; hęretica, qua ab ipsis fundamentis & sedibus,vnà hac persistente immobili, totus aliquando terrarum orbis cõcussus commotusq; est: quemadmodum pòst luce clariùs demonstrabimus. A cuius fide & sententia æquè nõ potest dissentire catholica per orbẽ ecclesia,quàm non potest corpus vniuersum à suo capite,à quo illi omnis sensus influit.

Hæreticorum aduersus præassertam catholicam,orthodoxamq; de priuilegio cathedræ Petri ueritatẽ, calumnias obiectionesq; dissoluere.

CAP. VII.

VT orthodoxis omnibus reuerenda & sacrosancta, ita hæreticis schismaticisq; grauis nimium,inuidiosaque fuit Apostolicæ sedis autoritas,vt quæ sola semper vigilauit & viguit aduersus eorum perfidiam,& impijs eorum conatibus obstitit.Sed nunquam eò temeritatis & insolentiæ eorum euasit ac prorupit improbitas, vt palam apertoque Marte eius impugnarint autoritatem: quemadmodum quidam nostro seculo. Aduersus quos quum iam euidenter demonstrauerimus illius cathedræ Christi oratione impetratum illi singulare priuilegium comprobatum(vt toties audisti)aperta catholicæ ecclesiæ confessione,communiq; consensu atque ipsa rei euidentia: vtq; aduersus eãdem portæ inferorum nunquam præualere poterint:quid tandem habent, quod obijciant?

Sed,inquiunt:Si nunquã prȩualituræ sunt inferorum portæ, nec aduersus catholicam ecclesiam super Petrum ędificatam, nec aduersus fundamentum caputq; ecclesiastici ędificij Petrum ipsiusq; successores, & cathedram: quid ergo aduersus successorum eius plurimos,quos fuisse vita sceleratissima constat,atq; adeò aduersus Romanam illam curiam,quam sentinam malorum omnium videri volũt, in tantum præualuisse easdem videmus? Et hîc omnes maledicentię suæ neruos intendit & explicat ille angelicæ castitatis & sanctimoniæ Lutherus, & quicquid vitiorum & impuritatis cõminisci potest (quæ sanè non pauca illi ad manum est) homo ex vitijs & conuitijs consutus,polluto,blasphemoq; ore in Apostolicam sedem expuit.

At nos nullius palpamus vitia,sed dicimus cum beatissimo Augustino,quia iustos oportet esse Dei ministros ecclesiasticę hierarchię præpositos, si iustè ministrare voluerint. Si iusti esse noluerint,habent ipsi iudicem suũ, cuius iudicium & manus nõ effugient,& potentes potenter tormenta patientur. Nos verò quid eo casu facere oporteat, clarissimè docuit Christus, dicens de sceleratis hominibus,qui cathedræ præsidebant: Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & pharisæi. Omnia ergo quęcunque vobis dixerint,seruate & facite: sed secundum opera eorum nolite facere. Omnia ergo, quia super cathedram sedent, & quęcunque vobis dixerint,absque vlla exceptione seruate diligenter & facite, hoc est, obedite per omnia. Vides peccata prȩsidentium nõ derogare priuilegio cathedrę:quemadmodum hoc suprà euidenter demonstrauimus.

Quare illorum respondentes calumnię dicimus, illam Christi fidelem promissionem, qua inferorum portas promisit non præualituras aduersus ecclesiam super Petrum ædificatam,& consequenti,multo minùs aduersus Petrum, vt caput fundamentumq; ecclesię, de fide intelligenda esse,vt quę & in petra illa fundamentoq; ecclesię , & in ecclesia super eãdem ędificata,integra semper synceraq; permansura sit. Nam à peccato,quandiu in hac militia sumus,nemo immunis , neque ecclesiastici fundamentum ędificij,aut caput hierarchię ecclesiasticę , neque ipsa ecclesia, quam

A

A peccato nemine hic esse immune, nec ecclesiam.

quam aliud non esse, quàm Christi fidelium congregationem quãdam, suprà demonstrauimus. Inter quos, cũ nemo sit, nõ solum impeccabilis, sed neq; qui opus nõ habeat quotidie etiam pro suo ipsius peccato deprecari Deum (Si enim, inquit ille, dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est) quomodo ergo absq; pecccato etiam mortali nostram hanc vindicabimus ecclesiam? Nisi in damnatam iamdudum explosamq; eorum sententiam reincidere voluerimus, qui omni mortali peccato contendunt nos extra ecclesiam fieri, & ab eius vnitate separari. Proinde nec sacerdotes, nec episcopos hoc esse, quod dicuntur aut habētur, nec vllam in ecclesia potestatem autoritatemq; exercere posse, si in mortalem aliquã culpam inciderũt, plusquã cimerias tenebras inter nos inducentes, vt nec mutuo nos, nec ecclesiæ ministros prælatosque nostros, sed nec ipsam ecclesiam, vbi aut quæ sit, possimus agnoscere. Quorum cęcam impiamq; assertionem libro II, euidēter confutauimus.

Itaq; cùm ecclesiam intra se continere, nõ solum iam expurgatos ab omni scoria peccati, qui hìc planè nullus est, nisi mētiatur Apostolus, sed etiã multo plurimos mortalibus peccatis illaqueatos, certũ sit, & malos permixtos bonis: quo pacto impleta erit illa Christi promissio, quòd portæ inferorũ non pręualebunt aduersus eam, si quolibet peccato superari eã dixerimus à portis infernalibus?

B

Quòd si hìc dicas, in ecclesia semper esse mũdos à peccato aliquos, in quibus illa saluetur verificeturque diuina promissio, secundum quod dicit diuinum responsum: Adhuc reliqui mihi septem millia virorum, qui nõ curuauerunt genua sua ante Baal: quo te obsecro pacto, & quos nosti inter nos mundos etiam à mortali peccato: præsertim si illorũ dogma recipiamus, qui nos maximè impugnant, qui inter peccatum mortale & veniale ex se nullam statuunt differentiam? Nam scriptura quæ inducitur, vides à quo peccato dicat reseruasse sibi septies mille viros, nempe infidelitatis & idololatriæ: Qui, inquit, non curuauerunt genua sua ante Baal, à quo peccato ecclesiam suam perpetuò immunem fore pollicitus est Christus, cũ aduersus eãdem promitteret non præualituras inferorũ portas. Sed quòd inter illa septem millia nemo fuerit alteri alicui peccato obnoxius, non dixit diuinum responsum. Vt autem daremus, ab omni labe mortalis peccati esse inter nos immunes aliquos, vbi quæso hos requiremus, si quando ad ecclesiam nobis referēdum sit aliquid, aut ecclesiastica sacramenta petenda? vt agnoscemus? Et nunquid hi vnus & alter, & (quod verendum est) admodũ pauci? præsertim hoc tempore, quo refrixit charitas, & abũdauit iniquitas, quo maximè impletum cernimus illud prophetæ: Non est qui faciat bonũ, non est ad vnum. Hi, inquã, vnus & alter in diuersis mundi anguiis forsitan latitantes, nunquid soli ad ecclesiam pertinebunt? Quòd si non soli, quomodo ergo verum erit non pręualere inferni portas aduersus ecclesiam, aduersus cuius membra penè omnia & præcipua ipsas præualuisse confiteris? Certum est enim illos vnũ & alterũ (si qui tamen sunt ab omni peccato immunes) non esse catholicam ecclesiam, sed vix minimam eius particulam. At aduersus ecclesiam catholicam ædificatã super Petrum, non pręualituras vnquam infernales portas promisit Christus.

C

Fidem, nec in capite ecclesiasticæ hierarchiæ, nec in ecclesia catholia unquã deficere.

De fide ergo intelligendum cõstat, quòd ea & in petra fundamēto ecclesiæ, & in ecclesia super eandem ædificata semper permansura sit integra, cũ dixit Christus: Et portę inferorum non præualebunt aduersus eam. Pro qua audisti etiam singulariter rogasse Christum, vt pro aliorum confirmatione ea maneret integra in petra ecclesię. Quam nec in veteri illa synagoga defecisse significat diuinũ illud, quod inductum est, respõsum, cùm Helias se solũ superesse ex Dei cultoribus quereretur, & adhuc quæri animam suam. Siquidē nõ solum superesse illum, sed adhuc septem millia ex Dei cultoribus superesse.

D

Constat sanè etiam Petrum illum ecclesiæ caput & fundamentum, non solum post acceptam illam magnificam in ecclesia autoritatē, post acceptas claues regni cœlorum, continuò pòst audisse à Christo: vade retro me Satana, scandalum mihi es, & grauissimè deinceps peccasse, ter abnegando suum Dominũ.

Imò si Luthero credimus, etiam post acceptum spiritum sanctũ mortaliter deliquisse, cùm facto suo scandalizaret gentes, & Iudaizare cogeret, ob id in faciem reprehensus à Paulo. Quo minùs de successoribus eius mirandum est, si non fuerint omnes confirmati in gratia, si inueniantur fuisse homines peccatores. Sed ad fidem pertinet adamantina hæc, quæ promittitur, firmitas ac soliditas, aduersus quam nec inferni portę, nec vlla potestas præualitura est. Quare & Petro sua oratione impetrauit Christus, nõ quidem ne peccaturus esset vnquam, sed ne deficeret fides eius. Cuius equidem orationis effectum, non ad vnam eius singularem personam, sed tanquã ad caput ecclesiasticę hierarchiæ

A chiæ pertinere & pertinuisse, ex aperta claraque cõfessione catholicæ Ecclesiæ suprà demonstrauimus. Ipsa quoque comprobante rei euidentia, Romanam ecclesiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam aberrasse, nec hæreticorum nouitatibus deprauatam succubuisse: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit à suis autoribus, Apostolorum Christi principibus, illibatam semper conseruasse. Quod ipsum libet adhuc sancti illius Agathonis verbis, & vniuersalis concilij eisdem consentientis testimonio hîc iterum comprobare.

Cùm totus penè Oriens infectus esset Monothelica hęresi, omnesq; illæ principales sedes, Alexandrina, Antiochena, & Constantinopolitana eam ob rem à communione Apostolicæ sedis (quæ vt semper, ita tunc penè sola, integritatem rectæ fidei tutata est & custodiuit) aliquandiu mansissent diuisę, Constantinus religiosissimus imperator, quàm primùm reipublicę suscepisset gubernacula, grauiter admodum ferens ita discerpi inconsutilem Domini tunicam, omni studio annixus est, vt vniuersalis synodus congregaretur.

Qua de re cũ scripsisset ad Domium Romanum pontificem, vt sua autoritate, & per suos dignaretur adesse expetito cõcilio, eoque priusquam perferrētur iam exempto rebus humanis, Agatho ille factus successor, re-B cepisset religiosi principis literas, nihil ille cunctatus suos legatos misit ad præfatum cõcilium, vt eidem orthodoxæ fidei Apostolicæ sedis normam præscriberent, quam sequi amplectiq; omnes deberent. Per quos in epistola, quam ea de re scribit Constantino imperatori præfato, & Heracleo, Tyberioq; Augustis, post expositã eis Apostolicę sedis, de quæstione proposita fidem ac traditionem, subiungit in hæc verba:

Hæc est Apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritalis vestri felicissimi imperij mater, Apostolica Christi Ecclesia, hęc est mera confessio pietatis, hæc Christianæ religionis vera immaculataq; professio, &c. quam cooperator piorum laborũ vestrorum beatus Petrus Apostolus tradidit, non vt sub modio condatur, sed vt tuba clariùs in toto orbe prædicetur, quia eius confessio à patre de cœlis est reuelata, pro quà à Domino omnium beatus pronunciatus est.

Qui & spiritales oues ecclesię ab ipso redemptore omnium, trina commendatione pascendas suscepit. Cuius adnitente pręsidio hęc Apostolica eius ecclesia nunquã à via veritatis in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote Apostolorum omnium principis, semper omnis catholica C Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt.

Omnesq; venerabiles patres, Apostolicam eius doctrinam amplexi. Quam & sancti quidem doctores venerati atque secuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Hæc est enim verę fidei regula, quam & in prosperis & aduersis viuaciter tenuit & defendit, hæc spiritalis mater trãquillissimi vestri imperij, Apostolica Christi ecclesia, quæ per omnipotentis Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hęreticorum nouitatibus deprauata succubuit, sed vt in exordio normam fidei Christianę percepit, ab autoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata fine tenus permanet, secundum ipsius Domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam discipulorum suorum principi in sacris euãgelijs fatus est: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos sicut qui cribrat triticũ: ego autẽ pro te rogaui, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Hæc ille Agatho. Qui iuxta illud Christi pręceptum præcessorum suorum ea in re imitatus exemplum, ea se ait scribere ad fratrum suorum in eam synodum conuenientium cõfirmationem in orthodoxa & catho- D lica fide. Cuius si tibi tanquã in causa propria non videatur sufficiens testimonium (quanquam si scribentis autoritatem attendas, si scripturę energiam, si ad quos hæc scripserit, facilè intelliges, nihil in his noui commentũ de suo capite, sed toti orbi fuisse hæc & confessa & notoria. Nam ipsa rei euidentia eorũ, quæ dicit, veritatem comprobat) audisti tamen superiùs etiã catholicæ ecclesiæ hac de re clarissimam confessionem, tam in recõciliatione Constantinopolitanę, quàm Carthaginẽsis ecclesię, pręterea & ex synodali epistola Alexandrinæ synodi. Quin & eandem audi ex censura illius ipsius sextæ synodi de præfata Agathonis epistola. Ita enim in actis eiusdem legitur. Cùm pręlecta esset in concilio dicta Agathonis epistola, rogarenturque vniuersi ab imperatore pijssimo, num illi & suggestionibus eius, toto animo consentirẽt, primus Gregorius Cõstantinopolitanus episcopus, abiecta cõtraria, quam ante defenderat, monothelica hęresi, professus est, illi toto animo se assentiri amplectiq; Apostolicę sedis fidem & sententiam. Post quem & cęteri episcopi omnes surgentes in hęc & similia verba, pro se quisq; professi sunt, & dixerunt: Suggestiones à patre nostro Agathone, san

Vide quorsũ pertineat illa Christi oratio pro Petro, ne eius fides deficeret ad cõfirmãdos fratres

A sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquę Romæ,&c.tanquam à spiritu sancto dictatas per os sancti & beatissimi principis Apostolorū Petri prædico,& digito ter beatissimi Agathonis scriptas suscipio,& amplector,& ita credo,ita sentio.Ab eis verò quos ab errore monothelico ad pœnitētiam receperunt, suæ fidei professionisq; libellos exegerunt,quibus professi sunt,se simpliciter in omnibus consentire dictę epistolæ sanctissimi ac beatissimi Papæ Agathonis, & permanere in cunctis,quæ in ea continentur.

Vide ut universale concilium cōfiteatur Romanā ecclesiā esse cathedrā Petri.

Rursus in sermone prosphonetico eiusdē synodi ad Constantinum imperatorem, velut gratias agentes Deo, quòd per Apostolicam sedē ipsis refulsisset orthodoxa veritas: Summus, inquiunt, nobiscū cōcertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorē & sedis successorem,habuimus fautorem, & diuini sacramenta mysterij illustrantem.Per literas confessionem tibi à Deo inscriptam,illa Romana antiqua ciuitas obtulit, & diē catholici dogmatis à vespertinis partibus extulit,charta & atramentū videbatur,& per Agathonem Petrus loquebatur.Hæc verba synodi sunt.Ipse quoq; imperator ex sententia synodi,in epistola ad Occidētis episcopos, qui sub Agathone conuenerant, gratulatoria de feliciter eorum quoq;opera peracta synodo: B Interfuistis nanq; & vos,inquit,cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentes,tam spiritu,quàm litera.Suscepimus enim non solū ex beatitudine eius, verumetiā à sanctitudine vestra directas nobis literas,quę prolatæ,lectę sunt,& veritatis verum stylum declarauerūt, orthodoxamq; fidem depinxerunt,&c. Idcirco omnes consonanter mente & lingua concredimus,& similiter confessi sumus,& tanquam ipsius diuini Petri vocē, Agathonis relationē supermirati sumus. Non enim discrepauit nisi vnus,&c.Hactenus ille.

Audis itaq; verbis dictæ vniuersalis synodi,catholicæ ecclesiæ,censuram de dicta Agathonis epistola:tanquam enim dictatam à spiritu sancto per os principis Apostolorum Petri,eādem acceperūt omnes,& amplexi sunt. Non ergo mentitus est, quæ in faciem totius ecclesię de huius sedis autoritate & singulari priuilegio protulit & inculcat, vt Apostolicā euangelicamq; traditionem,& Christianę religionis veram immaculatamq; cōfessionem semper retinuerit, nec vnquam à via veritatis deflexerit in quēlibet prophanę nouitatis errorē.Vtq; eius autoritatem,velut magistrā & regulam orthodoxæ fidei, semper omnis catholica Christi ecclesia,& vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis secutæ C sint.Quin potiùs ex eiusdem ecclesiæ cōsensu confessioneq; constat esse verissima. Non ergo ad vnā personam Petri pertinuit illud Christi oratione eidem impetratum priuilegium,ne deficeret fides eius ad fratrum confirmationem in fide, quod perpetuò in eius cathedra adest perspicere: sed tanquam ad caput ecclesiasticæ hierarchiæ etiam in successoribus eius cōseruatum est.Quos etiam singulariter tuetur illa Christi promissio, qua promisit ecclesię,cuius basis caputq; esset Petrus & eius successores, ne inferorum portæ vnquam præualerent aduersus eam.Per inferorum autem portas ostendimus infidelitatem,aut nō rectam fidem designari. Vt enim fidei integritas est ianua aut porta,qua ingredimur ad viam perducentem ad regnum cœlorum:ita infidelitas & peruersa fides porta est, per quam ingredientes rectà vadunt ad perditionem & interitum.

Non solum ad cathedram Petri, sed etiam ad ipsum & successores eius Romanos pontifices pertinere illud Christi oratione eidem impetratū priuilegium, ne quando deficere poßit eius fides ad fratrum confirmationem in fide.

CAP. VIII.

NON sum nescius in ipso statim limine,& nostræ huius disputationis ingressu exclamaturos quosdam per se malè affectos hierarchiæ ecclesiasticæ, adulari hic nos Romanis pontificibus, & ex hominibus Deos facere, qui negamus eos fieri posse hęreticos: quod cōcedit schola Canonistarum vniuersa ex c. Si papa 40. distinctione, quod & Theologi omnes,quicunq; hac de re prodiderūt & scripserunt aliquid.Sed nolim ita quisquam sibi de nobis persuadeat.Nihil enim (ita mihi velim Christum propitiū in die iudicij)hîc aut dixi, aut dicturus sum in cuiusquā gratiam, quàm vnius veritatis. Quam si non assequor vbiq;,certè studium non defuit. Non tamen multum me mouet Canonistarum ille cōsensus,qui debili arūdineoq;(vt pòst audies) fundamēto innititur dicti c. Si papa.Sed hæc nobis ex certissimis illis, quæ suprà stabiliuimus,principijs nostræ fidei religionisq; eruenda sunt, nēpe scriptura canonica eiusq; rectę intelligentię certa inflexibiliq; amussi, catholicæ ecclesiæ confessione, consensu & orthodoxa sentētia: & (quod paulo antè his addidimus)Apostolicę sedis certa definitione,fide & sententia. Ex quibus quicquid nobis nō stabilitur,seu à Canonistis, seu Theologis,non magni apud nos ponderis,aut mo-

A menti est. Attamen in hac causa vltimo illo, quamuis certo, vt à nobis demonstratum est, non vtemur principio, ne velut in causa propria, minus ponderis efficacieq; habeat. Ego tamē hac in re vt nolim aliquid statuere aut affirmare pertinaciùs, ita nō possum nō liberè etiā proferre, quicquid ex illis ipsis nostrę fidei religionisq; indubitatis principijs mihi euidēter cōsequi videtur. Cessurus cuicunq; qui nostris his rationibus dissolutis certius euidentiusq; aliquid attulerit in cōtrarium.

Vt autem cuiq; pateat clariùs, seu vt sequatur, si persuaserimus, seu vt improbet, si certius aliquid attulerit nostra hac in re sententia: repetenda quædam sunt eorum, quæ superiùs demonstrauimus. Demonstrauimus autem omnem fidei quæstionem, & subortas circa eam inter nos dubitationes & controuersias, ad præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritatē referri necessariò oportere, illiusq; definiri iudicio: quod oēs sequi necesse esset, si modò in lege, religione, fideq; christi idem dicere & sentire omnes debeamus, imò si vlla debuit esse Ecclesia. Quandoquidem sine illo futuræ erant tot hæreses, quot capita, quot deniq; Christiani. Quare & præsidem, singulari aliquo munitam, conseruatamque oportuit priuilegio, quæ in alijs omnibus orthodoxæ fidei esse debuit & regu

B la & magistra. Alioqui, si & ipse, sicut vnusquilibet nostrûm, errare permitteretur in fide, ad quē omnis inter nos fidei quęstio referenda est, & cuius omnes sequi oportet iudicium & sentētiam: quid restaret, quàm vt cæcis cæcus dux factus, nos vnà omnes secū in foueam traheret? Quo igitur pacto suæ Christus rectè, sufficienterq; prouidisset Ecclesię? Sed vt hac in re diligētissimè prouisum erat etiam illi synagogæ veteri, figuræ atq; adeò vmbræ nostræ ecclesiæ: ita Christum non minorem habuisse curam suæ sponsæ dilectissimę, sed & in hoc, & in alijs omnibus eidē prouidisse sufficiēter, satis superq; etiam demonstrauimus. Quare nō abs re pro vno rogauit Petro, ne deficeret fides eius, quô reliquos confirmaret in fide. Cuius orationis effectū, ad ipsum ptinuisse tanq̄ ad caput hierarchiæ ecclesiasticę, proinde etiā ad successores eius, non verò tanquā ad vnam personā eius Simonem Ioannis filium, vt apertè indicat illa orationis Christi pro vno Petro inter omnes Apostolos, quamuis pręsentes, singularitas: ita ex illa rectę intelligētię scripturarum amussi cōmuni catholicę ecclesiæ sensu luce clariùs suprà à nobis demonstratum est. Neq; enim illius tantùm pusilli gregis curā gessit Christus, sed multò magis huius suæ in vniuersum orbem propagandæ ecclesiæ necessitati prospexit. Hoc in primis certum est, quod & ipsa comprobauit rei euidentia, & totius per orbem catholicę ecclesiæ, quam toties audiuisti, cōfessio & recognitio, quòd vna cathedra Petri, speciali conseruata diuinę protectionis priuilegio, nulla vnquā hæreticę nouitatis contagione infecta fuerit, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam à principio accepit ab ipsis Apostolorū principibus, illibatam custodierit semper, diuinę illi promissioni hoc referētes acceptū, qua Petro Christus promisit, ne deficeret fides eius ad cōfirmandos fratres in fide, adeò vt Orientales illæ Ecclesiæ reuertētes à scismate ad gremiū catholicę ecclesię (quod in Constantinopolitana, Carthaginensi, & alijs plerisq; ostēdimus) non dubitauerint ad hāc se fidei professionem, etiam anathemate in se dicto, perpetuò adstringere: vt firmiter crederent, nō posse domini nostri Iesu Christi pretermitti sententiam, quæ Petrum petram superędificandę ecclesię pronunciat, nec inferorū portas aduersus eandē pualere posse, q̄ illi adhęret, vt capiti, & velut fundamēto inseparabiliter vnitur ędificium, quandoquidem eam constet rerum comprobari effectibus: Quoniam, inquiunt, in Apostolica sede inuiolabilis semper fides catholica custoditur. Quare ad illā, vt sacri illius Irenęi verbis dicam, necesse est omnem cōuenire ecclesiam, hoc est, eos, qui sunt vbiq; fideles, in qua, inquit, semper conseruata est ea, quę est ab Apostolis, traditio. D

Secunda ex ante demonstrato & totius ecclesiæ cōfessio indefectibilis fidei priuilegio cathedræ Apostolicæ. C

Si autem cathedrę Petri hoc est certum, & ab vniuersa Christi ecclesia ab initio recognitum priuilegium, multo magis est ipsius Petri, vt ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Nam pro Petro rogauit, non pro eius cathedra Romana ecclesia. Cum Petro venit sedi priuilegium, & non contrà. Quod verò Petri est vt Ecclesiasticę Hierarchiæ capitis, æquè ad successores eius omnes pertinere indubitatum est.

Nec minùs efficaciter probare mihi videtur indefectibilem fidem Petri & successorū eius ecclesiasticę hierarchię pręsidum, diuinum illud promissum, quo pollicetur Christus non pręualituras inferorum portas, hoc est, vt pręcedenti capite demōstrauimus, infidelitatem aut peruersam fidem aduersus ecclesiam, quę Petrum caput fundamentumq; habeat. Nam si nec hęresis nec infidelitas pręualebit aduersus ecclesiam, quę Petro fundamento innititur, & cohęret vt capiti: quomodo hęc pręualebunt aduersus illud fundamentum & caput ecclesię? Si enim aduersus fundamentum pręualent, si hoc euertunt,

A tunt,quo pacto stabit ædificium? Quomodo subsistet illa catholicæ ecclesiæ fides & confessio,quæ diuino illi promisso rerũ euidentiã,effectumq; profitetur subscribere? Quomodo in vna Apostolica sede inuiolabilis semper cõseruata est orthodoxa fides, quam accepit ab Apostolis, si eius caput hæretica contagione subinde fuit obnoxium?

Scribit beatissimus Gregorius aduersus Ioannis Constantinopolitani episcopi, qui œcumenicum & vniuersalem se faciebat patriarcham,stultissimam insolentiam,ad Mauritium imperatorẽ:Certè,inquit, multos Cõstantinopolitanę ecclesiæ in hęreseos voraginem incidisse nouimus sacerdotes: & non solùm hęreticos,sed etiam hęresiarchas factos, hoc ipsum demonstrans in Nestorio & Macedonio Constantinopolitanis episcopis.Si igitur,inquit, illud nomẽ vniuersalis episcopi, in ea ecclesia sibi quisquam arripit, vniuersa ecclesia,quod absit, à suo statu corruit, cùm is qui appellatur vniuersalis, cadit. Vides quid ille dicat doctor & pontifex sanctissimus:Vniuersam videlicet ecclesiam à suo statu corruere,si ille cui vniuersę cura,episcopatusq; commissus est,in hæresim cadat.

B *Quarta ex necessitate conseruandæ in finem legis euangelicæ.*

Demonstratum est superiùs, legislatorem nostrum Christũ,non scripto,vt illum veterem Moysen,sed viua tantùm Apostolorum traditione,legem suam ab initio commẽdasse ecclesijs:Quam tamen immutatam,incorruptamq; perdurare in finẽ erat omnino necessarium,id quod diligentissimè perscriptis legibus admodum est difficile.At viua tantũ traditione commẽdatam,neq; vni alicui,cognatoque populo, sed totius orbis nationibus,tanta linguarum,morum,institutionum diuersitate viuẽtibus,inter tot hæreticorum horrendas tempestates,quibus ab ipsis penè fundamentis vniuersam sæpe ecclesiam commotam pòst intelliges,conseruari eandẽ erat prorsus impossibile:nisi in vna aliqua totius orbis sede (quam suprà demõstrauimus esse cathedram Petri Romanam ecclesiam)singulari priuilegio conseruata fuisset, ad quam in eiusmodi fluctibus,tempestatibusque respicientes orthodoxi, se possent eripere à naufragio.Vt autem ea conseruari potuerit, nec imaginari est, nisi eo, quo videmus, modo, perenni videlicet successione orthodoxorum sibi mutuo succedentium episcoporum, ab ipsis Apostolis ad finem vsq; seculi, per quos velut per manus tradita Apostolica illa traditio perueniret ad posteros. Quam equidem successionem indeficientem, & in vna hac sede ad præsentem vsque diem conseruatam, à beatissimo principe Apostolorũ Petro ad sua vsque tempora enumerans ille C sacer Irenæus:Hæc, inquit, successio est plenissima ostensio,vnam & eandem viuificatricem fidem perdurare in ecclesijs, quæ est ab Apostolis tradita,conseruataq; in veritate.In qua successione si interuenissent hæretici episcopi,per quos hæretica contagione infecta fuisset illa Apostolica traditio,quo pacto esse posset ostensio plenissima (quemadmodum ille tanta cum fiducia profert aduersus hæreticos)conseruatę per eam integritatis fidei & traditionis Apostolicæ?Nam ęgrotũ & pestilens caput quàm citò vniuersum corpus inficiat,quis non intelligit?

Iam & illud perpende,ad eundem pertinere effectũ illius orationis Christi pro Petro de indefectibili eius fide, ad quem pertinet reliquos confirmare in fide. Sed hoc erat & est Petri,vt ecclesiasticæ hierarchię capitis,& successorum eius:non cathedrę,sed sedentis in cathedra. Quare & idẽ præcepit Christus vt diligenter seruemus, & faciamus omnia, quæcunq; nobis dixerint, qui sedent super cathedram.Non enim loquitur cathedra,sed qui sedent in cathedra. Hinc suprà audisti, sanctissimi pontifices vt sui memores officij cunctos semper toto orbe Christianos fratres,quoties per hęreticos exagitata fides est cõfirmauerint in fide. Ita ille gloriosus Christi martyr & pontifex Lucius, ad vniuersos scribens Occidentis per Gallias & Hispanias episcopos,postquã eorundem consultis respondit,hortatusq; est, vt fidem, sentẽtiamq; Apostolicæ sedis firmiter sequantur, vt quæ per omnipotentis Dei gratiã,Apostolicę traditionis semper conseruauit integritatẽ,quę nulla apud eandem vnquam infecta est nouitate contagionis hæreticæ. Idq; Christi oratione impetrato illi singulari priuilegio in Petro,ne fides eius deficeret, cui & præcepit confirmare fratres in fide:tanquã hoc ipsum sibi & omnibus eidem cathedræ præsidentibus dictũ intelligẽs, subdit: Quod Apostolicos meæ exiguitatis prædecessores cõsidẽter fecisse, cunctis semper est cognitum.Quorũ & pusillitas mea, licet impar & minima,pro suscepto tamẽ diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere. Væ enim erit nobis,qui huius ministerij onus susceptũ habemus,si veritatem fidei saluatoris nostri Iesu Christi,quam Apostoli prędicauerunt,prędicare neglexerimus. Væ erit nobis,si silentio veritatẽ oppresserimus.Hæc longè ante mille ducentos annos ille Lucius, in facie totius ecclesię prędicans cunctis toto orbe notoriũ ad Petrum,successoresq; eius pertinere illud Christi prçceptũ de cõfirmandis fratribus in fide, D

Quinta ex ipsis uerbis Christi, quibus affirmat se rogasse pro Petro, ne fides eius deficeret

A fide, vniuersamq; semper recognouisse Christi ecclesiã, ad cathedræ Petri & ecclesiasticæ hierarchię præsidum officiũ, hoc ipsum pertinere. Ad eosdem ergo necesse est præcipuè pertineat illius orationis Christi pro indefectibili fide Petri effectus, vt quę planè est necessaria ad alios confirmandos in fide.

Iam & hæc mihi ratio haud videtur inefficax ad demonstrandũ, quòd caput ecclesiasticæ hierarchię esse nõ possit hereticus. Siquidẽ æquè hereticus ac schismaticus, suo ipsius facto, aut per seipsum diuisus est à corpore catholicæ ecclesię, quare nec cõmunicare eisdẽ, sed eos deuitare, atq; ab eis separari nobis pręcipiũt Apostolicę literę: Hereticũ, inquit, hominẽ post vnã & alterã correptionẽ deuita. Et rursus: Rogamus vos fratres, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulãte inordinatẽ, & nõ secundũ doctrinam q̃ accepistis. Sed nullo casu nobis licet nos separare ac diuidere à capite ecclesiastici corporis, à quo diuidi separariq;, est esse schismaticũ. Nã Petrũ Christus ecclesiæ caput pronũcians, petrę eidẽ cognomẽ imposuit, addiditq; super eã petram se ædificaturũ ecclesiã suam, aduersus q̃ inferorum portę nõ pręualerẽt. Illis ipsis verbis clarissimè significans, quicquid illi capiti indissolubili vnitatis vinculo non cohæreret, nõ vniretur, ac veluti fundamento suo ędificiũ nõ inniteretur, ad ecclesiã suam nõ magis

B pertinere, q̃ ad ædificiũ, si qua eius pars à suo fundamento auulsa iaceret, atq; aduersus ipsum iã pręualuisse portas inferorũ. quare esse omnino non potest, vt sit papa hæreticus.

Confirmatur istud etiã ex eõ, quòd cõcordi sanctorum patrũ sententia, hæreticus aut schismaticus nullam habeat autoritatem aut potestatẽ ecclesiasticam, tanquã diuisus à capite ecclesiastici corporis, à quo omnis ecclesiastica alligãdi, soluẽdi, pascendiq; gregem dominicum autoritas, in mẽbra influit ad ędificationem totius corporis.

Ita gloriosus ille Christi martyr & põtifex Cyprianus dicit vniuersos hereticos nihil habere iuris aut potestatis ecclesiasticæ, & propterea Nouatianũ, qui nec vnitatem spiritus, nec cõmunionẽ pacis obseruat, & se ab ecclesiæ vinculo & collegio separat, nec episcopi potestatẽ habere posse, nec honorẽ. Ita quoque eruditissimus ille & insignis Christi confessor Hilarius, orthodoxã fidem dicit ecclesiæ fundamẽtum, eandẽ habere claues regni cœlestis, & potestatẽ, vt quicq̃d ligauerit aut soluerit, ligatũ, solutumq; sit in cœlis. Hac ipsa locutionis figura significans orthodoxã fidẽ in capite ecclesiastici corporis, cui cõmendatę sunt claues regni cœlestis, cui data ligandi, soluendiq; illa supereminẽs potestas, esse planè necessariã, & ita necessariã, vt sine hac prędicta nõ possint subsistere. Ita quoq; sanctissimus Amb. dicẽs Dñm par ius & soluẽdi esse voluisse & ligãdi, subdit: Certũ est, quod ecclesię vtrũq; licet, heresis vtrũq; nõ habet. Ita D. Aug. in Sermo. de Pasto. tractans illud Cãticorũ: Pasce hœdos meos. Manẽti, inquit, Petro dicitur: Pasce oues meas. Exeunti heretico dicit: Pasce hœdos tuos. Ex quib' omnibus clarissimè cõstat nihil autoritatis aut potestatis ecclesiasticę super Christi corpus mysticum pertinere ad hæreticos. Ergo contradictionẽ planissimè implicaret, ecclesiasticæ hierarchiæ caput esse hereticum. Nam si hereticus, iam nec soluẽdi, ligandiq; ius aut potestatẽ habebit, aut vllam autoritatẽ pascẽdi ecclesiã: contrà, si caput ecclesię, cõsistit in ipso totius illius potestatis, fontalis quædã, vt sic dicam, plenitudo, per ipsum deriuata in alia mẽbra ecclesię, habebitq; necessariò supereminẽtẽ illã potestatẽ ligãdi & soluẽdi, vniuersiq; pastoralis offitij sup vniuersam ecclesiã.

Tit. 3. / Thess. 3. / De Trini. lib. 6. In Pasto.

Aduersus ista nihil me mouet, quòd quidã ex illo Romanorũ pontificũ catalogo, hereticos quosdã nobis proferunt & obijciũt. Quinimo, quoniã etiam illi ipsi, quos momica ac planè maligna in omnes facta inquisitione nobis vt hereticos obijciunt, inueniũtur fuisse verè orthodoxi, & ab omni nota heresis lõgissimè abfuisse: certissimũ inde mihi argumentũ est, ipsam rei euidẽtiã subscribere nostrę sententię: & sicut ab initio à beatiss. Petro, ad Paulũ vsq; tertiũ, his annis 1500. nemo fuit hæreticus ecclesiasticę hierarchię & Apostolicę cathedrę p̃sidens, ipsos p̃seruãte singulari illo christi oratiõe ipsi impetrato priuilegio ita iuxta ęternę veritatis indefectibile promissum, ad finẽ vsq; fore, nihil dubitandum est. D

Quos heresis notãt ex vniuerso illo Romanorum pontificũ catalogo, hi fere sunt: Marcellinus, Lyberius, Felix II. Anastasius II. & Ioannes XXII. Quibus etiã Benedictũ XI. annumerãt quidã, sed nescio quo colore. Inter quos nolo p̃terire Honoriũ I. nõ, quòd à quoquã eorum, qui nobis aduersantur, inter hæreticos põtifices cõnumeratũ inuenerim, vt cui omnes etiam historię sanctitatis, & orthodoxæ fidei testimonium luculẽtissimum perhibent: sed quoniam hac nota iniuri videtur à sexta vniuersali synodo Cõstantinopolitana tertia, vt eundem ab hac nota vindicẽ.

Qui ex Rom. põtificibus ab indoctis notẽtur hæreseos.

Marcellinũ autẽ ideo hoc carbone notant, quòd in horribili illa sub Diocletiano & Maximiniano mota persecutione carnificũ violẽtia ad impia pertractus sacrificia succubuit, crudelissimorumq; tormentorũ metu, & nõ sim-

A simplici mortis genere victus, thura adoleuit, arisq; iniecit. Sed non erat hic hæreticus, fidem rectam non amiserat, quamuis in confessione suæ fidei aduersus intētata tormenta & supplicia, satis cōstans, fortisq; non fuerit, & Christi per hoc scandalizauerit ecclesiam. Quam tamen cōtinuò ad cor reuersus, suę infirmitatis grauissimè pœnitens, confessionis suæ vsq; ad mortem ędificauit constantia, & effuso pro fidei confessione sanguine, confirmauit in fide, glorioso consummatus martyrio.

Lyberio etiā mendacissimè impingi crimen hæresis.

Lyberio etiam mendacissimè impingunt quidam crimen hęresis, cuius extant pro orthodoxa fide gloriosa certamina, extāt persecutiones & exilia: quæ ob rectę fidei defensionem ab hæreticis imperatoribus pertulit. Et quamuis credant nonnulli ex tribus verbis, quę adscribuntur Hieronymo, ipsum victum exilij tædio, hæreticorum se polluisse communione, falsum esse hoc ipsum & subditicium ab aliquo, nescio quo, seu dolo, seu ignorantia infartum (quod in Chronicis illis, in quibus gesta non oratione continua explicantur, sed singulis verbis è regione sui cuiusq; anni annotātur, est facillimum, nec ita orationis series coarguit falsarium) eorūdem temporū indubitatę fidei demonstrant B historiæ: quę non solùm actorū, gestorumq: substantiam, sed & ipsa verba vtrinque dicta & excepta à præsentibus & audientibus, certa fide ad nos protulerunt. Quam hîc adscribemus ex Theodoreto illo Cyrenēsi episcopo, Græco autore (quô maiorē fidem habeas de fide & præconijs Romani pōtificis) & eorundem ferè temporum scriptore, qui libro secundo historiæ suæ ecclesiasticæ persecutionis, quæ ab Arrianis toto orbe orthodoxis excitata est, mentionem faciens: Lubet, inquit, narrationi intertexere liberrimas voces laudatissimi Lyberij, & admirabilem sermonem habitum cū imperatore Constātio, quos illius temporis amantissimi Dei perscripsere, qui acuere atq; excitare studium amatorum diuinarum rerum facilè possunt. Subijciens deinde illum eius cum Cōstantio sermonem, qui eidem conatus est persuadere, vt subscriberet in damnationem Athanasij, orthodoxæ fidei propugnatoris, cùm vincere non posset inuictum, damnat exilio, relegari præcipiens Beroeam Thraciæ. Athleta quidem, inquit, veritatis victorię compos, in Thraciam (vt imperatum fuerat) venit. Post annos autem duos, cùm Romę esset Constātius, magistratuum & primariorum ciuiū cōiuges obsecrant maritos, vt supplicent Constantio pro pastore, quô restituatur ecclesiæ suæ: seque nisi impetrassent, desertis ipsis, ad C magnum illum pastorem ituras minantur. Qui responderunt, se formidare iracundiam imperatoris, sibiq; nō magnam esse spem veniæ, quòd viri essent: Vos autem, inquiunt, si supplicetis, illa nō lædet. Et horum alterum consequemini, vt aut admittat deprecationē vestram, aut certè nullo malo affectas dimittat. Hac via demōstrata, accedunt, inqt, laudabiles matronę ad imperatorē, pretiosissimis vestibus ornatæ, quô magis imperator nobiles ratus, precibus, volūtatiq; ipsarū gereret morem. Erat autem deprecatio talis: Misereri vellet tantæ ciuitatis spoliatæ pastore suo, & expositæ luporum insidijs. Sed imperator respondit, non illam pastore alio egere, quæ prudentem, bonumq; haberet: fuerat equidem creatus post Lyberium vnus ex diaconis illius vir fidelis, Felix nomine, qui incorruptam quidem seruabat Niceæ expositam fidem, sed violatoribus eius coniungi non verebatur. Nemo tamen omnium ciuium Romanorum in ędem orationis ingressus est, cū ipse intus foret. Quod ipsum & matronæ tū regi significarūt. Itaque flecti se passus, iussit optimum quidem Lyberium de exilio reuocari: sed amborum esse communem Ecclesię administrationem. His lectis literis in circo, D exclamauit multitudo egregiā esse imperatoris sententiam, qui spectatoribus in duas partes diuisis, & à colore cognominatis, his vnū, itemq; alteris vnum, præficeret. Ita dicterijs incessentes imperatoris literas, exclamāt vna voce (nam voces, inquit, ipsas ponere visum est) vnus Deus, vnus Christus, vnus Episcopus. Post has amantissimas Christi plebis voces reuertitur admirabilis Lyberius, cui cedens Felix in aliam vrbem se contulit. Hactenus Theodoretus ille.

Vides itaque Christiane lector, quales hi hæreticos nobis Rom. pontifices obijciant, hoc est, gloriosissimum Christi cōfessorem, & qui inuictus permansit veritatis athleta, compos victoriæ. Quanquam vt daretur se polluisse hereticorum communione, victum exilij tædio: ex hoc tamen consequens nō esset, fuisse hæreticum: sicut nec Marcellinum, qui eo tempore victus metu tormentorum, non fuit satis constans ac fortis Christi cōfessor: at hæreticum fuisse nunquam sanè probabitur. Est enim hæresis, non morum, non cōfessionis, sed fidei vitium, quo quis singulare aliquid à cōmuni catholicæ ecclesię fide ac sententia eligit, ac proinde seipsum ab ecclesia separat, qua se rectiùs sentire, credereque pręsumit, & ob id hęresis, hoc est, electio (quemadmodum superiùs pleniùs demōstra

A uimus) haud insignificanter appellatur. Cui quod pertinaciam addunt nonnulli, tãquam ad essentiam eius, definitionemq; pertinens, nihil quidem addunt extraneum, sed tamen quod in finitione prædicta satis includitur. Electio siquidem nouitatis alicuius, aut singularis opinionis à communi Ecclesiæ sententia, certum studium, scientiamq; importat, & quod appositum teneat communis Ecclesiæ sentẽtia, & quod quærat, eligat, aut sequatur singulare aliquid ac proprium. Quod qui facit, certum non est auditurum corripientem Ecclesiam, admonentemque ab eius cõmuni sententia & opinione nõ recedere: sed dicturum id, quod Hæreticorum est propriũ, ex scripturis instrui, conuinciq; se velle, quas præsumit se rectiùs intelligere, quàm communis Ecclesia. Itaque iam pertinaciam illam secum habet, qua adeò Ecclesiæ sententiæ se non subijcit, vt sciens, eligensq; ei contradicat. De qua tum demum certi erimus, si post vnam, alterámue correptionẽ, vt inquit Apostolus, non disputationem, in sua persistat sententia. Qui verò in errorem aliquem incidit, discrepantem quidem ab orthodoxa catholicæ Ecclesiæ sententia, intra tamen arcam catholicæ Ecclesiæ se continens, & fide generali eidem semper consentiens, & ignorans se aberrare à communi eius fide & sententia, de qua, quàm citò admonetur, quàm citò fit certior, continuò abiecto illo singulari aut proprio, communem Ecclesiæ sententiam sequitur: is (quemadmodum de se dicit Diuus Augustinus) errare equidem potest, at Hæreticus esse nõ potest. Sed hæc paulo longiùs nos protraxerũt ab instituto. Itaque in Marcellino & Lyberio nec minima hæresis nota deprehenditur.

Error in fide sine crimine hæresis.

B. Felicem II. in hoc albo qui adscribunt, vocem propriã conuincuntur non intelligere, sed odio in Romanam Ecclesiam congerere, quicquid fortè inciderit, etiãsi seipsum protinus falsitatis coarguat. Constat enim Felicem I. sub Probo imperatore glorioso consummatum martyrio, circa annum Domini 285. Felix II. sub Zenone præfuit Christi Ecclesiæ circa annum Domini 486. Is ille est, qui in Acatium Constantinopolitanum Antistitem protulit condemnationis sententiã. Cuius tragœdiam aliquanto pòst explicabimus. Inter hos nemo intercidit Romanus pontifex eius nominis. Nisi fortè ab Hæretico imperatore Constantino substitutum illi, cùm pro fide orthodoxa & catholica exularet, Lyberio, quis adscribat Romanorũ pontificum catalogo. Quod qui facit, suam ignorantiam prodit: cùm certum sit illum non fuisse Romanæ Ecclesiæ pontificem, adhuc viuo Lyberio, indubitato eius pontifice, hoc ipsum cõtestãte orthodoxo Romano populo, qui illius cõmunionẽ, vt nothi & superintrusi ab hæretico semper declinauit: queãdmodum paulo antè audisti, referente Theodoreto. Hic itaq; si illi similis fuisset, à quo cathedræ Petri cõtra ius, fas & ecclesiasticos canones intrusus fuerat, imperatori Arriano & hæretico, nihil sanè mirandũ hoc fuisset, nec quicq̃ derogaret priuilegio, quod suprà adstruximus, apostolicæ cathedræ atq; eidẽ præsidentiũ. Sed Christo gratiæ, quòd nec is ille ipse hæreseos à quoquam infamatus sit, quanquã variẽt de illo historiæ, quòd quidam (quemadmodum ex Theodoreto audisti) tametsi integram fidem, sicut Niceæ exposita fuerat, inconcusse illum conseruasse affirment, communicasse tamen asserũt hæreticis: alij negãt hoc ipsum, imò tam constantem orthodoxæ fidei assertorem prædicant, vt aliquanto post reditum Lyberij, & postquã Roma cessaret, affirment illum etiam martyrio coronatum ab hæreticis. In qua sentẽtia est beatus Antoninus Florentinus archiepiscopus. Vides itaq; impugnator priuilegij apostolicæ cathedræ, quales nobis hæreticos proferas Romanos põtifices?

Error aduersariorũ in nomine Felicis II.

C

D Anastasium secundum pontificẽ sanctum & orthodoxũ infamat Gratianus ille decretorum compilator (vt multa collegit & congessit sine iudicio) qui ex nescio qua cõficta & mẽdacissima historia gestorum Romanorum pontificum hanc de illo fabulam adscribit, & suæ illi compilationi inseruit 19. distinctione, c. Anastasius, his verbis:

Anastasius secundus natione Romanus, fuit temporibus Theodorici regis. Eodem tempore se multi clerici à cõmunione ipsius abegerunt, eo quòd communicasset sine concilio episcoporum vel presbyterorum & clericorum cunctæ catholicæ ecclesiæ, diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communicauerat Acatio. Et quia voluit occultè reuocare Acatium, quod non potuit, nutu diuino percussus est. Hactenus ille ex sua illa historia. Cui glossa modum explicans, quo diuina vltione perierit (vt dignum esset patellæ cooperculũ, iuxta prouerbiũ) addit, effusis intestinis dum assellaret. Ita enim de quodam hæretico, oblitus fortassis nominis, audisse se somniarat glossator ille, aut potiùs, nugator temerarius. Eadem infulsit idẽ ille Gratianus prima quæstione prima, c. Dictum est. Hunc itaq; Anastasium, idem affirmat fauore imperatoris Anastasij, quos Acatius ille Cõstantinopolitanus, post in se prolatam damnationis sentẽtiam, sacerdotes vel

Leuitas

A Leuitas ordinauerat, acceptis offitijs rite fungi posse, malè decreuisse, subiecta parte eius decretalis epistolæ in c. secundum, eadem distinctione. Qua recitata subiungit in hęc verba. Quia ergo illicitè & nō canonicè, sed contra Dei decreta, & prędecessorum & successorum suorum hic rescripta dedit, vt probat Felix & Gelasius, qui Acatium antè excommunicauerūt, & Hormisda, qui ab Anastasio tertius, eūdem Acatium postea damnauit, ideo ab ecclesia Romana repudiatur, & à Deo percussus legitur. In eius fidem subijciēs, quam paulo antè descripsimus historiā, aut veriùs fabulam. Et hęc vnus scribens post alium, cęcus cæcum ducit in foueam. Qui tamen si vel paululum aperirent oculos, viderent luce clariùs, quàm impudēs & seipsum euertēs mendacium cōtineat hæc fabula. Quid enim hoc probabilitatis habere potest, Anastasium conatum reuocare Acatium, quamuis non potuerit: & ob id diuino percussum iudicio, cū certò constet rebus humanis iamdudum exemptum hunc, priusquam ille ad Romanę ecclesiæ pontificatū assumeretur? Quod ipsum etiam illa ipsa testatur eius decretalis epistola, quam scribit ad imperatorem Anastasium, vnde hanc ipsam illi struunt calumniam. Sed post mortem, inquis, eius voluit reuocare A-
B catium. Expectabam, vt diceres voluisse illū reuocare à mortuis. quòd verò post mortem illum reuocare voluerit, nō habet citata illa à Gratiano historia, sed dicit, quòd voluit occultè reuocare Acatium. Sed quòd nec memoriæ eius succurrere voluerit, aut eandem reuocare ad communionem catholicę Ecclesiæ, eadem illa eius epistola etiam testis est. In qua orat principem, vt consentiat nomen eius in perpetuum aboleri à catholica Christi ecclesia, vt cui illud ipsum multis ex causis magno offendiculo & scādalo fuerit, quemadmodū paulo pòst audies. Iam & hoc quid, obsecro, probabilitatis habet, quod est in eadem fabula, magnam cleri partem se subtraxisse à communione Romani pontificis, ecclesiasticę hierarchiæ capitis, quòd sine concilio episcoporum, presbyterorum & clericorum cunctæ ecclesiæ catholicæ communicasset cuidam Photino cōmunicatori excommunicati Acatij? O grauē & arduam causam, propter quam clericorum totius ecclesiæ cōcilium conuocandū est. Quasi sine fine procederet excommunicationis contagio. Quasi denique à communione capitis ecclesiastici corporis sese subtrahentes nō forent scismatici. Quasi postremò in eiusdem capitis potestate non esset, ecclesiasticam communionem restituere his, qui ob communionem cum excommunicatis eandem perdiderunt, C nisi conuocato ad hoc clericorum totius orbis concilio. Quis has ferat, quis non rideat ineptias? quis in Gratiano hac in re vel cōmunem non desideret sensum hominū? Sed hæc est ipsissima rei veritas.

Vera de Anastasio historia

Decesserat iamdudum excommunicatus ille ab Apostolica sede Acatius. Cui, quòd per necessitatem quandam, præeminentię videlicet ciuitatis regiæ, & imperialis autoritatis & gratię, communicauerat pars maxima episcoporum Græcorū & Orientalium, vniuersusq; clerus & populus Constantinopolitanus vnà cū principibus, plurimos inuoluerat illa excōmunicationis eius sententia. Nec tamē etiam post mortem Acatij obtineri potuit, aut in Constantinopolitana, aut in alijs per Orientem ecclesijs, vt secundum Apostolicæ sedis iudiciū & sentētiam, non cōmemoraretur eius nomen inter catholicos, sed auferretur è sacris diptitijs. Vnde & grauissimū schisma excitatum est per Orientis ecclesias, atq; vniuersus dissolutus vigor disciplinæ ecclesiasticæ. Quæ cùm durassent annis nō paucis non sine magna confusione ecclesiastici ordinis, atq; adeò vniuersæ Christi ecclesię, Anastasius II. mox vt pontificatu inauguratus fuerat, conuersus toto animo ad reformandam pacem ecclesiæ, scribit hanc (quam ille reprobatam dicit) ad imperatorem Anastasium epistolam, eundem orans & obse- D crans, vt eius opera ac studio hæc scandala & scismata ecclesiarum tollerentur è medio, & Apostolicę sedi sua agnosceretur necessaria toti ecclesiæ autoritas, & debita præstaretur obediētia. Ad quod velut facile mediū proponit, vt auferatur è numero & memoria catholicorum nomen vnius Acatij, quem affirmat pro notorijs suis damnatum & anathematizatū excessibus à sede Apostolica. Cuius damnationem ne alij, qui necessitate quadā (vt diximus) illi communicauerant, & baptismi, aut sacri ordinis sacramēta ab eodem acceperant, vt persuadebantur à quibusdam pacis hostibus, sibi detrimento fore crederent in perceptis ab illo sacramentis, & ob id, vt eius damnationi subscriberēt, difficilius induci possent, impedirenturq; per id fructus optatę & sanctæ vnionis, pacis & concordiæ: illud ipsum pręueniēs sanctus & sapiens pōtifex: non quidem contra Dei decreta, & suorum prædecessorum & successorum (quemadmodum ille non minùs impie quàm incircunspectè contra orthodoxum pontificem effutijt) sed secundum orthodoxę fidei regulam, & sanctorum (quod pòst intelliges) prędecessorū suorum exemplum declarauit,

A illius damnationẽ, nulli damno aut præiudicio fore, his, qui ab eo baptiſmi aut ſacri ordinis ſacramenta ſuſceperant, redintegratis ac reunitis catholicæ eccleſię. Quæ vt ita acta ac veriſsima intelligas, illam ipſam eius epiſtolam ſubijciemus ad imperatorem Anaſtaſium ſcriptam in hæc verba:

Epiſtola Anaſtaſij pontificis ad Anaſtaſium imperatorem.

Glorioſiſsimo ac clementiſsimo filio Anaſtaſio Auguſto Anaſtaſius epiſcopus. Exordium pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuncio, confidenter pro fide catholica, humilis pietati veſtræ precator occurro. In quo primum mihi diuinum fauorẽ propinquaſſe confido, quòd nunc conſonantiã me auguſtiſsimi nominis tui, nõ dubium præſtat auxilium, vt ſicut præcelſum vocabulum pietatis tuę per vniuerſas gentes toto orbe pręfulget: ita per miniſterium humilitatis meæ, ſicut ſemper eſt, ſedes beatiſsimi Petri in vniuerſa eccleſia aſsignatum ſibi à Domino Deo teneat principatum, nec propter vnũ mortuum diutius tunica illa ſaluatoris deſuper contexta per totum, malæ ſortis patiatur incertum, quæ ſola in diſcuſsionem pro firmitate ſui venire non potuit, ſerenitate tua præcipuè rempublicam gubernante, cui etiã in priuata vita tantum circa ſynceram religionem ſtudium fuit; vt ſicut fama certiſsimè celebrauit, nemo magis, vel inter præcipuos ſacerdotes, præfixas à ſanctis patribus regulas cuſtodiſſe dicatur. Quod ſanctum ſtudium cum maieſtate imperij creuiſſe confidimus.
B Legatione itaque fungimur pro Chriſto. Ne igitur eos propter offenſionem vel ſcandalũ patiamini publicè nominari, quorũ merita vel actus illum iudicem latere non poſſunt, in cuius iam ſunt iudicio conſtituti. Neque illic ſe poteſt interſerere in corpore mortali adhuc temeraria præſumptio, vbi nõ ſolùm cõfeſsio facit aperta merita ſingulorum, ſed etiam ſilẽtij ipſius nõ poteſt latere ſecretum. Nanque & prædeceſſor noſter Papa Felix, & etiã Acatius illic procul dubio ſunt, vbi vnuſquiſque ſub tanto iudice non poteſt perdere ſui meriti qualitatem, &c. Precamur itaq; dilectionem veſtram, vt ſpecialiter nomen taceatur Acatij, vt quod multis ex cauſis ſcandalum atq; offendiculũ eccleſiæ concitauit, &cæ. Quantos enim exceſſus atque præſumptiones habuerit Acatius, ne clementiæ tuæ ſuggerere per ſingula fortaſsis videatur oneroſum, Creſconio & Germano fratribus, & coepiſcopis meis, quos miſimus ad ſerenitatem tuam, de cauſis ſingulis Acatij, qualis fuerit, inſtructionem pleniſsimam dedimus, clementiæ veſtræ ſpecialiùs recẽſendam, ſi hoc pietati tuę placuerit curioſiùs indagare, ne in

C aliquo ſuggeſtioni noſtræ veritas defuiſſe videatur, vt pro diuina ſapientia veſtra perſpicuè videre poſsitis, nõ ſuperbia vel elatione ſedis Apoſtolicę, talem in Acatium proceſsiſſe ſententiam, ſed facinoribus certis, quantũ nos illud iudicium, quod ſolum falli nõ poteſt, æſtimamus, zelo magis diuinitatis extortam, &cæ. Deinde occurrens illi, quod plurimos retrahebat à ſubſcribẽdo in damnationem Acatij ob neceſſariam quandam, quam cum eo viuo habuerunt, cõmunionem, præſertim in ſuſceptis ab eodem ſacramentis eccleſiaſticis:

Iam, inquit, ſecundum catholicæ eccleſiæ conſuetudinẽ ſacratiſsimum ſerenitatis tuæ pectus agnoſcat, quod nullum de his, quos baptizauit Acatius, vel ſacerdotes, ſeu Leuitas, ſecũdũ canones ordinauit, ne vlla eos ex nomine Acatij portio lęſionis attingat, quô forſitan per iniquum tradita ſacramenti gratia minùs firma videatur. Nam & baptiſmi, quod procul ſit ab eccleſia, ſiue quod ab adultero, vel à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit illibatum. Quia vox illa, quæ per columbam ſonuit, omnem maculam humanæ pollutionis excluſit, qua declaratur ac dicitur: Hic eſt, qui baptizat in ſpiritu & igne. Nam ſi viſibilis ſolis iſtius radij, cũ per loca fœdiſsima tranſeunt, nulla cõtactus inquinatione maculãtur, multo magis illius, qui iſtum viſibilem fecit, virtus, nulla miniſtri indignitate conſtringitur, &c. Ideo ergo & hic, cuius nomen dicimus reticendum, malè bona miniſtrãdo, ſibi tãtùm nocuit. Nam inuiolabile ſacramẽtũ, quod per illũ datũ eſt alijs, perfectionẽ ſuę virtutis obtinuit. quod cùm ita ſit, aliquorum tamen in tãtum ſe extendit curioſa ſuſpicio, vt imaginentur, prolato à Papa Felice iudicio, poſtea inefficaciter in ſacramentis, quæ vſurpauit Acatius, egiſſe, ac proinde eos metuere, qui vel in cõſecrationibus, vel in baptiſmate myſteria tradita ſuſceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur. Sed meminerint in hac quoque parte tractatum præualere ſuperiorem. Quia nõ ſine vſurpatione nominis ſacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem ſuam obtinẽtibus myſterijs, in hoc quoq; rea, ſibi tantũ perſona nocuit. Nam ad illũ pertinuit, quod tuba Dauidica canitur: Verũtamen Deus cõquaſſabit capita inimicorum ſuorum, verticem capilli perambulantium in delictis ſuis. Nam ſuperbia ſemper ſibi, non alijs facit ruinam, &c. Vnde cùm ſibi nomẽ ſacerdotis vindicauerit damnatus, in ipſius verticẽ ſuperbiæ tumor inflictus eſt, non autem populus diuinis myſterijs, quę ab illo percepit excluſus D

A ſus, ſed anima ſola quæ peccauerit, iuſto iudicio propriæ culpæ erat obnoxia, quod vtiq; numeroſa ſcripturarum teſtatur inſtructio. Vnde remotis hominum ſtudijs, ſiue verſutijs in hac adhuc præſenti fragilitate poſitorum, ſecundum preces noſtras, anniſu & autoritate imperiali offerte Deo noſtro vnam catholicã eccleſiam & Apoſtolicã. Quia hoc ſolũ eſt, in quo nõ ſolũ in terris, ſed etiam in cœlo triũphare ſine fine poſsitis. Hactenus illius epiſtola ad imperatorẽ Anaſtaſium. Quę ſanè me cogit, neſcio quid mirari de illo Gratiano. Nam nõ lectam eidem quis poſſet credere, vnde excerptum eſt illud c. Secundum, prædicta diſt. 19. quod contra Dei & prędeceſſorum ſuorum decreta calũniatur ſcripſiſſe Anaſtaſium. Et ſi legit, quo pacto nõ intellexerit impudentiſsimã eſſe fabulam, quam ex neſcio qua hiſtoria in derogationem nominis & memoriæ ſancti & orthodoxi pontificis ſubnexuit. Scilicet, Anaſtaſiũ voluiſſe occultè reuocare Acatium, & propterea diuino percuſſum iudicio? O craſſam nimis impudẽtiam. Quaſi non conſtet luce meridiana clariùs ex dicta eius epiſtola, quó nam pacto illum reuocare voluerit? Viuum certè non potuit, iamdudum enim obierat. Mortui autem vt nomen & memoria aboleretur à catholica Chriſti eccleſia, ſategit omnibus viribus, B tam literis, quàm nuncijs oſtendens & perſuadens defendenti memoriam eius imperatori ob graues intolerãdosq; exceſſus ſuos, & certa facinora iuſtiſsimè damnatum à ſede Apoſtolica. Et hoc erat occultè reuocare velle Acatium?

Supinus nimium Gratiani error de Anaſtaſio clariſsimè aducitur

Iam (quod ille infamat) eius decretum velut Dei decreto, & prædeceſſorũ ſucceſſorũque eius in ſede Apoſtolica cõtrarium, quid obſecro continet non pium, orthodoxum & catholicum? Quid, quod non toties inculcat D. Aug. aduerſus Donatiſtas hæreticos? Nec enim ſacramẽtum aut baptiſmi aut ordinis, nec etiam ius dandi ſacramẽtum (vt eiuſdem verbis dicam) amittit ſciſmaticus aut hæreticus, vtrunq; enim, inquit, ſacramẽtum eſt, & quadam conſecratione vtrunq; homini datur, illud, cùm baptizatur, iſtud, cùm ordinatur. Ideo non licet à catholico vtrunque reiterari. Nam ſi ex ipſa parte ſciſmaticorum venientes, etiam prępoſiti aut epiſcopi, qui pro bono pacis, correcto ſciſmaticorum errore, ſuſcepti ſunt, & ſi viſum eſt opus eſſe vt eadẽ offitia gererent quę gerebant: nõ ſunt tamen rurſus ordinandi: ſed ſicut baptiſmus in eis, ita & ordinatio manſit integra. Quia tantùm in pręciſione fuerat vitium, quod vnitate pacis correctum eſt. Hæc docet & aſſerit ille Auguſt. non hæreticus, ſed orthodoxus, atq; adeò orthodoxorum lumen, & inſignis doctor eccleſiæ: hæc, inquam, ille docet pro aſſertione orthodoxę veritatis aduerſus hæreticos. Quòd ſi ab hæreticis & ſciſmaticis accepta ſacramenta, etiam ab ipſis ſciſmaticis & hæreticis ſuam efficaciam & vtilitatem habeant, correcto ſolo diuiſionis vitio, nũquid aut infirma, aut irrita erunt eadem, quæ accepit fidelis & orthodoxus populus, in vnione manens catholicæ Chriſti eccleſię, à proprio ſuo epiſcopo, nec hæretico, nec ſciſmatico; ſed qui ob alios tãtùm exceſſus ſuos excommunicatus fuerat? Cuius etiam communionem deſerere non potuit: præſertim quãdiu non ſolùm ille ipſe, ſed cum eo pars maxima totius orbis epiſcoporum (quemadmodum de Acatio factum demonſtrat illa eius, quam aliquanto pòſt explicabimus, tragœdia) iniuſtam atq; adeò irritam eius excommunicationem contenderent, & in eiuſdem communione perſiſterent? Certè vbi nunquam fuit in orthodoxo populo diuiſionis vitiũ, nihil illi obeſſe potuit ſui epiſcopi damnatio, nec eidem eſſe damno neceſſaria quędam eius cũ illo communio: præſertim quandiu probabiliter ignoraret ritè excommunicatum & valide, ob epiſcoporũ penè totius orbis, quod videbunt, præiudicium. Nunquid ergo hęretica eſt hæc Anaſtaſij ſententia, & declaratio, D quòd Acatij damnatio nihil obfuerit fideli eius, orthodoxoq; populo, nec irritam, aut infirmam reddiderit ſacramẽtorum, quę ſecundum ſacerdotalis offitij ſui debitum eidem miniſtrauit, gratiam? C

Aduerſus epiſtolam Parmeniani.

Vt autem intelligas, non noſtrum ſolùm, ſed etiam Canoniſtarũ (qui alioqui craſsiuſculi ſunt, nec nimis emunctæ naris) tam de Gratiano ſuo, quã de Anaſtaſio iudiciũ, Gloſſa prima in dicto c. Secũdum, laborat in cenſura eiuſdem, ob Gratiani illud, quod ſuprà audiſti, de eo pręiudicium. Nam dicit variam eſſe de illa decretali, & eius autore Anaſtaſio ſententiam. Gratiani equidem, qualem audiuimus. Cui dicit conſentire Melẽdum quendam, & omnes, qui dicunt veritatem ſacramentorum non eſſe apud hæreticos. Quæ ſanè ſententia eſt hæretica & reprobata à catholica Chriſti eccleſia, quę nec in baptizatis nec ordinatis ab hæreticis aut ſchiſmaticis reuertentibus ad ſynceritatem fidei & vnitatem eccleſiæ, ſacramenta reiterat. Hugonis deinde cuiuſdam adfert ſententiam planè contrariam, & nobiſcum conſentientem per omnia: qui nec decretalem eam reprobatam, nec damnatum eius autorem affirmat, cùm illa nihil cõtineat non ſanctũ, orthodoxum

&

A & canonicum. Postremò, etiam tertiam quorundam adducit sententiam, affirmantium ideo reprobatum illud c. Secundum, cum au autore suo, quia voluit, quod ordinati ab hæretico, sine omni dispensatione, de iure sua exercere possint officia. Qua in re vide, obsecro, temeritatem hominum, cùm nihil horũ omnium dicat Anastasius, quæ hi in illũ congerunt. Neq; enim loquitur de ordinatis ab hæretico, sed ab Acatio, qui à nemine vnquã hæreseos alicuius insimulatus est, sed tãtùm excommunicatus ob excessus alios, & quia communicauerat hæreticis. Quod ipsum tamen idem semper negauit, negaruntque, qui iniustam eius damnationem contendebant, Orientis episcopi, quemadmodum diuersæ Gelasij testantur epistolæ, quibus eius damnationem iustam asserit, præsertim autem ea ad Dardaniæ episcopos. Deinde, nihil dicit, nec de iure, nec de dispẽsatione, vt impudẽs hic nugator affirmat (quanquam quicquid dicit, merum ius sit) sed tantùm pacis & ecclesiasticæ vnitatis intuitu decreuit, aut potiùs declarauit, nihil obesse culpam & damnationem Acatij his, qui in fide & vnitate catholicæ ecclesiæ sacramẽta ab eo perceperunt, nec sacramentorum illorum gratiam illius culpa aut damnatione euacuatam aut infirmatam. Qua in re si hæreticus est Anastasius, bis hæ- B reticum fuisse beatissimum illum Leonem necesse est, qui eodem intuitu permisit illũ Anatholium Constantinopolitanum episcopum ministrare in suo gradu & ordine. Quẽ tamen ter execrandus ille Dioscorus, exturbato & per vim ac scelus eiecto S. Flauiano episcopo, atque adeò neci dedito, è suo veluti latere aut sinu (nam eius archidiaconus fuerat) Constãtinopolitanæ intruserat ecclesiæ, & ordinarat episcopum. Sed pacis (vt dixi) intuitu, in suo illum gradu & ordine confirmauit beatissimus Leo, satis habens, quòd secũ amplexaretur veritatem orthodoxæ fidei, & detestaretur Euticetis perfidiã, id quod plurimæ eiusdem testãtur epistolæ. Quin & vniuersam Chalcedonensem synodum bis hęreticam fuisse necesse est: vt quæ ex præscripto eiusdem Leonis, neminem eorum, etiam qui episcopi ordinati essent, ab impia illa hæreticorum factione Dioscorica, iacturam facere voluit suæ illius dignitatis, gradus aut ordinis: modò per veram pœnitentiam reuersi ad vnitatem catholicæ ecclesiæ, amplexarentur synceritatem fidei, & execrarentur impietatem hæreticam.

Et hæc quidem de Anastasio suffecerint ad vindicãdum eius nomen & memoriam à nota atrocissimi criminis, hæreseos inquam: quod nulli facilè imponẽdum est, præsertim C iamdudum in Christo quiescẽtium, nisi quibus aperto ecclesiæ pręiudicio inustum constat. Quin & impudentẽ falsitatem coarguũt eius, fabulę, qua Gratianus ille sancti & orthodoxi põtificis nomini & memoriæ impiè detrahit: temeritatem quoque censuræ & iudicij eiusdem de pręd:cta illius decretali epistola, quam planè conuincitur, aut non legisse, aut minimè intellexisse. Cuius sentẽtia, si ea fuit, quæ à Glossa illa eidem attribuitur, non verò illius Anastasij, vt audisti, est planè hæretica.

Benedictum XI. (vt quos volunt, pro suo arbitrio hi hæreticos faciunt) etiam hac nota inuenio perstrictum à nonnullis, qui aduersant illi indefectibilis fidei priuilegio, quod cathedram Apostolicam atque eius præsules tueri asserimus, sed quo prætextu aut colore non inuenio. Quod dum quæro per omnes de illo scriptores & historias, nec leuissimã apud vllam suspitiunculam deprehendo tam atrocis in illum notæ & infamiæ. Quin potiùs, omnes velut vno ore, eximiæ virtutis, doctrinæ & sanctè administrati pontificatus mensibus illis nouem, quibus solis pręfuit, testimonium perhibent: ex generali ordinis Dominicani, primùm in Cardinalem, deinde electus in summum pontificem. Et ne fortè D (vt fit facilè) in numero incidisset error, per omnes eius nominis pontifices percurrens, neminem tamen inuenio, in quem vel minima nota eius criminis competat. Ita hi quasi pro ludo habent infamare sanctos & orthodoxos pontifices iam cum Christo regnantes, de omnium atrocissimo crimine impietatis hæreticæ.

In eundem modum & quę de Ioanne vigesimo secundo afferuntur à nonnullis, meræ nugæ sunt, mera mendacia. Scripserunt quidam nostra tempestate vitas pontificum Romanorum, sed plurima pro suo scripserunt affectu & libidine: quibus dum seruiunt, impudentissimè ac mendacissimè debacchantur in famam innocentiũ & sanctorum pontificum. Quod nuper quidam Ioannes Battus fecit in vita sanctæ memoriæ Adriani sexti pontificis maximi, in Theologicis his studijs quondam præceptoris nostri. In quem virum sine controuersia sanctum, doctissimumque ille tam impia, tam nefanda, tam execranda mẽtitur impudẽtissimè, vt ipsum etiam cœlum commaculare possent & inficere. Idem, tametsi magis dissimulanter & tectè, fecisse Platinam in Paulum secundum, certum est. De quo defuncto (quod illi ob sua demerita meritò aduersus fuerat) vt se vlcisci

A vlcisci posset cōmodiùs, omnium ad sua tempora pontificum historiam cōgerere aggressus est, quô ita maiori fide & à pluribus legerentur, quæ de Paulo mentiri voluit. Sic & Ludouici illius Bauari execrati à Ioanne vigesimo secūdo & sede Apostolica, deinde etiam priuati imperio (cuius libro sequēti explicaturi sumus tragœdiam) studium & largitio multos eo seculo venalia habentes ingenia, venales linguas & calamos, impulit execrāda multa comminisci & effutire aduersus doctissimum, magniq; animi pontificem & dignitatem ecclesiasticam. Inter quos præcipui & velut antesignani quidam erant Marsilius ille Patauinus (quem libro sequēti excutiemus exactiùs) & Occam pseudomonachus pseudoq; Theologus, illius Ludouici familiaris cōuictor. Qui Ioannis illius vigesimi secūdi definitiones quasdam calumniabantur vt hęreticas, ipsi hęreticissimi, alia eidem impingentes mendacia, velut impietatis seruiles, cōductitijq; milites, & qui in hoc, impio execrandoque imperatori locauerunt suam operam. Quorum nudis, impijsque assertionibus, si quis vel tātillum moueri possit aduersus clarissima, quę induximus, priuilegij Apostolicæ cathedræ & eidem præsidentium argumenta & testimonia, is mihi non bene ad B veritatem, pietatemq; affectus videbitur: pręsertim cùm non facilè adduci quis debeat, vt credat de his, quorum in pace requiescit memoria, non tam atrox crimen prauitatis hęreticę, nisi aperto ecclesię iudicio de eodem notatus fuerit.

Qua de causa de vno Honorio maiorē nobis difficultatē ingerit synodalis (vt videtur) autoritas. Siquidem perstrictum ea nota illū legimus in actis sextę synodi (vt à nobis Latinè interpretata & impressa legūtur) inter autores monotheliticæ hæresis, hoc est, vnius voluntatis & operationis in Christo. Cuius in eisdē actis inseruntur duæ epistolæ ad Sergium Constantinopolitanum, eiusdem hęresis seminatorē, & primū assertorem, ex quibus eiusmodi heresi consensisse videri volūt. Itaq; in principio actionis decimę tertię hæc legitur cēsura concilij, tā de Honorio, quàm de eius epistola.

Sanctum conciliū dixit, retractantes secundū promissa dogmaticas epistolas, quæ à Sergio quondam patriarcha huius à Deo conseruandæ regię vrbis scriptę sunt, tam ad Cyrū, qui tūc fuerat episcopus Phasidis, quàm Honorium quondam papā antiquę Romæ: Similiter autē epistolam ab Honorio rescriptam ad eundem Sergiū, hasq; inuenientes omnino alienas existere ab Apostolicis dogmatibus, & definitionibus sanctorum conciliorum, & cūctorum probabiliū patrū, sequi verò falsas doctrinas hæreticorum, eas omnino abijcimus, & tanquam animæ noxias execramur. Quorum autem impia execramur dogmata, horum & nomina à sancta Dei ecclesia projici iudicauimus: Id est, Sergij quondam pręsulis huius vrbis regiæ, qui aggressus est de huiusmodi impio dogmate cōscribere. Cyri Alexandrinę, Pyrrhi, Pauli, &c. quorum mentionem fecit Agatho sanctissimus & ter beatissimus papa antiquę Romæ, in sua ad pijssimum imperatorē epistola, eosq; abijcit, vtpote cōtraria rectę fidei sentientes, quos anathemati submitti definimus. Cū his verò simul projici à sancta Dei catholica ecclesia, simulq; anathematizari præuidimus & Honorium, qui fuerat papa antiquæ Romæ, eo quòd inuenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quòd in omnibus eius mentem secutus sit, & impia dogmata confirmauit. Hactenus verba concilij, vt impressa circumferuntur.

Sed quoniam ex omnibus horum temporum scriptoribus & certissimæ fidei historijs clarissimè cōstat, eundem illum Honorium fuisse primū huius hęresis damnatorem, annis ferè 60. ante celebratā sextam synodum, satis clarè deprehenditur hanc synodum passam in damnatione memoriæ & epistolarum D sancti Honorij, quod in 14. actione eiusdem concilij per legatos Apostolicæ sedis conuictum est passam fuisse 5. synodum in actione eius 7. hoc est, per falsarios infarta, quæ aliena erant à mente synodi.

Potuit equidem fieri, vt in eius initio intelligens (vix dum expugnata impia hæresi Euticetis & Dioscori de vnitate naturæ in Christo, stabilitaq; in eodē autoritate beatissimi Leonis & Chalcedonēsis concilij, veritate naturę duplicis) cœpisse repullulascere in ecclesia noua dissensionum & scandalorum semina, de vnitate volūtatis aut operationis in Christo, ita rescripserit de hoc subdolè cōsulenti Sergio, quemadmodum habet tenor insertæ actis dictæ synodi, secundæ illius epistolæ (nam prima mihi non germana aut syncera videtur, tametsi nihil etiam erroris cōtineat) videlicet vt nouæ adinuētionis vnius vel duarum operationū vocabulo refutato, claro ecclesiarum Dei præconio, nebulosarū contentionum caligines rursus non effundantur aut conspergantur, præcipiens propterea vt vnius vel geminæ operationis nouiter à contētionum studiosis introductum vocabulum à prędicatione fidei eximeretur. Nam qui, inquit, hæc dicunt, quid aliud, nisi Sententia epistolæ Honorij ad Sergium.

iuxta

A iuxta vnius vel geminæ naturæ Christi Dei vocabulum: ita operationis vnius vel geminę suspicantur fuisse mediatorem Dei & hominum Dominum Iesum Christum sentire vel promere, quod satis ineptum est? Habet autem & circa finem eadē epistola sic: Et hoc quidem, quantum ad instruendam notitiam ambigentium, sanctissimę fraternitati vestrę per eandem insinuandum præuidimus. Cæterùm, quātum ad dogma ecclesiasticum pertinet, quę tenere vel pdicare debemus, propter simplicitatem hominum, & amputandas inextricabiles quæstionum ambages, sicut superiùs diximus, nō vnā aut duas operationes in mediatore Dei & hominum definire, sed vtrasq; naturas in vno christo, vnitate naturali copulatas, cū alterius cōmunione operātes atque operatrices confiteri debemus, & diuinam quidem, quæ Dei sunt operantem, & humanam, quæ carnis sunt exequentem, non diuise, neque confuse aut conuertibiliter, Dei naturam in hominem, nec humanam in Deū conuersam edocentes, sed naturarū differentias integras confitētes, vnus atque idem humilis & sublimis, æqualis patri, & minor patre, B ipse ante tempora natus, in tempore est, per quē facta sunt secula, natus in seculo est, & qui legem dedit, factus sub lege est, vt eos, qui sub lege erāt, redimeret, ipse crucifixus, ipse chirographum, quod erat cōtra nos, euacuās, in cruce de potestatibus & principibus triumphauit. Auferētes ergo, sicut diximus, scandalum nouellę adinuentionis, non oportet nos vnam vel duas operationes definientes prædicare, sed pro vna (quam quidem dicunt) operatione, oportet nos vnum operatorem Christum Dominum, in vtrisq: naturis veridicè cōfiteri, & pro duabus operationibus (ablato geminę operationis vocabulo) ipsas potiùs duas naturas, id est, diuinitatis & carnis assumptę, in vna persona vnigeniti dei patris, inconfuse, indiuise atq; inconuertibiliter prædicare propria operātes. Et hoc quidem beatissimæ fraternitati vestræ insinuandum præuidimus, quatenus vnius confessionis propositum, vnanimitati vestræ sanctitatis monstraremus, vt profectò in vno spiritu anhelantes, pari fidei documento insisteremus. Scribentes etiam cōmunibus fratribus Cyro & Sophronio antistitibus, ne nouæ vocis, id est vnius vel geminæ operationis vocabulo insistere vel immorari videamur, sed abrasa huiusmodi nouę vocis appellatione, vnū Christum nobiscum vtrisq; naturis, diuina & humana prædicent operātem. Quanquam & hos, quos ad nos prędictus frater & coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus, ne duarū operationum vocabulum prędicare innitatur. C Quod instantissimè promiserunt dictum virum facturum, si etiam Cyrus frater & coepiscopus noster ab vnius vocabulo discesserit. Hactenus ille Honorius.

Vnus operator Christus in duabus naturis. Vtranq; naturā in una persona operari propria.

Vides itaque Christiane lector & clarissimè intelligis, ex illa ipsa Honorij epistola, quæ est in actis eiusdem synodi, passam eandem ea parte, quę legitur de dānatione memoriæ viri sanctissimi, & verè orthodoxi, quod legati sedis Apostolicæ in eadem conuicerunt passam quintā synodum, in actione eius septima, hoc est, per falsarios & mendaces Græculos, in odium & detractionem Romanæ ecclesię (cui aduersantes in direptionē dati sunt) hæc infarta alienissima à mēte sancti concilij. Quod enim ad hoc ipsum procliues Græci fuerint, non solùm prædicta testatur quinta synodus, sed etiam conqueritur beatissimus Leo suę (qua ad B. Flauianum incarnationis verbi mysterium explicauerat) idem accidisse epistolæ, vt in alia quadam sua ad Palestinos testatur. Idem quoque testatur ille Nicolaus I. eius nominis Roman. pontifex ad Michaelem imperatorem Cōstantinopolitanū, scribens aduersus inordinatā promotionem Photij, subitò ex Palatino tonsurati & ordinati in episcopum, citans autoritatem D septimę synodi & epistolæ Adriani pontificis, quæ in acta eiusdem relata legitur: in qua, inquit, quantū idem pontifex illam præsumptionem, qua ex laicis quidam subitò tōsurantur, & in episcoporum numerum prosiliunt, si diligenter inquisieritis, profectò inuenietis. Si tamen non falsam Gręcorum morè, sed sicut à sede missa est Apostolica, penes ecclesiam Constantinopolitanam hactenus perseuerat. Hæc ille ad imperatorem Græcum. In quibus audis Græcorum morem. Quin & idem ille suis literis hoc ipsum accidisse à Græcis in eadem conqueritur epistola. Et eā ob causam, quasi illud sibi prę uisum foret, oīm à se scriptorū & missorum authentica exemplaria penes se retinuisse testatur, ad quæ prouocat. Nihil itaque mirum, etiam hac parte idem passa sextę synodi, quæ circūferūntur incertæ fidei & autoris nuper emissa exemplaria. Qua enim ratione, quo colore damnari potuisset illa, quā dicta epistola explicat, verè orthodoxa sententia ac cōfessio, & saluberrimum illud vitādarum dissensionum & contentionum, ob noua quædam introducta vocabula, consilium? quod quia seruatum nō est, illa exigua (vt in speciem apparebat) scintilla & de duabus voculis perniciosa contentio, 60. ferè annis suā paulatim incremēta, fomentaq; suscipiens, excreuit in gra-

A grauissimum,perniciosissimumq; incendiũ, vniuersas penè inuoluens Orientis ecclesias.

Maximas post controuersias & difficultates, vix dum obtinuerat orthodoxa veritas duarum naturarũm in Christo,aduersus Euticetis & Dioscori blasphemiam, & cõtinuò resuscitatis contentionũ seminibus, de vnitate & dualitate operationum in Christo,præcepit verè orthodoxus,sapientissimusq; pontifex,auferri de medio nouarũ vocum scandala,vnde contentiones, dissidia & hæreses excitarentur, & præscripta verè orthodoxa, planissimaq; fidei confessione,qua nec hinc, nec inde impingerẽt nouitatum captatores, neq; vnam,neq; duas operationes: sed duas potiùs operatrices naturas docuit confitẽdas in vno Christo,iuxta Chalcedonensis definitionẽ cõcilij.Qualibet cùm alterius quadam communione operante sibi conuenientia,vt diuina quę Dei sunt, humana verò,quæ carnis aut hominis, non diuise, vt ille blasphemat Nestorius,nõ confuse & conuertibiliter vt Eutices & Dioscorus. Itaq; velut inuento medio,quo vtriq; parti satisfaceret, duarum operationũ assertoribus pręcepit,vt cõfiteantur duarũ naturarum differentiũ integras varietates in vnitate suppositi,suas quæque habentes operationes proprias.Alteri verò parti,vt deuitato vnius operationis vocabulo,

B vnum operatorem Christum cõfiteantur eorum,quę vtriusque naturæ sunt. Ita vt vnus idemq; christus,sit humilis & sublimis,ęqualis patri & minor patre, ante tẽpora,& factus in tempore,per quem facta sunt secula,in seculo natus.Qui legem dedit,factus sub lege, & ad mortẽ obediens, & in cruce de potestatibus tenebrarum triumphans.

Hac confessione num quid esse potuit magis orthodoxum,magis pium, ac sanctum,& ad retinẽdam pacem, tollendaq; nouitatum, contentionum,& scãdalorum semina, magis vtile?Certè si confessionem eiusmodi damnaret,non solùm vlla synodus,sed etiam angelus de cœlo, non dubitarem vtrunq; cum Apostolo anathema dicere, vnà cũ impia illa Ephesina synodo secunda, quæ damnata (vt post clariùs intelliges) orthodoxę fidei veritate,statuit & probauit impiam Euticetis blasphemiam.

Sed cũ pòst luce clariùs intelligeret S.pontifex,quò tenderet illorum studium,hoc est, Cyri,Sergij & sectatorum,primus eius perfidiæ damnator extitit, & Cyrum ac Pyrrhum Sergij successorem anathemati subiecit. Quem nouissimũ Heraclius imperator,Apostolicæ sententiæ executor factus, relegauit in Africam. Nam cũ ab eodem & ipse monothelitica infectus esset hæresi,haud irreligiosus primùm nec malus imperator,& ob id in varias incidisset calamitates & miserias, sentiẽs corripientem se Dei manum,hæretici erroris vltricem & vindicem, ad cor reuersus à beatissimo Honorio orthodoxæ fidei regulam doctrinamq; suscipiens,Pyrrhum relegauit tanti in se mali autorem. Quam tragœdiã pòst pleniùs explicabimus in historia sextæ synodi. Hæc de illo testantur Foroliuiensis Pius pontifex, Ioannes Nauclerus, Sabellicus,& cæteri. C

Heraclius à monothelitica hæresi resipiscẽs,regulã orthodoxæ fidei suscepit ab Honorio.

Quin & illa beatissimi Agathonis epistola, quam dicta synodus vt dicta tam à spiritu sancto per os principis Apostolorum Petri amplexata est & secuta in omnibus,velut orthodoxæ veritatis regulam, præfatũ Honorium ab omni hæresis nota prorsus vindicat.Siquidem post perstrictos in eadem autores prefatæ hęresis monothelitice,Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, Paulum,Petrum, Constantinopolitanos episcopos,demõstratamq; eorum inconstantiã & inter se cõtrarietatem: Quis,inquit, tantæ cæcitatis errores non abominetur?&cę.Eximenda proinde ac summis conatibus cum Dei præsidio liberanda est sancta Dei ecclesia de talium doctorũ erroribus,vt Euangelicam atq; Apostolicam orthodoxę fidei rectitudinẽ seruet,quę fundata est super firmam petram huius B.Petri Apostolorum principis ecclesiæ,quę eius gratia & pręsidio ab omni errore illibata permanet.Hæc ille Agatho.Quibus vides illum affirmare,è cathedra Petri apostolorum principis,nullam vnquam prodijsse hæresim, quin potiùs Euangelicę atq; Apostolicæ,orthodoxęq; fidei rectitudinem in eadem fuisse conseruatam,quæ diuina gratia & singulari pręsidio,ab omni errore illibata permanet.Quod qua ille fronte dixisset in facie totius Christi ecclesiæ, si Honorius ille ex eadem cathedra illã ipsam q̃ impugnabat, docuisset hæresim? Qua etiã fronte Nicolaus ille primus Michaelis imperatoris Constant. retũdens impiam arrogantiã, ausus fuisset iactare,in ea,qua illi respondet,epistola(quam & totius Orientis & Meridiei orthodoxis direxit episcopis)de Apostolicæ sedis põtificibus, quòd illos nec tenuis vnquam rumor asperserit impiæ aut hæreticę sententiæ?Hos enim,inquit,nec saltem tenuis rumor aspersit aliquando,cũ praua sapientibus sapere, quanto minùs concertare?Quod qua fronte audes dicere Nicolae, si non solùm Honorius ille Apostolicę sedis præsul assertor fuit impietatis monotheliticæ,sed etiam tot alij,quot hi faciunt,hæretici Romani pontifices? D

A

Concluditur nō solū cathedræ, sed multo magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegium.

Quare, vt hîc tandem concludamus, nobis constat, non solùm cathedrę, sed multo magis Petri & successorum eius indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide. Quod ita tutatū est omnes Romanos pontifices, ecclesiasticæ hierarchiæ pręsides, vt ab initio ad hūc vsq; diem nemo sit inuentus inter eos hæreticus, sed nec iuuenietur ad finem vsq; seculi.

Non tamē hîc imus inficias, quin pręsidentes cathedræ, in definitione relatarum ad se quæstionum difficiliū, & quę magni alicuius ponderis sunt, adhibere secum debeāt sacerdotale concilium: quemadmodum superiùs ex verbis Deuteronomij diligenter annotauimus, & comprobat ab initio obseruatio ecclesiastica. Siquidem in cunctis semper difficultatibus, quæ magni alicuius momēti erāt, ad cathedram Petri relatis, inueniuntur pręsidentes cathedræ secum congregasse sacerdotale concilium: non quidem ex toto orbe, sed eorum, qui etiam in eadem cathedra ministrabāt Domino, & nonnunquā viciniorum quoq;, aut etiam distātiorum episcoporum, pro qualitate negotij. Sed non habet illud sacerdotale conciliū ex seipso aut ex proprio priuilegio, inobliquabilē regulā orthodoxę veritatis & fidei, nisi ex priuilegio Petri ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, cui vni impetrauit Christus, ne fides eius deficeret ad

B

confirmandos fratres in fide. Cui etiam quādiu (vt fundamento ędificium) vnitur & innititur, fit particeps eius priuilegij capitis, & quicquid ab eiusmodi concilio congregato vnà cū suo capite definitur, sancitur aut decernitur, hoc verum, iustum & sacrosanctum est. At sine suo illo capite, quantumuis maximum & numerosissimum, concilium eo priuilegio planè destituitur, quemadmodum clariùs demonstrabimus in sequentibus. Itaque tametsi multorum consilia adhibeantur ad definitionem eorum, quæ referuntur ad cathedram Apostolicam: vnius tamen pręsidentis autoritate & priuilegio profertur indubię veritatis sententia. Ita & in illa synagoga veteri, quemadmodum superius demonstrauimus, difficiliora & magis ambigua iudicia, quæ referri præcipiebātur ad cathedram illam Mosaicam, definiebantur consilio quidem sacerdotum omnium, qui pro tempore ministrabant Domino in eo loco, quem ipse elegerat: autoritate tamen vnius præsidis cathedræ. Itaque cōtrouersiam eiusmodi inter se habentibus dicitur, vt ascēdant ad locum, quem elegerit Dominus: Ibique interrogent sacerdotes Leuitas, qui indicabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. Cuius verò in eiusmodi cōcilio sacrosanctam autoritatem reuereri & prorsus sequi debeant, continuò subditur: Qui autem, inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Vides hîc non iā plurium sacerdotum mentionem fieri, sed vnius: præsidis, inquam, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, & aduersus quem inobedientia mortis expiabatur supplicio. Non enim dicitur: Si quis superbierit, nolēs obedire sacerdotum imperio: sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi Domino Deo tuo. Ita enim habere Hebraicam veritatem simul & LXX. Interpretes, suprà indicauimus: Stantis, inquam, super alios, & loco illi præsidentis. Sed horum pòst erit adhuc vberior explicatio.

Cōcilia, quantumuis numerosa, sine autoritate capitis hierarchiæ ecclesiasticæ cōgregata destitui dicto priuilegio.

C

Ostendit inefficacia argumēti Canonistarū ex c. Si papa.

Ad argumentum autem Canonistarum ex c. Si papa. XL. dist. quod omnibus illis cōtrariæ assertionis fundamentum est, accuratiore responsione nequaquam opus est. Non est enim dictum alicuius, cuius nos magnopere premat, aut pregrauet autoritas. Non equidē diuinæ scripturæ, non definitio aut synodalis, aut præsidentis hierarchiæ ecclesiasticæ, non deniq; alicuius ex illis primæ classis scriptorib⁹ ecclesiasticis: sed quod vix noto cuidam Bonifacio martyri adscribit Gratianus: verè an falsè, neq; id quidem satis exploratū

D

est. Quod ipsum tamen nihil ponit, nihil affirmat nobis cōtrarium, sed dicit, quòd papæ salutis suæ fraternęq; negligentis culpas hîc redarguere præsumat mortaliū nullus. Quia cūctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, nisi fortè deprehendatur à fide deuius. Pro cuius perpetuo statu vniuersitas fideliū tanto orat instantiùs, quanto suam salutem post Deum ex illius incolumitate animaduertit propensiùs pendere. Vides conditionalē, quę nihil ponit, nec affirmat, papam esse posse hęreticum: sed si fortè esset, quod tunc hîc iudicādus foret: clarissime significans nō se credere, quòd ità esse possit, sed si fortè esset.

Vt ab initio omnes se gesserint Romani pontifices pro ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, illamq; principalem ecclesiastici regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiam re ipsa & facto exercuerint, luculentissimè demonstrare.

CAP. IX.

Breuis recollectio demonstratorū hactenus cum transitu.

HActenus ex ipsa primùm forma societatis ecclesiasticæ, deinde ex eius vmbra in synagoga veteri, pręterea ex clarissimis Christi verbis:

A bis:postremo ex ipsa rectæ scripturarum intelligentiæ infallibili amussi, videlicet catholicæ ecclesiæ consensu & communi sentētia, clarissimè demonstrauimus, vt erat planè necessarium Christianæ ecclesiæ dirigi gubernarique sub vno capite: ita illi constitutum à Christo Petrum caput, successoresq́; eius Roman. pōtifices, vtq́; eisdem dederit in Petro vniuersam illam autoritatem patrisfamiliâs ecclesiasticæ domus necessariam, nempe obligandi omnes, qui eiusdem familiæ Christianę sunt, suarū præceptionū vinculis, vnicuiq́; pręscribendi officium, eiusque rationem ab vnoquoque exigendi, & vt ligandi, ita & ligata dissoluendi pro vsu & vtilitate ecclesię, atque adeò ipsas claues regni cœlorum. Ad quorum etiam referri oporteat iudiciū, definitionem & sententiam, quicquid in eadem domo ecclesiastica exortū fuerit quæstionis ac cōtrouersię inter eiusdē domus familiam: quatenus eiusmodi, hoc est, de fide, religione, alijsq́; ecclesiasticis negotijs. quibus eā ob causam etiam indefectibilis fidei priuilegiū contulit, tanquam alijs pręscribendi, quam sequi tenerentur fidei regulam, potestatem habentibus.

Nunc ex ipsa rei euidentia, consecutisq́; effectibus, eadem ipsa comprobare vniuersa, B tempestiuum mihi videtur. Et in primis vt Romani pōtifices à nascentis ecclesię primordio vniuersi ita se gesserint, tanquam ecclesiasticæ hierarchię principes, magnaq́; cū libertate, maximoq́; totius orbis consensu superminentem illam ecclesiastici regiminis autoritatem ac potestatem exercuerint super omnes mundi ecclesias. Vtq́; in omnibus grauioribus difficilioribusq́; causis ex toto orbe ad eorūdem recurrerint iudicium. Quanquam autem illius primitiuę ecclesię historia haud sanè satis perscripta diligenter fideliterq́; ad nos peruenerit (Ea siquidem tempestate magis satagentibus quibusq́; memoriæ digna agere, quàm aliorum gesta commentari, aut commendare memoriæ. Adhuc enim feruens illa ecclesia à recenter fuso Christi sanguine, in assiduis pressuris, & huius mundi aduersitatibus succrescēs, aduersus huius mūdi potestates, aduersus dominos tenebrarum, aduersus spiritales nequitias in cœlestibus, semper tum in procinctu, semper stabat in acie) attamen ex sanctissimorum pontificum, quæ ecclesiasticorum occasione negotiorum scriptę, & veluti ecclesiastici quidam canones in ecclesia diligentissimè semper religiosissimeq́; conseruatę fuerunt, varijs decretalib⁹ epistolis, aliorumq́;, qui paulo post ea tempora subsecuti sunt scriptorum luculentissimis testimonijs, haud erit difficile ęstimare illius primitiuæ ecclesię faciem, quan- C tus in ea vigor ecclesiasticę disciplinę, quę in ecclesiastica hierarchia pręsidentium, quàm reuerenda, quàm metuenda autoritas.

Primùm itaq; illius sancti Anacleti, beatissimi Petri discipuli & in cathedra successoris epistola ad vniuersos toto orbe Christi sacerdotes, satis indicat illius (quæ tunc proximè ab Apostolis constituta fuerat) hierarchię ecclesiasticę faciem, per quam ex toto orbe terrarum, ecclesiastica negotia, & totius ecclesię cura ad vnam Petri sedem ordinatissimè referebantur: ipsarum principalium sedium ordinem, qui ab Apostolis cōstitutus est, explicans. Inter quas omnes Romanam ecclesiam non ab Apostolis, sed ab ipso Domino saluatore nostro docet accepisse primatū, quemadmodū superiùs audiuisti. In qua tandem subiungit in hęc verba: Si, inquit, frater aliquis præoccupatus fuerit in aliquo delicto, vos qui spiritales estis, instruite eum in spiritu lenitatis. Si quę vero alię causę difficiliores inter vos ortę fuerint, ad huius sanctę sedis apicem, quasi ad caput referte, vt Apostolico terminentur iudicio. Quia sic dominum velle, ab eoq́; sic constitutum esse, antedictis testimonijs declaratur. Hæc enim Apostolica sedes, cardo & caput à Domino, & non ab alio D est cōstituta. Et sicut cardine ostium regitur: sic huius sanctę sedis autoritate omnes ecclesiæ disponente Domino reguntur. Hæc ille Anacletus illis ipsis Apostolorum temporibus. Ex quibus clarissimè demonstratur etiā ab initio constituta iam ecclesiasticæ hierarchiæ forma, totius ecclesiæ curam, omnesq́; toto orbe difficiliores ecclesiasticas causas relatas fuisse ad Apostolicam sedem.

Anacleti tempore quæ fuerit ecclesiasticæ hierarchiæ facies, quæ ipsius & cathedræ Apostolicæ toto orbe recognita autoritas.

Non minorē autoritatem præferunt, quæ scribit Euaristus, illius Anacleti continuus successor: simulque euidentissimum testimonium perhibent eiusdem, quod ex Anacleto iam demonstrauimus, videlicet vt ex toto orbe terrarum ad cathedram Petri relatum fuerit, quicquid vsquam in ecclesia oriretur difficultatis, quæstionis ac controuersiæ. Quod maximè indicat illa eius, qua vniuersæ Africanę regionis episcoporum cōsultationibus respondet, epistola in hæc verba: Consulentibus vobis fratres charissimi, quid super his, quæ in vestris continebantur scriptis, visum esset nobis, vel quid docibilis ratio persuaderet, aut quid à beatis Apostolis nobis traditum aut custoditum remaneret, optantes, vt retulistis, nostris instrui documentis, dilectio vestra ecclesiasticam normam secuta, ad sedem Apostolicā referre maluit quasi

Hic nota, q̃d etiā tū exigebat ecclesiastica regula ab Africanis episcopis.

A ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire, quàm vsurpatione temeraria, quæ sibi viderentur, pręsumere.

Rursus, in altera eiusdem ad Aegyptiorū episcopos epistola, postquam illos redarguit vt transgressores ecclesiasticorum canonum, quòd suis sedibus quosdam eiecissent ex fratribus, & in eorundem locum superordinassent alios, præcipit, tanquam super eos potestatem exercens, vt eiectis, quos prioribus superordinauerant, illos in pristinas suas ecclesias restituant. Quod si, inquit, aduersus eos aliquam querelam habueritis, post restitutionem de ea inquirendum erit, & huius sanctæ sedis autoritate terminandum. Vides itaque etiam tunc huius sedis autoritate terminari consueuisse querelas, quæ in transmarinis regionibus inter Aegyptiorum oriebantur episcopos. Vides normam ecclesiasticam, quam secuti illi Africani episcopi, referebant suas dubitationes ad beatissimi Petri cathedram, cui attestantes, vt suprà audisti, illi Terraconeñ. prouinciæ episcopi ad beatissimum Hilarium: Etiamsi, inquiunt, nulla dictaret necessitas ecclesiasticæ disciplinæ, nobis expetendum reuerà fuerat illud priuilegium sedis vestræ, &c. Inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione, sed pontificali totum deliberatione præcipitur. Vides etiam hîc confessam normam ecclesiasticæ disciplinæ, quæ necessitatem omnibus imponit sua dubia ad Apostolicam sedem referendi. Vides confessum & notorium eiusdem sedis priuilegium. Eadem clarissimè attestantur Alexandri illius primi, qui Euaristo successit, diuersæ decretales epistolæ. Inter quas, in ea quæ inscripta est orthodoxis omnibus per diuersas prouincias Domino famulantibus, legitur in hæc verba: Relatum est, inquit, ad huius sanctę sedis apicem (cui summarum dispositiones causarum & omnium negotia ecclesiarum à Domino commissa sunt, ipso dicente principi Apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &cę.) quòd quidam æmuli Christi, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant, &cæt. Audis quid hic dicat? Eadem certè quæ ille Anacletus, videlicet ab ipso Domino Apostolicæ sedi atque eidem præsidentibus commissas summarum causarum dispositiones, grauioraque Ecclesiarum omnium negotia. Quemadmodum in synagoga veteri præsidentibus loco, quem illic elegerat Dominus, omne ambiguum & difficile iudicium.

Etiā transmarinas querelas huius sedis autoritate terminari cōsueuisse ab initio

B

Non minorem his fidem facit ille beatissimus Sixtus Alexandri successor, qui sub Hadriano principe sextus à Petro ad totius orbis episcopos scribit in hæc verba: Sixtus vniuersalis Apostolicæ ecclesię episcopus, omnibus episcopis salutem in Domino. Post præmissa pleraque Apostolicorum & ecclesiasticorum dogmatum: Si quis verò, inquit, vestrûm pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & Apostolicam appellet sedem, & ad eam quasi ad caput refugium habeat, ne innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis Apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt. Vt sicut eorum dispositione, ordinante Domino, primitus sunt constituti: ita huius sanctæ sedis, cuius dispositioni eorum causas & iudicia seruauerunt, protectione futuris temporibus sint ab omnibus persequutionibus semper liberi. Vnde meritò culpantur hi, qui aliter circa fratres egerint, quàm huis sedis rectoribus placere cognouerint, &cęt. Deinde, tanquam principalem illam in ecclesiastica hierarchia autoritatem exercens, ecclesiasticum quoddam decretum edicit, cuius ipse tenor illam ipsam autoritatē sonat. Est enim his verbis: Nos igitur tanquam omnium curam gerētes propter huius sedis apicem decernimus, vt nemo pontificum aliquem suis rebus spoliatum episcopum, aut è sua sede expulsum, excommunicare aut iudicare præsumat, &c. Si quis autem aliter præsumpserit, sciat censuram huius sedis sibi non defuturam. Hæc ille Sixtus: qui, vt audis, non vnius Romanæ, sed vniuersalis ecclesię, qualem se scribit, episcopum se quoque gessit. In quibus audis ex toto orbe appellationes eorū, qui à suis prouincialibus iudicibus pręgrauari se putabant, ad huius sedis autoritatem & iudicium. Audis tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principem, promulgantem canonem ecclesiasticum. Audis huius sedis censuram comminantem decreti sui transgressoribus. Et hæc atque alia pleraque, quę non minorem præ se ferunt autoritatem, ante annos mille quadringentos, à sanctissimis illis pontificibus scripta sunt. A quibus non sunt absimilia, quæ in Thelesphori gloriosi martyris, & Igenij pontificum in totum orbem directis decretalibus leguntur epistolis. Et nunquid hos omnes (vt Lutherus ille, & qui eiusdem impietatis sunt, impudentissimè & sacrilego ore blasphemant) ista sibi tyrānicè vsurpasse, & vbi se Petri successores faciunt, mentitos dicemus studio efferendę Romanę, cui pręfuerūt, ecclesię? Nunquid nō ita potiùs, vt suā stationem, in qua cōstituti

C

Appellatiōes ecclesiasticarū causarū ex toto orbe ad sedem Apostolicam.

Episcoporum iudicia apostolicæ sedis autoritati reseruata ab initio.

D

A ti erant à Domino,tuerētur,& ecclesiasticam hierarchiam disciplinamq́;,in qua omnis ecclesiæ salutem,pacem ac vnitatem consistere certum est,conseruarent: quæ acceperant ab Apostolis, eorumque principibus, ea liberè prædicasse,cùm id requireret res & negociū?

Nūquid ab aliquibus his reclamatum inuenies,quoties ista sua(quam prædicabant)autoritate totius orbis episcopos sibi faciebant obnoxios:& non potiùs omnium confessione,totiusque orbis consensu,hanc eorum autoritatem(quod clariùs in progressu intelliges)fuisse confirmatam & recognitam? Mirū profectò,si illos nondum pudeat ecclesiasticarum rerum ignorantissimos, qui se in arce omnis sapientiæ locantes, diuinorum humanorumq́; omnium Aristarchos & censores faciunt,& nos docēt,si velimus credere, huius sanctæ sedis autoritatē exortam nuperrimè, & à recenti hominum memoria.

Ex Pij historia & decreto eadem palam facere.

Sed & Pij est notissima historia, quemadmodum in orbem vniuersum edixerit,de cōsona Paschalis solennitatis obseruatione,nō quarta decima mensis primi ritu Hebraico (quemadmodum in Asiaticis & Oriētalibus ecclesijs plurimis eatenus fecerant,Apostolo B rum quorundam in hoc prætendentes exemplū:qui vt in alijs multis, ita & hac in re condescenderant à principio fragilitati suæ gentis,Iudaicęq; illi obstinationi)sed die dominico proximè sequente illam quartam decimam,vt à beatissimo Petro legitimè instituta ab initio acceperat & obseruauerat Romana & totius Occidētis ecclesia.Qua de re decretali directa in orbem vniuersum epistola, affirmans etiam Angelica quadam de hoc se admonitum reuelatione, per Hermem quendam virum sanctum, doctorem fidei & scripturarum,subiūgit hoc suum decretū:Vnde, inquit,& nos Apostolica autoritate instituimus,omnes ita obseruare debere,quia& nos sic obseruamus,nec debetis à capite quoquo modo dissidere.Cauete autem diligenter omnes,ne quis vos decipiat per aliquam Astrologiam,aut philosophiam, & inanem fallaciā secundum traditionem hominum,& non secundum Christum & traditionem rectam.In Christo enim habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter,vt sitis in illo repleti,qui est caput omnis principatus & potestatis.qui & hanc sanctam Apostolicam sedem, omniū ecclesiarum caput esse præcepit,ipso dicente principi Apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petrā ædificabo ecclesiā meam, &c.Hæc ille Pius.

Decretū Pij quo uniuersā ecclesiam obligari uoluit.

Quanquam autem ipsa hæc constituendi pręcipiendiq́; in vniuersam ecclesiam Romani pontificis libertas, quā nunc in Pio,& paulo antè in Sixto audiuisti, satis luculēter demonstret,non solùm quam ipsi sibi autoritatem præsumpserint super vniuersam ecclesiam,sed etiam totius de hoc ecclesię tacitam confessionem & recognitionem. Vt tamen clariùs intelligatur,quā non negligenter aut contemptim etiam à longissimè distantibus Asiæ,Oriētisq́; ecclesijs exceptum fuerit hoc Pij decretum,quæ vt prædictum est, eatenus cōsueuerant quarta decima mēsis primi cum Iudæis pascha celebrare,dominicę diei nulla ratione habita. Cuius suæ obseruationis,& beatissimum Ioannem euangelistam,& nonnullos alios ex Apostolis prætēdebant autores,quos similiter celebrātes viderēt,in hoc, vt diximus,suę gentis fragilitati conscendentes ab initio. Quam ob causam & Petrus & Iacobus in circuncisorum præsentia inueniuntur legis obseruasse cæremonias, atque adeò Paulus ipse,alioqui ex professo hostis Iudaicæ seruitutis,etiā penè ad scandalū suæ gentis in illo principio:vnde & in illum Hierosolymis facta est totius populi seditio,& coniuratio,qui tamen pacificè tulit Iacobum & Petrum,quoties adesse contingeret, reliquosq́; Apostolos. Itaq; cùm illę per Asiam ecclesiæ ab eo quod eatenus obseruauerant,haud temerè recedendum putarent, præsertim cùm Ioannis euangelistæ & aliorum nonnullorū D Apostolorum,recens in eo sequerētur exemplum,nec tamen Romani pontificis capitis hierarchiæ ecclesiasticæ, diuersum ab eo præcipiētis,autoritatem auderent contemnere, Polycarpum B.Ioannis Euangelistæ discipulum,& ab eodē Smyrneum ordinatū episcopum,tunc totius Asiæ honoratissimum,Romam destinarūt, vt Romano pōtifici de se satisfacerent,& suę illi obseruationis per eundem rationem redderent & autores. Quem defuncto statim Pio,sub Aniceto eius successore Romam venisse,sanctus Irenæus eiusdē Polycarpi auditor, Eusebius Cæsariensis & diuus Hieronymus testes sunt.Cū quo super hac quęstione ita transegit,vt non vnusquisque suam sentētiam obstinata contentione defenderet. Neq; enim Anicetus Polycarpo suadere poterat,vt non obseruaret ea, quę nouerat Ioannem discipulum Domini,vel cæteros Apostolos cum quibus semper fuerat,obseruasse.Neque rursus Anicetum Polycarpus persuasit ea deserere, quæ ille dicebat maiorum à se more seruari.Cumq; hæc inter se habuissent,tandem communicauerunt sibi inuicem,ita vt cōcederet Anicetus Polycarpo, etiam sacerdotali ministerio,honoris duntaxat contemplatione, perfungi:& ita ab inuicem

C

Acto.21.

B. Polycarpi ad Anicetum nōie Asiaticorum episcoporū ob illud Pij decretum legatio.

A cem plena fide, pace integra, & firma charitate discedunt, vt omnes ecclesiæ, siue quæ ita de Pascha, siue quæ non ita obseruarent, inter se tamen concordiam custodirent. Hæc apud Eusebium ex Irenæi ad Victorem epistola. Siquidem non videbatur sancto sapientissimoq; pontifici eam ob rem, quæ vtcunq; tolerari ad tempus & dissimulari poterat, nouam tunc excitare tragœdiam, quãdo nec intus, nec foris satis tutam pacem habebat ecclesia: & Martionis ac Valẽtini, Mõtani quoque, Cataphrygum & Apellitarum tunc exorientes hæreses, & quæ in ecclesiam debacchabatur, principũ persecutio, in qua etiam vterq; ipsorũ, hoc est, tam Polycarpus quàm Anicetus aliquãto pòst glorioso consummati sunt martyrio, maius grauiusq; negotium exhibebant Christi fidelibus.

Lib. 5. histor. eccle. cap. 24

At illis sopitis rursus & quiescentibus, Victor Romanus pontifex & ipse gloriosus Christi martyr prædecessoris sui Pij decretũ renouare ac statuere cupiens, & cõsonam paschalis obseruationis vnitatẽ per vniuersam ecclesiam introducere, quô Asiaticas illas Orientalesq; ecclesias, ab antiquo illo suo ritu Iudaico abduceret faciliùs, sacerdotales conuentus per diuersas prouincias celebrari iussit, & ipse primus Romæ celebrauit vicinorũ episcoporum concilium. Per Gallias autem celebrato eadem de re sacerdotum concilio, Irenæus præfuit Lugdunensis episcopus. Præterea & in Cæsarea Palestinæ plures & insignes concilio interfuerunt ecclesiarum antistites, cui Theophilus præfuit, ipsius Cæsareæ episcopus. Ad eundẽ modum & in Ponti prouincia conuenerunt episcopi sub Palmea, & in Achaia sub Bacchylo Corinthiorum episcopo. Qui omnes ad mandatum Victoris, in suis quique prouincijs conuenientes, prorogatis ad se inuicem epistolis, conueniunt in Apostolicæ sedis sententiam, & ecclesiasticũ decretum, dudum per Pium promulgatum, sed remissiùs exactum, confirmarunt: definientes ex Apostolica & Christi institutione, pascha celebrandum esse, nõ ritu veteri cum Iudæis, quarta decima mensis primi, sed Dominica proxima, quando Christus surrexit à mortuis: vt semper ab initio fidissima Apostolicæ traditionis custos, obseruauerat Romana ecclesia. At cùm soli Asianæ regionis episcopi, qui etiam ad Victoris mãdatum super eadem quæstione congregati fuerãt sub Polycrate Ephesino episcopo, suam tuerẽtur obseruationem antiquã & Iudaicam, nec ab ea (vt quam ex diuina institutione ortum habere credebant) quoquo pacto dimoueri se sinerent, nec induci possent, vt ea in re con-

Victoris iussu per diuersas prouincias celebrata concilia conuenisse in Apostolicæ sedis sententiam.

B

C sentirent reliquæ ecclesiæ: Victor erga eosdem seueriùs districtiusque agens, nec Polycratis pro eis satisfactionem suscipiẽs (quam suæ historiæ Eusebius inserit) totius Asiæ & vicinarum prouinciarum sibi non obsequentes ecclesias priuat communione ecclesiastica. Id quod Irenæo, & alijs plerisq; nõ probabatur episcopis, vt ob rem tantillam, & quæ ferri ad tempus dissimularique facilè poterat, pacem turbaret ecclesiæ. Qua de re etiam scriptis ad illum literis liberiùs cum eo expostulant, Pij prædecessoris sui in eadem causa plenum prudentiæ prætẽdentes exemplum. Ipse tamen in sententia perstitit, cui & vniuersa Christi obediuit ecclesia, quæ deinceps quartodecumanis (ita vocabantur illi qui Iudaico ritu perseuerabant celebrare pascha) non communicauit, sed habuit vt hæreticos. Ex quibus perdurantes reliquiæ ad tempus vsque Niceni, atque etiam Chalcedonensis concilij coacti sunt in eisdem, quartodecumanorum, vt vocabant, errorem & hæresim abiurare: vt in actis eorundem conciliorum legitur. Et hæc ita gesta, euidenter ostendunt Victoris, Polycratis & Irenæi ea ipsa de re ad se scriptæ epistolæ. Præterea Eusebius Cæsariẽsis, Hieronymus & alij testimonium perhibent. Socrates quoque Græcus autor in ecclesiastica sua historia his verbis meminit: Plurimi circa Asiam antiquitus quartodecimo die pascha obseruauère, non respicientes sabbati diẽ, & ita facientes nõ segregabantur ab illis qui aliter celebrabrant, donec Victor Romanæ ecclesiæ episcopus excõmunicationem quartodecumanis misisset in Asiã. Vides & huius testimonio, quòd post excõmunicationis sentẽtiam à Victore prolatam in quartodecumanos ab eorum cõmunione abstinuerint, qui celebrabant aliter, hoc est, catholica & orthodoxa Christi ecclesia, quæ vniuersa præter Asiaticos illos concordabat in obseruatione paschali cum Romana ecclesia.

Socrates.

D

Legitur in Trip. hist. li. 9. cap. 38.

Hîc vellem subsisterẽt paulisper & pedem figerent, qui non ita nuper, & à recẽti memoria hominum exortam dicunt Romanæ ecclesiæ autoritatem super alias, & nobiscum perpenderent, quid ergo causæ fuerit, quòd etiam illo seculo, hoc est, vix CL. annis post Christum tãtum sit ausus ille Victor vsurpare sibi autoritatis super alios omnes totius orbis episcopos, tam fuerit imperiosus ac vehemens etiam in tam longè à se distãtes vniuersas Orientis ecclesias, vt eas ab antiquo illo suo ritu, non tam ratione, quàm autoritate & imperio, etiã inuitas moliretur abstrahere. Quid etiam? Si nõ sunt reueritæ illæ tam longè

Vrgentur hic hostes autoritatis Romanæ ecclesiæ, & Rom. pontificum.

A gè sitę ecclesię,in Victore tanquam successore Petri,illam,quę capiti ecclesiasticę hierarchię competit,principalem ecclesiastici regiminis autoritatem,qua posset omnes obligare suarum pręceptionum vinculis:cur quęso cesserunt tam importunè, tam molestè imperanti? Cur non contempserunt illa fulmina censurarum,inaniter,& in non subditos (vt hi dicerēt)iurisdictioni suæ districta?Cur ab illorum excommunicatorum communione abstinuit vniuersa Christi Ecclesia, tametsi nō probauerit excommunicari:vt quod pręcipiti factum consilio plurimi arguebant episcopi? Quòd si non fuisset hęc Romanorum pontificum,totius orbis consensu & confessione super vniuersam ecclesiam autoritas, quid illo sibi vsupanti tantum imperij & iurisdictionis in alienos seruos,fuisset magis ridiculū?quid tā importuna tam impotēti eius arrogātia intolerabilius?Quid illis Asiaticis, tā lōgè à Roma distātibus ecclesijs abiectius, quòd & nuper ex Asia Romam misissent illū Polycarpum, ob illud Pij (quod audisti)decretum, & nunc istius Victoris censuris & excommunicationibus adigi se permitterēt hoc deserere, quod ex Apostolorum traditione obseruauerāt ab initio?Et quid de vniuersa dices ecclesia, quæ illos ob Victoris B excommunicationem habuit pro excommunicatis, & deinde in eadem pertinaciùs persistentes pro hæreticis? Quo elogio exornati sunt & à Niceno, & à Chalcedonensi concilijs.

Quod si insuper & actorum & scriptorum ab eodem Victore, de ecclesiasticis causis & negotijs ad diuersos per orbē episcopos vim & energiam perpendas,clarissimè intelliges, & quam ille personam gesserit in ecclesia, & quid in eo recognouerit orbis vniuersus. Scribit ad Theophilum Alexandrinum,& vniuersam eius ecclesiam in hęc verba:

Victor Romanæ & vniuersalis ecclesię archiepiscopus Theophilo episcopo & cunctis fratribus in Alexandria Domino famulantibus.Et post præmissa pleraq;: Similiter & ea vos iudicare ad Apostolicam delatum est sedem,quæ pręter nostram vobis definire non licet autoritatem. Vnde statutum liquetà tempore Apostolorum & deinceps. Placuit, vt accusatus vel iudicatus à comprouincialibus in aliqua causa episcopis,licenter appellet & adeat Apostolicæ sedis pontificem, qui aut per se,aut per vicarios suos eius retractari negotiū procuret,& dū iterato iudicio pōtifex causam illius tractat,nullus alius in eius locū ponatur aut ordinetur episcopus.Quoniam,quanquam comprouincialibus episcopis,accusati causam pontificis scrutari liceat, C non tamen absolutè definire inconsulto Romano pontifice permissum est: cùm vni beatissimo Petro non ab alio,quàm ab ipso dictum sit Domino:Quæcunque alligaueris super terram,erunt ligata & in cœlis:& quęcunque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis.Et alibi in institutis legitur Apostolicis:Si quis putauerit se à proprio metropolitano grauari, apud patriarcham aut primatē diœcesios, aut penes vniuersalis Apostolicæ ecclesiæ iudicetur sedem. Quare nihil est aliud fratres talis vestra præsumptio,nisi apostolorum successorumq; eorū terminos trāsgredi,eorumq; decreta violare.Hęc illæ Victor,quem audis non solùm Romanæ, sed & vniuersalis ecclesię archiepiscopum.Audis autoritatem & prærogatiuam Romanę ecclesiæ non solùm constitutam à Christo, sed etiam comprobatam decretis apostolicis. Quibus expresse constitutum est, appellationes ex toto orbe terrarum ad eandem referri debere. Maiores causas & præcipua quæque ecclesiarum negotia illius terminari iudicio.

Ecclesiasticū decretū ab ipsis apostolorū tēporib. de deferēdis appellationibus ad sedem apostolicam.

Eadem hęc penè ad verbum fidentissimè prędicat Sixtus ille secundus,gloriosissimus Christi martyr & pontifex, atque iterum iterumq; repetit.Primò in epistola ad Gratū episcopum: deinde epistola altera ad episcopos per Hispaniam:eadem quoque Felix primus sanctissimus pontifex in epistola ad Paternum episcopum.

Nec his sunt absimilia, q̄ scribit Marcellus gloriosus martyr & pontifex ad vniuersos per Antiochenam prouinciam constitutos episcopos: Rogamus, inquit, vos fratres,vt D non aliud doceatis ac sentiatis, quàm quod à beato Petro Apostolo,& reliquis apostolis ac patribus accepistis.Ab illo enim primùm instructi estis,ideo nō oportet vos primum derelinquere patrē & alienos sequi. Ipse enim est caput totius ecclesię,cui Dominus ait:Tu es Petrus,& super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, &cæt. Eius enim sedes primùm apud vos fuit,quæ postea iubente Domino Romam translata est, cui adminiculante gratia diuina pręsidemus. Nec ab eius dispositione deuiare oportet, ad quam cuncta maiora negotia ecclesiastica,diuina disponēte gratia,iussa sunt referri, vt ab ea canonicè disponantur,&cę. Ad quam omnes,quasi ad caput,iuxta Apostolorum eorumq; successorum sanctiones, episcopi, qui voluerint, aut quibus necesse fuerit confugere, eamque appellare debent, &cæ. Quia episcoporum iudicia, & summarum causarum negotia, cunctaq;

Oīa grauiora negotia ecclesiastica ab initio relata ad sedē Petri.

A cunctaq; dubia Apoſtolicæ ſedis autoritate peragenda ſunt & finiẽda. Et omnia prouincialia negocia huius ſanctæ & Apoſtolicę ſedis ſunt retractanda iudicio, ſi huius eccleſię pontifex præceperit. Hęc ille glorioſus Chriſti martyr & pontifex. A quo ſi per omnes, vt ſibi ſucceſſerũt ex ordine ad Syluestrũ vſq;, ſub quo Nicenum celebratum eſt cõcilium, percurrere libeat, diligenterq; perpendere, & quibus & qualia ſcripſerint, quid egerint, quo ſe geſſerint pacto, clariſsimè videbis, illos omnes, non vnius Romæ aut Italiæ, ſed totius dominici gregis geſſiſſe epiſcopatum, & illam ſupremam in eccleſiaſtica hierarchia autoritatem, in ipſis recognouiſſe ſemper orbem vniuerſum. Ex quibus, vt adhuc vnum audias Melchiadem, qui Syluestrũ proximè præceſsit, ad Marinum, Benedictum, Leontium, & cęteros Hiſpaniarum epiſcopos ſcribit in hæc verba: Epiſcopos nolite iudicare, nolite condemnare abſque huius ſedis autoritate: quod ſi feceritis, irrita erunt veſtra iudicia, & vos condemnabimini: hoc enim priuilegium huic ſanctę ſedi à temporibus Apoſtolorum ſtatutum eſt ſeruare, quod illæſum

Eadem à Melchiade.

B manet vſq; ad hodiernũ diẽ, &c. quod beato Petro æternæ vitæ clauigero Dn̄s ſolummodo commiſit, quod prærogatiuum eius iuſtè ſuccreſcat ſedi, futuris hæreditandum tenendumq; temporibus. Quoniam & inter beatos Apoſtolos fuit quędam diſcretio poteſtatis. Et licet cũctorum par eſſet electio, beato tamen Petro conceſſum eſt, vt alijs pręemineret, eorumq;, quæ ad querelam venirent, cauſas & quæſtiones prudenter diſponeret. Id quod Dei ordinatione taliter cõſtitutum credimus, ne omnes poſterorum ſibi cũcta vendicarẽt, ſed ſemper maiores cauſę (ſicut ſunt epiſcoporum & potiorũ curę negotiorum) ad vnam B. principis Apoſtolorum Petri ſedem confluerent, vt inde ſuſcipiant finem iudiciorum, vnde acceperunt initium inſtitutionum, ne quandoque à ſuo diſcreparent capite. Si ergo viderit ſe quiſpiam veſtrûm prægrauari, hanc ſedem appellet, huc recurrat, vt ſemper inſtituta fuit conſuetudo. Hæc ille Melchiades. In quibus audis eadem quæ toties ſuperiùs audiuiſti, nempe quale in beatiſſimo Petro hæc ſedes priuilegium acceperit, vtq; illud ab Apoſtolorum vſque temporibus eatenus illæſum intemeratumq; ſeruatum fuerit.

Ex toto orbe appellationes ad ſedem Apoſtolicam.

Et hos omnes ſanctos põtifices, in quibus plurimi ſunt glorioſi etiã Chriſti martyres, nunquid iſta mentitos dicemus, & præcedentis ab initio temporis inuiolatam conſuetudinem, & Apoſtolicos, quos commemorant, canones, confinxiſſe de ſuo capite, quô ſuam C ſuper alios efferrent potẽtiam, ſtabilirentq; tyrannidem? & non potiùs, tãquam ſuper eccleſiæ ſpeculam conſtitutos à Domino, Chriſtiani gregis vigilantes egiſſe excubias, eccleſiaſticæq; hierarchiæ vigorem & vnitatem, in quo omnis eccleſię ſalutem conſiſtere certũ eſt, vt erat inſtituta ab Apoſtolis & Chriſto, conſeruaſſe diligẽter? Qui quòd nõ ſua quæſierint, ſed quæ Ieſu Chriſti, proprio ſanguine ſatis, arbitror, conteſtatum reliquerunt. Qui vt quã maximè fingere aliquid aut mentiri voluiſſent, quis quæſo hac in re fictioni, quis locus erat mendacio? Nunquid ignorare potuit orbis vniuerſus, quid aut tunc, aut temporibus ab initio eccleſiæ pręcedẽtibus, à quo non ita longè diſtabant, toto orbe obſeruatum fuerat? An grauiora illa eccleſiaſticarum rerum negotia, & epiſcoporum iudicia referri conſueuerint ad huius ſedis iudicium? Nunquid adeò tunc fuerũt ignoti Apoſtolorũ, quos hi proferebant & inculcabant, canones, quibus ſolis tunc gubernabatur eccleſia, continuò poſt ipſa Apoſtolorum tempora? Vt tamen pro tuo more, ac pro tua illa modeſtia, de his & dicas, & fingas quicquid volueris, inficiari non poteris, eius ſaltem, quod hîc demonſtrandum ſuſcepimus, ſuffi- D cientiſsimum locupletiſſimumq; ipſos perhibere teſtimonium, nẽpe facti proprij, quod ſolùm nunc in demonſtrationem venit: vt videlicet tanquam Petri ſucceſſores, pro eccleſiaſticæ hierarchię principibus, omnes ab initio ſe geſſerint Romani pontifices, & illam principalem eccleſiaſtici regiminis autoritatem ſuper eccleſiam vniuerſam, facto exercuerint. Iuré ne an iniuria, in ſuperioribus ſatis demonſtratum arbitror. Certè facti proprij haud ſcio vt alios requiras teſtes magis idoneos. Tametſi illis ipſis, vniuerſi, vt etiam audiuiſti, ſcriptores veritatis perhibeant teſtimonium.

Quæ fuerit in illo flore iuuentutis Chriſtianæ eccleſiæ, eius hierarchiæ facies, quæ in ea Romanorũ pontificum autoritas: utq; ne ordinarentur quidem ex toto orbe, niſi horum autoritate confirmati epiſcopi, ex beatiſsimi Leonis epiſtola demonſtrare.

CAP. X.

Qvanquam ex his, quæ induximus hactenus, ſatis conſtare crediderim, Romanos põtifices tanquam ſucceſſores Petri, ſe geſsiſſe ab initio pro eccleſiaſticæ hierarchiæ principibus, & pro talibus fuiſſe recognitos ab vniuerſa Chriſti eccleſia: vt tamen & nos articulatiùs de-

A demonstremus,& tu clariùs intelligas Christiane lector,quæ fuerit eo seculo ecclesiasticæ hierarchię facies,qui vigor disciplinę,quę pontificię illius dignitatis maiestas & reuerentia,quàm præsens toti orbi,imò quàm intima,etiam longisimè distantibus ecclesijs, vnius Rom.pontificis,tanquam in immenso aliquo exercitu imperatoris autoritas, adeò vt absq; eius scitu & imperio nihil ageretur, quod alicuius momenti esset in ecclesiasticis toto orbe negotijs,eius verò iussa absque cõtradictione sequerentur omnes. Operępretium mihi videtur,illius ter sancti Leonis ad Anastasium Thessaloniceñ.epistolam de Attico veteris Epeiri archiepiscopo adscribere, vt quæ & per se lectu dignisima est,insuper & euidentissimè demonstrat illius tunc verè florentis Christianæ ecclesiæ faciem: quam vtinam nostri seculi homines zelarent ac ęmularentur potiùs,quàm ecclesiasticam(qualiscunq; adhuc restat) hierarchiam vnà cum religione molirentur euertere. Hoc tamen, eo quòd prolixior est, eius prælibato argumento.

Consueuerant ex more antiquo Thessalonicenses episcopi esse Romanorum pontificum per regiones Oriẽtales legati ac vicarij, quemadmodum pòst nõnunquam Constantinopolitanos, aliquando etiam Alexandrinos episcopos fuisse demonstrant Simplicij B ad Acatium Constantinopolitanum,& Bonifacij ad Eulalium Alexãdrinum, aliorumq; ad alios diuersę epistolę.Idq; ne aut illis tam longè distantibus à cathedra Petri ecclesijs eiusdẽ deesset seu cura seu autoritas:aut illæ è tam longinquo,ad hanc assiduo referre coactæ ecclesiarum negotia,nimium grauarentur.Quã ob causam quanta esse solebat sacerdotum & ecclesiasticorũ ex toto Oriẽte pro ecclesiasticis negotijs cõfluentiũ apud Thessalonicam frequentia, canon XX.Sardicensis concilij indicat,quo cõstituitur,ne episcopi, presbyteri,aut clerici illic diutiùs morarentur,quàm ecclesiarum suarum,& causarũ pro quibus eò conuenissent, exigeret necessitas, ne sine pastoribus & rectoribus diutiùs remanerent plebes & ecclesię.Ita & Anastasius, beatisimi Leonis in illis partibus vicarius, Atticum veteris Epeiri metropolitanũ antistitem,coram se personaliter euocauerat. Et cùm per excusationem infirmitatis,instantis hyemis difficultatisq; itinerum adesse differret,ille ad autoritatis suæ & sedis Apostolicę cõtemptum hoc pertinere existimãs,aut suo ea in re obsecutus affectui,implorata executione brachij secularis,per præfectum Illyrici eum ad se venire compulit, aut potiùs per vim fecit adduci. Qua re per beatũ Leonem C intellecta,tam Atticum,quàm Anastasium coram se euocauit. Nunc audi eiusdem hac de re ad ipsum Anastasium epistolam.

Quãta fraternitati tuæ à beatisimo Petro Apostolo commissa sunt,& qualia etiam nostro fauore tibi sint credita, si vera ratione perspiceres,& iusto examine põderares,multum possemus de iniunctę tibi solicitudinis deuotione gaudere. Quoniam sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorũ secutus exemplũ, vices mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuersis ecclesijs principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis adiuuares, & longinquis ab Apostolica sede prouincijs pręsentiam quodammodo nostrę visitationis impenderes. Quia de continenti opportunoq́ue profectu promptum tibi esset, quid, vel in quibus rebus,aut tuo iudicio componeres, vel nostro iudicio reseruares.Nam cùm maiora negotia & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere,nec ratio, nec necesitas fuit, in id, quod mensuram tuam excederet, deuiandi. Abundãt enim apud te monumẽtorum scripta nostrorum,quibus te de omni actionum temperantia frequẽter instruximus,vt commendatas tibi ecclesias per exhortationẽ charitatis ad salubritatem prouocares. Quia etsi D pleraq; existant inter desides & negligentes fratres, quę oporteat maiore austeritate curari:sic tamen adhibẽda est correctio,vt semper sit salua dilectio. Vnde & beatus Apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens,dicit: Seniorem ne increpaueris,sed obsecra vt patrẽ,iuuenes vt fratres, anus vt matres,iuuẽculas vt sorores in omni castitate.Quę moderatio si quibuscunq; inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur,quanto magis fratribus & episcopis sine offensione reddẽda est?vt licet nonnũquam accidant,quę in sacerdotalibus sint reprehendẽda personis, plus tamen erga corrigendos agat beneuolentia,quàm seueritas, plus cohortatio,quàm commotio,plus charitas,quàm potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt, quærunt,non quæ Iesu Christi, facilè ab hac lege discedũt,& dum dominari magis, quàm consulere subditis quærunt, placet honor, inflat superbia, & quod prouisum est ad concordiam,tendit ad noxam. Quod, vt necesse habeamus ita dicere, de non paruo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo in culpa sentio, cùm te à traditis tibi regulis vel in modico deuiasse cognosco:qui si tuæ

Culpã legati in delegãtem quodammodo tendere.

A tuæ æstimationis parum diligens eras, meæ saltem famę parcere debuisti, ne quæ tuo tantùm facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaq; ad tuos missa maiores Apostolicæ sedis pręsulum scripta decurrat, & vel à me, vel à prędecessoribus meis inueniat ordinatum, quod à te cognoui esse pręsumptū.

Attici aduersus Anastasiū legatū querela coram sede Apostolica.

Venit nanque ad nos cū episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus veteris Epeiri metropolitanus antistes, & de indignissima adstrictione quā pertulit, lachrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui querelis flebilibus nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in literis tuis, quas ijdem diaconi detulere, quòd frater Atticus Thessalonicam venisset, quodque consensum suum, etiam scripturæ professione signasset, vt de illo non aliud à nobis intelligi posset, quàm proprij arbitrij, & spōtaneę deuotionis fuisse, quòd venerat, quodq; chartulam de obedientię sponsione conscripserat. In cuius tamen chartulæ mentione signum prodebatur iniuriæ. Nōn enim necessariū fuerat, vt obligaretur scripto, qui obediētiam suam ipso iam voluntarij aduen-
B tus probabat officio. Vnde deplorationibus supradictis hæc verba epistolæ tuæ testimonium prætulere. Et per hoc quod non est tacitum, nudatum est illud quod silētio fuerat adopertum: adhibitam scilicet Illyrici præfecturam, & sublimissimam inter mūdanos apices potestatem, in exhibitionem insontis antistitis incitatam, vt missa executione terribili, quæ omnia sibi officia publica ad effectū preceptionis adiungeret, à sacris ecclesiæ adytis nullo vel falso insimulatus crimine extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ęgritudinis instantis hyemis darentur induciæ, sed iter asperū & periculis plenum per inuias cautes agere cogeret, &c.

Ex his nota quā fuerit libera Apostolicæ sedis in euocandis coram se etiam personaliter totius orbis episcopis autoritas.

Multum stupeo frater charissimè, sed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius iudicaueras, quàm quod vocatus adesse differret, & excusationē infirmitatis obtenderet, tam atrociter, tam vehementer potueris commoueri: præsertim cùm etsi tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad consulta tua rescriberem. Sed, vt video, bene de moribus meis æstimasti, & quā ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissimè præuidisti: & ideo motus tuos exequi sine dilatiōe properasti, ne cū moderationis nostræ aliud disponentis scripta suscepisses, faciēdi id quod factum est, licentiam non haberes. An fortè
C aliquod tibi facinus fratris innotuerat, & metropolitanum episcopū noui apud te criminis pondus vrgebat? quod quidem alienum ab illo, etiam tu, nihil ei objciendo, confirmas. Sed etiamsi quid intolerādum gessisset, nostra erat expectanda cēsura, vt nihil priùs ipse decerneres, quàm quid nobis placeret, agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, nō plenitudinem potestatis. Vnde sicut multùm nos ea quę à te piè sunt curata, lætificant: ita nimiùm ea quę perperam sunt gesta, contristant, & necesse est post multarum experimenta causarum solicitiùs prospici & diligentiùs præcaueri, quatenus per spiritum charitatis & pacis, omnis materia scandalorum de ecclesijs Domini, quas tibi commendauimus, auferatur, præeminente quidem in illis prouincijs episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu.

Deinde de commisso eidem suæ legationis munere illum pleniùs instruens, & quas in singulis ecclesiasticis, quę ad apostolicę sedis autoritatem referri oportebat, negotijs sequi teneretur, regulas ac leges præscribēs.

Igitur, inquit, secundum sanctorum patrū canones spiritu Dei conditos & totius mun- D
di reuerentia cōsecratos, metropolitanos singularum prouinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra tuę fraternitatis cura prętenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita vt à regulis præstitutis, nulla aut negligentia aut præsumptione discedant.

Quā formam in ordinandis episcopis suo legato præscripserit. Quales ordinandi.

In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma seruetur, vt qui ordinandus est, etiam si bonę vitæ habeat testimonium, non laicus sit, non neophytus, nec secundę cōiugis maritus, aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, vt hęc, quæ in alijs ecclesię membris non vocantur in culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam cùm extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati & procreationi liberorum studere sit liberum, ad exhibēdam tamen perfectæ continentię puritatem, nec subdiaconibus carnale cōnubium conceditur, vt qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo, aut secundo, vel tertio seruādum est: ne aut Leuitico ministerio, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur,

qui

A qui se à voluptate vxoria necdum frænasse detegitur?

In electione quæ ponderanda.

Cùm ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem cleri plebisque consensus concorditer postulauerit, ita vt si in aliam fortè personam partium se vota diuiserint, metropolitani iudicio is alteri præponatur, qui maioribus & studijs iuuatur & meritis: tantùm vt nullus inuitis & nõ petentibus ordinetur, ne ciuitas episcopum nõ optatũ aut contẽnat, aut oderit, vt fiat minùs religiosa, quã conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit. De persona autem consecrãdi episcopi, & de cleri plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad tuam fraternitatẽ referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat, vt ordinationem ritè celebrãdam tua quoq; firmet autoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

Metropolitano verò defuncto, cùm in locum eius alius fuerit surrogandus, prouinciales episcopi ad ciuitatem metropolitanã conuenire debebũt, vt omnium clericorum atq; omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem ecclesiæ vel ex diaconibus optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales referãt sacerdotes, impleturi vota poscẽtium, si quod ipsis placuit, tibi quoq; placuisse cognouerint. Sicut enim B iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Cõcilia episcopalia ordinaria bina quotannis per singulas prouincias celebrãda

De concilijs autẽ episcopalibus nõ aliud iudicamus, quàm sancti patres salubriter ordinarũt, vt scilicet bini cõuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quę inter diuersos ecclesię ordines nasci assolent, iudicetur. Et si fortè inter ipsos, qui pręsunt, de maioribus, quod absit, peccatis causa nascatur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatẽ tuã de totius negotij qualitate metropolitanus curabit instruere. Et si coram positis partibus, nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur, &c.

In euocandis autem ad te episcopis moderatissimũ te esse volumus, ne per maioris diligentiæ speciem fraternis videaris gloriari iniurijs. Vnde si causa aliqua maior extiterit, ob quam necessarium sit fratrum aduocare conuentum, binos de singulis prouincijs episcopos, quos metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita vt in præstituto tempore, non vltra quindecim dies, quò conuenerint, retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum definiendumq; credideris, diuersa C eorum fuerit à tuą volũtate sententia, ad nos omnia sub gestorũ testificatione referantur, vt remotis ambiguitatibus, quod deo placeat decernatur. Ad hunc enim finẽ, omnem affectum nostrũ curamq; dirigimus, vt quod ad vnitatem concordiæ, & quod ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur.

Salubris exhortatio oẽs ordines sibi concilians.

Et te igitur frater charissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cùm tamen non sit similis omnium materia querelarũ, hortor & moneo, vt quæ piè sunt ordinata salubriterq; disposita, nulla concertatione turbentur. Nemo quod suũ est, quærat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: Vnusquisq; vestrũ proximo suo placeat in bono ad ædificationem. Neq; enim poterit vnitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit: quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Hæc connexio totius quidẽ corporis vnanimitatem requirit, sed pręcipuè exigit cõcordiam sacerdotum, quibus cùm dignitas sit communis, non est tamen autoritas æqualis, quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis: & cùm omnium par esset electio, vni tamẽ datum est, vt cæteris præemineret: de qua forma episcoporũ quoq; est orta distinctio, & magna dispositione prouisum, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: & rursus quidam in vrbibus maioribus constituti solicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis ecclesiæ cura conflueret, & nihil vnquam à suo capite dissideret. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non molestè ferat sibi aliquem esse prælatum, sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat: & sicut nõ vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis & mitis magistri, dicẽtis: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue. Quod quomodò experiemur, nisi & illud in obseruantiam veniat, quod idem Dominus ait: Qui maior est vestrûm, erit minister vester: qui autem se exaltat, humiliabitur: & qui se humi-

Corpus ecclesiæ.

D

A humiliat, exaltabitur? Hæc ille verè magnus Leo, anno circiter quadragesimo supra quadringentesimum, in illo flore iuuẽtutis Christianę ecclesię. Quę nec me piguit asscripsisse prolixiùs, nec te legisse pœnitebit Christiane lector. Quandoquidem vna hac epistola planè cõfundimus vniuersos hos giganteos sacrosanctæ maiestatis & ecclesiasticæ hierarchię impugnatores. qua vt vix aliud grauius: ita nec euidẽtius afferri potuit testimonium, ex quo clariùs certiusq; posset intelligi, quæ fuerit eo seculo, nec eo seculo tantùm, sed & præcedentibus ipsum temporibus, ecclesiasticæ hierarchię facies. Sicut enim, inquit, prędecessores mei prædecessoribus tuis: ita & ego priorum secutus exẽplum, tuæ dilectioni vices mei moderaminis delegaui.

Ex prædicta B. Leonis epistola ut clarissimè intelligatur, quæ fuerit facies hierarchiæ ecclesiasticæ illo seculo.

Audisti autẽ, ex eadem, quàm decora, quàm ordinata, quàm decẽter disposita tunc fuerit illa domus ecclesiastica sub cura vnius, veluti patrisfamiliâs, Romani pontificis. Cuius non minùs tunc viguit in vniuersum orbem autoritas, vnitatem ecclesiasticam cõtinens, & non secùs quàm animus quidam immensum aliquod corpus ex pluribus maximeq; dissimilibus membris compositũ, sustinens, vegetans & gubernans, q̃ faciat in vna domo vnius patrisfamiliâs. Vtq; per diuersos officiorũ, dignitatũ, ordinumq; gradus, ad vnam beati Petri sedem totius ecclesiæ cura tũc ordinatissimè commodissimeq; confluxerit. Omnesq; etiam longissimè positæ ecclesiæ, non minùs moderationis eius veluti præsentis sentirent habenas, non minùs imperia religiosissimè promptissimeq; exequerentur, B quàm quę vicinę erant & proximæ. Breuiter, vt sine eius iussu aut permissu, nihil quod alicuius momenti esset, ecclesiasticorum negociorum ageretur in vniuersa domo ecclesiastica, sed maiores omnes causæ ad eius referrentur arbitrium.

Audiuisti insuper, quæ eius fuerit libertas in euocãdis coram se etiam personaliter, ex toto orbe episcopis, quàm illorum districta obedientia, quã pręstò fuerit etiam sublimissima inter mũdanos apices potestas, ad executionem mandatorum huius sedis legati, quę omnia sibi publica officia ad effectum pręceptionis adiungeret, in exhibitionem insontis alioqui archiepiscopi.

Audiuisti præterea, vt consueuerint etiam tunc in extremo Oriẽte metropolitani obedientiam præstare Roma. pontifici. Vt nulli toto orbe, nisi huius sedis autoritate, ordinarentur episcopi. Siquidem electionũ episcopalium ex toto orbe, etiam à longissimè distantibus ecclesijs, cõfirmationes petebãtur à sede Apostolica. Id quod clarissimè indicãt illa dictę epistolę verba: De persona autẽ consecrandi episcopi, & de cleri plebisq; consensu metropolitanus episcopus ad tuã fraternitatem referat, quodq; in prouincia bene placuit, scire te faciat: vt ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet autoritas. & rursus: Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari: ita nihil permittimus te ignorante præsumi. C

Itaq; beatus Gregorius de Maximo pręter autoritatem & confirmationem Apostolicæ sedis Salonitanæ ecclesiæ ordinato episcopo dubitans, ne fortè id factum fuisset iussu imperatoris Mauritij, qui & alia pleraq; egit impiè, Constantinæ Augustę scribit in hęc verba: Salonitanę, inquit, ciuitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est. Et facta est res, quę sub nullis anterioribus principibus euenit. Vides quid ille dicat? nunquã antè factum, vt quisquam ordinaretur episcopus absq; autoritate sedis Apostolicę.

Diligẽter notata ac ponderã hoc dictum Gregorij.

Et hęc est illa vnitas episcopatus Petri in catholica ecclesia, in qua gloriosus ille Christi martyr & pontifex Cyprianus prędicat cõsistere vnitatẽ ecclesię. Cuius episcopatus à singulis pars quędam tenetur in solidum. Cæteri enim in partem vocati sunt solicitudinis: vnus Petrus & qui illi succedunt, in plenitudinẽ potestatis. A qua plenitudine quisquis non participat, nihil sibi episcopalis autoritatis potest vendicare.

Quæ unitas episcopatus Petri in catholica ecclesia, in qua B. Cyprianus prædicat cõsistere unitatẽ ecclesiæ.

D

Et ne quis putet, exegisse quidem illa Leonem, quæ audiuimus, ex vniuerso videlicet orbe episcopales electiones referri ad autoritatem sedis Apostolicę, sed tamen non obtinuisse, quę exigebat vniuersa: is ex ipsa phrasi epistolę intelligat nihil illum ea in re exegisse noui, sed quę antiquitus decentissimè ordinata, constitutaq; fuerant, atq; eatenus incõcusse obseruata, pro conseruando vigore ecclesiasticæ disciplinę. Magis modum imponens suo vicario & retrahens, ne abuteretur sibi commissa autoritate, quàm incitans, ac prouocans, ne eandem negligeret. Imò, non solùm, quòd ea tunc toto orbe consuetudo fuerit, petẽdarũ ab Apostolica sede confirmationũ, electionũ episcopaliũ: sed etiã, quòd easdem cõfirmare nõ cõsueuerint: prępertim in sedibus principalibus declinante iam orbe ad schismata & hæreses, post semel accensam Arrianam illam facem, priusquam suæ fidei propria manu subscriptas & roboratas misissent literas. Idem Leo & scripto & re ipsa attestatur in Anatolio, & beato Proterio Alexandrino episcopis. Neque enim Anatolium in defuncti beati Flauiani locum surrogatum

A gatum epiſcopum cõfirmare conſenſit,quá-uis intercedẽte pro eodem Chriſtianiſsimo imperatore Theodoſio, priuſquam de verbi incarnatione ea ſe credere & tenere profite-retur, quæ tam in ſua ad beatũ Flauianum, q̃ in beati Cyrilli ad Neſtorium epiſtolis conti nentur:eamque profeſsionem abſolutiſſima ſubſcriptione coram omni clero & vniuerſa plebe declararet: nec ſe cõmunicaturum cũ his,qui de verbi incarnatione aliter ſentirẽt, ſub ſuo etiam chirographo profiteretur, vt eiuſdem Leonis ad Theodoſium imperatorẽ clarè teſtatur epiſtola.Pro Proterio quoque, qui in locum Dioſcori,Apoſtolica & Chalce donẽſis ſynodi autoritate deiecti, ordinatus fuerat Alexãdrinus epiſcopus,Martianus im perator ſuis literis & nũcijs apud eũdem Le-onem interceſsit, vt ab ipſo confirmaretur: quod tum facere conſenſit, cùm fidei & con feſsionis eius teſtes,propria ipſius manu ſcri ptas,& proprio ad hoc nuncio miſſas accepiſ ſet literas.Quemadmodum ipſius indicat ad Martianum epiſtola,qua ea de re illi reſpon-det in hæc verba:

Leo ad Martianũ de cõfirmatione Proterij Alexandrini epiſcopi

Puritatem fidei Chriſtianæ,qua clementia veſtra præfulget,etiam his literis,quas frater & coepiſcopus meus Neſtorianus detulit, demonſtratis,iuſtiſsimum fratri meo Prote rio Alexandrinæ vrbis antiſtiti impenden-

B tes fauorem,quo mihi per omnia eſſet acce-ptior.Nam cui veſtra pietas teſtimoniũ perhi bere dignatur,indubitanter eſſet probãdus, etiamſi taceret.Sed accedit ad gratiam,quòd proprio quoq; ſermone cognoſcitur, & quã ſyncerus ſit catholici dogmatis prædicator, ipſius profeſsione clareſcit,vnde pleniſſimo affectu dilectionem orthodoxi fratris am-plector.Nam cùm ſe amplecti epiſtolam me-am,quam ad beatæ memoriæ Flauianum cõ-tra Euticeten impium miſi, toto corde profi tetur,quid aliud, quàm diſcipulum ſe Apo-ſtolorum oſtendit?Hęc ille beatiſsimus Leo. Quem audis, vt vno verbo dicat, qualem ſe geſſerit totius eccleſiaſticæ domus & familię patremfamiliâs, qualem illum recognouerit orbis vniuerſus:vt confundatur illorum cæ-ca impudentia,qui non ita nuper, nec longè à noſtra memoria cœpiſſe primatum Roma-næ eccleſiæ ſuper alias,affirmare non erube-ſcunt. Quorum deinceps adhuc euidentiùs traducetur ignorantia.

Quanti momenti fuerint eo ſeculo confirmationes Apoſtolicæ ſedis in electionibus atq; ordinationibus toto orbe epiſcopalibus.Imò quãta in uniuerſum eiuſ dem ſedis autoritas,ex hiſtoria Iulij Romani põ tificis & Antiochenæ ſynodi demonſtrare.

CAP. XI.

C Satis clarè intellexiſti Chriſtiane lector,ex dicta beatiſsimi Leonis ad Anaſtaſium epiſtola,qualis lon gè ante vndecies centenos annos fuerit in illa primitiua Eccleſia eccleſiaſticæ hierarchiæ facies,qui vigor diſciplinæ, quæ Romanorum põtificum & ſedis Apoſtolicæ autoritas, quæ vniuerſam Chriſti eccleſiam non ſecùs quàm vnam domum aut familiam adminiſtrabat,& continebat in vnitate & of-ficio. Ad quod cùm planè eſſet neceſſarium, vt omnes omnium eccleſiarum præpoſiti ab vno ipſo dependerent, per quos ad vnum to tius eccleſię referebantur negotia, quò tota ſibi eſſet cõſentiens & conſona, tota ſentiret moderationem vnius capitis,vnius exeque-retur iuſſa & imperia:Ita ex toto orbe refere bantur electiones ad confirmationem capi-tis,Apoſtolicæ,inquam,ſedis præſulis,vt ea-dem clariſsimè atteſtatur epiſtola.Hoc enim planè requirebat ordo domus eccleſiaſticæ, vt in eadem ſuus diſciplinæ vigor & vnitatis conſeruari poſſet concordia.

D Sed ne quis ad noſtræ,quæ nunc eſt,eccle ſiæ faciem reſpiciens, in qua nunc paſſim o-mnibus ſibi omnia vẽdicãtibus epiſcopis,cõ fuſus eſt omnis ordo hierarchiæ eccleſiaſti-cę,ſolutus vigor,ſublata dignitas, ad hæc im piorum principum irreligioſa tyrãnide com mixta ſacra prophanaque omnia, & oppreſſa omnis maieſtas eccleſiaſtica.Ad hanc,inquã, noſtræ eccleſiæ faciem, ne quis fortè reſpi-ciens ſibi perſuadeat, etiam tunc, non ſecùs quàm nunc confirmationes illas electionum epiſcopalium petitas quidem ab autoritate ſedis Apoſtolicæ,ſed pro ritu quodam ſolen ni,& more ægrè extorto,alioqui non magni momenti aut ponderis,vt quę aut nunquam denegari ſolebant quibuſlibet electionibus, aut ſine quibus electi æquè pręeſſent & habe rentur pro epiſcopis: euidẽtiſsimis nunc hi-ſtorijs demõſtrabimus, tales tantiq; momen ti eo ſeculo fuiſſe habitas, vt ſine illis noto-rium, & toti orbi confeſſum fuerit,ordina-tiones eiuſmodi viribus non ſubſiſtere, nec ſine illis pro epiſcopis habitos ab orthodo-xo populo.

Et in primis id clariſsimè eſt perſpicere ex hiſtoria Iulij Rom.pontificis & Antiochenæ ſynodi.In qua ſub Euſebio illo Nicomedieñ epiſcopo(qui Arrianę illius factionis ſigniſe rum ſe pręſtitit)90.ſecum conſentientes cõ-uenerunt epiſcopi. Qui de multorum per Orientem epiſcoporum per ſuorum compli cum ſubordinationem delatis ad ſe crimini-bus ſynodicè(vt prætendebant) & canonicè cognoſcẽtes,& eoſdem pro ſuis (vt videri vo lebant)

Niſi cõfirmatos autoritate ſedis Apoſtolicæ etiã tũc nõ fuiſſe agnitos pro epiſcopis ab orthodoxo populo.

Z

A lebant) demeritis & enormibus excessibus deponentes, in eorundem locum superordinauerant alios in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs per Orientem ecclesijs. Qua de re idem Eusebius cum Theogonio, Theodoro, & reliquis secum congregatis episcopis, scribunt ad Iulium, tunc Romanum pontificem, illi supplicantes, vt acta à se rata habere, & synodali à se autoritate ordinatos in Alexandrina, Constantinopolitana, & alijs plerisque ecclesijs, in locum damnatorum à se pro grauibus quibusdam (vt prætendebant) criminibus, in episcopali honore confirmare dignaretur. Quod nunquid putas supplices rogassent illi tot episcopi, pręsertim tales, hoc est, qui Christi conturbabant & pessundabāt ecclesiam, & hierarchiam eius omnibus modis confundere moliebātur, qui hæretici imperatoris tumētes viribus, & pręsidio omnes non suę factionis episcopos grauissimè persequebātur, & velut è superiori loco magnis afficiebant cladibus & iniurijs, qui insuper & synodalem præ se ferebant autoritatem: nunquid, inquam, hi à Romano pontifice Iulio, cuius vnius grauis nimiùm ipsis erat autoritas, vt quæ sola impijs eorum conatibus obsistebat, factæ à se ordinationis in illis ecclesijs Orientalibus petiuissent confirmationem, nisi totius orbis ad hoc coacti cōsensu? nisi toti orbi confessum fuisset & notorium, absq; Romani pontificis confirmatione factas illas ordinationes viribus nō subsistere? nisi absque ea orthodoxus populus pro suis illos non agnouisset episcopis? Quid hac de re ex medio Oriente, vltra tam vasta terrarū, mariumq; spatia vni Romano pontifici molesti fuère, si ad eum vnius Romanę (vt ignorantissimi illi impudentissimè affirmant) cura pertinebat ecclesiæ? si quæ gerebantur in Orientalibus illis ecclesijs, ipsius nihilo plus intererat, quàm Mediolanensis, Rauennatis, aut alterius cuiusque episcopi? Et quid tandem consecutum est? Renuit confirmare factas ab illis ordinationes Iulius, sed coram se euocauit quorum vtrinque agebatur negotium. Et quum examinatis singulorum accusationibus & defensionibus, comperisset innocentes, iniusteq; damnatos ab illa Antiochena synodo, singulis reddidit suas ecclesias. Ad cuius vnius iudicium continuò reiectis, quos superordinauerat tot episcoporum synodus, Alexandrini suum receperunt Athanasium, Constantinopolitani Paulum, & cæteræ ecclesiæ suos quæque episcopos.

B

Recusauit Iulius confirmare ordinationes Antiochenæ synodi.

Vnius Iulij, nō synodi (cui tamen autoritas & fauor imperialis affuit) iudiciū & autoritatē sequutū orbē uniuersum.

Et hæc ita gesta annos mille & circiter ducentos continuò post celebratum Nicenum conciliū, euidenter cōfirmant, tam præfati Iulij, quàm illius Antiocheni concilij, huius tragœdiæ occasione scriptæ ad se inuicē epistolę. Socrates quoq; & Sozomenus rerū ecclesiasticarum eius temporis scriptores diligentissimi, & hi Græci (ne quid in Romanæ ecclesiæ fauorem confinxisse eos calumniari possis) pręrdictę historię luculentissimum testimonium perhibent. C

Scripsit autem ille Iulius primùm simpliciter aduersus eam synodum, etiam ante vllam actorum in eadem notitiam, plenam autoritatis epistolam, quam sequenti libro audies opportuniùs, hoc vnum in eis coarguēs, quòd aduersus autoritatem ecclesiasticorum canonum, absq; huius sedis autoritate tentassent celebrare cōcilium, & episcoporum sibi vsurpauerint iudicia: in irritū reuocās, quicquid sub synodi prætextu, aut egissent eatenus, aut acturi essent in posterū, etiam huius sedis censuram illis minitans, nisi ab eiusmodi præsumptione desisterent. Cui responderunt quidem satis arroganter & contumaciter, in primis grauiter expostulantes, quòd ipsorum concilia dissolueret, & damnatos ab eis pro grauibus (vt dicebant) criminibus episcopos, inaudita causa restitueret. Quod si facere pergeret, ab eius se subtracturos obedientia minitabantur. Rogant tamen, æquum potiùs se iudicem præbeat: se enim ex D suis ad ipsum fratribus mittere, cum omniū à se actorū instructione plenissima, per quos eadem suæ sanctitati innotescere curarent. Scripserunt autem in hęc verba: Domino beatissimo & honorabili patri Iulio, Apostolicę sedis venerabili episcopo, Eusebius, Theogonius, Theodorus & Berinthus vnà cum reliquis fratribus & coepiscopis nostris in Antiochena synodo congregatis:

Licet circa omnes Romanam ecclesiam sciamus esse munificam, & Apostolicam curam habere, & semper matrem existere pietatis, quanquam ab Oriente ad eam prædicatores pietatis aduenissent: tamen optaremus vos nobiscum concordare, & quos à communione suspendimus, à vobis quoque esse suspensos, & quos in ordine confirmamus episcoporum, à vobis esse confirmādos, nec nos secundo loco habendos, cùm ex his partibus ad vos vsque dogmatizantes Apostoli peruenerint, & cæt. Neque enim crimine carere potest, qui alterius excommunicatum absq; eius licentia, à quo communione priuatus est, in communionem susceperit, & cæt. Nec solùm in his nobis contumeliam irrogatis, sed etiam in eo, quòd concilia nostra dissoluitis, neq; ea rata finitis esse. Sunt nanque

Nota etiam hæreticorum confessionem de Ro. ecclesia

à

A à nobis, atque adeò à totius Orientis episcopis damnati, Athanasius Alexandrinus, Paulus Constantinopolitanus, Marcellus Ancyræ, Asclepius Gazæ, Lucianusq́; Adriapolites, pro certis criminibus, quibus aduersarij sunt apud nos inscripti, quæ per præsentes huius epistolę latores omnia vestræ innotescere nõ omittimus sanctitati. Quibus agnitis, si nostris placitis magis, quàm eorum machinationibus assentiri, & ordinatos episcopos in damnatorum locum firmare eligitis, pacem vobiscum & communionem habere volumus. Si verò aliter egeritis, & eis amplius, quàm nobis assentiri iudicaueritis, contraria celebrabimus, & vobiscũ deinceps nec congregari, nec vobis obedire, nec vobis, vestrisq́; fauere volumus, sed per nos quicquid meliùs elegerimus, agere conabimur. Commemorantes deinde, quã multa & grauia ipsi ab illis passi essent: Si, inquiunt, his consentire eligitis, tunc liquet, quòd nos perdere vultis, & non sicut pater filios fouere. Insuper congerẽtes in eos innumera & horrenda crimina, homicidij, sacrilegij, stupri, perfidiæ, proditionis, & quę nõ? quorum testes citant totius Orientis sacerdotes, populos, abbates & monachos. Neq; hæc, inquiunt, quæ prędicta sunt, solummodo Athanasio & sequacibus eius irrogamus, sed etiam quòd contra

Minatur detractionẽ obedientiæ.

Paternã autoritate etiã inuiti agnoscũt in Ro. põtifice

B regulam egerit, quã nos decreueramus, &cę. Neminem videlicet à pauciore numero restitui debere, q̃ depositũ fuisse cõstaret. Deinde mẽdacia adhuc super mendacia impudẽtissimè ingerẽtes: Hęc, inquiunt, atq; alia innumerabilia sunt ab eo, suisq́; sequacibus impudenter perpetrata. Quos excommunicatos communioni (vt audiuimus) contra regulam in contumeliam omnium Oriẽtalium sociastis. Præfato itaque debitæ salutationis officio propter beati Petri honorem impenso, postulamus, vt deinceps hinc venientes vestras aures non tam facilè admittatis, &cæt.

Petri autoritatẽ & honorẽ uel inuiti in Ro. põtifice sunt reueriti.

Subscripsere autem in hunc modum: Orantẽ pro nobis Apostolatum vestrum Dominus æuo custodiat longiore, amen. Hæc illi ex toto Oriẽte tam multi episcopi. Imò hęc illud concilium malignantium, qui capto primùm omnium imperatore, & subacto sua perfidia totius imperij viribus toto orbe persequebantur orthodoxos. Ex quibus tanto efficacius colligitur veritatis testimonium, quanto magis constat eosdem ad veritatem euertendam omnibus modis conjurasse. Attamen, velint nolint, tam sua, quàm totius orbis conscientia, communiq́; omnium populorum consensu coacti fatentur, Romanam ecclesiam maternam curam gerere totius ecclesiæ, Romanos pontifices agnoscunt vel inuiti, tanquam patres & superiores suos: eisdem obediẽtiam se debere, cum eisdem congregari ipsos oportere, tametsi hęretico inflati spiritu discessionem minitentur, nisi ipsis condescendat: & nihilo minùs inter eiusmodi, hinc minas, inde in diuersum trahentem, tam suam ipsorum conscientiam, quàm communem totius orbis cõsensum, acta sua cum plenaria, vt dicunt, omnium instructione referunt ad Apostolicæ sedis iudicium. Et quid tandem factum est? Iulius Romanus pontifex iudicis suscepta persona, & damnatores & damnatos coram se adesse præcepit, & examinatis vtrinq; accusationũ defensionumq́; meritis, in hæc verba illis rescripsit:

Etiã hæreticorũ illud cõciliũ tandem acta sua retulisse ad apostolicæ sedis iudicium.

C

Iulius sanctæ Romanę & Apostolicę ecclesiæ episcopus, Eusebio, Theogonio, Theodoro, Berintho & cęteris Orientalibus episcopis: Decuerat vos aduersus sanctam Romanam & Apostolicam ecclesiam limatè, & nõ ironicę loqui. Quoniam & ipse dominus noster Iesus Christus eam decenter alloquutus, ait: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non pręualebunt aduersus eam: & tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Habet enim potestatem singulari priuilegio concessam, aperire & claudere ianuã regni cœlestis, &cę.

D Itaque si ei detrahere, quæ Domini ore sacrata, & desuper exaltata est, non timuistis, nec mirum, si fratribus irrogare iniuriam minimè cessatis, vt iam silentio non tegũtur, quæ in vestro concilio turbulenter, atq; cum tempestate decreta sunt: apparet enim quòd tumultuosa indisciplinatione sit veritas oppressa, & cętera. Sed erit opus diuinæ prouidentię quatenus è cõtrario aperta deprehensa possit enarrari, & quicquid illic conuenientes, siue qualibet gratia, odio aut inimicitiarum causa gessistis, funditus repelli. Quapropter cum omni festinatione vos omnes ad huius sanctæ sedis reuerentiam volui concurrere, quatenus gestorum apud nos integritatem per vos ipsos possetis intelligere. Nam nec dubitare vos credo, Athanasium sacræ legis doctorem, non solùm à nobis, sed etiam à Nicena synodo veræ fidei cultorem esse comprobatum, qui defuncto Alexandro mirabili sene, qui Arrij prostrauerat blasphemias, post quinque menses Niceni concilij Alexandrinorum ecclesiæ suscepit præsulatum. Aduersus quem, eiusq́; sectatores, multa mendacia contexentes, & nudas calũnias, quasi veras accusationes componentes, nobis multorum malorum causam & caput esse perhibuistis, & non solùm apud Aegyptum,

A sed etiam Apud Palestinam, Phœnicem, vicinasque gentes, scriptis vestris illum perturbatorem esse significastis. Qua de re ecclesiasticam regulam sequentes, vos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spatio, vt excusatio locum non inueniret, literis & apocrysarijs nostris euocauimus, illique vocatione suscepta, ad diem præstitutum venere. Sed vos, ne vestris mendacijs caperemini, vestraq; calumnia enudaretur, venire distulistis. Nec his machinationibus solummodo contenti estis, sed etiam vidétes oues pastoribus desolatas, lupos pro pastoribus super eas posuistis. Decuerat ergo vt ad regularem veniretis conuocationé, qualiter de his & alijs vestris præsumptionibus veram redderetis rationem, & cætera.

Citati Romã.

Quur synodum ad statum ecclesiarum & fratrum in Antiochiam subuertendum, & Niceni magni concilij destructionem fecistis, aut quur nobis incósultis episcopos in eam conuocastis, ad quam nec Maximus Hierosolymitanus venit, nec nostra interfuit legatio. Canonibus quippe in Nicena synodo iubentibus, non debere præter sententiam Romani pontificis vllo modo concilia celebrari, nec damnari episcopos. Aut quur in prædictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut apocrysarios nostros eorũ causa canonicè esset examinata, finemq; percepisset rectũ. Isti enim, q ad memoratam regulariter conuenère vocationé, videntes vos ab eadem se subtrahere, multa aduersus vos lachrymabilia & doloribus plena referunt, accusantes vos, & dicentes multa se importabilia à vobis esse passos, & cæt.

Canon Niceni cócilij: Nõ licere præter sententiã Ro. põtificis celebrari cócilia, nec damnari episcopos.

B

Super quibus & Aegyptiorum episcopi literis nobis, & missis protestantibus suis, falsa esse, quę contra Athanasium, suosque sectatores machinatur cuncta Arrianorum conspiratio, & cęt. Vobis itaque venire refugientibus, & ad concilium nostrum toties conuocatis adesse nolentibus: illis auté in sua reclamatione & iustaratióe persistétibus, vestraq; cognoscentes crimina & illorũ iustam examinantes rationem, omnesq; illos concordare Niceno concilio comperientes, & nostris Apostolicis iussionibus obtemperantes, visum est nobis & vniuerso concilio, vt nos diuinis præceptis & Apostolicis monitis informati (qui pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilare debemus affectu) quicquid reprehésioni vsquam inuenitur obnoxium, celeri solicitudine ab arrogantię imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Quare tanquam omnium curã gerentes propter sedis nostrę dignitatem, suscepimus eos in communioné, singulisq; autoritate huius sanctæ sedis cum suis rebus proprias reddidimus ecclesias. Quoniam huic sanctæ sedi propter prauorum hominum insidias, ipso Domino instituente, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus per singula concilia roborantibus, hoc semper licuit, licebitq; Domino auxiliante in perpetuum. Quapropter increpando, vobis scribo quia non rectè tractastis viros inculpatos, & à nobis minimè examinatos, de suis ecclesijs communione priuatos pellentes, & ecclesiasticæ disciplinæ iniuriam irrogátes, constitutumque Niceni concilij minimè seruantes, talia indisciplinatè agere non formidastis: Idcirco quoniam dudum venire vocati renuistis, modò ad 15. Calend. Nouembris vos iterum regulariter literis missisq; euocamus, vt coram vobis ostédamus, nos iustam in eos protulisse sententiam, & de cętero talia non esse passuros, & cę. Miror autem vos tam audaces esse, & tam impudenter egisse, vt terminos & iura beati Petri Apostolorum principis inuaderetis. Sui enim iuris erat, vt absque eis sanctæ sedis autoritate nullus deberet, aut concilia celebrare, aut episcopos ad synodum cõuocare, vel damnare, proprijs sedibus pellere, aut alios in locum eorum ordinare. Quæ omnia vos temerare non timuistis. Quid ergo est aliud talis præsumptio, quàm Apostolorum, eorumq; successorum decreta transgredi? Post commemoratos deinceps canones ecclesiasticos & Niceni cócilij plurimos, quorum omnium illos trãsgressores arguit, in illo suo concilio aduersus fratres & coepiscopos innoxios:

C

Absoluit damnatos à cõcilio & singulis restituit proprias ecclesias, quibus spoliati fuerant. Apostolicæ sedis autoritas.

Iura beati Petri.

D

Ideo, inquit, summopere mihi (cui vicè Apostolorum principis, vniuersalis ecclesię cura commissa est) prouidendum est auxiliante ipso summo Apostolo, ne deinceps talia fiãt. Quoniam ideo sanctæ huic sedi præfata priuilegia specialiter sunt concessa, tam de congregandis concilijs, & iudicijs ac destitutionibus episcoporum, quàm & de grauioribus omnibus ecclesiasticis negotijs, vt ab ea omnes oppressi auxiliũ, & iniustè dãnati restitutionem sumant, & ne talia ab improbis pręsumantur absq; vltione, nec exerceantur absq; damnatione. Itaque quoniam non rectè egistis, quòd prædictos fratres calumniati estis, dicente Domino: Non facies calumniam proximo tuo, & cę. nec rectè egistis, quòd nobis inconsultis concilium celebrastis, cosq; ad cócilium vocastis, & damnare pręsumpsistis, canonibus quippe iubentibus (vt pręmissum est) nihil ex his absq; huius sanctæ sedis autoritate fieri debere. Neque rectè egistis, quod

A quòd à nobis ad concilium vocati venire distulistis, quòd contra eos rationem reddere, vt vestra erga eos aut probaretur recta sentētia, aut improbaretur iniusta, nō venistis, nec rationabilem mandastis causam, vt quid hæc renuistis, &c. Manifestum est vos reos existere & illos innocētes manere, & vos rectè excommunicatos, illosq; iustè liberatos. Hæc ille Iulius.

In quibus clarissimè intelligis, non solùm confirmationem eius, quam suprà memorauimus, historiæ, sed & autoritatem, & singulare cathedrę Petri priuilegium, non solùm verbo adstruunt, sed etiam re ipsa & opere euidentissimè comprobant: Vni commissam curam totius Christi familię & domus ecclesiasticæ, vni omnibus in eadē sua officia præscribere, ab omnibus eorū rationes exigere. Episcoporum, omniumq; grauiorum ecclesiasticorum negotiorum iudicia ac determinationem vnius reseruari definitioni & arbitrio. Sine eius autoritate celebrari nō licere episcopales conuētus & concilia, nisi ordinaria. Quæ alioqui conspirationes magis forēt quàm concilia, de quibus proximo libro agemus prolixiùs & acccuratiùs.

Iulij pro Athanasio & reliquis, & cōtra autores illius synodalis iudicij vniuersam ecclesiā sequutā iudicium.

Nec est, quòd fortè existimes, verbotenus hæc gesta à Iulio. Siquidē eius iudicium de Athanasio, cæterisq; illis, quos aduersus totius Oriētis iudiciū restituit episcopis, absq; vlla hæsitatione aūt contradictione amplexa est & sequuta vniuersa orthodoxa ecclesia, eisdem receptis in sedes pristinas, & eiectis,

B quos Orientales illi in locum eorundem superordinauerant. Illos insuper autores dicti concilij, & iniustæ damnationis fratrum, ab eodem excōmunicatos, vniuersa Christi orthodoxa ecclesia, & tunc, & deinceps pro excommunicatis habuit.

Et quamuis Nicomediensis ille Eusebius, illius Arrianæ (quæ tunc orbem, & pręcipuè Orientem vniuersum concutiebat) signifer factionis, & caput memorati concilij, quæ de Athanasio decreuerat Iulius, vt habet ille Socrates, non occurrit agnoscere, hoc ipsum nō propterea factum idem affirmat, quasi autoritatem & iudicium eius adhuc pergeret contemnere: sed quia cōtinuò post celebratum illud concilium, ante finem iudicij Romani pontificis, morte pręuentus fuerat. Itaque & Constātinopolitani & Alexādrini, & reliquę per Orientem ecclesiæ, iuxta Iulij sentētiam continuò receperunt suos queq; episcopos. Qua de re Socrates ille his verbis perhibet testimonium:

Eusebius autem legationem misit ad Iuliū Romanæ vrbis episcopum, rogans vt contra Athanasium iudex esset. Sed quæ de Anastasio decreuerat Iulius, Eusebius nō occurrit, vt cognosceret. Quia dum paucū tempus vixisset post concilium, vita priuatus est. Quapropter Constantinopolitæ Paulum rursus in ecclesiā introduxerūt, &c. Sed & Vrsatius & Valens hæretici postea libellum pœnitentiæ Iulio offerentes & consentientes ὁμουσίον verbo, communicare meruerunt. Hactenus Socrates.

C *Hist. Tri. li. 4. ca. 12. Hic vide illos ipsos hæreticos vel coactos totius orbis cōsensu, se iudiciaq; sua submisisse iudicio Rom. pontificis.*

Dānati autores illegitimæ synodi pœnitentiæ libellos offerunt Ro. pontifici.

G. xv. Ro. pōtifex oīm pastor & iudex

Sozomenus verò eidem historiæ his verbis perhibet testimoniū: Igitur Athanasius, inquit, relinquens Alexandriam, Romā profectus est. Contigit autem eodem tempore etiam Paulum Constantinopolitanum pontificem illuc vnà concurrere, & Marcellum Ancyræ, Asclepamq; Gazę, qui dum Arrianis esset aduersus, calumniam passus ab his, quasi subuertisset altare, damnatus est. Pro quo Gazeorum ecclesia Quinciano committitur. Lucianus autē Hadrianopolites episcopus, ob aliam accusationem ab ecclesia sua priuatus, degebat in vrbe Roma. Cognoscēs ergo Romanus episcopus crimina singulorum, & omnes Niceno concilio concordare comperiens, eos in communionem suscepit, tanquā omnium curam gerēs, propter sedis propriæ dignitatē, singulisq; reddidit suas ecclesias, & Orientalibus scripsit episcopis, eos culpās,

D quòd non rectè tractassent viros inculpabiles, de suis ecclesijs eos expellentes, & quòd constitutiones Niceni concilij minimè obseruarent. Quorum paucos ad certam diem sibimet adesse pręcepit, vt coram eis ostenderet, iustum se super illis protulisse decretum. Et deinceps non se passurum interminatus est, nisi ab huiusmodi turbis & nouitate cessarēt. Et ille quidē hęc scripsit. Athanasius autem & Paulus epistolas Iulij Orientalibus episcopis miserunt, & singuli eorum suas sedes adepti sunt. Hæc ille Sozomenus, etiam Græcus autor.

Athanasius & Paulus ad literas Iulij suas receperūt ecclesias.

Hæc perpendant hostes autoritatis sedis apostolicæ

Hęc si legerent ac diligenter perpenderēt illi, quos non pudet affirmare, nuper & à recenti penè memoria cœpisse primatū Romanæ ecclesiæ super alias, puderet credo illos crassissimę suæ ignorantię & impudētissimæ imprudētię. Nam gesta sunt hæc ante annos mille ducentos, aut eo circiter. In quibus clarissimè intellexisti, magis recognitam fuisse eo tempore autoritatem Romanorum pontificum in Alexandria, Cōstantinopoli, vniuersa denique toto orbe ecclesia, quàm nunc in vno hoc, qui restat, orbis angulo, Germania, Gallia, Hispania. Ab eius autoritate depēdisse statum vniuersæ domus & familiæ ecclesiasticæ, episcoporum vt confirmationes, ita

A & depositiones & iudicia. Vtq; inferorũ portę, vt impiorum & malignantium concilia, vt totius penè Orientis conspiratio, aduersus eius autoritatem præualere non potuerit.

Idem demonstrare ex Agapeti Romani pontificis, & Anthemij alijsq; certißimæ fidei historijs.

CAP. XII.

TAmetsi vniuersa illa primitiuæ ecclesiæ historia perpetuum, cōstantissimumq; testimoniũ perhibeat autoritati sedis Apostolicę, & Romanorum pontificum, velut ecclesiasticę hierarchię præsidũ super vniuersam ecclesiam: tamen in cōflictibus & cōtrouersijs ecclesiasticis ea semper magis enituit, quemadmodũ nunc de Iulio intellexisti & Antiocheno illo concilio. Itaq; etiam Agapeti & Anthemij opportunum videtur hic explicare tragœdiam: siquidem & eius exitus euidētisimè demonstrabit, q̃ eo seculo toto orbe Christiano ab vnius Romani pontificis iudicio suspensus fuerit orthodoxus populus, vtq; illos solos etiam in extremo Oriēte pro episcopis recognouerit, quos huius sedis probauerat & firmauerat autoritas. Cũ Anthemius ille Trapezūtinus antè episcopus, fauore Iustiniani imperatoris & Theodorę Augustę, deserta antè B ecclesia sua, contra ecclesiasticos canones irrepsisset in Constantinopolitanam ecclesiã, tunc vacantem per mortem beati Epiphanij, eoq; illicito suo ambitu, insuper quoniã cōmunicabat Seuero Antiocheno episcopo & Zoaro monacho, Eutician ę nuper damnatæ perfidię sectatoribus, haud leuiter perturbaret statum Orientalis ecclesię, confugerunt totius penè Oriētis orthodoxi episcopi, presbyteri & clerici ad caput hierarchie ecclesiasticę, Agapeto Romano pontifici supplices literas dirigētes, vt sui memor officij, illud scãdalum tolleret ab ecclesia, & Apostolicę seueritatis gladiũ distringeret in euersores ecclesiasticorum canonum, scriptas in hæc verba: Domino per omnia sanctissimo & beatissimo patri patrũ, archiepiscopo Romanorum & patriarchæ Agapeto, episcopi Orientalis diœcesis, & hi qui sunt sub sanctis locis Christi Dei nostri, necnon ambasiatores & cęteri clerici in hac regia vrbe congregati.

Episcoporum & cleri Oriētis literæ supplices ad Agapetũ Ro. pontificem cōtra Anthemium, Seuerum & Petrum.

Ex quo Christus Deus noster, pro debitis beato Petro pręmijs, propter ipsum in omni tempore, cum vera fiducia, sua inuisibili virtute diuulgatam confessionem supra venerabile caput vestrũ requiescere fecit, cũ sedem Apostolicam vobis pater beatisime cōmisit, & firmauit super firmam petram pedes vestros, & direxit gressus vestros, implēs os nostrum cantico nouo, hymno Deo nostro, secundum Psalmodicum eloquium: clarificati à spiritali splendore vestro, per quē, tãquam lucerna resplēdens super candelabro sancto, caliginem eorum, qui in tenebris sedent, & cæcos illuminasti, & oculos mentis eorũ aperuisti, &cæ. Cumq; nunc sit tempus acceptabile, clamamus: adiuua nos, &c. & stude lōgè expellere illum pollutum & abdicatum Seuerum qui anathematibus scriptis ab Apostolica sede vestra, & à tantis pontificibus, & in cœlo ab angelis electis iam cōdemnatus est. Qui secundum euangelicam & diuinam vocem, cũ iniquo & facinoroso alio Petro suo discipulo, appellationem propriam vsq; nũc mentiri non erubuit, &c. tollite à nobis citò malos, offerte consuetũ sacrificium hoc Deo & saluatori, pro conseruãda nobis bona defensione in futuro tremēdo iudicio, liberate nos ab omni timore & hęretica fluctuatione, ecclesiasticum statum conseruate, &c. Iustissimo imperatori nostro pias ac iustas sentētias contra ipsos priùs ab Apostolica sede vestra prolatas, rursus exponendo, & statuendo per illas impia scripta igni tradere: & habētes, in publicum prodere, iuxta imitationem eorũ, qui zelant possidere Manichæa & illa impia Nestorij, & Euticetis insensati, & Dioscori patris & protectoris eorum. Sic enim euacuabitur omnis expectatio his, qui frustra sperant in eos. Rogamus etiam sanctum & perfectũ finem imponere diuinę vestrę sententię contra Anthemiũ, paternis vestris sanctionibus contrauenientem, vt omne de medio extinguatur scandalum à paruulis in Dominũ credentibus, & optatam vocem audietis ab omnibus nobis. Custodiat Dominus sedem vestram tanquam dies seculi, qui Petri imitator & successor existens, nos à tribulatione saluastis, atq; eos, qui nos odiunt, confudistis.

Hæc notēt & diligēter pondere: Quænã illi totius Orientis episcopi contendãt ab uno Ro. pontifice.

C

Hæc illi totius Oriētis orthodoxi sacerdotes & clerici. Quos vides nō ignorare, cui totius cura sit commißa ecclesiæ, ad cuius autoritatem pertineat, de eadem scãdala tollere, efferentes se aduersus sanctorum canonũ autoritatem, sua autoritate deijcere, hæreticos exterminare. Qui etiam aduersus Anthemiũ eidem Agapeto specialē miserunt accusationis libellum, qui & in acta quintę vniuersalis synodi relatus legitur. In quo ipsum adiurãt, vt sequens eorum exemplum, qui ante se claruerũt in sede Apostolica, faceret & ipse contra inualescentes aduersus autoritatem sanctorum canonum, quod beatus Celestinus fecit aduersus Nestorium, nempe vt illi assignaret ac præfigeret tempus, intra quod nisi Apostolicæ sedi ac suæ beatitudini libellum

D

sanæ

A sanæ fidei suæ porrigeret,& ab hęretico morbo se liberaret,cæteraque iussa ipsius omnia perageret,definiret ipsum alienum esse ab omni pontificali dignitate & efficacia, & sortem accepisse cum eis, quibus cõmunicabat, hæreticis.

Agapetus sanctus pōtifex Seuerū Antiochenū episcopum unà cũ Zoaro monacho anathemati subiectos abiecit de ecclesia & Anthemiũ de Cõstãtinopolitana sede deposuit.

Ad quorum supplicationes sanctus pontifex commissę sibi vniuersalis ecclesiæ, & ouilis Christi curę non defuit, sed Seuerum illũ Antiochenum episcopũ, qui Euticianam hæresim palam & notoriè afferebat vnà cũ Zoaro monacho,anathematis mucrone confossos abiecit ab ecclesia.Anthemium autem de Constantinopolitana sede, in quam illicito ambitu aduersus canones irrepserat,deposuit.Insuper & terminum illi prefixit purgationis canonicæ,intra quẽ nisi coram se comparens,omni se expurgasset suspicione, qua laborabat,prauitatis hęreticæ,non solùm ab omni pontificali dignitate,sed etiam à Christiano nomine habendus foret alienus, sortemq; accepturus cum his, quibus communicauerat,hæreticis.Hæc in hunc modum gesta fuisse,libro sexto huius,ex actis quintę synodi clarissimè intelliges.

Post hęc,cùm idem pontifex Constantinopolim profectus componendæ pacis gratia inter Theodatum Gothorum regem,& Iustinianum Cæsarem,nullo non honoris genere ab eodem exciperetur, impetrassetque ex

B sententia, quæ volebat omnia, vicissimque instaret imperator (qui Anthemio fauebat plurimum, vt quem ad Constantinopolitanam sedem euexerat) & importunis minis, ac penè violentis precibus solicitaret & perurgeret sanctum pontificem, vt illum à se damnatũ in communionem rursus reciperet, & in Constantinopolitana confirmaret ecclesia,etiam minis interiectis,ni obtemperaret:tandem Agapetus ille vim imperialis solicitationis amplius non ferens,& liberiore vtens constantia: Ego, inquit,ad Iustinianum Christianissimum imperatorem me venire putaui,sed Diocletianum inuenio. Qua responsi libertate, & tanti pontificis autoritate permotus imperator, Anthemium vnà cum suis erroribus execratus, & pontificiæ damnationis executor factus, relegauit. In cuius locum venerabilẽ Menam sanctus pontifex consecrauit episcopum,qua de re ad Petrum Hierosolymitanum episcopum, & qui secum congregati fuerãt, scribit idem in hęc verba:Dilecto fratri Petro Agapetus:

Agapeti ad Petrũ Hierosolymitanum episcopũ epistola testis prædictæ historiæ.

Voluissemus quidem fratres dilecti propter coniunctionem nostræ charitatis, omnes Domini sacerdotes, iuxta Apostolicam traditionem irreprehensibiles esse, & neminem aut per gratiam, aut per metum ab ecclesiasticis canonibus declinare. Sed quoniam multa multoties subsequũtur,quæ pœnitudinem parere possunt, & Dei misericordia delicta peccatorum vincit,& idcirco differtur pœna, vt reformatio locum inuenire posit: monere necessariũ iudicauimus præuaricatores, vt præcepta de cætero impræuaricata custodiantur. Oportebat autem & vestram charitatem,memorem paternarum traditionum, neminem permittere prohibita facere:sed si quis audax appareret, tota virtute resistere. Quum itaque peruenimus ad comitatum serenissimi imperatoris filij nostri, inuenimus Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedem,cõtra omnem canonum honestatem ab Anthemio Trapezandarum episcopo inconuenienter vsurpatam. Cuius animam nõ solùm secũdum istam partem, sed quod maius est,in confessione verę fidei à perditione reducere desiderauimus. Sed Euticetis errori insistens,ad viam veritatis redire contempsit.Vnde cùm istius in fide pœnitẽtiam isto modo frusta expectaremus,neque sacro,neque catholico nomine dignum esse sententiauimus,donec omnia à patribus tradita,per quæ veræ religionis fides & disciplina custoditur,secundum congruentem satisfactionẽ susceperit,&c.Constantinopolitanę verò sedis iniuriam Apostolica autoritate,& adiutorio pijssimi imperatoris emendauimus. Ad- D modum quidem mirati sumus, quòd istud opus apertè contrarium decretis patrum,vestra fraternitas non solùm ad notitiam nostram adducere neglexit,sed etiam reprehensibili consensu confirmauit. Sed regratiamur Deo(cuius spiritu mala ad melius vt plurimum vertuntur) vt paruæ transgressiones ad vtilitatem & occasionem magni fierent gaudij.Hoc autem pro excitanda vestræ conspiritualitatis lętitia significo, quòd Menam fratrem & coepiscopum nostrum virum multis laudum modis ornatum prędicta Cõstantinopolitana Ecclesia suscepit episcopum, &cęt.Cuius & hoc dignitati accedere credimus,quòd à temporibus beati Petri Apostoli,nullum alium vnquam Orientalis ecclesia suscepit episcopum manibus nostræ sedis ordinatum,&c. Hæc beati Agapeti epistola in actis etiam quintæ synodi relata legitur. In quibus nunquid non audis ecclesiasticę hierarchiæ principem & vindicẽ, exactoremq; ecclesiasticorum canonum, quiq; autoritate sua deiecit omnem altitudinẽ aduersus eosdem se efferentem?

Sed cùm Theodora Augusta iamdudum capta artibus & impietate illius damnati Anthemij,

A themij, ordinatum in eius locum venerabilem Menã persequeretur implacabili odio, mortuo Agapeto, quid non egit & scriptis & nuncijs apud eius successorem Siluerium, vt illo pulso à Constantinopolitana sede reuocaretur Anthemius? Cui cũ ille respondisset, nunquam se reuocaturum hominem hæreticum, iamdudum condemnatum eius impietatis, accensa illa furore fœmineo, & agitata illo spiritu, qui hæreses & scismata seminat, contra sanctum põtificem, iussit Belisario, vt subordinata quacunque aduersus illum calumnia, quoquo prętextu, quoquam relegaretur in exilium. Itaq; submissis falsis testibus, qui dicerent sibi constare, coniurasse illum cum Gothis aduersus imperatorem, illisque proditurum vrbem, deportatus est in Pontianas insulas: quãuis non dubitaret Belisarius, nec ignoraret subornatam esse calumniam. Quæ illi multarum calamitatum, in quę pòst incidit diuino iudicio, causa fuisse creditur.

Siluerius deportatus in exilium.

Sed cùm neque sic voti compos illa fieret, sanctissimo pontifice fortiter ferente exiliũ, eo mortuo modis omnibus studebat, vt in eius locum eligeretur Vigilius, etiam vi apud clerum & P.R. interposita, qui sub Silerio apocrysarium agens Rom. ecclesię apud Cæsarem Constantinopoli promiserat Augustę, B si eius studio & opera designaretur successor Silerio, se illam voti compotem facturum. Cum hoc iam promoto ad culmen sedis Apostolicæ agit, velut ex pacto, vt abiecto Mena, in sedem Constantinopolitanã restituat Anthemium. Sed iam factus Rom. põtifex, quãuis malis artibus, tamen illius cathedræ non est destitutus priuilegio, sed sanioris sentẽtię effectus, rescripsit Augustæ, dolere se, si quid malè & insipienter illi addixisset. Nunc verò Petri successorem, & Christi vicarium quamuis indignum agens, committere se nõ posse, vt hominem hæreticum per suos prædecessores damnatum restituat, sed malle se omnia potiùs perpeti. Qua de causa aliquanto pòst aduocatum ad se Constantinopolim, & omni honoris genere à Iustiniano exceptum (qui illi honoris causa cum magno comitatu extra vrbem factus est obuiam) cùm rursus & precibus & minis fatigaret, vt pręstaret promissum, & Anthemium restitueret, constantissimè recusantem, affectũ antè multis iniurijs, tandem deportari fecit vnà cum clero suo, qui Romã secum venerat, in Proconissum, Gipsumque insulas, vbi permansit vsque ad Theodoræ obitum, postmodum restitutus ad preces Romani cleri & Narsetis. Nec vnquam iniuriarum aut exilij tædio deflecti se passus est ad impia Augustæ vota ac desideria. Vt clarissimè intelligas, hanc Apostolicæ sedis petram perstitisse semper immobilem, ad confirmandos toto orbe Christianos fratres, omnemq; altitudinem sese extollentem aduersus Deum, aduersus orthodoxam fidem, aduersus sanctorum patrum atq; Apostolicos canones deijciendam. C

Inflexibilisita dictorũ Apostolicæ sedis æquitas.

Sed quò tandem, à quo tantopere efflagitabat illa Augusta reduci Anthemium? nunquid non Constantinopolim? nunquid ab alio quàm à Romano pontifice? Cur quæso non poterant ipsi sua illa imperiali potestate, in imperialis residentiæ vrbem absque Romani consensu põtificis reducere Anthemiũ, & Menam expellere, cui aduersabantur tantopere, nisi ad vnius autoritatem Ro. pontificis ista pertinere recognouisset orbis vniuersus? nisi toto orbe orthodoxus populus his in rebus suspẽsus fuisset ab vnius Romani pontificis iudicio? Et nunquid aduersus illius sedis autoritatem aliquando reductus est Anthemius, expulso Mena, quem in illius locum ordinauerat Roma. põtifex? Nec dum pudebit impudentissimos illos dicere, Romanorum pontificum tyrannide non ita nuper natam huius sedis autoritatem & primatum super alias ecclesias? Quem fuisse ab initio, ab ipso Deo institutum, non hominibus, tantoq; semper viguisse magis, quanto plus viguit Christiana religio, iam toties, tot historiarum, tot taliumque scriptorum, qui in illa florente adhuc, & verè Christiana floruerũt ecclesia, irrefragabili testimonio demonstrauimus. In qua audisti & adhuc audies, quoties vnus Rom. pontifex, & quanta cum libertate, in omnium aliarum sedium principalium antistites, Alexandrinum, Antiochenum, Constantinopolitanum, cęterosq; suæ autoritatis potestatem exercuit. Vtq; aut prę uaricantes à regula orthodoxæ fidei Romanę ecclesię (in qua intemeratã semper permanere eandem, conseruariq; Apostolicam illã traditionem, synceram & integram, suprà euidens fecimus) aut contra canonum autoritatem se efferentes, sua illa principali autoritate, aut resipiscere coegerit, aut deploratos abiecerit è sedibus illis suis, omniq; Christiana ecclesia, in deiectorum locũ substitutis alijs. Et hæc, non vi vlla, aut tyrannide, sed verbo solo, at tam potenti, tantęque autoritatis, vt præualuerit aduersus sæua violẽtissimorum tyrannorum arma, aduersus superbissimorũ ac potentissimorum imperatorum imperia, etiam in ipsa imperialis residentiæ sede Constantinopoli: breuiter, aduersus quam inferorum portæ pręualere non potuerunt. D

Hæc notent, & diligenter ponderent, ut cõfundantur hostes autoritatis sedis Apostolicæ.

Efficacia autoritatis Ro. pontificis in Christiana ecclesia.

Dioscorus Alexandrinus antistes, vnà cum tot

A

Testis Dioscorus Alexādrinus, & uniuersa Ephesina 2 synodus.

tot secum congregatis episcopis in secunda illa Ephesina synodo testes sunt, quanta aduersus ipsos, & quàm efficax viguerit vnius Romani pontificis beati Leonis autoritas, quæ sola orthodoxā veritatem aduersus impium, quamuis generale cōcilium tutata est, & impietatis autorē Dioscorum abiecit non solùm à sede Alexandrina, sed ab vniuersa Christi ecclesia. Cuius libro proximo magis explicatam audies tragœdiam.

Testis quoque Anatholius Constantinopolitanus episcopus.

Aduersus Anatholium beati illius Flauiani in Constantinopolitana ecclesia successorem, cùm non rectè incederet ad veritatem euangelij, idem Leo, quàm libera autoritate vsus fuerit: (Ne, inquit, ad negligentiā rectoris referatū, si quisq; in ecclesia catholica ea pdicare psumeret, q̄ hereticorū sensibus conuenirent) vt coegerit ad suum præscriptum ordinare Constantinopolitanam ecclesiam. Insuper & pœnitere de illicito ambitu primatus suæ sedis post Romanā ecclesiam, quo tentauerat & in assensum inclinauerat Chalcedonensem synodum, ex eiusdem epistolis libro proximo clariùs intelliges. Quem etiā, ita eius exigentibus excessibus, aliorumq́ue ædificatione & exemplo, à sua & catholicæ ecclesiæ communione separauit ad tempus, vsque ad satisfactionem congruam. Qua intercedente etiam ac spōdente pro eodē Martiano imperatore recōciliari obtinuit, ea tamen adiecta lege, vt retractatis ordinationibus, quas de Andrea & Euphrate in sua ecclesia fecerat, eandem vniuersam ad præscriptā sibi regulā ordinaret. Testis est epistola eius 45. ad prefatum Anatholium.

B

Aduersum B. Ioannem cognomēto Chrysostomum, S. Paulinum & Euagrium, conspirauit Orientalium episcoporum pars maxima, qui in vnum synodicè cōuenientes, eosdem damnationis perculère sententia, quam tanquam probatam contra autoritatem sedis Apostolicæ, iusuper & iniquam vnius B. Innocentij retractauit autoritas, & autores iniquæ sententiæ, ecclesiasticę censuræ excommunicationiq; subiecit. Inter quos Alexander Antiochenus patriarcha, per condignam satisfactionem, missa solēni legatione ex medio Oriente ad Innocentiū reconciliari meruit. Pro Attico autem Constātinopolitano, ante dignam ad eiusdem Innocentij arbitriū satisfactionem, à Maximiano Apostolicæ sedis in Oriēte legato frustra intercessum est.

De Alexandro autem & Antiochena ecclesia, in hæc verba scribit ad Bonifacium presbyterum: Ecclesia Antiochena, quam priùs quàm ad vrbem perueniret Romam, beatus Apostolus Petrus sua præsentia illustrauit, velut germana ecclesię Romanę, diu se ab eadem alienam esse passā non est. Nam missis legatis ita pacem postulauit & meruit, vt Euagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant à memorato, susciperet, & Ioannis sanctæ memoriæ, vel clericos vel laicos, in vnum colligeret atque congregaret. Permittēs ipsius episcopus, frater meus Alexander, vt si quis fortè à nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem venerit, se sine cōtrouersia recepturum, ac nomen episcopi memorati, inter quiescētes episcopos recitaturum. Cui rei nos noueris tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse. Ne diu mēbra, quę requisierant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena, &c.

C

De Attico autem Constātinopolitano idē respondet Maximiano, se mirari, quòd pro eius communione intercesserit. Communio enim, inquit, suspensa restituitur demōstranti causas, quibus id acciderat, iam esse detersas, & profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos Atticus, missis aliquibus suorū vel dicere voluit, vel demōstrare completū: quemadmodū Antiochenæ ecclesię frater & coepiscopiscopus noster Alexander, digna legatione prosecutus est & probauit, &c. vniuersa quę apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse cōpleta. quorum amplexati pacem, vtiq; fidem fecimus, & magno tramite eandem, quam prestolaris, ostendimus: si modò, quæ discussa sunt & cōpleta ab alijs, etiam ipsi pro suo loco fecisse, vel compleuisse aliquando monstrauerint, communionemq́;, vt isti, legatione solēniter destinata, sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo & professionem memorati, de completis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus ediximus, & petitionem communionis, vt rectè & petenti & probāti se eandem mereri, reddamus frater charissime, &c. Hęc Innocentius. Qui etiam ad Atticum Beroæ episcopū reconciliari petentem, præscribit conditiones, quibus impletis, recipi in communionem possit.

D

Vides ignorantissime & impudentissime, quàm nuper Romana ecclesia absq; vlla controuersia primatum obtinuerit super omnes totius orbis ecclesias? Nam hæc ante annos vndecies centenos gesta sunt.

Ex Acatij Constantinopolitani antistitis sub Simplicio Romano pontifice excitata tragœdia idem euidentissimè demonstrare.

CAP. XIIII.

Quod

A

Ostẽditur ipsa rei euidentia, necessitas autoritatis & singularis prærogatiuæ sedis apostolicæ atq; eius præsidis.

QVod suprà ex ipsa primùm ratione societatis ecclesiasticæ demonstratum est esse necessariũ, quod confirmatum ex vmbra & figura tabernaculi veteris, quod insuper diligentissimè ordinatum ac institutum demonstrauimus à Christo, videlicet vt sub vno præside & monarcha gubernaretur vniuersa Christi ecclesia, in qua tãta illi esset autoritas, qua ordines omnes inferiores, ecclesiamq; vniuersam in vnitate & offficio continere, & in finem suum dirigere posset, ipsa nunc rei euidentia comprobare incepimus. Quo enim pacto inter illos turbines & procellas, sub quibus omnes aliquando omnium sedium antistites hæretica peruasit cõtagio, tota penè ab imis vsque fundamentis quassata, concussaq; ab hæreticis, orthodoxa subsistere potuisset ecclesia, nisi fundata fuisset super illam petrã, singulari Dei beneficio immobilẽ, quæ terrarum orbe reluctante (vt illius Chrysostomi verbis dicam) adamãtis naturam in firmitate superaret? Quæ Apostolicæ illius traditionis (quam successione tantùm episcoporum cõtinua, non autem scripto nos accepisse suprà demonstratum est) peruenire ad nos potuisset synceritas, alias ecclesias vniuersas toties occupãtibus hęreticis episcopis? Quis ordo, quæ facies, quis vigor Ecclesiasticæ hierarchię inter illos episcoporum toto orbe sine modo aduersus sese tumultuantium conflictus? inter illas improborum ambitiones, omnibus sibi passim vẽdicantibus oĩa, nisi vna hæc sedes Apostolica cõseruata fuisset singulari illo, quod suprà adstruximus, priuilegio? Cuius, vt semper permansit fides integra ad confirmandos toto orbe Christifideles in fide: ita viguit autoritas ad omnem altitudinẽ sese extollentẽ aduersus orthodoxam fidẽ, aduersus Apostolicos, ecclesiasticosque canones deijciendam. Quæ quàm fuerit vehemẽs & efficax in orbem vniuersum, nonaginta illi totius penè Orientis episcopi, quos aduersus Athanasium Alexãdrinum, Paulum Constantinopolitanum, cęterosque, quos audisti superiùs, orthodoxos conspirantes coercuit vnus Iulius. Nec minùs Dioscorus Alexãdrinus antistes, vnà cum tot secum congregatis in II. illa Ephesina vniuersali synodo episcopis, quos non rectè incedentes ad veritatem euãgelij vnius Leonis compescuit autoritas, Anatolius quoq; Constantinopolitanus, Anthemius Trapezuntinus Constantinopolitanę sedis vsurpator, Petr⁹ Antiochenus (quos sedibus ille deturbauit Agapetus) Atticus præterea & Alexander, earũdem sedium antistites, quos humiliauit, & resipiscere coegit

B

C

Innocentius, alijque q̃ plurimi, quos pòst audies, documẽto sunt, & euidenti testimonio.

Simplicij Romani põtificis haud est ignota historia, vt in Timotheum Alexandrinum sectatorem Dioscori, qui trucidato per hæreticos B. Proterio, quem in eiusdem Dioscori locũ ordinauerat Chalcedoneñ. synodus, & cõfirmauerat beatissimi Leonis autoritas, Alexãdrinam inuaserit ecclesiã, & in Petrum eius diaconum, anathematis protulerit sententiam: Instãtibus altero Timotheo, qui ab orthodoxis canonicè electus erat successor Proterio, & Acatio Constãtinopolitano, cui vices suas per Oriẽtem commiserat. Quibus damnatis, & per Leonem imperatorem Apostolicæ sedis sentẽtiæ executorem relegatis, cùm pòst mortuo eodẽ, & Basilisco inuadente imperium, per occasionem turbatæ reipublicę, illi reuersi ab exilio Alexandrinam rursus inuasissent ecclesiã, expulso inde Timotheo orthodoxo & legitimo episcopo, haud longè pòst sublatus est Timotheus ille inuasor hęreticus, & Petrus eius diaconus & impietatis socius inuadit ecclesiam. At Zenone mox recuperante legitimum imperium & ordinata repub. deturbato illo Petro è sede, q̃ contra ius & fas occupauerat, in eandem restitutus est Timotheus ille orthodoxus & legitimus episcopus. Huic historię testimonium perhibet præfati Acatij Constanstinopolitani ad Simplicium epistola quam scribit in hæc verba:

Leo imperator uelut sententiæ apostolicæ sedis executor, relegat dãnatos.

D

Solicitudinem omniũ ecclesiarũ circumferentes, nos indesinenter hortamini, quãuis spõte vigilantes & pręcurrẽtes, sed vos diuino zelo solicitos demõstratis, statum Alexandrinæ ecclesiæ certiùs requirẽtes, vt pro paternis canonibus suscipiatis laborem, pijssimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus Deus noster, qui diligentibus se in bonũ cooperatur, nostris cogitationibus insidens, & vnam nobis in his mentem, & eãdem gloriam esse cognoscens, omnem victoriam ipse perfecit, cõsortes nos cum tranquillissimo principe faciẽs. Et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas, & ecclesiasticam tranquillitatem (sicut apparuit) conturbantem, vitæ subtraxit humanę, dicens ei: Tace & obmutesce. Petrum quoque, qui ab Alexãdria more similis procellæ surrexerat, dissipauit, atque in ęternam fugam sancto spiritu flante conuertit vnum ex his, qui olim damnati fuerant, &c. Qui Petrus, noctis existens filius, & operum diei lucentiũ alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium suũ congruas peragendum inueniẽs, media nocte, adhuc iacẽte

cadauere

A cadauere illius, qui paternos canones subuerterat, insepulto, subripuit in sedē, & episcopalem cathedrā temerarius vastator inuasit vno & solo præsente eo, qui consors illius insistebat insaniæ, qui nusquam penitus postea comparuit. Timotheus autem, qui Dauidicę mãsuetudinis exemplo subditur, & vsq; in finem patiens, potestati proprię restitutus à Christo, propriæ sedis honore lætatur, &c. Hæc ille Acatius præfatæ historiæ euidēs testimoniū perhibens. Quæ etiam magis confirmabitur ex sequentibus vniuersis.

Sed cùm idē Acatius delegata sibi in illis regionibus autoritate sedis Apostolicæ aliquanto pòst abuti inciperet ad suā stabiliendam tyrãnidem, multorū magnorumq; deinceps motuum, perturbationumq; autor fuit in ecclesia.

Siquidem mortuo deinde illo Timotheo Alexandrino episcopo successore beati Proterij, cùm orthodoxus populus in eius locū Ioannem elegisset episcopum, contrà, quantum potuit, restitit Acatius, qui Zenonē suis artibus iam sibi deuinxerat, & illum nuper damnatum Apostolicæ sedis autoritate Petrum, iamdudum reuocari curauerat ab exi-
B lio, quem imperiali fauore omnibus modis reducere studebat in Alexandrinam, quā nuper inuaserat, ecclesiam, credulo nimis imperatori persuadens, non rectè nuper damnatum à sede Apostolica.

Imperator Zeno confirmationē Ioannis electi Alexandrini apud Simpliciū frustra impedire conatus est.

Itaque cùm pro confirmatione à sede Apostolica obtinenda mitteret Ioannes electus ab orthodoxo populo, suę electionis synodicam ad Simplicium, simul superuenit Vrbanus Subadiuua, sacra principis ad Simplicium deferens, vt ab episcopi illius se confirmatione suspenderet. Sed quia etiam de restituendo Petro in eisdem literis facta est mentio, nihil cunctatus pontifex, canonicam Ioannis episcopi electionem sine mora confirmauit, nec ob imperialē gratiam quicquā de suo fastigio deflexit autoritas pontificia. Vnde offensus quidem est imperator, incentore illo Acatio: attamen imperiali illa indignatione nihil obstante, Ioannes ille electus & confirmatus à sede Apostolica, Alexandrinam obtinuit ecclesiam, & in eadem multis annis pręsedit.

Mortuo deinde Simplicio, Felix secundus, eius in Apostolica sede successor, etiam in Acatium damnationis protulit sententiam, quòd damnato illi Apostolica autoritate Petro, cuius idem ipse procurator fuerat, absq; eiusdem sedis communicauerat iudicio.

Sed cùm Zeno imperator apud Felicē pro eodem instantissimè intercederet, fidem ei
C faciens, illum pœnitere, & in eius futurum arbitrio, victus imperatoris precibus, Messenum & Vitalem eo transmisit episcopos, vt cognita illius congrua satisfactione & pœnitentia, ecclesiasticæ eum communioni restituerent, & damnatum olim Petrum prorsus abijcerent & expellerēt ab ecclesia. Qui profecti, & Heracleā ingressi, nihil egêre ex pontificis sententia: sed partim adducti metu, partim corrupti muneribus, damnatis excōmunicatisq; à sede Apostolica communicarunt. Quapropter etiā aduersus hos merito indignatus, ipsos quoq; vt prępuaricatores & simoniacos de ecclesiastico gradu deiecit, & suspēdit à cōmunione fidelium.

Corruptilegati damnatis cōmunicāt. Dānati etiā legati, ut præuaricatores & simoniaci.

Horum ita gestorum, si historię non satis credis, fidem indubiam facit eiusdem Felicis ad Acatium epistola, damnationis eius sententiam continens, in hæc verba:

Felix episcopus sanctę ecclesię catholicæ vrbis Romæ Acatio.

Multarum transgressionum reperiris obnoxius, & in venerabilis concilij Niceni contumelia sępè versatus alienarum tibi prouinciarū iura temerariè vendicasti, hęreticos & peruersores, & ab hęreticis ordinatos, quos ipse damnaueras, atque ab Apostolica sede petisti damnari, nō modò communioni tuæ recipiendos putasti, verumetiam alijs ecclesijs (quod nec de catholicis fieri poterat) prę-
D sidere fecisti, atque etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Ioannes, quem à catholicis Apameę non receptū, pulsumq; de Antiochia, Tyrijs pręfecisti: & Humerius, tunc de diaconio eiectus, atque Christiani nominis appellatione priuatus, à te etiam in presbyterij prouectus officium. Et quasi hæc minora tibi viderentur, in ipsam doctrinæ Apostolicæ veritatem ausus tuos, & superbiam tetēdisti, vt Petrus (quem damnatū à sanctæ memoriæ pdecessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa) beati euangelistæ sedem, te iubente rursus inuaderet, & fugatis orthodoxis episcopis & clericis, sui procul dubio similes ordinaret, pulsoq; eo, qui fuerat regulariter cōstitutus, captiuam teneret ecclesiam. Cuius tibi adeò grata persona est & acceptum ministerium, vt episcopos & clericos plurimos orthodoxos, tunc Constantinopolim venientes, detegaris afflixisse, & apocrysario eius fauere, atque anathematizātem eundem Petrum Chalcedonensis decreta concilij, & violantem sanctæ memorię Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores quoque nuncij pertulerunt, per Messenum & Vitalem crederes excusandum: nec eum laudare defineres, & mul-

A multis efferre prẹconijs, ita vt damnationem ipsius quam ante retuleras, veram non fuisse iactares. Tantum autem perseueras in hominis damnatione peruersi, vt quondam episcopos, nūc verò honore & communione priuatos: Vitalem atq; Messenum, quos ad eius expulsioné specialiter miseramus sublatos, custodiæ passus fueris mancipari, atq; ad processionem, quæ tibi cum hæreticis habebatur exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad hæreticorum tuamque communionem (contempta quæ vel gentium iure seruari debet, legatione) pertraheres, prẹmijsq; corrumperes, & in lęsionem beati Petri Apostoli, à cuius sede profecti fuerant, nō solum inefficaces redire faceres, sed etiam impugnatores omnium quæ fuerant mandata monstrares. In quorum deceptione tuam nequitiam prodidisti. Et libello fratris & coepiscopi mei Ioannis (qui te grauissimis obiectionibus impetiuit) apud apostolicā sedé secundū canones respōdere diffidés, obiecta firmasti. &c. Eos quoque literis tecū communicare testatus, quos constat esse hæreticos. Quid enim sunt aliud, qui post obitum sanctæ memoriæ Timothei ad Alexandrinā ecclesiam sub Petro redeūt, nisi quod Petrus ab vniuersa ecclesia, atque à te fuerat iudicatus? Habe ergo cum his quos libenter amplecteris portionem, & sentétia præsenti, quam per tuæ tibi dereximus ecclesiæ defensorem, sacerdotali honore & cōmunione catholica, necnō etiam à fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen & munus ministerij sacerdotalis agnosce, spiritus sancti iudicio & Apostolica per nos autoritate damnatus, nec iam anathematis vinculis eruendus. Hæc ille Felix.

Vis intentata legatis sedis Apostolicæ.

B

Nota etiā eo seculo ecclesiarū principaliū Orientis defensores desueuisse morari apud sedem Apostolicam.

Audiuisti hæc rerum ecclesiasticarum omnium ignorantissime, qui non erubescis dicere, non ita nuper, atq; adeò à recenti hominum memoria, Romanā sedem super alias se extulisse ecclesias, cui repugnet primitiuæ ecclesiæ exéplum, omnisq; antiqua historia? Iam enim quoties audisti ritum & formam ecclesiasticæ hierarchiæ in illa primitiua ecclesia? Quales historias? non hercle confictas à Romanæ curię palponibus, vt tu impudentissimè loqueris, sed certissimæ fidei, etiam eorum ipsorū, inter quos, aut à quibus gestæ sunt, comprobatas testimonio & epistolis. Neq; scriptas nuper, aut nostro seculo, vt de illis duret memoria hominum, sed ante mille vndecies, duodecies, centenos annos: euidentissimè demonstrantes, liberiorem fuisse eo seculo, efficacioremq; autoritatē Romanorum pontificum in totius orbis etiam longissimè positas ecclesias, in ipsas sedes principales, Alexandrinam, Antiochenam, & Constantinopolitanam, earumq; antistites, quàm nunc in vnum hūc nostrę Christianitatis angulum, imò quàm in vnam domesticam Italiam: labescente nimirum vnà cum religione & fide, pontificiæ maiestatis, ecclesiasticęque disciplinę vigore. Imò labascente religione ob vigorem ecclesiasticæ hierarchię dissolutum. Neque enim aliunde hęreses & schismata, & quicquid nunc malorum inundasse in ecclesiam videmus, ortum habuerunt, quàm inde quòd sacerdoti Dei non obtemperatur, nec vnus ad tempus in ecclesia sacerdos & iudex vice Christi cogitatur, cui secundum mysteria diuina obtéperaret fraternitas vniuersa, vt beatissimi Cypriani verissimis verbis vtar. At vtinam hoc nostro seculo vigeret in ecclesia Christi, eiusq; hierarchia ritus ille, exemplumque primitiuæ ecclesiæ, & nostris his lucubrationibus locus non fuisset. Sed nunc tanto seipsa inferior est Romani pontificis dignitas ecclesiasticaq; autoritas, quāto nūc minor est & seipsa deterior ecclesia. Sed vt reuertamur vnde sumus digressi, inchoatamq; prosequamur tragœdiā, cuius exitus luculentissimè demōstrabit & quanta fuerit ab initio, & quàm vniuersæ ecclesię necessaria, huius sedis autoritas.

C

D

Cùm iā ille Acatius à Felice Romano pontifice, vnà cum illo Petro Alexādrino parem in se accepisset damnationis sentētiam, processit illorum pertinax conspiratio, & peiora grauioraq; semper moliti, imperatorem etiā Anastasium, qui successit Zenoni suis sibi artibus deuinxerunt, & in suā pertraxère perfidiam. Cuius fulti subleuatique autoritate & gratia, coacto aliquot episcoporū secum cōsentientium concilio, Apostolicæ sedis in se sententiam retractari procurauerūt. Petrum autem prædictum, tanquam non rectè pridé damnatum restituendum, reducendumq; in Alexandrinā ecclesiā, deturbato inde Ioanne præfato orthodoxo & legitimo episcopo. Kalendionem etiam Antiochenum episcopum, quòd Apostolicæ sedis autoritatem secutus, eis communicare nolebat, è sua eiecerunt ecclesia, substituto in eius locum altero quodam Petro hæretico, & alia præterea flagitia & sacrilegia patrarunt innumera aduersus orthodoxos per vniuersas Orientis ecclesias, omnes illas principales sedes, Alexandrinam, Antiochenā, & Constantinopolitanam, sua peruadentes occupantesq; impietate ac tyrannide.

Aduersus hos Gelasius sanctus & doctissimus pontifex illius Felicis successor constanter

Gelasius Ro. pont. Felicis successor aduersus prædictos cōstāter tuetur autoritatem sedis Apostolicæ.

A teragens, & illos perfidos Apostolicæ sedis autoritate confidentissimè persecutus est, & orthodoxorum se asylum & perfugium præbuit, præfatum Ioannem Alexandrinum episcopum, & alios plerosque ab illis diuexatos & suis spoliatos ecclesijs, benignè liberaliterque excipiens, fouens, ac protegẽs, nec minis cedens aut imperatorum aut Græcorum omnium, qui à Romanæ ecclesię subtracturos se minitabãtur obediẽtia. Et sunt, qui scribant ab eodẽ excommunicatum etiã imperatorem Anastasium, quòd impijs illis Apostolicęq; sedis iudicio dãnatis cõmunicaret, & fauorẽ auxiliumq; impẽderet. Sed his cõtradicit eiusdem ipsius Gelasij ad Faustum magistrum, apud Constantinopolim fungentem legationis officio, epistola. Ex qua constat, ita quidem delatũ tunc fuisse imperatori à damnatis alijs, tamen personę eius habitam fuisse reuerentiam. Attamen suo se facto damnaturum, si damnatis illis cõmunicare pergeret. Scribit autem in hæc verba:

Ego quoque, inquit, mente percepi, Græcos in sua obstinatione mãsuros, ne cui velut insperatum videri posit, quod est antè præ-
B cognitum, &cæt. Quid sibi vult autem quòd dixerit imperator, à nobis se in religiõe damnatum? Cùm super hac parte, & prædecessor meus, non solùm minimè nomen eius attigerit, sed insuper, quando principatum adeptus regiæ potestatis exercuit, in eius se rescripsit imperij promotione gaudere, & ego nulla ipsius vnquam scripta percipiens, honorificis nostris eum literis salutare curauerim. Prædecessores mei sacerdotes, qui præuaricatoribus se communicasse, propria voce confessi sunt, à communione eos Apostolica submouerunt. Si autem illi placet se miscere damnatis, nobis non potest imputari, si cum eis velit abscedere. Imò tanto magis à nobis non potest dici damnatus, sed potiùs ad gratiam syncerę communionis admissus, &c.

Deinde iniquam refellens Græcorum postulationem, qua absolui saltem petebant Acatium in excommunicatione huius sedis mortuum: Legatur, inquit, ex quo est religio Christiana, vel certè detur exemplum in ecclesia Dei à quibuslibet pontificibus, aut ab ipsis Apostolis, ab ipso denique saluatore, veniam non se corrigentibus fuisse concessam. Auditum autem sub cœlo nec legitur, nec dicitur, quod istorum voce depromitur: Date nobis veniam, vt tamen nos in errore duremus. Ostendant, qui nobis canones nituntur opponere, quibus hoc canonibus, quibus regulis, qua scriptura, quoúe documen-

C to, siue à maioribus nostris, siue ab ipsis Apostolis, quos potiores merito fuisse non dubium est, seu ab ipso domino saluatore, qui iudicaturus creditur viuos & mortuos, siue factum esse vnquam, seu mãdatum vt fieret, ostenditur. Mortuos suscitasse legimus Christum, in errorem mortuos absoluisse non legimus. Et qui hoc certam faciendi solus habuit potestatem, beato Petro principaliter mandat Apostolo: Quæ ligaueris super terram, ligata erunt & in cœlo, & quæ solueris super terram, soluta erunt & in cœlo. Super terram, inquit: nam in hac ligatione defunctum, nunquam dicit absolui. Quod ergo nunquam factum est, vel cogitatione percipere formidamus, scientes in diuino iudicio non posse penitus excusari. Si autem (quod nunc prætendunt) à Romana ecclesia se diuisuri sunt (quod iamdudum fecisse monstrantur) minus miror, si ignorantiam suam ipse non perspicit, qui dicit Acatium ab vno non potuisse damnari. Itá ne perspicit, secundum formam Chalcedonensis synodi fuisse damnatum Acatium? &cæ, Nobis opponunt canones, dum nesciunt quid loquantur. Contra quos hoc ipso venire se produnt, quòd primæ sedi sana rectaque iubenti parere refugiunt. Ipsi sunt canones, qui appellationes totius ecclesiæ ad huius sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquam prorsus appellari debere sanciuerunt, ac per hoc illam de tota ecclesia iudicare, ipsam verò ad nullius conuenire iudicium: nec de eius iudicio vnquam iudicare præceperunt, sed sententiã ab illa constitutam non oportere dissolui, cuius potiùs decreta omnibus sequẽda mandarunt. In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, Petrus Antiochenus, alter Petrus, Paulus, Ioannes, & cæteri, non solùm vnus, sed plures nomen sacerdotij præferentes, sola sedis Apostolicæ sunt autoritate deiecti. Cuius rei testis docetur etiam ipse Acatius, qui præceptionis huius extitit executor. Quod vtique sicut Apostolicam sedem iuxta formam synodicam fecisse manifestum est: sic neminem resultare potuisse certissimum. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum, damnatus est Acatius, qui eorum damnationem priusquam præuaricator existeret, fuerat executus. Nobis ausi sunt facere canonum mentionem, contra quos semper illicitis ambitionibus venisse monstrantur? Qua in synodo vel secundum cuius synodi formam Alexandrinum Ioannem de ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerũt? &c. Quod si dicunt, imperator hoc fecit, quibus canonibus, quibus regulis hoc actũ est? Cur

Sũmum in ecclesia tribunal, quod de omnibus iudicans nullius Dei iudicio subditur.

D

A huic tam prauo facto consensit Acatius? cùm autoritas dicat diuina, non solùm qui faciunt praua, reos esse, sed etiã qui cõsentiunt facientibus. Quibus canonibus, quibúsue regulis Kalendion exclusus est, vel primi vrbiũ diuersarum catholici sacerdotes? Qua traditione maiorum Apostolicam sedem in iudicium vocant? An secundæ sedis antistites & tertiæ, cæteriq; bene sibi conscij sacerdotes depelli debuerũt: & q religionis extitit inimicus, depelli nõ debuit? Viderint ergo si alios habẽt canones, quibus ineptias suas exequãtur: cæterùm isti qui sacri, qui ecclesiastici, qui legitimi celebrantur, solam sedem Apostolicam ad iudiciũ vocari non sinũt, & Constantinopolitanæ ecclesiæ (quæ vtique secundum canones inter sedes nullum nomen accepit) episcopus in communionem recidens perfidorum non debuit submoueri? &cęt. Sed religiosi scilicet viri, atq; perfecti secundum canones concessam Apostolicæ sedi potestatem conãtur eripere, & sibimet eam contra canones vsurpare contendunt. O canonum magistros atq; custodes &c. Hęc ille Gelasius. Qui & in epistola ad Anastasium imperatorem, iustissimam ostendens Apostolicæ

Sacri canões solã sede apostolicã ad iudicium uocari nõ sinunt.

B sedis in Acatium damnationis sentẽtiam, & de sacerdotali pontificiaq; dignitate exordiens, cui debeant etiam ipsi reges & imperatores se humiliter submittere.

Et si, inquit, cunctis generaliter sacerdotibus, rectè diuina tractantibus, fidelium conuenit corda submitti: quanto potiùs sedis illius presuli consensus est adhibendus, quem cunctis sacerdotibus & diuinitas summa voluit præeminere, & subsequẽs ecclesiæ generalis iugiter pietas celebrauit? vbi pietas tua euidenter aduertit, nunquam quolibet humano consilio, superéleuare se quenquã posse illius priuilegio, quem Christi vox prætulit vniuersis. Cuius ecclesia veneranda, semper confessa est & obseruat deuota primatum. Impeti verò possunt humanis præsumptionibus, quæ diuino sunt iudicio constituta. Vinci autem quorumlibet potestate non possunt, &c. Hæc in epistola ad Anastasium.

Impeti posse cõstituta diuino iudicio sed uinci nõ posse

Ad Dardaniæ verò Episcopos eadem de causa, nempe de iusta Apostolicæ sedis in Acatium damnationis sententia, iniustoque & irrationabili Orientalium ecclesiarum schismate scribit in hæc verba post pręmissa nonnulla:

Retulit dilectio vestra iactare aduersarios, ideo Acatium non putare iurè damnatum, quòd non speciali synodo videatur fuisse deiectus, præcipuè pontificem regiæ ciuitatis, &c.

C Remouens autem hanc illorum cauillationem, multis primùm demonstrat exemplis, in vnaquaq; hæresi omnes complices, sectatores, & cõmunicatores damnatę semel prauitatis pari sorte cẽseri, & ipsa principali damnationis obstringi sententia, eiusque exequendi præcipuam curam pertinere ad autoritatem & officium sedis Apostolicæ. Quæ, inquit, vnamquanque synodum sua autoritate confirmat, & continua moderatione custodit, pro suo videlicet principatu, quẽ beatus Petrus Domini voce perceptum tota Christi ecclesia consentiente, & retinuit semper, & retinet, &c. Ideo autem iustè damnatum Acatium, quòd proprijs literis confessus fuerat, se Petri illius Alexandrini, quem expetita sedis Apostolicæ autoritate executor ipse quoque damnauerat, communione permixtum. Damnati siquidẽ erroris cõmunicator effectus præscriptæ etiam damnationis particeps extitit. Quoniam error qui semel cum suo autore damnatus est, in participe quolibet prauæ communionis effectum & execrationem sui gestat & pœnam. Quo tenore Timotheus etiã, atq; ipse Alexãdrinus Petrus, qui secundam certè sedẽ tenuisse videbantur nõ repetita synodo, sed autoritate tantũmodo sedis Apostolicę, ipso quoq; Acatio postulante vel exequẽte, probãtur esse dãnati, &c.

Vnãquanq; synodum confirmari autoritate sedis apostolicæ.

D Nec planè, inquit, tacemus, quod cuncta per mundum nouit ecclesia, quoniam non quorumlibet sententia pontificum, ligata à sede beati Petri ius habeat resoluẽdi, vtpote quæ de omni ecclesia ius habeat iudicandi, nec de eius licet iudicare iudicio. Siquidem ad illam de qualibet mũdi parte canones appellare voluerunt. Ab illa autem nemo appellare permissus est, &cę. Sed nec illa præterimus, quòd Apostolica sedes, sicut frequenter dictum est, more maiorum sine vlla synodo pręcedẽte, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem. Id quod clarissimis comprobat euidentissimisq; exemplis.

Ligata à sede apostolica nõ posse resolui sententia quorumlibet pontificum.

Sanctæ quippe memoriæ Athanasium synodus Orientalis addixerat, quẽ tamen exceptum sedes Apostolica, quia dãnationi Græcorum non consenserat, absoluit. Nihil minùs sanctæ memoriæ Ioannem Constantinopolitanum synodus etiam catholicorum pręsulum damnauerat, quem simili modo sedes Apostolica sola, quia non consensit, absoluit. Itemque sanctum Flauianum pontificem Græcorum congregatione damnatum, pari tenore sola apostolica sedes absoluit, atq; eũ potiùs, qui illius damnationis autor fuerat, Diosco-

A Dioscorum secundæ sedis pręsulem sua autoritate damnauit,& impiam synodum non cõsentiendo sola submouit, ac veritatem tutata,vt Chalcedonensis synodus fieret,sola decreuit,& hoc nimirum pro suo illo principatu,quem beatus Petrus Dñi voce perceptum & tenuit semper & tenebit. Sicut ergo sola ius habuit absoluẽdi eos, quos synodica decreta perculerant: sic etiã sine synodo in eadẽ causa multos etiam metropolitanos damnasse cognoscitur,&c.

Ridiculum verò est, quòd prærogatiuam volunt Acatio comparari ex eo,quòd episcopus fuerit ciuitatis regiæ. Nunquid apud Mediolanum,apud Rauennam, apud Sirmium, apud Treuiros multis temporibus non cõstitit imperator?Nunquid harum vrbium sacerdotes,vltra mẽsuram sibi antiquitus deputatam,quippiam suis dignitatibus vsurparunt? Certè si de dignitate agitur ciuitatum,secundæ sedis,& tertiæ maior est dignitas sacerdotum,quàm eius ciuitatis,quæ non solùm inter sedes principales minimè numeratur,sed nec inter metropolitanorum iura censetur. B Nam quod dicitis,regię ciuitatis episcopum, alia est potestas regni secularis, alia ecclesiasticarum distributio dignitatum.Sicut enim quamuis parua ciuitas prærogatiuam præsentis regni non minuit: sic imperialis pręsentia mensuram dispensationis religiosæ non mutat,&cæt.

Hęc scripsit ille Gelasius longè ante annos mille, toti orbi rationẽ reddẽs, & iustissimæ damnationis Acatij complicumq; eius,& iniustissimi schismatis Orientalium sedium: quæ si perpenderis diligenter, si rem ipsam de qua,si eos ad quos, & aduersum quos ista scripserit,si ipsam scribendi energiam,libertatem,confidẽtiam, non solùm certissimam fidem facient eius,quam memorauimus,historiæ,sed Romanorum pontificum autoritatem,quanta super vniuersam ecclesiam eo seculo fuerit,euidentissimè comprobabunt. Nec minus apud te momenti & autoritatis habebunt,quòd scripta sunt à Romano pontifice,cùm re ipsa verbis suis fidem faciat,euidentissimis exẽplis & historijs demõstrans, cunctam hoc per orbem recognouisse ecclesiam,ligata à sede beati Petri,non quorumlibet aliorum põtificum sententia solui.Illam autem soluere etiam à quorumlibet episcoporum synodis ligatos, & ligare malè absolutos.Ad illam iussisse canones appellationes totius ecclesię deferri, ab eius verò iudicio nunquam appellari, vt quod est sacrosanctũ & vltimum, firmum ratumque etiam in cœlis.Illam de tota ecclesia iudicare, nullius verò quàm dei subiacere iudicio,à quo speciali priuilegio ac pręrogatiua conseruatur,dirigitur & gubernatur,ita vt ab ea quęrentes,semper accipiant iudicij veritatem.Quæ vniuersa,non solùm vera (quemadmodum suprà à nobis clarissimè demõstratum est) sed etiam adeò notoria eo seculo fuisse cõstat, vt ad ea comprobãda haud alios testes requirat, quã eos ipsos contra quos scribit,eorundem conscientiam, & totius orbis consensum confessionemque appellans.Quod ipsum etiam clarissimè comprobabit exitus huius,quã nunc tractamus,tragœdiæ: quem si spectaueris,videbis vnius Romani pontificis autoritati,victum conscientia sua Orientem, atque adeò orbem cessisse vniuersum, atq; illi sua colla supplices rursus subdidisse,à quo recognouerunt iniquè se subtraxisse.

Ex his nota q̃ fuerit eo seculo totius orbis recognitio de autoritate sedis apostolicæ C

Cùm itaq; in demortui illius,quem sæpe diximus, Acatij locum Ioannes electus esset episcopus,& frustra sæpe laborasset apud successores Gelasij,& nouissimè apud Hormisdam Romanũ pontificem pro cõfirmatione sua obtinenda,hic & literis,& nũcijs paternè illum admonuit,vt anathematizaret prædecessorem suum Acatium,vnà cum impijs eius actis & excessibus, alioqui illum nec confirmaturum,nec habiturũ inter catholicos aut orthodoxos episcopos.Qua in re,aut noluit, aut non est ausus parere Ioannes, quandiu viueret impius ille imperator Anastasius,hæretico furore ab hæreticis illis ac schismaticis Orientis imbutus episcopis. Quem non ita multo pòst ictum fulmine, manifesto Dei iudicio pœnas dedisse publicè creditũ est,tum propter hæreticam,qua infectus erat,impietatem,tum vel maximè quoniam legatos missos ab Hormisda pontifice,Enodiũ Ticineñ. episcopum,Fortunatum Catineñ. Venantiũ vrbis Romæ presbyterum,& Vitalem diaconum,non solùm aduersus omnem religionem, sed etiam aduersus ius gẽtium nefandissimè violauerat, & magnis iniurijs contumelijsq; affecerat.

Prosequutio historiæ. D *Anastasius fulmine ictus perijt.*

At mortuo Anastasio, cùm Iustinus fidei orthodoxę Zelator,reipublicę suscepisset gubernacula, quò tam impium prædecessoris sui facinus expiaret à republica & imperio, missa continuò ad Hormisdam legatione honorifica,Apostolicę sedis communionem reuerenter humiliterque expetijt, & debitam ei detulit reuerentiam & obedientiam. De pace quoq; ecclesiarum,& in primis Constantinopolitanæ ecclesiæ, Ioannisq; eius episcopi reconciliatione & confirmatione egit diligentissimè.

Ad quem cùm idem pontifex vicissim misisset

A sisset legatos suos Germanum Capuanum episcopum, Ioannem & Blandum vrbis Romę presbyteros, Felicem & Dioscorū diaconos, praescripta eius forma, qua Constantinopolitanam ecclesiam vnà cum Ioanne, si recōciliari mereatur, in communionem reciperēt, & Ioannem in eadē ecclesia confirmarent. Eosdem illos, nullo non adhibito honoris genere, & publicę lętitię insigni, effusi obuiam honoris gratia, tam illustrium virorum, quā monachorū & populi maxima multitudine (qui omnes diutini schismatis, quod episcoporū suorum culpa excitatum fuerat, pertaesi, magno reconciliationis desiderio tenebantur) honorificentissimè excepit imperator, congratulante clero vniuerso, vnà cum Ioanne episcopo, qui mandata sedis Apostolicae & legatorum eius omnia, humiliter reuerenterque accepit, & fideliter adimpleuit, professionemq; fidei catholicae & orthodoxae ecclesiae, etiam propriae manus subscriptione confessus est, etiam dicto in se anathemate, si ab eadem vnquam recederet aut deuiaret in posterum, sub qua in gratiā cōmunionemq; recipi, & in sede Cōstantinopolitana cōfirmari meruit. cuius rei fides ex actis quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanae secundae, nec minùs ex Iustini imperatoris, necnon Ioannis praefati ad Hormisdam epistolis, huius

Cōstantinopolitani episcopi & ecclesiae recōciliatio.

B quoq; epistolis diuersis, vt ad Ioannem episcopum Mileuitanū, ad episcopos Hispaniae, ad Epiphanium, ad episcopos Beticę prouinciae, constat clarissimè.

Scripsit autem Iustinus ad Hormisdam in haec verba: Sacratissimo & beatissimo archiepiscopo almae vrbis Romae & patriarchae, Iustinus imperator. Scias nobis pater religiosissime, quod diu summis studijs quęrebatur patefactum, etiam antequam aduenirent qui à vobis destinati sunt, quod Ioannes vir beatissim. antistes nouae Romae noster, vnà cum clero, vobis consentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis diuisi discordijs. Scias libellū ab eo subscriptum, quē offerēdum iudicaueras sanctissimorum patrum concilio congruentem, quo omnes concurrūt, alacri opera suscipientes vota tā nostra, quàm Constantinopolitanae sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat. Omnes accelerant libentissimè, quos delectat via dilucida, vt sequantur scita patrum sanctissima, leges probatissimas, & consilijs quorundam firmatis qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti, in eo res colligitur, vt vnitatem indiuiduae trinitatis ipsi quoque in vnitate colant mentium. Negatum est inter diuina mysteria memoriam in

C posterum fieri praeuaricatoris Acatij, quondam regiae huius vrbis episcopi, necnon & aliorum sacerdotum, qui vel primi contra statuta venerunt Apostolica, vel successores erroris facti sunt, & nulla vsq; ad vltimū diem sunt poenitentia correcti. Et quoniam omnes nostrae religionis admonēdi sunt, vt exemplum sequantur ciuitatis regiae, destinanda vbique principalia pręcepta ediximus, &c. Oret igitur vestrae religionis sanctitas, vt quod peruigili studio pro concordia ecclesiarum catholicae fidei procuratur, diuini muneris opitulatio, iugi perpetuitate seruare annuat. Datum, &c.

Tenor autē confessionis & libelli, de quo in dictis Iustini literis fit mentio, qui fuerit, iamdudum ex eiusdem Ioanuis ad Hormisdam epistola, quam suprà capite quinto inseruimus, intellexisti: quem etiam idem Hormisda epistolae suae ad Hispaniarum episcopos inseruit, quibus Constantinopolitanę ecclesiae reconciliationem significat, simul & formam praescribit, secundum quam, vt plurimi episcoporū Illyrici, Thracię, Scythię, insuper & Syrię partium recōciliationis gratiā, Apostolicaeq; sedis, communionem impetrauerant, liceret & ipsis eiusdem sedis autoritate ad communionem recipere, si qui Orietalium à pręfato damnabili schismate reuertentes eandem ab eis supplices peterent. D

Habebat autem illa (vt suprà audisti) professio, esse omnibus necessarium ad salutem, vt regulam rectę fidei custodire, ita à patrum traditione nullatenus deuiare. Agnoscere praeterea infallibilem illam Christi sententiam, qua Simonem Ioannis, Cepham constituit, hoc est, petram, fundamentumq; superaedificandae ecclesię, aduersus quam portę inferi non praeualerent, nūquam deficere in eius cathedra & successoribus, comprobante hoc rerum euidentia & effectibus. Inuiolabilem siquidem fidem catholicam in eadem singulari priuilegio semper custodiri, & perfectam Christianae religionis ac fidei integramque soliditatem. Proinde vt eandem, veluti ducem & magistram orthodoxę fidei omnes sequi, ita pręceptis decretisque eius, eidemque praesidentium pontificum, velut ecclesiasticę domus patrumfamiliâs, omnes qui ad Christi ouile & familiam pertinent, obedientiam debere. Cui qui non communicant, non sub sunt, non vniuntur & cohaerent, vt membra capiti & fundamento aedificium, ad catholicam ecclesiam nō pertinere, sed ab eius communione sequestrari. Haec consona fidei catholicae ecclesiae, & sanctissimorum patrū cōtinebat illa professio, sub qua Ioannes ille episcopus

Ad ecclesiam catholicā non ptinere, q non subsunt ac obediunt eius pastori & praesidi.

A episcopus, vnà cum Constantinopolitana ecclesia, suo capiti reconciliari meruit, & catholicæ ecclesiæ reincorporari.

Vides itaq; ex his omnibus, vt nunquam mergatur nauicula illa Petri, quātumuis agitetur procellis, quantumuis fluctibus obrui videatur: vt portæ inferorum aduersus illam nunquam præualere potuerint: vt semper triumphet eius iudicium, quantumuis omnes mundi potestates reluctentur, vt semper prę ualeat eius autoritas. Quæ vt verè affirmat ille Gelasius, vnamquanq; synodum cōfirmat & continua moderatione custodit. Quoties enim ecclesiarum principes conuenerunt in vnum, aduersus dominum, aduersus Christū eius, & aduersus sanctiss. conciliorum orthodoxæ fidei definitionem, autoritatemq́; destruendam? Aduersus illud omnium, vt primum, ita sacratissimum Nicenum, nunquid primo Tyrium, deinde Antiochenum, postremò Ariminense celeberrima episcoporū concilia celebrata non fuêre? Et hęc vniuersa nunquid vnius sedis Apostolicæ non deiecit autoritas, & Niceni concilij autoritatem asseruit? Et nunc vides aduersus Chalcedonensis synodi definitionem vt totus cōspirauerit Oriens, sed huius sedis autoritate, eius B steterit autoritas.

Finis memoratæ historiæ Sed vt reuertamur ad inchoatam tragœdiam, atque ei finem aliquando imponamus: Cùm pleræq; Orientis ecclesiæ vt auferrentur ex dipticijs sacris suorum antistitum defunctorum nomina, quorum venerabantur memoriam, qui tamen excommunicatorum Acatij & reliquorum communione necessitate quadā polluti fuerāt, nulla ratione adduci possent, & ob id earundem reconciliatio, & ecclesiarum impediretur vnitas, religiosissimus imperator ecclesiasticam vnitatem zelans, missis rursus ad Apostolicam sedem oratoribus suis, hanc pro illis veniam deprecatus est, petens remitti seueritati aliquid, & molliùs clementiusq; agi cum illis, ne paruo discrimine imperfecta remanerent pacis desideria, sed remissis concessisq; exiguis, maiora, grauioraq; corrigerentur. Veniam itaq; *Vide quid petat religiosiss. imperator à Roma. pont.* nominū, inquit, postulamus, non Acatij, non vtriusque Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula datæ ad nos S.V. literę cōtinebant, sed quos in alijs celebrauit ciuitatibus populorum reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus in plenum admissus est: nisi hanc quoque partē beneuolentia vestra statuerit mitiùs corrigēdam, &c. Et hoc quidem non dubitaueris ita nobis gratiosum futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur.

C Retineat etiam S.V. quod dudum scripsimus, ex Oriēte supplicationes nobis esse destinatas, volūtatem eorū & fidei professionē continentes, &c. Hanc itaq; chartulam secundum nostra promissa, per Ioannem reuerendissimum episcopū dirigendam vobis in pręsenti merito credidimus, vt à vestra sede etiā tenor eius admissus, ad colligēdas proficiat, & adunandas vbique venerabiles ecclesias, & Hierosolymitanam præcipuè, cui tantum omnes fauorem impendunt, quasi matri Christiani nominis, vt nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuę S. epistolari quoque pagina conuenit declarare, vt cognito atq; patefacto quòd tenor eiusdem chartulæ à vobis quoq; probetur & tenaciter custodiatur, lætior mundus existat, &cęt. Hæc ille Iustinus religiss. imperator.

Mittendæ autem illius chartulæ aut libelli professionis fidei ab vniuerso clero Antiocheno, vtriusque Syriæ & Hierosolymitanæ ecclesiæ, causam dedit eiusdem Hormisdę ad Epiphanium Constantinopolitanum antistitem, præfati Ioannis successorem, verè orthodoxum & sanctum episcopum, cui & Apostolicę sedis per Oriētem vices autoritatemque commiserat, epistola. In qua de eorundē & præsertim Hierosolymorum reconciliatione agens: Hoc quoq;, inquit, ęstimauimus salutis eorum causa competenter addēdum, D vt si communionis Apostolicæ se dederint vnitati, professionem suam scripto indicēt, quam legatis nostris apud Constantinopolim positis offerant, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestræ tradant, eodem tamen, vt diximus, tenore conscriptam, quæ ad nos modis omnibus sub nostra ordinatione deferatur. De Thessaloniceñ. quoque quorū ad nos legati per clementiss. & fidelissimi principis filij nostri ordinationem venerunt, ne quid omisisse credātur, nosse vos volumus secundum hoc, quod Domino nostro Iesu Christo inspirante placuerit, omnē causam nostra dispositione tractandam, & sicut oportet impleri ordinandam, &c. Hæc ille Hormisda ad Epiphanium.

Ex his omnibus, quæ ante annos mille scripta & gesta sunt, clarissimè intelliges christiane lector, non solùm quanta fuerit, quàm à toto orbe recognita, in illa primitiua ecclesia, sed etiam, quàm necessaria huius sedis autoritas: vtq; sine ea nihil in ecclesia permāsisset syncerum, nihil integrum. Per eam verò ecclesiasticæ hierarchiæ disciplinęque vigor, orthodoxęque fidei integritas ac synceritas semper perstiterint. Quàm rigidè, quàm districtè pro ecclesiastica disciplina & synceri- *Conclusio ex prædicta historia.*

A tate catholicę fidei conſeruãda, exacta eo ſeculo ab Apoſtolica ſede, Apoſtolica illa ſententia: Hæreticum hominem poſt vnam & alteram correptionẽ deuita, adeò, vt quia eiuſmodi aut verbo aut ſcripto communicauerat Acatius Conſtãtinopolitanus epiſcopus, apoſtolicę ſedis in ſe damnationem excepit, & excõmunicationis innodatus eſt vinculo. Cui quotquot communicauerunt quaſi per neceſsitatem imperialis etiam autoritatis, tãquam in eandem incidentes ſententiam, vides quanto labore, quàm diligenti ſatisfactione vt reconciliari potuerint, impetrare debuerunt. At nunc vbi ille eccleſiaſticæ diſciplinæ vigor? vbi ea canonũ reuerentia, quando diuina, humana, ſacra, prophana, commixta ſunt omnia? vbi nunc illi ſyncere orthodoxi? quis nunc hæreticorum communione ſe pollui exiſtimat? Quis nunc curioſe deuitat Lutheranos, Sacramentarios, Anabaptiſtas, & id genus portenta, ſæuiores vtique & magis noxias peſtes, quàm olim omnes Arrij, Macedonij, Apollinares, Neſtorij, Dioſcori, Euticetes, atque id genus eiuſmodi? Ab hæretico epiſtolam ſuſcepiſſe, tunc erat communicare hæreſi, & nunc quis hoc vitio dubitat? Eraſmus ille Roterodamus, qui ſe inſigniter pium & orthodoxum videri & ab omnibus haberi voluit, adeò non diffitetur ſe ſcripto communicaſſe Luthero, vt in nouiſſima editione epiſtolarum ſuarum, quam fecit

Eccleſiaſticæ diſciplinæ q̃ nunc diſſolutus uigor.

Eraſmus Rot. aperte coïcans hæreticis damnatisq; à ſede apoſtolica.

B anno ab hinc ſexto, epiſtolam ad ſe Lutheri amantiſsimam, & ſuam illius reſponſiuam, aperta fronte & ingenuè inſeruerit, qua & illum fratrem ſuum appellat in Chriſto chariſſimum, & ſibi gratiſsimam eius teſtatur fuiſſe epiſtolam, probat eius ſtudium, currenti calcar addit, aduerſantes illi, matæologos, furioſos & lymphaticos facit. Optimos autem quoſque de ſcriptis eius optimè ſentire prędicat. Et ad Oecolampadiũ, alteram peſtem, ſcribit Lutheri libros amici cuiuſdam ſui opera & ſtudio diligenti in Britannia ſeruatos ab incendio. Has inquam epiſtolas Eraſmum nihil puduit, poſt apertam & omnibus notoriam Apoſtolicæ ſedis in illis damnationis ſententiam, omnium orthodoxorum comprobatam calculis, denuo inter ſuas edere, vt legerentur à præſentibus & poſteris. Aut igitur neceſſe eſt horum ſit nimis impudens impietas, aut illius primitiuæ & verè orthodoxę eccleſię, non ſolùm ſuperuacua, ſed etiam ſtulta fuerit in vitandis hæreticis, irrationabiliſque diſtrictio ac diligentia, & iniuſta in communicantes eiſdem cenſura eccleſiaſtica. Viſa eſt Orientalium pleriſque epiſcopis nimis ſeuera atque adeò iniqua Apo-

C ſtolicæ ſedis in Acatium damnationis ſententia. Non quòd hæreticorum communione pollutum vindicare vellent à cenſura eccleſiaſtica, ſed quòd negabãt eum communicaſſe hæreticis, cùm tamen ob eam pręcipuè cauſam damnatus videretur. Qui tametſi Alexandrino Petro ſe communicaſſe ipſe confeſſus fuerat, illum tamen pernegabant hæreticum. A Petri autem Antiocheni communione, quod apertè eſſet Euticianæ hæreſis aſſertor, conſtanter ad mortem vſque ipſum abſtinuiſſe. Quibus reſpondens B. Gelaſius, & damnationis in illum Apoſtolicæ ſedis iuſtiſsimam rationem reddens catholicæ eccleſiæ, in epiſtola ad Dardaniæ epiſcopos, dicit negari non poſſe, quin ſaltem ille Alexandrinus Petrus Antiocheno ſemper communicauerit, ita vt eius ſaltem medio & commerito etiam Acatius hæreticorum communione pollutus fuerit. Docet igitur, inquit, Petrum Alexandrinum ab Antiocheni vnquam communione deſciuiſſe, & nõ vſque ad vltimum diem, quo in hac luce verſatus eſt, indiuiduũ vtriuſque fuiſſe conſortium. An dicturi eſtis etiam Antiochenum Petrum fuiſſe correctũ? Cur iſti ad finem non communicaſſe gloria- D batur Acatius? Sed quid profuit, quòd per ſeipſum communicare non voluit, cùm eidẽ per Alexandrinum Petrum ſine vlla communicabat inuidia? Si tanti erat communicaſſe communicanti ſolùm hæretico vnius Euticianæ hæreſis aſſertori, etiam vt totus concuteretur orbis, ne hoc inultum ferretur in Cõſtantinopolitano epiſcopo, quid erit tam apertè communicaſſe Luthero, non vnius, ſed penè omnium hæreſium ac impietatum velut barathro cuidam ac abyſſo? Quid Oecolampadio, cuius tot recepit, tot etiam reſcripſit eidem amicas literas, etiam poſt notam eius toti orbi execrãdam impietatem & blaſphemiam? Si hoc eſt ſyncerè orthodoxum agere, quid ita deſipuerunt illi ſanctiſsimi patres noſtri, vt in eo ſeculo, & in aurea illa ad noſtram collata eccleſia, potiùs cœlum terræ miſcendum crederent, & offendendum imperatorem, & vniuerſum imperium, quàm exceſſum eiuſmodi (qui tamen ad hæc nihil eſt) ferrent inultum in aliorum terrorem & exemplum? Non tamen hæc ſcribo Eraſmi cauſa, cui iam nihil hæc noſtra prodeſſe poterunt, vt qui iamdudum apud iuſtiſsimum & diſtrictum iudicem ſuorum hîc commiſſorũ rationem reddidit. Non vllo odio, ita mihi opto Chriſtum in ſuo de me iudicio propitium fieri: ſed tua cauſa Chriſtiane lector, ne quis impingat in hoc ſcandalum, quod ſublatum de medio fruſtra cupio, & quia video

&

A & clarisimè intelligo,illum neglectum,atq; adeò contemptum ecclesiasticæ disciplinæ (quę seruata conseruabat pacem,vnitatem & concordiam in ecclesiastica domo) inuexisse eam,quam nunc prô dolor videmus, horrendam rerum omnium cõfusionem, reduxisse ab inferis omnem olim iugulatã extinctamque impietaté,nec aliud vllum aduersus hæc superesse remedium,quàm vt hierarchiæ ecclesiasticę suus ordo,suus vigor,sua restituatur dignitas & maiestas. Quæ & vnica & efficacisima erit horum malorum omnium medela & curatio.

Vt una hæc sedes toti semper orbi orthodoxæ fidei & uindicem se exhibuerit & magistram, exemplis & certißimæ fidei historijs demonstrare.

CAP. XIIII.

Satis opinor intellexisti, & in sequentibus adhuc clarius intelliges, non solùm,quàm Christi ecclesiæ necessarium fuerit regi,gubernari,ac in finem suum dirigi, cura & autoritate vnius ecclesiasticæ hierarchiæ pręsidis, qui velut in vna domo paterfamiliâs quidã, sua singulis officia præscriberet,& à singulis eorũdem rationem exigeret: sed etiam illud
B Petri & cathedrę eius indefectibilis fidei priuilegium sine quo inter tot hęreticorum machinationes,persecutiones,tempestates,toto aliquando orbe concusso & velut à suis sedibus commoto,nulla pax, nulla fidei aut vnitas,aut synceritas futura erat in ecclesia. In quibus omnibus vt vna hęc Apostolica sedes vniuersæ semper ecclesiæ orthodoxæ fidei & regulam se præstiterit & vindicem,suęque autoritatis gladium in hæreticorum impiorumq; damnationem vi magna distrinxerit, partim iam intellexisti inter illas Orientaliũ episcoporum seditiones,illos conflictus, in illa aduersus Nicenam orthodoxamque fidem totius penè Orientis,tam pertinaci coniuratione,& adhuc audies clarius in progressu.Cuius rei vt etiam hic nonnulla tibi exempla subijciamus.

Damasus Sabelliã. Eunomiũ & Macedonium, cũ sectatoribus anathemati subdidit.

Damasus ille,qua Apostolicæ autoritatis vehementia Sabellianos,Eunomianos,Macedonianosq; persecutus sit, vtq; illos cum impijs suis adinuẽtionibus subiecerit perpetui anathematis vinculo,testatur eiusdẽ ad Paulinum Thessalonicensem episcopũ suum & Apostolicę sedis per Orientem vicarium epistola,qua illi præcepit vt suam in eos censuram ac sententiam publicari curaret per Orientis ecclesias, & inuiolabiliter obseruari. Cuius autoritatem, & tanquam de nauicula Petri loquentis Christi sententiam,vniuersa

C Christi ecclesia,Gratiano &Theodosio quinto Cons.in Constantinopolitana prima synodo,per omnia secuta est, & eosdem illos ab orthodoxa fide & catholica ecclesia alienos pronunciauit.

Idem Apollinarem episcopum Laodiceæ de Christi humanitate noua dogmata prædicantem, vnà cum Timotheo eius discipulo Apostolicę seueritatis gladio prostrauit,quẽ sibi ecclesiæq; Christi, quã illi sua hæresi inficiebant,supplices implorarunt totius Orientis episcopi. Id quod eiusdem ad ipsos satis indicat epistola,quam Theodoretus ille Cyrenẽsis episcopus ecclesiasticarum rerum sui temporis scriptor diligẽtisimus libro quinto historiæ suę inseruit in hęc verba:

Quòd debitam reuerentiam Apostolicæ sedi vestra habet charitas, vobis filij charisimi præstatis ipsi plurimum. Etsi enim in sancta maximè ecclesia vbi sanctus Apostolus sedens docuit,nobis gubernaculi, aut claui, quem tenendum accepimus, officium incumbat: tamen inferiores nos tanto honore fatemur. Scitote igitur prophanum illum Timotheum discipulum Apollinaris hæretici vnà cum impio dogmate iamdudum à nobis exautoratum. Neque nos credere reliquias doctrinæ illius de cætero vspiam valituras esse. Sin ille serpens antiquus, semel D atque iterum ictus, suo quidem malo reuixerit,qui eiectus ex ecclesia quosdam infideles lethiferis venenis suis seducere conari non cessat: vos tamen istam tanquam pestilẽtiam refugite,memores fidei Apostolicæ illius potisimùm,quę in Nicea à patribus scripto exposita est:& firmo in gradu fortiter manete, neúe patiamini audiri à laicis aut clericis vestris posthac vaniloquia & exoletas quæstiones, cùm iam semel formam protulerimus, vt qui se Christianum fateatur seruet ea,quę ab Apostolis sunt tradita,quum dicat sanctus Apostolus:Si quis vobis annunciauerit aliud quàm accepistis, anathema sit,& cætera.Sed quid rursus à me queri Timothei exautorationem opus est? cùm hic iudicio sedis Apostolicæ præsente & Petro episcopo Alexandrinæ vrbis, vnà cum suo magistro Apollinari exautoratus fuerit, subiturus debita in die iudicij tormenta & supplicia.Quod si aliquos ille leuiores adducit in sententiam suam,retinetq; spem quampiam, vera in Christum spe vnà cum confesione mutata, quicunque certè cum eo repugnare volet ecclesiastico canoni,cũ eo quoque interibit.Deus vos incolumes custodiat filij charisimi. Hæc ille Damasus. Ex quibus clarisimè intelligis ad cuius iudicium & autoritatẽ totus

A eo ſeculo orbis, etiã in Oriente extremo recognouerit pertinere definitionẽ quæſtionũ & ambiguitatũ paſsim emergentium circa religionem & fidem, ad quẽ exautorare munijs & officijs in eccleſiaſtica domo, atq; adeò nomine Chriſtiano vniuerſo, ad cuius fidem velut orthodoxæ fidei regulam reſpexerint orthodoxi omnes. Quod clariùs adhuc adeſt perſpicere ex eo, quod idem ille Theodoretus ſcribit in ipſo libri quinti hiſtoriȩ ſuȩ initio. Cùm enim impiorum imperatorum nõnullorum & epiſcoporum eiſdem cõſentientium culpa, vniuerſa illa Orientalis eccleſia fœdiſsima omnium ordinum confuſione, aliquandiu perturbata permãſiſſet, & orthodoxis epiſcopis magna parte deturbatis aut relegatis, ab hȩreticis paſſim occuparent̃ eccleſiȩ, Gratianus verò orthodoxus & ſapiẽtiſsimus imperator, mox vt imperio inauguratus fuerat, zelãs orthodoxȩ fidei ſynceritatẽ per oriẽtem reſtituere, legẽ promulgauit, vt quicunque Roma. pontifici Damaſo communione & fide non ſociarentur, tenere non poſſent eccleſias, ſed ab eis expellerent̃, miſſo ad eius executionem per vniuerſas Orientis eccleſias ex primoribus ſuis ducibus Sapore. Non fuit viſum Chriſtianiſs. & ſapientiſſi. imperatori & zelatori orthodoxæ fidei, de fide ſin-

B

Fides ſedis apoſtolicæ regula orthodoxæ fidei.

gulorum diſputatione inquirẽdum, num eſſet orthodoxa & ſyncera, ſed ſingulorum fidem ad fidem vnius Damaſi, hoc eſt, Romanæ eccleſiæ, veluti ad lydium quendam lapidem, & certam amuſsim orthodoxȩ fidei ſimpliciter explorãdam putabat, à qua quicquid diſcreparet, certum habebas eſſe erroneum, quicquid eidem quadraret, orthodoxum & catholicum.

Siricius Iouinianũ damnauit et cõplices

Quãta autoritatis vehemẽtia in Iouinianũ & complices virginitatis, abſtinentiæ, & ieiuniorũ impugnatores inſurrexerit Siricius Damaſi illius ſucceſſor, eoſdem vnà cũ execrando ſuo dogmate anathematis proſternẽs ſententia, à toto orbe excepta, qua decuit reuerentia, indicat Africanorum epiſcoporum, qui in Thelenſi ſynodo cõuenerant, ad eundem epiſtola ſynodalis in hæc verba:

Recognouimus per literas S. T. boni paſtoris excubias, qui diligenter commiſſum tibi gregẽ ſerues, & pia ſolicitudine Chriſti ouile cuſtodias, dignus quem oues Domini audiãt & ſequãtur: & ideo quia noſti ouiculas Chriſti, lupos facilè deprehendis, & occurris quaſi prouidus paſtor, ne iſti morſibus perfidiæ ſuæ, ac ferali vlulatu dominicum gregem diſpergant, &c. Et poſt multa ita claudũt epiſtolam: Iouinianum itaque, Auſentium Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Ianuarium & Ingenium, quos ſanctitas tua damnauit, ſcias apud nos quoq; ſecundum tuum iudicium damnatos haberi.

C

Quãta fuerit eo ſeculo autoritas epiſtolarũ à Ro. pontĩficibus directarũ ad diuerſos, teſtantur tot ſanctiſsimi epiſcopi in Africano cõcilio.

Quòd eo ſeculo tanta fuerit, tam veneranda toto orbe Romanorum pontificum autoritas, vt quæ illi pro diuerſis fidei eccleſiaſticiſq; negotijs, ſuis epiſtolis (quȩ decretorum ſemper autoritatem obtinuerunt per vniuerſam Chriſti eccleſiam) ad diuerſos ſcriberẽt, haud ſecus acciperẽtur ab omnibus, quàm ſi de nauicula & cathedra Petri ea ipſa dictaſſet Chriſtus, teſtimonio ſunt in Africano concilio aduerſus Pelagianam hȩreſim conuenientes tot ſanctiſsimi epiſcopi, qui aduerſus eandem tanquam prȩcipuum quoddã argumentum deſumpſerunt ex beati Zozimi tunc viuentis, quamuis in aliam cauſam, ad totius orbis epiſcopos ſcripta epiſtola. In qua hȩc eius verba (Nos autem inſtinctu Dei, omnia enim in ſuum autorem referẽda ſunt vnde naſcuntur, ad fratrum & coepiſcoporum noſtrorũ conſcientiam omnia retulimus) attentè religioſeq; obſeruarunt, quemadmodum teſtatur eorundẽ ſynodalis ad eundem Zozimum epiſtola, qua inter cætera ſcribunt in hæc verba:

Illud verò quod in literis quas ad vniuerſas prouincias curaſti eſſe mittendas, poſuiſti dicens: (Nos tamen inſtinctu Dei, &c.) ſic accepimus dictum, vt illos qui contra Dei adiutorium, humani extollunt arbitrij libertatem, diſtricto gladio veritatis velut curſim tranſiens amputares. Quid enim tam libero feciſti arbitrio, quàm quòd vniuerſa in noſtræ humilitatis conſcientiã retuliſti? & tamẽ inſtinctu Dei factum eſſe fideliter ſapienterque vidiſti, veraciter fidenterque vt dixiſti. Ideo vtique quia à Domino præparatur voluntas, & vt boni aliquid agant, ſuorum ipſe tangit corda fidelium. Quotquot enim ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei, vt nec noſtrũ deeſſe ſentiamus arbitrium, & bonis quibuſq; volũtatis humanȩ motibus, magis illius valere nõ dubitemus auxilium. Hæc illi in Thelenſi ſynodo congregati epiſcopi.

D

Beatus Celeſtinus in epiſtola ad Venereũ cȩteroſq; Galliarum epiſcopos, aduerſus eoſdem illos Pelagianos, gratiæ Dei inimicos, affirmat plurimos tunc fuiſſe toto orbe orthodoxos epiſcopos, anathematizantes quidem Pelagium & Celeſtium, ſecundũ Apoſtolicæ ſedis in eos iudicium: vehementer tamen improbantes eorum ſtudium, qui aduerſus errores eorundem multis voluminibus diſputauerunt, re ipſa ipſa experti id, quod ſuprà adſtruximus, aduerſus hæreticos non inutilem ſolùm, verùm & pernicioſam eſſe de ſcripturis

A pturis conflictationem. Quin potiùs absque vlla disputatione simpliciter omnes sequi oportere, quę sacratissima beati Petri Apostolorum principis sedes cõtra inimicos gratię Dei sanciuit, & docuit per suorum pręsulum ministerium. Propter quod & idem Celestinus, quæ à suis prædecessoribus beato Innocentio, Zozimo, & alijs aduersus eandem hæresim̃ dicta fuère, digesit per capita. D. Augustinus epistola ad Optatum, quæ est 157. Pelagium & Celestium affirmat à duobus venerabilibus episcopis Apostolicæ sedis, nisi correcti egerint pœnitẽtiam, toto orbe Christiano damnatos esse. Ex quo clarè constat ad cuius autoritatem illi pertinere recognouerint, damnare hęreticos in toto orbe Christiano.

Vt dãnatus fuerit à beato Celestino Nestorius.

Nestorium Constantinopolitanum episcopũ (qui impiè bipartiebat Christum, duas ex eo personas faciẽs) idem Celestinus Apostolicæ autoritatis mucronæ confodit. Cui cùm terminum assignâsset (vt habet totius penè Orientis aduersus Anthemium beato Agapeto porrectus accusationis libellus) intra quem sibi sanæ fidei, qualem exigebat, libellum deberet porrigere, seque omni hęreseos suspicione liberare, & cætera Apostolicæ sedis iussa peragere, præuaricatorem nec B mandatis suis obsequentem, anathematis maledictioni subiectum eiecit è domo ecclesiastica, vniuersaq; Christi ecclesia. Quæ eiusdem põtificis autoritate congregata in Ephesina synodo, eius tanquam Christi ipsius de cathedra Petri loquentis sententiam reuerendissimè excepit, eundem Nestorium anathematizãs cum suo impio dogmate. Nõ erat (inquit ille Prosper Regineñ. episcopus historiæ eorundem temporum scriptor) noua cum istis acie dimicandum, nec quasi contra ignotos hostes specialia ineũda certamina. Tunc istorum agmina fracta sunt, tunc in superbiæ socijs & principibus corruerunt, quando beatę memorię Innocentius nefarij dogmatis capita Apostolico mucrone percussit, quando Pelagium ad proferendum in se suosq; sententiam, Palestinorum episcoporum synodo coarctauit, quando Africanorum conciliorum decretis beatæ memorię Zozimus sententiæ suæ robur annexuit, & ad impiorum detruncationem gladio beati Petri dextras omnium armauit antistitum, quando sanctæ memorię Bonifacius papa, pijssimorum imperatorum catholica deuotione gaudebat, & contra inimicos gratię Dei, non solùm Apostolicis, verumetiam regijs vtebatur edictis, &cęt. Celestinus quoque Celestium totius Italiæ finibus extrudi iussit, adeò & prædecessorum suorum statuta, & synodalia decreta inuiolabiliter obseruãda cẽsebat, vt quod semel meruerat abscindi, non permitteret re tractari. Nec verò segniori cura ab eodem morbo Britannias liberauit: siquidem inimicos quosdam gratiæ Dei solum originis suæ occupantes, etiam ab illo secreto Oceani exclusit, & ordinato Gothis episcopo cùm Romanam insulam studet facere catholicam, etiam barbaram fecit Christianam. Per hunc virum etiam Orientales ecclesiæ gemina peste purgatę sunt, quando beato Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosissimo fidei defensori Apostolico auxiliatꝰ est gladio. Hæc ille Prosper aduersus librum Cassiani, qui protectio Dei inscribitur. C

Ephesina synodus sequuta autoritatẽ Celestini.

Prosper Reginensis episcopus aduersus librum Cassiani, qui protectio Dei inscribitur.

Autoritas B. Leonis aduersus Euticetis perfidiam.

Euticetis delirante insania (vt verbis vtar prosphonetici sermonis sextæ vniuersalis synodi ad Constantinum imperatorem) ipsiusque saluatoris humanitatem penitus abnegante, sancti illius Leonis tuba, tanquam leonis rugitus viriliter vociferans ex Roma, Archimandritam bestiam perterruit, & à monachico grege proiecit, eiusq; impiã opinionẽ reprobauit, & euanescere fecit concitatam turbam. Cuius autoritatem & sententiam Martianus imperator, & Anatolius Constantinopolitanus antistes, cum omni Chalcedoneñ. à Christo congregata collectione amplexi sunt, atq; manu & lingua consense- D runt, & consonam Euticetis & Dioscori intelligentiam euacuarunt.

Quã autoritate idẽ exercuerit in Ephesinã 2. & Chalcedoneñ. vniuersales synodos.

Idem Leo, vt tam Ephesinę secundę, quàm Chalcedoneñ. synodis agendorum omnium normam pręscripserit, vtq; pręuaricantẽ eius mandata ac sententiam Ephesinam illam sua autoritate deiecerit, & Dioscorum Alexãdrinum patriarcham præuaricationis autorem anathematis maledictione prostrauerit, pòst prolixiùs audies.

Aduersus illum Timotheum & Petrum Alexandrinos & Petrum alterum Antiochenum, Acatium quoque Constantinopolitanum episcopos, suprà audiuisti quę viguerit huius sedis autoritas, & qua in ipsos vehemẽtia insurrexerint Simplicius, Felix & Gelasiꝰ. Petrus ille Antiochenus in trisagio, hoc est, cherubico illo hymno (sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis) quem euidenti miraculo reuelatũ in litanijs decãtat ecclesia, addiderat post Immortalis, qui crucifixus es pro nobis, miserere nobis: idq; ex hęretico impioq; quem conceperat sensu, circa incarnationis verbi mysterium, nunc trinitatem ipsam, nũc diuinitatẽ, nunc immortalẽ spiritũ prodigiosa & impia nimis inconstantia, dicens assumpsisse carnem in

A fui vnitatem,& pro nobis passionis contumeliam & mortem. Cuius equidem hymni quẽadmodum in ecclesiasticis orationibus receptus sit, ortumq; habuerit, haud est ignota historia. Siquidem sub beato Proclo Constantinopolitano episcopo cùm vrbs regia grauissimo & terribili concuteretur terręmotu, & dictus S. episcopus, vnà cum populo fugiens miserandum spectaculum, seu potiùs pręsens exitium, & collabentium super se ædificiorum ruinas, secessissent in agrum & flẽtes ac litanias decantantes, diuinam implorarẽt misericordiam, infans quidam ex illo cœtu, spectãte vniuerso populo vnà cum episcopo, repente in aëra sublatus est è conspectu omnium, qui iterum demissus post horam, nunciauit quę audierit in ęthere, dicens de cœlo, quasi de multitudine psallentium, huiusmodi hymnum intonuisse suis auribus, sibique præceptum, vt episcopo nunciaret hęc. Et sic (vt est in beati Cinciani Acclusianarũ episcopi ad dictũ Petrum cõmonitoria epistola) per tres horas in tribunali stans secus pedes episcopi, hæc enarrauit coram omnibus. Itaque intelligẽs sanctus episcopus quid sibi eo pręceptum esset miraculo, atq; in litanijs cherubicum illum imitatus hymnum, vnà cum populo diuinam misericordiam impetrauit, stetitq; subitò terręmotus. Huius historiæ non

B solùm dictus Cincianus, sed etiam Felix Romanus pontifex & præterea Acatius Cõstantinopolitanus, Asclepiades quoque Trallianorum, & Iustinus Sycellię episcopi in literis suis ad eũdem Petrum commonitorijs magno consensu meminêre.

Itaque cùm dictus Antiochenus episcopus sua illa, qua infectus erat, impietate hæretica corrupisset hymnum illum cherubicum, magnaq; ea ex re per Orientem suscitasset scandala, nec prædictorum aliorumq; quàm plurimorum admonitione aut correptione resipisceret, tandem Felix protulit in illum damnationis sententiam, & ab Antiochena sede deposuit, vt testatur hæc eius in eundem damnationis epistola: Quoniam, inquit, importabilibus verbis impiè garrulasti, & non iudicasti cedere sanctis patribus, qui ornarũt sedem beatæ memorię multum triumphantis martyris Ignatij, cuius tu indignus existens nescio quomodo insiluisti inchoare nouitatem in catholica ecclesia tuis prophanis & impijs dogmatibus, &cæ. & non statuisti cedere veritati, & literis nostris ad te scriptis: nunc incepi sententiare aduersus te, imò ille qui est vertex omnium pastoraliũ sedium, in sanctis laudibus florens Apostolorum princeps Petrus, cuius tu nomen tenes, non sententiã

C & fidem, &c. Dicemus ergo tibi, quoniam dilexisti iniquitatem magis loqui quàm iustitiã, dilexisti super omnia præcipitationis linguam dolosam: propter hoc Deus destruet te in finem depositũ à nobis, nõ solùm ab Antiochena ecclesia, sed ab omni honore sacerdotali, & firma sit hæc tua depositio à me & ab his, qui mecum vnà Apostolicum thronũ regunt. Percurrens deinde impias eius assertiones: quis ergo, inquit, non defleret sic dicentes de intemerato trisagio? &c. Quos & alienos putauimus ab orthodoxa fide, & à catholica ecclesia, atq; à communione ducis nostri & gloriosi prædecessoris Petri, qui claues regni cœlorũ à saluatore nostro recepit. Cuius qui participes esse volunt, ducũtur & doctrina ipsius, qui Christum credidit propter nos crucifixum, &c. Scientes, quia non trinitatem crucifixam acceperimus ab Apostolis, nõ patrem, nõ spiritum sanctum, nisi in carne filiũ Dei vnigenitum solum. Hæc ille. Vt autẽ clarissimè intelligas, quãti momenti fuerit, quã reuerenda, quàm metuenda, totiq; orbi formidabilis Romani põtificis autoritas, etiam eo seculo iam ad scismata seditionesq; declinante, hoc tecum perpende, quanti illud fuerit, quòd oẽs penè illi Oriẽtis episcopi, dictũ Petrũ suis literis admonẽtes resipiscere, vnã

Nota uigorẽ sententiæ.

D Apostolicæ sedis in ipsum censurã, dãnationemq; minitantur, ni faciat. Ita Iustinus Sycelliæ episcopus ad eum scribens in epistola, quæ incipit: Oportet militem armari contra bellũ. Post impugnatas eius prauas, impiasq; assertiones: Cessa igitur, inquit, ab huiusmodi tua impia præcipitatione, non addas scandalum scandalo, & non sis causa perditionis magis simplicium hominum, ne præsidens noster Felix secundum canones sententiam dicat contra te. Nec tunc iuuabit tibi dicere: Ego vtiliter hoc apposui: Crucifixum in trisagio confiteri, & cætera. Ita quoq; Cincianus Acclusianus episcopus ad eundẽ: Multifariam, inquit, multisque modis charissime à veritate deuiasti, &cæt. Etenim expositio tua grauem fert contra sanctos patres & Apostolos nouitatem catholicæ ecclesiæ, nec tamen abiecisti eam, multis episcopis præmonentibus te, maximè autẽ sanctissimo archiepiscopo nostro Felice. &cę. Post varia deinde inducta contra eũ de scripturis testimonia, & historiam illam, quã suprà exposuimus, beati Procli Constinopolitani episcopi, de reuelatione trisagij, seu hymni illius cherubici, vtq; eundem in litanijs decantante populo cessauerit ruina & terræmotus vrbis regiæ: Sic ergo, inquit, & tu litanias fac, & pausabit ira, quæ contra te proferenda est: sin autem, veniet

Iustinus Sycelliæ episcopus. Nota commĩnationem.

Nota & huius comminationem.

A niet super te depositio à papa nostro Felice. Custodiet autem Deus mundum à scandalis, & cætera.

Vides itaque quanti toto orbe etiam extremo Oriente etiam ad schismata, seditionesq; iam declinante illa Orientali ecclesia, facta sit vnius Romani pontificis autoritas: vt illi in remotissimo Orientis positi episcopi, illum & recognouerint, & cõfessi fuerint suum præsidentem, suum archiepiscopum & papam, Petri in ecclesiasticæ hierarchiæ primatu successorem, eius vnius cẽsuram reformidauerint. Nec est quod fortè de fide dictarum epistolarum possis dubitare. Sunt enim relatæ in acta quintę vniuersalis synodi Constantinopolitanæ secundæ, sub Vigilio Romano pontifice & Mena Constantinopolitano, quem beatus Agapetus (vt superiùs audisti) in locum à sede damnati Anthemij suis ordinauerat manibus.

Hinc nota q̃ orthodoxisque venerabilior & hostibus orthodoxæ fidei formidabilior fuerit unius Ro. pont. q̃ omniũ cõciliorũ autoritas.

Certè quàm toti orbi, orthodoxisque venerabilior omnibus, quàm etiam orthodoxę fidei hostibus formidabilior fuerit vnius Romani pontificis, quàm conciliorum omniũ & totius in eis conuenientis ecclesiæ autoritas, in Leontio Antiocheno antistite euidenter nobis ostendit Theodoretus ille Cyrenensis episcopus. Is enim cùm Arrianus esset & errorem suum celare niteretur, videns diuisos sacerdotes & populum, & alios dicen-
B tes: gloria patri & filio, alios verò: gloria patri per filium, & spiritui sancto, ipse sub silentio dicebat orationem, nec aliud audiebant adstantes, nisi cùm diceret, in secula seculorum. Et si quidem, inquit ille, hoc non malignè fecisset, diceretur pro concordia populi hoc ipsum fecisse. Sed quia, & contra milites veritatis acuebatur, & nõ nisi hæreticos prouehebat, ostendebat se celare pestem, modò amore populi, modò formidine pressus imperatoris, qui filium dissimilem patri prohibuerat dici. Ea siquidem tempestate Etius magister Eunomij, qui Arrij blasphemiam suis impijs opinionibus auxerat, in Diaconatus ordine ab ipso subleuatus ministrabat. Sed Flauianus & Diodorus, monasticam quidem amplectentes vitam, clarè autem pro ecclesiasticis dogmatibus laborantes, episcopi Antiocheni Leontij redarguerunt, quas contra pietatem struebat, insidias, dicentes: quia elegisti virum studijs malignis imbutum, qui impietatis causa culmen suscepisset potentię, atq; ad ecclesię cladem Diaconatus haberet honorem. Minitabantur autẽ illi Romani põtificis & Apostolicæ sedis censuram. Se enim adituros Hesperias, Occidentalesq; partes, atq; ea quæ callidè insidioseq;

Hic uide, quã formidabilis fuerit Antiocheno episcopo Ro. pontificis autoritas

C aduersùs veritatem ab eo gerebantur, eidem Apostolicæ sedi detecturos. Hoc metuẽs Leontius ab officio suspendit Etium. Hæc ille Theodoretus. Ex quibus intelligis, quã formidabilis fuerit illi Arriano Leontio, Antiocheno patriarchæ vnius Romani pontificis autoritas, qui tamen nec pili faciebat autoritatẽ Niceni, quod impugnabat, cõcilij, quantum huius sedis censurã metuerit: Quemadmodũ etiam vnius Iulij Romani põtificis autoritati cesserunt tot Orientaliũ sedium eiusdem factionis episcopi, qui in Antiochena synodo sub Eusebio Nicomediensi congregati fuêre. Apud quos tamen adeò nihil valebat illius sacrosancti Niceni cõcilij, & tantorum in eo patrum cõuenientium autoritas, vt ad destruendum dogma Nicenæ fidei præcipuè conuenissent.

De Celestio constat, vt nulla synodali autoritate, nullis doctissimorum patrum aduersus eum scribentium rationibus, disputationibusq; superari valuerit: sed sola vnius Romani pontificis autoritate, nõ audens (quod de eo Diuus Augustinus libro secundo aduersus eũdem & Pelagium testatur) beati Innocentij pontificis literis resistere: sed promittens omnia, quæ sedes ista damnaret, se etiam damnaturũ. Nam & rationes & scripturas eludebat facilè. At huius sedis autoritatẽ, toto orbe recognitã, nec illudere potuit nec contemnere. Verũ & hęc in progressu adhuc erunt illustriora. D

Conclusio.

Nunc satis mihi videor hactenus demonstrasse, nõ solùm ecclesiasticam hierarchiam planè fuisse necessariam, si modò esse deberet ecclesia, non solùm institutam à Christo, & in ea Petrum obtinuisse primatum, Romanosq; pontifices in eodem successisse Petro: sed etiam, quod eũdem magna cum libertate exercuerint ab initio super ecclesiam vniuersam, à cuius autoritate nemo exẽptus est, nisi qui ad Christi ouile nõ pertinet. Proinde veram, sanctã, orthodoxamq; nihil dubitamus illius Florentini concilij, quod sub Eugenio quarto celebratum est, definitionem, quę est hoc verborum tenore:

Definitio Florentini cõcilij orthodoxa.

Definimus, sanctam Apostolicam sedem, & Romanum pontificem in vniuersum orbem tenere primatum, & ipsum Romanum pontificem, successorem esse B. Petri principis Apostolorum, & verum vicarium Iesu Christi, totiusque ecclesiæ caput, & omnium Christianorũ patrem & doctorem existere, & ipsi in beato Petro, pascendi, regẽdi & gubernandi vniuersalem ecclesiam à Domino Iesu Christo plenam potestatem traditam esse: quemadmodum & in gestis œcumenicorum con-

A conciliorum, & in ſacris canonibus continetur.

Cui definitioni, tam Græci, quàm Armenij, poſt longam quindecim menſium concertationem, autoritatum, ſcripturarumq́ue pondere, catholicę eccleſię conſenſu, & rei ipſius euidentia cōuicti, reprobato ſchiſmatico errore, in quo eatenus detinebantur, Romanę eccleſiæ ſe iterum humiliter ſubmittētes, in hæc verba ſubſcripſerunt:

Nos igitur oratores nomine noſtro, noſtriq́ue reuerendi Patriarchę, & omnium Armeniorum, hoc ſaluberrimum ſynodale decretum, cum omnibus ſuis capitulis, declarationibus, definitionibus, traditionibus, præceptis & ſtatutis, omnemq́; doctrinam in ipſo deſcriptam, necnon quicquid tenet ſancta ſedes apoſtolica, & Romana eccleſia, cum omni deuotione & obediētia acceptamus, ſuſcipimus & amplectimur. Illos quoq; doctores & ſanctos patres, quos eccleſia Romana approbat, reuerenter ſuſcipimus. Quaſcunq; verò perſonas, & quicquid ipſa Romana eccleſia reprobat ac damnat, nos pro reprobatis & damnatis habemus, profitentes tanquā veri obedientiæ filij, nomine quo ſuprà ipſius ſedis Apoſtolicæ ordinationibus & iuſſionibus fideliter obtemperare. C

Libri quarti FINIS.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER QVINTVS.

De controuerſiis inter Regnum & Sacerdotium.

Marſilii Patauini de eccleſiaſtica autoritate ſententiam explicare. Cap. I.

D

B

SVperioribus libris eccleſiaſticæ hierarchię cauſam ſimpliciter peregimus, nihil im miſcentes cōtrouerſiarum, quę inter ſecularem & eccleſiaſticam autoritatem prophanis quorundam atq; impijs exagitatæ ſunt diſputationibus. Quas cū diſsimulare diſſuaderent, & tempora & ſuſceptum argumentum ab initio, vnum ex omnibus delegimus Marſilium Patauinum, quo nemo diligentiùs, vehementiùs, aut etiā copioſius cauſam ſecularis poteſtatis aduerſus eccleſiaſticam egiſſe legitur. Quam planè ſubuertere & in nihilum redigere omni ſtudio conatus eſt. Scripſit is ante annos ducentos ad Ludouicum Bauarum, temporibus Ioannis 22. à quo ille excōmunicationis vinculo innodatus fuerat, ex contumace hæreticum facere ſatagens, velut apologiam quādam aduerſus autoritatem pontificiam, cui defenſoris pacis titulum fecit, cùm eandem (quod poſt intelliges) omni ſtudio eliminet ab eccleſia. Fuit homo Ariſtotelicus magis, q̄ Chriſtianus, atq; ex illius magis, quàm Chriſti inſtitutis, nouam eccleſiaſticę hierarachię formam conatus effingere: quamuis ſacras literas, & ſanctorum patrum ſentētias, ſed ſuo more intellectas, ſine fine & modo cōgerat, veritatiq́; confidentiſsimè objciat: vbiq; ſeipſum victorem pronuncians, ſed ante victoriam. Tam amarus, tam virulentus in Romanos pontifices, vt merito dubitares, niſi tempora diſiungerēt, hîc ne à Luthero, an Lutherus ab iſto, ſuam didicerit rhetoricam: nam vterque alterum in hac parte conatur vincere. Eius libri ab initio Lutherani tumultus, ab eiſdem alicunde eruti è blattis & tineis (à quibus teri magis conueniebat, quàm manibus Chriſti fidelium) elegātiſsimis typis excuſi, ſunt æditi in publicum: ne nulla non peſtis nunc reuiuiſceret, aut quid deeſſet perſequutioni eccleſiæ.

Marſilius Patauinus, quo tempore, qua cauſa & qualiter ſcripſerit aduerſus autoritatem eccleſiaſticā.

Aduerſus quem ſi illum liceret ſequi, multo minus nobis fuiſſet laboris & negotij. Sed quò minus hoc licuerit, primo prolixitas fecit. Nam illius apologia cùm in librum magnum exeat, noſtra hæc antipologia in volumen immenſum exiret neceſſariò, & lectorē enecaret prolixitatis tædio: præſertim cùm vniuerſa eius ſentētia, atque omnium rationum, quas affert, efficacia, infinito breuiùs, & ſimul multo luculentiùs exprimi potuerit. Deinde, quia nec ab initio ingenuè & ſimpliciter

Cur eius ſcripta nō licuerit ad uerbum ſubijcere.

A citer proponit id quod conatur demonstrare, sed planè dissimulat, sensim ad hoc veniens, & alias quasdam sententiolas subdole adstruens ratiúculis quibusdam dialecticis & Aristotelicis. Quæ prmia fronte nihil in se continere videntur, quod magnopere animaduertendum sit, quapropter nec lectorem aliò properantem detinent, aut ad sui discussionem exactiorem inuitant. At cùm ad causam ventum est, eisdem sententiolis velut ante certo demonstratis, tanquam primis & indubitatis principijs vtitur. Sic fallit lectorem incautum, fouet impium. Postremo quia sæpè eadem repetit, & nihil minus curat, quàm vt accuratè atque ordine, quod vult, exprimat & prosequatur, sed vbique falsa atque impia obscuris inuoluit, adeo vt mihi penè plus laboris & negocij fuerit, ex tanta confusione & prolixitate, vniuersam eius sententiam, & rationum quas adducit pondus & efficaciam, contrahere in luculentum compendium, quàm demonstrare earundem falsitatem & inefficaciam.

Partitio vniuersæ disputationis Marsilij.

Partitus est autem vniuersam suam disputationem in tres partes, quas dictiones appellat. In prima pręambulis illis immoratur sententiolis (vt sibi videtur) Aristotelicis, interim dissimulans quorsum eas adstruat. In secunda causam ipsam principalem exequitur. B Tertia est velut index priorum, colligēs velut illatiue ex superioribus, quadraginta duas sententias quarum penè nulla non est impia & hæretica.

Summa sententię, quam ille velut basim totius causæ constituit.

Breuiter, hæc summa est eorum, quæ ille conatur adstruere: Ex lege Christi nulli episcopo, nec Romano, nec alteri, competere vllam superioritatem, aut iurisdictionis autoritatem statuendi, præcipiendi, aut quemuis ad quiduis obligandi: non solum super laicos, sed nec super vnum aliquem ex sacerdotibus aut clericis, nedum supremam omnium. Quin potius vltro oblatam ab eo, ad quem hoc pertineret, autoritatem huiusmodi ne acceptare possint, aut debeant, interdictum eisdem à Christo & apostolis. Sed quod ea competat solis secularibus principibus. Idque ex delegatione aut commissione eius, cui præsunt, multitudinis, apud quā solam originaliter & causatiue (vt verbis eiusdem loquar) vult esse autoritatem eiusmodi. Neque vllum sacerdotum aut episcoporum, nec Romanum quidem, seu in realibus, seu in personalibus, ab eorum coactiua autoritate exemptum: quin potius omnes ęque subiectos vt laicos, ex euangelicis, apostolicis & sanctorum patrum sententijs euidenter se demonstrasse prædicat. Sacerdotalem enim autoritatem à Christo vnam, æqualemque institutam omnibus, velut ad sacramenta tantum ministranda, & doctrinam euangelicam prædicandam Christifidelibus. Distinctionem vero & ordinem, quem nunc inter ministros ecclesiæ cernimus, & vnius principatum atq; autoritatem super alios, partim rationabiliter introductum vult ab hominibus, partim etiam fraudulenter vsurpatum: præsertim primatum super alios Romani pontificis. Nec pertinere ad sacerdotes, episcopos, aut Romanum pontificem, sed ad seculares principes, ex autoritate & commissione fidelis multitudinis, ordinare atque instituere sacerdotes in prælaturis, dignitatibus & officijs ecclesiasticis: apud quos æquè destituendi pro arbitrio, vt instituendi eosdem, vult esse potestatem. Breuiter, sacerdotes & episcopos, nudos esse sacrorum ministros, seculari potestati in omnibus æquè subiectos vt laicos.

Hæc summa est sententiæ, quam velut basim & fundamentum totius causæ constituit. Vnde in diuersas, grauesq; aduersus ecclesiam & ecclesiasticos erumpit querimonias, inuectiuas & blasphemias, quemadmodum post audies.

B Eam autem huiusmodi ferè demonstratione conatur asserere. In primis ponit nulli conuenire aut competere vllam iurisdictionis præceptiuam aut coactiuam autoritatem super alios nisi ex commissione legislatoris diuini aut humani. Legislatorem diuinum, Moysen aut Christum: humanum vero, vniuersitatem multitudinis, super quam esset autoritas eiusmodi, intelligēs. Sub quo subsumit, sub lege euangelica ex commissione legislatoris nostri Christi non competere vlli hominum superioritatem, aut autoritatem præceptiuam & coactiuam super alios, quin potius eandem interdictam à Christo suis apostolis, discipulis & eorum successoribus. Ex quibus vtique, si vera sint, nulli nūc vllam super alium competere iurisdictionis & superioritatis autoritatem, quam ex commissione legislatoris humani, hoc est, ciuilis aut fidelis multitudinis, necessario consequitur. At autoritatem eam, quæ pendet ex commissione legislatoris humani, aut ciuilis multitudinis, vult esse penes ciuiles principes. Quare secundum Christi & apostolorum doctrinam, eisdem subiici, & obedire oportere dicit absque vlla distinctione, æquè sacerdotes, episcopos, pontifices ac laicos.

Qua demonstratione illam suā sententiam adstruat. *Maior.* *Minor.*

Vis demonstrationis maioris, aut primo

b loco

A loco assumptæ propositionis, in hoc consistit, quod aut diuinitus, aut humanitus, necessario competat oportet vni hominum super alium superioritas, aut iurisdictionis autoritas eiusmodi, cum natiuitatis, quantum ex se est, conditio, omnes pares, aut æquales faciat. Eam autem diuinitus competere posse vni hominum super alium indubitatum est, qualem ipse confitetur competijsse Moysi, Dauidi & alijs, super Israeliticum populum. Humanitus vero, eam nulli vult posse competere, nisi ex delegatione vniuersitatis multitudinis ciuilis, apud quam solā, in primis contendit esse autoritatem ferendi leges obligatorias, deinde committendi alicui autoritatem principandi & imperandi super se, & omnes eius reipublicæ aut communitatis partes ordinandi. Primum, videlicet apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi leges humanas obligatorias, conatur probare capite duodecimo dictionis suæ primæ his rationibus (quas ideo cogor adscribere, quoniā ad easdem frequenter remittit, tanquam ad euidentes demonstrationes, cum vix probabilitatem vllam dialecticam habeant.)

Vt maiorem probet.

B Prima: Quoniam illius tantummodo est legum humanarum lationis autoritas prima simpliciter, à quo solo optime leges possunt prouenire. Hoc autem est ciuium vniuersitas, aut eius pars maior seu valentior, quæ totam vniuersitatem merito repræsentat. Ad vniuersitatem ergo ciuium, aut eius maiorem partem tantummodo pertinet legis ferendæ autoritas. Primam propositionem supponit notam ex terminis. Secundam adstruere conatur quibusdam ratiunculis mutuatis ab Atistotele, sed male accommodatis ad propositum. Est enim euidenter falsa, vt post demonstrabimus. Quare nec vitandæ prolixitatis causa illas libuit adscribere.

Rationes quibus probare nititur apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi leges humanas obligatorias.

Secunda ratio: Illius tantummodo est legis ferendæ autoritas, per quem latæ melius aut simpliciter obseruantur. Hoc autem, inquit, est tantummodo ciuium vniuersitas. Ipsius igitur est legis ferendæ autoritas. Primam aut maiorem propositionem etiam supponit velut notam per se. Minorem similiter probare nititur quibusdam ratiunculis, quas indignum est adscribere. Nam post clarissime videbitur earundem inefficacia.

Tertia: Illud agibile, in cuius debita institutione consistit pars maxima communis sufficientiæ ciuium in hac vita, & in cuius praua institutione commune detrimentum imminet, per vniuersitatem tantummodo ciuium debet institui. Hoc autem est lex. Ergo ad vniuersitatem ciuium sequitur pertinere eius institutionem. Maiorem propositionem etiam supponit vt notam per se, aut eisdem valde propinquam. Similiter & secundæ est satis notoria veritas. A

Postremo, velut prædictarum rationum omnium vim in vnum colligens, sic tanquam per diuisionem argumentatur: Aut legis ferendæ autoritas ad vniuersitatem ciuium pertinet, aut ad vnum solum, aut vero ad paucos optimates. Non ad vnicum. Posset enim vel ob ignorantiam, vel malitiam, vel ob vtrunque prauas leges ferre, magis ad proprium, quàm ad commune respiciens. Ob eandem rationem nec ad pauciores optimates vult pertinere. Restat ergo pertinere ad vniuersitatem ciuium.

Ex eisdem his rationibus aut prorsus similibus, mutato videlicet termino legis in terminum principantis, XV. capite eiusdem suæ dictionis primæ supponit satis demonstratum, apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem committendi alicui principatum, aut iurisdictionis super alios exercendæ autoritatem, item & principem corripiendi & deponendi, si ita mereatur.

Secundam vero aut minorem principalis demonstrationis propositionem, qua prædictam illam suam sententiam, velut totius causæ fundamentum ac basim conatur adstruere, videlicet: Ex Christi institutione & autoritate, nulli in ecclesia competere vllam superioritatem, aut iurisdictionis præceptiuam, coactiuamúe autoritatem. Quin potius eandem suo exemplo & doctrina interdixisse suis apostolis & discipulis, eorumque successoribus sacerdotibus & episcopis, primo multis scripturarum & sanctorum patrum sententijs demonstrare conatur, quarto & quinto secundæ dictionis suæ capitibus. Deinde & in sequentibus rationibus & apparentijs plurimis idem ipsum confirmat, velut post audies. Hoc vero loco subijciemus ex ordine eas rationes, quas ex euāgelicis & apostolicis scripturis affert præmemoratis capitibus, vt quibus confidit & nititur præcipuè, & ad quas postea deficientibus sibi alijs solidis rationibus prouocat perpetuo. B

In primis itaque demonstrare conatur, Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare, intelligendo per iudicium, ipsius principantis sententiam, qui vt eidem obediatur, vim præceptiuam & coactiuā obtinet. Neq; etiam principari temporaliter, sed magis subijci principi-

A cipibus huius seculi. Quinimo, quod seipsum, suosque apostolos & discipulos, ipsorumque successores episcopos ac sacerdotes, eiusmodi principatu excluserit, non solum suo exemplo, sed etiam consilio & præcepto, & quòd hoc ipsum comprobauerint & docuerint apostoli.

Ex Christi exemplo multiplici.

Quod autem Christus ab officio principatus, seu contentiosæ iurisdictionis, regiminis in hoc seculo, seu coactiui iudicij cuiuslibet se, suosque discipulos excludere voluerit, ex eo vult apparere, quod Christus coram Pontio Pilato Romani principis in Iudæa vicario confessus est regnum suum non esse de hoc mundo, hoc est, non se venisse regnare dominio temporali, quomodo regnant mundi principes. Quia, inquit, si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri vtique mei decertarent, vt non traderer Iudæis, id quod fieri non vides. De quo etiam sanctorum adducit sententias. Nam Augustinus causam explicans cur Christus interroganti Pilato, num rex ipse esset Iudæorum, ad hoc non responderit continuo, sed prius vicissim interrogarit, à semetipso hoc diceret, an, inquit, alij tibi hoc dixerunt de me? deinde vero respondenti ad hoc Pilato: Nunquid ego Iudæus sum? gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi, quid fecisti, si regem te non fecisti? tum demum responderit Christus, regnum suum non esse de hoc mundo. Quasi diceret, inquit Augustinus: Audite & Iudæi & gentes: Non impedio dominationem vestram in hoc mundo, quid vultis amplius? venite credendo ad regnum quod non est de hoc mundo. Quid enim est regnum eius, nisi credentes in eum? Sic & in eundem locum Chrysostomus: Non priuat, inquit, mundum sua prouidentia & prælatione, sed ostendit regnum suum non esse humanum. Sic & Theopompum quendam citat dicentem: Ex temetipso, inquit, hoc dicis, an alij tibi dixerunt de me? Quasi diceret: Si ex temetipso hoc loqueris, pande signa rebellionis meæ. At si ab alijs percepisti, inquisitionem fac ordinariam. Vides, inquit iste Marsilius, non dixisse Christum, huius causæ inquisitionem ordinariam ad ipsum non pertinere: quod tamen debuisset dicere secundum aduersariorum sententiam, secundum quam illi subiectus non erat. Imo, ex verbis Pilati dicit annotare Augustinum, quòd iure & merito puniendus fuisset Christns, si se regem fecisset. Siquidem à gente & pontificibus suis sibi traditum dicens interrogat: Quid fecisti? Satis, inquit Augustinus, ostendit illud obiectum pro crimine. Quasi diceret: Si regem te negas, quid ergo fecisti, vt tradereris mihi? tanquam non esset mirum, si puniendus iudici traderetur, qui se regem diceret. A

C.VI. Confirmat hoc ipsum, facto & exemplo Christi apud Ioannem: Qui inquit, cum cognouisset vt venturi essent Iudæi, qui eum raperent, & regem facerent, aufugit solus in montem. Quo facto, inquit Chrysostomus, nos erudiuit mundanas dignitates contemnere.

Rursus interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diuidere, respondit Christus: O homo, quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Quasi diceret: Non ad hoc veni, aut missus sum, vt ciuiles lites iudicio dirimam, quod ad seculi principatus pertinet. Bene, inquit Ambrosius, terrena declinat, qui propter diuina descenderat, nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatum, viuorum habens, mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

Deinde pergit ostendere, non solum Christum ipsum recusasse principatum huius seculi, & coactiuam super alios iurisdictionis autoritatem, & in hoc se discipulis quoque suis exhibuisse formam & exemplum: verum etiam docuisse tam opere, quam sermone, vniuersos æquè sacerdotes vt laicos, subesse debere realiter & personaliter coactiuo iudicio principum secularium. Et primum hoc probat in realibus, quandoquidem interrogantibus Iudæis, num liceret censum dare Cæsari, respondit Christus: Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Vbi Chrysostomus: Tu autem cum audieris, redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari, illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquod tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Ex quibus Chrysostomi verbis vult constare, in omnibus Cæsari subesse nos oportere, modo pietati non repugnent. Similiter beatus Ambrosius in epistola de tradendis basilicis: Soluimus quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei deo. Tributum Cæsaris est? non negatur. Idem confirmat ex eo, quod publicanis, qui vectigalibus & tributis exigendis præerant, iusserit Christus pro se & Petro tributum persolui ab ipso Petro. Quod si putasset Christus inconueniens, futuros sibi successores in sacerdotali officio tributa soluere, ac ipsorum temporalia subiecta fore principibus seculi, potuisset ipse hoc malum exemplum in seipso non B

 edere,

A edere, vt omnipotens & æterni patris infinita sapientia. Sed voluit, inquit, hoc nos exemplo docere, ne detrectaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Itaque beatus Ambrosius in memorata epistola: Tributum petit imperator? scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Quod insuper etiam in persona sua Christus subfuerit coactiuę potestati principum huius seculi, quæ, quo ad eam partem, vocatur merũ imperium, ex eo vult constare, quod se capi permiserit, & duci ad Pilati prætorium, & per ipsum demum, vt iudicem, iudicari, & condemnari extremo supplicio. Quod nequaquam permisisset, si inconueniens iudicasset suos sacerdotes subijci principibus seculi & per ipsos iudicari.

Itaque Pilato admiranti, quòd sibi non responderet Christus, vt qui potestatem haberet ipsum & crucifigere & dimittere, tandem respondit: Non haberes potestatem in me vllam, nisi tibi datum esset desuper. In quibus verbis notat Christum non negasse Pilato potestatem ipsum iudicandi, & iudicium in ipsum exequendi, nec dixisse, hoc ipsum facere de facto cum iure non posset, sed addidit, hanc potestatem ipsum habere desuper. Discamus ergo, inquit Augustinus,
B quod dixit, quod & per Apostolum docuit: Quia non est potestas, nisi à Deo. Et D. Bernardus in epistola quadam ad archiepiscopum Senonensem: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem Christus super se quoque fateatur cœlitus ordinatam. Quod si supra Christum, quanto magis, inquit, super apostolos, eorumque successores episcopos & presbyteros?

Hoc ipsum confirmat verbo Apostoli ad Galatas: At vbi, inquit, venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege. Si factus sub lege, ergo, inquit, & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem, qui tamen nõ erat episcopus aut sacerdos.

Ex Christi doctrina. Rursus vult Christum negasse suis superioritatem aut autoritatem coactiuam, tam super se inuicẽ, quàm super alios, vbi contẽdentibus de principatu dixit apostolis: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur: vos autem non sic, sed qui maior est in vobis, fiet sicut iunior: & qui præcessor, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nónne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos prim⁹ esse, erit vester seruus, C
sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Nõ igitur, inquit, Christus rex regũ, & dominãs dominantiũ apostolis suis dedit iurisdictionis autoritatem coactiuam super seculares principes aut quosuis alios.

Hoc ipsum confirmat B. Bernardi ad Eugenium sententia: Quod habuit, inquit, Apostolus, hoc dedit: solicitudinem, vt dixi, super ecclesias, nunquid dominationem? audi ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, ne etiam veritate, vox domini est in euangelio: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdici dominatum. Ergo tu vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum, plane ab vtroque prohiberis, si vtrunq; simul habere voles, perdes vtrunque. Alioqui non te illorum numero putes exceptum: Ipsi regnauerunt, & nõ per me: principes extiterunt, & non cognoui eos.

Eandem sententiam confirmat deinceps & verbis & sententijs apostolicis: Nemo, inquit Apostolus, militans Deo, implicat se negocijs secularibus. Negociorum autem omnium secularissimum, est principatus habẽs coactiuam autoritatem, qua secularia negocia, & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare maxime fugiendus est illi, qui debet deo militare. *Ex doctrina apostolica.* D

Idem eiusdem Apostoli verbis confirmare videtur, cum dixit: Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, constituite ad iudicandum. Contemptibiles vero intelligit iuxta Ambrosij & Augustini sententiam, aliquos sapientes in secularibus videlicet, qui tamen sunt minoris meriti & gradus in ecclesia: perinde ac si dixisset, vt vacantes sibi laici hoc impendant oneris & seruitij. Vt, inquit beatus Gregorius, hi terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum, id est, actuum secularium scientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negocijs implicari, vt dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire.

Eandem vult esse D. Bernardi ad Eugenium sententiam: Ergo, inquit, in criminibus, non in possessionibus, est potestas vestra. Propter illa siquidem, non propter has, accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtique exclusuri, non possessores: Vt sciatis, ait, quia filius hominis habet potestatem

A tem dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur,& dignitas & poteſtas,dimittendi peccata,an prædia diuidendi?Sed non eſt comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices ſuos reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis?Quid falcem veſtram mittitis in meſſem alienam? Ex quibus infert iuxta Bernardi ſententiam, epiſcopum ſibi vſurpantem iuriſdictionem coactiuam ſuper contentioſis inter homines actibus,alienum officium indebite inuadere.

Præterea ex verbis Apoſtoli ad Romanos decimotertio clare demonſtratum putat,omnes cuiuſcunque gradus aut ordinis in eccleſia dei ſubiectos eſſe oportere principibus ſecularibus, atque eorum autoritati coactiuæ.Sic enim habent verba Apoſtoli: Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non eſt enim poteſtas,niſi à deo:quę autem ſunt à deo,ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit poteſtati,dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.Nam principes non ſunt timori boni operis,ſed mali.Vis autem non timere poteſtatem? bene fac,& habebis laudem ex illa, dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malum feceris, time, non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt,vindex in iram ei,qui malum agit. Ideo-
B que neceſsitati ſubditi eſtote, non ſolum propter iram, ſed etiam propter conſcientiam:ideo enim & tributa præſtatis. Miniſtri enim dei ſunt,in hoc ipſum ſeruientes.Reddite ergo omnibus debita,cui tributum,tributum:cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem,honorem. Hæc verba Apoſtoli (vt quæ multum putat ſuæ intentioni ſeruire, & aduerſari epiſcoporum, maxime autem Romanorum, autoritati ſupra principes) ille vehementer vrget & ponderat, adhibitis ſanctorum patrum ſententijs. Siquidem ex illis certiſsimo & irrefragabiliter demonſtratum putat,omnes homines cuiuſcũq; tandem ſtatus aut conditionis exiſtant,tam realiter,quàm perſonaliter ſubeſſe debere iuriſdictioni principum ſeculi, eiſq; obedire in omnibus, quæ non contrariantur legi ſalutis æternæ.

Et in primis,quod omnem animam dicit, omnem hominem intelligit, neminem excipiendo, nec epiſcopum nec presbyterum. Magis tamen animæ,quàm hominis nomine illic exprimere voluiſſe hominem, vt doceret,etiam animo ſubditos illis nos eſſe oportere, & voluntarie præcipientibus obſequi. Quod ipſum etiam clare explicat dicens, vt illis ſubdantur,non ſolum propter iram,ſed etiam propter conſcientiam. Per ſublimio- C
res autem poteſtates,ſeculares principes tantum vult intellexiſſe, quibus coactiua commiſſa eſt iuriſdictio, quorum etiam eſt per armatam potentiam defendere patriam, quod ſacerdotibus non conuenit, dicente Ambroſio: Dolere potero, flere potero,gemere potero, aduerſus arma, milites, Gothoſque,lachrymæ meæ, arma mea ſunt, talia enim munimenta ſunt ſacerdotis: aliter nec debeo,nec poſſum reſiſtere. De illis vero dicit Apoſtolus:Non enim ſine cauſa gladium portat.His ergo, quamuis infidelibus & diſcolis reſiſtentes,quicunque tandem illi fuerint,etiamſi epiſcopi & presbyteri,ſibi, inquit, damnationem acquirunt. Miniſtri enim Dei ſunt,non Petri, vt dicit, non Pauli,aut noſtri.Petro vero aut Romano pontifici præcipienti ſecundum legem euangelicam,tametſi deberi velit reuerentiam & obedientiam, ad ſuorum tamen præceptorum obſeruationem,neminem vult arctare poſſe, aut inobedientiam punire vlla pœna, reali aut perſonali,vt quam illis poteſtatem interdictam à Chriſto ex prædictis vult euidenter conſtare.

Præterea adducit etiam illud Apoſtoli ad Timotheum: Obſecro igitur, primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes pro omnibus hominibus,pro re- D
gibus & omnibus, qui in ſublimitate ſunt, vt tranquillam & quietam vitam agamus. Vides, inquit, inter poſitos in ſublimitate nuſquam connumerari ſacerdotes aut epiſcopos.Sed ideo Apoſtolus orare, inquit Auguſtinus,pro regibus admonuit,& pro omnibus ſublimibus eodem ſpiritu afflatus quo & Hieremias, qui ſcripſit Iudæis captiuis in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonoſor, filiorumque eius, & pro pace ciuitatis. Quia in pace illorum, inquit, erit pax veſtra.Hoc autem figurate ſignificat eccleſiam in omnibus ſanctis eius, qui ſunt ciues cœleſtis Hieruſalem, ſeruituram ſub regibus huius ſeculi.

Rurſus Tito Apoſtolus: Admone illos ſubditos eſſe principibus & poteſtatibus. Non dixit,inquit,Apoſtolus: Admone ſeculares tantum.Nec rurſus: Admone ſubditos eſſe nobis & principibus, ſciens nec ſibi,nec ſacerdotibus ſubiectionem deberi.

Ita quoque Petrus: Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue regi, tanquam pręcellenti,ſiue ducibus,tanquam ab eo miſsis,ad vindictam malorum,laudem vero bonorum: quia ſic voluntas Dei eſt. Cum igitur malefactores poſsint eſſe & ſa-

A cerdotes, sequitur etiam illos subesse vindictæ & punitioni principum.

Exemplo & facto Pauli. Hoc ipsum præterea etiam Pauli vult confirmari exemplo, qui refugiens iudicium sacerdotum, Cęsarem appellauit. Ad tribunal, inquit, Cæsaris sto, vbi me oportet iudicari. Quibus verbis clarissime confessus est, inquit, coactiuæ iurisdictioni Cæsaris se fuisse subiectum.

Ex his sufficienter demonstratum putat, vt episcopis nullam conuenire lege diuina in hoc seculo coactiuam in quemuis potestatem, sed interdictam potius, ita ipsos in hac subiectos esse principibus seculi. Nec vllum episcopum, seu Romanum, seu alium, habere etiam in ministros ecclesiæ sacerdotes aut presbyteros vllam coactiuã iurisdictionem, nisi eadẽ per humanum legislatorem concessa fuerit. In cuius potestate semper dicit esse eandem ab ipsis reuocare: præsertim ex rationabili causa, cuius plenam determinationem ad eundem legislatorem, præsertim in communitatibus fidelium pertinere velut esse indubitatum & notorium. Quas eius rationes ideo prolixius aliquanto adscripsimus, tametsi maiore longe, quàm ille & compendio & luculentia, audeo etiam dicere maiori probabilitate & apparentia: ne

B quisquam hostis autoritatis ecclesiasticæ calumniari possit nos dissimulasse aut declinasse earum pondus, vim & efficaciam. Quas si persequeremur per singula quæque verba, vt ab eodem perscriptæ sunt, vnus hic liber in immensum volumen cresceret, nec instituti nostri ab initio rationem hic retineremus. Nihil tamen dubito etiam illius studiosis in harum rationum explicatione (quas ille alicubi magis innuit, quàm possit exprimere) factum plusquam satis.

Aduersus impietatem prædictam, catholicam veritatem asserere, & demonstrationis principalis, cui nititur, inefficaciam demonstrare.

CAP. II.

Notãda Gersonis sententia de duplici peste vitanda in hac inquisitione. Ioannes ille Gersonus, Parisiensis Theologus, vir in primis & eruditus & pius: nec tamen pontificiæ autoritati (quod libro sequenti intelliges) quantum par est, tribuens, libro seu tractatu de ecclesiastica potestate, consideratione XII. duplicem hac in re pestem designat: vtranque magno studio vitandam illi, qui veritatem assequi voluerit, alteram appellans detractionem liuidam, alteram adulationem subdolam, vtrinq; in extremo consistentes, in quarum medio consistat veritatis synceritas. Inuida detractio, inquit, ecclesiasticam potestatem prorsus deprimit, & seculari subijcit. Adulatio contra extollit sine modo & mensura, pene ad similitudinem altissimi. Tolle, inquit, tolle temporalitatis ius omne & dominium ab ecclesiasticis, clamat detractio, quia sic Christus instituit dicens: Nisi quis renunciauerit omnibus, quę possidet, non potest meus esse discipulus. Neque enim capaces esse iurisdictionis secularis. Nemo enim militans Deo implicat se negocijs secularibus, victu & amictu contentos esse oportere, reliquum esse pauperum. Ex aduerso consurgit adulatio blandiens, & in hunc modum susurrans: O quanta est ecclesiasticæ potestatis sublimitas. Nam sicut Christo collata est omnis potestas in cœlo & in terra: ita Christum omnem potestatem suam dedisse successoribus suis. Vnde nec Constantinum quicquam dedisse Syluestro, quod ante non esset suum, sed reddidisse iniuste detentum. Porro sicut non est potestas nisi à Deo: sic nec aliquam potestatem seu imperialem seu regalem haberi posse, nisi à Dei vicario, in cuius fœmore scriptum est: Rex regum, dominus dominantium. Ipsum esse monarcham supre- D mum, nedum in spiritualibus, sed etiam temporalibus, à quo alij reges & principes suam dominationem accipiant, atque eius medio à Deo. Inter has pestes vtrinque constitutas in extremitatibus, media ac regia via incedẽs moderatrix discretio, suum vnicuique tribuit, secundum quam, inquit ille, dicimus ecclesiasticos etiam capaces esse & bonorum & honorum temporalium, multa illis ex debito competere, posse in diuitijs aliter quàm apostolos viuere, atq; etiam temporalium iurisdictionem, modo eis legitime competat, pro temporis exigentia exercere. Nec minus ex aduerso stultas adulationes & falsas insanias deuitabimus, vt suos ecclesiasticæ potestati noscamus terminos, intra quos se noscat coercere, sic vt meminerit potestatẽ secularem etiam apud infideles sua iura habere propria, suas dignitates & dominia.

Aduersus prædictam Marsilij sententiam orthodoxa veritatis assertio. Hæc ille Gersonus, non indigna, quorum quis in hac causa pertractãda perpetuo meminerit, ne hinc in Scyllam, inde in Charybdim impingens, veritatis naufragium faciat. Quæ ideo etiam hic adscribere placuit, vt intelligeres lector Christiane, pesti ne pestilentissimæ, an vero sanæ, synceræq; veritati, dictam Marsilij sententiam connumerare debeas.

Quod

A Quod vt clarius certiusq; intelligas, memineris velim eorũ, quę superioribus libris clarissimè à nobis demonstrata sunt. Et in primis, nullam posse in vnum multitudinem contineri, nisi colligatur vinculo ordinis ad vnum & per vnum aliquod principans, quod suum cuique præscribat ac moderetur officium, ab vnoquoq; eius possit rationem exigere, excessus punire, corrigere, & ad æqualitatem ac symmetriam quandam reducere. Hæc enim non solum Christiana, sed etiam ethnicorum philosophorum, atq; adeo Aristotelis, quandoquidem cum Aristotelico agimus, est certissima sententia, & quam is ille ipse Marsilius XVII. cap. suæ dictionis primæ, multis rationibus non male adstruit. Quam cum veram experiamur, etiam in exigua qualibet multitudine, etiam vnius ciuitatis, vicinię, dom⁹, quid erit in infinita multitudine totius Christianæ ecclesiæ, ex nullis non gentibus, nationibus & populis diffusis in orbem terrarum vniuersum, etiam qui alioqui nullo colligantur ciuili vinculo? Quod si insuper consideraueris, vt plane sit necessarium conseruari vnitatem illius catholicæ Christi ecclesiæ, à sui initio ad finem vsque seculi, tanto maiorem in ea necessitatem intelliges diligentissime constituti B ordinis, & in summam vnitatem reducti, qualem etiam diuinitus in eadem constitutum demonstrauimus. In hac ergo indiuidua vnitate ecclesiastici vnius corporis, vt necesse est membra eius omnia communicare inuicem in his, quæ ad fidem religionemque Christi & finem salutis æternæ & cœlestis patriæ assequendæ pertinent, quo vniuersa Christiani hominis opera pertinent: Ita necesse est omnia moderari vnius velut capitis habenis & imperio, quod singula membra in hac communione contineat, singulis sua præscribat officia, eorundem possit rationem exigere, excessus corrigere, turbas sedare, & pacem tranquillitatemq; conseruare in domo ecclesiastica, vt non sit, inquit ille, schisma in corpore. Aequè enim, imo multo magis constat hoc esse necessarium ꝓ conseruanda indiuidua vnitate ecclesiastici corporis, quàm ciuilis principatus vnitas ꝓ cõseruanda vnitate particularis alicuius cõmunitatis, ciuitatis aut regni. Alioqui nulla esset membrorum conspiratio in communem & totius corporis salutem, nulla mutuę vtilitatis communicatio, sed quodq; suo ferretur impetu, tantum in commodum proprium, & impedirent se mutuo, vt lata in diuersa, & frequenter in contraria. Ecclesiastici autem corporis membra sunt, non soli episcopi, presbyteri, reliquique specialiter mancipati diuino cultui, sed etiam reliquus populus, quos laicos dicimus, imperatores, reges, principes, regna, imperia, ciuiles communitates & res publicæ etiam, vt eiusmodi. Neq; enim ex solis presbyteris, monachis & continentibus, constitui poterat catholica Christi ecclesia, sed necessario requirebat etiam ciuilem multitudinem per sanctum immaculatumq; coniugium propagandam, & continuandam ad fines seculi, quæ etiam requirebat necessario suos ciuiles magistratus, reges & principes. Quare hi omnes vt pars & membra sunt Christianæ ecclesiæ, necessario etiam subsunt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, qui sui imperij habenis moderetur eosdem, in suam mutuo, & totius corporis vtilitatem conspirantes teneat, omnes contineat in officio, præuaricantes corrigat, & si ita exigat totius necessitas, administratione quoque & officio amoueat, & in locum eorum constituat alios, aut constituendos præcipiat per eos, ad quos hoc ipsum de iure aut consuetudine pertinet. Hæc enim necessario ad partem principantem pertinere in vnaqualibet communitate hominum, si inter ipsos subsistere debeat vnitas & communio, euidens demonstrat ratio, comprobata experimento omnium ab initio societatum ciuilium, atq; etiam is (aduersus quē agimus) Marsilius XV. primæ suæ dictionis, philosophicis rationibus verissime comprobat. Id quod libenter ab eodem acceptauimus.

C *Ecclesiastici corporis mẽbra esse etiã laicos, etiam imperatores reges & principes.*

Eosdem ergo subesse imperio ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis &c. Officia præsidis aut partis principãtis

D Nihil est hic, quo quis subterfugiat: Si vt reges, aut imperatores Christiani, & super Christianum populum, sunt præcipua quædam & insignia membra Christianæ ecclesiæ, necesse est, vt tanquam eiusmodi subsint autoritati & iurisdictioni partis principantis in communitate ecclesiastica, vt cum Aristotelico loquar Aristotelice. Vtq; hæc possit ab illis officiorum suorum rationem exigere, & commissos in eis excessus corrigere, velut hoc ipsum exigit Christiani populi & ecclesiæ vtilitas.

Cauillri motio.

Quod si dixeris antiquiorem esse ciuilem autoritatem, imperatorum, regũ, & principum, quàm sit Christianæ ecclesiæ, illam etiam apud ethnicos suam dignitatem habere, sua iura propria: & propterea, vt eiusmodi, non subesse illos, nec eorum autoritatem, iurisdictioni atq; autoritati eius, cui totius ecclesiastici corporis commissum est regimen. Hic tecum non admodum pugnabo. Non enim dicimus, imperatores, reges, principes, sed nec vnumquemuis è populo simpliciter, & vt eiusmodi, subesse autorita-

A ti & iurisdictioni ecclesiasticæ: sed vt Christianos & Christiani populi imperatores, reges aut principes, hoc est, vt membra ecclesiastici corporis. Quid enim mihi, inquit ille, de his, qui foris sunt iudicare? Illi enim solius Dei in hoc sunt subiecti iudicio. Sed nos, qui Christiani, vtque magistratum aliquem gerentes inter Christianos, membra sumus vnius ecclesiastici corporis, eius rectori & capiti, vt eiusmodi, necessario subiecti sumus propter Christum, cui nos in baptismo subiecimus. Ille potest gestorum à nobis officiorum rationem exigere, potest punire excessus & delicta in his commissa, secundum leges euangelicas & ecclesiasticas.

Per hoc tamen non tollimus, sed stabilimus potius ordinem politicum. Non enim negamus in subordinatis sibi magistratibus, inferiorum excessus per superiores debere corrigi in his, quæ proprie ad forum & iudicium illorum pertinent, vsque ad primum in eo ordine, hoc est, regem in suo regno, & imperatorem in imperio. Sed quoniam plures sunt ciuiles ordines eiusmodi in vna Christi ecclesia, non tamen sibi subordinati mutuo, necesse est, vt peccata & excessus illorum primorum, seu in se
B inuicem, seu in suos, aut alienos subditos, si pax & vnitas conseruari debeat in domo ecclesiastica, pertineant ad correctionem ipsius, qui vniuersæ ecclesiæ præsidet, & cui totius cura & gubernatio commissa est. Sed hæc in progressu illustriora erunt vniuersa.

Excutitur Marsilij illa principalis ratio.

Nunc vero vt euidenter diluamus inductas aduersus præassertam veritatem calumnias, quibus præcipuè hunc librum destinauimus, illa Marsilij principalis demonstratio (cui innititur vniuersa, quam audisti, non minus paradoxa, quàm impia sententia, vniuersam autoritatem ecclesiasticam in nihilum redigens) excutienda est, quantum habeat ponderis aut efficaciæ. Cuius hæc fere summa est: Nulli hominum conuenire iurisdictionis coactiuam autoritatem super alios, nisi per legislatorem diuinum aut humanum eiusmodi sibi demandata fuerit. Humanum legislatorem, vt superius indicauimus, vniuersitatem multitudinis intelligens, super quam esset autoritas eiusmodi. Diuinum vero, Christum aut Moysen, vt duæ tantum leges latæ sunt. Nulli autem sacerdoti aut episcopo, vt eiusmodi, à legislatore diuino demandatam autoritatem talem, sed interdictam potius. Ab humano vero, aut non demandatam, aut saltem ad nutum reuocabilem. Ex quibus necessario consequitur ea, quam ipse adstruit, sententia. C

Impugnatio maioris atque instantia.

Sed nihil mirum est ex falsis omnibus falsam conclusionem consequi, falsa enim est & maior cui innititur, falsa quoque subsumptio, tametsi alterum nobis sufficiat. Hoc mihi in primis respondeat, per quem legislatorem Iulio Cæsari competijt principalis hæc & coactiua autoritas in Romanam rempublicam? per quem Octauiano atque eius successoribus? nunquid per legislatorem diuinum aut humanum, & non potius eam vsurparunt vi, scelere, perfidia, parricidio? nunquid non contra ius, fas & leges, armis eadem occupata est in inuitos, primum à Iulio, deinde ab Octauiano, interfectis & proscriptis optimis ciuibus, se melioribus, dignioribus imperio? Iam vt mandata illis fuisset ab optimatibus & Romanis ciuibus in ipsam Romanam rempublicam, cuius legislatoris autoritate in regnum Iudæorum eadem illis competijt? Iure belli dices, opinor. At ego rursus percontari pergam, quale ius est eiusmodi? Nunquid qui fortior est, & armis potentior, potest quilibet in imbecilliores dominationem sibi & principatum vsurpare? Et vbi hic illa demandantis principatum legislatoris, hoc est, Moysis, Christi, aut vniuersitatis (vt ille nugatur) multitudinis supra quam esset principatus eiusmodi autoritas, cum armis & vi inuitis imperitas? Sed iure gentium, inquis, in eos, quos bello deuicerimus, obtinemus dominationem & imperium. Ergo hoc iam confiteris quod voluimus, videlicet secundum ius gentium non dependere principatum ciuilem à legislatore humano quem tu intelligis, hoc est, ab vniuersitate multitudinis, quæ per eam gubernatur & in finem ciuilem dirigitur. D

In iure belli.

In imperio Christiano inchoato in Magno Carolo.

Rursus te interrogo, Carolus ille Magnus à quo legislatore humano (tuo more de legislatore loquendo) principatum accepit Romani imperij? Neque enim, opinor, à legislatore diuino eundem accepisse illum dices. Et cum diligenter perquisieris, non ab vniuersitate multitudinis, cui principatur imperialis eiusmodi autoritas, sed ab vno Rom. pontifice accepisse principatum eiusmodi inuenies, quemadmodum pòst faciemus euidentius. Quod si etiam in moderno Carolo eius nominis V. qui nunc vna cum fratre Ferdinando felicibus auspicijs habenas moderatur imperij, tuum illud axioma expenderis, etiam in illo ipso falsitatem eius

A eius clare conſpicies. Huic competit imperialis autoritas, nunquid ab vniuerſitate multitudinis ſubiectæ imperio, quam tu legislatorem humanum facis? Electus eſt, inquis, autoritate vniuerſitatis. Hoc ipſum eſt, quod nobis demonſtres, cupimus. Electum nouimus, ſed æquè quod ab vniuerſitate multitudinis electus non ſit, nouimus, ſiquidem à VII. tantum regni proceribus electum conſtat. Sed illi, inquis, nomine & commiſsione totius vniuerſitatis eligunt. Quando obſecro, aut vbi vniuerſitas multitudinis ſubiectæ imperio, ſuas vices ea in re mandauit illis VII? Nunquam ſane illud factum inuenies, ſed hoc inuenies, Ottonem III. ex ſucceſsione illius Caroli, cum hæredes maſculos non haberet, inſtitiſſe apud Gregorium V. Romanum pontificem, vt deinceps dignitatem illam perpetuo electiuam faceret, deſignatis ex vniuerſis Germanici regni proceribus, VII. electoribus. Qua de re ille ſanctionem apoſtolicam edidit, ſecundum quã & deinceps imperatores omnes atque etiam hic Carolus accepit imperium. Quod vero vniuerſitatis ea in re conſenſus petitus aut præſtitus fuerit, nunquam inuenies. Sed pòſt huius rei hiſtoriam clarius, certiusq; explicabimus, & irrefragabilibus confirmabimus teſtimonijs.

Electores imperij eligere, non ex delegatione vniuerſitatis multitudinis, ſed ex autoritate atque ordinatione eccleſiaſticæ hierarchiæ preſidis.

B Iterum te interrogo: Num pater in filiosfamilias, dominus in ſeruos, autoritatem ſeu poteſtatem vllam coactiuam habeat? Habere nemo negauit vnquam. Sed cuius legislatoris autoritate vt ſubſiſtat tibi maior illa tua (cuius hic falſitatem coarguimus) propoſitio? Humani ne? Sed toto orbe eſt parentibus & dominis in filiosfamilias & ſeruos hæc autoritas. Delegauerit ergo neceſſe eſt totius orbis multitudo & vniuerſitas hanc autoritatem parentibus & dominis, ita vt ante eam delegationem autoritas eiuſmodi ipſis non competierit, quod nunquam fuiſſe certum eſt. Diuini ergo, ſecundum te, legislatoris autoritate, hæc ipſis neceſſe eſt autoritas competat. A Moyſe igitur aut Chriſto hanc ipſam habeant oportet, ſiquidem ſolos hos, vt ipſe etiam confiteris, duos vſq; nunc legislatores diuinos nouimus. Sed certum eſt ante vtrumq; hanc fuiſſe autoritatem patrum in filiosfamilias, & dominorum in ſeruos. Quare etiam hac parte euidenter conuincitur falſitas primæ aut maioris propoſitionis aſſumptæ.

Sed dicis eius veritatem demonſtratam eiſdem rationibus, aut prorſus ſimilib. quibus XII. capite dictionis tuæ primæ penes ſolam vniuerſitatem multitudinis oſtendiſti eſſe autoritatem ferendi leges obligatorias, mutato videlicet ſolo legis termino in terminum principantis. C

Rationes quidem illas audiſti lector ſuperiori capite, ſed tam ineptas & prorſus nullius ponderis, vt niſi ſæpe, velut ad euidentes demonſtrationes, prouocaret ad eaſdem, non tuliſſet animus adſcribere, nec nunc aliqua reſponſione dignaremur, vt cui cauſæ ab initio ſuſceptæ ſeruire, non traducẽdæ alicuius ignorantiæ inſiſtere, decretum eſt.

Solutio rationum pro demonſtranda maiore adductarum.

Nam vt à prima ordiamur, cum præmittendo, illius tantummodo eſſe ferendarum legum primam autoritatem, à quo ſolo optime leges ferri poſſunt, ſubſumit, à ſola vniuerſitate multitudinis illud poſſe fieri, quis ferat ſtupiditatem hominis? Accipe, vt ſunt, immenſam aliquam communitatem ciuilem, quale eſt Galliarum aut Hiſpaniarum regnum, aut Romanum, quale adhuc eſt imperium, quo pacto vniuerſitas alicuius ex his ciuilis multitudinis, optimis legibus ferendis erit idonea? Nam quomodo in vnum conueniet, vt de lege ferenda in commune deliberet? vt inueniat ac ſtatuat quod optimum? Vt autem poſſet in vnum conuenire, poſſet deliberare & conferre conſilia, quis neſciat confuſiſsimam multitudinem ineptiſsime adhiberi ad conſilia, ad inquiſitionem eius, quod optimum & vtiliſsimum? De qua non minus vere, quam feſtiuiter dixit quidam: Nihil à veritate remotius multitudinis aut vulgi ſententia. Nam quicquid, inquit, laudat vituperio dignum eſt, quicquid cogitat vanum, quicquid loquitur falſum, quicquid improbat bonum, quicquid extollit infame. Et ab huiuſmodi bellua, imo à ſola huiuſmodi optimæ leges expectandæ ſunt? Quæ vnquam ciuilis communitas, præſertim paulo numeroſior, confuſæ multitudinis conſilio, optimas leges aſſecuta eſt? Certe Romani illi, quamuis vnius tunc vrbis ciues, quamuis alioqui pene in populari dominatione viuentes, cum ab Athenienſibus petitas leges tabularum XII. etiam ad ſuæ reipublicæ vtilitatem accommodari & ferri cuperent, hoc ſane intellexerunt, non eſſe vniuerſitatem multitudinis ei negocio idoneam, quod à paucis quibuſdam prudentibus peractum esset felicius, ſed decemuiratum illi magiſtratum creauerunt. Siquidem viri boni, prudentes & docti, qui ſoli vtiliter huic adhibentur negocio, in omni multitudine pauci ſunt reſpectu cæterorum, & vbique verum ſtultorum infinitum D

Prima.

Immenſam multitudinẽ non eſſe idoneam ferendis legibus.

A esse numerum. Quorum in vniuersitate multitudinis vbi numerantur suffragia, quis tandem alicui concilio locus foret? Vides itaq; lector, qualis hæc sit demonstratio, quæ magis oppositum concludit quam propositum. Nam si ab vlla maiore ita verissime subsumas. Ab vniuersitate multitudinis optimas leges ferri non posse, concluditur penes eandem nō esse legum ferendarum autoritatē.

Retortio rationis in oppositum.

Eiusdem efficaciæ est secunda demonstratio, quæ supponens apud illum esse autoritatem legis ferendæ, qui potest facere vt eadem obseruetur, subsumit à sola vniuersitate multitudinis illud posse fieri. At ego contra subsumam verissime ab vniuersitate multitudinis nullo modo id posse fieri. Et sic recte concludam oppositum, non propositum. Certum est enim rectoris & principis illud esse officium, non confusæ multitudinis, quæ regi necessario indiget illius imperio, cuius autoritate obseruatio legum exigitur à subditis & punitur transgressio.

Retorsio rationis in oppositum.

Quod tertia ratio assumit per vniuersitatem tantum multitudinis fieri aut institui debere, ex quo optime facto pendet totius vtilitas, secus autem detrimentum, est euidenter falsum. Quandoquidem ab vniuersitate multitudinis, vt indicauimus, nihil eiusmodi potest optime fieri. Sed recte assumpsisset ab illo eiusmodi fieri, curarique oportere, à quo optime possunt fieri. At in omni præsertim magna communitate, hæc optime fieri autoritate principis, vna cum delecti senatus ex viris prudentibus & bonis consilio & consensu, docet recta ratio comprobata consensu atque vsu omnium pene mortalium ab initio. Per quod etiam quartæ eius demonstrationi satisfactum est. Vides itaque lector, in quos fumos euanuerit demonstrationum hic apparatus, quibus ille fidebat tantopere, quibus demonstratum vult apud solam vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendi humanas leges obligatorias, & demandandi alicui autoritatē iurisdictionis super alios.

Tertiæ demōstrationis inefficacia.

B

Quarta.

Iam vt vera esset maior illa assumpta propositio, subsumptionem tamen aut minorem falsam esse libro præcedenti irrefragabiliter demonstratum est. Scilicet, non est data Petro atque eius successoribus ecclesiasticæ hierarchiæ principibus super vllum hominem, vlla iurisdictionis, vlla præcipiendi, statuendi, aut alios sub vlla pœna, aut huius, aut futuri seculi obligandi autoritas. Et tu profer, si potes, vel centum hominum societatem, cuius vel minimo tempore sine huiusmodi inter ipsos autoritate conseruata fuerit vnitas, vbi nemo potestatem habet componere exortas (vt homines sumus) inter nos quæstiones, rixas, discordias, nemo alterius sit iudicio obnoxius? Quod si vel centum hominum societatem absque superiori inter ipsos etiam coactiua transgressionum autoritate vel ad modicum tempus conseruari est impossibile, quo pacto quisquam sanæ mentis adducetur, vt credat sine autoritate eiusmodi catholicæ Christi ecclesiæ ex nullis non gentibus, nationibus, linguis, populis toto orbe infinita multitudine diffusis vnitatem ab initio ad consummationem vsque seculorum (vt plane est necessarium) posse conseruari? Quo pacto in re tam necessaria CHRISTVM suæ desuisse ecclesiæ, cuius vmbræ & figuræ veteri eadem in re constat tam fuisse prouisum diligenter? Scilicet, ignorauit æterna Dei sapientia quod nulli consideranti materiam, ex qua construenda erat ecclesiastici huius ædificij immensitas, non euidenter videtur necessarium, inter membra ecclesiastici huius corporis, inter pastores ecclesiarum (vt homines omnes sumus) quæstiones nonnunquam oriri, controuersias & iurgia. Qui si nullius in his essent iudicio obnoxij, quis dissidentes in Christianam vnitatem reduceret? Quis componeret exortas quęstiones & controuersias? Nunquid videres in Sunamite choros castrorum? nunquid Hierusalem ędificatam velut ciuitatem quamlibet nobilissimam, cuius ciues in vnum conueniunt? Et quę hic foret pax atque vnitas in domo ecclesiastica, & non potius plusquam Babylonica, tetra horrendaque confusio? & non tot pene schismata, tot sectę quot capita? Et cuius tandem, si diuini legislatoris fuit vox illa ad Petrum: Quodcunque ligaueris super terram, ligatum erit etiam in cœlis? Illi itaque à legislatore diuino data est super nos pręcipiendi & nos obligandi autoritas absq; vlla exceptione, absq; restrictione, nullo habito respectu imperatorum, regum, principum, & nobis omnibus imposita illi obsequendi necessitas.

Demonstratur minoris falsitas.

A

B

Sed non accepit, inquis, ille coactiuam potestatem à Christo in pręceptionum suarum transgressores. Credo negarent hoc tibi Ananias cum vxore Saphira, qui ob fraudatam exiguam partem precij sui agri diuenditi, quod ad pedes apostolorum deposuerant, ad incutiendum terrorem cæteris vita mulctati sunt, & in se experti autoritatis Petri coactiuam aut punitiuam efficaciam. Sed esto, non acceperit is autoritatem morte aut supplicio afficiendi suarum & Chri-

A Christi præceptionum transgressores, quam nec patres acceperunt in filiosfamilias, nec præceptores in discipulos, nec in seruos domini: tamen etiam illi habent in filiosfamilias & discipulos, virgas, flagella, & alias coactiones conuenientes & licitas: atq; hi in seruos, flagra, compedes, carceres. Itaque & Petro & ecclesiæ Christus tribuit, non solum autoritatem mandandi & præcipiendi omnibus, qui in ecclesiastica domo sunt, ipsis obediendi necessitate imposita, sed etiam potestatem abscindendi suis mandatis & præceptionibus contumaciter inobedientes à communione corporis ecclesiastici. Quæ pœna Christifidelibus merito omni morte terribilior, magisque formidanda est omnibus armis secularium principum, omni eorum coactiua potentia (vbi viget Christi religio) delinquentes coercet, frenat & cohibet efficacius. Si, inquit ille, ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Et cui tandem vere Christiano potest non esse quauis morte terribilius, esse velut ethnicum, qui non est pars Christianæ ecclesiæ, non amplius contineri in illa arca, extra quam nulli salus est?

Quam horribilis pœna ecclesiasticarũ censurarum.

B Theodosius ille Christianissimus alioqui imperator, tamen pro humanæ fragilitate naturæ, præcipitis & inconsultæ iracundiæ, præsertim si quando iusta aliqua indignatione accenderetur, cùm Thessalonicæ orta seditione, ex suis magistratibus aliquot à fureti multitudine saxis obruti & indigne tractati essent, ipse furorem furori objciens in promiscuam multitudinem immisso milite magnam stragem edidisset, & paulo post Mediolanum veniens ad templum de more procederet, à beato Ambrosio tunc Mediolanensi episcopo sibi occurrenti ante vestibulum, ingredi libera oratione prohibitus, & reprehensus de admisso scelere, excommunicationis vinculo ad condignam vsque satisfactionem subiectus est, iussusque reuerti in palatium & ferre patienter vinculum, quod ipse omnium dominus desuper approbaret. Quibus, inquit ille, verbis motus imperator, vt qui in sacra educatus doctrina sciret, quæ sacerdotum, quæque imperatoris essent officia, cum gemitu & lachrymis in regiam reuertitur. Longo autem post tempore (octo enim menses abierant) venerat natalitium saluatoris nostri festum, at imperator in regia sedebat lamentans & lachrymarum impendens stillicidia. Quo animaduerso Ruffinus tunc aulæ magister, cuique ob familiaritatem liberius cum imperatore loquendi potestas esset, accedit

Theodoretus eccles. hist. lib. 5. cap. 18.

Ambrosii libertas erga Theodosium.

Nota exẽplũ religiosissimi imperatoris Theodosii.

A & requirit tantarum lachrymarum causam, tum imperator acerbe eiulans, & largiter lachrymas profundens: Tu quidem Ruffine, inquit, ludis, meorum enim malorum, sensu haud tangeris: Ego vero gemo lamentorque in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illique libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur, mihi cum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum sit. Memoria enim teneo dominicam vocem, quæ manifeste dicit: Quemcunque ligaueris in terra, is & in cœlo erit ligatus. Tandem cum Ruffini verbis animatus, & in spem adductus impetrandæ absolutionis ab Ambrosio, præmissum illum ad exorandum episcopum oratorem ipse subsequeretur, nec posset à Ruffino flecti Ambrosius, cum peruenisset, inquit, ad septa sacra, ipse quidem templum ingredi non præsumpsit, sed accedens ad pontificem in ędicula salutatoria desidentem, prouolutus ad eius genua obsecrat vt se vinculis absoluat. At Ambrosio tyrannicum ditente aduentum eius, vt qui vim videretur inferre diuinis legibus, & absolutionem ab anathemate, sine legitima satisfactione, imperiali quodammodo fastu extorquere: B Ego, inquit, contra legum sanctiones minime me effero, neq; contẽdo inique sacra intrare vestibula: sed te oro, vt vinculis me exoluas, vtq; tibi in mentem veniat communis domini clementia, neu ianuam mihi occludas, quam omnibus qui pœnitudine ducerentur, ipse dominus aperuit. Contra vero percontante pontifice, quam condignam pœnitentiam ostendisset post tantum admissum scelus, qua medicina curasset grauissima illa vulnera, respondenteque imperatore ipsius esse medicinam temperare, qua vulnera illa sua possent curari, suum vero eadẽ vti: tandem exegit Ambrosius, vt legem de dilatione vindictæ scriberet, qua iracundiæ suffragia irrita redderentur. Et ita demum ab excommunicatione solutus & templum ingressus, nec stans, nec genibus flexis supplicabat domino: sed pronus humi prostratus, Dauidicã vocem emittebat: Adglutinata est pauimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum domine, manibus capillum vellens, & frontem percutiens, ac guttis fidelium lachrymarum pauimentum irrigans, dari sibi veniã petebat. Audis impie, audis hostis autoritatis ecclesiasticæ, eiusdem vim coactiuam super reges & principes quæ nullo negocio, sine vllo tumultu, absq; seditione, bello aut concussione reip. sibi

Humilitas & pœnitentia Theodosii

Hinc perpende autoritatis ecclesiasticæ co-

A sibi subiecit, sibi humiliuit imperatorem & imperium, atque vtilissime vindicauit admissum à principe immanissimum scelus in rempublicam, & suos subditos: Quod non potuisset vniuersa totius imperij coactiua potestas, quæ principibus subseruiens, etiam impijs ad flagitia, nulla tamen vi redigitur in ordinem, & coercetur ab autoritate illa coactiua, quam CHRISTVS dedit ecclesiæ, modo vigeat in ea CHRISTI fides & religio. Audis sapientissimis & Christianis dogmatibus rite imbutum principem non ignorasse vim terrificam ecclesiastici illius gladij: Quo mihi, inquit, non solum diuinũ templum, sed insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicam vocẽ: Quemcunque alligaueritis in terra, is & in cœlo ligatus erit. Quam vtinam memoriter etiam tu tenuisses, & quemadmodum ille Christianissimus imperator, etiam tu orthodoxe & Christiane intellexisses, & non erupisses in voces illas contra matrem tuam blasphemiæ. Quin & multos tyrannos inuenies, quos nulla potestas coactiua secularis cohibere potuit, ecclesiasticarum censurarum terrore fuisse cohibitos. Desiderium Longobardorum regem, Romam proficiscentem, Adrianus pontifex sub anathematis interminatione prohibuit, ne Romanæ B ecclesiæ terras ingrederetur, quæ apud ferocissimum atque impium Longobardum tanti tamen momenti extitit, vt confusus tacitusque retrocedens Papiam reuersus sit.

Eliuam efficaciam super Christianos reges & principes.

Sed vnam ex multis Henrici eius nominis quarti, hic libet aliquanto prolixius tragœdiam adscribere, non enim erit sine operæprecio, & euidentissime demonstrabit, quanto sit efficacior omni vi, omnibus armis in cohibendis, & sceleratis & sceleribus autoritas ecclesiastica. Hic itaque cum in omnia scelera & flagitia prolapsus, euerso iam statu reipublicæ, turbata tranquillitate ecclesiarum, ablata maiestate imperij, euacuata autoritate principum, inuersis moribus, abolitis legibus, & secundum prophetæ elogium, inundantibus maledicto, mendacio, homicidio, furto, postremo diuinis, humanis, sacris, prophanis confusis omnibus, ipsi iam regno & imperio planè esset intolerabilis, nec optimatum & populorum aduersus eum toties facta coniuratio de abrogando ipso, & substituẽdo alio quicquam proficeret, sed rempublicam misceret cædibus, incendijs & depopulationibus, ipso (vt callido erat ingenio) omnia eorum consilia, sceleratissimorũ quorundam sibi obæratorum opera, interturbante, impedente ac dissipante, & optimates, quibus curæ erat reipublicæ salus, persequente carceribus, proscriptionibus & nullo non persecutionis genere, cum insuper vniuersalis ecclesiæ pastorem admonentem corripientemque contempsisset, tandẽ ecclesiasticæ communioni illi interdictum est à Gregorio septimo Rom. pontifice vna cũm quibusdam, quorum omnia faciebat consilio, & quos suæ impietatis ministros, consiliarios & fautores habebat. Inter quos cum Guilielmus Traiectensis episcopus causam regis contra bonum & æquum tueretur obstinatius, & propterea non solum nihili faciendam Romani pontificis excommunicationem alijs persuadere conaretur, sed etiam publice diebus solennibus inter missarum solennia, ore rabido multa declamaret & maledicta congereret in sanctum pontificem, periurum, adulterum & pseudapostolum illum appellans, breui post grauissima ægritudine derepentẽ correptus, & vltricem in se dei manum sentiens miserabili eiulatu coram adstantibus omnibus vociferatus iusto dei iudicio, & vitam præsentem se amisisse, & æternam, quod in gratiam regis ecclesiasticæ autoritati fecisset iniuriam, & Romano pontifici viro sancto & apostolicarum virtutum sciens & prudens intulisset graues contumelias, & inter has ipsas voces sine vlla B reconciliatione aut salutari pœnitentia expirans infelicem spiritum, cæteris quidem vna cum rege excommunicatis terribili exemplo extitit, & optimatum omnium animos religione impleuit, ita vt se paulatim omnes à palatio subtraherent, ne vetitæ communionis culpam pœnamque incurrerent, nec ad regem, licet crebris & solennibus iussionibus euocati, redire sustinebãt, satius ducentes regem, quam deum offendere, corporis quam animæ iacturam facere. Quamuis ille contra frustra irasceretur, fremeret, & minabundus in omnes insaniret, iactitans iniustam & nihili pendendam in se Romani pontificis sententiam, in quem & alios sibi inobedientes, gladium suum, quem iuxta Apostoli vocem ad vindictam malorum accepisse se iactabat, iuste districturus esset, & rebellionis meritas pœnas exacturus. Sed plus valuit apud principes Christiana religio, quam destituta iam auxilijs vana principis comminatio: quin potius communi voto liberandæ reipublicæ ab impij regis seruitute, oppressione ac tyrannide, amplissimo numero Triburiam conuenientes, & regis oratoribus, per quos omni emendatione promissa ipsis reconciliari studebat, omnem imperio cladem & calamitatem per illum illatam

Henricus excommunicatus à Gregorio.

Guilielmi Traiecten. episcopi pontificie in imperatorem censure contemptoris miserabilis exitus, reliquis horribili exemplo extitit.

Desiderius. 1107.

Henricus 4.

A illatam replicantes: Hæc, inquiunt, dum sola vitæ temporalis detrimenta, dum solam famæ & existimationis labem minitarentur, tametsi viris ferenda non essent, tulimus tamẽ, ne contra iusiurandum, quo tenebamur, præcipitanter impudenterque venire videremur, & dum glorię consulere conaremur, animarum nostrarum naufragium pateremur. Nunc vero cum ab ecclesiæ corpore propter flagitia sua apostolici anathematis mucrone præcisus sit, cum ei communicare sine communionis ecclesiasticæ damno & fidei iactura non possimus, cum fidem nostram multis apud eum sacramentis implicitam Romanus pontifex apostolica autoritate explicuerit, extremæ profecto dementiæ foret diuinitus oblatam salutis occasionem, non obuijs (vt dici solet) manibus excipere. Breuiter respondent immobiliter se fixum animo tenere, vt absque vlla dilatione virum sibi prouiderent, qui præcedat, inquiunt, nos & prælietur bellum domini ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunque hominis altitudinem, eleuantem & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ autoritatem. Hæc tum erat procerum & electorum imperij ad oratores regis responsio, quam tamen maturiori deinceps consilio temperantes & sane perpendentes alterius electioni nondum esse locum, donec ille legitimo iudicio non esset priuatus imperio, die insequenti suos ad regem destinarunt, qui ei dicerent, tametsi nec in pace, nec in bello vlla iustitiæ aut legum ipsi cura fuisset, se tamen legibus cum eo velle agere. Et quamuis crimina, quæ illi obijcerentur, omnibus constarent luce clariora, se tamen rem integram Rom. pontificis cognitioni reseruare. Acturos se cum eo, vt in die purificationis S. Mariæ Augustam occurrat, ibique celeberrimo totius regni principum conuentu habito, discussis vtrinque partium allegationibus ipse suo iudicio, vel addicat, vel absoluat accusatum. Quod si ante diem anniuersarium excommunicationis suæ, suo presertim vitio non absoluatur, absque retractatione in perpetuũ causa ceciderit. Nec legibus deinceps regnũ repetere possit, quod legibus vltra administrare annuam passus excommunicationem non possit. Si oblatam conditionem gratanter amplexetur, & Rom. pontifici per omnia subditum se dicto obtemperantem fore polliceatur, hinc se experimentum capturos, si omnes, quos ille excommunicauit, extemplo à conuictu & contubernio suo amoueat. Ipse in vrbem

Hinc nota quale ex cõfessione imperij sit nostrorum imperatorum officium.

B

Annuam excommunicationem passus ipso facto priuatus regno & imperio.

Spiren. dimisso exercitu secedat, ibiq; solo Verdunensi episcopo, paucisque ministris, quos tamen sententia principum ab hac excommunicatione integros incorruptosque probauerit, contentus priuatam interim vitam agat, ecclesiam non ingrediens, nihil circa publica negocia suo iure disponens, nullam regij apparatus pompam, nulla regiæ dignitatis insignia sibi iuxta solitum adhibẽs, vsque ad synodicam suæ causæ examinationem. Pręterea ciuitatem Vuormatien. quam expulso episcopo, disipato cœlestis militiæ sanctuario, arcem belli, speluncamq; latronũ fecerat, abducto præsidio episcopo Vuormatiensi restituat, datis insuper sacramentis & obsidibus, ne quid deinceps rebellionis aut insidiarum à ciuibus timere debeat. Porro si quid horum præuaricaretur, tum se omni culpa, omni iurisiurandi religione, omni perfidiæ infamia liberatos, non expectato vlterius Rom. pontificis iudicio, quid reipublicæ expediat communi consilio visuros. Qua necessitate coactus rex, qui suas omnes spes, omnesq; copias in arctum coactas videbat, gratulatus sibi, quod aliqua quantumuis fœda conditione vrgentem ad præsens calamitatem declinasset, promptissime per omnia obedientiam pollicetur, statimq; episcopos & principes aliquot excommunicatos, quorum ante hac opera consilijsq; gratissime vtebatur, omnes castris egredi iubet. Vuormatiam abducto illinc militari præsidio episcopo restituit. Ipse dimisso exercitu iuxta condictum cum paucis Spiram contendit, ibique intra terminos & leges, quas pręscripserant principes, aliquanto tempore vitam moresq; mediocriter cohibebat. Principes vero confestim legatos Romam destinarunt, qui papam omnem rei gestæ ordinem edocerent, enixeq; flagitarent, vt sedandis per Germaniam tantis bellorum ciuilium tempestatibus, ipse statuta die suam non dedignaretur præstare præsentiam. Rex etiam certo sciens omnem in eo suam verti salutem, si ante anniuersarium diem excommunicatione absolueretur, nec satis tutum suis rationibus existimans, vt expectato intra Germanias Romani pontificis aduentu sic infenso iudici, sic obstinatis accusatoribus, suam causam ventilandam addiceret, optimum sibi factu iudicauit, vt in Germanias proficiscenti pontifici intra Italiam occurreret, & anathematis absolutionem quoquo posset modo impetrare conaretur. Hac impetrata, cæteram rebus difficultatem facilè adimendam, cum colloqui principibus, & conferre consilia, fidemque amicorum in C

D

Pontifex à principibus accersitur in Germaniam arbiter & iudex sedandis regni tumultibus.

A aduersis implorare nulla deinceps vetaret religio. Igitur media hyeme paucis ante natalem domini diebus Spira discedens, cum vxore & paruulo filio iter aggressus est. Similiter quoque & cæteri excommunicati obtinendæ citius absolutionis studio ardentissimè iter accelerabant in Italiam, nec tamē in societatem itineris regem admittere, Romani pontificis metu absterriti patiebantur. Superatis à rege cæteris itineris difficultatibus hyeme asperrima, montes per quos transitus erat in immensum porrecti, & mole niuium, glacialique frigore obrigentes, per lubricum præcipitemque descensum, nec equitis nec peditis gressum sine periculo admittebant, & è diuerso vrgebat anniuersarius excommunicationis dies è vicino imminens, nec vllas accelerandi itineris moras patiebatur. Itaque omni conatu, arte, ingenio, operâ quoque & manibus conductorum ad hoc indigenarum viribus euincētes pericula, vix tandem cum graui salutis suæ periculo, ad campestria Italiæ peruenerunt. Pontifex interea rogatus à Germaniæ principibus, vt in purificatione S. Mariæ ad discutiendam causam regis Augustæ occurreret, Roma egressus & quantum poterat profectionem accelerans, vt statuto die præsto

Rex media atque asperrima hyeme contendit in Italiam obtinendæ absolutionis gratia.

B esset, ex insperato audiens regem iam esse intra Italiam, Canusium diuertit, illic subsistens donec consilium aduentus eius certius exploraret, vtrum scilicet veniam commissorum postulare, an vero excommunicationis velut iniuriā militari manu persequi veniret. Quo regem præuenerunt cæteri excommunicati episcopi & seculares principes, quos rex extrema necessitate compulsus à latere suo amouerat, & veniam præsumptæ rebellionis, atque vt excommunicatione soluerentur, nudis pedibus, laneisque ad carnem induti supplices postulabant. Pontifex his qui veraciter peccatum suum agnoscerent & deflerent, non esse aiebat misericordiam denegandam: sed longam inobedientiam & diu incretam peccati rubiginem diuturnioris pœnitentiæ igne exuri & excoqui oportere. Quapropter si eos reuera facti pœniteret, æquo animo paterentur quodcunque sanandis vulneribus eorum adhiberet ecclesiasticæ correptionis cauterium, ne ex facilitate indulgentiæ, culpa quæ aduersus sedem apostolicam, & disciplinam ecclesiasticam atrox & vehemens præsumpta fuisset, vel parua, vel nulla videretur. Illis paratos se profitentibus ad omnia quæ imposuisset sufferenda, episcopos omnes à se inuicem separatos præcepit singulis cellis solitarios includi, nec vllum cum aliquo habere colloquium: ad vesperam autem cibi & potus mediocri mensura refici. C

Laicis quoq; pro ætatis & virium consideratione singulis congruentem pœnitentiam indixit. Ita per aliquot dies examinatos tandem ad se vocauit, & leniter pro admissis obiurgatos, & ne quid simile deinceps admitterent commonitos à vinculo excommunicationis absoluit. Interea & rex per Mechtildem Comitiss. aditum tentabat ad pontificis gratiam, cū qua ex primis Italiæ principibus, quorum autoritatem magni apud eum momenti esse non ambigebat, obsecratum misit, vt excommunicationis vinculo absolueretur, nec principibus Theutonicis, qui ad accusandum eum stimulo inuidię magis quàm zelo iustitiæ exarsissent, temere fides haberetur. Quibus auditis cum papa causam hanc vniuersam reijceret in diem statutum Augustæ & suaderet, vt illic vna cum regni principibus fiducialiter occurreret, si suæ cōfideret innocētię: se enim illic discussis vtrarunq; partiū allegationibus, nec odio nec gratia deuoluendū ad iniuriā, sed iuxta ecclesiasticas leges quàm rectissimā posSit de singulis sententiam laturum esse. Et illi contra instarent, regem illius iudicium nusquam terrarum subterfugere, vt quem sciat æquitatis & innocentiæ incorruptissimum vindicem: sed è vicino iam vrgere diem anniuersarium quo excommunicatus fuisset, & principes regni hac occasione suspensos, attentosque anxiè rei euentum præstolari, vt si ante hūc diem excommunicatione non absoluatur, deinceps iuxta palatinas leges indignus regio honore habeatur, nec vltra pro asserenda innocentia sua audientiam mereatur: proinde obnoxius supplicare, & hoc omni quo papa iubeat satisfactionis genere paratum emereri, vt solo interim anathemate absoluatur, & ecclesiasticæ communionis gratiā recipiat, responsurus ex integro quacunque die, quocunq; loco papa præcipiat (tanquam nihil hac conuentione actum sit) omnibus quæ accusatores eius obiecissent criminibus, & iuxta sententiam eius, vel retenturus regnum si obiecta purgasset, vel æquo animo, si causa cecidisset, amissurus. Pōtifex id quod post accidit veritus, tamen superatus importunitate perurgentium, vix tādem exoratus annuit, vt veniret cominus, & si veram pro admissis pœnitudinem gereret, culpam, quam apostolicæ sedi contumeliam irrogando contraxerat, sedis apostolicæ decretis nunc obediendo expiaret. Venit itaq; vt iussum fuerat, & cum castellum il lud

Rex quibus intercessoribus tentabat aditum ad pontificis gratiam.

D

Quantus metus annuæ excommunicationis.

Nota recognitionem.

A lud triplici muro ſeptum eſſet, intra ſecundum murorum ambitum receptus, foris derelicto omni comitatu ſuo, depoſito cultu regio, nihil præferens regium, nihil oſtentās pompaticum, nudis pedibus, ieiunus à mane ad veſperam perſtabat Romani pontificis ſententiam præſtolando: hoc ſecundo, hoc tertio die fecit, quarto demum die in conſpectum eius admiſſus, his tandem conditionibus excommunicatione abſolutus eſt, vt loco & tempore quæcunq; papa deſignaſſet, euocatis ad generale concilium Theutonicis principibus præſto eſſet, & accuſationib. quæ intenderentur, reſponderet, ipſo papa, ſi ita videretur, cognitore cauſarum aſsidēte, & ad eius ſententiam, vel retineret regnum, ſi obiecta purgaſſet, vel æquo animo amitteret, ſi probatis criminibus, regio deinceps honore indignus iuxta eccleſiaſticas leges decerneretur, nullam ſiue retento, ſiue amiſſo regno, huius iniuriæ vindictam à quoquam hominum in perpetuum exacturus. Vſq; ad eum autem diem, quo cauſa eius legitime diſcuſſa terminaretur, nulla regij cultus ornamenta, nulla regiæ dignitatis inſignia ſibi adhiberet, nihil circa rerumpublicarum adminiſtrationem, iuxta conſuetudinem ſuo iure ageret, nihil quod ratum fore oporteat B decerneret: poſtremo præter regalium ſeruitiorum exactionem, quibus ipſe & ſui neceſſario ſuſtentandi forent, nihil regium, nihil publicum vſurparet. Omnes etiam, qui ei ſub iureiurando fidem dixiſſent, ab huius ſacramenti vinculo & conſeruandæ erga eum fidei debito, apud Deum & homines interim liberi, expeditiq́ue manerent. Rutbertum Bambergen. epiſcopum, & Vldaricum de Cosheim, & cæteros quorum conſilijs ſe rempublicamq́ue perdidiſſet, à ſua in perpetuum familiaritate amoueret. Quod ſi purgatis quæ obijcerentur potens, conſortatuſq́ue in regno perſtitiſſet, ſubditus Romano pontifici ſemper, dictoq́ue obtemperans foret, & ad corrigenda quæcunque in regno eius contra eccleſiaſticas leges praua conſuetudine inoleuiſſent, conſentiens ei & pro virili portione cooperator exiſteret. Ad vltimum ſi quid horum præuaricaretur, irritam fore hanc (quæ nunc tantopere expetita ſit) anathematis abſolutionem: quin imo iam pro conuicto confeſſoq́ue habendum eſſe, nec vltra pro aſſerenda innocentia ſua audientiam impetraturum, principesq́ue regni omni deinceps quæſtione, cuncta iuriſiurandi religione liberatos, regem alium in quem communis conſenſiſſet electio, creaturos eſſe. Rex gratanter accepit conditiones, & ſeruaturum ſe omnia, quàm ſanctiſsimis poterat aſſertionibus, promittebat, atq; etiam ſeptima manu adhibitis ſanctorum reliquijs iurabat, atq; hoc pacto ab excommunicatione abſolui meruit. C

Pœnitentia regis.

Hæc ex iuratiſsimis illorum temporū ſcriptoribus, tam Germanis, quàm Italis aliquanto recollecta diligentius & coacta in compēdium hic libuit adſcribere, tametſi pro re & argumento aliquanto fortè prolixius, tamen ex quibus eſt euidenter cernere Chriſtum non deſtituiſſe Petrum & ſucceſſores eius eccleſiaſticæ hierarchiæ præſides, autoritate iuriſdictionis etiam coactiua in vniuerſam familiam eccleſiaſticam, etiam in principes, reges, imperatores, & quotquot demum membra ſunt eccleſiaſtici corporis. Vtq́ue vniuerſa ciuilis quæ inter nos eſt autoritas, ſubiecta & ſit & fuerit autoritati & iudicio eccleſiaſticæ hierarchiæ principis. Quam longe efficaciorem & formidabiliorem (conſtante videlicet inter nos religione Chriſtiana) inſe experiebantur omni gladio ancipiti, omni armata potentia, & nulla alioqui vi, nullis armis expugnabiles tyrannos & principes, ſubijcientem ſibi, & ad terram vſque humiliantem. Cuius quod nunc languidior vis ſentitur & parum efficax, alia nulla cauſa eſt, quàm ſublatæ & extinctæ inter nos Chriſtianæ religionis & fidei, quæ quantum vbicunque viget, tantundem viget eccleſiaſtici gladij autoritas. Tanto ille terrori cuique eſt, quantum credit Chriſto, qui contumaciter inobedientes eccleſiæ aut eius præſidi, illo præcidi affirmat ab vnitate eccleſiaſtici corporis, extra quam nulli ſalus, ſed omnibus cœlum clauſum eſt. Sed quid tibi ex enarrata iam Henrici videtur tragœdia? Nunquid non vides intellexiſſe imperium, cui delinquentem grauiter & enormiter ſuum principem denunciare oporteret? cuius ſubeſſe iudicio & imperio? cuius autoritate & ſententia accuſatus aut retinere, aut amittere deberet imperium? Tametſi (inquiunt) obiecta illa crimina luce ſint clariora, ſe tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reſeruare, vt totius regni celeberrimo conuentu ipſe cognitor cauſæ ſedeat, ipſe ſuo iudicio vel abſoluat, vel addicat accuſatum. Vides quo pacto à ſubditis cum ſuo principe agendum ſit legibus. Vides iudicem principum, regum & imperatorum, vides ad quem pertineat eos abſoluere aut addicere. Cuius autoritate amittere aut retinere regna & imperia, idq́ue conſona confeſsione & vnanimi ſententia omnium imperij D

Quæ cauſa, cur nunc languidior ſit autoritas eccleſiaſtica.

Perpende recognitionem imperij.

A perij optimatum & procerum, atque adeo ipsius etiam imperatoris & principis. Audis insuper leges palatinas, secundum quas annuam excommunicationē passus vltra administrare non possit regnum aut imperium. Vides denique vim coactiuam autoritatis & gladij ecclesiastici, vt nulla vi, nullo negocio, nullo tumultu, principalem illam autoritatem in ordinem redegerit? quantum se demittere ac humiliare coegerit? vt deposito omni cultu regio, nec in conspectum admissus pontificis, quatriduo nudis pedibus, & ieiunijs à mane ad vesperam humiliter expectare eius sententiam? quas illi impositas conditiones gratanter acceptare? Et adhuc negas Romano pontifici in vllum hominem competere superiorem iurisdictionis autoritatem, quæ aliquam coactionem habeat?

Cauilli impiorum remotio. Sed illi, inquis, simplices & stolidi, nec suam autoritatem satis intelligentes, nimium submittendo se sacerdotibus regnum perdiderunt & imperium. Ego vero nihil minus apud illos fuisse dignitatis, autoritatis & sapientiæ, quam apud hos nostros inuenio. Imo tanto hæc omnia apud illos potiora, quanto potior apud eosdem vigebat Christiana religio: quam à ceruicibus excutere volentes nostri, & ecclesiæ Christi detrectan B tes obedientiam debitam, simul omnem etiam in suos autoritatem, & illorum mutuam obedientiam amiserunt. Cuius recuperandæ haud alia certior via est, quam restituta in suum locum & vigorem religione, quæ omnibus armis efficacius homines liberos continet in officio, ecclesiæ atque eius capiti debitum honorem, reuerentiam & obedientiam diligenter & sollicite deferamus. Ita & nobis à subditis iusta dei ordinatione ac prouidentia deferetur vicissim debita obedientia & reuerentia. Et in ecclesiastica domo omnibus sibi subordinatis atque in eundem finem feliciter tendentibus officijs & magistratibus, vere conseruabitur vnitas, pax & concordia.

Vera via restituendæ & conseruandæ pacis & vnitatis in domo ecclesiastica.

Clarius ostenditur, ad quē pertineat correctio delinquentiū principum in ecclesia. Sed libet hic iterum percontari hominem quid velit, vt illi sit liberum pro arbitrio fingere. An nullam esse autoritatem in ecclesia, quæ enormiter peccantes reges, imperatores, principes & tyrannice opprimentes suos subditos, possit corrigere & punire coactiua quadam potentia? Sed nolle illum hoc XVIII. primæ suæ dictionis contestatus est: præsertim si peccent enormiter, ne si omnia ipsis impune liceant, vertantur in tyrannidem, atque adeo beluinam quandam truculentiam. Hoc itaque quando inter nos conuenit, illud conueniat necesse est: prouideri oportere, vt correctio eiusmodi C fiat sine grauiori nocumento communitatis aut reipublicæ, cui præsident, corrigendæ. Iam cogitet quilibet à quo aut velit reges, imperatores & principes, qui nullum supra se recognoscunt magistratum ciuilem, enormiter delinquētes corrigi. Certe à subiecta multitudine & subditis vtiliter hoc ipsum fieri non posse, non solum euidens ratio, sed etiam omnium ab initio regnorum & monarchiarum historia comprobat, & semper cessisse infelicissime, quoties eiusmodi aliquid à multitudine præsumptum aut tentatum est. Habet enim princeps sibi obæratam & obsequentem in quiduis manum militarem, quam facilime immitteret in multitudinis vt ipse diceret seditiosæ & rebellis excidium. Deinde coerctionem seu correctionem eiusmodi principis necesse est ordinem iudiciarium præcedere, vt ante accusetur & conuincatur de crimine, deinde condemnetur legitime. Multa enim superiorum facta aliter æstimantur à subditis, quam ad rectam rationem discussa æstimari oporteat. Sed vniuersitas multitudinis eiusmodi actibus iudicialibus aduersus suum principē neutiquam est idonea. Quo enim modo inuito principe ad eiusmodi conuenire poterit? Quomodo eiusmodi actus iudiciales & D coactiuos super ipsum exercere?

Subiectam multitudinē non esse idoneam corrigendis delinquentibus suis principibus.

Ita equidem est, sine principe aliquo prorsus non posse communitatem aut rempublicam subsistere: eiusq; felicitatem ex bonitate principis maxima parte pendere ad commune bonum intendentis præcipuè. Attamen quia homines sunt etiam principes, etiam in malum procliui vt cæteri, & licentia, atq; aliquando quodam etiam rerum ita ipsos trahentium ac transuersum rapientium impetu, sæpenumero deteriores cæteris, & legitimam dominationem haud raro conuertentes in tyrannidem, nec principatum ꝓpterea abolere oportet, nec subijcere subiectæ multitudini, quod omnem vigorem solueret reipublicæ, sed omnes vni supremę in ecclesia autoritati, quæ sola legitimam in omnes iurisdictionem exercens, nullius alterius quàm vnius Dei sit subiecta iudicio. Qua in re nobis quam ethnicis longè felicius prouisum est à Christo, cum principes omnes nostri, quatenus membra sunt & pars Christianæ ecclesiæ, subsint etiam ecclesiasticæ hierarchiæ principi, cui denunciari facilè poterunt, qui etiam (vt lege diuina sunt) facilè cogit suo esse iudicio obnoxios & obedientes, si modo nos Christiani simus. At ethnicis nullum ferè aliud patet remedium ad-

Omnes in ecclesia principes vni supremæ autoritati subsint.

A aduersus truculentam tyrannidem suorum principum, quàm si ab vno aut altero aliquo generoso spiritu, quemcunque fortè commouerit indignitas & iniuria seu priuata seu publica, manu in libertatem respublica vendicata fuerit: vt penè factum videmus in tyrannicidijs, cum superiori nulli autoritati subijciantur, quæ legitimam in illos exercere posit autoritatem iudiciariam. Certè in Lateranensi vniuersali concilio sanè celeberrimo, quod sub Innocentio tertio celebratum est, cuique interfuere Hierosolymitanus & Constantinopolitanus patriarchæ, Metropolitani LXX. episcopi CCCCXII. inferioris ordinis prælati ecclesiastici DCCC. regum vero Franciæ, Hispaniæ, Angliæ, Hierusalem & Cypri oratores. In hoc, inquam, concilio ex omnium patrum, atque adeo totius concilij sententia decretum est, aut potius ex forma hierarchiæ Christianæ ecclesiæ ita fieri oportere ab omnibus recognitum, vt quoties Christiani orbis principes, qui nullum alium supra se superiorem recognoscerent, delinquerent alter in alterum, aut in suos subditos, correctionem eorum ad Romanum pertinere pontificem. Et hactenus quidem falsitatem opinionis prædictæ, & demonstrationis, B qua eadem adstruere nititur, inefficaciam satis superq; demonstrauimus.

An Christus negando regnum suum esse de hoc mundo, quin & illud vltro oblatum fugiendo recusandóque, cum ad hoc interpellaretur, iudicium exercere super dissidentes fratres, quin potius seipsum submittendo iudicio præsidis, interdixerit suis huius mundi magistratus gerere, iudiciariam autoritatem super alios exercere, subiecerit que sacerdotium principibus seculi.

CAP. III.

Scripturas facilè applicari impiæ cuiuis sententiæ.

SVpra indicauimus scripturas facilè trahi quocunque, & velut plumbeam quandam regulam haud difficulter applicari impiæ cuiuis sententiæ, contra germanam suam sententiam: nisi quis ipsis inflexibilem illam suam rectæ earundem intelligentiæ amussim) quam libro primo demonstrauimus (adhibeat. Hinc natas tot hæreses, tot opinionum portenta ex scripturis, sed suo, non ecclesiæ catholicæ sensu intellectis ab hæreticis.

Itaque cum ille hostis Christi ecclesiæ eius autoritatem oppugnet ex scripturis euangelicis & apostolicis, earundem primum ex illis ipsis, deinde ex adhibita eisdem sua illa amussi verus germanusque sensus explicandus est, & detrahenda ouina vellera lupinæ feritati quę sub eis latitat, prodendumque lethale venenum quod propinatur incautis sub aromate eloquiorum cœlestium. Ita enim lethalibus illis suis armis exarmata impietas, simplicibus obesse non poterit. C

Conatur ille, vt audisti, demonstrare Christum non venisse in mundum dominari hominibus, nec ipsos iudicare coactiuo illo iudicio, neque etiam principari temporaliter, sed magis subijci principibus seculi. In primis ex eo hoc comprobans, quod coram Pontio Pilato Romani principis per Iudæam vicario, suum regnum negauerit esse de hoc mundo, hoc est, non venisse regnare temporali dominio, & quomodo regnant mundi principes. Illud ipsum multis prolixe confirmans sanctorum autoritatibus & sententijs, quasi hoc quisquam negauerit. Qua equidem in re mirari satis non possumus huius hominis obcæcatæ mentis odio in ecclesiam, impietatem, atque impiam cæcitatem, qua furiosorum more, quicquid inciderit, sine delectu arripit, vertit in tela, & cõijcit in eos, quos insequitur. Quid enim obsecro aduersus nos atque ea quæ adstruximus facit, quod Christus non venerit regnare temporali dominio? Quis vnquam hoc Christianus affirmauit, quod nemo ignorat & verbo & opere negasse Christum? Neque enim venit, vt esset præses prouinciæ, proconsul, prætor, rex, imperator, aut vt eiusmodi aliquem magistratum inter homines gereret. Indignum enim hoc Dei filio, vt ob eiusmodi è sinu patris descendens humanam naturam assumeret, & in mundum veniret, quis negat? venit enim vt peccatores saluos faceret, vt vniuersum humanum genus à seruitute mystici illius Pharaonis, è faucibus diaboli, à morte æterna, cui erat obnoxium, liberaret ac redimeret, & regni cœlestis, vnde protoplasti præuaricatione excideramus, filios, cohæredes, & ciues efficeret, & regnum quoddam aliud hic cõstitueret in terris (hoc est, catholicam suam ecclesiam) in quo sibi seruientes, perduceremur ad illud cœleste. Et hoc ipsum, vt profundissima sui humiliatione, vt fame, siti, laboribus, vt acerbissima & ignominiosissima eius morte fieret ab æterno disposuit ęterna Dei sapientia. Ita nobis contestatum faciens, quantum illud qualeque esset, propter quod incom- D

Ad quid Christus in mundum venerit.

Modus aduentus redemptionis nostræ mysterio conueniens.

A hensibilis illa maiestas, ad tam humilia se demitteret, propter quod vix patienda cuiquam sustineret, nosque excitaret à somno, atque adeo lethargo quo tenebamur oppressi, ad hoc ipsum, vt ad rem maximi momenti, attentos, diligentes, sollicitosque redderet, nec illius respectu quæcunque huius mundi aut prospera aut aduersa, vel tantilli facere doceret. Quid deinde? Non venit Christus vt hic inter nos huius seculi more esset pretor, consul, rex, imperator, ergo discipulis suis omnibus interdixit eiusmodi magistratuum officia? Non venit hic temporaliter regnare aut imperare, nec impedire, aut sibi vendicare huius mundi dominationem, vt Augustinus & catholica fides palam confitetur, non priuare mundum sua illa prouidentia & prælatione, vt Chrysostomus, sed nouum & spiritale sibi regnum conquirere, spiritale, inquam, propter bonum videlicet & salutem spiritus, vt regna mundi sunt propter bona externa & corporis. Cuius voce hoc dictum est apud Ioannem: Dignus es domine accipere librum & aperire signacula eius, quoniam occisus es & redemisti nos deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos deo nostro regnum & sacerdotes, &

Regnũ Christi catholica ecclesia.

Apocal 5.

B regnabimus, super terram. Hoc ipsum tamen suum regnum, etiam diligentissime cõstituto ordine, sub vno eius rectore ac pastore Petro, atque eius successoribus (vt supra clarissime demonstrauimus) disposuit. In hoc ipsum etiam huius mundi principatus & magistratus introduci voluit, & ad regni illius sui bonum, vtilitatem, finem, omnia eorum officia ordinari ac dirigi, omnes subesse eiusdem à se constituto pastori ac præsidi, cui autoritatem dedit omnium, qui ad hoc suum regnum pertinent, obligatoriam: atque eidem omnes sine exceptione, magistratus, reges & imperatores obedire præcepit, eos tamen qui sui illius regni vellent esse participes, atq; eidem vltro se subiecissent. Vltroneos enim & spontaneos tantum seruos admittit Christus. Qui enim extra hoc Christi regnum permanent, vt non obligantur legibus eiusdem, & autoritate illa principali, qua gubernatur & in finem suum dirigitur, ita nec ipsum eius finem possunt assequi, hoc est, ipsum regnum cœleste. Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi (vt huic Christi regno, hoc est, catholicæ ecclesiæ sub nomine Hierusalem propheta loquitur) peribit. Non interdixit suis huius mundi magistratibus, principatibus, imperijs, sed voluit vt seruirent, vt subessent, non dominarentur suæ ecclesiæ, cuius vt pars sunt & membra quædam præcipua: ita necesse est, vt ecclesiasticis legibus pareant, vt subsint & obediant capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, cui mandata est totius cura & gubernatio, postquam illud Apocalypsis impletum est, quod septimus angelus tuba cecinit: Factum est, inquit, regnum huius mundi domini & Christi eius. C

Omnes principatus & magistratꝰ, qui in regno Christi sunt, subesse eiusdem pastori ac præsidi.

Quod vero dicit ille etiam ipsum Christum non facto solum, sed iure subfuisse iurisdictioni Pilati, vicarij Cæsaris, quodque iustam ille habuisset condemnationis eius causam, si se regem confessus fuisset Iudæorum more huius seculi, multa hic falsa congerit, quæ tamen si darentur, nihil aduersum nos facerent.

In primis hoc mihi respondeat quisquam, qua autoritate Pilato competijt, non solum in Christum, sed in vnumquemlibet alium è plebe Iudæorum Hierosolymæ, ordinaria illa & legitima iurisdictionis autoritas. Dices, ex commissione Cæsaris Romani imperatoris. Cæsari vero vnde aut qua autoritate, seu in Romanam rempublicam, seu in Iudæos competijt eiusmodi iurisdictionis autoritas? nunquid ex commissione legislatoris diuini aut humani (vt tu loqueris) hoc est, vniuersitatis eorum quibus superintendebat eiusmodi autoritas? Sed iure belli inquies. Ad hoc enim necesse est vt confugias, cum certum sit ipsos vi & armis, cum nihil ad ipsos pertineret, antea proscriptis & interfectis optimatibus ciuium, id sibi vsurpasse in inuitos. Nihil ne igitur interest, iustóne, an iniusto bello quis quem deuicerit, vt in legitimam seruitutem redigat? Si nihil, ergo vniuersum hoc ius armis est, in vi, vsurpatione & potentia. Si iusto tantum bello deuicti subijciuntur victoribus, quis hic iudex iusti & iniusti erit? Et quæ tandem Cęsari in Romanam rempublicam, cui erat subditus, iusta belli causa esse potuit? quæ in conciues, viros optimos & se meliores? quæ vt in rempublicam conuerteret, sibi tanquam ciui credita arma reipublicæ? vt conciues suos interimeret, proscriberet, & sui seruituti subijceret? Vt tamẽ hic quisquam fingat Cæsaribus quacunque ratione legitimam autoritatem competijsse in Romanam rempublicam, certum tamen est, nec illis, nec Romanæ reipublicæ legitimam vllam autoritatem competijsse in regnum Iudęorum, in quod dissidentibus inter se Aristobulo & Hircano Alexandri pontificis & legitimi Iudæorum regis filijs, de principatu & imperio contra ius, fas & publi- D

cam

A cam fidem Pompeius Romani populi nomine, per eam occasionem se perfide ingesſit, Iudæamq; cum exercitu ingressus Hierosolymam cepit, templum domini prophanauit, & ad sancta sanctorum, quo non nisi summis sacerdotibus semel in anno secundum legē patebat aditus, temerarius prophanator accesſit, confirmatoq; Hircani pontificatu regnum sibi, hoc est, Romano populo vsurpauit, & in potestatē eorum redegit, fecitq; tributarium, quod ad illos Alexandri filios legitimo iure ex succesſione spectasse, docet sacra Machabæorum historia. Ipsis siquidem Machabæis & eorum successoribus in Simone lege perpetua, ex communi tam sacerdotum, quàm vniuersi populi Iudæorum consensu & decreto delatū fuisse vna cum summo sacerdotio, etiam regni ipsius Iudaici sceptra & gubernacula, donec, inquit, surgat propheta fidelis, & vt sit super eos dux, & vt cura esset illi pro sanctis, & vt constitueret præpositos super opera eorū, & super regionem, & super arma, & super præsidia, vtq; illi obediatur ab omnibus & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione, & vt operiatur purpura & auro. Et ne liceat vlli ex populo aut ex sacerdotibus irritum facere aliquod horum, & contradicere his quę ab eo dicuntur, aut conuocare conuentum in regione sine ipso, & vestiri purpura, & vti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquod horum, reus erit. Et cōplacuit omni populo statuere Simonē & facere secundū verba ista. Et suscepit Simō & placuit ei, vt summo sacerdotio fūgeretur, & esset dux & princeps gētis Iudæorum & sacerdotum, & præesset omnibus. Et scripturam istam duxerunt ponere in tabulis æreis, & ponere eas in peribolo sanctorum, in loco celebri, exemplum autem eorum ponere in ærario, vt haberet Simon & filij eius. Hactenus sacra Machabæorum historia. Vides itaque vt legitimo iure (si quod vnquam regnum cuiquam) pertinuerit regnum illud Iudæorum ad Machabæi filios, Simonem & eius successores. Quod cum non solum nihil ad se pertinens, non solum nulla ab eodem lacesſiti iniuria, sed etiam contra fidem publicam, & amicitiæ ac societatis fœdera quæ cum eodem Simone, & ante cum Ionatha & Iuda eius fratribus, tabulis æreis perscripta & missa Hierosolymam, in loco celebri constituenda, & in publicæ fidei testimonium in perpetuum conseruanda sanctè percusserant, sibi vi & armis vsurpauerunt, quale ius belli hic quisquam potest fingere, in euidentisſima iniuria & perfidia?

Regnum Iudæorum legitimo iure pertinuisse ad Machabæi filios. Macha. 14.

B

C Sed vt daremus Pilato legitimo iure tunc competijsse per Iudæam aut in Hierusalem ordinariam iurisdictionis illam, quam sibi vsurpabat, autoritatem ex commisſione Cæsaris, quod Christus illi de iure fuisset subditus, nequaquam verum est. Quum enim Christum audis, Deum audis & hominem, in cuius vestimento & fœmore scriptum est: Rex regum, dominus dominantium. Et quod vestimentum eius, quàm humanitas, sub qua tegebatur diuinitas? quæ & ipsa fœmoris eius nomine significatur, vt assumpta & nata ex vtero virginis, & veluti inferior quædam indigniorque pars Christi. Ex quo clarè constat, Christum etiam vt hominem, vere fuisse regem regum & dominum dominantium, seu principem (vt idem etiam Ioannes dicit) regum terræ. Quo igitur iure hic Pilati autoritati & iurisdictioni subiectus esse potuit? Subiectus quidem illi fuit, sed quia voluit, non quia debuit. Quanquam quod negamus de Christo, nequaquam diffiteremur de apostolis eius, eorumque successoribus episcopis cæterisque sacerdotibus, atque adeo de capite aut præside ecclesiasticæ hierarchiæ Petro. Hos enim tibi facilè concederemus iure subiectos fuisse legitimæ autoritati ciuili in his, in quibus degebant, ciuitatibus, regnis aut ciuilibus communitatibus, quandiu eiusmodi communitates, respublicæ, regna, imperia, cum vniuersa sua ciuili autoritate huic Christi regno sese nondum subiecerant. Quemadmodum etiam modo Christianus, seu presbyter, seu episcopus, inter ethnicos viuens, nullo iure à ciuili iure & seculari cui illi subiacerent autoritate & iurisdictione exemptus foret, quin potius subesse illi & obedire teneretur, quando posset sine pietatis præiudicio quemadmodum cæteri. At quæ regna & imperia iam Christi regno seruiunt, illorum reges & imperatores ipsius Christi vicario eiusdem regni rectori & præsidi, obedientiam & subiectionem debent, non vice versa, illius iudicio subijci, non illum iudicare secundum leges Christi & ecclesiæ sua exercere officia, non vero ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi leges præscribere. Quod vero dicit Pilatum iustam habiturum fuisse causam animaduertēdi in Christum, si Iudæorum regem se confessus fuisset, patet ex prædictis esse falsisſimum, cum nec Pilato, nec Cæsari vllum legitimum ius in regnum Iudæorumcompetierit, sed si cuiquam, maximè competijt Christo, qui erat finis & sacerdotij illius veteris & legis &

Christum etiā vt hominem fuiße regem regum & dominum dominātium nec vllius iurisdictioni subfuiße legitime. Apoc. 19.

D

A regni vniuersi, quem semper expectauerant sibi regem fore in lege promissum. Quare, vt supra audiuisti, Simonem illum Machabęum & eius filios, sacerdotes vna cum optimatibus & populo, communi decreto, lege perpetua sibi cõstituerunt principes: donec, inquiunt, surgat propheta fidelis. Vides omnium Iudæorum votis & expectatione semper expectaum Christum & Messiam in lege promissum, regẽ sibi fore. Nam ad eius vsq; aduentum Simoni atque eius posteritati regnum stabilierunt, quod illi aduentanti legitimo iure deberi significauerunt, velut expresse protestãtes in eius præiudicium & iniuriam nihil se velle facere. Quanquã ille terrenum hoc vnius Iudææ regnum contempserit, sed aliud regnum suscitare venerit, cui seruire deberent huius mundi regna vniuersa, si modo ab ęterna internitione saluari cuperent.

Cur Christus aufugerit cognoscẽs venturos Iudæos, vt se vel inuitum sibi regem constituerent.

Itaque quod adducitur ex Ioanne, Christum aufugisse cũ cognosceret venturos Iudæos, qui se vel inuitum sibi regem constituerent, nihil sanè mirandum est, cum peragendo, ad quod vnum venerat, humanæ redemptionis mysterio id non congrueret. Quandoquidem in sanguine illius agni immaculati illud perficiendum testabantur &
B ab initio ante legem & in lege instituta sacrificia & prophetarum oracula.

Quod vero ex Chrysostomi sententia vult, illic Christum facto suo nos docuisse mundanas dignitates contemnere, mihi non displicet. Nihil enim Christiano magnifaciendum est, nisi quod Christo regi suo ipsum conciliat, nisi quod animæ nostræ æternam operatur salutem, quod ad regnum illud cœleste nos perducit. Et reuera vbi ad rectæ rationis trutinam expenditur infelix ista principum huius mundi felicitas, nihil in eorum statu vel ethnicus homo inueniet, quod magnopere ambiendum & expetendum sit. Id quod re ipsa coacti semper confessi sunt omnes, quibus aliquid sanæ mentis fuit sub ipso onere ac pondere adeptorum iam, quos ante mirabantur & maximopere ambierant, eiusmodi magistratuum. Tamen si quis principatum desideret ad Christum atque eius gloriam respiciens, vt eius, non suum regnum dilatet & ampliet, vt publicam & subditorum tantum, non suam vtilitatem quærat in regno & imperio, qui, inquam, eiusmodi intentione episcopatum desiderat aut imperium (vt dicam cum Apostolo) bonum opus desiderat, nec male facit: si tamen ante expenderit, num tanto oneri sufficiat, si talis sit qui digne imperare possit aut præesse. Oportet enim episcopum, inquit ille, irreprehensibilem esse, & quæ sequuntur reliqua. Sed hæc nihil aduersum nos faciunt. Non tollunt autoritatem sacrosancti magistratus, quem Christus in hoc suo regno in Petro instituit, nec dant ecclesiæ filijs, illi rebellandi aut inobediendi licentiam, cui tantum subiecti non sunt qui ad ecclesiam non pertinent, sed simul nec finem assequuntur societatis ecclesiasticæ, animarum videlicet suarum salutem, vt nulli optanda sit eiusmodi libertas. Nec debet, qui sacrosanctum illum magistratum gerit in ecclesia, suam autoritatem negligere, sed in aliorum exemplum vindicare contumacem omnem inobedientiam, ecclesiastici huius corporis membra vniuersa diligenter in officio continere, & quæ iam vergunt in euidentem totius pernitiem, ab eodem rescindere. C

Cur Christus recusarit esse iudex inter fratres super partienda hæreditate.

Aequè nihil nobis aduersatur, quod interpellanti de turba cuidam, vt fratri suo diceret secum hæreditatem diuidere, respondit Christus: O homo, quis me constituit iudicem & diuisorem super vos? Nam & ipse Marsilius, quamuis præter suam intentionem, rectam eius intelligentiam continuo subiunxit. Quasi, inquit, diceret: Non ad hoc veni, non ad hoc missus sum, vt D ciuiles lites iudicio dirimam, sed vt humanum genus mea obedientia, humilitate, passionis ignominia, & morte turpissima redimam: vt omnium dolores in me perferam, pro omnibus iniquitatibus vnus ego satisfaciam. Deinde, quo pacto sibi vsurpasset Christus illam præcipiendi autoritatem super eos, qui ad suum regnum nondum pertinebant, qui sibi nondum erant subiecti & subditi? Per hoc tamen constituto iam suo regno noluit suis in eo vicarijs, ecclesiasticæ hierarchiæ præfectis interdictam autoritatem præcipiendi ecclesiæ filijs, si qui ob diuidendam aut hæreditatem, aut quancunque rem aliam inter se dissiderent & turbarent pacem ecclesiasticam, vt suo iudicio ad rationem iustitiæ controuersiam inter se componerent, præsertim quando nullam supra se potestatem ciuilem recognoscerent.

Sed nihil hoc præiudicare autoritati ecclesiasticæ.

Epilogus.

Atque hactenus quidem, quod Christus regnum suum non esse huius mundi affirmando, ipsumque vltro oblatum fugiendo, recusandoque iudicium exercere super dissidentes fratres, sed seipsum submittendo iudicio præsidis, nec discipulis suis huius mũdi regnis aut magistratibus interdixerit, nec iudiciariam super alios autoritatem exercere, nec sacerdotes

suos

A suos subiecerit principibus secularibus qui in ecclesia sunt, quin contra potius illos omnes subiecerit summo sacerdoti ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, satis à nobis explicatum est.

Rationibus respondere, quibus nititur demonstrare, Christum tam opere quàm sermone docuisse vniuersos, æquè sacerdotes ac laicos, realiter & personaliter subijci debere coactiuo iudicio principum secularium.

CAP. IIII.

HIC rursus te oro Christiane lector, vt videas quam nihil videat impietas. Quandoquidem Christi sacerdotes vniuersumque ecclesiasticæ hierarchiæ ordinem, atque adeo totius ecclesiæ rectorem & principem, subiectos secularibus principibus, qui in ecclesia sunt, hoc est, pastorem ouibus & caput membris aduersus omnem rerum ordinem & naturam clarissime demonstratum vult ex responsione Christi ad Iudæorum interrogationem, num censum liceret dare Cæsari dicentis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Cum ego B contra his verbis nihil oneris, nihil tributi pendendum Cæsari suis fidelibus, seu laicis, seu diuino specialiter mancipatis cultui imposuisse Christum, nihil agnouisse autoritatis Cæsari in quenquam, ex ipsis Christi verbis, contextuque euangelicæ historiæ dicam esse clarissimum. Quod vt intelligas primum hoc volo tecum perpendas, subdole Christum interrogatum à Iudæis, non quidem an tenerentur, sed an liceret censum dare Cæsari. Aliud nanque est obligari ad dandum, aliud licite dare, aliud præterea licite accipere. At illi interrogabant, non an obligarentur ad dandum, non an ille etiam vltro datum licite acciperet, sed an ipsis dare liceret. Struebant autem illi in interrogatione insidias, adhibitis vna secum militibus præsidis, vt quicquid respondisset, haberent vnde conflarent calumniam. Si annuisset licere, hoc ipso derogassent famæ eius apud populum, qui inuitus & vi coactus seruiebat Romanis: quasi ipse in hoc adularetur vsurpato in eos contra ius, fas & leges, Romanorum principatui, nec propter eius metum auderet libere veritatem docere: sin negasset, hoc manu vindicassent milites, & comprehensum tradidissent præsidi, tanquã contradicentem potestati Cæsaris. Quare & cum tali ipsum præfatione adoriebantur: Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo, nõ enim respicis personum hominum, dic ergo nobis quid tibi videtur: Licet cẽsũm dare Cæsari, an non? Quorum dolos & insidias intelligens Christus, & cauta respõsione eludens, nec affirmauit licere vt darent tributũ Cæsari, nec negauit, sed quæsita illis respondendi ansa ab ostenso sibi denario habente imaginem & inscriptionem Cæsaris: Reddite ergo, inquit, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ Dei, Deo. Non dixit, vt dare deberent tributum Cæsari, neque vt dare liceret. Sed reddite, inquit, illi quod suum est. Quasi diceret: Si quid ab illo accipitis, æquum est, vt quid eidem vicissim reddatis. Sed ex hoc minime infertur, sacerdotes omnes & episcopos, in realibus (vt ille loquitur) esse subiectos autoritati Cæsaris, hoc est, ex bonis suis illi obligari ad persoluendum tributum. Nõ enim loquitur fidelibus suis, & regni sui ciuibus, sed prophanis illis, ac insidiatoribus Iudæis. Nec tamen illos ipsos ad tributum Cæsari persoluendũ dixit teneri, imo nec quod licite illi tributa persoluerent, quod ipsum nec voluit negare aperte, sed ita respondit, perinde ac si diceret: Si quid accipitis à Cæsare, reddite illi vicissim quod suum est. D Quod si non solum illos Iudæos, sed etiam suos omnes, tam sacerdotes quam laicos voluisset esse obligatos ad persoluenda tributa Cæsari, nunquid dubitasset simpliciter affirmare, non solum licere ipsis (de quo tantum interrogabant) persoluere tributum Cæsari, imo ad hoc ipsum illos obligari, nec illos tantum, sed & cæteros vniuersos. Et quæ salus erit Italis, Gallis, Hispanis, Britannis, qui tot annorum cẽturijs nullum tributum persoluerunt Cæsari, si Christus omnes suos illis verbis obligatos voluit tributum dare Cæsari? Sed per Cæsarem, inquis, omnem legitimam huius seculi ciuilẽ potestatẽ Christus intelligit. Imo non sic intellexisse, clarissime indicat præcedens, cui respondet, interrogatio, quæ non de qualibet superiori legitima potestate interrogat. Ita enim non fuisset dubia quæstio. Neq; enim hoc interrogabant, an patres eorum legitimis suis regibus licite tributa persoluerint, sed an ipsis liceret tributum dare Cæsari, principi extero, & qui contra ius, fas & leges, vi & armis, sibi super illos vendicasset dominium.

Quod vero ille colligit ex verbis Chrysostomi omnes teneri in omnib. subesse Cęsari, modo pietati non repugnent. Primum, vt ita sensisset Chrysostomus, nullũ faceret nobis

A nobis contra sentientibus præiudicium, cum vnius Chrysostomi sententia non sit certum & infallibile indubiæ veritatis demonstrandæ principium. Quandiu enim vnumquemlibet hominem audio ei, quæ mihi videtur, veritati contradicere, fidenter illi oppono vocem propheticam: Omnis homo mendax. At cum canonicam scripturam, aut communem ecclesiæ sententiam, non ita. Nam & columnam, & robur firmamentumque veritatis, illam prædicat Apostolus.

Chrysostomi verba quomodo sane intelligenda sint.

Deinde etiam ab ipsius Chrysostomi sententia longissime abest quod ille ex verbis eius colligit. Tu autem, inquit ille, cum audieris: Redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari: illa scito eum dicere solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Quia si aliquid tale fuerit, non adhuc Cæsaris est, sed diaboli tributum. Primum his tantum illum loqui indubitatum est, qui Cæsari legitimo iure subiacent. Constat autem, & illo tempore fuisse, & nunc esse plurimos, qui Cæsari nullo iure subiacent. Deinde hoc tantum dicit, Cæsari præcipienti aliquid pietati præiudicans, à suis subditis in hoc obedientiam non deberi. Cum enim audis: Redde quæ sunt Cæsaris, Cæsari: hoc scito, inquit, dicere eum solum, quæ in nullo pietati præiudicant. Non tamen per hoc affirmat in omnibus illi obedientiam deberi ab omnibus, quæ pietati non præiudicant, sed quæ præcipit sibi subditis: deinde, quæ secundum limites autoritatis suæ præcipit, quos si quando transgrederetur, obedire illi non tenerentur nec subditi, etiam si possent sine pietatis præiudicio. Nunc vero ita res habet, vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsules, non subsint, sed præsint Christianis omnibus, principibus, regibus & imperatoribus, nec illi his, sed hi illis obedientiam debeant.

B

Qui & in quibus obedientiam debeant Cæsari.

Ad obiectionem ex verbis Ambrosii.

Nec rursus nobis aduersatur diui Ambrosij inducta per illum sententia dicentis: Soluimus quæ sunt Cęsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Tributũ Cęsaris est? petit imperator tributum? scilicet non negatur, agri ecclesiæ soluunt tributum. Hoc enim in verbis Ambrosij inductis diligenter obseruandum est, quod non enunciatiue, sed interrogatiue loquatur. Tributum Cæsaris est? Imperator tributum petit? Memor enim erat vir sanctissimus hac in re, atque in eo ecclesiæ statu, exempli Christi, qui quamuis nihil deberet Cæsari, tamen ne scandalum concitaret, iussit Petro pro se & ipso exactoribus tributi staterem persoluere. Nondum tunc fidei iugo & ecclesiæ prorsus colla submiserant reges mundi & principes, nondum seruierunt regno Christi. Quin potius omnibus imperij viribus illud ipsum frequenter persequuti sunt. Impijssimus ille Valens imperator, eo tempore, toto orbe orthodoxos grauissime insectatus est. Iustina Augusta Arriana impietate infecta, vrgebat illum ipsum beatissimum Ambrosium, vt aliquot hæreticis basilicas traderet. Tunc itaque merito dixit sanctus episcopus: Si imperator tributum petat, accipiat etiam ab agris ecclesiæ, non negamus soluere. Quandoquidem id possumus sine pietatis præiudicio. Nec tributum solum petenti, se minime negaturum respõdit, imo inquit, si vult me rapere ad mortem, occurram. C

At ecclesias & basilicas tradere non putauit se posse sine pietatis præiudicio. Itaque vbi iam imperatores & reges, ecclesiæ vltro seruiunt, vltro volentesque se submiserunt, alia ratio, alia conditio est. Nec iam debent ipsi agris ecclesiæ tributum imperare, sed eorundem potius libertatem tueri, præsertim cum hoc ita exigere omnem rationem, æquitatem & iustitiam intelligentes religiosi & sapientissimi principes, etiam publicis legibus sancierũt libertatem atque immunitatem bonis ac prædijs eorum, qui diuino cultui specialiter mancipati sunt. In hoc itaque ecclesiæ statu, maluerunt sanctissimi pontifices etiam vitam Christo impendere, quàm ecclesiasticam hanc libertatem impiorum regum seruituti rursus subijcere. Quorum exemplum S. Thomas Cantuariensis episcopus & martyr seipsum exhibuit. D

Non infirmari, sed confirmari potius libertatem ecclesiasticã ex Christi verbis & exemplo, quibus præcepit Petro pro se & ipso tributum solueret.

Quod vero ad eandem impietatem confirmandam adducit exemplum Christi, qui publicanis tributorum exactoribus non negauit soluere, sed iussit Petro, vt etiam pro se atque ipso quantum exigebant, persolueret: addens, potuisse (si putasset inconueniens suos in regno suo vicarios sacerdotes & episcopos, huius seculi principibus tributa persoluere) malum hoc exemplum in seipso non edere, vt omnipotens æterni patris infinita sapientia. Quin potius voluisse contrarium suo nos exemplo docere, ne sibi indignum putaret discipulus, quod vidisset magistrum facere. Dicimus non infirmari, sed confirmari, dicto Christi exemplo & verbis nostram sententiam. Nam prius, quam committeret Petro, vt pro se & ipso exactum tributum solueret, ipsum docuit & instruxit quod iure ad eius solutionem non tenerentur, dicens: Quid tibi videtur Simon, reges terræ à quibus accipiunt tribu-

A tributum vel censum? à filijs suis, an ab alienis? Illi vero respondenti, ab alienis, dixit Iesus: Ergo liberi sunt filij, vt autem non scãdalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me & te. Quæ Christi verba plena alioqui & fœcunda mysterijs, quod ad rem præsentem attinet, clarissime indicant, & Christum & Petrum à tributo præstando ipso iure fuisse liberos, tamen exactum pro tempore soluendum ad vitanda scandala. Ne, inquit, scandalizemus eos, significans, alioqui non se soluturum cessante scandalo. Quod sane intelligens Origenes: Consequens autem est, inquit, intelligere ex verbis Christi, quod quoties exurgunt quidam, qui per iniustitiam tollunt nostra terrena, transmissi à regibus terræ, vt exigant à nobis velut quæ ipsorum sunt, suo quidem exẽplo prohibet dominus aliquod scandalum fieri, etiam eiusmodi hominib⁹, siue ne amplius peccent, siue vt saluentur, filius enim Dei, qui nullum opus fecit seruile, quasi habens formam serui, quam propter hominem suscepit, tributum & censum dedit. Vides vnum hoc suo exemplo nos docuisse Christum, vt iniuste auferentibus nostra (quod à regibus huius seculi dicit fieri, cum à nobis quasi suum tributum exigunt) non resistamus ad cauendum grauius scandalum, etiam in illis, quamuis iniquis & iniustis, vt nostra humilitate & patientia prouocati, conuertantur ad Christum & saluentur: aut saltem, ne nostra denegatione irritati, grauius peccent. Qualiter & illa eius præcepta intelligenda sunt, de non resistendo malo, & de relinquendo & pallio ei, qui aufert tunicam, & de præbenda & altera maxilla ei, qui alteri infligit alapam.

Origenes.

B

Quod insuper ex eo demonstrasse existimat, omnes Christi discipulos, seu laicos, seu sacerdotes & episcopos, subesse etiam in personis suis mero imperio secularium principum, quod Christus eidem subiectus fuerit, hoc ipsum cõprobans, quia se capi permiserit, duci ad Pilati prætoriũ, & per ipsum demum iudicari, & condemnari crucis supplicio: quod, inquit, nequaquam permisisset, si sacerdotes suos subijci principibus huius seculi & iudicari per ipsos, inconueniens putasset. Mirari hic cogor argumentationum, & collectionum istiusmodi vim & efficaciã, dignam Hercle tanto, quem se facit & vbiq; præfert, dialectico.

Quod enim non solum Christus autoritati & iurisdictioni Pilati iure subiectus non fuerit, imo quod nec in vnumquemlibet ex infima plebe Iudæorum legitimam vllam autoritatem habuerit, sed mera vi, mera iniuria, & iniustissime vsurpatam & tyrannicam, satis superque à nobis demonstratum existimo. At hoc mysterio nostræ redemptionis congruere visum est æternæ Dei sapientiæ, vt agnus immaculatus & innocens, ab omnibus affectus iniurijs, saturatus opprobrjs & contumelijs, iniustissimã mortem, ab iniustis & peccatoribus iniustissime sibi illatam, patienter & libenter ferendo, pro omnium nostrum, quibus diuinam quotidie maiestatem irritamus, offensis satisfaceret. Nec tamen quia se passus est iniuste capi, affligi, condemnari, & crucifigi ab iniustis & impijs, ideo probauit illos iure hoc fecisse & legitime, nec exemplum reliquit principibus seculi, vt in seruos suos & sacerdotes hoc ipsum illis liceret. Quin potius illa ferendo, & sibi nomen, quod est super omne nomen, meruit, & ecclesiæ suæ, vt eidem seruirent deinceps reges & principes, quemadmodum iam seruijsse mille atque eo amplius annos conspicimus, vtque filij eorum, qui ipsam humiliarunt ab initio, nunc curui veniant adorare vestigia pedum ecclesiasticæ hierarchię præsidum.

C

D

Nec quicquam nobis aduersatur, quod Pilato iactanti suam in Christum potestatem ipse responderit nullam illum in se potestatem habiturum fuisse, nisi ipsi datum esset desuper. Siquidem illis verbis hoc ipsum significare volebat Pilato, quod etiam dixerat se comprehendentibus: Quasi ad latronem, inquit, existis cum gladijs & fustibus: Cum quotidie vobiscum fuerim docens in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Quasi diceret: Ante potestatem non habuistis, quamuis velletis, quamuis cuperetis: sed permissum vobis non fuit à me & patre. Nũc vobis, vestroq; arbitrio derelicti estis, nunc est hora vestra & potestas, sed mala, diabolica & tenebrarum: qua tamen vti non possetis, nisi vellem, nisi vobis permissum esset desuper. Nam Pilato nullam diuinitus datã legitimam iurisdictionis autoritatem, non solum super Christum, sed nec super infimũ ex plebe Iudæorum, supra clarissimum fecimus.

Quomodo intelligenda illa Christi verba ad Pilatũ: Non haberes in me potestatem, &c.

Sed non negauit, inquit, Christus Pilato potestatem ipsum iudicãdi, nec dixit ipsum de facto, cum de iure non haberet, eam sibi vsurpasse: sed confessus eandem ipsi datam cœlitus. Siquidem & Augustinus: Discamus ergo, inquit, quod dixit, quod & per

Cauilli remotio.

A per Apostolum docuit, quia non est potestas nisi à Deo. Et diuus Bernardus in epistola quadam ad Senonensem archiepiscopum: Cum, inquit, Romani præsidis potestatem Christus super se quoque fateatur cœlitus ordinatam, &c. Certe vt multa replicaret Christus aduersus Pilati autoritatem, non conueniebat modo peragendi nostræ damnationis mysterij, qui ab æterno præordinatus, longe quoque ante prophetarum expressus & prædictus erat oraculis. Tãquam ouis, inquit ille, ad occisionem ductus est, & quasi agnus coram tondente se obmutuit. Cum iniustissime tractatus esset Christus à Pilato, iussu eius crudelissime flagellatus, spinis coronatus, ludibrio habitus, & cum purpura & arundine despectim productus in conspectum populi, vt eius in ipsum furori & crudelitati satisfaceret vel ad satietatem: nec tamen nullius facinoris reum, nullius mali cõuictum, auderet ad petitionem eorum adiudicare mortis supplicio, Romanis legibus prohibentibus: nec minus illi clamare persisterent, vt adiudicaretur morti, dicentes legem se habere, secundum quam reus esset mortis, eo qđ Dei se fecisset filium: Audiẽs Pilatus, inquit euangelista, hos sermones magis timuit. Iam sibi dictabat ratio, & sua ipsi-
B us conscientia, quàm indigne tractasset innocentem, etiam ipsius testimonio, ad libidinem & appetitum furentis populi. Vt autem audiuit de Dei filio, magis timuit, secũ reputans, & mira, quæ de illo subinde audierat, & stupendam eius ac plusquam humanã ad illatas sibi iniurias patientiam. Reductum itaq; in prætorium, interrogat vnde esset, scire desiderans, humanam ne an diuinam haberet originem. At nihil illi respondente ad hæc CHRISTO, velut cum fastu replicans: Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? Hic pius dominus respondit, quod toties ante contestatus fuerat, se pati quia voluit, non quia ille huiusmodi in se potestatem haberet. Non haberes, inquit, Pilate quam iactas in me potestatem, nisi vellem, nisi à me & patre ea ipsa tibi permitteretur, nisi desuper concederetur vt posses vti potestate tua, sed diabolica & tenebrarum, nisi tibi datum esset desuper. Deinde velut oblique respondens ad id, quod illius cruciabat animum, & quæ illi fuit causa interrogandi vnde esset, ne forte tantum criminis & crudelitatis commisisset, non solum in innocentem, sed etiam in Dei filium.

Propterea, inquit, qui me tradidit tibi, maius peccatum habet, perinde ac si diceret: C
Tu quidem recte tibi conscius es grauissimi in me perpetrati sceleris: tamen quia non odio, sed timore, hinc tumultuantis & furentis populi, inde vero Cæsaris hæc in me commisisti, minus peccasti, quàm qui me tibi tradidit populus, qui ex odio & malignitate, nõ timore peccauit. Hæc est germana & natiua dictorum CHRISTI verborum planaq; intelligentia, nihil habens contortum aut dissonum.

Ad obiectionẽ ex Augustino & Bernardo.

Quod vero Augustinus & Bernardus illa ipsa verba Christi suæ alicubi intentioni accommodant ac seruire faciunt, nihil nobis & natiuæ eorum sententiæ præiudicat. Hoc enim constat, Augustino frequens, Bernardo vero familiare & pene quotidianum esse, abuti verbis scripturarum: tamen ad piam aliquam suam intentionem confirmandam. Qua in re hic mirus & stupendus est artifex, tam miro enim artificio scripturas connectit, & quo vult, aptissime tamen ducit, vt sub manu eius velut nasci videantur, nulla quidem pietatis iactura, imo magno profectu. Aliud tamen est ex natiua germanaque scripturarum intelligentia aliquid efficaciter comprobare: aliud iam satis comprobatum quibusdam velut allusionibus confirmare ac commendare lectori. In quo Bernardus omnes facile & longissimo interuallo superat. D

Non cõsequi: Christus factus est sub lege, ergo sub iudice.

Aequè nihil illius intentioni seruiunt aut nobis aduersantur, illa verba Apostoli ad Galatas: At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum sub lege. Ex quibus ille more suo sic ratiocinatur: Si factus sub lege, ergo & sub iudice, cuius erat iudicare & præcipere secundum legem: qui tamen non erat, inquit, episcopus aut sacerdos.

Quàm ridicule Marsilius ex scripturarum verbis colligat.

Sed oro te lector, vt etiam hic consideres acumen & ingenium hominis & in tractandis scripturis diligentiam. Paulus in epistola ad Galatas Mosaicæ legis seruitutem, & quã Iudæi quamuis conuersi ad Christum, de eadem opinionem habebant, altius receptam in animis eorum, quàm vt facile reuelli posset, omni vi admota funditus extirpare cupiens, ex operibus legis, nec sub ipsa lege iustificatos fuisse aliquos, sed ex sola fide in Christum, demonstrare conatus est. Siquidem Abrahæ salutis omnium gentium in semine suo, hoc est, Christo Iesu, repromissio ante legem facta est. Quam nihil immutauit quadringentis & triginta annis subsecuta lex, sed confirmauit potius. Non quidem aliunde iustificationem aut salutem sperare docens,

A cens, quàm illa facta Abrahæ repromiſsio, ex ipſis videlicet operibus legis,ſacrificijs & hoſtijs,ſed magis per legales illas hoſtias,illa ſacrificia,illas cæremonias,fidem illorum in CHRISTVM erudiens,vſque dum fides clara eluceſceret ſub luce euangelica. Itaq;, inquit,lex pædagogus noſter fuit in CHRISTO IESV, vt ex fide in illum iuſtificemur. At vbi venit fides,clara videlicet & explicita, iam non ſumus ſub pædagogo, ſub quo eramus ſeruientes, quamdiu eſſemus paruuli,vſque ad præfinitum tempus à patre. Quo adueniente & vbi,inquit,venit illa plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, vt eos, qui ſub lege erant,redimeret, à legis videlicet ſeruitute, & Dei filios ac regni hæredes faceret. Hæc Apoſtolus conatus euacuare ſeruitutem legis Moſaicæ. Ex his ille nugatur in hunc modum: Si ſub lege factus eſt Dei filius,ergo & ſub iudice,cuius erat iudicare & præcipere ſecundum legem: qui tamen non erat ſacerdos aut pontifex. O Theologum. Cuius erat obſecro iudicare & præcipere ſecundum legem, ſi non ſacerdotum & pontificis? De quibus apud Ezechielem dicit dominus: Populum meum docebunt,quid ſit inter ſanctum & pollutũ,inter

B mundum & immundũ oſtendent eis,& cum fuerit controuerſia ſtabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Nunquid nõ apertiſsime & diſtrictiſsime præceptũ fuerat in lege omnib. inter ſe quæſtiones difficiles & controuerſias habentibus,quæ per ſubalternos & inferiores iudices in ſingulis vrbibus rite expediri non poterant,vt aſcenderent ad locum, quem elegiſſet dominus,& ad ſacerdotes Leuitas,& prẹſidem cathedræ pro tempore ſeu iudicem? qui, inquit, annunciabunt tibi iudicij veritatem. Et facies iuxta verbum, quod annunciabunt tibi de loco,quem elegerit dominus. Qui ſuperbierit,nolens obedire ſacerdotis imperio,qui eo tempore miniſtrat domino Deo tuo,morietur vir ille,& auferes malum de Iſrael. Vides cuius erat iudicare & præcipere ſecundum legem, nempe ſacerdotis præſidis cathedræ, aduerſus quem omnis contumax inobedientia ſecundum legem morte expianda fuerat. Sed puto crediſſe illum, non de Moſaica, ſed de Romanis legibus loquutum Apoſtolum, ſecundum quas vt iudicaret,non ſacerdos aut pontifex,ſed Pilatus illic conſtitutus fuerat. Ignoſces mihi lector,ſi in traducenda huius hominis ſtupiditate præter neceſsitatem tibi videor prolixior. Hoc enim vt facerem, coegerunt quidam, quibus hic rerum ſumma committitur,eodem, quo iſte, zelo & amore affecti ad dignitatem eccleſiæ,qui huius hominis doctrinam & eruditionem ſine modo & fine efferentes, efficaciſsimis demoſtrationibus omnem ab eccleſiaſticis vſurpatam, vt dicunt, autoritatem funditus euertiſſe iactitant: vt intelligant, quantum momenti deprauatus affectus habeat ad ſubuertendum,excæcandumque rectæ rationis iudicium. C

Non interdixiſſe Chriſtum ſuis primatum aut principatum ſuper alios gerere, ſed rectam eius gerendi formam & rationem præſcripſiſſe, dicendo apud euangeliſtas: Principes gentium dominantur eorum, vos autem non ſic.

CAP. V.

Poſtulat ordo, vt conſequenti loco expendamus, ſi quid nobis, aut his,quæ ſuperius demonſtrauimus,aduerſentur, quæ contendentibus inter ſe de primatu apoſtolis locutus eſt Chriſtus. Ex quibus ille demonſtratum exiſtimat,ſuis interdixiſſe omnem ſuperioritatem,& iuriſdictionis coactiuam autoritatem,etiam in ſe inuicem,& non ſolum in alios. Sunt autem in hæc verba: Reges gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt, poteſtatem exercent in eos: vos autem non ſic, ſed quicunque voluerit fieri maior, erit veſter miniſter: & quicunque voluerit in vobis primus eſſe, erit omnium ſeruus. Nam & filius hominis non venit vt miniſtraretur ei, ſed vt miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis. Quibus verbis, quod ille vult Chriſtum interdixiſſe ſuis ſuperioritatem omnem,aut iuriſdictionis autoritatem ſupra ſe inuicem, aut alios exercere, tota abeſt diametro. Quin potius,vt eſſet aliquis inter illos maior & primus,illis ipſis verbis clariſsime innuit: ſed ſimul non eſſe illis ambiendum primatum eiuſmodi ſignificauit. Non enim dixit: Nemo inter vos ſit altero maior,princeps,rex aut primus: ſed principatus vt à Chriſtiano, atque inter Chriſtianos geri debet,onus & officium deſcribit. Non enim debet is,qui præeſt, ſiue ciuiliter & politice,ſiue in hierarchia eccleſiaſtica, præeſſe ſibi,ſed ſolis ſubditis, non ad ſuum commodum,ſuam gloriam, libidinem, oſtentationem,hoc enim eſſet tyrannidem non legitimam poteſtatem exercere, ſed ad ſolam vtilitatem eorum, quibus præeſt, ad ſolius D

A Dei & Christi gloriam & honorem. Debet meminisse, quod diuus Ambrosius Theodosium imperatorem admonuit, subditos se habere coniunctos sibi, non solum genere, sed & communi seruitio vnius Dei. Vnum enim esse dominum & imperatorem, huius vniuersitatis fabricatorem, proinde ita sibi commissum principatum ac magistratum gerere oportere, tanquam in oculis cuncta cernentis domini, & qui paulo post districtissimam ab ipso rationem sibi commissorum omniũ sit exacturus.

Hæc vna & sola ratio est inculpate & digne gerendi inter Christianos principatus aut magistratus cuiusque. Quam quis nõ intelligit nihil esse, nisi meram, grauemque seruitutem & sarcinam? Quis secundum hanc principantes, esse aliud, quàm meros seruos seruorum Dei? Et hæc si perpenderet, nunquid principatum aut primatum, seu ecclesiasticum seu ciuilem, quisquam ambiendum duceret? Tamen vt geratur ab aliquo, vt hanc nobis mutuo seruitutem impendamus, ille dominus omnium vult & præcipit. B Itaque non est, quod quisquam hæc dicta à Christo pertinere ad solos, quos nunc dicimus ecclesiasticos, existimet. Suis omnibus loquitur: Scitis, inquit, quia principes gentium dominãtur eorum, & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos. Hoc est, inquit Origines, non sunt contenti regere tantum subditos, ad vnam videlicet ipsorum vtilitatem, sed violenter eis dominari nituntur. Aut, vt Chrysostomus, principes mundi ita gerunt principatum, vt dominentur minoribus, & eos seruituti subijciant. Vt expolient, & ad mortem vsque eis vtantur ad suam vtilitatem & gloriam. Sed hæc principes gentium, qui ignorant Deum, qui non cogitant se communi domino seruire, atque illi districtam omnium rationem reddere debere. Vos autem non sic. Vos, inquit, qui mei estis, non sic, non instar illorum, qui Deum ignorant, sed velut in oculis communis domini, super conseruos & confratres vestros, non ad vestram (quæ tyrannis esset) sed ad eorũ tantum vtilitatem & communis domini gloriam, principatum ac primatum exercebitis. Hæc sibi dicta nouerint æquè omnes qui Christi subesse volũt magisterio, qui se Christi haberi volunt discipulos. Non sibi persuadeant, reges, imperatores aut ciuiles principes, ad ecclesiasticas, quas nunc dicimus, prælaturas, ecclesiasticumque primatum ea tantum pertinere. Ad omnes pertinent, qui Christi sunt. Vos, inquit, mei scilicet, quos tantum distinguit à gentibus ignorantibus

Ad omnes pertinere dicta verba Christi, æquè seculares, vt ecclesiasticos

Deum. Quid igitur? Nunquid his verbis prohibuit inter nos Christus esse reges, imperatores, principes? Nunquid vllam super alios habere præcipiendi atque obligandi autoritatem? Quæ à Deo sunt, inquit ille, ordinata sunt. Noluit suum regnum CHRISTVS esse Babylonicum, sed quo omnia ordinate agerentur à nobis, vni super omnes autoritatem præcipiendi & mandandi commisit. Vni dixit vt regeret vniuersum ouile suum: vt quemcunque obligaret in vniuerso orbe terrarum, modo intra domum ecclesiasticam, is ille ad hoc obligaretur coram Deo. Voluit, vt ille superintenderet vniuersis mẽbris ecclesiæ, vniuersis magistratibus & officijs sacris & prophanis. C

Nec quicquam his aduersatur diui Bernardi, quam ille contra nos citat, sententia ex libro secundo de consideratione ad Eugenium: quin potius tam euidenter nostram confirmat sententiam, & illius contrariam impietatem euertit, vt libeat eandem hic paulo adscribere prolixius. Ex eo enim clarissime patebit, illum hoc perpetuo facere, quod hæreticorum est proprium, ex truncis videlicet verbis sanctorum patrum conari imponere simplicibus, & ita vt ipsi volunt sensisse illos, persuadere contra certissimam eorundem sententiam.

Marsilij infidelitas in citãdis sanctorum sententijs.

D Itaque ille vir plenus Dei spiritu Eugenio suo iam pontifici maximo: Subit, inquit, animum dictare aliquid, quod te papa beatissime Eugeni, vel ædificet, vel delectet, vel consoletur. Sed nescio quomodo vult, & non vult exire læta quidem, sed lenta oratio, dũ certatim illi contraria imperare contendũt, maiestas & amor. Nempe vrget ille, inhibet illa. Sed interuenit tua dignatio, qua hoc ipsum, non præcipis, sed petis, cum præcipere magis te deceat. Maiestate igitur tam dignãter cedente, quid ni cedat pudor?

D. Bernar. ad Eugen.

Ab hoc ille exordio, libro secundo deinceps illum instruens, in quatuor docet considerationem suam partiri debere. In seipsum, in ea quæ sub ipso, in ea quæ circa ipsum, in ea quæ supra ipsum. A te vero, inquit, tua consideratio inchoet, ne te neglecto, frustra extendaris in alia, &c. Tui autem hæc consideratio in tria quædam diuiditur, si consideres, quid, quis & qualis sis: quid in natura, quis in persona, qualis in moribus. Quid? verbi gratia, homo: quis? Papa vel summus pontifex: qualis? benignus, mansuetus, vel quicquid tale. Quanquam autem primum illud philosophicum sit magis, quàm apostolicum vestigare: attamen est in definitione hominis, quem dicunt animal rationale mortale,

Põtificis Ro. præcipere.

A tale, quod diligentius intueri si libet, nec professioni tuæ, nec dignitati obuiet, sed saluti conferat. Nam consideranti duo hæc simul, rationale & mortale, is tibi exinde occurrit fructus, vt & mortale, quod in te est, rationale humiliet, & rursus rationale mortale confortet.

Nunc qui sis, & de quo sis factus, aduertendum. Quanquam, quod dixi, de quo, id mihi prætereundum putem, & tuæ potius relinquendum agnitioni. Illud dico indignum tibi citra perfectum agere, de tanta assumpto perfectione. Quid ni erubescis minimus inueniri in magnis, qui te recordaris magnum in minimis extitisse? Non es oblitus prioris professionis, non excidit menti, quæ subducta est manui. Ipsam ad singula tua imperia, iudicia, instituta habere præ oculis, nõ erit inutile: hæc enim consideratio facit bonorum contemptorem, etiam in honore ipso. Loquere ergo tibi: Abiectus eram in domo Dei mei, quale est hoc, de paupere & abiecto leuari super gentes & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, vt sedeam excelsis sublimior? Sane qui dixit mihi, amice, ascende superius, amicum fore confidit. Si minus inueniar, non expedit quidem. Qui eleuauit, & deijcere potest. Sera querela, B quoniam eleuans allisisti me. Non est quod blandiatur celsitudo, sollicitudo maior. Illa discrimen intendit, hæc amicum probat, huic accingamur, si nolumus tandem nouissimum cum rubore locum tenere: factum superiorem dissimulare nequimus: sed enim ad quid omnibus attendendum. Non ad dominandum, opinor. Nam & propheta cum similiter eleuaretur, audiuit: vt euellas, & destruas, & disperdas, & dissipes, & ædifices, & plantes. Quid horum fastum sonat? Rusticani magis sudoris schemate quodam labor spiritalis expressus est, &c. Disce ergo exemplo prophetico præsidere, non tam ad imperitandum, quàm ad factitandum, quod tempus requirit. Disce sarculo tibi opus esse, non sceptro, vt opus facias prophetæ, &c. Antecessores tui apostoli audierunt, quia messis quidem multa, operarij vero pauci. Paternam tibi vendicato hæreditatem. Nam si filius, & hæres, vt probes hæredem, euigila ad curam, & non ocio torpeas, ne & tibi dicatur: Quid hic stas tota die ociosus? Multo minus inueniri oportet, aut delicijs resolutum, ac resupinum pompis. Nihil horum tibi tabulæ testatoris assignant. Sed quid? Si illarum tenore contentus sis, curam potius hæreditabis & operam, quàm gloriam & diuitias. Blanditur cathedra? Specula est, inde denique superintendis, sonans C tibi episcopi nomine non dominium, sed officium. Quid ni loceris in eminenti, vnde prospectes omnia, qui speculator super omnia constitueris? Enimuero prospectus iste procinctum parit, non ocium. Quando libet gloriari, vbi ociari non licet? Nec est locus ocio, vbi sedula vrget sollicitudo omnium ecclesiarũ. Nam quid tibi aliud dimisit sanctus Apostolus? Quid habeo, inquit, hoc tibi do. Quid istud? Vnũ scio, non est aurum neque argentum, quum ipse dicat: Argentum & aurum non est mihi. Si habere contingat, vtere, nõ pro libitu, sed pro tempore. Sic eris vtẽs illis, quasi non vtens. Ipsa quidem quod ad animi bonum spectat, nec bona sunt, nec mala. Vsus tamen horum bonus, abusio mala: sollicitudo peior, quæstus turpior. Esto, vt alia quacunque ratione hæc tibi vendices, sed non apostolico iure. Nec enim ille tibi dare, quod non habuit, potuit. Quod habuit, hoc dedit: sollicitudinem, vt dixi, super ecclesias. Nunquid dominationem? Audis ipsum: Non dominantes in clero, sed forma facti gregis. Et ne dictum sola humilitate putes, non etiam veritate, vox domini in euangelio est: Reges gentium dominantur eorum, & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Et infert: Vos autem non sic. Planum est, apostolis interdicitur dominatus. I ergo tu, & tibi vsurpare aude, aut dominans apostolatum, aut apostolicus dominatum. Plane ab vtroque prohiberis, si vtrũque habere voles, & perdes vtrunque. Alioqui non te exceptum illorum numero putes, de quibus queritur Deus sic: Ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui eos. Forma apostolica hæc est: Dominatio interdicitur, indicitur ministratio: quæ & cõmendatur ipsius exẽplo legislatoris, qui consequenter adiungit: Ego aũt in medio vestrum sum, tanquam qui ministrat. Quis iam se titulo hoc putet ingloriũ, quo se prior domin⁹ glorię pręsigniuit? Merito Paulus gloriatur in eo dicens: Ministri CHRISTI sunt? & ego, &c. Exi ergo in agrum domini tui, & considera diligenter, quantis hodie quoque de veteri maledicto syluescat spinis ac tribulis. Exi, inquam, in mundum, quia ager mundus est, isq; tibi creditus. Exi in illum, non tanquam dominus, sed tanquã villicus, videre & prouocare, vnde exigẽdus es rationem.

D

Leua oculos & vide regiones, si non sunt magis siccæ ad ignem, quàm albæ ad messem: & inuenies vepribus quàm frugibus magis occupatas: imo annosis & veternosis arboribus,

Imperia, iudicia, instituta.

Diuitiæ nec bonæ nec malæ, sed earum vsus bonus, abusio mala.

Vere opus præsidis ac principis.

A boribus, quæ quousque terram occupant? Nónne si exis & cernis ista, pudebit ociosam iacere securim? pudebit sine causa falcem apostolicam accepisse? In hunc quondam agrum Isaac patriarcha exierat, quum primo Rebecca occurrit ei, & vt scriptura habet, exierat ad meditandum. Ille quidem ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris, necesse est, &c. Age ergo puta tempus putationis adesse, accingere gladio tuo, gladio spiritus, quod est verbum Dei, glorifica manum & brachium dextrum in faciēdo vindictam in nationibus, increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Si hæc facis, honorificas ministerium tuum, & ministerium te. Non mediocris est iste principatus. Domabis lupos, sed ouibus non dominaberis, pascendos vtique, non premendos suscepisti.

Securis Apostolica.

Tuus esse, facere vindictā in nationibus, increpationes in populis. Vides vt non neget principatum sed dominatum.

Deinde humilitatis virtutem commendans in summo magistratu, vtque semper ad ea, quæ sibi desunt, respiciens, sese vrgeat ad profectum: Quid, inquit, si summus pontifex sis, nunquid ideo summus? Infimum noris, si summum putas. Non de illis es, qui dignitates virtutes putant. Tibi ante experta virtus, quàm dignitas fuit. Augustis relin-B quito illam sententiam, alijsque qui diuinis coli honoribus non timuerunt, Nabuchodonosor, Alexandro, Antiocho, Herodi. Tu vero considera, non consummatione summum te dici, sed comparatione: non meritorum, sed ministeriorum. Sic te existimet homo, vt ministrum Christi, & quod absq; pręiudicio sanctitatis cuiuspiam dixerim, summum plane inter ministros, &c.

Sed iam nunc, inquit, repetendæ sunt reliquiæ loci illius, à quo paulo ante diuertimus. Age indagemus adhuc paulo diligentius, qui sis, quam geras videlicet pro tempore personam in ecclesia Dei. Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex, tu princeps episcoporum, tu hæres apostolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, autoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vnctione Christus. Tu es, cui claues traditæ, cui oues creditæ sunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quanto differentius vtrunque præ cæteris nomē hæreditasti. Habēt illi sibi assignatos greges singuli singulos, tibi vniuersi crediti, vni vnus. Nec ouium modo, sed & pastorū tu vnus omnium pastor. Vnde id probem quæris? Ex verbo domini: Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam apostolorum sic absolute & indiscrete totæ commissæ sunt oues? C si me amas Petre, pasce oues meas. Quas? Illius vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aût certe regni? Oues meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant, cū cōmittens vni omnes, vnitatē omnibus cōmendaret, in vno grege & vno pastore, secundū illud: Vna est columba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitas, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionem non habent, recedentes ab vnitate. Inde est quod alij singuli singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum, denique Iacobus, qui videbatur columna ecclesiæ, vna contentus est Hierosolyma, Petro vniuersitatem cedens. Pulchre vero ibi positus est suscitare semen defuncti fratris, vbi occisus est ille. Nam dictus est frater domini. Porrò cedente domini fratre, quis alter se ingerat Petri prærogatiuæ? Ergo iuxta canones tuos, alij in partem sollicitudinis, tu in plenitudinem vocatus es potestatis. Aliorum potestas certis arctatur limitibus, tua extenditur & in ipsos, qui potestatem super alios acceperunt. Nónne si causa extiterit, tu episcopo cœlum claudere, tu ipsum ab episcopatu deponere, D etiam & tradere Satanæ potes? Stat ergo inconcussum priuilegium tuum, tam in datis clauibus, quàm in ouibus commendatis. Accipe aliud, quod nihilo minus prærogatiuam confirmat tibi. Discipuli nauigabant, & dominus apparebat in littore, quodque iucundius, in corpore rediuiuo. Sciens Petrus quia dominus est, in mare se misit, & sic venit ad ipsum, alijs nauigio peruenientibus. Quid istud? Nempe signum singularis pontificij Petri, per quod non nauem vnam, vt cæteri quique suam, sed seculum ipsum suscepit gubernandum. Mare enim seculum est: naues, ecclesiæ. Inde est, quod altera vice instar domini gradiens super aquas, vnicum se Christi vicarium designauit, qui non vni populo, sed cunctis præesse deberet. Siquidem aquæ multæ, populi multi. Ita cum quisque cæterorum habeat suam, tibi vna commissa est grandissima nauis facta ex omnibus, ipsa vniuersalis ecclesia toto orbe diffusa. Hæc ille Bernardus vir, vt sæpe diximus, plenus apostolico spiritu, cuius diuina virtus suo illo tempore, varijs signis & prodigijs per manus eius editis, euidens dignata est perhibere testimoniū. Quæ aliquanto prolixius, nec me piguit scribere, nec te lector pigebit legere. Digna enim sunt quæ legantur,

Nota hæc epitheta.

Vnicus Christi vicarius, non vni populo, sed cunctis præsidet.

A gantur,& huius,aduersus quem agimus, viri impietatem euidẽter coarguunt, & nostram, imo orthodoxam catholicæ ecclesiæ sententiam euidenter adstruunt.

Audis enim hunc ita intellexisse Christi verba inducta per aduersarium, non vt principatum,præsidentiam aut primatum,sed vt dominationem suis interdiceret, vt rectam gerendi principatus formam & rationem suis præscriberet. Quæ communis quidem est, & ciuili,&ecclesiastico,tanto tamen ad hunc magis pertinet; quanto hic illo est dignior & perfectior, quanto denique magis decet ecclesiasticos, quàm seculares principes, ad regulam & rationem diuinæ legis suum principatum exigere districtius. Audis vt Romanum pontificem confiteatur eleuatum super gentes & regna, vtque sedeat excelsis sublimior, non sine autoritate vehementi, & super ipsos coactiua, sed vt euellas,inquit, & destruas, disperdas & dissipes, ædifices, & plantes. Accepisse apostolicam securim, quam ociosam iacere non debeat sinere,sed ea vindictam facere in nationibus, increpationes in populis, alligando reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Domare lupos, oues regere. B Audisti quam illum personam gerere in ecclesia dei doceat: Esse siquidem sacerdotem magnum, pontificem summum, principem episcoporum,hęredem apostolorum, primatu Abelem, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, ordine Melchisedec, dignitate Aaronem, autoritate Moysen, iudicatu Samuelem, potestate Petrum, vnctione Christum, atque vnum omnium pastorem,& qui super ipsos etiam pastores potestatem acceperit, quibus posit, & cœlum claudere, & pastorali officio interdicere,atque etiam amouere. Quid tibi videtur? Nunquid hæc sunt intelligentis à Christo interdictum suis, ne quis cui præsideat? ne quis in alium superiorem iurisdictionis autoritatem etiam coactiuam obtineat? Nunquid non audis principatum super gentes & regna, super reges & principes? Nunquid exarmatum, nudum, & inualidum, & non potius armatum falce apostolica, qua possit euellere & dissipare, vindictam quoque facere in nationibus, alligare reges in compedibus, & nobiles in manicis ferreis, qua lupos domare, & oues regere? Nunquid pastori æque baculo ac pera opus non est? Sed Christianum nihilo minus principatum discreuit à dominatione ac tyrannide gentilium principum. Principem, inquit, constituerunt te, sed sibi, non tibi. Quod si aliter principatum exerceas, tyrannus es, non C princeps legitimus. Curam ergo & sollicitudinem nouerit princeps Christianus sibi demandatam in confratres, sibi villicationem commissam in conseruos, à communi omnium domino indictam ministrationem, inter dictam autem dominationem, qua seruis nostris ad propriam præcipue, non illorum vtilitatem vtimur. Proinde quod ille dicit, apostolis interdictum dominatum eiusmodi, æque verum est de Christianis omnibus cuiuscunque tandem status, gradus aut ordinis fuerint. Aeque dices Christiano cuilibet, quod ille dixit ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi, videlicet vtrunque perditurum, qui in sibi subditos, suæque curæ commissos conseruos, dominationem vna cum Christianismo sibi vsurpare voluerit, aut Christianismum cum dominatione eiusmodi. Sed nunc, pro dolor & cæcitas, persuadent sibi Christiani principes verba illa Christi ad se nihil pertinere,sed tantum ad prælatos quos dicimus ecclesiasticos: perinde ac ipsis liceret tyrannice dominari subditis, hoc est,ad suam,non illorum tantum vtilitatẽ. Id quod ipsa recta ratio,etiam præter euangelium, euidenter coarguit.

Rationibus quibusdam respondere, quibus demonstratum volunt, nec principatum ciuilem, nec vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, ecclesiasticis posse competere. D

CAP. VI.

QVod in superioribus perpetuo inuenisti lector, impietati nõ deesse scripturarum testimonia, sed torta deprauata, & suo, non ecclesiæ catholicæ sensu perperam intellecta, id etiam clarissime intelliges in sequentibus omnibus. Itaque ex verbis Apostoli in epistola ad Timotheum hoc modo argumentatur: Nemo, inquit ille, militans deo implicat se negocijs secularibus. Sed omnium negociorum secularissimum est principatus habens coactiuam autoritatem, qua secularia negocia & ciuiles actus ordinat & regulat. Quare fugiendus illi, qui deo debet militare. In qua quidem collectione, si diligenter expenderis, plura pene errata quàm verba inuenies. Hoc enim ante omnia certum est, apostolicam illam inductam sententiam omnes omnino Christianos comprehendere, qui omnes Christo nomen dederunt in baptismo, omnes Christi militiæ adscripti

 sunt.

A sunt. Nemo itaq; deo militans, nemo Christianus secularibus se implicare debet negocijs. Non tamen Christiano interdicitur pro necessitate rerum incurrentium secularia tractare aut gerere negocia, quod etiã quibusdam incumbit ex officio: sed non debet se illis implicare, hoc est, toto animo se illis addicere, ita vt spiritualium nullam curam gerat, vt dei & salutis animæ suæ obliuiscatur. Vtrunque enim, implicare, importat, nempe, voluntatem vltro se immergentis secularibus negocijs, atque ita se immergentis vt ab illis veluti obruatur, & implicitus captiuusque detineatur, vt se explicare non possit pro arbitrio, nec spiritualium curam agere, quorum debet omni Christiano esse cura præcipua. Quare toties væ æterni interitus ijs comminatur scriptura, qui habitant in terra, qui neglecto spiritualium rerum studio, neglecta cura salutis animæ suæ immorantur terrenis, de his perpetuo & cogitant & loquuntur. Deinde, quod subsumit omnium negociorum secularissimum esse principatum habẽtem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, quæ secularia negocia & ciuiles actus ordinat, & proinde maximè fugiendum illi qui deo militare voluerit, cogor ego communem sensum desiderare in homine. Primo, quod principatum negocium facit: deinde, quod maximè fugiendum illi velit, qui nomen dedit Christo, atq; eius militiæ adscriptus est.

Quã ineptè Marsilius dicat principatũ esse omnium negociorũ secularissimum.

B

Est enim negocium actus humanus aliquis, per quem fit, ne sit quis in ocio. At principatus magistratus est, & veluti habitus quidam, qui etiam in ocioso iam principe, & nihil actu operante permanet. Cui annexum quidem est necessario negocium, quod non sinit perpetuo hic vacare & deliciari in sponsi amplexibus, non sinit vnius sui curam agere, sed cogit laborare, cogit sudare, cogit prouidere confratribus, omnium curam gerere, omnium onera vna ferre, vna subleuare, omnibus imminens periculum perspicere, atque ab omnium ceruicibus depellere. Laboriosa quidem hæc, difficultatis plena, atque ardua omnia, at tanto deo gratiora, tanto magis meritoria. Itaque principatus nullo modo fugiendus est addicto Christi militiæ, nisi tantum imbecilli & suæ infirmitatis conscio. Nihil enim per se fugiendum est Christi militi, nisi quod contra imperatoris sui charitatem facit & proximi. At recte principantis opera, sunt perfectissimæ charitatis, & dei & proximi: qua re minime fugiendus forti Christi militi, viro bono & virtuoso. Nam adeo ad profectum & virtutis consummationem nullo impedimento est, vt vberrimam etiam meritorum materiam suggerat. Nunquid enim Moysi, ille principatus populi, nunquid Iosue, nunquid Dauidi atque alijs sine numero, perfectioni & consummatæ virtuti impedimento extitit, & non potius præclara explicandæ virtutis materia? Fateor esse difficile in tanto actu rerum, tanta mole vndique ingruentium & premẽtium curarum, tanta etiam licentia qua neminem quàm vnum deum quis supra se reformidat, sibi nunquam excidere, sibi semper constare. At quanto difficilius, quanto publica salus ex principis virtute, & rectè ab eo ministrato principatu maximè dependet, quanto deniq; locus ille magis lubricus est: tanto magis illis, qui in Christi militia plus profecerunt, qui vni illi, non sibi viuunt, vnum semper præ oculis habent, committendus est. Qui etsi metu periculi refugiant, si humilitatis sensu tanto oneri se clament impares, si ab illa contemplationis dulcedine, ad actuosam hanc vitam ægrè se abstrahi patiantur, vincat tamen charitas dei & proximorum, necesse est. Quos non minus suscepto magistratu in coertione atque supplicio sceleratorum, in defensione subditorum, etiam armata & militari manu à vi iniusta & inuasione hostium, deo placere certum est, quàm antè in illo, dulciori quidem, sed paucioribus vtili contemplationis ocio placuerunt: quin potius, tanto magis, quãto horum se latius diffundit vtilitas, quanto laboriosius ad plures se extendit actuosa hæc principantis charitas. Quod clarissimè ipse significauit Christus, cum principatum, gubernationem & pastoralem curam totius ecclesiæ suæ committeret Petro, cum trina interrogatione, num ipsum cæteris plus diligeret. Quo nihil aliud voluit significare, quàm opus sibi commissi principatus ecclesiæ, & pastoralis curæ & regiminis, non esse vulgaris, sed excellentis cuiusdam charitatis dei & proximi. Quod quis non intelligit, qui rectè gerendi principatus ex Christi verbis à nobis supra expositam rationem diligenter cõsiderat? Nam reuera nihil aliud est princeps, qui ad regulã rectæ rationis, & luminis Christianæ fidei principatũ suum exercet, quàm minister seruorum dei. Quam regulam si transgrediatur, non iam princeps, sed tyrannus dici meretur, vt quotiescunque à domini sui gloria, & subditorum vtilitate ad propriam deflectit suæ intentionis oculum. Ita enim se totum tyrannidis tenebris inuoluit.

Principatum haud fugiendũ Christiano, nisi tantũ imbecilli & suæ infirmitatis conscio.

Rectè principãtis opera esse charitatis perfectissima.

C

D

Princeps minister seruorum dei.

Iam & ex his, quæ alio loco dicit Apostolus,

A lus, eandem impietatem confirmari existimans, eandem quoque suam vbique ignorantiam prodit. Secularia igitur, inquit ille, iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Per contemptibiles, vt ipse vult, intelligens laicos secularium negociorum peritos, vt hi (inquit Gregorius) terrenas causas examinent, qui exteriorum rerum sapientiam perceperunt. Qui autem spiritualibus donis ditati sunt, terrenis non debent negocijs implicari, vt dum non coguntur inferiora bona dispicere, valeant bonis superioribus deseruire. Et hactenus quidem ab illo non discordamus admodum. Sed quod ex isto consequi existimat, nulli sacerdotum in ecclesia super vnumquemuis alium vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem competere, toto aberrat cœlo. Esto, non debeat summus & sacrosanctus in ecclesia magistratus onerari, implicarique, & velut distrahi his minutis ac vilibus, cui incumbit sollicitudo totius ecclesiæ, sed ad illa dijudicanda inferioris gradus & meriti, in suis quosque ciuitatibus & locis iudices constitui oporteat: nunquid propterea illi ipsi non suberũt superioribus? non poterunt eorum errata corrigi? non
B retractari iudicia? non puniri præuaricationes? Quanquam enim propter exonerationẽ principis, in plurimos necessario partienda erat infinitæ multitudinis gubernatio, æque tamen necessario omnibus superintendere debet principis ipsius autoritas, errantes & præuaricantes corrigere & punire, atque omnes in officio continere. Moyses ille, cum solus obiret populi illius gubernandi onera, solus sederet iudex disceptationibus & controuersijs omnium, non immerito à socero suo Ietro reprehensus est, quod stulto labore frustra fatigaret se & populum, dicens tantæ multitudinis negocia vnius vires excedere. Sed, inquit, audi verba mea atque consilia, & erit dominus tecum. Esto tu populo in his quæ ad deum pertinent, vt referas quæ dicuntur ad eum, ostendasque populo cæremonias & ritum colendi, & viam per quam ingredi, & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantum iudicent, leuiusque sit tibi partito in multos onere. Cuius sapienti atque adeo necessario consilio obsequutus Moyses e-

Quàm ridicule colligat ex illis verbis Apostoli: Secularia igitur iudicia si habueritis &c.

Exemplũ in Moyse.

C lectis ex vniuerso Israel viris strenuis, constituit eos principes populi, Tribunos, & Centuriones, & Quinquagenarios, & Decanos, qui iudicarent plebem domini omni tempore, subordinatos sibi, ita vt à Decanis ad Quinquagenarios, ab his ad Centuriones, ab illis vero ad Tribunos ordinate recursus haberetur: tamen de facilioribus, hoc est, ciuilibus tantummodo actibus & negocijs iudicantes. A quibus nihilo minus si causa ipsa expediri non poterat, vltimate referebatur ad Moysen, cuius etiam cognitioni si quid erat grauius & magni alicuius momenti, reseruabatur. Et hæc in illa synagoga veteri, cuius statum vniuersum vmbram quandam & figuram fuisse nostræ ecclesiæ supra toties indicauimus ex Apostolo. In qua quis correspondentem illam Moysis autoritatem obtineat, prioribus duobus libris demonstrauimus, atque etiam ex D. Bernardi paulo ante inductis verbis intellexisti. Qui inuestigans quam pro tempore personam in ecclesia gereret Romanus pontifex, dicit eundem esse autoritate Moysen, & iudicatu Samuelem. Itaque etiam in domo amplissima Christianæ ecclesiæ (cuius limites termini orbis terrarum sunt, & summus pontifex velut quidam paterfamilias) in plurimos dispartienda erit necessario eius gubernatio.
D Et vt sacerdotibus spiritualium negociorũ emergentium per singulas ciuitates, diœceses, prouincias: ita & laicis quibusdam committenda ciuilium rerum, vt minoris momenti, iudicatura & cognitio, tamen subordinatis sibi eorum magistratibus, vsque ad illos, quos nobis in illo veteris populi statu Tribuni referebant, qui nullos iam superiores ciuiles magistratus habebant, sed vnius Moysis iudicio suberant: quales inter nos sunt principes, reges, imperatores, videlicet sibi non subalterni, sed quisque primus in suo ordine aut sibi commissa ciuili gubernatione populi. Attamen etiam omnes hi, vt præcipua quædam membra ecclesiæ, quo eiusdem conseruetur vnitas, subsunt necessario capiti hierarchiæ ecclesiasticæ, qui apud nos autoritate Moyses est, aut etiam illo superior. Ad quem etsi propriè spectent illa, quæ ad deum sunt, vt in his præsit omnibus, nihilo tamen minus pertinet vniuersæ, quanta est, ecclesiæ superintendere, omnia eius membra in officio continere, rationem gestorum officiorum exigere: breuiter curam pastoralem super omnes gerere, quæ non minus baculo, quàm pera instructa sit oportet, hoc est, iurisdictionis coactiuæ autoritate.

Cathedra Moysi specialiter reseruatæ omnes maiores causæ.

Collatio vmbræ & figuræ ad nostram ecclesiam.

Supremos in ecclesia ciuiles magistratus subijcit iudicio ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis.

A

Varij modi autoritatis coactiuæ.

Sed varij coactionum modi sunt, aut coactiuæ autoritatis, quæ omnibus quidem quibus aliorum commissa est gubernatio, in sibi subiectos competit: non tamen eadem omnibus conuenit, sed cuique sua, patribus in filiosfamilias, dominis in seruos, pædagogis aut magistris in discipulos, abbatibus in suos monachos, ciuilibus magistratibus in sibi subiectos, ecclesiasticis (quos nunc dicimus) in suæ quoque commissos curæ & regimini: in omnes vero & super omnes qui ad Christi familiam pertinent, dispensatori & velut patrifamilias totius domus ecclesiasticæ, atque hierarchiæ eius præsidi. Omnibus, inquam, his in sibi suæque gubernationi commissos & subditos competit etiam coactiua quædam autoritas, qua possint delinquentes punire, & errata eorundem corrigere: sed non eadem, quando nec vnus coercendi modus conueniret omnibus. Alius enim patri in filium, alius domino in seruum, magistro in discipulum, abbati in suos monachos, secularibus principibus & potestatibus in sibi subditos, alius denique totius ecclesiæ rectori in omnes, in reges, principes, regna, imperia. Vni enim virgæ conueniunt, alteri ferulæ, alteri flagra, compedes, carceres, alteri etiam gladius. At quæ hæc omnia continere debet in officio, potentior & terribilior sit omnibus oportet, quæ armatos & gladium portantes principes sibi subijcere, sine tamen cæde posit & sanguine, sine orbis tumultu & incendio. Hic est spiritualis ille gladius, quo potest ecclesiasticæ domus paterfamilias, contumaciter sibi inobedientes resecare à corpore ecclesiæ, atque ita illis cœlum claudere, ad quod nulli nisi de ecclesia patet aditus. Cuius mucro quod nunc hebescit, quod nostris principibus nũc minus sit, quã olim solet esse formidabilis, non est quod hi plus illis sapiunt, sed quod magis desipiunt, quod fidei, religioniq́ue Christianæ minor apud hos locus est. Theodosius ille verè Christianus & sapientissimus imperator, vim illius in se expertus, in puluere sedens & cilicio, atque ex intimis præcordijs singultus trahens & suspiria, Ruffino se consolari volenti: Meorum, inquit, sensu malorum haud tangeris. Ego vero gemo, lamentorq́ue in consideratione calamitatis meæ, quod cum seruis & mendicis pateat diuinum templum, illique libere ad deprecandum dominum suum ingrediantur, mihi tum illud inaccessum, tum insuper & cœlum occlusum est. Memoria enim teneo dominicam vocem, quæ manifestè dicit: Quemcunque alligaueritis in terra, is & in

B

Qualis autoritas coactiua conueniebat ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi.

Spiritalis gladius quàm terribilis ac metuendus.

C

cœlo erit ligatus. Hic illi & illo tempore de gladio spiritali sensus erat, qui datus est ecclesiæ principibus, ad faciendam vindictam in nationibus & increpationes in populis, ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Sed isti scilicet illo sapientiores sunt, & magis religiose Christiani, qui non sunt contenti sibi inaccessa esse diuina templa, sed ne quibus pateant, ea funditus magno studio euerterũt. Claudi sibi cœlum, vt ille, sacerdotali autoritate non credunt. Verba Christi non, vt ille, intelligunt. At qui rectius, hi an ille, vel cæco arbitror esse perspicuum.

Nostrorum principũ cũ Theodosio collatio.

Quod vero ex quibusdam truncate citatis diui Bernardi verbis persuadere conatur eam fuisse illius sententiam, vt episcopus sibi vendicans coactiuam iurisdictionem super contentiosis inter homines actibus, alienum sibi officium vsurpet & inuadat indebite: cogor iterum demirari diabolicam in homine perfrictæ frontis impudentiã. Quid enim diuus Bernardus de autoritate Romani pontificis vt ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis sentiat, ex his quæ ante induximus libri eius secundi de consideratione ad Eugenium, cuique adest perspicere. Quod si nec hic truncasset verba, sed addidisset & præcedentia & subsequentia, adempta sibi fuisset imponendi lectori occasio, cui clarè constitisset etiam ex his ipsis verbis Bernardi sibi perpetuo constans & consona sententia. Quam vt intelligas, ille libro primo de consideratione ad Eugenium, velut eius misertus, quod è dulci illo contemplationis ocio ac latebra protractus esset in publicum ad pistrinum, ac infinitam velut molem negociorum totius ecclesiæ, eundem instruit, quo pacto in illis ipsis negocijs, sibi tamen aliquid posit facere contemplatiui ocij, diui Gregorij sibi proponens exemplum, qui inter maxima negocia, ocia sibi salutaria nouerat inuenire: Obsidio, inquit, vrbi, & barbaricus ensis ciuium ceruicibus imminebat, nunquid tamen istud terruit beatum Papam Gregorium, quo minus sapientiam scriberet in ocio? Eo nempe temporis, quod ex eius præfatione liquet, obscurissimam & extremam partem Ezechielis tam diligẽter, quàm eleganter exposuit. Proinde, inquit, memento & tu, non dico semper, non dico sæpè, sed vel interdum reddere teipsum tibi. Vtere tu quoque te inter multos, aut certè post multos. Quid indulgentius? Hoc enim dico, secundum indulgentiam, non secundũ iudicium, puto & ipso Apostolo me indulgentio-

Perfidia Marsilij incitãdis S. patrũ sententijs rursus coarguitur.

D

A gentiorem in hac parte. Subiungens deinde quid fortè ab illo exacturus esset Apostolus, nempe vt vel in totum reiectis his minutis & vilibus, quibus nunc præses ecclesiæ frequenter occupari cogitur, hoc est, iudicijs inter homines litigantes pro terrena hæreditate atque eiusmodi, vt sibi indignis, totú se reseruaret potioribus, adducta ad id apostolica paulo ante inducta sententia, de contemptibilioribus in ecclesia constituendis ad iudicia eiusmodi. Quid ni, inquiens, contemnant iudicare de terrenis possessiunculis hominum, qui in cœlestibus & angelos iudicabunt? Subdit deinde verba, quæ ille trunca induxit: Ergo in criminibus, non in possessionibus est potestas vestra. Quoniam propter illa, non propter has accepistis claues regni cœlorum, præuaricatores vtique exclusuri, non possessores: vt sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata. Quænam tibi maior videtur dignitas dimittendi peccata, an prædia diuidendi? Sed non est comparatio. Habent hæc infima & terrena iudices suos, reges & principes terræ. Quid fines alienos inuaditis? Quid falcem vestram in alienam messem extenditis? Quibus verbis nihil aliud vult vir sanctissimus, quàm quod Apostolus fortassis à summo

B pontifice exigeret (quod ipse obstante nunc malitia temporum non audebat exigere) vt planè reiectis his minutis & vilibus tanquam suæ occupationi & cognitioni prorsus indignis, ad inferiores ad ea ipsa proprie deputatos iudices, ipse potioribus ac grauioribus intenderet, hoc est, corrigendis criminibus. Non quia sua ad ea se non extendit autoritas, sed quia indignum est vt illis occupetur, quæ præstari possunt ab inferioribus. Ita & in hæc verba subdit, quæ ille studio truncauit: Non, inquit, quia indigni vos, sed quia indignum vobis, talibus insistere, quippe potioribus occupatis. Sed vbi forte necessitas exigit, videlicet etiam ad eiusmodi demittere se autoritatem vestram, audi quid sentiat, non ego, sed Apostolus: Si enim in vobis iudicabitur hic mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Sed aliud est incidenter excurrere in ista, causa vrgēti: aliud vltro incumbere istis, tanquam magnis dignisque tali & talium intentione rebus. Hæc, inquit, dicerem, & innumera talia dicerem, si fortia dicerem, si recta, si syncera, videlicet qualia fortassis exigeret Apostolus. Nunc autem quoniam dies mali sunt, sufficit interim admonitum esse, non totum te, nec semper dare actioni, sed considerationi aliquid tui & cordis & temporis sequestrare. Audis itaque

Hinc intellige clarissimã D. Bernardi sententiam.

C lector viri sanctissimi & verè orthodoxi sententiam, qua non negat episcopis autoritatem coactiuæ iurisdictionis super alios, sed optaret eam in his minutis & vilibus non occupari, sed expeditam vacari vni correptioni criminum, super quæ etiam grauiori & vehementiori coactiua potestate opus est. Non tamen negat minuta illa subesse autoritati ecclesiastici hierarchiæ præsidis, imo ex apostoli sententia illa subesse docet, & rectè ac pro debito illum facere, si exigente necessitate, etiam ad illa se demittat, modo non incumbat vltro tanquam magnis, & se suaque occupatione dignis. Quod ipsum clarius adhuc explicat in sequentibus, vbi velut secúdum malitiam horum temporum sibi objciens ex persona pontificis: Sed esto, inquit, alius nunc mos inoleuit, alij dies sunt, alij hominum mores, & tempora periculosa non instant iam, sed extant: fraus & circumuentio, & violentia inualuere super terram: calumniatores multi, defensor rarus, vbique potentiores pauperiores opprimunt. Non possumus deesse oppressis, non negare iniuriam patientibus iudicium. Nisi agitentur causæ, audiantur partes, inter partes iudicare quis potest? Respondet: Agitentur causæ, sed sicut oportet, &c. Nihil ita

D absque labore manifestam facit veritatem, vt breuis & pura narratio. Ergo illas quas ad te necesse est intrare causas (neque enim omnes necesse erit) diligenter velim, sed breuiter decidere assuescas, frustratoriasque & venatorias decidere dilationes. Causa viduæ intret ad te, causa pauperis, & eius qui non habet quod det. Alijs alias multas poteris committere terminandas, quàm plures, nec dignas audientia iudicare. Quid enim necesse est audire illos quorum peccata manifesta sunt, præcedentia ad iudicium? Plena est ambitiosis ecclesia, non est iam quod exhorreat in studijs & molitionibus ambitionis, non plus quàm spelũca latronum in spolijs viatorum. Si Christi discipulus es, ignescat zelus tuus, exurgat autoritas aduersus impudentiam hanc & generalem pestem. Intuere magistrum sic facientem, & audi dicenté: Qui mihi ministrat, me sequatur. Non parat aures vt audiat, sed flagellum quo feriat, verba nec facit, nec recipit. Nec enim sedet iudicans, sed insequitur puniens. Causam tamen non tacet, quod videlicet domum orationis, domum negociationis fecissent. Ergo & tu fac similiter. Erubescant vultum tuum istiusmodi negociatores, si fieri potest: si non potest, timeant. Nam & tu flagellum tenes. In summa, inquit, hoc pacto tibi pa-

A bi parabis quas suadeo ferias, ad vacandum considerationi, quædam negocia nec audiendo, quædam alijs committendo, & quæ tua digna putaueris audientia, fideli quodam & accommodo ipsi causæ compendio terminando. Hactenus ille. Et tu vis ex diui Bernardi sententia episcopum aliena sibi vsurpare, si coactiuæ iurisdictionis autoritatem exercere tentauerit super contentiosis actibus hominum: O impudentiam singularem & subdolam.

Obiectioni respondere ex verbis Apostoli ad Romanos XIII. Ex quibus omnes æquè ecclesiasticos vt laicos, subiectos videri volunt coactiuæ potestati principum huius seculi.

CAP. VII.

QVàm non sit difficile impietati accommodare diuinarum scripturarum eloquia, quando sua illis non adhibetur amussis, testantur tot portenta pestilentissimarum hæresium, & libro primo copiosius demonstrauimus. At cum diligenter & fideliter ad illam suam exiguntur regulam, iam tum apparet B & planum fit, quænam sit earum germana sententia, vt vbique subscribens catholicæ per orbem fidei, ita omni prophanæ nouitati, nouitiæque impietati aduersaria. Quod vt in superiorib. perpetuo intellexisti, ita & hic efficiam vt clarissime intelligas.

Impotenter ille aduersum nos iactat verba Apostoli, quibus omnem animam docet potestatibus sublimioribus subditam esse oportere, Deiq; ordinationi resistere, & sibi damnationem acquirere, qui resistunt magistratibus. Proinde necessitati parere iubet, non tantum propter iram principum, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim, inquit, & tributa præstatis, ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Ex quibus equidem verbis, verbosissimè atque ineptissimè tractatis ac trutinatis, multis etiam inconcinnè adhibitis sanctorum sententijs infert, necessario tenendum illi, qui nomen & doctrinam domini blasphemare noluerit, omnes homines cuiuscunq; status aut conditionis existat, tam realiter, quàm personaliter subesse debere iurisdictioni principum seculi, atque eisdem obedire in omnibus, quæ non contradicunt legi æternæ salutis: quandoquidem de secularibus potestatibus constat locutum apostolum, quibus commissus est vsus gladij. Omnem autem animam dixit, neminem exipiens, nec presbyterum, nec episcopum: quos resistentes potestatibus etiam infidelibus, damnationem æternam sibi vult acquirere: quanto ergo magis, inquit, indignationem omnipotentis dei & beatorum apostolorum Petri & Pauli acquirunt Rom. Pontifices, qui hac Dei & apostolorum doctrina contempta iamdudum turbarunt ac turbant fideles reges & principes, atque eorum autoritatem suæ autoritati subijciunt, quum contra his illos potius subiectos esse oporteat? Hoc ipsum confirmans Augustini sententia: Ideo, inquit ille, & Apostolus ecclesiam orare pro regibus admonuit, & omnibus sublimibus, eodem spiritu afflatus quo & Hieremias, qui misit epistolam Iudæis, qui erant in Babylone, vt orarent pro vita regis Nabuchodonosor, filiorumq; eius, & pro pace ciuitatis: quia, inquit, in pace eorum erit pax vestra. Hoc autem figuratè significasse ecclesiam in sanctis eius (qui sunt ciues cœlestis Hierusalem) seruituram sub regibus huius seculi. C

Sed oro te lector, vt sis memor eorum, quæ superius demonstrata non semel inculcauimus. Ita enim clarissime intelliges, nobis pulchre conuenire cum Apostolo. Neque enim dicimus Christi religionem quemquam priuare suo iure, non absoluere filios à patria potestate, seruos à subiectione & seruitute quam debent dominis, subditos à superiorum suorum & ciuilium magistratuum obedientia debita, etiam si sacerdotes, etiam si episcopos: proinde & apostolos eorumque successores episcopos & presbyteros, iure merito subfuisse à principio legitimæ autoritati ciuili, quæ præerat in quibus morabantur ciuitatibus & comitatibus. Venit tamen Christus, etiam sibi regnum quoddam in quo super nos regnaret, constituere, hoc est, catholicam suam ecclesiam: sed tantum ex dedititijs & voluntarijs, quiq; vltro se eius seruituti subijcerent. Quod equidem vt futurum amplissimum & comprehensurum infinitam multitudinem hominum, etiam diligentissimo ordine disposuit, atque eius vnitati, vno illi constituto capite aut rectore, ad quem totius cura pertineret & gubernatio præcipua, diligentissime simul & sapientissime prouidit. Non est itaque, quod suam sibi quisquam queratur ademptam autoritatem per regnũ Christi, cui nemo seruit inuitus. Tamen quisquis D

Christi religionem nemi nem priuare iure suo.

Regnũ Christi ex dedititijs tantum & voluntarijs.

vltro

A vltro se illi subiecerit, etiam obedientiam debeat sacrosanctis ab eodem constitutis magistratibus, & præcipue totius ecclesiæ pastori, rectori & principi, necesse est. Qui quamdiu quidem viuebat sub principibus & magistratibus, qui se nondum Christi iugo sponte subdiderant, etiam illis suberat, & subesse tenebatur ciuiliter. At postquam diuina ordinatione impleta iam cernimus illa prophetarum oracula, quibus fore prædixerunt, vt gentes & regna, reges & principes seruirent Christi regno & ecclesiæ, postquam vltro facti sunt ecclesiæ filij, atque eius quędam membra præcipua, vt quorum est magni momenti & necessarium officium ad salutem totius corporis, rerum natura non patitur, vt illis caput, princeps aut rector subijciatur ecclesiæ, & non potius membra capiti, atque illi officiorum ac magistratuum suorum exacti rationem reddere teneantur. Illius subsint iudicio, præsertim qui nullus superiores ciuiles magistratus recognoscunt. Itaque iam ante annos mille videmus Christianos principes, reges, imperatores, se & sua sceptra submisisse, atque adeo tradidisse Christi ecclesiæ, atque ab ea veluti accepta recognoscere, eius iudicio regnare reges & imperatores, & amoueri regno & imperio, quemadmodum supra in Henrici IIII. tragœdia ex recognitione libera totius regni & imperij intellexisti, & post copiosius demonstrabimus. Nec dubitabis diuinæ dispensationis ac prouidentiæ, non humanæ præsumptionis aut vsurpationis hæc esse opera, si ad Esaiæ & Danielis respexeris vaticinia, quibus hæc, tanto ante quam fierent, fore prędicta sunt, si præterea ad Gamalielis illam regulam eadem exegeris: Quoniam si ex hominibus est, inquit, consilium hoc aut opus, dissoluetur. Siquidem annis plus mille hoc ipsum durasse videmus.

Omnia membra ecclesiæ in suo quæq; officio subesse eius pastori, rectori & capiti.

B

Intellectus verborum Apostoli ad Rom 13. Omnis anima, &c.

Itaque quod dicit Apostolus, omnem animam sublimioribus potestatibus subditam esse debere, & debitam eisdem præstare obedientiam, libenter amplectimur. Sed hoc te admonitum volumus lector, non de ciuilibus tantum magistratibus & potestatibus illum loqui, sed in vniuersum de omnibus, ita vt iuxta illam Apostoli sententiam, serui dominis, famuli & ancillæ patrifamilias, vxor marito, monachus suo abbati, omnes denique, qui vel sua voluntate, vel ex statu & conditione reipublicæ, cuius pars sunt, vel ex suæ natiuitatis sorte alteri subiecti sunt, illi obedientiam debeant. Itaq; quoniam non idem in omni ordine superioritatis & subiectionis debetur superioribus potestatibus à subditis, ideo concludens generalem illam sententiam, dicit: Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Quin & ipsa ratio Apostoli, qua persuadet omnes omnibus superioribus potestatibus obedientiam debere, conuincit illum ita vniuersaliter (vt diximus) loqui, & non tantum de potestatibus secularibus aut magistratibus ciuilibus. Quoniam, inquit, à Deo hæc ita ordinata sunt, cuius ordinationi qui resistunt, sibi ipsis damnationem acquirent, aut iudicium, vt legit Chrysostomus. A Deo siquidem ordinatum est, vt sit ordo inter homines, vt hic præsit & cæteris imperet, ille subsit & obsequatur alterius imperio, ne cuncta temere ferantur, & quemadmodũ vndæ (vt eiusdem Chrysostomi verbis dicam) ita & populi huc atque illuc circumagerentur. Quoniam enim honoris & conditionis æqualitas pugnas & dissidia plerunque inducit, multos fecit principatus, multasque subiectiones, vtpote viri & vxoris suæ, filij & patris, senis & adolescentis, serui & domini, principis & subditi, præceptorisque ac discipuli. Et quid, inquit, miraris quod in hominibus istud fecit, quando idem & in corpore nostro fecerit? Neque hic paris honoris omnia fecit, sed hoc equidem minus, illud vero potius, & hæc quidem reliquis membris imperantia, illa vero seruientia. Idem & in bestijs videri est, vt in apibus, in gruibus, in gregibus ouium agrestium. Quin & mare ab ista disciplina destitutum non est, sed illic quoque multa piscium genera sub vno reguntur ac militant, longasque velut peregrinationes suas exequuntur. Hactenus fere Chrysostomus. In hunc modum vnusquilibet homo quicunque tandem is fuerit, seu apostolus, seu propheta, seu episcopus, seu sacerdos, seu monachus, seu prætor, seu consul, seu rex aut imperator, sibi supereminenti potestati obedientiam dependat oportet, si quæ modo illi potestas supereminerat. Ea enim restrictione opus esse, res ipsa cogit intelligere. Nam suprema in terris, & nulli alteri, subordinata autoritas, nulli etiam alteri nisi Deo subiectionem debet & obedientiam. Quod vero generalem illam suam, atque adeo diuinam sententiam, in ciuilibus & huius seculi potestatibus velut in exẽplo diligentius executus sit, hoc fecit, vt obstrueret ora quorũdam loquentiũ iniqua, & per quos apud gẽtes blasphemabatur nomẽ domini & Christiana religio, quasi doceret sub-

C

Chrysost. in epistola ad Roman.

D

Cur generalem illam sẽtẽtiam in huius seculi potestatib. veluti exemplo diligentius sit executus B. Apostolus.

A subditos rebellare magistratibus, seruos dominis. Ita enim plerique sentiebant de doctrina apostolorum, quod omnes, velut proposito pileo, euocarent in libertatem. Infamabanturque veluti seditiosi, rerumq; nouatores, & qui omnia ad euertendum leges cõmunes & facerẽt & dicerẽt. Qua vt se & religionẽ Christi purgaret infamia, illam quam præmisit generalem sententiam, & veluti animi quandam communem conceptionem, in publicis potestatibus & magistratibus diligentius exequitur Apostolus, tandem, reuersus ad communem & generalem, dicit: Reddite ergo omnibus debita. Idem quoque & eodem consilio fecit Petrus dicens: Subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum, hoc est, quisque suo superiori, aut illi cui est subditus secundum ipsam humanarum societatum legem atq; ordinem, hoc ipsum deinceps speciatim exemplificãs, siue regi, inquit, tanquam præcellenti: siue ducibus tanquam ab eo missis, ad vindictam malorum, laudem vero bonorum, quia sic est voluntas Dei, similiter & de seruis erga dominos, de filijs erga parentes, de vxoribus erga suos maritos subijciens. Omni ergo humanæ creaturæ nobis præpositæ, hoc est, vt loquitur Paulus, omni sublimiori aut superiori potestati, quisque secundum Dei ordinationem & voluntatem debet obedientiã. Quam adeo non tollit lex Christi & euangelica, vt magis confirmet etiam. B

Sed ex hac apostolica, atque adeo Christi sententia minime sequitur, caput hierarchię ecclesiasticæ subijci regibus, imperatoribus & principibus, qui sunt membra ecclesiæ: sed contra potius, ex ipsa lege euangelica, necesse est vt membra obediant capiti, quia membra sunt communis corporis, & quia sese illi vltro subiecerunt, necesse est, vt caput in reliqua membra vniuersa imperium habeat. Siquidem & Dei ordinationi, atque ipsi adeo rerum naturæ repugnat, vt contra membra imperitent capiti. Illi dedit Christus autoritatem obligandi omnes, qui in ecclesiastica domo sunt, dicens etiam in cœlis illos ipsos obligatos haberi. Illi commisit claues regni cœlorum, quibus membris ecclesiæ sibi inobedientibus & rebellibus potest etiam cœlum claudere, potest extra arcam illam mysticam, & domum ecclesiæ eijcere & velut ethnicos facere. Itaque secundum apostolicam & Christi iam inductam sententiam, omnes magistratus, qui sunt mẽbra Christianæ ecclesiæ, etiam capiti ecclesiasticæ hierarchiæ, vt superiori super ipsos autoritati, atque adeo suo capiti debent obedientiam. Qui extra sunt, & necdum Christi regno seruiunt, non debent, imo contra, vbi illud ipsum caput ecclesię, in ciuitatibus aut communitatibus ageret, quibus illi legitime præfecti sunt, secundum eandem apostolorum & Dei sententiam, ipsis obedientiam deberet, vt subditi cæteri, deberet & tributa, & vectigalia reliquorum instar dependere. Aequè tamen verum est, quod nullum suo iure priuat Christiana religio. Sed qui se illi adstringunt vltro, seque Christi regno subijciunt, necesse est vt illius quoque leges seruent, illius sacrosanctis magistratib. dependant obedientiam, vt membra se permittant imperio capitis. Quod sane ita decere, ita omnem rationem & honestatem exigere, rectè intelligentes sapientissimi & religiosi principes, non solum sacrosanctis (quibus necessariam obedientiam debebant) magistratibus, sed etiam omnibus sacrorum ministris, omnibus denique, qui se Christi seruitio specialius addixerunt ac deuouerunt, publicis legibus exemptionem ab autoritate, immunitatem ab oneribus ciuilibus constituerunt. Nihil tamen in hoc nouum facientes, nec prorsus aliud, quàm quod honorẽ, quam ante falsæ religioni indebite detulerat decepta antiquitas, ipsi verę debitum impenderunt. C D

Etiam apud gentiles receptum fuisse, vt sacerdotibus suis singularem deferrent honorem, immunitatem & vacationem à ciuilibus oneribus atque annonam ex publico.

Hoc sanè constat, apud omnes etiam gentiles, quibus tamen vlla religionis, vlla numinis cura extitit, quamuis ad veri cognitionẽ non peruenerint, velut naturali ratione magistra receptum fuisse, vt sacerdotibus suis specialiter deputatis sacrorum & numinis (qualiacunque ipsi credebant) ministerio singularem deferrent honorem & reuerentiam, ciuilium onerum vacationem ac immunitatem, & præterea annonam ex publico. Testatur hoc sacra Geneseos de Aegyptijs sacerdotibus historia, qui in illa septennij fame subleuata Iosephi prouidentia, non sunt coacti, instar reliquorum Aegyptiorum, vendere suas terras & possessiones in seruitutem regiam, vt quibus ex publicis horreis statuta præbebantur cibaria. Idem de vniuersis nationibus comprobant omnium gentium historiæ. De Romanis vero, quamdiu seruierunt idololatriæ, illa Symmachi viri consularis & vrbis præfecti, ad Valentinianũ, Theodosium & Archadium Augustos, pro veteri deorum cultu reducendo, aduersus Christianos oratio. In qua inter cętera grauissimè queritur, Vestalibus sacerdotibus sua ab initio illis concessa detrahi immunitatis priuilegia atque annonam, quam solebant accipere ex publico. Quanto, inquit, commodo sacri

Symmachi viri consularis ad Augustos oratio.

A ſacri ærarij veſtri Veſtalium virginum prærogatiua detracta eſt? Sub largiſsimis imperatoribus denegatur, quod parciſsimi præſtiterunt? Et rurſus: Abſint ab ærarij veſtri puritate iſta compendia, fiſcus bonorũ principum, non ſacerdotum damnis, ſed hoſtium ſpolijs augeatur. Deinde hoc vehementer improbans, quod à religioſiſsimis principibus ſtudio abolendæ falſæ illius religionis & impiæ, ſapienti conſilio excogitatum fuerat, ne poſſent illæ ſacerdotes prophanæ, legata aut hæreditates accipere: Oro vos, inquit ille, iuſtitiæ ſacerdotes, vt vrbis veſtræ ſacris reddatur vel priuata ſucceſsio. Dictẽt teſtamenta ſecuri, & ſciant ſub principibus non auaris ſtabile eſſe quod ſcripſerunt. Delectet vos iſta felicitas generis humani, cœpit cauſæ huius exemplum ſollicitare morientes. Ergo Romanæ religiones ſub Romano iure non pertinent? Quod nomen accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus caſus fecit caducas? Capiunt legata liberti, ſeruis teſtamentorum iuſta commoda non negantur: tantum nobiles virgines & ſacrorum fatalium miniſtræ excluduntur prædijs hæreditate quæſitis. Quid iuuat ſaluti publicæ caſtum corpus dicare, & imperij æternitatem
B cœleſtibus fulcire præſidijs, armis veſtris, aquilis veſtris, amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota ſuſcipere, & ius cum omnibus non habere? Itaque melior eſt ſeruitus, quæ hominibus, quàm quæ dijs immortalibus, impenditur? Rempublicam lædimus, cui nunquam expedit vt ingrata ſit. Nemo me putet ſolam cauſam religionum tueri. Ex huiuſmodi facinoribus orta ſunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum noſtrorum Veſtales virgines, & miniſtros deorum, victu modico, iuſtiſque priuilegijs, & vſque ad nos ſtetit muneris huius integritas. Nunc ad degeneres trapezitas, atque ad mercedem vilium baiulorum ſacrę caſtitatis alimenta vertuntur. Sequuta eſt hoc factum fames publica, & ſpem prouinciarum omnium meſsis ægra decepit. Non ſunt hæc vicia terrarum, nihil imputamus aſtris, nec rubigo ſegetibus obfuit, nec auena fruges necauit. Sacrilegio annus exaruit. Neceſſe enim fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur. Cum contra fœcunditatis & omnium rerum vbertatis cauſam dicat, ſacerdotibus ſuum impendiſſe honorem. Quid enim, inquit, tale pertulerunt prouinciæ, cum religionum miniſtros honor publicus paſceret? Quando in vſum hominum concuſſa quercus? Quando nullæ ſunt herbarum radices? quando alternos regionum defectus deſeruit fœcunditas
C mutua, cum populo & virginibus ſacris communis eſſet annona? Commendabat enim terrarum prouentus victus antiſtitum, & remedium magis quàm largitas erat. An dubium eſt ſemper pro copia omnium datũ, quod nunc omnium inopia vendicauit? Hęc atque eiuſmodi ille Symmachus, falſa quidẽ atque impia, vt dicta pro tuenda falſa impiaque religione, & ſacerdotum eius priuilegijs: ſed veriſsima, ſi dicantur à Chriſtiano pro veræ religionis miniſtris, ſacerdotibus, atq; alijs diuino ſpecialiter mancipatis ſeruitio. Quibus omnes toto orbe terrarum gentes & nationes, velut communi quadam conceptione animi, intellexerunt quidem honorem ſingularem deberi: tametſi vt in veri numinis veræque religionis, ita in miniſtrorum eius, cognitione aberrauerint.

Sacerdotibus quid debeatur in Chriſtiana eccleſia.

Certe quid noſtris ſacerdotibus à Chriſti fidelibus in ipſa debeatur Chriſti eccleſia, non minus in eiuſdem figura, in ſynagoga illa & tabernaculo veteri, quàm propheticis oraculis expreſſum eſt. Sibi ſiquidẽ decimas omnium in ſignum vniuerſalis dominij ſpecialiter reſeruans dominus, ſacerdotum ſuorum & altaris miniſtris deputauit vſibus & miniſterio. Omnes, inquit ille Moyſes, decimæ terræ, ſiue de frugibus, ſiue de
D pomis arborum, domini ſunt, & illi ſanctificantur. Omnium decimarum bouis & ouis & capræ, quæcunque ſub paſtoris virga tranſeunt, quicquid decimum venerit, ſanctificatum eſt domino. Has, inquam, ex vniuerſis, quæ nobis ſua benignitate largiſsimè confert, in ſignum, memoriam, recognitionemque, quod ab ipſo velut omnium domino vniuerſa acceperimus, ſibi ſpecialiter reſeruatas ſibique ſanctificatas (adeo vt eaſdẽ ſine ſacrilegij crimine, noſtris prophaniſque vſibus applicare non poſsimus) ſacrorum ſuorum miniſtris tradidit. Quas quàm indigne ferat auare aut infideliter illis perſolui, qua fraudantes perſequatur vltione & vindicta, idem per Malachiam teſtatus eſt: Reuertimini, inquit, ad me, & ego reuertar ad vos, dicit dominus exercituum. Et dixiſtis, in quo reuertemur? Si affligit homo deum, quia vos configitis me. Et dixiſtis, in quo configimus te? In decimis & primitijs, & ideo in penuria maledicti eſtis. Quia, inquit Hieronymus, mihi non reddidiſtis decimas & primitias, quia vos me ſupplantaſtis & defraudaſtis: iccirco in penuria & fame maledicti eſtis, & pro decimis & primitijs, quæ parua erant vt à vobis darentur, vbertatem poſſeſſionum veſtrarum, & omnem frugum abun-

Malach. 3. Hîc vide, in quo ſupplantari ſe deus à nobis ac fraudari, nobiſcũ expoſtulet.

 dantiam

A dantiam perdidistis. Et addit dominus per prophetam: Inferte omnem decimam in horreum meum, & probate me super hoc si non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vsque ad abundantiam, & increpabo pro vobis deuorantem, & non corrumpet fructum terræ vestræ, nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum. Perinde ac si diceret, exponente Hieronymo, vt sciatis me irascente vos laborare penuria, fame & inopia, quia videlicet fraudastis me parte mea, inferte omnem decimam fideliter in horreum meum, hoc est, in thesauros templi, vt habeant sacerdotes & Leuitæ, qui mihi ministrant, cibos: & probate me super hoc, si non effundam vobis benedictionem & abundantiam. Vides hic, quod ille Symmachus dixit non verè sed impiè, pro impia religione atque eius sacerdotibus, pro nostris verissime dici à Christiano. Vides quàm indignè ferat dominus illis detrahi, quod sibi reseruatum insignum recognitionemque vniuersalis dominij, ipsis cõtulit. Qua fraudantes vindicta ac vltione persequatur.

B

Decimas diuini iuris esse etiam in lege euangelica.

Nec est quod hic quisquam sibi blandiatur, veteris hæc esse & abolitæ legis Mosaicæ, quæ iam amplius nos non obligent sub lege euangelica. Nam eadem opera dices non obligari nos etiam præceptis decalogi, quia veteris legis sunt. Quod si confitearis etiam apud nos illorum adhuc vim, efficaciam & obligationem subsistere, quia nec figuram gerebant futuri, nec pertinebant ad statuscivilis illius veteris populi (qui iamdudum dissolutus est) gubernationem, sed instruebant homines rectè se gerere ad deum & proximum: æque confitearis necesse est, apud nos locum habere obligationem illam de persoluendis decimis. Aeque enim nos ac illi deum recognoscamus oportet autorem & largitorem bonorum omnium, æque vniuersalem dominum. In cuius iugem memoriam & recognitionem decimas sibi reseruauit omnium, quas suis sacerdotibus & altaris ministris persoluendas attribuit. Aeque itaque, vt tunc, ita & nunc verum est, decimas omnium, seu terræ nascentium, seu pecorum, armentorum, & quæcunque sub virga pastoris transeunt, domini esse, atque eidem sanctificata, quum nusquam nobis magis, quàm illis, easdem remisisse legatur. Aeque ad nos pertinet, si easdem fraudemus, nec fideliter persoluimus, illud quod induximus Malachiæ prophetæ. Ita sanè hoc intellexerunt orthodoxi patres nostri, ita ab initio catholica Christi ecclesia, columna &

Catholica ecclesia de hoc sententia ostenditur.

firmamentum veritatis, & rectæ scripturarũ intelligentiæ inflexibilis & certissima amussis & regula. Itaque diui Hieronymi in expositione Malachiæ iam audisti sententiã, quam & in epistola ad Damasum clarissimè explicat, à quo consultus, num sacerdotibus & Leuitis, quibus decimæ diuinitus assignatæ sunt, liceret de iure suo in vsum monachorũ & religiosarum personarum transferre, respõdit eisdem liberum esse, monachis & spiritualibus viris deum colentibus & timentibus, decimas & oblationes, cunctaque remedia concedere, & de iure suo in illorum dominium transferre, modo in illis pauperibus non tam paupertatem, quàm religionem attenderent. Quod autem, inquit, beatitudo tua quæsiuit, vtrum decimarum & oblationum ius secularibus possit prouenire, nouit vestra sanctitas omnino non licere, protestãtibus hoc diuinis autoritatibus paternorum canonum. Quamobrem si aliquando ab his male detenta, quæ diuini iuris esse noscũtur, in vsum transierunt monachorum & seruorum dei: episcopo tamen loci illius præbente assensum, constabunt illis omnia, perpetua stabilitate subnixa. Hactenus ille. Vides quo pacto diuinum illud ius intelligat orthodoxus ille doctissimusque Hieronymus, non quidem vt abolitum, sed vt Christifideles adhuc efficaciter obligans. Sic & diuus Ambrosius sermone quodam quadragesimali docuit suum populum: Quicunque recognouerit in se, quod fideliter non dederit decimas suas, modo emendet quod minus fecit. Quid est fideliter dare, nisi vt nec peius, nec minus aliquando offerat de grano, aut de vino, aut de fructibus arborum, aut de pecoribus, aut de horto, aut de negocio, aut de ipsa venatione sua? &c. Nam qui deo non vult reddere decimas, quas retinuit, & homini nõ studet reddere, quod iniuste abstulit, non timet adhuc deum, & ignorat quæ sit vera pœnitentia veraque confessio, nec veram aut deo acceptam eleemosynã talis potest facere. Idem & sibi commisso fideli populo inculcauit magis, & ad memoriam reuocauit diuus ille Augustinus catholicæ per orbem ecclesiæ sententiam, quàm docuit. Quod si, inquit, decimas fideliter dederis, non solum abundantiam fructuum recipies, sed etiam sanitatem corporis & animæ consequeris. Non igitur dominus deus præmium postulat, sed honorem. Deus enim noster, qui dignatus est totum dare, decimam à nobis dignatus est recipere, non sibi, sed nobis profuturam. Quam si tardius dare peccatum est, dicente eodem: Decimas tuas & pri-

C *Hieronymus* D *Ambrosius.* *Augustinus.*

A & primitias non tardabis offerre: quanto peius peccatum est, non dedisse? De militia igitur, de negocio, & de artificio redde decimas. Quum enim decimas dando & terrena & cœlestia possis præmia promereri, quare pro auaritia, duplici benedictione fraudaris? Hæc enim est dei iustissima consuetudo, vt si illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris. Dabis impio militi, quod non vis dare sacerdoti. Benefacere deus semper paratus est, sed hominum malitia prohibetur. Decimæ enim ex debito requiruntur: & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt.

Et rursus: Maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant, quia decimas deo dabát, & Cæsari censum reddebant. Modo autem quia decessit deuotio fidei, accessit indictio fisci. Nolumus partiri cum deo decimas, modo auté tollitur totũ. Hoc tollit fiscus, quod non accipit Christus. Hæc ille Augustinus.

Sanctorũ patrum consensum in re dubia obseruandum à nobis velut consensum catholicæ ecclesiæ.

Vides quo pacto sancti hi patres nostri ius decimarum, æque apud nos, vt apud illos veteres subsistere & valere intellexerint & docuerint fidelé populũ. Quos nihil aliud docuisse certum est, quàm quod & ipsi didicerant in catholica Christi ecclesia. Quorum consensum in re dubia obseruare nos Christus docuit, vt certæ & indubiæ veritatis argumentum. B Vbicunque enim congregantur aquilæ, ibi corpus est, ibi CHRISTVS & veritas, idem sensus & consensus catholicæ ecclesiæ. Cuius sententia, quoniam in concilijs orthodoxorum præsulum ex diuersis locis orbis in vnum conuenientium euidentius perspicitur, audi decretum Rothomagensis concilij, quod in hæc verba legitur: Omnes decimæ terrę siue de frugibus, siue de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur, &c. Sed quia modo multi inueniuntur decimas dare nolentes, statuimus, vt secundum domini præceptum admoneantur, semel, secundo & tertio: & si nõ emendauerint, anathematis vinculo feriantur vsque ad satisfactionem & emendationem congruam.

Decretum Rothom. concilij.

Rursus Moguntini concilij hoc legitur decretum: Decimas Deo & sacerdotibus Dei dandas Abraham factis & Iacob promissis insinuat, & omnes sancti doctores cõmemorant. Hactenus verba decreti: Quæ num tibi videtur explicare communem catholicæ ecclesiæ de iure decimarum sententiam? Rursus definiuit & affirmat vniuersale, idque celeberrimum plusquam mille patrum ex toto orbe sub Innocentio tertio conuenientium Lateranense concilium, decimas necessario persoluendas à Christifidelibus, vt quæ debentur ex lege diuina, & à domino in signum & recognitionem vniuersalis dominij, quasi quodam titulo speciali sibi sunt reseruatę, vt est videre in c. In aliquibus, & cum non sit, de deci. prim. & obla. C

Decretum Moguntini concilij.

Definitio Lateran. concilij vniuersalis & celeberrimi sub Innocentio.

Quare & præfatus Innocentius à Vercellensi consultus episcopo quid sibi agendum foret & cum his qui in decimarum solutione dicebant detrahendam impensam agriculturæ & seminum, & qui vitam clericorum velut abominabilem calumniátes, eisdem subtractas decimas in alios vsus (vt prætendebant) pios conuertebant pro suo arbitrio, vtrorum sententiam recte impietatis conuincit & redarguit. Illorum quidem, quòd deus omnium dominus, sub hoc veluti canone nobis vniuersa concesserit: & propterea deterioris conditionis esse non debeat temporali aliquo domino, cui suus canon integre & absque vlla deductione à colono persoluitur. Istorum vero, quòd non licet cuiquam quæ sua sunt auferre atque alteri dare contra voluntatem domini, eo prætextu, quia malus & peccator est, & mandat vtrosque ad integram, tam personalium quàm prædialiũ decimarum, vt sacerdotibus & clericis diuino iure debitarum solutionem ecclesiastica districtione compelli, vt hæc est legere in c. Tua nos, de deci. prim. & obla.

Atque hactenus quidem illis rationibus satis superque responsum est, quibus ex diuinarum scripturarum eloquijs, & sanctorum patrum testimonijs ille demonstrare conatus est, ex lege diuina & euangelica nulli sacerdoti aut episcopo, vllam coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet Christianum competere: quin potius, quo minus etiam vltro delatam eiusmodi ab vniuersitate multitudinis (ad quam solam eandem proprie pertinere contendit) acceptare possent sacerdotes & episcopi, eisdem interdictum à Christo & apostolis. Nulla eosdem exemptione gaudere debere à coactiua iurisdictione secularium principum, quinpotius eidem tam realiter, quàm personaliter subiectos esse oportere, secundum doctrinam Christi & apostolicam. D

Succenturiatis quibusdam rationibus, quibus prædictam adhuc sententiam confirmare nititur, respondere.

CAP. VIII.

A Multis fucis, multis imposturis, opus habet, quo persuadeatur falsitas: cum contra nuda veritas sui ipsius efficacissimus assertor sit. Quare & hic omnia corradit & cogerit, quæ quocunque modo ad suam impietatem colorandam constabiliendamque potest contorquere & flectere. Itaq; post rationes præmissas (quibus respondimus hactenus) velut primæ iustæque aciei, & in quibus fidit præcipue, alias nihilominus quasdam, velut in succenturijs collocatas subiungit. Quas præterire visum non est, ne forte quis male veritati amicus, studio nos declinasse earum vim & subterfugisse calumnietur.

Explicantur rationes quædam Marsilij, quib. sacerdotium potestati seculari subijcit. Prima ex legum diuinarum & humanarum differentia.

Itaque VIII. capite suæ dictionis secundæ hanc insuper subiungit ratiocinationem. In primis supponit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis videlicet & humanis, proposita earundem transgressoribus pœna. Diuinarum tamẽ legum transgressoribus, vt dirigentium in finem futuri seculi, nullam in hac vita vult esse pœnã propositam, sed humanarum tantum. Illarũ finẽ esse supernaturalem felicitatem: harum pacificum, tranquillum & sufficientem inter se conuictum hominum. Leges autem, vt inanimas & carentes principio iudicatiuo & motiuo, indiguisse animato aliquo, quod secundũ B ipsas præcipiat, iudicet, iudicata exequatur, & transgressores puniat, hoc est, iudice, quem iustum animatum vocat Aristoteles, cuius coertioni & punitioni subiectos vult omnes legum transgressores. Omnes ergo humanarum legum transgressores, quicunque tandẽ ij fuerint, seu monachi, seu clerici, sacerdotes aut episcopi, subiacere vult punitioni iudicis humani, hoc est, ciuilis.

Ad quod hanc subiungit rationem. Quia eadem materia propria debet eiusdem agentis actionẽ suscipere, quod natum est, & ordinatum in illam agere propter finem ad quẽ apta est. At legis transgressor est materia aut subiectum, in quod natus est & ordinatus agere iudex & principans, puniendo & iustificando, aut ad symmetriam reducendo. Ergo vbicunq; talem materiam inuenerit, debet talem in eo actionem facere. Cui accidit, esse sacerdotẽ aut laicum: aut potius sunt circũstantiæ, transgressionem aggrauantes aut extenuantes: vt monachus, sacerdos, episcopus, fur, homicida, adulter, aut aliarum legum trãsgressor peccat grauius, quàm laicus. Subest ergo, inquit, & subesse debet, seu sacerdos, seu episcopus in eiusmodi, iurisdictioni secularium princpium, & eorum coactiuo iudicio, vt qui legum exactores sunt, & iusti ciuilis custodes. Nec ipse summus pontifex C exemptus est ab illorum coactiuo iudicio, & multo minus potest alios suos sacerdotes & clericos eximere. Alioqui dicit consequi inconueniens multo grauissimum: Vt si coniugatis (quod posset) sacerdotium permitteret, euacuaretur prorsus iurisdictio seculariũ principantium. Ad quod vitandum fateri, inquit, oportet secundum veritatem, iurisdictionem in episcopos, presbyteros & clericos omnes, legislatoris autoritate principãtem habere, ne principatuũ etiam pluralitate inordinata, politiam solui contingat. Numerũ quoque certum adscribendorum clero, aut sacerdotio in subiecta sibi prouincia principantem determinare debere, sicut & aliorum omnium publicorum munerum, officiorum, magistratuum, & partium reipublicæ. Hæc atque eiusmodi dicto capite ille pergit connectere.

Secunda ex fine autoritatis ecclesiasticæ, hoc est salute animarum nostrarũ, ad quam valere non possit coactio.

Ad hæc capite nono eiusdem suæ dictionis multis verborũ ambagibus nititur ostendere sacris in ecclesia magistratibus coactiuæ iurisdictionis autoritatem non competere, quod ea frustra foret, quum ad salutem (quo illi magistratus pertinent) nemo cogi possit inuitus.

Tertia ex pugnãtia officiorum sacerdotum & principum.

Postremo, capite vndecimo eiusdem demonstrare conatur separasse Christum officia sacerdotum, & principum, hoc est, eorum, qui coactiuæ iurisdictionis autoritatem super alios obtinent. Nam quoniam, inquit, venerat ipse docere humilitatem & huius seculi contemptum, velut viam meriti salutis D æternæ, quo sua opera essent doctrinæ consona, ipse omnium dominus in summa paupertate hunc mũdum ingressus, hanc etiam vita ita exegit, vt de se diceret: Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput reclinet. Et hunc velut statum perfectionis docuit sequi eos, qui specialius vellẽt sui esse discipuli, & quos suæ legis præcones & doctores erat relicturus. Quod euidenter ostendit, cum interroganti se cuidam quid facere oporteret, vt vitam possideret æternam, respõdisset, vt mandata obseruaret. Illeq; percontari pergeret, num quid aliud sibi deesset, siquidem mandata se obseruasse ab adolescentia. Adhuc, inquit, vnum tibi deest. Vade, quæcunq; habes vẽde, & da pauperibus: & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Et rursus discipulis: Sic, inquit, omnis ex vobis qui nõ renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Itaque cum huius suæ doctrinæ ac philosophiæ doctores relinqueret suos apostolos & discipulos, eorumque succes-

A successores sacerdotes & episcopos, ne nullam fidem esset habiturus sermo discordans ab opere, etiam illis interdixit ne aurum possiderent aut argentum, sed simplici tantum victu & amictu contentos, cum pera & baculo misit in orbem vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. At contra principibus & iudicibus huius seculi indecoram dicit esse paupertatem & abiectionem, vt quæ autoritatis contemptum faceret, & potestatem adimeret legum transgressores coercendi, & commissa vlciscendi scelera & flagitia. Proinde nec his conuenienter committi officium docendi legem euangelicam, nec doctoribus eiusmodi principatum aut coactiuæ iurisdictionis autoritatem. Et hanc dicit esse sententiam diui Bernardi ad Eugenium, qui docet in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum: cuius verba superius prolixe adscripta sunt.

Responsio ad primam. His vt respondeamus ex ordine: In prima illa sua ratiocinatione, quam capite octauo dict. secundæ confusissime simul & verbosissime explicat, adeo vt vix intelligas quid tandem illa verborum inuolucra parturiant, imaginatur (vt etiam perpetuo) politicas inter nos communitates, regna, imperia, velut inter prophanos ethnicos: nec intelligere potest, Christianam ecclesiam esse illud regnum CHRISTI, cui & vniuersæ gentes & regna, reges & imperiatores seruiant, & sua sceptra submittant, si futuri etiam illius regni Christi participes esse voluerint (vt iam annis plus mille ducentis seruijsse plurimos, si non omnes, videmus) necesse est. Regni quoque huius Christi, hoc est, catholicæ ecclesiæ, suum ordinem, suos magistratus sibi decentissime subordinatos, non tantum sacros, sed etiam laicos. Quandoquidem & his opus habet immensa illa omnis generis multitudo hominum. At laicos etiam sacris subijci, & præcipue summo ecclesiæ antistiti, eiusdem regni rationem exigere, & Christum ordinasse, clarissime à nobis superius demonstratum est. Cui nec deest in omnes sua quædam coactiuæ iurisdictionis autoritas, qua omnes continere possit in officio, atque eos, qui ordinem, quietem, pacemque illius sibi commissi regni, hoc est, catholicæ ecclesiæ conturbant, punire: sed suæ autoritati sacrosanctæ conuenienti gladio, hoc est, anathematis, interdicti diuinorum officiorum, ingressus ecclesiæ, & eiusmodi quibus sine vi & armis, inter colligatos sacramento fidei & Christianæ religionis vinculo, omnibus armis, omni

B

C potentia efficacius potentissimos etiam principes, reges & imperatores sibi subijcit, continet in officio, atq; etiam cogit in ordinem. Itaque vt in illo CHRISTI regno, laicis magistratibus vicissim in illos sacros, & præcipue super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, membris videlicet in suum caput, & in pastorem ouibus, competeret præcipiendi, statuendi, atque etiam puniendi autoritas, rerum natura non patitur. Quis (inquit ille beatissimus Gregorius) dubitet sacerdotes Christi, regum & principum, omniumque fidelium patres & magistros censeri? Nonne miserabilis insaniæ esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum, sibi subiugare conetur, & iniquis obligationibus illum suę potestati subijcere, à quo credit non solum in terra, sed etiam in cœlis se ligari posse & solui?

Itaque quod assumit actus humanos voluntarios regulari duplicibus legibus, diuinis & humanis, proposita pœna suis transgressoribus, libenter admittimus. Quod insuper addit: Diuinas leges regulare tantum humanos actus ad finem supernaturalem, & futuri seculi felicitatem, & propterea in hac vita non exigere pœnas à transgressoribus, haud sane verum est. Dirigit quidem & regulat humanos actus lex diuina ad finem illum supernaturalem assequendum, tanquam ad finem vltimum: tamen immediate & proxime (præcipue autem per leges, quas cordibus nostris inscripsit, quas & naturales dicimus) vt decenter, & ad seipsum, & ad proximum, & ad deum homo se habeat. Quarum vim & obligationem intellexerunt etiam, quibus supernaturalis finis hominis nulla prorsus fuit cognitio. De quibus apostolus: Cum enim gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea, quæ legis sunt, faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum.

D

Deinde quod dicit leges diuinas non exigere à sui transgressoribus pœnas in hac vita, æque falsum esse demonstrat lex vetus Mosaica. Quod si illam abrogatam voluerit per legem euangelicam, de qua forte vult suam propositionem intelligi: hoc intelligat oportet, non tam abrogatam, quàm impletam & consummatam, qua parte erat figuratiua atque vmbra futuri, atque ea parte pro vmbris & figuris solidam ipsam successisse veritatem. Qua vero parte transgressionum punitiua erat, non tantum pœnam exigebat vt regulatiua humanorum actuum ad proximum, *Falsum esse, diuinas leges non exigere pœnã in hac vita à sui transgressoribus.*

A mum, ad finem ciuilem assequendum, pacificamque tantæ multitudinis societatem & communicationem conseruandã, sed etiam vt humanos actus ordinat ad deum. Itaque & peccato blasphemiæ in deum, idololatriæ quoque & quæcunque cum eodem commu nicabant, vt diuinationum, augurij, & similium, item & violationis sabbati, irrogabat lex mortis supplicium. Quãquam etiam hac parte iam nos non obliget lex illa vetus, quia Mosaica, tamen qualibus & nos legibus pro conseruanda tam immensæ ac pene infinitæ multitudinis societate & communicatione, catholicæ videlicet ecclesiæ opus habeamus, clarissime expressit, & fidelibus principibus, qui Christo iam & eius regno seruiunt, formam exemplumque præbuit, etiam zelandi honorem domini sui & mortis supplicio persequendi blasphemos, idololatras, sortilegos, hæreticos etiam & schismaticos: vt per quos communicatio, societas atq; vnitas catholicæ ecclesiæ directe soluitur. Cum zelum eiusmodi etiam in eo, cui non erat commissus specialiter gladius, hoc est, in Phinees, filio Eleazari filij Aaron, sacerdote comprobauit diuina autoritas: quem arrepto pugione in lupanar ingressum, & virum Israelitem fornicantem vna cum Madianite confodientem, auertisse per hoc iram suam

Quē zelum habere debeant Christiani principes pro Christi nominis gloria. Exemplum in Phinees

B à filijs Israel testificatus est dominus, & pacto sacerdotij sibi & semini eius in sempiternum remunerauit. Ita enim habet scriptura: Dixit itaque dominus ad Moysen: Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, auertit iram meam à filijs Israel, quia zelo meo commotus est contra eos, vt non ipse delerem filios Israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem fœderis mei, & erit tam ipsi, quàm semini eius pactũ sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro deo suo, & expiauit scelus filiorum Israel. Quin & ipse deus transgressoribus legum suarum, quando nec à seipsis, nec ab his, quibus illud com missum est, digne puniuntur, etiam in hac vita multas pœnas infligit. Testis est non solũ vniuersa illa veteris populi (qui nostram ecclesiam delineabat & exprimebat) historia: sed etiam de indigne sumentibus corpus Christi & sanguinem in sacramento eucharistiæ dicit Apostolus: Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nos ipsos iudicaremus, non vtique dijudicaremur à domino.

Preterea quod ille adiungit consequenter (velut linum lino connectens) de legibus humanis actus humanos regulantibus, quod altius non respiciant, quàm ad solum finem politicum, hoc est, sufficientem & pacificum conuictum inter se hominum. Quodq; illæ solæ pœnam constituant in hac vita inferendam suis transgressoribus, exigendam per ciuilem principem earundem custodem & exactorem, tam multa errata inuoluit, vt nimis longum foret persequi per singula. C

In primis imaginatur, nullas posse esse humanas leges aliquid statuentes sub pœna, quàm ciuiles & politicas, quarum exactores & custodes sint publici magistratus, & seculares principes. Quod quàm falsum sit, vel cæco potest esse euidens. Quis enim nesciat in magna aliqua domo patremfamilias posse leges condere, quibus singulis familiæ suæ partibus sua præscribat officia, etiam sub pœna conuenienti, quam transgressoribus irroget, hoc est, filijsfamilias, ancillis, seruis. Quod etiam in quolibet voluntario cõuentu hominum potest ille, cui reliquorum cõmissum est regimen. Sed inquis: Non potest in transgressores legum suarum animaduertere mortis supplicio, quod solum potest ma gistratus ciuilis, aut princeps secundum leges ciuiles. Quid deniq; Nunquid alia nulla pœna est humanarum legum transgressoribus, quàm solum mortis supplicium? nunquid non sunt etiam carceres, compedes, virgæ, ferulæ? nunquid non pœna infamiæ? mulcta pe cuniaria? Alij societatum variarum rectores, D vt suos in officio contineant, pœna tam graui opus non habent, habent tamen opus omnes, quibus aliorum gubernatio & regimen commissum est, vt ordinem & quietem suæ societatis interturbãtes, & quę ad finẽ ipsius assequendum necessaria sunt, pro suo quisq; officio negligentius curantes, afficere possint pœna aliqua illi societati & fini, qui per eam affectatur, cõuenienti. Deinde ita etiam de humanis legibus loquitur, quasi nullæ essent leges ecclesiasticæ, attamen humanæ. Ecclesiasticas dico, quas necesse est à patresamilias ecclesiasticæ domus ferri pro conseruando decenti ordine in familia ecclesiastica in vniuersum orbem diffusa, pro indiuidua eius vnitate, & communione in his quæ necessario, quatenus Christiani sumus, habemus communia, vt cultus dei rite & decẽtius peragatur, vt sacramenta magis reuerenter administrentur à sacrorũ ministris, & à Christifidelibus dignius recipiantur, vtque vniuersa hæc societas commodius & efficacius dirigatur in finem suum proprium, hoc est, vt per fidem & Christianæ legis obseruationem, supernam cœlestis Christi illius regni felicitatem assequatur. Huiusmodi leges ecclesiasticas fuisse ab initio ab ipsis Apostolorum

Falsum esse, nullas humanas leges aliquid posse statuere sub pœna, quam ciuiles & politicas.

A lorum temporibus, quæ nihilo minus & pœnas transgressoribus statuant, sed conuenientes formæ societatis ecclesiasticæ, hoc est, priuationis aut suspensionis ab officio, si quod transgressor eiusmodi forte obtineret hierarchia ecclesiastica, item interdicti ingressus ecclesiæ, priuationis ecclesiasticæ communionis, atque eiusmodi, vniuersi ab initio testantur scriptores ecclesiastici, & ex his, quæ duobus superioribus libris induximus, quæque libro proximo dicturi sumus, nulli non potest esse clarissimum. Quæ sane vt necessario fuerint, quisquis dubitare poterit, communis sensus se expertem prorsus testabitur. Quis enim non intelligit, quanta vniuersæ ecclesiæ toto orbe diffusæ necessaria fuerit multitudo eorum, qui sacra ministrarent fideli populo? Quis etiam in tanta multitudine, quo euitaretur confusio, tolleretur schismatum, turbationum, rixarum & scandalorum fœcundum & inexhaustum seminarium, non intelligit necessarium quoque fuisse ordinem, per quem colligerentur in vnitatem, & connecterentur totius ecclesiæ vni rectori & capiti, vnde totius vnitatem dependere supra euidentissime demonstrauimus? Quis B non eidem sic ordinatæ, sic in vnitatem sub vnius præsidis gubernationem reductæ, tam immensæ multitudini, etiam aliquibus legibus ad finem ecclesiasticæ societatis dirigentibus, & membris quibuslibet sua officia præscribentibus, opus esse, & semper fuisse non videat? & tamen vniuersa hæc, ille odio execrabili in Christianam ecclesiam, atque eius sacerdotium cæcus ignorauit, aut ignorasse, quo incauto & simplici lectori imponeret, se simulauit: sed ita de humanis legibus loquitur, quasi præter ciuiles, nullæ aut sint, aut esse possint aliæ. Postremo & de illis ipsis, præsertim vt Christianorum sunt, ciuiliumque societatum, quæ iam regno Christi seruiunt, & pars sunt, ac membra Christianæ ecclesiæ (de quibus solis esset ad propositum) quam loquatur & sentiat indigne, ex hoc facile intelliges, si consideres quæ sit Christianorum & ethnicorum differentia. Hi enim velut ignorantes deum, & nihil nisi quod pre oculis est prospicientes, incommoda vitæ præsentis tantum sua opera dirigunt. At Christianus vniuersum corpus operum suorum, illo suæ intentionis clarificato lumine fidei oculo in deum dirigit, quo quicquid non pertinet aut non dirigitur, peruersum, aut vt minimum ociosum est, de quo iuxta veritatis testimonium nobis reddenda sit ratio in

Quàm indigne sentiat Marsilius de ciuilibus Christianorum legibus.

die iudicij. At vir iste bonus etiam Christianos magistratus non vult altius respicere, quam ad sola vitæ præsentis commoda, perinde ac si essent ethnici, ac si Christo atque eius regno non seruirent, ac si intentionis suæ oculum, non solum in magistratuum suorum actibus (qui tamen præcipui momenti sunt) sed etiam in omnibus, ad deum respicere non tenerentur, sed morari possent in terra, in his tenebris. Atque in hunc modum, sine fine & modo falsa falsis, atque impia connectens impijs, iactat euidentissimas (si deo placet) demonstrationes se scribere, quibus perinde ac si plane vicisset, nobis impotenter insultat. C

Itaque cum sit certissimum Christianos magistratus, tametsi ciuiles, moderationem cui præsunt debere ciuilem dirigere ad gloriam regni (cui seruiunt) Christi: ad honorem dei, & suam sibi commissorum illam Christianam felicitatem, nihil dubium est eosdem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi cęterisque eius sacris magistratibus, qui immediate ad illum ordinati sunt, subesse & non præesse debere: obsequi, non imperare.

Cócluditur ciuiles Christianorum magistratus necessario subesse ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi.

Quod si qui etiam eorum, qui sacros illos magistratus gerunt, sacerdotum videlicet & D episcoporum, possint esse, & sint interdum scelerati, legum transgressores, habent illi ea in re suos iudices, qui tales impunitos non ferent, habentes carceres ad pœnam & pœnitentiam, aquam tribulationis & panem angustiæ. Quę si delicto & exemplo putauerint non sufficere, exautoratos tradere possunt potestatibus secularibus puniendos secundum leges seculi. Quæ alioqui vt in nó subiectos suis legibus & iudicijs, non possunt animaduertere in eosdem, aut vllam iurisdictionem exercere.

Quod vero ille veretur, ne sacerdotum nimia multiplicatione euacuari posset secularium principum iurisdictio, inani cura consumitur. Nam sui regni Christus curam non negligit. Neque enim dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israel. Tametsi propter peccata populi sui regnare aliquando faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet. Atq; vtinam fieri posset, ita inter nos vigeret Christi fides & religio, vt solo pastorali baculo contineri omnes possent in officio, vtq; gladium portantibus inter nos magistratibus opus non haberemus, & longe esset felicius hoc Christi regnum & ecclesiæ.

Cauilli remotio.

Ad alteram rationé, qua dicit ecclesiasticam coactiuæ iurisdictionis autoritatem, si qua esset, frustra fore, quú ad salutem (quo solum ea spectat) nemo cogi possit inuitus.

Responsio ad rationem secundam.

A Miror illi non venire in mentem, saltem inter sacrorum ministros necessarium fuisse ordinem, ad quem conseruandum necessaria fuerit etiam coactiuæ iurisdictionis autoritas. Cum alioqui plena tumultibus, iurgijs, rixis, sine ordine & decore foret ecclesia velut horrenda quædam Babylon. Deinde si coertiones, si pœnæ ecclesiasticæ, nulli quicquam ad salutem conferunt, vt ad quam nemo cogi possit inuitus, quid ita desipuit Paulus apostolus, vt hoc ipsum non intelligeret? Quid frustra vexauit & se, & fornicatorem illum Corinthium, quem tradidit Satanæ in interitum carnis? sed quorsum? vt spiritus, inquit, saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Si ad salutem nulli prodest puniri ecclesiastica pœna, quid ille excommunicauit hominem vt saluaretur? Quid hoc ipsum diuus Ambrosius fecit imperatori Theodosio, dicens illam excommunicationem ipsi fore maximam sanitatis medicinam? Et nunquid vtriusque fructus obscurus est? Certe contristatum illum fuisse ab Apostolo secundum Deum, & per hoc ad pœnitentiam adductum, idem testatur Apostolus. Theodosio vero quàm fuerit & fructuosa illa excommunicatio, qua ab Ambrosio illigatus extitit, superius ex Theodoreto B Cyrenensi episcopo satis explicauimus. Esto, nemo inuitus cogi possit ad salutem, tamen pœna sæpe oculos aperit, quos culpa clauserat, & adducit ad veram pœnitentiam. Saltem si illis pœna affectis, ob indurati in malo animi obstinationem, ad salutem non proficit, at proficit alijs, & magis timoratos sollicitosque reddit. Saltem hoc efficit, vt à communione ecclesiastica præcisi, noxiæ & pestiferæ conuersationis contagione non inficiant alios.

Ad tertiam rationem responsio.

Ad tertiam atque vltimam rationem qua capite vndecimo dictionis suæ secundæ velut à posteriori nititur ostendere, sacerdotibus & episcopis autoritatem principalem aut coactiuæ iurisdictionis non posse competere, quod ipsorum officium necessario exigat quædam, quæ non conueniunt atque adeo repugnant officio principum aut iurisdictionem exercentium, nempe humilitatem, huius seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, in qua, eaque extrema, viam perfectionis præcipue vult consistere, proinde separasse Christum officia sacerdotum & principum. Respondentes dicimus, varia quidem ac diuersa esse sacerdotum & principum officia, non tamen repugnantia, & quæ in eodem sese compati nequeant. Sacerdotum est mediatores esse inter deum & populum, tractare & peragere quæ ad diuinum cultum specialiter pertinent, ministrare populo sacramenta instituta à Christo, velut quædam media assequendæ salutis æternæ. Principum vero est, custodire pacificam & quietam communionem & societatem populi, etiam in ordine ad Christum, atque eius honorem, & populi salutem non solum temporalem, sed etiam æternam. Discreta fuerunt hæc officia, etiam in synagoga veteri, quæ, vt sæpe diximus, vmbra quædam & delineatio extitit nostræ ecclesiæ, sed nihilo minus se compati posse in eodem, non solum in Moyse, sed etiam in Machabæis ostenditur; qui non solum summi sacerdotes, sed etiam principes extiterunt populi. C

In Moyse & Machabeis ostenditur.

Quod autem vult humilitatem, seculi contemptum, & voluntariam paupertatem, eamque summam (in qua Christianæ perfectionis statum præcipue contendit consistere) necessario conuenire sacerdotibus, vt euangelicæ doctrinæ ac perfectionis præconibus & doctoribus, quo opera doctrinæ essent consona, quæ tamen non conuenirent principibus seculi. Dicimus quod ad humilitatem & seculi contemptum pertinet, vtrunque necessario exigi ab eo qui se Christianum profitetur & Christi discipulum, quicunque tandem ille sit. D Discite, inquit ille, à me, quia mitis sum & humilis corde. Tam est necessaria cuique humilitas, quàm est detestanda superbia. Et Ioannes apostolus in prima sua canonica: Nolite, inquit, diligere mundum, neque ea quę in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas patris in eo. Cui autem interdicitur amor mundi, ab illo exigitur mundi contemptus. Duo ergo hæc omni sunt Christiano communia, cuiuscunque tandem ille conditionis, status, gradus, aut ordinis fuerit, seu seruus seu liber, seu plebeius seu magistratus, seu sacerdos seu laicus.

Paupertatē simpliciter à nullo exigi, nulli etiam expetendam per se.

Paupertatem vero à nullo exigi, nec in se aliquid habere vlli per se expetendum, sicut nec diuitias quicquā fugiendum. Sunt enim virtutis explicandæ & in plurimos cōmunicandę instrumenta nō incōmoda. Cum paupertas, pręsertim vt vulgo capitur pro egestate, & necessariarū rerū defectu (quomodo etiam accepit ille, qui & paupertatē & diuitias deprecabatur, sed optabat sibi concedi tantū necessaria) nihil prorsus per se expetendum habeat, non magis, quàm morbus, cruciatus corporis, mors denique. Quare summę perfectionis status, nec in hac, nec in illis est, sed in summa & perfectissima charitate dei

A dei & proximi. Illi cœlestes spiritus in statu summæ perfectionis degunt sine paupertate, sed cum perfecta etiam omniũ abundantia. Ita quoq; & nos, si in statu innocẽtiç persti tissent parentes nostri, ageremus in statu longe maioris perfectionis, in omnium tamen rerum sufficientia, quàm nunc agimus. Ita & sanctissimorum patriarcharum & regum in maxima opulentia & gloria perfectionem, quamuis in sordibus egestatis & mendicitatis, non assequimur. Nihil ad status perfectionem per se eiusmodi paupertas facit, imo in eam, vt & in cætera incommoda omnia, ex peccato nostrorũ parentum incidimus. Sunt tamen hæc cum incidunt, materia exercendæ virtutis, vt seu egestatem, seu morbum, seu cruciatum corporis, seu mortem denique violenter illatam feramus fortiter & patienter, nec propter illa declinemus ad peccatum aliquod, vt plus apud nos amor dei & æternæ salutis, quam hæc in contrarium pendeant. Nemo tamen virtuosus quantumuis perfectus, hæc propter se debet appetere, sed fugere potius. Propter se dico. Nemo enim sanæ mentis optare debet, mori violenta morte, cruciatus corporis sustinere, morbis decumbere, persequutionibus affligi, B cum & ipse Christus ab his abhorruerit: Pater, inquit, si fieri potest, transeat à me calix iste, veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Vides nihil in his per se expetendum, sed fugienda potius, nisi ob vtilitatem aliquam quæ inde expectatur. Si fieri potest, inquit, cum ęqua vtilitate humani generis, innuens per se nõ expetenda, quin fugienda potius, sed ob vtilitatem inde forte consequentem toleranda. Sic & suos do[cu]it persecutionem fugere, non appetere. Si, inquit, vos persequuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam. Ita quoque & de eiusmodi paupertate dicendum est. Hæc enim vniuersa vnius generis sunt. Incidentia tamen debet fortiter ferre Christi discipulus, nec propter ea deuiare à recto. Potest etiam nonnunquam perfecta virtus appetere, ad bonum aliquod respiciens, quod hæc per accidens consecuturum præuidit. Quomodo plurimi gloriosissimi Christi martyres exarsisse leguntur ad martyrium, vt suo exemplo pietatem commendarent cæteris, nec ob mortem violenter illatam, cuiquam eam violandam, suo exemplo docerent. Cum hæc mala corporis momentanea & nullius momenti esse testarentur, ad æternæ gloriæ pondus, quod eorum tolerantia ob pietatis custodiam, & dei gloriam operatur in nobis. Possunt hæc, & ab imperfectis nonnunquam assumi & expeti, velut amara quædam pharmaca aduersus C suam imperfectionem cuius sibi sunt cõscij, vt si qui diuitijs vti nesciant, sed sibi eas impedimento ad salutem aut perfectionem sentiant, eas abdicare in totum, & voluntariam paupertatem assumere. Si qui per sanitatem corpus fortius rebellare spiritui sentiant, ieiunijs & alijs voluntarijs afflictionibus ipsum macerare, & in seruitutem redigere spiritus. Qua ratione etiam morbus corporis multis profuit. Sed hæc illis accidunt, nec per se conueniunt. Quare nec vt huiusmodi, aut propter seipsa, quisquam ea sapiens vnquam expetijt.

Quid nos Christus docuerit, egestatem, omnia huius vitæ incõmoda ignominiosam denique mortem perferens.

Christi vero philosophia & doctrina in hoc est, vt à rerum visibilium amore abductos homines, adduceret ad amorem cœlestium & æternæ salutis nostræ, cuius ipse reparator & autor aduenerat, cuius etiam perficiendæ mysterio modus ille, quo pauper venit & humilis, omnia nobiscum huius vitæ incommoda, mortem denique amarissimam & contumeliosissimam ab iniustis & ingratissimis illatam perferens, magis congruere visus est æternæ dei sapientiæ. Cuius in omnibus explicare consiliorum rationem vt est hominibus impossibile, ita hoc voluit esse in promptu, nec difficile intellectu, ideo magis sic venire voluisse, quam in potentia & gloria, vt hoc ipso nobis contesta- D tum faceret, quanti merito illud apud nos esse deberet momenti, quod vt assequeremur, tanti constitisse videremus dei filio, vtique ad hoc ipsum omni affectu, omnibus viribus contenderemus. Ea vero, quæ eatenus sola fere bona videbantur hominibus, sciremus vera bona non esse, vt quibus filius Dei caruit, nec vere mala quæ ille sustinuit, proinde nec illorum amore, nec horum terrore, à veris illis, quæ docebat, bonis ad vere mala deflecteremus.

Christi illã doctrinã commune Christianis omnibus.

Christi doctrinæ, imo & summæ in eadem perfectioni nihil repugnare diuitias.

Hæc Christi philosophia, vt omnibus Christianis communis est, ita maxime ad eos pertinet, qui sublimiorem inter alios gradum sortiti sunt in ecclesia, hoc est, principes, reges, imperatores, sacerdotes, episcopos. Cui nihil repugnant diuitiæ, quæ etiam constitutis in magistratibus sunt necessariæ. Sed diuitias magnifacere, & vt præcipua quædam bona amare, quas contemptim solum habere oportet, & ob necessitatem rerum ingruentium, & incumbentium onerum. Nec debet docere euangelicus doctor, non habendas Christiano pecunias aut diuitias, hoc enim falsum est, & doctrinæ Christi ac apostolorũ, quã videre est ab initio in consensu catholicç ecclesiæ, plane contrarium,

sed

A sed contemnendas. Quod vero adolescenti illi percontanti de via assequendæ salutis respondit Christus, vt seruaret mandata, dicenti insuper ea se seruasse ab adolescentia, & iterum interroganti, num quid sibi deesset, rursus vnum sibi adhuc affirmauit deesse, nempe vt iret, & venderet quæcunque haberet & daret pauperibus, & se sequeretur. Dicimus: In regno patris nostri multas esse mãsiones. Viam quidem necessariam eius assequendi esse obseruationem mandatorũ dei, sed præter illa, etiam perfectiora quædam docuisse Christum, quæ à nemine tamẽ simpliciter exigit, sed cuiusque permittit arbitrio, vberiorem haud dubie retributionem assequuturis eadem sequentibus. Nec obligatus est sacerdos aut præco euangelicus ad obseruanda cõsilia euangelica, quæ iam pręcepta essent, non consilia. Nec docens, non vero sequens consilia eiusmodi, si tanquam consilia doceat, vita & moribus doctrinę suę contrarius est, quin potius consonat. Docet enim consilia esse, non præcepta, & cuiusque relicta arbitrio, nulli sub obligatione posita. Quod ipsum, siue vita sua sectetur, siue non sectetur, eadem moribus comprobat. Sectando equidem eadem ipsa velut perfectiora comprobans. Non sectando, veluti consilia, B & in cuiusque libertate posita demonstrans, & tamen doctrinæ præconio vt perfectiora efferens.

Verba illa Christi, qui nõ renunciat omnibus, etc. nõ põt meus esse discipulus: ad omnẽ Christianũ pertinere.

Quod vero apud Lucam dicit dominus: Sic omnis ex vobis, qui non renũciat omnibus quę possidet, non potest meus esse discipulus, ad statum, quem illi imaginantur, perfectionis nihil pertinet, sed est commune præceptum omnibus, qui Christi voluerint esse discipuli. Itaq; non ad apostolos, sed ad turbas se sequentes conuersus dixit: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.

Explicans deinde duabus parabolis cur hæc ad illos diceret, videlicet: De ædificare volente, qui opus habet supputare impensas necessarias priusquam incipiat, ne forte inchoatum consummare non potens ædificiũ, fiat ludibrio omnibus. Et de rege bellaturo aduersus alium, quem necesse est, nisi se plane velit perdere, prius inire rationem suarũ virium, & expendere num par hosti esse possit. Sic ergo, inquit, omnis ex vobis, qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Perinde ac si diceret: Ideo vobis me sequentibus prædico quid à meis discipulis exigam, vt prius apud vos expendatis si ea possitis perficere, quæ equidem difficilia sunt, vt videntur: ne forte inconsulte & temere tantã rem aggredientes, resiliatis postea, & velut canes reuertamini ad vomitum. Itaque hæc ab omnibus discipulis suis vt necessaria Christus exigit, non vt perfectiora consulit. Quæ tamen, quo pacto sane, recteq; intelligenda sint, Matthæus clarius significat, ita aiens dixisse Christum: Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus, qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui non accipit crucem suam & sequitur me, non est me dignus. Vides itaque quid his præcipiat Christus, nempe nullam creaturam supra ipsum amare, sed cum hoc exigit amor dei, honor Christi, pietas & religio, dicere patri, matri & omnibus, quibus carnali aut naturali amore deuincimur, non noui vos, quin & omnia aduersa, cruciatus, tormenta, supplicium denique propter illum patienter ferre. C

Non magis sacerdotes suos, quam reges aut principes paupertatis iugo onerasse Christum.

Itaque vt reuertamur ad id vnde sumus digressi, non magis sacerdotes suos, quàm reges aut principes paupertatis iugo onerauit Christus. Ita tamen dispensationis mysterio conueniebat magis humilem, pauperemque venisse legislatorem nostrum, primosque illos suæ legis præcones, quàm in maiestate, in gloria & potentia, non solum, D quo nos veram illam, quam supra explicauimus, Christianamq́ue philosophiam vita sua & exemplo docerent, sed etiam ne vi ac tyrannide quisquam calumniari posset obtinuisse legem eius in orbem vniuersum. Sed propagato iam in orbem euangelio, constitutaque ecclesia, contineri in vnum, gubernarique eam hierarchia illa, quam supra explicauimus, erat plane necessarium. Nec minus in rectoribus eius, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, etiam externarum rerum quendam adesse splendorem, si modo & veneranda & metuenda esse debuit eorum autoritas, qua totius ecclesiæ vnitatem, salutemque contineri supra demonstrauimus. Quod si virtute, doctrina, moribus, singularisque vitæ exemplo autoritatem suam eos tueri volueris, memineris necesse est, homines nos esse omnes, tam subditos, quàm præpositos, ex hominibus fragilibus & peccatoribus constitutam hanc nostram ecclesiam. Rarum quenque inter nos esse, ne dicam, vt quisquam sit, vix fieri posse, etiam si diui Petri sanctimoniam haberet, qui sola vitæ integritate, deploratissimo hoc seculo autoritatem illam tantam, quantam esse conuenit, imo quantam esse necesse

Etiam externarũ rerum splendorem necessario requiri in ecclesiasticæ hierarchiæ principibus.

A necesse est, tueri posset, quando eousque creuit improborum audacia & impietas, religionis & ecclesiasticæ autoritatis contēptus. Non ignorauit hoc futurum Christus, quod nemo nostrum non intelligit necessarium, qui modo materiā ipsam æstimat, ex qua constituta est hęc nostra ecclesia, vt mali permixtim cum bonis præficerentur ecclesiæ. Attamen, etiam si mali præsint, necesse est ob totius ecclesiæ salutem in eius præside conseruari, agnosci ab omnibus, reuereri ac adorari supereminentem illam autoritatem ecclesiastici regiminis. Quare nec sine speciali diuinæ prouidentiæ dispositione factum supra demonstrauimus: primum vt omnis ciuilis inter nos autoritas, omnes magistratus, reges, principes, suos fasces, sua sceptra ecclesiasticæ autoritati submiserint, deinde vt cedente eius præsidi imperatore Constantino vrbe Roma, sede & capite Romani imperij, atque alijs alii vltro dedentibus, sacerdotalis dignitas etiam principali aut regali dignitate honorata fuerit, quemadmodum & in illa veteri synagoga figura nostræ ecclesiæ in Machabæis factum videmus, vt etiam hac ipsa parte concordet figura & veritas. Adeo vt à mille circiter annis, etiam in externarum rerū splendore, magnificentia, & opibus B Romani pontifices ecclesiasticæ hierarchiæ pręsides, summis quibusque principibus, regibus & imperatoribus non admodū cederent. Quibus & sancti pontifices sanctissimè vsi sunt in vtilitatē, augmētū & honorē Christianæ ecclesiæ, mali vero illam saltem toti Christianæ ecclesiæ adeo necessariam vnius præsidis in principalem autoritatem conseruarunt ac tutati sunt. Sed de hoc post rursus incidet locus commodior & opportunior.

In vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum. Dominationē interdici omnibus Christi discipulis, nō principatum.

Quod vero Diui Bernardi sententia confirmat in vnum conuenire non posse dominationem & apostolatum, libens admitto. Sed aliud est dominatio, qua reges gentium suis dominantur (de qua sola ille loquitur, quemadmodum superius clarius indicatum est) aliud vero principatus legitimus. Illa omnibus CHRISTI discipulis, quamuis regibus, & imperatoribus interdicta est, non solis sacerdotibus aut episcopis. At principatus legitimus quanuis secularibus nemini interdicitur, nec sacerdotibus, tametsi ipsis, non quatenus sacerdotes sunt, sed aliunde conueniat. Quod idem ille Bernardus eodem libro confitetur, dicens Romanum pontificem in regalibus, quibus vtitur, insignijs, vt ornatus gemmis & sericis tectis auro, vectus equo albo, stipatus milite, circunstrepentibus septus ministris incedat, Constantino successisse, nōn Petro. Sed de his post C erit locus dicendi opportunior.

Epilogus.

Stat ergo inuicta & inconcussa veritas, nec quicquam ab vniuersis impietatis aduersus eam adhibitis machinis labefactari potuit. Stat Petro & successoribus eius ecclesiasticæ hierarchiæ principibus super vniuersam familiam ecclesiasticā, super omnes, qui Christiano censeri se volūt nomine, seu principes, seu reges, seu imperatores sua autoritas omnes obligandi, omnibus præcipiendi, ab omnibus officiorum suorū rationē exigendi, non quidem elanguida, & quam liceat impune contemnere, sed armata securi & falce apostolica, omnibus armis, omnibus gladijs magis formidabili. Demonstrata præterea impudens falsitas assertionis contrariæ, aut potius insomnij, merum enim videtur planeque ridiculum insomnium, quod ille adfert. Nulli videlicet inter nos competere iurisdictionem coactiuam super alios nisi ex delegatione legislatoris humani, hoc est, vt ipse dicit, vniuersitatis multitudinis. Quam vt interdictam Christi præcepto falsissime intelligit sacerdotibus, episcopis atque ipsi etiam summo pontifici, ita hos contra rerum naturam & ordinem secularibus potestatibus impie subijcit, & extremæ paupertatis ignominia condemnat, & quantum in ipso est, prophanæ plebis facit contemptum & ludibrium.

Marsilij Patauini sententiam, quæ iam Lutheranorum est omnium de autoritate, quam videmus, ecclesiastica, eius ortu & origine explicare.

CAP. IX.

EVerso iam fundamento assertionis impiæ Marsilij & discipulorum eius, hostium Christianæ ecclesiæ, de autoritate ecclesiastica, tametsi per se corruant, quæcunque ex illo velut principio inferūt, nihilo minus diligenter eorundem est explicanda sententia, quo euidentius in omnibus conuincatur eius falsitas. Itaque cum negare nemo possit, Romanos pontifices multis annorum centenarijs obtinuisse autoritatem vehementem super vniuersam CHRISTI ecclesiam, quo eam de facto vsurpatam, aut humana ordinatione tantum, aut consensu introductam persuadeat, altius orditur inuestigare de eius ortu & origine, quod fere agit à capite XV. vsque ad XXII. suę dictionis secundę. Cuius sententiam vt contrahamus in luculen-

A luculentum compendium (nam verbosissime admodum & confusissime hæc exequitur) hinc sumit exordium: Biphariam videlicet posse considerari sacerdotium, vel secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, vel secundum ea, quæ eidem extrinsecus accidunt & sunt velut aduentitia. Primo modo dicit sacerdotium nihil esse, quàm characterem quendam, & habitum animi, impressum immediate à solo deo: quamuis nō sine præuio humano ministerio, secundum quem posit omnia perficere, quæ sunt sacerdotalis officij. Præter quæ etiam alia quædā ex humana electione, ordinatione, & determinatione illi cōuenire vult, vt quod vnus prẹsit alteri, quantum ad ea quæ ad diuinū cultum pertinent. Item vt in certo loco & populo tantum exerceat, quæ sunt sacerdotalis officij, vt temporalium bonorum, quæ ecclesiẹ & sacrorum ministris cōtulit deuotio Christi fidelium, præ alijs administrationem, dispensationemque habeat. Secundum primam rationem, nullam vult esse in sacerdotio differentiam, nihil habere amplius episcopum præ presbytero, nihil Petrum præ reliquis apostolis, quātum ad ipsam Christi institutionem attinet. Proinde mirari se dicit, cur quidam Roma. pontificem ampliorem reliquis

De ortu aut progressu autoritatis Ro. ponti. aut ecclesiastica.

Vult oēs sacerdotes æqualis autoritatis.

B sacerdotibus cōtendant habere potestatem clauium, cum id ex scriptura cōuinci nequeat: sed potius contrarium. At quæ ad secundum genus pertinent, ex Christi institutione aut ordinatione nemini cōuenire vult: quin potius, quem nunc inter sacerdotes ordinē cernimus, humana ordinatione constitutum asserit, vt inter multos vnus, ad quem potior totius ecclesiæ cura referretur, præemineret alijs, ne vnoquoque ad se rapiēte ecclesiam, & sine modo & ordine vendicante omnia ecclesiastica officia & ministeria, sequerentur scandala, confusiones, turbẹ, rixẹ, schismata. Quemadmodum si exercitus imperatorem deligat. Qui equidem electus, communiter nomē retinuit episcopi, velut superintendēs cæteris: Sed electio eiusmodi nihil illi amplioris meriti essentialis, seu sacerdotalis autoritatis attribuit, sed solū ordinationis velut œconomicæ in domo dei seu templo, potestatem quandam ordinandi & regulādi sacerdotes, diacones, & officiales reliquos: qualis nunc datur abbati in suos monachos, non tamen coactiua cuiusquam: nisi forte quanta eidem per legislatorem humanum concessa foret.

Ordinem hierarchiæ ecclesiasticæ vult introductum ab hominib.

Nullam ergo potestatem, eoq; minus coactiuæ iurisdictionis autoritatem, vult Petrum immediateà deo habuisse super reliquos apostolos aut Christi discipulos, nec instituendi eosdem in sacerdotali officio, nec segregandi seu mittendi ad suū quenq; exercendum officium, aut limites seu diœceses præscribendi, intra quos illud ipsum exercere debeant. Quanquam forte cōcedi posse dicit, fuisse priorem alijs ætate, vel fortasis officio secundum tempus, aut etiam reliquorum apostolorum electione: tametsi electionem eiusmodi ex scriptura nemo possit conuincere. Quẹ multis quidem ille rationibus conatur persuadere, & probabilia facere, quia tamen eas omnes libro tertio prolixe & longe, quàm ille, probabilius explicauimus atque etiam dissoluimus, non erat hic repetere operæprecium.

Petro nullā autoritatem vult cōpetisse super alios.

C

Cur ergo, inquit, & vnde assumunt adulatores quidam sacrilegi dicere, quenquam episcopum habere à Christo plenitudinē potestatis, nedum in clericos, sed etiam in laicos, qualem nec Petrus, nec quisquam apostolorum sibi vsurpasse legitur? vt quem Christus illis apertisime interdixit, cū dominari illos in se inuicem prohibuit, instar regum & principum gentium. Cuius præceptum irritū fieri dicit per pontificias decretales, velut traditiones hominum, quæ Romanis pontificibus potestatem attribuunt & dominium, non solum ecclesiasticorum, sed

D etiam temporalium, regalium & imperialiū. Nam etiam vt Petrus quạcunque ratione sibi vendicare potuisset maiorem quandam autoritatem super cẹteros apostolos & Christi discipulos, quo, inquit ille, iure eam sibi vendicaret Romanus pontifex super cæteros episcopos? Si vt successor Petri, cur non idem, & longè meliori ratione, Antiochenus, quem certo constat successisse Petro? Cur Romanus, quum non constet ipsum vnquam fuisse Romæ? Quin Pauli ea ratione, non Petri successorem dicendum. Qanquam quod ad successionē attinet, vel ẹque vnumquemlibet episcopum successorem esse cuiuslibet apostoli: vel illum primi & perfectioris, quisquis moribus talem & operibus magis imitatus fuerit.

Ro. pōtificē nullo iure vult succedere in ius Petri.

Quare, vt capite decimoseptimo dictæ suæ dictionis subiungit, quum ex Christi institutione atq; ordinatione, nullus omnino sacerdotum certo sit deputatus loco aut populo, nemo prælatus alteri, nulli præ alio cōmissa cura dispensandorum temporalium ecclesiæ, quæ ecclesiastica nunc beneficia dicimus, nulla vlli in quenquam coactiua iurisdictio, nulli vni præ alio data à Christo incidentium dubiorum, quæstionum & controuersiarum determinandi autoritas, autoritatem

A tem singula hæc modo conuenienti ordinandi, affirmat primo fuisse penes apostolos omnes in commune, quamdiu erant vna, aut etiam penes singulos, quum iam essent diuisi à se inuicem, quos ea in re nihil dubitat directos fuisse reuelatione Christi: deinde penes successores illorum primos, ante conuersionem populi, idque ex autoritate & delegatione apostolica. Demum vero, post mortem apostolorum, aut etiam in eorundem absentia episcoporum & aliorum ecclesiæ ministrorum spiritualium institutioné omnium, conuenientissimè & decentissimè factam dicit per vniuersitatem fidelium, in loco, seu prouincia, cui superintendere habent ministri eiusmodi. Non vero per singularem personam aliquam, hoc est, Romanum pontificem, aut etiam aliquod sacerdotum collegium.

Et ne hæc velut legislator quidam sua velut autoritate statuere nobis videatur, alioqui incredibilia & cõtra receptã ante annos plus mille totius ecclesiæ formã, ordiné, institutioné: primũ probat autoritaté constituendi & deputãdi ministros ecclesiæ fuisse in commune penes apostolos, & non penes vnum Petrum velut cæterorum caput & principem, ex illa primorum diaconorum B institutiõe, quos electos à fideli plebe, statuerunt ante conspectum apostolorũ, qui orantes imposuerunt eis manus, communiter videlicet, & non vnus Petrus. Non tamen negat vnumquemlibet hoc potuisse in aliorum absentia, quemadmodum Paulus Timotheum & Titum episcopos instituit, & cuilibet eorum commisit hoc ipsum facere per loca opportuna. Deinde, quod post apostolorum & priorum patrum illis in officio proximè succedentium tempora, & præcipuè in communitatibus fidelium iam perfectis, instituere seu determinare sacrorum præsidem seu superiorem, quem episcopum vocant, minores etiam, quos curatos sacerdotes appellant, simul & reliquos sacrorum & rerum ecclesiasticarum ministros omnes, spectet ad vniuersitatem multitudinis fidelium loci aut prouinciæ, cui deputandi sunt. Idque vel per suam voluntatem & electionem expressam, vel illius, aut illorum, cui, aut quibus, multitudo eiusmodi suam ea in re autoritatem cõmiserit. Quodque eiusdem autoritatis sit vnumquemque iam dictorum suo priuare officio, aut etiam ad illius debitum exercitium compellere. Præterea, quod ad eandem etiam autoritatem pertineat, eligere, determinare ac præsentare personas promouendas ad sacros ordines, & quod nulli omnino episcopo C liceat ordinare aliquem sine eius licentia, hoc est, multitudinis, aut eius voluntate principantis.

Hæc, inquam, vniuersa satis demonstrata vult eisdem illis rationibus, quibus ante demonstrasse se iactat & legis ferendæ autoritatem, & constituendi principis qui super alios coactiuæ iurisdictionis potestatem obtineat, esse penes vniuersitatem multitudinis, quæ secundum leges eiusmodi gubernari debet à principe. Deinde confirmat eadem ex forma illa institutionis septem illorum diaconorum, quorum electio etiam ab apostolis commissa fuit multitudini. Quanto magis, inquit, sacerdotum & episcoporum, à quibus longè plus pendet salus populi, in absentia apostolorum, multitudini & vniuersitati permittenda electio est? Attamen velut occurrens obiectioni, vbi legislator, aut eius autoritate principans, infideles essent (quemadmodum ferè accidit in primitiua illa ecclesia) confitetur promouendarum personarum ad ecclesiasticos ordines, approbationem vel reprobationem, institutionemque ad iam dicta officia & ministeria ecclesiastica pertinere ad sacerdotem vel episcopum cum saniori parte fidelis populi existentis ibidem: aut etiam D sine eadem, & absque principantis consensu aut scientia.

Quomodo prædicta demonstret.

De temporalium vero ecclesiæ, quæ beneficia ecclesiastica dicimus, distribuendorum autoritate, velut legem sanciens, ita statuit, vt si ordinata sint per vniuersitatem multitudinis, aut (vt ipse loquitur) legislatorem ad sustentandos ministros euangelicos, quod ipsorum distribuendorum autoritatem, cui vult, & quando vult, licitè potest committere secundum legem euangelicam, potest & quando vult reuocare, potest quoque eadem repetere, & sibi rursus vendicare, vendere aut aliter alienare, nisi forte, inquit, rem eiusmodi in alterius, seu collegij, seu personæ transtulisset potestatem. Si vero non ab vniuersitate, sed ex dono aut legato singularis alicuius personę, in vsum eiusmodi donata aut legata fuerint, dicit ea conseruari, distribuique debere secundum donantis intentionem. In quo si quis error accidat, illum vult subiacere correctioni principantis ciuiliter. Et nihilo minus vniuersa illa, quantumuis dicata diuino cultui, semper subiecta vult remanere oneribus publicis, tributis, tallijs, collectis, æque ac alia bona laica.

Distribuere tẽporalia ecclesiæ cuius esse velit.

Sed cũ vniuersa hæc redarguantur multo-

A rum retro ſeculorum conſenſu atque vſu contrario, per quem prædictorum omnium plenam autoritatem fuiſſe conſtat penes eccleſiaſticos & ſacerdotes, præcipuè autem penes Romanum pontificem, bona vero eorundem, & quorumcunque ſpecialiter adſcriptorum diuino miniſterio, libera & exempta ab oneribus publicis: velut indicaturus, vt in hæc paulatim irrepſerint, ſibique eadem vſurpauerint, capite decimooctauo ſuæ dictionis ſecundæ, dicit ante Conſtantini tempora neminem Romanorum pontificum vllam ſibi ſuperioritatis aut iuriſdictionis autoritatem vſurpaſſe ſuper alios. Tametſi forte dicat inueniri aliarum prouinciarum epiſcopos incidentes quæſtiones & dubia, quæ aut fidem aut ritum concernerent eccleſiaſticum, retuliſſe ad Romanum pontificem, & ſecum Romæ agentem fidelium eccleſiam: vt quam ob ſcientiarum omnium, quæ tunc in vrbe orbis domina florebant, ſtudia, etiam in his, quæ fidei & religionis ſunt exiſtimarent peritiorem. Qua cauſa etiam aliarum prouinciarum eccleſijs id exigentibus & petentibus à Romano pontifice, nonnunquam prouiſum vult fuiſſe de idoneis paſtoribus & re-
B ctoribus. Atque ita conſuetudinariam quandam ſuperioritatem ſuper alias eccleſias, earundem ſpontaneo quodam conſenſu tandem obtinuiſſe vult Romanam eccleſiam, eccleſiaſticos ritus, ſacerdotum, miniſtrorumque eccleſiæ officia, ſuis decretis, ordinationibusque toto orbe ordinandi, regulandique autoritatem, atque eorundem obſeruationē præcipiendi alijs. At Conſtantini decreto, vt ſacerdotium in vniuerſum à coactiua principum ſecularium iuriſdictione exemptum, ita Romanæ eccleſiæ atque eius pontifici ſuper alias omnes eccleſias & epiſcopos datam iuriſdictionis autoritatem affirmat. Sic enim in eodem inter cætera legitur: Decernendo ſancimus, vt principatum teneat, Romana eccleſia videlicet, tam ſuper quatuor præcipuas ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, Conſtantinopolitanam & Hieroſolymitanam, quàm etiam ſuper omnes in vniuerſo orbe terrarum dei eccleſias, & pontifex, qui pro tempore ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ extiterit, celſior & princeps cunctis ſacerdotibus exiſtat atque eius iudicio, quæcunque ad Dei cultum & fidei ſtabilitatem procurandam pertinent, diſponantur. Hactenus ex Conſtantini decreto. Ex quo apparet, imperiali ſanctione primatum, qualemcunque prætendere poſſit, Romanæ eccleſiæ cōpetere. Deinde vero, cū primatus iſte per ſubſequentes imperatores fortaſsis reuocatus eſſet, reſtitutum vult Bonifacio per Phocam imperatorē. Quod apparet ex Martini cuiuſdam chronica, qui de Bonifacio loquens: Hic (inquit) obtinuit à Phoca imperatore, vt eccleſia beati Petri caput eſſet eccleſiarum omnium, quia Conſtantinopolitana iam primam omnium ſe ſcribebat. C

Illam, cū forte amiſiſſet, reſtitutā & confirmatam vult à Phoca.

Ad quem vero aut quos diuinæ legis autoritate prædicta pertineant rediens, cum (inquit) conſeruandæ in catholica eccleſia vnitatis fidei ſit vel præcipua neceſsitas, & quotidiè (vt homines ſumus) ex ſcripturis pro ſuo à quoque captu intellectis, de fide, religione, eccleſiaſticis ritibus, & his, quæ diuinum cultum, fidelium pacem & vnitatem concernunt, oriri contingit quæſtiones, & quorundam pugnantes ſententias, quas alicuius aut aliquorum neceſſe eſt terminari iudicio, ad ſolum generale concilium fidelium omnium, vel eorum, qui autoritatem omnium habuerint, affirmat pertinere definitionem & iudicium eiuſmodi. Dicit præterea ſecundum eandem legem diuinam & rationem rectam, conuocationem generalis concilij, etiam ſi expediat per coactiuam potentiam ad ſolius legislatoris humani fidelis ſuperiore carentis autoritatem pertinere. Non autem ad ſingularem perſonam aliquam, aut quorumcunque collegium, cuiuſcunque dignitatis aut conditionis exiſtant, niſi eidem, vel eiſdem, per ſupradictum legislatorem conceſſa eiuſmodi foret autoritas. Inſuper dicit, nihil poſſe ſtatui, aut circa ritum eccleſiaſticum, aut circa actus humanos, quod omnes homines ad ſui obſeruationem ſub quacunque pœna ſeu pro ſtatu præſentis ſeculi, ſeu futuri obliget, niſi ſolum per generale concilium, ſeu ſupremum legislatorem fidelem, aut inde ſumpta autoritate eiuſmodi. Ex quo vult conſequi, nullum principem, nullam prouinciam, aut communitatem excommunicari aut interdici debere aut poſſe per quemcunque ſacerdotem, etiam Romanum pontificem, niſi ſecundum formam & modum ordinatum per generale concilium. Denique non pertinere ad epiſcopos aut ſacerdotale collegium, inſtitutionem perſonarum in officijs eccleſiaſticis, non conferre aut diſtribuere pro eiſdem vocata beneficia eccleſiaſtica: ſed vel ad fundatores & patronos, vel ad legislatorem vniuerſalem fidelem, aut eum, ſeu eos, cui, aut quibus ille hanc poteſtatem cōmiſerit. Poſtremo, decreta & ſtatuta generalis cōcilij, ſolius etiā generalis cōcilij, non

Definitionē quæſtionū fidei ad vniuerſalia concilia ſolū pertinere contendit.

Conuocatio cōcilij ad quē pertineat. D

Inſtitutionē perſonarū in eccleſiaſticis officijs ad quē aut quos velit pertinere.

A

In statutis vniuersalis concilij non vult dispensari posse à Roman. pontifice,

non autem alterius cuiusuis seu singularis personæ, seu collegij autoritate immutari posse, augeri, minui, suspendi aut reuocari. Proinde Romanum Pontificem sibi indebitè & contra diuinarum scripturarum & humanarum demonstrationum sententiam adscribere plenitudinem potestatis super principes, communitates, aut etiam quamcunq; personam singularem. Quam eius temeritatem & vsurpationem manu cohibédam suadet principibus secularibus.

Et hæc quidem proponit valde confidenter, & demonstraturum se clarissimè, tam diuinis & irrefragabilibus scripturis, quàm humanis, philosophicisque pollicetur demóstrationibus. At quádo ad demonstrandum ventum est, mirum quàm frigent omnia, quàm nulla vsquam diligenter perquirenti, & vniuersa conferenti, occurrit demonstrationis facies, quàm nihil inuenias, nisi meracissimas nugas, & quod dici solet, fabulas in fabulis. Nam solum remittit ad ea, quæ iam audisti superius.

Vt dicta demonstret.

Itaque capite vigesimo dictionis secundæ demonstraturus primū eorum, quæ proposuit, videlicet: Ad solius vniuersalis concilij autoritatem pertinere, sua definitione determinare incidentes inter Christifideles, scripturarū variè intellectarum occasione circa fidem, religionem, diuinum cultum, ecclesiasticos ritus, atque eiusmodi quæstiones, pugnas & controuersias. Et eodem prorsus modo demonstrat cætera quoque omnia. Consimilibus (inquit) demonstrationibus & scripturæ sacræ autoritatibus conuinci hoc potest, quibus legislationem duodecimo primæ, & officiorum ecclesiasticorum institutionem decimoseptimo secundę dictionis suæ ad legislatorem humanum pertinere demonstrauit, sola demonstrationum minori extremitate mutata, vt videlicet, circa legem diuinam determinanda, seu definienda dubia, cum reliquis circa ritum ecclesiasticum, seu diuinum cultum ac fidelium pacem & vnitatem ordinandis, assumantur pro termino legis.

B

At capite vigesimoprimo eiusdem dictionis, velut diligentius approbaturus omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem, super vniuersos æque sacerdotes ac laicos, personarum ecclesiasticarum determinationem & approbationem, officiorum quoque institutiones omnium, ad solius humani legislatoris fidelis: non autem ad Romani pontificis aut sacerdotalis alicuius collegij autoritatem pertinere: adducit verba quædam ex præfatione Niceni concilij, quæ apud Isidorum legitur. Ibique Arrium CCCXVIII. residentibus episcopis adesse iubet, Constantinus videlicet, ac de eius quæstionibus & propositionibus iudicare episcopos. Hactenus Isidorus. Vides (inquit) quod iussu legislatoris cógregati fuerint episcopi & sacerdotes in prædicto concilio. Idem quoque vult constare ex edictis & legibus Christianissimorum principum, quas plerasque citat aduersus hæreticos, quibus non à Romanis pontificibus, sed à principibus pœna statuta est. Et hactenus dicti Patauini sententiam de ortu & progressu vsurpatæ (vt ipsi videtur) autoritatis Romani pontificis & ecclesiasticæ, & cui aut quibus eorum omnium iure diuino vult autoritatem competere, quanta potuimus probabilitate, luculentia, & compendio explicauimus.

C

Dictæ sententiæ impietatem falsitatemque conuincere, & ecclesiasticam aduersus eandem autoritatem asserere.

CAP. X.

VT perpetuo sit hic sui similis, nec minus impudenter, quàm impotenter suum virus in sacerdotalem & ecclesiasticam dignitatem per illum effundat liuida detractio, nemini fore dubium confido, qui memoria retinet, quæ à nobis superius demonstrata sunt. In primis, quod confitetur sacerdotalem autoritatem secundum suam rationem essentialem & intrinsecam, vt ipse loquitur, à solo deo conferri, quamuis intercedente sacerdotum aut episcoporum ministerio, eamque nó posse auferri ab homine, vt verum ab impio & veritatis aduersario libenter acceptauimus.

D

Sacerdotalē autoritatem diuinitus conferri.

Quod autem simplicem vult esse autoritatem sacerdotij, neque ex Christi ordinatione vllum in ea discrimen esse presbyteri (vt nunc loquimur) & episcopi, libri secundi capite nono satis superque confutauimus.

Ex Christi ordinatione bipartitum sacerdotium

Quob insuper non humana, sed ipsius Christi ordinatione constitutus sit ordo & hierarchia ecclesiæ sub vno pastore & capite, cui totius ouilis sui ab eodem cura, gubernatioque commissa est, cum vehementi quadam super omnes iurisdictionis, etiam coactiuæ autoritate, qua singulis in ecclesiastica domo sua præscribere officia, & corū à singulis rationē exigere, punire excessus, exortas in ecclesiastica domo quæstiones & cō-

Christi ordinatione constitutam hierarchiam ecclesiæ sub vno pastore & capite.

A troversias sua definitione componere possit & debeat, duobus præcedentibus libris à nobis irrefragabiliter demonstratum est. Qua in re miror illum & cęteros, qui eodem morbo laborant liuoris in ecclesiam, non intelligere, æternam dei non ignorasse sapientiam, ita fuisse necessarium, vt inter singularum ecclesiarum præsules, esset ordo quidam reductus ad vnum caput & principem, sicut fatetur, necessitate coactos à principio ecclesiæ proceres, necessario constituisse, vt inter particularis vnius ecclesiæ sacerdotes & ministros vnus supereminieret cæteris, ad quem illius ecclesiæ cura pertineret præcipua. Si hoc in vna aliqua ciuitate necessaria ratione coacti ab initio constituerunt homines: in vniuersa toto orbe diffusa ecclesia, hoc Christus ignorauit necessarium? Scilicet, non contingit æque inter se dissidere ecclesiarum pastores & præsules, sicut vnius ecclesiæ ministros & presbyteros? Et quis tandem hos inter se dissidentes componeret, si nemo sit illis superior, si nullius alterius iudicio essent obnoxij? Legis-
B latorem dicis, aut eius autoritate principantem, sed hæc legislatoris instar, velut legem sanciens. Quid ergo, vbi in nullo communicant legislatores aut principantes, quorum in ditionibus sunt eiusmodi aduersum sese tumultuantes ecclesiarum præsules, vt si Galliarum episcopis sit controuersia cum vicinis Germaniæ episcopis, quis hos, vt tu nugaris legislator, aut quis eius autoritate principans, reducet ad Christianam vnitatem & concordiam? Cuius communis iudicis erunt iudicio obnoxij? Nunquid imperatoris? Certe negabunt hoc Galli. Nunquid Galliarum regis? hoc Germani nunquam concesserint. Sed facessant nugæ eiusmodi & Aristotelica somnia in hierarchia Christianæ ecclesiæ, quæ ad Aristotelis normam & leges exigenda non est, sed potius, quo pacto, autore Christo, & doctore spiritu sancto, ab initio cōstitutam & ordinatam videmus ab apostolis, à nobis quoq; religiose, sancteque conseruanda est. Nec, vt ille dicit, adulatores sumus sacrilegij, qui Petri successorumque eius, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidum, sacrosanctam autoritatem in vniuersum ouile Christi, in omnes & super omnes, qui ad illud pertinent, sibi contributam à Christo veneramur & asserimus. Quin ipse potius impius detractor est, qui eandem in totius ecclesiæ confusionem, eidem sacrilege detrahit, & suo illi legislatori humano, vt secum ineptiam, hoc est, insulsæ & confusæ multitudini attribuit.

Sed iterum cogor mirari mecum in tanto philosopho, cui Aristotelis aliqua sententia est velut primum & certum principium, vt nec secum constet, nec cum suo Aristotele, sed sui subinde obliuiscatur principij. Libet enim cum philosopho philosophari paulisper, vt sue illum philosophiæ pudeat. Hoc enim ante omnia certum est, vnam esse catholicam ecclesiam, & velut vnum corpus quoddam. Cuius membra sunt Christiani singuli, tamen secundum diuersa officia, vt est clara apostoli sententia. In vno autem corpore, membrorum omnium necessario magna quædam est communio, sed subordinata, & sibi mutuo ad totius vtilitatem subseruiens & consentiens. Nam ea vna & sola, multorum vnitatis est ratio. Eiusmodi autem multorum communionem, velut in vnitatem vnius corporis (vt verissimè sentit Aristoteles) nec subsistere, imo nec imaginari est possibile, nisi regantur & velut colligentur vnius principantis imperio. Nam si vnius multitudinis, quatenus vna, membra singula conspirantia & consentientia sint oportet, in quo vno consistit multitudinis vnitas, necesse est, vt regulentur vniuersa ab vno ἡγεμονικῷ, vt ipse loquitur, aut principāte: sine quo nemo diu, aut constanter faciet, quod est sui officij, sed quisque pro suo arbitrio & libidine vsurpabit officium alterius, atq; ita necessaria dissoluetur societatis vnitas. Quare vnitatem τοῦ ἡγεμονικοῦ & principantis in omni vnita & consociata multitudine plane fatetur necessariam.

C *Vt Marsilius, nec secum, nec Aristoteli suo consentiat.*

Ex Aristotelicis principijs ostēditur vnitas partis principātis in catholica ecclesia.

D

Quam etiam demonstrari à natura in animantis corpore, cui conformiter ad rationem habere se debet omne corpus vnitæ & consociatæ multitudinis. Nisi enim in vno corpore vnum esset motiuum principium membrorum omnium, nunquam conspirarent omnia in vnum ad totius vtilitatem, imo vno hac, altero mouente in contrarium, foret schisma in corpore, & membra sese impedirent mutuo, nec vllum assequeretur quod vellet, proprium. Qua etiam ratione, in vniuerso concludit necessitatem vnius principantis principij. Hæc si memoria retineat noster hic Aristotelicus, & hactenus verissima, æque in catholica ecclesia, vt in vnaqualibet alia societate aut multitudine, nobiscum etiam secundum Aristotelicam sententiam confiteatur necesse est, vnum necessariū τὸ ἡγεμονικὸν & principans, si vna esse ac permanere debeat. Principans autem illud, cuius autoritate principetur, consequenter interrogandū est. Certè non humani, vt ille vocat, legislatoris, hoc

A hoc est, vniuersitatis multitudinis. Primum, quoniam non est hæc humana voluntate ad quietam, commodam, & sufficientem vitam contracta societas: sed diuinæ prorsus institutionis, diuinis sacramentis in vnum conciliata & colligata multitudo. Quare & principans in eadem vt diuina, non humana autoritate eidem principetur necesse est. Atque ita, nec rex, nec imperator, nec quisquam secularium principum, aut est, aut fuit vnquam principans in catholica Christi ecclesia. Quandoquidem illorum nemo vt eiusmodi, diuinitus eam accepit autoritatem super catholicam ecclesiam. Deinde, quoniam nunquam fuit vnus ciuilis princeps in catholica ecclesia: sed semper multi, quorum vnus non fuit subordinatus alteri. Quemadmodum & nunc esse testantur tot inter nos reges, Franciæ, Hispaniarum, Angliæ, Portugalliæ, Scotiæ, Daniæ, Sueuiæ, Hungariæ, Poloniæ. Attamen in vna catholica ecclesia vnum sit τὸ ἡγεμονικὸν, vnum principans iuxta certam & verissimam Aristotelis sententiam, necesse est. Et quale tandem hoc erit, si non Petrus atque eius successores Roman. pontifices, quemadmodum à nobis superius demonstratum est? B Nulli hic subterfugio illi locus est, vni societati vnũ inueniat τὸ ἡγεμονικὸν & principans, secundum Aristotelis sententiam, atque adeo certissimam veritatem, necesse est. Vna æque sit oportet catholicæ ecclesiæ societas, cui quantopere sit vnitas necessaria, supra clarissime demonstrauimus. Vnum ergo illi, in quantum eiusmodi, inueniat ἡγεμονικὸν & principans, prorsus est necessarium. Quod quum inuenerit, confiteatur quoque oportet, secundum eandem Aristotelicam, eamque verissimam, & quam non semel adstruit & inculcat sententiam, ad illud ipsum pertinere membra omnia societatis catholicæ ecclesiæ, quatenus eiusmodi, ordinare, regulare, sua eis officia præscribere, & in officio continere. Age igitur, fingat quisquam vel pro arbitrio aliud ἡγεμονικὸν, aliamue partem principantem in catholica ecclesia præter eam, quam supra demonstrauimus. Nunquid Romanorum imperatorem? Reclamat enim Gallia, Hispania, Britannia, Italiæ pars multo maxima. Breuiter, quicquid penè extra vnam Germaniam & Longobardiam, toto orbe terrarum vsquam est Christiani nominis. Hoc certo scio, quum orbem vniuersum circumieris, aliud non inuenturum, quàm Petrum & successores eius, quos supra demonstrauimus, institutos à Christo ecclesiasticæ hierarchiæ rectores & principes. Quare, velis nolis, ad C eos quoque pertinere vt fateamur oportet, quæ ille eisdem impie detracta conatur attribuere insulsæ & confusæ multitudini, aut secularibus principibus. Vides itaque lector Christiane, quàm omne verum omni vero consonet: seipsam autem euertat falsitas & impietas. Vides vt huic nec secum, nec cum suo conueniat Aristotele, nec proprijs constare posit principijs.

Officia principantis.

Iam & illud, quali ratione, quàm acutè & philosophicè dictũ est, vt ab initio autoritas hæc ordinandi ecclesiam, vniuersaque eius membra, & suum cuique præscribendi officium, fuerit penes apostolos eorumque successores, ac deinde ab eis deuoluta sit ad vniuersitatem multitudinis fidelium? Quo enim iure? Diuino? Nullum certè protulisti. Humano? At fieri non potest. Nam quod ad illos pertinuit, iure diuino pertinuit oportet, quod humanum ius, nec auferre potuit, nec deuoluere. Et quæ tandem hæc lex vel præsumpta à quo lata legislatore? quando promulgata? vbi scripta? Pudet me stupiditatis & impudentiæ istius hominis. Sed putauit fortè similiter, ac ipse erat, affectis tantum scribere. Apud quos equidem quantum hæc valuerunt, quantumuis D stulta, impia, sacrilega, nec vlla ratione cohærentia, in plerisque non parui nominis, & maioris apud se opinionis expertus sum, qui sub hoc velut Achille quodam impotenter insultant autoritati ecclesiasticæ, quam vniuersam, vt hic vult, iniustè vsurpatam certo sibi persuadentes, detrahere nobis omnibus viribus moliuntur, vt rerum habenæ eisdem à sui similibus commissæ sunt, deo sacrificium in hoc præstare se existimantes.

Solutio rationis ex electione primorũ VII. diaconorum.

Sed dicis, apostoli electionem diaconorum illorum septem permiserunt multitudini, quanto magis sacerdotum & episcoporum electio, vnde longè plus pendet salus populi, in apostolorum absentia vniuersitati multitudinis committenda est? O argumentationem fortem & dialecticam, dignam tanto philosopho, & quæ vna totius ab initio ecclesiæ formam sufficiat euertere. Sed vide num te pudeat tantum temporis & laboris frustra perdidisse in tuo Aristole. Nunquid ille à minori sic doceat argumentari: Si quod minoris momenti est, ob causam sedandæ seditionis, ob quam aliquando permittuntur etiam iniqua alioqui, hoc est, eligere diaconos, permissum est multitudini. Ergo quod maioris & grauioris momenti, hoc est, eligere presbyteros & episcopos, eidem sine causa permitten-

A mittendum est? Nunquid commissa fuit multitudini Apostoli Matthiæ in locum proditoris Iudę electio? nunquid & Timothei & Titi episcoporum electio à plebe facta legitur? Nunquid plebi permittere episcoporum, presbyterorum, & diaconorum ordinationem eosdem Paulus docuit, & non potius, vt ipsi ordinarent & constituerent episcopos, presbyteros, diacones per loca? Causam vero, cur primorum illorum diaconorum electionem permiserit multitudini, ne quisquam inde formam in futurum præscriptam prætenderet, etiam Lucas diligenter expresit. In diebus, inquit, illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Grecorum aduersus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Conuocantes autem duodecim multitudinem dixerunt: Non est æquum nos derelinquere verbum dei & ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij VII. plenos spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus, nos vero orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Quæ & VII. electos statuerunt ante conspectum apostolorum, qui orantes imposuerunt eis manus. Vides itaque, ex qua B causa apostoli diaconorum illorum electionem pro illo tempore permiserunt multitudini, nempe ad sedandum murmur, quod in ea exortum fuerat. Vides præterea electos illos à multitudine, non ex illa electione, sed apostolicarum manuum impositione, sortitos sacrum ministerium.

Ad rationes philosophicas Marsilij. Ad illas autem, quas iactat, philosophicas rationes, quibus demonstrasse se putat, tam legis ferendæ, quàm constituendi principis, qui coactiuam potestatem super alios habeat, autoritatem esse penes vniuersitatem multitudinis, nihil aliud respondendum est, quàm esse veteris ægroti delira insomnia. Nam quales sint, superius clarisimè demonstrauimus. Quæ etiam vt in ciuilibus societatibus veritatem haberent & rectè concluderent, nunquid etiam regnum hoc Christi, hoc est, catholicæ Christi ecclesiæ societas, cuius est supernaturalis vniuersa institutio, supernaturalis quoque, qua gubernatur, regitur, & in finem suum dirigitur, autoritas, Aristotelicis subiecta erit ratiunculis & insomnijs? Attamen ex illis ipsis etiam, quas ille profert, sententijs Aristotelicis, quatenus locum aliquem habere possunt in diuinitus instituto hoc Christi regno, vt audisti necessario conuincitur etiam in eodem, vt eiusmodi quacunque tandem autoritate, vnum necessario principans esse oportere, quod omnium eius partium potestatem habeat, omnibus posit sua præscribere officia, ab omnibus eorundem rationem exigere, omnes continere in officio, vnitate cōcordia. Quale ab initio vsque nunc, haud aliud fuisse inuenient, quàm Petrum & successores eius, quibus id muneris demādatū à Christo, superioribus libris luce clarius demōstrauimus. C

Ad quem vero pertineat, distribuere tēporalia ecclesiæ, quæ ecclesiastica beneficia dicimus, & ecclesiasticæ societatis quatenus eiusmodi ministris deputata sunt, quæ ille velut legē sanciēs statuit, nec respōsione indigent, cū nulla ratione ea cōuincat aut adstruat, nec quę accuratius redarguātur, digna sunt. Cū etiā secundū ea, quę ille ipse statuit, principia necesse est eorū omniū summā & principalē autoritatē pertinere ad principātem in catholica ecclesia, quatenus eiusmodi, quem quærat qualemcunq; voluerit: aliū tamen non inueniet, quā quos supra demonstrauimus, Petrum & successores eius.

Cuius sit exortas inter nos de fide & religiōe quæstiones & cōtrouersias determinare sua definitione & iudicio Ad cuius autem autoritatem pertineat, exortas inter nos de fide & religione quæstiones & controuersias determinare sua definitione & iudicio, vtque Christus suæ ecclesiæ (cuius illi singularis cura extitit) ea in re vt omnium præcipua & momenti maximi, diligentissime prouiderit, libro superiore euidentissimum fecimus. In primis, hoc certo D constat, autoritatem ad quam illa pertinent, singulari diuinę assistentiæ priuilegio in suis iudicijs ac definitionibus necessario dirigi oportere, sine quo de nullius omnino hominis, sed nec de plurimorum quotouis numero sententia, indubie veritatis certitudinem habere possumus. Omnis siquidem homo mendax. Deinde, nec minus illud certum est, autoritatem illam paratam semper esse oportere omnibus, & ad consulendum, dubiorumque resolutionem petendam cuique aditu facilem: cū quotidie incidat eius consulendi necessitas, quotidie oriantur in ecclesia quæstiones & controuersiæ eiusmodi. Alioqui Christus haud sane sufficienter suæ prouidisset ecclesiæ, sed veteris illius, vt ostendimus, synagogę maiorem accuratioremque curam habuisset. At constat, horum secundum non conuenire vniuersali concilio, quod non semper paratum est omnibus, nec ad consulendum aditu facile, sed quàm rarissime, nec sine magno orbis totius motu, maximaque impensa conuocari, celebrariq; potest: quemadmodum nec illis trecentis triginta annis ante Nicenum concilium vnquā celebratum extitit. Deinde, nec hoc demonstratum

A stratum est,quod tamen solum demonstrandum fuerat, illi & nulli alij in suis definitionibus & iudicijs adesse diuinę assistentię singulare priuilegium. De vniuersalium igitur conciliorum autoritate, quæ,qualis & quanta sit:ad quem aut quos eorundem conuocatio pertineat,quos interesse oporteat: breuiter, quæcunque ad hoc argumentum pertinent, non ex ratiunculis, quales audisti, aut verius nugis Aristotelicis(ex quibus ille vniuersa illa,quę audisti, paradoxa adstruit,quę proponit tam audacter, & tanto cum supercilio) sed ex proprijs & certissimis illis, quæ supra stabiliuimus,theologicis principijs(ex quibus solis certo demonstrari potest, quid Christus in suo hoc regno constituerit & ordinauerit,quam cui potestatem commiserit: neque enim à multitudine, vt forte in ciuili societate,sed à Christo vniuersa hæc pendet autoritas) libro sequenti diligenter explicare conabimur.

Ad apostolicæ vero cathedræ atque eius præsidis autoritatem,velut ad caput ac principem hierarchiæ ecclesiasticæ pertinere, exortas inter nos de fide & religione quæstiones & controuersias sua definitione & iudicio determinare & componere, superiori libro fecimus euidentissimum. Cui quod ille

B occurrit,dicens fieri posse,vt dictæ cathedrę præsides vna cū sacerdotali collegio secum in eadem domino seruientium sint hæretici, exemplum afferēs in Liberio. Deinde etiam falsas quasdam & hæreticas definitiones Romanorum pontificum proferens,vt illam Ioannis XXII. tametsi hominem non nominet, de paupertate Christi & apostolica,in Extrauagante. Cum inter, atque in Extrauagante. Ad conditorem,sub tit.de verb.sig. Et alteram afferens Bonifacij VIII.in Extrauagant. Vnam sanctam,sub tit. De maio.& obedien. cuius hoc extat decretum: Porro subesse Romano pōtifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus & diffinimus omnino esse de necessitate salutis. Quam eius definitionem dicit & nunc esse,& semper fuisse falsam,erroneam,cunctisque ciuiliter viuentibus, omnium excogitabilium falsorum maximè præiudiciabilem.

Obiectionis solutio de Ro. pontificibus & definitionibus eorundem hæreticis.

De Liberio.

Dicimus primum de Liberio, quem ipse hæreticissimus impie facit hæreticum, nos illum supra capite VIII. libri IIII. satis vindicasse à nota hæresis. Cuius similes hæreticos vtinam nobis contigisset habere omnes nostris temporibus.

De definitiōe Ioānis XXII.

Definitionem vero illam Ioannis XXII. de paupertate Christi & apostolica, nihil dubitamus esse verissimam & Christi euangelio

C & doctrinæ omnique rectæ rationi consonam. Quam idem ipse aduersus detractores, calumniatoresque eiusdem doctissime tuetur in Extrauag. Quia quorundā,sub eo. tit. adeo vt nostro patrocinio non indigeat.

Asseritur definitio illa Bonifacij, quæ omni homini ad salutē necessariū pronunciat, vt subsit Rom. pontifici.

Illam quoque Bonifacij definitionem, quam hic tantopere lacerat, & nunc & semper,postquam cathedra Petri Romæ collocata est,verissimam fuisse,duobus superioribus libris satis, ni fallor, superque euidens fecimus. Et nos affirmamus & dicimus cum illo, omni humanæ creaturæ secundum legem ordinatam à Christo, esse necessarium ad salutem, vt subsit Romano pontifici, totius ecclesiæ pastori & episcopo. Quis enim negat, Christianus modo, absorberi omnes ab aquis diluuij,quos non seruat arca catholicæ ecclesiæ,extra quam nulli salus est? Omni ergo humanæ creaturæ ad salutem est necessarium, vt sit intra septa ouilis catholicæ ecclesię. Omni autem ei,qui intus est in ouili ipsius Christi, eiusdem pastori & rectori subsit oportet, hoc est,Petro,atque eius successoribus Romanis pontificibus. Omni igitur humanæ creaturę,vt subsit Romano pontifici,ad salutem est necessarium. Nemo hic mihi infantes proferat, quos nondum datus rationis vsus non sinit cogitare de Romano

D pontifice,nemo Christianos alios quam plurimos,qui forte nunquam audierunt Romanum pontificem toti præesse Christianæ ecclesię. Nam omnes,qui baptismatis sacramēto militię Christi adscripti sunt, re ipsa subiacent, & se subiecerunt Romano pontifici, ecclesiasticæ hierarchiæ capiti: tametsi forte illum non cognoscant, tametsi de illo nihil actu cogitent. Virtute enim & implicite in hoc ipso sacramento, cui se vltro adstrinxerunt, aut quo extra vsum rationis adstricti, iam adulti,& rationis compotes se teneri nō recusant, illi quoque subiecti sunt. Quæ equidem virtualis subiectio ad salutem & necessaria & sufficiens, tamdiu perdurat,donec quis actu explicito,& aperta contra eum rebellione eidē subiectus esse recusat. Quod est schismatis crimen execrabile. Sicut qui se alicuius militiæ sacramento vltro adstrinxit, imperatori exercitus intelligitur se submisisse: tametsi quis ille sit, nesciat, imo de imperatore nihil actu cogitauerit, eidemq; vltro subesse velle, donec aperta rebellione illi subesse recuset,ab eo deficiat, & susceptā militiam deserat.

Quæ vero ille imaginatur verius, quam vel tentet vlla probabili cōiectura verisimilia facere, de origine & modo autoritatis Romani pontificis super alios totius orbis

A episcopos & ecclesias ante Cõstantini tempora, euidenter redarguuntur per ea quæ capite IX. libri IIII. adduximus, vbi ab ipsis cõtinuò apostolorum temporibus ad Constantinum vsque, formam, vigorem & autoritatẽ ecclesiasticæ hierarchiæ clarissimè explicauimus, & tam dicto, quàm præcedentibus & sequentibus capitibus, atq; adeo totis duobus libris superioribus, ęque ex diuinis scripturis ac ex infallibili illa rectæ intelligentię scripturarum amussi, catholicæ ecclesiæ consensu, confessione ac sententia, apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ præsulem fuisse totius, quanta est, catholicæ ecclesiæ pastorem summum & episcopum: ad illum pertinuisse totius ecclesiasticæ domus curam, regimen & gubernationem præcipuam, ad illum, omnibus in familia ecclesiastica sua ordinare, determinare, præscribere officia, eorundem ab omnibus rationem exigere, officijs submouere, ecclesiasticæ domus ordinẽ, pacẽ, disciplinamq; cõturbãtes ecclesiasticis censuris cohibere, omnes in eadem de fide, religione, ecclesiasticis sacramentis, ritibus, ordinibus exortas dubitationes, quæstiones, controuersias sua autoritate, defintione & iudicio componere, luculentissimè demonB strauimus. Quæ vniuersa, quod ille contra ad solam vniuersitatem fidelium (quam legislatorem fidelem appellat) pertinere vult, aut ex eius autoritate vniuersali concilio, idque politicis illis, quas audisti, demonstrationibus, quibus solam illam putat condere posse leges in ecclesia Christi obligatorias, miranda profecto est stupiditas hominis. Nã vt in ciuili societate, quæ pendet ex mera, libera & licita in vtranque partem voluntate eorum, qui pars eius societatis sunt, ad commodum, quietum, & sufficientem inter se conuictum melius conseruandum, illa ipsa fortè aliquid rationis haberent (quanquam nec ibi veritatem habere omnium regnorũ, gentium, populorum mores, leges & consuetudines comprobant) certè in hoc regno Christi, quod nulla prorsus ratione dependet ex libera & licita in vtranque partem voluntate eius regni ciuium, hoc est, Christifidelium, sed ex sola institutione Christi, vt quisquam sibi vllam autoritatem arroget, nisi ex commissione eiusdem legislatoris nostri & principis, omni rationi est contrarium. At vniuersitati fidelium nullam prorsus idem autoritatem cõmisisse legitur, sed Petro, cui eiusdem sui regni commisit curã vniuersam & regimen, autoritatemque ad hoc necessariam. Illum constituit idem ipse super vniuersam suam familiam, non contra

Ostẽditur in catholica ecclesia nihil autoritatis primo conuenire vniuersitati fideliũ.

subiecit familiæ. Illum præfecit ouili suo, atque huic parendi eidem, obsequendique necessitatem imposuit, vt hæc sese consequuntur necessariò. Qua igitur fronte, multitudo Christifideliũ precario recepta in ouile Christi, & non suum & proprium regnum constituit, sed in alienum regnum ex singulari eius imperatoris aut regis gratia, ad consequenda eius regni commoda, hoc est, æternæ salutis & felicitatis præmia, admissa est, eius quoque gubernandi, & legis ferendi, quibus illud ipsum regnum administrare oporteat, autoritatem sibi vsurpabit? Nunquid sic admissa, & in alienum regnum gratiosè recepta multitudo eiusmodi, nõ debet potius promptè obediendo & simpliciter parendo eius regni legibus, magno se beneficio affectam contestari, quod bonorum & commodorum eius particeps fieri potuit? In quo, vt eiusmodi, præter ipsum legislatorem nostrum Christum, nulli ex se competit super alium autoritas, nemo alius quicquam statuedi, aut suis legibus alios obligandi autoritatem obtinet: nisi si cui ille suas in re vices singulariter commiserit: cum alioqui omnes conserui simus, omnes in alienum regnum admissi precario. Itaque vt sciamus, apud quem in hoc Christi regno sit legum ferendarum autoritas, cuinam aliorum cura, regimen, & gubernatio ab illo ipso imperatore nostro commissa est, quis suis præceptis & legibus possit obligare cæteros, non hoc quærendum est ex Aristotele, quem in constituẽdo ordinandoque regno suo non adhibuit CHRISTVS in consilium: sed ex illis, quæ ante stabiliuimus, nostræ fidei certissimis indubitatisque principijs, discendum est, nempe diuinis scripturis, & earundem rectæ intelligentiæ amussi & regula infallibili. Ex quibus nullã eiusmodi autoritatem vniuersitati Christifidelium, nullam vniuersalibus cõcilijs (quorum nulla prorsus ab eo mentio facta est, & quæ plus quàm trecentis annis ab initio omnino ignorauit vniuersa CHRISTI ecclesia) sed vni Petro super vniuersum eius ouile commissam inuenies, vni datas ab eodem claues regni cœlorum, vni dictum, vt quodcunque ipse obligaret in vniuerso illo suo regno, etiam in fines orbis terræ diffuso: quicquid super terram ligaret, hoc ipsum obligatum haberetur & in cœlis. Et quicquid solueret, solutum. Cui in eadem regiminis Christiani regni autoritate successisse Roma. pontifices, ex eisdem illis principijs etiam luculentissime demonstrauimus. Quibus, cur collatam à CHRISTO in suo ipsius regno autoritatem, nunc quidam in illud ipsum admis-

A admisi precario, frustra conuellere & auferre conantur in suam ipsorum perniciem?

Rom. Pont. à Christo, non ab imperatoribus accepisse suã autoritatẽ super alios.

Quod vero aut à Constantino aut à Phoca autoritatem istiusmodi super alios totius orbis episcopos & ecclesias vult accepisse Roman. pontifices & Romanam ecclesiam, mera sunt figmenta, mera mendacia. Non est hæc ab imperatoribus, sed ab ipso CHRISTO data ipsi Petro autoritas, cui in eadem successerunt Romani pontifices. Nihil illis in ecclesiam & regnum CHRISTI, vt eiusmodi, vnquam autoritatis competijt, tametsi etiam in regni Christiani ciues, vt sui quoq; regni ciuilis, quáuis ethnici, pars erant, ciuilẽ quoq; autoritatẽ ipsis cõpetijsse nõ negauerim. Nihilo minus ecclesiasticæ hierarchiæ capiti sua in CHRISTI regnum ex ipsius delegatione constabat autoritas, non subiecta autoritati ciuilium principum, sed nec præfecta, nisi postquàm eadem CHRISTI regno vltro se subdidit. Qualis enim Romanorum pontificum ante Constantini tempora in vniuersam Christi ecclesiam ab vniuersis toto orbe Christifidelibus recognita fuerit autoritas, liber præcedens, præsertim caput eius nonum demonstrat clarissime, nec minus intelligetur ex consequentibus.

Censura de Constantini decreto.

B De Constantini itaque decreto, quod afferunt, non esse germanum & integrum, sed falsatum in plerisq;, illa ipsa ex eo citata verba satis conuincunt. Siquidem in quatuor sedes præcipuas, supra quas quinta Romana statuitur, Constantinopolitanam tertio loco numerát. At constat eo tempore Constantinopolitanam inter sedes principales nullum locum habuisse, imo necdum fuisse Constantinopolitanam ecclesiam, durante adhuc antiquo Bizantio, quod aliquanto post reformatum est in sedem imperialis residentiæ Constantinopolim, sed eo tempore vt numeraretur inter sedes præcipuas, nulla vnquam à quoquam mentio facta est, imo certissimæ historiarum fidei est contrarium, ex quibus constat, multa hoc ipsum ambitione ob imperialis dignitatem residentiæ, longo post tempore, vix tandem obtinuisse eandẽ. Tamen quicquid sit de illo Constantini decreto, quod nobis fauet plusquàm velint aduersarij, vtque daretur germanum esse, non subdititium, vt vere imperiali sua sanctione ita decreuisset, quod verba sonant, vt Romana ecclesia principatum teneret super omnes totius orbis Dei ecclesias, vtque eius põtifex princeps esset sacerdotum omnium: nihil aliud fecisse intelligẽdum est Christianum & religiosum principem, quàm vt se suamque autoritatem Christi regno, cui in-

C corporari meruerat, seruire se paratũ ostenderet: atque eadem sua quoque autoritate à sibi subiectis exigere, quæ à CHRISTO constituta & ordinata intellexerat. Quemadmodũ & rex ille Babylonis Nabuchodonosor, miraculo trium conseruatorum in incendio veri Dei cultorum attonitus, & verum ex illo Deum eorum intelligens, edictum proposuit, vt omnis populus, tribus & lingua, quæcunque diceret blasphemiam contra Deum Sidrac, Misac, & Abdenago, disperiret, & domus eius vastaretur. Sua hic autoritate, qua ante aduersus DEVM verum in proposita populis adoranda aurea statua abusus fuerat, admonitus miraculo & ad veri Dei conuersus notitiam, nunc contra eiusdem quoque præceptis famulatur, & hoc à suis exegit, quod ab ipso vero omnium Deo ab omnibus exigi intellexerat.

Vt nihil autoritatis Ro. ecclesia à Phoca imperatore acceperit.

De Phoca vero, quę & hic affert, & alij plerique qui eiusdem farinæ sunt, vel ex historiarum ignorantia, vel ex prauo in ecclesiasticam autoritatem affectu, ex cuiusdã Martini chronicis annotant, mera sunt mendacia. Sed ita se habet rei veritas, quod Constantinopolitani antistites modo suo nõ contenti, sed elati ob sedem imperialis residentiæ, eandem ambierunt pene à principio numerari inter sedes principales secundã post Romanam ecclesiam. In quod in gratiam & fauorem principum inclinata fuit primum Constantinopolitana prima synodus, altera vniuersalis post Nicenam, sub Theodosio principe, deinde Chalcedonẽsis, ambitione atq; importunitate Anatholij Constantinolitani episcopi, instante etiam Martiano principe. Sed (vt libro sequẽti clarius intelliges) illorum iniustæ ambitioni diu restitit apostolicæ sedis autoritas, neque tunc permisit voti compotes fieri. Ex cuius tamen conniuentia, illorumque pertinaci plurimorũ annorum ambitione cum tandem id obtinuissent, vt nullum modum nouit ambitio, demum sub Pelagio Romano põtifice & Mauritio imperatore, Ioannes quidam tũc Constantinopolitanus episcopus, eo prorupit vesaniæ, vt conuocato episcoporum aliquot sibi consentientium concilio, in eo œcumenicum, hoc est, vniuersalem se pronunciaret patriarcham & episcopum. Aduersus cuius insolentiam idem insurgens Pelagius conciliũ illud sua & apostolicę sedis autoritate deduxit in irritum: & episcopis, qui in eo conuenerant, stultæ illius elationi & insolentiæ cõsentire atque assentari sub anathematis interminatione interdixit. Addens, tam prædecessores illius, quàm illum ipsum etiam Ioannem

Quanto ambitu Constãtinopolitana sedes secũdũ locũ obtinuerit in ecclesia D

Pelagius aduersus ambitionẽ Ioãnis Constant.

A annem suis literis & epistolis proprio roboratis sigillo & chirographo, Apostolicæ sedis autoritatem sæpe recognouisse & publice confessos fuisse super vniuersam CHRISTI ecclesiam, seipsos etiam successoresque suos, si aduersus eiusdem sedis autoritatem se vnquam efferrent, constringentes anathematis vinculo. Idcirco, inquit, non est necesse illos excommunicare aut anathematizare, quia ipsi anathematis vinculo seipsos (proprijs manibus professiones suas suaque scripta roborantes) constrinxerunt. Hæc ille Pelagius ad episcopos, qui ad illicitam vocationem Ioannis Constantinopolitani episcopi conuenerant. Quo paulo post sublato è viuis, eadem tempestas excepit diuum Gregorium, qui, quod Ioannis illius ambitioni aduersaretur, etiam Mauritij imperatoris grauissimas inimicitias pertulit. Cui quadā epistola respondens, non suam eam causam esse, sed Dei & totius ecclesiæ, contestatus est: Quia, inquit, piæ leges, quia venerādæ synodi, quia ipsa domini nostri Iesu Christi mandata superbi & pompatici cuiusdam sermonis inuentione turbantur. Cunctis enim euangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto & omnium apostolorū Petro principi apostolo, totius ecclesiæ cura B commissa est. Ipsi quippe dicitur: Petre amas me? pasce oues meas. Ipsi dicitur: Ecce Satanas petijt cribrare vos, sicut triticum, & ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Ipsi dicitur: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non præualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claues regni cœlorum, & quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, &c. Ecce potestas ei ligandi soluendique tribuitur, cura ei totius ecclesiæ & principatus committitur: & tamen vniuersalis Apostolus non nominatur. Et vir sanctissimus cōsacerdos meus Ioannes vocari vniuersalis episcopus conatur? Exclamare compellor, & dicere: O tempora, o mores. Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorū iuri sunt tradita, destructæ vrbes, euersa castra, depopulatæ prouinciæ, nullus terram cultor inhabitat, sæuiunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum. Et tamen sacerdotes, qui in pauimento & cinere flentes iacere debuerunt, vanitatis sibi nomina expetunt, & nouis ac prophanis vocabulis gloriantur. Hæc ille Gregorius ad Mauritium imperatorem illius scandali autorem, aut certe patronum. Aduersus quem cum diuina vltio, suæ vindex ecclesiæ, Pho-

C cam tandem excitasset, militari tumultu imperatorem creatum, idem post sublatum cū coniuge & liberis Mauritium, etiam scandalum illud ab ecclesia sustulit, atque imperiali edicto Constantinopolitani episcopi insolentiam coercuit, vetuitque ne quis alius nominaretur vniuersalis ecclesię patriarcha aut episcopus, quàm vnus Romanæ ecclesiæ pontifex, quæ vt semper caput fuit ecclesiarum omnium: ita & hic Ecclesiasticæ hierarchiæ princeps semper est habitus. Et hic indocti quidam & stupidi alicubi breuiter annotatū legentes in chronicis, constitutum à Phoca, vt solus Romanus pontifex vocaretur œcumenicus, Romanaque ecclesia agnosceretur caput ecclesiarum omnium, putant à Phoca primo hoc datum Romanæ ecclesiæ atque eius pontificibus, quod eisdem competijsse ab initio superioribus duobus libris satis superque demonstratum est. Certe idem ipse Gregorius, tam in memorata ad Mauritium imperatorem, quàm in alijs ad Eulogium Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum episcopos epistolis, affirmat à frequentissima illa Chalcedonensi synodo, atque adeo à catholica (cuius sensum illi exprimebant) ecclesia beatum Leonem Apostolicæ sedis pōtificem, recognitum & appellatum fuisse patriarcham œcumenicum. Quanquam ipse etiam sibi conuenientem, & ab vniuersa ecclesia delatam appellationem eiusmodi, velut inuidiosam, aut certe onerosam fugiens, quo ambitiosum illum & insolentem ab vsurpatione sibi non competentis honoris suo reuocaret exemplo, non œcumenicum se episcopum, sed seruum vocauit seruorū Dei. Quem morem etiam successores eius fere retinuerunt: tametsi ab alijs sibi congrua appellatione, & ante, & post Gregorium semper honorati sint. Ita enim demonstrauimus ab initio gessisse omnes curam episcopatumq; totius ecclesię. Ita ante annos mille quadringentos, quoties id res exigeret, nihil dubitasse seipsos nominare & scribere episcopos vniuersalis apostolicæ ecclesiæ toto orbe approbante, testes sunt, primo Sixti primi, sub Hadriano principe, ad episcopos totius orbis epistola, quæ sic incipit: Sixtus vniuersalis apostolicæ ecclesiæ episcopus, omnibus episcopis in domino salutem, quæ aliquanto ante annos M.CCCC. scripta est. Deinde illa Victoris, non multo post scripta ad Alexandrinum Theophilum, in hæc verba incipiens: Victor Romanæ & vniuersalis ecclesiæ archiepiscopus, Theophilo episcopo, & cunctis fratribus in Alexandria domino famulantibus. Ita quoque beatus Pontianus martyr

B. Leonem à Chalcedo. synodo appellatum patriarcham œcumenicum.

D

B. Gregor. se seruū vocauit seruorum Dei.

Sixtus I. sub Hadriano imperatore se scribit & nominat vniuersalis ecclesiæ episcopū.

Idem Victor.

Idem Pontianus.

A martyr & pontifex ante annos M.CCC. vniuersis Christifidelibus scribens sic orditur: Pontianus martyr sanctæ & vniuersalis ecclesiæ episcopus, omnibus recte dominum colētibus. Beatus etiā Stephanus (ad quē extant sancti Cypriani epistolæ) paulo citra annos mille trecentos, in hæc verba scribit omnibus toto orbe episcopis: Stephanus sanctæ apostolicę & vniuersalis ecclesiæ episcopus omnibus per diuersas prouincias constitutis episcopis in domino salutem. Ita Marcellinus ad Solomonem episcopum. Marcellus ad Maxentium tyrannum, & alij ad alios (ne frustra sim prolixior) apostolicæ vniuersalis ecclesiæ se scribunt episcopos. Et hi omnes ante Constantinū & Nicenū cōciliū. Iam & tempore eiusdem concilij B. Syluester in edicto Constantini imperatoris nūc summus, nunc vniuersalis nominatur pontifex. Et à B. Athanasio Alexandrino & vniuersis Aegyptiorum episcopis, Marcus Ro. ac apostolicæ, atque vniuersalis ecclesiæ papa scribitur. Ad Damasum quoque Stephanus archiepiscopus & caput concilij Mauritaniæ, vna cum vniuersis episcopis trium conciliorum Aphricanæ prouinciæ scribētes, eundem patrem patrum, & summum omnium præsulum pontificem consalutant. Et vt semel finiam, à DC.XXX. episcopis qui ex toto orbe in Chalced. synodum conuenerant, B. Leo simili appellatione dignatus est. Ne forte crederes ipsos tantum in suis literis sibi hoc vsurpasse Ro. pontifices. Et hæc omnia quanto tempore ante Phocam & Bonifaciū tertium? Ita vt me plane pudeat stupēdæ impudentiæ & ignorantiæ illorum, qui prædicta annotantes, & proferentes contra antiquitatem autoritatis sedis apostolicæ, sibi tamen vehementer eruditi videntur. Quod vero negat Gregorius quenquam etiam prędecessorum suorum (quibus solis hoc competere videbatur) vsum fuisse illo vniuersitatis vocabulo, Ioannis illius ea in re stupiditatem taxat, qui imitari volens appellationem & titulos Ro. pontificum, vniuersalem seipsum faciebat episcopum, quod à nullo illorum præsumptum legitur. Qui tametsi catholicæ aut vniuersalis ecclesiæ se confiterentur, scriberent & gererent episcopos, non tamen vniuersales episcopos. Nam qui vniuersalem se facit episcopum, omnibus alijs (vt idem scribit Gregorius) episcopatus honorem detrahit, quem sibi arrogat vniuersum.

Idem Stephanus.

B

Restat adhuc vltimo hic loco respondere ad pauca quædam verba, quæ captauit ille ex præfatione Isidori in Nicenum conciliū, quibus dicit residentibus in concilio episcopis iussisse Constantinum, vt adesset Arrius, quo iudicarent illi de propositionibus eius & quæstionibus. Ex quibus notat humani legislatoris fidelis iussu in concilium congregatos sacerdotes & episcopos. Vnde etiam argumentum trahit omnem coactiuæ iurisdictionis autoritatem super vniuersos æque sacerdotes & laicos, personarum determinationem & approbationem, officiorum quoque institutiones omnium ad eiusdem tantum autoritatem pertinere. Quod ipsum confirmat ex legibus & edictis principum aduersus hæreticos. C

Sed hic vide Christiane lector, quàm sibi nusquam hic constet, quàm aranearum more venenum exugat ex autoribus omnibus, ex quibus tamen Christifidelibus suggeritur syncerissimi mellis vberrima copia. Vt mera malignitate & hæretica plane malitia, trunca quædam verba vbique captet ex scriptoribus, & suæ impietati seruire cogat: cum, quæ abscindit, præcedentia & sequentia suam sententiam plane iugulent. In primis hoc nobis respondeat, qua nunc ratione Constantinum hic vocet legislatorem humanum fidelem, ex cuius autoritate conuocatum sit vniuersale concilium, & in eo peracta omnia, cum superius semper ipse contenderit autoritatem legis ferendæ esse non posse penes vnum aut paucos, sed necessario residere penes vniuersitatem multitudinis. Et propter hoc eandem vniuersitatem, semper legislatorem humanum appellauit, insuper & vniuersitatem fidelium, primum legislatorem humanum fidelem. Vnde ergo derepente tanta rerum conuersio? Vnde nunc vnus Constantinus legislator fidelis, cū nec ab vno, nec à paucis optimas leges ferri posse ab ipso euidenter, vt iactat, demonstratum sit, sed à sola vniuersitate ciuilis multitudinis, ne vel ille vel illi, ad proprium, non commune respicientes commodum tyrannicas leges conderent. Sed dicet, autoritate vniuersitatis multitudinis vni principi hoc cōmissum legum ferendarum officium. Sed æque sibijpsi contradicit, qui XII. primæ dictionis suæ demōstrare conatus est, nec vni, nec paucis id committi, sed à sola vniuersitate multitudinis optimas leges ferri posse, idque talibus demonstrationibus, quas etiam in his quæ ad CHRISTI fidem, religionem, & regnum pertinent, vult nobis sufficere: tametsi cōtra euidentes & clarissimas scripturas, totius ecclesiæ vltra mille annos (quod negari non potest) vsum, obseruationem, consensum, sententiam. Vt autē daremus, aut posse aut

Marsilij impietas & inconstantia.

D

A aut potuisse à multitudine transferri legum ferendarum autoritatem in principem, nunquid hoc aliquando factum ab vniuersitate Christifidelium in Constantinum quisquam potest vel fingere? Vbi, quæso, ante Nicenum concilium vnquam conuenerat Christifidelium vniuersitas, vt ipsi daret autoritatem condendi leges obligantes domum ecclesiasticam? vbi autoritatē eandem domum, quatenus eiusmodi est, gubernādi? generalia cōuocandi concilia? ordinandi ministeria & officia ecclesiastica? Sed nec in illo ipso Niceno concilio conuenit Christifidelium vniuersitas, imo lecti tantum ex toto orbe sacerdotes & episcopi CCCXVIII. Quos ipsos habuisse autoritatem ex commissione fidelium toto orbe diffusa vniuersitate, nemo vnquam probauerit.

Coarguit eiusdē perfidiā in citādis autorū sententijs.

Iam nunc vide fidem & synceritatem hominis in citandis autoribus. Est quidem, quę trunca citat, in ea pręfatione de actis Nicenę synodi apud Isidorū verba legere. Sed si & præcedentia & subsequentia eiusdem autoris verbis in eadē præfatione adiūxisset, iam intellexisset lector, quàm diuersum ab eo, quod illi impingit, Isidorus sentiat. Sic enim incipit: Beatissimo Syluestro in vrbe Roma apostolicæ sedis antistite, Constantino Augusto, & Licinio Cæsare, consulatu Paulini &
B Iuliani virorum clariss. Anno ab Alexandro DCC.XXXVI. Mense Iunio, XIII. Calendas Iulij, propter insurgentes hæreses fides catholica exposita est apud Niceam Bythiniæ, quam sancta & reuerendissima Romana cōplectitur & veneratur ecclesia, quippe quam trecenti decem & octo patres, mediantibus Victore atque Vincentio religiosissimis Romanæ sedis presbyteris, inspirante Deo ad obstruenda Arrij venena protulerunt. Nam & nonnullæ regulæ subnexæ sunt, quas memorata suscipiens confirmauit ecclesia.

Ro. ecclesia vt primatum obtinuerit.

Deinde subiungit: Sciendum sane est omnibus catholicis, quoniā sancta ecclesia Romana, nullis synodicis decretis prælata est, sed euangelica voce domini & saluatoris nostri primatum obtinuit, vbi dixit beato Petro apostolo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Et tibi dabo claues regni cœlorum. Et quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque solueris, solutum. Adhibita est etiam societas in eadem vrbe beatissimi Pauli apostoli vasis electionis, qui vno die, vnoq; tempore gloriosa morte cum Petro, sub principe Nerone agonizans coronatus est, & ambo pariter ecclesiam sanctam
C Romanam Christo domino consecrauerunt, alijsque omnibus vrbibus in vniuerso mundo, sua præsentia atq; venerando triumpho prætulerunt. Et licet ab omnibus assidua apud dominum, omnium sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus sanctissimus apostolus, Romanis proprio chirographo pollicetur, dicens: Testis est mihi Deus, cui seruio in spiritu meo, in euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis. Prima ergo sedes cœlesti beneficio est Romanæ ecclesiæ, quam beatus Petrus atque Paulus suo martyrio dedicarunt. Secunda autem apud Alexandriam, B. Petri nomine à Marco eius discipulo & euangelista consecrata est. Quia & ipse in Aegypto primus verbum veritatis directus à Petro prædicauit, & gloriosum ibidem suscepit martyriū, cui venerabilis successit Abilius. Tertia vero sedes apud Antiochiam eiusdem B. Petri apostoli habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam veniret, habitauit, & Ignatium episcopū constituit, & illic primum nomen Christianorū nouellæ gentis exortum est. Nam & Hierosolymitanus episcopus, pro tanti loci reuerentia habetur ab omnibus honorabilis, maxime quod illic primus beatissimus Iacobus cognomēto iustus, qui etiam secundum carnem frater domini nuncupatus est, à Petro, D
Iacobo & Ioanne apostolis est ordinatus episcopus. Tamen secundum antiquorum patrum definitionem, sedes prima Hierosolymis esse minime dicitur, ne forte ab infidelibus & idiotis sedes domini nostri Iesu Christi, qui in cœlis est, in terra esse putaretur, &c.

Ordo principalium sedium.

Deinde veniens ad causam & occasionem Niceni concilij: Cum igitur, inquit, apud Alexandriam post Achillem, qui Petri martyrio successit, suscepisset Alexander sacerdotium, quia pax nostris & quies à persecutionibus erat, atque ecclesiarum gloria confessorum meritis gaudebat, prosperitas rerum nostrarum domestica cōtentione turbabatur. Etenim presbyter quidā apud Alexandriam, nomine Arrius, vir ipse forma magis quàm virtute religiosus, & gloriæ laudisque & nouitatis improbe cupidus, praua quædam de Christi fide proferre, quæ arte inquisitionis inuenerat, cœpit. Abscindere enim & separare ab illa æterna & ineffabili Dei patris substantia vel natura filium conabatur. Quæ res in in ecclesia plurimos conturbabat & à dulci mentis tranquillitate dimouebat. Sed cum Alexander episcopus, natura lenis & quietus, assiduis commonitionibus Arrium cuperet à prauo incœpto & as-

Occasio & causa Niceni concilij.

Hoc omnium hæreticorum proprium est

ser-

A fertionibus impijs reuocare, nec tamen res ex sententia procederet, & quod plerosque contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum & per alias vrbes & prouincias serpserat, perniciosum fore credens si dissimularet à talibus, plurimis consacerdotibus rem indicat. Quin & laicis quæstio innotescit, & sermo vsque ad aures religiosi principis, quippe qui omni studio & diligentia curaret, quæ nostra sunt, peruenit. Tum ille ex sententia sacerdotum, apud vrbem Niceam episcopale concilium conuocat. Ibique Arrium, trecentis decem & octo episcopis residentibus, adesse iubet, ac de eius propositionibus & quæstionibus iudicare.

Et subiungit consequenter: Sed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. Etenim cum ex omnibus pene locis conuenissent episcopi, & vt fieri solet, ex diuersis causis inter se quędam iurgia detulissent, interpellabatur frequenter à singulis, offerebantur libelli, culpæ proferebantur, & magis ad hęc, quàm ad id pro quo fuerat ventum, animos dabant. At videns quod per eiusmodi iurgia frustraretur causa summi negocij, diem certum statuit, quo vnusquisque episcoporum si quid querimoniæ B habere videretur, semel deferret. Cum resedisset, suscepit libellos à singulis, quos omnes in sinu suo continens, nec in eis quid contineretur aperiens, ait ad episcopos: Deus vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et ideo nos à vobis recte iudicamur, vos autem nō potestis ab hominibus iudicari. Propter quod ei solius inter vos expectate iudicium, vt vestra iurgia, quæcunque sunt, ad illud diuinum reseruentur examen, vos enim nobis à Deo dati estis dij. Conueniens ergo non est vt homo iudicet Deos, sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Et ideo his omissis, illa quæ ad fidem Dei pertinent, absque vlla animorum contentione discutite. Et cum hæc dixisset, omnes querimoniarum libellos iussit exuri, ne innotesceret illi odium & suggilatio sacerdotum. Hactenus Isidorus in præfatione prædicta. Quem nunc audis lector, an confirmet quæ nos duobus superioribus libris demonstrauimus. An vero huius contrariam impiamq; assertionē & sententiam.

Nota confessionē & vere Christianam sententiam Christianissimi principis.

In primis hoc perpende, quod negat Romanā ecclesiam aut à Constantino, aut etiam (quemadmodum ille asserit) ex decreto vllius vniuersalis concilij, sed euangelica voce domini saluatoris nostri in beatissimo Petro accepisse primatum super alias ecclesias. Deinde & hoc perpende, quod ea præfatione clarissime innuatur, autoritatem illius Niceni concilij dependisse ab autoritate Romanæ ecclesiæ. Siquidem ideo fidei catholicæ expositionem factam in dicto concilio meruisse apud omnes autoritatem indubiam, quia sancta & reuerendissima Romana ecclesia eandem complexa & venerata est. Quippe quam trecenti decem & octo patres mediantibus apostolicæ sedis legatis Deo inspirante protulerunt. Sic & de canonibus eiusdem concilij innuit: quos, inquit, memorata suscipiens confirmauit ecclesia. Vides itaque à Romana ecclesia, testificante præfatione prædicta, confirmatos fuisse canones ac regulas statutas in Niceno concilio. Ex quo constat, eum semper fuisse orthodoxorum sensum & consensum, vt ex vnius Romanæ ecclesiæ autoritate dependeret autoritas conciliorum vniuersalium: & non vt apud hæc esset omnium prima autoritas. Sed libro sequenti vniuersam conciliorum causam diligentius explicabimus. Quin & religiosissimi principis confessionem pepende, qua recognouit sacerdotes & episcopos suo non esse subiectos iudicio, cuius contrarium iste conatur adstruere: quin potius eosdem accepisse potestatem de ipso quoque iudicandi & imperatore & imperio: Deus, inquit, vos constituit sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi. Et nos à vobis recte iudicamur: vos autem non potestis ab hominibus, secularibus videlicet, iudicari. Vides itaque lector Christiane, qua hic fide citet autorum sententias velut suæ subscribentes sententiæ. Nam ea præcipue causa, vt hoc ipsum clare intelligeres, hæc aliquanto prolixius hic adscripsimus.

C

Niceni cōcilij autoritatem depēdisse ab autoritate Ro. ecclesiæ.

D

Quod igitur ille ex præfatæ præfationis verbis demonstratum putat, Constantini autoritate peracta in Niceno concilio omnia, ipse tibi reclamat Constantinus, ex sacerdotali autoritate, quanuis sua instantia, ea peracta affirmans. Siquidem, vt scribit Theodoretus ille Cyrenen. episcopus, præparata in regalibus domo maxima, & in ea collocatis sedibus & subsellijs, quę ordini sacerdotū sufficeret, inuitauit eos ingredi. Introiuit autē & ipse princeps vltimus cū paucis, laude dignā sui magnitudinē habens, & mirabilem speciē, mirabilioremq; gerēs dignitatē pudoris in frōte. Minore vero sede quā alijs posita, in medio eorū sedit, primū tamen petēs sibi hoc episcoporū iussiōe cōcedi. Hactenus ille.

Constantinus nisi petita & obtēta ab episcopis licētia, nō ingressum conciliū.

g Vides

A Vides itaque quam autoritatem Constantinus exercuerit in Niceno concilio. Quod vero dicitur, eius iussu congregatum concilium, non ita habet ea quam citat Isidori præfatio, sed quod ex sacerdotum sententia apud Niceam episcopale concilium conuocauerit. Ipse itaque suam autoritatem subiunxit sacerdotali, eidemque famulari fecit, & velut sacerdotalis sententiæ executor factus est. Sed de conciliorum autoritate, vnde eorum dependeat autoritas, & cuius autoritate regulariter cõuocari oporteat, libro sequenti exactius explicare conabimur.

In hæreticos vero quod principum, non Romanorum pontificum, aut sacerdotalis vllius collegij autoritate vult constitutas fuisse pœnas ab initio: dicimus, ex CHRISTI necessaria ordinatione duos esse in ecclesia gladios, alterum spiritalem, materialem alterum, vtrunque vero esse debere in potestate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, sui in illo suo regno vicarij: alterum quidem vibrandum ab ipso, vbi id res exigit & necessitas: alterum vero militari manu ad iussum imperatoris, regum, aut principum, ad nutum tamen regni huius CHRISTI præsidis. Id quod diligenter annotarunt sancti patres significasse CHRISTVM, cum iussi ab eo apostoli diuenditis tunicis gladios emere

B respondissent, duos se habere, idem dixerit, duos sufficere. Quorum altero, qui materialem significabat, cum Petrus paulo post defensurus CHRISTVM Malcho amputaret auriculam, iussus est ab eodem gladium suum in vaginam recondere. Tuum ergo, inquit ille Bernardus ad Eugenium, qui negat, non satis mihi videtur attẽdere verbum domini dicentis sic: Conuerte gladium tuum in vaginam. Tuus erit ergo & ipse, tuo forsan nutu, non tua manu euaginandus. Alioqui, si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, non respondisset dominus, satis est, sed nimis est. Vterque ergo ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille vero & ab ecclesia exerendus est. Ille sacerdotis, is militis manu, sed sane ad nutum sacerdotis & iussum imperatoris. Itaque ecclesia vtroque gladio persequitur hæreticos, spiritali, manu sacerdotis: materiali, iussu quidem secularium principum, tamen subsequenter ad sacerdotale iudiciũ.

Libr. 4. de consi.

Ecclesia vtroq; gladio hæreticos persequitur.

Quod ipsum, nõ preesse, sed subesse potius ciuilem autoritatem ecclesiasticæ, atque eidẽ subseruire suis edictis & legibus, certissimo argumento est: Quemadmodum, vt necessario subsit iam existens officium insignis membri ecclesiastici corporis, autoritati capitis, cui plena totius corporis gubernandi commissa est à Christo autoritas, supra non semel irrefragabiliter à nobis demonstratum est. C

Summam querimoniarum omnium, quæ in sedem apostolicam atque eius pontifices ex vsurpata (vt volunt) plenitudinis potestatis abusu effunduntur ab hostibus dignitatis ecclesiasticæ: & quæ imperiali autoritati, & seculari potestati per ipsos inique detracta conqueruntur, breuiter complecti & explicare.

CAP. XI.

NVllum finem, nullũ modum suæ impietatis facit ille Marsilius: sed quicquid à singulis ecclesiasticæ dignitatis hostibus in ecclesiam vnquam aut scriptum, aut excogitatum est, hic simul in eandem maledicentissime euomuit. In primis itaque hoc indignissime ferens, prætendi à Romanis pontificibus, sibi vt ouilis Christi rectoribus commissam à Christo eius gubernandi & disponẽdi autoritatis plenitudinem, multas distinctiones & acceptiones varias plenitudinis potestatis, ca. XXIII. dict. suæ secundæ comminiscitur. Quas vniuersas scrupulose prosequi, non est operæprecium: sed tantum quæ ad rem ipsam videbuntur pertinere, non dissimulabimus. Dicit autem nullo prorsus modo plenitudinem illam potestatis Romanis pontificibus competere. Neque vt intellectam, veluti supremam quandam iurisdictionis coactiuæ autoritatem super omnia membra ecclesiæ, communitates, populos, reges, principes, regna, imperia: qui tertius apud eum plenitudinis potestatis modus est. Neque etiam super ministros tantum ecclesiæ diuino specialiter mancipatos cultui & seruitio, clericos, sacerdotes, episcopos: vt ipsis sua possit officia præscribere, eorundem ab illis rationem exigere, officio amouere, vbi id res & causa exigeret, & alios in eorundem locum substituere: Quæ partim in quarto apud illũ modo potestatis plenæ, partim comprehendũtur in sexto. Nec deniq;, vt intelligatur illorũ esse, exoriẽtes in ecclesiastica domo de fide & religione quæstiones & cõtrouersias sua definitione & iudicio terminare aut cõponere, suis canonibus & legibus ordinare ritum ecclesiasticũ, suasq; ordinationes à Chri-

Inuectiuã Marsilij aduersus plenitudinẽ potestatis Romani Pontificis.

D

A à Christifidelibus sub aliqua pœna exigere.

Vt probet Romã Pont. non cõpetere potestatis plenitudinem,

Quando vero horum omnium ab illo demonstrationem expectas, nihil audis quàm remißionem ad superius à se statuta, æque impias sententias, æque nulla solida ratione probatas: sed semper remißionem ad prius demonstrata, & tandem ad illam sententiam, quam XII. dicti. suæ primæ, dialecticis aliquot ratiunculis male venatis ex politicis Aristotelis conatur adstruere. Apud solam videlicet vniuersitatem multitudinis esse autoritatem ferendæ legis obligatoriæ, deinde & XV. eiusdem, apud eandem solam esse autoritatem constituendi principis. Itaque explicatis suis illis diuisionibus & modis plenitudinis potestatis: De tertio, inquit, & quarto modis plenæ potestatis eiusmodi (nam primus & secundus nihil ad rẽ faciunt) per demonstrationem ostensum est XV. primæ, & per scripturæ sacræ testimonium, quarto, quinto & octauo secundæ dictionis suæ. At cum ad illa ipsa recurrens capita, rationes diligentius expendis, nihil inuenis, quàm remißionem similem, ab octauo ad quintum, ab hoc ad quartum, & tandem ad XV. & XII. primæ, velut ad prima sua principia. Vel scripturę sacrę & sanctorum patrum citatas quidem, sed contra proprium suum B sensum deprauatas sententias, quod satis superque in superioribus demonstrauimus. Et eodem prorsus modo, reliquos quoque à se modos plenæ potestatis explicitos, sed in his, quæ diximus, comprehensos, satis demonstratum vult Romano pontifici non competere.

Pergens autem suo more, & velut legislator quidam, nos docere, vt in eandem potestatis plenitudinem paulatim irrepserint dominandi libidine & Christifidelium simplicitate, aut potius stoliditate ac superstitione, nullum modum ponit suæ maledicentiæ. Sed hoc in primis exaggerat velut inuidiosum secularibus, quod omnem clerum exemerint à iurisdictione laica, quodq́; ipsis iniuriantes spritali vlciscantur gladio.

Crimina, quæ Roma. Pont. obijcit.

Item, quòd quidam ex eis Romanũ principem iuramento fidelitatis sibi adstrictum prætenderit.

Postremo, quòd alter alterius imperatoris sententiam reuocare conatus fuerit.

In omnem deinde detrahendi & maledicendi licentiam effrenem linguam soluens liuida detractio, & quamcunque animo concipere potuit, virulentiam in Roma. pontifices expuens, multis & impotentibus verbis exaggerat, quibus quantisq́ue modis eorum quidam hac plenitudine potestatis abusi sint. Primum in ordinandis & constituendis C ministris & prælatis ecclesiæ, quos queritur indignos præfici, turbari exemptionibus, nec conseruari ordines ecclesiasticos. Exhauriri annatis atque eiusmodi exactionibus regna & prouincias. Deinde cum secundum legem diuinã nihil poßidere proprium, sed sectari paupertatem euangelicam, nudo simplicique victu & vestitu esse contenti, subesse deberent, non præesse principibus seculi, sub legibus & ordinationibus eorundem viuere, ab eisdem & populo collationes, confirmationes, & inuestituras omnium dignitatum, prælaturarum & ecclesiasticorum officiorum, vocatorumq́; beneficiorum accipere, quemadmodum constare affirmat antiquitus fieri solitum, nunc contra dicit exulare ab ecclesia summam illam, quam Christus in ea plantauerat, meritoriam paupertatem, ob sacerdotum contrariam auaritiam: in locum autem humilitatis admissam superbiam, & principibus secularibus omnia, quæ illorum iuris sunt, adempta à Romanis pontificibus, & vsurpata sibi sub prætextu illius plenitudinis potestatis, hoc est, tam ordinationem sedis Apostolocæ, quàm inuestituras, collationes & dispensationem aliarum dignitatum, prælaturarum & officiorum, beneficiorumq́ue ecclesiasticorum omnium. D Quam præsumptionem primam impingit Simplicio, quem primum statuisse dicit, nullum clericum à laico inuestituram debere suscipere. Hunc sequutum Adrianum tertium statuisse, vt nullus imperator de electione papæ se intromitteret, cum ante per imperatores Romanæ ecclesiæ episcopi consueuissent institui, atque idem hoc priuilegio concessum affirmet, primũ Carolo magno, deinde Ottoni primo, illi quidem ab Adriano, huic vero à Leone, cuius hoc citat decretum.

Quibus modis crimineatur abusos potestatis plenitudine.

Leo papa in synodo congregata Romæ in ecclesia sancti Saluatoris: Ad exemplũ beati Adriani, Apostolicæ sedis episcopi, qui diuo Carolo victoriosißimo regi Francorum Patritiatus dignitatem, ac ordinationem Apostolicæ sedis & inuestituram concesßit, ego quoque Leo, seruus seruorum Dei, episcopus sedis Apostolicæ, cum cuncto populo & clero Romano, constituimus, confirmamus & roboramus, & per nostram Apostolicam autoritatem concedimus atque largimur Domino Ottoni primo, regi Teuthonicorum eiusque successoribus huius regni Italiæ in perpetuum, tam sibi facultatem eligendi successorem, quàm summæ sedis apostolicæ pontificem ordinandi.

Priuilegiũ ordinandi sedẽ apostolicam atq; inuestiturarũ &c. Ottoni primo cõcessum à Leone.

g 2 Ac per

A Ac per hæc archiepiſcopos, ſeu epiſcopos, vt ipſi ab eo inueſtituram accipiant, conſecrationem autẽ vnde debent, exceptis his, quos imperator pontifici & archiepiſcopis conceſsit. Et nemo deinceps, cuiuſcunque ſit dignitatis vel religioſitatis, eligendi ſeu patritium, ſeu pontificem ſummæ ſedis, vel quemcunque epiſcopum ordinandi habeat facultatem abſque conſenſu ipſius imperatoris, qui tamen fiat abſque omni pecunia. Et vt ipſe ſit patritius & rex. Quod ſi à clero quis epiſcopus eligatur, niſi à ſupradicto rege laudetur & inueſtiatur, non conſecretur. Si quis contra hanc autoritatem apoſtolicam aliquid moliatur, hunc excommunicationi ſubiacere decreuimus: & niſi reſipuerit, irreuocabili exilio puniri, vel vltimis ſupplicijs affici. Hactenus verba decreti. Quod ipſum confirmatum dicit à Stephano illius Leonis ſucceſſore. Deinde à Nicolao qui huic ſucceſsit. In quo equidem edicto dicit ſingulariter notandum, quod translatio illa inueſtiturarum à Ro. pontifice, vna cum clero & populo facta in imperatorem, quantum ad ipſum attinebat pontificem, ſolum quædam renunciatio fuerit, aut reſtitutio potius, B per quam ius illud ad ſuam naturam, ſuumque dominum redijt. Quoniam, inquit, autoritas huius prima fuit & eſt principis aut legiſlatoris humani, qui hãc autoritatem inueſtiendi epiſcopos & archiepiſcopos iam dudum papæ conceſſerat. Quam rurſus refuſam in principem à clero & populo Romano non vult reuocari poſſe à ſolo pontifice abſque decreto populi. Propter quam tamen reuocationem præſumptam à Romanis pontificibus, maximas inter ipſos & imperatores diſcordias conſecutas affirmat, præcipue autem inter Paſchalem II. & Henricum V. Teuthonicorum regem: quem dicit ab illo prohibitum ad imperialem apicem ſcandere, vſque dum inueſtituras epiſcoporum, abbatum & clericorũ omnium, per ſuas literas & nuncios Romam miſſos ex Tuſcia, eidem reſignaret. Quas rurſus Romam ingreſſus cum exercitu, poſtquam imperiali diademate exornatus fuerat, capto cum cardinalibus pontifice, ab eodem vi extorſit, ſed poſt Caliſto II. iterum reſignauit.

Sed has, inquit, conceſsiones & priuilegia, ex cauſa fortaſsis legitima reuocare volentes, aut reuocantes ſimpliciter, aut in parte Otto IIII. & Fredericus II. Romanorum imperatores, epiſcoporum & cleri Romani plurimas inſidias, perſecutiones & impedimenta ſunt perpeſsi.

Iam & hoc velut intolerandum grauibus verbis inſectatur, quod tẽporalia poſsidentes, nolunt ſubeſſe legibus ac edictis principum, contra Chriſti, vt dicit, & apoſtolorum exemplum & doctrinam, cum dicat Apoſtolus: Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis & fraudatis, & hoc fratribus. Quod parum, inquit, attendentes Romani epiſcopi cum clericis alijs, ſi quando per Romanos principes ſibi grauari videantur, per decimarum vel tributorum ſumptionem, ad militũ ſuorum impenſam in neceſsitatibus bellorũ pro ſuſcepta gratia & beneficio rerũ temporalium, quas à Romanis principibus gratioſe acceperunt, in ſuperbiam elati, & ſuæ conditionis ignari, & ingratiſsimis omnibus magis ingrati, effrenata quadam præſumptione in horribiles blaſphemias & anathemata proruperunt, tam in principes, quàm in eis ſubditos, in ſe tamen & in ſua capita potius reditura, quàm nocitura illis. C *Quæ ille contra immunitatem bonorũ eccleſiaſticorum.*

His addit, Romanos põtifices multa vſurpare & vſurpaſſe de iuribus imperij, vt ciuitates Romandiolæ, Ferrariam, Bononiam, & alia quàm plurima.

Et quod vult his omnibus eſſe intolerabilius, in tantam quoque dementiam & inſaniam dicit prorupiſſe ex his aliquos, vt omnes mundi principes & populos pronunciarint ſuæ iuriſdictioni coactiuæ ſubiectos. Et hoc credere tanquam verum, eſſe cuique de neceſsitate ſalutis. D *Contra definitionem Bonifacij.*

Sane, inquit, attendẽtes & noſcentes (tametſi diſsimulent) humani legiſlatoris eam eſſe autoritatem, priuilegia & conceſsiones quaſcunque conferre & auferre, Romani principis creationem & promotionem, omni ſollicitudine & machinatione prohibent. Quin & illa ſeſe armant plenitudine poteſtatis, quam à CHRISTO in perſona beati Petri, ſibi vt eius ſucceſſoribus, aiunt ſingulariter conceſſam. Quo ſiquidem execrabili titulo & oratione ſophiſtica ſecundum æquiuocum, omnibus fidelibus nihilo minus tanquam falſa, ſecundum omnes eius ſenſum ſemper & vbique neganda, paralogizare nituntur, & in ſuam ſeruitutem redigere omnes mundi principes & populos. Quod non obſcure præ ſe ferre vult Clementinam de ſententia & re iudicata. In qua reuocando ſententiam quãdam Henrici VII. Nos, inquit, tam ex ſuperioritate, quã ad imperium non eſt dubium nos habere, quàm ex poteſtate in quã vacãte imperio imperatori ſuccedimus, & nihilominus ex illius pleni- *Contra Clementinam de ſenten. & re iudic.*

A plenitudine potestatis, quam Christus, rex regum, & dominus dominantium, nobis licet immeritis in persona beati Petri concessit, sententiam & processus prędictos, & quicquid ex eis secutum est, vel occasione ipsorum, de fratrum nostrorum consilio declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes.

Classico omnes ad rebellionē cōcitat. Tandem in hæc verba exclamat: Et ne deinceps lateat horum episcoporum fallacia, tanquam veritatis præco, clamo valenter & vobis dico, regibus, principibus, populis, tribubus & vniuersis linguis, per Romanos episcopos cum suorum clericorum seu cardinalium cœtu, hac ipsorum scriptura, secundum omnem eius suppositionem apertissime falsa, summum omnium præiudicium fieri. Vos enim tentant in suam redigere subiectionem, si eam manere passi fueritis, præsertim vim ac legis robur habere. Attendite nanque per necessitatem sequi, habentem autoritatem primam cuiusuis principis seu iudicis reuocandi sententiam, super eum habere iurisdictionem, & coactiuum principatum, potestatem quoque sui principatus instituendi & deponendi. At eam Romanus episcopus sibi adscribit super omnes principes mundi, & ex illa plenitudine potestatis, quam à Christo in persona B. Petri accepit.

B Quanuis aperto mendacio contra Christi & apostolorum doctrinam, per quam & sibi & apostolis omnibus, eorumque successoribus omni coactiua in quemcunque autoritate, nedum in principes vult interdixisse Christum: sicut IIII. V. & IX. secundæ dict. suæ sufficienter à se demonstratum confidit.

Post hæc vult specialius vlturus imperium de Roma. pontificibus, nouum inchoat non tam libellum quàm librum iniuriarum & blasphemiarum in Romanos pontifices, in quo tam impotenter, tam virulenter, tam petulanter debacchatur in eosdem, vt etiam ipse Lutherus, quantumuis ea in re studiosus huius discipulus & imitator fuerit, quātumuis etiam eodem quo hic spiritu blasphemię plenus, maledicentiæ istius virulentiam vix assequi potuerit: tametsi vt vinceret, etiam omni studio contenderit. Qua interim quātum licebit dissimulata (nihil enim facit aliud, quàm vt clarissimè prodat quo spiritu agitatus hæc scripserit aduersus dignitatem & autoritatem ecclesiasticam) summam tantum causæ & querimoniarum, quas nomine imperij proponit aduersus Roma. pontifices prosequemur, quo discuti possit cōmodius, iustane sit an iniusta causa querimoniarum eiusmodi.

C In primis, post impia multa scurriliter in pontifices iactata conuicia illam ab ipsis iactatam sententiam, qua se diuino, humano, aut vtroque fortassis iure superioritatem habere dicunt supra Romanum principem, dicit eiusdem imperij autoritatem euertere. *Aegre fert Ro. principes subesse pontificibus.* Huius autem præsumptionis occasionem illis tribuisse vult superstitionem quorundam imperatorum citra Cōstantini tempora. Qui Christum venerantes in Rom. pontificibus, & singularem eis exhibentes, electionem suā eisdem significare solebant, quo eorundem intercessione reuerentiam, benedictionem à deo, & gratiam adiutricem ad sui gubernationem imperij consequerentur. Et eodem consilio, vult similiter imperatores quosdā, propter suæ intronizationis maiorem solennitatem, ab ipsis Roma. pontificibus, regium sibi diadema imponi fecisse. Qua consuetudine aliquot annorum vsu confirmata, ita vt iam legitimum videretur, imperatorem à Roma. pontifice apostolica autoritate benedici, & imperiali diademate insigniri debere, solennitatem eiusmodi, confirmatiorē electi nominantes, tandem simplicitate & ignauia principum, ius confirmationis eiusmodi ad se vult attraxisse. Quod, inquit, non est aliud, quàm Romanum pontificem soluere principatum, & principis electionem perpetuo prohibere. Nam si à pontificis voluntate aut confirmatione penderet electi autoritas, inane penitus esset officium eligentium. D

Imo grauiorem ex hoc ipso natū & consecutum vult abusum, quod imperatores præstare cogantur Rom. pontificibus fidelitatis iuramentū, hoc ipso illius autoritati & iurisdictioni se subijci cōtestantes: præterea prouinciarū quarundam illicite & iniuste occupatarū confirmationes facere, solenni iureiurando interposito. Quæ quidē iuramenta & pacta nec salua conscientia vult ab eis pręstari posse, vt contraria licito iuramento ante à se pręstito in sui electione de cōseruandis iuribus imperij: nec præstita licite obseruari. Quis enim, inquit, nisi muliere mollior, & manifeste ęque obseruando ac iurando talia periurus ea obseruauerit? Et cur magis Rom. imperatoris, quàm aliorū Christianorū regū & principū confirmationem ad se pertinere contendunt? *Vult iuramēta illa illicita nec obligatoria.* Proinde probat velut laudabile atque alijs imitandum Ludouici Bauari exemplum (cui vt adularetur & gratificaretur, suum illud sycophantiarum, calumniarum, conuiciorum & blasphemiarum volumen aduersus ecclesiæ autoritatem euomuit) quem dicit contempta & spreta autoritate cōfirmationis apostolicę, suę electionis *Probat Ludouici Bauari minime probandum exemplum.*

A vigore gloriose & fortiter sibi vendicasse iura imperij. Aduersus quem iniustissime & iniquissime vult se extulisse Ioannem XXII. tunc Romanum pontificem, & primum illū notasse execratione & anathemate, deinde procedente contumacia & contemptu, damnationis & priuationis in illum protulisse sententiam. In qua, vna cum sibi adhærentibus suisque fautoribus, ipsos fecerit hæreticos, ecclesiæ inimicos & rebelles. Subditos quoque per quædam, inquit, sua diabolica, non apostolica scripta à iuramento fidelitatis, quo eidem adstricti tenebantur, absoluerit periurio ac damnatione æterna inuoluēs miseros Christifideles ac simplices. Quum ab iuramento eiusmodi atque alio quouis promisso licito, certum dicat nullum episcopum absque rationabili causa posse absoluere, quam nullam illic vult fuisse rationabilē. Quinimo, inquit, concedere hoc aut Romano aut alteri cuiuis episcopo, nihil est aliud, quàm omniū principatuum radicem succidere: & vinculum nexumque cuiuscunque regni & ciuilitatis dissoluere. Multa hic maledicta congerens & congeminans in Rom. pontifices, velut contra Christum & apostolos docentes subditos rebellare potestatibus & suis superioribus, quibus illi obediendum B præcipiunt. Nunc pharisæos, nunc pseudoprophetas, atque alijs multo inhonestioribus epithetis exornans. In quo vno penè facundus est, nempe in insigni detractione & maledicētia, cum reliquus sermo vniuersus obscura tetraque barbarie sordeat, ita vt alicubi vix diuinare possis hominis sententiam: hoc ipso clarissime demonstrans, quis ille fuerit, qui per os eius locutus est, paracletus. Is ille nempe, quē Gersonus rectè vocat detractionem liuidam.

In sacerdotibus plane dānat potestatē secularis gladij.

Quin & hoc grauis & inexpiabilis piaculi loco obijcit, quod Marchiam Anchonitanam ac alias quasdam ditiones Roma. ecclesiæ, studio præfati Ludouici eidem rebellantes armis reduxerit ad officium: viros sanguinum & dolosos propterea appellans, cum sacerdotibus planè interdictam velit potestatem secularis gladij.

Peroratio Marsilij.

Tandem velut perorando, & reducendo orationem ad suum principium, vsurpatæ illi plenitudini potestatis à Romanis pontificibus acceptam referri vult omnem ciuilem, quæ inter principes & communitates viget, discordiam: absolutum ab eadem vigorem autoritatis principantium, qua ciuilis continetur concordia & vnitas. Proinde expedire dicit, vt titulus ille plenitudinis potestatis interdicatur Romano pontifici ab vniuersali concilio, similiter & facultas C conferendi beneficia ecclesiastica. Ad quæ vult obligari omnes iurisdictionem habentes, præcipuè reges, lege diuina velut constitutos, vt faciant iudicium & iustitiam. Hæc velut summa orationis est, bone deus qualis? quæ in sui confutatione multo minus nobis negocij exhibuit, quàm fecit, vt ex horrendo quodam verborum & maledictorum inuolucro expiscaremur inclusas sententias, easque explicaremus qualicunq; ordine & compendio. In quibus tamen fidem meam fateretur etiam ille ipse, si viueret. Adeo nusquā dissimulaui rationum eius efficaciam, nec in eisdem explicandis quicquam illis detraxi, aut vigoris, aut probabilitatis, vt pro virili easdem adiuuarim potius, & plerasque quàm ille, explicarim multo probabilius.

Romanis pontificibus, vt ecclesiasticæ hierarchiæ rectoribus, gubernationis quoque & regiminis vniuersæ familiæ ecclesiasticæ plenam potestatem competere, aduersus prædictorum impietatem aßerere.

CAP. XII.

D

Callidi serpētis artes, & quid spectet in impugnanda atque euertenda autoritate ecclesiastica.

VT videt nullis suis artibus & technis se magis proficere callidus ille & antiquus serpens, hostisque humani generis: quàm si, vt primis nostris parentibus deo, ita & nobis sacris ab eodem constitutis ordinatisq; magistratibus non obedire persuaserit. Inde enim & dei, & cultus eius, vniuersæque religionis neglectum videt consequi. Ita nulli rei, excitatis ad hoc suis apostolis, studet diligentius & accuratius: præsertim cum hoc sibi videat fere cecidisse feliciter, ob insitæ omnibus appetitionis cuiusdam, sed nisi ratione moderetur, inordinatæ, libertatis, inquā, cognatæque superbiæ igniculum. Sic secularibus persuadetur facilè, non subijci, non teneri sacerdotali autoritate & legibus. Ita cuique ea, quibus frena relaxantur licentiæ. Aures arrigunt tametsi pij alioqui principes, cū sua sibi iura detracta à sacerdotibus audiūt & facilè credūt, quæ per se arridēt, facilè incitantur ad ea quocūq; modo sibi vēdicanda, quę sibi deberi optimo iure persuadētur. Atq; ethnicā fere dominationē interdictā à Christo, instillatam ab his consultoribus, concipientes meditantesque animo, obliuiscuntur interim, quod Christianæ ecclesiæ membra sint, quod Christi regno seruiant. Sic (quorsum

A sum ille hæc agit omnia) supernæ quoque illius felicitatis regno, qui huius Christi regni finis est, excluduntur, & secum attrahit in perditionem & interitum. Quare prædictis diligentius respondendum est, calumnijs verius, quàm querimonijs, & vbique asserenda orthodoxa veritas. In primis hoc, velint nolint, fateantur necesse est, Rom. pontifici, velut totius ecclesiæ rectori & præsidi, competere autoritatē talem ac tantam, qualis quantaque ad ecclesiasticæ domus regimen gubernationemque illi fuerat necessaria. Qua & omnes, qui eiusdem familiæ sunt, quemq; in suo continere posit officio, ab vnoquoq; eius rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, moderari vniuersa quæcunque aguntur in domo ecclesiastica. Insuper & exortas omnes de fide & religione, ecclesiasticisq; negocijs causas, quæstiones, controuersias, inter membra ecclesiastici corporis, sua autoritate, definitione & iudicio terminare & componere. Proinde omnes qui ad Christi ecclesiam pertinent, qui intra septa ouilis eius continentur, quatenus ecclesiæ membra sunt, autoritati, gubernationi & regimini Petri & successorum eius humiliter se submittere, omnes eius sacrosanctam autoritatem illi datam à Christo agnoscere & reuereri oportere, à quo nemo exemptus est, nec princeps, nec rex, nec imperator, postquam se Christi iugo vltro subdidit, & regno eius incorporari seruireque expetijt. In quo, vt eiusmodi, nemo vllam super conseruos suos autoritatem aut superioritatem exercere potest, nisi cui constat à legislatore nostro Christo delegatam eiusmodi. Qui regni illius sui regimen nō imperatoribus aut regibus, sed Petro commisit. Illi dixit: Pasce regeq; oues meas & agnos meos. At cui aliquorum commissum est regimen, necesse est datam illi regendi eosdem potestatem, his autem obsequendi & rectoris imperijs obediendi necessitatē impositam: sine quo quis posset vel viginti personarum familiam regere? Sed hæc duobus libris superioribus ex illis nostræ fidei indubitatis certissimisque principijs copiose & luculenter demonstrata sunt. Et hoc ipso libro, ex illis ipsis, quę hic aduersus ecclesiam statuit philosophicis nō semel confirmata principijs.

Pastori & rectori ouilis Christi subesse omnes qui continentur in eodē, etiam imperatores, reges principes.

B

Hæc itaque est illa plenitudo potestatis, gubernandi videlicet & regendi ouile Christi & domum ecclesiasticam, non vsurpata à Rom. pontificibus, sed ipsis commissa à Christo in B. Petro apostolorum principe, cui succedunt in autoritate & officio. Qua si abutantur, non effugient iudicium eius, cui vni subiecti sunt, & qui vices suas ipsis cōmisit, potentesque potentius tormenta patientur. At nobis permissa nō est illos iudicandi autoritas. In quo si mihi non credis, audi Apostolum: Nam tu quis es, inquit, qui iudicas alienum seruū? Domino suo stat, & domino suo cadit. A Christo ille constitutus est vt te regat, vt te iudicet, non tu illius iudex cōstitutus. Tu autem ouis es, inquit ille, noli discutere pastorem, ne eius quoq; criminis reus tenearis: noli te iudicem dei constituere & Christi, qui dicit ad apostolos, & per hoc ad omnes prępositos, qui apostolis vicaria ordinatione succedunt: Qui vos audit, me audit: & qui me audit, audit eum qui misit me. Vnde enim hæreses & schismata obortæ sunt & oriuntur, nisi dum episcopus, qui vnus est & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dei dignatione honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Hæc ille Cyprianus gloriosus Christi martyr & pontifex. C

Plenitudo potestatis cōpetere catholicæ ecclesiæ rectoribus.

Si peccēt illi, nō nostro,

sed dei subiacere iudicio.

Cyprianus ad Florentiū.

Quod si mali tibi videantur tui præpositi, primum in te respice, num tua fortè tuique similium culpa mali sint. Siquidem propter peccata populi deus regnare facit hominem hypocritam, & suos principes sanctos contaminat. Ita cum addidisset furor domini irasci contra Israëlem, commouit Dauid, vt numeraret Iudam & Hierusalem. Sic & peccatis nostris iratus, etiam nostros pastores labi permittit, & linguam adstringit vt loqui nesciant, subtrahit nobis influxum cœlestis & spiritalis gratiæ, quia nos sumus domus exasperans.

Iob 34
Esa. 44

D

Quod ergo, si quæris, correctionis pastorum nostrorum optimum efficacissimumq; remedium? Vt nos ipsos iudicemus primum, propria nostra, non pastorum peccata accusemus, emendemusque, quibus ille prouocatus, in ira furoris sui dat nobis quales meremur prælatos & principes, vt in sordibus existentes insordescamus amplius. Et deinde, clamemus ad dominum, vt vel illos ipsos emendare dignetur: vel malis sublatis, alios secundum cor suum nobis constituere. Qui cito nos audiet, cito vindictam faciet seruorum suorum fideliter ad se clamantium. At si hoc remedio neglecto, ipsi manum illis admoliri voluerimus, ipsimet illos magistratu amouere, quem non à nobis, sed à Christo in suo illo regno acceperūt, in quod etiam nos precario & gratiosè recepti sumus: non solū nihil proficiemus, nihil nobis cedet feliciter, sed etiam iram furoris domini cōtra nos prouocabimus, imo læsę maiestatis crimine inuoluemur, nobis sacrilęge vsurpātes, quod

A ad solum Christum pertinet:Idque quia nec Christo credimus,nec confidimus sibi curę esse suum regnum,suam ecclesiam.

Qualia crimina obijciat ille Ro. pontificibus.

Quæ tamen ille capitalium & intolerabilium criminum & abusionum loco Romanis pontificibus obijcit,mihi crimina, nisi in criminante non videntur. Quorum primum & grauissimum hoc est, quod cum ipsi principibus & potestatibus publicis subiecti esse deberent:contra sibi subiecerint reges & regna, imperatores & imperia. Sed hanc calumniam satis iam superque diluimus. Quin potius dicimus Petro atque eius successoribus commissum à Christo, vt suum ouile regat & gubernet. Qui ergo à Petro atque eius successoribus regi, illis subesse noluerit, caueat Christi ouile ingredi, aut ingressus exeat, vt vero quisquam intus maneat, quisquã esse velit membrum, ecclesiastici corporis, & non subesse eius capiti, nec ipsa rerum natura patitur, etiam si non contradiceret Christus.

Fieri nõ posse, vt quis velit esse mẽbrũ ecclesiastici corporis, nec eius subesse capiti.

Assertio definitionis Bonifacianæ.

Quare non est amentia aut insania, quod ille blasphemat, dicere omnes Christianos, etiam imperatores, reges, principes, subesse Roman. pontifici. Imo Christi sententia est: Omnem omnino hominem de necessitate salutis eidem subesse debere. Nam quamuis
B actu subsit nemo, nisi qui iam in ouili Christi continetur : quia tamen extra illud nulli salus est, sed debent omnes, qui saluari voluerint, intra ouile Christi contineri : ideo quoque & pastori, rectorique eiusdem omnes subesse tenentur. Cui vero, iustissimoq; titulo, non execrabili (vt hic omnibus Christifidelibus merito ter execrandus impiè affirmat) non oratione sophistica & æquiuoca, secundum omnem suum sensum falsa & semper & vbique neganda omnibus Christifidelibus. Quin potius verissima, atq; omnibus, qui regni Christi participes esse desiderant, fideliter amplectenda, competit illa, quam diximus plenitudo potestatis regendi & gubernandi vniuersam familiam ecclesiasticã.

Assertio Clementinæ pastoralis, de sent. & re iu.

Nec quicquam præter nudam, meramque veritatem continet Clementina illa pastoralis (cui ille tam petulanter insultat) de sent. & re iud. Nam si (quod supra euidenter demonstrauimus) ad autoritatem capitis hierarchiæ ecclesiasticæ pertinet, omnia membra ecclesiastici corporis in officio continere, excessus corrigere, eorum præsertim, qui secundum eiusdem hierarchiæ formam nulli alteri ecclesiæ membro subsunt quàm capiti, tu non vis latam ab eiusmodi aliquo iniustam, iniquamque sententiam posse retractari autoritate capitis, aut si de iure non

C subsistat (quod ille fecit) nullam declarari? Habuit, habet, & habebit, etiam si te ruperis, illam autoritatem super vniuersa membra ecclesiastici corporis, caput eiusdem, quod à Christo nobis institutum est, hoc autem esse Roma. pontifices successores Petri, libro III. & IIII. irrefragabiliter demonstrauimus. Itaque quod ille tanquam veritatis præco scilicet valenter atque impotenter clamat, regibus, principibus, populis, per dictã Clementinam secundum omnem eius suppositioné apertissimè falsam, omnibus summum præiudicium fieri. Omnes siquidem secundum eius sententiam subiectos esse autoritati Romani pontificis, quod nullis modis ferendũ vult. Ego contra, veritatis verus præco, clamo, & valẽter clamo, illum esse liuidum detractorem veritatis, non præconem: sed hostem & aduersarium, pietatis euersorem, & pro pace (cuius se defensoré prædicat) ecclesiam Christi confundere turbis, rixis, seditionibus, bellis innumeris. Vobis quoq; dico, principibus, regibus, populis, omnibus denique qui se gaudent intra Christi ouile contineri, vt libenter, diligenter & humiliter illi subsint, cui Christus mandauit sui ouilis curam & regimen. Nulli hoc cuiquam fore præiudicio, sed lucro maximo. Hac enim D
via illam felicitatem assequemini, ob quam in hoc Christi regnum congregati sumus. Tu mihi dic, qui pacem defendere te prædicas, quo pacto pacem conseruabis in domo ecclesiastica, nisi omnem in eadem autoritatem ciuilem subdas autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis? Sunt in domo ecclesiastica principantes multi, ciuilesque magistratus gerentes, quorum nemo subditur alteri, nec alium supra se recognoscunt principantem ciuiliter: vt imperator, rex Galliæ, rex Hispaniarum, Angliæ, Scotiæ, & alij plurimi. Inter hos si quando surgit quæstio & controuersia (nisi illos subesse volueris communi totius ecclesiæ capiti, cuius est membra omnia in officio continere, pace & concordia) nunquid non erit necessarium, vt cõtinuo armis decernatur omnis exorta inter eos controuersia eiusmodi? Nunquid non continuis bellis tumultuabitur domus ecclesiastica? Quod si contrà hos facies omnes diligenter, fideliterque, vt tenentur, subesse communi totius ecclesiæ capiti, nunquid ille sua autoritate, cui obedire debent omnes, qui Christiano censentur nomine, non facilè componet exortas omnes quæstiones & controuersias? Nunquid pro continuis bellorum tumultibus, quæ tu defensor pacis inducis, excitas, foues, tot in ecclesiastica domo principantes,

Necessario requirere pacẽ Christianæ ecclesiæ, vt omnis in ea ciuilis autoritas subsit autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis.

A pantes, nec sibi mutuo, nec vlli superiori subiectos constituens, non videremus in eadem vigere pulcherrimam pacis pulchritudinem? Et quæ est alia causa bellorum inter nos plusquam ciuilium, quibus Christiani fratres in viscera fratrum innocentum ferrũ stringimus, nisi quia principes nostri infideles & inobsequentes filij? Nisi quia à te, tuiq; similibus pestilentissimis consiliarijs seducti vestris persuasionibus euismodi, pij patris, ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, ipsos omni studio ad Christianam pacẽ exhortantis monitis, in totius Christianæ reipublicæ confusionem, perniciem & excidium rebelles & contumaces sunt?

Causa bellorũ inter nos plusquam ciuilium.

Sed attende obsecro lector Christiane, quid huic frontis sit homini, quibus, qualibuscunq; argumentis datam à Christo Rom. pontificibus autoritatem, eisdem extorquere conetur. Attendite namque, inquit, per necessitatem consequi, habentem autoritatem primam cuiussuis principis aut iudicis reuocandi sententiam, super eum etiam habere potestatem sui principatus instituendi & deponendi. O argutum & dialecticum hominem. Archiepiscopus autoritatem habet retractandi sententiam alicuius sibi subditi episcopi, vbi ad ipsum legitimè prouocatum B extitit: ergo potestatem habet instituendi & deponendi episcopatum & episcopum? Per quem locum dialecticum? Sed non vacat ineptias & maledicentiam hominis persequi, & retaliare per singula, tametsi nec ad omnia conniuere potuimus, propter multos, quibus placet nimium. Et hactenus quidem, quod Roma. pontificibus plena potestas competit regendi, gubernandiq; vniuersam familiam ecclesiasticam, nec sit indebite ab illis vsurpatus ille plenitudinis potestatis titulus, sed Christi autoritate & commissione eisdem competens, aduersus illius detractionem & calumnias breuiter indicauimus.

Marsilianæ collectionis ineptia.

De potestate ordinandi sedem apostolicam, & iure inuestiturarum ecclesiarum, prælaturarumque, & collationum ecclesiasticorum beneficiorum omnium, an quo iure imperatoribus, aut secularibus principibus conueniant.

CAP. XIII.

Conqueritur ille, vt audisti, vsurpata pleraq; à Rom. pontificibus, & ablata imperatoribus, quæ vult iure diuino spectare ad ius imperij, tanquam ad supremũ legislatorem fidelẽ. Et in primis potestatem ordinandi sedem apostolicam, atq; in ea constituendi pontificem. Deinde inuestituras, collationes, liberamque dispositionem ecclesiarum, ecclesiasticarumque dignitatum, prælaturarum, officiorum, beneficiorumque ecclesiasticorum omnium. Quæ C cum pertinerent ad ius fidelium principum, & ab eisdem religionis, deuotionisque causa concessa pontificibus, per eosdem vna cum Romano clero & populo restituta fuissent, primum Carolo Magno, deinde Ottoni primo imperatori, dicit postea, magno totius orbis tumultu, magno omnium ordinum confusione, multisque scandalis repetita per subsequentes pontifices. Et quamuis cum eam ob rem inter Henricum V. & Romanam ecclesiam grauis exorta controuersia, multis annis turbasset ecclesiam, idem postea Calisto II. ea omnia vltro cesserit: quia tamen has concessiones & hæc priuilegia ex iusta fortassis & legitima, vt dicit, causa ad se reuocare conati sunt, Fredericus II. & Otto IIII. multis eosdem insidijs, persecutionibus & impedimentis diuexatos conqueritur à Romanis pontificibus.

De iure inuestiturarũ & ordinandi sedem apostolicam.

Itaque vt clarissimè intelligatur, num quo iure hæc ad imperatorem, aut seculares principes pertinuerint & pertineant, an vero iusta aliqua consideratione, eadem aut eorum aliqua, priuilegio singulari illis aliquando concessa per ecclesiasticæ hierarchiæ caput & præsidem, iustiori postmodum ratione ab eisdem reuocata sint. D

An quo iure ad seculares principes pertinuerint, & pertineant.

Dicimus in primis, capiti hierarchiæ ecclesiasticæ iure diuino competere autoritatem regendi, gubernandiq; vniuersum corpus ecclesiasticum, & singula eius membra in suo continendi officio. Inter quæ præcipua quædam sunt imperatores, reges & principes. Quorum est officium & autoritas, vt ciuiliter gubernent subiectam sibi multitudinem: subordinate tamen, ad finẽ regni ipsius Christi, hoc est, catholicę ecclesiæ, cuius pars & membra sunt, & cui ipsorum etiam seruire debet autoritas. Vt vero vicissim illis ipsis membris competeret in caput suum vlla ordinandi aut regulandi autoritas, Christo, rationi, atque adeo ipsi rerum naturæ est contrarium. Sed hoc planè est necessarium, vt reliquorum membrorum omnium caput, sit rector & regula, etiam imperatorum, regum & principum, vt omnium disponat ac moderetur officia, & breuiter vniuersum ecclesiasticum sub se ordinem in sua potestate habeat. Hæc, inquam, vniuersa diuino iure ad illũ pertinent, cui Christus ipse vniuersi ouilis sui curam commisit & regimen, Petro videli-

A nonico consecretur. Et cum cõsecratus fuerit, legati ad nos vel successores nostros, reges Francorum dirigantur, qui inter nos & illum amicitiam, charitatem & pacem consocient. Hactenus verba pacti & sanctiõis prefatæ, quæ Gratianus suæ quoque compilationi inseruit, LXIII. dist. c. Ego Ludouicus.

Cur in electione Adriani II. oratores Ludouici II. quamuis præsentes vocati non fuerint.

Itaque cum sub huius successore & filio, Ludouico II. Adrianus II. (vt scribit Gregorius VII.) ad Ro. pontificatum ab ecclesia dei genitricis, & dominæ nostræ (quæ dicitur præsepe) traheretur ad Lateranen. patriarchium, & certatim à populo & procerib. deportaretur, audientes hoc oratores Ludouici imperatoris, indigne tulerunt, quod dũ præsentes essent, ad hoc ipsum inuitati non fuerant, nec optatæ à se futuri præsulis electioni interesse meruerant. Qui accepta ratione, quod non causa contemptus Augusti, sed futuri temporis prospectu hoc commissum fuerat, ne videlicet legatos principum in electione Romanorum præsulum expectandi mos per huiusmodi fomitem inolesceret, omnem indignationẽ medullitus sedauerunt & ad salutandum electum etiam ipsi humiliter accesserunt. Hęc Gregorij verba etiam Gratianus dictæ distin. inseruit c. Cum Adrianus. Cuius Adriani hoc extat decretum, vt nullus laicorum principum vel potentum semet electioni ingerat, aut promotioni patriarchę, metropolitę aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incõgrua fiat electio, confusio vel contentio, presertim cum nullam in talib. potestatẽ quenquam potestatiuorum vel cæterorum laicorum habere conueniat. Et adijcit pœnam anathematis in prædictos, si quis corũ aduersus communem, consonantem, atque canonicam electionem ecclesiastici ordinis agere tentauerit.

Adriani decretum.

B

Similiter in VIII. vniuersali cõcilio, quod sub Nicolao pontifice sub legatorum eius præsentia Constantinopoli celebratum est post execratum Photinum, Constantinopolitanæ ecclesiæ ex imperiali fauore occupatorem, & restitutum in eandem B. Ignatium, in hæc verba statutum legitur:

Decretum 8. vniuersalis concilij.

Consecrationes & promotiones episcoporum, concordantes priorib. concilijs clericorum electione ac decreto, & ab episcoporum collegio fieri hæc sancta & vniuersalis synodus definiuit & statuit, atq; iure promulgauit: Neminem laicorum principũ vel potentum semet inserere electioni vel promotioni patriarchæ, metropolitani aut cuiuslibet episcopi, ne videlicet inordinata & incongrua hinc fiat electio, contentio vel confusio, præsertim cum in talib. nullam potestatem quenquam potestatiuorum vel laicorum cęterorum habere conueniat: sed silere & attendere sibi, vsquequo à collegio ecclesiæ suscipiat finem pontificis futuri electio. Si vero quisquam laicorum ad contractandum vel cooperãdum inuitatur ab ecclesia, licet huiusmodi laico cum reuerentia (si forte voluerit) obtemperare se adsciscentibus. Hactenus verba concilij, quæ etiam est legere in Gratiani volumine, dist. LXIIII. c. II. C

Tu itaq; vide, qui definitionum vniuersalium conciliorum legitimè congregatorum, non minorem, quàm canonicarum scripturarum autoritatem esse prædicas, vt ad quæ pertinet dubios hinc ortos sensus definitione sua determinare, qua fronte audeas conqueri imperatoribus & principibus factam iniuriam per Rom. pontifices, quod ipsis potestatem conferendi ecclesias, & dignitates ecclesiasticas pro arbitrio dispensandi interdixerint.

Ioannis 12. & Leonis illi subordinati historia.

At longo post hæc tempore, cum Ioanni XII. probris omnibus & sceleribus cooperto & inquinato pontifici, & iam ob conscientiã scelerum (accito à cardinalibus & aduentãte ad vrbem Ottone I. Imperatore) profugo in Campaniam, & in montib. inter feras delitescenti ac feralem vitam agẽti, Romamq; (quamuis communi, & principis, & Romanorum consensu & publica legatione reuocato etiam data eidem securitate, vt in cathedra sua libere posset residere) recusanti redire, ac per id velut suam cathedram vltro deserenti, communi voto Romanorum & principis illi superordinatus esset Leo apostolicæ sedis scriniarius, eius nominis VIII. & de more solẽniter consecratus, Romani abeũte principe persuasi à quibusdam (rectè an secus sequenti libro inuestigabim⁹) pręter ius & fas se egisse, ꝙ viuenti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantumuis suę sedis desertori & profugo superinduxissent alium, consilium inierunt quoquo modo reducendi Ioan. Leonemque, quẽ illi superinduxerant, ante omnia eiecerunt. Qui ad imperatorem haud longe agentem ab vrbe confugiẽs hac re exacerbatũ facilè induxit, instructa acie Romã contẽdere & Romanos bello persequi. In qua rerum perturbatione, cum ille Ioannes è viuis de repẽte sublatus, ademisset Romanis illum scrupulũ, fecissetq; liberum, vt vel de nouo consentiendo in electionem Leonis, accõmodare se possent volũtati principis, & vim certo sibi imminentis belli auertere, omne tamen periculum subire decreuerunt potius, quàm perniciem exempli eiusmodi D

Leo à Romanis eiectus Ottonis imperatoris armis reducitur.

modi

A modi transmittere ad posteros. Itaque aduentanti hostiliter imperatori, miserunt quidem legatos obuiam, quibus pacem supplices precabantur, sed Benedictum eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffragio, illi nullo metu deterriti instantis periculi, & potentissimi exercitus iamiam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri apostoli consecratum de more collocarunt. Quod intelligẽs imperator, hostiliter Romanã ditionem ingressus, vrbem diuturna ac arctissima obsidione pressit, adeo vt modiũ furfuris XXX. aureis inibi venijsse testetur Bibliothecarius Lateranensis scriptor eorum temporum. Qua victis necessitate, tandem patentibus portis admissus in vrbem imperator, Benedictum inde secum abduxit in Germaniam. Qui non multo post, dolore animi (vt creditur) apud Hemburgum (quo relegatus fuerat) moritur. Leo vero, vi & armis imperialibus restitutus in sedem apostolicam, vt imperatori gratiam repẽderet, autoritatem omnem eligendi pontificis, à clero populoque in imperatorem transtulit, ea forma, quę suprà inducta est ab aduersario. Quam & Gratianus suo decretorum volumini inseruit, LXIII. dist. Ex hac concessione quali

Romani in locum Ioannis mortui Benedictum V. eligunt.

B quali (merito enim dubitatur de Leone, nũ legitimus fuerit pontifex, vt superinductus viuenti, an vero ille Benedictus V. electus sede vacante, per obitum Ioannis indubitati ante pontificis) successores Ottonis, metu oppressis & conniuentibus ad hoc Romanis, tam pontificibus, quàm clero & populo, eandem sibi autoritatẽ, tam eligendi Rom. pontificis, quàm inuestiturarum aliorum episcopatuum & archiepiscopatuum per imperij prouincias sibi præsumpserunt, quousque in excessus intolerandos prorumpẽtes, diuina, humana, sacra, profanaque sub illius prætextu confunderent omnia. In apostolicam sedem pro accepto beneficio facti rebelles & impij, cum impietati suæ resistere sentirent Romanos pontifices, nothos & adulteros superinducere legitimis, & inconsutilem domini tunicam scindere frequenter conati sunt. Archiepiscopatus, episcopatus, abbatias, cæterasque dignitates ecclesiasticas, sine vllo pudore & verecundia publice venales in palatio prostituerent, qualia sub Henrico IIII. & plerisque eius successoribus plurima contigisse certum est. Siquidem ille, cum id exigentibus varijs & intolerandis

Merito dubitatur de Leone, an fuerit legitimus pontifex.

C eius excessibus, & præsertim ob episcopatuum, ecclesiarum & abbatiarum publicam, impudentemque venditionem, ecclesiasticæ communioni sibi esset interdictum à Gregorio VII. exacerbatus, non emendatus censuris ecclesiasticis, tandem apud Noricã Brixiam conuocatis sceleratis aliquot (quos de sua manu fecerat) episcopis sanctissimũ pontificem, congestis in illum infinitis & notorie falsis, execrandisq; criminibus, deponere conatus est, & Gunbertũ quendam, omnium suorum scelerum ministrũ, Rauennatem archiepiscopum, illi superinducere. Quę pestis multo tempore vexauit ecclesiam. Idem tentauit Henricus V. illius filius & impietatis eius hæres. Siquidem fugato ex vrbe Gelasio II. viro sanctissimo Mauritium quendam Bracharensem archiepiscopum, illi antipapam erigit. Sic & Fredericus I. aduersus Alexandrum III. canonice electum & consecratum in sede apostolica, fouit Octauianũ quendam antipapam, cui Victori nomen indidit, & velut legitimum pontificem adorauit, magnumque in ecclesia dei schisma concitauit, omnib. alijs Alexandri legitimi pontificis obedientiam sectantibus, præter eos, quos Fredericus vna secum in schisma pertraxerat. Et in Romanæ ecclesiæ excidium

D vniuersas vires conuertit imperij. Quod ipsum fecerunt etiam successorum eius aliqui. Et his permittenda erat apostolicę sedis ordinatio, ecclesiarum dispositio, & dignitatum, prælaturarum & ecclesiasticorum beneficiorum omnium?

Has igitur & iustissimas quidem ob causas, ecclesiasticæ hierarchiæ pręsides, horum omnium autoritatem, velut iure diuino ad se pertinentem, ab imperatoribus & principibus secularibus, qui contra ecclesiam abutebantur indulgentia ecclesiæ, ad se reuocarunt. Itaque cum mortuo Nicolao pontifice, & in eius locum communibus omnium suffragijs suffecto Anshelmo, patria Mediolanensi, ex Lucensi episcopo, sub Alexandri II. nomine, Henrici illius IIII. imperatoris studio Cadolús quidam Parmensis episcopus in Longobardia eidem suscitatus & obtrusus esset antipapa, atque idem vi & armis Longobardicis Roma depellere legitimum pontificem aggressus, Godtfridi Mechtildis illius Comitissæ mariti virtute repulsus, in Longobardiã coactus esset refugere, ab Henrico missus Romam, venit Otto Coloniensis archiepiscopus. Qui admissus ad Alexandri pontificis aspectum, considentibus cardinalibus, & è clero potioribus, in huiusmodi orationem prorupisse legitur.

A

Ottonis Colonienſis archiepiſcopi nomine Henrici cum Alexandro pontifice expoſtulatio.

Reſponſio Hildebrandi nomine pontificis & ſacri collegij.

Quo factum eſt, inquit, modo frater Alexander, vt præter ſeruatos hactenus mores, præter legem olim Romanis pontificib. preſcriptam, pontificatum Romanum à rege & domino meo Henrico iniuſſus acceperis? Et incipientem à Carolo multos numerare pōtifices, qui imperiali autoritate vel electi, vel in electione confirmati fuiſſent, Hildebrandus archidiaconus, poſt Gregorius VII. adnuente ſibi pontifice & cardinalibus interrupit, & reſpondit in hunc modum: Nullum vnquam ius, nullum imperium Otto archiepiſcope, regibus aut imperatorib. Romanis in pōtificis Romani electiōe fuit. Et ſi quid pontificum indulgentia pio aliquo reſpectu hac in re illis permiſſum extitit, iamdudum conuerſum in eccleſiæ perniciem iure merito reuocatum, & patrum cenſura poſtea correctum eſt. Incipienſque à ſuperioribus, tamdiu immoratus eſt, quoadusque victus Otto, ſibi ſatisfactum eſſe publice confiteretur & reſponderet. Qui quidem Hildebrandus mortuo Alexandro omnium conſenſu ſuffectus Gregorij ſeptimi nomine, Romæ conuocata ſynodo, Henricum illum ob intolerandos exceſſus, & præſertim ſimoniacam prauitatem, qua eccleſias, abbatias, dignitates, in palatio ſuo velut publice venales plus offerentibus proſtituerat, nec de hoc Chriſtiano more per pontificē correptus, ſe emendauerat, execratus eſt, velut ſimoniacū, periurum, & eccleſiæ ſubuerſorē. Similiter ſub anathemate prohibuit eccleſiaſticis omnibus, de manu cuiuſcunque laicæ perſonæ epiſcopatuum, vel quarumcunq; eccleſiaſticarum dignitatum inueſtituram recipere. Et tam dātes laicos, cuiuſcunq; demum dignitatis, etiamſi imperialis exiſterēt, quā recipientes clericos anathemati eccleſiaſtico ſubiecit. Cuius decreta etiam leguntur in Gratiani volumine decimaſexta, queſtione ſeptima, c. Si quis deinceps, & ſequenti.

B

Henricus V. poſt reſignatum prætenſum ius inueſtiturarum, idem perfidia ſacrilega rurſus extorſit.

At cum Henricus V. execrādi illius filius (à quo & exutus imperio in anathemate eccleſiaſtico miſerabiliter deceſſerat) iamdudum viuo patri ſuperelectus à regni proceribus, tandem ſub Paſchali II. Romā contendens, vt ab eo imperialem benedictionē mereretur accipere, vtq; ſuper eccleſiarū inueſtitura exortum nuper inter imperium & ſacerdotium ingens diſsidium, quoquo pacto cum Romano pontifice componeret, in Tuſciam vſq; cū ingenti & valido exercitu progreſſus, duodecim oratores, regni proceres (in quibus duo regis nepotes fuerant) miſit ad pontificem cauſa concordādi inter ipſos omnis diſsidij. Qui regis nomine enixe cōtendentes ſibi ſeruari conſuetudinē, qua apoſtolico priuilegio à Carolo Magno deſcēdente, & ſucceſſorib. eius à pontificibus Romanis per annos plurimos confirmata & obſeruata, per inueſtituram annuli & paſtoralis baculi, epiſcopatus & abbatias, quibus volebāt, licite dare conſueuerant. Et contra prætendente Paſchali, iuſtiori cauſa hoc reuocatum fuiſſe, quàm ab initio conceſſum fuerat: & ob innumera inde conſequuta mala & ſcādala, à prædeceſſorib. ſuis & epiſcoporū concilio, ne deinceps fieret, merito interdictum ſub pœna anathematis. Tandem (vt ſcribit hic noſter Marſilius, aduerſus quem agimus, atq; etiam affirmāt ſcriptores plerique alij) conſenſerunt in pontificis ſententiam, & intercurrentibus & literis & nuncijs, ſolenniq; iureiurando interpoſito renunciauit Henricus inueſtiturę eiuſmodi. Qui deinde cum exercitu pacifice Romam veniens, à pontifice, clero & populo cum omni honore exceptus, & pro voto, imperiali benedictione & diademate ſublimatus, fidei iam ſacramentorumque immemor, contra eadem inueſtituræ ius armatis precibus repetijt, & cum ſibi recuſaretur, immiſsis in clerum & populum militibus, & vniuerſa fœda confuſione, tumultuque miſcentibus, cædibus, rapinis, incendijs, adulterijs, ſtupris, prout ferebatur emiſſa militaris licentia, captum cum cardinalibus quibuſdam, & Romanorum proceribus pontificem abduxit ab vrbe, atque ab eodem extorſit huius tenoris priuilegium:

C

D

Henrici V. ſacrilega perfidia.

Tenor extorti à Paſchali per Henricū priuilegij.

Paſchalis epiſcopus, ſeruus ſeruorum dei, chariſsimo in Chriſto filio Henrico glorioſo Teuthonicorum regi, & per dei omnipotentis gratiam Romanorum imperatori Auguſto, ſalutem & apoſtolicam benedictionē: Regnum veſtrum S. Romanæ eccleſiæ ſingulariter cohærere diſpoſitio diuina conſtituit. Prædeceſſores ſiquidem veſtri, probitatis & prouidentiæ amplioris gratia Romanæ vrbis coronam & imperium conſecuti ſunt. Ad cuius videlicet coronę & imperij dignitatem, tuam quoq; perſonam, fili chariſſime Henrice, per noſtri ſacerdotij miniſterium, maieſtas diuina prouexit, illam ergo prærogatiuam, quam prædeceſſores noſtri, veſtris prędeceſſoribus, catholicis imperatoribus conceſſere, & priuilegiorum paginis confirmauere: nos quoque dilectioni tuæ concedimus, & præſentis priuilegij pagina confirmamus: vt videlicet regni tui epiſcopis & abbatibus libere, præter violentiam & ſimoniam electis, inueſtituram virga & annulo conferas, & poſt inueſtituram, canonice conſecrationem accipiāt ab epiſcopo ad quem

A quem pertinuerint. Si quis à clero vel à populo prẹter consensum tuum electus fuerit, nisi à te inuestiatur, à nemine consecretur, exceptis illis, qui vel in archiepiscoporum vel Romani pontificis solent inuestitura cõsistere. Sane archiepiscopi vel episcopi libertatẽ habeant, à te inuestitos abbates & episcopos canonice cõsecrare. Prædecessores enim vestri ecclesias regni sui tantis regaliũ suorum beneficijs ampliauere, vt regnum ipsum, episcoporum maxime & abbatũ prẹsidijs oporteat communiri, & populares seditiões (quæ in electionib. sępe contingunt) regali oporteat maiestate compesci. Si quis vero ad periculum animę suę inflato spiritu, cõtra huiusmodi autoritatis nostræ decretũ agere præsumpserit, sciat se vinculo apostolicæ maledictionis & anathematis in hoc seculo & futuro, nisi resipiscat, esse alligatum. Hactenus verba priuilegij. Quod vi extortũ, capto abductoq; Roma pontifice cum multis ex Romanorum pręcipuis, satis inter omnes cõuenit. Modum tamẽ & seriem rei gestę alij narrant aliter atq; aliter, quisq; suo aliquid affectui tribuens. Germanis fere conantibus eleuare hoc crimẽ in suo imperatore ausus sacrilegi & perfidię. Itali etiam, vt variè partiũ B studiosi erant, suo quisq; modo & vario adijcientes nonnulli, vt post extortum hoc priuilegium, pontificem & Romanos quos abduxerat, magnificentisimis muneribus placare conatus sit, & honorificẽtisime Romam remiserit. Tamen dicto quo narrauimus modo extortum, testantur ea quæ continuo deinceps subsecuta sunt. Et in primis acta duorum conciliorum celebratorũ in Laterano. Siquidem pontifex in vrbem reuersus, à Romanis multas iniurias perpessus, quod Henricum regem, imo tyrannum (vt dicebãt) & ecclesiarum euersorem, contra ecclesię instituta imperiali benedictione sublimasset, insuper & priuilegio sacrilegum condonasset, coactus est in concilio Laterani habito, XII. Calendas Apriles anni subsequẽtis, quo hæc acciderant, hoc est, M.C.XII. coram omnib. profiteri, sanctorum patrum Romanorum pontificũ decreta, & pręcipuè Gregorij VII. & beatæ memoriæ Vrbani, se amplecti, laudare, quæ ipsi laudauerunt: tenere, quæ ipsi tenuerunt: confirmare, quæ ipsi confirmarunt: damnare, quæ ipsi damnarunt: interdicere, quæ ipsi interdixerunt, atque in omnibus & per omnia in his se perseueraturum. Qua professione per ipsum facta Gerardus Egelismensis episcopus, Aquitaniæ legatus (nam totius Italiæ, Galliæ, Hispaniæ & aliarum prouinciarum ad concilium conuocati

Reuocatio extorti ab Henrico priuilegij Later. concilij.

conuenerant episcopi) iussu pontificis & totius concilij surgens, ex scripto hanc sententiam protulit: C

Priuilegium illud, quod pro liberatione captiuorum à D. Paschali papa per violentiam regis Henrici extortum est, nos omnes canonica censura, & autoritate ecclesiastica, iudicio sancti spiritus damnamus, & irritum iudicamus. Et hoc ideo, quia in eo priuilegio continetur, vt electus canonice, à nemine consecretur, nisi prius à rege inuestiatur: quod est cõtra spiritum sanctum, & sanctionem canonicam. Qua ex communi decreto perlecta sententia acclamatum est ab omnibus, amen: & deinde eidem post Romanum pontificem subscripserũt, in primis patriarcha Venetus Ioannes, & alij circiter centum episcopi. Insuper in Henricum imperatorẽ, ob notorie commissum crimen sacrilegij in pontificem, prolata est excommunicationis sententia, quę post missis apostolicę sedis legatis Coloniæ, & in diuersis regni locis, in publicis optimatum regni conuentibus aduersus eundem publicata est cum insinuatione solenni reuocationis inuestiturarum priuilegij. Qua quidem apostolica censura innodatus imperator, cum omnes regni proceres, apud quos dei quàm regis timor plus valuit, & Christi religio, quàm fauor principis, à se suaque communione alienatos videret, velut declinans principum scandala, in D Italiam se contulit. Et ibi circa Padum se cõtinens, regnique insistens negocijs, legatos Romam misit componendi dissidij causa, quod sibi intercesserat cum pontifice & impetrandæ absolutionis à censuris, quibus innodatus fuerat, ecclesiasticis: Cuius legationis princeps erat abbas Cluniacẽsis, Paschali pontifici consanguineus. Quorum causa rursus conuocato à pontifice vndequaq; generali episcoporum concilio, quod pridie Nonas Martij in ecclesia sancti Saluatoris, quæ Constantiniana dicitur, apud Lateranũ celebrari cœptum est. In quo in alia quędam absumptis tribus dieb. primis, sessione quarta, in præsentia legatorum imperatoris exurgens in concilio Paschalis pontifex causam tãtæ cõuocationis his verbis exposuit: Postquam, inquit, dominus de seruo suo fecit, ꝙ voluit, & me populumq; Romanum in manibus regis constituit, videbam quotidie passim fieri rapinas, incendia, cædes, adulteria, hæc & huiusmodi mala cupiebam auertere ab ecclesia & populo Dei. Et quod feci, pro liberatiõe populi Dei feci: feci autem vt homo, quia puluis sum & cinis, fateor me male egisse: sed rogo vos omnes, orate pro me de-

Excommunicatur Henricus ob crimẽ sacrilegij, & denunciatur per Germaniam.

Indicitur secundo synodus vniuersalis apud Lateranum.

A um, vt indulgeat mihi. Illud autem malum ſcriptum, quod in tentorijs feci, quod priuilegium dicitur, condemno ſub perpetuo anathemate, vt nullius vnquam bonæ memoriæ ſit: & rogo vos omnes, vt idem faciatis.

Ad hanc pontificis propoſitionem & ſententiã, cũ ſuborta hinc eſſet inter patres controuerſia, quod Bruno quidam Signinus epiſcopus diceret, priuilegium illud etiã hęreticam in ſe prauitatẽ continere, aduerſus quẽ indignati alij, & præcipue Ioannes Caietanꝰ cardinalis, vir ſummæ autoritatis, & qui Paſchali in pontificatu ſub nomine Gelaſii II. ſucceſsit, ꝙ pontificẽ Romanũ ſuboblique notaſſet hæreſeos, dicens forte minus recte illum egiſſe concedendo illud priuilegium, non tamen fuiſſe hęreticũ. Aliis quibuſdam, nec peccaſſe in hoc pontifice affirmantibus, quod coactus illud feciſſet pro liberatione populi dei, põtifex manu indicto altercantibus ſilẽtio, his verbis illis interceſsit: Fratres, inquit, eccleſia iſta nunquã habuit hæreſim, imo per hanc omnes contritæ ſunt hæreſes. Pro hac eccleſia filius dei orauit, cum dixit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & multa ad idem ſubiunxit, quę ſuperiori lib. à nobis diligẽtius explicata ſunt.

Pontificis interlocutio.

B

Introducta quæſtio de tẽporalitate eccleſiæ.

Sexta deinde ſeſſione, cũ introducta eſſet de temporalitate eccleſiæ quæſtio, quibuſdam, qui imperatoris cauſam ſuſtinebant, in eam vt nimiam, & imperatoribus, regibus & principibus, aut præiudicialem ... inuidioſam inuehentibus, dicta à pontifice ſententia ab vniuerſo concilio comprobata eſt. Dixit autem in hæc verba:

Pontificis ſententia.

Eccleſia primitiua martyrum ſanguine floruit. Deinde, cum accepiſſet orbis terrarum Chriſtianã pietatem ſub Romanis principibus, qui matrem ſuam eccleſiam ſicut boni filij honeſtauerunt, eidem conferentes prædia, ſeculares honores & dignitates, regalia quoque inſignia: quemadmodum Conſtantinus, cæterique principes fideles: cœpit eccleſia florere, tam apud Deum, quàm apud homines. Habeat ergo mater eccleſia ſibi à regibus & principibus collata, diſpenſet & diſtribuat ea filiis ſuis, ſicut hactenus fecit, & ſicut vult.

Poſt hęc D. Duno Cardinalis Pręneſtinus, qui tempore ſacrilegæ illius extortionis factæ per Henricum Apoſtolicę ſedis legatum apud Hieroſolymam egerat, atque inde reuerſus, & in Germaniam miſſus, anathema, ſuperiori concilio promulgatum in eundem Henricum, cum reuocatiõe extorti ab eodẽ priuilegii ibidẽ publicauerat, expoſuit concilio, vt in ſedis Apoſtolicæ legatione agens Hieroſolymis audierit regem Henricum, C poſt ſacramenta, obſides, & oſcula, in ipſa B. Petri eccleſia dominum papam tenuiſſe captum & indigne tractatum, potiora eccleſiæ membra, Cardinales videlicet, exutos & tractos, nobiles quoque Romanos occiſos, captos & magnam populi ſtragem factam: vtque hęc audiens & ingemiſcens, zelo Dei accenſus, excommunicationis ſentẽtiam cum eccleſiæ Hieroſolymitanę concilio in ſacrilegum regem dictauerit, & eandẽ in tranſmarinis illis partibus publicauerit, in Græcia quoque, Hungaria, Saxonia, Lothoringia, Francia, eccleſiarum concilio renouando confirmauerit. Orare ſe demum, vt ſicut papa ſuam legationem confirmaſſet, ita totius concilii autoritate & conſenſu confirmetur. Id quod vnanimi totius concilii conſenſu factum eſt: pręſertim cum vna cum legato etiam Viennenſes hoc literis & nuncijs ſpecialiter poſtularent.

Henricus Gelaſium bello perſequitur & Roma fugato antipapam erigit.

Deinde, cum Henricus eccleſiæ ad eius arbitrium reconciliari recuſaret, nec in flectendo aliter pontifice, poſtquam tentaſſet omnia, vllam ſpem cerneret, & paulo poſt mortuo Paſchali Gelaſium II. eius ſucceſſorem, virum ſanctiſsimum, in eadem perſiſtentem ſententia bello perſequeretur, Romaque effugatum, etiam ſede apoſtolica priuare conatus, Mauritium quendam Bracharenſem (vt ſupra diximus) archiepiſcopum illi erexiſſet in antipapam, & beati Petri cathedram eo commaculaſſet: tandem & D hoc Gelaſio in Gallijs, quo declinauerat furorem, perſecutionemque Henrici fugiens, Cluniaci continuo poſt vita defuncto, ſub Caliſto ſecundo eius ſucceſſore, totius regni epiſcoporum & procerum nuncijs compulſus imperator, in Vuirceburg generali indicto conuentu, præſentibus apoſtolicæ ſedis legatis pax vniuerſalis cõcluſa eſt ſub his ferе legibus & conditionibus, vt regalia vel fiſcalia regno, eccleſiaſtica eccleſijs, pręedia de prædatis reſtituerentur, omnique perſonæ redderetur iuſtitia. Et quicquid ſcandali aut perturbationis per regnum Germaniæ ſuccreuerat, omnibus modis eradicari decretum eſt. De verbo autem excommunicationis, vnde ſcandala pullulauerant, ad pontificem relatum eſt, deſignatis vna legatis epiſcopo Spirenſi & abbate Fuldenſi, qui totius regni nomine omnia referrẽt ad ſedem apoſtolicam. Quib. iter accelerantibus, cum Romæ auditi eſſent à pontifice, mox vna cũ Lamberto Oſtienſi epiſcopo, qui pleniſsima poteſtate fungebatur ſedis apoſtolicę, & duobus ſibi adiũctis alijs, Gregorio ſancti Angeli,

Sub Caliſto II. vt pax reddita eccleſiæ.

Pacis conditiões æquiſſimæ.

A geli, & Saxone sancti Stephani in Celio monte Cardinalib. remissi sunt vt feliciter cœpta ad optatum finem perducerẽt. Ad quorum nunciatũ aduentum rursus facto generali conuentu apud Vangionum vrbem, quam nunc Vuormatiã dicimus, incredibile memoratu est, quàm instanter, quàm sollicitè omniũ procerũ studijs & consilijs pro concordia certatũ sit, donec ipse, in cuius manibus cor regis est, omnem animositatem imperatoris, sub Apostolicę sedis, & sanctę matris ecclesię obedientiã, etiam vltra spem plurimorum inflecteret. In manibus legatorum facta inuestiturarũ (quæ totius dissidij causa fuerant) resignatione sub hoc verborum tenore, imperiali diplomate, omniumq; regni procerum consensu confirmato:

Ego Henricus Dei gratia Romanorũ Imperator Augustus, pro amore Dei, & sanctæ Rom. ecclesiæ, & D. Papę Calisti, & pro remedio animæ meæ, dimitto Deo & sanctis eius Apostolis Petro & Paulo, sanctæq; Catholicæ ecclesiæ, omnẽ inuestiturã per annulum & baculum. Et concedo in omnibus ecclesijs fieri electionẽ, & liberam consecrationem, possessiones B & regalia B. Petri, quæ à principio huius discordiæ, vsq; in hodiernũ diẽ, siue tempore patris mei, siue etiã meo ablata sunt, quæ habeo, eidem Romanę ecclesię restituo, quę autem nõ habeo, vt reddãtur, fideliter iuuabo. Et do verã pacẽ Calisto, sanctęq; Romanę ecclesię, & omnib. qui ex parte ipsius sunt vel fuerũt. Et in quibus sancta Romana ecclesia auxilium me um postulauerit, fideliter iuuabo.

Reconciliatur imperator Ecclesia cum suis.

Facta hac resignatione & spõsione in manib. apostolicę sedis legatorũ, sub pręsentia omnium totius regni procerũ, imperatoreq; cum omnibus, qui secum communicauerãt & participauerant (generaliter impensa omnibus absolutione à vinculo anathematis) recõciliatis catholicæ ecclesiæ, & in cõmunionem receptis, cùm continuo huius resignationis & sponsionis tenor cum certitudine gestorũ omnium relatus esset ad pontificẽ, ille resignationem hanc in manibus suorũ legatorũ factã ex sacri senatus cõcilio approbans, & hac gratuitæ concessionis beneuolẽtia eandem remunerans, huiusmodi tenoris remisit ad Henricũ imperatorẽ literas:

Priuilegium personale, quod Henrico concessit Calistus.

Ego Calistus seruus seruorum Dei, apostolicæ sedis & catholicæ ecclesiæ episcopus, tibi dilecto filio Hẽrico, Dei gratia Romanorũ imperatori Augusto, con C cedo, electionem episcoporum & abbatum Teuthonici regni, qui ad regnum pertinẽt, in præsentia tua fieri posse, absque tamen Simonia aut aliqua violentia: aut si qua inter partes discordia emerserit, metropolitani & comprouincialium consilio vel iudicio, saniori parti assensum & auxilium præbeas. Electus autem regalia à te per sceptrum accipiat. De quibus verò mihi querimoniã feceris, secundum officij mei debitum, auxilium pręstabo. Doq; tibi verã pacem, & omnibus qui ex parte tua sunt vel fuerunt tempore huius discordiæ. Datum Anno domini M. C. XXII. IX. Calend. Octobris.

Hæc autem scripta & rescripta in loco campestri prope Rhenum, propter infinitæ multitudinis conuentum, quẽ nulla fora, nulla theatra in vrbibus potuissent capere, publicè corã omnibus lecta, atq; inuicem data atq; accepta testãtur historiæ. Atq; omnibus ex sententia vtrinque compositis imperatorem regijs muneribus donatos legatos remisisse ad pontificem. Et hunc tãdem felicẽ exitum sortita est dira hęc multorum annorum tragœdia, quam magno labore erutam ex diuersis eorum temporum, tam Germanis, D quàm Italis scriptoribus, non piguit aliquanto prolixius adscribere. Ex ea enim & verissimè & clarissimè intelliges vniuersæ huius causæ & querimoniæ, quę de inuestituris est, merita. Et quàm immeritò querantur isti, qui zelare videntur autoritatẽ secularium principum, ipsis hac in re factam iniuriam, aut quicquam quod iuris eorum esset, detractum eisdẽ & sibi vsurpatum per Romanos & alios episcopos: quemadmodum pestilentissimi quidã consiliarij persuadere conãtur harum rerum ignaris principibus & plus satis credulis, vt eorum quæ per se adblãdiri, & ad augẽdam autoritatem, dignitatemq; eorum pertinere videtur. Quorum suggestionibus & nocentissimis consilijs omnes tempestates, quæ etiam post hęc explicabũtur, per imperatores quosdam, Fredericum primum, Henricum septimum, Ottonem quartum, & Ludouicum Bauarũ, alioqui nõ pessimos principes, nisi ab istiusmodi delatorib. & adulatoribus abrepti fuissent, aduersus ecclesiã excitatæ sunt, acceptas referimus, quibus notã grauissimam suæ gloriæ inusserunt. Fuit enim etiam hic Marsilius vnus ex intima Ludouici illius familia,

Finis concertationis super iure inuestiturarum.

 cui

A cui etiam ter execrandum blasphemiarum suarũ opus dedicauit, habens hac in re socium, quendam pseudotheologum Ockam minoritam, quem etiam aduersus apostolicæ sedis dignitatẽ venalibus scriptis militantẽ, in sua familia idẽ nutriebat Bauarus.

Epilogus. Sed tu lector Christiane, ipse his lectis perpende hanc causam & iudica. Nihil enim dubito, quam sis laturus sententiã. Carolus Magnus, vt imperiũ, ita & autoritatem eligendi Romanũ pontificẽ, & inuestiendi episcopos & abbates accepit concessione & priuilegio sedis Apostolicæ, pro singularibus maximisq; beneficijs, quibus eandem & vniuersam ecclesiã prosequutus fuerat, & prosequebatur continuo. Sed idẽ sentiẽs & re ipsa experiens non solũ hoc indecorũ & indecens, sed etiã prophanari per hoc sacra omnia, apeririq; palatinis ostium ad omnem ambitionem improbã, ad inuadendũ omnes ecclesias, dignitatesq; ecclesiasticas, vna cum Ludouico filio, consorte imperij, abdicarunt & resignarunt eiusmodi inuestiturarũ priuilegiũ. Aeque idem Ludouicus post patris obitum Romanis restituit libertatem antiquo more eligendi suũ pontificem. Post quem, quamuis iterũ videatur concessum illud ipsum Ottoni primo, audi B sti nihilominus, quo modo, & à quo, nempe Leone illo, de cuius pontificatu merito dubites, idq; in odium Romanorũ, qui ipsum recognoscere nolebant pro legitimo pontifice. Vt tamen daretur legitime concessũ à legitimo & indubitato põtifice, audisti æque, quibus ex causis iustissime reuocari debuerit, & reuocatũ sit postea ab ecclesiasticæ hierarchiæ, à quibus acceperant, principibus, idq; approbantibus concilijs vniuersalibus. Et nouissime, etiam remissum & resignatum ab imperatoribus totius cõsensu imperij. Et hæc quidem de inuestiturarum querimonia satis superq; fuerint.

Vt dependeat secularis in ecclesia iurisdictio ab ecclesiastica: & præsertim, quod nunc est imperium, vniuersaq; imperialis autoritas, ab autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis, particularius explicat.

CAPVT XIIII.

Conqueritur ille (vt audisti lector) Romanos pontifices vsurpatione callida obtinuisse autoritatem super Romanum imperatorem & imperiũ: idq; per nimiam & superstitiosam religionem quorundam Romanorum principum post Constantini tempora, per quos primum (vt imaginatur) introducta consuetudine, electionem suam significandi Romanis pontificibus, & imperialem coronam de manu eorundem suscipiendi, subsequentium simplicitate ita confirmata, vt hoc iam videretur legitimum & non voluntarium, Romanos pontifices ad omnem occasionem attẽtos vult ad se attraxisse velut ius confirmationis electi in Romanum principem, atq; hoc veluti medio & prætextu extorsisse primũ ab illis ignauis & simplicibus iuramẽta quædam fidelitatis & subiectionis, insuper & confirmationis quarundam ditionum & ciuitatum illicite ab ipsis occupatarum de imperio, vt ciuitatis Romandiolæ, Bononiam, Ferrariam, atq; adeo sibi subiecisse imperium. Quæ equidem iuramenta & pacta, nec licite vult ab eis præstari, nec præstita obseruari posse, vtpote iuramenta priori licito, de conseruandis iuribus imperij, contraria: quin potius, & iurando, & obseruando pręstita, ipsos incurrere crimen periurij. Laudans proinde Ludouici Bauari exemplum, qui contempta autoritate confirmationis apostolicæ, solius suæ electionis vigore, iura sibi vendicauit imperij, & multis maledictis in Ioannem XXII. inuehens, qui ob hoc ipsum innodauerat Ludouicũ vinculo anathematis, & deinde crescente contumacia priuarat imperio, absolutis à iuramento fidelitatis, quo illi adstricti fuerant, D omnib. imperij fidelibus & subditis. Quod ipsum vult esse hęreticum, & Christi apostolorumq; doctrinę contrarium. Quanquam constet hoc factum, nõ ab illo Ioãne XXII. sed à Clemente VI. qui post Benedictũ XII. demum Ioanni successit. Concludens vsurpatæ huic à pontificibus autoritati aut potestati nimiæ acceptam referendam, quæ nũc inter Christianos viget, ciuilem discordiam: vt quæ ciuilis autoritatis vigorem, qua ciuilis continetur concordia, aut soluit, aut sibi subijciendo minuit.

De catholica Christi ecclesia, atq; eius membris nobis tantum esse sermonem. Sed vt ipsissimam huius rei veritatẽ simpliciter, sine fuco & clare intelligas, velim Christiane lector, hoc perpetuo cogites, nobis esse disputationem de catholica Christi ecclesia, atq; eius membris vniuersis & partibus. Quæ ab initio pusilla quidem erat & modica, at nunc lapis ille abscissus de monte sine manibus, vehementer & in montem magnum excreuit, adhuc impleturus vniuersam terram, quando omnes introducti erunt in ouile Christi. Cuius nunc ouilis & ecclesiæ, diuina gratia ac misericordia etiã principes, reges & imperatores, regna quoque & imperia membra sunt.

Deinde & hoc memineris, ex his quæ superius à nobis demonstrata sunt, vnam necessa-

A cessario esse catholicam ecclesiam, quemadmodum & in symbolo Nicene fidei per catholicam omnes profitemur ecclesiam, & velut vnum quoddam corpus, cuius mēbra sunt Christi fideles vniuersi, secundum diuersas functiones & officia. Nam corpus inquit ille, non est vnum membrum, sed multa. Si enim essent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus. Non potest autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo, aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij, sed multa magis quæ videntur infirmiora mēbra corporis, necessaria sunt. †

1 Cor. 12.

† In vno itaque corpore vt est necessaria membrorum omnium quædam communio, per quam subordinata sunt sibi, ac mutuo subijciuntur, in totius vtilitatem et suæ in commune: ita hoc solum vnicum est, quo multa colligantur in vnitatem vnius corporis.

Quin & hoc tecum cogites, quod supra etiam à nobis luculentissime demonstratū est, æque monstrante natura ac recta ratione, multorum communionem conspirantem in vnū, nec imaginari posse, ne dicam subsistere, nisi regātur, moderenturq; principantis alicuius imperio: sine quo, vt nullum membrorū, vtpote rationalium & quorum singulū sui est arbitrij, diu faciet quod sui est officij: ita quodq; si duce proprio arbitrio feratur in ea, quæ vel sibi, vel toti videbuntur commoda, feretur necessario in contraria, & dissoluetur necessaria vnitas corporis, membrorūq; illa conspirans in totius salutem & vtilitatem communio: velut si cuique membro humani corporis propriam rationē, voluntatēq; secundum quam per se posit moueri, imaginatione

B dederis, aut plura prima motiua principia in vno animante feceris, quorum vno hac, alio mouente in contrarium, velut momento dissolueretur totius vnitas. Ex quo euidenter consequitur, etiā in catholica Christi ecclesia necessario esse aliquod ἡγεμονικόν (vt dicam Aristotelice) aut principans, cuius imperio regantur, moderenturque vniuersa membra ecclesiastici corporis, quo eius conseruetur vnitas. Ne sine vnius imperio & habenis, quodque motum pro suo arbitrio, sese mutuo impediant, totius salutem negligant, totius vnitatem dissoluant.

Insuper & hoc adsit in memoria, catholicam (de qua nunc loquimur) ecclesiam esse illud regnum Christi, de quo loquitur Apostolus, dicens: Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo & patri, cum euacuauerit omnem principatum, & potestatem, & virtutem. Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius, nouissime autem inimica destruetur mors. Vides enim loqui Apostolum de hoc regno Christi super terram, non de illo cœlesti. Siquidem hoc, de quo ipse loquitur, regnum præcedit consummationem, C seu finē, & mortis destructionem: illud vero cœleste subsequitur hæc omnia. Et quāuis nondum videamus omnia illi subiecta, vt idem dicit Apostolus: hoc tamen haud dubie expectamus fore secundum eiusdē sententiam, cum plenitudo gentiū in hoc ouile Christi introducta fuerit, & vniuersus etiam Israel illuminatus lumine fidei, qui adhuc sub cæcitate laborat. Itaq; eandē catholicam ecclesiam Christus toties, vt supra indicauimus, regnum cœlorum appellat, quod nunc nuptijs regalibus, quibus tamen quidam sine veste nuptiali intersunt, paulo post in tenebras exteriores mittendi, nūc decem virginibus, inter quas quinque fatuæ, nunc sagenæ missæ in mare, omnis generis pisces, malos cum bonis vna comprehendenti, comparat.

Hæc itaque catholica ecclesia, est illud regnum Christi, quod precioso sanguine suo sibi conquisiuit. In quo regnabit super terram, donec euacuauerit, sibiq; subiecerit omnem principatum, potestatem & virtutem. Non quidem vi aut potentia, imo sponte & vltro se dedentibus omnibus, & iugo suo, suoq; regno subijcientibus. Non enim nisi spontaneos in regnum suum acceptat Christus. Hoc autem regnum vt in- D dubia omnium orthodoxorum sententia est Christi fidelium vniuersitas: ita memineris, regnum esse, non Babylonem, non confusam multitudinem, sed quæ à propheta sub nomine Hierusalem describitur: Quæ condita est, inquit, velut ciuitas quædam nobilissima. Cuius ciues in vnū coeunt, in quam ascendunt tribus, tribus domini, ad confitendum laudem nomini domini. In qua etiam consistit iudicij solium.

Regnū Christi, vt est fidelium vniuersitas: ita regnum est non Babylon.

Quanquam autem in hoc regno suo dominari debeat vnus Christus, vnus legifer, vnus rex & imperator noster, ipse tamen abiens in regionem longinquam, quo eius conseruaretur necessaria illa communicatio mēbrorū omniū, illa connexio, vnitas & conspiratio ad totius salutem & vtilitatem, ob quam membrorum, quodq; suum proprium commodum, propriam salutem debet negligere, Petrum vice sua illi præfecit, ipsi commisit totius curam & regimen.

Quare secundū ea, quæ præmissa sunt, oportere quilibet intelligit, vt membra vniuersa ecclesiastici corporis, illius habenis & imperijs moderentur ac regulētur: ne quodlibet lato pro suo impetu & arbitrio, necessario subsequatur & pugna inter se mēbrorū, & schisma, atq; vnitatis diuisio. Nec elegit Christus nobiles secūdū carnē, nō reges,

A non imperatores, quibus sui ouilis, suique regni curam committeret & regimen: sed infirma huius mundi elegit, vt confundat fortia, sed Petrum piscatorem elegit, & post eum plurimos ex infima plebe, sub quorum gubernatione, regimine & imperio humilient se necesse est, quicunque in Christi ouile & regnum adscribi voluerint. Hæc enim lex huius regni est. Proinde obliuiscâtur interim proprij regni & imperij oportet reges & imperatores, quicunque in hoc ouile Christi, aut regnum eius ingredi admittique voluerint, aut admissi intus manere, sub illo se humilient necesse est, quãuis piscatore, quãuis ex infima plebe assumpto, cui Christus illius sui ouilis gubernationem regimenq; cõmittere dignatus est.

Christus non reges, sed piscatorem Petrum elegit, cui regni sui curam committeret.

Fuit quidem hoc regnum, vt diximus, ab initio pusillum & humile, instar grani illius sinapis, cui Christus ipsum comparat: quod acceptum misit homo in hortum suum & creuit, factumque est in arborem magnam, ita vt volucres cœli venientes in ramis eius requiescerent. Quod tunc cœpit impleri, cum Constantinus imperator, & post eum reges & principes alij, suos fasces, sua sceptra, suaque colla regno Christi submittentes, sub ramis eius veram pacẽ quietemque inuenerunt. Quos omnes in hoc regnũ adscriptos, non amplius instar principum & regum gentium, subditorum suorum, sibi dominari, sed Christo, oportet sub illo, cui idem ipse totius sui ouilis gubernationem commisit & regimen, etiam principum, regum, & imperatorũ. Cui, quo eius esset liberior in omnes autoritas, quo minus impedita (vt fit) vna secum residentium secularium principum potestate & sæpe tyrannide: ita ordinatum videmus diuina prouidentia, sine qua, nec folium super terrã cadit, vt vrbem Romam eatenus terreni imperij caput & domicilium, Constantinus imperator Petri successorib⁹ cederet, & nouas sibi suoq; imperio sedes quæreret, addẽs (quo eorũ maiori veneratiõi cũctis esset autoritas) etiam regalis dignitatis insignia.

Sed nec his cõtenta diuina prouidentia, ne quis (vt sæpe factum est) in hoc Christi regno, oblitus illi se seruire, meditaretur ac spiraret, aut Alexandros, aut Iulios, omnẽ dominationẽ & principatũ, qui ex illa gentilitate traxit originẽ, paulatim euacuauit, secitq; vt omnes inter nos principes, reges & imperatores, à christi regno ꝓpriꝰ depẽderẽt.

Dedit equidem illud vetus imperium, quod à Romanis, atq; illo Iulio traxit originem, non exiguam suæ dignitatis partem ecclesiæ Christianæ pontificibus: quo magis venerabilis & reuerenda esset orbi eorum necessaria autoritas. Attamen si quando illos principes nõ satis cohibuerat Christiana pietas & religio, superbe nimis efferebant cornua, & gentilem illam dominationem adhuc meditantes, haud satis recordabantur Christi se regno, suumq; iam seruire imperium, nec satis reuerenter illius autoritati se submittebant, cui ouilis Christi ab eodem commissa erat gubernatio, imo eandem aliquando conabantur sibi facere obnoxiam: donec, iuxta Danielis vaticinium, lapis ille abscissus de monte sine manibus, ab initio modicus, sed qui paulatim in montem magnum excreuit, impleturus adhuc vniuersam terram, percuteret illam statuam, quam viderat rex ille Babylonius, succedentium sibi regnorũ exprimentẽ imaginẽ, in suis pedibus ferreis & fictilibus. Quos, eodem Daniele fideli interprete, Romanum imperium circa sui finem significare certum est. Lapidem autem istũ, quem sic ille prædixit comminuturum, & sibi subiecturum Romanum imperium, esse hoc regnũ Christi, hoc est, catholicam ecclesiam, idem ille Daniel certissimus testis. In diebus autẽ, inquit, regnorum illorum, suscitabit deus cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & regnum eius alteri populo non tradetur, comminuet autem & consumet vniuersa regna hæc, & ipsum stabit in æternum, secundum quod vidisti, quod de monte abscissus est lapis sine manibus, & comminuit testam, & ferrũ, & æs, & argentum, & aurum. Vides itaque quis sit ille lapis de mõte abscissus sine manibus, nempe hoc regnum Christi, catholica inquam ecclesia, quod, inquit, consumet vniuersa regna hæc, sibiq; subijciet. Recte vero catholica Christi ecclesia per lapidem significatur abscissũ de mõte sine manibus: vt quę instar sui capitis, sine carnali cõmixtione de spiritu sancto cõcepti, & nati ex virgine sine virginitatis iniuria, & ipsa ex aqua & spiritu sancto regenerata virgo ex virgine, sine ruga & macula permanẽs, noua tamẽ quotidie sobole cõtra legẽ naturæ fœcũda est. Cui etiã Esaias sub nomine Hierusalẽ ita loquitur: Surge & illuminare Hierusalẽ, quia venit lumẽ tuũ & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebræ operiẽt terrã & caligo populos: sup te autẽ orietur dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabũt gẽtes in lumine tuo, & reges in splẽdore ortꝰ tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide, oẽs isti cõgregati venerũt tibi filij tui

Iuxta Danielis vaticiniũ, Catholica Christi ecclesia sibi subiectura erat, atq; in ordinem redactura Ro. imperium. Dan. 2.

Lapidem de monte abscissum sine manibus significare catholicam Christi ecclesiam.

Esaie 60. Notandum Esaiæ vaticinium de catholica Christi ecclesia.

A tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere consurgent. Tunc videbis & afflues, mirabitur & dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi, &c. Et ædificabunt filij peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi &c. Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit, & gentes solitudine vastabũtur. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis meæ, & cætera. Et venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi, & cæt. Pro eo quod fuisti derelicta & odio habita, & non erat qui transiret per te, ponam te in superbiam seculorum, & gaudium in generationem & generationẽ. Et suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Hactenus ille. Hoc autem Esaiæ vaticinium an non impletum clarissime cernimus, cum iam gentes & reges ambulent in lumine fidei, illuminati splendore ortus illius primitiuæ ecclesiæ, qui fugauit tenebras & caliginem infidelitatis, quæ operuerat terram & populos? Quæ pro eo quod fuerat derelicta & odio habita, oppressa, & in camino tribulationum per-

Gloria ecclesia.

B secutionumque excocta, nunc vice versa dilatata affluit, conuersa ad eam multitudine maris, & fortitudine gentium. Itaque & filios peregrinorum & alienorum ædificasse nunc videmus muros ecclesiæ, & reges illi ministrasse ac ministrare. Ita Constantinum, Pipinum, Carolos, omnes denique Christiani orbis pios imperatores & principes se curuos illi humiliasse, & adorasse vestigia pedum ecclesiasticę hierarchię principũ. Cui nunquid indignum quisquam putabit, obedientiam & reuerentiã deberi ab imperatoribus, regibus & principibus? Si filij nũc sunt ecclesiæ, nunquid eidem, atque eius pastori ac præsidi non debent obedientiam & reuerentiam?

Indigne indignari hostes ecclesiæ, eandem sibi subiecisse reges & principes.

Quid igitur hanc indignaris impie sibi subiecisse reges, imperatores, principes, regna denique & imperia, quod ab æterno ita futurũ præordinauit omnipotens illa sapientia, & priusquã fieret, tanto ante (vt audisti) fore & ab Esaia & Daniele prędictũ est? Nunquid nõ legisti in Apostolo: Qui dei ordinationi resistũt, sibi damnationẽ acquirere? Et hæc si non tanto ante, tam aperte & clare prædicta legerentur, propheticis oraculis, quis tamen, modo ad Gamalielis sentẽtiam, imo ad ipsa Christi verba respiceret, dubitare posset diuinæ prouidentiæ & ordinationis ea esse opera, à quibus dependent totius

C ecclesiastici regiminis vigor, ordo & vnitas: nempe vt omnis ciuilis in ecclesia autoritas iam dudum subiecta cernatur autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis? Dixit ille: Si ex hominibus est hoc opus, dissoluetur. Et tu vis vsurpatiõe & fraude Romanos Pontifices sibi subiecisse autoritatem regum, imperatorum & principum, quam annos octingentos aut mille illis subfuisse videmus? Tu vis rem tantam, vnde pendet salus, vnitas, vigor disciplinæ totius domus ecclesiasticæ, & quam tot annorum vsu confirmatam videmus, humana tantum præsumptione factam, sine diuina ordinatione & prouidentia, sine qua nec minima fieri Christus pernegat? Et quo tandem pacto verum erit, quod affirmat Apostolus, nullam esse potestatem etiam ciuilem, nec apud ethnicos, nisi à Deo, hoc est, vt idem ipse exponit, diuina ordinatione & prouidentia? Quarum tamen initia plerunque vi, fraude & scelere vsurpata, & plane tyrannica fuisse, indubitatum est: vt autoritatem illam Cæsaream, quæ initium traxit ab illo Iulio, qui credita sibi vt ciui arma reipublicæ, perfide in eiusdem conuertit viscera: in necem & proscriptionem suorum conciuium optime meritorum de

D republica, super quam tyrannice sibi vsurpauit dominationem & imperium. Quo deinceps in senatu confosso vulneribus, Octauianus eadem perfidia sibi credita arma reipublicæ coniungens cum hostibus reipublicæ, crudelitatis in conciues, & vsurpatæ in rempublicam dominationis successor factus est. Ab his initijs processit autoritas & potestas illa Cæsarea. Cui tamen & ipsi, vt à Deo, diuinaq; ordinatione existenti, quamdiu viguit, obediendum fuit à subditis iuxta illam sententiam apostolicam. Quanto magis ecclesiasticæ autoritati, non vi aut fraude vsurpatæ ab homine, sed præordinatæ diuinitus, prædictæ propheticis oraculis, deinde ab ipso Christo omnium nostrũ domino commissæ Petro successoribusq; eius super vniuersum hoc ouile aut regnum suum, obediendum est omnibus, qui in eodem ouili sunt, quantumuis imperatores sint, quãtumuis reges aut principes? Certe nihil sibi vi vsurpauit in quenquã indebitum, sed vltro se ei submittentes ad proprium salutem, reges & principes benigne suscepit. Audisti equidem, quid ille dixerit ecclesiæ: Gens enim & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Vides esse necessarium ad salutem omnibus, etiam regibus & principibus, seruire ecclesiæ, autoritatique ecclesiasticæ. Hoc ipsum est, quod Christus dixit Petro, vt quodcunq; ipse

Ecclesiam nihil sibi vsurpasse in quẽquã indebitũ, sed vltro se ei submittẽtes ad propriam salutẽ benigne suscepisse.

C ipse obligaret in vniuersa terra, hoc ipsum obligatum haberi coram deo. Eius vero pręceptis & mandatis cõtumaciter inobedientes, eodem loco habendos à nobis, quo ethnicos & publicanos, qui ad Christi ouile non pertinent, nec in illa arca continentur, quæ sola saluat ab inundante diluuio.

Comminuit igitur Christi ecclesia, & sibi subiecit iuxta Danielis vaticinium principatus & regna, reges & principes, sed illorum submisione vltronea, atque ita hoc volente & ordinante diuina prouidentia, pro conseruanda vnitate necessaria & concordia in domo ecclesiastica, vt non solum subesset, sed plane dependeret etiam eorum autoritas ab autoritate ecclesiastica, abolita paulatim omni illa seculari potestate, quæ se in gentilitatẽ quoquo modo referre posse videretur.

Itaq; cum diuina permisione sub Honorio & Archadio principibus, irrumpentibus in Romanas prouincias, primum Visegothis, à quibus duce Alarico etiam vrbs capta est: deinde Alanis, Sueuis, Vandalis, Burgundionibus, Ostrogothis, Hunnis, postremo Longobardis & Francis, omne paulatim Occidentis imperium Romano subtractum imperio & in diuersas dissectum particulas, in D barbarorum potestatem concesserat, qui & diuina & humana confundebant omnia, Leo tertius Romanus pontifex vtrunque illum Petri gladium perpẽdens necessarium in ecclesia, quo eadem haberet, qui etiam alterum illum materialem euaginaret vibraretq; pro Christi nominis gloria, tanquam caput hierarchiæ ecclesiasticę, & cui totius ouilis Christi cura gubernatioque commissa extitit, Carolum illum cognomento Magnum, Pipini filium, Augustum nominat, imperialesque illi titulos, dignitatem, autoritatemque tribuit, & Occidentis imperatorem pronũciat, consentiente applaudenteque Romano populo. A quo ad hæc tempora, ad Carolum vsq; eius nominis V. qui nunc felicibus auspicijs eiusdem tenet gubernacula imperij, supra annos septingentos perdurat continua serie Christianorum imperatorũ successio.

Leo III. tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ præses, Carolũ Magnũ Occidentis Imperatorẽ pronunciat.

Nec est, quod forte criminentur maleuoli & osores autoritatis ecclesiasticę, Leonem illum iniuste sibi vsurpasse illam donationem imperij, tanquam ad Constantinopolitanorum imperatorum ius adhuc pertinentis. Quandoquidem apud illos nihil huius iuris erat amplius, sed vt vi armisq; partum ab initio succedentium temporum confirmatione factum erat legitimum: ita vi armisq; ablatum, tot annorum successu, iamdudũ illorũ esse desierat: adeo vt etiam persequi illud ipsum diu destitissent, cõtenti cũ illo Orientis qualicunq; adhuc imperio. Vt enim multa, his præsertim in rebus, violenta, iniusta, armisque vsurpata sunt ab initio, quæ tractu temporis conualescunt & efficiuntur legitima: ita etiam postquam acquisita sunt, simili modo amitti potuerunt. Nihil enim tam iuri consonum, tamq; naturale est, vt habet iuris regula, quàm vt omnis res per quascunq; causas nascitur, per easdem & dissoluatur. Quis enim dubitet, in Romanam rempublicam singulare sibi imperium iniuste & perfide vsurpasse illum Iulium? Quod ipsum tamen tempore confirmatum, quis contra dubitet in successoribus eius tandem factum fuisse legitimum? Iam & Romanos illos quis nescit nimio imperãdi studio (ne quid peius dicam) plerasque sibi subiugasse prouincias, in quas nihil legitimi iuris habuerunt à principio? tamen tempore vsuq; hęc tandem cõualuerunt & facta sunt legitima. Quod si regnorum, monarchiarumque omnium repetamus origines, fere inueniemus cœpisse à vi, facto & armis, sed vsu temporeq; confirmata transijsse in dominationem legitimam. Sed per quas causas nasci, per easdem & dissolui potuerunt.

Leonem illũ nihil sibi vsurpasse alienum in illa donatiõe imperij.

Certe qui hoc, quod in Magno Carolo cœpit, autoritate ecclesiasticę hierarchię pręsidis, nostrorũ imperatorũ imperiũ, non magis legitimũ iudicãt, quàm illud vetus, quod per vim, scelus & tyrannidem primus ille occupauit Iulius, non intelligo, quod illi habeant boni æquique iudicium. Vtrunque enim gladium, qui necessariò est in ecclesia, esse Petri, aut in eius potestate & arbitrio, vt illi totius ecclesia cura regimenq; commissum est, in superioribus satis superque demonstratum est. Vacantem igitur alterum non potuit ille, aut eius in officio & autoritate successor, viro forti, pro CHRISTI nominis gloria, & regni eiusdem vtilitate committere? Potuisse certe, non solum demonstrat ratio, sed & factum comprobat, tot seculorum totius ecclesiæ confirmatum consensu. Nihil enim habuit Carolus ille, nihil successores eius omnes iuris legitimi ad imperium, nisi quod acceperunt à capite hierarchiæ ecclesiasticæ. Quibus qui nihil competijsse autoritatis ad dandum, quibus volebant, aut committendum hoc imperium, contendunt, ijdem nihil etiam iuris imperialis accepisse aut habuisse illum Carolum, nihil omnes eius successores fateantur necesse est. Illi enim succedunt omnes, non Iulio, non Constantino. Ille vero successit nemini: quin potius noui ecclesiasticiq; imperij prin-

A princeps caputque effectus est. Nam tunc,& diu postea, perdurauit apud Constantinopolim illa à Iulio & Constantino succesśio,quę postmodum attenuata per Sarracenos, per Turcas,tandem funditus extirpata est.

Frustra circumspicis, frustra quæris nostri huius imperij aliud initium, alium legislatorem humanum (vt tecũ ineptiam) à quo ille Carolus imperialem dignitatem acceperit. Romæ enim accepit ab vno Romano pontifice,non expetito consensu tui illius legislatoris humani,non conuocata vniuersitate multitudinis subiectæ imperio. Quem si à senatu populoque Romano malis accepisse autoritatem eiusmodi, atque illis referre acceptam, quàm autoritati pontificiæ & ecclesiasticæ,æque nihil promoues. Certum est enim eo tempore, nullum fuisse apud Romanum populum ius eligendi imperatoris, quo ferè quingentis annis, à tempore videlicet translati Constantinopolim imperij, nunquam vsi fuerant. Certè ea transferendi & committendi imperij autoritas, non solum à nostris necessario recognoscenda est apud Romanum pontificem vt caput & pręsidem Christianæ ecclesiæ, cum alioqui fateantur necesse est, nihil sibi legitimi iuris competere ad imperium, nihil enim nisi ab B eo acceptum possunt prætendere: sed etiam à Cõstantinopolitanis imperatoribus in eodem non semel est recognita. Siquidem quum Fredericus ille primus cognomento Barbarossa Iulium illum magis spirans, quàm Carolum, oblitus à quo dignitatem imperialem acceperat, Alexandrum tertium pontificem, & Romanam ecclesiam persequeretur omnibus imperij viribus, Emanuel Constantinopolitanus imperator legatos misit ad pontificem, qui ei pollicerentur, & magnas in Fredericum copias, & reductionem Græcanicæ ecclesiæ ad Romanæ sedis obedientiam, Orientalisque cum Occidentali ecclesia vnionem: si Romanum imperium ante diuisum, sua autoritate in vnum corpus vellet reducere ac restituere. A quo quum remitterentur cum responso non satis certo, secundo misit ad eundem suum apocrysarium, & magnam legationi pecuniarum vim addidit, quam orator in primis velut liberale munus ab imperatore obtulit: deinde longa accurataque oratione persuadere conatus est, vt pontifex coronam Occidentalis imperij, qua Fredericus persequendo ecclesiam se indignam reddiderat, & iure merito priuari posset, imo deberet, Constantinopolitano redderet, promittens per hoc Græcorum subiectionem

Emanuel Cõstant. imperator ab Alexandro 3. petit, vt sua autoritate diuisum ante Ro. imperium in vnum corpus restitueret.

Romanæ faciendam ecclesiæ. Cui Alexander præhabito cum cardinalibus concilio, ita respondisse legitur: Nolle se id in vnum coniungere, quod olim maiores sui disiunxissent de industria. Vides, quid imperator Græcus petat & contendat à Romano pontifice? quid recognoscat ad eius autoritatem pertinere? Similiter cum Gregorius decimus,ingentis vir animi,& fidei pacisque zelator maximus, omni studio quæreret, & Græcos in vnionem catholicæ ecclesiæ reducere, & laborantibus in Syria Christianis ferre suppetias: & vtranque ob causam Lugduni indixisset generale concilium,personaliter eo se conferens, Michael quoque Paleologus, Græcorum imperator, vna cum patriarcha Constantinopolitano, cum ingenti comitatu etiam illuc occurrisset ad concilium, & post longam disceptationem, tertiadecima demum vice Græci ad Romanæ & catholicæ ecclesiæ vnionem reuocati essent: pro pio illo imperatoris studio,& simul, quo eius operam pro terræ sanctæ, quam maximopere zelabat, recuperatione paratiorem haberet, illi pontifex confirmauit Constantinopolitanum imperium. Id quod summis studijs expetierat, vt acta eiusdem testantur concilij. Vides rursus, non solum huius nostri, sed etiam Constantinopolitani imperij autoritatem, ab ipsis etiam Constantinopolitanis imperatoribus recognitam fuisse Romano põtifici, tanquam ecclesiasticę hierarchiæ capiti, cui sicut totius ecclesiæ curã & regimen: ita quoq; vtriusque gladij (quorũ vsus in eius regimine est prorsus necessarius) summam autoritatem commissam, intellexerunt & recognouerunt etiã Constantinopolitani principes. Quanto magis nostris imperatoribus recognoscẽda est, qui omnem quam habent autoritatem imperij, acceperunt ab vno Rom. pontifice?

Alexandri responsum.

Quod si vniuersam à Carolo primo ad quintum, succedentium sibi imperatorum & imperij huius nostri percurreris historiam, clarisśimè intelliges illum semper fuisse sensum & consensum Christianorum principum.

Designatus fuerat Carolus imperator à Leone pontifice pro se & sua stirpe ac progenie. Deficiente autẽ eius posteritate aut succesśione legitima in Ottone tertio, eodem hoc ita fieri petente, Gregorius quintus, Romanus pontifex natione Saxo, & imperatori cõsanguineus, electiuum deinceps fecit imperium. Et quo apud Germanos summa illa diutius remaneret autoritas, & is cęteris pręesset, qui virtute dignitateque præstaret cæteris,

A teris,& non quem casus natiuitatis obtruderet, de imperatore deligendo sanctionem retulit, vt videlicet apud septem designatos Germaniæ proceres, in perpetuum ius esset eligendi principis. Cuius examinatio & confirmatio pertineret ad Romanũ pontificem, per quam & Romanorum rex & Cæsar appellaretur, tum demum Augustus & imperator habendus, quum à Romano pontifice solenniter inunctus & consecratus foret, & imperij diadema acciperet.

Cõfirmationẽ electi pertinere ad Ro. pontificem.

Hanc autoritatem deligendi imperatoris accepisse designatos illos electores septem, non à senatu populoque Romano, non à legislatore humano (vt ille nugatur) hoc est, ab vniuersitate multitudinis subiectæ imperio, sed ab vno Romano pontifice, omnium historiarum fide certum & indubitatum est. Nam ex ea sanctione, & concessione à Gregorio facta, constat ita exacerbatos fuisse Romanos, vt & ipse eorum furori se subtrahere, ac clam aufugere ad Ottonem in Germaniam coactus sit: & hi instigante Crescentio (quem absente pontifice cum summa potestate consulem creauerát) Ioannem quendam, natione Græcum, episcopum Placentinum, illi antipapam obtruserint. De vniuersitate vero multitudinis subiectæ imperio (quem ille humanum legislatorem B appellat, & apud quam solam vult esse ius eligendi principis) quod eius ad hoc consensus vnquam requisitus fuerit, nullus vnquam scriptor, nulla historia prodidit.

Casus & histor. c. Venerabilem, de electio.

Recte itaque, cum mortuo Henrico sexto, in duo se diuisissent electorum suffragia, quibusdam Philippum Sueuorum ducem, Henrici fratrem: alijs, & maiori saniorique parte Ottonem quartum, Henrici Saxoniæ ducis filium, in imperatorem eligentibus. Et à legato sedis Apostolicæ, Guidone Prænestino cardinali, ad hoc ipsum misso ab Innocentio III. vt inter electos, quis cui præferendus foret, decerneret, Philippi reprobata, & Ottonis confirmata esset electio. Ipsumque hoc factum legati in hunc modum calumniarentur quidam aduersæ factionis principes, dicentes, vel electoris personam ea in re gessisse illum, vel cognitoris. Si electoris, in messem alienam misisse falcem suam, & electioni se ingerentem, principum electorum derogasse dignitati. Sin cognitoris, absente & non citata altera partium, videri processisse perperam. Idem Innocentius ad Bartholdũ ducem de Zeringen scribens & sui legati factum excusans: Principibus, inquit, illis ius & potestatem eligendi regem in imperatorem postmodum promouendum recognoscimus, vt debemus, ad quos de iure & antiqua consuetudine illud noscitur pertinere. Præsertim cum ad eos ius & potestas huiusmodi ab apostolica sede peruenerit. Quæ Romanum imperium in persona magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes vice versa recognoscere debẽt, & vtique recognoscunt (sicut ijdem & in nostra recognouere præsentia) quod ius & autoritas examinandi personam electam in regem, & promouendum ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter obseruatum, vt ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Nunquid enim, si principes non solũ in discordia, sed etiam in concordia sacrilegum quemcunque, vel excommunicatum in regem, seu etiam hæreticum aut paganũ eligerent, nos inungere aut consecrare hominẽ eiusmodi deberemus? absit omnino. Obiectioni ergo principum respondentes, asserimus, quod legatus noster approbando regẽ, & reprobando ducem: nec electoris gesit personam, vtpote, qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: nec cognitoris, cum neutrius electionem, quo ad factum eligentium, confirmandam duxerit, aut etiam infirmandam. B Exercuit autem denunciatoris officiũ, quia personam ducis eiusdem indignam, & personam regis denunciauit idoneam, quo ad imperium obtinendum, nõ tam propter studia eligentium, quàm propter merita personarum: quamuis etiam hi numero vincerent & merito, & ducis electio cõtemptis electorum plerisq; esset celebrata. Subiungens deinde multa impedimenta notoria, quæ obstabant duci quo minus potuisset eligi, videlicet, excommunicationem publicam, periurium manifestum, & persequutionem diuulgatam, quam & progenitores eius, & ipse presumpsissent exercere in sedem Apostolicam, & alias ecclesias. Cum nullum impedimentum legitimũ in Ottonis personam potuisset obijci. Quare, inquit, & illum, non ducem reputauit & nominauit regem Romanorũ: iussitque illi adhæreri à regni fidelibus, non obstante iuramento, si quod indebite prestitissent Philippo: vt hæc latius est legere in c. Venerabilem, de electione: quod excerptum est ex hac Innocentij epistola. Quæ cum vniuersa, quam comprehendit, tragœdia, testis est veritatis supra scriptæ à nobis historiæ, quod videlicet electores imperij à sede apostolica ius electionis eiusmodi acceperint. Et quod vniuersa imperij nostri autoritas ab ecclesia, atque eius capite ac rectore

Electoribus ius & potestatẽ eligẽdi cõpetere à sede apostolica.

Roma-

Romano pontifice plane dependeat.

Ex quibus etiam quiuis ille facile potest intelligere, iuramenta quæ Ro. pontifici præstant imperatores electi, tam in sua confirmatione, quàm ante & post coronationē suam non fuisse extorta ea, quę ille dicit, fraude & calliditate pontificum per simplicitatem & superstitionem principium: quin potius iure & merito præstari potuisse & debere, & præstita fuisse ab antiquo, etiam priusquam electiuum factum esset imperium. Nam extat in decretis iuramentum, quod Otto eius nominis primus Ioanui XII. ante annos circiter sexcentos more maiorum præstitit, LXIII. dist. c. Tibi domino. Et quanquam forte eorum forma postea paulo sit facta exactior: nihil tamē cōtinet, nisi ad quod ex ipsa natura, ex ipso iure sui imperij obligati sunt. Quod cum in persona Magni Caroli erectū sit ab ipso ecclesiasticæ hierarchię prędide, ne aliter ille Petri gladius etiā necessarius ad regimen ecclesiæ, ociosus iaceret, aut deesset ecclesiæ, quis non intelligit hunc illi subseruire debere, & qui hunc accepit ab ecclesia, eidem astrictum fidelitatis debito? Quod cum clarius quidam intelligant, atque etiam obseruent religiosius, quando hoc ipsum, alioqui debitum, etiam iureiurando confirmatum est, sacramenti religione aliquando magis retenti in officio, quàm ex ipso officij debito: hinc introductus est mos ille præstandorum superioribus iuramentorum fidelitatis à subditis: sine quibus tamen æque subditi ad obedientiam & fidem adstricti sunt suis superioribus.

Casus & historia, vnde pendet Clementina vnica de iureiurando. Itaque cum inter Henricum septimum imperatorem, & Robertum Sicilię regem excitata graui discordia, Clemens quintus, vt pastor Christianæ ecclesiæ sui memor officij, inter eius membra pacē componere cuperet, scripsissetque ea propter ad vtrunque, quod cum essent Romanæ ecclesiæ specialissimi filij, sibiq; iuramentò fidelitatis & alias multipliciter adstricti, & propterea sua arma, non in mutuam perniciem, sed in communis matris defensionem deberent conuertere. Idem Henricus pestilentibus quorundam adulationibus sibi ereptus, velut immemor omnium iuramētorum quæ præstiterat, id indigne admodum tulit, de fidelitatis iuramento in literis mentionem fieri. Et quasi ad magnam hoc derogationem dignitatis suæ pertinuisset, accitis publicis tabellionibus, nullo se iuramento fidelitatis vlli adstrictum publice protestatus est. Petens ad futuram rei memoriam, actis & instrumētis publicis eandem suam protestationem contestatam relinqui posteris. Cui pesti, ne latius atque etiam ad successores serperet, in Viennen. vniuersali consilio (cui idem Clemens præfuit) conueniens adhibitum est antidotum, edita illa Clementina, quæ sub titulo de iureiurando legitur. Cuius hoc est initium:

Clementina ipsa. Romani principes, orthodoxæ fidei professores, sacrosanctam Romanam ecclesiam (cuius caput est Christus redemptor noster) ac Romanum pontificem, eiusdem redemptoris vicarium, feruore fidei, & claræ deuotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, à quo approbationem personæ ad imperialis celsitudinis apicē assumendæ, nec non vnctionem, consecrationem, & imperij coronam accipiunt, sua submittere capita non reputaruut indignum, seque illi, & eidem ecclesiæ (quæ à Græcis imperium transtulit in Germanos, & à qua ad certos eorum principes, ius & potestas eligēdi regem, in imperatorem postmodum promouendū peruenit) adstringere vinculo iuramenti. Prout, tam mos obseruationis antiquę temporibus nouissimis renouatę, quam forma iuramenti huiusmodi sacris inserta canonibus manifestant. *Tria iuramēta, quæ præstantur ab imperatoribus.* Subiungens deinceps, post explicatā continuo de Henrico historiam, quæ idem iuramenta more maiorum præstiterat Romano pontifici & ecclesiæ. In primis affirmat eum in confirmatione electionis suæ præstitisse eius tenoris iuramentum quod etiam ab illo magno Ottone, ante sexcentos circiter annos præstitum in sacris canonibus legitur. Deinde, cum Romę coronandus esset imperiali diademate, aliud non multum absimile, quod in libro pōtificali Romano continetur pręstandum pontifici per imperatorem coronationis suæ tempore, tenoris huiusmodi:

Ego N. Romanorum rex, annuēte domino futurus imperator, promitto, spondeo, & polliceor atque iuro coram deo & beato Petro, me de cætero protectorem, procuratorem, & defensorem fore summi pontificis, & huius sanctæ Romanæ ecclesiæ in omnibus necessitatibus & vtilitatibus suis, custodiēdo & conseruando possessiones, honores & iura eius, quantum

A diuino suffultus adiutorio fuero, secundum scire & posse meum, recta & pura fide. Sic me Deus adiuuet, &c. Præter hæc, etiam tertium, prius quam ingrederetur Italiam. Quod videlicet Romanam ecclesiam, & fidem catholicam pura fide totisq; viribus conseruaret reuerenter ac defenderet. Omnem hæresim, schisma & hæreticos quoslibet, fautores & receptatores, & defensores ipsorum exterminaret pro posse, nec vnquam cum Saraceno, pagano, schismatico, seu alio quomodolibet communionem catholicæ ecclesiæ non habente, aut cum alio quouis ecclesiæ inimico aut rebelli, seu eidem manifestè suspecto, vnionem quamlibet aut confœderationem iniret, affinitatem contraheret. Sed tam Romanorum pontificum personas, quàm honorem & statū manuteneret, & defenderet, & conseruaret contra omnes homines, cuiuscunq; existerent præeminentiæ, dignitatis vel status. Vtq; ditionem Ro. ecclesiæ, quam ex legitima imperatorum, regum & principum donatione obtineret, conseruaret ac tueretur.

Hæc, inquam, sunt illa iuramenta, quæ dicta Clementina asserit ab Henrico more maiorum præstita fuisse Romano pontifici B & ecclesiæ. Qualia & ante illum annis plus quadringentis, & post annis ducentis continuo ob omnibus constat præstita fuisse. Quæ ille Marsilius dicit, ne sine periurio præstari, nec præstita posse obseruari. In quibus, quid est obsecro, quod nunc quisquam aut cauillari aut calumniari possit? Nam etsi non fuissent debita ab initio, quãquam nihil nisi Christiani imperatoris, præsertim quales nostri sunt, quorum omnis ab ecclesia dependet autoritas, merum officium contineant, tanti tamen temporis præscriptione, absq; vlla cõtrouersia transisset in debitum.

Dictam Clementinam fuisse assertionem et sententiam vniuersalis concilij Viennen. Quum autem illam Clementinam audis, nolo imagineris, audire te vnius hominis Romani pontificis in suam ipsius causam sententiam: sed cogita audire te testimonium, assertionem & sententiam Viennens. vniuersalis concilij, in quod ex vniuersa Christi ecclesia conuenerunt plus quàm trecenti episcopi. Qui suæ subscriptionis chirographo confirmarunt veritatem facti, aut narratæ in eadem historiæ. Et catholicæ ecclesię de Romana ecclesia, atque eius pontifice, vt is agat in ecclesia Christi vicarium, testificantur sententiam.

Innocentium 4. nihil egisse præter su- Ex quibus omnibus est clarissimum, nihil præter autoritatem & officium suum egisse Innocentium quartum. Qui Fredericum secundum iam diu insordescentem C in ecclesiasticis censuris, quibus à suis prædecessoribus innodatus fuerat, tam ob crimen manifesti periurij, quod contra proprium iuramentum & in confirmatione sua & in coronatione præstitum, internecinali semper odio persecutus fuerat Christi ecclesiam & sedem apostolicam, quam ex debito officij & iuramenti vinculo, honorare, defendere ac tueri debuerat, quàm etiam ob notorium toti orbi crimen sacrilegij: quod ex venientibus ad vniuersale concilium per Gregorium IX. apud Lateranum indictum ex vniuerso orbe Christiano prælatis & episcopis, quotquot poterat interceptos plurimos, etiam aliquot Ro. ecclesiæ cardinales, sine vlla ecclesiasticæ dignitatis reuerentia, velut vilissima mancipia annis plus quinque, crudelissimis macerarat carceribus, multosq; extinxerat. Quod, inquam, hunc contemptorem ecclesiasticarum censurarum & ob hoc ipsum graui etiam laborantem suspicione hæresis, in Lugdunensi vniuersali concilio, damnationis sententia perculit, hoc verborum tenore:

...um officium, quòd Fredericum 2. excommunicauit & priuauit imperio.

Damnationis sententia Nos itaq; super præmissis & quàm pluribus alijs eius nephandis excessibus, cum fratribus nostris & sancto concilio delibe- D ratione præhabita diligenti, cum Iesu Christi vices, licet immeriti, teneamus in terris, nobisque in beati Petri persona sit dictum: Quodcunque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, memoratum principē, qui se imperio & regnis omnique honore & dignitate reddidit indignū, quique propter suas iniquitates à Deo, ne regnet vel imperet, est abiectus, suis ligatum peccatis & abiectum, omnique honore & dignitate priuatum à domino ostendimus, denunciamus, & nihilo minus sententiando priuamus. Omnes qui ei iuramento fidelitatis tenentur adstricti, à iuramento huiusmodi perpetuo absoluentes. Autoritate apostolica firmiter inhibẽdo, ne quisquam de cætero sibi tanquam regi vel imperatori pareat aut intendat. Decernendo quoslibet, qui ei deinceps velut imperatori vel regi consilium vel auxilium præstiterint, seu fauorem, ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere. Illi autem, ad quos in eodem imperio imperatoris spectat electio, eligant libere successorem. Hæc ille Innocentius, non in conclaui, aut priuato suorum cardinalium consistorio, sed in publico totius orbis Christiani vniuersali cõcilio,

A cilio, cuius consensu & subscriptione prædicta in Fredericum & dictata & prolata sententia est.

Electores imperij recognoscentes autoritatem pontificis Frederico successorem delegerunt.

Quin & electores imperij nihil præter autoritatem & officium suum egisse Romanum pontificem in depositione Frederici, re ipsa contestantes, conuenietesq; ad eius mandatum Francfordiæ illi successorem elegerunt Henricum Turingiæ Landgrauium in regem Romanorum.

Sic & superius in Henrici quarti historia audisti voces aduersus eum totius imperij, cui iam videbatur intollerabilis: Tametsi, inquiunt, obiecta illi crimina luce clariora sint, se tamen legibus cum eo velle agere, & rem integram Romani pontificis cognitioni reseruare, vt in totius regni celeberrimo conuentu ipse cognitor causæ sedeat, ipse suo iudicio vel absoluat, vel addicat accusatum. Hæc vna vox fuit, vna sententia, & electorum & procerum totius imperij omnium, qui iamdudum conuenerant certo firmoq; consilio (quemadmodum etiam legatis Henrici respondisse testantur etiam Germani, qui rebus ipsis intererant scriptores fidelissimi: & præsertim Saxo quidam Haluerstadiens. monachus, tametsi nomen suum non adscribat ad declinandam veritatis inuidiam, qui Henrici illam historiam diligentissime simul & eleganter exequutus est) Hęc inquam vna vox fuit, vnaq;
B sententia totius imperij procerum, qui ad hoc conuenerant, vt absque vlla dilatione illi successorem eligerent, sibique virum prouiderent, qui, inquiunt, præcedat nos, & prælietur bellum domini, ad expugnandam & destruendam omnem cuiuscunque hominis altitudinem, eleuantem, & extollentem se aduersus iustitiam & veritatem dei, & sanctæ Romanæ ecclesiæ autoritatē. Hoc ipso exprimentes verum Romani imperatoris officiū, à quo ille aberrat bis per omnia. Attamen ad saniora consilia reuersi, & rem vniuersam perpendentes maturius, ne inconsultæ & præcipitis seditionis subditorum aduersus suos principes perniciosum exemplum transmitterēt ad posteros, ne etiam temere quid egisse argui possent à Romano pontifice, ecclesiasticæ hierarchiæ pręside, cuius iudicio subesse imperatorem, & imperium intellexerunt & confessi sunt, ad eius cognitionem & iudicium rē vniuersam remiserūt, vt eo cognitore & iudice vel retineret, vel amitteret imperiū.

Quare cum tempore Gregorij decimi aliquot annis sub schismate laborasset imperium (nam proximis comitijs in duo se scindebant electorū suffragia, pars Richardum Cornubię comitem, pars Alphonsum C
Castellæ principem elegerat) atque eam ob rem per duorum contentionem, quorum neuter ante fuerat membrum imperij, in annos fere septendecim prorogatum esset interregnum, idem Gregorius mandauit principibus electoribus, ecclesiasticis quidem sub pœna priuationis officij, secularibus autem sub pœna excommunicationis, vt sine cunctatione se resoluerent, & aduocatum ac defensorem eligerent ecclesiæ: alioqui ipse eorum suppleturus negligentiam, sua hoc ipsum autoritate facturus esset & officio. Ad cuius mandatū & requisitionē statim conuenientes Francfordiam post triduanum tractatum vnanimi consensu in regem Romanorum elegerunt Rodolphum comitem de Habspurg, quamuis absentem, virū prudentem & strenuū. Cuius electionē idem Gregorius confirmauit in Lugdunensi vniuersali cōcilio.

Ad mandatū Gregorij X. denunciantis electoribus, nisi conuenirent se prouisurum imperio, statim conuenisse eosdem.

Ad eundem modum, cum post mortem & miserabilem cædem Alberti Romanorū regis, inter electores imperij magna esset super designando successore discordia, & Philippus Gallorum rex intolerandæ superbiæ ad eam occasionem attentus speraret à Clemente V. tunc Auinioni agenti extorqueri posse, vt ab ipso nominaretur imperator, communicatoque cum fratre Carolo Valesio, & paucis iuratissimis consiliarijs consilio, placuisset illum tanquam pro D
alijs quæ diuulgabantur negocijs comitatū stipatumq; velut honoris causa ingenti turba militum proficisci ad pontificem, quibus vel extorquere potuisset quod ambiebat, si impetrare non posset: aliter dei nutu delato ad pontificem regis consilio, quamuis secretissimo, dum ille esset in apparatu ad iter, prudenti consilio celeritateq; præueniens pontifex, qui regis abominabatur superbiam, inscijs etiam cardinalibus, nisi vnico Ostiensi, quo res tecta maneret, diligentissime mittit ad electores imperij, vt sub pœna deuolutionis imperij ad Gallos absq; vlla mora procedant ad electionem noui imperatoris. Eisdem simul nominans & cōmendans Henricū comitē Lucenburgum, virum magnanimum & industriū, cuius per dictum Ostiensem habuerat noticiam. Nec morati electores, intra dies octo postquam applicuisset pontificis nuncius, summa diligentia congregati, eundē Henricum concordibus elegerūt suffragijs, qui septimus fuit eius nominis. Celebrataq; electione, eadem diligentia & celeritate curabatur publicari per Galliam, & in curia Romani pōtificis, quo sic Galli apparatum

& studia auerterent. Qui iam magno sumptu, preparato ad iter fratre, preciosissimisque muneribus, quibus & pontificem, & patres captare parabat, cum se delusum, & spe sua frustratum cerneret, in pontificem vehementer excanduit. At Clemens venientibus pro confirmatione electi duce Bauariæ regis cognato, & Guidone comite Namurcensi, eundem confirmauit. Quo post ingrediente Italiam, ad pontificis mãdatum omnes illi obedientiam præstitere.

Ludouici Bauari tragœdia explicatur.

Libet etiam Ludouici Bauari hic adscribere tragœdiam, cui & iste aduersus quem agimus Patauinus Marsilius, & ille Ockam pseudotheologus aduersus ecclesiasticam autoritatem, in ipsiusmet perniciem incentores, assentatoresq; fuere.

Ludouici electionem in discordia recusauit confirmare Ioannes 22.

Itaq; post mortem Henrici VII. prefati, cum rursus electorum non conuenirent suffragia, pars Ludouicum Bauarum, pars Fredericum Austriæ ducẽ elegit. Per quos facto in regno schismate cũ Ioannes XXII. Bauarum confirmare recusasset, eò quòd iam ante confirmationem sibi vsurpasset pleraq;, electi nondum legitimè confirmati potestatem excedentia, tandem commisso inter competitores prælio, Ludouicus armis superior, neglecta autoritate sedis a-

B postolicæ, non solum per Germaniam, sed etiam per Italiam, velut suo iure cœpit administrare imperium contra antiquitus institutum & obseruatum morem legitimũ. Qua de causa, instantibus præsertim Lupoldo Frederici fratre, & Carolo rege Franciæ, pontifex in Ludouicum citatum solẽniter, vt vel satisfaceret, vel se expurgaret de excessu notorio commisso in contemptum autoritatis ecclesiasticę, vnde sua dependebat aut dependere debebat autoritas, præfixo sibi trium mensium canonicæ monitionis termino, nõ comparentem, nec satisfactionem offerentem, nec legitimè se purgantem, excommunicationis tandem sententiam protulit. Cuius crescente animositate & contumacia (siquidem Romam contendens, & sine pontificis autoritate se illic coronari faciens, etiam minoritã quendam, Petrum de Corbaria, Nicolai V. sibi indito nomine, antipapam illi constituerat & in B. Petri sede collocauerat) idem Ioannes processus & censuras ecclesiasticas aduersum illum & sibi adhærentes aggrauauit. Vnde magna per imperium confusio subsecuta est, quibusdam processus illos & censuras districtè obseruantibus, alijs contra persuasis à Ludouici sectatoribus, eosdem contemnentibus vt nullos & inualidos. Cuius rei gratia, idem Ludouicus, in generali principum conuentu Francfordię C de consilio quorundam, qui sibi loquebantur ad sua desideria, pseudomonachorum & Theologorum, responsiones quasdam aduersus eosdem edidit, & sub bulla imperiali per vniuersum imperium publicari curauit, quibus illos vniuersos fuisse atque esse nullos & inualidos, & proinde negligendos, omnibus persuadere conatus est. Quas post subijciemus, vt excutiamus quid solidæ veritatis intus habeant, ne quis forrè in eas incautus incidens pro vero amplectatur verisimile. Nam hic historiæ contextus prosequendus est. Quod enim nec suæ ipsius conscientiæ, nec alijs quibus mens erat sanior, & maior cura offensæ religionis quàm principis, satisfecerint, ipse idem in primis de se testatus est, qui sub Benedicto duodecimo, successore Ioannis, & sub eius quoq; successore Clemente VI. pro absolutione à censuris istiusmodi laborauit plurimum, sed cum non offerretur conueniens satisfactio, eandem impetrare non potuit. Deinde, quoniam censuræ illæ in plurimis locis imperij, vsq; post mortem Ludouici, & obtentam relaxationẽ earundem à sede apostolica, districtissimè obseruatæ sunt.

Ludouicus à Clemente 6. damnatur vt schismaticus & hæreticus, ac priuatur imperio.

Clemens vero quàm Benedictus in Ludouicum vehementior, publicè in die cœ- D næ domini coram infinita hominum multitudine omnes Ioannis in illum processus & cẽsuras cõfirmauit & renouauit. Ipsumque & schismaticum & hæreticum declarauit, omniq; autoritate & honore imperiali priuatum denunciauit, & sententialiter priuauit. Suæ vero huius declarationis & sententiæ has præcipuè causas adiunxit. Primum, quod affirmaret Ioannis vigesimi secundi definitionem de paupertate Christi & apostolorum esse hæreticam, & iurasset se credere contrarium. Deinde, quod assereret ad Imperatoris autoritatem pertinere, instituere papam & destituere. Adhuc, quod citatus super hæresi, & propter contumaciam excommunicatus insorduerat in censuris annis plus decem. Item, quod Ioannem de Landemo hæresiarcham domi suæ fouerit. Quod præsumpserit constituere episcopos. Quod ecclesiasticum interdictum violarit, & eos qui violare noluissent, suis sacerdotijs expulerit. Quod disiunxerit matrimonia solennizata in facie ecclesiæ, & cõiunxerit alios in gradibus prohibitis. Postremo, quod idolum in ecclesia dei constituerit, illum videlicet antipapã, Petrum de Corbaria, & legitimum papam de facto conatus sit deponere. Hę, inquam, causæ

Clemens etiam Moguntinū archiepiscopū exuit dignitate, quòd Ludouico adesset.

A causę cōdemnationis & depositionis Ludouici fuere. Quo tempore etiam Henricum Vremberg, archiepiscopum Mogūtinū, priuauit episcopatu suo, quòd vnà cum Ludouico execrato, execratus & ipse, longo tempore insorduerat in censuris ecclesiasticis, & nihilo minus eisdē irretitus ministrauerat.

Post damnationem autem & priuationis sententiam prolatam in Ludouicum, Clemens electores imperij monuit & requisiuit, vt alium imperatorem deligerent, virum orthodoxum, & imperio idoneū, ne diutius aduocato & defensore careret ecclesia, alioqui ipse suppleturus esset eorum defectum & negligentiam.

Ad mandatū Clemētis electores Ludouico successorem deligunt Carolū IIII.

Ad cuius mandatum conuenientes in Rens quinq; ex electoribus, Mogūtinus, Colonien. & Treuerensis, archiepiscopi, dux Saxonię Rudolphus, & Ioannes rex Boemię (nam reliqui duo Brandenburgen. & Palatinus Ludouico adhæserant) secundū apostolicę sedis sententiā decernentes vacare imperium, elegerunt Carolum quartum, Marchionem Morauiæ. Cuius electione confirmata à pontifice, idem obtinuit imperium, imperauitque annis triginta vno. Et hic exitus fuit illi B tragœdiæ.

Audisti itaque lector Christiane, non solùm ex forma hierarchiæ quā Christus in hoc suo regno instituit, omnes qui in eius ouili continentur, illius autoritati necessariò subesse, cui ipse oues suas vniuersas pascendas regendasque commisit: sed etiam ita factum diuina ordinatione & prouidentia, vt iam planè vniuersum ꝙ nunc est imperium, cōstitutum sit autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, & vniuersa eius autoritas ab illius autoritate prorsus depēdeat. Idq; recognoscentib. & imperio & imperatoribus, à primo Carolo ad præsentem vsq; eius nominis quintum. Et quamuis interciderint nonnunquam irreligiosi quidā & impij, qui maluissent funesto illi Iulio, quàm sancto religiosissimoque Carolo succedere: & vi, fraude & parricidio vsurpare dominationem tyrannicam, quàm ab ecclesia recognoscere legitimum imperium: vicisse tamen semper autoritatem ecclesiasticam, & sibi subiecisse omnem aduersus se efferentem altitudinem.

Quanquā autem de imperio, quod specialiùs dependet ab ecclesia, vtpote ab eadē erectū constitutumq; in persona Magni Caroli, hactenus pręcipuè demōstrauerimus, vt eius autoritas subsit autori- C tati ecclesiasticæ: ęquè tamen de omni ciuili, quę in ecclesia est, potestate & magistratu, quocunq; tandem nomine censeatur, verū est vt subsit & moderari debeat ab autoritate ecclesiastica. Gens enim, inquit ille, & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Ad omnes ęquè pertinet, quicunque in Christi ouili continentur, reges, principes, magistratus, quod Gregorius ille Nazianzenus ad Constantinopolitanos imperatores scribit: Suscipitisne, inquit, libertatem verbi? Libenter accipitis, quòd lex Christi sacerdotali vos potestati subijcit, atq; istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem, dedit & principatū, multo præstantiorē principatibus vestris. Aut nunquid iustū vobis videtur, si cedat spiritus carni? si à terrenis cœlestia superentur? & si diuinis præferantur humana? Quod ipsum, illustrati lumine fidei, non solùm intellexerunt reges & principes, fascesq; suos, sua sceptra, & vniuersam prorsus suam autoritatē, ecclesiasticæ autoritati subesse recognouerūt. Quin potiùs, quò hanc subiectionem omnes magis intelligerent debitam & necessariam secundum illud Esaiæ vaticiniū, diuina ordināte prouiden D tia, vniuersi suā autoritatē recipere ab ecclesia eiusq; autoritate re ipsa ꝓfessi sunt

Gregorius Nazianzenus.

Pipinus à Zacharia Rom. pontifice abrogato Hilderico, Gallici regni sceptra & titulos, pro se & successoribus apostolica autoritate accepit.

Sic florentissimi Galliarum regni sceptra & titulos (cùm in Hilderico eatenus rege, ignauo & socorde deficeret illa ex gentilitate tracta & deducta successio) Pipinus à Zacharia ecclesiasticæ hierarchiæ capite, pro se suisque successoribus accepit, sacra vnctione, apostolica autoritate sibi impēsa à sancto Bonifacio Moguntino Archiepiscopo & Martyre. A quo in hodiernum vsq; diem, omnes ordine sibi succedētes reges, quo hoc ipsum contestentur, & perpetuò in memoria habeant, non solùm ecclesiasticę autoritati se subijci, sed etiam ab eadem accepisse se illam suam dignitatem & autoritatem regiam, ecclesiastica consecratione & inunctione eandem velut legitimo ritu susceperunt. Eandem formam, idemq; exemplum (diuinæ nimirū prouidentię & dispēsationis munere) omnes Christiani orbis reges secuti, fasces suos vltro submiserūt ecclesiæ, re ipsa hoc cōtestantes, ꝙ nō nisi ecclesiastica inūctione & cōsecratiōe legitimā autoritatē se fateantur recipere.

Regnum Angliæ vectiga

Quod ipsum tamen non satis habentes quidā Anglorum reges Christianissimi,

A insuper & regnum suum vectigale & tributarium fecerunt Romanæ ecclesiæ, ac deinceps etiam iura regni specialiter recognouerunt à Romano pontifice. Cuius initium fuit sub beato Leone eius nominis quarto, ad quem Adeluulphus, quem alij Andulphum aut Adulphum appellant, Egbruti successor, post deo dicatas totius regni prouentuum integras decimas, cum Alfredo filio Romam profectus, duorum denariorum tributum in singulas domos regni sui, beato Petro & sedi apostolicæ constituit. Id, quod annis circiter septingentis apostolicæ sedis quæstoribus eo missis, liberaliter semper persolutum est.

...le & tributarium Romanæ ecclesiæ.

Ad hæc, cum beatissimus Thomas Cantuariensis archiepiscopus, iussu aut studio Henrici regis Angliæ (cum quo grauissima illi discordia intercesserat) trucidatus crederetur: illeq; sui expurgandi causa misisset oratores suos ad Alexandrum tertium tunc pontificem, qui ob capitales, quas cum eodem exercuisset inimicitias, non facilè illum absoluit à suspicione atrocissimi criminis, duos de latere suo destinauit in Angliam, qui rei veritatem perscrutarentur diligentius, & secundum modum culpæ, regi imponerent condignam pœnitentiam. Quibus aduentantibus, idem omisso B bello Hibernico, quo erat implicitus, honoris causa occurrit in Nortmannia. Req; discussa ad hoc ventum est, vt cum de facto satis cõstare nõ posset, iureiurando interposito se rex expurgauerit. Quia tamen etsi in necem viri sanctiss. non conuinceretur fuisse machinatus, sua quam cum viuente exercuerat simultate & odio, occasioné mortis eius præbuisse indubitatum videbatur: pœnitentiæ & satisfactionis nomine, vt laborantibus nostris in Syria certo electorũ militum numero, anno integro succurreret, illi iniunctum est. Ad hæc, ecclesiasticam libertaté, cuius occasione inter ipsum & virum sanctissimum orta fuerat dissensio, in regno suo tueretur diligenter, & appellationibus ad sedem apostolicam interpositis non aduersaretur. Quibus iureiurando confirmatis, regni Anglici titulum, quo alioqui ob atrocissimam in episcopum & ecclesiam iniuriam iure merito priuandus videbatur, in se atq; hæredes suos confirmari meruit. Hac tamen ratione compensata ecclesiæ irrogata iniuria, vt nemo deinceps rex Angliæ haberetur, qui à Romano pontifice non esset rex appellatus. A quo tempore omnes Angliæ reges iura regni sui velut in feudum agnouisse leguntur à Romanis pontificibus. Acta autem C sunt illa anno septuagesimo quarto supra millesimum centesimum, vt testantur Blõdus, Pius, Tubingens. & scriptores alij.

Regnum Angliæ transiisse in ius clientela Rom. ecclesiæ.

Quare, quod commemorant historiæ, Ioannem Angliæ regem, cum Philippi Gallorum regis revereretur potentiã, à quo altero bello superatus fuerat, confugisse ad gratiã Ro. pontificis Innocentij tertij, deoque & B. Petro & Paulo apostolis sanctæq; Romanæ ecclesiæ, Angliæ pariter & Hiberniæ regnũ libere obtulisse & cõcessisse cũ omnibus suis iuribus, & pro eisdem regnis eidem Innocentio homagium fecisse, vt videlicet reges Angliæ eadem de cætero in feudum tenerent ab ecclesia. Et pro omni seruitio eorundem regnorum, centum marcas auri quotannis penderent, idque diu postea fuisse obseruatum: hoc inquam intelligendum est, non tam primo factum aut inchoatum fuisse ab illo Ioanne, quam longe ante factum ab Henrico, nouis tunc conditionibus, & certo canone constituto renouatum fuisse & confirmatum.

Vides itaque lector Christiane iamdudũ impleri cœpisse illud Esaiæ vaticinium: Venient ad te curui filij eorum, qui humiliauerunt te. Et adorabunt vestigia pedum tuorum, qui detrahebant tibi. Item & illud: Ponam te ex derelicta, humiliata, & odio habita, in superbiam seculorum, & gaudium in generatione & generationem. Et: Surges lac gentium, ac mamilla regum lactaberis. D Vides nihil quam merissimam & catholicã veritatem continere illam definitionem Bonifacij, cui execrandus iste, vt notorie, falsæ & hæreticæ adeo petulanter & impotenter insultat: quæ ponitur inter Extrauagant. sub tit. de maio. & obed. hoc verborũ tenore. Libet enim cũ ea hunc sermonem claudere:

Vnam sanctam ecclesiam catholicam, & ipsam apostolicam, vrgente fide credere cogimur & tenere, nosque hanc firmiter credimus, & simpliciter confitemur, extra quã nec salus est, nec remissio peccatorũ, sponso in canticis proclamante: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, electa genitrici suæ, quæ vnum corpus mysticum repræsentat, cuius caput Christus, Christi vero deus. In qua est vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vna nempe fuit diluuij tempore arca Noe vnam ecclesiam præfigurans, quæ in vno cubito consummata, vnum (Noe videlicet) gubernatorem habuit & rectorem, extra quam omnia existentia super terram legimus fuisse deleta.

Definitio orthodoxa Bonifacij.

Vna ecclesia, extra quam nulli salus.

A leta. Hanc autem veneramur & vnicam, dicente domino in propheta: Erue à framea deus animam meam, & de manu canis vnicam meam. Pro anima enim, id est, pro seipso capite simul orauit & corpore. Quod corpus vnicam, scilicet ecclesiam, nominauit, propter sponsi fideiq; sacramentum & charitatis ecclesiæ vnitatem. Hæc est tunica illa domini inconsutilis, quæ scissa non fuit, sed sorte peruenit. Igitur ecclesiæ vnius & vnicæ, vnum corpus, vnum caput, nō duo capita quasi monstrum, Christus videlicet, & Christi vicarius Petrus, Petriq; successor, dicente domino ipsi Petro: Pasce oues meas. Meas, inquit, & generaliter, non singulariter, has aut illas. Per quod commisisse sibi intelligitur vniuersas. Siue ergo Græci, siue alij, se dicant Petro eiusq; successoribus non esse commissos, fateantur necesse est, se de ouibus Christi non esse, dicente domino in Ioanne, vnicum esse ouile, & vnicum pastorem. In hac eiusq; potestate duos esse gladios, spiritualem videlicet, & tēporalem, euangelicis dictis instruimur. Nam dicentibus apostolis: Ecce duo gladij hic, in ecclesia videlicet, quum scilicet loquerentur apostoli, non respondit dominus, nimis esse, sed satis. Certè, qui in Petri potestate temporalem gladium esse negat, malè verbum attēdit domini proferentis: Conuerte gladium tuum in vaginam.

Vnius ecclesiæ, vnum caput vnus gubernator.

In ecclesiæ & pastoris eius potestate esse vtrunque gladium.

B Vterq; ergo est in potestate ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis: sed is quidem pro ecclesia, ille verò ab ecclesia exerendus. Ille sacerdotis, is manu regum & militum, sed ad nutum & patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, & temporalem autoritatem spirituali subijci potestati. Nam quum dicat Apostolus: Non est potestas, nisi à deo: quæ autem à deo sunt, ordinata sunt, nō essent ordinata, nisi gladius esset sub gladio, & tanquam inferior per alium reduceretur in suprema. Nam secundum beatum Dionysiū, lex diuinitatis est, infima per media in suprema reduci. Non ergo secundum ordinē vniuersi omnia æque immediate, sed infima per media, & inferiora per superiora ad ordinem reducuntur. Spiritualem autem, & dignitate & nobilitate terrenam quamlibet præcellere potestatem oportet tanto clarius nos fateri, quanto spiritualia temporalia antecellunt. Quod etiam ex decimarum datione, & benedictione, & sanctificatione, ex ipsius quoq; potestatis acceptiōe, ex ipsarum etiam rerum gubernatione, claris oculis intuemur. Nam veritate testante, spiritualis potestas terrenam potestatem instituere habet, & iudicare, si quid deliquerit. C Sic de ecclesia, & ecclesiastica potestate verificatur illud Hieremię vaticinium: Ecce constitui te hodie super gentes & regna, & cætera quæ sequūtur. Ergo si deuiat terrena potestas, iudicatur à potestate spirituali: sed si deuiat spiritualis, minor à suo superiori, si vero suprema, à solo deo, non ab homine poterit iudicari. Est autem hæc autoritas (etsi data sit homini & exerceatur per hominem) non humana, sed potius diuina, ore diuino Petro data suisq; successoribus, in ipso Christo, quem confessus fuit petra firmata, dicente domino ipsi Petro: Quodcunq; ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlo, & quodcunq; solueris super terram, &c. Quicunque igitur huic potestati à deo sic ordinatæ resistit, dei ordinationi resistit, nisi duo, sicut Manichæus, fingat esse principia: quod falsum & hæreticum iudicamus. Quia testante Moyse, non in principijs, sed in principio creauit deus cœlum & terram. Concludens deinde: Porro, inquit, subesse Rom. pontifici omnem humanam creaturam declaramus, dicimus, definimus & pronunciamus omnino esse de necessitate salutis.

Omni homini ad salutē necessarium, subesse Rom. pontifici.

Hactenus Bonifacij definitio, in qua quid est, quod tu ter execrande merito calumniari possis? D Quid, quur ipsam ab initio, & nunc, & semper, dicis esse falsam, erroneam, cunctisque ciuiliter viuentibus, vt tuis verbis loquar, præiudicialissimam, omnium excogitabilium falsorum? Quid, quod non verum, orthodoxum, catholicū, & omni Christiano ab initio, & nūc & semper certa fide tenendum? Nunquid extra arcam catholicæ ecclesiæ cuiquam salus est? Nunquid in eadem existenti & saluari volenti, vt eius quoque gubernatori subsit, non est necessarium? Nunquid Petro illius arcæ & ouilis sui Christus curam gubernationis & regiminis non commisit? Nunquid post Petrum nulla Christo cura suę fuit ecclesiæ? Sed satis, ni fallor, superque omni bene ad veritatem affecto, superioribus duobus libris, & hoc ipso non semel, vniuersorum quæ in hac Bonifacij definitione continentur, irrefragabilis veritas demonstrata est.

Sed falsam, inquit, demonstrat Clementis V. qui Bonifacio successit, decretalis epistola, cuius initiū est: Meruit charissimi filij, posita inter Extrauagātes cōmunes, sub titulo

A titulo de priuilegijs. Per quam contestatur & exprimit, dictā Bonifacij definitionē in nullo præiudicare regi aut regno Franciæ. Cum ergo, nec rex prædictus, nec illius successor aliquis, nec regnicola eius quisquā, iuxta dicti Clementis conscientiam, & omnium Christianorum scientiam, verum crediderunt, aut credituri sint, sed aperte falsum esse, quod continet supradicta Bonifacij definitio in eo articulo, quo cunctos sibi subijcit principatus & regna. Necessario, inquit, sequitur, quod credere id, non sit de necessitate salutis. Nam si sic, præiudiciale foret vtique non credenti. Et veluti hic nos teneret medios, & plane vicisset, ita insultat consequenter dicendo, meras insanias videri, decretales eiusmodi, tā Bonifacij, quàm Clementis. Nam si vera est, inquit, definitio Bonifacij, omnes ad sui credulitatem obligat. Sin & vera illa Clementis, non omnes. Nam ab ea credulitate Francorum reges cum suis regnicolis soli eximuntur, atq; ita non tenemur omnes in vnitate fidei Christo occurrere, contra apostolicam sententiā. Rursum, inquit, Clemens interrogandus est, secundum quem sanum intellectum ex sua fide mereri potuit Francorum rex cum sibi subiectis populis, non obligari credere, quæ credenda
B sunt de necessitate salutis. Aut igitur ex fide meruerunt infideles, aut hæretici fieri, aut Bonifaciana epistola continet apertum mendacium. E t hic sibi valde placet, argutusq; videtur.

Quin & ita argutari, nugariq; pergit: Quis, inquit, scripturæ locus cæteros reges & populos præ rege Gallorum & Gallis, Romano pontifici magis subijcit?

Falsificari à Marsilio tam definitionem Bonifacij quam declarationem Clementis circa eandem.

Ego vero hunc dico liuidum detractorem, & manifeste falsarium, tam Bonifacij illius definitionem, quàm Clementis circa eandem declarationem, corrumpentem & falsificantem, seu studio, seu cæcitate, quam incurrit ex odio in Christi ecclesiam execrabili. Non enim continet dicta Bonifacij definitio (quod hic illi falsissimè imponit) esse omnibus necessarium ad salutem, credere omnem humanam creaturam subijci Romano pontifici. Hoc enim falsum est. Nam qui extra ecclesiam sunt, eius autoritati subiecti non sunt (Quid enim ad nos, inquit Apostolus, de his qui foris sunt iudicare? Tantum in ouili Christi est illa Petri & successorum eius autoritas. Sed hoc dicit illa definitio Bonifacij (quod ille intelligere dissimulat, aut forte non intellexit) omni humanæ creaturæ esse ad salutem necessarium, vt subsit Romano pontifici. C
Cum alioqui nemo saluetur, qui illi non subfuerit veluti membrum Christianæ ecclesiæ, hoc videlicet significans, ab inundante illo mystico diluuio omnes necessario perire, qui extra arcam illam catholicæ ecclesiæ remanent. Intus vero existentes necessario subesse gubernatori eiusdē. Quæ equidem verissima est, & orthodoxa, omni Christiano necessario confitenda sententia.

Aeque falsum imponit Clementi, quasi ille decreuerit regem Franciæ cum sibi subiectis, non teneri credere se esse subiectum Romano pontifici, contra illam definitionem Bonifacij. Sed hoc tantum dixit, quod noluerit regi atque eius regno per illam definitionem vllum generari præiudicium, nec quod per eandem, aut rex, aut eius regnicolæ, amplius ecclesiæ subiecti essent Romanæ, quàm fuissent antea, aut quicquam innouatum. Quin potius, in eodem prorsus statu habenda omnia post præfatam definitionem, quo ante fuerant, tam quantum ad ecclesiam, quàm etiam ad regem, regnum & regnicolas præfatos.

Hæc verba sunt declarationis præfatæ in dicta decretali, Meruit. Ex quibus clare vides, non dici à Clemente: Regem Fran- D
ciæ cum suis non subesse Romano pontifici, aut quod illi definitione Bonifacianæ non teneatur credere. Sed quod per eam definitionem nullum illi voluit generari præiudicium, nec magis subijci Romano pōtifici, quàm ante subiectus fuerat. Quod ipsum, nec volebat, nec intendebat Bonifacius, sed hoc tantum voluit, vt sua illa definitione omnes sine dubitatione certo intelligerent, nulli patere viam salutis, nisi subdito pastori ouilis Christi, & membro ecclesiastici corporis. Non quidem vigore suæ illius definitionis, sed incommutabili diuinæ legis autoritate, cuius sua illa definitione expressit claram, indubiamque sententiam. Quæ etiam à nobis superius irrefragabiliter demonstrata est.

Cauilli remotio.

Quod si dicas, nihil ergo specialis fauoris concedi illa Clementis declaratione regibus Franciæ præ cæteris, quod tamen præ se ferre videtur illud eius procemium: Meruit charissimi filij nostri Philippi, regis Francorum illustris, syncerae affectionis ad nos, & ecclesiam Romanam integritas, & progenitorum suorum præclara merita meruerunt, meruit insuper regnicolarum puritas, ac deuotionis

A nis synceritas, vt tam regem, quàm regnum beneuolo fauore prosequamur. Imo videri illam Clementis declarationem fuisse plane frustratoriam.

Quid declarationes illa sua spectauerit Clemens.

Hoc in primis verum est, eandem nihil magis pertinere ad reges Francorũ, quàm ad alios quoslibet, quamuis illius importunitate extorta fuerit. Verũ insuper, quod nihil operetur aliud, aut operata fuerit, quàm vt Philippi illius odium implacabile in Bonifacium (à quo excommunicatus fuerat) querimoniasq; compesceret, vt per quam dicitur, illa Bonifacij definitione, nec sibi, nec regno suo (quemadmodum prætendebat) vllum præiudicium fieri, aut factum esse, nec per eam magis se subijci Romanæ ecclesiæ atq; eius pontifici, quàm ante subiectus fuerat, quamuis ad hoc declaratione opus non fuisset. Non exemit illum cum suis regnicolis à subiectione pontificis & Romanæ ecclesiæ, quod nec potuisset, cum iure diuino illi necessario subijciatur, quisquis est membrum ecclesiæ, sed declarat per Bonifacij illam definitionem, non magis subiectos, quàm ante fuerant. B Hoc clare significans, non ex vi definitionis, sed ex vi iuris diuini, etiam ante definitionem fuisse subiectum.

Ludouici Bauari aduersus Ioannis vicesimi secundi contra se habitos processus responsiones excusationesque sub bulla imperiali publicatas & editas explicare & excutere.

CAP. XV.

NOn est visum, tametsi liberet, præterire silentio illas imperatoris Ludouici Bauari literas, ques sub imperiali sigillo, in generali principum conuentu apud Francfordiam edidit, aduersus processus Ioannis XXII. (de quibus in capite præcedenti mẽtionem fecimus) contra se habitos, & per vniuersum quantum potuit imperium publicari fecit. Ne quis forte in eas incidens, (extant enim apud quàm plurimos) falsum apparentia aliqua veritatis obnubilatum pro vero recipiat. Orditur autem in hunc modum:

Ludouici literæ aduersus processus.

Ludouicus quartus dei gratia Romanorum Imperator semper Augustus, vniuersis & singulis regibus Christianorum, ac patriarchis, archiepiscopis, episcopis, presbyteris, quocunq; honoris præfulgeant culmine, & cæteris ecclesiarum prælatis, nec non secularibus principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, potestatibus, rectoribus, iudicibus, prouincialibus, ciuitatum, terrarumque Romano imperio subiectarum, & ipsorum cuilibet, incolis & habitatoribus, ac omnibus & singulis Christi fidelib⁹, tã ecclesiasticis, quàm secularibus, gratiam suã & omne bonum. Fidem catholicam, quam sancta mater ecclesia docet & tenet, firmiter credentes, & fideliter confitentes, & ipsius ecclesiæ doctrinam in sacris canonibus traditam sequi volentes, quibusdam allegationibus, impugnationibus & oppositionibus, quæ contra nos, & electionem ac promotionem de nobis factam ad culmen dignitatis imperialis, & contra imperialem autoritatem & dignitatem opponuntur, ne simplicium corda possint inficere, duximus in his scriptis respondendum. Quorum deinceps subiungemus sententiam, & obiectionum, responsionumq; vim & efficaciam. Nam totius diplomatis tenorem perpetuum subijcere, & tibi lector foret tędio, nec operæ precium.

C à Ioanne 22. contra se habitos.

D

In primis dicit contra se, & imperialem autoritatem, dignitatem, potestatem, & ius imperij allegari, quod potestas & autoritas imperialis sit à papa, quodque electus in regem Romanorum, ex sola electione, nec sit, nec dici possit verus Imperator, nec antequam inungatur, consecretur & coronetur, imperialem potestatem, & autoritatem habeat. Quæ omnia vult sacris canonibus, iuri & rationi obuiare, sicut dicit patere per c. Cum ad verum, & c. Si Imperator, nonagesima sexta distinctione. Quibus dicitur, quod nec Imperator iura pontificatus, nec pontifex iura imperij sibi vsurpare debet. Vbi glossa dicit, quod istæ potestates sunt distinctæ, & quod neutra dependeat ab altera. Imperator enim non habet imperium à papa, sed à solo Deo, nonagesima tertia distinctio. c. Legimus, vbi dicit textus, quod exercitus facit Imperatorem. Et glossa ibi dicit eum verum Imperatorem, antequam à papa confirmetur. Ex quibus vult consequens esse, quod papa non habeat vtrunque gladium. Alioqui, inquit, si imperium haberetur à papa, posset etiam in temporalibus ad papam appellari. Quod prohibet Alexander papa, dicens: temporalia habere suam iurisdictionem. De appel. c. Si duobus. Et c. Causam

II. Qui

A II. Qui filij sint legit. Et ibi glossa facit & textus, in c. Quo iure. VIII. distinct. & c. Nouit. De iudicijs. Ex quibus concluditur, quod potestas imperialis est immediate à Deo. Et imperator antequam inungatur & coronetur, habeat potestatem imperialem, nec papa habeat in temporalibus plenitudinem potestatis.

Concludit imperialem autoritatem immediate esse à deo.

Secundo dicit obijci sibi, quod electio sua per Ioannem vigesimum secundum reprobata & cassata fuerit, & propterea non potuerit administrare iura imperij: imo quod administratio eiusmodi ad ipsum papam de iure spectauerit. Addens eundem Ioannem per suos processus, bullas aut literas per mundum publicasse, quod Italiam vniuersam ab imperio & regno Alemaniæ separauerit. Insinuando, quod papa sit dominus vniuersalis, non solum in spiritualibus, sed etiam in temporalibus. At contra dicit ipse, omnes eiusmodi processus, assertiones, literas & quæcunque circa prędicta gesta sunt, nullos, nulla, nulliusque roboris vel momenti, quod papæ nullam autoritatem vult competere super iura imperij per iura præallegata. Et propterea quicquid ab eo in prædictis factum est, velut factum à non suo iudice, nullius fuisse momenti per iura vulgaria. B Addit multa verbosissime, aduersus validitatem censurarum contra se fulminatarum. Vt quod processum sit contra absentem, non citatum legitime. Quod pontifex formam & potestatem sibi à sacris canonibus traditam excesserit. Et nonnulla eiusmodi, quæ ad propositam causam nihil faciunt.

Papa nullam vult autoritatem competere super imperatorē aut imperium.

Vnum hoc prætereundum non est, quod vult sententiam eius intolerabilem in se continuisse errorem, ex eo, quòd ne ipsi obedirent, mandauerit vniuersis subditis & fidelibus imperij, vt quod vult esse contra legem dei, quæ, vt inferiores suis superioribus obediant, præcipit. Item, quod lata fuerit post appellationē legitime ab ipso ad vniuersale concilium interpositā, pręsertim cū pro defensione, vt dicit, iuris imperij (quod affirmat pēdere à iure diuino & fide catholica) contra sibi aduersantes, & se, & imperiū, fidéq; catholicam (quam sancta Romana tenet ecclesia) impugnātes appellauerit. Proinde declarat omnes processus eiusmodi, nullius esse roboris vel momenti, atque omnibus mandat sub pœna priuationis omnium, quæ ab imperio obtinent, eosdem contemnere. Hæc summa est illarum literarum, quæ prorsus indignæ sunt imperiali concilio, & vt sub nomine prodirent imperatoris aut imperij, sed concinnatæ pseudotheologorum quorundam, aut frigidorum Canonistarum opera, quod ipsa per se phrasis earundem indicat. Quibus vt breuiter respondeamus: C

Quod dicit in primis allegari contra se, & imperialem autoritatem, potestatem, dignitatem & ius imperij, quod à papa sit potestas imperialis & autoritas, quodque electus, solius electionis vigore illam exercere non posit: suo more obiectionē illā cōgesserūt detractores & adulatores pestilentissimi. Nihil enim à pontifice obiectū est contra imperialē autoritatē, dignitatē aut ius imperij. Sed hoc vere dictum & allegatum est, vniuersam hanc autoritatem imperij depēdere ab autoritate ecclesiastica, quę præcipua est apud Romanū pontificē. Ab illo accepisse Carolū illum primum in hoc imperio, autoritatem & titulos imperij, nullo iure sibi competētes antea. Ab illo postea designatos septem illos Germaniæ proceres, accepisse ab initio autoritatem eligēdi principis, quę nullo alioqui iure ad ipsos pertinebat præ cæteris. Sicut autem potuit pontifex ab initio hanc autoritatem dare Magno Carolo pro se & successoribus. Sicut etiam deficiente illa successione Caroli in Ottone III. facere electiuum imperiū, D designatis electoribus, & data eisdem eligendi potestate in perpetuum: ita potuit conditionem electo præscribere, sub qua in illum transferretur imperij autoritas: pręsertim cum ea per se sancta, & pro dignitate imperij, atq; sine autoritatis imperialis esset prorsus necessaria. Quæ est, vt relata electione ad discussionem capitis ecclesiæ, (à quo est & eligendi illa potestas, vniuersaq; imperialis autoritas) eadem ab illo cōfirmetur, electusq; eius cōsecratione & coronatiōe dignitatē accipiat imperij. Cuius quia præcipue interest, vt & fidelem & fortem aduocatum, propugnatoremque habeat ecclesia, qui eandem cum res & necessitas exigit, posit armis protegere, hoc officij primum commisit Magno Carolo, & deinde vniuersis eius successoribus.

Apologia autoritatis Pontificiæ aduersus prædictas calumnias.

Quod vero dicit, hæc sacris canonibus, iuri & rationi contraria: ego contra, & diuino iuri, & sacris canonibus, atq; omni rectæ rationi dico esse consona: quemadmodum superius à nobis luce clarius demonstratum est. Nec quicquam his aduersantur citati per illum canones, vt c. Cum ad verum, & c. Si imperator. XCVI. distinct.

Ad rationes inductas ex sacris canonibus.

In primis hoc scias oportet contextum c. Cum ad verum, partem esse epistolæ Nicolai pontificis ad Michaelem Constantinopolitanum Imperatorem: qui vna

A vna cum ſceleratis quibuſdam ſecum conſentientibus epiſcopis, intereſſe, atque adeo præſidere præſumpſerat iudicio iniuſtiſsimæ damnationis Ignatij, eiectioniſq; è ſua ſede Conſtantinopolitana, vt Photium promoueret, autorem ſubſequuti grauiſsimi ſchiſmatis. Huius vt præſumptionem redargueret, ita ſcribit: Quod quando ad verum ventum eſt, hoc eſt, iam ſub luce veritatis euangelicæ, nec imperatorem arripere iura pontificatus, nec pontificem vſurpare ſibi nomen debere imperij, innuens ab ethnicis quidem imperatoribus, Chriſtum & veritatem ignorantibus, nomen etiam & dignitatem pontificiam vſurpatam fuiſſe: ſicut cruentus ille Iulius, nec imperatoris, nec perpetui dictatoris contentus fuit nomine & honore, niſi eſſet & pontifex maximus, ſed prophano illo pontificatu, qui erat apud ethnicos. At poſtquam ad verum ventum eſt, ita non decere. Quandoquidem Chriſtus, proprijs actibus, & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſque diſcreuiſſet, atque ita diſpoſuiſſet, vt mutua opera indigerent. Quæ vt demus ita vera eſſe, vt Nicolaus ille ſcribit (tametſi

Explicatur germana ſententia c. Cũ ad verum.

B ſano intellectu in quibuſdam opus habeant) nihil prorſus noſtræ aduerſantur ſententiæ. Sint ſanè inſtitutæ à Chriſto dignitates vtræque, habeant officia diſcreta, & actus proprios, nunquid propterea vna alteri non ſuberit? vna regi, gubernarique non debet alterius arbitrio, aut imperio? Nunquid in animantis corpore diſtincta membra non ſunt, manus, pedes & caput? nunquid non habent officia diſcreta & actus proprios? nunquid propterea in ſuo officio, in ſuis actibus, illa non dependent à capite? nunquid non eius mouentur arbitrio? Quanquam quod Chriſtum proprijs actibus & dignitatibus diſtinctis, officia poteſtatis vtriuſq; diſcreuiſſe dicit, ſane intelligendum eſt. Alterum enim, hoc eſt, pontificiam dignitatem, ipſe Chriſtus inſtituit, ipſe ſuam illi ſacroſanctam autoritatem dedit, ſuos actus, ſuum præſcripſit officium.

Alterum vero, hoc eſt, imperatoriam autoritatem, de qua ille loquitur, quæ videlicet à Iulio Cæſare traxit originem (Nam illius, non Caroli ſucceſſori ſcribit) nuſquam Chriſtus inſtituit, ſed ante Chriſti aduentum, ille ſanguinarius Iulius, nulla commiſsione diuina, nulla autoritate ſibi commiſſa deſuper, ſed vi, ſcelere, perfidia, parricidio & crudeli ſuorum concinium, ſe meliorum, & bene meritorum de

C republica, proſcriptione ac nece, ſine Deo, imo contra Deum inuaſerat, & ſibi ſupra conciues ſuos tyrannice vſurpauerat. Cuius nec factum, nec autoritatem vnquam comprobaſſe Chriſtus legitur. Quanquam non ſine ſpeciali Dei permiſsione, (qui ſceleratis aliquando pro flagellis vtitur, & cuius iudicia ſunt abyſſus multa) illa ipſa ita accidiſſe nihil dubitauerim. Tam enim ille bonus eſt, vt etiam hominum peccatis & ſceleribus vti ad bonum, & ex malis ſciat bona elicere, alioqui mala nunquam permiſſurus. Ergo cum aliquis aut ſanctorum patrum, aut pontificum, ad imperatores ſcribens, dicere videtur, imperatoriam autoritatem eſſe à Chriſto, ita intelligendum eſt, non quo ad primam ſui inſtitutionem & originem, hoc enim euidenter falſum eſt. Nam & ante Chriſtum, & contra Chriſtum, qui eſt iuſtitia & veritas, ab impio & cruento Iulio, contra omnem iuſtitiam, vi primo & tyrannicè vſurpata eſt. Sed quod poſt tractu temporis facta legitima, & iam recepta & admiſſa intra Chriſti regnum, illi ſeruire debeat, atq; ita ab ipſis intelligi debere imperatoribus, quaſi iam Chriſtiana, non ethnica ſit illa dignitas & autoritas, & velut nunc inſtituta à Chriſto, ita hæc ordinante ac diſponente, vt in eccleſia ſua duo eſſent gladij, ad eius regimen & gubernationem neceſſarij, alter tamen ſub altero, & vterq; illius cui huius ſui regni curam commiſit & regimen. Itaque inter eoſdem quos citat canones eadem diſtinctione etiam hic legitur ex Gelaſij pontificis ad Anaſtaſium imperatorem epiſtola:

Quomodo ſani intelligi poſsit imperatoriam autoritatem eſſe à deo, aut Chriſto.

D

Duo ſunt quippe imperator Auguſte, quibus principaliter hic mundus regitur: autoritas ſacra pontificum, & regalis poteſtas. In quibus tanto grauius eſt pondus ſacerdotum, quanto pro ipſis regibus & principibus in diuino ſunt reddituri examine rationem, &c. Noſti itaq; inter hæc, ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam poſſe redigi voluntatem, ſubijciens exempla pleraq;, quibus oſtendit, ſanctos pontifices etiam in ipſos imperatores exercuiſſe autoritatem iudiciariam, atq; illos ſubieciſſe excommunicationi & anathemati eccleſiaſtico. Quid hunc ille canonem præterijt, qui appellauit ad canones?

Imperatores ex pontificum dependere indicio non contrà.

Aeque huic noſtræ non aduerſatur ſententiæ, c. Si imperator, cuius verba etiam à nobis citata ſunt ſuperius. Quin potius eandem confirmat per omnia. Dicit enim imperatorem, ſi modo

c. Si imperator noſtræ ſententiæ ſubſcribere, non aduerſari.

Chri-

Christianus est, nõ præsidere, sed subesse ecclesiæ, velut eius membrum & filium, potestates seculi, si fideles sunt, necessario subesse, non præesse sacerdotibus. Quod ipsum nos affirmamus, & ille impie & contumaciter pernegat.

Ad glossam dictorum canonum.

Quod vero pro se facere existimat, quod in eodem c, dicitur, imperatorem habere suæ potestatis priuilegia, quæ administrandis legibus publicis diuinitus consecutus est, quomodo hoc sane intelligi oporteat, iam indicauimus. Nam certũ est, nullo iure diuino, nulla diuinitus illi facta commissione primum illum Iulium obtinuisse autoritatem imperialem, atq; eius priuilegia: quin potius, contra omne ius diuinum & humanum, ea sibi vsurpasse violenter, iniustè, perfide, & tyrannice. Eodem modo Octauianum, sub quo natus est dominus, & qui illius in imperiali authoritate successor factus est. Sed de magno Carolo, atq; his, qui in ecclesiastico hoc nostro illi successerunt imperio, longè potest dici verius, quod diuinitus suæ potestatis priuilegia consecuti sint: tamen mediante Christi inter nos vicario, cui totius regni sui curam & gubernationem idem ille credidit, quam de illis, qui successerunt Iulio. Quamuis de vtrisque suo quodam modo vere possit intelligi.

Quod vero glossam illorum canonum allegat, vt dicentem, potestates has esse distinctas, imperialem videlicet & pontificiam, & neutram dependere ab altera, pudet sane literarum imperialium. Cum glossæ illæ nihil faciant, quam citare iura pro & contra.

Ita enim dicit in c. Cum ad verum, in verbo vsurpauit. Argumentum cum iste potestates sunt diuersæ, quod imperator non habet gladium à Papa, allegando simul iura quæ hic allegat: deinde subijcit argumenta in contrarium, vt sexagesima tertia distinctione c. primo. A

Item XXII. distin. c: l. in quo dicitur: Omnes quidem toto orbe sedes episcopales, atque earundem distinctiones & ordines apostolicæ sedis authoritate constitutos. Eam vero solam illum fundasse, qui beato Petro, æternæ vitæ clauigero, terreni simul & cœlestis imperij iura cõmisit. Item, quia papa deponit imperatorem, quod probat allegatis ad hoc iuribus. Vides, quantum ponderis habeat illa glossæ in vnam aut alteram partem allegatio. Quanquam hoc ipsum non inficiamur, has potestates esse distinctas. Et quod neutra dependeat ab alia. Hoc enim sanè intellectum de illo vetusto imperio, à Iulio ducente origenem, & per Constantinopolitanos imperatores (ad quos ille scribebantur epistolæ, ex quibus decerpti sunt illi canones) eatenus continuato etiam verum est, quo ad institutionem videlicet, quamuis non quo ad subiectionem. Illius enim imperij authoritas iam recepta intra ouile catholicæ ecclesiæ, sub iecta quidem erat autoritati ecclesiasticæ, at non instituta ab eadem. Nostri vero, quod in Carolo incepit, imperij autoritatem vtroque modo dependere ab ecclesiastica, supra indubitatum fecimus.

Quomodo intelligendum sit per c. Legimus, imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo.

Quod igitur subdit: Imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, hoc ipsum probans per c. Legimus, XCIII. dist. Vbi textus. Quod exercitus facit imperatorem. Et per glossam, quæ dicit eum imperatorem, priusquam per papam confirmetur. Nescio quo me hic vertam, aut quid potius mirabor in his literis, adeo mihi subit stupor quidam stupiditatis eorum, qui concinnarunt literas eiusmodi imperatorias. Scilicet imperatorem non habere imperium à papa, sed à solo deo, probatur per c. Legimus quod dicit, exercitum imperatorem facere. O demonstrationem euidentem, in B qua contradictorium consequentis infertur ex antecedente, & econtra. Nam si verum est, exercitum imperatorem facere, falsum sit oportet, imperatorem habere imperium à solo deo, & vice versa. Si verum est imperatorem habere imperium à solo deo, falsum est, exercitum imperatorem facere. Audis lector Christiane, quibus ille rationibus cum consilio omnium suorum pseudomonachorum impugnet, & euertat apostolicæ sedis in se sententiam; adeo vt me plane pudeat literas has legi editas in publico conuenuentu principum imperij, imo de consilio & consensu omnium prælatorum & principum Alemaniæ congregatorum Francfordiæ.

Quomodo intelligendum sit illud Hieronymi dictũ quod exercitus imperatorem faciat.

Sed dicis, Si verum est exercitum imperatorem facere, saltem ex eo consequi imperatorem non à papa habere imperium. Dico primum Hieronymum (ex cuius ad Euagrium epistola illud c. à Gratiano excerptum est) illic non loqui de imperatore Romano, sed de quolibet duce cuiuslibet exercitus, dicentem ita sacerdotes à principio in ecclesijs singulis vnum

A vnum inter se elegisse in remedium schismatis, quem collocatũ in excelsiori loco, episcopum nominabant: quomodo si exercitus sibi imperatoré faciat, hoc est capitaneum sibi aut ducem eligat. Sibi, inquit, non orbi, aut Romano imperio. Vides illis verbis non affirmari à Hieronymo, quòd autoritas creãdi Romanũ principem sit penes exercitũ. Deinde, vt daretur fuisse aliquando (quæ tamen magis facto vsurpata extitit, quã legitima ratione cõueniens) quemadmodũ etiam nonunquam Romani imperij principes militari tumultu creatos legimus. Hoc tamé negari non potest etiã penes senatũ & optimates imperij fuisse hanc autoritaté ratione magis legitima, sicut & multo plures, senatus autoritate & iudicio, quàm militari impetu factos indubitatum est. Magis etiam æquum & legitimũ est, vt maturo senatus & optimatũ iudicio reipublicę ꝓuideatur de optimo principe, quàm vt militari hoc permittatur temeritati. Quę ergo hæc est argumentatio, etiã vt daretur de Romano principe loqui Hieronymũ: Exercitus facit imperatoé, ergo nõ papa? Nam potest vtrunq; esse, vt & exercitus aliquando imperatoré fecerit, vt etiam B fecerit senatus, fecerit quoque & papa. Hoc certum est, si de imperatore Romano intelligi quis velit illud dictum Hieronymi, de illis imperatoribus necessariò intelligendũ esse, qui ex illa gentilitate atq; adeò à Iulio Cęsare trahebant originem: non verò de his nostris, qui originem ducunt à magno Carolo, qui annis circiter quadringẽtis subsecutus est Hieronymũ. In illis aliquando verũ fuit factum imperatorem ab exercitu. In his nũquam, sed primùm Carolus pro se & successione sua vniuersa imperator factus est à Romano pontifice. Ea verò deficiente in Ottone tertio, electione, non exercitus, sed septẽ Germaniæ procerum deinceps facti sunt. Idq; autoritate Romani pontificis. Cùm alioqui illi septem nullam haberent autoritatem eligendi præ alijs.

Quàm impudenter & ridiculè arguant ex gloß. c. Legimus.

Quòd verò etiam glossã illius c. in verbo Imperatorem, alleget dicere, esse verum imperatorem, antequam confirmetur à papa: iterum pudet, & imperatoris, & imperij, quòd eiusmodi pudẽdis nugis, & ridiculis allegationibus, autoritaté suã tueri debeant. Glossa illa suo more notat illinc posse trahi argumentũ, quòd ex sola electione principũ sit verus imperator, etiam antequam confirmetur à papa. Sed C continuò subdit, quòd cõtrarium est verum per c. Venerabilem, & alia iura, quæ allegat. Quanquam satis crassus fuerit ille glossator, nec intelligens ea quę exponit, nec notans notabilia, & quę nihil prorsus ad rem faciunt annotans.

Aliarum etiã collectionũ eiusdem insufficientia.

Insuper cũ ex prędictis suis allegationibus vult manifestè consequi, papam non habere potestatem vtriusque gladij, alioqui posse etiam in temporalibus appellari ad ipsum papã, si imperiũ haberetur à papa, contra can. Si duobus, de appell. & iura concordantia, concludens ex eo quòd potestas imperialis sit immediatè à Deo, & ꝙ imperator antequam inungatur aut coronetur, habeat potestaté imperialem. Non video, quo pacto, etiam studio quis posset ineptire ineptiùs, & minùs cohęrentia cõnectere inuicem. Qua enim lege argumentationis sequitur ex superioribus papam non habere potestaté vtriusq; gladij, nisi ea qua quodlibet sequitur ex quolibet? Alioqui, inquis, posset in temporalibus appellari ad papam, si imperium haberetur à papa. Sed quis vnquam somniauit à papa haberi imperium? Hoc diximus, autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis subesse etiam omnem ciuilem au D toritatem, quæ est in ecclesia. Eius cura, regimine & imperio moderari debere vtrunque gladium, quo conseruetur vnitas domus ecclesiasticæ. Potuisse quoque committere alterum illum gladiũ viro forti, qui eundem pro ecclesiæ necessitate distringeret, sicut ipsum cõmisit Magno Carolo, atq; eius successoribus. Quod ergo in temporalibus possit appellari ad papã, vt valet cõsequẽtia? Est alicubi constitutus finis certorũ iudiciorum, vnde nec ad indubitatũ eorundem superioré possit ꝓuocari, ne nunquã sit finis litiũ: vt nec à senatu Mechliniensi, nec à Bruxellensi, nec deniq; à Traiectensi, vlla admittitur prouocatio, neq; ad suum indubitatum, recognitumq; principẽ. Ex quibus quando concluditur, quòd potestas imperialis sit immediatè à Deo, & ꝙ imperator habeat potestatem imperialem, priusquam consecretur aut coronetur à pontifice: nõ intelligo quid cerebri fuerit illis hominibus, quòd eos nihil puduerit in re tanta, & quę tam principis, quàm imperij nomine ederetur in orbem, contra apostolicæ sedis autoritatem, ita impudenter, sine vllo delectu, sine vlla argumentationis lege, velut quodlibet inferre ex quolibet.

Quod dicit secũdo loco obiectũ sibi, de

Assertio secū de obiectionis aduersus ipsum factæ. Electum imperatorem, cuius à sede aposto reprobata est electio, non se posse administrationi immittere.

A reprobata & cassata sua electione per pontificem, quodque ea non obstante, nihilo minus administrationem imperij contra ius & fas vsurpauerit. Addens pontificem publicasse per mundum, quod Italiam vniuersam separasset à regno Alemaniæ & imperio. Additio quidem hæc notorie falsa est, & impudens mendacium. Nunquam enim inuenietur hoc fecisse aut Ioannes ille XXII. aut quisquam alius. An posset facere, alia quæstio est. Obiectio vero contra ipsum facta, iusta fuit & legitima, quandoquidem luce clarius demonstrauimus, omnem huius imperij nostri autoritatem, dependere ab autoritate ecclesiæ & Romani pontificis, per quam primo ipsi Carolo pro se & sua posteritate datū est, deinde ea deficiente designatis apostolicæ sedis autoritate electoribus electiuū factū est: ea tamen lege, vt electi confirmatio ad Romanū pertineret pontificem, cui eadem ante ipsum Ludouicum ab initio vsitatæ electionis eiusmodi, ab ipsis electis imperatoribus, & imperio, semper fuerat recognita. Quod vero dicit illam cassationem electionis, & electi reprobationem factam à pontifice, esse & fuisse nullius roboris aut momenti, ob
B defectum autoritatis & iurisdictionis in eodem super imperatore electo, aut imperio, per iura supra allegata ab ipso, & à nobis discussa: iam clarissime demonstrauimus, hoc ipsum esse falsissimum.

Quæ dicit contra validitatem latæ aduersum se sententiæ excommunicationis à pontifice, non libuit adscribere, quod ea verbosissime & confusissime congerit, & fere ad hanc causam non pertinent. Tamen qualia sint, ex his, quæ audisti superius, cuiuis facile coniectare est.

Rom. Pont. licite absoluere subditos à iuramentis fidelitatis.

Vnum illud prætereundum non putaui, quod affirmat latam illam aduersum se excommunicationis sententiam, ex eo nullam, quod intolerabilem errorem in se continuerit, interdicendo omnibus fidelibus imperij, ne reprobato & execrato Ludouico obedirent vt imperatori, absolutis eisdē à iuramētis, si quibus eidē adstricti fuerant, quod legi Dei dicit esse contrariū, quæ subditos superioribus potestatibus obedire præcipit. Quod ipsum velut hæreticū iste, aduersus quem egimus, Marsilius toties detestatur in Romanis pontificibus. Et affirmat esse manifestā hæresim, vt quis possit absoluere subditos à iuramento, quo adstringūtur fidelibus dominis. Nolim enim si fortè in hæc pius quisquam, sed incautus incidat, vllo inde aduersus ea quę hactenus probauit totius Christianæ ecclesiæ con- C sensus, moueatur scrupulo: si impius, vt se arma efficacia, quibus pietatem oppugnet, inuenisse existimet.

Nota est omnibus Galliarum historia, vt eius iura & sceptra, ad Pipinū & Carolum, posteritatemq; ipsorum peruenerint. Cum in Hilderico rege ignauo & socordi, qui ex gentilitatis antiqua illa successione fuit Francorum rex vltimus, eadem regno inutilis facta esset successio, ex autoritate Zachariæ sanctissimi pontificis, illo abrogato, absolutis à iuramento fidelitatis, quo illi adstricti fuerāt regnicolis, ministerio S. Bonifacij episcopi & martyris, Pipino pro se & successoribus suis cōmissa sunt eius regni gubernacula. Quod si hæreticum est, subditos posse absolui à iuramēto fidelitatis, quo suis principibus adstricti fuerant, perfidos necesse est & periuros fuisse omnes subiectos regno Franciæ, quod deserto illo Hilderico, cui ante vt regi fidelitatis iuramento adstricti fuerant, sequerentur Pipinum & Carolum, perfidos & periuros, etiā hos gloriosissimos, Christianissimos & sanctos principes. Quod cum reprobet totius Christianæ ecclesiæ octingentorum circiter annorum consensus, apud quam horum sancta & gloriosa memoria in benedictione D celebrata est, necesse est, vt impia & hæretica sit illa eius sententia, qua affirmat esse hęreticum, vt possint subditi absolui à iuramento fidelitatis, quo ante adstricti fuerant suis superioribus fidelibus.

Zacharias sanctiss. pontifex Francos absoluit à iuramento fidelitatis, quo Hilderico adstricti fuerant.

Consensus catholicæ ecclesiæ.

Quanquā, quod fecit Ioannes XXII. mandans imperij fidelibus ne Ludouico obedirent vt imperatori, eosdem absoluens à iuramento, si quod forte illi vt tali præstiterant, non tam absolutio fuerit à iuramenti vinculo, quàm declaratio, quod eo non tenerentur adstricti, vt per errorem præstito illi, quem cum non esset, crediderant legitimum principem. Nunquam enim ille, cuius legitime reprobata fuit electio, legitimam vllam autoritatem electione eiusmodi assecutus est. Quare fidelitatis iuramenta, vt tali scienter præstita, fuerunt illicita: quæ per errorem æque non obligatoria. Eodem modo si cui abrogata est legitima, quæ sibi ante competijt autoritas, ab eo ad quem hoc pertinet, ipso facto à vinculo quoq; iuramenti, quo eidem eatenus obligati fuerāt, absoluti sunt subditi. Itaq; quoties apostolicę sedis autoritate, imperio priuati sunt imperatorū quidam (quod sæpe factum & legitime factum superius demonstrauimus) eo ipso absoluti fuerunt

omnes

A omnes fideles imperij à iuramento, quo illis eatenus adstricti fuerant. Ita, vt absolutio à iuramenti vinculo pro imperij fidelibus, adiuncta in illis sententijs, nihil aliud fuerit, quàm mera declaratio, quod illo amplius non tenerentur adstricti. Quin potius sine absolutione eiusmodi, ipso facto quo illi priuati fuerunt legitimo imperio, isti illis subesse desierunt. Itaque quamuis doceant apostolicæ literæ, subditos obedire suis præpositis & superioribus, non tamen docent, præpositos & superiores non posse in ordinem redigi à suis quoque superioribus, aut magistratu amoueri: cum hoc euidenter falsum sit. Amoto autem magistratu aliquo, iam amplius exigere non posse per Apostolicam illam sententiam, obedientiam ab his, qui antea fuerant subditi, indubitatum est, cum præpositus esse desierit.

Solutio rationis quam afferunt ex Apostolo.

Vides itaq; lector Christiane qualia sint, quàm inania, quàm pudenda, quæ illi tam confidenter, aut potius impudenter, in facie totius orbis obijciunt aduersus autoritaté sedis apostolicæ, quibus eius sentẽtijs detrahunt, doctrinã insectantur vt hæreticã, ipsi hæreticissimi, circa fidẽ reprobi, nec intelligentes, quid aut de quo loquantur.

B Quod postremo additur in illis literis, ad ostendendam nullitatem aduersus Ludouicum latæ excommunicationis sententiæ, quod lata fuerit post appellationem legitime interpositam ad vniuersale concilium: præsertim cum pro defensione iuris imperij (quod à iure diuino & fide catholica dependere prætenditur) dicit se appellasse contra aduersantes sibi, ipsumque & imperium, fidemque catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, impugnantes. Proinde sua illa, qua fungebatur, autoritate declarare irritã, nec obseruandam à Christi fidelibus. Audis quidẽ hic lector verba ampullosa & grandia, sed in quibus diligentius excussis nec micã veritatis inuenias. Quod Christus regni sui hierarchiæ vnum præfecerit, cui pascendas, regendasq; commisit oues suas vniuersas, his illi obediendi necessitate imposita, irrefragabiliter à nobis superius demonstratum est. Vt autem à pastoris iudicio ad ipsas oues prouocetur, ab ouibus rebellibus & contumacibus, vt oues sibi, suoque iudicio pastorem suum subijciant, non permittit ordo, non leges huius regni Christi, imo ipsa rerum natura non patitur. Quare non potest esse legitima appellatio ab eius autoritate, quã supremã & summam in ecclesia sua Christus instituit, cuius sacrosancta & sine discussione omnibus sequenda sunt iudicia: C quemadmodum toto libro superiori euidens fecimus. Quod autem dicit iura imperij dependere à iure diuino & fide catholica, quid veritatis in se contineat, supra explicauimus: vt vero dependeat, omnia inde exorta dubia, quæstiones & controuersias, ad autoritatem apostolicæ sedis atque eius præsidis pertinere, eiusq; definiri iudicio, eodem superiori libro etiam clarissime demonstrauimus. Quare quis in prædictis impugnauerit fidem catholicam, quam sancta Romana tenet ecclesia, ille ne Ludouicus, eidem ecclesiæ rebellis & contumax: an eiusdem ecclesiæ pontifex, vna cum suis consacerdotibus, secum in eadem seruientibus domino, ex prædictis satis euidens factum est.

Ad vltimam rationem Ludouici.

Non ... [illegible] ... pro[illegible] à iudici[illegible] Ro. Pont. ... [illegible] ... vniuersale concilium.

Itaque vt hic tandem finiamus, hoc vellem sibi persuaderent omnes reges, imperatores & principes, quocunque tandem censentur nomine, modo Christiani censeri voluerint, se membra esse vnius ecclesiastici corporis, vnius regni Christi conciues, aut conserui potius, & quenq; accepisse commissam sibi autoritatem, in vtilitatem mutuam, & totius corporis. Quam indubie assequerentur, si se suamq; autoritatem toti- D us ecclesiæ pastoris & rectoris habenis regendã fideliter permitterent. Sic enim domi inter nos Christiana, fraternaq; pace florerent omnia, & nihil esset, quod externum vllum hostem formidare deberemus. Nũc vero, cum membra inter se belligerentur, eo quod vnum nõ subsit alteri, & recusant subesse communi capiti, vnde vna esset inter ipsa concordia, vna in mutuam salutem procurandam colligatio: necesse est, vt cõsequantur quæ nunc videmus fieri, vt plusquam ciuilibus bellis, intra ecclesiastici corporis viscera, in mutuam nostram & totius grassemur perniciem: vt contra se fœdis, miserandisq; modis tumultuentur, stupris, cędibus, incẽdijs, diuina, humana, sacra, prophanaque misceantur, confundanturque omnia. Quę aliunde non proueniunt, quàm quod imaginantur omnes, ethnicam potius dominationem, quàm Christianum magistratum se gerere: quàm seruire se regno Christi, & communi imperatori & domino: Quodq; eius vicario debitam obedientiam detrectent. Quod indignũ putant, se regalibus, imperialibusq; tumentes, inflatosque titulis, sacerdotali submittere imperio, nunc generis humilitatem, nunc vitæ fortasis indignitatẽ in illis respicientes.

Exhortatio ad Christianam concordiam.

Vnde inter membra vnius corporis bella plus quam ciuilia.

A Sed quid superbis terra & cinis? quid fratrem ab eodem conditore Deo ad eãdem creatum imaginem præ te despicis, quem ipse tibi Christus præfecit? quid te occæcat aurum, quo obtectus es, & purpura? Nam & tu terra es, & in cinerem conuerteris. Vnius Adæ, vnius Noe omnes sumus filij. Et hæc lex regni Christi est, vt illi te subdas humiliter, cui idem ipse sui regni curam cõmisit & regimen. In Christum redundat iniuria & contumelia, si quam irrogas eius vicario, Christo es inobediens & contumax, si illi, quem tibi præfecit, obedire contemnas. Sicut è contrà, quicquid honoris, reuerentię & obedientiæ eo nomine illi impenderis, qualiscunque tãdem proprio merito fuerit, ipsi Christo impenditur. Quem certum est habuisse præ oculis Christianissimos principes, & religiosissimos imperatores, qui supplices adorauerũt vestigia Romanorum pontificum, atq; ad eadẽ exosculanda se demiserunt. Quod ipsum adeò nihil minuit eorum dignitatem & autoritatem apud subditos, vt tanto semper eadem maior fuerit, quanto se fideliùs humiliauerunt sub ipso Christi vicario. B In summa, hæc vnica & certissima ratio est reparandę & perpetuò cõseruandę Christianæ vnitatis & concordiæ in catholica Christi ecclesia (quã ille sub nomine defensoris pacis impugnat plus quàm hostiliter) si omnes fidem, religionemq; Christi, vt à maioribus eam accepimus, sanctè religioseque colamus, nihil admittentes nouitatis prophanæ, si meminerimus omnes membra nos esse vnius corporis, si nemo rex, nemo princeps aut imperator sibi, sed vni Christo, & ad vtilitatem totius ecclesiastici corporis imperare se cogitet: proinde ab illo, qui vice Christi toti superintendit ecclesię, ouiliq; Christiano, libenter se regi permittat, eius imperijs fideliter obsequatur, nec imaginetur suæ dignitati, autoritatiq; aliquid detrahi, quò minus libera, nec vllis obligata habenis, sibi sit imperandi autoritas, sed ea superiori autoritati subdita. Quandoquidẽ subiectione eiusmodi communicatur atq; inuicem cõspirat membrorũ, quamuis diuersissimorũ, vtilitas, nec aliter possent aut mutuam totius salutẽ procurare omnia: quin potiùs in mutuam & totius conuerterentur perniciem. Quemadmodum si imaginaremur membra humani corporis (cui aptissimè cõparatur corpus ecclesiasticũ ab apostolo) vnumquodq; sine respectu alterius, nõ expectato capitis imperio, imò contra eius imperium, C ferri pro arbitrio proprio. Non solũ enim mutuã & totius corporis nõ procurarent salutẽ, hoc quidem in digniori, illud verò in abiectiori viliorique, tamen necessario etiã officio: non laborent manus ocioso (vt ipsę dicerent) ventri, sed etiam sequerẽt necessariò & schisma & pugna in corpore: aduersus sese insurgerent, & sese mox vnà cũ toto exterminarent. Quam rationem & reparandæ & cõseruandæ in ecclesia Christianę vnitatis & concordię, vt Christus misericordiæ suæ oculo aliquando nos respiciens, amplecti, sequique faciat, pijs votis precandum est. Sed plurimùm vereor, ne nõ permittant peccata nostra & scelera.

Vnica ratio reparãdæ & cõseruãdæ in ecclesia Christianæ vnitatis & concordia.

Ditionem secularem ecclesiæ vindicare ab hostium eius calumnijs.

CAP. XVI.

VNam adhuc restat diluere calumniã, quã maligni hi detractores struunt ecclesiæ, & non multum abhorrentium ab his principũ auribus & animis sedulò instillare nõ cessant, persuadentes ipsis iniustè D detracta, quę ecclesiæ possident: præsertim verò Rom. ecclesiæ ipsis ditio inuidiosa est, quã vi, fraude & scelere Romanorum pontificũ, Romano detractam calumniantur imperio: in grauẽ & intolerandam iacturam imperij: eiusmodi pestiferis persuasionibus harum rerũ ignaros principes armantes in ecclesiam, quorũ est eandẽ tueri officiũ. Ita Carolus ille cognomẽto Magnus, etiã testamento obligauit suos filios, vt super omnia curam defensionemq; ecclesiæ S. Petri simul susciperẽt, sicut, inquit, quondã ab auo nostro Carolo, & beatę memorię Pipino rege, & à nobis postea suscepta est, vt eam cũ Dei adiutorio ab hostib. suis defẽdere nitanẽ, & iustitiã suã, quantũ ad ipsos pertinet, & ratio postulauerit, habere faciãt.

Suprà demõstrauimus, vt ecclesiasticã suã domũ Christus ipse hinc abiens in regionẽ longinquã, velut procuratorio aut vicario nomine regẽndam, administrandamq; Petro cõmiserit, & qui illi in eo officio successerunt Romanis pontificibus. Itaq; ad eorum pertinere autoritatem & officium, vt omnibus, qui in ecclesiastica domo continentur, sua possint præscribere officia: omnes continere in vnitate, in concor-

Breuis repetitio eorũ, quæ ad ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis officiũ & autoritatẽ pertinent.

A in concordia, in officio: ab omnibus possint suorum officiorum rationem exigere, delinquentes punire, excessus corrigere, quin & officio amouere, quos deprehenderunt inutiles. Exortas in eadē domo quęstiones & controuersias, sua definitione & autoritate terminare atq; componere. Breuiter, omnem altitudinem sese efferentem aduersus catholicam orthodoxamq; fidem, aduersus sanctorum patrum ecclesiasticos canones deijcere & redigere in ordinem. Hæc necessariò ad patremfamilias domus ecclesiasticæ, aut eum qui ipsius vices gerit, pertinent: si modò totius necessaria vnitas & concordia, consensusq; & conspiratio membrorum eius omnium in mutuam, & totius vtilitatem conseruari debeat. Hanc ab omnibus autoritatem, qui ad eandem familiam pertinent, sanctè fideliterque in eodem recognosci, venerari & reuereri oportere est planè necessarium.

In primitiua illa Ecclesia haud fuisse opus vllo externarum rerū splendore in ecclesiasticæ hierarchiæ præside.

In hac domo, quàm diu laborabat sub pressuris et afflictionibus penè continuis, sub potestatibus huius seculi, quā diu ferè nullos habuit, quàm seculo ignobiles, contēptos & humiles, quàm diu penè certo vitæ & temporalium bonorum periculo Christianum nomen aut accipiendum B aut retinendum fuerat: vt mutuam inter se seruarent Christianam illam vnionem & concordiam, vt religiosè subessent autoritati sui capitis, & velut patrisfamilias, vt eius habenis & imperio diligenter, libenterque obsequerentur, haud erat opus vllo externarum rerum splendore in ipso capite, sed pauperes & humiles, aut qui se, suasq; fortunas omnes contempserant, & in certum penè periculum vltro coniecerant, quo Christi adscriberentur ouili & familiæ, nō dedignabantur eius pastori, & rectori, quantumuis humili, abiecto secundum seculum, eiusq; sacrosanctæ autoritati, propter Christū se humiliter subdere.

At cùm placuit Christo pacem dare suę ecclesię, cùm eius fores pandere, & passim in eam introducere vniuersos, etiam huius seculi potestates, reges, principes, regnaq; & imperia, non ignorauit idem, conscius infirmitatis humanæ, conscius arrogantiæ & superbiæ, sacrosanctæ illi autoritati, quam Petro successoribusque eius commiserat, etiam alia ratione prouideri oportere, quò maneret iam nō solis sanctis & martyribus, non solùm humilibus, & abiectis secundū seculum, sed etiam secularibus hominibus, seculi potestatibus, & qui auro & purpura superbiunt, regibus, principibus & imperatoribus, venerabilis: etiam metuenda nocentib. sceleratis & trāsgressoribus: quò remaneret & libera & efficax super vniuersa membra ecclesiastici corporis, etiā super ipsos reges & principes. C

Itaque vt ratio amplius non ferebat, sacrosanctę eius autoritatis sedē, quam vrbem illi Romam (quo tandem compleret Danielis à se prædictum oraculum) diuina elegerat prouidentia, seruire secularium principum aut imperatorum imperio: ne fortè, cùm id res exegisset & ecclesiæ necessitas, non potuisset caput ecclesiastici corporis sua membra continere in officio, non potuisset in supra se efferentes superbè imperatores aut principes exercere libertatem districtionis ecclesiasticæ. Ita eadem ordinante prouidentia factum est, vt mox data pace ecclesiæ, apertisque eius foribus pro admittendis passim omnibus, & in primis ingresso in eādem Constantino imperatore, idem Romani imperij domicilium, Petri successoribus, & ouilis Christi rectoribus cederet. Nam idem ipse iam Christianis dogmatibus imbutus & diuinitus etiam illuminatus facilè intelligebat non cōueniD re, vt vbi sacerdotij principatū, & Christianæ religionis caput imperator cœlestis instituit, illic imperator terrenus haberet potestatē. Quin magis (vt illius Nicolai verbis vtar) ipsa beati Petri sedes in Romano iam proprio solo collocata, libertate plena in suis agendis per omnia potiretur: nec vlli subesset homini, quæ ore diuino cunctis dignoscitur esse prelata. Decet nanq; Ro. pontificis, vt Christi vicarij, & cui totius ecclesię suæ, mēbrorumq; eius omnium curam, regimenque idem ille commisit, liberam esse autoritatem, iudicia libera, vt nullus illum secularis potestatis metus, nullus terror exterreat, supra quam potestatē suam liberè exercere debuit. Certè ita factum comprobat mille ducentorum circiter annorū totius ecclesię consensus atq; ipsa rei euidentia. Ita quoq; & decuisse, oportuisseq; fieri demōstrat ea, quā audisti, ratio. Diuina verò ordinatione, nō humano errore, non vi, fraude, aut scelere cuiusquā factū, nō solùm illa Gamalielis sententia comprobat, sed etiam diuinum oraculū, quo primùm per Esaiam futurum prędixit, vt reges terræ & principes se humiliarent

Diuina prouidentia factū, vt Constantinus sedem Romani imperij Petri successoribus cederet.

c. fundamenta. de elect. lib. 6.

Diuinæ prouidentiæ testimonium.

A arent sub ecclesia, & eius presidibus: & curui adorarent vestigia pedum eorum, addẽs æternæ damnationis interminationem his, qui hoc ipsum detrectarent facere. Gens enim, inquit ille, & regnum, quod non seruierit tibi, peribit. Deinde & illo, quo per Danielem prędixit, regnum hoc Christi, sibi specialiter subiugaturum & comminuturum Romanum imperium, quod ab illo Iulio & Romanis traxit originem. Quod iam plane redactum videmus in fauillas & cineres, ita vt nullæ eius supersint reliquię. Nam quod adhuc durat imperium inchoatum ab illo Carolo, ecclesiasticum est imperium, ab illo vetusto plane diuersissimũ, non succedens veteri, quin potius cum eodem concurrens, donec illud plane extinctum sit.

Eadem æterna dei sapientia, humani ingenij, morumque nostrorum conscia, cum patefecisset ecclesiam, etiam regibus, principibus & imperatoribus, sane intelligens carnalibus hominibus, vt est pars maxima ecclesiæ, præsertim tumentibus & inflatis regali fastu, sceptro & purpura, nõ satis reuerendam fore & venerabilem sacrosanctam illam autoritatem, à qua regi voluit vniuersam ecclesiam, si abiecta lateret in paupertatis sordibus, eidem concessit vt sugeret lac gentiũ, & vt lactaretur mamilla B principum. Ad eandẽ transtulit gloriã Libani, & externarũ rerũ affluentia etiam sub limauit, & extulit super reges & principes: quemadmodũ se hoc facturum Esaiæ oraculo tam diu ante prædixerat: Ita factum videmus, vt nulla vi, nulla fraude, nulla ambitione, sed legitimæ donationis, & vltroneæ subiectionis titulo maxima pars Italiæ paulatim accreuerit ditioni Rom. ecclesię.

Blondus Foroliuiensis post Lateranensem illorum fere temporum scriptorẽ autor est, quod postquam deficiente in Italia illo Romanorũ imperio, Longobardi maximam eius partem suæ ditioni subiecissent, longoq; tempore possedissent, Arithpertus Longobardorũ rex, zelo religionis accensus, donauerit B. Petro, atque eius cathedram tenenti Ioanni VII. præter Hexarchatum Rauennatem, etiam Alpes Cocias, in quibus est vrbs Genua, & quicquid ab ea ad Alpes vsq; Galliarũ fines continebatur. Cui vno consensu subscribunt scriptores vniuersi. Hanc donationem eisdem illis autoribus Luithprandus eiusdem gentis rex confirmauit: In primis Gregorio III. tametsi adhuc sibi retineret vrbem Rauennatem, quam expugnauerat. Deinde ad se

Arithpertus Longobardorum rex quæ donauerit Romanæ ecclesiæ.

Narniã venienti Zachariæ successori Gregorij, vt Italiæ pacem componeret, idem rex octauo miliario honoris causa obuiam C factus, & ex equo descendens pedibus sanctissimum, tametsi reluctantem ne faceret, in ciuitatem comitatus est. Quod die insequenti, inter missarum solennia publica oratione docente Christiani regis officium seu pacem, seu bella gereret, ita tradũt permotum regem, vt statim omne pacis componendæ arbitriũ illi permiserit. Cui tunc reddidit etiam oppida sua in Sabinis capta, reddidit & Narniam, & Anchonam ex Picentibus, & quicquid à Lõgobardis triginta iam annis in Hetruria occupatũ fuerat. Sutrini quoq; agri vallem magnam dono dedit pontifici. Quem redeuntem Romã, Hildebrandus dux Clusinus, regis nepos, & Ramingus dux Tusciæ, comitati sunt: atq; oppida donata reddiderunt. A quo tempore, ad quartum deinceps regem Longobardorum Aistulphum sua omnia in pace possedit Romana ecclesia. Sed vir ille superbissimi & perfidi ingenij, pacis hostis, mox inuasit ditionem ecclesiæ, & Rauennã cum Hexarchatu eidem abstulit. Qua causa Stephanus II. ad Pipinum in Franciam profectus, vt eius imploraret auxilium, nullo non honoris genere ab eodem exceptus est. Siquidem ille Carolus Pipini filius, tum adolescens mox regni limites ingressum excepit, & centum miliaribus comitatus Carsiacum vsq; perduxit. Cui Pipinus occur- D rens ad tertium lapidem, & equo descendens, pontificis pedes venerabundus osculatus est, & pedes incedẽs à freno equi quo vehebatur pontifex, nunquam discedere sustinuit, donec perductum in vrbem collocasset in cubiculo, vbi diuersurus erat. Ea tunc extitit maximorum & florentissimorum regum erga Rom. pontifices reuerentia. Post expositam deinceps sui aduentus causam, Pipinus sub iureiurando promisit pontifici, ecclesiæ se causam defensurum pro viribus. Quamuis adessent etiam ab Aistulpho oratores, qui regis animum in diuersum solicitarent. Quo magnopere id expetente, pontifex apostolica autoritate, & sacra inunctione, in regiæ dignitatis honore confirmauit Carolum & Carolomannum Pipini ipsius filios. Quem deinde secundo cum exercitu ingressum Italiam (nã prima vice Aistulphus perfidia sua ipsum eluserat, quamuis vltra iusiurandum, datis de restituendo ablata ecclesiæ omnia obsidibus) oratores Constantini imperatoris Constantinopolitani, Ioannes Silentiarius, & Gre-

Stephanus II. contra Aistulphum ditionem ecclesiæ occupãtẽ, Pipini Francorum regis implorauit auxilium.

Stephanus petente id Pipino, Carolum & Carolomãnum eius filios apostolica autoritate in reges consecrat.

A & Gregorius Protosecretarius, in agro Papiensi conueniunt, datisque muneribus orarunt, vt Rauennam & eius Hexarchatum, imperatori Constantinopolitano (cuius esset iure) non pontifici Romano redderet. Quibus ille: Non sui commodi causa iam secundo venisse in Italiam, sed propter animæ suæ salutem respondit, ne videlicet Longobardi ecclesiam lacessere pergerent. Rauennam vero, atq; eius Hexarchatũ, cæteraq; quę occupassent in Italia, se velle illis auferre & Rom. pontifici reddere. Quod & fecit, coacto ad deditionem Aistulpho.

Erat autem Hexarchatus in regiones duas distributus, Pentapolim & Emiliam. Pentapolis habebat vrbes quinque, Rauennam, Cesennam, Classen. Forumliuij, Forumpompilij. Emilia à foro Cornelio, quam nunc Imolam dicunt, vniuersa quæcunque eiusdem nominis via, omnium Italiæ celeberrima, per Bononiam, Mutinam, Rhegium, Parmam & Placentiam, ad Padum vsque complectitur, continebat. Agrorum autem terminos, à summis Apennini iugis ad Padum vsq; (sicut & nũc) ꝓtẽdebat, Rauennatẽ quoq; agrum, ab ipso pariter Apennini iugo, per Fauentinos ad Padum, & per Cesennates Ceruiensesque, cum sua itẽ B agri portione, à summo Apennino ad Adriaticum mare. Quicquid præterea, aut agri, aut terræ inter Mintium, Padumque interiacet, à Veronensis, Vincentini, & Patauini agrorum finibus, in Venetorũ stagna atque Adriaticum pelagus continebatur. Ita, vt non minus Ceruia, Cesenna, Fauentina, Comacium & Ferraria, quam aliæ, quas sub Pentapoli nominauimus, sub Rauennati Hexarchatu censerentur. Breuiter ipsa Hexarchatus appellatione continebatur, quicquid à Placentinis agri Papiensis finibus, Padum inter, Apenninum, Venetorumque paludes & stagna, ad Adriaticum mare pertingit, ad Ariminum vsque. Quam etiam ciuitatem, & quicquid inter Hisaurum fluuium, qui nunc Folia dicitur, Apennino, Adriaticoque hinc ille clauditur, & vltra Ariminum Concham, postea mari submersam, Pisaurum, Fanum, Vrbinum, Colles Luceolis, Narniam, Picentes quoque, & Borbi oppida, numero viginti à Boijs olim dicta, & castella viginti. Hæc, inquam, omnia Pipinus ablata Longobardis, Roma. ecclesiæ, & Stephano eius pontifici restituit. Quæ cum postea Desiderius Longobardici nominis rex vltimus, contra iusiurandum rursus inuaderet, ab Adriano pontifice anathematis interminatione prohibitus, cessit quidem retro & ab incepto destitit: Attamen ablata non restituit. C Quæ causa fuit illi Magno Carolo funditus extirpandi ex Italia regni Longobardici, quo videlicet Romana ecclesia suis in pace frueretur ditionibus. Quo peracto, Romam veniens, factas dudum à Longobardorum regibus Romanæ ecclesiæ donationes, per auum & patrem iterum iterũque defensas ab hostili vsurpatione, & restitutas eidem, non solum etiam ipse restituit, sed auxit insuper, addens eidem, quicquid habet Ligura ab vrbe Luna iam pridem euersa, vsque ad Alpes, fines Italiæ. Adiecit etiam Corsicam insulam, velut ad eum tractum pertinentẽ, & quicquid inter Lucam & Parmam interiacet. Addidit præterea & Forumiulij Hexarchatui, in quo quid comprehendatur, iam explicatum est. Et Spoletinũ, Beneuẽtanumq; ducatus. Quorum iste eatenus, & aliquandiu postea à Longobardis retentus est. Literas Caroli donationis istiusmodi, quibus prædicta omnia cõtinentur, testatur Lateranen. bibliothecarius se vidisse autographas. In quibus dicit Mutinam non nominari, quod tunc euersa esset, at Mantuam contineri affirmat, & montem Silicis, & Venetam prouinciam, & Histriam. In quibus Foroiulien. ducatus D includitur.

Carolus Magnus funditus extirpauit ex Italia regnum Longobardicum, quo Romana ecclesia in pace perfruetur suis ditionibus.

Donatio Caroli Magni facta Rom. ecclesiæ.

Et hæc annis circiter XXIIII. peracta sunt à Carolo, priusquam Augustalibus decoraretur titulis, imo priusquam esset hoc nostrum imperium, quod in illo Carolo cœpisse demonstrauimus. Ita, vt iure ac legitime an secus facta, quisquis disputare voluerit, in neutram partem ad nostros imperatores pertinent: vt quæ præcesserunt vniuersum hoc, in quod ipsi succedũt, imperium.

Acta hæc annis 24. antè initium huius nostri imperij.

Accessit his Mechtildis comitissæ ditio, quæ moriens, ex testamento legauit Romanæ ecclesiæ, quicquid à Pisia amne, & S. Quirico agri Senen. vsq; ad Ceperanũ inter Apenninũ & mare interiacet. Iã & Beneuentanus tandem ducatus. Et postremo vtraq; Sicilia, Nortmannorũ fratrũ, Trancredi filiorum virtute vindicata à Saracenis & Græculis, vltro accesserunt ad ius Romanæ ecclesiæ, à quo post in Rogerio accepit regni titulos, & vsque nunc feudũ eiusdem recognoscitur.

Mechtildis comitissæ donatio aut legatum, ducatus Beneuentanus.

De Constantini igitur donatione facta Romanæ ecclesiæ, qui tã serio disputãt, etiã magnis editis voluminib. nũ sit cõmẽtitia, nũ donare potuerit cũ diminutiõe imperij successorũq; pręiudicio (In quo argumẽto sibi mirificè placet Lauren. ille Vallẽ. homo

De Constantini donatione qui tam serio disputant, quàm faciant operæ precium. Laurentius Vallen.

A parum ecclesiasticus) quam faciant operæ precium, quisquis iudicat pro suo & affectu & ingenio. Mihi sanè perinde facere videntur, ac si ab illo Cyro, eorum quæ egerit cum suis illis Persis, rationem exigerét, aut Alexandrum Macedonem, repetundarum postularent, quod priuatis quibusdam obscurisq; hominibus, ne parum regulariter munificus liberalisq; haberetur, integras ciuitates condonauerit, in successorum (vt hi quererentur) præiudicium, & damnum suæ illius reipub. Nam dederit, non dederit Rom. ecclesiæ Constantinus aliquid, valuerit, nec ne donatio eiusmodi: vsurpauerint, non vsurpauerint aliquid ab illo imperio, seu Romani pontifices, seu quicunque alij (quemadmodum vsurpasse Galliam Francos, Britanniam Anglos, Hispaniam Gothos, atque alias nationes alia plurima, regumque & populorũ continua successione in hunc vsque diem retinuisse certum est) breuiter, quicquid eo tempore de Romano illo imperio factũ, infectumúe fuerit, ad nostros imperatores nihil mihi pertinere videtur. Potuerunt fortasis de eo queri Constantini in illo imperio successores, si is sua profusione notabiliter læsisset rempub. statumque minuisset imperij. Sed iamdudum vniuersa illa (vt supra B demonstrauimus) cum suo imperio defecit à Constantiuo successio & posteritas. Nostri enim, non Constantino, sed Magno illi succedunt Carolo qui non à Constantinopolitanis imperatoribus (quorum & tunc & diu postea supererat succesio) sed à Romano pontifice suum accepit imperium. Quare, quid in illo Constantini imperio factum aut non factum fuerit, tantum ad eos pertinere arbitror, quantum, quid olim in illo regno Persarum aut Macedonum.

Vt itaq; haberemus vniuersam illam Constantini donationem (quemadmodum Vallensi placet) fabulosam & commentitiam. Quanquam non esse planè fabulosam, testatur beatus Damasus in actis sancti Syluestri pontificis, cuius, vt cæterorum omnium ante se Romanorum pontificum vitas à beatissimo Petro exordium faciens, perstrinxit, & suæ fidei testimonio commendauit posteris. Cui vt in omnibus indubia merito fides habenda est, ita maximè in actis Syluestri, cuius vixit temporibus, & cui post XXXVI. tantum annos successit in pontificatu Romanæ ecclesiæ. Testatur præterea totius orbis ab illo tempore ad præsens vsq; consensus, ipsaq; rei euidentia: qua perspicitur in historijs omnibus, Romanam vrbem post Constantini tempora non fuisse sedem imperialis residentiæ, vt quam ille cesserat sacerdotio & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi. C Quamuis donationis eius fidem obscurarint posterorum fabulæ, quibus eandem in immensum exaugentes, ipsi quoque veritati fidem detraxerunt. Id quod magis dolo quorundam, male ecclesiasticorum factum crediderim, vt ea arte, admixtis videlicet cum syncera veritate impudentibus, ac penè palpabilibus mendacijs, etiam illam ipsam incredibilem facerent, quàm studio aliquorum nimis fauentium dignitati Romanæ ecclesiæ. Cuius causa, illorum mendaciorum patrocinio non indiget, vt, inquam, de illa Constantini donatione fuerit quicquid volueris, hoc omnium historiarum certissima fide constat, Romanam ecclesiam ante Caroli Magni imperium ex Longobardorum Francorumq; regum donatione legitima absque controuersia possedisse vniuersa quæ adhuc hodie aut posidet, aut sui iuris esse contendit, præter patrimonium, (quod dicitur beati Petri) ex legato Mechtildis, & ius vtriusq; regni Siciliæ, quę postea accesserunt.

D Hæc ideo libuit adscribere aliquanto diligentius, quo intelligerent omnes quàm pestilentes hi sint consiliarij, qui istarum rerum ignaris persuadent principibus, vi, fraude, & scelere Ro. pontificum ipsis detracta, quæcunque Romana ecclesia posidet. Cum contra potius constet imperatores nostros omnem suam imperialem autoritatem vni debere Romanæ ecclesiæ. Illam vero nihil aut dono recepisse, aut vi, fraudeúe vsurpasse ab istis aut horum maioribus, sed partim ab illo veteri imperio, (quod, iuxta Danielis vaticinium iam pridem redactum est in fauillas & cineres, ita vt iam nullæ eius extent reliquiæ, & si extarent, nihil prorsus ad nostros pertineret) donatione Constantini principis, partim vero donatione regum Longobardorum & Francorum, possedisse priusquam natum esset hoc nostrum imperium. Quod si, vt est, ita intelligerent nostri reges & principes, merito cogitarent, non de minuenda, sed de tuenda, augenda & ornanda potius dignitate ecclesiæ, præsertim quum palam sit maioribus illis nostris, gloriosissimis videlicet religiosissimisque principibus, domi forisque vberius, copiosius, feliciusque prouenisse omnia, quàm his qui contraria grassantur via. Ita nimirum pensante diuina sapientia & iustitia, vt quantum quisque suis superioribus debitæ obedientiæ detrahit, tantũ sibi detrahatur à subditis: quanto vero

Conclusio. Romanam ecclesiam nihil accepisse à nostris imperatoribus, imo contra hos omnem suam imperialem autoritatem vni illi debere.

A vero impendit liberalius & syncerius, tanto sibiquoque impendatur magis & fidelius, vt in quibus quis peccat, in eisdem & puniatur. Sic vere videmus, hos nostros rapiendo donata à suis maioribus & antecessoribus, egere perpetuo: quum illi largiendo ecclesijs abundarent, & diuinam benedictionem sentirent. Hos in ecclesiam superbè, contumelioseque insurgendo, sibi quoq; rebelles & contumaces sentire subditos, cum illis religiosissimè obedientibus, & submissisimè se submittentibus capiti & rectori ecclesiæ, vicissim deuotè ac fideliter obediretur à subditis. Hoc ipso, si saperent & intelligerent, nostros erudiente diuina misericordia, quanto gloriosius & felicius illorum maiorum suorum, C æmularentur potius fidem, religionem, pietatem & exemplum, quorum virtus & gloria lucet & coruscat per ecclesiam, quorum memoria sancta in benedictione est: quàm vt his sacrilegij nunquam expiandis aut eluendis sordibus gloriam suam, & maiorum imagines commaculent, & impijs impiorum suggestionibus auscultando, diuina, humana, sacra, prophanaque confundant omnia.

FINIS LIBRI QVINTI.

HIERARCHIAE ECCLESIASTICAE LIBER SEXTVS,

Rationem, formam, & autoritatem, ecclesiasticorum conciliorum explicans ac demonstrans.

Quæ conciliorum origo, & quid eis in vniuersum ex propria suæ ratione conueniat.

B CAPVT I.

ECclesiasticæ hierarchiæ causam peregisse iam penè mihi videbar, cum derepente me reuocaret ac retineret, indictum iamdudum ac instans generale concilium, & suam quoq; causam aliquanto tractare exactius, suæque autoritatis modum (quæ illi contra suam ipsius conscientiam à quibusdam tribuitur immodica) liberius nostro more discutere, & ad ea quæ supra constituimus, eorum quæ ad fidem religionemque pertinent, indubia certissimaque principia, exigere & examinare coegit: ne aut cum vsus postularet, eandem in expedito non haberet: aut in ecclesiasticæ hierarchiæ confusionem transiliret imprudens: quandoquidem de ea adhuc sub iudice lis est. In qua, tametsi annis his proximis centum, hoc est, post tempus Constantien. concilij, tam multa, tam præclara, diuini & humani iuris professorum sudarint ingenia, vt penè temerarium videatur, post tales tantosque viros, eadem de re scribere: visum tamen est illis ipsis vniuersalibus concilijs, suam causam nondum pertractatam ad viuum à quoquam, nec pro dignitate ac merito. Ego vero tametsi non ignorem quàm sit difficile, quàm inuidiosum, quàm calumniæ expositum, tractata à tam multis, præsertim eruditione D & autoritate præcellentibus, conari retractare. Quæ enim spes esse poterit, in re toties, tam diligenter discussa, nouitate placere? At mors est, iuxta vetus prouerbium, bis posita crambe. Deinde vt illam recoctam vitantes, tamen post tales tantosque eadem de re qui scribit, temeritatis accusationem vix potest effugere. Qui nisi hoc sibi persuadeat, ab illis omnibus haud satisfactum argumento suscepto, se vero illud ipsum posse tractare & explicare rectius, copiosius & luculentius, actum agere, atque operam ludere conuincitur. At hoc ipsum sibi persuadere quenquam, insolentiæ ac temeritatis plenum statim videtur.

Causa difficultatis in suscepto argumento.

Iam vero & scriptorum & patronorum autoritas, ipsi fortassis veritati contraria, & nata hinc præiudicia eorum, qui ipsa causæ merita non exactè intelligunt, quantum illi difficultatis obijciunt, qui post omnes & aduersus omnes, ipsam (quæ sibi videtur) veritatem conatur asserere, & iamdudum altius receptas aduersus eandem opiniones refellere ex mentibus hominum?

Tamen

A Tamen postquam hoc saxum voluere cœpimus (Nam & in superiori omni de ecclesiastica hierarchia disputatione eandem subiuimus aleam) & tractatio hæc cum illo magnam cognationem, aut potius necessariam quandam connexionem habet: insuper & publica ipsa ecclesiæ necessitas, ob iam ingruens tempus celebrandi concilij, vt omnis eius forma, ratio, autoritas, prorsus ac certo nota & clarè demonstrata habeatur, omnino exigere videtur, ad quæ iam magnus superiori disputatione gradus factus est: quo de taléto mihi credito, Christo & eius ecclesię seruiam, sciens prudensque in periculum venio. Conaborque vniuersam hanc conciliorum causam, & autoritatis eorundem, à vertice (quod aiunt) vsq; ad extremum vnguem (quod ab aliorũm nemine factum reperio) explicare pro viribus, vni vbique (quod in me erit) veritati seruiens. Quam si cui videbor non vbiq; assequi, efficiam tamen, vt is ille ipse intellecturus sit, mihi studium non defuisse. Certè sciens volensque in nullius alterius gratiam quicquam dicturus sum. Cui si & tu, Christiane lector, æquè faueas, nec vllo in vllam partem ducaris affectu, nullo tenearis aut præpediaris præiudicio, confido in Christo veritatem vna facilè nos inuenturos. Quæ ideo præfari volui, quod nolim, si B cui hæc nostra non facient ad stomachum, quenquam ita sibi de me persuadere, quasi apostolicæ sedis & Romanæ ecclesiæ causam, quàm ipsius veritatis, egerim diligentius. Nam ad vnam hanc nos respexisse perpetuo, & nihil in vllam partem dedisse affectui, sed eo me subsecutum semper, quo per traxit vis ipsa demonstrationis, ex certissimis illis ante à nobis constitutis stabilitisque principijs, vt Christum testem, ita & periurij vindicem inuoco in animam meã, si mentior. Magni beneficij loco accepturus, si quis nostris cõfutatis certius aliquid attulerit & verius.

Propositio cũ partitione. Conciliorum itaque ecclesiasticorum formam, autoritatem, & rationem vniuersam explicaturi, ac originem, paulo altius ordiendum duximus, ab ipsa videlicet ratione nominis, vnde incipere debet omnis rectè instituta & ordinata de re quacunque tractatio, & primo inuestigandum de concilijs in vniuersum, quid ex propria ipsis ratione conueniat. Deinde ad ipsa, de quibus quæstio est, ecclesiastica veniendum concilia. Eaque in sua membra, seu species seu genera dixeris, ritè partienda, & vnũquodque sigillatim considerandum, quæ cuiusq; forma, quod officium, vnde originem in- C stitutionemq; habeant, quę & vnde cuiusq; autoritas.

Est autem (vt in vniuersum prius loquamur) conciliorum antiquum omnino inuentum, neque tam diuinæ, quàm humanæ institutionis, recta ratione euidenter dictãte, res dubias à pluribus, ijsque prudentibus, vsuque peritis, in commune consultantibus, quàm ab vno aliquo, discuti tractarique rectius. Quod enim vni non succurrit, alter suggerit, & quod dici solet, plus vident oculi, quàm oculus. Itaque, vt agendarum rerum autoritatem summam, eadem duce magistraq; natura vni committendam esse: ita de rebus dubijs consultandum cum pluribus, & recta ratio docuit, & vsus comprobauit. *Concilia rẽ esse rationis inuentum.*

Conciliorum igitur quod sit opus proprium, ipsa nominis indicat ratio, nempe, consultare, consiliaque conferre. Proinde, si omnes ab initio conuentus hominum, ciuilesque societates mente percurreris, diligenterque consideraueris, seu monarchias, regna, imperia, seu respublicas, liberasq; communitates vniuersas, hoc semper inuenies, negociorum publicorum consultationem fuisse penes multos, numero tamen mediocri ac definito, ingenio vsuque rerũ præstantes: at rei gerendæ autoritatẽ summam penes vnum aut paucos, quam ab vno D felicius geri, quàm à multis, non solum ratio docuit, sed probauit experientia. Idque eo semper efficacius, quo est vnitas absolutior. Quod re ipsa edocti Romani illi quõdam rerum domini, quamuis alioqui populari libertati plus nimio indulgentes, quoties tamen vis aliqua externa vrgeret rempub. & insigne aliquod minitaretur periculum, suæ illius libertatis obliti, & publicę vtilitati necessario consulentes diligentius, ad vnius semper confugerunt imperium, vni dictatori summam potestatem liberam deferentes, etiam in Romanorum ciuium capita: à qua nulla esset prouocatio. Id quod perditis, desperatisq; rebus salutare remedium semper experti sunt. *Conciliorum opus propriũ.*

Concilijs ita ex propria sua ratione haud aliud, quàm consultare, deliberare, & quid melius aut vtilius, inuenire conuenit. At agendi exequendique ea, quæ deliberando, consultandoque à concilio inuenta sunt, potestas ad summam in repub. autoritatem pertinet. Cui adesse quidem, non autem præesse concilia, in omni monarchia beneque instituta repub. certum est. Pręesse dico cum superiori quadam coactiuaque potestate. *Vt se habeãt concilia ad supremam in rep. autoritatẽ, & sua cuiusq; distincta officia.*

A ſtate. Quandoquidem pluribus (quod ſupra prolixius demonſtratum eſt) nequaquã rectè committitur ſuprema regiminis autoritas. Quod ſi fit, diſpertita in multos, ineſficax redditur, & ſeditionibus locum dat, occaſionemque miniſtrat. Sed vnius imperio (quantũ ex ipſa autoritatis ratione eſt) omnem multitudinem regi facilius, gubernarique felicius, & ratio docuit, & natura monſtrauit. Cuius & in nobis euidens eſt naturę ipſius exemplum cernere, in quibus eſt etiam regni cuiuſdam abſolutam quandam videre imaginem. In quo voluntas, rerum omnium ſummam regiamque & liberam quandam poteſtatem obtinet, cui cæteræ quidem potẽtiæ ſeruiunt: at ratio ſenatus cuiuſdam liberique concilij locum tenens, illi conſultando, monſtrandoque quæ recta ſunt & vtilia, ſalubriterque admonendo, adeſt ſedulo: ſed exequendi ea, quæ ſalubria & vtilia viſa ſunt, nullam poteſtatem habet: ſed ad regiam illam voluntatis autoritatem hoc pertinet: cui ſi placent rationis conſilia, ea exequitur: ſin diſplicent, contemnit ac negligit. Et quamuis ipſam rationis conſilijs obtemperare conueniat, eius tamen eſt libera abſolutaque autoritas: nec rationis ſuper ipſam vlla cogendi poteſtas, ſed contra potius.

Exemplum naturæ in homine.

B Ab hoc rationis naturalis inuento conciliorum vſum tranſlatum conſtat, etiam ad regnum illud inter nos Chriſti, hoc eſt, Chriſtianam eccleſiam, confirmante quidem eundem, atq; eius vtilitatem conteſtante, ſacro illo ſpiritu, attamen quæ nullam alioqui à Chriſto ſpecialem inſtitutionem habeant: quemadmodum poſt erit manifeſtius, quum rationes & motiua eorum diſſoluerimus, qui concilijs autoritatem ac poteſtatem attribuunt immodicam, nec ab vllo priorum & legitimorum ſine controuerſia conciliorũ recognitam. Sed vt dixi, vſu rationeq; docente, à multis, rerumque peritis, & in commune conſultantibus magis inueniri ac diſcerni, quid verum, aut quid vtile in eo, de quo ambigitur.

Forma & occaſio I. concilij & apoſtolici.

Itaque ſi formam & occaſionem conſideres primi illius ab apoſtolis celebrati concilij, & in illo ipſo plane videbis, etiam eam originem, eamque conciliorum rationem, quam nunc explicauimus. Nam quum non leuis Antiochiæ ſuborta eſſet dubitatio & quæſtio, quæ vniuerſam illam ad ſeditionem vſq; conturbabat eccleſiam, docentibus quibuſdam etiam gentes conuerſas ad Chriſtum, legem Moyſi vna cum euangelio ſeruare oportere, contradicentibus autem Paulo & Barnaba, cum inuicem concordari non poſſent, miſerunt Hieroſolymam ad apoſtolos & ſeniores conſultatum ſuper hac cõtrouerſia. Quibus conuenientibus in concilium, cum diligens fieret conquiſitio, quibuſdam hanc, quibuſdam illam ac diuerſam partem tuentibus: ſurgens Petrus eccleſiaſticæ hierarchiæ, atq; illi etiam concilio præſidens, protulit veritatis ſententiam, & gentes ab omni illa Moſaicæ legis ſeruitute liberas pronunciat, cui à Iacobo, in fauorem ſibi commiſſæ circunciſionis eccleſiæ, paucula quædam addenda viſa ſunt, quæ & ipſa placuere concilio. Cuius nomine Antiochenis reſponſum eſt ſuper quæſtione propoſita, ſcribentes, & ſibi ea viſa & ſpiritui ſancto. De cuius ſenſu & ſententia ſecurius perhibere poterant teſtimoniũ, vt qui eius primitias acceperant, ipſumq; doctorẽ inſtructorẽq; ſingulari priuilegio ſortiti fuerant, confirmati inſuper illa Chriſti promiſſione: vbicunque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, in medio eorũ ſum. Hoc primum fuit eccleſiaſticorũ conciliorum omnium. In quo nihil vides ſupra modum rationemque concilij ſupra expoſitam, nempe conſultationem, reſolutionemque quæſtionis propoſitæ. D Vides nihil ſpeciale edoctos Antiochenos de ſingulari vlla eccleſiaſticorum conciliorum prærogatiua & autoritate, ratione ipſa naturali duce magiſtraque ad eos retuliſſe quæſtionem ſuam, quos certum erat magis ſcire legem, de qua ambigebatur, voluntatemque Chriſti, nempe ad apoſtolos ſenioreſque qui ab initio cum ipſo conuerſati fuerant.

Quod itaque nullam ſupernaturalem ſpecialemque à Chriſto inſtitutionem eccleſiaſtica concilia habeant, præſertim vniuerſalia, circa quæ præcipuè omnis vertitur quæſtio, & hæc noſtra diſputatio, ſi ad Theologica illa à nobis conſtituta principia reſpexeris, euidens tibi indubitatumq; videbitur. Nam in ſcripturis canonicis, nullum de eis verbum eſt. Nec ex apoſtolorum inſtitutione ſpeciale quicquam de illis accepit illa primitiua Chriſti eccleſia. Primum certum eſt excutienti vniuerſum noui teſtamenti canonem. (Quàm enim nihil ad ea pertineant, quæ à quibuſdam malè ac violentè accommodantur eiſdẽ, poſt euidens faciam, quum ad eum locum peruentum fuerit.) Secundum vero vel ex eo indubitatũ redditur, quod ante Nicenum illud, omnium vna ſententia, primum vniuerſali-

A uersalium conciliorum omnium, annis illis trecentis, nullum vniuersale concilium aut vidit aut cognouit illa primitiua ac verè florens Christi ecclesia. Quę nec nouam tunc aliquam ac supernaturalem de celebrandis deinceps eiusmodi concilijs illuminationem aut reuelationem accepit: sed Constantini principis pius religiosusq; zelus prima eorundem causa & origo extitit. Qui cum videret pacem suo beneficio à foris quidem ecclesię redditam, intus vero eandem (Arrio noua quædam Christo indigna blasphemaque docente & prædicante de Christo) cœpisse turbari multo periculosius, & nec dum constaret religioso principi de impietate dogmatis eiusmodi, nec quid de eo teneret fides catholicæ per orbem ecclesiæ: visum est eidem ex toto orbe conuocari sacerdotale concilium, vt conuenientibus in vnum vndequaque episcopis, ex eorum collatione quæ esset orthodoxa ecclesiæ catholicæ fides de proposito Arrij dogmate, euidens fieret: certo sibi persuadens, eam esse orthodoxam & catholicam fidem, in quam conuenirent tot vndique, atque adeo ex toto orbe conuenientes episcopi. Qua ille persuasione inductus primus autor extitit conuocandi B vniuersalis concilij, & vt celebraretur primum illud, omnium celeberrimũ & sacratissimum Nicenum effecit, etiam publicè subministrata impensa, publicisque toto orbe, pro conuocatis episcopis præparatis vehiculis. Quos & conuenientes, summo honore, regiaque munificentia excepit, & peracto concilio honoratos donatosque remisit.

Niceni primi vniuersalis concilij Constantini zelus causa extitit.

Vides itaque quam institutionem, quam originẽ habeant vniuersalia concilia. Non equidem diuinam aut supernaturalem, sed prorsus humanam. Sunt enim Constantini principis inuentum, vtile quidem nonnunquam ad inueniendum in subortis dubitationibus, quę sit orthodoxa & catholica veritas, quamuis ad hoc minime necessarium, quum magis in expedito ac promptu sit, apostolicam de his sedem consulere. In qua (vt libro IIII. clarissime demõstrauimus) singulari priuilegio conseruata semper est orthodoxæ fidei synceritas, & vera illa germanaq; apostolica traditio. Nec minus pręsidentes eidem (ad quorum definitionem, sententiam & iudicium, omnem inter nos fidei quęstionem æque referendam demõstrauimus) tuetur ac sustẽtat indefectibilis fidei priuilegium ad alios cõfirmandos in fide: præsertim quum nulla, quantumuis vniuersalia sacerdotum aut Christianorum C concilia, nisi quatenus eiusdem sedis illis adsit autoritas, eiusmodi suffulta sint priuilegio: ac propterea & errare posse, & errasse frequenter in ipsa definitione fidei, post clare demonstrabimus. Sed ignota tunc erat fortassis Constantino, quamuis religioso principi, tamẽ qui nostris sacris non ita nuper initiatus fuerat, apostolicæ sedis ea in re prærogatiua & autoritatis eiuscemodi, ac singulare illud, quod supra adstruximus, priuilegium. Itaq; quum in quæstionibus illis & cõtrouersijs, orthodoxæ veritatis inueniendę, nullum aliud certum sibi succurreret medium, ex eiusmodi quod diximus axiomate, ac veluti communi conceptione persuasus, eam fore orthodoxam & catholicam fidem, in quam conuenientes ex toto orbe post mutuam collationem conuenturi essent sacerdotes & episcopi, memorabilis illius concilij autor extitit: & celebrandorum deinceps similium exemplum ac formam præbuit successoribus quibusdam suis zelũ eius æmulantibus. Quorum fere instantia, & apostolicæ sedis (quod post intelliges) autoritate indicta & celebrata sunt concilia subsequentia vniuersa, quæcunque vt legitima agnouit & probauit Christi ecclesia. D

Sed fortè hic nobis occurret aliquis, in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum fuisse, quæstiones & controuersias inter se habentibus, quæ per singularum ciuitatum sacerdotes & iudices expediri non poterant, vt eas referrent ad locum quemcunque inter ipsos elegisset dominus, hoc est, ad ipsam cathedram Moysi, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eo loco ministrabant domino, requirique ab eis. Qui, inquit, annunciabunt tibi iudicij veritatem. Quibus vtique verbis videtur illis commendata fuisse sacerdotalis concilij autoritas. Non enim referri iussi sunt quæstiones eiusmodi ad vnum principem sacerdotum, præsidentem illi cathedræ, sed ad sacerdotes Leuitas, qui vna cum pontifice præside, in eodem loco, pro tempore vicis suæ, ministrabant domino. Qui exquirentes (vt habent LXX. interpretes) annunciabũt, inquit, tibi ipsum iudicium: (vt habet noster) veritatem iudicij. Exquirentes, inquam, hoc est, inter se consultando inuestigantes, quod est concilij proprium. Deinde eiusmodi concilij singulare diuinæ assistentiæ priuilegium subindicans: Annunciabunt, inquit, tibi iudicij veritatem. In quibus verbis vide ac diligenter pondera,

Obiectio qua comprobari videtur prerogatiuam & autoritatem diuinitus acceptã concilia ecclesiastica habere.

A pondera, quod importent priuilegium. Eiusdem insuper nobis autoritatem commendans: Et facies, inquit, iuxta verbum quod annunciabunt tibi ex loco quem elegerit dominus deus tuus, & custodies valde vt facias iuxta omnia, quæcunq; sancita fuerint tibi (ita est apud LXX.) quod ipsum in Hebraica veritate legitur aliquanto clarius & significantius, hoc pacto ad verbum reddita: Et custodies, vt facias iuxta omne quod te docuerint, iuxta legem quam docuerint, & iuxta iudiciũ quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo, quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Ex quibus vtique verbis clarissimè constat, sacerdotalis concilij in synagóga illa veteri, singulare diuinæ assistentiæ priuilegiũ, ne labi aut errare fineretur in suis iudicijs, sententijs ac definitionibus: siquidẽ securos illos reddidit deus de veritate eorum, quæcũq; ab ipsis definita, iudicata, aut sancita forẽt. Cõstat preterea, quãta, quã sacro sancta fuerit eiusmodi conciij autoritas, cui tã indiscusse, tã solicitè, tã districtè omnes prorsus obedire præcepit: & custodies, inquit, nõ negligẽter aut securè, sed valde. Quod verbũ significationis gratia addi tũ est à LXX. hoc est, admodũ solicitè, vt fa-B cias iuxta omne quod te docuerint. Vides vt nihil exceperit, vt noluerit negligenter attendi & haberi illorum doctrinam, iudicia & præcepta: sed valde sollicitè ac diligenter, ne eam transgrederentur vel in minimo. Siue enim quæstionis aut dubitationis ortæ de lege & cæremonijs prolata fuerit ab eis definitio, siue ambigui iudicij sententia: Iuxta legem, inquit, quam docuerint, & iuxta iudicium quod dicent tibi, facies. Non discedes à verbo quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistram. Quod si in synagoga illa veteri tale fuerit in sacerdotali concilio diuinæ assistentiæ tam singulare priuilegium, si talis, tanta, & tam sacrosancta eiusdem autoritas: quid ergo, in quies, naturali ratione, & non potius diuinæ, speciali institutioni accepta ferenda contendimus concilia? Quid deniq; Christianæ ecclesiæ, eaque sacratissima atque vniuersalia concilia, humanum atque adeo prophani hominis imperatoris Constantini inuentum facimus, nec vllam supernaturalem ac specialem institutionem à deo habere? Nam si ab vmbra illa & figura veteri (quod supra non semel adstruximus) ad solidam nostræ ecclesiæ veritatem efficax argumentum ducitur, æque apud nos fateamur necesse est, ecclesiasticorum conciliorum diuinam, non humanam institu- C tionem, & diuinitus datam ipsis autoritatem sacrosanctam, & singulare priuilegium, quæ in illa veteri synagoga, tam insigni priuilegio, tam eximia autoritate à deo donata demonstrauimus.

Sed hic in primis admonitum te volo Christiane lector, non continuo sequi, si diuino præcepto nobis commendetur regum, ducũ, magistratuumq́; prophanorum autoritas, eidemq́ue obedire doceamur à deo & apostolis, quod ergo supernaturalem aliquam aut specialem à deo institutionem habeant. Certum est enim omnes humanarum societatum & magistratuum, quibus necessario gubernantur, formas, diuersitates, species, humanæ rationis esse inuentum, nec vllam specialem aut supernaturalem habere institutionem à deo. Attamen æque certum est doceri diuinis apostolicisq́ue literis, vnumquenque in ea, in qua est, societate præcipientibus magistratibus obedientiam debere. Moyses quum solus frustra fatigaretur regimine immensi populi, non diuinitus desuper illuminatus, sed ad consilium Ietro hominis Madianitis, soceri sui, & se, & populo vano superfluoq́ue labore liberauit, atque ordinem politiamq́ue inter ipsos constituit, D electis ex omni plebe viris sapientibus, & timentibus deum, qui & veritatem amarent, & odio haberent auaritiam, ex quibus constituit tribunos, centuriones, quinquagenarios & decanos, iudices populi, sibi quidem inuicem subalternos, vniuersos vero etiam vni subiectos sibi, ad quem & grauiora quæque referre iubebantur. Attamen hoc Ietro consilium, executioni mandatum à Moyse approbatum est à domino. Erat quidem etiam illius populi status vniuersus institutus diuinitus, vt in eo præluderet & deliniaret quodammodo statum nostræ ecclesiæ: quemadmodum clarissime attestatur vniuersa illa vetus sacra historia. Attamen nihil dubitauit Moyses, in eo ordinando sequi etiam exteri hominis consilium. Quo exemplo clarissimè nos instruxit sacer spiritus, etiam ad res sacras ornandas atque ordinandas, humanæ rationis inuentis vti nos subinde oportere, eademq́ue modo laudabilia comprobari à deo, vt confundatur eorum cæca impietas, qui quicquid non inueniũt præscriptum in sacris literis, quantũuis antiquũ, quantumuis generaliter obseruatũ, velut humanũ inuentũ antiquari atq; obliterari volunt.

Dictæ obiectionis solutio.

Humanæ rationis inuen- [illegible] [illegible] [illegible] à deo [illegible] illis obediendum.

A volunt. Itaque etsi comprobata inueniatur à deo, nobisque commendata sacerdotalis concilij autoritas: non tamen ex eo consequens est, eiusmodi concilia non esse humanæ rationis inuentum, sed specialem aliquam à deo ac supernaturalem institutionem habere.

Deinde & hoc memineris lector, non dixisse nos in vniuersum, sacerdotalia concilia, sed vniuersalia, de quibus nunc præcipuè agitur, concilia esse imperatoris Constantini inuentum. Siquidem & ante Constantinum certũ est celebrata sacerdotum concilia in ecclesia, atque adeo ab ipsis apostolis: sed vniuersalia ante Constantinũ illis primis annis trecentis prorsus ignorauit Christi ecclesia.

Fuit equidem, quemadmodum ex verbis Deuteronomij diligenter annotatum est, in illa vmbra & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, præceptum controuersias & quæstiones habentibus, quæ per singularum ciuitatũ sacerdotes & iudices definiri non poterant, easdem referri ad ipsam cathedram Moysi (qui & sibijpsi grauiora quæque iudicia reseruauerat, vt idem ipse testatur in Exodo) hoc est, ad locum quem inter ipsos elegisset dominus, in quo videlicet
B resideret summus pro tempore sacerdos cum arca fœderis, & ad sacerdotes Leuitas, qui in eodem pro tempore ministrabant domino, facta quoq; eidem illi synagogæ veteri à deo securitas, vt illi ipsi sacerdotes Leuitæ, qui pro tempore ministrabant cathedræ, in loco quem elegerat dominus, dubiæ quæstionis & controuersiæ veritatem quærentes, inuenturi & indicaturi essent. Præceptum denique, illorum definitioni, sententiæ & iudicio indiscusse & simpliciter, diligenterq; obtemperari ab omnibus. Sed inter illos ipsos sacerdotes, ipsum præcipue sacerdotum principem & cathedræ præsidem comprehensum inclusumque intelligi, eadẽ ipsa legis verba euidenter demonstrant. Adeo vt eiusmodi definitiones, sententiæ & iudicia, ex communi quidem sacerdotum in illo loco Mosaicæ cathedræ pro tempore domino seruientiũ consilio: sed vnius præsidis, summi videlicet inter eos pontificis, autoritate proferrentur. Nã etsi dicat, questiones eiusmodi referendas ad sacerdotes Leuitas, qui in cathedra illa pro tempore ministrabant domino, & quod illi exquirentes & consultantes indicaturi essent veritatẽ & iudicium. Quodq; eorundem iudicio, definitioni & sententiæ simpliciter obsequendum esset

Omnes quæstiones fidei & grauiora iudicia definiri autoritate vnius præsidis sed non sine sacerdotum concilio.

C ab omnibus. Nihilo minus cuius autoritate eorundem ipsorum subsisteret tale iudicium, talis definitio & sententia, diligentius explicans, reuertitur ad singularem autoritatem vnius præsidis. Qui autem superbierit, inquit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille. Non iam pluriũ hic sacerdotum, atq; adeo sacerdotalis concilij, sed vnius, videlicet præsidis, meminit, cuius illa censeatur sententia, illud iudicium, aduersus quem, contumacem omnẽ inobedientiam, mortis vult expiari supplicio, vt cæteri timorẽ habeant. Non enim iã dicit superbientem, inobedientemq; imperio sacerdotũ, vt prius, sed sacerdotis stantis, vt seruiat ibi domino deo tuo (sic enim habet Hebraica veritas) stantis, inquam, super alios, atque illi cathedræ præsidentis. Hoc enim illi significabant ipso stantis vocabulo, fortassis plus energiæ habente illo Hebraico, quod hoc isto exprimũt: quod ipsum principalem quandam autoritatem importans, arrogauerat sibi Simõ ille magus, & se stantem à suis vocari exegit, quod LXX. nobis clarius explicantes reddiderunt, sacerdotis præsidis. Eius videlicet vnius autoritatem
D his verbis lex illis commendans, ad quam omnes quæstiones & controuersias eiusmodi referri volebat: ita tamen, vt ille ipse, etiã quod in se esset faciens, ad eas definiendas sacerdotale concilium secũ adhibere deberet. Non equidem vniuersale & vndequaq; congregandũ, sed sacerdotũ, qui vna secũ seruirent domino in ea, cui præsidebat, cathedra. Ex quorũ congregato secum concilio ipse sua illa principali autoritate statueret, definiret & iudicaret de inductis quæstionibus & controuersijs. Cuius imperio superbe inobediens mortis ex lege damnabatur sententia. In quo nulla iam illi additur sacerdotalis concilij aut congregationis societas, sed singularis explicatur vnius præsidis autoritas. Vt plane etiã hinc intelligas, in sacerdotali eiusmodi concilio nihil fuisse supra rationem liberi concilij à nobis paulo superius expositam, summam vero omniũ autoritatem fuisse apud vnum præsidem.

Clemens recogni. lib.

Quanquam autem non sine magna causa in definiendis ad cathedram relatis quæstionibus & controuersijs, autoritati præsidis adhibitum fuerit à lege sacerdotũ vna secum in eodem loco domino seruientium concilium, qui sacri senatus cuiusdam loco, ipsi perpetuo aderant: non tamẽ necesse habe-

Autoritati præsidis necessario adhibitum sacerdotale concilium, sed quale.

A ſe habebat aliunde, aut vndequaque conuocare ſacerdotes ex ſuis locis & vrbibus longe diſtantibus. Nam frequens hoc & penè quotidianum erat, vt quæſtiones inciderent, quas ad præſidentis autoritatē referri oporteret, atque eius terminari iudicio. Ad quod ſi quotidie ex vniuerſo Iſrael ſacerdotum debuiſſet cōuocare concilium, male prouiſum fuiſſet illi ſynagogæ veteri: ſiquidem non ſine maximo labore, impenſa, moleſtia, vniuerſalis eiuſmodi conuocatio potuiſſet fieri: ſed nec factam vnquam legimus, nec vt fieret, lex exigebat: quinimo ſacerdotes vna pręſentes cū pręſide cathedrę illi ad concilium ſufficere volebat.

Quod ſi vt ſupra frequenter à nobis factum eſt, etiam hac parte vmbram & figuram illam veterem ad ſuam ſolidam veritatem diligenter accommodauerimus, clariſsime inueniemus, vt ſemper, ita etiam hac in re, inuicem quadrare exactiſsime per omnia.

Erat non minor nobis, quàm illis veteribus, neceſsitas referendi exortas inter nos quæſtiones & controuerſias ad iudicium eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis: imo tanto maior, quanto plures neceſſe erat inter nos, quàm illos veteres, oriri quæſtiones &
B controuerſias, vtpote de lege, viua tantum traditione, & ſine ſcripto, à tam multis, tam diuerſis, tam diſcrepantibus, æque linguis ac inſtitutis & moribus, atque adeo ab infinita toto orbe diffuſa multitudine recepta, quàm de lege diligentiſsime perſcripta, & vni tantum cognatoque populo tradita. Quare, vt ſupra demonſtrauimus, non minus diligenter nobis, quàm fuerit illis veteribus, prouiſum hoc à Chriſto, atque ipſius oratione ad eccleſiæ ædificationem & vtilitatem impetratum eccleſiaſticæ hierarchiæ principibus indefectibilis fidei priuilegium, quod ipſum æque & multo magis atque efficacius, apoſtolicam nunc cathedram perpetuo ſequitur, & eius præſides ſuſtentat & ſubleuat, ac nuper Moſaicam illam cathedram priuilegium ad proportionem ſimile. Tanto, inquam, magis quanto eius hic maior, quàm illic, erat neceſsitas, quanto inſuper hanc ſuā dilectiſsimā ſponſam præ illa ſynagoga veteri Chriſtus magis honorare voluit, quanto deniq; ipſam ſolidam veritatem ſuam vmbram & figuram par eſt in omnibus excedere.

Cathedram apoſtolicam & eius præſidem neceſſario fulciri indefectibilis fidei priuilegio.

Et quanquam ſingulariter vni Petro, vt eccleſiaſticæ hierarchiæ principi Chriſti oratione impetratum ſit indefectibilis fidei priuilegium, qui ea in re, velut in ipſa luce euangelica, clarius atque euidentius C multo nobis expreſsit ſingularem prærogatiuam atque autoritatem vnius præſidis, quàm veteri illi ſynagogæ dudum lex fecerat, tametſi eadem eandem ipſam (vt oſtendimus) ſatis inſinuauerit. Decebat tamen relatas ad apoſtolicam ſedem & præſidentis eidem autoritatem quæſtiones, non definiri temere, ſed mature, adhibita pro qualitate negocij, etiam humanitus poſsibili aut conuenienti diligentia ſacerdotalique concilio ad formam, quam in veteri illa figura expreſsimus, ſacerdotum quidem vna ſecum in apoſtolica cathedra miniſtrantium domino, hoc eſt, ſenatus ſacri cardinalium, quos nunc dicimus, aut etiā vicinorū diſtantiúmue epiſcoporum, ſi quando & quemadmodum ipſa negocij qualitas hoc ipſum exigere præſidi videretur, ſicut & ab initio ad hanc vſq; diem factum & perpetuo obſeruatum vniuerſi teſtantur & cōprobant ſcriptores eccleſiaſtici. Non vero conuocatis ex toto orbe vndequaq; ſacerdotibus & epiſcopis. Quandoquidem id raro admodū poſſet fieri, quemadmodum & primis illis annis trecentis nunquam factum eſt, cum tamen definiendarū autoritate præſidis incidentium quæſtionum & controuerſiarū penè quotidie incidat ne- D ceſsitas. Et ſi quando, quod rarum eſt, idipſum poſſet fieri, non tamen ſine magno totius orbis motu, moleſtia, impenſa. Et poſtremo nulla vnquam incidit eius neceſsitas, ſed nec vtilitas, quàm fortaſsis ea ſola, vt ex conuenientibus ex toto orbe epiſcopis, eorumque collatione manifeſtū omnibus fiat verum ſemper eſſe atque orthodoxum apoſtolicæ ſedis iudicium, vera fides, definitio ac ſententia: proinde ſemper & indiſcuſſe ſequendam omnibus. Tam enim certa eſt apoſtolicæ ſedis ſine vniuerſali cōcilio, quàm cum vniuerſali concilio, definitio ac ſententia, tam ſimpliciter, tam indiſcuſſe, tam diligenter omnibus ſeruandū, quicquid è cathedra illa nobis annunciatur, etiam ſi tantum de ſacerdotum illic vna domino miniſtrantium id fiat conſilio, quàm ſi idem fiat de conſilio ſacerdotum totius orbis. Imo longe certius eſt vnius apoſtolicæ ſedis cum concilio domeſticorum ſacerdotū iudiciū, quàm vniuerſalis cōcilij totius orbis ſacerdotū, ſecluſa autoritate vnius ſedis apoſtolicæ, vni Petro, eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi, atque eius cathedræ, non ſacerdotali quantocunq; concilio impetratū eſt Chriſti oratione illud indefectibilis fidei priuilegiū.

Vna neceſſitas aut vtilitas vniuerſalis concilij.

Vnius apoſtolicæ ſedis iudicium certius quàm totius orbis concilij illius autoritate ſecluſa.

I 2 Quare

A Quare haud ferè aliud factum in conciliis vniuersalibus vniuersis, quàm vt conuenientes ex toto orbe episcopi, præiudicatam iam apostolicę sedis vnanimi consensu amplexarētur & sequerentur sententiam, nec in eis definitū aliquid, quod non iam præiudicatum antè definitumque esset à sede apostolica, pòst clarissimè intelliges.

Vt igitū hic tādem concludamus: Quandoquidem naturalis rationis inuentum iam ostēdimus cōncilia, probata quidem à Deo, tam in synagoga veteri, quàm in nostra ecclesia, tamen quæ nulla speciali prerogatiua diuinitus insignita legūtur, ꝙ in sequentibus erit manifestius. Quid eisdem ex propria sua ratione conueniat, eadem docet ratio, id videlicet, quod dictum est, deliberare, consultare & inuenire quid verum aut vtile in proposito negocio. At iurisdictionis vllā autoritatem aut coactiuā potestatem supra id, cui consulit, aut exequendi quę sibi vtilia agendáque visa sunt, eisdem vt eiusmodi non conuenire, eadem ęquè ratio ostendit. Cuius & in nobis exemplum effinxisse videmus illum omnis ordinis opificem. Dixi autem, vt eiusmodi. Nam si quæ particu-
B latim conueniat his, ex quibus integratur concilium, iurisdictionis autoritas, vt si rex ipse aut princeps intersit aut pręsideat concilio, eoq; probante decernatur aliquid, iam vtrunq; est in concilio, hoc est, præter illud cōsulendi, & quę vtilia sunt inueniendi officium, etiam iurisdictionis autoritas, & eorum quæ deliberata sunt exequendi potestas: sed hæc concilio per accidens & secundum partem conueniūt. Et hactenus de concilijs in vniuersuum eorumq; origine, officio & autoritate, & ꝓpria eorundē ratione dixisse suffecerit.

Ecclesiasticorum conciliorum species seu differentias inuenire, & Constantiensis Basiliensisq; conciliorum de autoritate vniuersalium conciliorum explicare sententiam.

C A P. I I.

Oncilijs ex propria sua ratiōe in vniuersum quid cōueniat, satis iā explicauimus: Ecclesiasticorum verò conciliorum omnē rationem vt prorsus & enucleatius explicemus, ea primū partiri in sua genera: deinde ex ipsa rei euidētia ecclesiasticæq; traditionis obseruatione, cuiq; generi quid propriè conueniat, quid quodque egerit, quam autoritatem exercuerit, quid in ipsis probauerit & agnouerit vniuersa Christi ecclesia, demonstrare conabiumr, ita enim magis intelligetur veritas eius, de quo ambigitur. C

Perlustranti itaq; mihi formas notasq; ecclesiasticorum conciliorum celebratorum ab initio omnium, tria in primis occurrunt eorum genera, vniuersale, prouinciale, & inter hęc genus quoddam medium. *Tria genera conciliorū ecclesiasticorū.*

Vniuersale quale sit, indicat ipsa nominis ratio, nempe in quo totius ecclesię tractatur negocium ex omnibus totius orbis prouincijs conuocatis orthodoxis episcopis. Quare & œcumenicū Græcis dicitur, quasi totius orbis, οἰκουμένην enim orbē terrarū appellant. Quorum primum autore Constantino imperatore Nicenū extitit. *Vniuersale & œcumenicum.*

Prouinciale & ipsum quale sit, ęquè indicat & ipsa nominis ratio, nempe in quo sub vno metropolitano vnius tātùm prouinciæ episcopi conuenientes, eiusdē consulūt prospiciuntq; negocijs. Hęc vt quot annis ordinaria autoritate bina per singulas prouincias celebrarentur, vt si quid forte perperā, inordinatè, iniustéue gestū ordinatúmue esset ab vnoquolibet episcoporum in sua ecclesia, communi id comprouincialiū consilio & metropolitani autoritate antistitis retractaret, in Niceno primùm concilio salubriter ordinatū est. In quo cùm ꝓ vigore ecclesiasticæ autoritatis & disciplinæ statuissēt sancti patres, neque clericum aut laicū episcopus expulisset de sua ecclesia, susciperet alius. Sed ne, inquiunt, hoc aut iracūdia aliqua, aut contentione, vt fieri solet iniustè factū remedium non haberet, decernimus per singulos annos, in singulis quibusq; prouincijs, secūdò ab omnibus episcopis comprouincialibus concilia agi debere, & de singulis huiusmodi negocijs iudicari: vt si fortè ab vno iniquè aliquid gestū est, à cæteris emendet: si rectè, vt ab omnibus confirmetur. Hactenus verba Niceni canonis. Ex quibus, si attendas, manifestum est etiam, quænam ad prouincialis concilij autoritatem pertineant, nempe querelæ subditorum aduersus suos episcopos, quarum determinandarum componendarumque habebant autoritatem: non quidem ex se primò, sed ob metropolitani autoritatem in eis præsidentis episcopi, cuius ex forma ipsa hierarchię ecclesiasticæ, est super suffraganeos suos, superioris iurisdictio- *Prouinciale.* D *Quæ ad prouincialis concilij autoritatē pertineāt.*

A dictionis autoritas, à qua quò ęquiora maiorisque autoritatis ac ponderis intelligerentur ac haberētur prolata iudicia, comprouincialium episcoporum eidem sunt adiuncta concilia, ex quorum sententia agerentur omnia. Quorum conciliorum tametsi etiam ante Nicenum, ab ipsis adeò Apostolorum temporibus, atq; eorundem institutione, in ecclesia vsus fuerit: Niceno tamen concilio ordinatum est, vt bina celebrarentur quotannis, quæ non ita ordinariè, nec ita frequenter celebrari consueuerant.

Medij generis concilia.

Medij verò generis cōcilia sunt, in quibus causa quidem quæ tractatur vniuersalis est, hoc est, fidem aut ecclesiasticam obseruationem concernens: sed conuocatio aut congregatio nequaquā. Cuius generis sunt ferè vniuersa, quę ante Nicenū celebrata reperiunt̃ concilia in illa primitiua ecclesia, & in primis illud omniū primum, cuius meminimus, apostolorū Hierosolymis habitū. Quod vniuersale dici non potuit, vt in quo ex duodecim tres tantū interfuisse legant̃ apostoli, Petrus, Iacobus & Ioannes: nec apparet alicunde cōuocatos aliquos, sed ab illis tantùm celebratum fuisse, quos missi ab Antiochia

Concilium apostolorum Hierosolymis generis, non vniuersalis.

B consultores Hierosolymæ offenderant.

Eiusdē generis fuere, quę Victoris iussu ad abolendum Iudaicū ritum celebrandi Paschatis, eatenus perseuerantē in pluribus Asię ecclesijs, per diuersas prouincias celebrata suprà retulimus. Quę vniuersalia non fuisse certum est, cùm omnium cōfessione primum vniuersalium Nicenū fuerit. Sed nec prouincialia, quoniā & causa vniuersalis erat, nempe paschalis obseruationis legitima ratio, & in eadem totius ecclesiæ consonantia & cōcordia. Conuocatio etiā conciliorum modū excedebat, siquidem & ex pluribus prouincijs in vnum locū conuenerunt ecclesiarum antistites. Quod de Cęsariensi illo pręcipuè testatur Cæsariensis Eusebius. Ad idem genus spectat Antiochenū illud, quod beati Dionysij Romani pontificis autoritate & iussu aduersus Paulum Samosatenū, Antiochenum patriarchā celebratū est. Similiter, quod paulò pòst sub beato Cypriano Aphricanum conciliū ex totius Aphricæ episcopis. Et hæc atq; alia pleraq; ante Nicenum illud, ad quod vsq; annis illis trecētis nec mentio quidem facta est vniuersalis concilij, in primitiua illa ecclesia. Post quod & alia pleraq; eiusdē notę cōcilia celebrata leguntur: & Sardicense, Gangren. Laodicen. Neocęsarien. Agathen. Carthaginense, & Mileuitanum sub beato Innocentio. Illa quoq; Romana Martini papæ & Symmachi. Et quę in Gallia, Hispania, alijsq; partibus plurimis celebrata fuerunt, quorū adhuc extant canones plurimi. Ad idē genus pertinet sacri illius senatus cōcilium, quod ecclesiasticæ hierarchiæ præsidi adest perpetuò, hoc est, sacerdotum, qui vnà secum ministrant domino in cathedra apostolica atque ipsi adsunt concilio in definiendis, quæ quotidie ex toto orbe ad eandem sedē, & pręsidis autoritatem referūtur, controuersijs & quęstionibus, ad formā antè deliniatam in vmbra & figura illa synagogę veteris, & quam deinde expressam videmus in ipsa Christi ecclesia. In qua vsque ad nunc perdurat ab initio. C

Concilium Aphricanū sub B. Cypriano.

Postquam autē suis notis distinximus cōciliorum ecclesiasticorum tria, quę diximus, genera, quò clariùs pateat, quid eorum cuique, aut conueniat, aut nō conueniat, aliorū primùm de vniuersalium conciliorū autoritate, explicāda est & explodenda sentētia, magno quidē autoritatis pōdere, tantisq; subnixa pręiudicijs, vt vel dissentire ab ea, magni cuiusdā piaculi instar videatur: tamen quæ expensa in rationis trutina, ad examen eorum, quæ antè constituimus, certissimę autoritatis & fidei principiorum, clarissimè videbitur nullo pondere subsistere, nulla veritatis soliditate, sed solis fumis, solis pręiudicijs, sola vmbra vanę autoritatis fulciri. D

Vniuersaliū conciliorum fructus & vtilitates.

Negare nō possumus, quin ad extirpandas nōnullas pestilentissimas hęreses, sarcienda schismata, componenda dissidia, reformādum toto orbe collapsum ecclesiasticæ disciplinę vigorem, vtile nonnunquā ecclesię & salutare fuerit, vniuersaliū cōciliorum inuentum, quorū, vt suprà diximus, ob Arrij impia dogmata rectiùs diiudicanda Constantinus imperator primus inuentor autorq; extitit. Quanquam enim inter tempestates eiusmodi, quibus confundebātur omnia, diuina, humana, sacra, prophanaq; habebantur promiscua, vt præcipuè erat necessaria, ita & semper enituerit illa cathedræ Petri principalis autoritas, quā suprà demonstrauimus, & omnem altitudinem sese extollentem aduersus orthodoxā fidem, aduersus paternos apostolicosq; canones deiecerit, & suo illo apostolico gladio vlta & psecuta fuerit. Attamen vt illorū ipsorum efficacior esset in aduersarios sententia, vtque hi eo

A minus haberent diuerticuli & subterfugij, quo esset notior, & dicta corà pluribus, & comprobata totius orbis sententia, ex vniuerso orbe conuocari episcopos, primum Constantino, vt diximus, imperatori vtile visum est, ad tuendam orthodoxæ fidei veritatem, aduersus prophanas impiasque nouitates inductas per Arrium. Deinde & successoribus eius quibusdam, pium quoque zelum eiusdem æmulantibus, ad similes morbos suis grassantes temporibus simile remedium vtile visum est, & necessarium. Quorum ferè instantia apostolicæ sedis autoritate conuocata & celebrata certum est concilia subsequentia. In quibus omnibus (quæ tamen in ecclesia autoritatem obtinuerunt) nihil aliud actum post clarissime intelliges, quam quod dictam à Rom. pontificibus, in orthodoxæ fidei aduersarios, aut ecclesiasticæ hierarchiæ perturbatores, sententiam reuerentissime exceperit vniuersa Christi ecclesia, eosdem illos cum suis anathematizans erroribus, quos apostolico mucrone iamdudum confoderat huius sedis autoritas.

Sed vt nihil tam salubriter ac vtiliter est inuentum ab hominibus, quod non subinde in sui perniciem conuertat hominum B improbitas: ita etiam hoc quantumuis ab initio salutare, atque vtile congregandorum conciliorum eiusmodi institutum, quibus tot hæreticorum exterminatæ pestes, tot tempestates sedatæ, tot in ecclesia Christi resarcita schismata, tot composita dissidia, iamdudum à seditiosis quibusdam, & nouitatũ studiosis, verti cœpit ad noxam, & quod pro ecclesiarum pace concordiaq; stabilienda salubriter excogitatum fuerat, factum videtur magnæ dissidionis & confusionis seminarium: adeo vt nunc etiam si curandorum ecclesiæ vulnerum vt generale concilium conuocetur, exigere videatur necessitas merito dubites, num grauius aliquod ipso malo cui paras remedium, illo ipso concilio concitaturus sis dei ecclesiæ. Adeo nuper in Constantiensi Basiliensique concilijs nouo more, perniciosoque (vt mihi quidem videtur) exemplo, ecclesiasticam hierarchiam, vt ad illius cœlestis exemplar decentissime ordinatam, constitutamque à Christo supra demonstrauimus, euertere, & pro ea popularem quandam promiscuæ & confusæ multitudinis dominationem inducere, hoc est, Babylonem ipsam resuscitare conati sunt. Sibi ipsis, aut communitati ecclesiasticæ (quam se repræsentare, quamuis falso, prætendebant) ipsum totius ecclesiæ caput & principem, & qui ipsius Christi in hoc eius regno C inter nos agit vicarium, subijcientes, aduersus rerum ordinem & naturam, contra clarissimam euangelicæ veritatis lucem, contra omnem antiquitatis autoritatem, atque adeo ipsius orthodoxæ ecclesię (quod post intelliges) indubitatam fidem & sententiam.

Perniciosum exemplum Constantiens. & Basiliens. conciliorum, quo sibi subycie bant eccles. hierar. præsidem.

Hic scio multos cœlum terramq; inclamaturos, quod conciliorum illorum autoritatem ausim conuellere: quod vnius hominis (qui peccare potest, & errare ac fallere) autoritatem statuere & efferre supra vniuersum concilium, quod catholicam repræsentat ecclesiam: cui Paulus apostolus, quod columna sit firmamentumque veritatis, testimonium perhibet. Sed oro te Christiane lector, vt omni affectu vacuus vni veritati faueas, & ante perlegas attente, quæ dicturus sum. Nam hoc ego Deum testor, vni me veritati fauere. Cuius ex ipsius ecclesiæ clarissima confessione euidentiq; testimonio, etiam tibi me fidem facturum confido.

Excusatio autoris & quod necessario dictorum autoritates impugnet.

Itaque cum aduersus Constantiensis Basiliensisq; conciliorum autoritatem nobis sit facta necessitas ecclesiasticæ hierarchiæ causam, quam mihi peregisse penè videbar, repetendi ex integro, atq; iterum tanquam à principio demonstrandi eandem esse apostolicæ sedis, & præsidentium in ea pontificum autoritatem super omne concilium, imo super ecclesiam Christi in vnum, vni- D uersam, quæ est super vnumquemlibet episcopum, aut vnum deniq; Christianum: quo clarior illustriorq; oculis subiecta videatur & appareat veritas, præmittenda primum sunt illorum ipsorum conciliorum decreta, quibus principalem illam Petri & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum autoritatem cogunt in ordinem, ac sibi subijciunt. Explicandæ quoq;, quàm maxime probabiliter fieri potest, rationes, quibus tantum sibi autoritatis in illam principalem autoritatem præsumpserunt & arrogauerunt. Deinde ipsam veritatem tam euidentibus scripturarum testimonijs, quàm illius ipsius catholicæ & orthodoxæ ecclesię (quam illi se repræsentare falso iactitabant) consensu & confessione, hoc est, rectæ scripturarum intelligentiæ certissima illa, inflexibiliq; amussi rursus adstruere conabimur. Quæ quàm nihil recognoscat omniũ, quæ Basiliensis, Constantiensisque illi conuentus eidem tribuere conati sunt, luce (vt spero) meridiana faciemus clarius. Et postremo illorũ rationibus respondendũ est,

In Con-

A In Constantiensi itaque synodo, quæ schismatis illius occasione, quod sub Vrbano VI. inchoatum annis plurimis confundebat & perturbabat Christi ecclesiã, anno nostræ salutis M.CCCC.XV. sub Ioanne XXIII. vno ex tribus, qui se gerebãt ꝓ summis pontificibus, celebrari cœptum est, actione V. definitum & decretum fuit in hæc verba: Hæc sancta synodus declarat, quod ipsa in spiritu sancto legitime cõgregata, concilium generale faciens, & ecclesiam catholicam repræsentans potestatem à Christo immediate habet, cui quilibet cuiuscunq; status aut dignitatis, etiam si papalis existat, obedire tenetur in his, quę pertinent ad fidem, & dicti schismatis extirpationem, & reformationem dictę ecclesiæ in capite & membris.

Decreta Constan. concilij, quod papa subest autoritati generalis concilij.

Item declarat, quod quicunque cuiuscunque conditionis, status, dignitatis, etiam si papalis, qui mandatis, statutis, seu ordinationibus, aut præceptis huius sacræ synodi, vel alterius cuiuscunque concilij generalis legitime congregati, super præmissis aut ad ea pertinentibus, factis vel faciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subijciatur, & debite puniatur, etiam ad alia iuris subsidia recurrendo.

B Eadem hæc ad verbum decreta, repetitaque sunt in Basiliensi concilio, anno nostræ salutis M.CCCC.XXXI. quod sub Eugenio quarto celebrari cœpit, actionibus eius II. & XVIII. In quibus decretis audis, quòd concilium vniuersale habeat autoritatem immediatam à Christo, cui etiã ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes sunt obnoxij, & quòd in eosdem inobedientes sibi contumacesque etiam coactiuam potestatem exerceat, quandoquidem & punit & cogit.

Eadem decreta repetitaq; in Basiliensi concilio.

Rursus actione VIII. Cõstantiensis concilij, in damnatione erratorum Ioannis Vuicleff, in hunc eius articulum (Non est de necessitate salutis, credere Romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias) hæc legitur censura concilij: Erroneus est, inquit, si per Romanam ecclesiam intelligatur vniuersalis ecclesia, aut generale concilium, aut pro quanto negaret primatum summi pontificis super particulares ecclesias. Hactenus verba cõcilij. Ex cuius censura facile intelligis, voluisse & sensisse illic patres, summi pontificis primatum esse quidem super particulares ecclesias, sed non super vniuersalem, nec supra œcumenicum concilium.

C Fundabant autem illi hanc tantã, quam sibi arrogabant, vniuersalium conciliorum autoritatem præcipue in verbo domini, Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Quod si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. Et quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quibus verbis volunt ecclesiam accepisse à Christo autoritatem ligandi & soluendi, quemadmodũ & nos libri tertij capite IX. demonstrauimus. Videtur autem, quod & hanc acceperit immediate à Christo, & quod supra vnumquemlibet Christianum. Dicit enim: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Quo nomine omnis Christianus intelligi videtur, vnus enim est pater noster, qui est in cœlis. Nos autem fratres omnes, quibus & Christus ipse se cõnumerare nõ dedignatus est, post resurrectionem suam dicens illis, quibus apparebat mulieribus: Ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, ibi me videbunt. Deinde addit vniuersitatis signũ, qua omnia ecclesiasticæ potestati subiecisse videtur, dicens: Quæcunque alligaueritis super terram. Nullam causam excepit, nullam personam, sed quæcunque alligata ab ecclesia, modo super terram, ligata habentur in cœlo. Quod ipsum diuus Hieronymus de hac autoritate ecclesiasticæ D domus loquens, indefinita oratione expressit dicens: Hanc domum si quis corrigentem contempserit, sit tibi, inquit, tanquam ethnicus & publicanus. Si quis, inquit, neminem excipiens, quisquis tandem ille fuerit. Si autem omnis Christianus iudicio sit ecclesiæ obnoxius, adeo vt ei nõ obsequentes, habendi nobis sint tanquam ethnici & publicani, constat sanè ecclesiam super vnumquemlibet Christianum iudiciariam autoritatem obtinere. Posse itaque, & præcipere, & prohibere, & leges præscribere, quibus obedire teneantur omnes.

Rationes, quibus concilia super autoritatem ecclesi. hierar. præsidis effecrunt.

Idem etiam ex eo manifestum videtur: Quoniam constat legis ferendæ autoritatem, in vnaquaq; cõmunitate ad eum, seu eos præcipue pertinere, penes quem, seu quos est summa, qua gubernatur, & in finem suum dirigitur, autoritas: vt in libera populariq; communitate, penes populum. In republica quæ optimatum gubernatur imperio, penes summos magistratus & optimates. In regno aut monarchia, penes regẽ aut principem. In ecclesiastica autem communitate, si penes ecclesiam est illa, quam

A diximus, iurisdictionis autoritas super vnumquemlibet Christianum, supremam eam esse necesse est, quandoquidem omnes sibi subijcit. Quare penes eandem legum ecclesiasticarum debuit esse potestas: cui, qui membra sunt ecclesiæ, omnes obedire teneantur.

Itaque etiam diuo Augustino, cum Petrus claues acciperet regni cœlorũ à Christo (quas nos ipsam ecclesiasticæ potestatis plenitudinem significare supra demonstrauimus) illum ecclesiam ipsam repræsentasse, eiusque personam gessisse videtur. Ita enim in Ioannem scribens, iterum iterumq; se sentire testatus est. Ita rursus in sermone apostolorum Petri & Pauli: Gestabat, inquit, Petrus totius ecclesiæ personam. Et propterea audire meruit: Tibi dabo claues regni cœlorum. Has enim claues, non ipse, vt vnus homo, sed vnitas accepit ecclesiæ. Iterum libro de agone Christiano: Non sine causa inter apostolos, ecclesiæ catholicę personam sustinet Petrus. Huic enim ecclesiæ claues datæ sunt, cum Petro datæ sunt. Et cum ei dicitur, ad omnes dicitur, pasce oues meas. Hæc Augustinus. In quibus audis catholicam ecclesiam accepisse claues in Petro. Quas & alibi non Petri,
B sed ecclesiæ claues appellat, vt sermone C. XXIIII. de tempore: Credendæ, inquit, erant Petro claues ecclesiæ, &c. Si ergo ecclesiæ hæ claues sunt, penes ecclesiam constat esse earundem autoritatem præcipuam, & velut dominium. Prælatos autem esse, quasi ministros ecclesiæ, & dispensatores eorum, quæ à Christo ecclesiæ elargita sunt. Quemadmodũ esse constat de bonis temporalibus, quæ ecclesiæ contulit Christi fidelium deuotio, quorum proprietatem certum est esse penes ecclesiam, dispensationem autem penes prælatos, velut ministros ecclesiæ. Vnde & Apostolus: Sic nos, inquit, existimet homo, quasi ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

Præterea saltem hoc negari non posse certum est, omnem autoritatem ac potestatem, quæ data est Petro & ecclesiæ rectoribus, si quæ tamen illis, & non potius ecclesiæ data est, in vtilitatem & profectum ecclesiæ datam esse: quemadmodum idem testatur Apostolus, datam sibi potestatem in ædificationem, non destructionem ecclesiæ. Insuper & euidens ratio comprobat. Quare propter ecclesiam sunt & claues illæ datæ seu Petro seu ecclesiæ, & illa suprema ecclesiastica autoritas. Certum est autem à fine dirigi, regularique oportere quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem, autoritatemque ecclesiasticam datam Petro & ecclesiæ principibus, ab ipsa ecclesia dirigi, regularique debere, videtur necessario consequi. C

Quod ipsum etiam hac ratione conuinci videtur. Nam cum pontifices summi cæterique ecclesiarum præsules, commissa sibi autoritate abutantur frequenter in destructionem, non ædificationem ecclesiæ, aut etiam aberrent in vsu clauium, oportuit à legislatore optimo Christo, relictam ecclesiæ regulam certam, inflexibilem, inobliquabilem, per quam & illa potestas in suum finem dirigi, & abusus eius posint reprimi. Eiusmodi autem, ecclesiam catholicam esse certum est: & quæ eandem repræsentat, vniuersalem synodum, cum ecclesiam Dei viui columnam & firmamentum veritatis appellet Apostolus. Est ergo in catholica ecclesia autoritas & potestas, (vt dicũt) regulatiua, omnis autoritatis ecclesiasticæ. Omnem proinde etiam papalem autoritatem illi subdi oportere videtur, eiusque iudicio esse obnoxiam, si eam moderari, & in finem suum dirigere, aberrantemq; à scopo reuocare & posit & debeat. Eiusdem quoque esse, & leges illis, canonesque præscribere, quos in vsu potestatis suæ præuaricari non posit, æquè manifestè consequi videtur. D

Confirmant hæc etiam ex actis Apostolicis. Siquidem Iacobus, non Petrus, illic legitur definiuisse in illo apostolorum & presbyterorum concilio. Neque ex Petri, sed totius concilij autoritate & nomine inde scriptum est ad Antiochenam ecclesiam.

Rursus, missum Petrum vna cum Ioanne ab ecclesia, quæ erat Hierosolymis, in Samariam. Coactum etiam Ptrum reddere rationem ecclesiæ de ingressu suo ad Cornelium centurionem. Quæ omnia probare videntur, Petrum autoritati & iudicio ecclesiæ fuisse subditum.

Hæc fere sunt, quæ in defensionem illorum tam Constantiensis, quam Basiliensis concilij decretorum, quibus sibi, vniuersalibusque concilijs omnibus, Romanorum pontificum autoritatem subijcere conati sunt, dici, quamuis (vt post intelliges) probabilius, quam verius, mihi posse videntur. Quorum autoritatem & sequens & asserens Ioannes ille Gersonus, Cancellarius Parisiensis (quem in hodiernum vsque diem vniuersa illa schola sequitur) in tractatu de potestate ecclesiastica, & in altero, quem

A quem inſcribit de auferibilitate ſponſi, hanc poſitionem, ſuo illo ſcholaſtico more, diſtinctius, probabiliuſque & explicare & defendere nititur. Cuius in hæc ferme capita colligitur vniuerſæ reſolutionis ſumma.

Primum, non diffitetur cœleſtem hierarchiam inſtitutam à Chriſto, velut regnum quoddam monarchicum, quod niſi à deo immutari non poſsit, & in eo principem monarchamque papam. Quod Conſtantienſe concilium concedere non videtur, quemadmodum apparet ex illa eius, quam audiſti, cenſura in hunc articulum Vuiclefi: Non eſt de neceſsitate ſalutis credere, Romanam eccleſiam eſſe ſupremam inter alias eccleſias, qua erroneum hunc dicit, ſi neget ſummi pontificis primatum ſuper particulares eccleſias. Itaque non videtur ſummis pontificibus primatum concedere in vniuerſali eccleſia. Quem tamen Gerſonus iſte ipſa rei euidentia & veritate conuictus, diffiteri auſus non eſt.

Deinde imaginatur & intelligit eccleſiaſticam poteſtatem, velut quoddam totum integrale (quod vocant) partiri in hæc ſua veluti membra papalé, cardinalitiam, patriarchalem, epiſcopalem, ſacerdotalem. B Et quoniam ſine eccleſiaſtica poteſtate ſubſiſtere non poteſt vniuerſalis eccleſia, nec membris illis, ex quibus integratur & componitur poteſtas eccleſiaſtica, carere poſſe, æque illi videtur neceſſarium. Ex quo conſequens eſt, etiam mortuo papa, nihilo minus manere papalem autoritatem in eccleſia. Quam ſupremam non diffitetur inter poteſtates eccleſiaſticas, & totius veluti fontalem quandam plenitudinem, reliquas poteſtatiuè (vt verbis quoque eius loquar) & originaliter continentem: perinde ac in animante animalis il[illegible]s ſenſifica & motiua, moratur quidem [illegible]dem habet in cerebro, at fons eſt ac origo ſenſus, motusque in vniuerſo corpore, & particulares omnes ſenſus poteſtate continet, & quicquid in toto corpore vſquam eſt animalis, ſeu motus, ſeu ſenſationis, ab illo prodit veluti fonte ac principio. Itaque cum eccleſia immenſi cuiuſdam animalis corpori haud incongrue comparetur ab Apoſtolo, etiam papalem illam autoritatem à Ieſu Chriſto donatam Petro, eccleſiaſticæ hierarchiæ capiti, ſubiectiuè & formaliter eſſe fatetur in ſolo Romano pontifice, vt capite eccleſiaſtici corporis: quemadmodum & particulares illas poteſtates eccleſiaſticas, cardinalitiam, patriarchalem, epiſcopalem, & cætera inſtar particularium ſenſuum corporis, in his, quę denominant membris eccleſiæ, eaſque in papali illa virtute, poteſtateque contineri, & ab ea deriuari velut fonte ac principio: quemadmodum particulares ſenſus, & quæ per vniuerſum corpus diffuſa eſt, vis motiua & ſenſifica, ab illo animali principio, quod eſt in capite. C

At cum mortuo Romano pontifice, pereat ſubiectum papalis illius autoritatis, quę illius erat, & non totius eccleſiæ, velut forma quædam propria: vt tamen inueniat, quo pacto, quamuis alio quodã modo, adhuc dici poſsit remanere in eccleſia, præmittit aut ſupponit, trifariam conſiderari poſſe poteſtatem eccleſiaſticam. Primo, ſecundum ſe ſuamue eſſentiam, aut rationem propriam, hoc eſt, papalem, patriarchalem, & c. Secundo, vt in ſubiecto, Petro videlicet aut Paulo. Tertio, vt operanté aut exequentem opus proprium. Quamuis itaque vnaquælibet eccleſiaſticarum poteſtatũ ſit ſubiectiue & formaliter (vt ſcholaſtice cũ illo loquar) in eo quod denominat, vt papalis in papa, epiſcopalis in epiſcopo: quadrifariam tamen intelligi poſſe vult, eaſdem eſſe in vniuerſali eccleſia, aut quod illam repræſentat, œcumenico concilio. Primo, velut in fine, ſiquidé data eſt vniuerſa ad ædificationé corporis Chriſti myſtici. D Secũdo, tanquã in eo quod poteſtaté habet applicandi eaſdem ſuis ſubiectis, ſine quibus nulla eſt earũ operatio. Sicut enim particularis quælibet eccleſia, mortuo ſuo epiſcopo, poteſtatem habet in locũ eius eligendi alium: ita mortuo Romano pontifice, epiſcopo catholicæ eccleſiæ, penes eandem ius eſſe eligendi alterius, æque certum eſt. Tertio, tanquam in regulante vſum, operationemq; eius, quem modum ex primo illo conſequi vult, vt paulo ante deductum eſt. Ex quo etiã illud neceſſario conſequi exiſtimat, omnem poteſtatem eccleſiaſticam, etiam papalem, eccleſiæ iudicio eſſe obnoxiam. Quarto, ſuppletiue (vt ipſe loquitur) hoc eſt, quod eccleſia, ſede vacante, autoritatem habeat ſupplendi & faciendi omnia, quicquid poſſet fieri à papa, ſi quis eſſet, vt decreta, actaq; teſtantur Conſtantienſis concilij.

Ex his conſtare exiſtimat, vniuerſale concilium eſſe ſupra papam, habereque in illum vim coactiuam, poſſe illi leges præſcribere circa vſum poteſtatis ſuæ. Poſſe quoq; eundé in totũ ab eius executione ſuſpendere. Poſſe & deponere à dignitate papali,

A pali, siue ita exigant eius demerita, siue etiam absque vlla eius culpa aut demerito ita requirat necessitas ecclesiæ.

Cum autem inficiari nemo possit, Romanorum pontificum illam semper fuisse autoritatem ab ipsa etiam vniuersa Christi ecclesia recognitam, in statutis conciliorum vniuersalium dispensandi pro occurrentibus negocijs: ne ex hoc omnibus con fesso & notorio conuincerentur, supra conciliorum vniuersalium autoritatem esse autoritatem Romanorum pontificum, cum notorij, indubitatique iuris sit, inferiorem in leges superioris sui nullum ius, nullamúe autoritatem obtinere: distinguit triplici iure quędam pertinere ad autoritatẽ summorum pontificum, videlicet diuino super naturali, naturali & positiuo. Iure supernaturali, datam confitetur à Christo Romanis pontificibus in Petro, tanquam suis vicarijs, & in ecclesiastica hierarchia monarchis, tam potestatem ordinis quam iurisdictionis in vtroque foro, hoc est, coactiuo & voluntario. Iure naturali vero pleraque etiam ipsis conuenire: cum dictet recta ratio, vt communitatis aut politiæ alicuius gubernator & princeps, multis præ alijs pri uilegijs, prærogatiuis honoribusque gau-B deat. Positiuo autem iure, seu vniuersalis ecclesię, seu œcumenicorum conciliorum, eandem repræsentantium, vult etiam illis quædam competere, quæ ecclesia ipsa tanquam communitas perfecta suo capiti & dare potuit, & dedit. Cuius notæ affirmat esse hanc autoritatem interpretandi, dispen sandique in statutis conciliorum vniuersalium, prout occurrens necessitas, aut euidens hoc requirit vtilitas, quandoquidem ad concilia non ita patet quotidianus recursus. Quam equidem autoritatem non vult habere ecclesiasticæ hierarchiæ principem ex potestate sibi attributa à Christo, sed ab ipsa ecclesia. Qua quidem non incauta, sed parum fundata distinctione elisisse existimat vim obiectionis illius efficacissimæ. Conferens deinde papalem autoritatem ad autoritatem vniuersalis concilij, hanc illam in sex prærogatiuis dicit ex cedere. Primo in amplitudine (vt ipse loqui tur) aut extensione. Secundo, in infallibili vsus eius directione. Tertio, in morum reformatione, tam in capite, quam in membris. Quarto, in coactiua potestate. Quinto, in causarum fidei vltimata decisione. Sexto, quoniam concilium in se complectitur saltem virtute omnem potestatem, omneque politicum regimen, papale, imperiale, regale, optimatum, populare. Proinde, qui C comparat, inquit, ecclesiasticam autoritatem papali, comparat totum parti, & quærit quid sit maius. Pestilentem insuper dicit, perniciosamque doctrinam eorum, qui Romanorum pontificum autoritatem supra concilia statuunt. quibus ex Theologicis (vt existimat) principijs luce clarius demonstrantur esse subiecti.

Hæc fermè sunt, quæ Gersonus ille, vir alioqui & pius & doctus, sed hac in re aut affectu studioque partium, aut autoritate illorum patrum deceptus, magis confidenter, quàm rationabiliter aut verè, in illorũ defensionem excogitauit. Quæ si diligenter expendantur ad illa, quæ magis iactat, quàm profert, Theologica principia, quantumuis prima facie probabilitatis quandam speciem habere videantur, inuenientur talia, qualem ipse dicit doctrinam nostram, quam nos esse dicimus orthodoxorum omnium, quos Romanorum Pontificum autoritatem supra concilia vniuersa recognouisse semper ab initio, paulo post faciemus euidentissimum.

Hic satis fuerit eorum rationes, qui vniuersalium conciliorum autoritatem supra autoritatẽ Petri, & ecclesiasticę hierarchiæ præsidentium efferunt, breuiter, & D quam fieri potuit, probabiliter hactenus explicauisse. Nunc ipsam veritatis demonstrationem omnibus viribus aggrediemur.

Euidenter consequi ex his, quæ superius demonstrata sunt, ecclesiæ nullam autoritatem competere supra suum caput, ecclesiasticæ hierarchiæ principem.

CAP. III.

QVandoquidem mere Theologica est causa hæc vniuersa, nempe quantam ipse Christus in suo illo regno ecclesiæ autoritatem dederit Petro atque eius successoribus, suis vicarijs, quantam communitati ecclesiasticæ, quantam denique vniuersalibus concilijs, & quæ cui præponderet: atque ita res ipsa requirit (quo pondus illud, quod nos prægrauat autoritatis Constantien. & Basiliens. conciliorum, & hinc natorum præiudiciorum efficacius discutiamus) vt exactissimam rationem ineamus demonstrandæ veritatis: ad illa ipsa Theologica principia (quibus illi, sed nouo more, seipsos victores pronunciant) causam hanc reuocemus, expendamusque oportet. Duo

autem

A autem nos habere in vniuersum principia Theologica, ex quibus sciri possit, quid constitutum à Christo, nempe ipsam canonicam scripturam, & sine scripto traditionem ecclesiasticam, quam ab ipsis apostolis edocti, sacro illo spiritu, viua doctrina, prçceptioneq; ab initio accepit catholica ecclesia, & continua episcoporum successione ad nos propagauit, supra libro I. clarissime demonstrauimus. Neque enim scripto legem suã nobis commendasse Christum, sed apostolorum, vt diximus, viua traditione certum est. Et quanquam postea nonnulli aggressi sint explicare Christi actam in terris historiam, ex quibus quatuor reiectis reliquis probauit Christi ecclesia, & canonicam eis (quam ex suis illis autoritatibus non habebant) autoritatem impartita est: illi tamẽ ipsi nec vniuersa eius acta, dictaq; potuerunt comprehendere: quę, inquit ille, si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mundũ capere posse eos, qui scribendi sunt libros. Sed vniuersa nostræ fidei sacramenta, mysteriaq; cõplexi sunt: quorũ pleraq;, nec ipsum Christũ suos docuisse apostolos, vt eorum incapaces, quàmdiu in mortali carne cum eis viueret, sed reseruasse vnctioni spiritus, idem ille euangelistarum præci-
B puus testis est. Quorum omnium euangelistas nullum omnino verbum attigisse, certum est: vt qui non nisi ad Christi ascensionem perducunt eius historiã. Sed nec apostolos illa ipsa, quæ acceperunt ab illo sacro spiritu, scripto tradidisse ecclesijs, sed viua tantum doctrina ac traditione, æque certum est. Quam vt ab initio accepit illa Christi ecclesia: ita & conseruauit, & ad nos vsque perduxit, non minori certitudine & autoritate, quàm quæ Christũ per seipsum nobiscum agentem in terris instituisse, atque proprio ore commendasse apostolis, euangelistæ commemorant, & literis commendarunt posteris. Cuius equidem ecclesiasticæ traditionis adeo non minorem esse, quàm euangelicarum scripturarum autoritatem, etiam demonstrauimus, vt hanc ab illa prorsus dependere omnino indubitatum fecerimus. Et si quando (quod frequẽter vsu venit) de scripturarum germano sensu addubitari contingat, haud aliam veræ earundem intelligentię certam, inobliquabilemq; regulam nos habere, quàm cõmunem sensum & consensum catholicę ecclesiæ. Eam siquidem esse illam columnam, illud robur, firmamentumque veritatis omnis catholicę, teste Apostolo, quæ & eundem sacrum illum spiritum, quo scripturæ dictatæ sunt, doctorem, illuminatoremque C sortita est, secum permanentem in æternum: hoc illud corpus, ad quod congregantur aquilæ: extra quod qui quærit Christum, Christo teste, seipsum decipit. Sed hæc libro primo clarissimè demonstrata, ne nos hic remorentur, lector inuenies.

Vt itaque pergamus, quo cœpimus, bina hæc in vniuersum stabiliuimus ac initio omnis huius nostræ disputationis Theologica certaque principia, ex quibus sciri possit, in ecclesia sua Christus quid constituerit, nempe ipsam scripturam canonicam, & ecclesiasticam traditionem atque autoritatem, quam demonstrauimus in cõmuni sensu consensuque orthodoxorum fidelium perspici. Quem, quia nihil dubium est, sanctos orthodoxosque patres expressisse, quoties concordi aliquid sententia adstruunt ac definiunt: ideo & scriptis sanctorum patrum, prçsertim his, in quibus sibijpsis concordant omnes, & consonant inuicem, est indubia apud nos fides & autoritas, vbi enim congregantur illæ aquilæ, ibi corpus est, ibi Christus & veritas. Addidimus his autoritatem cathedræ D apostolicæ, & ecclesiasticæ hierarchiæ prçsidis: ad quem quoniam referri oportuit omnem inter nos exortam de fide & religione quæstionem & controuersiam, eiusque terminari definitione & iudicio, quod omnes indiscusse absque contradictione sequi oporteat: ipsum donatum à Christo indefectibilis fidei priuilegio, atq; eius sententiã, definitionem & doctrinam, semper esse sententiam, definitionem ac doctrinam catholicæ ecclesiæ, lib. IIII. prolixè demonstrauimus. Quanquam tertio hoc, (ne velut in causa propria minus ponderis, autoritatisq; habeat) hic non admodũ vtemur principio. Age nũc ad hęc Theologica principia, quę magis iactitãt, quã proferunt aduersarij, causam vniuersam diligẽter expendamus, vt appareat quid ex canonicis scripturis, quid ex euãgelica traditiõe, quid ex catholicæ ecclesiæ sensu & consensu, quid ex concordi sanctorum patrum testimonio, Petro atq; eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, constet attributum à Christo, quid vniuersali ecclesiæ, quid denique œcumenicis concilijs. Ita enim quando constabit, quid per se horum trium vnumquodq; acceperit, haud erit difficile eadem conferre inuicem.

In quo sit perspicere ecclesiastica traditionis sententiam.

Cathedræ apostolicæ & præsidis eius indefectibilis fidei priuilegio suffulta autoritas.

Petri, vniuersalis ecclesia, & œcumenicorum conciliorum autoritas.

Quid autem ex his principijs constet Petrũ & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ prçsides accepisse à Christo, duobus

A bus superioribus libris, tertio & quarto, euidentissimè demonstratum est. Quorũ vt summatim hic repetamus capita.

Petrus caput & petra superædificandæ ecclesiæ, ad quam non pertinet, qui ab illo diuisus est.

Principio, Petrum institutum à Christo ecclesię suę caput, tam necessaria ad ipsum connexione corporis, vt quisquis illi non vniretur, non subesset, non obtemperaret, ad ecclesiam Christi non magis pertineret, quàm quæ à fundamento suo auulsa, separataq; iaceret quondam pars ædificij, ad ipsam domum aut ędificium, quæ eo ipso pars eius esse desijt, quòd fundamento ampliùs non cohæret, tã ex clarissimis verbis Christi, quàm ex infallibili illa rectæ scripturarum intelligentię amusi, communi, inquam, orthodoxæ ecclesiæ consensu & confessione indubitatum fecimus. Cui vno velut ore testimonium perhibere patres orthodoxos tã Græcos, quàm Latinos ab initio vniuersos, ęquè demonstrauimus. Et in primis, Clementem, Anacletumque Petri discipulos, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides & martyres gloriosos. Illum item sacrum Irenæum Polycarpi discipulum. Illum quoq; eruditissimum Tertullianum, nec minùs mirabilem, doctissimumq; Origenem, Cyprianũ insuper gloriosum Christi martyrem & pontificẽ, præterea Magnum illum Basilium, Eusebium Cæsariensem, Cyrillum Alexandrinum, Ioannem cognomento Chrysostomum Cõstãtinopolitanum. Et qui vnus plurimorum instar est, illum Athanasiũ, vnà cum vniuersis Aegypti, Thebaidis, & Lybiarum episcopis, vnà secum congregatis in Alexandrina synodo. Vniuersam quoq; Orientis ecclesiam in supplici libello ad Iustinianũ principem. Sed & nostros quoque eodem consensu æquè vniuersos, Hieronymum, Ambrosium, Hilarium, Augustinum, Leonem, Gregorium, breuiter, quotquot aut sunt, aut fuerunt orthodoxos. B

Petrum itaq; ecclesiæ caput, pastorem, principemque constitutum à Christo, ex illis principijs certum, indubitatumque fecimus. Cui & oues suas pascendas idem ille tertiò commendauit, & quàm indissolubilis, quàm necessaria esset totius ecclesiæ suæ ad illum vnitas & connexio, æquè clarè significauit, cùm ipsum fundamentum fore diceret à se construendi totius ecclesiastici ædificij. Ex quo quis nõ intelligat, non pertinere ad Christi ecclesiã, quisquis ab hoc capite se diuidit? cùm ędificij ad suum fundamẽtum tam sit necessaria connexio, vt quicquid eius ab illo auulsum, separatumq; fuerit, dici ampliùs nõ possit pars ędificij, sed ruina est. C

Petrum vniuersalis ecclesiæ caput constitutum à Christo.

Nec est quòd cauilletur hic quisquam, Petrum particularium quidem ecclesiarum omnium, non autem vniuersalis ecclesiæ caput constitutũ à Christo: quemadmodum Constantienses illi sensisse videntur in censura illa, quam suprà citauimus, articuli cuiusdam Ioannis Vviclefi, de cathedra Petri Romana ecclesia. Quos euidenter redarguit Christus, dicens super ipsum Petrum se ædificaturũ ecclesiam suam, quę vnica est, non plures: nisi quatenus plures vnam integrant & constituunt. Vna est, inquit ille, columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ, vnam catholicam ecclesiam credimus ac profitemur omnes in symbolo Nicenæ fidei. Hanc vnam, hanc totam, hanc vniuersam, quanta quanta erat, ædificaturũ se dixit Christus super illum cepham, illud saxum, illam petram apostolorum & totius ecclesiæ principem. Quẽ iam ascensurus ad patrem & abiturus in regionem longinguam, suprà audisti vt constituerit super vniuersam suam familiam, vt & oues suas & agnos suos pascendos, gubernandosque, & vniuersum illi commiserit ouile suum. Illi dixit omnipotens Dei verbum: Tu pasce, regeq; oues meas, cuiùs pater antè dixerat ad Dauid: Tu pasces populum meum Israel. Cui, inquit ille Bernardus, non planum est, omnes oues designasse Christum? nihil excipitur, vbi distinguitur nihil. Nunquid nõ sunt omnes Christiani, seu separatim, seu coniunctim eos intelligas, oues agníue Christi? Et absque exceptione, absque distinctione commissi sunt omnes curę, regimi niq́ue Petri, super quem ędificata est, non plures, non particulares, sed vnica, tota, vniuersaque Christi ecclesia. Quem non vni Romæ, sed (vt B. Chrysostomi verbis dicam) vniuerso orbi terrarum pręposuit Christus. Et (vt ille ter sanctus Leo) vniuersarum gentium vocationi, omnibus quoq; apostolis & cunctis ecclesiæ patribus, vt quamuis multi sint in populo Dei sacerdotes, multiq; pastores, omnes tamen regat Petrus, quos principaliter ipse regit & Christus. Adeò vt ille D. Gregorius affirmare non dubitet, cunctis euangelium scientibus esse notorium, voce diuina totius ecclesię curam commissam principi apostolorum Petro. Sed hæc libro III. & IIII. tam ex canonicis & euangelicis

Impugnatur censura Constantiensis concilij de cathedra Petri.

D

A gelicis ſcripturis,quam ex catholicæ abinitio eccleſiæ communi ſenſu,fide & confeſſione,clariſsimè & irrefragabiliter demonſtrata ſunt. Cuius vt nullũ aliud haberemus teſtimoniũ,certè vnius Chalcedonen. concilij nobis ſufficere deberet autoritas. In quo D C XXX. ex toto orbe cõgregati epiſcopi,ad beatiſſ. Leonem referentes acta illius concilij,eundẽ apoſtolicæ ſedis & vniuerſalis eccleſiæ cõpellarunt epiſcopum:quod eadẽ illa atteſtatur ſynodalis epiſtola, & B. Gregorius ſuo hoc ipſum luculentiſsimo teſtimonio confirmat. Siquidem in epiſtola ad imperatorem Mauritium aduerſus illicitã ambitionẽ Ioannis Conſtantinopolitani epiſcopi,itẽ & in altera ad Eulogiũ Alexandrinũ patriarchã,præterea etiam in alia ad Anaſtaſiũ Antiochenũ,affirmat præfatum Leonẽ à frequẽtiſsima illa Chalcedonenſi ſynodo recognitum & appellatum fuiſſe patriarcham œcumenicum,hoc eſt,totius orbis terrarũ,aut vniuerſalis eccleſiæ. Si itaq; vniuerſalis eccleſiæ epiſcopus Leo, idque tanti concilij, atq; adeo ipſius vniuerſalis eccleſiæ teſtimonio,conſtat ſanè vniuerſalẽ eccleſiã Petri ſucceſſorũq; eius commiſſam regimini: quemadmodũ particulares eccleſiæ gubernationi epiſcoporum ſuo-

Teſtimonium Chalcedonenſis ſynodi.

B rum. Et ſicut particularis eccleſiæ caput eſt diœceſanus epiſcopus: ita vniuerſalis eccleſiæ Petrus ſucceſſoreſq; eius.

Parum concinna, nec fundata Cõſtantienſis cenſuræ diſtinctio.

Quare conſtat parum concinnã,parumque fundatam(ne quid dicam grauius) eſſe diſtinctionem Conſtantienſis concilij,qua vtitur in damnatione illius articuli Vuiclefi, ſub his verbis: Erroneus eſt, ſi per Romanam eccleſiam intelligatur vniuerſalis eccleſia, aut generale concilium,aut pro quanto negaret primatum pontificis ſuper alias particulares eccleſias. Quis enim per Romanam eccleſiam vnquam intellexit, aut vniuerſalem eccleſiam, aut generale concilium? Mihi ſanè videtur,Romanam eccleſiam haud obſcuram,neque ambiguam habere ſignificationem,quum pro ſua inter omnes eccleſias autoritate,& primatus dignitate, toti ſemper orbi, Chriſtianiſque omnibus notiſsima fuerit. Quam primam quidem illam totius orbis ſedem Petri & apoſtolicam cœleſti inter nos beneficio exaltatam, & ſingulari illo,quod ſupra adſtruximus priuilegio decoratam,& cuius epiſcopus, ſimul eſſet eccleſiaſticæ hierarchiæ princeps, atque adeo vniuerſalis eccleſiæ archiepiſcopus,vt reuera eſt, ita ſemper intellexerunt omnes. At vniuerſalem eccleſiam nemo intellexit vnquam,niſi forte Latini ſermonis ignarus. Nam addita determinatio particularis (Romana videlicet) vetat, quo minus vniuerſalem eccleſiam poſsis intelligere. Multo minus autem vniuerſale concilium: quod quis, obſecro, aut Romanæ,aut cuiuſuis alterius nomine deſignauit eccleſiæ? Tertiam vero illam diſiunctionis particulam, qua tribuentes Romanis pontificibus primatum ſuper particulares eccleſias,eundem ſuper vniuerſalem eiſdem negant eccleſiam, addiderunt quidem neceſſario,ne ſibijpſis ſtatim inuenirentur contrarij, ſed æque inconſiderate, aduerſus Chriſti ipſius verba clariſsima, totius quoque orthodoxæ eccleſiæ confeſsionem & ſententiam. Intelligebant ſane gregi & ouibus (quas paſtoribus ſuis ſubeſſe præcepit Chriſtus) non eſſe attributam ab eodem, contra rerum naturam & ordinem, autoritatem ac poteſtatem ſuperiorem, ſupra ſuum paſtorem, ducem ac principem,quem idem ipſe pro ſe illis conſtituiſſet vicarium. Quare ſi Petrum, ſucceſſoreſque eius cum orthodoxa eccleſia recognouiſſent catholicæ eccleſiæ paſtores,primates aut epiſcopos: ſtatim conſequens erat, non eſſe eccleſiæ in ipſos, ſed contra potius, ipſorum in eccleſiam regiminis autoritatem ſuperiorem, atque ita corruiſſent continuo magnifica illa eorum decreta, quibus & Petrum & ſucceſſores ipſius ſibi ſubijciebant ac reddebant obnoxios. Nunc vero pulchro, acutoque (vt ſibi viſi ſunt) commento,non ſuper vniuerſalem eccleſiam, quam ſeſe repræſentare iactitabant: ſed ſuper eccleſias particulares vniuerſas eorum eſſe poteſtatem, confeſsi ſunt. Quaſi aliud eſſet vniuerſalis eccleſia, aliud vero particulares vniuerſæ, aut quaſi, ſi omnes ſimul Chriſtianos intelligas,non cõprehendantur ſub appellatione ouium Chriſti,quas abſq; diſtinctione,abſque exceptione, idem ille Petri commiſit curæ & regimini. Quaſi deniq; particulares eccleſias dixiſſet Chriſtus, & non potius vnicam ſuam nempe catholicam, ſe ædificaturum ſuper Petrum. Quanto rectius,ſynceriuſque ſacroſancta illa Chalcedonenſis ſynodus omnium,quæ vnquam celebratæ ſunt,celeberrima: & ſi qua alia maxime repræſentans vniuerſalem eccleſiam, in epiſtola de actis ſuis ſynodalibus ad beatiſsimum Leonem, qua non ſolum illum vniuerſalis eccleſiæ recognoſcunt & fatentur epiſcopum, ſed & Dioſcori patriarchæ Alexandrini deteſtantes inſaniam, iuſtæque

C

D

Chalcedonenſis ſynodus qualem recognouerit Leonem Romanum pontificem.

m eius

A eius depositionis causas reddentes, hanc præcipue commemorant, quod ab eodem beato Leone, ob contemptam aut neglectam apostolicæ sedis autoritatem, in impia illa Ephesina synodo, in qua reliquis præuaricationis autor extiterat, damnatus atque excõmunicationi subiectus, in ipsum resurgere, & autoritate fretus generalis concilij, vicissim ipsum excommunicare non est reueritus. Vbi inducta de vinea domini sabaoth & custode eius parabola, per vineam vniuersalem Christi ecclesiam, per custodem eius Romanum pontificem, ecclesiasticæ hierarchiæ principem intelligentes. Insuper, inquiunt, contra ipsum vineæ custodem, qui à saluatore deputatus est custos, insaniam suam ostendit, dicimus scilicet sanctitatem tuam, & incommutabilem eum, qui corpus ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere. Hæc illa Chalcedonensis synodus. Vides hic vineæ totius custodem, vides vnde pendeat vnitas totius ecclesiastici corporis.

Itaq; hic vt reuertamur ad institutum, nempe ad breuiter commemorandũ, quam autoritatem ex theologicis illis principijs constet Petrum atq; eius successores, ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, accepisse à B Christo. Cùm iã illũ constet ab ipso constitutũ Christianæ ecclesiæ caput & principem, eamq; vniuersam ipsius commissam curæ & regimini, non destituisse eundẽ necessaria ad hoc autoritate æque certum est, sed talẽ ad proportionẽ autoritatẽ ipsi cõtribuisse super vniuersam domum ecclesiasticam, qualem in domo priuata necessario habet quilibet paterfamilias, hoc est, vt eius præceptis obnoxij essent omnes, qui ad ecclesiasticam familiam pertinent, in suo quiq; gradu & ordine: quibus ipse posset normam & leges præscribere, quæ sibi viderẽtur ad finẽ ecclesiasticę societatis conducere. Et ab vnoquoq; sui officij rationẽ exigere. Insuper & exortas in eadem ecclesiastica domo de fide, religiõe, & alijs ecclesiasticis negocijs quæstiones & controuersias sua definitione ac iudicio componere: cũ priuilegio quodã singulari indefectibilis fidei & infallibilis definitionis ac iudicij in his, quę ad fidẽ religionẽq; pertinent, pro necessaria vtilitate & securitate totius familiæ ecclesiasticæ. Quare & vni illi dictum à Christo, vt quodcunq; alligaret super terram, alligatum haberetur in cœlis, hoc est, quodcunq; ille obligaret, præciperet, ordinaret in vniuersa ecclesiastica domo, hoc ipsum obligare omnes in eadem existentes, etiam coram deo: nullis alijs C autoritatẽ eius circumscribens limitibus, quàm ipsam domum catholicæ ecclesiæ, nempe vniuerso orbe terrarum.

Et quanquam etiam in vnaqualibet alia cõmunitate, cuius pars sumus, superiorum in eisdem nostrorũ præceptis obedire teneamur, etiam coram Deo, quando ad finem faciunt societatis, in qua præsident, à quo si prorsus aberrarent, non teneremur obsequi: Ecclesiasticæ tamen hierarchiæ pręsidis (cui in his, quæ sui officij sunt, ipse Christus semper adest speciali priuilegio) nõ vult à nobis discuti pręcepta, sed simpliciter & indiscusse obsequi. Itaq; quemadmodũ in veteri illa synagoga pręceptum supra demõstrauimus, vt facerent quicquid dicerent, aut iuberent præsidentes illi Mosaicæ cathedræ, atq; sine vlla discussione obedirẽt summi sacerdotis imperio, in nullam ab eo partẽ declinantes: Ita & apostolicæ cathedræ & totius ecclesiæ præsidi Petro atq; eius successoribus dixit Christus: Quodcunq; ligaueris in vniuerso orbe terrarum, ligatum erit in cœlo. Nihil excipit, nihil nostro reseruat aut arbitrio aut iudicio, sed simpliciter & indiscusse iubet seruare & facere, quicquid nobis dicunt, hoc est, præcipiũt, qui cathedrę præsidẽt: tametsi prohibeat eorũ opera, vt sequaris, attendere. Quare & vni Petro vt ecclesiasticæ D hierarchiæ pręsidi sua oratione impetrauit Christus, non quidẽ impeccabilitatis, sed indefectibilis fidei priuilegiũ: vni in apostolorũ omniũ presentia dixit: Ego rogaui pro te Petre, ne deficiat fides tua, ad confirmandos fratres in fide. Petri hoc est, non ecclesiæ, priuilegium: nisi ex consequenti, & velut ex Petri priuilegio, & tanquam eidem adhærenti vt capiti ac fundamento totius ecclesiastici ædificij. De qua quum Petro diceret Christus, quod eandẽ super ipsum ędificaturus esset, addidit: Et portæ inferorum non præualebunt aduersus eam, super te videlicet ædificatam: clare indicans ecclesiæ hoc ipsum ex fundamenti ac illius petræ priuilegio competere.

Sed hæc tam ex canonicis & euangelicis scripturis, quã ex earundẽ rectæ intelligentiæ certa regula catholicæ per orbẽ ecclesiæ ab initio recognitione, fide & confessione, & orthodoxorum patrum omniũ concordi testimonio, duobus prioribus libris, tertio & quarto, copiose & luculenter demonstrauimus. Vtque in omni hæreticæ persecutionis turbine ac tempestate suborta, velut ad certum, indubiumque veri-

A tatis signum, ad fidem Romanæ ecclesiæ, toto orbe respexerint Christi fideles: ad eam confugerint, velut ad sacram quandam ancoram: eius traditionem, tanquam certam & infallibilem veræ fidei regulam, amplexi fuerint: vt in qua speciali illo Petro impetrato à Christo priuilegio, orthodoxá fidem, & apostolicam illã quá ab initio accepit traditionem syncere conseruatam agnoscerent, conseruarique, in finem.

Vt itaque breuiter in summa dicam, ex Theologicis illis quæ memorauimus principijs, superius irrefragabiliter demonstratum est, Petrum, constitutum à Christo totius, quantum quantum est, ouilis sui, hoc est, catholicæ ecclesiæ pastorem, gubernatorem & principem. Cuius tam necessaria est ad illud suum caput vnitas & connexio, quam ædificij ad suum fundamentũ, supra quod ædificatum est. Insuper, obtinuisse illum à Christo talem, tantamque autoritatem, qualis, quantaq; ad tá immensam multitudinem gubernandam, & in solidam vnitatem, concordiamque cogendam & continendam, & in finem illum suum dirigendam, illi fuerat necessaria. Cuius summam plenitudinemq; in clauium regni cœlestis metaphora expressam diximus. Quas vni B singulariter Petro, nõ cæteris apostolis, non etiam ipsi datas ecclesiæ, tam ex clarissimis Christi verbis, quã ex concordi sanctorum patrum testimonio, atque adeo communi catholicæ ecclesiæ consensu, confessione & sententia, etiam demonstrauimus. Præterea & iurisdictionis illam autoritatem terribilem, cuius potestas etiam cœlos penetrat: cui quicquid continetur in latissime patente ecclesiastica domo, cuiuscunque sit dignitatis, gradus & officij, quicquid in terris est, subiectum est. Definiendarum quoque dubitationum circa fidem, religionem, legemq; Christi inter nos suborientium. Cuius definitionem & sententiam vt omnes sequi necesse est: securitatem rectitudinis, veritatisque earundem nos accepisse. Præter hæc quæ Petri sunt, & successorum eius ecclesiasticę hierarchię præsidum, etiam aliud cathedrę apostolicæ demonstrauimus priuilegium, totius ab initio ecclesiæ catholicæ confessione recognitum: & ipsa rei comprobatum euidentia. Nempe vt in ea nunquam deficiens orthodoxorum episcoporum successio, apostolicam illam traditionem, fideique orthodoxæ synceritatem, vt eam sine scripto viua illa traditione, doctrinaque accepit ab apostolorum principibus, ad finem vsque seculorum incorruptam, intemeratamque C propagaret, quam aliter conseruari non erat possibile. Cuius traditionem fidemque multo confidentius hæreticis obijciebant sancti illi primitiuæ ecclesiæ patres & proceres, quam ipsas scripturas euangelicas, vt quas constat parum efficaces ad conuincendos hęreticos, quod instar plumbeæ cuiusdam (vt sæpe diximus) regulæ facile se flecti patiantur, & accommodari ad sensum, quem quisque secum attulerit.

Ex his tametsi etiam de vniuersali ecclesia lege correlatiuorum euidenter consequens sit, eam non accepisse autoritatem supra Petrum & successores eius ecclesiasticæ hierarchiæ principes. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc gubernariq; debuit à Petro: eique subesse, & non vice versa, fuitq; & est Petro in eã regiminis iurisdictionisq; autoritas, huic vero subiectionis, obedientiæq; imposita necessitas. Si illius autoritati commissum, subortas inter nos quęstiones controuersiasq; definire, consequens est, vt huic iniunctum sit illius sententiam sequi, illique semper inniti, tanquam suo fundamento ædificium. Hæc enim ex ipsa correlatiuorũ ratione, naturaq; per se sunt euidétia: adeoq; si aliter non probaremus, vniuersali D ecclesiæ in Petrum, & successores eius nullam iurisdictionis autoritatem competere, nemo non satis demonstratũ hoc intelligeret. Quoniam tamen Constantienses Basilienseśq; illi definierunt, vniuersalem ecclesiam (in cuius se ius, nescio quo iure subrogabant) potestatem immediate accepisse ab ipso Christo, cui quilibet cuiuscũq; status aut dignitatis, etiam ipsi ecclesiasticæ hierarchiæ principes, obedire tenerentur: coactiuam etiam potestatem sibi vsurpantes in eosdem: operę precium videtur paulo diligentius hoc ipsum inuestigare, num quæ ex certissimis illis, quæ constituimus, principijs constare videatur vniuersali ecclesiæ à Christo data autoritas huiusmodi. Quod si erit, falsum sit necesse est, quicquid superioribus libris Petro super ecclesiam datum demonstrauimus: falsa proinde, imo impossibilia illa ipsa nostræ fidei indubitata, certaq; principia, ex quibus consequerentur, non solum falsa, sed etiam pugnantia. Nam ipsa rerum natura nõ patitur, vt si Petro sit in ecclesiam (quemadmodum demonstrauimus) data regiminis, iurisdictionisq; autoritas, quod ea vicissim sit ecclesiæ in Petrum: sed simpliciter aut præesse aut subesse alterum alteri est necessarium.

A *Vniuersali ecclesiæ nullam à Christo iurisdictionis datam autoritatem, non solum supra suum caput, & qui ipsius Christi inter nos agit vicarium: sed nec super vnumquemlibet etiam infimi gradus Christianum: & si quam maxime accepisset, eam nullo iure sibi vendicare posse vniuersalia concilia.*

CAP. IIII.

EXpectare te video lector, vt intelligas quid hæc sibi paradoxa velint. Nam paradoxa vt videantur pleraque, quæ ex Theologicis illis principijs alioqui sunt euidentissima, fecit sacrarum scripturarum, & ecclesiasticæ illius antiquitatis, orthodoxorumque patrum, qui iam diu regnauit, neglectus, & recepta pro illis prophana quædam quiduis ex suo statuendi, definiendique iudicio, impiaque temeritas, nuper quorundam, qui sophisticis magis ratiunculis, quam ad certissima illa quæ ostendimus principia, expendebant omnia: nunc vero nonnullorum, qui fastu secularium literarum inflati, de singulis pro suo iudicio pronunciant, & se diuinorũ, humanorumque omnium Aristarchos constituunt. Da-
B bo itaque operam, vt etiam tibi, non solum credibile, sed verum quod dicimus videatur. Rursus igitur, quid dicam, accipe. Bifariam intelligere contingit vniuersalem ecclesiam, videlicet aut ipsam totam, integram, perfectamque vna cum suo capite, aut velut cogitatione contra suum caput distinctam, quo pacto accipi certum est, quando fit aliqua eius ad suum caput relatio, vt cum dicimus, Petrum successoresq; eius esse pastores, rectoresque vniuersalis ecclesiæ. Item in illis verbis Christi: Et super hanc petram ædificabo ecclesiam meam. Vtrouis autem modo intelligatur, dico vniuersalem ecclesiam, vt huiusmodi est, nullam prorsus iurisdictionis potestatem, autoritatemque accepisse à Christo, cuius omnino nullus vsus, nulla vtilitas, nulla prorsus potuisset esse operatio. Dico autem, vt eiusmodi est, hoc est, quæ primo conueniat toti, vniuersalique ecclesiæ, & non secundum accidens, aut secundum partem eius aliquam. Hoc enim pacto quicquid seu Petro, ecclesiasticæque hierarchiæ principibus, seu reliquis eius ordinibus primo datum est, etiam vniuersali ecclesiæ datum esse vere intelligi, dicique posset. Itaque ne indistinctus sermo ambiguitatem pareret, & veritatis inquisitioni impedimento foret, addimus, in quantum C
eiusmodi.

Principio hoc te scire volo, quamuis illis verbis Christi, in quibus vniuersum est aduersariorum fundamentum: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quęcunq; alligaueritis super terrã, erũt ligata & in cœlo: & quęcũq; solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo. Quamuis, inquam, his Christi verbis, ecclesiam ligandi, soluendiq; potestatem, & D. Hieronymus confirmet, & nos etiam supra demonstrauerimus: nihil tamen hæc pertinere ad vniuersalem ecclesiam, vtrouis prędictorum modorum ipsam intellexeris, mihi omnino videtur certissimum. Nam quũ præceperit peccantem in nos fratrẽ corripere: deinde vnum aut duos adhibere testes: tertio denunciare ecclesiæ, nõ intellexisse illũ ecclesiæ nomine ipsam vniuersalẽ ecclesiã, ipsa de qua loquebatur & quam præcepit, rei natura mihi euidentissimè demonstrare videtur. Quis enim peccantẽ in se fratrem vniuersali denunciare posset ecclesiæ, hoc est, vniuersitati omniũ in vniuersum orbẽ dispersę Christi fideliũ? Nũnquid hęc vniuersitas in vnũ aliquẽ locũ, aut cõuenit vnquã, aut D
cõueniet, vt adiri possit à nobis? vt illi peccãtis in nos fratris denũciatio fieri? vt is ab illa corrigi aut corripi? Aut ecclesia ad quã quenq; in hac causa remittit Christus, semper aditu est facilis, semp̃ parata omnibus. Cũ illius pręcepti vsus occurrat in dies singulos. Sed vniuersali, inq̃s, cõcilio repręsentãti vniuersalẽ ecclesiã, potest illa denũciatio fieri. Possit sanè cõcilio fieri: attamẽ ecclesię nomine vniuersale cõciliũ nõ intelligi, ęque certũ est, cũ ei dicere pręcepit Christus, si peccans in nos frater, nostra correptione emendatus non fuerit. Alioqui quo pacto erit credibile illis trecentis & amplius annis ante Nicenum concilium, primum vniuersalium omnium, neminem vnquam satis fecisse illi Christi præcepto? Deinde, vt dixi, ecclesia ad quã quenq; remittit Christus, in causa fraternæ correptionis, semper patet, aditu facilis omnibus. At vniuersalis concilij rarissimè cuiquam potest fieri copia. Quod si dixeris, tam vniuersalem quam particularem ecclesiam indifferenter à Christo intelligi, quum præcepit dicere ecclesiæ, si quando nos monentes, corripientesque contemnit frater. Tunc quidem particulari ecclesiæ denunciandum fore, quando tali subest alicui,

Cauillatio.

A aliciũ.Si vero nulli ſubſit particulari eccleſiæ(quemadmodum ſummi pontifices eccleſiaſticæ hierarchiæ primates) hunc talem denũciari oportere vniuerſali eccleſię.

Sed vide, quam non quadrent iſta. Neceſſe eſt denunciandum eccleſię fratrẽ,ſubiectum eſſe eccleſiæ , cui denunciabitur. Quare Chriſti præcepto non ſatisfecerit, qui peccantẽ in ſe fratrẽ, qui pars eſt & ſubditus Traiecten.eccleſię,denunciauerit eccleſiæ Leodienſi,nec rurſus,ſi Traiectenſis eccleſiæ epiſcopũ,ipſi Traiectẽſi,cui præficitur,nõ ſubijcitur, eccleſiæ denũciare voluerit. Sed Traiecten. eccleſiæ ſubditũ,denunciare oportet Traiectenſi eccleſię.Epiſcopũ vero,nõ ſuæ,cui pręficitur,ſed ſuperiori,cui ſubijcitur,denunciari neceſſe eſt, hoc eſt,Traiectenſ.epiſcopum Colonienſi eccleſiæ,aut certè Romanæ, cui ſubijciuntur omnes.Demonſtratũ eſt autẽ Petrum & ſucceſſores eius Romanos pontifices , vniuerſalis eccleſiæ eſſe paſtores, rectores & epiſcopos. Illos ergo in nos peccantes nõ vniuerſali eccleſiæ,cui præſunt,non ſubijciuntur,ſed Chriſto potius ac deo, cui ſubiectæ ſunt,orationibus , gemitibuſq; noſtris denunciare debemus, vt aut eos emendet, aut aliter ſuæ prouideat eccleſiæ. Qui cito

Eccleſiaſticæ hierarchiæ præſides in nos peccantes, cui denunciandi ſint.

B faciet vindictam ſeruorũ ſuorum ad ſe clamantium. Itaq; illa Chriſti verba : Dic eccleſiæ,nullo vnquam caſu de vniuerſali eccleſia intelligenda ſunt. Nã Romanus pontifex illi pręeſt,non ſubijcitur,quare illi denunciari non poteſt. Cæteri autem omnes ſubſunt particularibus eccleſijs.Quare nulla eſt eos ad vniuerſalẽ eccleſiam deferendi neceſſitas,vt nec poſſibilitas.Sed denunciandus quiſq; eſt particulari,cui ſubiectus eſt,eccleſiæ. Qui ſi nulli alteri, ſaltẽ Romanæ ſubijcitur,& ipſi quidem particulari:ſed quæ(vt ſuperius demonſtratum eſt)dei beneficio,ſingulariq; priuilegio, primatũ obtinuit. Cui facilè denunciari poteſt omnis Chriſtianus in nos peccans frater. Deinde vt daremus illa Chriſti verba loqui indifferenter,tam de vniuerſali eccleſia,quantum ad fratrẽ nulli particulari ſubiectũ eccleſię, quã de eccleſia particulari, & ſua vniuſcuiuſq;,quantũ ad fratres alios. Certũ tamen eſt ex his verbis,haud maiorem vniuerſalis eccleſiæ autoritatẽ adſtrui poſſe, quam ſit vniuſcuiuſq; particularis:vt Traiecten. aut Leodien.dico, quantũ ad ipſam in ſe autoritatis,poteſtatiſq; eſſentiam,energiã, vim & efficaciã,quãuis forte in plura ſuppoſita pateret eius iuriſdictio. Nihil enim vel fingere quiſquã poſsit hic dictũ vniuerſali eccleſię,quod non certiſsimo dictum conſtet C vnicuilibet particulari eccleſiæ. Certũ eſt autem & ab ipſo etiam , cuius ſententiã impugnamus,Conſtantienſi concilio conceſſum,vt audiſti,maiorem , efficacioremque eſſe autoritatem,poteſtatemq; Petri,& ſucceſſorum eius,eccleſiaſticæ hierarchię principum , quàm vniuſcuiuſlibet particularis eccleſiæ,Leodienſis dico aut Traiectenſis. Maiorem ergo eorundem eſſe autoritatem præ autoritate vniuerſalis eccleſiæ confiteri planè eſt neceſſarium.

Rurſus, huius autoritatis iuriſdictionis (ſi qua eſſet)vniuerſalis eccleſię,nulla prorſus foret vtilitas,nullus vſus,nulla operatio aut exequutio, quum ſit impoſsibile in vnũ conuenire infinitam illam vniuerſitatis Chriſtianorũ in vniuerſum orbẽ diffuſam multitudinẽ.At niſi in vnũ conueniat, impoſsibile eſt illius totius,vt tota, vniuerſaq; eſt,vnum eſſe aliquem actum,vnam operationẽ. Impoſsibile igitur autoritatis, poteſtatiſq; illius,quæ toti,vniuerſæq; in quantũ eiuſmodi conueniret,aliquod eſſe exercitium,ꝙ ſine aliquo actu totius, in quantum totum huiuſmodi,nõ poſſet intelligi.

Quod nullus vſus foret iuriſdictionis, ſi qua eſſet, vniuerſalis eccleſiæ.

Si hic ad vniuerſale concilium iterum refugias, dicaſq; ipſum repræſentare vniuerſalem eccleſiam,eiuſq; in ſe poteſtatem D habere. Ipſum autẽ haud difficile in vnum congregari poſſe,& quæcunq; volueris exercere & exequi. Audio quidem nudis verbis hæc affirmari : minimè tamen demonſtrari ex principijs illis (ad quæ prouocati ſumus)theologicis.

Cauilli remotio.

Nam quũ certum ſit œcumenicum concilium adeo non eſſe vniuerſalem eccleſiam,quæ millies fortaſsis millena milia toto orbe complectitur hominum:vt vix ſit aliquanta eius particula.(Nã in ſecũdo vniuerſali concilio, Conſtantinopolitano primo, centũ quinquaginta tantum interfuiſſe traduntur epiſcopi)quæro,vnde habeat quod repręſentet vniuerſalẽ eccleſiam,eiuſq; autoritatem,poteſtatemq; (quam tamen nullam demõſtrarunt)exerceat. Aut enim obtinet hoc à Chriſto , aut ab ipſa vniuerſali eccleſia. A Chriſto hoc ſibi datum eſſe , vt centum aut ducenti epiſcopi totius,quanta eſt,eccleſiæ autoritatem habeant , nec iota vllum proferent. Ab ipſa ergo vniuerſali eccleſia hanc in ſe tranſfuſam autoritatẽ & velut delegatã ſibi,neceſſe habent dicere. Sed dicere haud quaquam ſatis eſt, factum demonſtraſſe oportuit , & iure riteque factum. Nam de vtroque illis moueri poſſet quæſtio & controuerſia. Quin nos contra

Vniuerſale concilium an repræſentet vniuerſalem eccleſiam.

m 3 demon-

A demonstrauimus. Primum vniuersalem ecclesiam, nec de facto potuisse delegare autoritatem suam vniuersali concilio. Deinde vt potuisset, non tamē constare, quod vnquam fecerit. Tertio, si fecisset, merito dubitari, an potuisset iure facere.

In primis, si ex vniuersalis ecclesiæ delegatione quadam, seu commisione, concilium repræsentet vniuersalem ecclesiam, eiusque autoritatem exerceat: necesse est igitur, vt hanc conciliorū autoritatem delegatam præcesserit actus aliquis vniuersalis ecclesiæ, vt eiusmodi est, eam autoritatem sibi delegantis. Sed certum est, vniuersalis ecclesiæ per vniuersum orbem diffusæ, vt eiusmodi, nullum actum aut fuisse vnquam, aut esse potuisse. Deinde vt esse posset, potuissetque vnus aliquis actus vniuersalis ecclesiæ, potuissetque facto commisisse suam autoritatē vniuersalibus concilijs: nunquam tamen id factum aliquando probabitur. Neque enim in ipsis concilijs id factum fingi potest, quum certum sit concilia non esse vniuersalem ecclesiam. An vero ex eius delegatione repręsentent vniuersalem ecclesiam, hoc ipsum est, quod nunc ambigitur. Quod qui factum affirmant, ostendere deberent, vbi aut quando B factum fuerit. Certè quoniam ante delegationem eiusmodi non fuisset ista conciliorum autoritas, necesse est, aut eam præcessisse concilia vniuersalia, aut primum saltem vniuersalium conciliorum, nec repræsentasse vniuersalem ecclesiā, nec eius obtinuisse autoritatem. Atque ita Nicenum illud, omnium maximę in ecclesia autoritatis, hanc vniuersalis ecclesiæ autoritatem, quam hæc nouissima sibi vendicant, non habuisse necesse est.

Quod si ad conniuentiam aut tolerantiam hic confugiant vniuersalis ecclesiæ, primum nec eam ipsam vnquam proferent, etiam si ea sufficeret. Nam in nullo vniuersalium conciliorum omnium hoc sibi pręsumpsisse patres inuenient, vt dicerent catholicam se repræsentare ecclesiam, eiusq; autoritatem exercere, nisi in quantum ipsis i teresset, aut etiā præsideret illa ecclesiasticæ hierarchiæ principum Petri successorumque eius autoritas: pręterquam in his, quæ nunc impugnamus, Constantiensi & Basiliensi nouissimis. Deinde quid quæso ex hac adstrui posset tolerantia & conniuentia? Quandoquidem simpliciorū vulgus (quæ est pars maxima) quonam pacto huic conciliorum temeritati, & iniustissimæ vsurpationi se potuisset obijcere? præsertim quum eorum non sit dijudicare C eiusmodi. Docti autem plerique prudentesque viri, quibus seditiones illæ haud mediocriter displicuere, quid obsecro facerent sub illis tumultibus, in quibus & reges & principes conuenerunt in vnum aduersus dominum & aduersus Christum eius? Sed Gamalielis illa sententia dijudicauit, probauitque, num ex deo essent illa consilia. Deposuit Eugenium IIII. indubitatum pontificem Basilien. concilium, & in locum eius Amadeum quendam substituit. Attamen Eugenium illum, successoresque eius pro indubitatis Rom. pontificibus ecclesiasticæ hierarchiæ primatibus in hunc vsque diem recognouit vniuersa Christi ecclesia. Illius autem Amadei post dissolutum illud concilium quis vnquam meminit? Nunquid ergo, ex vniuersalis ecclesiæ sententia consensuque quisquam credere potest acta hæc à Basilien. concilio, quæ acta nunquam probauit Christi vniuersalis ecclesia? Postremo, quum hic de autoritate supernaturali agatur, quæ ipse Christus in suo illo ecclesiastico regno ad finem illum supernaturalem consequendum, quibus sibi visum est, dispartitus est, nondum ex illis ad quæ prouocati sumus, theologicis principijs satis demonstratum est, vniuer- D salem ecclesiam, si quam propriè & primo accepisset à Christo autoritatem, eam potuisse pro suo arbitrio transferre in alios, nisi & eius transferendæ sibi datam potestatem demonstrarent à Christo.

Vniuersali igitur ecclesiæ nullam prorsus iurisdictionis autoritatē datam à Christo, ex his mihi satis demonstratum videtur, vt cuius vsus nullus, nulla vtilitas, nulla futura erat operatio. Certa est enim indubitataq; philosophorum illa sententia, deum & naturam nihil frustra facere. *Conclusio de autoritate vniuersalis ecclesiæ.*

Illa vero Christi verba, in quibus vniuersum illius quam impugnamus autoritatis fundamentum est Matth. XVIII. Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ, & quæ sequuntur, ad vniuersalem ecclesiam nihil pertinere, sed de particulari loqui ecclesia, tam rei ipsius, de qua agitur, natura, quam ipsius vniuersalis ecclesiæ ab initio docet obseruatio. Quibus tametsi vnamquamlibet particularem ecclesiam, iurisdictionis autoritatem in subditos sibi accepisse à Christo non dubitauerim, multo tamen minorem, limitatioremque illa Petri & successorum eius ecclesiasticæ hierarchiæ principum. Ecclesiarum siquidem iurisdictio, certis limitibus diœcesibusque *Subruitur præcipuum aduersariorum fundamentum.*

arctatur

A arctatur & circunſcribitur. At illorum autoritas eſt in ipſas etiā eccleſias vniuerſas. Quamuis autem de eccleſiaſticæ domus autoritate loquens, etiam vniuerſitatis verbis vſus fuiſſe videatur Chriſtus, dicens: Quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo: intelligi tamen hæc oportere, vt diſtributionem faciant accommodam, quemadmodū dialectici loquuntur, indubitatum eſt, & ipſe verborū Chriſti ſeries & contextus euidenter indicat. Nam poſtquam præcepiſſet vnicuilibet Chriſtiano, peccantem in ſe fratrem corripere, noſtramque admonitionem negligentem aut contemnentem eccleſiæ denunciare, non vtique vni vniuerſos qui toto orbe futuri erant fratres, ſed vnumquenque ſuæ, autoritatem deinde nobis commendans eccleſiaſtici iudicij, ſubdidit: Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis in terra, &c. Id eſt, quæ vnaquælibet eccleſiarum alligauerit in ſubiectos ſibi. Ita enim intelligi oportere, & ipſa rei de qua agitur natura, & ipſa explicat elocutionis forma. Quis enim dubitet irritum fore, ſi Bononienſ. eccleſia in diœceſanum Mediolanenſ. aut Rauēnatem ſuam autoritatem iuriſdictionemq; exercere præſumpſerit? At in illis verbis dictis ad Petrum nihil eſt eiuſmodi,

Maior Petri, quàm eccleſiaſticæ congregationis autoritas.

B quod cogat intelligere talem diſtributionem accommodam, ſed ſimplex vniuerſos ſimpliciter comprehendens diſtributio, vni ſiquidem ſingulariter dicitur: Quodcunque alligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cœlis, vnius ſingulari autoritati omnes ſine exceptione ſubiecti ſunt. Quod ſi inſuper hic diligenter attenderis, & ordinem & viam energiamq; verborū Chriſti, vt videlicet prius docuerit vniuerſam ſuam eccleſiam ædificaturum ſe ſuper Petrum, vt vni deinde promiſerit claues regni, quibus plenitudinem maieſtatemque eccleſiaſticæ poteſtatis velut metaphora expreſsit, vt præterea vni ſingulariter dederit poteſtatem obligandi omnes qui ſuper terram ſunt, tamen in domo eccleſiaſtica, dicens: Quodcunque ligaueris ſuper terram, ligatum erit & in cœlis, velut omnibus. Eccleſijs vero deinceps, præſente tamen, incluſoque Petro vnum illud: Quæcunque alligaueritis ſuper terram, ligata erunt & in cœlo, tanquam vno ex multis: clariſsimè intelliges, non ſolum maiorem magnificentioremque quandam iuriſdictionis autoritatem attributam Petro & ſucceſſoribus eius, eccleſiaſticæ hierarchiæ principibus, præ illa data congregationi eccleſiaſticæ, aut multis (vt Origenes loquitur) ligatoribus. Quinimo à baſi, à fundamento hoc C ſtructuræ eccleſiaſticæ, à capite & vertice myſtici corporis, huius ipſius vim efficaciamque ſecundum ordinatiſsimum rerum naturę ordinem profluere in membra vniuerſa, quam diu illi ſuæ baſi & capiti indiſſolubili illo connexionis vnitatiſque vinculo cohærerent, à quo quicquid ſeparatur protinus ruina eſt, protinus mortuum & iners truncus: vt hoc libri tertij & quarti pleriſque locis diligentius explicauimus.

Dices itaq; mihi: Ergo vniuerſali negas eccleſiæ iuriſdictionis autoritatē in membra propria, quam concedis particularibus? Quid ni negauerim? Quando in vniuerſali eccleſia (vt iam demonſtrauimus) nullus eius vſus futurus erat, nulla operatio: particularibus autem eccleſijs eius erat, & eſt, non ſolum vtilitas præcipua, ſed & ſumma neceſsitas. Iam vero etſi quam omnino iuriſdictionem vniuerſali eccleſiæ competere contenderis, certè aliam aut maiorem ne affingere poſſes illi ex dictis Chriſti verbis, quàm in ſibi ſubditos competat ex eiſdem vnicuilibet eccleſiarū particularium, quam non ſolum inferiorē autoritate Petri, ſed ei ſubditam ſubordina D tamque eſſe, indubitatum eſt. Poſtremo, vt particularem quamlibet eccleſiam (cui data eſt à Chriſto in ſua mēbra ligandi ſoluendiq; poteſtas) non excludere, quin potius includere ſuum caput & epiſcopum, ſupra indicauimus: ſine quo reliquam multitudinē nullam ligandi ſoluendiq; autoritatem habere certum eſt: ita & vniuerſalem eccleſiam, ſi quam omnino iuriſdictionis autoritatem accepiſſe velis à Chriſto, intelligere tamen ipſam oporteret integram: non ſolum ex reliquis membris, ſed etiam ex capite. At ita, qui ſubijcere illi conantur autoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidentium, hoc faciunt, vt contra rerum naturam idem ſibijpſi ſubijciant. Quanquam ſi ad animale etiam corpus reſpexeris, cui ad rationem correſpondere corpus myſticum eccleſiæ certum eſt ex Apoſtolo, ęque nihil dubitabis toti, vt eiuſmodi & primo, nullam iuriſdictionis autoritatem competere. Hoc enim eſt ſtatuendi, imperandi, præceptionumque ſuarum vinculis alios obligandi iuriſdictionis autoritas in corpore Chriſtianæ eccleſiæ: quod in animante vis illa motiua gubernatiuaque totius corporis & membrorum omnium. Hæc autem non eſt primo totius, ſed partis hegemonicæ, cuius in animali perfecto eſt in

Similitudo aptiſsima.

capite

A capite domicilium. In homine verò mentis aut partis rationalis, quę ex capite mẽbris vniuersis eidẽ cohęrentibus, per neruos, veluti habenas quasdam, moderatur pro suo arbitrio, cuius & imperia, etiam extrema quęque & à capite distantissima, momento exaudiunt & sequuntur, nisi vel ipsa parum firma sint, vel in habenis ipsis, hoc est, neruis, quibus velut à sessore ex capite gubernantur, defectus aliquis fuerit. Quare & in corpore illo mystico Christianæ ecclesiæ, iurisdictionis illa regendi imperandiq; autoritas, non est primò totius corporis, quod regi debuit, nõ regere, obsequi non imperare: sed in parte eius hegemonica, illa videlicet cui pręceptum est à Christo pascere & regere ouile suum, & cui dictum, vt quodcunque ipse hic obligaret in terra, hoc ipsum sic obligatum haberetur in cœlis.

Claues regni cœlorũ primò datas Petro, non ecclesiæ.

Sed claues saltem, inquies, regni cœlorum datas ecclesiæ non diffiteberis, cùm eas Augustinus etiam claues appellet ecclesiæ, Petrumque ecclesię personam gessisse velit, cùm easdem à Christo acciperet. Imò verò & nego & pernego, nisi sanè hoc ipsum intelligatur.

Ad obiectionẽ ex Augustino.

B Quòd autem Augustinum hic proferunt, putabam ego ad Theologica illa me prouocatum principia, nempe ad scripturam canonicam, & orthodoxæ ecclesiæ communem sententiam obseruationemque, atque adeò ad autoritatem traditionis ecclesiasticæ. Ex quibus euidentissimum fecimus, claues illas datas vni propriè Petro. Nam cùm ecclesiam suam super Petrum se ædificaturum polliceretur Christus, addidissetq; magnificam illam promissionem ad eandem pertinentem, Quòd portæ inferorum non essent pręualituræ aduersus eam, non continuauit de ea sermonem dicendo: Et ipsi dabo claues regni cœlorum, sed reuersus ad petram illam, superædificandæ ecclesiæ suæ fundamentum: Et tibi, inquit, dabo claues regni. In qua tam clara luce euangelicæ veritatis, verborumque Christi, non video quid quisquam hæsitare possit, quos angulos, quę subterfugia quęrere, quas figuras fingere. Sed fingant, per me licet, quas figuras voluerint: modò ne vmbras & imagines in veritate quærentes, ipsam nobis conentur veritatem auertere. Quã etiã ipsam, certissima illa rectè intelligendarum scripturarum amussi, communi orthodoxæ ecclesiæ sensu euidenter confirmauimus. De Augustino verò possem dicere, ꝙ vnus homo fuerit hac in re nec C secum firmiter nec cum alijs consentiens. At patrum sententiæ tunc apud nos est præcipua autoritas, quando & secum, & cum alijs consentientes, ipsam nobis explicant communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam. Quo tamen pacto sanè intelligi possit illa Augustini sententia, suprà à nobis indicatum est. Nam ecclesiæ hæc sunt, dicique possunt, quæcunque diuersis eius membris, ad ipsius præcipuè vtilitatem data sunt: sed non primò, neque secundum ipsam totam, sed secundũ partem. Et hactenus quidem de vniuersali ecclesia, quæ attributa illi à Christo ex Theologicis illis principijs demonstrari posit iurisdictionis autoritas, nempe prorsus nulla: vt quę sine vsu & fructu exercitioque frustra futura erat, cùm vniuersalis ecclesiæ secundũ totam, & primò nullus omnino posit esse actus.

Vniuersalis ecclesiæ præconia.

Sunt quidem & alia nonnulla ad vniuersitatem orthodoxæ ecclesię pertinentia pręconia, videlicet, quòd sit columna firmamentumque veritatis: quemadmodum de ea prædicat Apostolus, quam viuificet sacer ille spiritus, & intima quadam perfusione doceat omnem veritatem necessariam: nec in fide labi errareq; D permittat. Hæc, inquam, ecclesiæ prerogatiua est, hoc priuilegium: sed eius, quæ Petro ipsiusque cathedræ vnitur, & quæ illi haud secus, ac fundamento suo ædificium, inhęret & innititur. Illi nẽpe promissum est, quòd inferorum portæ aduersus ipsam nunquam præualituræ sunt. Ab hoc fundamento si quid auulsum separatumq; fuerit, ruina est, nec pertinet ad Christi ecclesiam, à promissisque eius alienum est.

1. Timoth. 3

Concilijs vniuersalibus nullã propriè & primò iurisdictionis autoritatem ex lege Christi competere. Et rationum eorum, qui tuentur autoritatem Constantiensis & Basiliensis conciliorum, in contrarium inefficaciam demonstrare.

CAP. V.

Postulat nunc ordo, vt de tertio eorum, quorum hic autoritatem inuicem cõparare cœpimus, de vniuersali, inquam, concilio inquiramus, quidnam etiam illi attributum à Christo ex Theologicis illis demõstrari posit principijs. Sed cùm nec ver-

A nec verbum quidem sit in scripturis canonicis, quod proprie loquatur de concilijs vniuersalibus, aut autoritate eorundem. Nisi fortè quis illud eis accommodare voluerit, quod dicit Christus: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. Quæ tamen quid proprie ad generale concilium? Quid, inquã, magis quam ad particulare quodcũq;, imo quàm ad duorum aut trium Christi fidelium in nomine eius conuentum? Cũ insuper primis illis annis trecentis planè ignota fuerint primitiuæ illi ecclesiæ, nec diuinam vllam, vt paulo superius indicauimus, institutionem inueniantur habere, sed Constãtini potius imperatoris sint inuentũ, cuius pio zelo ad extinguendas gliscentes tũc per ecclesiam hæreses, præcipue autem Arrianam impietatem, primo omnium Nicenum concilium celebratum est, euocatis ex toto orbe episcopis: de eorundẽ autoritate, quæ eis aut vnde conueniat (quandoquidem ex ipsis Christi verbis nihil est, quod sibi proprie arrogare posint) in sequẽtibus accuratius agendum est. Hic vero illorum, qui Constantien. & Basilien. conciliorũ autoritatem tuentur & asserunt, rationes demonstrandũ est esse prorsus inualidas. Nec per illas vniuersalibus concilijs vllam iurisdictionis autoritatem, ex lege dei, naturæ aut euangelica asseri. Sed cum illarum præcipua innitatur illis verbis Christi: Si peccauerit in te frater tuus, &c. dic ecclesiæ. Si ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Amen dico vobis, quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo, &c. in eisdẽ irrefragabiliter fundari affirmant, quod plenitudo potestatis gladij spiritualis primo sit in vniuersali ecclesia super vnumquemlibet Christianum, etiam super ipsum ecclesiasticæ hierarchiæ caput & principẽ, cui, vt & cæteris membris omnibus, ex eadem potestatis plenitudine possit leges præscribere, quas præuaricari non liceat, in eandem nescio quo iure, surrogare se conantibus vniuersalibus concilijs, superiore capite ea funditus euersa est. Vbi demonstrauimus, nullam prorsus esse autoritatẽ eiusmodi vniuersalis ecclesiæ, quam exercere nunquam posset. Et si qua maxime esset, eã nullo iure sibi vendicare posse concilia, quamuis vniuersalia. Nec ad vniuersalem ecclesiam quicquam pertinere dicta Christi verba quæ iactant (dic ecclesiæ & quæ sequuntur) sed de particulari vnaqualibet ecclesia necessario debere intelligi. Aut si omnino etiam de vniuersali sicut

Nullum esse verbũ in scripturis quod proprie loquatur de concilijs vniuersalibus.

B *Rationũ quibus Constã. Basiliensisq; conciliorum autoritatem tuentur, demonstratur insufficiecia. Ad primam ex verbis Christi, Matth. 18.*

C de particulari qualibet, quisquam contendat indifferenter posse intelligi, iam non maiorem vniuersali ecclesiæ, quàm particularium cuilibet ex illis verbis autoritatem asseret. Quæ vniuersa subordinata & subiecta est autoritati ecclesiasticæ hierarchiæ capitis. Et postremo, nec illã ipsam posse intelligi, nisi incluso suo capite.

Quod itaque dicitur, ecclesiæ datam iurisdictionis autoritatem super vnumquemlibet fratrem nostrũ, hoc est, Christianum quemcunque. Respondemus, indefinitam illam esse loquutionem Christi de ecclesia, per eamque intelligi particularem, non vniuersalem ecclesiam, cum determinatione quadam reciproca, insuper & distributione eiusmodi (vt dictum est) accommoda, perinde ac si dixisset: Si te admonentem corripientemque frater contempserit, &c. dic suæ ecclesiæ. Quam si non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. Neque est quod dicas simpliciter dicta Christi verba simpliciter quoq; oportere intelligi. Nam ipsa te res hanc docet necessariam expositionem & intelligentiã, quemadmodum & ea quæ præmittuntur: Si peccauerit in te fratrer tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum aut duos, &c. Quæ etiam verba simpliciter dicta, necessariam tamen restrictionem accipiunt. Quid enim si eiusmodi sit natura peccati in me fratris, vt testes alios non recipiat? Esse enim peccata quædam, quæ deduci non posse in humanũ iudicium, certum est. Itaq; & illud quod sequitur: Si eos non audierit, dic ecclesię, ipsa res docet necessario intelligendum de sua ecclesia. Si enim peccat in me frater, pars & subditus Rauẽnatis ecclesię, Christi pręcepto neutiquam satisfecero, si eundẽ nõ suæ, sed Bononien. ecclesiæ denunciauero, nec vice versa, sed suæ quisq; ecclesiæ denunciãdus est. Quare verba illa Christi cum eiusmodi reciprocationis specificatione necessario intelligenda sunt. Quę eadẽ facit, vt distributionem sequentem, quæ ad cõmendationẽ spectat iudicij ecclesiastici, videlicet: Quæcunque alligaueritis super terrã, &c. intelligere oporteat accommodam, perinde ac si dixisset: Quæcunq; alligauerit vnaquælibet ecclesia, in suos videlicet, & sibi subditos, de quibus iã sermo præcesserat, ligata erunt & in cœlo. Quod enim hoc pacto necessario hæc intelligi oporteat, re ipsa euidẽter conuincimur. Certum est enim, tam Bononiensem, quam Rauennatem ecclesias, dictis Christi

Verus intellectus eorundem verborũ Christi.

Cauilli remotio.

D

A Christi verbis accepisse illam, quam important ligandi soluendiq; autoritatem: sed quamq; in sibi, non alienos, subditos: quam si in alios non suę iurisdictioni subiectos exercere presumerent, quis dubitet irritum fore earum iudicium, nec ligata ab eis, ligata fore in cœlo?

Ad rationem à fine potestatis ecclesiasticæ.

Quòd verò adijciunt, omnem autoritatem ac potestatem, quę data est Petro & ecclesiarum principibus, datam esse in vtilitatem & profectum ecclesiæ. A fine autem dirigi regularique oportere, quæ ad finem sunt. Omnem ergo potestatem autoritatemq; ecclesiasticam datam Petro & ecclesiarum rectoribus, dirigi regularique ab ecclesia esse necessarium. Ita respondemus: Omnis ecclesiasticæ autoritatis finem esse, non quidem ipsam ecclesiam: sed finem congregationis ecclesiasticæ, ob quem in vnum conciliata est. Oportet autem, quæ ad finē sunt, in ipsum, veluti in scopum perpetuò respicere, ad ipsum tendere atq; hoc quidem pacto ab ipso regulari & dirigi. Nō tamen ita, quasi fini data esset coactiua aliqua, quam in ea, quę ad finem sunt, exercere deberet, potestas & autoritas. Quę si qua esset, non tamen eam haberet vniuersitas multitudi-B nis ecclesiasticæ, quæ ipsa nequaquam finis est, sed ad eundem illum finem tendens, nempe ad supernam illam hęreditatem (vnde protoplasti pręuaricatione excideramus) assequendam. Qui finis est, tā ecclesiæ, quàm omnis autoritatis potestatisque ecclesiasticæ.

Ad rationem ex defectibili vsu autoritatis præsidum.

Quòd rursum dicitur, ecclesiasticæ hierarchiæ principes Romanos pontifices, cęterosque ecclesiarum rectores abuti frequenter sibi commissa autoritate, non in ædificationem, sed in destructionem ecclesiæ, aberrare etiā aliquando in vsu clauium. Oportuisse igitur ab optimo legislatore Christo, relictam ecclesię suæ regulam rectam, inflexibilē, inobliquabilem, per quam & illa potestas in finē suum dirigi, & eius abusus possent reprimi. Eiusmodi autem regulam, vniuersalem esse ecclesiam, quam columnam firmamētumque veritatis prędicat Apostolus, & quod eandem repræsentat vniuersale conciliū. Esse ergo in vniuersali ecclesia, œcumenicoque concilio autoritatem ac potestatem (vt dicunt) regulatiuam omnis autoritatis ecclesiasticæ. Dicimus Christum vt legislatorem optimum, sufficienter de omnibus necessarijs suæ prouidisse ecclesiæ: quemadmodum prioribus libris satis superq; demonstratum est. Quamuis au-C tem nostris peccatis ita exigentibus, aliquando regnare faciat principes hypocritas, aliquando etiam suos sanctos contaminet, mandetque nubibus ne pluant super nos imbrem, quia nos sumus domus exasperans, quanuis aliquando super cathedram, vt quondam Moysi, ita nunc Petri, sedeant Annas & Caiphas: sui tamen promissi Christus nō obliuiscitur. Quin si pro fidei veritate, de qua fortè ambiguitas suborta est, aut cuiuscunq; iudicij rectitudine, de quo variāt in portis nostris iudices, ad ipsam cathedram Petri, locum videlicet quem inter nos elegit dominus, recurramus humiliter, qui præsunt illi, nobis indicaturi sunt iudicij ipsius veritatem. Quemadmodum certò nobis affirmauit ille, qui tam non potest falli, quàm fallere. Indicabunt, inquam, etiam si ex vitæ suæ demerito, quæ tibi annunciauerint, ipsi non intelligant. Non enim (quē admodum libro quarto clariùs demonstrauimus) loquūtur à semetipso, sed quoniam super illam cathedram sedent, fit quoque lingua eorum calamus illius mirabilis scribæ velociter scribentis. Ordinata itaque prouisaque sunt à Christo diligenter omnia. Relicta ecclesiæ fidei in-D obliquabilis regula, cuius habenda erat pcipua ratio, integritatique eius in primis prospiciendum. Ipsa nempe Petri cathedra, Romana ecclesia, in qua totius orthodoxæ ecclesiæ confessione recognitioneq; ab initio, synceram fidem, apostolicamq; illam traditionem, integrā conseruatam fuisse, & cōtinua catholicorum episcoporum successione ad nos vsq; peruenisse, & in finem seculorum propagatā iri, fecimus euidentissimū. Relicta quoque regiminis illa autoritas Petro & eius successorib. ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, qua sibi commissum ouile Christi vniuersum possint regere, & omnes q in eodem sunt, continere in suo officio. Quibus nihilo minùs præfixit regulā rectam, infallibilem, inobliquabilem, qua eādem illam autoritatem sibi traditam, in finem suum dirigerent, vt rectè ea vterentur. Ipsam videlicet canonicam scripturam, & apostolicam ecclesiasticamq; traditionem. At supra illam ecclesiæ dari superiorē coactiuamq; aliquā autoritatem, ipsa rerū non ferebat natura, nō ordo, nō vigor necessarius disciplinæ ecclesiasticæ. Regi enim debebat ecclesia à Petro successoribusq; eius, eisdem subesse & obsequi,

A obſequi, non viciſsim imperare & regere. Nunquam enim multitudini bene cōmitatur regiminis autoritas: præſertim immenſæ. Quin potiùs, niſi vnius autoritate, imperioque regatur & contineatur in vnum, omnino ſubſiſtere nō poſſe, ſuprà demonſtratum eſt. Deinde, vt iam docuimus, fruſtra omnino fuiſſet in vniuerſali eccleſia, illa regulatiua autoritas. Cùm nihil omnino potuiſſet exequi eorū, quæ ad illā pertinerent. Quo enim pacto multitudo tam immenſa ſparſa in orbem vniuerſum poſſet aliquando conuenire in vnum, vt conſtitueret aliquid? vt conſultaret? vt decerneret? vt quid vtile proſpiceret? vt legem conderet? denique vt vllam iuriſdictionis autoritatem exerceret aut exequeretur? Nihil eſt quod ad vniuerſalia concilia loco vniuerſalis eccleſiæ hic refugiant. Certum eſt enim, concilia non eſſe vniuerſalem eccleſiam, neq; eius autoritatem (ſi quam haberet) aut diuino iure, aut ex delegatione eccleſiæ ſibi vendicare poſſe: quemadmodum capite præcedenti ſatis demonſtratum eſt. Certum præterea, ea non ſolùm non eſſe regulam rectam, inobliquabilem, indeuiabilem, ſi ſecludas ab eis autoritatem eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis: quin potiùs alia eiſdem huiuſmodi regula præcipuè opus eſſe.

Concilia vniuerſalia non eſſe ex ſe regulam inobliquabilē, imò alia tali opus habere.

B Quæ ſemper illis fuit (quod pòſt demonſtrabimus) cathedræ Petri, & Romanorũm pontificum fides & autoritas. Neque enim hæc ſola (quæ nunc impugnamus) concilia, turpiter grauiterq; erraſſe certum eſt: ſed & alia plurima, quæ vniuerſa vnius huius ſedis deiecit autoritas. Nam vt de multis, quæ perperā iniuſtiſſimeque, & impiè ab illis, primùm in Tyro, paulò pòſt Antiochiæ celebratis concilijs, aduerſus beatum Athanaſium, & alios pleroſque orthodoxos epiſcopos perpetrata machinataque fuere (quæ ſua autoritate deiecit Iulius) de quibus nonnihil audiſti ſuperiùs, nunc taceamus, quoniam fortaſsis non ad fidem, ſed ad iudiciorum iniquitatē illa pertinere contenderent: nunquid in Ariminenſi frequentiſsimo concilio, orthodoxæ Nicenæque fidei prodita nō fuit confeſsio? nunquid in illo Epheſino ſecundo, etiā apoſtolica autoritate, ritè legitimeq; indicto, etiam præſentibus, quāuis repugnātibus apoſtolicæ ſedis legatis, inſtante verſanteq; omnia, & pro arbitrio ſuo agente illo Alexandrino Dioſcoro nō ſolū oppreſſa, ſed etiā damnata fuit orthodoxa veritas de incarnationis verbi myſterio, & in locū

C eius recepta Euticetis perfidia? vt taceam varijs calumnijs damnatios in eadem tam multos orthodoxos & ſanctiſsimos epiſcopos, & in locum eorundem ſubſtitutos & intruſos hæreticos: nunquid ergo vniuerſalibus concilijs non eſt opus certiori aliqua regula? Certè vniuerſalia hæc concilia omnino negare non poſſumus, ſi modò concilia vniuerſalia ſuprà rectè deſcripſerimus, illa nempe, quæ ob vniuerſalis eccleſiæ cauſam ex vniuerſali eccleſia, vniuerſali autoritate, eccleſiaſticæ videlicet hierarchię præſidis, conuocata ſunt, & conuenerunt in vnum. Nihil enim prêter hæc includit ipſa ratio nominis, conciliorum inquam, vniuerſalium. Quæ vniuerſa nihil dubiū eſt, fuiſſe in illo Epheſino concilio, quod inſtāte imperatore Theodoſio ſecundo ob cauſam orthodoxæ & catholicę fidei, apoſtolicę ſedis & B. Leonis autoritate (qui per ſuos legatos eidē affuerat) ex vniuerſali eccleſia cōuocatum, in vnum conuenerat. Cuius notæ, ſi errare poſſe, & in iudiciorum eccleſiaſticorū rectitudine, & in doctrina orthodoxę atque catholicæ fidei ipſa conuincit rei euidentia, alia certè, & certiori regula, tam rectitudinis iudiciorū ſuorum, quàm do-

D ctrinæ & definitionis orthodoxę fidei opus habuerunt. Et quænam obſecro fuit his omnibus alia regula, quàm cathedræ Petri & fides & autoritas? Quæ omnem ſemper altitudinem ſeſe extollentem aduerſus orthodoxam fidem, aduerſus apoſtolicam eccleſiaſticamq; traditionē, magna vi deiecit. Quæ (vt veriſsimè inquit Gelaſius) vnamquanque ſynodum ſua autoritate confirmat, & continua moderatione cuſtodit. Et ille beatus Agatho ad imperatorē Conſtantinum & ſextam ſynodum, regulam illis rectæ fidei præſcribens, quā aduerſus Monotheliticam hæreſim ſequi amplectiq; deberent, in facie totius illius concilij affirmat, Apoſtolicā Euangelicamq; traditionem, & Chriſtianæ fidei veram immaculatamq; profeſsionem, ſingulari priuilegio in vna Apoſtolica ſede perpetuò conſeruari. Quæ, inquit, à via veritatis in quamlibet erroris partē nunquam deflexa eſt. Cuius autoritatē, vtpote Apoſtolorum omnium principis, ſemper omnis catholica Chriſti eccleſia, vniuerſaleſque ſynodi fideliter amplectentes, in cunctis ſequutæ ſunt, omneſq; venerabiles patres apoſtolicam eius doctrinam amplexi, &c. Hæc enim, inquit,

Cathedra Petri autoritas vnamquanq; ſynodum ſua autoritate confirmat.

Notāda B. Agathonis ſentētia de ſede apoſtolica, catholica Chriſti eccleſia, et vniuerſalib. ſynodis, probata ab ipſa vniuerſali ſynodo.

A inquit, apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquã aberrasse probatur, nec hæreticorum nouitatibus deprauata succubuit: sed vt in exordio normam fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini diuinam pollicitationem: qui discipulorũ principi in suis fatus est euangelijs: Petre, inquiens, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos. Hęc ille Agatho, de Apostolica sede, de catholica Christi ecclesia, de vniuersalibus synodis, ꝓfert in ipsa vniuersali synodi. Quę ab eadẽ ita reuerẽter recepta sunt, vt inspirante spiritu sancto, velut per os principis apostolorum Petri prolatam confiterentur illam eius epistolam, & velut regulam orthodoxæ fidei sequerentur omnes. Sed pòst suo loco faciemus euidẽtissimum, in œcumenicis concilijs omnibus, nihil aut actum aut definitum vnquam, quod firmitatem obtineret, nisi huius sedis autoritate. Imò vni-
B uersa nihil ferè fecisse aliud, quàm ꝙ apostolicæ sedis definitionem fidemque amplecterentur, eiusdẽ in aduersarios & hęreticos censuram exequerentur. Hic erat satis, obiter hæc perstrinxisse, quo intelligeres lector vniuersalia concilia, non solùm non habere potestatem illam (quam imaginãtur) regulatiuam autoritatis Petri, successorumque eius, ecclesiasticę hierarchiæ principũ: sed contrà potiùs. Id quod ex his, quæ pòst dicentur, luce clariùs intelliges.

Quamuis autem etiam vniuersalis ecclesiæ sit præconium, columnam esse firmamentumque veritatis: attamen in illis hęreticę persequutionis turbinibus ac ꝓcellis, quibus totum aliquando orbem penè à fundamentis concussũ, suprà demonstrauimus, inter lacus contritos (vt Hieronymi verbis loquar) qui aquam non habent, vbi fons signatus sit, & hortus ille conclusus, difficilè potest intelligi: necesse erat inter tẽpestates eiusmodi, propositum esse orthodoxis fidelibus signũ, ex eminenti aliqua specula, atque arce catholicæ ecclesiæ, conspicua omnibus, ad quod respicientes non errarent: esse aliquam rectæ fidei magistram & regulam, ad quam possent facilè confugere: quam de subortis consulere dubitationibus, quã

Necessitas singularis illius prærogatiuæ sedis apostolicæ.

idem ille orthodoxus non ignorabat Hi- C
eronymus: sed ex medio Oriente prope Antiochiã habitans, vltra tam vasta terrarum mariumq; interiacentia spacia censuit consulendam super his, quas tractabat, scripturarũ quæstionibus. In vniuerso illo Oriente non satis clarè potens perspicere, quis esset sensus, quæ sententia catholicæ ecclesiæ, quam in cathedra Petri perpetuò incorruptam seruari non ignorabat. Cui, inquit, ego communione consocior: super hanc enim Petram ędificatã ecclesiam scio. Sed hęc ad rationẽ, qua in vniuersali ecclesia primò, esse regulatiuam potestatem omnis autoritatis ecclesiasticæ, demonstratũ volunt, satis superq; dicta sint. Quæ verò ex apostolicis actis in eorundem confirmationem afferunt, frigidiora sunt, quàm vt diligenti responsione indigeant. Quibus alioqui libri tertij capite decimo suprà à nobis satis respõsum est.

Ex his manifestum est, Gersonis illud commentum in defensionem autoritatis conciliorum vniuersalium supra autoritatem Romanorũ pontificum, non quidẽ ingenio, sed solido fundamẽto carere. Satis enim ingeniosè scholasticas quasdã distinctiones, quibus quaqua parte elabatur, commentus est. Sed quandoquidẽ ex Theologicis illis indubitatisq; principijs euidenter demonstratum est, Petro datã à Christo supremam illam regiminis autoritatem, super vniuersam suam ecclesiam, cõstetq; ex eo hanc regi obsequique, non regere aut imperare debere, insuper nullius omnino autoritatis iurisdictionis capacem fuisse, vt ad quam exercendã prorsus est inidonea: proinde nec illam ipsam accepisse à Christo, quam vnamquamlibet ecclesiarũ particulariũ accepisse certum est. Et si quam accepisset, eã nullo iure arrogare sibi posse quæcunq; concilia, euerso iam illo eorum fundamento, vniuersum derepente corruit ædificium. Sed hæc in progressu, quando conciliorũ autoritatem historiamq; explicabimus, illustriora erunt omnia.

Conclusio.

D

Apostolicæ sedis autoritati, ex ipsa Christi institutione specialiter reseruari, tam episcoporum iudicia, quàm omnes grauiores causas ecclesiasticas, ex primitiuæ ecclesiæ testimonio, quæ Nicenum præcessit cõcilium demonstrare

CAP.

A

CAP. VI.

QVid nam in eccleſia ſua inſtituerit Chriſtus, ex duobus conſtare principijs libro primo demonſtrauimus. Ex canonica videlicet ſcriptura,& ſine ſcripto,autoritate traditionis eccleſiaſticæ. Non enim ſola illa ad Chriſti inſtitutionem referenda oſtendimus,quæ ipſe in mortali carne conuerſatus cum diſcipulis, illa ſenſibilis externæque vocis inſtructione, eoſdem adhuc rudes & carnales docuit. Quin potius præcipua quæque,quorum eatenus incapaces auditores fuerant, docenda illos reſeruauit per vnctionem ſpiritus. Quemadmodum idem ipſe vicina iam morte apud Ioannem teſtificatus eſt: Adhuc,inquit, multa habeo vobis dicere,ſed non poteſtis portare modo. Cum autem venerit ſpiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcunque audiet loquetur. Ille me clarificabit,quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Itaque vides,quem præcipue doctorem nacti ſint apoſtoli, doctrinæ Chriſti & euangelicæ: nempe vnctionem ſpiritus. Vides etiam à Chriſto accepiſſe ſacrum illum ſpiritum, quod doceret apoſtolos.
B Qui ita ſibi ſine ſcripto & voce tradita,ſine ſcripto etiam,ſed viua traditione & doctrina,ab initio commendarunt eccleſijs. Vnde continua illa orthodoxorum patrum & epiſcoporum ſucceſsione (quam ſingulari inter omnes priuilegio,in vna apoſtolica ſede conſeruatam demonſtrauimus) velut per manus ad nos deducta eſt germana illa doctrina traditioque apoſtolica, vt hęc libro primo latius explicata ſunt.

Omnes grauiores cauſas eccleſiaſticas ab initio velut ex Chriſti inſtitutione relatas ad iudicium ſedis apoſtolicæ teſtes ſunt Anacletus B. Petri diſcipulus & ſucceſſor.

Itaq; ſi nunc demonſtrauerimus ab initio,ab ipſis continuo apoſtolorum temporibus,velut ex apoſtolica traditione recognitum obſeruatumque in vniuerſa Chriſti eccleſia,vt epiſcoporum vltimata iudicia, & maiores omnes cauſæ eccleſiaſticæ, ſpecialiter reſeruarentur autoritati ſedis apoſtolicæ,ex Chriſti vtiq; inſtitutione,quamuis per apoſtolorum traditionem & miniſterium, accepiſſe hoc ab initio eccleſias: ſatis,ni fallor,demonſtratum cónfiteberis. In quo tamen demonſtrando minus nobis foret negocij, ſi maiori fide ac diligentia perſcriptæ eſſent res eccleſiaſticæ & commendatæ poſteris. Vtcunque ex his ipſis quæ habemus,hoc ipſum demonſtrare conandum eſt.

Cuius in primis occurrit teſtis irrefragabilis B. Anacletus, illius Clementis ſucceſſor in cathedra apoſtolica, etiam B. Petri diſcipulus, & ab eodem ordinatus presbyter, in epiſtola, quam ſcribit vniuerſæ Chriſti eccleſiæ,vniuerſos conſolans,& ſacerdotalis epiſcopaliſq; dignitatis reuerentiam & honorem omnibus ſingulariter commendans, & velut aſylum proponens calũnioſe oppreſsis omnibus autoritatem ſedis apoſtolicæ,ad quam omnibus appellare liceat: Si,inquit,difficiliores ortæ fuerint quæſtiones,aut epiſcoporũ, vel maiorũ iudicia,aut maiores cauſæ fuerint,ad ſedem apoſtolicã, ſi appellatum fuerit, deferantur. Quoniam apoſtoli hoc ſtatuerunt iuſsione ſaluatoris, vt maiores & difficiles quæſtiones ſemper ad ſedem deferantur apoſtolicam, ſuper quam Chriſtus vniuerſam ſtruxit eccleſiam,dicente ipſo ad beatum principem apoſtolorum Petrum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiã meã. Hæc ille apoſtolorum diſcipulus,ex apoſtolica (cui præſidebat) cathedra,de apoſtolorũ traditione atque ordinatione ex iuſſu ſaluatoris noſtri eo tempore, cum adhuc ſupereſſent quidam ex apoſtolis, vniuerſæ prædicat Chriſti eccleſiæ. De cuius epiſtolæ fide nihil eſt quod nũc quiſquam dubitet, cum ex Iſidori teſtimonio conſtet certiſsimo,ante annos mille pro Anacleti germana epiſtola lectam, & recognitam ab vniuerſa Chriſti eccleſia. C

Hic vide, quæ ſtatuerint apoſtoli ... mms.

D

Eiuſdem apoſtolicæ ſedis prærogatiuæ æque idoneus teſtis eſt Euariſtus, qui Anacleto ſucceſsit in cathedra, in epiſtola ad Aegyptiorum epiſcopos, quos velut tranſgreſſores arguit apoſtolicorum,& eccleſiaſticorum canonum, quod ſine ſpeciali huius ſedis autoritate præſumpſiſſent iudicare,& gradu ſuo amouere epiſcopos, & in locum eorundem ſubſtituere alios. Præcepitque eiectis his quos ſuperordinauerant, priores ſuis ſedibus reſtitui. Quod ſi, inquit,aduerſus eos aliquam querelam habuerit,poſt reſtitutionem de ea inquirendum erit, & huius ſanctæ ſedis autoritate terminandum. Qui & in altera epiſtola ad vniuerſos Aphricanæ regionis epiſcopos, eoſdem commendat, quod ſuborta in fide & religione dubia, iuxta patrum & apoſtolorum regulas,retulerint ad definitionem & iudicium ſedis apoſtolicæ: Conſulentibus, inquit, vobis fratres chariſsimi, quid ſuper his, quæ in veſtris continebantur ſcriptis, nobis viſum eſſet, aut quid docibilis ratio perſuaderet, quidue à beatis apoſtolis nobis traditum & cuſtoditũ maneret: optantes (vt retuliſtis) noſtris

Euariſtus Anacleti ſucceſſor ſub Traiano.

A instrui documentis, ita quidem dilectio vestra, normam patrum secuta, ad sedem apostolicam referre maluit, quasi ad caput, quid deberet de rebus dubijs custodire potius, quam vsurpatione propria præsumere. Hæc ille Euaristus, qui sub Traiano præsedit Christi ecclesiæ, quo tempore adhuc beatissimus Ioannes euangelista supererat. Ex cuius epistolis cõstat clarissime, & quod etiam illo tempore episcoporum vltimata iudicia pertinerent ad autoritatem sedis apostolicæ, & quod omnes circa fidem & religionem subortæ quæstiones, dubia & controuersiæ referri deberent ad eiusdem sedis iudicium, idq; iuxta patrũ, nimirum apostolorum, normam, canones & regulam. Atq; adeo referrentur vltra vasta terrarum mariumque interiacentia spacia. Nam Aphricanæ regionis ex vrbe Roma ille scribebat episcopis.

Norma patrum illo tempore.

Alexander etiam sub Traiano.

Idem liquet ex B. Alexandri testimonio, qui Euaristo succedens, & ipse sub Traiano ecclesiæ Christi præfuit. Qui in epistola, quam scribit orthodoxis omnibus per diuersas prouincias Christo famulãtibus, affirmat apostolicæ sedis autoritati, summarum dispositiones causarum, & omniũ grauiora negocia ecclesiarũ ab ipso domino B commissa, ipso dicente principi apostolorum Petro: Tu es Petrus, & super hanc petram ędificabo ecclesiam meam. Vides horum concordi testimonio, ab ipso ecclesiæ exordio ita prædicatũ in vniuersa ecclesia, ita receptũ & creditũ, ita quoq; obseruatum, vt maiores grauioresq; causæ ecclesiasticæ reseruatæ essent dispositioni autoritatis sedis apostolicæ. Quod ipsum confirmat istorũ omnis beatissimorũ successio, vt intelligas apostolicã esse traditionem & doctrinam, quæ continua catholicorum ab initio episcoporum successione, præsertim in cathedra Petri & apostolica (vbi ea singulari, vt supra demonstrauimus, priuilegio conseruata est syncera & integra) velut per manus tradita peruenit ad nos. Nam & Sixtus ille primus, qui continuo post Alexandrum sub Hadriano Christi ecclesiæ præfuit, in epistola, qua totius ecclesiæ instruit episcopos, sic habet inter cætera:

Sixtus I. sub Hadriano imperatore.

Si quis, inquit, vestrum pulsatus fuerit aliqua aduersitate, licenter hanc sanctam & apostolicam appellet sedẽ, & ad eam, quasi ad caput perfugium habeat: ne aut innocens damnetur, aut ecclesia sua detrimentum patiatur. Si autem ei quidem necesse fuerit, eam tamen appellare minime ausus fuerit, & vocatus ab hac sede fuerit, non renuat venire: sed confestim vt ei nunciatum C fuerit, venire festinet, & causas pro quibus vocatus est, prudenter disponat, atq; si necesse aliquid corrigere fuerit, cũ his, quos hic primos inuenerit, corrigat. Ad ecclesiam tamen suam non prius reuertatur, quam literis apostolicis vel formatis pleniter instructus: vt si purgatus fuerit, postquam domum reuersus fuerit, cognoscant vicini sui qualiter hic sua aliorumq; causa discussa fuerit, &c. Ab hac enim sancta sede à sanctis apostolis tueri, defendi & liberari episcopi iussi sunt: vt sicut eorũ dispositione ordinante domino primitus sunt constituti: sic huius sanctæ sedis (cuius dispositioni eorũ causas, & iudicia seruauerũt) protectione sint ab omnibus peruersitatibus semper liberi. Hæc ille Sixtus.

Anicetus etiam ille, sub quo beatus Polycarpus Ioannis euangelistæ discipulus & auditor Romam venit consors gloriosi martyrij, quo vterque sub Vero & Commodo consummatus est, ad Gallicanas ecclesias inter cætera scribit in hæc verba: Si aliquis, inquit, metropolitanorum inflatus fuerit, & sine omnium comprouincialium episcoporum præsentia vel concilio eorum, aut alias causas, nisi eas tantum, quæ ad propriam suam parochiam D pertinent, agere, aut eos grauare voluerit, ab omnibus districte corrigatur, ne talia deinceps præsumere audeat. Sin vero incorrigibilis, eisque inobediens fuerit, ad hanc apostolicam sedem (cui omnia episcoporum iudicia terminare præceptum est) eius contumacia referatur, vt vindicta de eo fiat, & cęteri timorem habeant. Si autem propter nimiam longinquitatem, aut temporis incommoditatem, vel itineris asperitatem graue ad hanc sedem eius causam deferre fuerit: tunc ad eius primatem causa deferatur, & penes ipsum huius sanctæ sedis autoritate iudicetur. Hæc Anicetus ille.

Anicetus sub Vero & Commodo principibus.

Eleutherius quoque, qui sub M. Antonino præfuit Christi ecclesiæ, ad easdem Gallicanas ecclesias scribens: De accusationibus, inquit, clericorum, super quibus consulti sumus, quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem Apostolicam deferre, finitiua tantum episcoporum iudicia huc deferantur, & huius sanctæ sedis autoritate finiantur. Sicut ab apostolis eorumque successoribus, multorum consensu episcoporum iam definitum est. Nec in eorum ecclesijs alij aut præponantur aut ordinentur, antequam hic eorum iuste ter-

Eleutherius sub Antonino.

A ſte terminentur negocia. Quoniam quanuis liceat apud prouinciales, aut metropolitanos atque primates eorum ventilare accuſationes vel criminationes: non tamen licet definire ſecus, quàm prædictum eſt. Hæc ille Eleutherius.

Victor. Victor autem huius proximus ſucceſſor & ipſe glorioſus Chriſti martyr, ſub predictis An. Vero, & L. Commodo, Chriſtum ſua morte glorificans, ad Theophilum Alexandrinum Aegyptiorumq; epiſcopos ſcribens, atq; ipſos arguens quòd ſibi præſumerent ea, quæ ad ſolam huius ſedis autoritatem pertinerent, nempe epiſcoporum cauſas ſimpliciter definire, quo redargueret efficacius, etiam ipſum citat eccleſiaſticum canonem, qui ab apoſtolis conſtitutus & obſeruatus eſſet deinceps continuo, dicens: Vnde ſtatutum liquet à tempore apoſtolorum, & obſeruatum deinceps.

Placuit, vt accuſatus vel iudicatus à comprouincialibus, in aliqua cauſa epiſcopis, licenter appellet & adeat Apoſtolicæ ſedis pontificem, qui aut per ſe, aut per vicarios ſuos, eius retractari negocium procuret. Et dum iterato iudicio pontifex illius cauſam tractat, nullus alius in eius locum ponatur aut ordinetur epiſcopus. Quoniã quanquã
B comprouincialibus epiſcopis accuſati cauſam epiſcopi ſcrutari liceat, non tamen abſolute definire inconſulto Romano pontifice permiſſum eſt. Quum vni beato Petro, non ab alio, quã ab ipſo dictum ſit domino: Quæcunq; ligaueris ſuper terram, erũt ligata & in cœlis, &c. Quare, inquit, nihil aliud eſt fratres, talis veſtra præſumptio, niſi apoſtolorum ſucceſſorumq; ipſorum terminos tranſgredi eorumque decreta violare. Hæc ille Victor.

Sixtus II. Eadem penè ad verbum Sixtus ille ſecundus, glorioſus Chriſti martyr & pontifex, etiam fidentiſsime prędicat, atq; iterũ iterumq; repetit, tum in epiſtola ad Hiſpaniæ epiſcopos, tum etiam in altera ad Gratum epiſcopum. In qua inculcans, vt omnibus epiſcopis in quibuſcunque appetantur aut opprimantur calumnijs, & quoties opus habuerint, licite & libere appellare poſsint ad iudicium ſedis apoſtolicæ, atque ad eam quaſi ad matrem confugere. Cuius, inquit, diſpoſitioni omnes maiores cauſas eccleſiaſticas, & epiſcoporum iudicia, antiqua apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, atq; canonum autoritas reſeruauit. Subiungens etiam illum, quem Victor citauit, apoſtolicum canonem.

Zepherinus. Zepherinus item ad Siciliæ epiſcopos, docens quomodo peragenda eſſent epiſcoporum iudicia: Finis vero, inquit, eius cauſæ ad ſedem apoſtolicam deferatur, vt ibidẽ terminetur, nec antea finiatur (ſicut ab apoſtolis & ſucceſſoribus eorum olim ſtatutum eſt) quam eius autoritate fulciatur, &c. Iudicia enim epiſcoporum, maioreſq; eccleſiæ cauſæ, à ſede apoſtolica, non ab alia, (ſicut apoſtoli & ſancti ſucceſſores eorum ſtatuerũt) cũ alijs epiſcopis ſunt terminandæ. Quia licet & in alios transferatur epiſcopos iudicandi autoritas, vni tamen apoſtolo Petro dictum eſt: Quæcunq; alligaueris in terra, erunt ligata & in cœlis, &c. Hactenus ille. C

Marcellus. Marcellus quoq; & ipſe glorioſus martyrio, ad vniuerſos per Antiochenam prouinciam conſtitutos epiſcopos, inter cætera de Apoſtolicæ etiam ſedis autoritate ſcribit in hæc verba:

Ab eius, inquit, diſpoſitione deuiare non oportet, ad quam cuncta maiora negocia, diuina diſponente gratia, iuſſa ſunt referri, vt ab ea regulariter diſponantur, &c. ad quam omnes quaſi ad caput iuxta apoſtolorum eorumque ſucceſſorum ſanctiones, epiſcopi qui voluerint, vel quibus neceſſe fuerit, confugere, eamque appellare debẽt, &c. Quia epiſcoporum iudicia, & ſummarum cauſarum negocia, cunctaque dubia, apoſtolicæ ſedis autoritate agenda ſunt & finienda. Et omnia prouincialia negocia huius ſanctæ & apoſtolicæ ſedis eccleſiæ ſunt retractanda iudicio, ſi huius eccleſiæ pontifex præceperit. Hæc Marcellus ille. D

Melchiades. Melchiades etiam in hæc verba ſcribit ad Marinum, Benedictum, Leontium, cæteroſque Hiſpaniarum epiſcopos. Epiſcopos, inquit, nolite iudicare, nolite condemnare abſque huius ſedis autoritate. Quod ſi feceritis, irrita erunt veſtra iudicia, & vos condemnabimini. Hoc enim priuilegium, huic ſanctæ ſedi à temporibus Apoſtolorum ſtatutum eſt ſeruare: quod illæſum manet vſque in hodiernum diem. Hæc ille.

Audis ni fallor Chriſtiane lector, in his tam multis, tam ſanctis, & tantæ autoritatis patribus, ab initio in apoſtolica cathedra, (in qua vna orthodoxæ fidei & apoſtolicæ traditionis ſynceritatem ſingulari priuilegio conſeruatam demonſtrauimus) continua penè ſerie ſibi ſuccedentibus, illius primitiuæ eccleſiæ recognitionem & communẽ ſententiam de autoritate illa (quam adſtruimus) ſedis apoſtolicæ. Nam fuerunt hi omnes non ſolum ante Nicenum concilium, ſed ante vniuerſa penè concilia, ſub

A ipsis continuo apostolorum temporibus. Quos vt à mentiendi fingendiq; aliquid voluntate defendit autoritas, vita sanctissima, & à plerisq; eorum pro orthodoxæ veritatis & fidei assertione gloriosum susceptum martyrium: ita recens apostolorum & initij memoria, atq; adeo apostolorum quorundam adhuc præsentia, nec libertatem admittebat vllius fictionis aut mendacij. Quare fuisse hos apostolicos ecclesiasticosque canones, obseruatosque ab initio, quos tot tantique pontifices tanto cõsensu proferunt, & vniuerso orbi confidentissime obiectant, dubitari omnino nõ potest: eo minùs, cum hoc ipsum, non solùm ordinem ecclesiasticæ hierarchię necessario requireret, vt omnis inferiorum autoritas prorsus subsit autoritati capitis, sed etiã in vmbra illa & figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, hoc ipsum fuisse expressum, superius demõstrauerimus. In qua omne arduum negocium & quicquid grauius erat, referri oportebat ad Mosaicam cathedram.

Idem demonstrare autoritate Niceni concilij, & catholicæ ecclesiæ consensu & recognitione post tempus Niceni concilij.

B

CAP. VIII.

Quandoquidem principij loco prædicta vtemur sententia ad demonstrandũ, quęnam sit, & vnde pendeat conciliorum omnis generis vniuersa autoritas, accuratius aliquanto eidem insistere libuit, & diligentius demõstrare eiusdem veritatẽ indubiam. Quæ vt iam satis enituit, tantorum patrum, qui apostolos continua serie subsequuti sunt, ad ipsa vsque Niceni concilij tempora, concordi testimonio. Per quos facile intelligitᷓ catholicæ ecclesię consensus, & cõmunis sententia, quam falsam esse est impossibile: Ita eadem clarissime cõfirmatᷓ autoritate Niceni concilij. In quod ex toto orbe conuenientes CCCVIII. orthodoxi sanctiq; episcopi, post Arrianã condemnatam blasphemiã, pro conseruando ordine & vigore hierarchiæ ecclesiasticæ obliterari antiquariq; incipientes antiquos illos apostolicos ecclesiasticosq; canones renouarunt. Et inter cæteros illũ, quem toties audistis citatum, de episcoporũ iudicijs. Quemadmodum euidenter constat ex plerisque Iulij primi epistolis ad illam Antiochenã synodum. In qua sub Eusebio illo Nicomediensi, Arrianæ factionis signifero, aduersus beatũ Athanasium orthodoxæ Nicenæq; fidei propugnatoẽ, & alios plerosq; orthodoxos episcopos supra XC. episcopi cõuenerant. Nã fecit (quod post intelliges) Arriana illa fax, vniuersum penè conflagrãs Orientẽ, atq; adeo orbem terrarũ, continuo post celebratum Nicenum conciliũ, vt ex illorum temporũ scriptoribus, & authenticis epistolis, sparsim citatos Nicenos canones, colligere, & velut emendicare cogamur. Scribit autem ille Iulius epistola prima ad illos Antiochiæ congregatos in hæc verba: C

Audite, inquit, iam factã in Nicena ciuitate synodũ, cui & ego ipse conscientię meæ cultũ decenter exhibui, quæ nihil aliud voluit, quàm concordiã omnibus fabricare, & pręcunctis arguere ac remouere hanc insidiantiũ altercationẽ. Quorũ pręuidẽtes sancti patres insidias illicitasq; altercationes, vnanimiter in prædicta statuerũt synodo, vt null⁹ episcopus, nisi in legitima synodo, & suo tẽpore apostolica autoritate cõuocata, super quibusuis criminib. pulsatus iudiceᷓ vel damnetur: sin aliter pręsumptũ à quibusuis fuerit, in vanũ deducatur, quod egerint, nec ecclesiastica vllo modo reputabunᷓ. Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, conuocandarũ generalium synodorum iura, & iudicia episcoporũ, singulari priuilegio euangelicis & apostolicis, atq; canonicis cõcessa sunt institutis. Quia semper maiores causæ ad apostolicã sedem multis autoritatibus referri præcepta sunt, &c. Et rursus: Dudũ siquidẽ à sanctis apostolis, eorũq; successorib. in antiquis decretis statutũ fuerat (quę hactenus sancta & vniuersalis tenuit & tenet ecclesia) non oportere pręter sententiã Rom. pontificis cõcilia celebrari, nec episcopos damnari. Quoniam sanctã Rom. ecclesiã, primatẽ omnium ecclesiarũ esse voluerunt. Et sicut B. Petrus apostolus primus fuit apostolorum omniũ: ita & hęc ecclesia suo nomine cõsecrata, domino instituẽte, prima & caput sit cæterarũ, vt ad eam quasi ad matrem & apicẽ omniũ, maiores ecclesiæ causæ, & iudicia episcoporũ, & iuxta eius sententiã sumant terminũ. Hactenus ille. Audis itaq; quid dicat Iulius, quos apostolicos, antiquos & obseruatos ab initio canones ꝓferat. Quẽ etiã Niceni cõcilij, vt videlicet nullus episcopus, etiã in quacunq; synodo, nisi apostolica autoritate conuocata, super quibusuis

Iulius ad congregatos in Antiochena synodo.

Decretũ Niceni concilij.

D

Conuocandarũ vniuersalium conciliorum autoritas.

Statutũ apostolicum.

A busuis intentatis criminibus iudicetur, aut condemnetur.

Quod si mihi hic quisquā occurrat, apud Ruffinum non legi prædictū canonem inter eos, quos ipse enarrat Niceni cōcilij. Respondebo vni Iulio, quàm decē Ruffinis, vt in omnibus, ita hac maximè in re plus esse autoritatis & fidei. Nā vt cætera pręteream omnia, cū ille viginti tantū annis post celebratū Nicenū concilium, dictam epistolam scriberet aduersus totius penè Orientis episcopos, qui contra Athanasiū & alios Nicenæ fidei zelatores (quam etsi non aperto Marte, occultis tamē machinationibus impugnabant) apud Antiochiam conuenerūt, quorū pleriq; Niceno interfuerant concilio: quis credet illū, prædictum quem citat canonem Niceni concilij, de suo capite ausum confingere? Quod si ad euentum spectes, quem supra explicauimus, illius tragœdiæ, facile intelliges Iulium non territasse illos fumis & mendacijs: sed ipsa rei veritate conuicisse, qua coacti sunt eius autoritati cedere, eius se submittere iudicio. Quod orbis vniuersus, tanquam eius quod in cœlo ratum firmumq; esse non dubitaB ret, absq; vlla hæsitatione sequutus est.

Ruffinus quā parum integre enarret Nicenos canones.

Quam autē Ruffinus parum integre, aut ex fide enarret Niceni concilij canones ex eo perspicuū est, quod cum ex iuratissimis testibus, irrefragabiliq; eorum testimonio, qui ipsi non interfuerunt solum, sed etiam pręfuerunt condendis eisdē, constet septuaginta fuisse canones eius concilij: ipse tamen non nisi viginti enumerat. Qua quidē in re non tam Ruffini fidem, quàm Arrianorum accuso perfidiā. Quorum impietate & fraude, adiuta impij imperatoris Constantij autoritate & potentia, effectū est, vt de canonibus statutisq; Niceni concilij dubitaretur continuo post celebratum Nicenum concilium, exustis per vniuersas Orientis ecclesias authenticis eius exemplaribus: adeo vt solū illud quod tum adhuc Romæ seruabatur, restaret integrū. Quod ipsum etiā iamdudū iratis nobis superis perijt, & ecclesiæ Christi subtractum est, seu dolo & fraude hæreticorum, seu per hostiles barbaricosque incursus, quos deinceps haud infrequentes vrbs passa est. Quæ vt vera intelligas, audi quid ad Marcum beati Syluestri in cathedra apostolica successorem, scribat gloriosus ille Christi confessor, & Alexandrinus pontifex Athanasius cum vniuersis Aegyptiorum orthodoxis episcopis.

Fuisse septuaginta canones Niceni concilij.

Arrianorum perfidia toto Oriente exusta exemplaria authētica Niceni concilij.

Ad vos, inquiunt, peruenisse non dubitamus, quanta & qualia ab hæreticis, & maximè ab Arrianis quotidie patiamur: quo- C niam in tantum ab eis persequimur, vt etiam viuere iā nos tædeat. Nam instanti tempore subito & insperato in nos irruentes, nosq; iuxta præceptum domini (qui ait, si vos persequuti fuerint in vnam ciuitatem, fugite in aliam) fugiendo, propter populi cladem, declinantes, nos comprehendere non potuerunt, sed omnia nostra depopulati sunt. In tantum enim nostra vastauerūt, vt nec libros nec vestimenta ecclesiastica, &c. nobis dimitterēt. Libros quoq; nostros ad minimū incendentes, nec iota vnum nobis reliquerunt. Nicenam synodum propter veritatis fidem, qua clerus & populus imbuebantur, & maxima parte iam imbuti erant, in contumeliam nostram, & omnium Christianorū incēderunt. Quapropter precamur pater beatissime, quia non dubitamus apud vos plenaria esse Niceni concilij exemplaria, vt nobis illa quæ sanctæ recordationis prædecessoris vestri Syluestri fuerunt, sub tuta mittatis stipulatione. Nā quādo prædictæ synodo, cū beatæ memoriæ Alexandro, digno deo pōtifice nostro, id est, Alexandrinæ magnæ ciuitatis episcopo, in diaconatus interfuimus officio, sub nostræ pręsentię testimonio, per beatos viros, Victorem & Vincentium presbyteros, apo- D stolicæ sedis apocrysarios, missa sunt prædicto papæ Syluestro cū adstipulatione subnixa capitula septuaginta. Sane præsentib* nobis, octuaginta in memorata synodo capitula tractata sunt, scilicet quadraginta à Græcis, Græca lingua, & quadraginta à Latinis, similiter Latina edita lingua. Sed visum est CCXVIII. patribus spiritu sancto repletis, in prædicto concilio congregatis, & maxime iam dicto Alexandro, & etiam apostolicæ sedis apocrysarijs, vt decem capitula adunirentur alijs, atque in congruis locis insererentur, & ad formam LXX. discipulorum, vel totius orbis terræ linguarum LXX. tanti & tam excellentis concilij fierent capitula, quæ omnem Christianorum orbem in vnitate fidei confirmarent, & omnes sub sacerdotali & Christiano nomine degentes, vna fides, vna sacerdotalis atq; clericalis regeret norma, nec quisquā à suo dissideret capite. Nunc ergo, quoniam ab inimicis sanctæ dei ecclesiæ præfata septuaginta Niceni concilij capitula, quæ iubente domino meo Alexandro, decreto omniū episcoporū attuli, quæ etiam coram omnibus recitaui atq; transcripsi, sunt igne cōbusta: optamus, vt à vestræ sanctæ sedis ecclesiæ autoritate, quæ est mater & caput

Nota testimonium.

Nota recognitionem.

A omnium ecclesiarum, ea ad correctionem & recreationem fidelium orthodoxorum percipere per præsentes legatos mereamur. Hactenus Athanasius cum suis Aepyptiorum orthodoxis episcopis. Quibus in hæc verba à Marco rescriptum est:

Marci ad illos respõsum.

Dominis venerabilibus fratribus Athanasio, & vniuersis Aegyptiorum episcopis, Marcus sanctæ Romanæ apostolicæq; sedis, & vniuersalis ecclesiæ episcopus, &c. Primũ consolatus eos super afflictionibus, quas pro orthodoxæ fidei veritate sustinerent: De capitulorum, inquit, numero Niceni concilij, quibus vos interfuisse literis vestræ fraternitatis significastis, à nostris qui vna vobiscũ interfuerunt, diligentioribus requisiuimus collationibus. Qui ita vt vestræ testatæ sunt literæ, omnẽ nobis ordinẽ exposuerunt, & vestram epistolam veram esse per omnia testificati sunt. Non ꝙ nos sinistrum aliquid vestra ex parte arbitraremur: sed quoniã, & nos & vos, aliosq; absq; vlla in posterum titubatione idem sentire optaremus, & sancta Romana ecclesia, quæ semper immaculata permãsit, &, domino ꝓuidente, beatoq; Petro opẽ ferente, in futurũ permanebit, sine vlla hereticorum insultatione, etiam hac in re firma, immobilisq; omni tempore persisteret. B His itaq; sic peractis, diligenter perquirentes in sancto nostræ & apostolicæ sedis scrinio, ea quæ sanctæ recordationis prędecessori meo Syluestro sunt directa, LXX. vt significastis capitula illæsa inuenimus. Ipsa autem vobis propter autoritatem, & subscriptionẽ tantorum patrum & eius magni concilij minime misimus: sed per eadem coram apocrysarijs vestris, alia similia, eundem numerũ, eademq; verba, & ipsam subscriptionem continentia, vobis rescribere, & sub certa stipulatione & confirmatione mittere curauimus, &c. Hæc ille Marcus Athanasio cum Aegypti orthodoxis episcopis.

Et hanc attestationem pondera.

Orthodoxæ fidei perpetua soliditas in Rom. ecclesia.

Audis ergo hic non XX. tantũ, quot memorat Ruffinus, sed LXX. fuisse canones Niceni concilij. Idq; à testibus iuratissimis & plane irrefragabilibus.

Sed & Iulius ille in secunda sua aduersus illam Antiochenam synodum epistola, post grauiter insectatas in eadem congregatorum in viros innocentes & sanctos calumnias: Tales, inquit, insidiatores spiritu præuenientes sancti patres in Nicea congregati leges statuerunt, quas nos canones appellamus, ne facile probi ab improbis damnarentur. Ex quibus non nullas sententias his inseri iudicauimus, vt tantorum patrum autoritate nostra roboraretur epistola, &c. C Subiungit autem ex LXX. illis Nicenis canonibus XXIIII. quorum omnium illos transgressores arguit. Ex quibus quem pro XVIII. citat, quoniam euidenter confirmat ac renouat illum quem supra toties, tantorum pontificum testimonio audistis ecclesiasticum apostolicumque canonem, hic adscribere visum est. Est autem in hæc verba:

Canon ille 18. Niceni cõcilij citatus à Iulio de appellationibus deferendis ad sedem apostolicam.

Placuit vt omnes episcopi, qui in quibusdam grauioribus pulsantur vel criminantur causis, quoties necesse fuerit, libere apostolicam sedem appellent, atq; ad eam, quasi ad matrẽ confugiãt, vt ab ea, sicut semper fuit, piè fulciãtur, defendãtur ac liberẽtur. Cuius dispositioni omnes maiores ecclesiasticas causas, & episcoporũ iudicia, antiqua apostoloru, eorũq; successorũ, atq; canonũ autoritas reseruauit. Hactenus verba 18. Niceni canonis. Ad quẽ modum citat ad numerum 24. ex quibus singularis huius sedis euidentissime cõprobatur autoritas, eosq; in totius orbis conspectu, aduersus illos ipsos, qui Niceno concilio interfuere, magna autoritate confidentissime obijcit. At illorum omnium nec vnus quidem apud Ruffinum legitur. Subiungit autem post recitatos illos in hæc verba: Si quis autem D de his abundantiora & ampliora scire voluerit, in sacro nostræ sedis ecclesię scrinio ea, quæ prædiximus, inueniet. Verum me dixisse testis est diuinitas. Hactenus ille. Itaque hic audis testem, audis testimonium, audis iusiurandum.

Liberius ad Athanasium & Alexandrinam synodum.

Sed & huius successor Liberius in epistola ad beatissimum Athanasium & secum congregatos in Alexandrina synodo episcopos, etiam hoc citat decretum Niceni concilij, quod apud Ruffinum non legitur.

Canon Niceni cõcilij quo se tuebatur Nestorius.

Igitur, inquit, prędictum sanctum Nicenum concilium definiuit, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere vel componere, aut sapere vel docere aliter, nec quicquam in fide sentire aut proferre, ꝙ his patrum regulis possit obuiare. Qui autẽ præsumpserit cõponere aliã fidem, aut ꝓferre, docere vel tradere aliud symbolũ ad viam veritatis conuerti desiderantibus de quacunque hæresi, vel ex Iudæis, vel paganis Christianos se fieri volẽtibus: hi si episcopi fuerint aut clerici, alienari quidẽ episcopos ab episcopatu, clericos à clero: si vero monachi aut laici fuerint, anathemate feriri. Hactenus sentẽtia Niceni illius canonis referẽte Liberio. Quo suã pertinaciã tuebatur

A batur Nestorius, dicens: sacratissimam virginem Mariã, hominis tantũ, non etiã dei fuisse genitricẽ. Ad ꝗ confitendũ cũ vrgeretur ab orthodoxis, sufficere sibi respondebat ꝑfiteri symbolũ Niceni concilij, in quo patres de dei genitrice nullã fecissent mentionẽ, addidissent insuper prædictum canonẽ, per quẽ etiã interdictum esset, illi symbolo quicquam addere aut detrahere. Quẽadmodũ cõstat ex beati Cyrilli aduersus eundẽ Nestorium epistola, qua dictæ eius cauillationi respõdit in hæc verba: Nõ tibi sufficiet confiteri symbolum fidei nostræ solum, editum à magna synodo in spiritu sancto pro tẽpore congregata Niceæ. Intellexisti enim non recte, interpretatus es non recte, sed peruerse. Contra hæreticorum importunitates interdictum est plus vel minus, aut aliam fidem affirmare, conscribere, componere, docere vel sapere, quæ aliquid superinducere aut subtrahere moliatur sacræ mentis intellectui eorum, qui in Nicea symbolum conscripserunt, &c.

B. Innocentius.

Rursus B. Innocentius inter regulas suæ disciplinæ ecclesiasticæ ad Victoritium Rothomagensem, capite tertio. Si quæ autem, inquit, causæ vel contentiones inter clericos, vel inter laicos, tam superioris gradus, quàm etiam inferioris exortæ fuerint, placuit vt secundum synodum Nicenam, congregatis omnibus eiusdem prouinciæ episcopis terminentur. Nec alicui liceat (sine tamen præiudicio Romanæ ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reuerentia custodiri) relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia dei ecclesias nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias, aut aliarum prouinciarum prius episcoporum iudicium expeiri. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniurarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ fuerint in medium deuolutæ, ad sedem apostolicam (sicut Nicena synodus statuit, & beata consuetudo exegit) post iudicium episcopale referantur. Hactenus ille. Audis itaque etiam hoc teste Niceni concilij canonibus constitutum, & antiqua consuetudine obtentum, quæ ab ipsis apostolorum canonibus atque institutiõne, vt supra audiuisti, habuit originem, vt maiores omnes causę ad apostolicę sedis autoritatem specialiter pertinerent, vtque eius in omnibus causis iudicijsque excepta sit autoritas, ad quam omnes liceat confugere. At horum apud Ruffinum nulla mentio. Quemadmodum nec eius, cuius meminit beatissimus Leo ad Theodosium Augustum de Ephesina illa secunda synodo. Qui post enarrata impiè pleraque ac tyrannicè in ea gesta à Dioscoro Alexandrino episcopo, in oppressionem orthodoxæ veritatis, & appellationem à legatis apostolicæ sedis pro inique damnatis interpositam aduersus synodalem sententiam, petentibus eandem retractari autoritate sedis apostolicæ vna cum synodali iudicio, subdit: Quam autem post appellationem interpositam, hoc necessario postuletur, canonum Niceæ habitorum decreta testantur, quæ à totius mundi sacerdotalibus sunt constituta. Hęc ille Leo. Tu autem profer, quisquis es, qui non alios Nicenos canones, quã qui apud Ruffinum leguntur, fuisse contendis, profer, inquam, ex illis vllum verbum, quod de retractandis episcoporum synodalibus iudicijs post interpositam appellationem loquatur.

B marks in margin: *Singularis autoritas Roman. ecclesiæ.* — *B. Leo ad Theodosium imperatorem.* C

Theophilus Alexandrinus.

Iam vero vbi & ille est inter Ruffinos canones, quem de paschate æditum tradit Alexandrinus Theophilus, statutum scribens in Niceno concilio, vt ab VIII. Idus Martij, vsque in diem nonarum Aprilium, diebus videlicet XXVIII. qualiscunque luna nata fuerit medio spatio, mensis primi initium faceret. Quartamdecimam vero à XII. Calend. Apriles, vsque ad XVIII. Calend. Maij, solerter inquiri debere. Et si die sabbatorum inciderit, consequenti die dominico, id est, luna XV. pascha celebrandum fore. Et si die dominico XIIII. eiusdem mensis primi euenerit, ipsa hebdomada transmissa in alterum diem dominicum celebrari pascha debere. Hæc ille statuta affirmat in Niceno concilio. Cuius decreti mentionem fecit Antiochena synodus, etiam anathema addens in eius transgressores in hæc verba: Omnes, qui audent dissoluere regulam sancti & magni concilij Niceni, quod celebratum est in præsentia dei amantissimi Constantini imperatoris, de sancta ac salutari festiuitate paschæ, excommunicatos & abiectos esse debere ab ecclesia.

Canon paschalis Niceni concilij. D

Sed vt reuertamur ad illum canonem tam apostolicum quàm Niceni concilij, de episcoporum iudicijs, & maioribus omnibus causis ecclesiasticis specialiter reseruatis huius sedis autoritati & iudicio, ne forte cauilleris ex Romanorum tantum pontificũ te audisse testimonio: audi quid de eo scribat & affirmet ille orthodoxæ

Recognitio & testimonium B. Athanasij & Alexandrinæ synodi.

A veritatis strenuißimus assertor Athanasius, cum vniuersis Aegyptiorum, Libyæ, Thebaidis, orthodoxis episcopis ex Alexandrina synodo, ad Felicem substitutũ Liberio.

Primum conquerentes intendi sibi vim ab aduersarijs, vt in professionem fidei eorum etiam ipsi subscriberent, aut saltem ne eorundem communionem vitarent: Sed nequaquam, inquiunt, vobis inconsultis hoc agere præsumimus. Canonibus quippe iubentibus, absq; Romano nos nihil de maioribus causis decernere debere pontifice. Ideoq; & vestræ apostolicæ sedis imploramus auxilium, &c. Cui omne episcoporum iudicium commissum est. Nam scimus in Nicena synodo CCCXVIII. episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum, non debere absq; Romani pontificis sententia concilia celebrari, nec damnari episcopos. Licet hæc & alia plurima necessaria ab hæreticis, qui nos quotidie infestant & perdere nituntur, vt facilius nos capere possint, sint synodica capitula incensa nobisq; sublata. Et post aliquanta.

Vide, quid dicant iubere canones.

Decretum Nicenum circa episcoporum accusationes.

Nouimus namque in præfata synodo generaliter esse decretum, vt nullus passim vageq; episcopos, aut præsumptiue lacerare, aut accusare, & qui non sunt rectæ fidei, B aut bonæ aut claræ cõuersationis, infamare præsumant: sed prius, si erga episcopos, aut rectores ecclesiæ quisquam causam habuerit, eos cum charitate mansuete conueniat: aut ipse, si secus egerit, accusator excommunicetur. Quod si ab eis nihil valuerit recte percipere, tũc primo metropolitanos, deinde summos adeat primates, & ipsi tẽpore cõgruo canonice eos conuocare debebunt. Qui si aut suis rebus spoliati, aut ꝓprijs sedibus eiecti, aut exulantes, vel oppressi, aut inique tractati fuerint, primo eruantur, & canonice restituantur, atq; omnia sibi ablata integerrime eis legibus reddantur. Quoniã prius, quã hæc fiant (vt in prædicto cõstitutũ est cõcilio) nec canonice cõuocari, nec distringi à quoquam possint.

Similiter à prædictis patribus est definitũ consonanter, vt si quisquã episcoporum, aut metropolitanum, aut comprouinciales iudices suspectos habuerit, vt sanctam Romanam appellent sedẽ. Cui ab ipso domino potestas ligandi & soluendi speciali est priuilegio super alios concessa, &c.

Nota antiquas regulas ecclesiasticas.

Antiquis enim regulis sancitum est, vt quicquid, quamuis in remotis & in lõginquo positis prouincijs, super episcoporum querelis aut accusationibus ageretur, non prius ratum, aut accipiendum esset, quàm C ad notitiam almæ sedis vestræ fuisset prolata pronunciatio, quæ aut firmaret, aut infirmaret, ne passim ab accusatoribus columnæ conuellerentur ecclesiæ, &c. Hæc ille Athanasius cum tot orthodoxis episcopis in Alexandrina congregatis synodo. Quibus dubitari non potest medium interfuisse Christum, sed nec eos minime ignorasse ecclesiasticos canones, maxime autem Niceni concilij, æque autem nõ confinxisse illos, quos memorabant eius concilij canones, quamuis nullum eorum omnium apud Ruffinum sit legere. †

† De eodem rursus audi totius Africanæ ecclesiæ confessionem & testimonium, ex B. Stephani archiepiscopi in concilio Mauritaniæ præsidentis, & trium conciliorum Africanæ prouinciæ, quam ex communi decreto ad beatum Damasum scripserunt, epistola in hæc verba.

Beatissimo domino, & apostolico culmine sublimato, sancto patri patrum, & summo omnium præsulum pontifici Damaso, Stephanus archiepiscopus, cum concilio Mauritaniæ, & vniuersis episcopis de tribus concilijs Africanæ prouinciæ.

Notum facimus vestrę beatitudini, quod quidam fratres in confinio nobis positi, quosdam fratres nostros, venerabiles videlicet episcopos, vobis inconsultis à proprio deijciunt gradu & deijcere moliuntur. Cum vestræ sedi, episcoporum iudicia, & summorum finem ecclesiasticorum negociorum, in honorem beatissimi Petri, patrum decreta omniũ, cunctam reseruauere sententiam de dei rebus, quę omni sollicitudine obseruare debemus. Maxime enim debent illa ab ipso pręsulũ examinari vertice D apostolico, cui⁹ vetusta sollicitudo est, tam mala dãnare, q̃ ꝓbare ꝓbãda. Antiquis enim regulis sancitũ est, vt q̃cquid horũ, quãuis in remotis & lõ ginquo positis ageretur ꝓuincijs, nõ prius tenẽdũ vel accipiẽdũ sit, nisi ad notitiã almę sedis vestræ fuisset deductũ, vt eius autoritate, q̃cquid fuisset pronũciatũ, firmaretur. Atq; alia multa talia & similia super his cõstituta sunt. Itaq; si in prędictis illicitè pręsumptũ est, vt semper vestræ sedis cõsuetudo fuit, festinãter occurrite, & pro veritate, paternisq́; canonib. viriliter certãtes his resistite, &c. Et deus creator omniũ, lõgæuũ cõseruet apostolatũ vestrum, ad stabilitatem ecclesiarum sanctarũ & orthodoxę fidei, vosq́; pastorem bonum, qui pro spiritualibus ouibus ponitis animam, atque baculo pastorali lupos rapaces expellitis, & omnibus oppressis auxilium fertis. Quod & istis, & omnibus semper vos facere optamus, sanctißime papa. Hactenus illi.

Nota antiquas regulas.

Audis itaq; horum tot episcoporum, atq; adeo totius Africanæ ecclesiæ confessionem, claramq; sentẽtiam, consonã cum ea, quam supra audiuisti, beatißimi Athanasij

& tot

A & tot secum congregatorum totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis, orthodoxorum episcoporum confessione & testimonio. Quem esse, fuisseque communem orthodoxæ ecclesiæ sensum, nunquid dubitandum est? Quibus in hæc verba rescripsit ille Damasus:

Rescriptum Damasi episcopi catholicæ ecclesiæ.

Damasus seruus seruorum dei, atque per gratiam eius episcopus sanctæ catholicæ ecclesiæ & vrbis Romæ, Stephano archiepiscopo præsidenti in concilio Mauritaniæ, & vniuersis Africanæ prouinciæ episcopis:

Lectis fraternitatis vestræ literis, primo gratias ago, quod tantorum patrum merear benedictione frui: deinde, quod circa fratres sollicitos vos reperi, & cum eis crucem domini deferre, qui ait: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &c. Igitur quando in præsenti opportunè gestorum consultatione, apostolicis vestra beatitudo visceribus commota nos hortata est, tuitionem fratrum apostolica impendere autoritate, & eorum iniurijs subuenire, dum constet eadem vos cum Apostolo compassibiliter dicere: Quis infirmatur, & ego non infirmor?
B Quis scandalizatur, & ego non vror? Satagentes, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, à sæuis bestijs laceretur, aut capiatur. Pro qua re oportet, iuxta vestram prudentem commonitionem, magis autem secundum domini diuinam præceptionem, nos qui supra domum eius, hoc est, vniuersalem aut catholicam ecclesiam episcopalè suscepimus ministerium, sollicitè vigilare, ne quid de sacris eius muneribus, id est, apostolicis viris, apostolorumque successoribus, & ministris quisquam nobis inconsultis damnetur. Scitis fratres charissimi, firmamentum à deo fixum & immobile, atque titulum lucidissimum suorum sacerdotum, id est, episcoporum omnium, apostolicam sedem esse constitutam, & verticem ecclesiarum. Sicut enim diuinum verbum veraciter pronunciat, tu es Petrus, & super hoc firmamentum tuum ecclesiæ columnæ, qui episcopi intelliguntur, confirmatæ sunt. Et tibi claues regni cœlorum commisi, atque ligare & soluere potestatem, quæ in cœlis sunt, & quæ in terris, dedi, &c. Cuius vice hodie gratia dei legatione pro Christo fungimur, & omnes huius sanctæ sedis præsules eius vicem gesserunt, gerunt & gerent. Ideo omnia quæ innotuistis non licere, accuratius C demonstrarem, nisi vos tam pleniter instructos esse scirem, vt cuncta super quibus consulitis, illicita esse non dubitetis. Discutere nanque episcopos, & summorum ecclesiasticorum negociorum causas, metropolitanis vna cum omnibus suis comprouincialibus, ita vt nemo ex eis desit, & omnes in singulorum concordent negocijs, licet: sed definire ecclesiasticarum summas querelas causarum, vel damnare episcopos absque huius sanctæ sedis autoritate minime licet, quam omnes appellare, si necesse fuerit, & eius fulciri auxilio oportet. Nam vt nostis, synodum sine eius autoritate fieri, non est catholicum. Neque vlla concilia rata leguntur, quæ non sunt fulta apostolica autoritate. Hactenus Damasus.

Firmamentum à deo fixum & immobile sedes apostolica.

Reseruata autoritas sedis apostol.

Ex quibus omnibus satis, superque demonstratum existimo, non adulterinum, non subdititium, sed verum, germanumqué fuisse Niceni concilij canonem, quando episcoporum causis & appellationibus ad apostolicam sedem deferendis, in VI. Carthaginensi concilio, Faustinus, Philippus & Asellus apostolicæ sedis legati ex literis & commonitorio beati Zozimi pontificis recitarunt in hæc verba: Ita, inquit, dixerunt, dilectissimi fratres in concilio Niceno, cum de D episcoporum appellatione decernerent: Placuit autem, vt si episcopus accusatus fuerit, & eum iudicauerint congregati episcopi regionis illius, & de gradu suo deiecerint illum, & appellasse episcopus videatur, & confugerit ad beatissimum Romanum episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit ille vt renouetur, scribere his episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt. Et ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate episcopi Romani, quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum episcopis iudicent habentes autoritatem eius à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si vero crediderit sufficere episcopos, vt negocio terminũ imponant, faciat quod sapientissimo concilio suo iudicauerit. Hactenus verba canonis, quẽ aduersus Aureliũ Carthaginensem episcopũ illius cõcilij caput, & cũ eodẽ cõgregatos episco-

Vere germanum canonẽ Niceni concilij, quem de appellationibus ad sedem apostolicam in VI Carthaginen. synodo, eiusdem legati protulerunt.

Tenor canonis.

A episcopos (quos vna secum ad hoc inclinauerat, vt abolere cuperent ac niterētur obseruatam eatenus consuetudinem de referendis episcoporum iudicijs ad examen, iudiciumque sedis apostolicæ) tanquam ex autoritate Niceni concilij, pro eiusdem sedis autoritate & priuilegio proferebāt prædicti eius legati, imo ipse obiectabat Zozimus beatiss. pontifex, & cuius commonitorijs literis ijdem eius legati recitarūt ipsum concilio.

Quanquam autem illi, non solum grauem esse transmarinis illis & tam longe positis prouincijs morē illum referendorum iudiciorum episcopalium ad iudicium & examen sedis apostolicæ: sed etiam tendere eundem in dissolutionem vigoris disciplinæ ecclesiasticæ prętenderent (Cum sæpe retractaretur comprouincialium episcoporum & iudicum sententia, absolutis, restitutisque à sede apostolica damnatis ab eisdem) & ob id nequaquam acquiescerent autoritati Rom. pontificis, autoritatem tamen Niceni, quæ eis obijciebatur, concilij non audentes contemnere, negabant canonem illum haberi in his, quæ apud eos extabant, Niceni concilij exemplaribus. Super quibus ea occasione ingens mota est quæstio & controuersia, non satisfaciente illis fide Rom. exemplaris canonum Niceni concilij: sed Constantinopolim vsq; mittentibus, & Antiochiam & Alexandriam, inde petitum eius exemplaria. A quibus similia suis, æque trunca, æque imperfecta receperunt, nihil dignum tanto cōcilio continentia, nihil, inquam, præter mutila illa XX. quæ apud Ruffinum leguntur decreta, frigida sane, si per se considerentur, ac pro ecclesiasticæ totius disciplinæ constitutione ac ordinatione prorsus inefficacia. Quam tamen vniuersam, diligentissime ordinatam, constitutamque fuisse constat in illo concilio. Certè nisi improbe, impudenterque mentitos dixeris tot tantosque, quos supra audiuisti, sanctissimos patres & pontifices, dubitari omnino non potest, alia fuisse illius decreta concilij. Sed neque illud dubium esse poterit, si eorum temporum perpendas historiam, Romæ seruata fuisse veriora, integrioraque exemplaria Nicenæ synodi, quam in illis Orientis ecclesijs, quas iam annis plurimis deuastauerat ille aper de sylua, illa fera singularis, illi, inquam, Nicenæ, orthodoxæque fidei persecutores Arriani hæretici. Qui (quod supra demonstrauimus) abolentes incendio vbicunque extabant authentica eius synodi exemplaria,

Ingens quæstio orta super fidem exemplarium Niceni concilij.

B

C hoc effecerunt, vt continuo post Nicenum concilium ambigeretur de canonibus Niceni concilij.

His adde, quod & Atticus Constantinopolitanus, & Alexander Antiochenus, & Theophilus Alexandrinus episcopi, à quibus illi Nicena petebant exemplaria, eodem illo tempore, ob impiam suam coniurationem aduersus beatum Ioannem Chrysost. quem inique oppressum suis calumnijs sede Constantinopolitana eiecerant, anathemati subiecti erant à sede apostolica. Nihil ergo mirum adulterata se recepisse ab eis Niceni concilij exemplaria, apud quos nihil erat syncerum aut integrum. Quemadmodum & V. synodum adulteratam, corruptamque ab hæreticis aliquot Constantinopolitanis & Antiochenis episcopis, apostolicæ sedis legati in VI. vniuersali synodo conuicerunt, vt in actione eius XIIII. videre est. Et idem passam VI. synodum in plerisque, vt iam circumfertur & legitur, libro IIII. annotauimus. Quod ipsum de Niceni concilij canonibus factum minus mirabitur, quisquis considerauerit, quàm pertinaciter, & quàm diu aduersus illos Oriens penè vniuersus repugnauerit, conspirauerit & coniurauerit.

D Quod si intelligere volueris, illius Aurelij & consentientium secum episcoporum conatus, quibus apostolicæ sedi debitæ obedientiæ iugum nitebantur excutere, num ex deo fuerint iuxta Gamalielis illius sapientissimum consilium, subsequentium temporum expende historiam. Si enim, inquit ille, ex hominibus est consilium & opus hoc, dissoluetur: sin ex deo, non potestis dissoluere, ne quando & deo repugnare videamini.

Itaque cum post Aurelium illum successores eius nonnulli in Carthaginensi ecclesia, exempli quoque imitatores facti, debitam & consuetam obedientiam detrectarent Rom. pontificibus, & ob id passim in multos variosq; errores & excessus (vt fit semper in schismate) prolapsa esset Africana ecclesia: tandem pœnitentia ducti, & re ipsa experti, quam esset necessarium catholicæ ecclesiæ illud cathedræ Petri priuilegium, illa quoque ipsius præsidentis in ecclesiastica hierarchia autoritas: ad matris ecclesiæ gremium, & apostolicæ sedis obedientiam sub Bonifacio II. supplices recurrerunt, atque eius communionem humiliter expetiuerunt, qui sub Bonifacio primo suas aduersus eandem ceruices erigere cœperant.

Pœnitentia Carthaginens. ecclesiæ de iniusta inobedientia erga sedem apostolicam.

Quo

A Quo autem confeſsionis orthodoxæ fidei tenore, catholicæ Chriſti eccleſiæ reconciliari meruerunt, eiuſdem illius Bonifacij ſecundi, quam lib. quarto citauimus, ad Eulalium Alexandrinum epiſcopum teſtatur epiſtola. Confeſsi enim ſunt infallibilem illam domini noſtri Ieſu Chriſti ſententiam, qua Petrum petram ac fundamentum pronunciauit ſuperædificandæ ſuæ eccleſiæ, ipſa rei comprobari euidentia, ſubſecutiſque effectibus.

Tenor profeſsionis orthodoxæ fidei, ſub qua rec onciliata eſt.

In vna ſiquidem apoſtolica ſede, extra maculam conſeruatã ſemper religionem, fidemq; Chriſtianam. Dicto etiam in omnes anathemate, qui aduerſus Romanam eccleſiam & apoſtolicam ſedem ſuperbiendo ſuas ceruices erigerent. Promittentes quoq; in omnibus ſequi ſedẽ apoſtolicam, & omnia eius decreta obſeruare, ad quorũ nihilo minus obſeruationẽ etiam ſub pœna anathematis ſeſe obligarunt. Damnantes præterea & prædeceſſores & ſucceſſores ſuos, & quotquot Romanæ eccleſiæ priuilegia conarentur infringere: Vt clarius eſt videre in prædicta epiſtola.

Epilogus.

Ex quibus clariſsimum etiam eſt intelligere, non ſolum quanti illud fuerit, quod Aurelius ille Carthaginenſis epiſcopus, cũ B ſuis complicibus occaſionem quærens, vt ab amico diſcederet, illum Niceni concilij canonem reuocarit in dubium, quem prædicti apoſtolicæ ſedis legati recitarunt ex B. Zozimi literis: ſed etiam, vt inter illos ipſos rerum turbines ac tumultus ſemper præualuerit ac triumphauerit huius ſedis priuilegium & autoritas. Nam illum etiam ſuijpſius ſucceſſores cum orthodoxa damnauerunt eccleſia, quod illicitis ſuis conatibus, auſuque temerario aduerſus apoſtolicæ ſedis autoritatem repugnando, inconſutilem domini tunicam in fruſta diſcerpſerit. Illud vero apoſtolicæ ſedis priuilegium, quod ab apoſtolorum vſque temporibus obſeruatum, ac deinde in Niceno concilio inter cæteras, quas conſtituerunt regulas eccleſiaſticas, renouatum demonſtrauimus, vides vt totus ſemper recognouerit orbis, confeſſuſque fuerit. In quo aſſerendo, demonſtrandoque quod prolixiores fuerimus, non fuit abſque operæ precio. Nam totius fere cauſæ de autoritate eccleſiaſticorum conciliorum, tum aliorum, tum vniuerſalium (quorum præcipuè gratia diſputationem hanc aggreſsi ſumus) hoc erit fundamentum, hoc principium, quod firmum, ſtabileque ieciſſe oportuit.

Vt ſemper præualuerit apoſtolicæ ſedis autoritas.

C *Omnium eccleſiaſticorum conciliorum autoritatem ſubeſſe autoritati ſedis apoſtolicæ & Romanorum pontificum. Vniuerſalium vero, & medij generis conciliorum, etiam prorſus ab eadem dependere.*

CAP. VIII.

ECcleſiaſticorum conciliorum tria omnino genera ſupra diſtinximus: Prouincialia, Vniuerſalia, & quæ inter hæc ſunt generis medij: & quodque ſuis notis deliniauimus. Nunc demonſtrandum eſt, quæ ſit, & vnde pendeat ſingulorum autoritas. Quod ex ſtabilito à nobis ſuperioribus duobus capitibus principio euadet clariſſimum.

De prouincialibus itaq; (vt ab illis inchoemus, quorum & inſtitutio eſt antiquior, & vſus frequentior, cum vniuerſalia tarde agnouerit eccleſia, & raro admodũ ſui copiam faciant) non eſt magna dubitandi occaſio. Quandoquidẽ bina quotannis, ordinaria autoritate, per ſingulas quaſq; prouincias celebrari debere, antiqui eccleſiæ, Niceniq; decreuerunt canones. Secundũ quorum ſententiam de omnibus querelis, quæ inter diuerſos eccleſiaſticos ordines naſci D aſſolent, in eiſdem iudicandum eſt. Si vero inter ipſos eccleſiarum præſules de grauioribus peccatis cauſa enata fuerit aliqua, eorundẽ ſtatũ concernens, aut ſi maiorum, grauiorumq; eccleſiæ cauſarũ aliquid incidat, hæc poſt epiſcopalẽ diſquiſitionem, ad apoſtolicæ ſedis definitionẽ, iudiciumque referenda ſunt. Cuius autoritati, vt omnes maiores eccleſiaſticas cauſas (quemadmodũ iã demonſtratũ eſt) reſeruauit apoſtolicorum canonum, totius ab initio eccleſiæ obſeruatione corroborata autoritas: ita & epiſcoporũ vltimata, definitiuaq; iudicia. De quibus nihil anteratum, firmumq; eſt, quam huius ſedis autoritate corroboratum fuerit. Quod tamẽ reſtrictionẽ nonnullam accipere certum eſt, atq; ita intelligendum niſi iudicati ipſi dãnatiq; epiſcopi, aut propria ſua confeſsione & conſcientia, aut ipſa rei euidentia conuicti, cõprouincialium epiſcoporũ iudicio, ſuæq; dãnationi cõſenſerint. Nã iudicare poſſe congregatã legitimè epiſcopalem ſynodum cõprouincialiũ epiſcoporum qualeſcunq; cauſas, & Niceni concilij ille canon, quem ex beati Zozimi literis in VI. Carthaginenſi ſynodo ſupra audiuiſti recitatum à legatis ſedis apoſtolicæ, & alia pleraque, quæ ſupra indu-

Ad prouincialium conciliorum autoritatem quæ pertineant.

Quæ eorum autoritatem excedant.

A induximus, probât testimonia. Quorum iudicio si damnati consentiant, si ab eo ad apostolicæ sedis autoritatem non prouocent, nihil impedit ratum ipsum manere, quod prolatum canonicè, tacitè confitente nec prouocâte damnato, in rem transiuit iudicatam.

Prouincialium itaque conciliorum autoritatem omnino subesse autoritati sedis apostolicæ & Romani pôtificis, plane indubitatum est. Cùm ab eorū iudicio sententiaq; tam secundū apostolicos, quàm Niceni concilij canones, ad apostolicę sedis iudicium libera sit prouocatio. A qua omnia prouincialia iudicia & negocia (vt ex apostolicis canonibus citat S. Marcellus gloriosus Christi martyr & pontifex) retractanda sunt, si huius ecclesiæ pontifex præceperit. Et canone 58. Niceni concilij, quem citat ille Iulius in secunda sua aduersus Antiochenam synodum, epistola, in hæc verba constitutum est: Et prouincialis synodus retractetur per vicarios vrbis Romę episcopi, si ipse decreuerit.

Canon apostolicus.

Canon Niceni concilij.

De vniuersalibus & medij generis concilijs.

Vniuersalium verò, & quæ medij generis sunt, conciliorū, quæ sit, & vnde pendeat autoritas, & à quo, & ex quibus conuocari debeant, qui conuenire in eisdem, B vt suam autoritatem habeant, nihil minùs ex his, quę iam demonstrauimus, euidens esse poterit.

Eadē non nisi apostolicæ sedis autoritate conuocari, celebrarique debere.

Nam cùm prouincialia concilia, ordinaria quidē autoritate conuocari possint & debeant, sed eorum autoritatem superent, tam episcoporum vltimata iudicia, quàm maiores omnes causæ ecclesiasticæ, quæ apostolicæ sedis, & in eadē pręsidentium ecclesiasticæ hierarchiæ principum autoritati reseruata ab initio, ab ipsis vsq; apostolorum temporibus clarissimè demonstrauimus: euidenter cōsequens est, tam vniuersalia, quàm illa medij generis concilia, in quibus tractari debent maiores causæ ecclesiasticæ, apostolicę sedis autoritate, & conuocari, & celebrari, & omnia in eis agi, definirique oportere.

Ex Christi euāgelicis diuinarumque scripturarū testimonijs.

Nihil est quod hic contrà vel commi nisci quisquam possit. Demonstratū est, & irrefragabiliter demonstratum, Petro & successoribus eius commissam à Christo curam, gubernationemque vniuersalis ecclesiæ, datas illi claues regni cœlorum, & terrificam illam ligandi, soluendiq; potestatem, quam vnus ipse apostolorum omnium singulari priuilegio accepit (Nam quæ apud Matthæum cap. 18. dicuntur, ad nullum omnino singulariter apostolorum, sed ad vnamquanque C ecclesiam pertinere certum est) Cæteris verò ecclesiarum rectoribus tantum eius conuenit, quantum ab illo velut capite in reliqua ecclesiastici corporis mēbra præcipua deriuatur. Quicquid enim cum illo commune, inquit ille beatissimus Leo, cæteris voluit esse ecclesiarum principibus, non nisi per istum dedit, quicquid cęteris nō negauit. Vni illi singulariter iussum est à domino, confirmare fratres hęsitantes in fide, promissionem vnus accipiens suam fidem non defecturam. Itaq; quāuis ex his Christi euangelicisq; testimonijs clarè cōstet, omnem fidei causam & quęstionem, & quicquid in ecclesiasticis negocijs difficile magnique momenti oritur, aut quęcunque grauis inter ecclesiarum principes, rectoresq; controuersia, ad cathedrę Petri iudicium autoritatemq; referri oportere: quemadmodum dudum in synagoga veteri (quæ nostram exprimebat & deliniabat ecclesiam) quicquid arduum erat & maioris momēti, & omne ambiguum ac difficile iudiciū, vnde ꝓuocabatur à subalternis per vrbes iudicibus, ad cathedram Moysi, & sacerdotum in eadem domino seruientium iudicium, autoritatemque præsidis. Nihilo D minùs apostolica ab initio traditione, ecclesiasticisque regulis diligentissimè, vt audisti, constitutum, vsu confirmatum, Niceni quoque concilij canonibus corroboratum extitit: vt tam episcoporum iudicia, quàm maiores omnes causę ecclesiasticæ ad huius sedis autoritatem singulariter proprieque pertinerent.

Quare si magis ardua queq; negocia, & maiores causę ecclesiasticę tractādę sunt in vniuersalibus concilijs, necesse est apostolicæ sedis autoritatem in eisdem vigere & pręsidere. Nam quæ ad apostolicę cathedræ & pręsidis in eadem autoritatem, ex figura veteri nostræ ecclesiæ, ex speciali quoque institutione Christi, ex apostolica ordinatione, totius insuper catholicę ecclesiæ confessione & testimonio ꝓpriè pertinere demonstrantur, qua autoritate sine ea sibi vsurpabit quotquot episcoporum conuentus aut conciliū? Quos æquè omnes in vnum ac singulos, subiectos esse illius autoritati, cui totius ouilis Christi commissa est cura & regimen, planè indubitatum est, si modò oues pastori suo subiectas esse conuenit. Neque enim concilijs vniuersalibus, primò & secundū se, datam à Christo vllā iurisdictionis aut definitionis

A finitionis autoritatem,clarissimè demonstratum est,vt quæ nec à Christo, nec ab apostolis,specialem vllam institutionem inueniuntur habere: sed annoscirciter trecentos nata post apostolorum tempora, æque certum & indubitatum est.

Conciliorum vniuersaliũ, quæ, qualis, & quanta autoritas.

Conciliorum itaq; vniuersalium autoritatem,quæ sit,qualis aut quanta, si quis exactè pręfiniri sibi exegerit,eandẽ vtiq; esse, & vniuersam dicemus,quã cathedrę apostolicæ,atq; eius præsidis superius demonstrauimus,eandẽ pręrogatiuã,idẽ priuilegium, nempe vt super quoscunq;, qui mẽbra sunt ecclesiastici corporis, sacrosanctum sit, & in cœlo ratum eorum iudicium, certa sententia,&indubię veritatis definitio.Sed hęc eorum tantum est prærogatiua & autoritas, quæ legitima sunt,hoc est,apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate celebrata.Nam ad eius solius autoritatem pertinent grauiora quæq; atq; ardua negocia ecclesiastica, omnis de Christi fide & religione quæstio, omne difficile & ambiguũ iudicium. Qui tametsi ad eorundem definitionem & iudicium secum adhibere debeat sacerdotale concilium secundum formam expressam in illa figura veteri,& ab initio obseruatam in ecclesia,regulariter quidem sacerdotum vna secũ ministrantiũ domino in cathedra apostolica,nõnunquã vero & aliorũ,seu pluriũ,seu paucio B rũ,seu viciniorũ,seu distãtiorum, secundũ ꝙ negocij qualitatem exigere iudicauerit, quo ad ecclesiastica iudicia adhibeatur saltẽ ꝓ qualitate & exigẽtia negocij debita diligẽtia. Omne tamẽ cõciliorũ iudiciũ,omnis sententia & definitio,ꝓcedere censetur ex autoritate vnius præsidis:quẽadmodum id ex verbis legis superius subinde annotauimus.Nã quãuis iusserit lex,omne difficile & ambiguũ iudiciũ referri ad cathedrã Mosaicã,& cõciliũ sacerdotũ Leuitarũ in eadẽ ministrãtium domino, affirmans illos post disqsitionẽ causæ & negocij annũciaturos quęrẽtibus veritatẽ iudicij:ꝓinde præcipiens eisdẽ definientibus aut iudicãtib⁹ simpliciter & indiscusse obsequi: Statuens tamen consequẽter pœnã aduersus inobedientes sacerdotali iudicio,non iã conuentus aut cõcilij sacerdotalis meminit,neq; adeo sacerdotũ pluraliter,sed vnius & solius præsidis.Si quis,inquit, superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio,stantis vt seruiat ibi domino deo tuo,sic enim habet Hebraica veritas,stãtis inquã,hoc est,pręsidentis illi cathedræ,vt hoc clarissimè expressefuat LXX.interpretes, qui eundem locum sic verterunt: Si quis superbierit nolens o- C bedire imperio sacerdotis præsidis,&c.morietur homo ille. Vides itaq;,vt sacerdotalis cõcilij,vnde vltimata ꝓficiscuntur iudicia negociorũ ecclesiasticorũ, & definitiones quæstionũ,dubitationumq; subortarũ in ecclesia,haud sit alia, quàm vnius præsidis autoritas.

Ex his igitur quãuis sit euidentissimum, ad apostolicæ sedis autoritatem pertinere, conuocare tam vniuersalia, quã medij generis concilia. Cũ sine ea congregata prorsus forent inefficacia,sed & rebellionis,cõspirationisq; quandã speciẽ habere viderentur:sicut & in quacũq; seu monarchia(qualis est hierarchia ecclesiastica)seu alia republica,aut ciuili quacunq; communitate,extraordinaria conuenticula agere absq; monarchæ, principis, aut summi magistratus autoritate ac sententia. Tamen etiam hoc ipsum ab apostolis, ab ipso statim initio ecclesiæ ꝓuidentissimè ordinatum constitutumq; extitit,& renouatum deinde,corroboratũq; à Niceno concilio: Ne liceret absque huius sedis autoritate celebrare concilia,præter ordinaria illa,hoc est,prouincialia.Cuius apostolorũ decreti Marcellus ille gloriosus Christi martyr & põtifex in sua ad Antiochenos epistola meminit. In qua D quum præmisisset episcoporum iudicia & summa ecclesiasticarum causarum negocia secundum apostolorum decreta, apostolicæ sedis peragenda,terminandaq; autoritate & iudicio: Simul, inquit, ijdẽ inspirante domino cõstituerunt,vt nulla synodus fieret præter eiusdem sedis autoritatẽ.Hunc autem eundem canonem renouatum fuisse à sanctissimis illis patribus in Niceno concilio,mirabilis ille Athanasius, qui eidem interfuit,cum vniuersis orthodoxis totius Aegypti, Libyæ & Thebaidis episcopis, ob Nicenæ fidei defensionem vna secum congregatis in Alexandrina synodo,testes sunt in hæc verba inter cætera scribentes ad Felicẽ substitutum Liberio:Scimus in Nicena synodo trecentorum & octodecim episcoporum ab omnibus concorditer esse roboratum: Non debere absq; Rom.pontificis sententia celebrari concilia, nec damnari episcopos. Hic nota verba, & signa mysteria. Roboratum dicunt, non ordinatum,aut constitutum: Non debere absque Ro.pontificis sententia ac volũtate celebrari concilia. Quandoquidem & ex ipsa ecclesiasticę hierarchię forma, atq; ipsa Petri & in ea præsidentium successorũ eius, quam à Christo acceperunt,autoritate,ipsis quoque apo-

Confirmatio ex canone apostolico.

Ex decreto Niceni concilij citato ab Athanasio et Alexandrina synodo.

A que apostolorum, vt audisti, canonibus id non licere certum est. Itaq; quod hoc non liceat, ex illo Niceno concilio non habet originem, sed corroborarunt illi patres, & euangelica ea de re & apostolica dogmata.

Quare & Iulius ille primus aduersus Antiochenam synodum, quę aduersus damnationem Athanasij Alexandrini, & aliorum quorũdã orthodoxorũ episcoporũ ꝓcurãte illo Eusebio Nicomedien. absq; apostolicæ sedis autoritate illicitè cõuenerat, post cõmemoratũ Niceni cõcilij canonẽ de episcoporũ iudicijs absq; huius sedis autoritate nõ peragẽdis, subiũgit in hæc verba: Ipsi vero primæ sedis ecclesiæ, cõuocandarum generaliũ synodorũ iura, & iudicia episcoporũ singulari priuilegio, euãgelicis & apostolicis atq; canonicis cõcessa sunt institutis. Quia semper maiores causæ ad apostolicã sedẽ multis autoritatibus referri præcepta sunt. Et iterum: Dudum siquidẽ à sanctis apostolis, eorũq; successoribus in antiquis statutis decretum fuerat, nõ oportere pręter sententiam Ro. põtificis concilia celebrari, &c. Hæc ille Iulius. In quibus audis, quid dicat ab apostolis, in antiquis statutis decretum fuisse, & quibus dicat, nempe totius pene Orientis episcopis, quos ecclesia-

Ex totius orbis recognitione: sub controuersia illa Iulij Ro. pontificis & Antiochenæ synodi.

B sticarum regularum præuaricationis arguit. Cuius tragœdię si consideres exitum, facilè intelliges non egisse eum aduersus illos figmentis aut mẽdacijs, sed ipsissima rei veritate toti orbi confessa & notissima conuicisse eosdẽ. Cuius etiã testis est Socrates eorundẽ temporum rerum ecclesiasticarum scriptor diligentissimus, Antiochenæ illius synodi tragœdiam explicans, de qua scribit in hæc verba:

Socrates.

Conuenerunt, inquit, ad eam synodum ex ciuitatibus diuersis episcopi nonaginta. Maximus autem Hierosolymitanus Machari successor non adfuit, cogitans quoniam ei posset subrepi, vt in damnationẽ subscriberet Athanasij. Sed neque Iulius interfuit maximæ Romę præsul, neq; in locũ suum aliquem destinauit. Cũ vtiq; ecclesiastica regula iubeat, non oportere præter sententiã Romani pontificis concilia celebrari. Hæc ille Socrates, nõ Romanus, sed Grecus scriptor. Quem vides non ignorasse ecclesiasticas regulas iactatas ab illo Iulio, secundum quas non licet præter voluntatem aut sententiã Rom. pontificis concilia celebrari. Quas nunquid ille in cõspectu totius ecclesiæ de suo capite confinxisse credendus est Grecus homo, quo Romani efferret autoritatem pontificis? Quod si quàm maxime studuisset, nunquid adeo ignotæ erant ecclesiasticæ regulæ, vt hæc de eis auderet fingere? C

Nota quam dicat ecclesiasticam regulam.

Quod si insuper perpendas, quid Stephano archiepiscopo, in concilio Mauritaniæ præsidenti, & totius Aphricæ episcopis rescripserit B. Damasus, nihil vtique dubitabis ecclesiasticam illam regulam, cuius Socrates meminit, toti orbi fuisse notissimam. Ita enim ad illos omnes tertiæ partis totius orbis terrarum episcopos scribit tãtus pontifex, vt non alios eius regulæ testes citet, quàm & ipsorum omniũ, publicamq; totius ecclesiæ confessionem & sententiam, atque ipsam rei euidentiam. Nam vt nostis, inquit, synodum absque huius sedis autoritate facere, non est catholicum. Neque vnquam rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta apostolica autoritate. Hæc ille Damasus totius Aphricæ episcopis. B. Augustinus epistola ad Optatum, quę numero est CLVII. testatur ex autoritate & mandato B. Zozimi Ro. põtificis, in Mauritan. Cęsarien. conuenisse totius Aphricæ episcopos ad celebrandum concilium, cui ipse interfuit. Quamuis, inquit, tuæ sanctitatis nullas ad meipsum datas acceperim literas, tamen quia illæ, quas ad Mauritaniam Cæsariensem misisti, me apud Cæsaream præsente venerunt, quo nos iniuncta nobis à venerabili papa Zozimo apostolicæ sedis episcopo ecclesiastica necessitas traxerat, &c. D

Damasus tertius Aphricæ episcopis scribens, in autoritatis præsidio testimonium eorundem, & totius orbis conscientiam citat.

Sed quid verbis, testibusq; opus est, vbi ipsa loquitur rei euidentia, ipse totius orthodoxæ ecclesiæ consensus? In qua nisi impudenter mentiatur ille, nulla vnquam rata leguntur concilia, quæ non sunt fulta autoritate sedis apostolicę. Aut tu si potes, profer vllum ab initio concilium autoritatis legitimæ, & ab ab ecclesia recognitę, nõ solũ, cui huius sedis restiterit autoritas: sed etiam, quod absque ea celebratum fuerit.

Ipsa rei euidentia, in concilijs legitimæ autoritatis omnibus.

Nam quæ Nicenum præcessere, non multa neq; vniuersalia, sed medij illius generis concilia, huius sedis autoritate celebrata fuisse vniuersa certũ est. Vt quę primo omniũ post illud apostolorũ cõciliũ beatissimi Victoris mãdato & iussu per diuersas prouincias celebrata fuisse, supra memorauimus. Quo ex tot tãtorũq; episcoporũ diuersissimis locis & prouincijs congregatorum collatione (qui literis ad se inuicẽ suã ꝓpagabant sententiã) euidens fieret vniuersis apostolicę legitimęq; institutionis fuisse decretũ, ꝙ super paschali celebratione ediderat, cui ex antiqua, & quorundã apud se apostolorũ obseruatione pertinacissime repugna-

In his quæ præcesserunt Nicenum concilium.

A pugnabant pleræque per Asiam ecclesiæ. Inter quæ equidem concilia Cæsariense illud celebratur præcipue, vt quod plurimis maximeque insignibus ecclesiarum enituit antistitibus. Prҿterea illud Antiochenum aduersus Paulum Samosatenum, quod ex huius sedis autoritate peractum, celebratumque docet Aureliani imperatoris rescriptum, cuius Eusebius meminit. Nam cum idem Paulus post synodale iudicium, & prolatam in se damnationis sententiam, atque ordinatum in eius locum Dominum episcopũ, vi manuq;, tam ecclesiam, quàm ecclesiasticam, episcopalemque domum retinere conaretur, nec tantorum episcoporum autoritati cederet, interpellatus ea de re à suis Aurelianus imperator, quanuis ethnicus, religiose satis, sapienterque respondit, ecclesiҿ domum illi tradi debere, quem probarent Italiæ sacerdotes, maxime autem Romanus episcopus. Ita, inquit, prædictus Paulus ad cætera mala etiam hoc dedecoris acquisiuit, vt manu publica de ecclesia pelleretur.

In vniuersalibus à Niceno facto initio. Vniuersalia autem concilia omnia, non solum huius sedis autoritate congregata & peracta, sed etiam eiusdem sedis, aut pontifices, aut legatos eisdem prҿfuisse inuenies, B qui primi causas proponerent, primi proferrent sententiã: breuiter, primi principalesque essent in omnibus. Itaque in primo illo omnium sacratissimo Niceno concilio aduersus Arriũ consubstantialem patri negantem filiũ, sed indigna deo blasphemantem, Victor & Vincentius Romanҿ ecclesiҿ presbyteri, & Osius Cordubensis episcopus, apostolicæ sedis legati pro B. Syluestro interfuerunt, vt vniuersa testatur antiquitas. *Constantinopolitano I.* Ita quoque Constantinopolitani primi aduersus Macedonium spiritus sancti deitatem negantem, sed dominantẽ conseruum blasphemantem, B. Damasus autor extitit, orthodoxæ fidei adamans, vt de eo verissime affirmauit VI. synodus, etiam Constantinopoli B. Agathonis autoritate congregata, in sermone prosphonetico ad Constantinum imperatorem. Cuius, inquiunt, solidissimam mentem aggressiones & conflictus alienarum sectarum nullatenus sauciarunt. Eodem tenore aduersus Nestorium impie bipartientem Christum in duas personas, nec dei etiam, sed hominis tantum genitricem, sacratissimam virginem affirmantem *Ephesino.* B. Celestini in Ephesino concilio viguit autoritas. In quo B. Cyrillum Alexandrinum episcopum suum constituisse vicarium, & ligandi soluendiq; autoritatem per C vniuersum Orientem ei demãdasse B. Prosper Reginen. episcopus, eorundem temporum scriptor testis est. Sanctus item Liberatus Carthaginen. ecclesiæ regionis VII. archidiaconus in Breuiario, quo vniuersam Nestorianorum, Eutichianorumq; causam actionesq; Chalcedonensis concilij breuiter complexus est. Nec minus ipsius Cyrilli & totius synodi epistola: Per hũc (de Celestino loquens inquit ille Prosper) etiam Orientales ecclesiæ gemina peste purgatæ sunt, quando Cyrillo Alexandrino antistiti, gloriosiss. fidei defensori, apostolico per Orientem auxiliatus est gladio. *Prosper de B. Celestino.*

De eodem ita scribit Liberatus ille in dicto suo Breuiario: Cum ob Nestorij noua impiaque dogmata, tumultuaretur non solum Constantinopolitana, cui præsidebat ecclesia, sed Oriens penè vniuersus, beatus Cyrillus Alexandrinus antistes, qui præcipue illius se impietati obiecit, per Possidonium diaconum suum de eo retulit papæ Celestino, & quid Constantinopoli ageretur, illi per epistolã significauit. Cuius consensu atq; autoritate, Theodosij imperatoris instantia & opera, quum deinceps eandem ob causam congregaretur sacerdotale concilium apud Ephesum, idem inquit, Celestinus papa misit increpationis epistolam D ad Nestorium cum exhortatione & vituperatione, quoniam aberrare non debuerat à sua & apostolicæ sedis ordinatione. Cuius epistolæ est initium. (Aliquantis diebus vitæ nostræ.) Tribuens ac præfigens eidem decem dierum spacium computandum à prima die acceptionis epistolæ, vt si idem minime emendaret interim suas prauas expositiones, prauamq; sententiam, & reuocaret ad ecclesiam Constantinopolitanã, qui ob defensionem orthodoxҿ fidei ab eo expulsi fuerant, cognosceret se ab eius collegio, & omnium sanctorum episcoporũ consortio esse separatum. Insinuans quoq; illi, commisisse se vices suas in cõcilio Cyrillo per epistolam suam, cuius est initium: Tristitiæ nostræ sanctitatis vestræ literæ. Qua equidem epistola Cyrillum, & de priori à se scripta ad Nestoriũ eiusq; sẽtẽtia certiorẽ reddidit, & eundem admonuit, vt si per illos decem dies, quos pro canonicæ monitionis & peremptorio termino illi assignauerat, doctrinã suam non emendasset, dispo- *Celestinus Cyrillo suas vices commisit in cõcilio.* neret eum à communi corpore remouendum, & de alio episcopo prouidendũ Constantinopolitanæ ecclesiæ. Eadem de re pariter scripsit Ioanni Antiocheno, Rufo Thessalonicẽsi, Iuuenali Hierosolymitano,

 & Fla-

A & Flauiano Philippensi archiepiscopis. Scripsit ad clerum Constantinopolitanum, admonens eos, contra doctrinam Nestorij fortiter stare, eiusque persequutiones patienter ferre, vt quæ fructus afferrent coronarum: scientes ab eo excommunicatos vel deiectos manere in communione sedis apostolicæ. Hæc fere ille Liberatus in dicto suo Breuiario de Celestino atq; illo Ephesino concilio, vt in eo suas vices Cyrillo cōmiserit, vtque concilij sententiam præcesserit sedis apostolicæ in prædictum Nestorium damnationis sententia.

In Chalcedonensi concilio eandem rei euidentiam demonstrari.

Eodem tenore, cum mortuo Theodosio iuniore Archadij filio & illius maioris nepote, sub quo scandalum illud secundi Ephesini concilij, Dioscori Alexandrini studio & opera acciderat, cui etiā patrocinabatur omnibus viribus, ad idem abolendum Martiani Christianissimi principis, mox vt inauguratus fuerat imperio, vna cum beatissimi Leonis papæ aduigilante diligentia, in Nicea secundo conuocatum esset vniuersale concilium, in quo congregati erant D.C.XXX. episcopi, beati Leonis papæ & apostolicæ sedis legati Paschasinus & Lucentius episcopi, Bonifacius & Basilius presbyteri, recusarunt interesse concilio, nisi B in eodem princeps ipse Martianus sui præsentiam exhiberet, verentes videlicet, ne quid (vt in illo Ephesino factum fuerat) per seditionem & tumultum ageretur à Dioscoro & eius complicibus. Quod cum rogaretur religiosissimus princeps ab eisdem legatis & concilio, quo eorum petitioni satisfaceret, & sibi rebusque suis & imperij minus incommodaret, synodū Chalcedonam transferri curauit: quo sic ad cōcilium commodius, & minore rerum nouarum periculo è proxima Constantinopoli posset venire, & eidem interesse: vbi deinceps celeberrima illa Chalcedonensis synodus, præsidentibus in eadem prædictis apostolicæ sedis legatis, peracta est. Ita & in alijs omnibus receptę autoritatis concilijs factum, eorundem tibi acta testificabūtur. Quemadmodum etiam omnia absque huius sedis autoritate, neq; tunc, neq; in posterum vllam autoritatem inuenisse in catholica Christi ecclesia, sed sedis eiusdem in se accepisse censuram, absolutis, restitutisque damnatis à temerarijs concilijs, & vice versa in præsumptionis autores cōuersa damnationis sententia: vt de illis quę in Tyro & Antiochia, autore Eusebio Nicomediensi aduersus Athanasium Alexandrinum, & alios plerosque celebrata superius C commemorauimus. Quę quanuis frequentissima ac celeberrima, vnius Iulij Romani pontificis deiecit autoritas, & Athanasium, cæterosque ab eis damnatos restituit, & in ipsos damnatores damnationis ꝓtulit sententiam. Approbante, recognoscenteq; legitimum & iustum eius iudicium, vniuersa Christi ecclesia. Ita & Ariminense à Damaso, Ephesinum illud secundum à B. Leone deiecta fuere, restituto Flauiano, quem damnauerat impia synodus, & contra, damnato Dioscoro, qui illi concilio præuaricationis autor extiterat. Eodem quoque tenore irritam reddidit beatus Innocentius Orientalium episcoporum synodum aduersus B. Ioannem Constantinopolitanū episcopum, cognomento Chrysostomum, & eius autores excommunicationi subiecit omnium fermè principalium totius Orientis sedium episcopos. Quos non nisi post condignam satisfactionem, ecclesiasticæ communioni restituit: Quemadmodum de Alexandro Antiocheno, & Attico Constantinopolitano episcopis, ex eiusdem literis supra audiuisti ad Bonifacium presbyterum & Maximianum.

Constantinopolitano sub Ioanne qui se faciebat œcumenicum.

D In eundem modum, altero Ioanne Constantinopolitano episcopo œcumenicum se iactante & scribente, & vniuersalem (vt prætendebat) synodum ex totius Orientis episcopis congregante Constantinopolim, quos præcipue attraxerat imperialis fauor & autoritas, illicitis Ioannis studijs fauens & consentiens, Pelagius secundus, Romanus pontifex, magni illius Gregorij prædecessor, directis epistolis, ex autoritate beati Petri, eiusdem acta deduxit in irritum, & illorum, qui conuenerant, temeritatem redarguit, quod absque apostolicæ sedis sententia & cōsensu tentassent celebrare concilia, ad eosdem scribens in hæc verba: Dilectissimis fratribus, vniuersis episcopis, qui illicita vocatione Ioannis episcopi Constantinopolitani ad synodum Constantinopolim conuenerunt, Pelagius:

Pelagij ad episcopos, qui illo conuenerant epistola.

Manifesto, sicut optauimus, per gratiam dei lumine euangelicæ veritatis ab vniuersali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino. Non modico tamen contristamur mœrore, quia ea, quæ olim calcata fuerant, & funditus damnata ita, vt nunquam fieri deberent, rediuiuis radicibus germinant ac pullulant. Sed quoniam multa, quæ pœnitudinem generare possunt, subinde proueniunt, necesse est accusare, quæ contra ordinem & omnem autoritatem facta noscuntur.

A ſcūtur. Vnde fratres, relicta penitꝰ audacia, quæ cōtra apoſtolicam ſedē, contra ipſam domini ſaluatoris vocem, qua dictum eſt: Tu es Petrus, & ſuper hanc petrā ædificabo eccleſiam meam, ſumpta eſt diſputandi cōtra domini præcepta, vana errantium corda conquieſcant, nec liceat defendi, quod non liceat agere. Relatū eſt ergo ad ſedem apoſtolicam, Ioannem Conſtantinopolitanum epiſcopum, vniuerſalem ſe ſubſcribere, voſque ex hac præſumptione ad ſynodum conuocaſſe generalem. Cum generalium ſynodorum conuocandarum autoritas, apoſtolicæ ſedi, beati Petri ſingulari priuilegio ſit tradita. Et nulla vnquam ſynodus rata legatur, quæ apoſtolica autoritate fulta non fuerit. Quapropter quicquid in prædicto veſtro conuenticulo (quia ſynodus taliter præſumpta eſſe non potuit) ſtatuiſtis, ex autoritate ſancti Petri Apoſtolorū principis, & domini ſaluatoris voce, qua beato Petro poteſtatem ligandi atq; ſoluendi ipſe ſaluator dedit (quæ etiam poteſtas in ſucceſſores eius indubitanter tranſiuit) præcipio omnia quæ ibi ſtatuiſtis, & caſſa & vana eſſe, ita vt deinceps nunquam appareant, aut ventilentur. Ait enim ipſe ſaluator
D beato Petro: Quæcunq; ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cœlis. Multis deniq; apoſtolicis, & canonicis, atq; eccleſiaſticis inſtruimur regulis, non debere abſq; ſententia Romani pontificis concilia celebrari. Quapropter, vt iam dictū eſt recte, non concilium, ſed veſtrum conuenticulum, ſeu conciliabulum caſſatur, ita vt quicquid in eo actum eſt, irritū habeatur & vacuum. Vos quoq; deinceps videte, vt nullius hortatu talia præſumatis, ſi Apoſtolicæ ſedis communione carere non vultis. Modo vero ideo ſuſpenditur vltio, vt locum poſſit habere correctio. Prædeceſſores vero Ioannis, & ipſe Ioannes, non ſemel, ſed ſæpiſſime epiſtolas atq; libellos propria manu ſubſcriptos ſanctis anteceſſoribus noſtris miſerunt, quibus coram domino proteſtati ſunt, nihil vnquam proterue contra apoſtolicam ſedem agere, nec de illius aut aliorū priuilegijs quicquam vſurpare. Qui hactenus in Archiuijs Romanæ eccleſiæ ſub ſigillis & chirographis eorū habentur integri. In ipſis autem libellis vel epiſtolis anathematis vinculo ſe & ſucceſſores ſuos cōſtrinxerunt, ſi vnquam aliquid contra eos præſumpſiſſent, aut contra apoſtolicā, aut vllius alterius epiſcopi ſedem quicquam aduerſi quoquo modo eſſent moliti. Idcirco eos non eſt neceſſe excommunicare aut anathematizare, quia ipſi anathematis C vinculo proprijs manibus profeſſiones ſuas, ſuaque ſcripta roboranda conſtrinxerunt. Hæc ille Pelagius.

Audis itaque & clariſſime intelligis ex his omnibus, ad cuius autoritatem pertineat generalium conciliorum conuocatio. Audis, vt quicquid præter huius ſedis conſenſum, autoritatemque præſumptum extitit, eiuſdem autoritate deiectum fuerit.

Nihil eſt, quod facto vſurpata, non autem iure facta hæc quiſquam calumnietur à ſede apoſtolica. Ius enim etiam diuinum & euangelicum clariſſime demonſtrauimus. Ad orthodoxæ autem & catholicę per orbem eccleſiæ ſententiam ſi reſpexeris, certo cognoſces (quamuis pro iure nihil afferremus aliud) indubitato ſuo, optimoque iure, apoſtolicam ſedem hanc autoritatem exercuiſſe ſuper concilia vniuerſa. Nam certum eſt catholicam Chriſti eccleſiam nullum prædictorum conciliorum recognoſcere pro legitimo, quibus apoſtolicæ ſedis reſtitit autoritas, quin execrari potius tanquam Satanæ concilia.

Non ſolum conuocationem conciliorum extraordinariorum, hoc eſt, vniuerſalium & medij generis: ſed etiam omnia acta ſynodalia autoritati apoſtolicæ ſedis penitus ſubeſſe, & ab eadem prorſus dependere, ex actis, recognitioneque quatuor primorum conciliorum vniuerſalium demonſtrare. D

CAP. IX.

NON eſt quod quiſquam fortè aut dicat aut exiſtimet, vniuerſalia medijque generis concilia, quo ad conuocationem tantum ſubeſſe autoritati ſedis apoſtolicæ: non autem, quo ad actiones, decreta, definitioneſque eorundē, poſtquā ſemel legitime congregata ſunt. Quin potius, ſi ad illa, quę pręmiſimus certiſſima, irrefragabiliterq; demonſtrata principia reſpexeris, cōtra magis inuenies. Quanuis enim conciliorū eiuſmodi conuocatio ad præſidentiū in eccleſiaſtica hierarchia (vt ſuperiori capite audiuiſti) autoritatem pertineat, atteſtantibus hoc, non ſolum apoſtolicis, ſed & Niceni concilij canonibus, & totius orthodoxæ eccleſiæ confeſſione & conſenſu: magis tamen hoc ad actiones conciliares pertinere, eaſq; in primis huius ſedis autoritate fultas

Multo magis omnem conciliorum actionem quam conuocatione dependere ab autoritate ſedis apoſtolicæ.

A fultas esse oportere, indubitatum est. Propter illas enim est conciliorum congregatio: propter illas quoq;, aut solum, aut præcipue, quod concilijs eiusmodi adesse debeat apostolicæ sedis autoritas. Nam fieri potest, & facta fortasis est nonnunquam, episcoporum congregatio zelo Christianorum principum, etiam præueniente iussionem autoritatemq; sedis apostolicæ, quanuis non secundũ scientiam, quanuis non ita oporteat. Quemadmodũ testati sunt sancti patres, quos Romam euocauerat Theodorici regis autoritas, vt in venerabili concilio iudicarent de his, quæ Symmacho papæ obijciebantur à suis aduersarijs. Regi enim responderunt ipsum, qui dicebatur impetitus, synodum cõuocare oportere. Quippe quòd eius sedi primum beati Petri meritum, deinde sequuta iussionem domini venerandorum conciliorum autoritas, singularem illam in ecclesijs tradidisset potestatem. Ad quę cum princeps ipsum quoque papam in synodo colligenda voluntatem suam literis demonstrasse significaret, non ante conuenire consenserunt, quã de literis eiusdẽ põtificis redderentur certiores. Vt-
B cunq; tamẽ & qualitercunq; cõgregatis ex vniuersali ecclesia episcopis, accedente huius sedis autoritate, potest legitimum fieri concilium. Vt autẽ quomodocunq; & quacunq; autoritate congregatũ, quicquam agat legitime, quicquã decernat, quicquam definiat præter huius sedis autoritatẽ, planè fieri non potest. Petro enim successoribusq; eius (vt supra demonstrauimus) commissa est cura gubernatioq; vniuersalis ecclesiæ. Vni illi impetratũ oratione Christi indefectibilis fidei priuilegiũ. Ad eius autoritatem confirmationemq; missi a Christo fratres, quoties oborta esset circa fidem inter nos hæsitatio. Vni apostolorum omnium data magnifica illa potestas alligandi & soluendi, ipsæ denique claues regni cœlorum. Quare & vnius illius successorumque autoritati, & episcoporum iudicia, & omnes maiores grauioresque ecclesiæ causas singulariter reseruatas, tam apostolicis ab initio, quàm Niceni concilij canonibus euidentissime demonstratum est. Non sunt autem nisi maiores ecclesiæ causæ agendæ tractandæq; in concilijs vniuersalibus. Manifestum igitur, sine Romani pontificis autoritate nihil agi, decerni, definirique posse ab vniuersalibus concilijs.

Ad Petri autoritatem pertinentia.

Quorum omnium si percurras acta & historiam, ipsa rei euidentia effectibusque, & totius ecclesię confessione recognitioneq; C hæc cõprobari inuenies, videlicet nõ solũ peracta huius sedis autoritate omnia in cõcilijs vniuersalibus omnibus, sed etiã, quanuis ꝑ legatos suos ipsis interfuissent ac præfuissent Romani pontifices, relata nihilo minus ad ipsam proprie cathedram Petri, ab ea robur & autoritatem suam prorsus expectando. Quod in primis illis quatuor primæ notæ concilijs, quibus haud secus quàm quatuor euangelijs beatus ille Gregorius se credere professus est, explicare conabimur, à Niceno omnium primo facientes exordium.

In Niceno concilio.

Quanuis autem actorum Niceni concilij extent quàm paucissima, cuius causam supra cap. VII. explicauimus: extat tamen adhuc eius ad beatum Syluestrum epistola, quam vna cum actis decretisq; synodalibus vniuersis miserunt, vt eius autoritate proprie confirmarentur, quanuis eius legati etiam præfuissent concilio. Est autem scripta in hæc verba: Beatissimo papæ vrbis Romę Syluestro Osius Corduben. episcopus prouinciæ Hispaniæ, Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ, & cæteri episcopi CCCXVIII. salutẽ in domino. Quoniam D omnis corroborata est diuinis ministerijs ecclesiastica vtilitas, & ea quæ ad robur pertinent sanctæ ecclesiæ catholicæ, ad sedem tuam Romanam explanata de Græco in Latinum gesta sancti concilij scribimus. Itaq; censeat vestra gloria, in vestræ apostolicæ vrbis sinu episcoporum vobiscum habere concilium, sicut decet, vt firmet vestra sanctimonia gradus prefixos, vel textus ordinationis nostræ. Quoniam quicquid constituimus in hoc Niceno concilio, precamur vt vestri oris cõsortio confirmetur. Oret beatitudo tua pro concilio vniuerso. Datum VIII. Calendas Sep. Paulino & Iuliano conss. Audis itaq; tantum concilium retulisse acta sua ad autoritatem sedis apostolicæ, ab ea adhuc corroborari illa postulantes, quanuis præsentes secum consentientesq; habuisset eiusdẽ sedis legatos. Hoc nimirum est illud, quod innuit & significat Isidorus in præfatione Niceni concilij, dicens nonnullos in eodem concilio editos canones aut regulas, quas inquit, Romana suscipiens confirmauit ecclesia: volens nos intelligere omne eorum robur, omnem efficaciam obligandi inde pendere. De autoritate eiusdem, quam in beato Petro accepit, subijciens ea, quæ libro superiore prolixius citauimus.

Epistola Niceni concilij ad B. Syluestrũ.

Confirmationem petunt actorum suorum à Romano pontifice.

In Constantinopolitana prima.

Constantinopolitana autem prima synodus, quæ Nicenam subsequitur, quidnam

A nam egit aliud, quàm quod ex vniuersa Christi ecclesia cõuenientes episcopi pro barent, sequerenturq; sententiam Damasi in Macedonium, Sabellium & Eunomium? Siquidem iam dudum ante celebratum illud conciliũ illos cum sacerdotali concilio, quod secum Romæ habuerat, anathemizauerat cum impijs suis adinuentionibus: quemadmodum testatur eiusdem ad Paulinum Thessalonicensem episcopũ, apostolicę sedis in partibus Orientis legatum epistola, qua illi præcepit suam in illos censuram & sententiam publicari per Orientis ecclesias. Quam vt iustam orthodoxamque omnes intelligerent, iurauit Constantinopoli celebrari vniuersale concilium.

Damasi in eo dic autoritas.

Idem autoritate sua Nicenam fidẽ tutatus est, aduersus eam cõfessionem fidei, quę in Ariminensi etiam vniuersali & frequentissimo concilio, Orientalium fraude circumuentis Occidẽtalium partium orthodoxæ alioqui fidei episcopis, dictata & promulgata fuerat, si modo hoc vniuersale dicendum est, quod imperatoris instantia, conuocatis ex vniuersa ecclesia, conuenientibusque episcopis, ob vniuersalis ecclesiæ causam celebratum est. Qua B de re scribens episcopis per Illyricum, ostendensque nullius autoritatis fuisse definitionem illius concilij, hanc maxime causam adfert, quòd Romanus pontifex illi nequaquam præbuit consensum. Neq; enim, inquit, præiudicium aliquod fieri potuit per numerum in Arimino congregatum, quando constat neq; Romanum episcopum, cuius ante omnia decebat eos expectare decretũ, talibus præbuisse consensum.

Vnius eiusdẽ autoritas Ariminensi vniuersali concilio restitit.

Damnatam à B. Celestino Nestorij impietatem, prius quàm Ephesinũ celebraretur concilium, prefixum illi ab eodem decem dierum terminum à die receptionis literarum suarum, intra quem nisi se expurgasset ab omni hæreticæ prauitatis suspicione, partem esset accepturus cum hæreticis, testantur eiusdem Celestini, tã ad Nestorium, quàm ad Cyrillum Alexandrinum, aliosq;, huius etiam ad eundem Nestoriũ epistolæ, acta quoq; Chalcedonensis synodi, in quibus vniuersa ea repetita est tragœdia. Præterea supplicationis libellus (quem post audies) cleri totius Orientis Iustiniano imperatori porrectus aduersus Anthemium, Petrum & Seuerũ hæreticos, quem idem imperator remisit ad discussionem quintæ vniuersalis synodi. Postremo & beati illius Liberati Carthaginensis Breuiarium, cuius C ea de re testimonium capite superioi adscipsimus. Cum autem præfatus Nestorius intra præstitutum sibi terminum non occurrisset obedire mãdatis sedis apostolicę, nec se expurgasset à prauitate dogmatis, quod asserere illum docereq; constabat, cõfirmauit in illum anathematis sententiam. Tametsi imperat. Theodosio & Valentiniano, existimantibus ad sedandos ea de re exortos per Orientem tumultus, opus esse vniuersali sacerdotum synodo, consenserit, vt Ephesinum conuocaretur & celebraretur concilium, commissis suæ in eodem autoritatis vicibus præfato Cyrillo Alexãdrino. Non equidem, vt in eo in quęstionem & dubium reuocaretur apostolicę sedis in sæpe dictum Nestorium, impiaque eius dogmata, iudicium & damnationis sententia: sed magis quo clare constaret vniuersæ Christi ecclesiæ, iustam se in illum ꝓtulisse damnationis sententiam, & dogmatis eius impietatem absq; vlla hæsitatione secum execraretur.

In Ephesino I aduersus Nestoriũ B. Celestini autoritas.

Euticetis blasphemiam Christi humanitatem negantem, beatissimus Leo apostolico mucrone confoderat, scripta ad- D uersus eandem pulcherrima illa Christianissimaque ad B. Flauianum Constantinopolitanum epistola, qua incarnationis verbi mysterium doctissime, atque ad viuum explicat, simul missis Iuliano episcopo & Renato presbytero tituli sancti Clementis, nec non Hilario diacono apostolicæ sedis legatis, qui exortos ex ea causa per Oriẽtem tumultus, apostolicę moderationis autoritate componerent. Sed cum iam longius latiusque sparsum esset venenũ, & altius receptum à multis, quã vt facile posset extirpari, magna Orientis parte ea labe infecta, Theodosio imperatori visum est adhuc adhibere concilij vniuersalis remedium. Cui consensum suum præbens, & autoritatem adiungens idem beatissimus pontifex, eisdem illis suis, quos Constantinopolim miserat, legatis mandauit vice sua præesse cõcilio. Cui etiam formam eorum, quæ agere & definire deberet, tam circa Euticetis errorẽ, quàm erga errantem ipsum corrigẽdum præscripsit, vt eiusdem testatur epistola, quam ad idem concilium scripsit in hæc verba:

In E... II. B... autorita...

Leo episcopus sanctæ synodo quæ apud Ephesum conuenit. Religiosa excellentissimi

Epistola Leonis ad Ephesinam II. synodum.

A tißimi principis fides, ſciens ad ſuam gloriam maximè pertinere, ſi intra catholicam eccleſiam nullius erroris germé exurgeret, hanc reuerentiam diuinis detulit inſtitutis, vt ad ſanctæ diſpoſitionis effectum, autoritatem Apoſtolicæ ſedis adhiberet, tanquam ab ipſo beatißimo Petro cuperet declarari, quid in eius confeßione laudatum ſit, quando dicente domino, quem me eſſe dicunt homines filium hominis: varias quidem diuerſorum opiniones diſcipuli memorarunt, ſed cum ab eis quid ipſi crederent quæreretur, princeps Apoſtolorum plenitudiné fidei breui ſermone cóplexus: Tu es, inquit, Chriſtus filius Dei viui: hoc eſt, tu qui es vere filius hominis, idem vere es filius Dei viui: Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, & ſalua geminæ proprietate naturæ, vtrunque vnus. Quod ſi Eutices intelligeret & veraciter crederet, nequaquam ab huius fidei tramite deuiaret, propter quam ei reſpondetur à domino: Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus qui eſt in cœlis. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam. Nimis autem à B compage huius ædificationis alienus eſt, qui beati Petri confeßionem non capit, & Chriſti euangelio contradicit, &c. Preſcribens deinde formam agendorum in ſynodo, ita fieri decreuit. Vt primitus peſtifero errore damnato, etiam de ipſius, qui imprudenter errauit, reſtitutione tractetur, ſi tamen doctrinam veritatis amplectens, ſenſus hæreticos, quibus imperitia eius fuerat irretita, plane, aperteq́; propria voce & ſubſcriptione damnauerit. Quod etiam in libello, quem ad nos miſerat, eſt profeſſus, ſpondens per omnia noſtram ſe eſſe ſequuturum ſententiam, &c. At præuaricáte illo concilio autore Dioſcoro Alexandrino, & apoſtolicę ſedis ſententię mandatiſq́; tam de Euticete, quàm eius perfidia non obtemperante, ſed contra è diametro agente omnia, damnata videlicet vna cum beato Flauiano Conſtantinopolitano antiſtite, orthodoxa veritate, abſoluto autem Euticete hæretico. Idé beatus Leo impiam ſynodum ſua autoritate deiecit, & vna cum Euticete Dioſcorum anathematis mucrone confodit, & quotquot illi conſenſerunt, excommunicationi ſubiecit, damnatumq́; ab illis B. Flauianum abſoluit ac reſtituit. Cuius tragœdiæ hiſtoriam, variæ eiuſdem Leonis

C epiſtolæ comprobant.

Clero itaq́; honoratis, & plebi Conſtantinopolitanæ ſcribens, præcipit ne quem alium quàm Flauianum pro epiſcopo agnoſcant aut recipiant. Quiſquis enim, inquit, incolumi & ſuperſtite Flauiano epiſcopo veſtro, eius ſacerdotium fuerit auſus inuadere, nunquam in communione noſtra habebitur.

Pœnitentia multorum qui in dicto concilio præuaricati fuerant.

Quoniam autem poſt prædictam Rom. pontificis aduerſus impium illud concilium cenſuram, multi qui Dioſcoro cónſenſerant epiſcopi, vna cum illo ab eccleſiaſtica communione ſeparati, ad cor reuertentes, & ſuam culpá humiliter agnoſcentes ad matris eccleſię gremium recurrerunt, & apoſtolicæ ſedi, eccleſiaſticæq́; hierarchiæ capiti reconciliari petierunt, errati ſui veniam poſtulantes. Super reconciliandis eiuſmodi, Lucentio epiſcopo, & Baſilio presbytero, ſuis per Orientem legatis, vna cum Anatholio in locum demortui iamdudum B. Flauiani epiſcopi, ſuffecto Conſtantinopolitano epiſcopo ſuas vices commiſit. Qua de re ad Martianum Auguſtum, qui ſucceßit Theodoſio, ſcribit in hæc verba inter cætera. D

Leo ad Martianum.

Nam cum fratris mei Anatholij ſcriptis & noſtrorum ſermone cognouerim, multos de his qui apud Epheſum Dioſcori factione cópulſi, deteſtabilibus ſtatutis pœnitendum præbuere conſenſum, inconſtantiæ veniam poſtulare, & communionem catholicam per ſatisfactionem correctionis expetere, non fuit talium negligenda conuerſio, qui non proprio ſenſu, ſed impij præſumptoris impulſu in hæc incidiſſe noſcuntur, in quibus liberum nó habuerunt iudicium. Ne itaq́; reſipiſcentium deſideria mora longior fatigaret, vel incurioſa facilitas temere aliquos, & ſine diſcretione ſuſciperet, iniunctum eſt ab apoſtolica ſede directis, vt in conſortium ſuæ deliberationis accito Conſtantinopolitanæ vrbis antiſtite, & peſtilentiæ cótagia nó admittantur, & ſanitatis remedia non negentur. Hęc ille ad Martianum. Illis autem, quibus ſuæ autoritatis hac in re vices commiſerat, hanc quoque præſcripſit regulam (quod teſtatur eius ad Anatholium quędam epiſtola) vt quicunq́; in illa ſynodo (quæ nomen ſynodi nec habere potuit, nec meretur, & in qua vt eiuſdem verbis dicam, maleuolétiam ſuam Dioſcorus, imperitiam autem Iuuenalis oſtendit) dolerent ſe metu victos, & terrore ſuperatos ad conſenſum ſceleſtiſ-

Quam legatis ſuis ſuper reconciliandis regulam præſcripſerit.

ſimi

A ſimi iudicij potuiſſe compelli, & communionem catholicam obtinere deſiderant, ſatisfactioni eorum pax fraterna præſtetur, ita vt non dubijs profeſsionibus Euticetem cum ſuo dogmate, cumq́ue conſortibus ſuis, anathematis execratione condemnẽt. De his autem, qui in hac cauſa grauius peccauere, & ob hoc ſuperiorem locum in eadem infelici ſynodo vendicarũt, vt humiliorum fratrum ſimplicitatem arrogantiæ ſuæ præiudicijs aggrauarent, ſi forte reſipiſcant, & à facti ſui defenſione ceſſantes, in cõdemnationem proprij conuertantur erroris, horum ſi ſatisfactio talis accedat, quæ non refutanda videatur, maturioribus apoſtolicæ ſedis conſilijs reſeruetur, vt eſtimatis omnibus atq; perpenſis, de ipſis eorum agnitionibus quid conſtitui debeat, æſtimetur. Nec prius in eccleſia cui te dominus voluit præſidere (Conſtantinopolitano epiſcopo loquitur) cuiuſquam talium nomen ad altare recitetur, quàm quid de eis conſtitui debeat, rerum proceſſus oſtendat, &c. Hæc ille Leo ad Anatholium.

[Nota hoſtis autoritatis ſedis apoſtolicæ.]

Rurſus, cum pro Orientalis eccleſię pace Chriſtianiſsimo principi Martiano placeret apud Niceam ſecundo vniuerſale ſacerdotum concilium celebrari, quod poſtea ad maiorem commoditatem imperialis præſentiæ quæ expetebatur ab apoſtolicæ ſedis legatis Chalcedonam tranſlatum extitit, apud eundem beatiſsimum Leonem, idem Chriſtianiſsimus princeps inſtitit vt congregando concilio, ſuo conſenſu & autoritate adeſſe dignaretur. Qui pio & religioſo eius zelo obſequens, miſsis legatis ſuis ad concilium, etiam normam orthodoxę fidei & regulam agendorum omnium eidem præſcripſit, hanc videlicet: Ne de Euticetis iamdudum apoſtolicæ ſedis autoritate damnatis erroribus diſputaretur amplius: ſed eam quæ tã in ſuis ad beatũ Flauianum, quàm in beati Cyrilli ad Neſtorium epiſtolis plenius explicata erat, fidem abſque vlteriori diſcuſsione ſimpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum eſt (inquit in quadam ad Martianum Auguſtum epiſtola) vt per paucorum inſipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata diſceptatione tractandum ſit, vtrum Eutices impie ſenſerit, & vtrum impie Dioſcorus iudicauerit, qui in S. memoriæ Flauiani condemnatione ſe perculit, & ſimpliciores quoſque, vt in eandem impellerentur ruinam, impegit. Quorum multis iam ad ſatisfactionis remedia conuerſis, & veniam de inconſtanti trepidatione poſcentibus, non cuiuſmodi ſit fides tractandum eſt, ſed eorum precibus qualiter annuendum. Et hęc quidem ille ea de re ad Martianum. De eadem quoque ad Pulcheriam Auguſtam ſcribens: Binos, inquit, de coepiſcopis meis & compresbyteris ordinaui, qui vicem meam implere ſufficerent, datis ad venerabilem ſynodum congruentibus ſcriptis, quibus fraternitas aduocata cognoſceret, quam formam ſeruare in hac iudicatione deberet, nec vlla temeritas, aut fidei aut canonum ſtatutis aut benignitatis remedijs obuiaret. Hæc ad Auguſtam. Ad ſynodum vero ipſam ſcribit in hæc verba: Leo ſanctæ ſynodo apud Chalcedonam conſtitutæ. Optaueram quidem dilectiſsimi pro noſtri charitate collegij, omnes domini ſacerdotes in vna catholicæ fidei deuotione perſiſtere, nec quenquam gratia aut formidine poteſtatum ſecularium deprauari, vt à via veritatis abſcederet. Sed quia multa ſæpe quæ pœnitudinem poſsint generare, proueniunt: & ſuperat culpas delinquentium miſericordia dei: itaq; ideo ſuſpenditur vltro, vt locum habere poſsit correctio: amplectendum eſt clementiſsimi principis plenum religione conſilium, quo ſanctam fraternitatem veſtram, ad deſtruendas inſidias diaboli, & reformandam eccleſiaſticam pacẽ voluit conuenire, beatiſſimi Petri iure atq; honore ſeruato. Nos ſuis literis inuitans, vt venerabili cõcilio noſtrã præſentiam præberemus. Quod quidem nec neceſsitas temporis, nec vlla conſuetudo poterat permittere. Tamen in his fratribus Paſchaſino & Lucentio epiſcopis, Bonifacio & Baſilio presbyteris, qui ab apoſtolica ſede directi ſunt, me ſynodo veſtra fraternitas exiſtimet præſidere. Neque enim abiuncta eſt à vobis mea præſentia, qui nunc in vicarijs meis adſum, & iamdudum fidei catholicæ prædicatione non deſum, vt qui non poteſtis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non poſsitis dubitare quid cupiam. Vnde fratres chariſsimi reiecta penitus audacia diſputandi contra fidem diuinitus inſpiratam, vana errantium infidelitas conquieſcat: cum non liceat defendi, quod non liceat credi, cum ſecundum euangelicas autoritates, ſecundum propheticas voces, apoſtolicamq́ue doctrinã, pleniſsime & lucidiſsime per literas, quas ad Beatæ memoriæ Flauianum epiſcopum miſimus, fuerit declaratũ, quæ ſit de Sacramento domini noſtri Ieſu Chriſti

[Leo quam normam pręſcripſerit tã. in concilio.]

[Nota hec & diligenter pondera.]

[Idẽ ad ipſam ſynodum.]

B

C

D

A Christi pia & syncera confessio. Quia vero non ignoramus, per prauas æmulationes, multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosq; episcopos, qui hęresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum suprstitũ alios substitutos: vulneribus his primitus adhibeatur medicina iustitiæ, nec quisquam ita careat proprijs, vt alter vtatur alienis. Cum si (vt cupimus) errorem omnem relinquunt, nemini quidem perire honor debeat: sed illis qui pro fide laborarunt, cum omni priuilegio oportet ius proprium reformari. Prioris autem Ephesinę synodi, cui sanctę memorię Cyrillus episcopus tunc præsedit, in Nestorium statuta permaneant, nec tũ damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei atq; doctrinæ, quam eodem quo sancti patres nostri spiritu prædicamus, & Nestorianam & Eutician am cum suis auctoribus condemnat pariter & persequitur prauitatem. Hæc ille tanto concilio.

Ex his audis vtique & intelligis, qualẽ se gesserit ille beatissimus Leo erga sanctam illam, & fere omnium, quę celebratæ leguntur, celeberrimã Chalcedonensem synodum: videlicet tanquam autoritatem & potestatem super ipsam habẽs atque exercens. Ita illi præcipit, ita leges præscribit, nec fidem suam, neque in Euticetem & Dioscorũ apostolicæ sedis sententiam synodali discussioni submittit: sed præmittit, ac veluti normam certam præfigit, quam sequi amplectique deberent. Quã nunquid contempsit, nunquid neglexit, nunquid vel latum digitũ prætergressa est illa tot tantorumq; patrum ex toto orbe conuenieutium DCXXX. episcoporum synodus? Sed hęc paulo post clarissime intelliges. Interim ex actis eiusdẽ audi in confessione fidei, quàm exacte secuti sint sibi præscriptam à B. Leone regulam.

Recognita Rom pontificis illa autoritas à tanto concilio.

Ex communi, inquiunt, decreto peregrinas erroris quidem sectas abijcientes, patrum autem rectam fidem renouantes, trecentorum decem & octo symbolũ præ omnibus prædicamus. Et velut horum, centum quoq; & quinquaginta patrum, qui Constantinopolim conuenerunt, huic pijssimo titulo adscribimus, qui & ipsi eandem fidem subsignarunt. Sed & ordinem, & omnes fidei formulas custodientes, etiam sanctam synodum Ephesi factã, cuius autores fuerunt venerabilis memoriæ Celestinus Ro. vrbis, & Cyrillus Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotes, recipimus, &c. Et eiusdem beatissimi quõdam Cyrilli synodicas epistolas, tam ad Nestorium, quàm ad cæteros per Orientẽ, congruas sibi & consentientes. Quibus & epistolam sancti & beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis scriptam ad Flauianũ sanctę recordationis episcopum, ad perimendam Euticetis malignitatem, magni Petri confessioni concordantem, &c. ad cõfirmationem catholicæ religionis subiunximus. Hæc in confessione fidei dictę synodi.

Confitentur primatum sedis apostolicæ.

Quanta autem reuerentia ac veneratione dicta B. Leonis ad Flauianum epistola recitata in cõcilio, post Aegyptiorum & Illiricorum nonnullam disceptationem, qui Dioscori partium ante fuerant (in quam tamen, quod nõ ita apte & proprie ex Latino in Græcum sermonẽ versa ab illis legeretur, inciderant, vt testatũ eiusdem Beati Leonis ad illos ea de re epistola) acceptamq; eius rectam intelligentiam, à Theodoreto Cyri episcopo, & Aetio archidiacono Constantinopolitano, ab vniuerso tandem concilio excepta fuerit, testantur subsecutæ acclamationes, D quę in actis eiusdem leguntur. Siquidem tota synodus vno veluti ore, ter beatissimum acclamauit Leonem, tanquam qui orthodoxę synceræque fidei custos & assertor, eam veluti aureum quoddam flumen ad ipsos perduxisset.

Quanta reuerentia B. Leonis epistolã exceperint.

De his vero, qui in Ephesino illo concilio pręuaricati fuerant, & apostolicę sedis autoritati repugnauerant, ex præscripto, quod audisti, eiusdem Leonis peragentes omnia & pœnitentes ad misericordiã suscipientes, in ipsum præcipue Dioscorũ confirmãt irreparabilis damnationis sententiam. De quo in epistola synodali ad eundem Leonem scribentes: Super cætera, inquiunt, scelera sua etiam hoc adiecit, quòd contra ipsum vineæ domini Sabaoth custodem, qui ab ipso saluatore nostro deputatus est custos, insaniam suam ostendit. Dicimus scilicet, sanctitatem tuam, & incõmuntabilem eum qui corpus ecclesiæ vnire solitus est, meditatus est facere. Hactenus illi. Eo enim superbiæ insolentięque euaserat execrandus ille Dioscorus, vt beatissimi Leonis in se cẽsuram similis in eundem censuræ prolatione retaliare auderet, atque ita eius autoritatem, quasi deridere & contemnere.

Quam

A Quam eius impietatem rebellionemque tantopere detestati sunt, vt illum vnum sine vlla spe veniæ irreparabiliter deiecerint, atque omni sacerdotali dignitate exutum, ex illo deportandum, seculari potestati tradiderint. Quam concilij in illum seueritatem ex ea maximè causa processisse, testatur etiam Anatholius ille Constantinopolitanus antistes quadam sua epistola: Propter fidem, inquit, non fuit damnatus Dioscorus, sed quia in beatissimum Leonem ausus est dictare excommunicationis sententiam.

Concilium remisit acta synodalia ad B. Leonis iudicium.

Vides ita, quàm diligenter in omnibus obtemperarint tot tantique patres sedis apostolicæ mandatis, & sibi ab eadem præscriptis legibus. Nec tamen illud ipsum fecisse satis illis fuerat, neq; etiam secum præsentes consentientes, imò sibi præsidentes & principaliter omnia secum agentes apostolicæ sedis habuisse legatos, sed ad ipsum proprie caput ecclesiasticæ hierarchiæ, ad ipsum Leonē acta synodalia remiserūt, eius autoritate & iudicio eadem confirmari expectantes, & autoritatis robur eisdem impartiri, cum huiusmodi & inscriptione & D epistola.

Synodalis epistola ad B. Leonem.

Beatissimo & sanctissimo apostolicæ sedis & vniuersalis ecclesiæ episcopo Leoni, fratres in Chalcedonen. synodo congregati: Repletum est gaudio os nostrum & lingua nostra exultatione, canimus cum propheta. Et post aliquanta: Respiciat (conseruando apostolatum vestrum) misericors dominus ecclesiam suam toto orbe diffusam. Vobis enim ita aduigilantibus, & hi qui curam animæ suæ gerunt, solidiores in fide redduntur, & hi qui paulum desides sunt, tanto ad sollicitudinem accenduntur exemplo. Quod nos ante oculos semper habentes, non desinimus domino deo nostro gratias agere & pariter supplicare, gratulantes quod tantæ sanctitatis, tantæ fidei, tantæque doctrinæ Apostolicæ sedi (vnde religionis nostræ fons & origo emanat) antistitem dederit: petentes, vt datum concessumque munus pontificium, in nostri longissima ad ædificationem ecclesiarum suarum ætate custodiat. Nos autem, etsi impares meritis, pari tamen fide, si quid (quod absit tamen) ecclesiam catholicam impia infestatione tentauerit, paratissimi sumus confortante domino, cum beatitudine vestra, pro veritate fidei animas nostras ponere, & vitam hanc autori salutis nostræ, & largitori æternitatis impendere, &c. Quam fidem tu, velut aureum quoddam flumen, ad nos per te deductum custodisti. Omnibus beati Petri interpres, & expositor constitutus, vnde nos te tanquam autore boni ad communem vtilitatem vtentes, sortem veritatis, ecclesiæ filijs demonstramus, &c. C

Quis loquatur ex B. Petri cathedra.

Ad acta deinde synodalia venientes: Ea igitur, inquiūt, quæ definiuimus ad remotionem totius erroris, ad robur vero ecclesiasticæ ordinationis propicia & amicabilia, & ad decorem congrua statuimus, stabilire digneris sanctissime ac beatissime pater. Nam hi qui locum tuum obtinent sanctissimi episcopi Paschasinus & Lucentius, & hi qui cum eis dilecti presbyteri Bonifacius & Basilius, dictis definitionibus fortiter adstiterunt, volentes prorsus, vt hoc bonum vestra prouidentia perficiatur, &c. Vt autem sciatis quia non ad gratiam aut odium fecerimus alicuius, sed tanquam diuino nutu gubernati & directi egerimus cuncta, vobis gestorum omnium veram notitiam facimus, vt à vobis quæ gesta sunt statuantur, roborentur & concedantur, &c. Huic epistolæ XLIIII. episcopi singuli proprias salutationes proprijs manibus subscripserunt, hac & simili forma: Rusticus episcopus, apostolatum vestrum in domino venerans, & vt digneris pro me orare supplex oro: Salutat Venerius te domine in D Christo reuerendissime: Salutat Constantius episcopus beatitudinem tuam: Salutat Horus episcopus beatitudinem vestram in domino venerandam: Salutat Samius episcopus, beatitudini vestræ me repræsento, & adorationibus apostolatus vestri. Eius formæ sunt & reliquæ eidem epistolæ subscriptæ diuersorum salutationes.

Conclusio ex præmissis.

Ex his nunquid obscurum est, quid tot, tantorumque pontificum synodus supra se autoritatis recognouerit in vno Rom. pontifice? Re ipsa videlicet & scripto attestata confessaque ab eius autoritate, tanquam ecclesiasticæ hierarchiæ principis, & vniuersalis ecclesiæ episcopi, statui, corroborari, concedique debere acta statutaque synodalia omnia (id quod paulo post adhuc clarius intelliges) Nunquid autem dubitari poterit, illud ipsum, quod tot tantique ex toto orbe conuenientes episcopi confessi, & re, facto, scriptoque attestati sunt, esse fuisseque communem orthodoxæ per orbem ecclesiæ confessionem, sensum ac sententiam? Sed quod fuerit, etiam sequentia demonstrant adhuc euidentius. Ipsum vero communem catholicæ orthodoxæque ecclesiæ sensum nunquid falsum menda-

A mendacemq́; dicemus? nunquid non columnam firmamentumque veritatis eam prædicat Apoſtolus? nunquid certiorem eius autoritatem omni ſcriptura male demonſtrauimus? nunquid illum eius ſenſum conſenſumque, non eſſe recte intelligendarum ſcripturarum certiſsimam amuſsim & regulam? Breuiter ex actis, recognitioneque quatuor primorum & primæ notæ conciliorum vniuerſalium (quæ velut quatuor ſancti euangelij libros ſuſcipere ſe & venerari confitetur ille apoſtolicæ & catholicæ eccleſiæ pontifex ſanctiſsimus Gregorius) clariſsime demonſtratum eſt, vniuerſalium conciliorum, non ſolum conuocationem, ſed etiam acta omnia ſynodalia, omnem definitionem, omne iudicium, autoritati apoſtolicæ ſedis ſubeſſe penitus, & ab eadem prorſus dependere.

Idem ſpecialiter confirmare ex priuilegio ſecundæ ſedis dato Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, primum in Conſtantinopolitano primo, deinde in Chalcedonen. vniuerſalibus concilijs.

CAP. X.

B

Ambitus epiſcoporum Cōſtantinopolitanorum.

Poſt tranſlatam imperialis reſidentiæ ſedem Conſtantinopolim, vt eiuſdem epiſcopi, noua loci nobilitate & familiaritate, fauoreque principum ſuper cæteros efferre ſe cœperant, & in vulgo ac numero epiſcoporum latere indignum putabant: Ita & principes ipſi ad ſuam dignitatem pertinere arbitrabantur, ſi ſedes imperij, etiam in eccleſiaſtico ordine præcelleret, ac præemineret. Itaq; cum ante Conſtantinopolitana eccleſia inter ſedes præcipuas nullum locum haberet, in ſecunda vniuerſali ſynodo, quæ Damaſi autoritate aduerſus Macedonium & alios nonnullos ab eo damnatos hæreticos Conſtantinopoli celebrata eſt, Theodoſij principis inſtantia, extimulata ambitione tunc Conſtantinopolitani epiſcopi, nouus ille honor delatus eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ à patribus, vt ſecundæ ſedis dignitatem acciperet poſt Romanam eccleſiam, eo quod noua Roma eſſet, & imperialis maieſtatis ſedes ac reſidentia. Ita enim legitur pro canone quinto eius concilij: Conſtantinopolitanum epiſcopum habere prærogatiuam honoris poſt Ro. epiſcopum decernimus, eo ꝙ ſit noua Roma. Sed quia hoc non ꝓbauit apoſtolicę ſedis autoritas, eccleſiarū priuilegia, prout

Canon V. Conſtanti. concilij.

ab apoſtolis & ſucceſſoribus eorum inſtituta fuerant, & in Niceno confirmatà concilio, immutari non conſentiens, nullam hoc autoritatem obtinuit, ſed irritũm habitum eſt & abſq; effectu. Quare Anatholij Conſtantinopolitani antiſtitis ambitione ac importunitate idem rurſus extortum eſt à Chalcedonenſi ſynodo, vndecima eius ſeſſione, & obtentum Martiani imperatoris fauore & patrocinio, tametſi contradicerent legati ſedis apoſtolicæ. Ita ſtatuentes pro canone nouiſsimo, & XXVIII. C

Irritum fuiſſe ſynodi decretum quod ipſum non probaſſet apoſtolicæ ſedis autoritas.

Vbiq; ſanctorum patrum definitiones ſequentes, & canonem qui eſt electorū CL. dei amantiſsimorum epiſcoporum, qui ſub piæ memorię Theodoſio magno conuenerunt de regali Conſtantinopoli vrbe, noua Roma recognoſcentes, eundem & nos definimus & eligimus de prærogatiuis ſanctiſſimæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, nouæ Romæ, &c. vt ſimiliter recipiat honorem antiquioris & regalis Romæ, & in eccleſiaſticis rebus ſecundum ipſam magnificetur, & ſecunda poſt ipſam exiſtat. Hunc quidem canonem dicti patres, quantum in ipſis erat, conſtituerunt, tametſi contradicerent legati ſedis apoſtolicæ, ſperantes beatum Leonem Romanum pontificem (ad cuius D autoritatem, vniuerſam à ſe actorum ſeriem remiſerunt) hac in re condeſcenſurum deſiderio, optimi alioqui & Chriſtianiſsimi principis.

De huius itaq; canonis confirmatione pręcipue ſolliciti & imperator, & Anatholius etiam ſingulares, proprioſq́; cum illis ſynodalibus & actis & literis, ad B. Leonem miſerunt & nuncios, & epiſtolas, eundē inſtantiſsime confirmari poſtulantes, & eiuſdem reſponſum anxiè expectantes. Scripſit autem Anatholius Leoni in hæc verba:

Sanctiſs. & beatiſs. patri apoſtolicę & vniuerſalis eccleſiæ archiepiſcopo Leoni Anatholius, &c. Incipiens aūt de vniuerſa ſynodali actiōe, & de ea multa cōmemorans: Oportuit, inquit, hæc omnia ad notitiā ſanctitatis tuæ perferri, quæ neceſſario mittimus ad eandē per Lucianum epiſcopum, & Baſilium diaconē, &c. De ſuæ vero ſedis illo priuilegio, de quo ſingularē cōmmiſsionē oratoribus dederat, ſubiungēs. Ea vero quæ per illos manifeſta fecimus S. T. optamus, vt per ꝓſperā reſponſionē quæ vos deceat, ad nos redeāt, quo laudemus in omnibus charitatem & prouidentiā veſtræ beatitudinis, quam erga ſedem huius regię vrbis paterna ſemper conſueuiſti ſollicitudine habere, &c. Etenim ſedes Conſtantinopolita-

A politana patrē habet apoſtolicū thronum veſtrū. Vnde ea quæ in ſancta ſynodo conſecutiue geſta ſunt, cõfirmare dignemini, nec nō definitionē de qua dictū eſt de hac ſede Cõſtantinopolitana. Hęc atq; eiuſmodi Anatholius per literas. Oratoribus aūt quàm diligentem & ipſe & imperator hac de re commiſsionem dederit, ex beatiſsimi Leonis reſponſo mox intelliges.

Confirmare acta definitionesq; synodales ad quē pertinere recognoscitur.

Leonis super conciliū Chalcedonen. quā libera autoritas.

Sed nunc audi quanta cum autoritate libertateq́ue, tanti concilij definitioni, tam vrgenti imperatoris deſiderio, vnus reſtiterit Leo, exitumq; rei diligenter conſidera, & clariſsimè intelliges oēs ſynodales actiones, definitionesq; eſſe, & ſemper fuiſſe in vnius apoſtolicæ ſedis poteſtate: ita vt quicquid eadem cōfirmarit in ſynodo, hoc robur obtinuerit firmitatis: quicquid refutarit, habere nō potuerit firmitatem, ſolaq; reſciderit, quicquid ſynodica congregatio præter ordinem ſibi vſquā putauit vſurpādū, vt Gelaſij hic verbis loquar. Quē veriſsimè hæc dixiſſe, tā ex B. Leonis epiſtolis, quā ex ipſo rei exitu intelliges.

Leo ad Anatholium.

Anatholij itaq; ambitum, & conatus improbos retundens ſcripta ad eū epiſtola, cõmemorat primo pleraq; in eū merito animaduertēda, ad quæ ſtudio fidei & con B cordiæ amore cõniuerat. Quoniā, inquit, mens potentiæ auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſsis, dum inordinato prauoq; proceſſu impunitarū trāſgreſsionū augentur exceſſus, & crebreſcūt culpæ, quæ toleratæ ſunt ſtudio fidei reparandæ, & amore cõcordiæ. Poſt illa itaq; ordinationis tuæ nō inculpata principia, poſt conſecrationem Antiocheni epiſcopi, quam tibimet contra canonicā regulam vendicaſti: doleo etiā in hoc dilectionem tuam eſſe prolapſam, vt ſacratiſsimas Nicenorū canonū conſtitutiones conareris infringere. Tanq̃ opportunè ſe tibi hoc tēpus obtulerit, quo ſecundi honoris priuilegiū Alexandrina ſedes perdiderit, & Antiochena eccleſia ꝓprietatē tertiæ dignitatis amiſerit, vt his locis iuri tuo ſubditis oēs metropolitani epiſcopi ꝓprio honore priuentur. Quib. inauditis & nunquā ante tentatis ita grauaris exceſsibus, vt ſanctam ſynodū ad extinguendam ſolum hęreſim, & confirmationē fidei Catholicæ, ſtudio Chriſtianiſsimorum principū congregatā, in occaſionem ambitus trahas, & vt conniuentiā ſuā tibi det, impellas, tanquā refutari nequeat, ꝙ illicitè voluerit multitudo, & illa Nicenorū canonū per ſanctū verè ſpiritū ordinata conditio aliqua cuiquā ſit parte ſolubilis, &c. Nimis ergo hæc improba, nimis ſunt praua, quæ ſacratiſsimis canonib. inueniuntur eſſe contraria. In totius eccleſiæ perturbationem ſuperba hæc tendit elatio, quæ ita abuti C voluit concilio ſynodali, vt fratres in fidei tantummodo negociū conuocatos, ad conſentiendū ſibi deprauando compelleret. Inde enim fratres mei ab apoſtolica ſede directi, qui vice mea ſynodo præſidebant, ꝓbabiliter atq; conſtanter illicitis auſib. obſtiterunt: apertè clamātes, ne contra inſtituta Nicena præſumptio imꝓbæ nouitatis aſſurgeret. Nec poteſt de eorū cõtradictione dubitari, de quib. etiam tu in epiſtola conquereris, ꝙ conatibus tuis voluerint obuiare. In quo eos quidem multum mihi hęc ſcribendo commendas: ſed teipſum, ꝙ illis parere nolueris, dum illicita moliris, accuſas: ſuperflue non concedenda appetens, quæ nullū vnquam noſtrū poterunt obtinere conſenſum. Abſit enim à conſcientia mea, vt tā praua cupiditas meis ſtudijs adiuuetur, ac non potius & meo, & omniū qui non alta ſapiunt, ſed humilibus conſentiunt, opere ſubruatur, &c. Noli frater altū ſapere, ſed time, & Chriſtianorū principū pijſsimas aures imꝓbis petitionib. inquietare deſiſte, quib. certum habeo modeſtia te magis, quàm elatione placiturum. Perſuaſioni enim tuę in nullo penitus ſuffragatur quorundā epiſcoporum ante LX. vt iactas, annos facta ſubſcriptio, nunquam à prædeceſſorib. tuis ad apoſtolicæ ſedis tranſmiſſa notitiam, cui ab initio ſui caducę dudumq; collapſę ſera nūc & inutilia ſubijcere fomenta voluiſti, eliciendo à fratrib. ſpeciem conſenſionis, q̃ tibi in ſuam iniuriā verecundia fatigata pręberet, &c. Non cõuellantur prouincialium iura primatuū, nec priuilegijs antiquitus inſtitutis metropolitani antiſtites frauden D tur. Nihil Alexādrinæ ſedi eius, q̃ per ſanctū Marcū euangeliſtam B. Petri diſcipulū meruit, pereat dignitatis. Nec Dioſcoro impietatis ſuæ ꝑtinacia corruēte, ſplendor tantæ eccleſiæ tenebris obſcuretur alienis. Antiochena quoq; eccleſia, in qua primū prædicāte apoſtolo Petro Chriſtianū nomen exortū eſt, in paternæ conſtitutionis ordine perſeueret, & in gradu tertio collocata nunq̃ ſe fiat inferior. Aliud enim ſunt ſedes, aliud p̃ſidentes, & magnus cuiq; honor eſt integritas ſua. Quæ cū in qbuſlibet locis ꝓpria ornaméta nō ꝑdat, quāto magis in Cõſtantinopolitanæ vrbis magnificētia poteſt eſſe glorioſa, ſi ꝑ obſeruātiā tuā & defenſionē, paternos canones &ex-

Cōcilia nihil poſſe niſi in negocijs ad quæ conuocata ſunt.

Vides ex conſenſu Ro. pōtificis pendere omnia.

A & exemplum probitatis multi habeãt sacerdotes,&c. Frater aũt & coepiscopus noster Lucianus,& filius noster Basilius diacon⁹,quantũ in ipsis fuit,studiosè his quæ eis iniunxeras affuere : sed actioni eorũ iustitia negauit effectũ,&c.Hæc Leo ad Anatholiũ. Ex quibus facilè intelligis, ipsa rei attestante veritatis euidẽtia, vnã esse huius sedis autoritatem,quæ(vt illius Gelasij ad Dardaniæ episcopos verbis dicam) vnamquanq; synodũ confirmat,& continua moderatione custodit,pro suo videlicet principatu,quẽ B.Petrus, domini voce perceptũ,tota Christi ecclesia consentiente ac recognoscente, & retinuit semper, & retinet.Sed ex sequentibus illud ipsum adhuc erit euidentius.

Vna apostolicæ sedis autoritate vnãquamq; synodũ confirmari & custodiri.

Martiano itaq; imperatori idẽ Leo hac de re respõdens, & cur illi definitioni resisteret,nec imperialib.precibus suũ præberet assensum satisfaciens. Cum declarasset probari sibi quæ de extincta hæresi & declarata fidei veritate acta essent à concilio: His aũt,inquit,ꝑpter quæ facta est congregatio sacerdotu bene & optabili fine cõpositis, miror & doleo ꝙ pacẽ vniuersalis ecclesię diuinitus reformatã ambitionis rursus spiritus inquietat.Pleraq; deinde subB iungens aduersus Anatholium:Multũ,inquit,Anatholius episcopus proprio detrahit merito,si illicito crescere optat augmẽto.Habeat,sicut optamus,Constantinopolitana ciuitas gloriã suam,& protegẽte dei dextera, diuturno clementiæ vestræ fruatur imperio:alia tamen ratio est rerũ secularium,alia diuinarũ, nec præter illam petram,quam dominus in fundamento posuit, stabilis erit vlla constructio. Propria pdit, qui indebita cõcupiscit. Satis illi sit, quod vestræ pietatis auxilio & mei fauoris assensu episcopatum tantæ vrbis obtinuit. Non dedignetur regiam ciuitatem, quam apostolicam facere non potest sedem : nec vllo speret modo,ꝙ per aliorũ possit offensiones augeri. Priuilegia enim ecclesiarũ, sanctorũ patrum canonibus instituta,& venerabilis Nicenæ fidei fixa decretis, nulla possunt improbitate cõuelli, nulla nouitate mutari.In quo opere,auxiliante Christo fideliter exequendo necesse est me perseuerantem exhibere famulatũ, quoniã dispensatio mihi credita est,& ad meũ tẽderet reatũ,si paternarũ regulæ sanctionum, quæ in Nicena synodo ad totius ecclesiæ regimen spiritu dei instruente sunt conditæ,me(ꝙ absit) non cohibente violentur, &c.Vnde quia cõuenit fidei vestræ & gloriæ, vt sicut hæresis deo per vos agẽte destructa est:ita etiam omnis ambitus retundatur,agite vt prædictus episcopus pareat patribus,consulat paci,&c.abstineat ab ecclesiasticarũ iniuria regularum, & illicitos declinet excessus,ne se ab vniuersali ecclesia,dum inimica paci tentat,abscindat,&c. C Frater aũt & coepiscopus meus Lucianus cũ filio meo Basilio diacono,qui clementiæ vestræ ad me scripta portarunt,omni deuotione partem susceptæ legationis adimpleuerunt. Quia nõ est æstimandus negocio defuisse, quẽ potius causa deseruit.

Vide, vnde episcopus Cõstantinopolitanus episcopatum suum obtinuerit.

Cui dispensatio credita domus ecclesiastica.

Audis hic illum magnũ Leonẽ,audis ecclesiasticæ domui præpositum,cui credita fuit vniuersalis ecclesiæ dispẽsatio.Ad cuius tendebat reatũ,si eo non cohibente,paternarũ regulæ sanctionũ, quæ in Nicena synodo constitutæ sunt, vel per ipsa vniuersalia concilia subsequentia violentur. At cohibere quî potuisset,si nõ super ipsa cõcilia vniuersalia coactiuam autoritatem ac potestatem obtinuisset?

Eundem rursus audi,eadem de re quid scribat Pulcheriæ Augustæ: Confirmato, inquit,in euangelij vnitate vniuerso mundo,& in eodem spiritus sensu directis cordibus omnium sacerdotum,optimum fuerat supra illa, propter quę sancta est synodus congregata,& quæ secundum pietatis D vestræ studium,laudabili sunt fine conclusa, nihil quod tanto bono contrariũ esset inferri, nec per occasionẽ episcopalis synodi id in commune appeti, ꝙ non licuit concupisci,&c.Superbũ enim nimis est,& immoderatũ,vltra fines proprios tendere, atq; antiquitate calcata, alienum ius velle præripere,atque,vt vnius crescat dignitas, tot metropolitanorũ impugnare primat⁹, quietisq; prouincijs,& olim sanctæ synodi Nicenæ moderatione dispositis, bellũ nouæ perturbationis inferre, atq; vt venerabilium patrũ decreta soluantur, quorundam episcoporum proferre cõsensum,cui tot annorũ series negauit effectum. Nam sexagesimus fere annus huius iactantiæ esse iactatur, qua se prædictus episcopus æstimat adiuuari,frustra cupiẽs id sibi prodesse, quod etiamsi quisquam ausus est velle, nullus tamen potuit obtinere.Consensiones vero episcoporum sanctorũ canonum apud Niceam conditorum regulis repugnantes, concurrente vna nobiscum vestræ fidei pietate in irritum mittimus, & per autoritatem B. Petri apostoli generali prorsus definitione cassamus. Hæc ille Leo.

Audis

A Audis itaque, quãtopere dependeat omnis conciliorum actio ab autoritate sedis apostolicæ. Vides, vt repetitum illud à duabus illis primæ autoritatis synodis vniuersalibus, nẽpe Constantinopolitana prima, & Chalcedon. de Cõstantinopolitanæ ecclesiæ priuilegio decretũ, irritum fuerit & vacuũ, resistente eidẽ huius sedis autoritate. Intelligis ex hoc synodales actiones definitionesq́; oẽs, vt verissimè iactabat ille Gelasius, & esse, & fuisse semper in vnius huius sedis potestate: vt quicquid eadẽ cõfirmauit in synodo, hoc robur firmitatis obtinuerit, quicquid refutauit, habere nõ potuerit firmitatẽ. Constitutũ fuerat (vt audisti) in prima Cõstanti. synodo de illo priuilegio Constãtinopolitanæ ecclesiæ: sed, inquit beatissimus Leo, ad apostolicæ sedis non fuit trãsmissum iudiciũ, nec ab eadẽ accepit robur & firmitatẽ. Nũquid aũt obscurũ est, fuitq́; catholicæ ecclesiæ de illo decreto iudiciũ? nũquid eadẽ in illo gradu ac ordine ecclesiasticę hierarchiæ recognouit Constãtinopolitanos episcopos? Si fecit, quid opus igitur fuerat noua cõcessione & decreto Chalcedon. synodi? quid tãtopere, tã sollicite apud B. Leonẽ agere, vt eius cõfirmaretur autoritate & cõsensu? Prædicti vero, vt etiã audisti, concilij vestigijs inhærẽs Chalcedon. quoq; synodus idẽ renouauit & constituit: sed tamẽ ad apostolicę sedis hoc ipsum B remisit autoritatẽ & arbitriũ. Cui iã audisti, quãta libertate restiterit Ro. pontifex, quãuis pro eo instãtissimè intercedẽte maiestate imperatoria: quæ ad suã hoc dignitatẽ pertinere arbitrabatur, si imperialis residẽtiæ sedes etiã in rebus extolleretur ecclesiasticis. Sed nunquid ad illam Ro. pontificis tã liberã inflexibilemq́; constantiam, illorum omniũ votis obsistentẽ quicquã indignata est imperialis maiestas, tanquã indigne passa repulsam: & non magis B. Petri illã autoritatem religiosissimè agnoscens & venerata in sancto põtifice, seipsam potius accusauit, ꝙ alienæ ambitioni assensum præbuerat? Nunquid talis, tantaq́; synodus apostolicæ sedis autoritati quicquã reluctata est? Sed hæc ex sequẽtibus cognosces clarius. Nunquid etiã ille ipse Anatholius, totius huius tragœdiæ succentor, instigator & autor, aduersus apostolicæ sedis autoritatẽ, secundæ sedis honorẽ tanquã ex synodali autoritate & decreto sibi asseruit: & nõ potius propria tandẽ confessione suã culpam agnouit, & veniam illiciti ambitus deprecatus est? At

Vide, vt accepta fuerit ab imperatore & à cõcilio Ro. põtif. ipsius aduersantis inflexibilis constantia.

Pœnitentia Anatholij de illicito ambitu.

hoc ita factum, testatur B. Leonis ad illũ C quædam epistola, in qua scribit in hæc verba: Illam aũt culpam quã de augenda potestate, aliena (vt asseris) adhortatione contraxeras, efficacius atq; syncerius tua charitas diluisset, si ꝙ tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola clericorũ consilia trãstulisses. Quia sicut in mala suasione delinquitur: ita & in mala consensione peccatur. Sed gratũ mihi frater charissime est, ꝙ dilectio tua fatetur sibi displicere, ꝙ tunc placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressum professio dilectionis tuæ, & attestatio principis Christianissimi, ne cui detur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit. Abijciatur penit⁹ incõcessi iuris qui dissensionẽ fecerat appetit⁹. Sufficiãt limites, quos sanctorũ patrũ prouidẽtissima decreta posuerũt, &c.

Sed nunc audi, quã non solum talis tantaque synodus, cum à B. Leone de approbatione synodalium actorum non referretur responsio, sed & totus vna orbis de apostolicæ sedis censura iudicioq́; erga gesta illius synodi suspẽsus fuerit. Cum itaque post relata ad Leonis iudicium & autoritatem acta Chalcedonẽsis synodi nullæ referrentur ab eodem literæ, quibus sibi placere probarique ea significaret, idq́; D studio & opera Anatholij, qui missas ea de re ad se literas suppresserat, nec ad concilium retulerat, quod in illis de illicito ambitu grauius argueretur, in suspenso manens synodus, repetitis denuo & literis & nuncijs per imperatorem pontifici supplicãt, suæ censuræ autoritatem illis adijcere dignaretur: vt quæ ante nec ab ecclesijs, nec à fideli populo, quãuis in illo remotissimo Oriente constituto, agnoscerẽtur, nec reciperentur pro legitimis, quàm per literas S. sanctitatis publicè lectas in ecclesijs appareret ab eadem illa confirmari. Id quod tam pijssimorum imperatorum secundo scriptæ ad illum literæ, eiusdemque, tam ad illos, quàm ad synodum ipsam rescripta euidenter comprobant. Literarum imperialium hoc est exemplum.

Victores, Martianus & Valẽtinianus Augusti, &c. Sãctissimo patri, & venerabili Leoni archiepiscopo apostolicę ecclesię, &c. Miramur maximè, ꝙ post synodũ Chalcedon. & literas venerabiliũ episcoporum, quæ ad tuã deo amicitiam missæ sunt, per quas omnia in ipsa facta vobis nunciauerunt, nequaquam à tua sanctitate tales literæ missæ sunt, q́ videlicet in sanctissimis ecclesijs ad omniũ notitiã ꝑuenirẽt. Quod

A quorundam animabus, quæ Euticetis adhuc prauam opinionem sectatur, ambiguitatem immisit, vtrum scilicet tua beatitudo ea, quæ in synodo S. edita sunt confirmauerit. Quapropter vestra reuerentia suas literas mittere dignetur, per quas omnibus ecclesijs & populis notum sit, vniuersa quæ in S. synodo gesta sunt, à tua beatitudine esse confirmata. Illud equidem, vt decebat episcopum apostolicæ sedis, sapienter dixit, quòd ecclesiasticos canones conseruans, nihil ab antiqua cõsuetudine in ordinatione olim edita, & immobili vsque hodie perseuerante, quicquã patiebatur diminui. In quo & nos tuæ sanctitatis sententiam probamus. Et post aliquanta: Nouerit autẽ, inquiũt, tua deo amicitia, catholicam & verè orthodoxam fidẽ, Chalcedonen. synodũ omnibus episcopis consentientibus fuisse secutã. Propter quod & tua venerabilitas, proprias & speciales literas velocissimè mittat, per quas cõfirmare vos ipsam, quæ in Chalcedona celebrata est, synodum, manifestissimè ostendatis, vt illi qui eam desiderant ignominiosam, non possint aliquã habere suspicionem de iudicio tuæ sanctitatis, &c.

Probant liberam pontificis constantiam resistentem concilio in priuilegio Constãtinopo. ecclesiæ.

Audis quid scribat illa Martiani & B Valentiniani imperatorum (vt Nicolai pontificis verbis dicam) pia dualitas? vt nihil indignati, nihil conquesti, nihil expostulati fuerint, de repulsa petiti à se tantopere priuilegij secundæ sedis pro Constantinopolitana ecclesia: quin contra potius probauerint liberam pontificis autoritatem & constantiam, tanquam suo rite perfuncti officio. Audis insuper his tantis testibus quis fuerit communis sensus orthodoxæ ecclesiæ, ad cuius autoritatẽ recognouerit Christianus per orbem populus, robur & autoritatem impartiri actis synodalibus.

Rescriptum Leonis ad Augustos.

Sed nunc audi, quid tam illis, quàm illi sanctæ synodo Leo responderit, Augustis quidem rescribens post præmissa alia pleraque: Vt autem, inquit, malum quod in ducibus suis est oppressum, etiam in quibuscunq; reliquijs deleatur, facilius hoc clementia vestra arbitratur implẽdum, si per vniuersas ecclesias definitiones sanctę synodi Chalcedonen. apostolicæ sedi placuisse doceantur. De quo ratio non fuit ambigendi, cum præter cætera, per fratrem meum Lucianum episcopum, talia ad gloriam vestram & Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quæ euidenter ostenderent, me ea, quæ de fide C catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem literis ea quæ per occasionem synodi male sunt attentata reprehenderam, maluit prædictus antistes meam gratulationem tacere, quàm suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciæ deo per vos operante collatum est, quòd probasse vos obseruantiam de custodia paternorum canonũ pietatis vestræ affatibus indicastis. Et merito geminatur gaudium meum, cũ & vobis religiosissimè placere cognosco, vt fides Nicena suam teneat firmitatem, & priuilegia ecclesiarum illibata permaneant, &c. Quia vero modis omnibus obediendum est pietati vestræ religiosissimæque voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicę & hereticorum damnatione placuerũt, libens adieci sententiam meam. Quę si vt in notitiam omnium sacerdotum ecclesiarumque perueniat, vestræ clementiæ præceptio ordinare dignabitur, ad futuram credo & spero gratiã dei, &c. vt amputatis omnibus dissentiẽdi occasionibus apostolicæ vbiq; doctrinæ & pax regnet & veritas. Et hæc quidem Augustis, synodo autem in hæc verba respondit:

Rescriptum eiusdem ad synodum.

D Leo sanctæ synodo apud Chalcedonã habitæ: Omnem quidem fraternitatẽ vestram nosse non ambigo, definitionem sanctæ synodi, quæ ob cõfirmationem fidei celebrata est, toto corde me fuisse cõplexum, &c. Hoc autem non solum ab ipso beatissimæ consensionis affectu, sed etiã ex epistolis meis, quas post reditum meorũ, ad Constantinopolitanę vrbis antistitẽ dedi, potuissetis agnoscere, si vobis responsionẽ sedis apostolicæ manifestare voluisset. Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, vtrũ quæ in synodo Chalcedonensi per vestrã vnitatẽ de fide statuta sunt, approbẽ, hæc ad oẽs fratres & coepiscopos nostros, &c. scripta direxi, quæ gloriosissimus & clemẽtissimus princeps in notitiam vestrã mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur. Et vt fraterna vniuersitas, & omniũ fideliũ corda cognoscant, me non solũ per fratres, qui vicẽ meam executi sunt, sed etiã per approbationẽ gestorum synodaliũ propriam vobiscũ inijsse sententiã. In sola videlicet fidei causa (quod sæpe dicendũ est) propter quã generale conciliũ, & ex præcepto Christianissimorũ principum, & ex cõsensu apostolicæ sedis placuit cõgregari, &c. Vnde si quis vnquã ausus fuerit, vel Nesto-

Vide quid specialiter probet acta in concilio, & quid improbet.

A Nestorianam perfidiam tueri, vel Euticetis ac Dioscori impiũ dogma defendere, à catholicorum cõmunione resecetur, nec habeat eius corporis communionem, cuius abnegat veritatẽ. De custodiendis quoque sanctorum patrum statutis, quæ in synodo Nicena inuiolabilibus sunt fixa decretis, obseruantiã vestræ fraternitatis admoneo, vt iura ecclesiarũ, sicut ab illis CCCXVIII. patribus diuinitus inspiratis sunt ordinata, permaneant. Nihil alienum improbus ambitus concupiscat, nec per alterius immi nutionem suum quærat aliquis augmentũ. Quantumlibet enim exortis assensionibus se instruat vanitatis elatio, & appetitus suos conciliorũ æstimet nomine roborandos, in firmũ & irritum erit, quicquid à prædictorũ patrum canonibus discrepauerit. Quorũ regulis apostolica sedes quã reuerenter vtatur, scriptorum meorũ, quibus Constantinopolitani antistitis conatus repuli, poterit sanctitas vestra lectione cognoscere, &c. Hæc ille synodo.

Nota tanti concilij patientiam in expectanda confirmatione actorum suorum à sede apostolica.

In quibus etiam consideratione dignum est, quanto tempore tot patrum synodus, post absolutã eandem, quã sollicite, quàm patienter, apostolicæ sedis censurã de actis synodalibus, & eorundẽ confirmationẽ expectauerit. Siquidem (vt ex præcedẽti capite cõstat) cõtinuo post peractã synodum mise B runt Lucianũ episcopum, & Basilium diaconum legatos sedis apostolicæ, qui interfuerant, atq; adeo præfuerant concilio, vna cũ actis synodalib. eorundem præstolantes reditũ à Chalcedona Romã, & inde rursus Chalcedonã. Quo cũ reuersi essent cũ literis ad Augustos & Anatholiũ, quibus satisfecisse se existimabat expectationi concilij, reliquam scilicet actionem eius, & quæ de fide catholica definita fuerant, se probare significans, sed decretum illud de priuilegio secundæ sedis ꝓ Constantinopolitana ecclesia, apostolica autoritate irritans, Anatholij opera factum est vt supprimerentur eædem, nec recitarentur cõcilio, eo ꝙ in illis grauissime argueretur sui illius ambitus quo synodum sibi inclinauerat. Incerti patres de censura ac sententia sedis apostolicæ sine qua, vt re imperfecta, non est visum dissoluere synodum, remittunt adhuc ad Ro. pontificẽ, etiã Augustorum instantia efflagitantes confirmationẽ actorum synodalium à sede apostolica, ab eadẽ totum orbem suspensum significantes. Nec moræ tantæ pertæsum est, sed suorum reditum patienter expectarunt. Quod indicat nouissima hæc Leonis epistola, quæ & ipsa inscribitur sanctæ synodo, vnde constat necdum solu- C tam fuisse synodum. Synodus enim conuẽtus est & congregatio. Quæ vtiq; & cætera commemorata superius, ipsa rei euidentia, totius orthodoxæ ecclesiæ (cuius membra præcipua tãto concilio interfuisse nihil certe dubitandum est) communi sensu, confessione, recognitioneq; euidentissime demonstrãt, conciliorum vniuersalium, actionumq; synodalium omnium robur & autoritas, quàm prorsus dependeat ab autoritate sedis apostolicæ. Id quod quum per reliqua concilia percurrenti, nõ minus euidenter appareat (cuius rei euidentissima argumenta sequenti adhuc perstringemus capite) interim hic libere audacterq; pronunciare licebit. Ex Theologicis principijs, hoc est, euangelicæ scripturæ autoritate, apostolicisq; & Niceni concilij canonibus, ecclesiæ orthodoxæ communi sensu & recognitione, nõ solum vniuersalium conciliorum conuocationem, ad Petri successorumque eius ecclesiæ structæ hierarchiæ præsidentium autoritatem propriè pertinere: sed & omnem eorum autoritatem, omne robur (omnemq; firmitatem actionum synodalium omnium, prorsus & omnino ab huius sedis autoritate dependere, ita vt ꝙ illa firmauit in synodo, hoc robur obtinuerit, ꝙ refuta- D uit, habere non potuerit firmitatem.

Ipsam rei euidentiã & catholicæ ecclesiæ recognitionem de his quæ prædicta sunt, in alijs quoque subsequentibus quatuor vniuersalibus concilijs demonstrare. Præcipue autem, vt vna huius sedis autoritas concilijs omnibus se regulã magistramque, & orthodoxæ fidei, & rectorem iudiciorum præbuerit, minime autem vice versa.

CAP. XI.

Breuis repetitio demonstratorum superius.

Poterant sufficere, quæ prædicta sunt de vniuersalibus concilijs, quæ satis demonstrant euidenter, non solum ius, sed factum. Vt enim Petro, successoribusq; eius commissa cura & gubernatio est vniuersalis ecclesiæ, datæ illi claues regni cœlorum, data suprema illa, principalisque ligandi, soluendique autoritas, remissi ad ipsum pro cõfirmatione fratres, quoties ambiguitatis quid inter illos esset exortum, quoties Satanas hæreticæ ꝑsecutiõis turbine cõcuteret, & euentilaret ecclesiã, illi vni Christi oratione impetratum indefectibilis fidei priuilegium: Proinde ad eius autoritatem pertinere, omnem quæstionem fidei &

 quicquid

A quicquid nascitur maiorum, grauiorumq; causarũ in ecclesia, omnino dubitari non posit, etiam si hoc tacerent apostolici, atque etiam Niceni (quos supra audisti) concilij canones, si hoc ipsum non loqueretur figura nostrę ecclesiæ expressa in synagoga illa veteri. Ita si ob concordiã fratrũ stabiliendam, & reparandam vnitatem ecclesiasticã, in his, quæ vnius suæ autoritatis sunt, secum adhibere, aut vniuersale, aut medij generis sacerdotum concilium, exigat, vel negocij qualitas, vel necessitas, aut etiã vtilitas ecclesiastica, quo & grauius habeatur eius iudiciũ, magisq; obstruatur os iniqua loquentium, quo etiam ex concordi totius orbis episcoporũ deliberatione ac sententia, magis opportuna, & commoda inueniantur media reparandæ pacis ecclesiasticæ perturbatæ, & inuenta statutaq; eo efficacius obseruentur, quo fuerint apꝓbata à pluribus: nihilo tamen minus ea esse omnia potestatis Petri, & ecclesiasticæ hierarchiæ principum, æque certum est. Ad quorũ autoritatem, etiam ipsam conciliorum cõuocationẽ ꝓprie pertinere, ipsa quoq; cõcilia omnia, ipsa deniq; acta, decreta, definitaq; synodalia penitus, ꝓrsusq; subiecta esse, nec aliã vllã autoritatẽ habere, nisi quam habẽt
B ex coniuncta secum autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis & cathedræ apostolicæ, demonstratum est. Quandoquidem à Christo, nec immediate & per se, nec apostolorum ministerio, alia vlla probari potest vniuersalibus concilijs data autoritas.

Quemadmodum etiam in illa figura nostræ ecclesiæ, synagoga veteri, omnia quidẽ ardua & difficilia iudicia, quęstiones & negocia, remittebãtur ad iudiciũ sacerdotum Leuitarũ, qui ꝓ tẽpore vicis suæ ministrabant domino in loco cathedrę Mosaicæ, hoc est, ad iudiciũ sacerdotalis ibidẽ existẽtis cõcilij. Eius tamen iudicia, definitiones ac sentẽtiæ ꝓferri cẽsebãtur velut ab autoritate vnius prę sidis illi cathedræ, & in illã vnam cõmissa inobedientia ac rebellio secundum legem expianda mortis supplicio, quæ cõmitteretur contra decretum, sentẽtiam & iudicium sacerdotalis illius concilij: vt hoc superius ex verbis legis iterum iterumq; annotauimus. Quę vt sic se habere, etiam confirmauit ipsa rei euidentia, in quatuor illis primis & primę notę concilijs vniuersalib. & in eis totius orthodoxę ecclesię confessio & recognitio: ita & in sequentib. alijs omnibus. Quorũ vt nunc breuiter percurramus actorum historiam, quo ipsa

C clarius elucescat veritas, quidnã, obsecro, fuit aliud omnis quintę vniuersalis synodi actio, quàm autoritatis apostolicæ sedis super omnes totius orbis ecclesias recognitio? Quid aliud egit vniuersa illa synodus, quàm ꝙ Ro. pontificum in diuersos hæreticos damnationis sententiam tanquam ꝓlatam ab eis, quorum in cœlis esset ratum iudicium, & ad quos pertineret ab ecclesia lupos arcere rapaces, vt iustam sanctamque probauerit, religiose amplexa, secutaq; fuerit: & in eosdem illos iamdudum ab apostolica sede anathematizatos anathema dixerit?

Petrum Antiochenum de mysterio incarnationis dominicæ noua quędam, blasphemaq; cominiscentem dogmata, ꝙ videlicet trinitas aut diuinitas esset incarnata, & qui eã ob causam, in angelico illo hymno, quẽ in litanijs decãtat ecclesia: Sanctus deus, sanctus fortis, sanctus immortalis miserere nobis, post, immortalis, & ante, miserere, adiecerat, qui passus es ꝓ nobis, Felix Ro. pontifex anathematis mucrone confodit, & omni episcopali, sacerdotaliq; honore exuit. Cuius sententiam, lecta in synodo damnationis eius, quam superius libro 4. adscripsimus, epistola, vt iustam orthodoxamq;, & ab apostolico throno prolatam reuerentissime excepit illa totius orbis sacerdotum congregatio, & in eundem Petrum anathema pronunciauit. D

Reuerenter excepit & secuta est Felicis in Petrum Antioch. episcopum damnationis sententiam.

In Seuerum etiam Antiochenum patriarchã, Petrum Apamiarum episcopum, & Zoarã Syrum, monachum, B. Hormisda pontifex Ro. dãnationis iamdudum ꝓnunciarat sententiã, instantibus Syriæ episcopis, presbyteris & monachis. Cuius tunc quoq; sequens autoritatem B. Epiphanius Constantinopolitanus episcopus, vna cum episcoporum secum congregata synodo, eosdem pro rite damnatis habuit. Hos vt de medio tolleret, & omnes, quibus non communicaret sedes apostolica, eiusdem illius ꝓuinciæ episcopi, presbyteri & monachi supplicibus suis libellis suggesserunt sancto concilio, vtq; exequeretur definita contra eos à sede apostolica, instãtissime req̃siuerunt. Cuius sententiam ꝓbans & reuerenter sequens, eosdem illos anathema ꝓnunciauit, & abiecit de catholica ecclesia. Vnde in dicta aduersus illos damnationis sententia à venerabili Mena Constantinopolitano episcopo, & vniuerso concilio post enarrata eorum pleraque flagitia in hæc verba subditur: Contempserunt quidem ecclesiam Romanã & successorem apostolorum, qui

A qui ſententiam contra ipſos protulit, &c. Propterea ſequentes ſanctorum patrũ noſtrorum ſententias, &c. contra prędictos, Seuerum, Petrum & alios quicunq; communicant ipſis in impietate, & contra cõplices eorum, & nos per dominum noſtrũ Ieſum Chriſtum verum deum noſtrum, tanquam lupos quoſdam graues irruẽtes in ouile Chriſti, abijcimus & conſententiatiui ſumus fratribus & cõminiſtris noſtris, & ſæpius prius nominatos ſimili anathemate ferimus, nõ autem ipſos ſolũ, ſed & Zoarã, & alios, qui conuenticula & parabaptiſmata faciunt, nec nõ & omnia ab illis cõnſcripta, &c. Cui ſententiæ omnes in hanc & ſimilem formam ſubſcripſere: Ego Sabinus epiſcopus S. eccleſiæ Canuſiæ, ſequens definitionem ſanctę recordationis papæ Hormiſdæ, anathematizans & condemnans Seuerum, & impia eius ſcripta, & Petrum quondam Apamiarum, & complices eorum, ac ſectatores, nec non Zoaram, vel communicatores eorum, atque in eodem errore permanentes, ſubſcripſi. Simili modo ſubſcripſerũt & reliqui.

Anthemium quoque vt iuſte damnatũ à ſede apoſtolica anathema dixit.

Anthemium quoque Trapezuntium quondam epiſcopum, qui mortuo B. Epiphanio, deſerta ſua eccleſia, fauore principum, quẽ ſibi aucupauerat, in Conſtan-B tinopolitanam eccleſiam contra canones irrepſerat, primũ Ioannes Romanus pontifex vindex eccleſiaſticorum canonum, ab eccleſiaſtica cõmunione ſuſpendit, deinde Agapetus anathemate percuſſũ, pręcipuè ob Eutichianã hæreſim, de qua conuictus fuerat, à Cõſtãtinopolitana ſedę depoſuit, ordinato in eius locum venerabili Mena orthodoxo epiſcopo, qui illi V. concilio ſub Viglio Rom. pontifice præfuit, atque omni ſacerdotali dignitate & efficacia nudauit, & de Chriſtiana abiecit eccleſia. Et in hunc quoque, vt ab apoſtolica ſede iuſte damnatum, anathema dixit ſancta ſynodus.

Libellus ſupplex cleri orientis imperatori porrectus aduerſus prædictos hæreticos.

Hæc vt veriſsimè ſic acta intelligas, audi totius cleri & monachorũ, tã vrbis regiæ, quàm Hieroſolymorum & montis S. Sinai, & ſecundæ Syriæ aduerſus prædictos Anthemium, Seuerum, Petrum & Zoaram, Iuſtiniano imperatori porrectũ libellum ſupplicem, quem idem remiſit ad diſcuſsionem præfati concilij. In quo poſt pręmiſſa alia pleraque legitur in hęc verba: Quia catholicæ eccleſiæ omnes alumni, de prædicti Anthemij iniquitate & violenta promotione, & aliorum iniquorum virorum, & deo, & vobis moleſti eſſe non ceſſauerunt, vos vero pijſsimi, C quamuis valentes ipſos extra ponere: tamen canonicum iudicium in ipſum Anthemium, & prædictos hęreticos benefaciendo audire voluiſtis, ab illo perſuaſi, qui dicit: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi. & Apoſtolo dicente: Obedite ducibus veſtris, ſubditi eſtoti, ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, tanquam rationem reddituri. Miſit itaque deus huic ciuitati Agapetũ, qui verè ἀγαπητὸς, id eſt, dilectus eſt à deo & hominibus, pontificem antiquæ Romæ, in depoſitionem Anthemij, & prædictorum hæreticorum, tanquam olim Petrum magnum Romanis in deiectionem Simonis Cretiani. Iſte ergo honorabilis vir, ſciens per libellos plurimorum, & noſtros, ea quæ inique contra eccleſiaſticos canones præſumpta fuere, nec ſemel quidem ad viſum ſuſcipere voluit Anthemium, furẽtem aduerſus canones: ſed hunc iuſtè eiecit de ſede ſacerdotali ciuitatis tuæ, & coopitulante ac coadunato catholicæ fidei & diuinis canonibus veſtro imperio, prefecit illi eccleſię ſanctiſſimum Menam, rectæ fidei, vitę pudicæ, &c. Cum autem de Anthemio & alijs hęreticis porrexiſſemus libellos, & nos & e- D piſcopi Palæſtini in ciuitate regia congregati, & alij ambaſiatores aliorum pontificum, poſtulauimus Anthemium ipſum quæ perpetrauit facere per libellum nota ſedi apoſtolicæ, & liberare ſeipſum ab omni hæretico errore, & proficiſci ad eccleſiam Trapezuntinam: aut ſi hæc nollet, finaliter condemnaretur, & omni dignitate ſacerdotali ac operatione nudaretur, ſicut fecit S. Celeſtinus contra impium Neſtoriũ, qui ſeipſum tali condemnationi ſubijciendo partẽ cum hæreticis accepit, &c. Has vero petitiones noſtras iuſtas preueniẽs prędictus ſanctiſsimus vir, cum Anthemius ſeipſum manifeſtũ conſtituiſſet, ſimul cum prædictis hæreticis condemnauit, & omni dignitate ſacerdotali ac efficacia nudauit: & omni quoque orthodoxo nomine vſque ad pœnitentiã eorum, quæ deliquit, & tranſmiſit veſtrę pietati libellos noſtros, vt q̃ in ipſis ſunt, ad finem deducantur, &c. Obteſtamur itaque veſtrum imperium (licet temerarium quid faciamus) per magnum deum, ſaluatorẽ noſtrum Ieſum Chriſtum, &c. non contemnere iuſtum iudicium prędicti ſancti viri, ſed ipſum exequi: & eccleſiam

Memorant quanta autoritate Agapetus Anthemium deiecerit.

Vides intellexiſſe vniuerſos, de hæreſi ſuſpectus cui ſe purgare debeat.

A siam dei, & totũ mundum, liberare à peste Anthemij, & hæreticorum prædictorum, &c. Implendo itaque quę ab illo iustè & canonicè iudicata fuere, & per vestram generalem sanctionem ipsa confirmando, taliaque de cætero præsumi interdicendo, illius beatam animam coletis, quæ cum deo proximior sit, quòd vinculo terræ & carnis huius soluta sit, & fiduciã ex proprijs bonis operibus adepta, pro pace ac salute vestræ pietatis intercedit, &c. Hæc ille totius Orientis clerus ad Iustinianum principem, quæ & relata sunt in acta illius synodi. Qui eadem fermè hęc repetentes in altero libello, quem pręcipuè aduersus Anthemium porrexerunt cocilio, inter alia multa eodem pertinentia, etiam hoc adijciunt. Deum suæ ecclesiæ donasse illud inexpugnabile fundamentum, illam firmam petram Romanam ecclesiam, sedem videlicet & cathedram Petri, in qua residens sanctus Agapetus, deiecerit pestilẽtem Anthemium, à sacerdotali sede regiæ ciuitatis, sacrorum canonum, atque etiam catholicæ fidei vindicans iniuriam, atq; in eius locũ venerabilem Menam ordinauerit pontificem.

B Ex his vtiq; audis & intelligis, non solũ quæ fuerit eo seculo iam declinante ad turbas, ad dissidia ac schismata totius orbis, de autoritate Petri, ecclesiasticę hierarchiæ præsidentium super vniuersam Christi ecclesiam recognitio ac sententia (id quod tribus superioribus libris satis superque demonstratum est) sed etiam hoc, damnatos videlicet à sede apostolica omnes, in quos quinta vniuersalis synodus confirmauit damnationis sentẽtiam. Nec aliud fuisse omnem actionem eius synodi, quàm recognitionem autoritatis huius sedis, & Romanorum pontificum ab vniuersa Christi ecclesia. Siquidem vnũ hoc egit illa synodus, vt decreta eiusdem sedis, & prolatas ab eadem in diuersos sententias, teneret, amplecteretur & obseruaret orbis vniuersus. Id quod adhuc clarius intelliges, ex forma synodalis sententiæ aduersus Anthemium prolatæ in hũc modum. Recitata est primũ sententia ac definitio beati Agapeti pontificis aduersus eundem ex epistola ipsius ad Petrum Hierosolymitanũ episcopum. Qua audita dixit Menas, & vniuersa synodus: Nõ est mirandum, si vos etiam nunc magna apostolica sedes sequitur, sacras sanctiones sanctissimarum ecclesiarum inuiolatas conseruãdo, & quę rectę fidei sunt defendẽdo, ac his qui peccauerunt, clementem veniam tribuendo. Vnde & nos implentes ea, quæ à sanctissimo papa in epistola synodali data fuere, & tempus pœnitentiæ ipsi dantes, deputemus & decernamus Vesporium sanctissimum episcopum Neocæsariæ metropolitanæ, Acatium, &c. ad notificandum ei ea, quæ gesta fuere, & inuitare ipsum infra III. dies, si volet venire ad sanctam synodum, ad faciendam super annunciatis congruam satisfactionem, &c. At non comparente illo post assignatum terminum, huiusmodi in eum S. synodus protulit damnationis sententiam.

Forma synodalis processus & sententiæ aduersus Anthemium.

Tenor sententiæ.

Causa damnationis, prævaricatio sacrorum canonum.

C Multarum transgressionum Anthemius reus demõstratus est, venerabiles quidem patrum leges, tanquam non positas, ad nihilum reputauit, & paulo minus suo exemplo ecclesiasticum statum conturbauit introducendo se in patriarchalem sedem huius regiæ vrbis, &c. sed & Euticetis opinionem habet, &c. Et post enarrata pleraque prauæ illius suæ opinionis argumenta, subditur: Itaq; cum magnus imperator sibi ad memoriã reuocaret sententiã principis apostolorum, quã dicit, paratos nos semper esse oportere ad reddẽdam omni petenti rationem de ea, quę in nobis est, spe & fide, nihil plus iuuit, sed erga eius serenitatem deceptibilibus rationibus vsus ꝓmisit omnia facere, quęcunque summus pontifex magnæ sedis apostolicæ decerneret. Et ad sanctissimos patriarchas scripsit, se sequi per omnia apostolicam sedem. At magno Deo & saluatore nostro Iesu Christo, non permittente talia vsque in finem vitę procedere, missus est huic regiæ vrbi secundum ipsius diuinitatem, Agapetus sanctæ & beatæ memorię papa beatissimus, qui statim sacris canonibus, manum cum Deo porrexit, & ipsum de sede sibi non conuenienter depulit, data venia his, qui talis rei participes, & communicatores fuerũt, & regiæ ac Deo custoditæ ciuitati suum sacrũ ornatum reddidit, &c. Quoniam vero & cum Dioscoro & Euticete hęreticare deprehensus est, sententiam in illum protulit in scriptis, plenam clemẽtia, & decenti sanctitate, deferens ei tempus pœnitentiæ, decernensque donec à tali opinione mutatus, satisfecisset his, quæ à sanctis patribus doctrinaliter & canonicè definita sunt, ipsum non habere nomen, neque sacerdotis, neque catholici, &c. Nos igitur D

sequentes

Vide vt in omnibus se quantur apostolica sedis sententiã.

A sequentes ea, quæ à beatissimo papa benè examinata sunt, iudicamus, vt ipse tanquã membrum inutile & putridum, abijciatur à corpore sanctarum dei ecclesiarum, & extra episcopatum Trapezuntinum esse, & alienum ab omni sacra dignitate & efficacia, & iuxta ipsius sanctissimi papæ sententiam, à catholica appellatione. Hactenus sententia synodalis in Anthemium. In qua nunquid audis aliud, quàm confessionem recognitionemq; autoritatis Romani pontificis super vniuersam Christi ecclesiam? quàm quòd sancta synodus damnationis, depositionisque sententiam, prolatam ab apostolica sede in Anthemium, iustam, sanctamque probauerit, & secuta fuerit per omnia?

Iam & sextam synodum percurramus etiam, eiusque occasionem & causam paulo repetamus altius. Nam & ex ea euidentissimum erit, vt apostolica hæc sedes, vniuersæ Christi ecclesiæ, & cunctis semper synodis, orthodoxæ fidei regula fuerit ac magistra, eius integritatem ex singulari illo, quod supra adstruximus, priuilegio sola semper conseruans ad fratrum confirmationem in fide.

Post damnatum in Chalcedonensi synodo Euticetem cum Dioscoro vnicam in Christo deitatis naturam affirmantes, & renouatam iteratamq; eàdem damnationis sententiam in Anthemium Constantinopolitanum, Seuerum Antiochenum, Petrum Apamiarum episcopos, cum in multis hæreticorum prædictorum sectatoribus ac discipulis remãsissent hæreticæ prauitatis semina: nec tamen his quæ à sede apostolica vna cum tantis synodis iam definita, præiudicataque fuerant, auderent aperte resistere, neque palam adstruere id, quod ab vniuersa Christi ecclesia toties damnatum extitit: non tamen defuit antiquo hosti nouum commentum ad subuersionem rectorum dogmatum, & ecclesiasticam pacem rursus conturbandam. Siquidem iam dicebant orthodoxæ fidei aduersarij, non vt prius, vnicam esse naturam in Christo: sed (quod re ipsa in idem reciderat, tametsi verbotenus differret) vnicam voluntatem & operationem. Hoc primum commenti sunt Cyrus Alexandrinus patriarcha, illius sui Dioscori, & Sergius Cõstantinopolitanus, eiusque & in ecclesia, & in impietate successor Pyrrhus, sui illius Euticetis successores & discipuli. Et post eos Paulus quoque Constantinopolitanus episcopus, qui etiam imperatorem Con-

B

Monothelica heresis origo, & primi assertores.

stantium in eàdem seduxit perfidiam: deinde Petrus & Gregorius tam in ecclesia, quàm in hæresi, illi Paulo successores fuere. Sed & Macharius Antiochenus patriarcha illis factus est perfidiæ socius & particeps. C

In hos exurgens sedes apostolica, magistra & vindex orthodoxæ fidei, gladium suæ illius principalis potestatis, quã in beatissimo Petro accepit à domino, magna distrinxit libertate, & illos quamuis principalium trium & patriarchaliũ sedium antistites, & ab orthodoxa fide, & à catholicæ ecclesiæ gremio pronunciauit alienos. Primum quidem Cyrum, Sergium & Pyrrhum, Honorius ille, cuius nomen falsarij Græculi in Romanæ, quo laborant, ecclesiæ interneciale & execrabile odium, infarcerunt inter damnatos (si deo placet) autores & assertores eiusdem huius monotheliticæ hæresis à sexta synodo, à quo primo omnium, damnatam constat eandem, cum suis illis autoribus annis plurimis ante celebratam eam synodum. Sed vt se vbique prodit insigne & impudens mendacium: ita seipsum, quisquis fuit, perfidus nugator coarguit. In argumentum hæreticæ eius sententiæ, etiam epistolas eiusdem, actis synodalibus, vt circunferuntur, infulciens: quamuis nõ synceras, sed suo illo more ab ipso tractatas: tales tamen, ex quibus clarissimè pateat orthodoxissima eius fides, & plane digna præsule sedis apostolicę, vti libri IIII. cap. VIII. clarius commonstrauimus. Quin constat potius fide historiarum omnium ab hoc primo damnatam hanc impietatem cum suis illis primis assertoribus, Cyro Alexandrino, Sergio & Pyrrho Constantinopolitanis episcopis. Quorum nouissimum æque omnes testantur historiæ, post suam damnationẽ ab Honorio, exilio relegatũ fuisse ab Heraclio imperatore, qui ea in re apostolicæ sententiæ exequutor factus est. Nam cum ab eodem & ipse in eandem perfidiam seductus fuisset, haud irreligiosus primum nec malus imperator, & ob id incidisset in diuersas calamitates & miserias, corripientem se dei manum sentiens, hæretici erroris vltricem & vindicẽ, reuersus ad cor, & à beatissimo Honorio orthodoxæ fidei regulam doctrinamq; suscipiẽs, Pyrrhum ab apostolica sede iam damnatum, velut tanti in se mali autorẽ relegauit in Aphricam. Vnde non multo post, mortuo Heraclio, sublatoque inter initia imperij sui veneno, Constantino Heraclij filio, idque ex eius- D

A ex eiusdem illius Pyrrhi machinatione & consilijs. Martinæ vero nouercæ, & Heraclionis fratris insidijs, cum tanti sceleris participatione coniunctos sibi, propitiosque fecisset principes, & quoquo pacto restitui in suam sedem percuperet, Romam venit ad Theodorum pontificem, errati sui (vt præ se ferebat) veniam petens, acceptaque ab eodem fidei regula, & simulata illa sua pœnitentia reconciliatus, apostolicæ sedi, ab eodem pontifice restitui suæ ecclesiæ obtinuit. Sed secretorum conscius & vindex Deus, non diu inultũ permisit tam execrandum facinus, sed prius vitam finiuit, quàm tanto scelere quæsita, recuperataq; ecclesia diu gaudere potuerit. Senatu enim, populoq; Constantinopolitano in Martinam, Heraclionemque insurgentibus, & illam lingua, hunc naso mutilatos, relegantibus, etiam Pyrrhus à populo in eodẽ furore de fuga retractus, occisus est, & in locum eius Paulus suffectus episcopus. Sed & huic primum à præfato Theodoro Romano pontifice ecclesiasticæ communioni interdictum est, eo quod orthodoxæ fidei normam, quam illi præscripserat, recusabat suscipere, adiuuante pertinaciam eius imperatore Constantio, & ipso seducto in eandem hæresim. Deinde Theodori successor Martinus, cum nec eius correptionibus acquieuisset, congregata secum Romæ, CL. episcoporum synodo, prædecessorum suorũ in Cyrum Alexandrinum, Sergium & Pyrrhum Constantinopolitanos episcopos damnationis sententiam confirmans ac renouans, anathematis vinculo illigatum, omni quoque ecclesiastica dignitate priuauit, & à Christiano nomine iudicauit alienum. Quam ob causam à præfato Constantio imperatore, Olympius Hexarchus ad regendam Italiam missus, & Martinum pontificem occidere iussus, cum id aliter implere non posset, cõstituerat inter missarum solennia, in ecclesia B. Mariæ maioris, sub specie sacræ communionis participandæ de manibus sanctissimi pontificis, per lictorem suum gladio illum confodere. Qui iussa facturus diuino nutu subita cæcitate percussus est. Olympius verò sacrilegi ausus sui in sanctissimum pontificem dans meritas pœnas, à Saracenis paulò pòst in Sicilia turpiter victus, infelicius perijt. Nec tamen sic quieuit Constantij furor in persequendam Christi ecclesiã, donec iusto Dei iudicio, Deo iam, hominibusque pariter exosus, in vltionem tantorum scelerum apud Syracusas confoderetur à suis, dum libidinibus vacat in balneo. C

Pyrrhus simulata pœnitẽtia, à Theodoro suæ ecclesiæ restitui obtinuit.

Constantius imperator hæreticus Martinũ persequitur.

In his itaque turbinum ac tempestatum fluctibus & procellis, quibus à perfidissimo imperatore, & hæreticis Orientalium sedium episcopis, grauissime concutiebatur orthodoxa Christi ecclesia, Romani pontifices suæ stationis, suique, quem obtinebant, loci in ecclesiastica hierarchia non immemores, ipsius nauiculæ Petri gubernacula intrepide, ac magna semper autoritatis constantia, inconcusse tenuerunt, & synceritatis orthodoxæ fidei se regulã omnibus exhibuerunt. Vt esset in his omnibus euidens cernere, exauditum pro sua reuerentia Christum orantem pro Petro, vt non deficeret eius fides ad cæterorum confirmationem in fide, neç præualuisse aliquando vllas potestates aduersus illam cathedrã Petri, aut ecclesiam super ipsum ædificatam ac fundatam. Quinimo necesse fuit, vt semper aliàs, ita in hac etiam dissensione, in qua ab omnibus reliquarum omnium sedium principalium episcopis diuersum sentiebat vna hæc sedes apostolica, totum tamen orbem vni huic cedere, hanc magistram agnoscere, hanc orthodoxæ veritatis regulam, huius vnius & fidem sequi, & sententiam. D

Itaque sublato diuino nutu Constantio, quo tandem pax redderetur ecclesiæ, cum eius filius Constantinus, illi quem nomine referebat magno Constantino, quàm patri moribus & fidei zelo similior, reipublicæ suscepisset gubernacula, ad pacem vnionemque ecclesiarum toto conuersus animo, vniuersalem synodum congregari magnopere studuit, per quam ecclesiarum hęc scandala tollerentur de medio. Qua de re ad Domium Romanum pontificem scribens, rogat ipsum & hortatur, vt sua autoritate, missis ab apostolico throno legatis adesse dignaretur concilio. Qui vna cum congregatis in vrbe regia episcopis, de dogmate controuerso, quod inter eos tantæ dissensionis causa extitisset, inquirerent: Num vnica (vt Orientales illi) an vero duæ in Christo voluntates & operationes dicendæ essent, vt Romana & orthodoxa prædicabat ecclesia. Quas quidem religiosi principis literas, mortuo iam Domio, eius successor Agatho recipiens, nihil cunctatus, suos legatos misit ad concilium, & ipsum, vt legitime celebraretur, apostolica autoritate confirmauit. Neutiquam tamen consentiens, apostolicæ sedis de præ-

Agathonis autoritate celebrata VI. synodus.

A de præfato dogmate iam toties præiudicatam sententiam vllo pacto venire in disquisitionem concilij: sed suis mandata dedit, concilio vt præscriberent rectæ fidei regulam, quam sequi omnes oporteret: quemadmodum testatur eiusdem ad Constantinum imperatorem & Augustos, per eosdem legatos suos scripta epistola in hęc verba:

Agatho ad Constantinũ & Augustos. Dominis pijssimis & serenissimis, victoribus ac triumphatoribus, amatoribus dei & domini nostri Iesu Christi Constantino maiori imperatori, Heraclio & Tiberio Augustis, Agatho episcopus, seruus seruorum Dei. Post præmissa aliquanta: Dirigimus, inquit, præsentes cõfamulos nostros, Abundantium & Ioannem, reuerendissimos fratres nostros, Theodorum & Gregorium dilectissimos nostros presbyteros cum dilectissimo filio nostro Ioanne diacono & Constantino subdiacono sanctæ huius apostolicæ sedis, &c. Quibus portitoribus & testimonia aliquorum sanctorum patrum, quos hæc apostolica Christi ecclesia suscipit, cum eorum libris tradidimus: vt facultatem suggerendi à benignissimo vestrę charitatis imperio consequuti, ex his duntaxat satisfacere studeant, dum B imperialis mansuetudo vestra percipiat, quid hæc spiritualis mater eorum apostolica Christi ecclesia credat & prædicet. Nõ per eloquentiam secularem, sed per synceritatem apostolicæ fidei, in qua & ab incunabulis edocti, vsque in finem propagatori vestri Christiani imperij, cœli domino omnes nobiscum deprecamur seruire & obedire. Licentiam proinde eis dedimus apud serenitatem vestram, dum iusserit, simpliciter satisfaciendi secũdum ea duntaxat, quæ eis iniuncta sunt, ita vt nihil præsumant augere, nihil minuere, sed traditionem huius apostolicæ sedis, vt à prædecessoribus meis apostolicis pontificibus conseruata est, enarrare, &c.

Perstringens deinde Apostolicæ sedis de prædicto dogmate fidem, traditionem & sententiam, subdit: Hæc, inquit, est apostolica atque euangelica traditio, quam tenet spiritualis vestri felicissimi imperij mater, apostolica Christi ecclesia, hæc est mera confessio pietatis, hæc est Christianę religionis vera atq; immaculata professio, &c. quam cooperator piorum laborum vestrorum B. Petrus tradidit, &c. cuius vera confessio à patre de cœlis est reuelata, pro qua à domino omnium beatus pronunciatus est, qui & spiritales oues ecclesiæ, ab ipso redemptore omnium, terna commendatione pascendas suscepit. C Cuius adnitente præsidio, hæc apostolica eius ecclesia, nunquam à via veritatis, in qualibet erroris parte deflexa est. Cuius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes, in cunctis sequutæ sunt, omnesq; venerabiles patres apostolicam eius doctrinam amplexi, &c. & sancti quidem doctores orthodoxi, venerati atq; sequuti sunt: hæretici autem falsis criminationum odijs insecuti, &c.

Priuilegium singulare sedis apostolicæ. Hæc apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis dei gratiam à tramite apostolicæ traditionis nunquam errasse probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succubuit: sed vt ab exordio normam fidei Christianæ percepit ab autoribus suis apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet, secundum ipsius domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorum principi in sacris euangelijs fecit: Petre, inquiens, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. D Consideret itaque vestra clementia, quoniam dominus & saluator omnium, qui fidelis est, & fidem Petri non defecturam promisit, cõfirmare eum fratres admonuit, &c. Hęc ille Agatho.

Collectio ex præmissis. In quibus audis, vt Apostolicæ sedis sententiam, quam aduersus totius penè Orientis, & trium principalium sedium asserebat episcopos, vniuersalis tamen cõcilij non submiserit iudicio. Quin potius eandem illi regulam sanæ & catholicæ fidei præscripserit, quã sequi deberet: mandans suis legatis, ne quid addere præsumerent, ne quid minuere, aut immutare ab ea sententia ac definitione fidei, quam ab apostolica sede secum attulerant. Vides vt illa se præbuerit semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus orthodoxæ veritatis regulam & magistram. Ob id singulari priuilegio præseruata à Christo, ne à via veritatis in quolibet errore vnquam laberetur. Vides quàm non ipsa concilia regulatiuam (vt illi loquuntur) autoritatem obtinuerint super autoritatem cathedræ Petri & apostolicæ: sed contra è diametro. Cuius autoritatem semper omnis catholica Christi ecclesia, & vniuersales synodi fideliter amplectentes,

in

A in cunctis sequutæ sunt, & omnes orthodoxi patres eius doctrinam venerati & amplexi.

Cauilli remotio. Nec est quod hic mihi dicas, Agathonis illius, vtpote Romani pontificis velut in causa propria haud idoneum esse testimonium. Nam ipsa rei euidentia eorum, quæ dicit, veritatem comprobat. Nunquid enim non idem factum à beatissimo Leone in Ephesino illo secũdo concilio demonstrauimus? Quod quia eiusdem sententiam ac præscriptum transgredi ausum est, à catholica Christi ecclesia execrari meruit vna cum superbissimo illo Dioscoro, eius præuaricationis autore. Nunquid factum aliud ab eodem Leone in illo omnium celeberrimo Chalcedonensi concilio? quod audisti quàm reuerenter eius autoritatem recognouerit, & in cunctis sequutum fuerit. Et hoc ipsum, de quo agimus, sextum concilium Agathonis legem fidei omnibus præscribentis, nunquid contempsit autoritatem? nunquid vni illi Oriens vniuersus victas manus non dedit? nunquid in eius non concesserunt definitionem & sententiam? *Agathonis sententiæ subscripsisse concilium.* Cum perlecta esset ea, quam diximus, B. Agathonis epistola in concilio, & ab imperatore Christianissimo rogarentur B vniuersi, num suggestionibus eius consentirent toto animo, primus Georgius Constantinopolitanus antistes, abiecta cõtraria (quá ante defenderat) monothelitica hæresi, professus est toto se animo illi consentire, amplectiq; sententiam sedis apostolicæ. Post quem & cæteri episcopi omnes surgentes, in hęc & similia verba, pro se quisq; responderunt:

Nota concilij iudicium de Agathonis epistola. Suggestiones directas à patre nostro Agathone, sanctissimo archiepiscopo principalis sedis antiquæ Romæ, ad coronatum à Deo mansuetissimum nostrum dominũ imperatorẽ, tanquam à spiritusancto dictatas per os sancti, ac beati principis apostolorum Petri, prædico & digito ter beatissimi papæ Agathonis scriptas suscipio & amplector, & ita credo, ita sentio, duas naturas in vno sanctæ trinitatis domino nostro IESV CHRISTO vero Deo nostro, & duas naturales voluntates, similiter & duas naturales operationes in vna persona, in vna subsistentia, inseparabiliter atque indiuise. Et anathematizo omnes, qui dicunt vnicam voluntatem & vnicam operationem post incarnationem D. N. Iesu Christi, &c. Macharium autem Antiochenum patriarcham, dictæ Agathonis sententiæ pertinaciter reluctãtem, vt nouum Dioscorum, vna cum Stephano eius discipulo C hæreticos pronunciarunt, & ab omni episcopali, sacerdotalique honore ac ministerio alienos, anathemati subiecerunt. Ab eis vero, quos ab errore monothelitico ad pœnitentiam receperunt, libellos pœnitentiæ, professionisque orthodoxæ fidei exegerunt eiusmodi, quibus ij omnes professi sunt, epistolæ sanctissimi ac beatissimi papæ Agathonis se simpliciter consentire in omnibus, & permanere in cunctis capitulis, quæ in ea continentur.

Iam & in prosphonetico sermone eiusdem concilij ad Constantinum imperatorem, inter cætera ita dictum legitur ab vniuersa synodo: Proinde, inquiunt, inspiratione Spiritussancti conspirantes, & ad inuicem omnes consonantes, & Agathonis sanctissimi patris nostri, & summi papę dogmaticis literis ad vestram fortitudinem missis consentientes, nec non sanctæ quæ sub eo est synodi CXXV. patrum concordantes, vnum de sancta trinitate D.N. Iesum Christum incarnatum prædicamus in duabus perfectis naturis, &c. Et post aliquanta: Summus autem nobiscum concertabat apostolorum princeps. Illius enim imitatorem, & sedis successorem habui- D mus fautorem, & diui sacramẽta mysterij illustrantem. Per literas tibi confessionem à Deo inscriptam Romana antiqua ciuitas obtulit, & catholici dogmatis diem à vespertinis partibus extulit, charta & atramentum videbatur, & per Agathonem Petrus loquebatur.

Rursus in epistola dicti imperatoris Cõstantini ad Occidentis episcopos, qui sub Agathone cõuenerãt, gratulatoria de peracta feliciter synodo, quam misit vna cum actis synodalibus: Interfuistis, inquit, & vos cum vniuersali principe pastorum, simul cum ipso diuinitus loquentes, tam spiritu, quàm litera. Suscepimus enim non solum à beatitudine eius, verum etiã à sanctitudine vestra directas nobis literas, quę prolatæ lectæ sunt, & veritatis verum stylum declarauerunt, orthodoxamq; fidem depinxerunt, &c. & tam synodicis, quàm paternis doctrinis consentiunt. Neque enim neglleximus, sed diligenter eas comparauimus. Idcirco & omnes consonanter mente & lingua concredimus, & similiter confessi sumus, & tanquam ipsius diuini Petri vocem, Agathonis relationem supermirati sumus. Nõ enim discrepauit nisi vnus. Nemo nanque ex omnibus perijt, nisi fi-

A si filius interitus, pater contumaciæ, &c. Hactenus ille.

Epilogus ex actis dictorũ conciliorum.

Audis itaq; in his omnibus, non solùm, quod suprà satis, superque demonstratum est, Romanũ pontificem ab vniuerso sem per orbe recognitum vniuersalem pastorum principem, & totius dominici ouilis rectorem, sed etiam id de quo nunc præcipue agimus, nempe ipsam Petri cathedram fuisse semper vniuersæ Christi ecclesiæ & concilijs omnibus, rectæ fidei regulam, magistrã & vindicem, & ob id diuino conseruatam priuilegio nulli vnquam subiacuisse prauitati hæreticæ, sed apostolicã traditionem, orthodoxæq; fidei synceritatẽ, vt eam accepit ab initio, à suis illis autoribus Apostolorũ Christi principibus, illibatam cõseruasse, & conseruaturã perpetuo. Id quod semper agnoscens orthodoxa Christi ecclesia quotiescunque fidei causa, etiã in celeberrimis ex totius orbis episcopis congregatis concilijs euentilata extitit, aut simpliciter sequuti sunt omnes huius sedis sibi præscriptã regulam, aut iã prædicatam sententiam, quemadmodum in Constantinopolitana prima & secunda, & Ephesina prima, atq; in hac sexta synodo, Constantinopolitana tertia, factum de- B monstrauimus, in quibus conuenientes ex vniuerso orbe venerabiles patres & episcopi amplexi & simpliciter sequuti sunt præiudicatam à sede apostolica sententiã, aut id quod in concilijs definitum est, ad huius adhuc sedis iudiciũ autoritatemque, tanquã ad superiorem quandam, & infallibilem rectæ fidei amussim, remissum est, vt etiam in illo omnium primo & sanctissimo Niceno concilio factum ostendimus: aut fecerunt vtrunque, queẽadmodum audisti de Chalcedonensi concilio. In quo iam præscriptam ipsis regulam præiudicatamq; beatissimi Leonis aduersus Euticetem & Dioscorum sententiam sequuti, nihilominus definitionem synodalem, actaque omnia ad eiusdem autoritatem remiserunt, robur eis impartiri ab illo adhuc expectantes.

De septima Synodo.

Ordo postulat, vt & VII. synodi hic breuiter perstringamus historiam, quo & in ea luce clarius pateat ipsa rei euidentia de autoritate apostolicæ sedis in concilijs vniuersalibus, quam in prioribus demonstrauimus.

Eius occasio altius repetita.

Cum nunquam sibi constans Græca illa leuitas & mobilitas, semper noui aliqd quæreret, & expugnatis iã ferè hæresibus circa indiuiduæ trinitatis, & incarnationis verbi mysteria, nihil circa eadem non C iam damnatum comminisci posset, bellũ inferre cœpit venerandis Christi & diuorum imaginibus, quibus eatenus vsa fuerat vniuersa Christi ecclesia, & nouo furore easdem & more catholico venerantes illas persequi.

Iconomachorũ furor sub Leone imperatore.

Cœpit ferè hæc pestis circiter annum domini D.CCXVIII. non longe post VI. synodum, sub Leone imperatore. Qui primus sanctorũ omnes imagines deponi, abradi, conteri, comburique iussit.

Aduersus quem B. Gregorius, eius nominis III. cõuocata Romæ generali synodo, in qua propè M. interfuisse leguntur episcopi, eundẽ Leonem cum suæ impietatis assertoribus ecclesiastico anathemati subiecit, & pestẽ illam Iconomachorum atro carbone notauit, & ecclesiasticæ censuræ mucrone iugulauit. Sed cum ille in impietate ac pertinacia sua persisteret, vltrix ei vindicta diuina non defuit, hinc immissis Saracenis in ditiones imperij. Inde vero vrbe regia Constantinopolitana tã graui peste vastata & depopulata, vt in eadem supra trecentena milia hominum perijsse, certæ fidei prodant historiæ. Et cum nec ita resipisceret, eadem etiam & illũ ipsum perijsse Leonem. Cuius filius Constãtius, D paterna imbutus perfidia, cum tandem nõ imitari tantum, sed & vincere pergeret, etiam necromanticis & magicis artibus ritu pagano seruiens, sacrilego furore etiam orthodoxos exilijs, & proscriptionibus aggressus est persequi. In quem exurgens Stephanus Romanus põtifex eius nominis II. prolatam à Gregorio tertio in Leonem patrem confirmat anathematis & damnationis sententiam. Ex quorũ cineribus (ne qua nunc pestis deesset persequutioni ecclesiæ) Lutherani impietatis sectatores & discipuli, rediuiua iamdudum per Germaniam suscitarunt incendia. Et cum hæc flamma vniuersum pene Orientẽ inuolueret, tandem Constantius alter, illius perfidi nepos, cũ Iræne matre assequutus imperij gubernacula, cum sub euidenti, quam sentiebant & cernebant, vltione diuina cœpissent aperire oculos, ad Apostolicam cathedram orthodoxæ fidei magistram respicere cœperunt: supplices literas mittentes ad Hadrianum pontificem, vt concilio vniuersali, quod secundo celebrari cupiebat in Nicea, sua autoritate adesse dignaretur: quo in eodem elucesceret orthodoxa, & catholica veritas: & eliminaretur atq; aboleretur cõtraria impietas,

Diuina vltio in Leonem.

Constantini Leonis filij aduersus orthodoxos persecutio.

Lutheri schola hanc reduxit insaniã.

A quæ iam annis multis infestarat Orientis ecclesias. Cuius si ad Augustos responsiuã perlegas epistolã, quam celebrãdo concilio assensum prębens, misit cũ Petro monacho cardinali presbytero, & altero Petro abbate sanctæ Sabinæ de vrbe, Apostolicę sedis legatis, q vice sua præessent concilio, etiam hinc intelliges id q toties demonstratum est: Omnẽ videlicet conciliorum autoritatem ab huius sedis autoritate prorsus dependere. Præsumptũ fuerat (vt ex eadem constat epistola) post sextam synodum aliud quoddam concilium in illis Orientalibus ecclesijs absq; autoritate sedis Apostolicę. De quo cũ Augustis expostulans, & ostendens insuper nullã esse causam dubitandi circa venerationem sacrarum imaginum post iteratam definitionẽ sedis Apostolicæ, primum sub Gregorio tertio, & secum congregata synodo, deinde sub Stephano secundo, nec vt de eadem rursus disceptaretur in concilio, illius celebrationi se consensurum contestans: Si vero, inquit, impossibile est ob hæreticorum vesaniam, & propter incredulitatem ipsorum, ipsas sacras & venerandas imagines absque synodi actione in pristinum erigere & confirmare statum, & no-
B stros sacerdotes, pro eiusmodi pia operatione vestra cupit serenissima imperialis potẽtia accersere, sicut in vestris fertur imperialibus literis. In primis pseudo illud concilium, q sine apostolicæ sedis autoritate, irrationabiliter, nequiterq; cõtra sanctorũ venerabilium patrũ traditionem actũ est, anathematizetur præsentibus missis nostris, & cætera: Deinde orthodoxa fides corroboretur iuxta traditionẽ sedis apostolicæ, & hæresis sacras imagines impugnantiũ etiã anathematizetur, &c. Cuius præscripto S. synodus per omnia obtẽperans, nihilo minus vt iuxta præcedentium legitimorũ conciliorum exemplũ, ad specialem autoritatis eius confirmationẽ remitterentur vniuersa acta synodalia, autor fuit Tharasius Cõstãtinopolitanus antistes.

Cõclusio ex historia septimæ synodi.

Itaque etiã ex huius concilij historia æque elucescit euidenter, quam hactenus adstruimus, orthodoxa veritas: Vniuersam autoritatẽ conciliorum vniuersalium dependere ab autoritate sedis apostolicæ. Eandemque vniuersæ semper ecclesiæ & concilijs omnibus, exhibuisse se orthodoxæ fidei magistram & vindicem.

De octaua synodo.

Superest adhuc vnum illorum cõciliorum vniuersalium, per quæ vniuersa discurrere institutum est, & per singula expli-
C care ipsam rei euidentiam, & catholicæ ecclesiæ recognitionem, de veritate quã hic demonstrandam suscepimus. Octo namq; vniuersales synodos ex priscis illis & agnoscit & sequitur vniuersa Christi ecclesia, ex quibus iam septem percurrimus. Nicenas duas, primam & septimam, Constantinopolitanas tres, secũdam, quintam & sextam, Ephesinam præterea, & Chalcedonensem. In quibus omnibus, vt tractata est fidei quæstio, ita & viguisse in omnibus vnius sedis apostolicæ autoritatẽ, eandemque se omnibus orthodoxæ fidei magistram exhibuisse & vindicẽ, clarissime demonstratum est.

Explicatur causa octauæ synodi.

Restat octaua, Constãtinopolitana quarta. Quæ non vt priores, ob vllam quæstionem fidei, sed ob iudicium inter Photium & Ignatium de Constantinopolitana sede dissidentes, sub Nicolao primo celebrata est. Siquidem non solum quæstiones fidei, sed episcoporum quoque iudicia, ad huius sedis autoritatem singulariter pertinere, & sine ea peragi non posse, etiam supra demõstratum est. Cuius & occasionem & historiam vt intelligas.

Præsederat Ignatius Constantinopolitanæ ecclesiæ, annos circiter duodecim,
D vir sanctus & integer, vindex ecclesiasticorum canonum. Cum quidam eius liberam autoritatem non ferentes ex suffraganeis ipsius & subditis, sed odij & inuidiæ facibus contra eum accẽsi, alij vero superbiæ fastu elati, Michaelis quoque imperatoris animati consensu & autoritate, qui seuerioribus eius correptionibus sæpe irritatus, & Bardæ patricij instigationibus insuper accensus, illi aduersus fuerat, consurgentes in sanctum episcopum, congregata numerosa episcoporum synodo, cui medius imperator interfuit, eundem damnatũ eiecerunt ab ecclesia cui præsidebat iure & legitime. Et in locũ eius Photiũ quendã è foro & seculari militia, eque palatinis ędibus eductum, & subito tonsoratum, aduersus ecclesiasticos canones, eidẽ præfecerunt ecclesiæ. Vnde cũ grauia nascerentur & scandala & schismata, non solum in vrbe Constantinopolitanã, sed etiã in vicinis circunquaq; ciuitatibus, alijs Photij promotioni fauentibus, alijs contra, vt aduersus canones, superstite, nec legitime accusato aut damnato Ignatio factam merito detestantibus, Michael imperator oratores suos misit ad sedem Apostolicam, & Nicolaum pontificem eius præsidem, apud eundẽ accusans Ignatiũ, velut autorem

A rem natorum malorum, ſcandalorum ac ſchiſmatum, ſimul & rediuiuis Iconomachorum contentionibus vexari Conſtantinopolitanam eccleſiam ſignificans, vtq; à latere ſuo legatos illuc mitteret, qui exorta è medio ſcandala tollerent, inſtanter poſtulauit. Qua in re pro officij ſui debito haud grauate illi obſequutus ſanctus pôtifex, miſsis à latere ſuo Rodoaldo & Zacharia epiſcopis, hoc in mandatis dedit, vt Ignatij cauſas (qui ante de eccleſia ſua videbatur pulſus, quàm in legitimo accuſatus & condemnatus iudicio) tantummodo inueſtigarent diligenter, & plena veracique relatione referrent ad Apoſtolicæ ſedis iudicium. Interim vero ne communicarent cum Photio, niſi velut cum laico, ſingulariter pręcepit. At illi Conſtantinopolim venientes imperiali largitione corrupti, quæ ſibi mandata fuerant, in contrarium verterunt omnia. Nam & cum Photio inuaſore eccleſiæ inter ſancta cõmunicarunt myſteria, & Græcorum conſentientes factioni pernicioſiſsimæ, prolatam in Ignatium velut ex Apoſtolicæ ſedis autoritate confirmarunt damnationis ſententiam, expoliatumque ſacerdotali-B bus infulis, ab omni regimine expulerunt eccleſiæ. Quibus peractis, miſſus ab imperatore Leo à ſecretis ad Nicolaum pontificem, duo illi volumina obtulit: alterum geſtorum depoſitionis Ignatij, alterum actorum in cauſa ſacrarum imaginum. Reddidit pręterea imperiales literas, quibus idem inſtãtiſsimè requirebat, vt in depoſitionem Ignatij & cõfirmationem Photij conſentiret & ſubſcriberet. Ille vero conuocata vniuerſa Romana eccleſia coram eadem præſente imperiali legato publice conteſtatus eſt, quæ legati ſui egiſſent, minimè acta ex ſua ſententia: imò in illos ipſos vt præuaricationis reos protulit damnationis ſententiam, addens, nunquam ſe conſenſiſſe, nunquam etiam conſenſurum in deiectionem Ignatij, vel promotionem Photij: quin potius eandem, vt ſacris canonibus contrariam, irritauit ac repudiauit. Quod ipſum etiam literis ſuis Michaeli imperatori per eundem Leonem ſignificauit. Vnde ille inapertam impietatem, rebellionẽ, defectionemq; à ſede apoſtolica erumpens, reſcripſit plenas iniuriarum, minarum, blaſphemiarumq; literas. Quibus idem pontifex liberrima reſcripſit cõſtantia. Horum ita actorum præter fidem hiſtoricam teſtis eſt inprimis eiuſdem Nicolai epiſtola, ſcripta

Imperatoris indignatio, & pontificis libera constantia.

vniuerſis per Aſiam & Libyam orthodo-C xæ fidei cultoribus: qui, inquit, catholicã pietatem, ſanamque doctrinam cum B. Petri cathedra ſectantur & aſſerunt: qua vniuerſa hæc acta ita ex ordine complectitur: ne cui forte imponeretur ſub nomine & prætextu autoritatis ſedis Apoſtolicæ: cuius legati confirmaſſent in Ignatium damnationis ſententiam & promotionem Photij. Teſtis quoque eiuſdem Nicolai ad Michaelem epiſtola, qua ſuæ illi iniurioſæ & comminatoriæ libera autoritate reſpondet. In qua ab his, quæ ille aduerſus ſacerdotalem, pontificiamque autoritatem irreuerentius effutiuerat, incipiens, eius dignitatem diuinarum ſcripturarum autoritate & communi Chriſtifidelium cõſenſu confirmans, non ad vitam, ſed officium ſacerdotum reſpiciendum docuit, eiſque cathedræ apoſtolicæ præſidentibus obſequendũ ſimpliciter. Id quod ex figura veteris tabernaculi clare confirmat. Nihil illam debere quibuſuis autoritatem ſuam agnoſcentibus: quin potius vni illi debere omnes orthodoxam fidem conſeruatam in catholica eccleſia, quam ab vna illa ſæpenumero ſuſtentatam, aſſertamque certum eſt. Cuius, inquit, priuilegia Chriſti o-D re in beato Petro firmata, atq; ab ipſis Apoſtolis diſpoſita in eccleſia obſeruata antiquitus, celebrata quoque à ſanctis vniuerſalibus concilijs, ab vniuerſa deniq; eccleſia iugiter venerata ac recognita, nullatenus poſſunt minui, nullatenus infringi aut commutari. Quod enim fundamentũ Deus poſuit, humanus non valet amouere conatus, ſed firmum, validumq; conſiſtit. Impingi proinde poſſe ab his, qui Dei ordinationi conantur reſiſtere, ſed nõ transferri, velut radicata & plantata diuinitus. Quæ, inquit, ante imperium veſtrum fuerunt, & permanent, Deo gratiæ, hactenus illibata, permanebuntque poſt vos, & quouſque nomen Chriſtianum prædicatum fuerit, immutilata ſubſiſtere non ceſſabunt. Ad iudicium autem ſuum de Ignatio & Photio reuerſus, tametſi à nemine retractari poſſet apoſtolicæ ſedis ſententia, ne tamen Photius ille, vt faciebat, queri poſſet, ſe non auditum, nec defenſum, damnatum à ſede apoſtolicã, quanuis cauſa eius diligenter intellecta fuiſſet, ordinauit & iuſsit, vtranque partem Romam venire ad renouandum examen. Quanuis enim ratum alioqui, firmumque manere deberet apoſtolicæ ſedis, vt ſummi in eccleſia tribunalis iudiciũ, nec ab illo vſquã

Ex Nicolai ad Michaelẽ imperatorẽ epiſtola.

Priuilegia cathedræ apoſtolicæ conſtituta diuinitus.

A appellari ſecundum canones. In hac tamẽ cauſa ſecundum indulgẽtiam, inquit, hoc concedimus: non licentiam id faciendi tribuimus pro cuiuſq; libito. Cum enim, vbi eſt maior autoritas, inferiorum iudicium illo referri iubent canones, patet vtique, apoſtolicæ ſedis (cuius autoritate maior nulla eſt) à nemine retractari poſſe iudicium, nec de illo iudicari à quoquã, ab illa neminem appellare, ad quã ex orbe vniuerſo vltima prouocatio conceditur, ſecundum eccleſiaſticas regulas. Hæc ipſa, etiã ſanctorum patrũ ſententijs comprobari, Bonifacij pręſertim & Gelaſij. Præſcribẽs deinde nominatim, quos velit ex vtraque parte mitti, velut ad cauſæ merita intelligenda idoneos. Confidimus autẽ, inquit, in domino, qui fecit de tenebris lucẽ ſplẽdeſcere, & qui dat homini ſcientiam, quoniã ſi partes, quas diximus, ad illius limina peruenerint, qui mentientes Ananiam cũ Saphira gladio ſpiritus ſancti interemit, ſi qua ſunt incerta & abdita, reuelabuntur & manifeſta fient. Quia nos hoc ſemper in votis habemus, & inhianter deſideramus, vt æqualitatem vtriſque partibus ſeruantes, nihil, niſi quod ſacri canones, niſi quod æquitas dictauerit, adiuuante domino ſtatuamus, &c.

Veritatem elucescere in iudicio sedis apostolicæ.

B Et hæc quidem, atque eiuſmodi multa, Nicolaus ille, prolixiſsima equidem epiſtola, ſed quæ ſola, ſi diligenter legatur, clariſsime comprobat ipſam rei euidentiam, & conſenſum recognitionemq; catholicæ eccleſiæ de autoritate, quã hic adſtruimus, ſedis Apoſtolicæ in vniuerſa eccleſia atque in concilijs omnibus. Quibus & regulam & magiſtram, vindicemque orthodoxæ fidei, rectorumque iudiciorum ſe ſemper præbuit. Quæ equidem nihilo minus apud te ponderis aut momenti habebit, quod ſcripta ſit à Romano pontifice, imò tanto magis, quanto nunquam inuentum eſt ocioſum aut inefficax (quod ſuprà demonſtrauimus) cathedræ Petri, & in eadem præſidentium illud ſingulare priuilegium. Quanquam & ſine eo, ipſa per ſe res de qua agitur, ipſa ſcriptorum & antiquitas, & autoritas, ipſe ſcribendi modus, ipſi denique ad quos ſcripta ſunt, ipſe demum exitus negociorum & cauſarum, ob quas ſcripta ſunt, eorundem indubiam veritatem clariſsime comprobant. Nam ſcripſit is non ita nuper, nec noſtro ſeculo, ſed ante annos paulo minus ſeptingentos. Gelaſius autem, quem idem citat, ante annos mille. Bonifacius vero ante annos vndecies centenos. Scripſerunt autem (vt C priuilegium cathedræ taceam) non obſcuri, non priuati homines, ſed præſidentes hierarchiæ vniuerſæ Chriſtianæ eccleſiæ, non in angulis aut latibulis, ſed è ſpecula illa Apoſtolicæ cathedræ, in quam totius ſemper orbis coniecti ſunt oculi, non in ocioſis aut deliteſcentibus chartis, ſed palam in epiſtolis miſsis vniuerſis per orbem epiſcopis, in cauſis publice cõtrouerſis, & quæ orbem concutiebant vniuerſum. In quibus vniuerſæ eccleſiæ, non niſi publice nota, confeſſaque vniuerſæ eccleſiæ, tanta cum confidentia publice iactaſſe de huius ſedis autoritate, qua ſuo vnius iudicio ac ſententiæ orbem reddebãt obnoxium, tametſi nihil ſanè dubitandum foret, etiamſi aliter eius non conſtaret veritas: præſertim quando ad ipſum etiam exitum ſingularum earum tragœdiarum, quarum occaſione ſcripta ſunt, reſpexeris: ex quo clariſsime intelliges ſua ipſius cõſcientia & confeſsione victum orbem vniuerſum, vnius huius ſedis autoritati, iudicio ac ſententiæ ſemper dediſſe manus.

Nihilo minus eorum omnium veritatem certiſsimam, in ſuperioribus euidẽter demonſtrauimus. Nunquid enim non ipſa D hoc clamat rei euidentia, quod niſi vnius huius ſedis fides pſtitiſſet immobilis, vna toti eccleſiæ ſe præbuiſſet magiſtram & vindicem orthodoxæ fidei, actum fuiſſet de eius integritate, vt in Niceno expoſita erat concilio, quando ad eam ſubuertendam, tam pertinaciter, tam multis annis vniuerſus laboraret Oriens vna cum perfidis imperatoribus, totiſque viribus imperij? cum tam multa aduerſus pietatem conuenirent epiſcoporum concilia, & nouiſsime eandem proderent & abrogarent (Orientalium fraude circumuentis Occidentis, alioqui orthodoxis epiſcopis) in Ariminenſi vniuerſali concilio? Nunquid non actum de eadem, cũ in Epheſino quoque ſecundo & ipſo vniuerſali concilio, cunctis eccleſiarum præſulibus, & ipſis quoque patriarchis prolabentibus, damnata fuit orthodoxa fides de incarnationis verbi myſterio, & in locum eius probata receptaque Euticetis perfidia, niſi magnus ille Leo vnus orthodoxæ fidei vindex & aſſertor, apoſtolicæ ſedis autoritate Chriſti ſuccurriſſet eccleſiæ? Nunquid denique etiam tum de eadem actum non fuiſſet, cum Orientem pene totum, vniuerſaſque alias ſedes principales catholicæ CHRSTI eccleſiæ, monothelitica illa perua-

Quoties vnius apo. sedis autoritate cõseruata sit orthodoxa fides in ecclesia.

A persuasisset, infecissetque impietas, nisi vnam Romanam, eiusque præsules conseruasset illud adeo (vt cernis) necessarium CHRISTI oratione impetratum indefectibilis fidei priuilegium ad confirmandos fratres in fide? Nisi sola hæc, nulli vnquam submittens se impietati hæreticæ, aduersus pene totius orbis episcopos, aduersus huius mundi rectores & dominos, aduersus imperatores & imperium, indefesso semper labore tutata esset synceritatem orthodoxæ fidei? Et quis per vniuersam ecclesiam conseruasset ecclesiasticos canones? Quis succurrisset iniustißimum iudicium toties passis à conuentibus & cõcilijs malignantium, orthodoxis & sanctißimis episcopis, in quibus ad opprimẽdam innocentiam, vna cum principalium sedium atque aliorum numerosißimo cœtu episcoporum, in vnum conuenerunt etiam imperatores, reges & principes, nisi necessariam illam toti ecclesiæ cathedræ Petri autoritatem, inuiolabilis petræ soliditate firmasset CHRISTVS, singularíq; illo munisset priuilegio? Quis Athanasiũ, Paulum & alios orthodoxos, innocentesq; episcopos calumniam passos atq; iniustißime dãnatos ab illa Antiochena synodo vindicasset ab iniuria iniustißimi iudicij? B Beatũ Ioannem, cognomento Chrysostomum, Constantinopolitanum episcopum damnatum frequentißima totius pene Orientis episcoporum etiam orthodoxorum synodo, etiam hodie inter execratos haberet catholica ecclesia, nisi illorũ iudicio apostolicę sedis restitisset iudiciũ, illoque damnato in suam communionem recepto, in eius damnatores conuertisset damnationis sententiam. Et beato etiã Ignatio, tam Imperiali potentia quàm synodali, sed iniustißimo iudicio eiecto sede sua, Constãtinopolitana ecclesia, si vna huius sedis aut dormitasset aut elanguida fuisset autoritas, quisnam tulisset suppetias? Breuiter in vniuersa ecclesia quis esset, aut fuisset ordo, qui ecclesiasticæ disciplinæ vigor, quæ vnitas, quę synceritas fidei, nisi eo quo factum demonstrauimus modo per vnius ecclesiasticę hierarchiæ pręsidis illam, quam hactenus adstruximus, autoritatem illud singulare priuilegiũ suæ CHRISTVS prouidisset ecclesię? Cuius non solum veritatẽ indubiam, sed etiã necesßitatem ex his quæ hactenus dicta sunt, plane intelligis. Itaque vt hic tandẽ finiamus, cum non obtemperaret imperator Michael apostolicæ sedis iudicio de C Photio & Ignatio, autor fuit Nicolaus, vt Constantinopoli quarto cõgregaretur vniuersale episcoporum conciliũ, quo in tãto conuentu comprobaretur, atq; omnib. palam fieret, iustum fuisse apostolicæ sedis iudiciũ. Id quod factum est: Siquidẽ confirmata in Photium damnationis sentẽtia, suæ sedi Ignatius restitutus est.

Sola conseruasse vnitatẽ, ordinẽ, disciplinæ vigorem, & fidei synceritatem in ecclesia.

Ab VIII. vniuersali concilio comprobata apost. sedis sententia.

Conclusio.

Satis ergo, ni fallor, superq; ex his demõstratum est, omnem prorsus actionem conciliorum omnium, ex vnius apostolicæ sedis autoritate dependere, ab ea sola suã autoritatem, suum robur accipere. Eam esse fuisseque semper concilijs omnibus moderatricem, & orthodoxæ fidei regulam infallibilem, non vice versa. Illa siquidem, huius sedis autoritate seclusa, quantumuis alioqui frequentia & vniuersalia, non solũ errare posse, sed errasse frequenter, etiam in fidei definitione & negocio. Hanc vero nunquã, sed normam orthodoxæ fidei, vt eam ab initio accepit ab apostolorum principibus, illibatam conseruasse perpetuo, & conseruaturam ad finem. Errantibus concilijs hanc semper succurrisse. Illa huic nũquam, sicut nunquam aberrasse probabitur.

D

Cauillationes quasdam, quibus hæreticorum conspiratio autoritati indicti à Paulo tertio Romano pontifice concilij publice detrahit, & pontificiam autoritatem contemptibilem omnibus facere conatur, breuiter explicare.

CAP. XII.

Non potui hic lector Christiane præterire, quæ aduersus indictã his ipsis diebus synodũ, impia illa hæreticorum conspiratio euomuit, multa ineptiẽs, de Christiana quadã & libera synodo, per quã mederi oporteret ecclesię vulneribus: nec tamẽ intelligẽs quid aut de quo loquatur, adeo vt nec si libertas illis fiat effingẽdi, qualẽ synodũ velint, illã ipsã poßint exprimere.

Itaque vt semper tergiuersatur quantumuis deprehensa impietas: ita hi cũ Apostolicæ autoritatis censura sua impia dogmata perstricta viderent, eidem derogare, eandemque contemnere cœperũt, prouocantes ad synodale iudicium. Vnde plerosque parum firmos aut dubios in fide in suspenso retinuerunt. Quibus etiam

A ijdem illi Apostolicæ sedis autoritatem, quam hactenus luce clarius demōstrauimus, & indefectibilis fidei priuilegiū, impijs suis persuasionibus reuocarunt in dubium. Quorum infirmitati vt occurreret Paulus Romanus pontifex eius nominis tertius, pius & diligens pastor ecclesiæ, simul vt illorū omnes tergiuersationes excluderet, cum iam nuper generale concilium, quanuis iniquo alioqui tempore, quocunque tamen modo celebrandum, indixerit, missis ad vniuersos Christiani orbis episcopos & principes, vt eodē concurrerēt, quo in illo toti orbi patesceret iustam in illos prolatam Apostolicæ sedis sententiam, & cuique palam fieret quæ esset de inductis per illos quæstionibus & prophanis nouitatibus orthodoxa & catholica veritas, atque hi ea in re præter spem iam se deprehensos plane intelligerent, cum nihil minus vellent aut expectarent quàm synodale iudicium: tametsi ad illud secure, velut nunquam futurum prouocassent toties, sperantes nunquam induci posse pontificem vt concilium indiceret. Et vt maxime vellet, non posse ob bellorum tempestates, quibus Christianus orbis velut à fundamentis concu-B titur: Iamdudum clare intelligentes, omnium orthodoxorum se damnatos pręiudicio, cœperunt inire consilia, sed contra dominum & CHRISTVM eius, cœperunt se quanuis doctrina & fide discordes coniungere sacramentis & fœderibus, cœperunt sollicitare reges & principes, cœperunt cauillari multis rationibus suspectam sibi indictionem concilij eiusmodi, cœperunt eius autoritati publice detrahere apud omnes ordines, cœperunt denique famosis libellis in vulgum sparsis plenis execrabilis blasphemiæ, plenis impudentissimorum mendaciorum in ecclesiasticæ hierarchiæ præsides, vulgo contemptibilem facere. Ad quæ hic dissimulantes, susceptumque ab initio vrgentes argumentum, quod hoc ipsum mihi requirere visum est, rationes, quas Smalcaldiano conuentu dictatas aduersus autoritatem Romani pontificis in concilijs multis deinde exemplarium millibus sparserunt in orbē, hic contrahemus in compendium, merasque esse calumnias demonstrabimus. In primis itaq; iustissimas aduersum se grauissimasque orthodoxorum accusationes præuidentes, quòd nunc synodale iudicium calumnientur & subterfugiant, ad ꝙ toties C prouocauerunt, & suo more quasi in calumnias transformātes, non dubitare se dicunt, quin hoc ipsum suū responsum multis modis calūniaturi ac deprauaturi sint aduersarij. Nec enim in tantis rebus vllum plausibilius argumentum reperiri posse, quo se magis prægrauent, suā causam obruāt ac maius odium sui apud omnes gentes accendant atq; inflamment, quàm si ipsos criminentur, quod synodi iudicium atque autoritatem defugiant. Affingent etiam, inquiunt, nos aliarum nationum iudicia contemnere, quæ amorem religionis maximis rebus gestis declararunt, quæ olim multos clarissimos doctores ecclesiæ pepererunt, postremo, vbi etiam sunt maxima studia doctrinæ Christianæ. Addent synodorum recusationem indignam esse Christianis, cum synodi sint summa ecclesię iudicia. Adducent nos in suspicionem, quasi nos pudeat causæ nostræ, quare eam proferri in lucem nolimus. Aut ita delectemur dissidio orbis terrarum, vt temere nos à cæteris nationibus separare, aut prohibere, quo minus coeat concordia, cupiamus.

Has aduersum se obiectiones vt amoliantur, maxime, inquiunt, laborandum D nobis existimamus, vt opinionem & voluntatem nostram de huius synodi indictione, omnibus regibus exponeremus: qua cognita speramus, non solum nos satis purgatos fore omnibus regibus, principibus & bonis viris apud omnes nationes: sed etiam ipsos suum iudicium addituros esse & petituros, vt ecclesiæ recte consulatur, neque per speciem synodi paucorum tyrannide veritas opprimatur. Promittentes sese ostensuros, non solum ab hæresibus & impijs dogmatibus abhorrere, sed etiam ab arrogantia & pertinacia esse alienissimos.

Sed nunc audi, quo pacto hoc ipsum quod tam magnifice pollicentur, præstēt & exequatur.

Adeo enim, inquiunt, se non contemnere aliarum nationū iudicia, vt hoc ipsum agant ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & non partiales deligantur ad examinandam causam, quod nihil dubitant vbiq; terrarum tacitis votis gementē optare ecclesiā. Nō se defugere synodos, sed verū iudicium synodi permitti se petere, in quo pij & docti, non partiales, damnent pugnantia cum verbo Dei. Non esse

A esse synodum veram & legitimam, in qua pontifices (qui iniusta dominatione oppresserunt ecclesiam) cognoscunt res, pronunciant ex suis traditionibus & consuetudine contra verbum dei. Christum, cum constituit summum ecclesiæ iudicium, inquiens: Dic ecclesiæ, prohibuisse tyrannidem, & certe voluisse, vt ecclesia ex verbo Dei statuat, non ex humana aliqua autoritate.

Proinde rogare se exterarum nationum reges & principes, ne putent ab ipsis parui pendi aliarum nationum iudicia, aut synodos contemni, neu aduersarijs suis credant, qui calumnijs (vt dicunt) eiusmodi conantur obruere puriorem doctrinam, quam profitentur. Nec posse se videri latebras quærere, aut reformidare lucem, qui doctrinæ suæ confessionem, apud se publicè, assiduè & diligēter tradi curent, & iamdudum scriptis doctorum suorum emissam dicunt in orbem, quæ queruntur non satis libere vbiq; recipi, cum multis in locis præclare meritos illos de ecclesia prædicent. Antè oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultuum, monasticarum cæremoniarum, perplexarum quęstionum & cauil-
B lationum, per suos illos, scilicet pios, & doctos, euolui cœptam. Iam primum ex eorundem scriptis, de vera pœnitentia, de fide qua consequimur remissionem peccatorum, de spiritali iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, deque alijs multis locis plurimum lucis euangelio accessisse. Has res tantas, ecclesiæ necessarias, vtiles ad pietatem, ad bonos mores, ad communem tranquillitatem, pollicentur libenter se edituros in illa synodi luce omnibus regibus, principibus & nationibus. Quare, & optare se aiunt talem cœtum, in quo & ipsis liberum sit suas res explicare & pijs mentibus pronunciare iuxta verbum dei. Falsissimam autem calumniam dicunt, quod sæpe iactatur ab aduersarijs, spargi ab ipsis errores olim damnatos, & reuocari veteres hereses, proinde opus non esse noua cognitione. Nam puram hanc euangelij doctrinam quam sunt amplexi esse haud dubiè consensum ipsum catholicæ Christi ecclesiæ. Non se recipere aut approbare vllas opiniones absurdas, aut pugnantes cum consensu sanctorum patrum. Imo renouare se in plerisque synodorum veterum & patrum dogmata, quæ recentior ætas C deleuerat, & pro his alia falsa & notha tradiderat.

Postremo, quod de discordia dicitur. Nihil sibi esse acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis, se vero nunquam discessuros à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ. Sed cum papa damnet veram pietatem, & doctrinam ecclesię necessariam, & sæuitiam propter piæ doctrinæ professionem in pios exerceat, mandato Dei se cogi ab illo dissentire, atque ab ijs qui eius impietatem approbant. Tametsi non ignorent quanto fortunarum atq; adeo sui status periculo dissentiant ab alijs nationibus, velut expositi omnium tandem in se armis regum & principum. Tantum periculi haud sanè se subituros, nisi veritatis professionem anteferrent rebus omnibus, dignitatibus, fortunis, deniq; vitę propriæ. Proinde deū se testari, propter ipsum tantùm, & non cupiditate aliqua hanc se causam defendere, & orare omnes reges & principes, ne aliter sibi de ipsis persuadere sinant ab aduersarijs. Hunc in modum depulsis prædictis obiectionibus, & vt dicūt, calumnijs, atq; tam pulchre expurgati ab eisdem, quàm si sus in volutabro luti se proluat, velut iam præparatis sibi & æ- D quis auditoribus suam sententiam de indictione concilij facta à Paulo tertio aperire incipiunt, ita exordientes: Longe videlicet aberrare eos qui ita de ipsis iudicant, quasi curiositate aliqua leues quosdam abusus reprehendant, quos satius dissimulare videretur propter communem concordiam. Imò errata doctrinæ se reprehendere, quæ dissimulanda non sunt. Nec de leuibus erratis se disputare, sed de fide, & multis articulis ad salutem necessarijs, & reprehendere errores contrarios, qui Christi gloriam obscurant, qui item continent horribilem prophanationem & idololatriam. Quare non se solum, sed etiam inuictissimum imperatorem & electores, cæterosque principes & episcopos Germaniæ censuisse, ecclesiæ opus esse libera & Christiana synodo, hoc est tali, in qua iuxta verbum Dei discernatur vera & pia doctrina ab impia: & hæc quidem damnetur, illa vero conseruetur. Qualem synodum cum expectarent fore, indictam à pontifice minus congruentem suis deliberationibus. Itaque non suo tantum, sed & communi totius ecclesiæ periculo

A excitos, se admonere omnes reges, monarchas & potentatus, & orare dent operam, vt habeatur synodus pia & libera, in qua non committatur cognitio doctrinæ Romano pontifici, sed liberum sit pijs & doctis profiteri verbum dei. Nam vt sit autoritas synodi firma, vt opē ferat ecclesię, præstandum esse vt cognitio tātarum controuersiarum rite fiat. Summum in ecclesia iudicium nequaquā esse pontificis, sed ipsius ecclesiæ, hoc est, non tantum episcoporum, sed etiam regum, principū & aliorū ordinū, qui & ipsi sunt mēbra ecclesiæ. Itaq; etiā si in hac dissensione pontifex nō esset pars, ipsi tamē concedendū nō fuisse, vt cū sibi addictis iudicaret, ac reliquis ordinibus ius suum eriperet, quod habere ac tueri debent in ecclesia: Multo minus in hac causa, in qua pontificem partē faciūt, ipsi concedendū esse, vt sit iudex in causa propria. Illum siquidem reum se agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus, quos instituit ac defendit. Deinde pontificem multis præiudicijs iamdudum damnasse suā causam. Extare enim bullā Leonis editam cōtra doctrinā quàm amplectuntur. Execrari præterea eandem doctrinam quotannis in bulla cœnę domini. Iure igi-B tur suspectā ipsis esse hanc synodū. Quandoquidem papa in eius indictione non ostēdit se iudicium permissurum non partialibus, imo suos ad eandem studiose conuocat.

Tertio, etiam in ipsa bulla ipsis proponi recusationis satis iustas causas & perspicuas, in qua non promitti dicunt cognitionem aut disputationem doctrinæ, sed tantum indici ait synodum propter nuper exortas hæreses, item ad extirpationem hæreseon. Quod etsi in speciem generaliter dici videatur, papam tamen haud dubie voluisse describere & notare doctrinam, quā ipsi profitentur, hoc ipsum confirmantes ex bulla reformandæ curiæ, in qua Lutheranam doctrinam vocat pestiferam hæresim, dicens: Ad extirpationem pestiferæ Lutheranæ hæreseos. Vnde cōcludunt indubiam papę sententiā, vt eo indixerit concilium, vt in eodem deliberetur quomodo Lutherana doctrina extirpari possit, cum sit (vt ipse etiam vocat) hæresis. Amentiā igitur fore vt in talem indictionem cōsentirent, cum ita faterentur doctrinam suam esse hæresim notoriam.

Quarto, in dicta indictione concilij nullam mentionem fieri cognitionis, nihil de forma processus: sed tantum hoc agi, vt C eatur in suffragium, quo pacto hæc doctrina communibus armis extirpanda sit velut hæretica. Iuste ergo se recusare hanc synodum, mere tyrannicam, & dissimilimam iudicij ecclesiastici, quod debet habere cognitionem doctrinæ ex verbo dei. Rogant proinde reges & principes, vt expendant, quàm non simpliciter, quàm insidiose, quàm inique hæc indictio concilij proposita sit.

Quinto, non passurum pontificem iudicari controuersias ex euangelio & apostolicis literis: sed conaturum vt iudicentur ex pontificum traditionibus, ex consuetudine, ex humanis opinionibus, ex recentium conciliorum decretis. Non admissurum, vt autoritas traditionū suarum aut labefactetur, aut reuocetur in dubium. At hoc esse caput in ipsis controuersijs, ne traditiones pugnantes cum verbo dei valeant. Amplecti se quoque & totis defendere pectoribus consensum catholicæ Christi ecclesiæ, sed erroribus pontificijs & tyrannidi haud prætexendum nomen ecclesiæ. Neque enim catholicam ecclesiam probare sanctorum patrum traditiones pugnantes cum euangelio, non tribuere infinitam potestatem Rom. pontifici. D Non esse catholicam Christi ecclesiam, quæ puram doctrinam euangelij hostiliter persequitur. Non se noua dogmata inuexisse in ecclesiam, sed catholicæ ecclesię doctrinā renouare ac illustrare. Quin hoc factum à papa & monachis, qui nouam doctrinam & nouos ritus excogitarunt contra autoritatem verbi dei. Deinde exemplo sanctorum patrum etiam suum factū excusant, quos & ipsos commemorant quasdam synodos defugisse, vt Maximū Hierosolymorum episcopum, qui ad Antiochenam synodum recusauit accedere: & Athanasium, qui ex Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata est, quamuis vocatus, venire voluit: sicut alios, nec Mediolanum, nec Ariminum volunt comparuisse.

Sexto, ex loco designati concilij imaginantur pericula. Quia est in ea regione, in qua papa potest plurimos sibi addictos cōtrahere, vt sic multitudine suffragiorum ipsos obruat. Alibi fore æquiora & liberiora aliarum nationum iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus cognitioni doctrinæ interesse necesse sit, ipsis vero tutum non esse, vt derelinquant ditiones

suas

A opportunas aduersarijs. Nec in ipsa Mantua tuto se esse posse & sine periculo. Quare iuxta deliberationẽ imperij expedire, vt synodus habeatur in Germania.

His itaq; suæ recusationis causis expositis, & cur consentire non possint in nunc indictum concilium, qui prouocauerunt ad Christianam & liberam synodum, iterũ rogant omnes reges & principes, vt sua autoritate in hoc intercedant negocio, & efficiant, vt talis synodus habeatur, quę sanet ecclesiam, hoc est, Christiana & libera, in qua libere statuatur iuxta verbum Dei, & non consentiant papæ concilio, quem dicunt hoc moliri, vt ipsos suæ impietatis & tyrannidis assertores & ministros habeat, & per eos iniustam crudelitatem in pios exerceat: pleraq; alia subiungentes, quibus aliorum sibi principum beneuolentiam concilient, atq; eosdem auertant ab autoritate sedis apostolicæ. Et hactenus illorũ perstrinximus calumnias aduersus indictam à Paulo tertio synodum.

Apologiam subijcere indicti à Paulo tertio concilij aduersus impias prædictorum calumnias.

CAP. XIII.

B

Qvod supra subinde contestati sumus, nunquam eo temeritatis & impudentiæ euasit ac ꝓrupit hæreticorum impietas, vt ita palam apertoq; marte impugnarent autoritatem sedis apostolicæ: quemadmodũ nunc facit omnium perniciosissima hæreticorum coniuratio. Tametsi hoc semper fuerit, vt quantum orthodoxis reuerenda & sacrosancta, tantum hæreticis schismaticisq; grauis inuidiosaq; esset eiusdem sedis autoritas, vt quam vnam vigilare aduersus suam perfidiam atq; impijs conatibus suis obsistere semper experti sunt.

Hi itaque apostolicæ sedis, orthodoxæ semper veritatis vindicis iamdudum damnati iudicio, cum prouocassent ab eodem ad synodale iudicium (quod pauci hæreticorum fecisse leguntur) sed contra sæpe (adeo toti semper orbi confessa recognitaq; fuit apostolicę sedis prærogatiua & autoritas) facilè intelligentes indicta iam (quod non sperabant) synodo, idem fore (vt fuit perpetuo) synodale iudiciũ, quod sedis apostolicæ, multis (vt audisti) intolerandisq; calumnijs eandem synodum lacerant, & velut suspectam refugiunt, vana quædam nomina iactantes Christianæ & C liberæ synodi cuius iudicium expetant: & tamen si permittatur eis, vel affingere pro suo arbitrio qualem velint eius formam & modum: cuius videlicet autoritate congreganda & moderanda, ex quorum suffragijs iudicandum, vt sacrosancta & firma sint eius iudicia, haudquaquam pręscribere poterunt.

Hæreticorum cõfœderatorũ calumnia.

Adeo, inquiunt illi, non contemnimus aliarum nationum iudicia, vt hoc agamus, ne papa cum suis sibi sumat iudicium, sed idonei & non partiales deligantur ad examinandam causam.

Pighij respõsio.

Intelligimus, viri boni, quid agatis, hoc enim agitis vnũ, vt nullus sit ordo in Christi ecclesia, nulla hierarchia, sed perpetuus horror & sempiterna confusio. Hoc agimus, inquiunt, ne papa cum suis sibi sumat iudicium. Quem ergo, aut quos sibi vultis sumere iudicium? Idoneos, inquiunt, & nõ partiales. Sed hoc nobis ante omnia describant, necesse est, qui tandẽ hi erunt nõ partiales & idonei, ad quos spectabit synodale iudiciũ, quorũ omnibus sacrosancta erit sententia. Deinde, ad cuius autoritatẽ pertinebit discernere idoneos ab inidoneis, & vt hos repellere à synodo, ita illos admittere? Eiusmodi enim autoritatẽ aliquã statuere necesse est, D cuius hoc ꝑmittatur iudicio, cum nemo præsumptuosus & temerarius non se reputabit idoneũ. Eam autem si negas Rom. pontifici, quem totius ecclesiæ pastorẽ, & ecclesiasticæ hierarchię pręsidem constitutum à Christo demonstrauimus, cuius igitur erit? alicuius enim vt sit, necesse est. Nunquid igitur imperatoris? Et quid dicent Galli, Hispani, Britanni, Scoti, Nortvvegi, Sueci, Dani, Poloni, Hungari, cæteræq; nationes Christianę nõ subiectæ imperio? Nunquid alterius? Profer quemcunque volueris, & mox teipsum redargues. Quod si synodalis hoc volueris esse iudicij. Permittes ergo ad synodũ conuenire, quotquot voluerint, idoneos & inidoneos, cum ante synodale iudiciũ non erit horum discretio, vide ergo qualẽ synodum facies, quale synodale iudiciũ, qualem idoneorum ab inidoneis delectum. Ipsis nanque idoneis longè superiores & numero & suffragijs inidonei (vt stultorum infinitus est numerus, bonorum vero raritas) sese & sui similes pronunciabunt idoneos, illos vero reijcient. Postremo tantæ, tam discrepantis multitudinis nullum caput esse vis, cuius autoritati deferat. Nihil sane vnquam ritè fiet ab acephala eius-

A eiuſmodi informiq; multitudine. Quam vniuerſam vel lege ſuperiori ordinante ſuum caput & rectorem agnoſcere, cuius ſe permittat habenis & imperio, vel ſi ea nulla ſit, talem ſibi deligere neceſſe eſt, ſi modo in vnum conuenire debeat. Hoc ſane videmus, omnibus concilijs, quæ in eccleſia celebrata ſunt autoritatis legitimę, prę ſediſſe autoritaté ſedis apoſtolicæ: quemadmodum in octo illis primis, primæ notæ, & autoritatis ab vniuerſa eccleſia recognitæ ſuperioribus aliquot capitibus iam demonſtrauimus. Idem vero in alijs vniuerſis, quæcunq; agnoſcit aut hactenus agnouit Chriſti eccleſia pro legitimis, ex eorundem actis & hiſtoria clariſsimè inuenies.

Sed libet adhuc percontari tergiuerſatores iſtos, nunquid ſuo arbitrio permitti velint, vt eligant ad hanc cauſam examinandam non partiales & idoneos iudices? Iniquum ſane hoc foret, cum de ipſis, eorumq; doctrina ſit peragendũ iudicium, vt tamen ſuo ipſorum hoc permittatur arbitrio, quos tandem eligerent velut non partiales & idoneos? Puto non audebunt ex ſua illa coniuratione ſuæ ipſius cauſæ ſtatuere iudices, Lutherum, Melanchthonem, Oecolampadium, Brentium, Zvvinglium, & cætera portenta eiuſ-
B modi, quæ ſchola nobis Lutherana protulit. Omnes vero non ſuæ coniurationis, vt ſuſpectos & partiales recuſabunt haud dubie. Nam eiuſmodi ferè genus quęſtionum & controuerſiarum inter illos & nos eſt, vt quiſquis cum eis non eſt, aduerſus illos ſit. Sunt enim vniuerſa ferè eiuſmodi, de quibus etiam vulgus hominum ſimpliciũ fidem aliquam habet explicatam, vt quiſquis illis non conſentit, ab eiſdem diſſentiat: quemadmodum in decem illis quæſtionibus, quibus libro primo maximam partem, quæ inter illos & nos ſunt, controuerſiarum complexi ſumus, oſtendimus. In quibus eandem catholicæ toto orbe ab initio eccleſiæ fidem, & noſtram, demonſtrauimus per ſingulas, nec iota interim vnum, aut additum, aut ſubtractum: ſuam vero eſſe nouitiam, & vel per illos ipſos, vel per anteceſſores aliquot ſuos hæreſiarchas adinuentam, catholicę fidei repugnantem & contrariam. Iamdudum totius Italiæ, totius Galliæ, totius Hiſpaniæ, omnium Chriſtiani orbis academiarum inſignium, totius ſacerdotalis ordinis (quem nihil etiam quàm ignorantium hominum figmẽtum blaſphemant) totius monaſtici ſtatus (quem dicunt inuentum diaboli & ſtatum perditionis) ſunt damnati iudicio. C Vnde ergo, & quos ſibi non ſuſpectos, non partiales & idoneos deligent, quibus permittendum ſit vniuerſalis ſynodi iudiciũ? Si aliarum nationum non contemnant iudicia, & iamdudum omnium aliarum nationum ſint damnati iudicio, quale ergo adhuc expectant iudicium?

Sed præiudicium, inquiunt, hoc eſt, non iudicium: ſe vero petere verum iudicium ſynodi permitti, in quo pij & docti, non partiales damnẽt pugnantia cum verbo Dei. *Hæretici confœderati.*

Hic iam recidimus in eundem circulũ. Aeque enim incerta omnia, æque ignota per ignota. Qui tandem vobis hi erunt pij, docti & non partiales, hoc nobis explicate ſi poteſtis, pudebit opinor veſtros ꝓferre Lutherum, & qui eius farinæ ſunt. Quotquot vero cæterorum protuleritis, ijdem & nobis pij erunt & docti, ijdem nobis non partiales, quorum iudicio niſi vos cauſa vniuerſa cecideritis, vel ante iudiciũ, age, per vos viceritis. *Pighius.*

Sed hi erunt, inquis, pij, docti & non partiales, quotquot damnauerint pugnantia cum verbo Dei. *Hæretici confœderati.*

Hoc eſt ipſum quod quæritur viuo aliquo definiendum iudicio, num quid pu- D gnet cum verbo Dei? Dicit verbum diuinum: Pater maior me eſt, cui viſum eſt Ario pugnare identitatem ſubſtantiæ aut eſſentiæ patris & filij, contra viſum orthodoxis. Huius quis iudex extitit, hócne videlicet, an illud pugnet cum verbo Dei? Neceſſe eſt enim viuo hoc definitum fuiſſe iudicio, alioqui adhuc perduraret pugna & diſceptatio. Aeque enim neſcit cedere impia pertinacia, quàm eſt inuicta veritas. Certè vt verbum dei, viua apoſtolorum traditione ab initio accepit eccleſia, & continua patrum in filios ſucceſsione velut per manus tradidit & commendauit poſteris: ita & eorundem verborum veram germanamq; intelligentiam, eodem accepit modo, eodé & conſeruabit, deriuabitq; ad finem vſq; ſeculi. Ego Chriſtũ loquentem nunquam audiui, niſi per eccleſiæ teſtimonium. Matthæi, Marci, Lucæ aut Ioannis ſcripta minimè agnoſco, niſi quia credo teſtimonium illis perhibenti eccleſiæ. Aeque quod humano more in ſcriptis ſuis non ſuppoſuerunt falſa pro veris, prorſus neſcio, niſi teſtimonio eccleſiæ. Ita quoq; earundem ſcripturarũ veram germanãq; ſententiam eadem nos docet eccleſia. Quã etiam docere & teſtificari, vnam apoſtoli- *Pighius.* *Controuerſias fidei & quæſtiones viuo aliquo terminari oportere iudicio.*

A cam sedẽ, & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, prærogatiua singulari accepisse à Christo indefectibilis fidei priuilegium, ad hæsitantiũ fratrum confirmationem in fide, superius clarissime demonstrauimus. Ad quem ergo, aut quos spectet iudicare, nũquid pugnet cum verbo Dei, & pugnantia dãnare (quod tu explicare non potuisti) luce clarius indicauim⁹. Ad illũ nẽpe pertinere hoc ipsum secundum verbum Dei, & catholicæ ecclesiæ sententiam, cui tu vis interdici omne iudiciũ eiusmodi, nec potes dicere, cui illud ipsum permitti velis. Vides ergo, quàm pulchrè tibi conueniat cũ verbo dei & ecclesia? Vides quàm tibi ipsi cõsistas? Ridiculum sane, ac plane pudendũ est appellare iudices nõ partiales nec suspectos, iudicaturos quid pugnet, q̃d vero conueniat verbo Dei, nec posse explicare, quos tandẽ velint aut intelligãt. Eadem enim tergiuersatione omnem refugient synodum, omne pr rsus iudicium.

Ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis hoc esse officium.

Hæretici confœderati.

Nõ esse, inquiũt, synodum veram & legitimã, in qua põtifices (qui iniusta dominatione oppresserũt ecclesiã) cognoscãt res, pronũcient ex suis traditionibus, ex cõsuetudine cõtra verbum dei. Christũ ecclesiæ constituisse summum iudicium, dicens: B Dic ecclesiæ, & voluisse vt ecclesia ex verbo dei statueret, nõ ex humana aliqua autoritate.

Pighius.

Sed audi obsecro, quàm secũ pugnantia hi dicãt & sentiant. Nõ se aiunt discedere à consensu catholicæ Christi ecclesiæ, imò eundem se amplecti & defendere totis pectoribus. Catholica aũt Christi ecclesia recipit & probat, vt veras, legitimas atq; adeo primæ notæ ac autoritatis, octo illas primas vniuersales synodos, à Nicena facto initio. In quibus omnibus luce clarius demonstrauimus, omnia apostolicæ sedis, & Ro. pontificis peracta iudicio. Illũ aut suos præsedisse in cõcilijs illis omnibus. Ab illius vnius autoritate & iudicio prorsus dependisse vniuersa, & iudicia, & acta illorũ conciliorum omniũ. Quare si non est vera & legitima synodus, in qua põtifices cognoscunt res, nulla illarũ octo omniũ, imò prorsus nulla omnium, quas ecclesia pro legitimis agnoscit, erit legitima. Quod si negare audeant, proferãt vnam, quam pro legitima indubitato recognouit aut recognoscit catholica Christi ecclesia, in qua non viguit apostolicæ sedis autoritas. Scio nunquam inuenturos, quantumcunque se torserint. Vides ergo, quàm pulchre his conueniat cum sensu catholicæ ecclesiæ, quàm illũ defendant fortiter ac totis pe- C ctoribus. Catholica Christi ecclesia nullã synodum agnoscit pro vera & legitima, quę non sit peracta autoritate sedis apostolicę, imò nullam nõ execratur velut impiã, quę contra aut præter huius sedis autoritatem celebrata est. Et hi contra è diametro, nullam volunt esse verã & legitimam, quæcunque eiusdem sedis autoritate peragitur.

Quod vero dicunt Romanos pontifices pronunciare ex suis traditionibus, & consuetudine contra verbũ dei, impudens calumnia est, & mendaciũ contra verbũ dei, quod affirmat se rogasse pro Petro ecclesiasticæ hierarchiæ capite, ne deficiat fides eius, ad confirmandos fratres hæsitantes in fide. Quod etiã pollicetur requirentibus iudiciũ à pręside cathedrę & sacerdotibus in eadẽ vna secũ ministrantibus domino inuẽturos apud eos veritatẽ iudicij. Quod insuper præcipit dubitantibus & iudicium requirentibus facere secundũ verbũ, quod annũciauerint illi ex loco, quẽ elegerit dominus, cathedræ, inquam, tunc Mosaicæ, nunc apostolicæ. Imò custodire valde sollicite ac diligẽter, vt faciãt secundum omnia, quæcunq; sancita fuerint ab illis, aut quęcunq; docuerint. Siue enim de lege, siue de dubio & difficili aliquo nego- D cio fuerit quæstio, iuxta legẽ, inquit, quam docuerint, & iuxta iudiciũ, quod dicẽt tibi, facies. Non discedes à verbo, quod annunciauerint tibi, ad dextram aut sinistrã. Hæc sunt ipsa legis verba iuxta veritatem Hebraicã, cui per omnia consentiũt LXX. interpretes, & Chaldaica lectio, reuerendissimi D. Frãcisci quondã cardinalis S. R. E. & archiepiscopi Toletani studio nobis ad verbũ Latine reddita. Quemadmodum superius lib. 4. à nobis ꝓlixius explicatum est. Vides ergo cõtra verbũ dei te mentiri impudẽter & impie, quisquis dicis pręsidẽ apostolicæ cathedræ vna cum concilio sacerdotum secum in eadem ministrantium domino, requirentibus ab eis veritatem & iudicium respondere & pronunciare ex suis traditionibus & consuetudine contra verbum dei. Aeque est hoc ipsum impudens mendacium contra catholicam Christi ecclesiam, vnanimem eius fidem, recognitionem & consensum, quem libro quartó luce clarius demonstrauimus, & plerisq;, quæ hoc libro à nobis præmissa sunt, euidenter confirmauimus. Aeque esse hoc ipsum contra recognitionem vniuersalium illorum legitimę & primæ autoritatis cõciliorũ omniũ, superioribus capiti-

Præsidis cathedræ apostolicæ &c. certæ veritatis esse definitionẽ & iudiciũ, sicut est sacrosancta autoritas.

A pitibus aliquot abunde demõstratum est.

Heretici confœderati. Sed summum,inquiunt,in ecclesia iudicium nequaquam esse pontificum, sed ipsius ecclesiæ,dicẽte Christo,dic ecclesię, hoc est,non tantum episcoporum, sed etiã secularium,regum,principum,atque aliorum ordinum,qui & ipsi sunt membra ecclesiæ,nec debẽt sinere suum sibi ius eripi, quod habent in ecclesia. Quod sit summũ in ecclesia tribunal, summũ iudiciũ,cuius suprema & sacrosancta iurisdictionis super omnes autoritas, nempe apostolicæ cathedræ & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis,lib.4.euidentissimũ fecimus, primum ex ipsa forma societatis ecclesiasticæ, deinde ex vmbra & figura eiusdem in illa synagoga veteri, in qua omne difficile & ambiguum iudicium ad præsidem cathedræ & sacerdotes in eadem secum ministrantes domino referri mandatum est, eorum absque vlla tergiuersatione, exceptione, aut discussione, sequi definitionem & iudicium,& inobedientes imperio sacerdotis præsidis, apud quem erat sacrosancta illa iurisdictionis autoritas, puniri mortis supplicio. Tertio loco ex clarissimis Christi verbis & scripturis euangelicis cõprobauimus, postremo ex recognitione & B consensu catholicæ Christi per orbem ecclesiæ. Nempe apostolicæ cathedræ, & ecclesiasticæ hierarchiæ pręsidis,cui ne erraret in suis sententijs & definitionibus, indefectibilis fidei à Christo impetratum esse priuilegium.

Pighius. Quod summum in ecclesia tribunal & iudicium.

Quod itaque ipsius ecclesiæ,non summi pontificis,dicunt in ecclesia esse summum iudicium, dicente Christo: Dic ecclesiæ: non videntur propriam vocem intelligere. Aut enim per ecclesiam (quemadmodum intellexit Christus) vnamquamlibet particularem ecclesiam intelligunt. Et sic euidenter falsum est. Non enim vniuscuiuslibet particularis ecclesiæ,est summũ in ecclesia iudicium, & suprema iurisdictionis autoritas. Cum sit ordo inter ecclesias,& inferior secũdum formam & ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ, suorum superiorum autoritati subiecta sit & iudicio. Aut vniuersalem ecclesiam intelligunt. Sed ad illam nihil pertinere, quod citant, verbum Christi, supra demonstrauimus, nullam iurisdictionis autoritatem eãdem accepisse à Christo, non esse idoneam vlli correptioni faciendæ, vllo exercendo iudicio, vllis actibus iudiciarijs, nẽpe dispersam in vniuersum orbem multitudinem. Quæ si vniuersalia concilia loco eius posse dixeris, nihil promoues, cum nullam hæc C commissionem demonstrare possint vniuersalis ecclesię, nec vllam sibi primo competentem à Christo autoritatem iurisdictionis, quam frustra haberet.

Summum in ecclesia tribunal non est conciliorum vniuersalium.

Quin & hoc demonstrauimus, summam in ecclesia autoritatem, summum tribunal & iudicium, cuius definitionem & sententiam in omnibus ambiguis quæstionibus fidei atque arduis difficilibusque negocijs, omnes absque vlla ampliori quæstione aut discussione sequi oporteret, necessario fulciri indefectibilis fidei, & inobliquabilis iudicij certo priuilegio, ne malũ pro bono,& impietatis tenebras pro veritatis luce nobis statuens dux cæcus, miseros subditos præcipitet in foueam. Sed nullum tale priuilegium proferre possunt concilia quantumuis frequentia & vniuersalia, seclusa ab eis autoritate sedis apostolicæ & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis. Quod intelligentes semper S. patres ab initio, quotiescunque conuenerunt ob exortam aliquam quæstionem fidei, semper respexerunt ad vnam B. Petri cathedram: non ignorantes, ad cuius discussionem definitionemque pertineret omnis fidei quæstio, pro cuius fide, ne quando deficeret, singulariter rogasset Christus, quo re- D misisset confirmandos, suborta inter nos aliqua dubitatione in fide. Itaque etiam in fidei definitionibus errasse, etiam vniuersalia, etiam sanctorum patrum concilia comperimus: sed eorum errori semper succurrit inflexibilis hęc orthodoxę fidei regula, vindex & magistra, qua suæ ecclesię sapientissimè prouidit Christus, synceritatemque fidei semper tutatus est, & in finem tuebitur. Testimonio sunt de vniuersalibus concilijs, in primis Ariminense, vniuersale haud dubie. In quo tot episcoporum concordi subscriptione prodita est Nicenæ fidei orthodoxa incommutabilisque professio, episcoporum Orientalium fraude circumuenta simplicitate Occidentalium. Testimonio insuper Ephesinum II.& ipsum vniuersale, etiam B. Leonis autoritate congregatum. In quo autore Dioscoro damnata est orthodoxa veritas de veritate duarum naturarum in Christo, & pro ea recepta & probata Euticetis impietas. Testimonio, inquam, hæc sunt errare posse, etiam vniuersalia concilia, etiam congregata legitime, atque opus habere superiori aliqua autoritate, qua regulentur. Quæ si impia illegitimaque quis dixerit, proinde nihil mirum, errare potuisse. Legitima

Errasse etiam in fidei definitionibus vniuersalia concilia, quamuis congregata legitimè.

Ariminense.

Ephesinum II.

Cauilli remotio.

A gitima vero nūquam errasse in definitione fidei, id nobis præscribat primū oportet, quæ legitima vocet concilia, quorum definitionem certo & indiscusse nos sequi oporteat. Impia fuisse illegitimaque nunc dicta concilia, negabit nemo: at vniuersalia fuisse, & congregata legitime, æque indubitatum est, conuenientibus videlicet ex vniuersa Christi ecclesia episcopis, etiam apostolicæ sedis autoritate conuocatis ob causam vniuersalis ecclesiæ. Impia autem fuerunt atq; illegitima, quia apostolicę sedis autoritatem & sententiam præuaricata sunt: sicut nulla impia demōstrabis, quibus eiusdē sedis est opitulata autoritas, vna omnibus cōcilijs rectæ definitionis magistra & regula. Itaq; & Aphricanū illud ducentorum & eo amplius episcoporum, qui sub gloriosiss. pontifice & martyre Cypriano cōuenerunt longè ante Nicenā synodum, q ex se erat, errabat in definitione fidei, & baptizatos ab hæreticis aut schismaticis ad vnionē catholicæ ecclesiæ reuertētes, rebaptizandos censuit: q falsum & erroneum docet orthodoxa Christi ecclesia. Sed definitionē suam apostolicæ sedis autoritati submiserunt, ad quam à B. Cypriano remissa est. Quæ & illorū errori B succurrit, vt intelligas prærogatiuam illā inobliquabilis fidei, non sequi personarū merita, sed cathedrę B. Petri priuilegium. Itaq; B. Augustinus aduersus Donatistas: Puto, inquit, q sine vlla sui cōtumelia Cyprianus episcopus Petro apostolo cōparetur, quantum attinet ad martyrij coronā: cæterū magis vereri debeo, ne in Petrum contumeliosus existam. Quis enim nescit illū apostolatus principatum cuilibet episcopatui præferendum? Sed etsi distet cathedrarum gratia, vna est tamen martyrij gloria, &c. Quod verò illi huius cathedræ gratiam & prærogatiuam agnouerint, D. Hieronym. aduersus Luciferianos testis est: Conatus est, inquit, B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec de aliena aqua bibere, & idcirco hæreticorum baptismare probans, ad Stephanum tunc vrbis Romæ episcopū, qui à B. Petro 26. fuit, super hoc Aphricanam synodum direxit: sed conatus eius frustra fuit, non probante hoc ipsum sede apostolica. Ita sanè vniuersa semper Christi ecclesia eiusdem cathedræ agnouit prærogatiuam ac priuilegiū, quotiescunq; fidei quæstio agitata est. Quemadmodum & in illa Carthaginen. synodo aduersus Pelagium & Celestiū, tot tantosq; patres retulisse synodale iudicium ad autoritatem vnius sedis apostolicę & Romani pontificis, testatur eorundem ad B. Innocentium synodalis epistola. In qua post enarrata acta synodalia subijciunt in hæc C verba: Hæc gesta domine, frater sancte, charitati tuæ duximus intimanda, vt statutis nostræ mediocritatis, apostolicæ sedis adhibeatur autoritas, pro tuenda salute multorū, & quorundam etiam peruersitate corrigenda. Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, vt non defendendo, sed potius in sacrilegam superbiā erigendo liberum arbitrium, nullum relinquant locū gratiæ dei, qua sumus Christiani, &c. Si ergo Pelagius episcopalib. gestis, quæ in Oriente confecta dicuntur, etiam tuę venerationi iustè visus est absolutus: error tamen ipse, & impietas, quę iam multos assertores habet per diuersa loca dispersos, etiam apostolicę sedis autoritate anathematizanda est. Consideret enim S. T. & pastoralibus nobis cōpatiatur viscribus, q̄ sit pestiferū & exitiale ouib. Christi, quod ad istorum sacrilegas disputationes necessario sequitur, vt nec orare debeamus, ne intremus in tentationē, &c. Quęcunque autem alia eis obijciuntur, nō dubitamus venerationem tuam cum gesta episcopalia perspexerit, quæ in Oriente eadem de causa confecta dicuntur, id iudicaturā, vnde oēs in dei gratia gaudeamus. D

Ad cuius autoritatem recognoscatur pertinere dānare errorem orthodoxæ fidei contrarium.

Hæc illi patres ex Carthaginen. synodo. Ex quibus intelligis, ad cuius autoritatem & iudicium referendam intellexerint toto orbe Christifideles omnem quæstionē fidei: vnde & ex cuius autoritate adderetur synodalibus statutis robur & autoritas. Sed nunc audi quid illis responderit B. Innocentius.

Innocentius Aurelio & omnibus sanctis episcopis, & cæteris, qui in concilio Carthaginen. adfuerunt ecclesiæ, dilectissimis fratribus in domino salutē: Inquirendo de his rebus, quas omni cum sollicitudine decet à sacerdotibus, maximè verò à iusto catholicoq; tractari cōcilio, antiquæ traditionis exempla seruantes, & ecclesiasticæ memores disciplinæ, nostræ religionis vigorem non minus nunc in consulendo, q̄ antea cum pronunciaretis. Vera ratione firmatis, qui ad nostrū referenda hęc probatis iudicium, scientes quid apostolicæ sedi debeatur, cum oēs hoc loco positi ipsum sequi desideremus Apostolum, à quo ipse episcopatus, & tota autoritas huius nominis emersit, &c. atq; patrū instituta sacerdotali custodiētes offi-

Hic nota, quæ memoret patrū instituta, non humana, sed diuina decreta sententia.

A cio, non censetis esse calcanda, ꝙ illi non humana, sed diuina decreuere sentẽtia, vt quicquid quãuis in disiunctis remotisque prouincijs ageretur, non prius ducerent finiendũ, nisi ad huius sedis notitiã perueniret. Vnde tota huius autoritate, iusta quæ fuerit pronunciatio firmaretur, indeq; sumerent cæteræ ecclesiæ, & velut de natali suo fonte aquæ cunctę procederent, & per diuersas totius mundi regiones puri capitis incorruptæ manerent, &c. Gratulor igitur chariss. fratres, quod per fratrẽ & coepiscopum nostrum Iulium literas ad nos destinastis, & cũ pro illis curã geritis, quibus præsidetis ecclesijs, sollicitudinẽ vestram pro omnium vtilitate monstratis, & per cũctis totius orbis ecclesias omnibus vna, quod prosit decernendum esse deposcitis, &c. Hæc ille Innocentius. Cuius si autoritatẽ per se æstimes, si conferas verba & sententias ad ipsam rei euidentiã, ad illũ totius toto orbe ecclesiæ consensum, quẽ etiam perspicis satis clare in illa totius Aphricę episcoporum ad eundẽ epistola, nihil dubitabis, vera hæc esse, quæ eisdẽ rescribit. Ipsos commẽdans, ꝙ memores ecclesiasticæ disciplinæ, exortas quæstiones & dubia retulerint ad apostolicæ sedis iu-B diciũ, atq; eo ipso religionis nostræ vigorẽ conseruarint, agnoscẽtes apostolicæ sedis priuilegium à sanctis patribus non humana, sed diuina celebratum sententia: vt quicquid toto orbe, quãuis in remotis ꝓuincijs, exurgeret quæstionis & difficultatis eiusmodi, apostolicæ id sedis autoritate definiretur. Indeq; velut de natali suo fonte, ecclesiasticę doctrinę puritas, & synceritas orthodoxæ fidei in vniuersam ecclesiã procederet. Ab eadẽ decerneretur, quicquid per cunctas orbis ecclesias vna prodesse debet omnibus. Quanquã horũ omnium certissimã veritatem supra ca. VI & VII. huius luculentissimè demonstrauerimus. Eiusdẽ catholicæ toto orbe ecclesię, de his quę prędicta sunt, recognitionẽ, sensum & consensum testati sunt etiã sancti patres, qui eandem ob causam, Pelagij, inquã, & Celestij, in Mileuitanum, concilium conuenerant. Quorum sententiã & testimonium demonstrat synodalis eorundem ad præfatum etiam B. Innocentium epistola in hęc verba:

Synodalis epistola Mileuitani concilij ad B. Innocentium.

Domino beatiss. meritoq; venerabili, ac in Christo venerãdo papę Innocentio, Syluanus senex, Valentinus, Alippius, & cęteri ex concilio Mileuitano in domino salutem: Quia te dominus gratiæ suæ præcipuo munere in sede apostolica collocauit, C talemq; nostris temporibus pręstitit, vt nobis potius ad culpam negligentię valeat, si apud tuã venerationem, quæ pro ecclesia sunt suggerenda, tacuerimas, q̃ ea tu possis vel fastidiosè vel negligenter accipere. Magnis periculis infirmorum membrorum Christi pastoralem diligentiã, quæsumus, adhibere digneris. Noua quippe hæresis, & nimium periculosa tentat assurgere, inimicorum gratię Christi, qui nobis dominicã etiam orationem impijs disputationibus suis conantur auferre, &c. Hęc insinuantes apostolico pectori tuo, non habemus opus multa dicere, & tantã impietatem exaggerare, cum procul dubio te ista permoueant, vt ab eis corrigendis, ne latius serpant, multosq; contaminent, vel potius interimant, omnino dissimulare non possis. Huius aũt perniciosissimi erroris autores esse perhibentur Pelagius & Celestius, &c. quorum vnus. i. Celestius, etiã ad presbyterium in Asia peruenisse dicitur. De quo ante paucos annos quid gestum fuerit, S. T de Carthaginen. ecclesia meli[9] instruitur. Pelagius vero (sicut à quibusdam fratrib. nostris missę loquuntur epistolæ) Hierosolymis constitutus, nonnullos fallere asseritur. Veruntamẽ multo plures, qui eius sen- D sus diligentius indagare potuerũt, aduersus eum pro Christi gratia & catholicæ fidei veritate confligunt: sed pręcipuè sanctus filius tuus, frater & cõpresbyter noster Hieronymus. Sed arbitramur adiuuante misericordia domini dei nostri Iesu Christi autoritati S. T. de claro scripturarum lumine deprompte, facilius eos, qui tã peruersa & perniciosa sentiunt, cessuros esse, vt de correctione potius eorum gratulemur, quàm contristemur interitu, domine beatiss. &c. Hæc ad S. T. de concilio Numidiæ scripta dreximus, imitãtes Carthaginen. ecclesiã, & Carthaginen. prouinciæ coepiscopos nostros, quos ad sedem apostolicã, quam beatus illustras, de hac causa scripsisse comperimus. Subscriptio: Memor nostri, in domini gratia augearis domine beatiss. merito venerabilis, & Christo honorande sanctiss. papa. Hęc illi totius Numidiæ episcopi ex Mileuitano concilio, ante annos mille sesqui centenos, ad Innocentiũ Ro. pontificẽ. In quib. audis, eandem recognitionem autoritatis sedis apostolicæ atq; eius præsidis, vt ad eam ferendum sit, quicquid toto orbe in ecclesia natũ fuerit quęstionis aut scandali, & eius autoritate, definitione & iudicio corrigen-

Cuius corrigere errores in vniuersa ecclesia.

Efficaciorem autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis ad conuincendos hæreticos omni doctissimorũ disputatione.

A rigendum & ſedandum. Quanti vero hoc eſt, ꝙ omnes illos audis ſperare & arbitrari, illos gratiæ Chriſti aduerſarios ceſſuros potius autoritati ſedis apoſtolicę, de claro ſcripturarũ lumine depromptæ, & quam vniuerſus agnoſcebat orbis, quã vllis doctorum ſanctorumq́; diſputationibus? Et nũquid illos fefellit ſua ea ſpes aut opinio? Certè D. Auguſtinus libro II. aduerſus eoſdem illos Pelagium & Celeſtiũ hoc de illis teſtatur, nullis ſuperari potuiſſe diſputantium, nullis aduerſus ipſos ſcribentiũ rationibus. De Celeſtio tamen idem affirmat, ꝙ B. Innocentij autoritati & literis non fuerit auſus reſiſtere, ſed promiſerit omnia, quæ ſedes iſta damnaret, ſe etiam damnaturum. Rationes enim ſcripturasq́; omnes, ingenioſus argutusq́; homo eludebat facile: ſed huius ſedis autoritatem toto orbe recognitam, nec eludere potuit, nec cõtemnere, niſi ſtatim ab omnibus haberi voluiſſet vt notorie hæreticus.

Celeſtius aduerſus omniũ diſputationes muniſſus vni autoritati apoſtolicæ ſedis ceſſit.

His ſi inſuper & Innocentij reſponſionem adiungas, videbis ſane compoſitũ funiculum pluſquam triplicem, & quẽ prorſus non poſsis abrumpere. Reſpondit aũt B in hæc verba: Innocentius Syluano ſeni, Valẽtino, & cæteris, qui in Mileuitana ſynodo interfuerunt, dilectiſſ. fratribus in domino S. Inter cæteras eccleſiæ Romanæ curas, & apoſtolicæ ſedis occupationes, quibus diuerſorum conſulta fideli diſceptatione tractamus, frater & coepiſcopus noſter Iulius, dilectionis veſtræ literas, quas ex Mileuitano noſtra autoritate celebrato concilio, cura fidei propenſiore miſiſtis, mihi inopinanter ingeſsit. Carthaginenſis etiã concilij querelæ ſcripta ſubiungẽs, &c. Commendata deinde eorũ pro Chriſti eccleſia ſollicitudine, ꝙ dubijs & difficilibus in rebus quænã tenenda eſſet ſententia, apoſtolicæ cathedræ autoritatem conſulerẽt, antiquæ ſcilicet regulæ formã ſecuti, quã toto, inquit, orbe ſemper mecũ noſtis eſſe ſeruatam, ꝙ ipſum etiã actione firmaſtis, nimirum ſcientes, ꝙ per omnes prouincias de apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent. Præſertim aũt quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & coepiſcopos noſtros, nõ niſi ad Petrum, id eſt, ſui nominis & honoris autorẽ referre debere (velut nunc retulit dilectio veſtra) ꝙ per totum mundũ poſſit eccleſijs omnibus in commune prodeſſe. Fiãt enim neceſſe eſt cautiores, cum inuentores malorũ ad duplicis relationem ſynodi, ſentẽtiæ noſtræ ſtatutis ſe viderint

Innocentij epiſtola ad patres Mileuitani concilij.

Antiquæ regulæ forma.

ab eccleſiaſtica cõmunione ſeiunctos. Gemino igitur bono charitas veſtra fruetur. C Nam & canonum potiemini gratia ſeruatorũ, & beneficio veſtro totus orbis tutabitur, &c. Hæc ad illos ille Innocẽtius. Ex quibus omnibus in vnum coniunctis, cum his, quæ eodẽ pertinentia, & eodem hoc libro, & ſuperioribus adſcripſimus, luce clarius eſt videre, quodnam catholica toto orbe eccleſia recognouerit ab initio ſummũ tribunal in eccleſia, ad cuius autoritatem & iudicium pertinere omne difficile & ambiguum iudicium, omnes grauiores cauſas eccleſiaſticas, prę́ſertim aũt omnem quæſtionem fidei. Non equidem ad vniuerſalem eccleſiam, ad quam referri nihil poteſt eiuſmodi, nec eſt idonea, quæ aut conſuli de his poſsit, aut ad conſulta reſpõdere. Non etiam ad vniuerſalia concilia, quorum raro admodũ patet copia, nec patuit ab initio, vt primis illis trecẽtis annis prorſus ignota eccleſiæ, cum conſulendi ſupremam ſacroſanctamq́; aliquam in eccleſia autoritatẽ, circa emergentia quotidie dubia, occurrentesq́; controuerſias, quotidiana quoq; neceſsitas incidat: ſed ad Petri cathedrã & eccleſiaſticæ hierarchię præſidem: quemadmodũ in illa ſynagoga veteri, vmbra & figura noſtræ eccleſiæ, ad cathedrã Moſaicã, hoc eſt, eius pręſidem, & ſacerdotes in ea ſecũ vna ſeruiẽtes domino. D

Quod dicunt, non tantum ad ſacerdotes aut epiſcopos iudiciũ pertinere de fidei quæſtionibus & grauioribus quibuſq́; cauſis, quæ deferuntur ad ſynodale iudicium: ſed etiam ad reges, principes & cæteros ordines laicos, vt qui etiã ſunt membra eccleſię, & propterea ſuo velut iure intereſſe debere iudicijs ſynodalibus eiuſmodi.

Hæretici confœderati. Synodalibus iudicijs qui intereſſe debeant.

Si illis, quia membra ſunt eccleſiæ, ius competat vt interſint ſynodalibus iudicijs, neceſſe eſt Chriſtifidelibus vniuerſis illud ipſum ius cõpetere. Omnes enim ſunt membra eccleſiæ. Omnes proinde intereſſe debere conuentibus & iudicijs ſynodalibus, ſaltem neceſſario conuocari ad eadem: alioqui vnius præteriti contradictio, imo ſola pręteritio, infirmaret vniuerſum ſynodale iudicium. In his enim quæ communiter ad ius multorũ pertinent, vt habet iuris quoddam axioma, plus operatur vnius contẽptus, quàm multorũ contradictio. Quod vt in omnibus perpetuã veritatem obtinet: ita in iuriſdictionis exercitio, quæ pluribus communiter collectimque competit, maxime verum eſt, adeo vt

Pighius. Nihil iuris habere ſeculares principes in iudicijs ſynodalibus.

A ipso iure sit irritum, quod tribus cõpetens à duobus eorum fieret, præterito neglectoque tertio, c. Causam, & Cum causa, de off. iud deleg.

Lib. 4. ca 3. Sacerdotalis muneris esse, docere populum quæ ad legem dei & eius cultum pertinent.

Supra demõstrauimus, sacerdotalis hoc esse muneris & officij, docere populum legẽ dei, & quæcunq; ad eius cultum pertinẽt. Sic enim dixit dominus ad Aarõ: Pręceptum sempiternum est in generationes vestras, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mũdum, doceatisq; filios Israel omnia legitima mea. Et rursus in Deutero. Accedẽt, inquit, sacerdotes filij Leui, quos elegerit dominus deus tuus, vt ministrent ei, & benedicãt in nomine eius, & ad verbũ eorum omne negociũ pendet, & quicquid mundũ vel immundum iudicetur. Et iterum per Ezechielem: Populũ meum docebunt, quid sit inter sanctum, & pollutũ, inter mundum & immundum ostendẽt eis, & cũ fuerit cõtrouersia, stabunt in iudicijs meis & iudicabunt. Vides itaq; nõ regum aut principum, non vniuscuiuslibet ex laico ordine in ecclesia, sed sacerdotalis muneris & officij esse, docere populum quę ad legem dei, religionem, diuinumq; cultũ pertinent, & stare ad iudicandum in B iudicijs domini, cũ de his exorta fuerit quæstio & cõtrouersia: similiter & in omni difficili & ambiguo negocio. Quæ vniuersa referri pceptum erat ad locum, quẽ elegerat dominus, vbi videlicet residebat principalis cathedra, & sacerdotes in eadẽ pro tempore seruientes domino vna cum eius præside, nec declinare ad dextrã nec ad sinistram ab eorũ iudicio, etiam sponsione fideli interposita, quod ijdẽ illi iudicaturi essent veritatẽ iudicij. Inito insuper pacto cũ Leui, hoc est, vniuerso sacerdotali ordine, ad vtilitatem suorũ fidelium, vt ad prędictum effectum lex veritatis semper esset in ore eius, nec iniquitas vnquã in labijs eius. Labia enim sacerdotum custoditura scientiam, & legẽ requirendam ex ore eorũ velut ab angelis domini exercituũ. Proinde nobis præceptum à Christo, vt seruemus diligenter & faciamus omnia, quæcunque nobis dixerint, qui supra cathedram resident, qualicunque alioqui vita, quibuscunque moribus fuerint.

Quod si ad sacerdotes suos hoc deus pertinere voluit, vt suo iudicio discernerẽt & dijudicarent cõtrouersias, quas circa legẽ suam oriri cõtingit: atq; ea quæ ad fidẽ, religionem, cultumq; diuinum ptinent, qua fronte hi cõtendunt, regum, principum, vniuersorumq; seculariũ ordinũ hoc ius esse C se, vt admitti debeãt ad synodalia iudicia, vbi tractãtur & definiũtur causę eiusmodi?

Itaq; tametsi concilijs interfuisse legãtur Romani principes, non tamẽ vt cognitores aut iudices: sed tantum, p seruanda tuendaq; concilij autoritate, vnitate & concordia. Sic magnus ille Constantinus, qui primi illius vniuersalis Niceni concilij autor, certè, pcurator extiterat. Imo qui primus celebrandorum in ecclesia vniuersalium conciliorum exẽplum & formã prębuit posteris, cum in vnum conuenientib. venerabilibus illis ex toto orbe sacerdotib. & episcopis, pparasset domum maximã & decentem in ædib. regalibus, cum sedibus & subsellijs, quibus exciperentur honorificè & residerẽt, inuitauit, inqt ille, eos ingredi, & de præsentib. habere concilium. Introiuit aũt & ipse vltimus cum paucis, laude dignã sui magnitudinẽ habens, & mirabilem speciem, mirabilioremq; gerens dignitatẽ pudoris in fronte. Minore vero sibi sede quã alijs posita, in medio eorũ sedit: primo tamen petẽs sibi hoc episcoporum iussione concedi. Hęc ille Theodoretus Cyren. episcopus. Vides itaq; vt princeps ille dignissimus, cuius exemplum imitẽtur omnes, non ignorauerit, ad quos spectaret D definire exortas quæstiones & controuersias de dogmatibus ecclesiasticis, nempe ad sacerdotes & episcopos: vt nõ psumpserit suo velut iure aut interesse aut pręsidere in cõcilio, sed petita prius ab episcopis licẽtia ingressus sit: nõ sublimiori aut ęquali sede, velut vnus ex cognitorib. aut iudicib. inter eos residẽs, sed humiliore sella, velut spectator quispiã & minister, custos assertorq; synodalis autoritatis & iudicij.

Constantinus in Niceno concilio vt se gesserit.

Theodoretus

Sic & Theodosius ille minor, scribens sanctæ synodo Ephesinæ primæ: Deputatus est, inquit, Candidianus, magnificentissimus comẽs strenuorum domesticorum, transire vsque ad sanctißimam synodum vestram. Et in nullo quidem quæ faciẽdæ sunt de pijs dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones, communicare. Illicitũ nanq; est eum qui non sit ex ordine sanctiss. episcoporum, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Audis quid ille dicat & recognoscat imperator? Nunquid sui iuris esse se, vt præsideat, aut etiam, vt intersit synodalibus cognitionibus definitionibusq; controuersiarum & quæstionum de dogmatibus fidei & ecclesiasticis? Imo protestatur suũ se oratorẽ ad synodum mittere, non vt intersit, aut cõmunicet tractatibus

A bus & cognitioni de quæstionibus exortis circa pia dogmata. Hoc enim recognoscit & affirmat illicitum, vt qui non est ex sacerdotali ordine, ecclesiasticis immisceatur tractatibus. Et vos adhuc nō pudebit impudentissimæ vestræ ignorantiæ, qui & regibus & principibus & laicis ordinibus vniuersis persuadere conamini, quod ipsi suo iure, velut membra ecclesiæ, interesse debeant synodalibus tractatibus, definitionibus & iudicijs cōtrouersiarum & quæstionum fidei?

Nota quid ille recognoscat illicitū.

Martiani imperatoris recognitio.

Eandem suorum prędecessorum Christianam pietatem ac modestiam, idemque exemplum secutus est Martianus princeps Christianiss. in Chalcedonen. synodo. Nā cum eius instantia, ad procurandā pacem ecclesiæ B. Leonis autoritate secundo congregatum esset in Nicena D C. XXX. episcoporum vniuersale concilium: nec tamē eiusdem papæ legati interesse vellent eidē concilio, nisi Christianiss. princeps præfatus sui præsentiam in eodem exhiberet: præ oculis habentes exemplum Ephesini II. concilij, & metuentes ne in tanta multitudine, per seditionem impiorum & factiosorum, rursus opprimi posset orthodoxa veritas, pro maiori commoditate imperialis B præsentiæ translato eorum autoritate Chalcedonam concilio, dispositisque ex eorundem sententia, ex imperiali comitatu, quibusdam velut custodibus cōcilij, ministris, moderatoribusque agendorum omnium (quę forma etiam in sexta vniuersali synodo Constantinopolitana III. retenta atq; obseruata est) cum eisdem vna, sexta tandem sessione imperator ingressus concilium, idem allocutus, & ad concordiam exhortatus, dixit inter cætera, ad confirmandam fidem secundum synodalem sententiam, non vero ad potentiam ostentandam, magni Cōstantini imperatoris exemplo intrasse se synodū: vt, inquit, abiecta omni prauitate, quorundam amputatis erroribus, quę à vobis ordinata fuerint, in perpetuum conseruētur. Vides, vt agnouerit ille suum officium in concilio. Vides, non ignorasse eūdem, ad quos pertineret ordinare in synodo conseruanda perpetuo: Quæ, inquit, à vobis ordinata fuerint.

Theodorici Gothorum regis recognitio.

Idem agnouit & confessus est Theodoricus rex, parum alioqui orthodoxus, in concilio quodam, quod in causa Symmachi Romani pontificis Romæ celebratum est. In quo cum iste de grauibus quibusdā criminibus accusaretur ab æmulis & aduersarijs, interloqueretur autem concili- C um à se iudicari non posse primæ sedis episcopum, prouocabant illi ad regis arbitrium, vt quem sciebant infensum pontifici. Ille vero, seu tantorum patrum autoritate & consensu permotus, seu (vt nunc multi crediderunt) ob exemplum, diuinitus inspiratus respondisse legitur: Synodalis esse arbitrij in tanto negocio sequenda pręscribere, nec ad se quicq̄ pręter reuerentiā de ecclesiasticis rebus pertinere, totū permittens potestati pontificum.

Vides itaque nunquam sibi præsumpsisse ab initio Christianos principes, quod nunc tandem hi impij eisdem persuadere conantur. Ipsorum videlicet iuris esse, vt velut cognitores & iudices intersint synodalibus iudicijs. Imò recognouisse vniuersos ad se nihil pertinere de rebus aut fidei aut ecclesiasticis præter reuerentiam, sed ea spectare ad sacerdotale officium ac iudicium. Illicitum enim esse eum, qui ex sacerdotali ordine nō sit, immisceri tractatibus ecclesiasticis.

Obiectio ex Nicolai pōtificis epistola.

Quod si quis nobis obijciat ex Nicolai illius primi, quam suprà audisti ad Michaelem imperatorem epistola, quem arguit quod interfuerat synodali iudicio quo damnatus erat Ignatius, in qua inter cætera scribit in hæc verba: Dicite quæsumus, D vbinā legitis imperatores antecessores vestros in synodalibus conuentibus interfuisse, nisi forsitan, in quibus de fide tractatū est, quæ vniuersalis est, quę omniū communis est, quę non solum ad clericos, verū etiam ad laicos, & ad omnes omnino Christianos pertinet. Quibus ille verbis videtur innuere, q synodalibus iudicijs quæ peraguntur de fidei quæstionibus & negocijs, imperatores & seculares principes interesse possint & debeant, quod omnium fides communis sit.

Responsio.

Hoc debes intelligere, Nicolaum illum distinxisse causas ob quas peragūtur synodalia iudicia, quarum præcipuæ & frequentiores sunt quæstiones fidei. Sunt & aliæ, vt reformationis disciplinæ & vigoris hierarchiæ ecclesiasticę. Sunt postremò & episcoporū iudicia. In prioribus, quod communes sunt, licere vt cōuentibus synodalibus intersint seculares principes, non tamē velut suo iure interesse debere, sed de petita concessaque licentia sacerdotalis conuentus: quemadmodum Constantini exemplo monstratum est: vel si ob causam expetiti fuerint ab ipso conuentu, aut illis apud quos est principalis, hoc

 est, se-

A est, sedis Apostolicæ autoritas, quomodo Martianus Chalcedonensi, & Cōstantinus alter sextæ synodo Constantinopolitanæ tertiæ interfuisse legūtur. In his, inquam, synodis his casibus licite intersunt seculares principes synodalibus cōuentibus: conuentibus, inquam, non tractatibus aut definitionibus. Illicitum nanque est, inquit ille, eum, qui ex sacerdotali ordine non est, ecclesiasticis immisceri tractatibus. Non itaque vt cognitores aut iudices, sed vt adminiculatores, fautores & synodalis definitionis assertores aduersus hostes pietatis & orthodoxæ fidei, huiusmodi synodis, atque in eiusmodi casibus interesse, non equidem debent, sed possunt, idq; de synodi ipsius, aut principalis in eadem autoritatis licentia, quomodo supradictos principes interfuisse memoratis concilijs demonstrauimus. At in concilijs, quæ ob episcoporum peraguntur iudicia (quale erat illud, cui Nicolaus ille Michaelē præter omne decorum & exemplum interfuisse arguit) nec decet, nec honestum, imò scandalosum est interesse seculares ac laicos, cuiuscunque tandem dignitatis aut ordinis. Indecedens nanque est verenda patris detegi coram filijs, ne fortè Cham illum imitati, ea ridentes, cum eodem maledictionem etiam in suis percipiant filijs.
B

Pia Constantini sententia. Quod sanè intelligens verè magnus ille Constantinus, cum sacerdotum aduersum se mutuo querelas ad se referri videret, & ægre ferret, eisdem respondisse legitur: Quod si quenquam ex vobis peccantem oculis meis cernerē, chlamyde potius mea cooperirem, ne quis videret. In his itaque synodis, nec conuentibus synodalibus interesse licet laicis. In illis vtique, sed quomodo dictum est.

Hæreticorū cōfœderatorum calumnia. Sed pontificem, inquiunt, rei personam sustinere oportere in hac causa & iudicio. Illum siquidem se reum agere de doctrina impia, traditionibus ac cultibus, quos defendit & instituit. Omni autem iuri & rationi repugnare, vt quis sit iudex in causa propria.

Addunt his, papam multis præiudicijs iamdudum damnasse doctrinam ipsorum, velut impiam & hæreticam. Merito ergo se velut suspectum recusare synodale iudicium, quod illius autoritate peragendum sit.

Item, in indictione eiusmodi nullam mentionem cognitionis fieri, nihil de forma processus, sed hoc tantum agi, vt in suffragium eatur quo pacto eorum doctrina extirpanda sit velut confesse hæreticā. C
Iure ergo & merito se recusare, vt suspectum eiusmodi synodale iudicium. Quod factum suum patrū tuentur exēplis, Maximum nominatim citantes & Athanasium.

Postremo & locum calumniantur indicti concilij, quod sit in ea regione, qua papa potest plurimos sibi addictos contrahere, vt sic suffragiorū multitudine ipsos obruat. Alibi fore aliarum nationum liberiora & æquiora iudicia. Negocia esse eiusmodi, vt ipsis principibus doctrinæ cognitioni interesse necesse sit. Et nec tutum ipsis abesse suis ditionibus, nec esse Mantuæ. Quare iuxta deliberationem imperij expedire, vt in Germania habeatur synodus.

Pighius. Eccle hier. præsidem nō posse rei personam sustinere in ecclesia. Romanum pontificem, ecclesiasticę hierarchiæ caput & principem, rei personam sustinere in ecclesia, inuertere esset ordinem constitutum à Christo, & contra rerum naturā, subditos in præpositū & principem sibi diuinitus constitutum, oues in suum pastorem præsumere sibi autoritatem iudiciariam. Cunctos enim hic iudicaturus, solius ipse dei & Christi (cuius inter nos agit vicariū) reseruatus est & subiectus iudicio. Quod tametsi ex his quæ hactenus demonstrauimus, satis euidens factum sit, post tamen rursus incidet eius diligentius adstruendi locus opportunior. D

Calumnia depulsio. Sed reum, inquiunt, agimus de doctrina impia, de traditionibus & cultibus, quos defendit, Christi gloriæ cōtrarijs, de horribili prophanatione & idololatria.

Hoc agitis, quod furiosi & phrenetici, qui in studiosum suæ salutis medicum insurgunt verbis petulantibus, eundem maledictis lacerant, sputo fœdant, nonnunquam nec manibus abstinent. Sibi haud opus aiunt medico. Sanos delirate, se solos arbitrantur sapere. Similis vos habitus aut passio occupat. Nihil igitur mirū, similia ad rationem in vos conuenire symptomata. Hæreticum hominem post vnam & alteram correptionē orthodoxis vitare iubet Apostolus, velut deploratū & subuersum funditus. At cū ab orthodoxis corripiuntur hæretici, & admonentur communem catholicæ ecclesiæ fidem sequi, nunquid illi idē ab his non audiunt, quod nunc à vobis Romanus pontifex? se videlicet orthodoxos esse, ipsos vero cōtra hęreticos, suā doctrinam puram & euangelicam, orthodoxorum vero papisticam, innitentem humanis traditionibus, breuiter impiam? Sed nunquid ideo ipsa mutata est rerū facies?

A cies? nunquid ideo orthodoxi hæretici,& contra hæretici orthodoxi? Si reos agitis Romanos pontifices de hæresi, de horribili prophanatione & idololatria, necesse est vt eadem causa eisdem criminibus inuoluatis ecclesiam catholicam. Nam quod ad vestra dogmata attinet, suprà libro primo & sequentibus euidentissime demonstrauimus, nihil nunc tueri ac defendi à sede apostolica,& Romanis pontificibus,quàm quod ab initio,& inde continuo credidit, tenuit & docuit catholica Christi ecclesia.

Ro.Ponti.cũ damnãt hæreses & hereticos, non esse iudices in causa propria.

Itaq; quod dicitis Romanum pontificẽ minimè esse oportere iudicẽ in causa ꝓpria. Nihil ille iudicauit, aut iudicat in causa propria, sed illi à Christo totius ecclesiæ commissa est cura & gubernatio. Illi componendi & definiendi exortas in domo ecclesiastica vniuersas quæstiones & controuersias, ab eodem Christo est data autoritas suffulta indefectibilis fidei singulari priuilegio, ad aliorum confirmationem in fide. Tibi vero illius definitionibus & iudicijs absq; vlla discussione est imposita obsequendi necessitas. Quæstionum & controuersiarũ, quæ suboriuntur circa fidem catholicæ ecclesiæ, ipse constitutus est iu-
B dex & arbiter. In quibus definiendis si impij & pertinaces hæretici illi reclament, in sua persistẽtes pertinacia, si dicant (vt semper faciunt) eius definitiones hæreticas, suã vero impietatẽ orthodoxam & catholicam, nunquid propterea ille constituitur, aut pars, aut reus ex iudice? Imò, cum eiusmodi quid agendũ sit, ipsa nos lex docuit: Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis præsidis, morietur homo ille. Sed multis præiudicijs queruntur illum iamdudum damnasse causam ipsorum, velut impiam & hæreticam, merito ergo se vt suspectum recusare eiusmodi synodale iudicium, quod eiusdem autoritate rursus peragendum sit.

Non posse à quoquam recusari iudicium synodi celebrate autoritate sedis apo quòd ab eadem iam dãnatus sit.

Quod si ideo vt suspectum & illegitimũ recusari potest ab hæreticis synodale iudicium peractum autoritate sedis apostolicæ, quod ijdem illi etiam ante synodale iudicium eiusdem autoritate damnati sint vt hæretici, eadem exceptio & querimonia, Macedonio, Sabellio & Eunomio competeret aduersus secundam vniuersalem synodum, Constantinopolitanam primã. Nam & illos ipsos ante illam celebratam synodum à beato Damaso anathematizatos cum impijs suis adinuentionibus, suprà demonstrauimus. Eadem Nestorio aduersus tertiam vniuersalem synodum, Ephesinam primam, quem etiam ante synodalem conuentum beatus Celestinus damnauerat vt hæreticum. Eadem Euticeti & Dioscoro aduersus Chalcedonense concilium, quos beatissimi Leonis & apostolicæ sedis iam diu ante eam synodum prædamnarat autoritas: & tamen per suos eidem præsedit concilio. Eadem etiam Petro & Seuero Antiochenis patriarchis, alteri item Petro Apamiarum episcopo, vna cum Zoaro monacho Syro, Anthemio quoque Trapezuntino ante episcopo & Constantinopolitanæ post ecclesiæ vsurpatori, exceptio & querimonia competeret aduersus quintam synodum vniuersalem. Nam etiam hi omnes ante ipsam synodum, iam dudum damnati fuerant Apostolicæ sedis iudicio, cuius tamen autoritate eandem synodum peractam demonstrauimus: vt Petrus Antiochenus à Felice Romano pontifice, Seuerus, alter Petrus ille Apamianus,& Zoarus à beato Hormisda eiusdem sedis pontifice, Anthemium vero eiectum è sede Constantinopolitana beatissimus Agapetus damnauerat. Eadem præterea aduersus sextam vniuersalem synodum Constantinopolitanam tertiam exceptio & querela competeret damnatis in eadem hæreticis omnibus, Cyro Alexandrino, Sergio, Pyrrho, Paulo, Petro, Georgio, Constantinopolitanis, Machario quoque Antiocheno episcopis, quos omnes longe ante illud synodale iudicium damnauerat Apostolicæ sedis autoritas, qua tamen illud ipsum peractum synodale iudicium suprà demonstrauimus. Nam tres illos primos, Cyrum, Sergium & Pyrrhum, damnarat Honorius; Paulum vero & sequentes Theodorus & Martinus Romani pontifices. Eadem denique exceptio & querela damnatis in VII. vniuersali synodo aduersus eandem competeret Iconomachis. Nam & in eadem præsedisse Apostolicæ sedis legatos demonstrauimus,& nihilo minus eosdem Iconomachos iam diu ante damnauerat Apostolicæ sedis iudicium. Primum per Gregorium tertium & secum Romæ ad hoc congregatam frequentissimam episcoporum synodum: deinde per Stephanum eius nominis secundum. Eadem postremo illi superbissimo Photio aduersus VIII. vniuersalem synodum, Constantinopolitanam IIII. quam eiusdem quoq; sedis autoritate peractam demonstrauimus: quanuis iam per Nicolaum primũ eius nominis diu ante can-

A eandem synodum idem damnatus fuisset Photius. Breuiter vna hac calumnia, vniuersorum illorum conciliorum, quæ velut primæ notę & autoritatis vniuersa veneratur & sequitur catholica Christi ecclesia, autoritatem impugnabis, atq; eadem suspecta & illegitima facies.

Apostolicam sedem, supremum esse tribunal in ecclesia suprà demonstrauimus. Ab eius iudicio nullam prouocationem cadere, etiam ad quæcunque concilia, nec posse etiam ab orbe vniuerso eius retractari sententiam. Tametsi concedat nonnunquam, etiam post iudicium renouari examen, quando sibi forte posset esse subreptum in aliquo, quod facile fieri potest, vbi ex facto pendet ius & negocium. At in fidei causis & quęstionibus ita nō est. Quare nunquam inuenies, non solum quod in his apostolicæ sedis vnquam sit retractata definitio aut sententia, imò nec suam definitionem ac sententiam vlli vnquam submisisse synodali iudicio, sed velut certissimam regulam semper præfixisse.

Hereticorū querimonia, quod nō promittat pontifex in concilio disputationē controuersarū nunc quæstionum. Responsio Pighij.

Sed non promitti, inquiunt, in indictione concilij disputationem controuersarū quæstionum, nullam mentionem fieri cognitionis doctrinę, nihil de forma processus: sed hoc tantum agi, vt eatur in suffragium, quo pacto eorum doctrina extirpanda sit velut hæretica.

Idem & multo simplicius ac apertius fecit beatissimus Leo aduersus Euticetem B & Dioscorum in Chalcedonensi synodo, eidem agendorum omnium formam præscribens & regulam, ne videlicet de Euticetis iamdudum ab apostolica sede damnatis erroribus disputaretur amplius: sed eam, quæ tam in sua ad beatū Flauianum, quàm in beati Cyrilli ad Nestorium epistolis plenius explicata fuerat, fidem absque vlla vlteriori discussione, aut disputatione simpliciter amplecterentur. Nimis enim iniquum est, inquit ad Martianum Augustum, vt per paucorum insipientiam ad cōiecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandū sit, vtrum Eutices impie senserit, & vtrum impie Dioscorus iudicauerit. Et ad ipsam synodum: Explicato prius suo de reparanda vnitate catholicæ fidei in ecclesia desiderio, probatoq; religioso Christianissimi principis Martiani consilio, de congregando ad eum effectum illo ipso sacerdotali concilio, beatissimi tamen Petri, vt ait, iure atque honore seruato, pręsentiam suam eidem in legatis suis exhibere se affirmans: Non potestis, inquit, ignorare quid cupiam, cum non possitis ignorare, quid ex antiqua traditione credamus. Vnde fratres C charissimi, reiecta penitus audacia disputandi contra fidem inspiratam diuinitus, vana errantium infidelitas conquiescat, cum non liceat defendi, quod non liceat credi. Cum secundum euangelicas autoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam, plenissime & lucidissime per literas, quas ad beatæ memoriæ Flauianum episcopum misimus, fuerit declaratum, quæ sit de sacramento incarnationis D. N. Iesu Christi pia & syncera cōfessio, &c. Prioris autem Ephesinæ synodi, cui sanctæ memoriæ Cyrillus episcopus tūc præsedit, in Nestorium specialiter statuta permaneant. Nec tunc damnata impietas in aliquo sibi blandiatur, quia Eutices iusta damnatione percellitur. Puritas enim fidei, quam eodem, quo sancti patres, spiritu prædicamus, & Nestorianam, & Euticianam cum suis autoribus condemnat & persequitur prauitatem. Hæc ille concilio. Ex quibus intelligis, nec fidem suā, nec condemnationis in Euticetem & Dioscorum Apostolicæ sedis sententiam submisisse illum discussioni concilij, imo pręmisisse ac præfixisse, velut normam quam D sequi deberent, à qua nec latum digitum recessisse illam tot, tātorum patrum ex toto orbe conuenientium, D.C.XXX. episcoporum synodum, in superioribus clarissime demonstrauimus.

Exemplū B. Agathonis in VI. synodo.

Idem fecit B. Agatho VI. vniuersali synodo congregatæ aduersus monotheliticam hæresim, quę vniuersum penè Orientem, & omnes illas principales sedes occupauerat. In sola fere Romana & Occidentali ecclesia conseruata synceritate fidei, quemadmodum videre est ex epistola eius ad Constantinum imperatorem & Augustos, cuius partem superius adscripsimus. Nam missis ad illam de latere legatis, qui vice sua præessent synodo, mandauit apostolicæ sedis traditionem de controuerso dogmate explicare concilio, nec quicquā illi addere, inde minuere aut mutare. Cuius sedis singularem prærogatiuam consequenter commemorans, affirmat vnam illam à via veritatis in quamlibet erroris partem nunquam deflexisse, vnius autoritatem, vtpote apostolorum omnium principis, vniuersam semper sequutam catholicam Christi ecclesiam, & vniuersales synodos, omnes denique venerabiles, orthodoxosque patres apostolicam eius doctrinam

Prærogatiua singularis sedis apostolicæ.

A nam reuerenter amplexos, hæreticos autẽ falsis criminationum odijs insectatos. Cuius veritatem etiam in his ipsis, aduersus quos agimus, est euidenter cernere. Subdit deinceps: Hæc enim apostolica Christi ecclesia, per omnipotentis Dei gratiam, à tramite apostolicæ traditionis nunquã errasse probabitur, nec hæreticis nouitatib⁹ deprauata succubuit, sed vt ab exordio normã fidei Christianæ percepit, ab autoribus suis, apostolorum Christi principibus, illibata fine tenus manet secundum ipsius domini saluatoris nostri diuinam pollicitationem, qua suorum discipulorum principi in sacris euangelijs fatus: Petre, inquit, ecce Satanas expetiuit vt cribraret vos, sicut qui cribrat triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, &c. Hæc ille Agatho Augustis atque ipsi concilio, quem vera dixisse ac prædicasse, illud ipsum (quemadmodum suprà demonstrauimus) probauit & recognouit concilium. Hunc itaque etiam audis apostolicę sedis sententiam, quam aduersus totius penè Orientis, & trium principalium sedium asserebat episcopos, non tamen submisisse vniuersalis cõcilij iudicio, quin potius velut regulam, quã sequi deberet per B omnia, eidem præscripsisse.

Quare si hac causa minimè Christianã ac liberam, persuadere volueritis orthodoxis & Christianis principibus, indictam à Paulo tertio synodum ad extirpandas vestras pestilentissimas hæreses, non promissa de eisdem noua disputatione, noua discussione ac cognitione in concilio, necesse est eisdem persuadeatis, nec Chalcedonensem, nec Constantinopolitanam tertiã vniuersales synodos, & primæ autoritatis ab vniuersa ecclesia recognitas, fuisse Christianas & liberas, sed seruiles & ethnicas.

Non ideo indictam synodum, vt iam dudum certa reuocentur in dubium, sed, vt errores manifestè tollantur ab ecclesia. Nihil agam vobiscum ambigue aut callide, sed aperte & ingenue: iam dudum damnata est vestra impietas, Apostolicæ sedis, orthodoxorum omnium, atque adeò spiritussancti iudicio. Neq; ideo indicta est synodus, vt per paucorum insipientiam ad coniecturas opinionum & bella reuocemur, tanquam reparata disceptatione tractandum sit, vtrum olim Donatus, Apollinaris, Nestorius, Vigilantius, Aerius, Berengarius, Valdenses, Pauperes de Lugduno, Vviclefistæ, Husitæ, nunc vero Lutherus, Oecolampadius, Zvvinglius, Brentius, & reliqua hæc hæreticorum colluuies, illorum discipuli, sed armati & obsessi septem nequioribus, quàm illi, spiritibus recte damnati sint. Sed vt tra- C ctetur quo pacto hæ pestes funditus extirpari posśint ac debeant, & reparari in ecclesia vnitas religionis & fidei, pax & concordia, ecclesiasticæque hierarchiæ suus restitui vigor, sua dignitas. Nõ tamen propterea orthodoxo cuiquam vestris calumnijs suspectam reddetis indictionem synodi eiusmodi, nisi fortè de Chalcedonensis cõcilij vniuersalis IIII. nisi etiam de sexti vniuersalis cõcilij Constantinopolitani tertij autoritate orthodoxus quisquam dubitare potuerit. De quibus quisquis dubitauerit, mihi sanè orthodoxus non erit.

Vt autem nihil istos homines pudet, sic tergiuersationem suam magnis, illustribusque sanctorum patrum exemplis excusant, proferentes Maximum Hierosolymorum antistitem, qui recusauit, quanuis vocatus, ad Antiochenam synodum accedere, & Athanasium qui à Tyria synodo aufugit, nec ad eam, quæ Seleuciæ celebrata est, conuenire voluit.

Quasi nulla esset inter synodum & synodum differentia. Constat enim illas synodos fuisse illegitimas, præter autoritatem apostolicæ sedis aduersus pietatem, & orthodoxæ Nicenæque fidei professores congregatas & celebratas ab impijs, eiusdem- D que apostolicæ sedis & catholicæ CHRISTI ecclesiæ sempiterno damnatas iudicio. Quod autem ad hæc malignantium concilia pij & orthodoxi conuenire recusarint, nunquid mirum est? Sed tu profer si potes, vllam Apostolicæ sedis autoritate congregatam & celebratam synodum, ad quam quisquam, cuius pro orthodoxo celebretur nomen, & memoria in benedictione sit in ecclesia, recusarit accedere, & per me viceritis. Hæreticos hoc fecisse inuenies, orthodoxos nunquam inuenies.

Puerilia vero sunt, quæ calumniantur in locum indicti concilij. Quasi alibi liberiora & æquiora forent aliarum nationum iudicia. Nunquid enim inter arma tumultuantis & furentis aduersus pietatem Germaniæ, quàm late istorum impietate infecta est, in qua etiam nomen sacerdotale est dedecori, ludibrio & opprobrio? nunquid maior pro eisdem nationibus commoditas?

Sed negocia, inquiunt, esse eiusmodi, vt interesse cognitioni doctrinæ necesse sit ipsis principibus, nec tamen tutum ipsis abesse suis ditionibus?

Quo pacto principibus interesse cõcilijs liceat,

A liceat, superius explicatum est. Hos vero interesse cognitioni & iudicio, in quo reorum personam ipsos sustinere necesse est, aduersus omnem formam & modum iudiciorum est. Nec intelligo, qua illi fronte hæc scribere audeant & sibi arrogare locum in eo iudicio, vnde velut partialem excludunt Romanũ pontificem, nisi quomodo audent omnia. Quàm vero æquum postulant, vt reliqui Christiani orbis principes vniuersi, longissime à suis ditionibus maxima molestia & impensa ipsorum causa in Germaniam veniant, ne ipsi vel tantillum abesse cogantur suis ditionibus & Germania, tuam lector Christiane conscientiam appello.

Imperij deliberationem, quam iactitãt, æquum est sequi in negocijs imperij. At cum ecclesiam vniuersam tangit causa & negocium, membrum capiti, & pars toti se conformet necesse est. Alioqui quid Gallis, Hispanis, Siculis, Italis, Britannis, Scotis, cæterisq; Christiani orbis nationibus non subiectis imperio, cum deliberatione imperij?

Quod addunt de puritate doctrinæ quã profitentur. Non se videri posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui do-
B ctrinæ suæ confessionem, apud se in ecclesijs publice diligenter & assidue tradi curent, & iam dudum scriptis doctorum suorum, hoc est, Lutheri & discipulorum eius emissam in orbem, quos multis in locis præclare meritos de ecclesia iactitant. Et eorundem opera oppressam densissimis tenebris doctrinam Christianam, videlicet impiorum cultuum, monasticarum ceremoniarum, perplexarum quæstionum & cauillationum euolui cœptam. Plurimumque lucis additum Euangelio plerisque locis, de vera pœnitentia, de fide & iustitia, de vsu sacramentorum, de potestate ecclesiastica, de discrimine & vsu traditionum, de dignitate rerum ciuilium, atque alijs plerisque locis. Falsissimam vero esse calumniam, spargi ab ipsis errores olim damnatos, renouari veteres hæreses. Nam puram illam quam amplectuntur doctrinam, esse haud dubie consensum catholicæ ecclesiæ. Nihil sibi esse acerbius, quàm diuelli nationes Christiani nominis. Se quidem à vera vnitate & consensu catholicæ ecclesiæ nunquam discessuros, sed quia papa damnat veram, piamque doctrinam, ecclesiæ necessariam, mandato Dei se cogi dissentire ab ijs, qui eius impietatem approbant: Se equidem satis intelligere, magno sui status & fortunarum periculo se C dissentire à cæteris nationibus, & sese obijcere armis omnium regũ & principum, sed veritatis professionem anteferre se rebus omnibus, orantes ne ita sibi quisquam de ipsis persuadeat, quasi aliqua cupiditate hæc fecerint.

Hæc, inquam, cum legi, magis risu, quã exacta vlla responsione prosequi libuit: Scilicet non videri se posse latebras quærere, aut reformidare lucem, qui pestilentissimos errores suos omni studio conati sunt in orbem spargere, non satis habẽtes sese præcipitasse extra arcam illam mysticam, nisi & multos vna secum pertraherent in perditionem & interitum. Sed in hoc imitati sunt illos patres & præceptores suos, pseudoprophetas, & magistros mendaces, hæresiarchas videlicet, qui hoc ipsum semper studuerunt, Christifideles abducere ab illo corpore catholicæ Christi ecclesiæ, in suos angulos & domorum penetralia, in desertum, atque ibi Christum contra CHRISTVM demonstrare incautis & malecredulis. Atque vtinam latebras quærerent, reformidarent lucem, vtinam perpetuis tenebris pestilens malum hoc delitesceret, quod basilisci cuiusdam instar, vel visu parum firmos inficit. Sed frons meretricis facta est illis, vt D nesciant erubescere, verissimam in se comprobant apostolicam illam sententiam, qua affirmatur nobis, subuersos esse, qui sunt eiusmodi, sine vlla spe, aut correctionis, aut emendæ, & proinde fugiendos deuitandosq; orthodoxis velut cõtagiosam & certissimam pestem aliquam.

Puritatem, inquiunt, doctrinę quam amplectuntur, ipsum esse consensum catholicæ CHRISTI ecclesiæ. O doctores pudicos, castos & sobrios. Qui tollentes in primis libertatem arbitrij, & vniuersa extrema, absolutaque, quo ad nos, necessitate inter nos docentes accidere, eo ipso omnem locum meriti ac demeriti auferunt, nec solum iniustum & crudelem deum faciunt, qui puniat pro his, quæ absoluta necessitate facimus, nec plane vitare possumus: sed & stultum & fatuum, qui ad mandatorum suorum obseruationem propositis præmijs inuitet homines, & pœnarum comminatione à transgressione deterreat, perinde tanquam si ligno aut lapidi quem manu tenet minitetur quis, si proiectus è manu in terram ceciderit, & blandiatur ne cadat. Eiusmodi enim plusquam ridendas nænias faciunt diuinam scripturam vni-

A vniuersam. Neque hoc tantum, sed & vniuersum diuinum cultum tollunt è medio, & abolere conantur pro viribus. Sacerdotio nos priuant & sacrificio. Nullam relinquunt sacri, prophanique distantiam, aras, templa, monasteria subuertunt. Eadem cum vniuersis quæ in eis peraguntur diuini cultus causa, meras laruas, meras facies Antichristi prædicant. Quæ olim à Christifidelibus donata sunt ministris ecclesiæ, & religiosis conuentibus hominum, eisdem vi auferunt, vasa diuino cultui mācipata, ablata ecclesijs prophanis suis vsibus applicant. Campanas, quibus ad Dei cultum antiquo ritu conuocatur fidelis populus, conuertunt in bombardas & machinas in humanam perniciem. Omnes ecclesiasticos ritus, obseruationes & cæremonias, quos & in diuino cultu, & in sacramentis ecclesiasticis toto orbe obseruat CHRISTI ecclesia, & ex apostolica traditione seruauit omnibus ante nos retro seculis ab initio, nihili pendunt, & velut veræ pietati officientes obliterare satagunt. Rident cantum ecclesiasticum, & sacerdotes Baal in eo nos faciunt. Derident catholicam per orbem ecclesiam, quod aquam sale exorcizet in varios vsus fideli-B um, quod baptismi fontem consignet & benedicat, quod baptizatos, confirmatos, & ordinatos in sacerdotes & episcopos inungat sacro chrismate aut oleo, quod templa, altaria, vniuersaque diuino mancipata cultui benedictionibus sanctificet ac dedicet, imo hæc execrantur velut impia, & magicæ superstitionis vestigium referentia. Suos docent sacro chrismate (quod fœtidum rancidumque oleum appellant) inungere calceos, aquam benedictam fœdare stercore: abominari fontem baptismatis sanctificatum antiquissimo ritu catholicæ per orbem ecclesiæ, & in eiusdem derisum, communi aqua baptizare infantes absque sacro chrismate. Dies festos, quibus redemptionis & salutis nostræ annua celebritate recoluntur ac in nobis renouantur mysteria: Quadragesimale ieiunium, breuiter quæcunque sine scripto ex apostolica traditione seruauit ab initio, & interim continuo eodem perpetuoque tenore obseruat tota per orbem ecclesia, eo pertinentia, vt à nobis asidue honoretur & laudetur Deus, vtque maiori cum reuerentia ac decentia, cultus ille eidem à nobis impendatur, sacramenta, quæ idem ad salutem & remedium nobis contulit, suscipiantur salubrius, aboleri volunt vniuersa: & ad nudum nomen, Christi religionē reuocant. C Hoc per hos agens antiquus ille, & Dei, & humani generis hostis, vt omnem pietatem tollat è mentibus hominum. Nec in Deum tantum sunt blasphemi & impij, sed & in diuos iam regnantes cum Christo, aduersus quos impio furore bellum gerunt sacrilegum. Viuos impietatem docent, mortuis circumscribunt viuorum suffragia, vniuersæ catholicæ ecclesiæ stultitiæ notam inurunt, quod sanctorum imploret auxilia, idololatriæ, quod honoris cultum eisdem impendit, & reuerenter obseruat, colitque eorundem reliquias, honorat picturis, statuis & imaginibus. Vota monastica, obedientiæ suis superioribus dependendæ, conseruandæ castitatis perpetuæ, & paupertatis voluntariæ, docent stulta & impia, vtpote impossibilia, & libertati Christianæ contraria, nec coram Deo obligatoria. Ex sancto instituto quanta possunt cura & sollicitudine vtriusque sexus plurimos attrahunt in fornices & prostibula, nec illos pudet publice asserere, æquè sui arbitrij non esse vt carnis quis refrenet libidinem, vt casti corporis pudicitiam conseruet, vt se seruet ab abusu & commixtione fœminæ, quàm nō est sui arbitrij, mas sit an fœmina: D tam esse opus illud necessariū, quàm screare, expuere, ventrem exonerare, quàm denique aut edere aut bibere. Audis lector Christiane illam synceritatem & puritatem doctrinæ euangelicæ, quam hi iactitant, scilicet euangelicæ castitatis & puritatis præcones, quibus infinita Dei misericordia sacrosanctum euangelium nunc demum reuelatum est, sed quod hactenus catholica per orbem ignorauit ecclesia.

Quid illis debeat Christi ecclesia.

Quàm vero præclare ijdem sint meriti de ecclesia, vel cæco (quod aiunt) potest esse perspicuū, quisquis eius miserabilem prorsus statum conferat cum eo, qui fuit patrum nostrorum temporibus, quando in vniuersa ecclesia viguit vnitas & synceritas fidei: viguit religio & disciplinę ac hierarchiæ vigor ecclesiasticæ, atq; ordinum omnium. Cum contra nihil nunc suo cōsistat loco, omnia perturbata, omnia cōfusa, null⁹ ordo, nulla vis disciplinæ aut hierarchię ecclesiasticę: sed elāguida vniuersa, ita vt planè spectare videatur ad interitū. Semel velut effractis repagulis reuocatum ab inferis & effusum in ecclesiam, omnium pestilentissimarum hæreseon omne genus, & quæ olim damnatæ perpetuis tenebris, & anathemate notatæ sunt ab ecclesia,

& quæ-

A & quæcunq; ingenioſa ad malum hac tempeſtate ingenia certatim, quodq; præ alio, peius excogitare potuerunt.

Hinc Anabaptiſtarum furor, inde Adamitarum inſania, illinc Sacramentariorum peſtilentiſsima contagio. Et omnium horum parens, quamuis pugnantium, fœcunda omnium malorum mater, Lutherana impietas, omnibus ad omnem impietatem ſemel aperiens ianuam, omnem hierarchiam, omnem ordinem tollens ab eccleſia, omnem pietatem & religionem (quod in ſe eſt) funditus eliminans è mentibus hominum. Quorum præclara merita (quæ impudentibus buccis iactant) de Chriſti eccleſia, vtinam ſuum Homerum aut Maronem ſortiantur, ne ea vlla deleat obliuio. In ſuam quidem notam & ignominiam, ſed quo cautior reddatur poſteritas, & ne tam facile ſe permittat impoſtoribus eiuſmodi, néue credat alibi monſtrantibus Chriſtum, quàm in corpore catholicæ eccleſiæ, ad quod ſemper congregatę ſunt & congregantur aquilæ. A cuius fide, ſententia & communi conſenſu, quantum hi recedant, ſuperioribus libris omnibus, præſertim autem tribus prioribus, euidentiſſimum fecimus.

B Ex quibus etiam luce clarius conſtat, non eſſe falſiſsimam (vt illi ſuo more dicunt) calumniam, ſed grauiſsimam, veriſſimamque accuſationem orthodoxorum aduerſus illos omnium, ſpargi videlicet ab eiſdem damnatos olim errores, reuocari ab inferis veteres & ſepultas multis ſeculis hæreſes, quam ipſam doctrinam puram appellant & euangelicam, atque adeo conſenſum catholicæ Chriſti eccleſiæ, aduerſus euidentem atque omnibus perſpicuam eiuſdem catholicæ eccleſiæ ſententiam.

Quàm impudenter dicāt, nihil ſibi acerbius quā diuelli Chriſti eccleſiam.

Nihil, inquiūt, nobis eſt acerbius, quàm diuelli nationes Chriſtiani nominis. Imò dicant, & veriſsimè dicant, nihil ſibi eſſe iucundius aut optatius: Niſi forte ſibi vaniſſime perſuadeant, vniuerſam ſe catholicā Chriſti eccleſiam in pernicioſiſsimi erroris ſui conſenſum poſſe pertrahere. Sed fidelis eſt ille, qui promiſit Petro, non præualituras inferorum portas aduerſus ſuā, quam ſuper illum ædificauit, eccleſiam, & exauditus pro ſua reuerentia, qui pro eodē rogauit Petro, velut eccleſiaſticæ hierarchiæ capite, ne deficeret fides eius. Si nihil vobis eſt acerbius, quàm diuelli nationes Chriſtiani nominis, quid ergo tanto conamine eas diuellitis? Quod ne per vos factū

Conuincuntur ipſi diſcerpere vnitatē

inficiari quiſquam poſsit, ad vós vſque annis circiter mille viguit in eccleſia vnitas C religionis & fidei, idem toto orbe creditū eſt, quod didicimus & nos in catholica eccleſia, quod à patribus noſtris accepimus. Et tametſi prodierint nonnunquam, Aerij, Vvaldéſes, Berengarij, Vvicleſiſtæ, Huſſitæ, atque id genus portenta hominum, qui catholicæ eccleſiæ, & fidei eius vnitatem diſcerpere conati ſunt: paucos tamen, obſcuroſque ſectatores repererunt. At nūc vélut laxatis ab inferis, immiſsiſque in orbem furijs, ſtupenda, miſerandaque cæcitate atque impietate occupatis mentibus hominum, rediuiua ex illorum cineribus ſuſcitata incendia totam penè ſunt depopulata eccleſiam. Diſſentitis vos ſoli à cæteris vniuerſis totius Chriſtiani orbis nationibus, imò & à vobiſmetipſis, adeo nihil inter vos conuenit, poſtquam id derelictum eſt, quod in catholicæ fidei vnitate omnes continet. At cæteræ nationes non ſolum inter ſe & ſecum, ſed & vniuerſæ retro catholicæ eccleſiæ conſentiunt.

catholica Chriſtiana ſia.

Calumniæ confutatio.

Sed cogimini, ſcilicet mandato Dei, diſſentire ab ijs, qui papæ conſentiunt damnanti veſtram doctrinam puram & euangelicam, atq; eius improbitatem approbant. D

Ego ſanè Chriſtum docuiſſe video tam neceſſariam connexionem ſuæ eccleſię ad Petrum eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidē, & ſucceſſores eius, quàm eſt ad ſuum fundamentum domus aut ædificij, cui quod eius non vnitur, ad vnitatem eccleſiaſticæ domus aut ædificij non pertinere certum eſt. Et vos Chriſti præcepto diuiſi eſtis ab illa petra, ab illo capite & patrefamilias domus eccleſiaſticæ oues pugnantes & rebelles paſtori, quē ſuo ouili ipſe præfecit Chriſtus? Nunquid ergo diuiſus eſt Chriſtus, & ſibimetipſi contrarius?

Sed damnat veſtram doctrinam, veram ſcilicet, piam & euangelicam. Damnat veſtram doctrinam velut contrariam doctrinæ catholicæ eccleſiæ, quam falſam & impiam eſſe neceſſe eſt, ſi veſtra vera & pia eſt. Sed vos potius falſi eſtis & impij, veriſsima autem Apoſtoli ſententia, quæ eccleſiam catholicam affirmat columnam eſſe, roburq; & firmamentum omnis veritatis orthodoxæ fidei.

Niſi, inquiunt, profeſsionem veritatis anteferrent rebus omnibus, non ſe tanto periculo fortunarum ſuarum diſſenſuros à cæteris nationibus, non ſe obiecturos earundem omnium armis, aliorumq; princi-

pum.

A pum. Idem faciunt, quod obſtinati omnes & perditiſsimi hæretici, etiam tales, quorum illi ipſi inſaniam execrantur: tametſi ex illis prodierint, vt ſecum ſemper pugnat impietas. Quorum pleroſque etiam grauiſsima, meritaque ſupplicia, atque adeo illatam mortem alacriter pertuliſſe vidimus. Sed non eſt hoc pietatis indicium, ſed indurati in malo animi, & obſtinatæ perfidiæ. Si tamen ita, vt loquuntur, ſentiant. Sunt enim quibus aliter de ipſis perſuaſum eſt, videlicet non tam doctrinæ ſuæ ſtudio (cuius luce clara eſt traducta impietas) quàm eccleſiaſticorum bonorũ retinaculis (quę vi abſtulerunt eccleſiis, monaſterijs, & diuino cultui ſpecialiter mancipatis religioſis cõuentibus) vel contra ſuam ipſorum conſcientiam, eandem ſe tuèri mordicus. Quod quàm verum ſit, ipſi viderint. Certè aliorum talem de ſe perſuaſioné non ignorare videntur, quum ſpecialiter obteſtentur omnes, ne ita de ſe ſibi perſuadeant, vt potius cupiditate bonorum videlicet, quæ abſtulerunt, eccleſiaſticorum illaqueati, quàm opinione veritatis doctrinæ, quam profitentur, eandem aduerſus totius reliqui Chriſtiani B orbis fidem, ſententiam & conſenſum tueri pergant. Quod ſi falſum eſt, ſtupenda planè & pluſquã diabolica eſt, cęcitas cousque ſe demiſiſſe in profundum impietatis & malorum, vt ſibi perſuadere poſsint licere, quæ faciunt. Si meretrici aut hiſtrioni alicui, quæ vltro donauit quis, per vim poſtea eidem auferre conetur, nemo dubitat contra Deum & iuſtitiam illum agere. Et quæ eccleſijs, earumque miniſtris & religioſis conuentibus diuino ſpecialiter mancipatis cultui, pro ſalute animarum ſuarum iam olim dedit Chriſtifidelium deuotio: tu quæ non dediſti, illi autem legitimo iure, longiſsimo tempore poſſederunt, eiſdem vi auferens & tibi vſurpans, nihil peccabis in leges publicas? nihil in Deum & iuſtitiam? Hæc ſibi perſuadere quenquam poſſe, in quo vel ſcintilla micet rationis & luminis, tam nobis eſt incredibile, vt vel iurantibus ita ſe credere, omnino fidem habere non poſsimus. Et hactenus quidem pro indictione concilij facta à Paulo tertio Romano pontifice, aduerſus prædictorum impias calumnias, ſatis ſuperque reſponſum eſt.

Obſtinata hæreticorum pertinacia, etiam alacriter ſupplicia ob notoriam impietatem perferens. Hoc certe eſt totius orbis de illis iudicium.

Num quo ſaltē caſu incorrigibilis criminis ſcandalizantis eccleſiam præter notoriam hæreſim papa vniuerſalis concilij iudicio fiat obnoxius, aliorum primo explicare atque excutere rationes & ſententiam. C

CAP. XIIII.

Impliciter hactenus, abſoluteque autoritaté Petri & eius ſucceſſorum, ad vniuerſalis eccleſiæ generaliumq; conciliorum autoritatem comparauimus, & clariſsime inuentum eſt, quæ cui præponderet. Petro ſiquidem, ſucceſſoribusque eius commiſſam à Chriſto curam, gubernationemque vniuerſalis eccleſiæ: proinde illis traditam ab eodem poteſtatem ſuper eã regiminis. Quæ vt illam iuriſdictionis autoritatem principalem, illam quoque ſubortas circa fidem, religionemque controuerſias, definiendi neceſſario includit: ita quoque vtranque Petro datam à CHRISTO, & ab vniuerſa eccleſia in ſucceſſoribus eius ab initio ſemper recognitam, fecimus euidentiſsimum. Lege autem correlatiuorum palam eſt hæc ſe conſequi: vt ſi data ſit Petro & ſucceſſoribus eius ſuper ouile D Chriſti regiminis autoritas, huic obediendi illis ſit impoſita neceſsitas. Cui nec vllam prorſus iuriſdictionis autoritatem, primo aut proprie cõpetere, æque demonſtrauimus, ita vt fruſtra laborent Conſtantienſes, Baſilienſeſque illi, in eius ius, quamuis ſine vllo iure, vniuerſalia concilia ſubrogare omnia. Quorum omnem autoritatem, omnium actionum ſynodalium robur, firmamentumque ab vna autoritate apoſtolicæ ſedis prorſus dependere, ipſa atteſtante rei euidentia, ipſa totius catholicæ Chriſti eccleſiæ, ipſorum quoque conciliorum vniuerſalium, recognitione confeſsioneque clariſsimum fecimus. Inſuper & hæreticorum quorundam calumnias depulimus, quibus indictã à Paulo tertio Mantuæ celebrandam ſynodum, ſuſpectam orthodoxis facere conantes apoſtolicę ſedis autoritati impudentiſsimè detrahunt.

Reſtat nunc excutere, num quo ſaltem caſu, videlicet notorij & incorrigibilis alicuius criminis, publicè ſcandalizantis eccleſiam, papa iudicio vniuerſalis concilij efficiatur obnoxius.

Hic reſpondere nihil dubitant Conſtãtienſis, Baſilienſiſq; conciliorum aſſertores,

A tores, non solum in vniuersis eiusmodi casibus, sed simpliciter ecclesiæ, aut vniuersalis concilij iudicio papam esse obnoxium, & ab eodem posse deponi & in ordinem redigi. In illo siquidem ponunt regulatiuam autoritatem omnis potestatis ecclesiasticæ, quæ omnem autoritatem, etiam papalem sibi subijciat. Sed iam ex Theologicis illis indubitatisque principijs, hoc est, diuinæ euangelicæque scripturæ autoritate, catholicæ ecclesiæ confessione, communique consensu, nec non ipsa rei euidentia, horum sentētia falsa demonstrata est.

Cæterorum ferè hoc dubitant, quod quamuis simpliciter loquēdo, vniuersalis ecclesię Petri & ecclesiasticę hierarchiæ præsidentium ipso iure diuino sit subdita, nū vnus saltē aut alter casus à generali hoc iure exceptus sit, qui tēderet in euidentē ecclesię perniciem, si etiam tunc illorum autoritati subesse cogeretur, imo nisi tunc haberet deponendi eosdem autoritatem. Omnes autē casum hæresis ita exceptum affirmant, de alijs vero disputant.

Canonistarum tamen vna fere est sentētia, ob nullū alium criminis casum, quàm solius hæresis, papam subesse humano iu-
B dicio, fundamentum sumentes ex capitulo, Si papa, quadragesima distinctione, quo dicitur: Quod eius culpas hic redarguere pręsumat mortalium nullus. Quia cunctos ipse iudicaturus à nemine est iudicandus, nisi forte deprehendatur à fide deuius. Pro cuius perpetuo statu vniuersitas fidelium tanto orat instantius, quanto suam salutem post deum, ex illius incolumitate animaduertit propensius pendere. Hæc citat Gratianus, velut Bonifacij cuiusdam martyris, archiepiscopi (ni fallor) Moguntini illius, à cuius manibus Pipinus ille Magni Caroli pater, sacra inunctione & apostolicæ sedis autoritate, Gallici regni sceptra & titulos pro se, successoribusque suis accepit. Quæ Canonistis sufficienti ad quiduis argumento sunt, quod à Gratiano in farraginem illam suam ecclesiasticorum decretorum infarta leguntur.

Theologorum plerique, pręsertim quibus Constantiensis & Basiliensis conciliorum non probatur autoritas, Canonistis consentiunt quidem per omnia, sed tantæ assertionis leuius illud eorum fundamentum putantes, altius & ex iure diuino illud ipsum petendum haud malè existimant. Iure enim diuino ipsi Petro & suc-
cessoribus eius, regiminis, iurisdictionisque autoritatem super vniuersam Christi ecclesiam competere, certissimo demonstratum est. Quare si quo casu ex superiori & iudice papa vice versa fiat subiectus vniuersali concilio aut eius iudicio, iuris diuini dispositione id fiat oportet. Nam aduersus diuini iuris vniuersale decretum nihil potest humana exemptio, nec deobligari humanis constitutionibus, qui Christi inter nos vices referens, supremam prorsus omnium & plusquam humanam autoritatem obtinet. C

Itaque prædictam Canonistarū sententiam efficacioribus rationibus petitis ex Theologicis principijs conantur asserere. Quæ tamen mihi frigere videntur vniuersæ, nec dignæ, quibus tractetur argumentum eiusmodi.

Quod vt verum intelligas, vnum ex omnibus proferam maximi inter omnes nominis, & qui nouissimus eā de re scripsit, ac post vniuersos, reuerendissimum dominum Thomam de Vio cardinalem Caietanum. Hic eandem quam diximus communem Canonistarum sententiam asserens, sed insufficientiam fundamenti eorum & rationum, quas alij ad eādem afferunt, inefficaciam considerans, suo quodam tractatu de autoritate papæ ecclesiæ & vniuersalis concilij, solum hæresis casum à communi subiectionis lege exceptum, per quem videlicet vice versa ex iudice papa reus fieret, ex superiori inferior, & ob quē deponi posit ab ecclesia aut concilio, conatur demonstrare, ratione (vt putat) efficaci, & ex certis illis Theologicis deprompta principijs, quam mox audies. Pro cuius intelligenda euidentia hæc fere præmittit, esse videlicet quandam potestatem electiuam papæ in ecclesia. Electionem item vt sit firma & efficax etiam in electo dispositiones quasdam requirere: quasdam quidem simpliciter necessarias, vt effectum sortiatur & valeat: alias vero non simpliciter vt valeat, sed vt debitum officij sui rite exequatur electus. Primi generis duas dicit, videlicet vt sit Christianus, & vt consentiat. Secundi generis ea esse certū est, quæ à beato Petro requisiuit Christus, quū suas illi oues pascendas, gubernandasq; committeret, nempe feruentissima charitas, insuper diuinæ legis ecclesiasticarumque rerum scientia, & regiminis experientia, & quæ ad hoc genus pertinēt. Sine quibus efficitur quidē papa, sed malus, nec suo potēs officio satisfacere. D

At

A At nisi Christianus sit, nisi etiã electioni consentiat, irrita prorsus redditur electio. Quoniam autem destruere quàm cõstruere semper est facilius, ad constructionẽ vtramq; harum conditionum dicit esse necessariam, ad destructionẽ sufficere vt desit altera. Itaq; quacunq; earum deficiente dicit papam desinere esse papam. At deficientibus dispositionibus non simpliciter necessarijs ad esse formæ in subiecto, sed ad bene esse, non propterea fieri dicit dispositionem ad separationem formæ à subiecto. Ex quo enim non sunt simpliciter necessariæ, potest esse forma in subiecto, tam cum eis quàm cum eorum contrarijs.

Ratio Caietani.

Ex his hanc rationem colligit, qua se putat euidenter demõstrare propositum: Sola, inquit, contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddũt papam deponibilem. Sed inter crimina sola infidelitas contrariatur cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ. Sola ergo infidelitas inter crimina reddit papam deponibilem. Maiorem probat, quoniam depositio est nõ esse papæ. At vnumquodque in suo esse perseuerat, donec superueniat aliquid illi esse contrarium.

B Minorem aliter non probat, sed velut notam supponit ex præmissis. Et hanc, inquit, rationem vellem in statera poni, & non friuolas & apparentes per accidentia vagantes. Hæc ille.

Quantũ noceat, causam veritatis tractari argumentis parũ solidis.

In quæ cum fortè nasutus quis incidit ex his, aduersus quos agimus, hostibus hierarchiæ ecclesiasticæ, nunquid putas vel cachinno temperare posse? nũquid vel ex hoc solo sibi non persuadere, falsam causam veritatis, quæ à viris tantis, tanti nominis, tam ridiculis argumẽtis & rationibus adstruitur, etiam vt illa deesset iactantia? Nulli certè causam orthodoxæ fidei efficacius prodidisse inueniuntur eius hostibus & aduersarijs, quàm qui eius patrocinium sibi desumentes, ipsum nõ peragunt pro dignitate & merito: quorũ seu preuaricatio, seu ignorantia non tam ipsis, quàm causæ imputari solet, & hostibus ad insultandũ petulantius veritati ansam tribuit.

Dicte rationis Caietani excußio. Et primo suppositionum.

Mihi sane, salua tanti illius viri reuerentia, illa eius ratio vniuersa cum suis præambulis, in statera rectæ rationis appensa, tam multis modis deficere videntur, vt me plane pudeat eius nomine suæ illius iactantiæ.

De conditionibus, quas

Et primo quod dicit duas esse cõditiones simpliciter nececessarias ad hoc, vt sit papalis autoritas, verbi gratia, in Paulo C aut Iulio, videlicet vt sit Christianus, & vt sit voluntarius, distinctius id explicandũ fuerat. Nam altera earum est quidẽ necessaria in fieri, sed nõ in facto esse: altera necessaria est, & in fieri, & in facto esse. In fieri tantum necessaria est conditio, vt consentiat. Sed postquã factus est papa, non est amplius necessaria, vt ille permaneat: sed siue deinceps consentiat, siue pœniteat, æque manet papa. Sicut & in baptismi, & in aliorum sacramentorum susceptione, in fieri necessaria est conditio in suscipiente, consensus & intentio: sed in facto esse non amplius: similiter & mutuus viri mulierisque consensus necessarius est, vt nascatur inter eos matrimonij vinculũ: at postquã natum est, manet: etiam si nõ maneat consensus, imo etiam si dissentiãt. Altera vero illa conditio, videlicet Christianum esse, est simpliciter necessaria, & in fieri, & in facto esse: ita quod si per impossibile desineret Christianus esse, simul desineret esse papa. Per impossibile dico, quoniam Christianismus, vt hic de eo loquimur, vt Christianum esse, dependet à baptismali charactere indelebili. Neque illi cõtrariatur heresis, quin potius ab eadem præsupponitur, nemo enim hæreticus, nisi Christianus est. D

dicit necessarias ad esse papæ, quàm loquatur cõfuse.

Duarum itaque harum conditionum, vtraq; est necessaria in electo ad hoc, vt per electionẽ fiat papa. At iam factus papa, vt idem permaneat, altera tãtum est necessaria, altera minime. Est autem in his omnibus argumentatio optima à destructione cõditionis aut dispositionis necessariæ ad aliquid, ad destructionẽ eius, ad quod est necessaria, sed ita, vt cuiq; reddatur suum, vt à destructione cõditionis necessariæ ad fieri, sequitur rem non fieri. Similiter, si non adsit conditio necessaria ad esse factũ aut quietum, sequitur rem non esse. Sed si hæc permutaueris, malam argumentationem facies.

De conditionibus necessarijs ad bene esse quàm male sentiat.

Deinde quod subiungit de cõditionibus aut dispositionibus nõ simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse, si desint, aut earũ contrariæ adsint, nõ disponere rẽ ad corruptionem aut separationem formę à materia, est euidenter falsum. Imo nulla alia disponunt ad corruptionem compositi, & separationem formæ à materia, nisi quę cõtrariantur dispositionibus, nõ simpliciter necessarijs ad esse, sed ad bene esse. Necesse est enim, vt dispositio ad corruptionẽ pręcedat corruptionem in composito:

 sito:

A sito: proinde, compatiatur secum formam in eodem, ad cuius separationem disponit. Nunquid enim febris, aut alia quæuis grauis indispositio corporis non disponit ad mortem & corruptionem hominis, separationemq; animæ à corpore? Et tamen febris & morbi alij de genere earum dispositionum, quæ contrariantur, non quidem necessario simpliciter requisitis ad esse, vitamq; hominis (cum etiam febricitans viuat, imo sine vita febris non sit) sed ad bene esse & ad hoc vt rite suo fungatur officio, sua munia obeat.

Iam ratio, quam ex his connectit ad demonstrandũ propositum, videlicet quod sola hæresis sit casus diuino iure exceptus à generali subiectionis iure, quã debet ecclesia Petro & eius successoribus, ecclesiasticæ hierarchiæ principibus, imo ob quẽ vice versa assumat super illos autoritatem iudiciariam. Illa, inquam, eius ratio plura fere vitia habet, quã verba. Nam & maior eius, non solum falsa est, sed euidentẽ contradictionem implicat. Et minor quoque propositio etiã falsa est, aut non seruit proposito. Et super hæc, nulla argumentationis lege rectè ex eis infertur intenta conclusio, nisi eo modo, quo ad impossibile

B sequitur quodlibet.

Quis enim non intelligit euidentẽ contradictionem includi in hac, quam ille maioris loco assumit: Sola contraria cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ, reddunt deponibilem papam? Nam si adsunt contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse eiusdẽ, cum se non compatiantur contraria. Si autem non adsunt conditiones necessario requisitæ ad esse papæ, sequitur nõ esse papam. Et si iam non est papa, non est deponibilis à papatu, nam deponibilẽ esse præsupponit adhuc esse.

Itaque connectendo vltimum primo: Contraria conditionibus necessario requisitis ad esse papę, faciũt vt non sit deponibilis papa. Implicat autem propositio, quod sola illa faciant vt sit deponibilis papa, quę est euidens contradictio. Sed ita potius assumẽdum fuerat, vt veram & ex terminis euidentem propositionem faceret: Contraria cõditionibus necessario requisitis ad esse papæ, faciunt aut arguunt non esse papam. Sed hæc nihil esset ad propositum, quin potius ad oppositũ. Nam deponibilem esse (quod concludendum est in conclusione) prę supponit esse.

Iam & minor seu secũda propositio, aut C falsa est, aut nõ seruit proposito. Nã qui dicit solam infidelitatem inter crimina contrariari conditionibus necessario requisitis ad esse papæ, si per infidelitatem intelligat negationẽ habitus fidei in baptismo infusæ, & semper permanẽtis cũ baptismali charactere, dicit secum pugnantia & aliena à proposito. Ita quidem ille supponit, quod duæ tantũ cõditiones sint simpliciter necessariæ in electo ad esse papã, videlicet vt sit Christianus, & vt consentiat: tametsi harum secunda, in fieri tantũ, non in facto esse, demõstrata sit esse necessaria, sicut prima in vtroq;, hoc est, tam in fieri, quàm in esse quieto aut facto: Cui hoc pacto repugnaret quidem infidelitas, sed ea inter crimina locum non habet, cũ etiam paruuli recens nati ante baptismũ sub hac infidelitate sint. Crimẽ aũt actualium, eorumque grauium peccatorum importat aliquod. Deinde hæc infidelitas nihil pertinet ad concludeudum propositum. Demonstrandum enim fuerat, ob solam hæresim reddi papã deponibilẽ: sed hęresis ad hoc infidelitatis genus non pertinet, quin potius illi repugnat & est incõpassibilis, necessario prę supponens fidẽ huic generi infidelitatis oppositã, per quam dicimur fi- D deles & Christiani. Nemo enim nisi Christianus, potest esse hæreticus. Si vero per infidelitatẽ intelligat hæresim, quomodo intelligere debuit ad concludendum id, quod erat propositum, iã minor secundũ ipsum euidenter falsa est. Nã duas tantum ponit cõditiones ad esse papę, simpliciter necessarias. Esse voluntarium & Christianismũ, at hæresis neutri repugnat: imo alterũ cui repugnare deberet, hoc est Christianismũ, necessario præsupponit. Præterea secundũ præfati reuerendissimi cardinalis sententiam, papa si in hęresim incidat, est & manet verè papa, donec deponatur: ergo se compatiuntur in eodem hæresis & papalis autoritas, estq; illa ex eorum genere, vt hęc tam cum ea esse possit, quàm cum eius contrario. Non ergo contrariatur hęresis conditionbus necessario requisitis ad esse papæ, quum sit euidens contradictio, esse aliquid absque requisitis necessario ad suum esse, aut cum eorum contrarijs.

Voluissem equidem dissimulanter hæc pertransire, & ad rationes, si licuisset, prædictas reuerendissimi domini Caietani conniuere, neque enim illi contradicendi studio excussimus easdem aliquanto diligentius: sed quia in idem argumentum incidi-

A cidimus, tractatum quidem à multis, at à nemine(vt mihi equidem videbatur) pro dignitate & merito, ne fortè actum agere videremur, si quæ ab alijs satis, sufficiéterque demonstrata sunt, rursus hic demonstrare aggrederemur, necessariũ nobis fuit, & illas eius rationes discutere, quantum solidi intus haberent, & in locum earum, si quæ fortè minus sufficientes inuenirentur, succenturiare alias.

Quandoquidem haud parui momenti est causa, de qua agimus, & grauis in primis summæque autoritatis habemus aduersarios, nempe tot patres, qui concilijs illis Constantien. & Basilien. interfuere, etiam synodalem autoritatem præferentes, tot insuper illorum conciliorum assertores & defensores: quorum nisi solidissimis rationibus causam nostrã demonstrauerimus, & luce clarius perorauerimus, haud dubiè nos oppressura erat autoritas.

Orthodoxam catholicamque veritatem de quæstione proposita ex certißimis illis theologicisque principijs, aut demonstratis ex eisdem, euidenter demonstrare.

B

CAP. XV.

Vniuersalem ecclesiam quãuis simpliciter quidem loquẽdo, Petri ecclesiasticæque hierarchiæ præsidentium autoritati diuino iure subiectam, satis demonstrauerimus: hoc nunc ambigitur & hoc inquiritur, an ne vnus saltem aut alter casus eodẽ iure exceptus sit, quando in euidentẽ perniciẽ ecclesiæ tẽderet hæc eius subiectio: imo nisi tunc ex subiecta fieret superior, & deponendi sui capitis potestatem haberet. Putant autem omnes casum hęresis ita exceptum esse, vt eo occurrente, ecclesiæ atque vniuersalibus cõcilijs in ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem competat iurisdictionis autoritas, cuius alioqui autoritati subijciũtur. De quo post inquiretur & disputabitur. Sed præter hæresis crimen, nullum esse alium casum eiusmodi, ob quem caput totius ecclesiæ humano sit iudicio obnoxius: mihi quidem cum reuerendissimo cardinali præfato, & cũ magna Theologorum Canonistarumq; caterua conuenit, sed aliquanto accuratius demõstrandum est.

Principio illud hic præsupponendum, quod superioribus libris ex certissimis illis Theologicis principijs, hoc est, diuinæ C scripturæ autoritate, catholicæ Christi ecclesiæ traditione, confessione, communique sententia, atque ipsa etiam rei euidentia demonstrauimus, constitutum à Christo Petrum vniuersalis ecclesiæ pastorẽ & præsidem, datã illi regiminis autoritatem super vniuersam ecclesiã, cum supprema omnium magnificáq; iurisdictionis autoritate indefectibilis fidei singulari illo priuilegio & cæteris omnibus, quę principanti in ecclesiastica hierarchia ostẽdimus necessaria. Petro aũt vt in officio, ita quoque in eadẽ prorsus autoritate, prærogatiua, ac priuilegio(quæ ad officiũ illud pertinent & sunt necessaria) successisse & succedere Romanos pontifices. Eodem ergo iure, eodemque autore Christo, vniuersalem illis subiectam fuisse ecclesiam necesse est. Nam si pastor, rector & caput vniuersalis ecclesiæ Petrus, pasci hæc gubernarique debuit à Petro, eidemque subesse, & non vice versa. Si data Petro in eam regiminis iurisdictionisque autoritas, huic necessario imposita est subiectionis obsequendique necessitas. Si illius autoritati commissum definire subortas inter nos quæstiones & controuersias, huic iniun- D ctum est illius sententiam sequi: breuiter, illi semper, velut fundamento suo ædificium, vniri ac inniti. Ipsa autem rerum natura ordoque non patitur, vt subditus & inferior in præpositum sibi à Christo iudicis personam induat, & iurisdictionis autoritatem exerceat. Ergo si quo casu hoc licebit ecclesiæ in Petrum, aut qui eius personam ac officium gerit in ecclesia, vt si criminosus fiat, & vita sua scandalizans ecclesiam, necesse est casu illo à subiectionis lege exemptam fuisse à Christo, cum ab alio excipi non potuerit. At à Christo nullum vnquam criminis casum demonstrabunt exceptum, quo inferiori & subdito aduersus præpositos sibi ab eodem erigere se liceat, in eosque vice versa sibi vsurpare autoritatẽ iudiciariam: quin potius clarissimè hoc cautum ab eodem & districtè præceptũ inueniunt, vt nihilò minus illis subdamur, illorum præcepta iussaque sequamur per omnia. Super cathedrã, inquit, Moysi sederunt scribę & Pharisæi. Quorum pleraque grauia & enormia peccata commemorans & redarguens, ita tamen de eis subiungit: Omnia quæcunque vobis dixerint, seruate & facite: secundum opera vero illorum nolite facere, dicunt enim & non faciunt. Audis hic quid

A præcipiat, audis propter opera vitamque perditam eorum, qui ſedent ſuper cathedram, nihilo plus nobis licere debitam illis obedientiam detrectare: ſed omnia, inquit, quęcunque vobis dixerint, ſeruate & facite.

In eos vero, qui eccleſiæ nomine in conciliis ſibi arrogarent in vniuerſalis eccleſiæ paſtorem, principem ac iudicem, autoritatem hanc iudiciariam, cum glorioſiſsimo martyre & pontifice Cypriano rectè meritoque dicemus: Oues eſtis, grex eſtis, nolite diſcutere paſtorē, ne eius quoque criminis rei teneamini: Nolite vos iudices dei conſtituere & Chriſti. Dicemus & illud ſapientiſsimi Solomonis: Generatio quæ patri ſuo maledicit. Et rurſus: Oculum qui ſubſannat patrem, effodiant eū corui de torrentibus, & comedant illum filij aquilæ. Quod ſi Cham viſis & non coopertis verēdis patris ſui, maledictionem accepiſſe legitur: quanto potius, qui non vident ſolum, ſed ſcrutantur, non tantum vt rideant, ſed vt patenter prolata de iniquitatis ſuæ pharetra, ſagitta iudicij ſui ipſos confodiant. Non ſic filj frugi & ſobrij, ſed auerſi potius operuerūt verenda patris ſui. Quid eſt (inquit beatiſsimus ille papa Gregorius) ꝙ auerſi operiunt? niſi
B ꝙ bonis ſubditis ſic præpoſitorum ſuorū mala diſplicent, vt tamen eadem occultēt ab alijs. Operimentū auerſi deferunt, quia dijudicantes factum & venerantes magiſteriū, nolunt videri quod tegunt. Et rurſus: Admonendi ſunt ſubditi, ne cum culpas præpoſitorum conſiderant, contra eos audaciores fiāt, ſed ſic quæ valde ſunt eorum praua, apud ſemetipſos dijudicent, vt tamen diuino timore conſtricti, ferre ſub eis iugum reuerentiæ ac obedientiæ non recuſent. Hactenus ille.

Et qua tandem autoritate, quotcunque epiſcoporum conuentus, quantumcunque vniuerſalia concilia, in ſuum caput & vniuerſę eccleſiaſticę hierarchiæ præſidē ſibi præſument autoritatē iudiciariam? Suo ipſorum nomine non poſſunt, cum nullum ſit in ſcripturis verbum ꝙ propriè de vniuerſalibus concilijs aut vlla earundem autoritate loquatur. Sed nec nomine vniuerſalis eccleſiæ, à qua nullā commiſsionem proferre poterunt, nec illa ſibi datā vllam iuriſdictionis autoritatē à Chriſto, vt hæc 3.4.& 5. cap. huius luculentius demonſtrauimus. Quin potius omnē omnium conciliorum autoritatē dependere ab autoritate ſedis apoſtolicæ & Romani pontificis, quę ſi eis deſit aut reſiſtat, non iam concilia, ſed conſpirationes & illicita conuenticula eſſe, & prorſus nullius momenti, quicquid ab eiſdem aut agitur aut decernitur, toto hoc libro, præſertim à capite 8. deinceps æque euidens fecimus. C

Quin & hoc velim mihi reſpondeant, qui Conſtantienſis, Baſilienſisq; cōciliorum autoritatem aſſerunt. Damnauit Athanaſium & alios nonnullos epiſcopos, totius penè Orientis XC. aut eo amplius epiſcoporum ſynodus, primum in Tyro, deinde Antiochię pro grauiſsimis quibuſdam illi obiectis, & vt videbatur, probatis criminibus. Sed Athanaſium damnatoſque alios reſtituit vnus Iulius Rom. pontifex, & in ipſos damnationis eorundem autores conuertit damnationis ſententiam, nunquid ea in re præter officium ſuum quicquam exiſtimant egiſſe illum Iulium, ſuper tantæ ſynodi autoritatem ſibi vſurpando ſuperiorem autoritatem & iudiciariam? Certè rite legitimeque hoc feciſſe illū, nec alienæ quicquā, aut indebitæ autoritatis ſibi vſurpaſſe, & tunc & deinceps in hanc vſque horam, recognouit vniuerſa Chriſti eccleſia. Rurſus Epheſina II. etiā vniuerſalis ſynodus, etiā B. Leonis autoritate congregata legitimè, in B. Flauianum D Conſtantinopolitanum epiſcopū protulit damnationis ſententiā, & damnatum à ſede apoſtolica Euticetem abſoluit. At ille beatiſsimus Leo iniquā illam impiamque mox retractauit ſynodalem ſententiam, & in Dioſcorum Alexandrinum patriarchā, eius præcipuè præuaricationis autorē, vice verſa diſtrinxit damnationis ſententiā. Quem etiam rite legitimeque hoc ipſum feciſſe, & tunc probauit orthodoxa Chriſti eccleſia, cuius vocem, confeſsionem & teſtimonium audiſti in Chalcedonenſi (quæ eandem ob cauſam paulo poſt congregata eſt) frequentiſsima ſynodo, & nunc probat in hodiernum vſque diem, atque ipſum cum ſuo Euticete execratur Dioſcorū. Quid ergo tibi videtur, ſubiectámne Ro. pontificis autoritatē quotcunque epiſcoporum ſynodali autoritati & iudicio, an contra? Cum ſynodis etiā vniuerſalibus, & ſynodalibus earūdem decretis, definitionibus & ſententijs, vt iuſtis ac pijs, autoritatem ac robur impartita eſt apoſtolicæ ſedis autoritas: ita ſemper deiecit & retractauit iniuſtas atque impias. Neque vnquam vice verſa factum inuenies, vt ſynodalis ſententia correxerit apoſtolicæ ſedis ſentētiam & iudiciū, ſed ſem-

A ſemper ſubſcripſerit, ſemper velut normã quãdam inobliquabilis fidei & iudicij ſequuta fuerit, quemadmodum in ſuperioribus clarius demonſtratum eſt.

Nihil hic prodeſt dicere, iniuſta fuiſſe conciliorum, quæ memorauimus, iudicia, proinde merito retractata. Nam hoc modo quæritur, conciliorũ etiam vniuerſalium autoritas, præſit an ſubſit autoritati eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis & ſedis apoſtolicæ: ſi præſit, qua ergo temeritate & ille Iulius, & hic beatiſsimus Leo præſumpſerunt iudicare de ſynodali ſententia, inferiores videlicet & ſubditi, de iudicio ſupremæ, atq; adeo ſacroſanctæ autoritatis in eccleſia? Sed nihil eos alienum aut indebitum præſumpſiſſe, & tunc & deinceps recognouit vniuerſa Chriſti eccleſia. Ergo præeſſe autoritatem Ro. pontificum, autoritati conciliorum, etiam vniuerſalium, non ſubeſſe neceſſe eſt. Fuiſſe enim Epheſinum illud ſecundum vniuerſale concilium, etiã apoſtolicæ ſedis autoritate congregatum legitimè, omnino inficiari nemo poteſt. Fateantur ergo neceſſe eſt, ſuperiorem eſſe Ro. pontificum, quàm conciliorum, autoritatem, etiam vniuerſalium, & congregatorum ritè ac legitimè, vt ad quos ſpectat B iudicare, iuſtáne an iniuſta ſint ſynodalia iudicia, & vt probare iuſta, ita reprobare ac retractare iniuſta. Nulla eſt hic latebra, nihil quo ſubterfugias. Hoc enim certum eſt, ad ſuperiorem autoritatem pertinere, iudicare de inferiorum iudicio, non contra. Si ergo Romanus pontifex ſuperior eſt, & iudex conciliorum vniuerſalium, etiam congregatorum legitimè: quæ vt bene, ita & perperam, iniuſte, impieq; iudicare definireq; poſſe demonſtratum eſt, non potuerunt concilia vice verſa contra rerũ naturam & ordinem in ſuum iudicem ſibi rite vſurpare autoritatem ſuperiorem ac iudiciariam.

Præeſt concilijs eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidis autoritas, ergo nõ ſubeſt.

Ioannem Antiochenum epiſcopum Epheſina prima ſynodus, cum damnationi ad correctionem vſq; ſubieciſſet, eo quod in B. Cyrillum Alexandrinum ſecundæ ſedis epiſcopum (cum ipſe tertiæ tantum eſſet) irregulariter protuliſſet damnationis ſententiam, eadem de reſcribens B. Celeſtino Romano pontifici: Indignetur, inquit, tua religioſitas competenter pro his, quę facta ſunt. Si enim data fuerit volentibus licẽtia maiores iniurijs ſedes afficere, & in eos, in quos non habent poteſtatem, vt contra leges, ſic & contra canones proferre ſententias, ibunt ad vltimam confuſionem res eccleſiæ. Audis iudicium & ſen- C tentiam vniuerſalis & ſanctiſsimi concilij, videlicet niſi obſeruetur ordo hierarchiæ eccleſiaſticæ, ſi inferioribus ac ſubditis in ſuos ſuperiores permittatur inſurgendi licentia, ituras in vltimam confuſionem res eccleſiæ. Itaq; cum primæ ſedi, & eccleſiaſticę hierarchiæ præſidi ſubſint oẽs, qui in Chriſti ouili ſunt, ſequitur illum iudicari non poſſe aut damnari humano iudicio.

Notanda Epheſini concilij ſententia.

Illatio ad eadem.

Quod ipſum conteſtantes etiam in Chalcedonen. frequẽtiſsima ſynodo ex toto orbe congregati ſancti & orthodoxi epiſcopi Dioſcorum Alexandrinum, ſecundę ſedis antiſtitem, inter cætera idcirco potiſsimũ abſq; ſpe reſtitutionis dãnarunt, quod excommunicationis ſententiam in B. Leonẽ Ro. põtificem proferre præſumpſiſſet, hoc præcipuum memorantes inter irreparabilis ſuæ damnationis cauſas. Quoniam, inquiũt, ſecundis exceſsibus priorem iniquitatem valde tranſcendit. Preſumpſit enim & excommunicationem dictare aduerſus ſanctiſſ. & beatiſſ. archiepiſcopum magnæ Romæ Leonẽ. Hæc in ſynodali aduerſus ipſum ſententia. Et nunquid factam ibi inquiſitionem legitur, iuſténe an iniuſte damnare præſumpſerit Rom. pontificem? Imò abſque omni controuerſia hoc in eo D vlti ſunt, quod cum ipſe inferior eſſet, primæ ſedis pontificem ſibi ſuoq; iudicio ſit conatus ſubijcere. Sed quę tandem erat illa prior eius iniquitas, quæ parua viſa eſt tanto concilio in comparatione ad hanc eius præſumptionem aduerſus apoſtolicæ ſedis pontificem? Ex ſuperioribus hoc notum eſt, quod autor ipſe fuerat præuaricationis illi Epheſinæ ſynodo, in qua & damnauit orthodoxam veritatem de myſterio incarnationis verbi: & pro eadem recepit ac probauit damnatam apoſtolicæ ſedis iudicio Euticetis perfidiam. Item quòd B. Flauianum Conſtantinopolitanum epiſcopum, eo quòd Euticeti & impietati eius aduerſaretur, damnationi ſynodali ſubiectum, ſede ſua Conſtantinopolitana eiecerat, & multis iniurijs affectum coegerat migrare ad dominum, cuius B. Liberatus Carthaginenſ. eccleſiæ archidiaconus in Breuiario ſuo quo Neſtorianorum & Euticianorum cauſam perſtrinxit, teſtis eſt, & epiſcoporum in eadem Chalcedonen. ſynodo aduerſus Dioſcorum inclamationes comprobant. Nam inter cætera, quibus eundem exornarunt, pręconia etiam homicidam appellant. Et hæc nunquid parua tibi videntur? At cõparatione ad temeritatẽ, quam

Chalcedonẽ. ſynodus quã grauem reputauerit illã præſumptionẽ Dioſcori, qua B. Leonem ſuo iudicio ſubiugare conatus eſt.

Hæc nota & pondera.

A quam præsumpsit aduersus Rom. pontificem ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, praua illa tanto sunt visa cōcilio. Nam priorem, inquiunt, iniquitatem secūdis excessibus valde transcendit. Voluerunt sanè in domo Dei nihil fieri præposterum, nihil confusum, nihil inordinatum: memores illius, quam paulo ante citauimus, Ephesinę synodi verissimæ sententiæ: Ituras videlicet in vltimam confusionem res ecclesiæ, nisi obseruetur ille ordo hierarchiæ ecclesiasticæ: si subiectis in sibi præpositos à Christo quomodocunque permittatur insurgendi licentia. Vnde & in Aphricano concilio ita definitum legitur: Vnusquisq; nostrum ordinē sibi decretum à deo cognoscat: & posteriores anterioribus deferant, nec ipsis inconsultis quicquam agere pręsumant. Et his licebit in illos contra rerum naturā & ordinem constitutū à deo sibi vsurpare autoritatem iudiciariam? oues in suum pastorem sibi constitutum à deo, subditi in suum rectorē & principem, & qui ipsius Christi inter nos agit vicariū? nunquid non ibunt, si hoc permittatur, in vltimam confusionem res ecclesiæ?

Nec accusare quidem præpositos suos permittitur subditis quãuis in legitimo iudicio.

B Certè sancti patres ab initio, tanto studio præcauerunt nullam ansam dare subditis quomodocunque insurgendi in sibi præpositos, vt nec accusare eosdem, etiam coram competenti suo & superiori iudice, etiam de veris & quæ probare possent, criminibus ipsis inultum tulerint. Testantur hoc sancti patres, qui plurimi sub Sixto Ro. pontifice conuenientes, Euphemium episcopum irreparabiliter damnasse leguntur, quod Polycronium Hierosolymitanū antistitem, metropolitanum suum, de grauibus quibusdam, quamuis veris criminibus, accusauerat. Ob quæ, inquisitione facta ab apostolicæ sedis legatis, Leone & Abundio eā ob causam missis Hierosolymā, inuentaq; veritate, ille quidem ecclesię suę amotus gubernaculis, vrbe eiectus, ruri velut priuatus habitare cogitur, alteri interim commissa gubernatione ecclesiæ: sed & Euphemius nihilo minus ab vniuersa episcoporum synodo damnationi subiectus est, quoniam linguam suā contra suū prælatum erexerat. Cuius etiam Nicolaus ille meminit in sua ad Michaelem imp. epistola. Quod si nec accusare prælatum suū, etiam coram legitimo & superiori iudicio, etiam de veris, & quę probare potest, criminibus, subdito liceat, sed grauius punitur accusator pro eiusmodi præsumptione & temeritate, quàm reus & accusatus pro cō-

A minori.

C probatis, quamuis grauissimis, criminibus: quid demum merentur illi, qui in ecclesiasticæ hierarchiæ præsidem, totius Christi ouilis, hoc est, catholicæ ecclesiæ pastorem & rectorem ab eodem constitutum Christo, insolentissime insurgentes, suo illum iudicio conantur subijcere, quemadmodū illi præsumpserunt in Basilien. cōcilio aduersus Eugenium? nunquid enim sunt vlli in ouili Christi, qui non subijciūtur eiusdem pastori, quem idem ipse Christus constituit? At illi, non accusare tantum, sed & damnare eundem præsumpserunt indubitatum catholicæ ecclesiæ pontificem, tam pernicioso exemplo in posteros, quàm erat illorum sapiētissimum & saluberrimum, qui etiam accusationem subditi aduersus suum præpositum, quamuis coram legitimo iudicio, quamuis de veris grauissimisque criminibus, quàm ipsa crimina grauius vlti sunt.

Verissima Gelasij sententia, quam ille ante annos mille iactabat cunctam per orbem recognouisse ecclesiã.

Ex his, ni fallor, & omnib. quę toto hoc libro superius à nobis demonstrata sunt, satis intelligis lector Christiane, nihil mentitum illum Gelasium ante annos mille in hæc verba scribentem ad Dardaniæ episcopos, pro apostolicæ sedis in Acatium (quam pleriq; multis rationibus iniustam calumniabantur) sententia: Nec plane, inquit, hoc tacemus, quod cūcta per mundū D nouit ecclesia: Quoniam non quorumlibet sententia pontificum ligata à sede B. Petri ius habeat resoluendi, vt quæ de omni ecclesia ius habet iudicãdi. Nec de eius licet iudicare iudicio, siquidem ad illā de qualibet mundi parte canones appellari voluerūt, ab illo autem nemo est appellare permissus. Sed nec illa præterimus, inquit, qđ apostolica sedes sine vlla synodo præcedenti, soluendi quos synodus iniqua damnauerat, & damnandi nulla existente synodo quos oportuit, habuerit facultatē. Hæc enim ita se habere, reuera cuncta per mundum nouit ecclesia, & ipsa rei euidentia conuincit.

Vera item S. Bonifacij sententia quam citat Gratianus in c. Si papa.

Nec rursus falsum esse illud Bonifacij martyris quod citat Gratianus: Si papa suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in operibus suis, insuper & à bono taciturnus (quod magis officit sibi & omnibus) innumeros quidem populos cateruatim ducit primo gehennæ mancipio, cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus. Attamen huius culpas hic redarguere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus, &c.

Quod

Recognitio S. patrum in concilio Sinuessano, ob Marcellini Rom. pontificis causam.

A Quod ipsum num tibi intellexisse videtur tot sancti patres pleni Christi spiritu in illo CLXXX. episcoporũ aliquandiu ante Nicenum in Sinuessa Campanię vrbe celebrato cõcilio, ob causam Marcellini Ro. pontificis? Qui cum in sæuissima illa per Diocletianum mota persecutione, ad impia pertractus sacrificia, metu suppliciorum thura coniecisset in aras execrandas, ob grauissimum ex eo facto natum dei ecclesiæ scandalum, sanctorum, quot diximus, episcoporum Sinuessæ conuenit concilium. Quo & ipse Marcellinus, non pontificali, sed pœnitentis habitu & amictu, squalidus, puluerulentus, sacco cilicioque indutus proficiscitur, synodali se sistens iudicio, culpam suam haud inficiás, haud excusans, sed palam confitẽs, nec pœnam deprecans, quin potius, vt sibi imponeretur, postulans. (tametsi fabulosa quædam de hoc aliter legantur alibi incertis autoribus) Sed in tanto concilio qui illum iudicare præsumeret, quamuis contra se confitentem, non qualecunque crimen, sed idololatriæ, & negati Christiani nominis, quamuis etiam aduersus seipsum impartientem autoritatem concilio, nemo inuentus est: sed dicebant vno ore omnes: Quoniam prima sedes non iudicabitur à quoquam. Noli ergo audiri in iudicio nostro, sed collige causam tuam in sinu tuo. Tuo ore causam tuam iudica, non nostro iudicio. Itaq; à sancto concilio cum aliud obtinere non posset, hanc in seipsum statuit & executus est sententiam, vt qui negationis inconstantia Christi scandalizauerat ecclesiam, eandem rursus confessionis suę ad mortem constantia ædificaret. Quare Romam reuersus & fiducialiter agens, etiam Diocletianum ipsum magna libertate corripuit. Cuius iussu cum tandem duceretur ad martyrium, vna cũ Cyrino & Antonino gloriosis Christi athletis, Marcellum presbyterum suum & in episcopatu successorẽ admonet, ne corpus suum sepulturæ ecclesiasticæ traderet, qua se ob negatum Christum reputabat indignum.

[illegible] recognitionem, primam sedem non iudicari à quoquam.

B

In eundem modum cum aduersus Sixtum illius beatissimi Leonis prædecessorem grauia pleraq; crimina objicerentur ab æmulis, eamq; ob causam procurante id Valentiniano imperatore conuenisset Romam frequentissimum episcoporum conciliũ, cui etiam ipse imperator sui præsentiam exhibebat, dixerũt vno ore patres vniuersi, non licere aduersus Romanũ pontificem dicere sententiam. Quod imperator intelligens, & se tantorum patrum permittens sententiæ, vna cum concilio vniuerso in ipsiusmet pontificis arbitrium posuerunt suum ipsius iudicium. C

Nec secus cum Symmacho actum est à sanctis illis patrib⁹, quos euocauerat Theodorici regis autoritas, vt de his quæ illi objiciebantur ab aduersarijs, synodaliter iudicarent. Qui primũ nec conuenire consenserunt ad regis vocationem, dicentes, ipsum qui dicebatur impetitus, debere synodum conuocare, quia eiusdem sedi primũ B. Petri principatus, deinde sequuta iussionem domini conciliorum venerandorũ autoritas, singularem in ecclesia tradidit & recognouit autoritatem. Ad quę rex, cũ ipsum quoq; pontificem in synodo colligenda voluntatẽ suam literis demonstrasse significaret, tum demum conuenire consenserunt, cum de literis illis pontificijs redditi essent certiores. Congregato deinde atq; Symmachi præsentia confirmato concilio, cui autoritatem etiam contra se, si mereretur indulserat, cum dicerent patres, à se iudicari non posse primæ sedis episcopum. Illum enim inferiorum nõ posse subiacere iudicio: prouocarent autem æmuli & aduersarij ad regis arbitrium, quẽ illi aduersum senserant: Rex velut diuinitus inspiratus, respondit synodalis esse arbitrij, in tanto negocio sequenda pręscribere: ad se vero præter reuerentiam nihil de ecclesiasticis rebus pertinere: permittens pontificum potestati, vt siue propositum vellent audire negocium, siue nollẽt, quod magis putarent vtile, deliberarent, dummodo ita prouiderent, vt pax in ciuitate Romana daretur ecclesiæ. Itaq; congregati in concilio episcopi vna tandem voce dixerunt: Symmachus papa sedis apostolicæ præsul, ab huiusmodi oppositionibus, quibus est impetitus, quantum ad homines respicit, sit immunis & liber, cuius causam totam Dei iudicio reseruamus. Hęc leguntur in synodali definitione eiusdem concilij, cui in hæc & similia verba omnes scripserunt: Laurentius ecclesiæ Mediolanensis episcopus, huic statuto nostro, quo totam causam Symmachi papæ iudicio Dei reseruamus subscripsi. Petrus quoque Rauennatis episcopus, & post eum LXXV. episcopi similibus verbis scripserunt. D

De huius synodi sententia in apologia Ennodij Romanæ ecclesiæ diaconi, aduersus detractores eiusdem (quam quinta Romana synodus CCXVIII. episcoporũ,

qui

A qui non solum ex Italia, Sicilia, Gallijs, Hispanijs, sed & ex Macedonia, Thracia, Græciaque vniuersa, atq; Asia etiam sub eodem Symmacho postea conuenerunt, approbauit & tanquam synodali autoritate dictatam compositamque haberi voluit) legitur in hæc verba:

Transibat negocij qualitas audituros, & plus adhuc remanserat in reuerentia pulsati, quàm esset in integritate collegij. Et post aliqua: Alorum fortè hominum causas deus voluit per homines terminari, sed istius præsulis, suo sine quæstione reseruauit arbitrio, voluit beati Petri apostoli successores cœlo tantum debere innocentiam & subtilissimi discussoris indagini inuiolatam exhibere conscientiam, &c. Sanctorum quippe pontificum sedis eius dignitatem factam toto orbe venerabilem, dum illi quicquid fidelium est, vbiq; summittitur, dum totius corporis caput esse designatur. De quo mihi videtur dictum per prophetam: Si hic humiliatur, ad cuius confugietis auxilium? Quid si mihi immunda labia habenti & nullis succensa carbonibus, vt Esaiæ concessum, ipsum ad suæ sedis priuilegia tuenda Petrum apostolum liceret euocare, vt nobis humana voce loqueretur? Quem si audiretis, hæc diceret: Filij B hominum vsq; quo graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? Scitote quoniam mirificauit dominus sanctum suum. Quid stabilita Christi manibus cupitis fundamenta subruere? Hęc ille Ennodius ante annos mille, imo hęc illa tot episcoporum synodus, quæ illã Ennodij apologiam, velut synodali autoritate dictatam, haberi & legi voluit.

In eundem modum cum & Leo ille III. à Paschali primicerio & Campulo presbytero apud Carolum Magnum imperatorẽ grauiter, & de grauibus criminibus accusaretur, & eiusdem instantia, eam ob causam totius Galliæ, Germaniæ & Italiæ, Romam conuenisset episcoporum synodus, eaq; considente in beati Petri basilica, rogasset imperator episcopos de causa pontificis (cui accusatores capitale crimen intenderant) communem ipsorum sententiam, vno veluti ore omnes concorditer responderunt, sedẽ apostolicam, quod dei ecclesiarum omnium caput sit, à nemine iudicari debere. Quo tam graui respõso deterrito imperatore, omissa est omnis vlterior causæ inquisitio: quamuis aliter sibi optimè conscius pontifex cuperet. Qui vt hominibus etiam de se satis faceret, absolutus concilij iudicio, surgens in medio e- C dicit, se prædecessorum suorum vestigijs insistentem, obiectis falso criminibus postridiè responsurum. Et mane conuenientibus cum Carolo & omni populo episcopis pontifex conscenso suggestu Christi euangelia manibus tenens, coram omnibus iureiurando affirmauit, se insontẽ esse. Accusatores autem pontificis capitali sententiæ addicti ob exemplum in posteros, eiusdem tamen benignitate & interuentu saluati sunt.

Audis itaq; tot sanctorum ex toto orbe patrum, qui diuersissimis temporibus ob Rom. pontificum causas conuenerunt, vnam eandemq; & velut vno ore prolatam sententiam. Quod vtiq; euidenti certissimoq; argumento est, communem hunc fuisse totius catholicæ ecclesiæ de suo capite consensum, quod humano non subiaceret iudicio, quem tot orthodoxi sanctiq; patres tam diuersis temporibus ex vniuersa congregati ecclesia, non solum consonantem, sed eundem prorsus expresserunt.

Verissimè proinde significantissimeq; dictum à Bonifacio: Si deuiat terrena aut secularis potestas, iudicatur à spirituali: si deuiat spiritualis, iudicatur minor à superiori: si vero suprema, à solo deo, non ab ho- D mine potest iudicari. Quid enim hoc vno vel ex ipsa terminorũ ratione dici potuit euidentius? Quare ad Innocentium secundum scribens ille D. Bernardus, vir plenus apostolico Christiq; spiritu. Quis, inquit, faciet mihi de vobis iustitiam? Si haberem iudicem ad quem vos trahere possem, iam nunc ostenderem vobis, vt parturiens loquor, quid mihi iminet. Extat quidem tribunal Christi, sed absit vt ad illud appellem vos, &c. Sed satis hæc fuerint superq;.

Concludendũ est igitur ex Theologicis illis certissimisq; principijs, hoc est, diuinæ scripturæ autoritate & catholicæ Christi ecclesię confessione, recognitione, communiq; consensu (cui qui repugnat, hæreticum se facit) nullum esse criminis casum, saltem præter hæresim (de qua mox videbitur) in quo ipse totius ecclesiæ pastor & rector, Romanus põtifex, iudicari aut deponi possit ab vllo episcoporum concilio aut ecclesia.

An saltem ob hæresis crimen papa vniuersalis concilij iudicio fiat obnoxius.

CAP. XVI.

Tam-

A Tametsi rationes, quibus supe-
riori capite vsi sumus, clarissi-
mè videantur adstruere, eccle-
siasticæ hierarchiæ præsidis au
toritatem, nullo vnquam casu humano iu-
dicio obnoxiam fieri, vt quę suprema est in
ecclesia autoritas, cui subsunt oẽs qui in o-
uili Christi sunt. Esse enim contra rerum
naturã & ordinẽ, vt inferior in sibi prępositum à Christo, ouis aut grex in pastorẽ su-
um sibi præsumat autoritatem iudiciariã.
Omnes tamen vnum hunc casum hæresis
videntur excipere, in quo sit papa iudicio
viuersalis concilij obnoxius: argumentum
fere sumentes ex c. Si papa, sæpius allegato.
Quod autẽ hæreticus esse possit, perinde
quasi sæpè fuerit, nemo est qui vertat in du
bium. Canonistæ simpliciter ambulant, ac-
quiescentes in dicto capitulo, Si papa, tan-
quam in primo principio, nihil fere respi-
cientes altius. Theologi qui ad rationem
& consequentiam magis attendunt, magis
etiam intelligunt difficultatem, quam hęc
assertio implicat. Nam si data est Petro &
successoribus eius à Christo super vniuer-
sum suum ouile, hoc est, catholicam eccle-
siam, regiminis iurisdictionisque autori-
tas, hanc illis eodem autore subiectam esse
B & obedientiam debere, eorumque iudicio
obnoxiam, indubitatum est. Si subiecta &
obnoxia eorum iudicio, idque ita ordi-
nante constituenteque CHRISTO,
quo igitur pacto vice versa in illos exerce-
bit autoritatem iudiciariam? Quomodo
illum iudicare præsumet, quem CHRI-
STVS in hoc suo regno suum nobis vi-
carium constituit? quem fecit ouilis sui re-
ctorem & iudicem? Hanc itaque difficul-
tatem reuera maximam, aut potius mani-
festam (quæ mihi quidem videtur) con-
tradictionem vt euitent quidam, dicunt
non ab ecclesia aut concilio iudicandum
deponendúmue papam hæreticum, sed i-
pso iure diuino autoritate papali priua-
tum ob hæresim. Nam & illis videtur
ex nonnullis rationum, quæ capite octa-
uo libri quarti explicauimus, se non com-
pati, vt sit papa hæreticus. Sed quoniam
nihil etiam dubitant, plerosque Romano-
rum pontificum decidisse in hæresim com
muni errore ducti, satis ad consequenti-
am attendentes, dicunt iure diuino, eo i-
pso quo cadunt in hæresim, priuatos auto-
ritate papali, cum nulla humana (cui vni-
uersæ supereminent) quicquã in illos pos-
sit autoritas.

Alijs durior horum videtur sententia.
Nolunt enim ipso facto, incidentem in hę- C
resim diuini iuris autoritate priuatum au-
toritate illa supereminenti & papali: sed
opus esse, vt priuetur per sententiam ec-
clesiæ aut concilij. Quod probare nitun-
tur argumento à minori, de alio quouis e-
piscopo incidente in hæresim, sed pure
mentalem, quæ ad nullum actum exte-
riorem processit: per quam tamen vere,
proprie & perfecte volunt ipsum constitui
hæreticum, cum hæresis oppositum fidei
peccatum sit, cuius effectus est exterior
confessio, iuxta illud Apostoli: Corde cre-
ditur ad iustitiam, ore autem confessio fit
ad salutem. Hunc itaque talem probant
non priuari ipso facto iurisdictionis auto-
ritate. Habet enim, inquiunt, illam ex com
missione humana aut ecclesiastica: sed pro-
pter solum actum interiorem nemo sub-
est humanæ autoritati aut ecclesiasticæ.
Quia homo videt quæ foris sunt, deus au-
tem intuetur cor. Et dicit Apostolus: No-
lite ante tempus iudicare, donec veniat
dominus, qui illuminabit abscondita tene
brarum, & manifestabit cõsilia cordium.
Non ergo incurrit, inquiunt, talis hære-
ticus, aut censuram ecclesiasticam, aut pri-
uationem ipso facto. Sed papa non est de-
terioris conditionis quàm inferioris gra- D
dus episcopi. Nec ipse igitur priuatus est
ipso facto papali sua autoritate ob hære-
sim. Quod vero ex humana tantum com-
missione iurisdictionis autoritatem cæte-
ri episcopi habeant, dicunt esse ex omni-
um doctorum orthodoxorum sententia,
iuxta illud beatissimi Leonis papæ, in c.
Ita dominus, decimanona distinct. Ita do-
minus huius muneris sacramẽtum ad om-
nium apostolorum officium pertinere vo-
luit, vt ab ipso quasi à quodam capite do-
na sua velut in corpus omne diffunderet.
Hac ratione nititur reuerendissimus do-
minus Caietanus in tractatu præfato, effi-
cacissimam eam affirmans, & quam con-
fitetur conuicisse intellectum suum. Ex
qua velut certo demonstratum suppo-
nens, papam factum hæreticum, non es-
se ipso facto diuini iuris autoritate depo-
situm, sed deponendum. Et cum hoc
vna, quod papa manens papa in nullo
simpliciter casu superiorem iudicem in
terris habeat, Videns inter hæc conci-
lianda inuicem non leuem difficultatem,
quæ mihi potius impossibilitas videtur.
Nam si deponendus est, iudicandus igi-
tur. Iudicem ergo habeat in terris ne-
cesse est. Si iudicem, & superiorem. Tu
enim

A enim quis es qui iudicas alienum seruum? Tamen hæc se pulchre conciliasse existimans, ministerialem quãdam autoritatem in ecclesia aut generali concilio commini scitur, illi subesse eum dicens, quo ad solam depositionem, idque in casu vnius hæresis incorrigibilis. Ministerialem autem hanc potestatem esse vult non super ipsam autoritatem papalem, sed super applicationem aut coniunctionem eius ad hoc subiectum aut illud, videlicet super eo, vt Petrus aut Clemens hanc autoritatem habeat. Quam tametsi ille multis verbis obscure confuseq; explicet, licet tamen haud obscure intelligere in ecclesiæ ministris, sacramentorumque ab eisdem facta ministratione. Eorum siquidem ministerio hic fit Christianus & baptizatur, ille sacerdos, alter episcopus: at tamen eorum autoritas & potestas non est super effectum ipsum, quem inducunt sacramenta, hoc est, super baptismalem, sacerdotij, aut episcopalem characterem: proinde & ministerialis rectè dicitur. Ipsi enim velut instrumenta sunt, per quæ secretius operatur diuina potentia, & ad ministerialis aut instrumentalis causæ genus, quo ad productum effectum, pertinent. Ad hunc modum in clero & po B pulo eligendi episcopi solebat esse autoritas, quæ nunc est apud solos ecclesiarum canonicos, non quidem super ipsam autoritatem episcopalem, quæ à solo Deo est, sed ministerialis quædam ad eandem prę uia. Huiusmodi etiam ministerialem potestatem etiam vult esse in ecclesia vniuersali super coniunctionem papalis autoritatis ad hoc aut illud suppositum: hoc est, per quam ministerialiter efficitur, vt hic aut ille sit papa. Ad quam eandem contendit pertinere, vt facere hanc coniunctionem, ita & dissoluere iuxta regulam iuris in c. Omnis. Nihil enim tã naturale est, quàm vt vnaquæq; res per quascunq; causas fit, per easdem & dissoluatur.

Sed nec ratio illa aduersus priorem positionem dicentẽ, papam hęreticũ ipso iure diuino priuatum autoritate papali, mihi videtur efficax, nec rationabile hoc commentum de potestate illa ministeriali quæ esset in ecclesia ad depositionem papæ hęretici, absq; superioritate, vt sic dicam, aliqua super papam quem deponeret. Quàm sit autem illa ratio inefficax, & quàm multis partibus claudicet, nunc aggrediemur ostendere.

In primis, quod assumit hæresim pure mentalem, & quæ in nullum actum exteriorem processit, verè proprie & perfecte facere C hæreticum, neutiquã verum est. Nam quanuis hæresis peccatum sit repugnans orthodoxæ fidei, quæ præcipue in intellectu est, non tamen solum illum interiorem peruersæ fidei actum, sed insuper voluntatis quandam electionem importat, quæ habet, quando est efficax, necessario concomitantem exteriorem quendam actum, nisi impediatur. Significat enim proprie hæresis electionem, non qualemcunq;, sed qua singularem aliquam communi ecclesiæ sensui fideique repugnantem sententiam quis eligit, quam illi contra ex aduerso statuat, quam defendat, doceat, asserat. Quod faciens propria sua ipsius electione se diuidit ac separat ab vnitate ecclesiastici corporis, à qua diuidi, damnari est. Propter quod dicit Apostolus, quod suo ipsius iudicio damnatus est, hoc est, ab ecclesiastica vnitate separatus, à qua peccatores cæteros arcet ac separat ecclesiasticæ disciplinæ ac censuræ seueritas, quando ipsam monentem corripientemque audire contemnũt. Itaque quod alijs peccatis ipsorum pœna est, hoc ipsa includit hæresis: & in se ipsum facit hæreticus, quod in alios peccatores districtio censuræ ecclesiasticæ. At solus error orthodoxæ fidei contrarius, si non D sit cum electione eiusmodi defendendi, asserendi, docendique contra communem orthodoxæ ecclesiæ sententiam, errantem quidem facit in fide, sed non facit hæreticum. Quemadmodum & se fatetur Augustinus errare posse in fide, sed hæreticum esse non posse, quod prauam illam diabolicamq; superbiam ac pertinaciam, se è regione totius ecclesiæ statuendi non habere securus esset.

Nec est quod quis dicat, etiam hæreticos affirmare & credere, se consentire catholicæ Christi ecclesiæ. Imò sciunt se dissentire à reliqua vniuersa ecclesia, cuius ipsius vix tantilla pars fuere, priusquàm essent hæretici: sed sibi stultissime persuadent, se solos esse catholicam ecclesiam: contra vero ecclesiam catholicam esse ecclesiam Satanæ. Itaque à catholica Christi ecclesia scientes volentesque dissentiunt, tametsi etiam de illa ipsa impie hęreticeq; sentiant. Audisti enim suprà in illis calumnijs coniurationis Lutheranæ aduersus indictam à Paulo tertio synodum, ipsos quidem confiteri dissentire à cæteris vniuersis totius Christiani orbis nationibus, sed ad hoc se cogi verbo Dei.

Quoniam autem errans in fide, & communi

A muni orthodoxæ ecclesiæ sententiæ contrarium aliquid docens aut asserens, si admonitus semel & iterum de communi ecclesiæ fide ac sententia non resipiscat, nisi singularem illam opinionem dimittens, communem sequatur orthodoxę ecclesię sententiam, si nō cum illis aquilis, illis sanctis patribus, quorum in terris cœlestis fuit conuersatio, ad illud corpus ecclesiasticæ vnitatis se aggreget, in quo solo, Christo ipso teste, est Christus & veritas, sed in desertis, in angulis ac domorū penetralibus ipsum frustra pergat quærere: iā constat errori suo adiunxisse electionē illam, quā diximus prauā ac diabolicā, quæ facit hæreticum: atque ideo tunc velut hæreticum deuitabimus iuxta præceptum Apostoli. Si vero electionem illam errori coniunctam quacunque ratione contineat, nec vllo signo exteriori prodat, non est omnino efficax illa perfectaque electio: quæ si perfecta esset, non posset non prodire in opus exterius non impedita. Quare neque completa illa consummataque est hæresis, de quali Apostolus loquitur, cum iubet deuitare hæreticum hominem post vnam correptionem aut alteram.

B Itaque fortè verum est, & quod vltro donarent assertores positionis, quam impugnant, prædictæ, episcopum qualemcunque ob pure mentalem hæresim, & quæ in nullum actum exteriorem processit (si qua tamen talis est) non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate. Non quidem ob rationem quam hi inducunt, quam inefficacissimam paulo post demonstrabimus: sed quoniam non esset ea completa consummataque hęresis, cum illa electione efficaci docendi, asserendiúe aliquid, communi catholicæ per orbem ecclesiæ fidei ac sententię contrarium. De qua hæresi fortè dicerent etiam intelligendam positionem suā de Romano pontifice, quod ipso facto, diuini iuris autoritate priuatus esset, factus hæreticus. De quo tum demum nobis ecclesiæque certum esse posset, iuxta Apostoli sententiam, si post vnam aut alteram correptionem in errore persisteret. Sciens, inquit, quoniam subuersus est, qui est eiusmodi.

Sed iam ratio, qua probāt alium quemuis episcopum non esse priuatum ipso facto iurisdictionis autoritate ob pure mentalem hæresim, excutienda paulisper est. In qua id quod primo loco assumitur, episcopos ex humana tantum commissione iurisdictionis autoritatem habere, non est C ex communi omnium (vt ipsi dicunt) doctorum sententia, sed contra potius. Nam communior, etiam horum ipsorum, quorum est hæc ratio, quanuis mihi non satis probata, opinio est, etiā apostolos reliquos à Petro, quibus succedunt episcopi, accepisse immediate à Christo iurisdictionis autoritatem Matthæi decimooctauo, vbi dixit eis: Quæcunq; alligaueritis super terram, erunt alligata & in cœlo: & quæ solueritis, soluta. Deinde, non videtur, quod illis fiat specialis aliqua delegatio aut commissio iurisdictionis ab ecclesia: sed eo ipso quo electi & confirmati sunt episcopi, ex ipsa forma hierarchiæ ecclesiasticæ videntur habere autoritatem iurisdictionis super commissum sibi populum. Quod vero à Beato Leone dicitur, autoritatem istā ecclesiastici regiminis iurisdictionisque principaliter collocatam in Petro, vt ab ipso quasi à quodā capite, dona sua in vniuersum corpus diffunderet, non eo pertinet, quasi reliqui episcopi nihil huius autoritatis haberent à Christo, sed solum à Petro: quin contra dicit potius, ipsum dominum, non Petrū hęc sua dona in vniuersum ecclesię corp⁹ diffundere, sed ordine quodam, ab ipso videlicet Petro quasi à quodam capite facto initio: hoc ipso significans, aliorum autoritatem, quamuis datā à Christo, esse tamen subiectā Petro, atq; ab eius autoritate quodammodo dependere: & tamdiu eos habere autoritatem illam, quamdiu vniuntur illi suo capiti, quamdiu illi fundamento ecclesiastici ędificij inhęrent, à quo si separentur, iam non amplius pertinere ad Christi ecclesiam, quæ super illam petram ædificata est, atque ita eo ipso amittere omnem iurisdictionem quā acceperunt ecclesiasticam. Separantur autē à suo capite per schisma & hęresim. Recte proinde dicitur c. Dicimus, XXIIII. quęst. prima. Omnes omnino hęreticos & schismaticos nihil habere potestatis & iurisdictionis. Quia tamen etiam diuisi ab vnitate ecclesiastici corporis retinent, & Christianitatis, hoc est, baptismi & sacerdotij, pontificalemque characteres: hinc est, quod baptizati aut ordinati ab hæreticis aut schismaticis, ad catholicæ ecclesiæ gremium reuertentes, nec rebaptizantur, nec reordinantur.

Male citari ab illo B. Leonis sententiam.

D

Deinde linum (quod aiunt) lino male connectentes, falso assumpto aliud adijciunt, nescio an magis falsum, videlicet quod secundum nullum actum pure interiorem,

A riorem, quis vlli ſubſit autoritati humanæ aut eccleſiaſticæ. De quo non ignoro antiquam eſſe ſcholaſticorum pugnam & controuerſiam, & fortaſsis adhuc litem ſub iudice. Attamen Adriano illi VI. pontifici max. Theologo inprimis reſoluto & conſummato, vt noſtra habuerunt ſecula, quo & nos in his quondam ſtudijs præceptore, deinde in pontificatu vſi ſumus patrono, viſum eſt hanc ſententiam à peſtifera hereſi haud multum abeſſe, à qua pro Gerſone illo vix vllam excuſatione̅ accepit. Qui ex hoc principio procedens, vlterius concludit, actum interiorem non poſſe cadere ſub vllum præceptum humanum aut eccleſiaſticum. Nemo eſt qui ignorat, in exterius & contentioſum iudicium deduci non poſſe, niſi quæ ſeu teſtibus ſeu ſcripturis, aut alijs legitimis docume̅tis approbari poſſunt hominibus: ſed quod ad actus interiores, ſeu præcipiendo, ſeu prohibendo etia̅ ſub pœnis cenſuriſq; eccleſiaſticis, in quas ipſo facto incidatur, non attingat ſuperiorum autoritas, longe abeſt à veritate & doctorum communi ſente̅tia, qui etiam occultos hæreticos iuris cenſuræ, & excommunicationi prolatę à canone ſubiacere vno velut ore confitentur.

Adriani VI. cenſura de dicta ſententia.

B Nec mihi ad rem pertinere videtur illa Caietani diſtinctio de occulto per ſe & per accidens. Quaſi per ſe occultum (quale volunt eſſe actum interiore̅) nulli ſubſit humanæ autoritati: per accidens vero occultum, qua̅tumuis ſit æque aut etiam magis occultum, qua̅tumuis etiam minus deduci poſsit in humanum iudicium, quia tamen ex ſui natura tale non eſt, vtique ſubeſſe autoritati humanæ aut eccleſiaſticæ. Ex quo dicunt conſequenter, quod ſi quis in mentalem hæreſim incidat, ex hoc non ſubiacere cenſuræ aut excommunicationi prolatæ à canone: ſi vero idem ſecum ſolus ſubmurmurans, errorem quem mente concepit, exteriori verbo ſubmiſsiſsime proferat, iam excommunicatum eſſe, quantumuis æque occultu̅ ſit. Quia actus ille exterior, quantum eſt de ſe, poſſet cadere ſub humanum iudicium. Quæ mihi abſque vllo ſolido fundamento dicta videntur. Nam vbi quæſo, aut vnde ex ſcripturarum autoritate, qua denique ratione, hæc eſt fundata diſtinctio? Si enim occulti ratio in cauſa eſt, cur ſub humanam autoritatem actus non cadat, vbicunque illa adeſt, ſiue per ſe, ſiue per accidens, ſuum illum effectum operabitur. Sicut cuicunque ineſt albedo, ſuo illo modo immutat viſum & diſgregat, illud magis cui C ineſt intenſior, ſiue per ſe illi inſit, ſiue per accidens: & cuicunque ineſt calor, ſuo illo modo immutat tactum, & calfacit appropinquantia, nec in eo quicquam operatur modus quo inſunt ſubiecto, ſed tantum intentio. Quare ſi occulti ratio in cauſa eſt, cur actus quis humanæ autoritati non ſubſit, quod magis occultum eſt, minus ſuberit: quemadmodum quia albedinis ratione aliquid viſum diſgregat, quod magis album eſt, magis diſgregat: & magis calidum, magis calfacit, ſiue per ſe tale ſit, ſiue per accidens. Quanuis quod per ſe tale eſt, ſemper tale maneat, niſi demutetur extrinſecus ab illo ſuo quaſi naturali habitu: quod per accidens non ita, tamen qua̅diu tale eſt, idem prorſus operatur, ac ſi per ſe tale eſſet: vt ferrum per ſe frigidum, candens & ignitum ita calfacit & adurit, ac ſi per ſe tale eſſet.

Caietani diſtinctio parum ſolida de occulto per ſe & per accidens.

Illa vero quæ de ſcripturis adducu̅tur, male accommodari videntur propoſito. Nam illud ex libro regnorum: Homo videt quæ foris ſunt, Deus autem intuetur cor, quid obſecro ad hanc diſtinctione̅ pertinet? Nunquid ergo autoritati eccleſiaſticę hierarchię aut humanis ſocietatibus præſidentium quicquam ſubiacet, niſi D quod ſuis ipſi viderint oculis? Quid ſi audierint? Sed per videre, inquies, omnes hic ſenſus exteriores intelligit: vnde & qua autoritate hæc tibi gloſſa & additio? Certum eſt enim ſcripturam, quæ adducitur, proprie loqui de videre, vt intuitiuam cognitionem importat: quæ nobis tantum eſt eorum, quæ foris patent, at dominus etiam corda intuetur. Sed hæc ad autoritatem prælatorum, & eccleſiaſticæ hierarchiæ humaniſque & ciuilibus ſocietatibus præſidentium quid pertinent? quid denique ad humana, contentioſaque illa, forenſiaque iudicia? In quæ certu̅ eſt multa deduci, quæ ſub intuitiuam iudicum notitiam non veniunt, imò etiam interiores actus noſtros, imò intentiones hominum, quæ vt ex alijs multis probabilibus colliguntur ſignis, ita noſtro ſermone, confeſſioneque efficaciter, irrefragabiliterq; produntur. Non eſt iniuria, ſi abſit iniuriandi animus, ita & delicta ex animo pręcipue committentis pendent ac ponderantur, nunquid ergo in cauſa iniuriarum no̅ inquirit iudex de iniuriantis animo? nunquid illum non punit præcipue in iniuria? nuuquid non diſtinguit inter homicidiu̅ voluntarium, & quod præter intentionem com-

Male accommodari à Caietano ſcripturas adductas ad propoſitum.

Etiam forenſia iudicia iudicare de intentionibus hominum.

Animum hominis præcipue puniri in delicto & iniuria.

A commiſſum eſt? Fœdauit aliquis in publico imaginem principis contumeliæ cauſa, alter idē fecit, ſed citra contumeliandi animũ, nunquid inter hos nulla erit diſtinctio in humano iudicio? Nulla certe erit, ſi interiores hominũ actus non ſubſunt humano iudicio. Et quęnã obſecro ſunt vniuerſa de contractibus, teſtamentis, legatis, fideicommiſsis, vltimis voluntatibus, & id genus alia quã de humanis volũtatibus intentionibusque iudicia? Quod vero omni teſte, omni documento caret, quantũuis exterius ſit, certum eſt ad hoc iudicij genus omnino non pertinere. Mutuũ conſenſum viri & mulieris mutuo intellectũ, quod ex ſe eſt, certum eſt vinculum matrimonij inter eos parere: at fecit eccleſia, vt certis caſibus & inter certas perſonas, idem eſſet inualidus & inefficax. Nunquid ergo vel ex hoc vno palam non eſt, eccleſiaſticæ autoritatis efficaciam pertingere ad actus interiores hominum, eoſque ſubeſſe humanis, eccleſiaſticisque legibus?

Eccleſiaſticæ autoritatis efficaciam pertingere ad actus interiores hominum.

Iam & illud, quod ex apoſtolo adducitur: Nolite ante tempus iudicare, & quę ſimilia ſunt, certum eſt loqui de eo iudicij genere, de quo loquitur apud Matthæum Chriſtus, dicens: Nolite iudicare, & non iu-B dicabimini: nolite condemnare, & nõ condemnabimini. Sed hęc ad forēſia, eccleſiaſticaque iudicia, autoritatemque eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidum quid pertinēt? Nunquid huiuſcemodi diſtinctiones Chriſtus commentus eſt, cum Petro diceret: Quodcunque ligaueris ſuper terram, alligatum erit & in cœlis? An fortè actus interiores hominum ſuper terrã non ſunt? Sed hæc obiter hic, breuiterq; commemoraſſe ſuffecerat, nam prolixiorem hæc diſputatio (quam alibi abſoluimus) tractationem requirit.

Poſtremo, vt ex falſis his & male confuſis præmiſsis, videlicet: Quod iuriſdictionis autoritas inferioris ordinis epiſcopis humana tantũ commiſsione conueniat, & quod ſecundum actum mere interiorem nullius hominis quis autoritati ſubdatur, detur hæc ſequi concluſio: Inferioris gradus epiſcopos ob ſolam mentalē hæreſim non priuari ipſo facto iuriſdictionis autoritate: quæ tandē eſt hæc proſyllogizatio: Ergo neq; eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidens Romanus pontifex? Nunquid etiam hic ex ſola humana commiſsione ſupereminentem illam autoritatem obtinet, & non potius à deo & Chriſto? Itaque maior illa ad hanc concluſionem quid per- C tinet?

Quàm male ex præmiſsis quãuis falſis Caietanus concludat propoſitum.

Sed humano, inquies, miniſterio aut electione habet, quod papa ſit. Nũquid ergo etiã ab illis ſuis electoribus eſt illi ſacroſancta, ſupereminenſq; illa eccleſiaſticæ hierarchiæ præſidi neceſſaria autoritas? Niſi & ab hominibus quis dixerit cõferri gratiam, characteremq; baptiſmalē, & ſacramentorum omnium effectus, quos ſine humano miniſterio nemo accipit.

Deinde, ſecunda illa aſſumpta propoſitio, aut minor prioris ſyllogiſmi, quid obſecro ad ſecundã hanc concluſionem pertinet? Dicit prior, quam hi impugnant, poſitio, papã hæreticum ipſo facto diuini iuris autoritate priuatũ autoritate papali. Probas tu, inferioris gradus epiſcopos cõmiſſa ſibi ab hominibus poteſtate nõ priuari autoritate humani iuris ipſo facto ob ſolam interiorē hæreſim, quod ea nec iuri humano ſubſit, nec iudicio. Ergo neque papa ipſo facto priuatur papali autoritate, quam à Deo, non hominibus accepit, idq; diuini iuris autoritate, ob actũ interiorē tantummodo? ſcilicet quia nec Dei ſubeſt iudicio ſolus actus interior? Mihi ſanè videtur, etiam ſi quis ſtudio quærat male connectere aliqua, haud temere ſe inuenturũ D quod vna hac ratione peius cohæreat, & in quo plura ſint quæ refellere poſsit aduerſarius.

Miranda collectionum ineptitudo.

Iam & illud commentum de poteſtate illa miniſteriali, qua concilium deponere poſſet papam hæreticum abſq; ſuperiori vlla ſuper eum autoritate, mihi nõ ſolum omni ſolido fundamento carere, ſed eſſe prorſus falſum, imò & contradictionē implicare videtur. Quod enim ſit in aliquibus miniſterialis quędã (vt ita loquamur) poteſtas (quam electiuam hic proprie diximus) per quam poſsit fieri, vt ſit in hoc aut illo papalis autoritas, tãetſi ea vniuerſa à ſolo deo ſit, haud imus inficias: velut in ſimili in ſacramentorum miniſtris ſatis declaratum eſt. Sed quod eadem illa miniſterialis poteſtas, ſuo iam defuncta officio, & poſtquam eius velut miniſterio à deo alicui collata eſt illa papalis autoritas, rurſus poſsit auferre eandem, aut aliquã efficaciã habeat ad eius ablationem, ſeparationemque à ſuo ſubiecto, ſicut habuit ſuper introductionem, prorſus falſum eſt. Eſt enim miniſtrantis ſacramenta, baptizantis, ordinantis, conſecrãtis, miniſterialis huiuſmodi quædam poteſtas ſuper ſacramentorũ ipſorum effectum proprium, hoc eſt, baptiſmi,

Miniſterialē poteſtatem qualemcunque non poſſe auferre ſupernaturalem effectum, qui eius miniſterio introductus eſt.

A ptiſmi,ſacerdotij,epiſcopalemque characterem,ad quẽ in ratione diſponentis ſubiectum concurrit ſuſcipientis voluntas & intentio. Sed poſtquam horum miniſterio effectus ille ſupernaturalis à deo inductus eſt,iam non eſt ille amplius in horum poteſtate:nec poteſt per illorum miniſterialẽ illam poteſtatem rurſus auferri, quãuis poterat ab initio introduci, etiamſi vellet & conſentiret ille, in quo receptus eſt. Eodẽ prorſus modo eſt apud clerum vrbis Romæ,aut eccleſiam (nihil enim id refert ad propoſitũ) miniſterialis illa poteſtas, per quam fit, vt ſede vacante per electionẽ canonicã fiat papa Clemens aut Paulus,concurrente in ratione diſponentis ſubiectũ electi conſenſu: ſed poſtquã horum miniſterio,hic aut ille iã papa effectus eſt, non eſt in eorundem poteſtate papalem illã autoritatem,quæ non ab illis, ſed à ſolo deo in ratione ſuperioris cauſæ dependet,rurſus auferre,aut à ſuo illo ſubiecto ſeparare pro ſuo arbitrio. Quod vt in omnibus veriſsimum intelligas,videtur matrimoniale vinculum,à mutuo viri, mulierisque conſenſu etiam in ratione veræ cauſæ efficientis dependere:tamen quia illi ſuperuenit etiam ſacramentale vinculum, quod à
B ſolo deo effectiue eſt, miniſterialiter autẽ ad id ſe habet mutuus viri,mulierisq; conſenſus, non poteſt ſemel contractum matrimonij vinculum, nec mutuo illorũ conſenſu diſſolui. Quia vinculum illud, quod à deo ſacramenti ratione ſuperuenit, iam non eſt in humana poteſtate. Quos enim deus coniunxit,homo non ſeparet. Quod ſi à naturali quoq; philoſophia horũ ſimilitudinem & exempla petamus,hoc clariſſimè inueniemus. Nihil prorſus poſſe ſuper cuiuſcunque formæ à proprio ſubiecto ſeparationem, niſi id quod poſſit ſuper formam ipſam, aut deſtructionẽ ſubiecti. Nihil poteſt calorem ſeparare à ſuo ſubiecto,niſi quod poteſt calorem deſtruere aut ipſum calidum. Ita in formis omnibus,ſeu ſubſtantialibus,ſeu accidentalibus,hoc perpetuo verum eſt.

Poteſtatem electiuã Ro. Pon. non pertinere primo ad vniuerſalẽ eccleſiam.

Vt autem etiam hoc daremus, ad eandem illam miniſterialem poteſtatem pertinere,vt applicationem papalis autoritatis ad ſuum ſubiectum,ita & ſeparationem eius ab eodem,hoc eſt,vt electionem papę, ita & depoſitionem. Certum eſt,ad vniuerſalem eccleſiam,vt eiuſmodi, non pertinere primo electiuam poteſtatem Romani põtificis,ſed ad clerum Romanum,quos cardinales dicimus. Cum vniuerſalis eccleſia,vt eiuſmodi, nunquam poſſet exire C in aliquem electionis actum,non conuenire in vnum, non conſultare, non deligere quis Chriſtiano gregi vtiliſsimus,nõ conferre ſuffragia. Hæc enim non ad infinitam toto orbe diſperſam multitudinem, ſed ad certo numero definitos pertinent. Sed nec vllum iota ex diuino aut humano iure quiſquam proferet, ex qua appareat hanc poteſtatem primo pertinere ad vniuerſalem eccleſiam. Quin potius ſi totius ab initio eccleſiæ conſideremus hiſtoriam, hoc videbimus, penes ſolos Romanum clerũm & populum fuiſſe hanc poteſtatem, quæ poſtea ob populi inſolentiam & diſsidia apud ſolum delectum clerum, quos cardinales vocant,ſequentium pontificum autoritas & ordinatio conſtituit. Quod ſi quis dicat apud hos eſſe poteſtatem iſtã ex commiſsione vniuerſalis eccleſiæ: vbi, quæſo, conuenit aliquando vniuerſalis eccleſia, vt ijs hanc ſuam poteſtatem committeret? Si in vniuerſalibus concilijs id factum dixeris, nunquam ſanè id probabis, aut factum inuenies. Et quid illis CCC. annis ante vniuerſa concilia vniuerſalia? Eſſe itaque miniſterialem hanc eligendi Romani pontificis poteſtatẽ,non penes vniuerſalem eccleſiam, quæ D nunquã ab initio hac poteſtate vſa eſt,neq; vti poſſet,ſed penes clerũ Romanæ eccleſiæ,quẽ nunc referunt cardinales illi deſignati,epiſcopi,presbyteri & diaconi, conſtat ex ipſa rei euidentia & obſeruatione totius eccleſiæ à multis ſeculis. Quare penes eoſdem ſecundum hoc commentum eſſe deberet poteſtas illa depoſitiua papæ hæretici,& non penes vniuerſalem eccleſiam,quod nemo dixerit.

Nec videtur fundata R. D. Caietani ad hęc reſponſio,quod miniſterialis hæc poteſtas eligendi Romani pontificis ſit & in cardinalibus, & in vniuerſali eccleſia: ſed diuerſimode. In illis limitate, hoc eſt, vacante ſede. In eccleſia vero abſque vlla limitatione, ſi ſecluſo iure poſitiuo loquamur. Nam præter hoc, quod iſta dicuntur more legem ſancientis abſq; vlla autoritate & ratione, videntur etiã manifeſtè falſa. Si enim humano, poſitiuoque iure ſecluſo, poteſtas illa eligendi papæ eſt penes vniuerſalem eccleſiam: neceſſe eſt ergo, vt iure diuino aut naturali ea ſibi competat. Quod ſi verum eſt, non poſſet ea vſurpari ab alijs, neque humano aut poſitiuo iure illi auferri & committi alteri, cũ ſupra aut aduerſum diuinum & naturale ius nulla

A poſsit humana conſtitutio, aut potius præſumptio. Sed quàm eſſet, obſecro, alieniſsimum à ratione illud, aut diuinum, aut naturale ius, quod vniuerſæ eccleſiæ commiſiſſet abſolutam illam & illimitatam poteſtatem eligendi Romani pontificis: qua nō ſolum nunquā eſt vſa ab initio ad hunc vſque diē his annis M.D.XXXVII. ſed nec vnquam vti poſſet, quaſi deus & natura ſua illa iura fruſtra conderent? Mihi ſanè non videntur vlli hæc veriſimilia fore.

Repugnātiam includere, eccleſiam poſſe deponere papā hæreticū, nullo tamen caſu ſuperiorē ſuper ipſum autoritatē habere.

Nunc etiam hoc vide, quo pacto hic nō ſit euidens repugnantia: Poſſe eccleſiam aut concilium deponere papam hæreticū, & tamen nullo vnquam caſu ſuperiorem ſuper ipſum autoritatem habere? Nam ſi in caſu hæreſis deponendus eſt ab eccleſia aut vniuerſali ſynodo, neceſſe eſt, vt hęc in illum proferat depoſitionis ſententiam, & proinde hic rei ſubeat, illa iudicis perſonam induat. Sed nemo iudicare poteſt ſuæ iuriſdictioni non ſubditum. Tu enim quis es, inquit ille, qui iudicas alienum ſeruum? Sit ergo papa in hoc ſaltem caſu eccleſiæ aut ſynodo ſubditus neceſſe eſt. Et planè contradictionem implicat, vt iudex non ſit ſupra reum, atque eum in quem profert damnationis ſententiam. B Quin & alia pleraque depoſitionis ſententiam præcedant oportet, ſi iudiciarius ordo rite obſeruari debeat, quæ nec ſine coactiua ſuper papam deponendum poteſtate poſſent fieri, vt reum citare ad iudicium, examini ſubdere, vt ad interrogata reſpondeat cogere, & alia pleraque, quæ requirit ordo iudiciarius. Attamen ad depoſitionis vſq; ſententiam, ſecundum hos verus indubitatusque papa eſt. Nihil prodeſt hic ſubterfugere, & latebras aut diuerticula quęrere, dicendo eccleſiam aut concilium in hoc caſu ex miniſteriali illa poteſtate habere vim coactiuam, nō quidem ſuper Clementem papam aut Iulium, ſed ſuper coniunctionem papalis autoritatis cum iſtis: idque non ſimpliciter, ſed in hoc ſolo caſu hæreſis. Nugari enim eſt iſtud, & non ad rem reſpondere. Hoc quæritur, & hoc reſponde, quo pacto Clemens eccleſiaſticæ hierarchiæ caput, & qui principalem illam regiminis autoritatem ſuper vniuerſam eccleſiā obtinet, quo, inquā, pacto hic talis poſsit iudicio eccleſiæ aut concilij fieri obnoxius, ſuperior inferioris & ſibi ſubditi? quomodo eccleſia illius iuriſdictioni, autoritatiq; ſubdita, in ſuum caput & paſtorem, contra rerum naturam & ordinem, perſonam iudicis induere? illum cogere ad ea, quæ fert, requiritque C ordo iudiciarius? in illum proferre condemnationis, depoſitioniſque ſententiam? Hæc enim omnia neceſſario ſuperioris ſunt, & vehementem poteſtatem exercentis in ſuum ſubditum. In quibus illis tuis nugaciſsimis nugis quis locus eſt? Scilicet, non habere eccleſiam aut ſynodum, quæ hæc poteſt in Clementem papam aut Iulium, coactiuam ſuper illos vllam poteſtatem, ſed tantum ſuper coniunctionem papalis autoritatis cum eiſdem? Qui cogit Iulium aut Clementem ſuo iudicio ſiſtere, ad interrogata reſpondere, qui ſubdit examini, hic non ſuper illos, ſed ſuper coniunctionem papalis autoritatis cum eiſdem, exercet autoritatem coactiuam & iudiciariam? Quid dici poteſt aut cogitari abſurdius? Nunquid in his omnibus cogitur illa, quam hi nugantur, coniunctio, & non potius Clemens papa aut Iulius?

Vides Chriſtiane lector, quàm multis perplexitatibus ſemper inuoluatur falſitas & ignorantia, cum contra clara ſit, ſibi vndique conſonans, & perſpicua veritas. Requirit regula diuinæ legis & diſciplinæ eccleſiaſticę, vt oues paſtori, ſubditi ſuis prępoſitis obediant, non ſolum bonis, ſed etiam diſcolis: vt eorum verenda non detegant, non accuſent, ſed cooperiāt, excepta ſola cauſa pietatis & fidei. D In qua vt conniuere non licet, ita nunquam ſuum ſuperiorem iudicare, ſed ſuis illum denunciare ſuperioribus oportet, donec ad ſupremam omnium autoritatem ventum eſt: quam vnam omnium ſicut vniuerſæ eccleſiæ orthodoxæ fidei vindicem eſſe oportuit: ita ſingulari indefectibilis fidei priuilegio ſuffultam, ad confirmādos fratres in fide, libri quarti capite octauo clariſsime demonſtrauimus.

Pighij de caſu in quæſtione propoſito ſententia & reſolutio.

Illi vero omnes de caſu in quæſtione propoſito, tanquam cęci de coloribus diſputant, præſupponentes tanquam verum & indubitatum, id quod nec fuit, nec erit, nec eſſe poſsit, ſecundum legem loquor iam ordinatam à Chriſto, videlicet quod papa poſsit eſſe hæreticus: quaſi nō fuiſſet exauditus pro ſua reuerentia Chriſtus, rogans patrem ne deficeret fides Petri, pro neceſsitate totius eccleſiæ: ex qua ad illius autoritatem & definitionem referenda eſt omnis fidei quęſtio. Quod enim ab initio non fuerit, ab ipſo Petro ad præſentem vſque Paulum III. Romanus pontifex hæreticus: ſed quotquot illi ex hoc catalogo infamant huius criminis, fuiſſe reuera orthodo-

A thodoxos & catholicos, etiam memorato capite luce clarius à nobis demonstratum est. Quare ex rationibus, quas superiori capite adduximus, nobis constat vniuersalis & sine vlla exceptione conclusio: Ecclesiasticæ hierarchiæ principem ob nullum criminis casum suorum subditorum (quales omnes sunt, qui in Christi ouili sunt) iudicio fieri obnoxium, aduersus omne decorum, omnem ordinem. Nam hæresis casus ne locū in eo habere posit, Christum misericorditer & necessario suæ prouidisse ecclesiæ. Ob alia quæcunque crimina ferendos, non feriendos à subditis suis prælatos, certum est (qui ferè ob subditorum peccata à deo permittuntur cadere) nec propria temeritate & absque vlla legitima autoritate abijciendos aut iudicandos ab eisdem. Cum vel sola accusandi eosdem præsumptio longe sit grauior in subditis, quocunq; prælatorum suorum (quod criminarentur) crimine: quēadmodum superiori capite demonstratū est. Ad c. vero, si papa, quod Canonistis ferè (qui altius non respiciunt, quàm ad verba canonum) hic impingendi est occasio, prædicto capite octauo libri quarti responsum est.

Vniuersalis conclusio: Eccle. hie. præsidem ob nullius criminis casum suorū subditorum iudicio fieri obnoxium.

B

Apparentes quasdam rationes aduersus praaßertam veritatē & explicare & dißoluere.

C A P. XVII.

QVi veritatis suscipiunt patrocinium, quàm debent in eadem asserenda vti argumentis solidis, & collectionibus efficacissimis, tam non dissimulare, sed luculenter diluere apparentes rationes aduersariorū in cōtrarium. Quorum primum, quod ad præsentem controuersiam attinet, cum satis præstiterimus duobus capitibus proximis: restat nunc rationes quasdam aduersus præassertam conclusionem satis apparentes, & quibus fortè mouerentur discernendi verum à verisimili, dialecticæque non admodum periti, & explicare & dissoluere, quo fit euidētior, sibique magis constet veritas. Itaque in hunc fortè modum nobis occurrerit aliquis.

Ius naturæ hoc nos docet, hoc præcipit, vt è manibus furiosi eripiamus gladium: vt se aliosque lædentem etiam prohibeamus, vt resistamus inuasoribus, atque his, qui aliorum vitæ fortunisque imminent.

Aduersus præaßertam conclusionem Ratio I.

Sed si papa suæ aliorumque salutis negligens, gladio sibi cōmissę autoritatis in animarum perditionem & aduersus pietatem sæuiat, multos secum populos cateruatim ducit in perditionem ac præcipitium. Multo ergo magis illi, velut phrenetico, gladius ille spiritualis de manibus eripiendus est. C

Præterea, hoc maximè ad liberam communitatem pertinet, vt principem suum ad tyrannidem se cōuertentem posit corripere, atque etiam destituere ac amouere vbi desperata esset correctio, quemadmodum V. Politicorum docet Aristoteles. Sed libera est ecclesiastica societas & communitas. Ad eam ergo pertinet sui principis correctio, atque etiam incorrigibilis destitutio. *Ratio II.*

Rursus, non esset ab optimo, sapientissimoque legislatore Christo satis recte, sufficienterq; suę prouisum ecclesiæ, si membra sua infecta & putrida, ex quibus toti corpori periculum imminet, resecare ipsa non posset & abijcere. Prouidisse autē illi sufficienter, nemo dubitauerit, quisquis amorem illum immensissimū æstimat, quē erga suam demonstrauit ecclesiam. Vt ergo hæc posit, illi à Christo concessum oportet. Quid enim faceret misera ecclesia caput habens infectum & omnibus vitijs perditum, nec solum nullam corporis curam gerens, quin potius modis omnibus in salutem eius machinans? Imò hoc manifestè expressisse videtur idem ille apud Matthæum dicens: Si manus tua scandalizauerit te, abscinde eam & proijce abs te: & si oculus tuus scandalizauerit te, erue eum & proijce abs te, melius est enim tibi ad vitam ingredi debilem vel claudum, aut vnum oculum habētem, quàm cum vtrisque mitti in ignem æternum. *Ratio III.* D

Quarto, tenetur papa, cum de scādaloso crimine diffamatus est, ad sui purgationem canonicam. Quandoquidem necessaria est illi non solum conscientiæ, sed & famæ integritas, propter subditorum maximè & totius salutē ecclesiæ, cuius tenetur pręcipuam curam gerere. Ita Damasus adulterij diffamatus, Sixtus item tertius, & Symmachus, & Leo tertius, Paschalis quoque & alij plerique de obiectis sibi criminibus canonice se purgauerunt. Purgationi autem canonicæ subiectus, si defecit, iudicādus est. Potest ergo papa iudicari de scandaloso crimine.

Postremo, leguntur plerique summorum pontificum ob vitam scandalosam & perdi-

A perditam iudicati, atque ipso facto depositi: vt Felix secundus, Christophorus, Ioannes XII. & Benedictus V.

His obiectionibus vt breuiter respondeamus. Quod in prima assumitur, iuris naturę hoc est, vt prohibeamus vnūquenque ab offensione aut lęsione sui & proximorum vel inuitum, quātum in nobis est, & per nos possit fieri, etiā instrumenta illi auferendo, quæ in suam aliorumque perniciem converteret, libenter admittimus. Sed ius hoc, est facto resistere facto, vim vi repellere, nullam autem dat nobis iudiciariam aut superiorem autoritatem in eos, quos sic prohibemus, aut quibus eo pacto resistimus. Itaque etiam superioribus nostris, etiam summo pontifici in his, quæ impie tyranniceque agerent in aliorum, atque adeo ecclesię iniuriam, non palpandum, nō adulandum est, sed resistendum cum modestia, & salua eius debita obedientia & reuerentia, vt vim notorie iniustam, si inferatur, iuste repellendo. In his, quæ iniuste præciperent, in aliorum iniuriam, aut totius ecclesiæ scandalum, non obediendo, sed libere admonendo, adhibitis in hoc personis talibus, quorum sit grauis, nec illis contemnenda autoritas. C Sed iudiciariam in illos, superioremq; autoritatē nobis vsurpare nequaquam licet, neq; hoc docet ius naturæ, sed prohibet.

Ad alteram obiectionem, qua dicitur, ad liberam communitatem pertinere correctionem sui principis, atq; etiam destitutionē, si sit desperata correctio. Respondemus, qualemcunq; veritatē id fortassis habere in cōmunitate libera, quę nulli alteri subiecta est, sed ex cōmuni consensu aut electione propriū suum habet principem, cuius autoritas ab ipsius cōmunitatis consensu dependeat. Quanquam ad quem aut quos pertineat correctio delinquentium principum, superiori libro locis plerisque plenius explicatum est. Sed si sit communitas alteri subiecta, seu regno, seu imperio, à quo magistratus suos, iudices pręsidesque accipiat, si illi in administratione peccent aut delinquant, iam non est illius communitatis, eos magistratu amouere, administratione aut officio: sed ad superiorem autoritatem, à qua constituti sunt, hoc pertinet, ad eamque oportet habere recursum: qua prætermissa, si propria temeritate in eos insurgerent, rebellionis, imo maiestatis rei fierent, & merito plectendi.

Ita dominus noster Iesus Christus, hoc suum regnum, hanc monarchiam instituit C ecclesiasticam, & in eadem ipse illam hierarchiam ordinauit, ipse nobis magistratus dedit & præsides, nostro quidem electos ministerio & arbitrio, ipsius autem persungentes autoritate. A quibus si quid peccatur, iudicatur minor à superiore. Si vero quid peccauerit ille, quem ipse pręfecit omnibus, suumque nobis generalem immediatumque constituit vicarium, vnius ipsius iudicio ille subiectus reseruatusque est. Ipse ergo nobis adeundus, ipse interpellandus, vt illum aut corrigat, aut magistratu amoueat: qui cito vindictam faci et seruorum suorum ad se clamantiū, multo, inquam, citius, quàm si superiorem aliquem hominē adiremus iudicem: si modo eius verbis promissisq; crediderimus, qui æque non potest falli ac fallere. Si autem eo prætermisso propria nos temeritate insurgeremus in eius vicarium, nostro nos illum eijceremus arbitrio, illius imperatoris nostri nec expectantes nec expetentes iudicium: iam in Christum ipsum hęc iniuria pertinet, iam in illum imperatorem ac regem nostrum rebellionis, imo maiestatis crimen committimus.

Ad tertiam ferè ex his iam patet quid respondendum sit. Christus dominus no- D ster, hoc suum regnum, hanc monarchiā ordinatissime constituit, non solum sapientissimi prouidentissimiq; legislatoris, sed etiā omnipotentis principis in ea perfunctus officio: siquidem ipse eidem semper adest in omnibus, eius curam gerit ad finem vsq; seculi. Ego enim, inquit, vobiscum sum ad seculi vsq; consummationē, nec vnquā defuit aut deest illi in his casib. quibus cōstituti ab ipso magistratus haud recte suo funguntur officio, sed superiores inferiorum constituit iudices: supremi autem, & sui in hoc regno suo vniuersalis vicarij, sibi reseruauit iudicium. Nam vt illum inferiorum iudicio subderet, non ferebat rerum ordo, nec suę illius monarchiæ ordinatissima ratio. Ipse itaque nobis adeundus, ipse orationibus pulsandus, ipse excitandus est, si dormire videatur, quoties fluctuat, quoties tempestatibus agitur nauicula illa Petri: quemadmodum suo nos facto exemploque admonuit. Quē si ecclesię suæ, pie perseueranterq; oranti, quæ sibi ad salutem necessaria sunt, aut magnopere expediunt, nō adfuturum timuerimus, infideles profecto sumus & verbis promissisq; eius increduli, quę cœlo terraq; firmiora sunt. Nam cœlum, in-

 quit,

A quit, & terra transibunt: verba autem mea non transibũt. Non est longe à nobis adeũdus aut quærendus, nõ ambitiosa, sumptuosa, longinqua difficiliq; legatione petendus. Nobiscum ipse & inter nos est ad seculi vsque finem: non solum voces, sed & gemitus nostros exaudiens. Itaque si ecclesiæ necessarium erit, vt è medio auferatur aliquis suæ aliorumque salutis negligens & perditæ vitę papa, ipse interpellatus, ipse orationibus nostris excitatus, cito faciet iudicium & iustitiam, cito sedabit tempestates & ventos, cito ecclesiæ optatã tranquillitatem restituet. Non enim dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel. Quod si neque necessarium, neque vtile ecclesiæ fuerit, auferri illũ è medio, quãuis ita nobis forte videatur humano iudicio: tu quis es, qui diuino iudicio tuum præponis iudicium? qui in alienum seruũ tibi arrogas potestatem iudiciariam? Domino suo stat, & domino suo cadit IESV Christi vicarius. In quem si propria nos insurgamus temeritate, si nostro illum iudicio submittere volumus, an nõ in Christum ipsum rebelles sumus & iniurij? Sed pro nimis impletũ iam cernimus id, quod futurum prædixit Christus in aduentu filij hominis: Putásne, inquit, veniens filius hominis inueniet fidem in terra? Dif-

Nostra cura & sollicitudo præpostera non emẽdat, sed irritat nostros præpositos: nõ sanat, sed exacerbat ecclesiæ vulnera.

B fidimus diuinæ prouidentiæ, Christo eiusque promissis & verbis non credimus, & in manibus prouidentiæ nostræ vniuersa volumus esse conclusa. Ita fit vt non emendemus, sed irritemus nostros præpositos? non sanemus, sed exulceremus, magisque exacerbemus ecclesiæ vulnera. Ita fit, vt propter temeritatem præsumptionemque nostram, propter peccata nostra regnare faciat principes hypocritas, & suos sanctos contaminet, nubibusque mandet ne pluant super nos vmbram doctrinæ & regiminis salutaris. Ita nostra meretur & contumacia & infidelitas, vt nobis detur & conseruetur rex in furore Domini. Itaque vt hic concludamus: Si amotio papæ criminosi, & humanam admonitionem, correctionemque negligentis necessaria sit aut admodum vtilis saluti ecclesiæ, fiatq; pro eo oratio sine intermissione ab ecclesia, qui dubitat Christum statim eidem affuturũ, infidelis est. Si vero eo casu neglexerimus ad illum confugere, cuius solius est subiectus iudicio is, quem magistratu amoueri cupimus, & ad quem solum hoc pertinet, sed propria in ipsum temeritate insurrexerimus, quid a-

Vera sententia, quemadmodum erga papam criminosum habere se debeat ecclesia.

liud agimus, quàm illius Luciferi, nõ dei C nos demonstramus filios, imitatores videlicet facti illius rebellionis ac superbiæ, & in Christum ipsum crimen lęsæ maiestatis committimus? Quod si cessare, si dormitare nobis videatur Christus, si differre quod petimus, ipse melius nouit, ecclesię suæ nobisq; quid expediat: fidelis est, nec permittet nos tentari supra id quod ferre possumus, sed faciet cum tentatione prouentum. Porro non dormitabit neq; dormiet, qui custodit Israel. Ad illa vero Christi verba, quę in confirmationem adducuntur: Si manus vel pes tuus scandalizat te, &c. Dicimus, quod quãuis aliam, quã sonent verba illa, intelligentiam habeant, tamen vt quoquo pacto accommodari possint huic proposito, si ea perpẽdas diligentius, inuenies nostram magis confirmare, quàm impugnare sententiam. Nam docet manum, pedem aut oculum, non tamen caput, si scandalizet, amputandum. Id quod nihil dubitandum est non carere mysterio.

Christi citata verba nostram confirmare, non infirmare sententiam.

Ad quartam, qua dicitur papam infamatum de scandaloso crimine ad purgationẽ sui teneri, fatemur de charitatis debito & obligatione, atq; eo purgationis genere, q̃ vltro assumitur ad remouendum subditorum scandalum: nõ quæ imponitur à supe D riore aut iudice, quẽ nullũ habet in terris.

Itaq; Paschalis I. de imputata sibi cæde & homicidio corã XXX. episcopis, Damasus vero de sibi imposito adulterio corã XLII. (quos nec aduersarij, aduersus quos agimus, iudiciariam aut superiorem aliquam autoritatem super vniuersalis ecclesiæ episcopum habere auderent dicere) sese ex purgarunt, vt patet II. q. VII. Nos si competenter. Sic & Leo ille III. coram Carolo Magno, & cõgregata eius causa synodo (vt paulo superius audisti) cum de accusatione aduersus ipsum proposita, nihil vellent aut iudicare aut cognoscere, conscenso suggestu, & sacra euangelia manibus tenens iureiurando se affirmauit insontem. Vnde & capitalis in accusatores eius est statuta sententia.

Sic & alij, ad occurrendum subditorum scandalo, apud quos falso delati & infamati fuerant, alijs pro tempore vsi sunt purgationum modis. Vt Gregorius VII. coram Henrico quarto Romanorum rege, quem absolutum ab excommunicatione, qua aliquandiu innodatus fuerat, & admissum ad missarum solennia, confecta sacra oblatione, cũ cætera multitudine, quæ frequens aderat, ad altare euocauit, præ-

Nota hanc purgationem Gregor. VII. coram Henrico 4. Rom. rege.

fe-

A ferensq; manu corpus Dominicum: Ego, inquit, iam pridem à te, tuisque fautoribus literas accepi, quibus me insimulabas sedem apostolicam per Simoniacam hęresim occupasse, & alijs quibusdam tam ante, quàm post acceptum episcopatum criminibus vitam maculasse, quę mihi secundum scita canonum omnem ad sacros ordines accessum obstruxerint. Et licet multorum idoneorum certe testium adstipulatione crimen refellere queam, eorũ scilicet, qui omnem vitæ meæ ab ineunte ætate institutionem integerrime nouerunt, & eorum, qui meæ ad episcopatum promotionis autores fuerunt: ego tamen ne humano potius quã diuino testimonio niti videar, vt satisfactionis compendio omnem omnibus scandali scrupulũ de medio auferam, ecce corpus dominicũ quod sumpturus ero, in experimentum mihi hodie fiat innocentiæ meæ, vt omnipotens Deus suo me iudicio, vel absoluat obiecti criminis suspicione, si innocens sum, vel subitanea interimat morte, si reus. Hæc & alia, vt solenne est, pręfatus verba terribilia, quibus Deum causæ suę æquissimũ iudicem & innocentiæ assertorem adesse precabatur, partem dominici corporis acB cepit. Qua liberrime absumpta, cum populus in laudes dei, innocentiæ eius congratulatus aliquandiu acclamasset, tandẽ impetrato silentio, conuersus ad regẽ, si se innocentem sciret à mole capitalium criminum, quibus à regni principibus coram se quotidiè accusabatur, hortatus est idem facere quod se facientem vidisset, ita & seipsum compendiose liberaturũ longę concertationis ambiguo, & ecclesiã Dei scandalo. Sed ille, qui sibi male erat conscius, tã horrendi examinis aleã ne subiret, alias excusationes, tergiuersationesq; inuenit. Hęc ideo adscripsi aliquanto prolixius, vt intelligeres, qualinam purgationi se submiserunt aliquando Romani pontifices, non equidẽ coacti, vt audisti, sed sua sponte, & vt satisfacerent imbecillioribus. Ita ad multa frequenter se demiserunt sancti põtifices ob subditorum infirmitatem & ædificationem, aut quo se humilitatis exemplum præberent cæteris, ad quę minime tenebantur secundum autoritatem & rationem officij, quæ in consequentiam trahi nõ possunt. Quemadmodum de Petro testatur beatus Gregorius II. q. VII c. Cum Petrus, dicens in hęc verba: Petrus potestatem regendi acceperat, & tamen idem Apostolorum primus querimoniæ contra eum à fidelibus factæ, cur ad gentes intrasset, non ex officij potestate, qua C posset dicere: Oues pastorem suum non accusent, nec reprehendant, sed ex autoritate diuinæ virtutis, qua gentes acceperant spiritum sanctum, respondit.

Ad id quod postremo loco adducitur, etiam de depositis quibusdam Romanis pontificibus, hoc breuiter respondemus, Iuris, non facti hic à nobis disputari quæstionem. Ita etiam multi à tyrannis relegati, occisi, trucidatique sunt: sed quid fieri debuerit, non quid à nonnullis impie factum sit, hic nos demonstrasse. Quanquam hoc etiam certũ sit, nullum fere omniũ, quos hi depositos commemorant, fuisse indubitatum Romanum põtificem. Felicem, quẽ primo loco enumerant, constat ab impio, hęreticoq; imperatore Constantio, substitutũ fuisse viuenti Liberio, & pro fide orthodoxa relegato exilio, cui inde reuertẽti quod ille cesserit, nihil mirum est. Nec opus erat deponere, quẽ constat nunquam fuisse pontificem. Idem de Christophoro, quem commemorant, æque certũ est. Nam Leonem V. qui Benedicto IIII. successit, electum & pontificatu inauguratum post dies aliquot idem eius familiaris existens, nefaria proditione D & coniuratione captum coniecit in carcerem, & cathedram inuasit apostolicam. In qua cum non ferretur à clero & populo, illorum iustæ aduersus se indignationi ac vindictæ se subtrahens, in monasticam vitam coactus se condidit. In locum itaque Leonis illius interim demortui (vt creditur) ex dolore animi, Sergius III. libera electione suffectus est.

Nullum vnquam Rom. pontificũ vel de facto depositum, cuius certa fuisset electio.

De Felice.

De Christophoro.

Ioannis vero XII. & Benedicti V. continens est historia: sed talis, quæ non aduersatur, imo suffragatur & subscribit nostrę sententiæ. Ille enim sceleribus ac probris omnibus coopertus pontifex, & modis congruentibus frustra sępe admonitus & ad meliorem frugem reuocatus à cardinalibus, cum eius corripiendi causa ijdem Romam euocassent Ottonem I. imperatorem, tunc fortè agentem in Italia, scelerum suorum conscientia stimulatus aufugit in Campaniam: atque ibidem inter feras in montibus delitescebat, vnde communi principis & patrum consensu publica legatione Romã reuocatus, cum redire recusaret, quamuis oblata securitate vt libere residere posset in sua cathedra, præcipiti consilio Leonem quendam eius nominis VIII. illi tanquam desertori suæ cathedrę

Ioannis XII. & Benedicti V. notanda historia.

A cathedræ superordinarũt põtificẽ. Cuius mox pœnitentia ductiRomani, cõsiderantesq; præter ius, fasq; egisse, qđ viuẽti adhuc Ioanni, quantumuis scelerato, quantũuis suæ sedis desertori & profugo, superinduxissent alium, eiecerũt ante omnia Leonem illum, & Ioannem quoquo pacto reducere satagunt. Ille vero ad imperatorem haud longe adhuc ab vrbe agentem confugiens, hac re exasperatum facile induxit, instructa acie Romam repetere, & Romanos cogere, vt se reciperent. In qua rerum trepidatione quamuis Ioannes ille è viuis derepente sublatus, ademisset Romanis illum scrupulum, liberumq; fecisset, vt imperatoris voluntati accommodare se possent, vel de nouo in electionem Leonis illius cosentiendo, & vim certo imminentis sibi belli auertere: omne tamen periculum decreuerunt subire potius, quàm perniciem exempli eiusmodi transmittere ad posteros. Et quamuis aduentanti hostiliter imperatori pacis oratores mitterẽt obuiam, Benedictum tamen eius nominis V. non illum Leonem superinductum viuenti, sibi postulabant concedi pontificem. At imperatore iam iurato in verba & fidem Leonis, tanquam suo promoti suffra-
B gio, illi nullo metu deterriti instantis periculi & potentißimi exercitus iamiam imminentis vrbis excidio, elegerunt nihilo minus Benedictum, & in sede B. Petri consecratum de more collocarunt. Quos tandem diuturna & arctißima obsidione pressos, in qua modium furfuris triginta aureis venijsse testantur historiæ, ad deditionem imperator coegit, & abducto in Germaniam Benedicto, Leonem vi armisque intrusit in beati Petri cathedram, quã Deo vindice haud diu occupare permissus est.

Hæc est lector Christiane Ioannis 12. & Benedicti 5. historia. In qua nihil audis nostræ repugnans sententiæ, imò eidem publicè subscripsisse Romanorum conscientiam. Et quamuis præcipiti ante consilio, abrogato sceleratißimo pontifice, in eius locum elegissent Leonem illum, virum haud indignum alioqui pontificatu: tamẽ continuo ad saniora consilia reuersi, intellexerunt præter ius & fas se egisse, & omnia extrema perpeti maluerunt potiùs, quàm exempli eiusmodi (vt dictum est) perniciẽ transmittere ad posteros.

Præter hos quotquot memorantur Ro. pontifices, quomodocunq;, seu iure, seu iniuria redacti in ordinem, dubiam eorundẽ & in discordia celebratam electionẽ inue- C
nies. Quomodo Constantiensi cõcilio tres vno tẽpore (sub quibus incerta sui rectoris & capitis, maxima omniũ confusione & scandalo diu laborarat ecclesia) simul abrogati sunt, & in locũ eorundẽ vnus certusque electus Martinus quintus. In Basiliẽsi vero, nouo more peßimoq; cõsilio & exẽplo idem aduersus Eugenium indubitatũ pontificem tentatum est, & in locum eius Amadeus quidã electus, sed frustra, & sine vllo effectu. Nam hunc nemo, illum vero vniuersa Christi ecclesia, etiã post illud Basiliense conciliũ, recognouit, ꝓ indubitato põtifice & pręside hierarchię ecclesiasticę.

An quo casu congregari ac celebrari poßit vniuersale concilium præter autoritatem sedis apostolicæ.

CAP. XVIII.

Tametsi concedant omnes, generalia concilia apostolicæ sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritate, regulariter conuocari, celebrariq; oportere: fere tamẽ etiam inter omnes conuenit, quibusdam D
casibus præter illius autoritatem conuocari, celebrariq; posse: quanquam in casibus ilis haud inter omnes cõueniat. Nam Constantiensis, Basiliensisq; conciliorum assertores plus nimio tribuentes autoritati conciliorum, super autoritatem ecclesiasticæ hierarchiæ capitis, plures etiam admittũt casus eiusmodi. Quos omnes Gersonus ille summatim colligens, sub tribus generaliter cõprehendit. Primus: Si desijt esse Ro. pontifex, hoc aũt trifariã arbitratur posse fieri, videlicet aũt morte eius naturali, aut morte (vt dicit) ciuili, vt si cadat in mentis alienationem perpetuã, aut in captiuitatẽ, ita vt ad eum accessus non pateat, aut morte canonica, vt si sit depositus. Secundus: Si requirat ecclesiæ neceßitas conuocari concilium, ille autem requisitus conuocare pertinaciter renuat, præsertim si ipsum res tangat. Tertius: Si concilium postquam est congregatum legitimè, tempus & locũ pręstituat pro celebrando futuro concilio, vt in Constantiensi, Basiliensiq; concilijs factum extitit. Canonistæ plerique aliter & rationabilius hos casus enumerant, duos fere afferentes, vt Alexandrinus in c. Synodum, 17. dist. & Felinus in c. Super literis, extra, de rescrip. quos sequuntur & alij. Primus, cũ papa deponi potest legitimè. Hoc enim

Casus, quib. præter autoritatem Ro. pontificis celebrari possint concilia.

enim

A enim omnes supponunt in casu posse fieri ex c. Si papa. 40. dist. Quo posito, nihil dubium est etiam eo inuito congregari posse concilium, quod contra se, aut in sui depositionem nunquam conuocaret ipse, aut conuocari sineret, si res tota ab ipsius tantum dependeret consensu & arbitrio.

Secundus, cum est dubia, incertaq; electio, nec scit catholica ecclesia, quem velut suum caput & ecclesiasticæ hierarchiæ principem sequi debeat.

Pighij sententia, nullo casu contra apostolicæ sedis autoritatem celebrari posse concilium.

Nobis vero in hac quæstione quid tenendum sit, ex his, quæ hactenus demonstrata sunt, satis fieri potest perspicuum. Nam si omnis conciliorum autoritas, etiam vniuersalium, omnium actionum synodalium robur & firmitas ab autoritate ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis prorsus dependeat, vt euidentissimè demonstratum est, vt aduersus eiusdem autoritatem congregari non posse vniuersalem synodum: ita etiam vbi legitimè congregata esset, nihil tamen omnino posse agere, eadem sibi autoritate resistente, æque certum est: sed præter apertam quandam rebellionem, conspirationemque subditorum aduersus suum caput & principem, nihil planè vtilitatis habere B cõgregationem eiusmodi. Neq; enim aduersus ipsum Ro. pontificem: vt quem nullo vnquam casu subijci humano iudicio demonstratum est, nec in alijs quibuscunq; negocijs & causis ecclesiasticis, quas vniuersas, grauiores modo & difficiles, apostolicę sedis & ecclesiasticæ hierarchiæ præsidis autoritati specialiter reseruatas ab initio, 6. & 7. capitibus huius efficacissimè demõstratum est.

Quid ergo, inquis, si vt congregetur vniuersale concilium curandorum ecclesiæ vulnerum requirat necessitas, & papa instantissimè requisitus conuocare, pertinaciter renuat?

Si ille quod sui officij est facere negligat, habet iudicem suum, tibi vero, quod ad illum propriè pertinet, vsurpare nequaquam licet. Quid autem eo nobis casu faciendum sit, quid datum, relictumq; remedij, paulo ante indicauimus, nempe adeundus nobis, pulsandusq; pia, perseuerantiq; oratione imperator noster Christus, ad ipsum clamandum, vt suæ prouideat ecclesiæ, cuius necessitati si nostris fideliter interpellatũ orationibus affuturum nõ confidimus, ꝓ qua mortẽ oppetijt, nihil sanè est, qđ per nos deo Christoq; nõ fidentes, nostráue opa, vtiliter posse fieri sperandũ est.

Vnico casu præter apostolicæ sedis autoritatem celebrari posse vniuersale cõcilium.

C Vnũ itaq; omnino casum inuenio, quo præter apostolicæ sedis autoritatem conuocari, conuenireq; possit, aut debeat vniuersale, aut saltem medij generis conciliũ, contra vero huius sedis autoritatem, quod id liceat, prorsus nullum. Est aũt ille, cum ob dubiam, incertamq; electionem est inter alquos de papatu contentio, quo scire possit vniuersalis ecclesia, quem velut suũ pastorẽ & rectoẽ sequi debeat, ob quẽ casum Constantiense conciliũ celebrari cœptũ est, & grauissimũ illud schisma, quo vna sub tribus incertis põtificib⁹ laborabat & dissecabatur ecclesia, è medio sustulit. Sed & alia pleraq; eandẽ ob causam, & à q-bus idẽ factũ est, celebrata legimus. Siquidẽ & Henrici II. tẽporibus tres etiã simul se gerebãt pro summis põtificibus, Benedictus IX. Syluester III. & Gregorius VI. Quibus omnibus imperatoris cura & instantia, congregata Romæ synodo, abrogatis ab eadem, reprobatis, iudicatisque nothis ac illegitimis, Sindegerus Bambergẽsis episcopus concordi electione canonice assumptus est, cui Clementis II. indita fuit appellatio.

Eiusmodi cõcilia nihil posse præter vnũ illud, ob quod licite congregari possunt.

Sed cõcilia eiusmodi, præter vnũ illud, ob quod licite conuenire possunt, determinationem videlicet illam, quis ex pluribus habendus sit pro pastore vniuersalis ecclesiæ, & põtifice legitimo, aut vbi hoc discerni nõ possit, sitq; eam ob causam nemo ex D illis habendus pro tali, cum vt duo pluresue sint, non patiatur vnitas ecclesiæ, quę ad concordem vnius electionem procurandam, celebrandamq; pertinent, si quid alterius rei, aliorumq; ecclesiasticorum negociorum, quæ ad autoritatem præsidis hierarchiæ ecclesiasticæ & apostolicæ cathedræ peculiariter pertinere demonstratum est, sibi vendicent, nullius plane autoritatis aut momenti est quod ab illis agitur. Quare in Constantiensi synodo, præter illam eius schismatis extinctionem, & Martini V. canonicam electionẽ, quicquid eandem præcessit aliorum, nihil ritè legitimeq; factum est, nec præterea vllius prorsus momẽti sunt vniuersa eius decreta, nisi si quæ fortè eorum ab ipso Martino eiusq; confirmatione robur autoritatemq; acceperunt. Quemadmodum ad oratorum regis Poloni instantiam, requisitionemque approbauit, quæ in materia fidei, aduersus Ioannem Vvicleff, Ioannem Huss, & Hieronymum de Praga, hæreticos acta definitaque fuerant, vt patet ex eius concilij sessione vltima, in qua legitur dixisse Mar-

Decreta Constantiensis concilij nullã autoritatem obtinere, nisi quatenus à Martino V. confirmata sunt.

A Martinus,quod omnia & ſingula determinata,concluſa & decreta in materijs fidei per illud concilium conciliariter, tenere & inuiolabiliter obſeruare volebat, nec vnquam contrauenire quoquo modo. Et quod ipſa ſic conciliariter facta approbaret & ratificaret,non aliter,nec alio modo. Quin & ſpecialem bullam edidit condẽnationis eorundem,approbationiſq; ſynodalis aduerſus eoſdem ſententiæ. Quæ quod etiam ex ipſius concilij conſcientia, aut ſaltem ſaniorum quorunq;, qui eidem interfuerant,autoritatem momentumque habitura non credebatur apud præſentes & poſteros, niſi accedente confirmatione eiuſmodi, propria ſua confeſsione prodiderunt, orantes iam electum pontificem, vt acta per concilium aduerſus illos hæreticos firma eſſent,& autoritatem haberẽt. Quæ ſi etiam ante electionem Martini ex ipſa ſynodali,omniumq́; ſuprema(vt imaginantur illi) autoritate iam dudum firma, rataq́; fuerant, quorſum ergo orant eundem,vt robur habeant,autoritatemque illis impartiat?

Gerſonis error hac in re conuincitur.

Quantum ergo hac in re,& quàm longe à veritatis ſcopo aberret Gerſonus ille,facile perſpicuum cuique crediderim. Qui B vnicum hunc caſum prætermittens, quo ſolo præter autoritatem Rom. pontificis rite legitimeque celebrari poſsit vniuerſale concilium,alios tres comminiſcitnr longe falſiſsimos.Primum dicens,ſi deſijt eſſe Rom.pontifex.Secundum,ſi conuocari concilium requirat eccleſiæ neceſsitas, at ille vt oportet requiſitus,conuocare pertinaciter renuat:præſertim ſi ipſum res tangat præcipue. Tertium, ſi concilium iam congregatum legitime, & locum & tempus præſtituat pro celebrando futuro concilio. Vltimi duo caſus ex eo pendent, q̃d ponit ipſe in concilijs autoritatem ſimpliciter ſupra eccleſiaſticæ hierarchiæ principes.Id quod falſum euidenter irrefragabiliterque demonſtratum eſt. In primo autem caſu,cum deſijt eſſe Romanus pontifex,hoc eſt,vacante ſede, quorſum attinet celebrari concilia?Cum certiſsimo demõſtratum ſit,abſque Romani pontificis autoritate nihil prorſus vtiliter, ſtabiliterúe fieri ſtatuique poſſe à concilijs, à qua pendet omnis eorum autoritas:& ſine qua,nõ concilia, ſed conſpirationes ſeditioneſq́; ſunt: eamq́; ob rem,tam apoſtolicis,quàm Niceni concilij canonibus aperte prohibitum, præter huius autoritatem celebrari concilia:niſi fortè,ſicut ad tollendum exortum, ita ad prohibendum imminens C ſchiſma eccleſiæ.Vt ſi non cõueniret,quinã eſſent electores indubij, aut ſi ipſis inter ſe diuiſis ſchiſma timendum foret eccleſiæ.Eo ſiquidem caſu,vacante ſede,locus foret legitimo concilio.Sed quid quãtúmue ad eius pertineret autoritatem,iam nunc explicatum eſt.

Falſa Gerſonis imaginatio de triplici modo quo cõtingeret vacare ſedẽ apoſtolicam.

Quod vero exiſtimat ille tribus modis fieri poſſe vt vacet ſedes,aut vt deſinat eſſe Ro.pontifex,vt morte eius naturali, ciuili & canonica. Ciuilem mortem eſſe dicens, ſi in captiuitatem incidat,ita vt ad eum acceſſus non pateat, aut ſi cadat in mentis alienationem perpetuam.Canonicam vero, ſi à concilio deponatur. Ego ſane nullum vacationis modum noui alium, quàm ſi naturæ debitum perſoluat pontifex & moriatur morte naturali, vt ipſe loquitur: aut forte,ſi ſpontanee papatui renunciet,& admiſſa receptaque fuerit renunciatio.Canonicam vero illam mortem,hoc eſt,depoſitionem,locum nõ habere in Romanis pontificibus,iam ſatis demonſtratum eſt. Solius enim dei, non humano ſubſunt iudicio. Quod autem ob ciuilem,quam ipſe dicit mortem, hoc eſt, captiuitatem,non deſinat eſſe Romanus pontifex,an non demonſtrat Lucas in Actis apoſtolicis? Nam D cum Petrus ſeruaretur in carcere, nequaquam primitiua illa conuenit eccleſia ad ſucceſſorem illi deligendum: ſed oratio, inquit ille, fiebat ſine intermiſsione pro eo ab eccleſia: nos inſtruens quid etiã nobis in eiuſmodi caſu faciendum ſit. Similiter cum perfidus ille imperator Conſtantius per Theodoram Calliopam Italię Hexarchum,Martinum ſanctiſsimũ pontificem catenis vinctum ad ſe Conſtantinopolim duci feciſſet, & inde Cerſanam Ponti ciuitatem (vbi & beatus Clemens Romanus præſul longe antea exulauerat) relegaſſet exilio:nunquid clerus populuſq́; Romanus continuo proceſſerunt ad alterius electionem pontificis?Neque enim ſolum expectauerunt eius mortem, ſed cum iamdudum obijſſet in exilio, nec tamen mortis eius ſatis certa perferrentur indicia, vacauit ſedes poſt eius obitum anno integro & menſibus duobus.Vides itaque lector Chriſtiane, quid ſit huiuſmodi in rebus ex ſuo capite quæ videntur adſtruere, ſophiſmataque ocioſe connectere abſque vlla antiquitatis eccleſiaſticæq́; hiſtoriæ notitia?

Mortem canonicam locum nõ habere in Romanis põtificibus.

Per captiuitatem à pontificatu non cadere.

Iam ad eandem notam pertinet, quod dicit de mentis alienatione perpetua.Mallem

A lem equidem protulisset vnum aliquem ex omnibus, qui ab initio fuerũt, Ro. pontificibus, qui incidisset in mẽtis alienationem perpetuam, demonstrassetq́; quid eo casu fecisset catholica Christi ecclesia: cuius & nos exempli in occurrẽte casu simili imitatores facti ab errore vindicaremur. Sed bene habet, nunquam id accidisse ab initio annis quindecies centenis. Quo intelligant etiam Christo curæ esse hanc Petri cathedram, à qua pendet salus vniuersę suæ ecclesiæ, foreq́; perpetuo. Quod enim hactenus illius prouidẽtia nunquã accidit ab initio, eodẽ curante prouidenteq́; nec futurum vnquam confidimus. Et hæc pro ecclesiasticæ hierarchiæ, præsidentiumq́; in eadem principalis illius autoritatis defensione sufficere mihi videntur.

De casu perpetuæ alienationis mẽtis.

Exhortatio.

Superest ad eius vnitatẽ, Christianamque conseruandam cõcordiam propheticis illis verbis mutuo nos exhortemur: state, inquit ille, super vias & videte ac interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & inuenietis requiẽ animabus vestris. State, inquã, fixi & immobiles, & doctrinis nouis, varijs aut peregrinis nolite abduci, nolite aurẽ adhibere his qui vos captant, qui ad vestra vobis desideria loquuntur, qui nouitate aliqua placere B quærunt, & sui admirationem apud simplices & indoctos facere: sed inquirite de semitis antiquis quæ sit via bona, per quã ante annos mille & toties cẽtenos ambulauerunt patres vestri, quam demonstrauerũt & suo sanguine signauerũt tot myriades martyrum, q̃ docuerunt tot milia confessorum, & ambulate in ea securi & confidenter. Et inuenietis requiem animabus vestris. Nõ te prætereat (inquit ille) narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniã ab ipsis disces intellectũ. Quod si qui vobis dixerint, ecce hic est Christus, ecce illic, ecce in solitudine, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere, vbi enim est corpus, congregãtur & aquilę. Dicit, inquit ille Origenes, qui nos seducere voluerit & docere veritati contraria: Ecce hic est Christus, vnum aliquẽ ex euangelio locum proferens. Dicit quoque & alterius autor erroris: Ecce illic, alium similiter locum proferens, quo illum ipsum asserat. In hunc modum de lege, de Prophetis & apostolis vnusquisq; profert, quibus in veritatis speciem transformet suum mendacium. Quoties tamen canonicas scripturas nobis proferunt, quibus omnis Christianus consentit & credit, nos,

Vbi Christus & veritas.

In Matth. hom. 29.

Vitanda & perpetuo memoranda.

inquit, illis credere nõ debemus, nõ exire C à prima ecclesiasticaq́; traditione, neq; aliter credere, nisi queãdmodum per successionẽ ecclesię dei tradiderũt nobis. Aduersus q̃ quicquid illi nobis dixerint, quibuscunque palliatum diuinarum scripturarũ oraculis, obaudiemus: & velut ad voces incantantium, aures nostras obturabimus. Est enim illorum sermo ad nocendum efficax, præsertim apud imbecilliores in fide. Si nouum sibi illuxisse glorientur veritatis spiritum, & post tot secula in se solos iam tandem peruenisse, autore monitoreque Christo, pili non faciemus. Est enim (inquit ille) veritas fulguri similis egredienti ab Oriente & apparenti vsque ad Occidentem. Non latet in occulto, in angulis aut penetralibus, sed refulget in vniuersa ecclesia. Quod si quædam non ita manifestè apparent nostræ fidei & diuinarum scripturarum mysteria, vbicunq; est corpus, illic congregantur & aquilæ. Congregantur, inquit, non vultures, non corui, sed aquilæ. Illæ, inquam, aquilæ, de quibus propheta dicebat: Pennigerabunt sicut aquilæ, & current & non laborabunt, ibunt & non esurient. Illarum itaque aquilarum viam volatumque in ijs contemplabimur, illas sequemur duces itineris, cum D eisdem ad catholicæ ecclesiæ corpus aggregabimur. Eamque, quam maxima & antiquissimæ autoritatis Romana ecclesia, à gloriosissimis apostolorum principibus Petro & Paulo fundata atq; instructa, ab eisdem traditionem accepit, per episcoporum successionem continuam ad nos peruenientem sequentes ac proferentes (vt illius Irenæi verbis dicam) confundemus omnes illos, qui sibi placentes, seu vana gloria, seu cæcitate aut ignorantia, aliter quàm oportet, colligunt. Cum qua qui non colligit, spargit. Super illam enim petram, inquit Hieronymus, ædificatam ecclesiam scio. Illi ergo quicquid non vnitur, quicquid non innititur, ruina est, nec ad ecclesiastici ædificij vnitatem pertinet, extra quam qui deprehensus fuerit, peribit superueniente diluuio. Ad illam itaque confugiemus velut ad sacrã ancoram, velut ad orthodoxę fidei magistram & regulam, si quid turbæ, si quid dubij, si quid nouitatis inter nos exortum fuerit. Inde audiemus nobis loquentem Christum, qualiscunque tandem sit, qui in eadem præsederit. Audisti enim eius cathedræ priuilegium, & pro cuius fide ad confirmandos fratres singulariter rogauerit Christus,

omni Christiano sententia.

Catholica veritas refulgens in vniuersa ecclesia.

Sequenda fides Ro. ecclesia.

Illi qui non vnitur, ab ecclesia diuisus est.

A exauditus vtique pro sua reuerentia. Quare qui extra sunt, ingredi studeant, dum tempus habent, reuertantur ad pijssimæ matris gremium, conentur recipi in illam nauiculam Petri, quæ sola, quos suscepit, naufragante mundo illæsos exhibet. Aliena pericula nos doceant ac prudentes faciant. Videtis, quo euanuerint tot magnificæ totius orbis ecclesiæ, vt factæ sint in rapinam, in desolationem, in conculcationem omnium bestiarum agri: solas iamdudum superesse incolumes, quæ Petri magisterium agnouerunt & sequutæ sunt, & quas complexa seruauit illa arca, in qua Petrus gubernator est. Nos vero qui intus sumus (quod per nomé domini nostri Iesu Christi Paulus obsecrat) id ipsum dicamus omnes, nec sint schismata in nobis, sed compositi omnes in eodem sensu eademque sententia, versemur cum timore ac tremore in ecclesia, tanquam in regno Christi, tanquam in domo dei viuentis: suam quisque stationem obseruemus diligenter, & vocationi, ordini, officioque nostro satisfaciamus. Qui subditi sunt, iuxta Apostoli præceptum, cum omni reuerentia obediant præpositis suis, nec merita personarum, sed officia sacerdotű considerantes, B debitum illis honorem dependamus. Sed & illi quoque sui officij memores, non indignos se exhibeant eo, quo perfunguntur, ministerio: siquidem (quod vere dixit quidam) irreprehensibiles esse omnino conuenit, quos necesse est præesse corrigendis. Talem quisque gerat curam sibi commissi gregis, tanquam districtissimo iudici de illis omnibus rationem redditurus, tanquam de cuius manibus requiretur, si quid fortè ex illis sua culpa perierit. Breuiter obseruemus quique suam stationem, suoque ordini & officio quique satisfaciamus. Quod si fecerimus, sentiemus quàm sit bonum & iucundum habitare fratres in vnum, & derepête restitutam ecclesiæ suam faciem, suum decorem videbimus & lętabimur. Sin neglexerimus, timeamus notissima diuinæ indignationis vltionisque exempla in eos, qui conati sunt tabernaculi vnitatem scindere, aut alienum sibi in eo officium vsurpare. Tantopere Israeli indignatus est dominus, quod se diuisissent à domo Dauid, & Hierosolymis relictis (vbi erat vetus illa Mosaica cathedra) secessissent in Samariam, vt demolitus sit eos, dederitque in direptionem, ac planè abiecerit à facie sua. Quibus missus homo dei, ad sua C ipsis scelera exprobrandum, imminentemque iam vltionem diuinam prædicẽdum, panem apud illos edere & aquam bibere districtè vetatus est, ad nostram nimirum eruditionem, eo ipso nos instruens diuina sapientia, quantopere detestetur schismaticos. Quod cum ille humanitatis quodam sensu, precibus videlicet illorum victus non custodisset, inde regrediens in præuaricationis pœnam à leone discerptus est. Quin & in euãgelio, clariorem nobis intelligentiæ lucem aperiens, eosdem illos schismaticos, velut gentiles & ethnicos habendos nos docuit. Nam missis primum in salutis ministerium discipulis: In vias, inquit, gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne ingrediamini, sed ite potius ad oues quæ perierunt domus Israël. Si ire iussi sunt ad oues perditas domus Israel, prohibiti autem ad Samaritas ingredi, clarissimè vtique significauit eosdem ad domum Israel non pertinere: quamuis esset Israelis pars maxima, sed cum gentibus connumerãdos, quæ ignorant deum: hoc ipso nos docens, schismaticos cum infidelibus eodem apud se loco haberi, ne de fide sua sibi blãdiretur schismaticorum quispiam. Schismaticum D autem esse, quicunque recusat subesse ecclesiasticæ hierarchiæ capiti, quicunq; secedit à principali cathedra, vt tunc Mosaica, ita nunc apostolica (ad quod nũc isti velut classico omnes concitant) supra toties demonstrauimus. Quin & Dathan & Abiron, quos cũ suis omnibus dehiscẽs sub pedibus terra absorbuit, viuosq; demisit ad inferos, Chore quoq; cum ducẽtis quinquaginta viris, quos vindex cœlestis flãma deuorauit, Saul itẽ à regio abiect᷒ honore, Ozias quoq; rex lepra percussus, notissima sacræ exempla historiæ nobis documento sunt, quantopere detestetur deus, qui ordinem tabernaculi à se cõstitutum quoquo pacto inuertere, aut alienas sibi in eo partes conantur inuadere. Quare vel timor tam horrendæ præsentisque vindictæ nos cohibeat ab excitandis subditorum aduersus suos præpositos turbis ac seditionibus, concitandisque schismatibus. Quæ & aliam semper se nequiorem sororem adducunt secum, nempe impietatem hæreticam, quæ sorores sunt peccatricis Hierusalem, vt pulchrè in Ezechielem Origenes explicat. Aut enim incomitatum non venit schisma, aut absq; peiore se comite diu non subsistit. Vbi sunt, inquit

Qui extra sunt, ingredi studeant.

Qui intus sunt, fidei vnitatem conseruent.

Subditorum & præpositorum officia mutua.

Vnde expectandus ecclesiæ decor reformatio & vnitas.

Schismaticus quis.

Horrenda exempla diuinæ vltionis in eos, qui ordinẽ tabernaculi inuertere, aut alienas sibi in eo partes inuadere conantur.

Sorores pene indiuiduæ schisma & hæresis.

A quit ille, schismata, ibi hæreses, ibi dissensiones: vbi autẽ virtus, ibi vnio, pax & concordia. Ad quã omnes nos perducere dignetur ipse vnitatis pacisque autor & com C mendator, Christus Opt. Max. cui honor & gloria.

ECCLESIASTICAE HIERARCHIAE LIBRI SEXTI ET VLTIMI FINIS.

RATIO COMPONENDORVM DISSIDIORVM, ET SARCIENDAE IN RELIGIONE CONCORDIAE, PER ALBERTVM PIGHIVM CAMPENSEM, DIVI IOANNIS VLTRAIECTEN. PRAEpositum, ab ipso autore summa diligentia sub mortem recognita.

Stupenda res est, hæretici hominis pertinacia, cuius ingenium vt prodiderunt omnes omnium seculorum hæretici, ita nostra tempestate
B qui hæc introduxerunt, quibus misere discerpitur ecclesia, in religione dissidia, non degenerare se à suis illis patribus ac progenitoribus demonstrant, sed eorum se produnt germanos filios. Quorsum hæc præfatio pertineat, mox Christiane Lector intelliges. Legi Martini Buceri libellum, quo acta in Ratisponensi conuentu, pro sarcienda in religione concordia explicat: nec legi sine magno animi dolore. Non quod mihi nouũ quid in eo, inopinatum, inexpectatúmue inciderit, sed quod meam ab initio de illorum animo, quem gererent erga conciliandam eandem illam in religione cõcordiam, deque vniuerso illorum tractatuum fructu & euẽtu, coniecturã, diuinationemque (quam tamen optabam re ipsa redargui) palam euidenterque confirmarunt. Conabimur itaque huius mali, illiusque nostræ diuinationis, quã subsequuta (proh dolor) comprobauit rei euidentia, causam rationemq; explicare, & demonstrare, quę mihi videatur, & semper visa sit efficax ratio reparandæ conseruandæq; in religiõne concordiæ. Vnde & cur ad eã acta tentataq; hactenus non profuerint admodũ, imo contrarium magis effectũ habuerint, non erit difficile intelligere. Nec minus, quam ille parum syncere acta illa Ratisponensia explicet, & inuidiam omnem minus cõciliatæ in religione concordiæ falso in alios transferat. In quam ipsi vt hæc dissidia perniciosissima introduxerunt, ita non cessant, sed obstinatissimis animis adhuc pergunt ea disseminare & spargere latius. Verum vt eam rationem aliquanto explicemus luculentius, paulo altius exor D
diendum est, & ante omnia ponendum ob oculos, quam sit perniciosum in religione dissidium, quanto odio & execratione digni illius incentores hæretici. Quam notam, cum qui vere tales sunt, nõ tamen agnoscant, sed in alios transferant, velut in tabella quadam seu speculo deinceps verã hæretici viuamque exprimemus imaginẽ, ad quam respicientes, & se & alios, quisque ad quod genus pertineant, facile & certo dijudicare poterit. Postremo loco rationẽ indicabimus, qua & tolli introducta in religione dissidia, & sarciri, constitui conseruarique possit concordia. Age igitur ad rem.

Quam sit perniciosum Christi ecclesiæ in religione dissidium, quam pestilentes & noxij eiusmodi dissidij succentores hæretici, notius est, quam vt à nobis accurate adstrui debeat, nec diffitentur in his ipsis controuersijs ac pugnis, quibus nunc misere tumultuatur ac dissidet Christiana societas, ipsi vtrinque assertores contra se pugnantium dogmatum. Nam cum ad socialem vitam ille omnium conditor hominem fecerit, qua sine nemo, non solũ sufficere sibi, sed nec ad vitam posset ingredi, nec vitæ portas ingressus, non mox reci-

A deret in interitum. Sit autem societas multorum connexio quædã, atque in eundem aliquem finem consentiens conspiransq; vnitas, constat sane aduersissimam humanæ vitæ pestem esse, qua necessaria illa societas soluitur, nempe dissidium. Nam vt illius sunt soboles, pax & tranquillitas, & mutua amicitia inter homines, bonorumque omnium cumulus atq; abundãtia: ita hoc dissipat vniuersa, & contra malorũ omnium lernã inuehit, iura societatis conuellit, exacerbatisque in alterutrum dissidentium animis, mutuis odijs, eiusdẽ corporis membra in mutuam totiusque perniciem armat & concitat. Sed cũ non idem sit finis humanarum societatum omnium: vel enim sustinendæ, propagandæque humanæ vitæ (quæ marem & fœminam, cæteramque familiam in eandem domum conciliat) vel ciuilis communionis, & indigentiæ mutuæ subleuandæ (quæ pagos, castella, ciuitates, maioresque societates, regna & imperia continet) vel deniq; religionis, & quem ea hominibus proponit ac promittit, finis, vitæ nẽpe illius futuræ, immortalis & beatissimæ assequendæ gratia. Quãto societas queq; est maior & dignior, maiusq; bonũ pro fine suæ conciliationis B vnitatisq; respicit, quanto deniq; eius vnitas est magis necessaria, tanto, quo eadẽ soluitur, dissidiũ, certum est esse perniciosius. Non potest proinde non perniciosissimũ & exitiosissimũ omnium esse in vera religione dissidiũ. Quando vt illa rerũ humanarũ omnium summam, maximeq; expetendã, nempe vitã immortalẽ ac beatam pro fine respicit: ita hoc dissipat societatẽ sanctissimã & amplissimã. Qua sicut nulla est arctior, nec augustior (ab ipso quippe dei filio constituta inter homines) nec deniq; iucundior: sic eius dissidio nihil est, non solũ perniciosius & calamitosius, sed nec tristius, nec acerbius. Nã si vera est publica ea sententia, animorũ cõsensum & similitudinẽ studiorum, mutuam cõciliare amicitiam (quã verissimam esse constat in ijs studijs, q̃ sibi mutuo nõ obesse, sed prodesse noscuntur, & ex se mutuo fructũ ampliorem percipiunt) hoc certe indubitatum est, tanto efficaciorẽ illis vim esse conciliandæ amicitiæ, quanto rei pręclarioris ea sunt studia, quantoq; veriorem animorum cõsensum similitudinemque pariũt, quanto deniq; magis mutuo sibi adiumento sunt, vt quem spectant, fructum vberiorem capiant. Inter ea quę huius sunt generis, cum primum merito locum obtineat vera synceraque religio, quæ quo est communior, & dilatata in plures, eo in singulos eius fructus redundat vberior, sitq;, vt dictum est, rerum humanarum longe præstantissima omnium, & fortissimo inter se nexu coniungat homines, consequẽs sane est, vt nihil quoq; omnium arctiore iucundioreque amicitia inter se conciliet homines, quam vera in religione cõcordia, vtq; è diuerso nullum possit tristius & acerbius odium reperiri inter homines, quam q̃ ex religionis nascitur dissidio, quo eiusdẽ ante societatis & coniugati religiosæ illius amicitiæ vinculo, aduersum se dissidere incipiunt. Quod cũ insuper demonstratũ sit, esse omnium exitiosissimum, & labefactare societatẽ omnium sanctissimã & amplissimam, nec portionẽ tantum aliquam hominũ, vt in solutis societatibus alijs, sed omnes toto orbe homines, quã late se extendit religio, detrimento afficere, neque in re qualibet leui, caduca, momentanea, & alioqui interitura, quamuis mortali huic vitæ aut necessaria aut admodum commoda, quarum causa humanas inter se societates contrahere consueuerunt homines, sed in ea, cuius vnius causa sunt conditi homines: nec pari, qua in societatibus cæteris, sed efficacissima omnino ad nocen- D dum pernicie atque efficacia, (In illis enim suborto dissidio si societas soluitur, non mox perit diuisis à communi corpore id, cuius causa constabat societas: hanc vero sine certa pernicie & æterno interitu, nemo deserere potest. Ad hæc, facile serpit admissa semel mali contagio, & viua Christi membra depascitur, nec vllos penitius afficit, quos non mox iugulet & interimat) constat sane, autores succentoresque dissidij istiusmodi, quanto odio, execratione & supplicio digni sint.

Et hactenus quidem, tam orthodoxorum, qui religiosæ illius societatis iura tuentur fideliter, quam hereticorũ, qui in ea dissidij autores disseminatoresq; sunt, est cõmunis sententia. Sed quoniã æque hi, vt illi, se contendunt orthodoxos & catholicos, & vtrinq; in se mutuo desertæ religionis crimen regerunt, vtrinq; à se stare religiosæ societatis consensum vnitatemque cõtendunt, quo quis eius societatis cultor, aut cõtra, desertor euersorq; habẽdus sit, quisq; certo intelligere possit, nobis adlaborandum, explicareque conandum est.

Qua in re, vt à certo quoque & vtrinque confesso auspicemur principio, hoc in primis extra controuersiam est, religiosæ societatis

A cietatis vnitatē ante omnia requirere consensum vnitatemque synceræ orthodoxęque fidei, quæ vt veræ religionis est caput & principium, ita religiosæ societatis velut basis & fundamentum est. Quod si est, constat sane, societatis eius desertorem esse, qui ab eius communi sententia dissentit in his, quę sunt religionis & fidei, quem hæreticum dicimus. Quemadmodum & is, eiusdem societatis desertor euersorque censendus est, qui in eandem asscriptus, communibus eius legibus viuere, & sacris à Christo per apostolos apostolicosque viros in eadem constitutis magistratibus obedire contumaciter recusat. Quanto magis, si communes eius leges, quibus vniuersa viuit, & vixit hactenus, proscindit & lacerat: & aduersus sacros illos, quibus regitur & gubernatur, magistratus plusquam hostile bellum suscipit? Horum secundum, respicienti ad alia vniuersa humanarum societatum genera per se euidens est. Aeque primum dubium esse non sinit certissimum illud, vnde ipsum deduximus, principium: nempe fidem synceram, in his tamen, qui eius capaces sunt, religiosæ societatis velut basim & fundamentum esse. Et proinde pro B eius desertore habendum, qui in his, quæ sunt religionis & fidei, à communi eius dissentit sententia. Quem vt nos hæreticum dicimus, ita ante nos dixerunt atque intellexerunt orthodoxi patres nostri omnes ab ecclesię initio. In cuius pene incunabulis Adamātius ille Origenes, ex communi, quæ tunc erat, catholicæ ecclesiæ sententia, verissime atq; appositissime ita nobis definiuit hæreticum. Hæreticus, inquit, nobis habendus est omnis ille, qui Christo se credere profitetur, & aliud de veritate Christianæ fidei credit, quam habeat definitio traditionis ecclesiasticæ. Definitionem intelligens traditionis ecclesiasticæ, consensum societatis ecclesiasticæ de aliquo velut certo, firmiter tenendo, & de quo dubitare non liceat. Hoc ipsum etiam in huius tempestatis controuersijs intelligunt, nec dissimulare possunt nostri aduersarij, & grauissime ferunt, quod à nobis dicatur eorum doctrina dissentire à communi consensu catholicæ ecclesiæ. Vnde & illæ eorundem aduersus Reuerendissimum D. Gasparum Contarenum apostolicæ sedis Legatum Ratisponę criminationes odiosissimę, quas etiam Bucerus in suo illo libello non tacuit.

Dictam tamen hęretici hominis definitionem, de eo tantum intelligendam exi- C stimamus, qui sciens eligensque dissentit à communi ecclesiasticæ societatis sententia. Sciens, inquam, eligensque, quippe non ignorans, quod ea, cui ante consenserat, communis societas contrarium sentiat, suo alicui prauo affectui indulgens, aut gloriolam ex noua sua inuentione captās, suique ingenij admirator atque ostentator, scripturarum aliquot loca male detorquet, in quibus suę impietatis latibula cōstituit. Interim sibi persuadens, quod à societate illa, qua parte pia atque orthodoxa est, non dissentiat, vt cuius veritatem, vim & efficaciam, quam illi sacer ille spiritus influit, in eis tantum, velut viuis eius membris stare conseruarique imaginatur, qui ipsi consentiunt, tametsi qui illi sint, nullos proferre possit, aut non, nisi quos vniuersa Christi ecclesia habuit pro desertoribus & hæreticis. Hinc illa nostrorum aduersariorum commenta, subterfugia ac latibula, quæ inducunt de inuisibili illa sua & nobis incognita sanctorum & prædestinatorum ecclesia. Ne cui mirum sit, sciētem eligentemq; aliquem dissentire à cōmuni societate ecclesiæ catholicæ in his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, qui tamen contendat à se stare eiusdē consensum ec- D clesiæ. Ne denique mirum, quod hos velut deploratos & plane incorrigibiles mox post vnam atque alteram admonitionem, per quam eos palā fiat esse tales, vitari mox iubeat Apostolus, certo affirmans subuersos esse, qui sint eiusmodi. Cum magnæ illius societatis religiosæ atque ecclesiasticæ consensum, & publicam, qua eadem gubernatur, autoritatem pili non faciant. Ecclesiæ vero illius, ad quam prouocant, inuisibilis nempe societatis sanctorum & prædestinatorum, vt mortalium nulli cognitæ, consensum per se demonstrare sit impossibile. Scripturas denique torquere, & velut cereum quendam nasum facile sequaces quouis trahere, non sit difficile. Sublatum proinde est vniuersum reductionis eorundem principium, & omnis præcisa spes est, quamdiu ea durat superbi animi aduersus ecclesiæ autoritatem se efferentis contumacia, sed subuersos scito, inquit ille, qui sunt eiusmodi, & proprio iudicio damnatos, quo ab ea societate recedunt, & vltro se diuidunt, in qua vna salus est.

In quod certe ineluctabile damnationis barathrum, superbia quadam nimis arrogantis, sibiq; nimio plus fidētis ingenij,

A se, vt dixi, præcipitant, dum inuēta sua admirantur ac magni faciunt, atque illis corroborandis, non veritati inquirendæ, toto animo intenti sunt, vsque dum ita in eisdem se obfirmauerint, vt iã audeant (quod ab initio non potuerunt) magnæ illius societatis communem sententiam, cui & ipsi ante consenserant, veluti securi cōtemnere, & firmiter assentiri suis illis prophanis adinuentionibus. Aduersus quam ab initio quam difficulter sese obfirmare potuerint, quantumq; cum sua ipsorũ intus latrante & reclamante ipsis conscientia, ex illa cognita habuerint, habeantque negocij, Lutherus non dissimulat, sed plerisq; librorum suorum locis ingenue agnoscit & confitetur, & sua sibi cuiusque conscientia testis est.

Nisi si qui forte velut ethnici aliqui, aut ab ipsis incunabulis prima religionis dogmata accipiant ab hæreticis. Attamen & ij, quo diximus studio, crescente paulatim animi pertinacia, in suis ita obfirmantur erroribus, vt pro asserendis ijsdem etiã mortem perferre tandem non dubitent. Qui consummatus atq; vltimus diabolicæ huius pertinaciæ gradus est. Vt mirum non sit, etiam hæreses, vt fidem orthodoxam B & catholicã, superstitiones, vt religionem veram pietatemque, suos martyres habere. Itaque quorsum vniuersa hæc dicta sunt, vt ex præmissis constat, nullam esse pestem Christi ecclesiæ pestilentiorem hæretico, ita qui sint eiusmodi, haud difficulter agnoscitur omnibus, qui hæretico illo furore excæcati plane non sunt: siue syncere orthodoxi illi sint, & religiosæ societatis iura ac fœdera firmiter tueantur & seruēt: siue nutabundi adhuc & vacillantes, tamen de gradu nondum deiecti, nondum loco cesserint, nec transfugerint in castra aduersaria.

Præsentem eius mali vim & contagionis perniciem etiam hinc licet vt intelligas, quod cum Iudæis, quamuis Christianæ religioni inimicissimis, etiam ex lege concedatur pacifica intra eiusdē Christianæ religionis societatem cohabitatio, nec cęteros diuersę à nobis religionis professores intra nos permittere interdictũ sit.

Vnum hæreticum post vnam aut alteram correptionem (ex quarum contemptu primum cognoscitur eius aduersus ecclesiam se efferentis contumacia) velut contagiosissimam pestem nos vitare iubeat Apostolus. Nam cum hæreses, philautiæ ac superbiæ germen sint, & sibi iam firmiter persuasit hæreticus, sententiã suam certam orthodoxamq; esse, pertinereque ad synceritatē fidei, à qua quisquis dissentit, nisi simplicitate excusatus, ipsi illi est hæreticus, partim salutis, vt sibi videtur, proximi studio, partim eodem illo, vnde cœpit, superbiæ spiritu, nihil conatur diligentius ac studiosius, quam vt suam etiam sententiam, impietatemque persuadeat atque instillet incautis sub orthodoxæ fidei Christianæq; religionis aut euangelij Christi speciosissimo titulo, vt abducant discipulos post se. Quorum natiuum ingenium paucis verbis, graphice tamen, idem ille Paulus Apostolus describit, Ephesijs presbyteris loquens. Ex vobis ipsis, inquit, exurgēt viri loquētes peruersa, vt abducant discipulos post se, quos lupos graues Christiano gregi cōtinuo ante affirmauit. Ex vobis, inquit, ipsis (Nam nisi ex nobis forent, hæretici non forent) exurgent, vt superbæ mentis (quæ omnis hæresis originalis causa est) elationem intelligas. Quorum perpetuum, sed perniciosissimum studiũ, & ob quod velut contagiosissima & pestilentissima pestis quædam vitandi sunt, subiungens: Exurgent, inquit, viri loquentes peruersa, docentes D impietatem suam, atque instillantes alijs. Loquentes, inquit, peruersa.

Peruersum in dogmatibus est, quod cũ probo rectoque pugnat. Rectum vero, quod à sua regula non obliquat & exorbitat. Regula vero illa, ea est, q̃ tam serio, cũ tanta interminatione nobis cōmendat Apostolus, ecclesiastica, inquã, traditio, q̃ ab apostolis acceptã ab initio, ecclesia velut ꝑ manus succedentiũ sibi patrũ & episcoporum transmisit ad nos, à qua quicquid dissonat, ꝑuersum est. Quisquis de aliquo ad fidē religionemq; Christi pertinente dissonanter ab illa docet quippiã, is ille hæreticus est, definiente Origine. Is est ex eorum numero, quos Christus pseudoprophetas, hoc est, falsos scripturarũ interpretes designat, docentes noua & singularia, fastidientes, imo impugnantes recepta, antiqua, catholica: abducētes homines post se ab illo corpore, ad ꝙ congregantur aquilæ, dicētes, ecce hic, ecce illic est Christus. Is est ex viris illis, de quibus hoc loco Apostolus, peruersa loquentibus aut docentibus, quos & anathema idē dicit, etiã quicunq; tandem illi forent, etiãsi ex apostolis, imo & angeli de cœlo forent. Si quis, inquit, euangelizauerit vobis præter id, quod accepistis,

A pistis, etiamsi nos, etiamsi angelus de cœlo, id faceremus, anathema sit.

Exurgent, inquit, viri loquentes peruersa. Quo fine? vt abducant discipulos post se. Abducant. Vnde? A communi illa ecclesiasticæ societatis sententia, quę perpetuo recta est, & illi sibi traditę ab initio regulæ perpetuo consonat. Inde primo segregant seipsos, quod beatus Iudas de ijsdem nos pręmonuit, vt ad eam velut facile conspicuam notam attenti, haud difficulter internosceremus, quibus cum nobis periculosa est conuersatio, quos velut rapaces lupos iubemur fugere. Deinde etiam magno studio inde conantur abducere & alios. Vt abducant, inquit, sed quorsum inde, & quo? Eo sane spectant, vt discipulos habeant, & ipsi velut magistri nominentur honorenturq; ab alijs, nominis & gloriæ captatores, vt abducant illos post se, & sibi peculiariter addictos habeant. Quod ita agunt, vbi libere permittuntur agere, ita adnituntur enixe ac sedulo, velut pro sua ipsorũ anima agerẽt.

Vt abducant, inquit, discipulos post se. Miseram sane, abiectam & vilem hanc seductorum conditionem audis, vt velut sani iudicij inopes, & mente capti, relicto C Christo atque eius ecclesia, se velut mancipia quædam tradant indigno alicui vilissimoque homini, vt velut discipuli post magistrum aliquem sequantur, hæresiarcham aut hæreticum. Imbecillis, seruilis, atque adeo captiui ingenij res hæc est, sequi post hominem quemcunque, præsertim si abducat à societate illa magna catholicę ecclesiæ, & proinde à Christo, qui alibi frustra quęritur. Vt vero Lutherum sequatur quisquam, illum agnoscat magistrum, illius se profiteatur discipulum. Vt quisquam, cui vel mica sanę mentis superest, illi suam fidem addicat, illi salutem suam credat, vt generosi spiritus quispiã Lutheranum se nominari sustineat, omni prodigio prodigiosius mihi videtur. Tam enim illud insanum est, vt non possit ipsa magis insanire insania: tam hoc abiectum, vile & indignum, vt me frequẽter pudeat meæ Germaniæ: nec verba inueniã, quibus indignitatẽ exprimam. Sed obiter in hæc, nescio vt excurrit oratio, quæ vt retrahatur ad pensum. Constat ex prædictis, vt nullã esse Christi ecclesiæ pestem magis noxiã hęretico, ita quis ille sit, haud difficulter agnosci, & ex eius notione, quã in apostolicis scripturis fundatissimã, catholicæ ecclesiæ consensus ab initio ad nos traduxit & cõseruauit: & ex natiuo eius ingenio, notis & fructibus graphice expressis, tam à Christo, quam ab apostolis. C

Sed quoniam rem per se claram obscurant quidam præpostera diligentia, dum scrupulose nimis excutere volunt omnia, nec tamen in medio, atq; ante oculos positam, facile cõspicuam veritatem inueniunt, nonnihil hic immorandum est.

Sunt qui inter desertorẽ religiosę societatis & hæreticũ, nouam quandã differentiam inducunt. Hęreticũ enim eum tantũ appellari volunt, qui impiæ doctrinę dogmatistes, disseminator propagatorq; est. Desertorem vero, qui cõmunem quidẽ religiosæ societatis sententiã de his, quæ ad fidem religionemq; pertinent, obstinate deseruit, sed impiæ suæ sententiæ nondum disseminator est. Sed hanc differentiã, nec in diuinis scripturis, nec in vsu loquendi orthodoxorũ patrũ & ecclesiastico fundatã inuenio. Quando hoc, desertoris inquam, vocabulum, nusquam in diuinis scripturis occurrat: illud vero, hæretici nempe, passim sit obuium. Quo & ille significatur, quem hi velut desertorẽ distinguunt contra hæreticum. Neque enim doctrinatio, sed fides erronea cum pertinacia, aut error in fide obstinatus & pertinax, facit hæreticum. D

Est quidem nonnulla inter hæc differentia, sed qualis inter genus & speciem. Omnis enim hæreticus, religiosæ societatis desertor est, sed non omnis desertor, hæreticus. Quando & schismaticus religiosam societatem deserit, & ab ea se diuidit, nec tamen obstinate errat, aut impie sentit de religiosis dogmatibus.

Iam & de pertinacia, quæ est hæretico propria, sunt qui aliena admodum à re sentiant: vt quam existimant esse eiusmodi quandam obfirmationem animi, & assensus securitatem firmitatemq;, quę & omnẽ excludat formidinem, & mortis quoq; patienter perferendæ pro asserenda sua illa sententia promptitudinẽ inducat. Quam firmitatem assensus & animi, etiam in fide orthodoxa, necessario exigunt, vt quam sine illa subsistere non posse existimant.

Sed nos vt fidei diuersos gradus & ꝓfectus ex scripturis didicimus, & hanc quã isti firmitatem animi in omni fide exigũt, esse velut consummationẽ, & supremum gradũ perfectissimæ fidei, ita & hæreticæ pertinaciæ. Cuius rationem propriam in eo consistere intelligimus, vt quis iam communem ecclesiæ sententiam, suæ aduersantẽ, & publicã in eadẽ autoritatem, qua suã opinionẽ damnari intelligit, con-

temnere non dubitet: etiamſi pro illa ſuâ aſſerenda ſententia nõ eſſet paratus mortẽ oppetere: etiamſi, non niſi reclamante conſcientia, nec ſine formidine de oppoſito, poſsit contemnere communem ſententiam eccleſiæ, atq; aſſentiri ſuæ illi aduerſariæ. Quin & qui dubitat de eo, de quo non ignorat, quid certo teneat communis eccleſiæ ſententia, ille pertinaciam habet, quæ eſt hæretico propria.

Illam vero aſſenſus, eam firmitatem ſecuritatemque, quando reſpicit præſertim ad communem ipſi contradicentem ſententiam eccleſiæ, illam quoque animi obfirmationem, etiam aduerſuſs mortes cruces & ſupplicia, difficile aſſequtiur, etiam vt maxime velit & cupiat, hæreticus: ſed paulatim, & gradibus quibuſdã, vt creſcit contemptus & animi obſtinatio, ad eaſdẽ peruenit. Et eſt diabolica quædam ea animi obſtinatio, quę tandem induecit etiam moriendi pro ſententię ſuę aſſertione prõptitudinem. Qualem ẽ diuerſo pro aſſertione religioſorum orthodoxorumq; dogmatum, nec omnes Chriſti fideles obtinent, qui tamen eius fidem obtinent, ſed eſt ille gradus quidã fortis, perfectæ conſummatæq; fidei. Perfectiorum, non quorumlibet infirmiorum, ea eſt fidei firmitas: quę tamen magis ad animum, affectum, voluntatemque, quam ad rationis aſſenſum pertinet. Cum ij, qui metu ſuppliciorum aut mortis fidem abnegant, reclamante id conſcientia faciant, & æque firmiter id credant verum, quod ore negant, ſicut antea. Radicatorum ergo in charitate dei, ea eſt firmitas animi, & magis charitatis quam fidei, vt aduerſum ſe diſtinguuntur, germen eſt: ſicut illa hæreticorum diabolica animi obſtinatio etiã aduerſus cruces & mortes obfirmans eorum animos, extremæ cuiuſdam malitiæ propago eſt, qua cum mendacio & morte velut fœdus pepigerunt. Nec iſta aſſenſus firmitas, aut animi obfirmatio, ante factum re ipſa periculum cadit ſub humanum iudicium, cum contra hęretici dinotio, facilis, certa, atque omnibus obuia eſſe debeat, ſi modo, quem vitare iubentur Chriſti fideles & diſcipuli, vt cognoſcant, aut certe vt facile cognoſcere poſsint, neceſſe eſt.

Notas certe habẽt ij haud obſcuras nec dubias, ſed certas & facile conſpicuas omnibus: eas nempe, quas ſupra audiſti, quod ſegregant ſeipſos à magna illa ſocietate eccleſiaſtica, cui ante incorporati cõſentienteſq; fuerant: vt item ab eadem abducãt & alios poſt ſe: abducant, inquã, à cõmuni ſententia magnæ illius religioſę ſocietatis in nouam aliquã ſuam adinuentionẽ & ſententiam, & eccleſiæ ſubtractos magiſterio, ſuos illos diſcipulos faciant. Quod qui faciunt, latere non poſſunt. Neque enim de inuiſibili atque intelligibili eccleſia aliqua, nempe ſocietate ſanctorũ & pręděſtinatorum tantum, ſed de magna illa domo eccleſiaſticæ ſocietatis per vniuerſum orbem diffuſæ nobis ſermo eſt: cuius etiam ad interitum præſciti, etiam actu peccatores, pars ſunt: niſi fruſtra in eadem ſit peccatorum remiſsio: niſi etiam inepte comparata ſit à Chriſto decem virginibus, quarum quinq; erant prudentes, & quinq; fatuæ. Non ſunt ergo peccatores & pręſciti tantũ in eccleſia, in hoc illo regno cœlorum & Chriſti, ſed ſunt etiam pars eccleſiæ: ſicut quinq; illæ fatuæ, pars ſunt earundẽ decem virginum. Integratur autẽ ea ex inſignibus & facile quoque conſpicuis partibus: nempe ex Romana cæteriſq; per Italiã, Gallias, Hiſpanias, Germaniã, atq; alias Chriſtiani orbis prouincias, eccleſijs. Quarum omnium conſentientẽ ſententiam (ſi percurras per ſingulas) de vniuerſis pene, quæ nunc vocantur in controuerſiam, ante Lutherum huius diſsidij autorem, cuiq; adeſt facile perſpicere: in ijs præſertim omnibus, de quibus etiã à populo explicita & diſtincta requiritur fides aliqua. In cæteris vero, quæ captum populi ſuperant, ad aquilarũ illarum congregationem conſenſumque ſanctorum patrum, orthodoxorumq; per orbem epiſcoporum, Chriſtus nos reuocat: vt quos nunquam ſeparari ab illo corpore catholicæ eccleſiæ, ſed illi conſentire perpetuo, congregariq; ad idem ipſum, affirmat. Vbi enim eſt corpus, illuc, inquit, congregantur & aquilæ.

Hæ ergo ſunt vere germanæ, certæ, atque omnibus facile conſpicuæ notæ hęretici, ſeductoris videlicet, & in religione incẽtoris diſsidij. Et quia ſeducti, quibus præſertim non eſt ignorata communis, cui aduerſantur, eccleſiæ ſententia, pari ſorte cenſentur cum ſeductoribus, quamuis hos grauius ſupplicium maneat: non eſt difficile fideli cuique dinoſcere hæreticum, quem iubetur fugere: nec denique ab eius ſe noxa & contagione ſeruare: nempe ſi illis aures obturans, iuxta fidele Chriſti conſilium, in ouili eiuſdem fideliter ſe contineat. Si dixerint, inquit, vobis, ec-

ce hic

A ce hic est Christus, ecce illic: nolite credere, nolite exire.

Ex eodem principio, sua, inquam, illa, hinc de firmitate assẽsus fidei, inde de hæretica pertinacia, & animi obfirmatione sententia procedentes, ex Christi regno aut ecclesia maiorem partem excludunt Christi fidelium. Nam cum imaginentur assensum fidei eam firmitatem requirere, vt pro assertione credendorum, fidem habens non dubitaret mortem oppetere, quisquis eam animi constantiam non habet, tãetsi plene assentiatur omnibus, quę ad fidem religionemque pertinent, is illis vere fidelis nõ est, sed inter vacillantes deputatur. Quod si est, in arctum nimis fidei coarctata est ratio, cum paucorum admodum sit ea animi fortitudo & constantia, oppetendæque mortis pro confessione assertioneque veritatis fidei vera promptitudo, virorum nempe perfectorum & fortium: præter quos tamen etiam paruulos suos habet Christi ecclesia, habet & imbecilles, infirmosque suos, habet quoque & tardos vecordesque quosdam, habet denique etiam sanos in fide, quibus tamen nõ adest ea animi fortitudo & constantia, oppetendæque mortis vera promptitudo C pro confessione assertioneque veritatis fidei.

Sed errant illi, quod firmitatem hanc animi, fortitudinem & constantiam, cum firmitate, securitate, aut certitudine assensus confundunt, cum toto hæc genere differant, hac quippe ad rationẽ, illa proprie pertinẽte ad animũ. Assentimur alicui certo ac firmiter, hoc est, absq; vlla hęsitatione ac formidine, vel propter euidentiam eius in se, seu ad rationem, seu ad sensum nostrum, vel propter affirmantis autoritatem, fidemque certam & indubiam.

Assertis à deo, certo, firmiter & secure assentimur & credimus, quod primam illam, æternam, incommutabilemq; veritatem mentiri non posse, nobis certo persuasum est. Sunt quoq;, quæ asserta ab hominibus, firmiter, secure, & absq; vlla hęsitatione credimus, tametsi nec ad rationem, nec ad sensum nostrum, sui euidentiam faciant. Ea videlicet, quæ sunt eiusmodi, vt multis necessario sui euidentiam aut ingerant, aut ingesserint, quibus multis, diuersis, grauibus, & fide dignis consono ad nos perferuntur testimonio. Ita qui nunquam viderunt Italiam, Gallias, Hispaniam, Constantinopolim, Venetias, Parisios, firmiter tamen assentiuntur esse has ipsas vrbes & prouincias. Ad hoc genus pertinent, quæ ante nos gesta multis retro seculis, consono tamen inde succedentium sibi seculorum & scriptorũ publico testimonio, velut per manus ad nos perferuntur. Ita Curios, Fabios, Scipiones, Catones, floruisse non dubitamus in illa quondam Romana Republica. Ita quoque Pompeij & Cæsaris in eadem Republica perniciosa dissidia. Ita & cætera, quæ de Cicerone, Catilina, Antonio, Augusto, cæterisque, quæ certæ, tot seculorum inde ab ipsa re gesta, ab ipsis tunc viuentibus sibi continuo succedentiũ consono testimonio probatæ historiæ ad nos perduxerunt, firmiter, certo, & absque vlla hæsitatione aut formidine credimus. Cæteris vero, quæ nec sui euidentiam nobis ingerunt, nec tali autoritate & indubitati testimonij fide nobis commendantur, sed vel ratione probabili persuadentur, vel affirmantur testimonio quorundam hominum, quos singulos non dubitamus & falli potuisse & fallere, non assentimur cum firmitate eiusmodi ac securitate, quæ omnem prorsus excludat formidinem. Quę ad Christianam fidem religionemq; proprie pertinent, nec ad sensum, nec ad rationem nostram sui ipsorum euidentiam ingerunt, nec etiam ratione probabili nobis persuaderi possunt, sed nec vllo humano testimonio, cum humanum omnem prorsus captum superẽt. D Quare vt eidem plane assentiamur per omnia, necesse vt nobis persuasum & certum sit, ea nobis affirmari diuino oraculo: à deo ipso, ab ęterna ipsa veritate, quę nec falli possit nec fallere. Quæ vero eiusmodi ea sint, hoc est, reuelata, affirmata, comprobataque diuinitus, testificanti hoc ipsum ecclesiæ credimus, quæ gestorum (ex quibus id certo constat) fidem indubiam ab ipsis gestis, ipsis inter quos agebantur, pręsentibus & viuentibus, inde continuo succedentium sibi seculorum & patrum consono ex toto orbe testimonio, etiam confirmato eorundem sanguine, irrefragabili autoritate perduxit ad nos.

Certo ergo & firmiter vt assentiamur his, quæ ad fidem religionemque pertinent, necesse est, si modo fidem habuerimus, vt quæ esse non potest, nisi ex illis, quæ diximus, certis principijs. Certitudo tamen hæc assensus & firmitas suos profectus & gradus habet, secundum quos etiã fides nostra crescit & proficit.

Itaque

A Itaque, vt diximus, etiam suos paruulos habet Christi ecclesia, habet & imbecilles infirmosque, tardos quoque & vecordes quosdam, quemadmodum & sanos habet, & viros etiam perfectos.

Paruuli in Christo sunt, qui in vniuersum credunt quidem Christo, sed affectu aliquo præpediente, vt de omnibus, quæ ad veritatem fidei religionisq; pertinent, informentur, non sunt idonei, & proinde velut paruuli sub ignorantiæ tenebris adhuc laborant, nec solido cibo ferẽdo sunt. De quibus Apostolus: Tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis. Quare? Adhuc enim carnales estis. Vides, vt prauus aliquis carnalisque affectus, paruulos faciat, atque incapaces veritatis solidę. Proinde & hi facile fluctuant, & circumferuntur omni vento doctrinæ aduersariæ. Vt iam non simus, inquit, paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ.

Infirmi atque imbecilles, sunt nutantes & formidolosi, non ratione, sed animo: vt quibus illa deest animi firmitas, qua Deo, ipsi, inquam, veritati, secure firmiterq; ac prorsus nitantur & inhæreant.

B Quales erant Apostoli, cum illis diceret: Quid timidi estis modicæ fidei? Quales & Petrus, cum super vndas ambulans, & aduersus extollentes se fluctus nõ satis intrepidus, cum dubitatione ipsa mergi incipiens, audiuit à Christo: Modicę fidei, quare dubitasti? Hæc, inquam, dubitatio ac nutatio, ad animum, non ad rationem pertinet. Nam quæ ad rationem, aut crędendorum assensum dubietas pertinet, nisi ex illa, quam paruulorum diximus, ignorantia procedat, fidem excludit, & a religiosa societate, cuius fides basis est & prima connexio, alienum demonstrat: si modo de eo sit, quod ecclesiastica definitione, ad veritatem religionis & fidei pertinere, iamdudum certum est. De cęteris enim vtique dubitare licere, & in vtranq; partem inquirere, indubitatum est. Proinde affectus atq; animi magis, quam assensus rationis, hæc est infirmitas. A paruulis tamen eatenus hi promouerunt, quod illi adhuc laborant sub ignorantiæ tenebris. Omnis enim, inquit ille, qui lactis est particeps, expers est sermonum iustitiæ, paruulus enim est. Infirmo non deest credendorum, nec cognitio, nec assensus, certitudo & securitas, sed animi diuinę veritati non satis fortiter innitentis firmitas, velut tardos vecordesq; ipso resurrectionis suæ C die Christus apud Lucã arguit itinerantes discipulos, Cleopham & comitẽ, eo quod scripturas, quamuis apertas, non recte intelligerent. O stulti, inquit, & tardi corde ad credendum in omnibus, quæ loquuti sunt prophetæ. Credebant illi quidem diuinis scripturis in vniuersum, & firmissimę credebant, quicquid in eis affirmaret diuinus spiritus: sed laborabant, aut potius errabant, in vera germanaq; earundem intelligentia. Proinde non vt scripturis crederẽt, adhortabatur eos Christus, sed veram earundem intelligentiam eis aperiebat. Et incipiens, inquit, à Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quę de ipso erant. Itaque vecordia & tarditas ista sanę fidei non aduersatur, tametsi vt vniuersa, quę ad fidei veritatem pertinent, recte intelligantur, impedimento sit. Et rationis hæc est, non affectus aut animi vitium. Sanus in fide est, qui certo credit omnia, nec in vllo verbo scandalizatur. Perfectus vero, qui etiam vt aliorũ sit instructor & magister, est idoneus. Super hos omnes est ille robustus & fortis in fide, qui pro eius confessione atq; assertione etiam mori paratus est.

Nutantium autem atque vacillantium D inter orthodoxos & hęreticos medius quidam est gradus, & velut ad hos ab illis quidam transitus. Quorũ tamen nonnulli assentiuntur quidẽ adhuc religiosis dogmatibus, sed cum nonnulla formidine, nonnihil impacti hæreticorum (quibus aures præbuerunt) rationibus in contrarium. Nonnulli eorum, in quos grauius incubuit tempestas hæretica, plus impacti, commoti, & velut moti loco, nec assentiuntur iam, nec dissentiunt, sed plane dubitant. Quorum vtrique continentur adhuc intra caulas ecclesiæ, si nondum adsit ea pertinacia, quæ contemnitur ecclesiasticæ societatis, & publicæ in eadem autoritatis sententia.

Vt igitur ad paruulos in Christo, ad infirmos & imbecilles, ad tardos quoque & vecordes, ita etiam ad nutantes hos extendere se debet Christianæ cura sollicitudinis, si modo fratri ægrotans frater, aut parenti filius valetudinarius, curæ est, pręsertim cum illi omnes ad veritatem adhuc se dociles, attentos & beneuolos pręstent.

At hæretici, & in sua sententia pertinacis hominis, desperata est correctio, & ad sanam mentem reductio. Cum enim communem ecclesiæ, & publicæ in ea autoritatis

A toritatis sententiam nullius faciat, nec rationibus demonstrari conuincique possit veritas fidei, & scripturas non sit difficile quocunq; torquere, & ad quem quis velit sensum, inflectere, quas nec orthodoxi omnes similiter intelligunt: quodnam tibi restat eius reducendi, & veritatis fidei illi persuadendę principium? quid cum istoc homine facias? præsertim si insuper obfirmato animo secure, & absque formidine de opposito assentiatur suæ illi sententiæ.

Male proinde de ecclesia meriti sunt, qui publicas cũ hoc hominum genere disputationes constituerunt. Nam præterquam quod nulla ex illis sperari potuerit vtilitas, auditores fere in ambiguitatem trahunt: vacillãtes conuellunt, impingũt, & in ruinam agunt pręcipites. Cum enim rationum euidentia peragi nõ possint disputationes eiusmodi, nec illi ecclesię cõsensum autoritatemq; alicuius faciant, ex scripturis etiam gloriosos triumphos iactare non cessent, nec vllius se submittãt autoritati & iudicio, quid inde reportent auditores non optime ad veritatem affecti, neque firmiter satis inhærentes illi sacræ ancoræ, haud obscurum est.

B Quo igitur pacto cum hoc hominũ genere aut agendum aut congrediendũ est? Qua ratione componenda per hos introducta dissidia? Vt sarta concordia prouidendum, quo ea stabilis, firma, perpetuaque permaneat? Vt illis occurrendum, quo minimum nocere possint, satoribus impietatis hereticæ? Hęc enim adhuc inquirenda restant, quę & paucis pro nostro modulo explicare conabimur.

In primis hoc fere omnibus, vt corporis, ita animi morbis commune est, vt nisi commode tractentur, & cum ratione atque ex artis vera methodo, plus medendo obsueris, quam profueris, & sæpe ægrotum interimas, quẽ permissa sibi vis morbi interemptura non fuerat.

Quare non est permittendum quibuslibet, cum religionis desertoribus, nouatoribus, hæreticis, aut etiam vacillantibus, seu verbo, seu scripto congredi. Quando patroni, seu imperitia, seu præuaricatio, ab imperitis iudicibus (qualis fere auditorum & lectorum vulgus est) causæ ipsi imputari solet: nec aliud hi aut scribẽdo aut disputando proficiunt, quam vt orthodoxos simplices, de certis, sed male assertis, ambigere faciãt. Ex ambigẽtibus vero desertores & hæreticos: ex hæreticis magis obstinate hæreticos. Cuius ratio in pręsenC ti religionis dissidio cum habita satis non fuerit, nihil mirum est, si vim mali non extinctam, sed potius auctam, multorum importuno studio cernamus.

Deinde etiam hoc animaduertendũ est, esse pleraque mala, quæ si ad viuum tangas, exacerbaueris quam sanaueris magis, vnde & nonnulla eorum nomenclaturam sortita sunt. Quibus qui vtiliter mederi voluerit, pręcipue studet detrahendę causæ, vnde illa pendent, exiccandoq; fonti, vnde noxius ille riuus membra depascens scaturit: quo sublato, quod membris influxum, nullam ante curam admittebat, sed magis irritabaẽ ab adhito omni pharmaco, iam tum, si modo tractetur commode, etiam curabile factum est.

Ad hoc genus inter animi morbos hæreses pręcipue omnium pertinere, ex superioribus manifestum est. Quas dũ ex philautia & superbia quadam arrogantis, & sibi nimium indulgentis placentisq; ingenij, & ecclesię autoritati nõ satis deferentis dependere certum est, illi detrahendę ante omnia necessario incumbendum est.

Quæ etiam ratio docet publicas cum id genus hominibus congressus disputationesq; omnes, etiam perniciosos esse, non D solũ inutiles: si nihil aliud quam cõuersionẽ spectes. Nam cum publicæ disceptationes istiusmodi, vtrinq; glorię studiũ fere coniunctũ habeant, adaugent potius, quã minuant causam morbi alioqui pene incurabilis.

Distinguendum proinde est, quorsum spectet congressus tuus cum heretico. Vel enim studes illum lucrari & conuertere, vel vt desperata ob pertinaciam, ita neglecta quoq; eius salute, traducere studes falsitatẽ atq; absurditatem dogmatis. Idque vel sub delectis ex sponsione aut prouocatione iudicibus aut arbitris, vel coram auditorio frequenti, in quo multi sint seducti deceptique ab hæreticis, ad quorum conuersionem respicimus, & ad scopum, quem ex congressu eiusmodi præstituerimus, dirigenda quoq; nobis vniuersa nostræ & actionis & orationis ratio.

Si ad conuersionem eius, quo cum agere instituerimus, nostra dirigatur spes & intentio, captanda nobis erit priuati absque arbitris colloquij, velut ex amore & beneuolentia, & inquirendę veritatis studio, opportunitas. Ante omnia vero detrahendæ causæ hæreticæ, quam diximus, pertinaciæ, remis velisq;, quod dicitur, incumben-

A cumbendum est: ponendumque ob oculos, primum in vniuersum, humani ingenij permissi sibi quanta sit imbecillitas, quam multis sit erroribus obnoxium, etiã in his, quæ comprehendi possunt humana ratione & ingenio: multo magis in his, quę ad Christi fidem religionemq; pertinent, quorum nullum sua vi posit comprehendere, sed vni diuinæ veritati ea affirmanti simpliciter innitatur, oportet: quam tamen non aliter, quam aut scripturarum ecclesię testimonio nobis commendatarum, aut eiusdem illius ipsius ecclesiæ voce audiat aut intelligat. Ad hæc, esse scripturas multis locis obscuras, intellectu, & multiplices, & difficiles: vt quis in eis germanus sensus diuini spiritus intelligi oporteat, nisi ad communem ecclesiæ sententiam intelligentiamq; respicias, sed tuo sensui innitaris, toto sæpe cœlo aberraueris, & turpiter hallucinatus fueris. Inculcanda modis omnibus communis sententia catholicæ per orbem ecclesiæ, & publicæ in eadem autoritatis certa atque infallibilis autoritas. Vtq; ad hanc non satis attenti, omnibus seculis, quotquot ab initio fuerunt hęretici, dum suo magis quam communi ecclesiæ sensu, de dogmatibus quiB busdam scripturas intelligere maluerunt, perniciosissimorum in religione dissidiorum autores incentoresque fuerint. Reuocandi pręterea ipsis ad mentem sui ipsorum, aut quorum autoritatem sequuntur, magistrorum, euidentes planeque palpabiles lapsus, ponendique ob oculos sunt: præsertim si quos ipsimet deprehendentes, recãtarunt postea: vt ex illis ipsis, qđ & in cæteris, in quibus à communi sententia religiosę societatis per orbẽ diffusę dissentiunt, errare posint, certo intelligant, & singularitatem opinionis suæ suspectam habeant. Qua in re vt ex nostri huius seculi calamitatibus proferamus vnum exemplum atque alterum.

Vniuersę istius nouę doctrinæ, quę perniciosissimum hoc, quod cernimus, dissidium inuexit in ecclesiam, autor Martinus, velut primarium quoddam eius dogma, docuit ab initio, vniuersa nobis absoluta atque ineuitabili necessitate accidere. Non solum bona in pijs, sed etiam mala opera operari deum in impijs. Agi homines, & non agere in his, quæ videntur agere, qualiacunque ea, seu bona, seu mala sint. Nihil prorsus omnium esse liberæ nostræ facultatis ac arbitrij, sed diuinę tantum in nobis & per nos operationis instrumenta quædam nos esse. Hęc, vt dixi, C ab initio ille inter suos magno applausu, magna confidentia docuit. Hæc eadẽ Philippus, & cæteri eiusdem doctrinæ assertores, præcones & antistites, libris editis inculcarunt, qui adhuc passim leguntur, & sunt in manibus omnium. Quę cum tam sint absurda, tam impia, tam in deum blasphema, & totius ab ipso orbis initio, mortalium omnium communi sensui & consensui aduersaria, vt nulla esse posint magis; quemadmodum capite I. libri II. eorum, quos de immensa & æqua dei bonitate erga humanum genus vniuersum demonstrauimus, ijdem illi ipsi ad tam euidentem, & inuitis etiam se ingerentem falsitatem eius dogmatis vltra claudere non valentes oculos, idem illud ipsum, cui primarium ante locum dederant in suo illo, quod iactant, euangelio, quod tam asseruerũnt fortiter & pertinaciter, vt de eo ita insultarent cõtra sentienti catholicæ, quę Romani pontificis autoritatem agnoscit & sequitur, ecclesiæ, vt excæcatos ignorantesque omnes dicerent tradidisse se in hæresim omnium impijssimam: idem, inquã, illud ipsum dogma recantarunt postea. Ita quoque & Bucerus, & Gryneus, & D Capito, & Caluinus, & alij plerique eiusdem doctrinæ dogmatistæ præcipui, cum paulo ante, Oecolampadij, Zuuinglij, Sacramentariorumque sectarentur & docerent impietatem & insaniam, negarentq; veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia, post intelligentes consona ab initio orthodoxorum omnium se damnari sententia, suam quoq; recantarunt sententiam.

His similibusque exemplis, & ipsi admonendi sunt se homines esse, & grauissimis erroribus subditos: vtque & in cæteris discant suspectam habere suam ipsorum sententiam, quoties in aliquo eorum, quæ ad Christi fidem religionemq; pertinent, à communi ecclesiæ sententia dissentimus. Nec minns diligenter admonendi sectatores eorundem, si cum illis tantum, ijsque simplicioribus atque indoctioribus, non vero cum ducibns ipsis aut dogmatistis, nobis res fuerit, non solum nunc dictorum omnium, sed insuper, vt prudenter attendant, qualis sit vita eorũ, quos duces & magistros sequuntur: quis doctrinæ consensus, quæ constantia, quę & in scribendo, & in loquendo modestia. Ita enim facile intelligent, quam periculose suam fidem, atque adeo salutem, talibus

A bus addicant hominibus, quos ex sua ipsorum confeſsione palam eſt, tā fœde ac turpiter hallucinatos in tam grauibus atque adeo principalibus, tam certis noſtræ religionis dogmatibus: quos cōſtat vitam plane carnalem viuere: quorum ſermo tam eſt alienus à Christiana modeſtia, quam à ſathana diuerſus Chriſti ſpiritus. Quantoque ſit tutius ſequi, non nos, ſed eoſdem illos, quos nos ſequimur, orthodoxos per orbem omnibus ante nos ſeculis, ſanctos illos patres noſtros, & communem eccleſiaſticæ ſocietatis ſententiam, quæ vna eademque permanſit ab initio. Idem ſemper credidit communis per orbem eccleſia ab initio, de libero hominis arbitrio: (vt in propoſitis paulo ante exemplis permaneam) idem de veritate corporis & ſanguinis Chriſti in euchariſtia: idem denique de omnibus (vt dicam in vniuerſum) quæ credidit, cum naſceretur Lutherus: quæ & ipſe, & nos accepimus à patribus noſtris: quæ didicimus in eccleſia, atque vna, conſonanterque credidimus.

In hunc modum ſi hæretici illius morbi cauſam, illam nempe philautiam, & arrogantis ingenij, ſibique nimium indul- B gentis, & minus æquo tribuentis eccleſiæ autoritati ſuperbiam minuerimus ac detraxerimus, ſi ſuam ipſi ſententiam ſingularem ſuſpectam fecerimus, quoties diſſentit à communi eccleſiaſticæ ſocietatis ſententia, ſi huius quoq; conſtantiam, firmitatem, & ad ſcripturas conſonantiam perpetuam demonſtrauerimus in propoſitis exemplis aliquot, in quibus ijdem illi ipſi à ſeipſis diſſenſiſſe, in confeſſo eſt. In hunc, inquam, modum ſi dociles illos, attentos, beneuoloſq; ad veritatem reddiderimus, iam tum proderit propoſiti controuerſique adhuc dogmatis cuiuſpiam ad ſacras literas conſonantiam, qua id fieri poſsit luculentia, diligenter demonſtrare.

Deinde, vt in eandem nobiſcum ſententiam orthodoxi toto orbe omnibus ſeculis ab initio ad nos epiſcopi, eccleſiarum rectores, doctoreſque conſenſerint, eandemque ſibi commiſſas eccleſias docuerint: id quod per ſingulas pene huius tempeſtatis controuerſias demonſtrare nō eſt difficile, & à nobis abunde per ſingulas demonſtratum eſt. Oſtendendum quoque ijſdem, vt ſcripturarum, quibus præcipue nituntur, locos, non germane intelligant, ſed torqueantur ad alienam ſententiam: quod ex circunſtantibus in pleriſ- C que eſt facilimum atque euidentiſsimum: certe, quam longe aliter, quam ipſi, eoſdem illos locos orthodoxi ſanctique ante nos, patres noſtri & doctores eruditiſsimi intellexerint. Quę vniuerſa quibus non profuerint, nō video nobis erga illos quid ſuperſit remedij. Niſi forte ad illud tum confugiendum ſit, quod vnum efficax eijciendo cuidam generi dęmoniorum Chriſtus docuit, nempe ad orationem & ieiunium. Et hoc quidem modo erga hęreticos conuenit eccleſiarum paſtores agere, ſiue illi, vt dixi, dogmatiſtæ, ſiue ſectatores & diſcipuli fuerint.

Sectatorum tamen non eſt par conditio omnium. Sunt enim quidam ex eruditorum, quidam ex nobilium & optimatum ordine. In populo ac turba connumerantur reliqui. Singulis autem ſibi accommoda, & magis congruens eſt adhibenda curatio. Eruditi ab eruditis, doctis, & efficaciter ſtringentibus rationibus capiuntur magis. Apud nobiles & magnates, ſi quis grauis ex eorum ordine, autoritate inter ipſos præeminens, & quem omnes merito maximi faciunt, ex communi vtilitate & republica ductis rationibus, ex maiorum quoque virtute, dignitate & gloria, à quorum nunc fide, & totius per orbem eccleſię ſententia deſciſcitur: & contra, ex indignitate & vilitate eorum, quos nunc magiſtros ſequuntur, quibus fidem & ſalutem ſuam addixerunt, hominū plane carnaliū, quos ex propria ipſorum confeſsione conſtat in rebus maximis & grauiſsimis, grauiſsimis quoque & palpabilibus erroribus obnoxios. Quibus ſecure ſe credere in rebus tantis, vt viris talibus, cordatis, & prudentibus indignum eſt, ita minime tutum diſcedere à cōmuni ſententia totius per orbē eccleſiæ, præſertim cū & apud ethnicos, & Romanos illos, quamuis ſuperſtitionis & falſæ religionis cultores, viros tamen prudentes & cordatiſsimos, hoc religioſiſsime obſeruatum ſit, vt in nulla quæſtione aut dubitatione, quæ religionem deorum, aut numinis cultum concerneret, quiſquam priuatim aliquid ſaperet, aut præter publicum conſenſum communemque ſententiā noui quicquam inueheret, ſed ad Pontifices, religioſi illius cultus adminiſtros & antiſtites, eiuſmodi vniuerſa ſemper relata ſunt. Quorum reſponſa decretaq; religioſe ſequuti ſunt omnes, & magiſtratus, & priuati, & ſenatus, & populus. Hoc vnum nimirum ea D

A in re ſapienter perpendentes, recteq; perſuaſi, diuinitatem atq; eius cultum, humanæ rationis vim captumque excedere. Proinde vt in vera religione non ab hominibus cōmenta, ſed diuinitus reuelata, præter publicam religioſæ ſocietatis ſententiam & autoritatem religionis antiſtitum, quos ipſe nobis Chriſtus conſtituit, priuatim nobis arrogemus quicquam, multo minus conuenit, cum per hoc neceſſario ſolueretur, nec conſtare inter nos poſſet religionis vnitas. Quæ quanta pernicie totius religioſæ ſocietatis ſoluatur, ſupra à nobis euidenter demonſtratum eſt. His, inquam, ſimilibusq; rationibus, ſi is ille cū dexteritate quadam ac beneuolentia eos ſæpe & priuatim & publice commonefaciat, plurimum ſane id momenti obtenturum foret.

Ad plebeos ſi peruaſit error, plebeis quoq;, ſed aptis concionibus paulatim ille extirpandus eſt. Non equidem aperto Marte, ſed diſsimulanter ac per inſinuationē, velut per cuniculos. Ita enim facilius efficaciuſq;, & eos, qui capti non ſunt, præmunieris, & eos, qui errore infecti ſunt, velut incautos ex improuiſo adortus reduxeris. Vbi ſi agas aperto Marte, aduerſus veritaB tem ſeſe colliget, & obfirmabit natiuum eius mali ingenium, & noui dogmatis retinendi libido.

Cum autem hominis mentem nihil quā error religionis coinquinet citius & facilius, vt ſummopere enitendum eſt, ne orta hæreſis, aut loco aut tempore creſcat, ſed contra potius, vt mox opprimatur & extinguatur, vbi nata eſt, ita imprudenter, imo pernicioſe faciunt, qui alibi maxime ortam aliquam hæreſim, alibi traducunt, & confutandam ſuſcipiunt popularibus concionibus. Ita enim errrorem, qui varius fuerat, aut alterius, aut certe nihil pertinebat ad eam, apud quam concionantur, multitudinem, ſpargunt latius, & diſſeminant, quam compeſcant, potius. Vt eſt humanum ingenium rerum nouarum auidū, & in cuiuſlibet noui dubij propoſiti deteriorem fere partem procliuius.

Proinde ouiculis Chriſti & fideli populo, ne hæreticorum contagione inficiantur, aliter agendum, aliterque proſpiciendum eſt. Fugere quippe illos oportet velut peſtem præſentem & contagioſiſsimam, vitare illorum communionem, doctrinam, conſortia, vt quorum ſermo noxius & venenatus facile audientes inficit, & velut cancer ſerpit. Nec minus libri eorum vitandi interdicendiq; populo, & omni diC ligentia cauendum eſt, ne ad aures & animos eorum noua & noxia doctrina ingreſſum habeat, ſed recepta tantum, orthodoxa & catholica audiant.

Quare & circa paſtores & verbi dei præcones conſtat præcipuam curam adhiberi oportere, in primis vt doctrina & vita illi muneri ſint idonei, q populū erudiant diligenter de neceſſarijs omnibus, maxime autem de præcipuis, in quibus ipſa religionis ſumma conſiſtit præcipue, & vnde ſalus noſtra dependet: & ſæpe inculcent eccleſiaſticæ ſocietatis vnitatem religioſe colere, à qua ſeparatos certa manet damnatio. Adhæc diligentiſsime aduigilandum, vt in erudienda plebe vnus idemque tenor obſeruetur vbique & perpetuo: & ad omnem vel minimam dogmatum nouitatem atque inſolentiam proſpiciendum, ne non ſit, quale oporteat: non ſolum, quia præſtat ſcintillam extinguere, priuſquam erumpat in apertum, quod reſtingui vix poſsit, incendium: verum etiam, quia nihil eſſe poteſt eiuſmodi, quod non aliqua ex parte labefactet religioſam populi fidem erga communem receptamque ab omnibus eccleſijs ſententiam. Quæ dum primum quomodocunque D reuocatur in dubium & controuerſiam, & deinde audacter contemnitur, religioſæ ſocietatis vnitas ſoluitur, & hæreſibus ſectiſq; turbata confuſaq; mox conſpiciuntur omnia.

Proinde & Paulus in Timotheo ſuo huius curæ epiſcopos, omnes diligentiſsime admonet, vt in eccleſijs eodem tenore ſeruetur doctrina velut per manus accepta à patribus, deuitetur autem omnis nouitas, quam prophanam dicit, quam introducunt quidam nominis auidi, atque auræ popularis captatores, inuenientes argumenta atque oppoſitiones aduerſus doctrinam ſuam, conſuetam & veterem, vt inde docti eruditique vulgo habeantur. Sed falſo nominatam hanc ſcientiam idem ille affirmat Apoſtolus, cum ſit inſipientia & impietas potius, aut certe impietatis & hæretici erroris initium. Quam quidam, inquit, profitentes circa fidem aberrauerunt.

Præcipua vero omnium cura ſcholis & iuuentutis inſtitutioni adhibenda eſt. Vt enim in illis eſt omnium eccleſiæ ordinum, graduum ac membrorum ad ſingula quæque eius munia & officia neceſſaria ſeminarium, ita hac ſemel corrupta, & imbuta ſeminibus noxijs, & præoccupata pra-

uis

A uis circa religionem opinionibus, quibus liberi solutique iuueniles animi, illam discant parui facere, negligere & contemnere, quid inde expectandum sit, nemo est, qui nesciat. Maxima proinde diligentia prouidendum est, nō solum vt eruditi, sed etiam vt pij præceptores, ludis & scholis præsint, vt quãtum laboratur, laboratumque est ab impiæ doctrinæ disseminatoribus, vt eam quoquo pacto instillarent iuuenilibus animis, tantum nobis contra adnitendum est, vt pietatem, orthodoxam catholicamque doctrinam doceantur in omnibus: præcipue vero, vt discant ecclesiæ consensum autoritatemque maximi facere: de nullo religioso dogmate sibi quicquam præsumere, sed vniuersa vel non intellecta, religiosissime venerari, velut diuina quædam oracula.

Oportet ergo in his distinguere & pastorum & episcoporum, summorumque præsulum & publicæ autoritatis secularis, quæ in ecclesia, Christi regno subiecta seruit, & ouicularum religiosæque plebis officia.

Ad pastores, vt plebem sibi commissam, sanam pietatis doctrinam, ecclesiastica definitione certam, pro cuiusque captu &
B conditione, eodem vbique tenore doceant, nihil ab eadem euariantes, nihil admiscētes nouum, peregrinum, exoticum: præcipue autem, vt perpetuo inculcent præcipua quæque, & maxime omnibus necessaria. Quod vt faciant, ad episcoporum curam præcipue pertinet: quorum vt est superintendere pastoribus & presbyteris, vt idonei vita & eruditione ei muneri præficiantur, ita quoque, vt ijdem illi suo officio gnauiter satisfaciant, & populum recepta in ecclesia doctrina sana, salutari & necessaria, eodē vbique tenore fideliter imbuant.

Ad quod sane profuerit, si per eruditos piosque aliquot ad hoc delectos autoritate publica, ea vniuersa in locos aliquot communes luculenter explicata redigerentur.

Ad hæc, si lectionum sacrarum, quæ per anni circuitum leguntur in ecclesia, explanationes aliquæ succinctæ, eruditæ, piæ & orthodoxæ, eadem autoritate, eorūdemque opera conscriberentur, atque ederentur loco multorum, atque adeo infinitorum librorum sermocinalium, quos pene in infinitum multiplicauit ars impressoria: præscriberenturque hæc & traderentur ecclesiarum pastoribus & diuini verbi præconibus, vt docerent populum, C
nec latum ab illis vnguem discederent: permissa tamen doctioribus libertate, eadem ipsa iuxta diuinæ scripturæ consentientia testimonia, & sanctorū orthodoxorumq; patrum sententias consonas secundum gratiam ipsis datam explicandi latius & copiosius. Ita sane simplicitati & ignorantiæ multorum (quando non omnes doctos habere est possibile) succurreretur: & prospiceretur, vt eodem perpetuo tenore (quod præcipuam vim habere conseruandæ vnitatis religionis & fidei in populo, indubitatum est) vbique institueretur populus. Quod vt ad episcoporum curam & officium præcipue pertinet, ita quoque vt ad omnem vndecunque introductam nouitatem diligētissime attenti occurrant, vt aberrantes à caulis dominicis Christi ouiculas, quibus diximus modis, diligenter reducant. Quos post tentata reductionis media omnia, obstinatæ mentis pertinacia in lupos iam degenerasse constat, & Christiano gregi perniciosos & noxios, notent: vitandosque omnibus præcipiãt, néue libri eorundem pestilentes spargantur in vulgus, aut ab vllis legantur, diligenter prospiciant.

Quibus vt & sua autoritate adsint, qui D
gladium portant in ecclesia, curentque ne negligi contemniq; ab improbis possit episcoporum autoritas, & refrenetur grassantium in Christi ouile luporum audacia & ferina rabies, necesse est. Ad hoc enim præcipue in regno Christi gladium portant, vt sacrosanctæ autoritatis, quam in ecclesia Christus constituit, & per quam eandem gubernari voluit, aduersus rebelles contumacesque assertores sint.

Ad fidelem populum pertinet, vt pastorum & episcoporum suorum autoritatem religiose sequantur, vitent designatos ab illis hæreticos, velut immanem exitiosamque aliquam beluam, & libros eorundem atro carbone notatos, à sacris publicisq; in ecclesia magistratibus velut cōtagiosam pestem fugiant.

In hunc sane modum suo quenque debite fungente officio, vt facile constaret & conseruaretur in ecclesia vnitas syncera religionis & fidei, pax & concordia, ita si contra, plane se habere cernantur omnia, nec solum nullū in suo ordine & gradu, quod sui officij est, facere, sed cōstitutos speculatores, aut cæcos fere omnes, aut somno sepultos & crapula, gregis cura neglecta, se probe curare, & suauiter in-

 dulgere

A dulgere genio: pastores conuersos in lupos, custodes in dispersores & seductores, oues degenerasse in feras pene incicurabiles, insurgentes in pastores suos & sacros magistratus, quibus Christus ipsas subesse voluit: si, inquam, hoc se pacto vniuersa in ecclesia habeant, nunquid expectas, vt in Sunamite illa videas decoram illam vnitatem & religiosam concordiam? nunquid vt choros castrorum ordinata omnia? An non potius misceri cuncta horrendis tumultibus, seditionibus & dissidijs? nihil suo loco stare, sed conuulsa perturbataque omnia?

Quin vide obsecro, an suis causis sua quoque euenta non exacte respondeant. Quales quæso iam annis, imo seculis aliquot, adhibita cura est, vt doctrina & vita idonei eligerentur presbyteri, qui præessent docendo populo & ecclesijs? quanta libertas, imo licentia instituendæ plebis illis permissa est? quã parua cura adhibita, vt doctrina sana, salutari, necessaria, & iã olim vbiq; recepta institueretur populus? Vt cuiq; permissum sua inuenta, sua somnia, è suggestu deblaterare? suos affectus, suum morbum euomere in populum? Quantum quibusdam, nominis & B gloriolæ studiosis, & nouitatum omnium peregrinorumque dogmatum captatoribus, & olim recepta quæcunque, communemque ecclesiæ doctrinam in dubium reuocantibus, ex speculatoribus nemine occurrente, imo nemine non applaudente, permissum est? Quam negligenter & frigide ab eisdem itum obuiam, etiam eis, qui palam lacerarunt recepta dogmata ecclesiæ? Quanta vtrisque permissa facultas & licentia, sua pestifera venena chalcographica opera spargendi in populum? Quanta denique populi aduersus suos pastores, rectores & sacros magistratus inobedientia, rebellio & cõtumacia? vt quos hi notassent velut publicos religiosæ societatis hostes, desertores & hæreticos, illi nihilo minus, publica autoritate contempta, vitare non curauerunt. Interdictos eorum venenatissimos libellos, velut studio suum quærentes exitium, eo studiosius legerunt. His adde vel aduersam, vel non subseruientem Christo, & sacrosanctis ab eo constitutis in regno suo magistratibus, aut certe inermem, elanguidam, inefficacem, contemptamque potestatem secularem in ecclesia, quæ & sua ipsius decreta aduersus declaratos publicos religionis hostes sinat impune cõtemni, & haberi ludibrio. C

Cum his, inquam, causis confer euenta, quæ cernimus, diligenter, & vide, num sibi exacte respondeant. Quod si intelligis, intelligis quoque his tollendis, & reparandæ, sarciendæ stabiliendæque vnitati & concordiæ in domo ecclesiastica, quibus opus sit, illis nempe, quæ ante memorauimus, causis contrarijs, quibus sine qui sperat efficaciter & constanter mederi posse his malis, quæ inundarunt in ecclesiam, is vana duci spe mihi videtur.

Illa vero vt reducantur, in suumque locum stabiliter restituantur, à quibus dependere religiosę societatis vnitatem demonstrauimus, ante omnia opus est, vt in ea vigeat & valeat, quantum oportet, ecclesiasticæ hierarchiæ autoritas, vt sacris in ea magistratibus religiose deferatur ab omnibus, suus cuiq; honos, sua reuerentia, & obedientia secundum rationem sui ordinis & officij: sine quo impossibile est in vsum reuocari disciplinam publicã, quam tamen omnium maxime in vsum reuocatam oportet, quo aduersus delinquentes, & præcipue contumaces refractariosque, cuiuscunque demum status, conditionis ordinisque illi fuerint, efficaciter vigeat, & punire possit omnem inobedientiam. D Deinde diligenti cura prospiciendum est, vt in singulis ordinibus & gradibus constituantur idonei, maxime vero omnium circa maximos, quibus cura maior vel omnium vel plurimorum commissa est, eam curam diligentiamque, quantum humanitus fieri possit, necesse est, quo in ordinibus & gradibus singulis habeat ecclesia, qui quod est sui officij, diligenter faciant. Vt tamen idipsum constanter faciant, qualescunq; demum illi semel constituti fuerint, necesse est, super omnes vt vigilet summi hierarchæ, pastoris, rectorisque totius ecclesiæ (cui subesse quotquot censentur ex ouibus Christi, cuiuscunque demum conditionis illi fuerint, ex eiusdem Christi verbis indubitatum est) efficacissima, atq; omnibus metuenda autoritas ab omnibus exigere sui possit rationem officij, delinquentes in eo corrigere secũdum leges ecclesiasticas, atque etiam amouere officio, si hoc requirere videatur conseruandæ in ecclesia vnitatis syncerę religionis & fidei, & publicæ vtilitatis necessitas: breuiter, quæ possit vniuersa, quæ in immensa aliqua domo, pro eius vnitate conseruanda, ad patremfamilias, aut eius vicarium necessario pertinent.

Secu-

A Secularis in ecclesia potestas regno Christi fideliter seruiat: sit armata & efficax, terrori superbis, inobedietibus & cõtumacibus, vindexq; autoritatis sacrosanctæ summi ecclesiæ prȩsidis, ne posit impune contemni à quoquam. Hoc enim ad eorũ pertinere officium, & ab illis requiri à deo (quicquid contra contumaces illi & hæretici oggranniant) diuinus spiritus in veteri illo, quo nostram ecclesiam deliniauit, populo clarissime expressit. Si quis, inquit, superbierit, nolens obedire imperio sacerdotis præsidis, ex decreto iudicis morietur homo ille, quo auferas malum de Israel. Audis, qui iudicandi potestatem super alios obtines, qui gladium portas dei ordinatione tibi commissum in fideli & dei cultore populo, in regno Christi, quæ est ecclesia, quid ad tuum officium pertineat, quid à te requirat is ille, qui tibi commisit gladium. Ex decreto, inquit, iudicis morietur homo ille, qui superbe se effert aduersus autoritatem sacerdotis summi, præsidis principalis cathedræ, atque eius imperio obedire contemnit. Quod si non feceris, in vniuersæ societatis religiosæ noxam redundaturum est malum contemptæ autoritatis eiusmodi, quam sacrosan-
B ctam omnibus esse oportet. Quod malum auferes, si in contemptorem commissum tibi gladium strinxeris, quo cæteri exemplo eiusmodi timorem habeant. Vigilet proinde aduersus eos, quos vt publicos religionis hostes notauit publica & sacrosancta illa summi præsidis autoritas: nec sinat, vt pestifera contagione sua inficiant alios, & dissidia in religione suscitent.

In primis vero præla, quam excudendæ publicæ monetæ officinas, ad suam curam magis pertinere intelligant: tãto equidem magis, quanto magis religionem, quam monetam publicam, probã incorruptamque habere & conseruari reip. interest. Nã quãtum inde mali inundarit in ecclesiam, in omnes ordines, in ipsum adeo humanum genus vniuersum, plane cæcus est, qui non videat. Vt enim vix vllum est inuentum humanum impressoria arte nuper à Germanis nostris inuenta præclarius, & promouendis studijs omnibus commodius & vtilius, si ea vtantur cum exacto ad publicam vtilitatem iudicio: ita si ea abutantur, sicut factum cernimus, vix quicquam excogitari potest humano generi hac vna perniciosius: vt per quam omni ætati, omni sexui atque ordini, toxica venena, quibus se miseri incautique perdant, subministrentur, & ab ipsis pene incunabulis & maternis vberibus, tenellis animis instillentur, fiatque vt à vera religione auersi, omnibus insuper vanitatum vitiorumq; generibus contaminentur, dũ sub compositæ orationis lenocinio, festiuitate & gratia, omnis impietatis subingeruntur perniciosissima semina, quæ in omnis generis, omnis professionis libros ita dispersa disseminataque sunt, vt nihil pene syncerum his proximis annis, quibus obtinuit hoc in religione dissidium, ab his officinis prodierit. C

Ita & in prima elementa Grammatices, Dialectices & Rethorices, quæ ludis artificioso aliquo cõpendio methodoq; commendata se insinuant, & pueris iuuentutique instituendæ parata sunt, hæc velut obiter, vel exemplorũ loco, artis quam tractant atq; explicant, tametsi ea ad religionẽ nihil pertineat, vel palam etiam præter causam factis in ea digressionibus, inculcantur. Ita etiam in alienos, etiam veterũ, & vere orthodoxorũ libros audent vel annotatiũculis, vel censuris, vel alijs id genus appendicibus, sua passim venena inspargere, nec diuinas ipsas scripturas contaminare metuunt. Ea scilicet est huius mali indoles, vt nihil non agat, quo omnes contagione sua pariter inficiat, &, velut furens quoddam edaxque incendium, depopuletur vicina omnia, cui cohibendo publicam prælis, eamq; diligentissimam curam adhibere necesse est. Quoniam vero quæ iam per Germaniam inualuerunt, religionis dissidia, tam longe lateq; occupauerũt omnes ordines hominum, & radices tã alte egerunt, vt nisi extrema vi adhibita eradicari ea non posse indubitatum sit, præmolliendæ tamen vi morbi, priusquam ad extrema illa veniatur, quod periti medici solent, apta quædam commouendis ordinibus omnibus præparatoria præmittenda adhibendaque non immerito videbantur, & tentanda omnia, quæ ad dissidentiũ conciliationẽ quoquomodo viderentur posse facere. Quo equidem vt respexisse Germaniæ principes in indicendis celebrandisq; primum Vuormatiæ, deinde Ratisponæ conuentibus non dubitauerim, ita veram eius rationẽ non assequutos, res ipsa palam loquitur, & mihi euidens ratio persuasit ab ipso rei haud satis feliciter auspicatæ initio. Neque enim vlla mihi spes erat, inter delectos illic concertatores quicquam omnium conuenire posse, quæ sunt in controuersia: vtq; vel illi, quæ re, D

A verbo & scripto asseruisse, & publice docuisse, omnibus notum est, quibus tam inextricabilibus vinculis adstrictos alligatosque esse constabat, in tali optimatum atque omnium ordinum cœtu publice damnarent, & in nostram cōcederent sententiam: vel nostri falsæ & noxiæ concordię gratia illorum probaturi essent sententiam. Et vt spes magna fuisset concordari inter illos potuisse, aut de omnibus, aut de pcipuis, mihi nō videbatur cęteros vniuersos, & multos, & doctos, perspicacis, exacti, seueriq́ue iudicij homines, libenter cessuros fuisse illorum, quantumlibet velis eruditorum, tamē tam paucorum iudicio, præsertim quod aduersus tā paucos, tamq́ue clanculario publicas in religione controuersias tractantes, corrupti seu gratia, seu promissis aut muneribus, eorum iudicij non defuisset suspicio, si ob eas, quas alius nemo audierat, rationes aliter nunc statuissent, quam prius & verbo & scripto eos docuisse omnibus notum est.

Ad hæc, vt in componendis dissidijs istis, quę in religione sunt, reducenda ac stabilienda vnitate veræ fidei, primum est, vt ante omnia clare simpliciterque proponatur intelligaturq́ue ab omnibus, quid in-
B quoq; sit, fueritq́ue in controuersia, & de quoque nudis, simplicibusq́ue verbis exponatur catholica veritas, sub quibus tegi inuoluiq́ue non possit impietas contraria: cum alioqui ad simulandam, non autem reuera sarciendam in religione concordiam, spectarēt tractatus eiusmodi, quo sub eius prætextu, sua toxica ac venena licentius in vulgus spargere possent religionis hostes atque aduersarij. Ita certum est, librum deputatis Collocutoribus ad conciliandam cōcordiam propositum, in plerisque eo spectasse magis, vt quomodocunque tegeret ac dissimularet, quam vere tolleret introductas vigentesq; in religione controuersias ac dissidia: non vt reuera sarciret, sed vt simularet concordiam. Eo enim verborum artificio & inuolucro concinnatus erat, vt in capitibus grauissimis, vnde pendent cætera fere omnia orthodoxi, singula pene, pie orthodoxeq́ue possent intelligere: & aduersarij nihilo minus omnia ad suam impietatem intelligant. Vt non sine necessaria & grauissima causa reuerendissimus dominus Contarenus apostolicæ sedis Legatus, hæc sapientissime perpendens, nec ea quidem parte, qua conuenerunt deputati Collocutores, recipiendum censuerit eiusmodi, sed vniuersum remittendum ad exa- C
men & iudicium legitimæ & publicæ in ecclesia autoritatis, præsidis principali cathedræ, & sacerdoralis secum iudicij: ad quam spectat definire eiusmodi. Quod non alio spectaret, saltem ex parte aduersariorum, ille Collocutorum consensus eiusmodi, quam vt sub concordiæ prætextu & specie, religionis hostes nocerent efficacius. Quam rem ita se habere, vt diximus, ipse Martinus Bucerus, sub suo illo libello, quo acta in conuentu Ratisponen. haud sane simpliciter & fideliter explicat, sed in suum potius suorumq́ue commodum (vt agnoscas morbi ingenium) detorquet omnia, dissimulare tamē non potuit, vt etiam inuitis sæpe excidit veritas, quam student opprimere.

Siquidem grauiter ferens, quod conciliati ibidem inter Collocutores articuli recepti non fuerint, sed remissi ad maius tribunal & iudicium, & in præfatum Pontificium Legatum, virum & doctrina omnigena, maxime autem Christiana, & moribus pietateq́ue omnibus admirabilem & merito reuerendissimum, multa licenter, imo petulanter dicens, hunc conciliatorum ibidem ve- D
lut de grauissimis rebus articulorum catalogum subijcit. Quid nempe sentiendum tenendumq́ue sit de humanis viribus, tam ante quam post regenerationem, De peccato Originis, De Iustificatione hominis, De fide, De gratia dei, & Christi merito, de bonis operibus. Horum merito, precio, mercede. De ecclesia & notis eius. De eiusdem & cōciliorum iudicio. De virtute veroque vsu sacramentotum. De pœnitētia. De ministerijs ecclesiæ, ministrorumq; in ecclesia autoritate. De traditionibus ecclesiasticis. De sanctorum memorijs & reliquijs. De Imaginibus. De Missa. De integro sacramento impartiendo populo, & alijs plerisque. Attamen de ijsdem illis omnibus ita habet responsum Protestātium, quod Impe. Maie. de actis colloquij, & articulis tam conciliatis, quā non conciliatis exhibuerunt. De conciliatis quidem in hunc modum. Nos quidem, inquiunt, articulos illos, cōciliatos videlicet, sic intelligimus, vt res eædē in nostra confessione & apologia traduntur. In quibus addunt, clare & perspicue extare suā sententiam, quā vere esse consensum catholicæ ecclesiæ, non dubitare se affirmant. De his vero qui conciliati non sunt, solam suam sen-

A sententiam exacte respondere ad normam verbi diuini & apostolicæ ecclesiæ, certa probataque testimonia afferunt: nostram vero pugnare cum verbi diuini & ecclesiæ apostolicæ regula. Denique idem repetentes iterum. Iterum, inquiunt, testamur nos amplecti confessionem Augustæ exhibitam Cæsareę Maiestati Vestræ, nec minus apologiam, quę illi est addita. Nec dubitamus hanc doctrinam nostram, vere esse consensum ecclesiæ Christi catholicę. Quid igitur? Itane tibi videtur Bucere, pulchre conciliatos fuisse, quos memorasti ante, controuersos inter nos de religione, maximi sane momenti, articulos? Si de ijs omnibus idem sentitis vos, quod habet vestra illa Augustana confessio, & apologia eidem addita, demonstrauimus autem ipsa luce clarius, vestram illam, quā confessione & apologia illa de prædictis, alijsque omnibus controuersis inter nos articulis, explicatis sententiam, cum dei verbo & apostolicæ catholicæq; ab initio per orbem ecclesiæ sententia bis pugnare per omnia, & frequenter secum: vt cœlum citius & terram suis locis dimoueris, quam in vestram illam nos transiremus sententiam: nunquid igitur vel iota vnum B inter nos vere conciliatum est? Sed hoc est, quod in palliata simulataque illa conciliatione venabantur illi, vt persuaderent populo, probata à nobis impia illa sua, quæ execramur, non probamus, dogmata, vt suos iactarent triumphos de nobis & doctrina, quam profitemur, orthodoxa & catholica. Hoc est, quod queritatur Bucerus impeditum à Legato apostolico: qui quorsum palliata illa simulataque conciliatio tenderet, pro admirabili sua eruditione & prudentia intellexit acutius, quam alij quidam, pij quidem illi, sed quibus concordię amore & zelo, quamuis non secundum scientiam, vel nomen inane amplexandum videbatur concordiæ: nō satis perpendentes, vis illa morbi quanto efficacius noceret, & liberius contagionem suam diffunderet sub specie amicitiæ, prætextuque concordiæ. Hinc illæ lachrymæ, quod hoc impeditū fuerit Reuerendissimi Legati autoritate & consilio. Vt igitur omnium, quę nunc inter aduersarios & nos in religione cōtrouertuntur, quicquam vnquam vere conciliari poterit illis, quales Ratisponæ adhibiti fuerunt, tractatoribus ac moderatoribus ex parte aduersaria, spes prorsus nulla est (obstinatissimi enim in sua sententia animi ediderunt testimonia, tam multa, quā C euidentia) ita omnis eo nomine & fine cū ijsdem illis frustra suscipitur, publica saltem, tractatio ac disputatio. Quæ alio fine ac respectu, nempe ad stabiliendos vacillantes, reducendosque deceptos, eos nempe, qui veritati nondum obfirmauerunt mentem nec clauserunt oculos, sed eius intelligendæ adhuc tanguntur desiderio & nonnullo remorsu nouitatis, in quam aduersus totius reliqui sodalitij religiosi, & consonam ante nos patrum nostrorum toto orbe sententiam se pertractos intelligunt: ad hos, inquam, aut reducendos, aut confirmandos, plurimum sane momenti habuisset, aut habere potuisset, suscepta quo modo, & à quibus oporteret, publica, etiam cum illis plane desperatis & obstinatissmis aduersariorū dogmatistis, de controuersijs inter nos omnibus disceptatio, vt quæ ita explicari possent à nostris, vt illi nō haberent, quod probabiliter possent contradicere, & auditores omnes nondum excæcati, diabolica illa pertinacia, sed intelligendæ veritatis adhuc auidi, eam ipsam clarissime intelligerent. Ad quem sane finem si rite instituta fuisset Ratisponæ habita disceptatio, non solum non fuisset inutilis, sed D magnum nobis struxisset gradum ad eam, cuius vnius adhuc spes superest, faciēdam concordiam. Non equidē, quod spes sit, vt Lutherus, Philippus, cæterique illi, qui obfirmato animo à nobis & veritate dissentiunt, vnquam nobiscum & cum catholica ecclesia sentiant: de quibus scimus, nisi mentiatur Apostolus, quod subuersi sint & proprio damnati iudicio. Sed quod & seducti illi, & tamen non plane à veritate auersi reduci, & vacillantes titubantesque confirmari eo modo facile potuerint. Quod si factum fuisset, pertinaces illos deploratosque licuisset contemnere: vt qui pudore ac mœrore in perfidia sua per se contabescerent. Ad quam sane rem ego in primis conducturum non dubitabam, nec dubito, si publice audientibus, atque intelligentibus, vel per interpretem omnibus, non priuatim, peractæ fuissent disputationes eiusmodi: nō oratione prolixa & perpetua, sed primum quàm apertissimis simplicissimisque verbis explicato & proposito, quid in singulis reuera esset in cōtrouersia, hinc inde partes, suæ pugnantis inter se sentētiæ rationes, velut in numerato, simpliciter proponerent: cogerenturque sibi simpliciter, per ita & non,

A interrogantibus respondere mutuo, absq; alijs verborum phaleris, quibus suas inuoluerent atq; obscurarent sententias. Quod vt fieret, ante omnia factum oportuisset, per controuersias & quæstiones singulas, vt rationes terminorum, quos in se complectuntur, luculenter & clare explicatæ essent: & si quid eorum ex vsu diuinarum scripturarum, & orthodoxorum patrum esset multiplex, prius explicata diligenter demonstrataque fuisset illa multiplicitas, & exacte distinctum, de quo significatorum intelligeretur proposita quæstio & cōtrouersia, quo ad illud vnum omnis deinceps perpetuo tenore collata fuisset disputatio. Sine quo, vt inanis omnis illa, necessaria futura erat: ita si vnum hoc in his omnibus diligenter obseruatum esset, nō solum ad eas luculentissime explicandas gradus magnus & facilis iactus foret, quinimo ex sola distincta multiplicitate eiusmodi, quæstionibus (vt quæ ex parte pendent ex terminorum vsu multiplici & æquiuoco) amplius locus non foret. Eodem valeret & valuisset quam plurimum, si & ordine artificioso & distincte, ita ad eas, aut est, aut non, responderi necessario oporteret, non vero in vago quæstiones vni-

B uersæ essent propositæ. Nollem ita interrogari, qua in re consistat iustificatio hominis, sed pluribus quæstionibus ordinate propositis, particulatim percontari de singulis, quæ circa hoc cadunt in controuersiam, vt verbi gratia: An sola nos fides in Christum iustificet: An si non sola, tamen præcipue. An magis charitas dei ac proximi, & quæ ex hac proficiscuntur opera. An nihil horum, sed vna dei in Christo, atque eius iustitia nos iustificantis gratia. Quæ dū ita ordinate & distincte proponuntur, lucē maximā intelligendę clarissime veritati ingerunt. Nam negari non potest, quin vna dei in Christo nos iustificet gratia & misericordia, vt de iustificatione & iustitia nostra corā deo loquamur ꝓprie. Nam cū iustitia propria, q̄ ex nobis & operibus nostris est, simus vacui, in Christo necesse est vt nostram coram deo quæramus iustitiam. Ipse enim vnus est iustitia & sanctificatio nostra. Quod si est, iam palam est, nec fidem, nec charitatem, nec quæ ex his proficiscuntur opera, eo modo, hoc est, proprie, esse iustificationem aut iustitiam nostram coram deo, nec nos vere iustificare, sed misericorditer & gratiose nobis imputari à deo ad iustitiam. Quemadmodum clarissimis verbis affirmat Apostolus, qui demonstratu-

rus non iustificari hominem ex operibus, C sed ex vna dei gratia in Christo Iesu, eiusque sanguine, in quo solo propiciatore nobis proposito, docet ponendam nobis iustificationis nostræ fiduciam, hoc ipsum veteris scripturæ autoritate de Abraham comprobat: nempe quod ipse crediderit quidem deo, non tamen eo ipso iustificatus sit, sed quod hoc illi gratiose ad iustitiam imputatum sit. Quid enim, inquit, dicit scriptura? Credidit Abraham deo, & reputatum est illi ad iustitiā. Si hoc ipsum, deo credere, illi gratiose imputatum sit ad iustitiā, ergo non erat iustitia & iustificatio eius. Nā si opus, aut illud, aut qualecunq; aliud, sit nostra iustitia aut iustificatio corā deo, nō imputatur operanti merces iustitię gratiose, sicut nec illa esset gratiæ, sed contra plane se habere demonstrat scriptura, nēpe iustificationē nostri non cōsistere in nostro opere, etiāsi fidei illud sit, sed in dei misericordia, & gratuita imputatione ad iustitiam, secundum, inquit, propositum gratiæ dei. Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis, cui deus accepto fert iustitiam sine operibus. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit dominus peccatum. Iustitia ergo nostra, in vna D dei nobis Christo Iesu ignoscentis consistit gratia & misericordia: qua nobis etiam fidem ipsam, tametsi iustitia non sit, gratiose & misericorditer ad iustitiam imputat. In hunc modum cum ex ordine & forma propositarum quæstionum facile constet, nec fidem, nec charitatem, nec vlla opera nostra vere proprieq; coram deo iustificare nos, subsequitur deinceps hoc quæstionum genus: An sicut fides, ita & charitas, ad iustificationem sit necessaria, tametsi non iustificent nos. An iustificationi hæc quam illa, sit vicinior, coniunctior & ab ea inseparabilior, an vero contra. Quæ quidem quæstiones hoc ordine & forma propositæ, ex diuinis scripturis & luculenter & facile resolui posśint. Libet adhuc alterum huius exercitationis exemplū proponere, quo clarius intelligas, vt velim circa cōtrouersias singulas, disponi quæstiones eiusmodi, & quam vim ad clarissime inueniendam veritatem obtineant. Affirmamus nos in eucharistia post consecrationē esse veritatem Christi corporis & sanguinis: & permanere in eadem, quandiu permanent panis illę & vini species. Primum, nobiscum confitentur aduersarij, at secundum pernegant, nolentes permanere veri-

tatem

A tatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia seruata & reposita. Circa hanc ergo controuersiam, luculenter & facile explicandam, proponendæ sunt quæstiones istiusmodi: An circa eandem, in partem vnam aut alteram, quicquam statuere ac certo definire posimus, quod non definiuit certa scripturæ, aut ecclesiastici consensus, aut principalis cathedrę autoritas? Deinde, num certum sit, post consecrationem aliquandiu in eucharistia permanere veritatem corporis & sanguinis Christi in eucharistia. Imo cum hoc certum sit (si modo verum est, Christi fideles vere sumere corpus & sanguinem Christi in eucharistia) an ex aliquo principiorum, quæ prima quæstio proponit, definire posint, quamdiu, & quousq; ibi maneant, & quando primum illic esse desinant. Istiusmodi quæstionibus ita inexplicabiliter constringuntur aduersarij, vt non habeant, quod contra posint hiscere: & tam euidenter traducitur auditoribus temeraria eorum cæcaq; temeritas, vt palpari pene digitis valeat. Ad quam formam & modum quæstionum, quæ nũc in religione controuertuntur, vniuersa à doctis, qui ingenio valent, & certa methodo singula explicare possunt, si reducta fuB erint, multum illis & lucis & compendij illatum crediderim, si publica disceptatione, pro audientium varie de eisdem sentientium, tamen ad veritatem adhuc affectorum, vtilitate pertractandæ adhuc forent. Et quoniam inter controuertentes, quo vtiliter procederet disceptatio, vt in principijs quibusdam conueniat, necesse est: hic quoque stabilita ante oporteret certa quædam, in quibus conuenirent, principia: vt ex illis omnes deinceps vtrinq; rationes ducerentur. Scripturarum autoritatem agnoscit quidem pars vtraq;, sed eæ, quod haud difficulter accommodari detorqueriq; posint ad diuersas, imo pugnantes sententias, ad propositum negocium per se satis efficaces non sunt. Quare ijsdem etiam aliud principij genus necessario adiungendum est, nempe communis per orbem catholicę ecclesiæ, orthodoxorumq; omniũ ab initio ad nos patrum consona vnaq; sentẽtia. Quæ cum diuinis scripturis consentiens, certam in quacunque proposita de religione controuersia veritatem, efficaciter irrefragabiliterq; demonstrat.

In hoc quoq; principium pars vtraque conuenit, cum iactet vtraq; à se stare consensum catholicæ ecclesiæ. Nec difficulter, vt volunt aduersarij, imo facile atq; euidenter hic demonstrari conuinciq; consensus potest, primum in particularibus, ex quibus illa vna magnaq; integratur, per orbem Christianum ecclesijs ante natum Lu- C therum, & excitatas præsentes controuersias. Deinde ex orthodoxorũ sanctorumq; patrũ monumentis ante nos ad ipsum vsq; religionis initium: vt ex quibus constet facile, quid de singulis sancti orthodoxique episcopi, succedentibus sibi continuo seculis, velut communem, certam, orthodoxamq; doctrinam docuerint sibi commissas toto orbe Christi ecclesias. Qui dum idem aliquod docuisse inueniuntur & consonum, non solum sibi, sed & ei, quam adhuc cernimus in ecclesijs omnibus, antequam per Lutherum excitata & introducta hæc sunt disidia, communi sententiæ & fidei, quid habeat verę catholicæ per orbem ecclesię cõmunis fides & sentẽtia, hoc pacto irrefragabiliter demonstratum est.

Nec hic vllis cauillis aut subterfugijs locus est, quo minus hoc principio efficaciter concludantur aduersarij. Nihil prodest illorum cõmentum de inuisibili electorũ sanctorumq; aut vera ecclesia. Hoc enim certum prorsus indubitatumq; est, vno cõsensu sentire vere catholicã per orbem ec- D clesiam, quicquid inueniuntur sancti orthodoxiq; ecclesiarum præsules ab initio, toto orbe terrarum, succedentibus sibi seculis, magno consensu, velut certam salutis doctrinam docuisse commissos sibi fideles populos, & ab illis ad nos idem immutatumq; perdurasse. Hoc nemo dubitabit, nemo ibit inficias, etiam aduersariorum omnium, nisi si qui forte obcæcati pertinacia plusquam diabolica, in reprobũ sensum dati sint. Quos tamen & ipsos nec sui ferent, quibus mens prorsus auersa à veritate non est. Et quoniam ex his duobus principijs vniuersæ, quæ nunc in religionem introductæ sunt, controuersiæ efficaciter atq; irrefragabiliter explicari mihi posse videntur, nec quicquam præter hoc proferri, in quod, velut certum, pars vtraq; consentiat, ad veritatem clare demonstrandã per singulas, in publica, de qua agimus, disceptatione eiusmodi, magnum meo quidem iudicio compẽdium fuerit, si delectis concertatoribus, nisi ex ijsdem vniuersas suas rationes breuiter & clare deducere liceat. Hæc sunt Christiane Lector, quæ ego de ratione conciliandæ, reparandę, & conseruandæ in religione vnitatis & concordiæ mihi videbantur. Quæ vt publicarem, &

A & tibi communicarem, primum coegit me ille Buceri libellus, quo culpam omnem non sarcitæ concordię, à se suisq; transfert in alios. Itaq; volebam omnibus palam facere, quinam sint autores incentoresq; huius in religione dissidij: quantum illi mali inuexerint in ecclesiam, quo merito odio & execratione digni sint, quo illi animo ad concordiam affecti sint & fuerint. Quæ causa, cur hactenus tentata ad eam omnia, in contrarium potius reciderint. Deinde, quo & alijs ansam darem diligentius cogitandi de vera ratione conciliandę concordiæ. Quæ vt nobis aliquando reddatur, instantissime orandus pijs omnibus Christus est, vt suum spiritum, veræ humilitatis, pacis, vnitatis & concordiæ autorem inter nos mittat, philautiam illam arrogantis superbique animi & aduersus ecclesiæ autoritatem se efferentis, omnibus detrahat: omnes doceat humiliter sapere in his, quæ ad fidem, religionem, diuinarumque scripturarum germanum intellectum pertinent, nihil de suo ingenio præsumere, nihil singulariter aut priuatim sapere, sed religionis habenis intellectum captiuare, & submittere maiorum nostrorum, virorum sanctorum & orthodoxorum, & religiosæ societatis consonę sententiæ: eiusdem societatis vnitatem & concordiam diligenter sectari: eius communibus legibus libenter subiectos viuere: eius sacris magistratibus, à Christo, apostolis apostolicisq; viris eodem autore Christo, doctoreque eius spiritu, in eadem constitutis, diligenter obedire: non superbe erga eosdem se efferre, nec eorum autoritatem contemnere: quemque suam stationem in ecclesia attente obseruare: officio satisfacere, neminem inuadere partes alterius: mutuam infirmitatem ferre, ad quorum præsertim correctionem ea non pertinet. Breuiter in omnibus nos gerere vt discipulos illius, qui humilitatis & mitis cordis se nobis exemplum præbuit. Ita enim mox restitutam videre erit sanctam in religione concordiam. Vale in Christo, & hos conatus nostros boni consule. B

FINIS.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Apud hæredes Arnoldi Birckmanni.
Anno M. D. LXXII.

ARNOLD BIRCKMAN

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm